የነፃነት ጎህ ሲቀድ

ሊቀለበስ የተሞከረው የኢትዮጵያ ዴሞክራሲ

ዶ/ር ብርሃኑ ነጋ

ከቃሊቲ እስር ቤት

ግንቦት 1998 ዓ.ም

መታሠቢያነቱ

- **ለእናቴ ለወ/ሮ አበበች ወ/ጊዮርጊስ**
  - በአንድ አገር የፖለቲካ ቀውስ ልጅሽን አጥተሽ ባለመቅበርሽ የደረሰብሽ ሀዘን አልበቃ ብሎሽ አሁን ደግሞ ለሌላ ልጅሽ ሰንቅ አመላላሽ ለሆንሽው የአንቺና የብዙ እናቶች ሀዘን በሚያበቃበት ጊዜ ሩቅ እደማይሆን ተስፋ አለኝ፡፡
- **ለአባቴ ለአቶ ነጋ ቦንገር**
  - የሥራን ጥቅምና የአገር ፍቅርን በኑሮህ ላለየኸኝ
- **ለባለቤቴ ለዶ/ር ናርዶስ ምናሴ**
  - የፍቅርን የማዳን ኃይል ላስተማርሽኝ
- **ለልጆቼ ለኖን እና ለእያሱ**
  - ለራሴና ለእናንተ በነፃነት መኖር ብዬ የገባሁበት ትግል የአባትነቴን ኃላፊነት የመወጣት አንዱና ዋናው አካል እንደሆነ እደምትረዱልኝ ተስፋ አለኝ፡፡ ትልቁ ዕዳ ግን ከእናንተ መለየቱ ነው!
- **በኢትዮጵያ ለነፃነትና ለዴሞክራሲ ስትሉ ለሞታችሁ፣ ለቆሰላችሁ፣ ለታሰራችሁ እ ለተሰደዳችሁ የዴሞክራሲ ሰማዕታት ሁሉ**
  - የእናንተ ሰቃይና መከራ የታገላችሁለት ሥርዓት የመጨረሻው የወሊድ ህመም ነው፡፡ መወለዱ አይቀርም ስቃዩም መቆሙ አይቀርም፡፡ የማይሞተው የቅንጅት መንፈስ ይህንን ያረጋግጥላችኋ፡፡ ለአዋላጅነታችሁ ግን ሁላችንም ባለ ዕዳዎቻችሁ ነን፡፡
- **ለስዩ አብርና እና ለአስፋ አብርሃ**
  - የግለሰብን መብትና ነፃነት የሚያከብር ሥርዓት ባለበት አገር በሥልጣን ላይ ያሉት ሰዎች በብሔር መብት እና ነፃነት ስም መማላቸው ቆምንለት ለሚሉት ብሐረሰብ አባላት መከራን እንጂ ደስታን፣ እስርን እንጂ ነፃነትን እደደማያስገኙ ህያው ምስክር ስለሆናችሁት
- **ለአቶ ብሩ ማሞ ጊሎ**
  - ልጅዎ ኦነግን ይደግፋል በሚል ጥርጣሬ በ85 ዓመታዊ ግንቦት 21 ቀን 1990 ዓ.ም. ያለ ፍርድ ቤት ትዕዛዝ ከቤት ከሁለት ወንድ ልጆችዎ ጋር በፖሊስ ተወስደወ ይኸው ከ8 ዓመታት በኋላም ሳይፈርድብዎ በቃሊቲ ማረሚያ ቤት

በ93 ዓመት ለሚሰቃዩት፤ በኢትዮጵያ ላለው ፍጹም የተበላሸ የፍትህ ሥርዓት ምላሌ ለሆኑት

ማውጫ

መግቢያ

ክፍል □

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በኢትዮጵያ ለምን?

1. ኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ለምን ያስፈልጋታል? ምን ዓይነት ዴሞክራሲ?
2. ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በኢትዮጵያ ለመገንባት የሚገጥሙ ዋና ዋና ችግሮች

ክፍል □ □

ምርጫ 97 ከወትሮው በተለየ ሁኔታ የዴሞክራሲ ጮራ ለምን ፈነጠቀ? የኢትዮጵያ የፖለቲካ እስከ ምርጫ 97 ድረስ

3. ቅድመ ምርጫ 97 የኢትዮጵያ ፖለቲካና ኢኮኖሚ ሁኔታ
4. የኢህአዴግ አልሸፍም ባይነት- የተሳሳተው ስሌት
5. የግንቦቱ ምርጫ፣ የተቃዋሚዎች አመለካከትና ዝግጅት
6. የግንቦቱ ምርጫ እና የቅንጅት የምርጫ ዘመቻ ስትራቴጂ
7. ከምርጫ ዘመቻ መጀመር እስከ ግንቦቱ ምርጫ

ክፍል

ከምርጫ በኋላ እስከ እስር ቤት የኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ማዳን ይቻላል?

8. ከምርጫው ማግስት እስከ ሰኔ አንድ
9. የምርጫ ማጣራት ሂደቱ ስምምነት እና የሂደቱ ከንቱነት
10. ሞኝ ያሸንፋል፤ ምን ብሎ? እምቢ ብሎ
11. ቅንጅት፣ ኅብረት እና የፓርላማ መግባት አለመግባት ጥያቄ
12. ፓርላማ ካልተገባ ትግሉ እንዴት ይቀጥላል?

❍ የክፍል ሦስት ማጠቃለያ

ክፍል
የኢህአዴግ ርምጃና የኢትዮጵያ የወደፊት ዕጣ

13. ጥቅም 22 እና የኢህአዴግ ስሌት

14. የኢህአዴግ ስሌት ችግሮች

   ❍ በእርግጥ አፈና በሥልጣን ያቆያል? መረጋጋትስ ያመጣል?

15. ኢህአዴግ፣ ሰላማዊ ትግልና የኢትዮጵያ የወደፊት ዕጣ

   ❍ የክፍል 4 ማጠቃለያ

መግቢያ

ምርጫ 97 የመጨረሻ ውጤቱ ምንም ሆነ ምን በኢትዮጵያ ታሪክ ልዩ ቦታ የሚሰጠው ክስተት ነው:: ምርጫ 97ን እስከ ዛሬ በአገራችን ከነበሩ ወሳኝ የፖለቲካ ክስተቶች ልዩ የሚያደርገው (ለምሳሌ ከ66ቱ አብዮት ጋር ቢነፃፀር) አንድም የፖለቲካው ምህዋር ያጠነጠነበት አንደኛውና ምናልባትም ዋነኛው ጉዳይ የዜጎች ነፃነትና የፖለቲካ ዲሞክራሲ ጉዳይ መሆኑ ነው:: ምናልባትም በዚህ ምክንያት ፖለቲካው የተካሔደበት ስልት የተለመደው ጉልበትና አሻጥር ሳይሆን ግልጽ የሆነና የፖለቲካ ሃሳቦች በፊት ለፊትና በሰላማዊ መንገድ የተፋለሙበት መሆኑ ነበር::[1]

ይህ በራሱ በአገራችን ታሪክ ሲታይ የመጀመሪያው በመሆኑ የአገሪቱን ሕዝብ በጣም በስፋትና በፍጹም ፈቃደኝነት የፖለቲካ ጉዳይ ያገባኛል ብሎ ስሜት እንዲያስብ አድርጎታል:: ለረጅም ጊዜ አንገቱን ደፍቶ የኖረን ሕዝብ ቀና ብሎ የዜግነት መብቴን እጠቀማለሁ፣ ግዴታዬም ነው ብሎ እዲያስብ አድርጎታል::

ይህ ታሽጎ ከነበረበት የፍርሐት ጠርሙስ ከፍቶ የወጣ ሕዝባዊ የነፃነት መንፈስ ተመልሶ የነበረበት እሽግ ውስጥ በጉልበትና በሽብር ለመክተት በጭራህ አይቻልም:: «ማሽግ ይቻላል» በማለት አሁን እየተደረገ ያለውን ሙከራ ውጤት ከወዲሁ በእርግጠኛ ለመናገር ባይቻልም ቢያንስ አንደ ከዘዑ በፊቱ ቀላል እንደማይሆን በተግባር እያየነው ነው:: የነፃነት መንፊስ እንዴ ከተቀመሰ እንዲህ በቀላሉ የሚለቅ አባዜ አይደለም::

የዓለም አቀፋም ሁኔታ ምንም እንኳን በሃብታሞቹ መንግስታት በኩል ለሕዝቦች በነፃነት መኖር ያለው ቀናዒነት ፍፁም ነው ባይባልም፤በተለይ በእነዚሁ ሃብታም ሃገሮች ያለው የሲቪክ ማኀበረሰብ እንቅስቃሴ (ለሰብዓዊ መብቶች መከበር፣ለዴሞክራሲ ወዘተ) እየተጠናከረ የመጣው የሃገራት እርስ በእርስ ትስስር፤የግነህኑነት ቴክኖሎጂ መለቀቅና መርከስ፤በተጨማሪም ከሶቪየት ሕብረት መፍረስ በኋላ ለአምባገነንነት የሚሰጥ ርዕደተ ዓለማዊ ድጋፍ መሚጠጥ ተደራርበው፤ ዓለም ግልጽና ራቁቱን የወጣ ጭቆናንና አፈናን የማይቀበልበት ደረጃ ደርሷል:: በምንም መልኩ አየነው ከግንቦት 97 ምርጫ በኋላ ኢትዮጵያ እነደ ወትሮወ እምነት የለም:: ስለዚሁም ምርጫ 97 እና ከዚያ ጋር ተያይዞ የተፈጠረው የአገራችን የፖለቲካ ሁኔታ በእርግጥም ለአገራችን አዲስ ምዕራፍ ነው::

---

[1] ይህ ማለት ምንም ጉልበትና አሻጥር እልነበረም ማለት አይደለም:: የምርጫ 97 ዋዛ መግለጫው እሱ አልነበረም ለማለት ነው:: እነኚህ የቀድሞ የፖለቲካችን ቅሪቶች የተንጸባረቀባቸውን ወደፊት በጽሐፋ ውስጥ በዝርዝር ይጠቀሳሉ::

በአንድ አገር ታሪክ ውስጥ እንዲህ አይነት ወሳኝ ክስተቶች ተደጋግመው የሚፈጠሩ የተለምዶ ኹነቶች (Ordinary Events) አይደሉም:: እዲህም ዓይነት ክስተቶች ሊፈጠሩ ለማየት የቻሉ ትወልዶች ከክስተቱ ጋር ተያይዘው የሚመጡ እዳዎች ተሸካሚ በመሆናቸው ያልተደሉ ናቸው የሚባሉትን ያህል በተለይ በሁኔታዎቹ ተሳትፈውም ሆነ ከዕዳው አምልጠው «ወሬ ነገሪ» ለመሆን የሚችሉት በእርግጥም እድለኞች ናቸው:: ከዚህ እድለኛነት ጋር ግን አብሮ የሚሔድ ኃላፊነትም አለ:: ይኸም ኃላፊነት እንዲህ ዓይነቱን የአንድን አገር የታሪክ አቅጣጫ ሊቀይር የሚችል ክስተት ውስቀ የተሳፈፋና በተለይም በዚህ ክስተት ውስጥ ሁነኛ ሚና ለመጫወት እድል የገጠማቸው ሰዎች ይህንን ክስተት በተቻለ መጠን በጊዜው የተወሰኑ ውሳኔዎችን ምንነትና ለውሳኔዎቹ መሰረት የሆኑትን ምክንያቶች ፤ ሂደቱ የወሰደውን የመጨረሻውን አቅጣጫ እንዲወሰድ ምክንያት የሆኑትን ነገሮች በተቻለ መጠን በሐቀኝነት ለሚቀጥለው ትውልድ የማቅረብ ወይም የማሳለፍ ኃላፊነት ነው::

የምርጫ 97 የፖለቲካ ሂደት የመጨረሻው ውጤት ገና አልታወቀም:: ይህ ጽሑፍ የታሪክ ጽሑፍ በሚፃፍበት ጊዜ ገና በእንጥልጥል ላይ ነወ ያለው:: ስለዚሁም ይህ ጽሑፍ አይደለም:: ወደፊት የዚህን ጊዜ ታሪክ ለሚጽፉ የታሪክ ባለሙያዎች ግን ግብዓት ያላለቀውንና አሁንም የሚል እምነት አለኝ:: ይህ ጽሑፍ ዋና ዓላማው ያላለቀውንና አሁንም እየተካሔደ ያለውን የኢትዮጵያ የወደፊት አቅጣጫ ምን ይሆናል? ምንስ መሆን አለበት? ለሚለው ምርጫ 97 ለጀመረውና ግን ለጊዜው በጉልበት እና በአፈና ምክንያት የተቋረጠ ለሚስለው ውይይት አስተፅዖ እንዲያደርግ ነው:: በሌላ በኩል በምርጨ 97 ሒደት ውስጥ በተቃዋሚዎች ጎራ በተለይመ በቅንጅቱ አከባቢ የነበረውን የውይይት መንፈስ፣ የውሳኔ አሰጣጥ ሂደት፤ አደረጀደትና የመሳሰሉትን በቅንጅቱ የመጨረሻ ውሳኔዎች ላይ አስተዋፅዖ ያደረጉትን ጉዳዮች በመተንተን ለቅንጅቱም የወደፊት እንቅስቃሴ አቅጣጫ ለመጠቆም፤ ከዚያም አልፎ ግን መጪው ትውልድ ይህ ትውልድ ከወሰዳቸው እርምጃዎች ተጠቃሚም፣ ተጎጂም ሊሆን ስለሚችል እኛ ከወስንናቸ ውሳኔዎች ወይንም ከመረጥነው መንገድ እውነተኛውን ትምህርት ቀስሞ የእኛን ስህተት እንዳይደግም፤ለልጆቹ የተሻለ ሕይወትን የማይመኝና በተቻለ መጠን የተሻለ የሕይወት እድልን ትቶ ለማለፍ የማይችል ትውድና አገር በቁሙ እየሞተ ያለ አገር ነው የሚል ፅኑ እምነት አለኝ::

ምንም እንኳን እንዲህ ዓይነት ጽሑፍ ሲፃፍ በተቻለ መጠን የጸሐፊውን የራሱን ስሜት ሳይጨምር ገለልተኛ ሆኖ መፃፍ እንዳለበት ቢታመንም በተለይ ጸሐፊው የጉዳዩ ቀጥተኛ

ተሳታፊ በሆነበት ሁኔታ እንዲህ ዓይነት ፍፁም ገለልተኛነትን በፈልገውም እንኳን በቀላሉ የሚሳካለት አይሆንም:: በውሳኔዎች ላይ ሲሳተፍ የገባበት በአዕምሮ ብቻ ሳይሆን በውስጥ ስሜቱም ስለሆነ እነኝህ ስሜቶች ፈሐፊው ሳያውቀውም በጽሑፍ ውስጥ ለመንፀባርቅ ያላቸው እድል ሰፋ ነው:: በትንሹም ቢሆን የራሱን ማንነት እና በጉዳዩ ላይ ያለውን ተሳትፎ መጠንና ዓይነት መጀመሪያውኑ ለአንባቢው በግልፅ ማቅረቡ አንባቢወ የቀረበለትን ቁመነገሮቹንም ከራሱ አመለካከትና የውስጥ ስብዕና ጋር እያጣጠመ እንዲሞግተው ይረዳዋል የሚል እመነት አለኝ:: ስለዚህም በዚህ መግቢያ ላይ በትንሹም ቢሆን ከዚህ ጋር ይያዛሉ በምላቸው ጉዳዮች ዙሪያ የራሴን ታሪክ እና አመለካከት እገልፃለሁ::

የፖለቲካ ስብዕና ጅማሮ

በኢትዮጵያ የፖለቲካ ጉዳይ ውስጥ የገባሁት ገና በለጋነቴ ነው:: ክፋም ሆነ በጎውን አይቼ አይደለም:: ሁለቱም ታላላቅ እህቶቼ ማትሪክ አልፈወ በ1965 አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ገብቶ በሕግ ፋከልቲ ውስጥ ይማር ነበር:: እነኝህ ዘመዶቼ ቅዳሜ እና እሁድ ወደ ቤት ሲመጡ ብዙ ይጨዋወቱ የነበረው ስለ ዩኒቨርሲቲው እና በጊዜው ስለነበረው የተማሪዎች እንቅስቃሴ ነበር:: በተለይ አጎነ በጊዜው የተማሪው እንቅስቃሴ መሪዎች (ግርማቸው ለማ፣ ወርቅነህ ቸርነት ወዘተ) ጋር ጓደኛ ስለነበር አንዳንድ ጊዜ ሆን ብዘየ እናቴን ምግብ አሰርቼ ለአጎቴ ይገፔለት ወደ ዩኒቨርሲቲ እሄድ ነበር:: በጊዜው እነሱ ይህን ያመጣሁትን ምግብ ሲበሉ ብርቂ የነበረውን የካፊቴሪያ ምግብ እየበላሁ፤ የእነሱን የፖለቲካ ውይይት ማዳመጥ ለእኔ በጣም ትልቅ ደስታ ነበር::

በ1965 ዓ.ም 11ኛ ክፍል ስገባ በዩኒቨርሲቲው የሚወጡ አንዳንደ የተማ ጽሑፎችን በማንበብ ጀመርኩ:: ትንሽ ቆይቼም በጊዜው በተማሪዎች አካባቢ ይነበቡ የነበሩ የማርክሲዝም በተለይም የሌኒን ጽሐፎች በንብ ባይገባኝም ማንበብ ጀምሬ ነበር:: መጽሐፎቹም ሆኑ በተማሪዎች የሚወጡት ጽሑፎች ሙሉ ለሙሉ ማለት ይቻላል የሶሻሊት ወነንተኛ ጽሑፎች በመሆናቸው እኔም ፖለቲካን የጀመርኩት በዘያው ስሜት ነበር:: እነኝህን ጽሐፎች በማንበብ ከተፈጠረው ርዕዮተ-ዓለም ይልቅ በነባቦቻችን ዓይኖቻችን ተከፈተው በአገራችን ውስጥ የነበረው የፍትህ ጥማት እና የድህነት ለከት ማጣት ፤ ከዚህም ጋር ተያይዞ አገራችን ከሌሎቹ አገሮች በጣም ወደኋላ ለምን ቀረች የሚለው ቁጭት (ለብዙዎቻችን) በዚያን ጊዜ ወጣት ለበርነው ፖለቲካ ውስጥ ለመሳተፍ የበለጠ አስተዋፅዖ የነበረው ይመስለኛል:: የየካቲት 1966 አብዮት በግልፅ እስከሚፈነዳ ድረስ ከዘህ ውጪ ምንም ዓይነት ተሳትፎ እልነበረኝ::

በ1966 የተማሪዎች እንቅስቃሴ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ሲስፋፋ በአጠቃላይ የጠለቀ እውቀት ሳይኖረኝ በጊዜው የተነሱ ተማሪ ነክ እና እንዳንዴም አገራዊ ጥያቄዎች በማንበብ ከተማው እንቅስቃሴ ጋር ተቀላቀልኩ:: በ1966 ዓ.ም ማትሪክ መውሰድ የነበረብን ተማሪዎች ማትሪክ እንወስድም ብለን ስናምፅ በጊዜው የነበረወ የወታደር ኮሚሽን የየትምህርት ቤቱን የተማሪ መሪዎች ለመነጋገር ሲጠራ ከንፋስ ስልክ አጠቃላይ ሠ12ኛ ክፍል ተማሪዎችን በመወከል ተሳትፌአለሁ:: ከዚያም እድገት በሕብረት ዘመቻ እስከምሄድ ድረስ አዲስ አበባ ውስጥ በጥናት ቡድን ተቧድነን ከጥቂት ጓደኞቼን ጋር የፖለቲካ ጽሑፎችን በማንበብና በመወያየት ጊዜአችንን አናጠፍ ነበር::

እድገት በሕብረት እያለን የዘመቻው የፖለቲካ ኮሚቴ ውስጥ ተመርጬ እሰራ ነበር:: በዚሁ ዘመቻ ላይ እያለን ነበር ኢህአፓ እራሱን ያስተዋወቀበትን የፓርቲውን ኘሮግራም እና ጽሑፎችን ማግኘት የጀመርነው:: ጥቂት ሆነን በዚህ ኘሮግራም ላየ መወያየት እንደ ጀመርን ብዙም ሳይቆይ ዘመቻውን ትተን ወደ አዲስ አበባ ተመለስን:: ለመጀመሪያ ጊዜ የተደራጀ የፖለቲካ እንቅስቀሴ ውስጥ የገባሁት አዲስ አበቀ ከተመለስኩ በኋላ ነው:: ከዘመቻ ተመልሼ ብዙ ሳልቆይ በፍቅሬ ዘርጋው አማካኝነት ኢህአፓን ተቀላቀልኩ::

ይህ ሲሆን የ18 ዓመት ወጣት ነበርኩ:: ድርጅቱ ውስጥ ስገባ በአንድ በኩል አንድ የድርጅት ሕዋስ ውስጥ ገብቼ የፖለቲካ ውይይት ስናካሂድ ፤ በሌላ በኩል ግን ቀጥተኛ የድርጅት ሥራ የምስራው በፍቅሬ ዘርጋው በኩል የድርጅቱን ከፍተኛ አመራሮች (በየጊዜው ማን፣ ምን እንደሆነ አላውቅም ነበር) በየስብሰባወና ከተለያዩ የድርጅቶ አባሎች ጋር ሲገናኙ ወደ ቀጠሯ ው ማድረስና ከተወሰነ ሰዓት በኋላ መልሶ መውስድ ነበር:: በዚህ ጊዜ ውስጥ በራሴ የፖለቲካ አመለካከት ላይ ትልቅ አስተዋፅዖ ካደረጉት ነገሮች በጊዜው ከተስፋዬ ደበሳይ ጋር የነበርኝ ግንኙነት ነበር::

ተስፋዬ ደበሳይን (በጊዜው እሱ መሆኑን አላውቅም ነበር ፤ ያወቅሁት በሞተ ጊዜ ሜዳ ሆኜ ፎቶውን ሳይ ነው) ብዙውን ጊዜ በመኪና የመመላልሰው እኔ ነበርኩ:: በስብሰባዎች እና በቀጠሮዎች መሐከል በሚኖር ጊዜ ስዋራ የሆኑ ቡና ቤቶች ወይንም ምግብ ቤቶች ፈልገን፤ መኪና ውስጥ ቁጥ ብለን ለረጅም ጊዜ እናወራ ነበር:: ምንም እንኳን በጣም ትልቅ የዕድሜ ልዩነት ቢኖረንም ፤ በእውቀትም በድርጅቱም ውስጥ በነበረው ኃላፊነት አንፃር የማንገናኝ ቢሆንም፣ በነኝህ ጊዜያት ያወራኝ የነበረው እነደ እኩያው፣ ልጅ መሆኔን አስረስቶኝ ነበር::

ምንም እንኳን ስለ ስወዬው ሙሉና ጥልቅ እውቀት ነበረኝ በለማለት ባልችልም በዚያ በልጅነት እድሜዬ የነበረኝና እስከ አሁንም ብኅሊናዬ የቀረው የሰውየው ምስል በጣም ጭምት በአዕምሮዬ ለሚጉላሉ ጥያቄዎች በቅን ልቦና መልስ የሚሰጠኝ፤ ይበልጥ በጊዜው ይገርሙኝ የነበረውና አሁንም ከትውስታዬ የማይጠፋው ያኔ በእኔ ጨቅላ እድሜ ለምጠይቃቸው መጠነ ብዙ ጥያቄዎት አንደንድ ጊዜ «ለሱ ጥያቄ መልሰ የለኝም» ወይንም «ይህን አላውቅም» ማለት ምንም የማይቸግረው መሆኑ ነው፡፡ ከዚያ በተጨማሪ አንዳንድ ጊዜ መጽሐፍት ቤት እንሂድ መሆኑ ነው፡፡ ከዚያ በተጨማሪ አንዳንድ ጊዜ መጽሐፍት ቤት እንሂድ ብሎኝ ስንሔድ የሚገዛቸው የመጽሐፍት ዓይነቶች በጣም የተቀየጡና ከሁሉም ዓይነት ጸሐፊዎች (ሶሺያሊስቶች እና ሶሻሊስት ያልሆነ ብቻ ሳይሆን የተቃዋሚዎቻቸውን) የተውጣጡ መሆናቸው በጊዜው በእኔ እድሜ አከባቢ ከነበረው «የማያምኑበትን እምነት ያዘለ ጽሑፎችን ብቻ የማንበብ» ኢ-ምሁራዊ እና ኢ-ዴሞክራሲያዊ አመለካከት ጋር የተለየ መሆኑ ምናልባት እኔ ኢህአፓን እይበት የነበረበት እይታ በጊዜው እኩዮቼ ያዩበት ከነበረው የተለየ እንዲሆን ሳያደርገው አልቀረም፡፡

ሜዳ ገብቼ የትጥቅ ትግሉን እስምቀላቀል ድርስ ኢህአፓ በእርግጥም በዴሞክራሲ የሚያምንና በተለይም ለውስጡ ፓርቲ ዴሞክራሲ (በሕቡዕ በመደራጀቱ ምክንያት ከሚፈጠሩ አስፈላጊ ከሆነ ሚስጥራዊነት እና ግልፅነት ማጣት በስተቀር) እራሱን የሰጠ ድርጅት ነው የሚል እምነት ነበረኝ፡፡ ለድርጅቱም ያለኝ ፍቅርና በአመራሩም ላይ ያለኝ እምነት ምንም የማያወላዳና ሙሉ ነበር፡፡ በ1669 ዓ.ም. አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ገብቼ አንድ፣ሁለት ወር ሳንቆይ በተፈጠረወ ብጥብጥ ምክንያት ዩኒቨርሲቲውን ለቅቄ ወደ በረሐ እንድሄድ ሲነገረኝ ያለምንም ማቅማማት እነደውም በደስታ ነበር ትግሉን የተቀላቀልሁት፡፡

ስለ ፖለቲካ ምንነት አዲስ ግንዛቤ

ምንም እንኳ የፖለቲካ ትግሉን የተቀላቀልኩት በንፁህ ልብ ቢሆንም፤የተቀላቀልኩትን ድርጅት ንፅህና ጥያቄ ላይ ሊጥል የሚችል ምንም ነገር አዲስ አበባ በነበርኩብት ጊዜ በላይም፤የኢህአፓን ሰራዊት የተቀላቀልኩ ቀን ከሰራዊቱ አመራር የተነገረኝ በተወሰነ ደረጃ ይህንን ንፅህና ያጎደፈ እና ስለ ፖለቲካ ያለኝን አመለካከት በአጠቃላይና በተለይ ደግሞ ስለ ተቀላቀልኩት ድርጅት ምንነት ለመጀመሪያ ጊዜ እንድጠይቅ ያደረገኝ ነበር

ማለት ይቻላል። ስራዊቱ ነፃ መሬት እደ ደረስኩ የተቀበለኝ ጌራ የሚባል የአመራር አባል ስለ ስራዊቱ መግለጫ ከሰጠኝ በኋላ አዲስ አበባ ስላለው ሁኔታ ይጠይቀኛ።

እኔም የወጣሁበት ጊዜ ወጣቶች እየተያዙ የሚታሰሩበት እና ብዙዎችም የተገደሉበት ጊዜ ስለነበር ይህንኑ በመግለፅ «የከተማው የትጥቅ ትግል» የሚያዋጣ እንደማይመስለኝ እ በተቻለ መጠን መውጣት የሚችሉበትን አባሎች እና ወጣቶች በቶሎ ማስወጣት እንደሚገባ እገልፅለታለሁ። በዚህን ጊዜ ቁጣ በተሞላበትና ድምፅ ይህንን ነገር እዚህ ሰራዊት ውስጥ (ይህ የገባሁት ወታደራዊ ድርጅት መሆኑን) ለማን መናገር እንደማልችል፤ ድርጅቱን አደጋ ላይ የሚጥል ወይንም ሊጥል የሚችል መሆኑን ይነግረኛል።

ሁሉን ነገር በቀጥታና በንፁህነት ለሚያይ የወጣትነት እድሜ ይህ ንግግር በጊዜው በጣም እንዳስደነገጠኝ ትዝ ይለኛል። የጌራ ቁጣ የተሞላ ምላሽ እኔ ጭንቅላት ውስጥ ከነበረው ድርጅቴ ጋር በፍፁም አልገጥምልህ አለኝ። በዚህ ድርጅት ውስጥ ከአባሎች የሚደበቅ (ያውም ማንም ከተማ ያለ ሰው የማያውቀው) ሚስጥር እንደሚኖር ብቻ ስይሆን፤ሆን ተብሎ እደሚዋሽ ስገነዘብ እራሴን ከውስቀ እምነት መናጋት ለማዳን በጊዜው የተጠቀምኩበት ስልት (አውቄ ወይም አስቤበት ሳይሆን) የከተማውን እና የገጠሩን አመራር በመለየት እውነተኛው አመራሮች (ከተማ ያሉት) ሲመጡ ይህ የመጀመሪያ ገጠመኝ የሚያስተካክል ጊዜይዊ ችግር አድርጎ መውሰድ ነበር።

ይህ ችግር ግን የአንድ ጊዜ ሳይሆን በተደጋጋሚ የሚከሰት እየሆነ ሔደ። በወታደራዊ ልምምድ ላይ በነበርንበት ጊዜም የልምምዱ ቦታ አካባቢ ስራዊቱ የደኅንነት አባላት (ጋንት 44 ይባል የነበር) የሚታዘዝ እስር ቤት እንደነበረ ስማሁ። በዚህ እስር ቤት በተለያየ ምክንያት የታሰሩ የስራዊቱ አባሎች እንደ ነበሩና በእነኝህ እስረኞች ላይ ስቆቃ ይደር እንደ ነበር ስንስማ በብዙዎቻችን በተለይ ከከተማ በወጣነው አባላት ላይ ከፍተኛ ግራ መጋባት (disillusionment) ተፈጠረ። በምንም ዓይነት የኢህአፓ ስራዊት አመራር አባላት ላይ ስቆቃ ይፈፀማል ብለን ለማመን አቃተን። ከዚህም አልፎ በተለያየ ደረጃ የነበሩ የሰራዊቱን አመራር አባላት በግላጭ ስናያቸው እና በኛ ግምት የእነኝህ ሰዎች የመምራት ችሎታ ከምንጠብቀው ያነሰ ሲሆን በያለንበት እነኝህን ጉዳዮች በውይይት ክፍል ጊዜ በቀጥታ (ግን በተነጣጠለ መልኩ) ማንሳት ተጀመረ።

እኔ በነበርኩበት ጋንታ በሚደረጉ ውይይቶች በጣም በለዘበ መልኩ በከተማ ውስጥ ያለወን ሁኔታ፤ በሰራዊቱ ውስጥ የተመለከተናቸውን ችግሮችና በአጠቃላይም የድርጅቱን የወደፊት የትግል ስትራቴጂ በሚመለከት ድርጅቱ አንድ ሰፋ ያለ ጉባኤ ቢያካሂድ ጥሩ

እንደሚሆን እስከዚያ ድረስ ደግሞ ከከተማ የመጡ የፓርቲው አመራር አባላትም ስላሉ በነሱ አማካይነት በሰራዊቱ ውስጥ የእርማት እንቅስቃሴ መካሄዱ ጥሩ እንደሚመስለን (ይህ ደግሞ በፓርቲው አመራሮችም የታመነበት ነበር) በውይይት ጊዜ በግልጽ እያነሳን እንወያይ ነበር::

የእርማት እንቅስቃሴውም ታምኖበት ተካሄደና በዚያም መሠረት የተወሰነ የአመራር ለውጥ ቢደረግም በብዙ የስራዊቱ አባላት (በተለይም ከከተማ ከመጣነው) ዘንድ በበቂና በአመርቂ ሁኔታ ተካሂዷል የሚል እምነት አልነበረም:: ለማንኛውም በድርጅ ውስጥ በተለይ አጠቃላይ የፓርቲ ጉባዔ መካሄዱ ይጠቅማል የሚለው አስተያየት አልጠፋም ነበር:: ይህ ውይይት በተለይ መልኩ እየተካሄደ ባለበት በዚህ ጊዜ ነበር በስራዊቱ ውስጥ ሰራዊቱን ለማፍረስ የሚንቀሳቀስ ሌላ ድርጅት (እንጃ) ተፈጥሯል የሚል ወሬ በአመራሩ አካባቢ መወራት ጀመረ:: ይህ ወሬ ብዙም ሳይቆይ በዚህ ጉዳይ ተጠርጥረዋል ወደ 15 ሰዎች እንዲታሰሩ ይደረጋል::

ከነኝህ ከታሰሩ 15 ሰዎች መካከል አንዱ እኔ ነበርኩ:: ከነኝህ ውስጥ ግማሽ ያህል የምንሆነው በመጀመሪያ ቀን የታሰርን ሲሆን ቀሪዎቹ ይህንን (የአንጃ) እንቅስቃሴ ከሥሩ ለመመንጠር በሚል በተካሄዱ ተከታታይ ስብሰባዎች፣ገሚሱ በሌሎች (ሐቀኛ) ታጋዮች ስለአንጃነታቸው የተጋለጡ፣ ገሚሶቹ ደግሞ የታሰርነው ሰዎች ሃጢያት በአደባባይ ሲግለፅ ተደናግጠው «ራሳቸውን አጋልጠው» የታሰሩ ነበሩ:: ከኛ በኋላ ታሰረው በመጡ ልጆች ስለእነኝህ ስብሰባዎች የተነገረን ነገሮች በዕውቱ በጣም የማያስደነግጡና የሚያሳፍሩ ነበሩ:: በመጀመሪያ «አንጃዎት» በድርጅቱ ላይ ምን ዓይነት አደጋ እንደ ፈጠሩ እና በቅርበም እንዲህ አይነት በአዳ አበባ ተፈጥሮ ድርጅቱን ያስመታው ይኸው እንጃ እንደሆነ በዚህም ምክንያት ብዙ ጓደኞቻችን በደርግ እንደ ተገደሉ በምሬትና እንባ በተቀላቀለው ስሜት ከአዲስ አበባ በቅርብ የመጡ የተመረጡ አባሎች ገለፃ ያደርጋሉ::

ይህን ተከትሎ በአመራሩ የተወከሉ አንድ ሁለት ካድሬዎች በዚህ በስራዊት በተፈጠረው «አንጃ» ተመሳሳይ እደሆነና ዋና ዓላማውም ከኢህአፖ ጠላቶች ጠላቶች ጋር በመመሳጠር (ሕወሓት፣ደርግ ወዘተ) ሰራዊቱን ለማስመታት እንደሆነ፣ለዚህም ሙሉ ማስረጃ እነደተገኘና ይህም በፍርድ ሂደቱ በግፅ እንደሚቀርብ ገለፃ ያደርጋል:: ከዚያ በኋላማ በየጥጉ የተጠመጠ የአመራሩ ታማኞች በየተራ እየተነሱ እኛ ያኔ በእስር ላይ ያለነው «ወንጀለኞች» የስራናቸወን ወንጀሎች በሚመለከት ምስክርነት ይሰጣል:: ከዚያ ቀጥሎ ብዙኃኑ ተጋይና በተለይም ልክ እንደ እኛው በስራዊቱ ውስጥ ችግር መኖሩንም ያምን የነበረ ቲይ አንድም እራሱን ለማዳን፣አንድም በእርግጥም እኛ የታስርነው ሰዎች

«እንጃ ሆነን» እሱን ለማሳሳት የሞከርን እንደሆነ በመውሰድ በስብሰባው ላይ የተነሳ በኛ በታሰርነው ሰዎች ወንጀለኛነትና እሱም እስከ አሁን የተሳሳተ መንገድ በመከተሉ መፀፀቱን በመግለፅ ድርጅቱ በእኛ (በአንጃኞች) ላይ አስቸኳይ የሞት ቅጣት እንዲፈፅምብን ሲማፀን እንደነበር ስንሰማ በፍፁም ማመን ነበር ያቃተን፡፡

በመጀመሪያ ላይ በድርጅቱ ላይ በነበረን እምነትና ከዚያም በላይ በተለይ እነኝህ በእኛ ላይ ሞት እንድንቀጣ የሚጠይቁብን ሰዎት በቅርብ የምናውቃቸው ጓዶቻችን ስለነበር ምናልባት አንዳንዶቻችን ሳናውቀው የተፈጠረ «አንጃ» ነበር ወይ ብለን እዚያው «ስንገደ እስር ቤት» መጠያየቅ ጀምረን ነበር፡፡ ከመሀላችን እንዳንዶቺ በዚህ ላይ የነበረው እምነት የፀና በመሆኑ ምክንይት ምንም እንኳን እሱ ራሱ ከተፈጠረው «አንጃ» መሪዎቹ አንዱ በመሆኑ እንደ ተከሰሰ እያወቀና እንዲህ ዓይነት ድርጅት (እሱ የሚመራው) እንደሌለ እየተገነዘበም በድርጅቱ ላይ የነበረው እምነት ፅናትና በተለይ እነኝህ ሁሉ ጓዶች ሊሳሳቱ አይቻሉም በሚል ስሌት ሠራ የተባለውን ወንጀል አምኖ ወንጀሉ እንዴት እንደ ተፈፀመ የሚገልፅ የእምነት ቃል በዝርዝር ጽፎ ለከሳሾቻችን የሰጠ ነበር፡፡ በፍፁም ከማልረሳቸው አጋጣሚዎት እና በዚያ በወጣትንት እድሜዬ የሰውን ልጅ የውስጥ ጭንቀትና በዚህም ምክንያት የሚገጥሙትን የሕይወት ፈተናዎች የሚቋቋምባቸው አካሄዶች እስከምን ደረጃ ሊደርስ እንደሚችል ያየሁበት አንድ ሁኔታ ነበር፡፡

ከታሰርነው ሰዎች መሐል አንዱ በእድሜው ከብዙዎቻችን ከፍ ያለ በዚያን ጊዜ ውጭ አገር ተምሮ የሁለተግ ዲግሪ ያለው ሰወ ነበር፡፡ በተፈጠረው ሁኔታም በጣም ከተደናገጡት እና ከተረበሹት ሰዎች ውስጥ አንዱ ነበር፡፡ «ከአንጃው» መሪዎች አንድም ተደርጎ ይወሰድ ነበር፡፡ የፍርድ ሂደቱ ከመጀመሩ በፊት ወንጅሉን በሚመለከት ሁለት ደብተር ሙሉ የእምነት ጽሑፍና ወንጅሎ እንዴት እንደ ተፈፀመ፤ እነማን በወንጀሉ እንደተሳተፉ (ምንም በሌለ ወንጀል) ዘርዝሮ ለከሳሾቻችን ይሰጣል፡፡ እስር ቤቱ ትንሽ ስለነበር ሁላችንም የምናደርገውን እንተያይ ስለነበር ከመሐከላችን አንዱ «እንዴ ምን ታሪክ ቢኖርህ ነው ይህንን ሁሉ የጻፍከው» ብሎ እነደ ቀልድ ይጠይቀዋል፡፡ ለዚህ ምንም መልስ ሳይሰጥ በማግስቲም ይህንን ጽሑፍ ሲጽፍ ውሎ በሶስተኛው ቀን ጽሐፋን ለከሳሻችን ይሰጣል፡፡

በሶስተኛው ቀንና ጽሑፋን ካስረከበ በኋላ ይኸው የቀድሞው ልጅ አሁንም ትንህ መረር ባለ ቃል «የእውነት ይህ ሁሉ ታሪክ የፃፍከው ምንድን ነው?» ይለዋል፡፡ አይ ይህ የግል የሚስጥሬ ነውና ለናንተ መንገር የለብኝም ይላል፡፡ ቀኑን ሙሉ ግን ፍፁም ተደብሮ ነበር፡፡ ይህ ሰው ከእኔም ጋረ አንድ ጋንታ ውሰጥ ለረጅም ጊዜ አብረን የነበርን ስለሆነና

ትንሽም ስለምንቀራረብ ጠጋ ብዬ ምነው ደህና አይደለህም ወይ ብዩ ብጠይቀው «አይ ምንም አይደለም አንድ ነገር እያሳሰበኝ ነው» አንተ ገና ልጅ ነህ ብዙ የማታውቀው ነገር አለ ብሎኝ ነገሩን በዚህ ትተን ሌላ ሌላ ጨዋታ (ሌሎችን) ስንጫወት አምሽተን እንተኛ ለን፡፡ ከሌሊቱ 11 ሰዓት ገደማ አንድ የማጉራት ድምፅ እሰማና በድንጋጤ ባንኜ ስመለከት ይኸው ስለሆነና የእስር ቤቱም ጣሪያ አጭር ስለነበር እግሩ በትንሹ መሬቱን እየነካው ነው በቶሎ መሞት ያልቻለው፡፡ እንደምንም ተደጋግፈን አውርደን እዳንነው፡፡

ሁኔታዎች ከተረጋጉ በኋላ የተኛበት አጠገብ ሔጄ ሳጫውተው በፍፁም እውነት ያልሆነና እራሱን ያዳነ መስሎት ከመሬት ተነስቶ ብዙ ሰው እንደ ወንጀለያ ረጅም ጽሑፍም ይህ እንደ ሆነና ይህንንም ለከሳሾቻችን እንደ ሰጣቸው፤ እነሱም ይህን ተጠቅመው ብዙ ንፁህ ሰው ሊጎዱ እንደሚችለ፤ ትላንትና አንዱ ልጅ ምንድን ነው የፃፍከው ብሎ ሲጠይቀው የታወቀበት እነደ መስለው እና አሁንም ባይታወቅ በፍርድ ቤት ሂደቱ እንደሚታወቅ ሲረዳ የስራው ሥራ ግዝፈት እንደታየወና ሊመልሰው እንዳማይችል ሲያውቅ ከሚሸከመው በላይ እንደሆነበትና እንደዚህ ከራሱ ጋር ተጣልቱ ከሚኖር ለመሞት መወሰኑን በዝርዝር አጫወተኝ፡፡

ይህንኑ ጉዳይ በእስር ካለነው ውስጥ ተለቅ ያለውን እና ብዙ ልምድ ያለውን ሰው አማክሬ፣የሰጠው ቃል ትክክል አይደለም ካለ ሊቀይርው እንደሚችል እና ለፍርድ ቤቱም ይህንን ካስታወቀ አቃቤ ሕጉ እንኳን አልመልስም ቢል (እውነተኛ ፍርድ የሚሰጡ ዳኞች ካሉ) ፍርድ ቤቱ የበፊቱን ቃሉን ሊሰርዘው እንደሚችል በነገረኝ መሠረት ይህንኑ ለሰውየው አጫውቼው በእርግጥም የተረጋጋ መሰለ፡፡ የታሰርነውም ሰዎች በሰውየው ሥራ ብናዝንም በፍርድ ቤት ሊቀይረው ይችላል የሚለው ሃሳብ አጽናንቶን ትንሽ ተረጋጋን፡፡ የሚገርመው ነገር ብዙም ሳንቆይ ይኸው ሰወ ለአቃቤ ሕጉ ቃሉን ለመቀየር እንደሚፈልግ ገልፆ አቃቤ ሕጉም የበፊቱ ሳይመልስለት አዲሱን ቃሉን የሚሰጥበት ደብተሮች ይስጠዋል፡፡ እዚያ ሔዶ ከአቃቤ ሕጉ ጋር ምን እንደ ተነጋገረም አናውቅም፡፡ ግን አሁንም ሌሎች ሶስት ገደማ ደብተሮች ጽፎ ሞልቶ መስጠቱን ሰናይ በድጋሚ ጽፎ የሰጠው ከበፊቱ የተሻለ የፈጠራ ድርሰት መሆኑን ተጠራጠርን፡፡ ይህንንም በተወሰነ ደረጃ በፍርድ ሂደቱ ላይ ማረጋገጥ ቻልን፡፡ ታዲያ ይህ አጋጣሚ ሁሌም ያስገርመኛል፡፡ እንዴት ነው አንድ ሰው በሥራዉ መጥፎነት ከራሱ ጋር ተጣልቶ እራሱን እስከመግደል ከደረስ በኋላ ሕይወቱ ስትተርፍ ይችው ሕይወት በሌሎች ሰዎት እንዳትጠፋ በሚል ፍርሐት ያንኑ ድርጊት መልሶ የሚሰራው የሚለውን እስከ አሁን መልስ ያላገኘሁለት ጥያቄ ነው፡፡ የሚያሳዝነው ሰውየው ይህንንም አድርጎ አልተረፈም፡፡ ድርጅቱ በጊዜው ከሕወሓት ጋር ጦርነት ገጥሞ ወደ ኤርትራ ማፈግፈግ ስለነበረበት የፍርድ ሂደቱ

ላይጠናቀቅ ሞት ሊፈረድባቸው የሚችሉ በሚል ከወስጣችን ስምንቱን ለይተው ከገደሏቸው እስረኞች መሐል አንዱ ነበር።

ሌላው በዚህ ጊዜ የሆነና የእኔንም ስለ ፖለቲካ በአጠቃላይና፣በተለይም ስለ ድርጅቱ የነበረኝን እምነት በፍፁም እንዳጣ ያደረገኝ በጊዜው የነበረው የፍርድ ሂደት ነው። የቀረበብን ክስ ዝርዝር በጣም የሚያስፈራና በሞት የሚያሰቀጣ ስለነበረ ከዚያም አልፎ ግን በምን ማስረጃ ላይ ተመስርቶ ነው ይህ ክስ የሚቀርበው? እውነት እያንዳንዳችን በግለሰብ ደረጃ የማናውቀው (ግን ሌላው ሰወ የሚያውቀው) የተፈጠረ ድርደት አለ ወይ? የሚለውን ለማወቅ ጉጉትም ስለነበር በፍርድ ሂደቱ የሚቀርቡትን ማስረጃዎች ለመስማት ቸኩለን ነበር። ከዚህ በተጨማሪ በሰራዊቱ ሕግ (ከእርማት እንቅስቃሴ በኋላ በተሻሻለውና በእርግጥም ዴሞክራሲያዊ ነው በሚባለው) መሠረት አንድ አባል ተጠርጥሮ ቢታሰር የተጠርጣሪው መብት ሙሉ በሙሉ መከበሩን የሚያረጋግጥ የአባላት መብት አስተባባሪ ኮሚቴ የሚባል ተቋም ነበር። ይህ ተቋም በሕጉ መስረት የተጠርጣሪው ወገንተኛ ነው። እስር በገባን ከጥቂት በኋላ ይህ ኮሚቴ መጥቶ ምን እንደሚያስፈልገን ይጠይቀናል።

እኛም ምንም እንኳን የተጠረጠርነበት ወንጀል ምንም ፋይዳ እንደሌለው ብናውቅም የፍርድ ሂደቶ መቀጠል ስላለበት አንድም በአስቸኳይ እንዲጠናቀቅ እስከዚያውም የእኛም ጭንቅላት እየሰራ እንዲቆይ መጽሐፍት እንዲገዙልን፣ የዓለምም ዜና እድንከታተል አንድ ሬድዮ እንዲሰጠን እንዲደረግልን እናመለክታለን። የሚገርመው ለእኛ መብት ማስከበር ተብሎ የተቋቋመው ኮሚቴ በጊዜው የሰራነውን በደል ግዝፈት ያልተረዳነ መሆናችንን እና አሁንም ልክ እንደ እውነተኛ አባል መብት ያለን በማስመሰል የምንጠይቀው አግባብ እንዳልሆነ በዘለፍ መልክ ነግሮን ሄደ። አሁን መለስ ብዩ ላየው ይህ የሆነበት ምክንይት በኮሚቴው ውስጥ የነበሩት ግለሰቦች በግል መጥፎ በመሆናቸው አይደለም (እሱም አስተዋፅዖ ሊኖረወ ይችላል)። ለእኔ ውስጡ ዴሞክራሲያዊ ያልሆነ ወይም ዴሞክራሲን ላይስሙላ ብቻ ያየዘ ድርጅት ወይም የፓለቲካ ሥርዓት ተቋሞችን እንዴት እደማያደክማቸው፣ በራሱ መልክ እንደሚጠፍጥፋቸው እና ፍፁም ገለልተኛ እንዲሆኑ እደማይፈቅድላዋው በተግባር የተማርኩበት የመጀመሪያው ትምህርት ነው ማለት እችላለሁ።
እንዲህ አይነት ድርጅት እና ሥርዓት በጣም ከሚያዳክሙት ተቋሞች አንዱ ግን ለማንኛ ውም ማኅበረሰብ አስፈላጊ የሆነው የፍትህ ሥርዓት መሆኑ በዚያ በወጣትነት አዕምሮዬ በተግባር የተቀረፀውም ያኔ ነው። በፍርደ ሂደቱ ጊዜ የምንቀርበው በየተሰራ ስለነበር በሂደቱ ላይ በሌሎች ተከሳሾች ዙሪይ የነበረውን የዓይን ምስክርንት መስጠት ባልችልም

ከፍርድ ቀጠሮወ በኋላ እስረኛው በፍርድ ቤቱ የሆነውን ወዲያውኑ ያወራ ስለነበር እኔ ራሴ ከተሳተፍኩበት የፍርድ ሂደት ብዙም የተለየ አልነበረም፡፡

ዋናው ክስ በድርጅቱ ላይ ድርጅት በመፍጠር (አንጃ) ድርጅቱን ለማፍረስ የተደረገ እንቅስቃሴ የሚል ቢሆንም በፍርድ ሂደቱ ድርጅት ስለመኖሩ የቀረበ ምንም ማስረጃ ወይም ምስክር አልነበረም ሊኖርም አይችልም፡፡ ስለዚህም ብዙዎት ሂደቶች እንደዚህ ስትል ነበር፤እንደዚህ ስትል ተስምተሃል፤ በተለይም ድርጅቱ በአሁኑ ጊዜ በደርግ በሚደርሰበት ወከባ ምክንያት ጉባኤ ሊጠራ እንደማይቻል እየታወቀ ጉባዔ ይጠራብለሃል የሚሉ ነበሩ፡፡ አንዳንዱ «የአንጃነት» ማስረጃ እና ፍርድ ቤቱ ማስረጃ በማጠናቀር ስም ሲጠይቅ የነበረው ጥያቄ ሁሉ የሁኔታው አሳዛኝነት እና አሳሳቢነት ሳይጨመርበት ኖሮ በእውነትም አስቂኝ ነበር፡፡

አንድ በፍፁም በግልፅነት የሚታወቅ ገረዝጊ የሚባል ተከሳሽ ጋር አንድ ቀን አብረን ቀርበን አንዱ ዳኛ በጣም አክርሮ የጠየቀው «ሮዛ ለግዘምበርግ አብዮተኛ ነች» ብለሃል ይለዋል እሱም «አዎን፣ አሁንም ነች ብዬ አምናለሁ» ይላል፡፡ «ታዲያ እሷ በሶሺያሊስት ፓርቲው ውስጥና በሶሺያሊስት ሥርዓት ውስጥ ፍፁምና ለሁሉም እኩል የሚስራ ዴሞክራሲ መኖር አለበት ብላ ስትከራከር የነበረች እንደነበርና ይህንንም እነ ሌኒን አጥብቀወ እነደሚቃወሙት አታውቅም ነበር?» ይለዋል፡፡ ገረዝጊም «አዎን ይህንን ብላለች፤ እኔም በዚህ ነው የማደንቃት፡፡ በዚህ ጉዳይ ላይ የሃሳብ ልዩነት ሊኖር ይችላል፤ ግን አብዮታዊነቷን ምንም አይቀንስባትም» ይላል፡፡ በዚሁ ቀን በእኔ ላይ የቀረበ አንድ እና ብቸኛ ምስክር እና ማስረጃ «ብርሃኑ የአመራሩ ሰላይ ነህ ብሎኛል» ብሎ መስክረል፡፡ እኔም «ስውየውን እንዲያ ብለው እንኳን ይህ ከአንጃነት ጋር ምን አያያዘው ብዬ ብጠይቅም መልስ አላገኘሁም፡፡» ለማንኛውም ይህ ነበር እንግዲህ በአገራችን ፍትህና እኩልነት የሰፈነበት ማኀበዊ ሥርዓት ለማምጣት ይታገል የነበረውና፤ በጊዜው ሁላችንም ሕይወታችንን ልንሰጥለት የነበረው ድርጅት፡፡ በዚያን ጊዜ ጀምሮ ነበር እኔ እራሴን መጠየቅ የጀመርኩትና፤ በእንዲህ ዓይነት ሥርዓት ውስጥ መኖር እፈልጋለሁ ወይ ብዬ ጥልቅ ጥርጣሬ ውስጥ የገባሁት፡፡ ምንም እንኳን በሶሺያሊዝም ላይ ያለኝን እምነት በጊዜው ሙሉ በሙሉ ባላጣም ዴሞክራሲያዊ ያልሆነ ሶሺያሊዝም ለእኔ እንደማይጥመኝና ለአገሬም እንደማይበጅ የተረዳሁት ያኔ ነበር ማለት እችላላሁ፡፡

ከእስር የወጣን ዕለት ጠዋት ከስራዊቱ ጋር በማፈግፈግ ወደ ኤርትራ እደምንሄድ ተነገረን፡፡ የሌሎቹን ጓደኞቻችንን ሁኔታ ብንጠይቅ እናንተን አይመለከታችሁም ተባልን፡፡

ወደ ኤርትራ ጉዞ በጀመርን በጥቂት ጊዜ ውስጥ ከጠባቂዎቻችን ከነበሩ አንዳንድ ታጋዮች ጥቂቶቹ የጓደኞቻችን ልብስ ለብሰው አየን፡፡ ቀሪዎቹን እስረኞች እንደገደሏቸው ተረዳን፡፡ ከብዙ ቀናት የእግር መንግድ በኋላ ኤርትራ ከገባን እና የኢህአፓ ሰራዊት ትጥቁን ፈትቶ ለጀብሐ ካስረከበ በኋላ በሁለቱ ድርጅቶች መሐከል ውይይት እየተደረገ እያለ የእኛን ጉዳይ የሚመለከተው ፍ/ቤት እንደገና ተለይም እኔ በነፃ የተለቀቅሁ መሆኑን ተነገረኝ፡፡

ከፍርዱ በኋላ በጊዜው የሰራዊቱ ኮሚሳር የነበረው ፀጋዬ ገ/መድህንን ፊት ቀርቤ (ፀጋዬን ከዚያ በፊት ከተማ ውስጥ በፍቅሬ ዘርጋው በኩል በጣም አውቀው ነበር) በነፃ መለቀቂ እንዳስደሰተው እና እኔም ከአሁን በኋላ ትግሉን ለመቀጠል፤ ካልፈለግሁም ለመልቀቅ የምችል መሆኔንና ነገር ገን ከአሁን በኋላ በስራዊቱ ውስጥ ከቆየሁ እንደ ልቤ መናገር እደማልችልና መጠንቀቅ እንዳለብኝ ነገረኝ፡፡ እኔም እዚያው ሰራዊቱን መልቀቅ እንደምፈልግ ነግሬው አምስት ሳንቲም ሳልይዝ በሳምንቱ አንድ መንገድ ላይ ከሁለት ሌሎች ድርጅቱን መልቀቅ ከሚፈልጉ ልጆች ጋር ከምሽቱ ስድስት ሰዓት አካባቢ ከሰራዊቱ እንድንለቅ እና ከዚያ በኋላ በራሳችን እንደ ሆንን በቀጥታ ተነገረን፡፡

መንገዱን ይዘን ከሄድን ፆረና እንደምነደርስ እና ለጀብሃ እጃችንን መስጠት እደምንችል ተገልፆልን እንደዚያ እወደው የነበረውን ግን በጣም ካዘንኩበት ድርጅት ለቀቅሁ፡፡ ከጀብሃም ጋር በቆየንበት ወደ 7 ወር የሚያደርሰ ጊዜ (በዚህን ጊዜ ከየቦታው ኢህአፓን ለቀን የተሰበሰብን ወደ 70 የምንጠጋ ታጋዮች ነበርን) የጀብህን አሰራር፤ በተጋዳዮች እ በመሪዎቻቸመው መሐከል የነበረወ ሰፊ የኑሮ ልዩነት እና ምንም አይነት የውስጡ ድርጅት ዴሞክራሲ እንዳልነበረው ስመለከት ችግሩ በኢህአፓ ላይ ብቻ ያለ ሳይሆን ሥር የሰደደና ከአመለካከት ጋር የተያየዘ መሆኑን ተረዳሁ፡፡ በጊዜው የተሰባሰብነው ሰዎት በሙሉ በጀብሃ ሥር የቆየነው ወደ ሱዳን እዲያሻግሩን በመጠየቅ ነበር፡፡

ሆኖም እኛ በማናውቀው ምክንያት በፍፁም ከጠበቅነው በላይ ለረጅም ጊዜ በመቆየታችን እና በቆየንበትም ጊዜ የሚሰጡን ምግብ በጣም ትንሽ ስለነበር እና አንዳንዴም ምንም የማናገኝ ስለነበር ዝም ብለን ቅጠል እየቆረጥን የምንበላበት ደረጃ ላይ ደርሰን ነበር፡፡ አንዳንድ ጊዜ ድፍረት ትንህ ያዋጣልና ችግሩ ሲበዛብንና ስለ መንገዳችንም ምንም መልስ ብናጣ አንደኛውን መሞታችን ላይቀር ተከራክረን ብንሞት ይሻላል በሚል የምግብ አለመብላት አድማ ማድረጋችንን እና በአስቸኳይ ወደ ሱዳን ካልወሰዱን በስተቀር እዚያው ለመሞት መቁረጣችንን በአካባቢያችን ለነበረው ለጀብሃ የደኅንነት ክፍል ነገርን፡፡

ከአንድ ቀን የርሃብ አድማ በኋላ (በቀኑ የላኩልንን ደረቅ ማሽላ ወዲ ከር መልስንላቸው ነበር) የደነገነቱ ኃላፊዎች መጥተው ሲያነጋግሩን አንደኛው ኃላፊ አሁን ይህን የምታደርጉት ጠግባችሁ ነው ብሎ ተናገረ:: እኔም ተራዬ ሲደርስ እጄን አውጥቼ «በጣም ይገርማል፤ የጠየቅናችሁ ልቀቁን እና ወደ ሱዳን እንሂድ ብለን ነው:: እዚህ ባለንበት ሁኔታም ከፍተኛ ረሀብ ላይ ነን ያለነው፤ መሞታችን ላይቀር ታግለን እንሙት ስንል ጠግባችሁ ነው ስትሉን፤ የምትተገሉት የጃንሆይም ሆነ የደርግ መንግስታት እናንተን ወንበዴዎች የሚሏችሁንና በተለይ የዩኒቨርሲቲ ተማሪ በጃንሆይ ላይ ሲያምፅ (ያውም የእናንተን ትግል ደግፎ) የጃንሆይ ባለሚሎች ልክ አሁን አንተ እዳልከወ ጠግበው ነወ ይል የነበረውን አስታወሰኝ» የሚል ዓይነት ንግግር እንዳልከው:: ሰውየውም በጣም ተቆጥቶ ሊያናግረን የነበረውን ትቶ ሔደ:: ደግነቱ ከሁለት ቀናት በኋላ ወደ ሱዳን ሊወስዱነ ወስነው ከሦስት ቀናት መንገድ ብኋላ ሱዳን (ከሰላ) ገባን::

የስደት ሕይወት እና የፖለቲካ አመለካከት ሽግሽግ መጠናከር

በመሰረቱ ሱዳን ስደርስ ከአዲስ አበባ ስመጣ የነበርኩት የዋህና የቅን ሕልመኛ (idealist) እልነበርኩም:: ትንሽም ቢሆን የበረሃው ኑሮ ስለ ተግባራዊ ፖለቲካ ብቻ ሳይሆን ትንሽም ስለ ሰው ፀባይ አስተምሮኛል:: ካርቱም ሳለሁ ብዙ ጊዜ በእጄ ላይ መጽሐፍ ስለነበር እና ፀሐዩም በተለይ ከምሳ ሰዓት ጀምሮ በጣም ኃይለኛ ስለሆነ ጊዜዬን የማጠፋው የቤት ማቀዝቀዝ (ቬንትሌተር) ባላቸው የእንግሊዝ ላይብረሪ (British Council) እና ካርቱም ዩኒቨርቲ ላይብረሪ ነበር:: እዚያ ሆኜ አነባቸው የነበሩ መጽሐፍት በአብዛኛው ራሴ ኢህአፓ ሰራዊት ውስጥ ያየሁትነ ኢ-ዴሞክራሲያዊ አሰራር ምን ያህል በሌሎች ዓለሞችም ያለ እንደነበር ነው::

ሁኔታው ለኢትዮጵያ የተለየ (Unique) አለመሆኑን ለማወቅ የሚያስችለኝና፤ በተለይ በተለያዩ አገር ኮሚኒስት ፓርቲዎት ውሰጥ የነበሩ የውስጥ ፓርቲ ለዩነቶችን የፈቱባቸውን ስለቶችና እ ከሶሻሊሰት ርዕዮተ-ዓለም ውስጥ የዴሞክራሲን ሚና ወይም በዴሞክራሲ ጥያቄ ላይ የነበሩት ክርክሮች አነብ ነበር:: እዚሁ ካርቱም ሆኜም በሶቪየት ሕብረት በስታሊን ጊዜ የተወሰዱ እርምጃዎችን በተለይ በነቡካሪን ላይ የተወሰደውን የግድያ እርምጃ፤ በቻይና ደነ ሊወ ሺያዊቹን ጉዳይ ወዘፈ ለመረዳት ሞክሬአለሁ:: ከዚህም ችግሩ አጠቃላይና ርዕዮተ-ዓለማዊ መሆኑን አምኛለሁ::

በምዕራብ አገሮች የነበሩትን የማኅበራዊ ዴሞክራሲያዊ (Social Democracy) እንቅስቃሴዎት እደ ቀልባሾችና አድኃሪዎች (ከነ ሌሊን ቅዋሜ በመነሳት) እመለከታቸው የነበረውን እንዳልነበር አሁን ከራሴ ልምድ በመነሳትና እያደር በውስጤ እየደነደነ

በመጣው ያለ ዴሞክራሲ ሶሻሊዝም አይሰራም የሚለው አመለካከት የተነሳ በአዲስ ዓይን መመልከት የጀመርኩበት ጊዜ፡፡ ኑሮዬን ለማሸነፍ በሹፌርነት ተቀጥሬ ሥራ እስከ ጀመርኩበት ጊዜና ከዚያም በወንድሜ ድጋፍ ለእውነተኛው ስደት ወደ አሜሪካ እስክ ሄድኩበት ጊዜ ድረስ ባደረግሁት ንባብ (ምንም እንኳን በጊዜው በግልፅና በዝርዝር ባላውቀውም) ከሞላ ጎደል በአመለካከቴና በውስጥ መንፈሴ የማኅበራዊ ዴሞክራሲ አመለካከት ፅንስ እያደገ እንደነበረ አውቃለሁ፡፡

ለእኔ በዚያን ጊዜ ድህነትን ለመዋጋትና የኢኮኖሚ እኩልነትን ለመምጣት የሶሻሊዝምን የተሻለ ሥርዓትነት በሰዎች ነፃነትና በዴሞክራሲ ዙሪያ ባለው አመለካከት ደግሞ የሊበራል ዴሞክራሲን ወሳኝነት አመንኩበት፡፡ በዚህም ምክንያት በተለየ በስካንዴኔቪያ አገሮች ያሉ የማኅበራዊ ዴሞክራሲ ፓርቲዎች አቋምና የመሰረቱትም ማኅበረሰብ እኔ ለነበረኝ የውስጥ ስሜት የተመቸ ነበር፡፡ አሜሪካን አገር በ 1972 ዓ.ም ገብቼ በቆየሁባቸው ከ15 በላይ ዓመታት ያየሁትና የተማርኩት ይህንኑ አመለካከነን በብዙ መልኩ የሚያጠናክር ነበር፡፡ በዚህ ጊዜና ከዚያም ኢትዮጵያ ከተመለስኩ በኋላ በዴሞክራሲ ላይ ያለኝ አመለካከት እያደር ከመጠናከሩ ባሻገር ይህንኑ የማኅበራዊ ዴሞክራሲ አመለከት እደያዝኩ አለሁ፡፡ አሜሪካን አገር በነበርኩበት ጊዜ ማኅበረሰቡ ለሰው ልጆች ባጠቃላይና በተለይ ለዜጎቹ ያለው ክብርና[2] ዜጎችም ያላቸውን መጠነ-ሰፊ ነፃነት ተመለከትሁ፡፡ እደ አንድ የውጭ አገር ዜጋ የእነኝህ መብቶች ተቋዳሽ በመሆን ሳጣጥም ሁሌም ይሰማኝ የነበረው ይህ እኔም ሆንኩ የአሁኑ የአሜሪካ ትውልድ እንደፀጋ የተቀበልነውን ነፃነት ቀደምት ትውልድ የታገሉለትና የሞቱለት እደሆነ (ለምሳሌ ማርቲን ሉተር ኪንግ ለአሜሪካ ጥቁሮች መብት) በትውልድ ሀገሬም ይህ ነፃነት በሰፊው ለዜጎች እንዲኖር በተወሰነ ደረጃ የአሁኑ ትውልድ መስዋዕትነት መክፈል እንዳለበት ነበር፡፡

ከአሜሪካ ኑሮዬ የተገዘብኩት የነፃነት እና የኢኮኖሚ ብልፅግናን ጠንካራ ግንኙነት ነበር፡፡ ከአሜሪካኖች ጠባይ የታዘብኩትና ከራሴ አገር ሰዎች ጋር ሳስተያያቸው ይገርመኝ የነበረው የሰው ልበ-ሙሉነት እና አዲስ ነገር ለመሞከር አለመፍራት ነበር፡፡ ይህ ልበ-ሙሉነት ከዚህም ጋር አብሮ የሚሄደው የአዲስ ነገር አደጋን ሳይሆን የሚፈጠረውን እድል የመመልከት ባህርይ ለኢኮኖሚ እድገታቸው ሁነኛ አስተዋፅዖ አድርጓል የሚል እምነት አለኝ፡፡ ከዚህም በላይ የሰወ በነፃ የማሰብ ፍላጎት፣ችሎታና ከዚህም

[2] ይህ ማኅበረሰቡ ውስጥ ያሉትን እደ ዘረኛነት ያሉትን በሽታዎት ባለመርሳትና እንደነኝህ ማህበራዊ በሽታዎችን ለመቀነስ የሚያደርጉትን እንቅስቃሴ በአንድ በኩል፤በነኝህ ማህበራዊ በሽታዎች የተለከፉትን የኀብረተሰብ ክፍሎች ለብቻ በመመልከት ነው፡፡

የሚመጡትን አዳዲስ ኃሳቦች በተግባር ለመቀየር ያለው ጠንካራ ተነሳሽነት፤በሌለው ስኬት ከመቅናት ይልቅ እንደሱ እንዲሳካለት የመመኘት ንፁህ ባህርይ ለብልፅግናቸው ከፍተኛ አስተዋፅዖ አድርጓል የሚል እምነት አሳድሮብኛል።

በፖለቲካ ሕይወታቸውም የልሂቁ ልዩነቶችን በመግባብት ለመፍተት የሚያደርገው ጥረት፣ ሁሉን አሸናፊ የሚሆንበትን ዘዴ መፈለግ እንጂ አንዱን ጥሎ በእርሱ ሬሳ ላይ በመረማድ የሚገኝ ድል ዘላቂ አለመሆኑን የሚያይ ባህል፣(ይህ በፖለቲካ ብቻ ሳይሆን በንግድ ግኑኙነታቸውም ላይ ይታያል) ለአገራዊ ተቋማት ያለው ክብርና ቀናዒነት፤ሥር የሰደደው የፖለቲካ ሥልጣንን ገደብ የሚረዳ ብቻ ሳይሆን ኑሮውን በመኖር የተረዳሁት ስለሆነ በራሴ አስተሳሰብና የውስጥ ሥሜት ላይ ከፍተኛ ማንተም አሳርፎበታል። ይህንን ዓይነት የፖለቲካ ባህልም በአገሬ የሚመጣበትን ቀን ስናፍቅ ብዙውን የአሜሪካን አገር ኑሮዬን አሳለፍኩ።

አሜሪካን አገር ስኖር በኢትዮጵያ ጉዳይ ላይ የነበረኝም ተሳትፎ ይህንን ባህል በአገራችንም ምሁራን እና የፖለቲካ ልሂቃን ዘንድ የሚስርፅበትን መንገድ በሚያፈላልጉ ኘሮግራሞች ለይ ነበር። በዚህ ዙሪያ የሁለተኛ ዲግሪዬን በምሰራበት በኒውዮርክ ከተማ የሚገኘው ኒው ስኩል የሚባለው ትህርት ቤት ውስጥ ከአንድ ጓደኛዬ ጋር ያስጀመርኩት የአፍሪካ ቀንድ የውይይት ኘሮግራም ይጠቅሳል። ይህ አምስት ዓመታት በተከታታይ የተካሔደ ኮንፍራንስ በተለይ በኢትዮጵያ ላይ ያተኮረ እና (ምንም እንኳን ከሱዳን እና ከሱማሊያ ምሁራን የሚሳተፋበት ቢሆንም) የተለያየ አመለካከት ብቻ ሳይሆን በየበረሃው እርስ በእርስ የሚጫረሱ ኃይሎችንም በአንድ ላይ በማሰባሰብ ለአገራችንና ለአካባቢያችን ፖለቲካዊ ችግሮች መፍትሔ ማመሻት የታለመ የውይይት መድረክ ነበር። ይህ መድረክ እኔ ኒው ዮርክን ከለቀቅሁ ከአንድ ዓመት በኋላ ምክንያቱን እስከ አሁራ ባላውቅዐት ምክንያት ብቋረጥም በጊዜው በጣም ሰፊ ተሳትፎ የነበረበት አዎንዊ መድርክ ነበር።

በሥራ ምክንያት ፊላደልፊያ ከመጣሁ በኋላም የአረራችን ሁኔታ እያደር እየከፋ በሄ ጊዜ ችግሩን ስሜታዊ በሆነ መንገድ ሳይሆን በአምክህኖት ላይ በተመሠረተ እና ዴሞክራሰያን በሚገፋ መልኩ እንዲፈታ ለመርዳት፤የተወሰነ አንድ ዓይነት አመለካከት በጊዜው የነበረን ሰዎችን ተሰባሰበን እምቢልታ የሚባለውን መጽሔት ጀምረን ለጥቂት ዓመታት አሳትመናል (ምንም እንኳን ይህንን የጀመርነው ሰዎት እያደር በኢትዮጵያ ፖለቲካ ዙሪያ የተለያየ አመለካቀት ቢኖረንም፤ ከዚያ ቡድን ውስጥ አዲስ አበባ ከተመለስን በኋለ ልዩነቱ እያደር እየሰፋ ሄዶ ለመሆኑ ያኔ እንዴት አብረን ስራን ብለን እስከምናስብ ብንደርስም) ። እንግዲህ ከ15 ዓመት ቆይታ በኋላ ወደ ኢትዮጵያ ጓዜን ጠቅልዬ ስመጣ

የነበረኝ አጠቃላይ አመለካከትና የውስጥ ስሜት እንዲሁም ይህን አመለካከት እንድይዝ የገፋፉኝ የኑሮና የትምህርት ሒደቶች በአጭሩ ይህን ይመስሉ ነበር። በጥቅሉ በዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በፍፁም የማምን እና የረጋ መንፈስ ያለኝ (Temperament) ለዘብተኛ ነበርኩ።

ከስደት ወደ ሃገርቤት ስመለስ በፖለቲካው ዙሪያ የነበረኝ አመለካከት

ኢትዮጵያ ስመለስ በምንም ዓይነት ፖለቲካ ውስጥ ተመልሼ እገባለሃ የሚል ግምት አልነበረኝ። ከተማርኩ ትምህርት አንፃር በኢኮኖሚው መስክ በመሳተፍ የተሻለ አስተዋፅዖ ይኖረኛል የሚል ፅኑ እምነት ነበረኝ። ስዚህም በዋናነት (ሥራዬ ብዬ የምይዘው) ከኢኮኖሚ እንቅስቃሴው ጋር የተያያዘና በተለይ ብዙ የሥራ እድል ሊፈጥሩ የሚችሉ የኢንቨስትመንት ሥራዎት ላይ መሳተፍ ግን እንዳ ንቁ ዜጋ በአገሪቱ ውስጥ በሚነሱ የፖለቲካም ሆነ የኢኮኖሚ ፖሊሲ ጉዳዮች ላይ የሚስለኝን፣ እውነቱን ሳልፈራና በግለፅ (In Public) ለመናገር በዚህም ለመንግስትም ቢሆን እውነቱን በመናገር እና ከስህተት በማዳን አስተዋፅዖ ማድረግ ከዜግነቴ የሚጠበቅብኝ ግዴታ ነው ብዬ ከልቤ አምኜ አገሬ ገባሁ። ከዚህ ውጪ ግን በአሜሪካን አገር ዩኒቨርቲ ውስጥ አስተምር ስለነበር እና ማስተማርንም እንደ ሙያ እውድ ሰለነበር በትርፍ ጊዜዬ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ እንደማስምር አውቄ ለማስተማሪያ የሚሆኑኝን መጽሐፍትና ቁሳቁስ በብዛት ተሸክሜ ነበር የተመለስኩት።

ኢትዮጵያ ተመልሼ እ.ኤ.አ 1993 ዓ.ም. ደረስ በአብዛኛው ከላይ የጠቅስኳቸውን ነገሮች ሳደርግ ቆየሁ። ምንም ዓይነት የፖለቲካ ድርጅት ውስጥ አልገባሁም፤ የምደግፈው የፖለቲካ ድርጅትም አልነበረም። በኢኮኖሚክስ ባለሙያዎት ማኅበር ውስጥ ጉልህ ተሳተፎ ነበረኝ። በኢኮኖሚ ነክ ጉዳዮች ላይ ትክክለኛ ነው፤ ለአገራችን ይበጃል የምለወን እና በጥናት ላይ የተመሰረተ ሃሰብ እከሌን ያስቀይማል ወይም እከሌን ያስደስታል ሳልል ፊት ለፊት እገልፃለሁ። በማኀበራችንም በሚደረጉ ውይይቶች ያለምንም ወገንተኛነት ከጥናት ያገኘነውን ውጤት እንዳለ ማቅረብ አለብን የሚለወን ባህል እንዲዳብር ሞክሬአለሁ። በዩኒቨርሲቲ ሳስተምርም በተቻለ መጠን ተማሪዎች ሳይሸማቀቁ ከአስተማሪያቸው ጋር እንዲሚገቱና በነፃ እንዲያስቡ ለማድርግ ጥሬአለሁ። በዩኒቨርሲቲው ውስጥ የተለመዱና ለተማሪዎት እውቀት መበልፀግ እንቅፋት ናቸው ያልኳቸውን አሰራሮች መቃወም ብቻ ሳይሆን[3] አንዳንዶቹን ዝም ብዬ በእምቢተኛነት

[3] ከነኝህ ውስጥ ከዩኒቨርቲው አስተዳደር ጋር ከጋጩኝ ነገሮች አንዱ የተማሪዎችን የፈተና ወረቀት የመመለስ ጉዳይ ነበር። በእኔ እምነት ተማሪዎት የተፈተነበት ወረቀት የተማሪዎቹ ነው። ይህንን ወረቀት

የራሴን መንገድ እከተል ነበር። በአጠቃላይ በዩኒቨርሲቲው ያለው አሰራር ለእውቀት የማይበጅ፤ ነፃነትን የማያዳብር እና በፍፁም ኋላቀር መሆኑን በግለፅ ተናግሬአለሁ። ይህንንም ለተማሪዎች በስብሰባ ላይ መናገሬ በኋላ ከመንግስት ጋር ችግር ውስጥ ገብቻለሁ። ተማሪዎች የተለያዩ ሃሳቦችን አድምጠው የተሻለ ነው የሚሉትን እንዲመርጡ፤ሃሳቦችን በሃሳብነታቸው እንዲሞግቱ ለማስተማር ጥሬአለሁ። ለዚሁም እንዲረዳ የእድገት ፖሊሲ ትምህርት በማስተምርበት ጊዜ የአገራችን ፖሊሲ አውጪዎች (ብዙውን ጊዜ የኢኮኖሚ ነክ ሚኒስትሮች) ክፍሌ እየጋበዝኩ ለተማሪዎቹ ንግግር እንዲያደርጉ እና ተማሪዎቹም በአገራችን የእድገት ችግሮች ዙሪያ ጥያቄዎትን በቀጥታ እንዲጠይቁና እንዲከራከሩ አደርግ ነበር።

በጊዜው በምጽፋቸው የተለያዩ ጽሑፎች የዴሞክራሲ እና የኢኮኖሚ እድገት ትስስርን በሚመለከት በአጠቃላይ በተለይ ለኢትዩጵያ የኢኮኖሚ ብልፅግና የዜጎ ነፃነትና ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት አስፈላጊነትን መክሬአለሁ። ከዚያም አልፎ በአገራችን ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ሥር እንዲሰድ፤ ጠንከራ የማዕከላዊ ገቢ ያለው መደብ (middle class) እነደሚያስፈልግ፤ ለዚህ በተጨማሪም አሁን ባለንበት ዓለምና በአገሮች መካከል ያለው በውድድር ላይ የተመሰረተ የኢኮኖሚ ትስስር የሚጠይቃቸወ አስተሳሰቦች በአገራችን ተንሰራፍተው ካሉ ባህላዊ ገፅታዎች ጋር ሊጋጩ የሚችሉ ከሆነ እነኝህን ባህላዊ ገፅታዎቻችንን እደገና መመርመር አለብን የሚል ባህላችን ዙሪያ ውይይቶች እንዲካሄድ ጎትጉቻለሁ።

በአጠቃላይ እስከ 1997 ዓ.ም. ድረስ ከቀጥታ የፖለቲካ ተሳትፎ የመጣ ሳይሆን እንደ ዜጋ ትክክል ነው ብዬ ባመንኩባቸው ጉዳዮች ለመወጣት ሞክሬአለሁ። እዚህ ላይ ምናልባት ወደፊት ለሚቀርበወ ትንተና ስለሚጠቅም በዚህ ጊዜ ስለኢህአዴግ ያለኝ አመለካከት ምን እንደነበር በአጭሩ ላቅርብ።

ኢህአዴግ ከመሠቶ በአመለካከትም ሆነ በተግባር በትግል ላይ እያለም፤ ዴሞክራሲን በሚመለከት፣በኢትዮጵያ ውስጠ ያሉትን የብሔር ብሔረሰበ ጥያቄና አፈታቱን በሚመለከት፣በኤርትራ ጉዳይ ወዘተ መሰረታዊ ችግሮች ያሉበት ድርጅት መሆኑን ጠንቅቄ አውቃለሁ። በእነኝህና በሌሎችም ጥያቄዎት ከኢህአዴግ አባላት ጋር (በደንብ ከማውቃቸው የድርጅቱ የአመራር አባላት ጋርም) በሰፊው ተሟግቻለሁ። ኢህአዴግን በሚመለከት ሁልጊዜም ከራሴ ጋር የሚያሟግተኝ ይህ ድርጅት መንግስት ከሆነ በኋላና

አይተው ከስህተታቸዉ መማር አለባቸው። በዩኒቨርሲቲው አሰራር ተማሪ የፈተና ወረቀቱን ለማየት በመጀሪያ አስተማሪውን መክሰስ አለበት። ይህን የሚል ህግ መኖሩን እንዲያሳዩኝ ብጠይቅ የሚያሳየኝ አላገኘሁም።

መንግስት በመሆን ከሚመጣው ኃላፊነት አንፃር ስህተቶቹ ሲነገሩት መስማስትና ማሻሻል የሚችል ድርጅት ነው ወይንስ አንዴ የሚያምንበትን እምነት ውጤቱ ምንም ይሁን ምን የሚገፋበት «ግትር» ድርጅት ነው? የሚለው ጥያቄ ነበር::

ኢህአዴግ ሥልጣን ሲይዝ የወሰዳቸው አንዳንድ እርምጃዎች (ለምሳሌ የገበያ ኢኮኖሚን እያንገራገረም ቢሆን መቀበል፣ነፃ ኘሬስ መፈቀድ ወዘተ) ድርጅቱ ሁኔታዎችን አይቶ ሊቀየር የሚችል አስመስሎታል:: ይህ ከሆነ ደግሞ የአገሪቱ የወደፊት አቅጣጫ ወደተሻለ መንገድ እንዲሄድ ይህ መንግስት የሚወስዳቸውን እርምጃዎች ጥሩ ሲሆኑ እየደገፉ፤ ሲሳሰቱ ደግሞ ያለ ርኅራኄ በመቃወምና ስህተቱን በማሳየት እንዲመለስ ማድረግ ይበጃል የሚል አቋም ነበረኝ::

ድርጅቱ ከአፈጣጠሩም (በተለይ ሕዋሓት) እወክለዋለሁ ከሚለው ማኅበረሰብ አነስተኛነት የተነሳ ሰፋ ያለው ማኅበረሰብ ውስጥ ሲገባ ትንሽ የውስጠ አለመረጋጋት እና ሥጋት (Insecurity) ሊኖበት ይችላል:: ድርጅቱንና የሚመራውን መንግስት እንደ ጠላት ማየት የበለጠ ሊያስበረግገው ይችላል ይህ ደግሞ ለአገሪቱ ሰላምና መረጋጋት አይበጅም ከሚል ድርጅቱ ሲሳሳትም አውቆ ለክፋት አይደልም፤ ካለማወቅ ሊሆን ይችላል (Giving the benefit of the doubt) የሚል በእኔ ግምት አዎንታዊ (Positive) የሆነ አመለካከት አንፃር ለአገሪቱ ሰላምና አንድነት አደገኛ ሊሆን ይችላል የሚል ፍርሐትም ነበረኝ:: ይህ አመለካከት የሚጠይቀው ቀናነትና ግልፅነት ቢሆንም ከመንግስት ደጋፊዎችም ሆነ ከመንግስት ተቃዋሚዎች ጋር በተወሰነ ደረጃ ማጋጨቱ አይቀርም:: በጊዜው በነበሩ አንዳንድ ተቃዋሚዎች አካባቢ አንዳንድ ጊዜ በተለይ በኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ዙሪያ ጥሩ ነገሮች ሲታዩና ይህም ጥሩ ነው የሚል ሪፖርት ካቀረብን የመንግስት ደጋፊዎች አካባቢ ይህን ያቀረብነው ኢህአዴግን ስለምንቃወም እደሆነ ተደርጎ ይታይብናል:: በአንፃሩ ገፅታው ጥሩ ካልሆነ ከመንግስትና ከኢህአዴግ ደጋፊዎት አካባቢ ይህን ያቀረብነው ኢህአዴግን ስለምንቃወም እደሆነ ትችት ይደርስብናል:: በዚህም ሳቢያ እኔ እንደግለሰብ ወይንም በጊዜው እመራው የነበረው ተቋም እንደተቋም በሁሉም ወገኖች ተተችተናል:: ይህ ደግሞ በኔ አመለካከት ክፋት የለውም::

«ኢህአዴግ ሃገሪቱ ወደፊት እንድትሄድ ሊጫወት ይችል የነበረውን አዎንታዊ ሚና እየተሚጠጠ፤አሉታዊ ሚና እየተጫወተ ነው» የሚለው ስሜት ላይ የደረስኩት ከ1993 ዓ.ም የተማሪዎች ግጭት ጀምሮ ነው ለማለት ይቻላል:: ምናልባትም ወደ ፖለቲካው እንድገባ የገፋፋኝ ይህ ሳይሆን አይቀርም:: በቀጥታ በፖለቲካው እንድገባ በ1997 ዓ.ም. መግቢያ ላይ ስለሆነ ፖለቲካው ውስጥ የገባሁ ጀምሮ የነበረኝን አመለካከት እና

በኢትዮጵያም ፖለቲካ ዙሪያ የምስጠው ትንታኔ የዚህ ጽሑፍ ዋና ክፍል ስለሆነ እዚያ ዝርዝር ውስጥ ገብቼ በዚህ መግቢያ ላይ ምንም ማለት አያስፈልገኝም። የአዲሱ የፖለቲካ ተሳትፎዬ እርሻ የተጠነሰሰው በ1993 ዓ.ም በኢህአዴግ ታስሬ በማዕከላዊ እያለሁ ስለነበር በዚህ እስርና በ1997 ዓ.ም መሐከል የነበረኝን አካሄድ በአጭሩ ልግለፅ።

ተመልሶ ወደ ፖለቲካ የመግባት ጅማሮ

በብሔራዊ ሎተሪ አዳራሽ ኢሰመጉ «የአካዳሚ ነፃነት» (Academic Freedom) አስፈላጊነት በሚል ርዕስ ላይ ለዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ንግግር እንዳደርግ ሲጋብዙኝ ምንም አላቅማማሁም። በዩኒቨርሲቲው በማስተምርበት ጊዜ[4] በዚህ ርዕስ ላይ ብዙ እናገር ስለነበር ምንም አዲስ ነገር ይፈጠራል የሚል ግምት አልነበረኝም። በዕለቱም የተደረገው ውይይት የአካዳሚ ነፃነትን ምንነትና አስፈላጊነት፤ ለዚህም የሚደረግ ትግል ጥሩ እንደሆነ፤ ጉዳዩንም የአገሪቱም ሕግና ሕገ-መንግሥት የሚደግፈው እንደሚመስለኝ ከመናገር ውጪ ምንም ያልኩት ነገር አልነበረም። ይህንን ንግግር ባደረግሁ በሁለተኛው ቀን ለሥራ ወደ ውጪ አገር ስለሄድኩ በዚያ በኋላ የተፈጠረውን ነገር በቅጡ አላውቅም ነበር። ለማንኛውም ከውጭ አገር ተመልሼ በሁለተኛው ቀን ከቢሮዬ መጥተው ሲያስሩኝ (ልትታሰሩ ትችላላችሁ የሚል ወሬ ቢኖረም በግሌ እውነት ነው አላልኩም ነበር) በመጀመሪያ የመጣብኝ ስሜት እነኝህ ሰዎች አብደዋል ወይ የሚለው ነው።

በታሰርኩ ማግስት ቤቴን ሲበረብሩና በብርበራውም ወቅት ሆን ብለው ሊያስከስስ የሚችል ማንኛውንም ነገር ሲፈልጉ እና ሲጓጉ አየሁ። ይህን ሳይ የመጣብኝ ስሜት ከዚህ በፊት በወጣትነቴ በኢህአፓ ታስሬ የነበረው ሁኔታ ነበር። የገረመኝም የአምባገነን ቡድኖች እና ሥርዓቶች የባህርይ ተመሳሳይነት እና በርዕዮተ ዓለም ደረጃ ብቻ ሳይሆን ለሥልጣን ብለው የዜጎችን መብት ለመርገጥ የሚጠቀሙበት ስልት አንድ ዓይነት መሆኑ ነበር። ሁሉም በጋራ የሚጠቀሙበት የዜጎችን መብት ለመርገጫ የሚያገለግል አንድ ዓይነት መጽሐፍ ያላቸው መሰለኝ።

ከሁሉም በላይ በየጊዜው ያስደነገጠኝና ከእኛ መታሰር በላይም እንቅልፍ የነሳኝ በማዕከላዊ ታስረው የነበሩ ሰዎች ዓይነትና የታሰሩበት ምክንያት፤ እንዲሁም እነኝህም ሰዎች ስለ መታሰራቸው እና ስለመንግሥት የነበራቸው አስተያየት ነበር። አብዛኞቹ እስረኞች ከኦሮሞ ብሔረሰብ የመጡና በኦነግነት ተጠርጥረው የታሰሩ ነበሩ።

[4] ከስድስት ዓመት ማስተማር በኋላ በዚያን ዓመት አዲሱ የኢኮኖሚ ምርምር ተቋም የተቋቋመበት ዓመት ስለነበርና ይህንን ድርጅት በእግሩ ለማስኬድ ብዙ ጊዜ ስለሚወስድ ያንን ዓመት ላለማስተማር ወሰኜ ከአስተማሪነት ራሴን አግልዬ ነበር። በእኔ ግምት በሚቀጥለው ዓመት እመለስበታለሁ ብዬ ነበር። ከእስሩ በኋላ ግን ከዩኒቨርቲው ጋር እንደተለያየሁ ቀረሁ።

እድሜያቸውም ከወጣትነት እስከ ሰባ ዓመት ሽማግሌ የሚደርስ ነበር። እዚያ ታስረው የነበሩት ብዙዎቺ የኢትዮጵያን ፖለቲካ የሚያዩት በዘር መነፅር ብቻ ነበር። በሁለተኛው ቀን አንድ ጠና ያለ እስረኛ ፀሐይ በምንሞቅበት ሰዓት ጮክ ብዘለ በጥቅሉ ያለን «እናንተ እስካሁን ሰብዓዊ መብት ትላላችሁ፤ ገና አልገባችሁም ወይም አውቃችሁ ዓይናችሁን ጨፍናችኋል። እነዚህ አገር ያለው የዘር አገዛዝ ነው። ግለፅ የሆነ የዘር ጭቆና ነው። ይህ መንግስት እስካለ ድረስ ስለዜጎች እኩልነትና ሰብዓዊ መብት ማውራት ውሸት ነው» ሲል በእኛ ላይ በማሾፍ ተናገረ። በኢሰመጉ ስብሰብ ላይ የነበሩ ብዙ የኦሮሞ ተማሪዎች በስብሰባው ላይ «የእኛ የኦሮሞ ተማሪዎች ጉዳይ የተለየ ነው፤ የአካዳሚክ ነፃነት ጉዳይ ሳይሆን የብሔራዊ ነፃነት ጉዳይ ነው» የሚል አንድምታ ያለው ንግግር እያደረጉ ሙግት ገጥመውን ስለነበር በእስር ቤት ይህንን በተጠናከረና በአዛውንቶች መሐል በግለፅ ሲነገር መስማቴ ለመጀመሪያ ጊዜ የዚህች አገር የወደፊት እጣ ምን ሊሆን ነው? የሚለው ጥያቄ በጣም ነበር ያሳሰበኝ።

በጊዜው ከሌሎች እስረኞች ጋር በግልፅ መወያየት ስለማልችል ከጠባቂዎትን ውስጥ አንዱን (ባልሳሳት ኃላፊውን ይመስለኛል) በዚህ ጉዳይ ላይ ከሰዎች ጋር እንድንወያይ እንዲፈቅድልን ጠይቄው ነበር። አይቻልም አለኝ እንጂ። የመንግስት ዋና መርህ የብሔሮች እኩልነት ነው፤ ብሔሮች ካልተስማማቸው መገንጠል ይችላሉ ይህም የዴሞክራሲያዊነት ዋና መለኪናያ ነው ብሎ የሚያምን ድርጅት ጭቁን በሚባል ብሔር አባላት ዘንድ እንዲህ ዓይነት ስር የሰደደ ጥላቻ ካተረፈ፤የአገሪቱ በጉልበትና በኃይል ሳይሆን በዜጎች ፈቃደኝነት ለማስተዳደር የሚችልበት ሕዝባዊ መሰረት የት ላይ ነው? ኢህአዴግ በዚህ በሚያምንበት ወይም ሁሌ በሚለፍፈው በሚመጣ እውነተኛ ስማት ማስተባበር ካልቻለ ይህን ሊያደርግ የሚችልበት አማራጭ ፖለቲካ በአገራችን ምንድን ነው? የሚሉት ጥያቄዎች በፍፁም ሰላም የነሱኝ።

ለእነኝህ መሰረታዊ የፖለቲካ ችግሮችን ሁነኛ መፍትሔ መስጠት ካልቻልን ስለ ሰላምና መረጋጋት፤ በተለይም ስለ ኢኮኖሚ እድገትና ብልፅግና የምናወራው ነገር የትም የሚወስደን አይደለም የሚል ግንዛቤ ላይ ደረስኩ። በአገራችን የፖለቲካ ጉዳዮች ላይ በተናጠል፤ አንዳንድ ጊዜም ብዙ ሆነን ባለንበት ሆን ብዬ ውይይት የጀመርኩት ከዚህ ጊዜ በኋላ ነው።

በእውነትም በአገሪቱ ውስጥ ያሉትን የተለያዩ የፖለቲካ ኃይሎች ከምር መውሰድ የጀመርኩት ከዚህ በኋላ ነበር። ምንም እንኳን በዚህ ጊዜ ለእኔ የታየኝ የአገራችን የፖለቲካ አደጋ እውነተኛነት ሙሉ ማስረጃ ነበረኝ ለማለት ባልችልም በአገራችን ሥር

እየሰደደ የመጣውና፣በጥላቻ የተጀመረው የብሔርተኛነት ስሜት አማራጭና አስተባባሪ ርዕዮተ ዓለም ካልተካው አደገኛነቱ ፍፁም እውን መሆኑን ተረድቼ ነበር፡፡ በዚህም ምክንያት በአማራጭ ደረጃ የሚታየን በዜግነት እኩልነት ላይ የተመሰረተ ግን በአገሪቱ ያሉትን የተለያዩ ብሔረሰቦች እኩልነት ያስረገጠ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የመመስረቱ ጥያቄ አጣዳፊ እየሆነ መምጣቱ ታይቶኝ ነበር፡፡ በጊዜው በበቂ ልመልስው ያልቻልኩት በእንዲህ ዓይነቱ የዴሞክራሲያዊ ግንባታ ሂደት ኢህአዴግ የሚኖረው ሚና ምን ይሆናል? የዚህ ግንባታ አካል በመሆን የዴሞክራሲ ግንቦታውን ለማገዝ በተወሰነ ደረጃ የሥልጣን ማጣትን ወይንም መገደብን ይቀበላል ወይንስ ከሥልጣኔ ምንም አይነካም በሚል በአፈንጋጭ ጉዞ የአገሪቱን ችግር ያባብሳል የሚለውን ነው፡፡ የፖለቲካ እንቅስቃሴው ውስጥ በቀጥታ ስገባ እነኝህን አመለካከቶች ይዤ፣ የሚታየኝን የአገራዥትንን የወደፊት አደጋ ከተፈጠረ በኋላ ከንፈር ከመምጣጥ ይልቅ አደጋው እዳይፈጠር መካላከል እውነተኛ የዜግነት ኃላፊነትን መወጣት ነወ ከሚል እምነት ነው፡፡

በአጠቃላይ ፖለቲካው ውስቅ እስከምገባ ድረስ የፖለቲካ አመለካከትን ብቻ ሳይሆን ብቻ ሳይሆን ስለ ፖለቲካው አካሄድ ያለኝን ስሜት (temprament) የቀረፁትን የራሴን የሕይወት አጋጣሚዎች በሚመለከት ይህን ያህል ካልኩ ይህ ጽሑፍ የተፃፈበት ቦታና ጊዜ ሊፈጥራቸው የሚችላቸውን ወይም የፈጠራቸውን የጽሑፉን ድክመቶች ለአንባቢዎቼ በአጭሩ አስረድቼ ይህንን መግቤያ ልዝጋና ወደ ዋናው ቁምነገር ልግባ፡፡

ይህ ጽህፍ ለምን እንዳስፈለገ እና የሚካትታቸው ቁምነገሮች

ይህ ጽሑፍ የሚያጠነጥንባቸው ቁምነገሮች ቢያንስ ለስምንት ወራት በተካሔዱ ክስተቶች ላይ ነው፡፡ ይህ ጊዜ በጣም ብዙ ነገሮች የሆኑበት፣ሁኔታዎች በጣም በቶሎ የሚቀያየሩበትና በፍፁም እረፍት የሚነሳ ብዙ ሥራ በጥቂት ሰዎች የሚሰራበት ጊዜ ነበር፡፡ ጽሑፉን የፃፍኩት በጊዜው በተያዙ ማስታወሻዎት ላይ በመመስረት ሳይሆን ዝም ብዬ በአዕምሮዬ ከማስታውስወ (From Memory) ስለሆነ ብዙ አስፈላጊ ቁምነገሮች ሊረሱ ይችላሉ ብቻ ሳይሆን መረሳታቸውም አይቀርም፡፡ ይህም የጽሑፍን ምሉዕነት (Completeness) ያሳጣዋል፡፡ የዚህን ጊዜ ታሪክ በተረጋጋ መልኩ ወደፊት ሲፃፍ ይህ ችግር ይወገዳል ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ፡፡

ቅንጅት እንደ ተመሰረተ ለእኔ የተሰጠኝ የምርጫ ዘመቻ ኮሚቴውን የመምራት ኃላፊነትና ከዚያም በተጨማሪ የሥራ አስፈፃሚ ኮሚቴው አባል በመሆኔ በምርጫ ዘመቻው ወቅትም ሆነ ከዚያ በኋላ ቅንጅቱ ባደረጋቸው ውይይቶችም ሆነ ውሳኔዎች በሙሉ እንኳን ባይሆን በጣም በአብዛኛው ተከፋይ ስለነበርኩ ወሳኝ ናቸው የምላቸውን

ጉዳዮች ላይ የተለያየ አመለካከት ስለነበረ (በተወሰነ ደረጃ ይህ ከተለያየ ድርጅትና ድርጅታዊ ታሪክ ጋር የተያያዘ ነበር) እንደ ቅንጅቱ አንድ አቋም ለመውሰድ በጣም ብዙ የጦፉ ክርክሮች ውስጥ ከነበረኝ የነቃ ተሳትፎ አኳያ የነበሩትን የተለያዩ አመለካከቶች በሙሉ እንዳለ ማቅረብ እንኳን ባልችል መሠረታዉ የሆኑትን ነጥቦች ለማቅረብ የምችል ይመስለኛል።

ሌላው ቢቀር ግን በጊዜው እኔ ራሴ ይገፎ ስከራከርባቸው የነበሩትን አቋሞች፤ በጊዜው ከነበሩኝ ምክንያቶች ጋር በእውነተኛነት ለማቅረብ የማስታወስ ችሎታዬ አይከዳኝም የሚል ተስፋ አለኝ። በቅጡ ማስታወስ ያልቻልኳቸውን ነገሮች በጊዜው አብረውኝ የነበሩ ጓደኞቼ እዚሁ አብረውኝ ታስረው ስላሉ እነሱን እየጠየቅሁ ለማሟለት ሞክሬአለሁ። ነገር ግን እውነት ናቸው ብዬ ያቀረብኳቸው ቁምነገሮች በጊዜው ከተፃፉ ፅሑፎች፤ መግለጫዎችና ሌሎች ሰነዶች ጋር ለማመሳከር ያለሁበት ሁኔታ አይፈቅድልኝም። ይሁን እንጂ እንዲህ ዓይነት ስህተት ሊፈጠር ይችላል ብሎ በማስብ በመጠኑም ያስታወስኩትን ነገር ከመጫር ከምታቀብ ይልቅ ባለመመሳከር ምክንያት ሊፈጠሩ የሚችለ ልዩነቶች ቢኖሩም እንኳ ጽሑፋን ለአንባብያን ማቅረቡ የተሻለ አማራጭና የታሪክ ግዴታ እንኳ ጽሑፋን ለአንባብያን ለማክረቡ የተሻለ አማራጭና የታሪክ ግዴታ ነው ብዬ አስባለሁ።

በእርግጥም ይህን ጽሑፍ ቆይቶ ማውጣት ይቻላል፤መቼ እንደሆነ ባይታወቅም ከእስር መፈታታችን አይቀርም። በዚያን ጊዜ ያሉትን የስነድ ማስረጃዎች አሰባሰቦ የተሻለ ጽሑፍ ማቅረብ ይቻል ይሆናል። የዚህ ችግር ይህ ጊዜ መቼ እንደሆነ አለመታወቁና ከላይ እንደጠቀስኩት ጊዜው እየረዘመ ሲሔድ ብዙ ቁምነገሮች (በተለይ በጊዜ የነበሩ አስተሳሰቦችና ምክንያቶች) መረሳታቸው ነው። ከዚያም በላይ ግን ይህ ጽሑፍ በቶሎ ሊወጣ የሚያስፈልግበት ምክንያት አለ። የግንቦቱን ምርጫ ተከትሎ የተፈጠሩትን ሁኔታዎች ኢህአዴግና ደጋፊዎቹ ብቻ ሳይሆኑ በግል ድክመታቸው ምክንያት ለኢህአዴግ መሣሪያ የሆኑ ኃይሎች የራሳቸውን የተዛባ ታሪክ እየፃፉበት ነው። ኢህአዴግ ያልተገደበ ሥልጣኑን ይዞ ለመቆየት ሲል የጀመረውን የግንቦቱን ዴሞክራሲያዊ ሂደት የመቀልበስ ጉዞ ምክንያታዊ ለማስመሰል በሰፊው የያዘው የበሬ ወለደ ኘሮፖጋንዳ አለ። በዚህ ሂደት ውስጥ ቀጥተኛ ተሳትፎ የነበራቸውንና ይህንን የቅልበሳ ጉዞ ያደናቅፋብኛል ያላቸውን የተቃዋሚ መሪዎች አስሯል። የፈጠረውን አስቂኝ ክስ (አሳዛኝ ባይሆን ኖሮ) እውነት ለመስመሰል ማድረግ ያለበት ታሪክን ፍፁም መቀየር ነው። ይህንን ደግሞ የኢህአዴግ መሪዎች ይከተሉ ከነበረወ የርዕዮተ ዓለም መሪዎች ታሪክ ተምረዋል። ለዚህም ነው የኃይል ቅልበሳ እርምጃውን መውስድ ሲጀምሩ

የፖለቲካ ተቀናቀኞቻቸውን ብቻ ሳይሆን ይህን እውነት ሊያወጡ ይችላሉ ብለወ የፈሯቸውን ጋዜጠኞች (አጠገባቸው ያሉትን ማሳሰር፣ በሩቅ ያሉትን በክሱ ውስጥ ማስገባትና በዚህም እንዲሸማቀቁ ማድረግ) ያፈነት::

እንዲሁም ኢህአዴግ ትንሽም ነፃ የሆነ የሲቪክ ማኅበረሰብ ካለና በተለይ እነኝህ በምርጫው ውስጥ የተደረገውን ቅጥፈት ያውቃሉ፤ያወቁትን ለመናገር ደግሞ አየፈሩም ያላቸውን እዚህ አስቂኝ የፈጠራ ክስ ውስጥ በመቀላቀል እነሱን ለማቆየት ብቻ ሳይሆን እንዲህ ዓይነት ሃሳብ ሊኖራቸው የሚችሉ የሲቪክ ማኅበረሰብ አባላት አሁንም ከእስር ውጭ ካሉ እነሱንም ለማሸማቀቂያ ደራርቦ በእስር የከተተው:: ትንሽ የሚከብድ ሆኖባቸው ነው እንጂ የተከሸቹን ዝርዝር ሲያዘጋጅና በውጭ አገር የሚገኙ አይደግፋንም የሚሏቸውንና ወደፊትም ተሸማቅቀው ከተቃውሟቸው አይታቀቡም ያሏቸውን የኢትዮጵያ ዝርያ ያላቸውን ሁሉ ሲከትቱ የአውሮፓ የምርጫ ታዛቢዎች ቡድን መሪ የነበሩትን ወይዘሮ እና ጎሜዝን በዚሁ ክስ ውስጥ ክትተው ቢያርበደብደቸው ምንኛ ደስ ባላቸው ነበር:: ስለዚህ ይህ የቅልበሳ አካሄድ፤ ታሪክንም ለመቀልበስ የመሞከር ሂደት ስለሚያካትት ይህንን ለመከላከል በጊዜው የነበሩት እውነቶች ሳይረሱና በተቻለ መጠን ሳይሸራርፍ በቶሎ ማቅረብ የታሪክ ቅልበሳውን ብቻ ሳይሆን በዋነኛነትም የዴሞክራ ቅልበሳውን ሂደትም ሊገታው ይችላል በሚል ስሌት ነው ይህን መጽሐፍ በቶሎ ለመፃፍና ለመውጣት የተሞከረው::

ከግንቦት ሰባት ጀምሮ በኢህአዴግ መሪዎችና በአንዳንድ አጫፋሪዎቻቸው እየተወሰደ ያለው እርምጃና ከእርምጃውም በኋላ ሕብረተሰቡን ዓይናችሁን ጨፍኑ ለሞኛችሁ የሚለው የሚገርም ዓይነት የተራ ብልጥነት አካሄድ የኅብረተሰቡን የማመዛዘን ችሎታ የሚያኮስስ ስለሆነም በጣም የሚያናድድ ብቻ ሳይሆን በእኔ እምነት በኢህአዴግ ውስጥ ላሉና የደርግን ስርዓት ሲታገሉ ለነበሩ፤ በዚህም ምክንያት ብዙ የሚወዷቸውን ጓደኞቻቸውን ላጡ ተጋዮች የሚያሳፍር ይመስለኛል:: ይህን ጽሑፍ ስፅፍ ለኔ በግል የማውቃቸውና በውስጣቸው ምንም ክፋት የሌለ፤ ትንሽም ቢሆን በጊዜው ከሥልጣን ከሚገኝ ፍርፋሪ በላይ ሊያሰብ የሚችል አዕምሮ እውነተኛ የአገር ፍቅር ስሜት ያላቸው ታጋዳዮች እንደማናችንም አብረወ አንጀታቸው ሲቃጠል ይታያኛል:: ስለዚህም ይህን ጽሑፍ የምፅፈው በምንም አይነት በጥላቻ ላይ ተመስርቼ አይለደለም:: በጥላቻ ላይ የተመሰረተ አስተሳሰብዛ ፖለቲካ ሁሉንም ይዞ ገደል የሚገባ እንጂ ምንም አዎንታዊ ውጤት እንደማይኖረው በምርጫ ዘመቻው ጊዜ እየዞርኩ አስተምር የነበረውን አሁን በእነኝህ ኃይሎች በመታሰሬ አልቀየርኩትም፤ እንዲያውም አጠናከርኩት እንጂ:: ባለቤቴ «ጥላቻ ራስን የሚጎዳ በሽታ ነው:: አንድን ሰው ጠላሁ ብለህ የምታሳርረው ቆሽት

የአንተን እንጂ የጠላኸውን ሰው አይደለም፡፡ እሱማ መጥላትህንም ላያውቀው ይችላል» ትለኝ ነበር፡፡ የኢህአዴግ መሪዎት እየፈፀሙት ያለውን ለአገር ብቻ ሳይሆን ለራሳቸውም የማይበጅ በደል መነሾወ ከሥልጣን ፍቅርም በላይ እኛ በቅጡ ያልተረዳንላቸው በወስጣቸው ያለ መጥፎ ጥላቻ ይመስለኛል፡፡ የዚህ የጥላቻ ጋኔን ለማስወጣት መልሱ ሌላ ጥላቻ ሊሆን አይችልም፡፡ መልሱ ፍቅርና መሰሳተብ ነው፡፡ ስለዚህም ነው ይህን ጽሑፍ በተቻለ መጠን አዎንታዊ (Positive) በሆነ ስሜት ለመፃፍ የሞከርኩት፡፡

ይህ ማለት ግን ስህተቶትነ ዝም ዝም ብዘለ ማለፍ ሳይሆን በተቻለ መጠን ሙግቱ ከሃሳቦች ጋር እንጂ ከሰዎች ጋር እንዳይሆን ሞክሬአለሁ፡፡ ሁኔታው አስገድዶ የገለሰብ ስሞች በሂስ መልክ ከተነሱ የስማቸው መገለፅ ለሚቀርቀው ቁምነገር በጣም አስፈላጊ ሲሆንግና ከዚያም በላይ ደግሞ ወደፊት አነኝህ ግለሰቦች በዚሁ ጽሑፍ ላይ የቀረቡት ቁምነገሮችና እውነቶች ላይ የተለየ አመለካከት ካላቸው ይህንኑ ለማቅረብ እንዲችሉ ለመጎንተል ነው፡፡ በዚህ ጽሑፍ ምክንያት የማንንም ስሜት ለመጉዳት አልታሰበም፡፡ የጽሑፉ አላማም አይደለም፡፡ በዚያው ልክም የአገራችንን የፖለቲካና የዴሞክራሲ ሒደት የሚያሰናክሉ ሃሳቦችንና አመለካከቶችን ለማጭበርበሪያ የሚቀርቡ ተራ ውሸቶችን እሰካውቅኂቸው ድረስ ዝም በዬ አላልፋቸውም፡፡ ይህን ደግሞ በኢህአዴግና በአማካሪዎቻቸው ላይ ብቻ ሳይሆን በተቃዋሚው ጎራም ከተከሰተ ማንሳቴ አይቀርም፡፡

ይህ ጽሑፍ በምንም መልኩ የቅንጅቱ ኦፊሴላዊ ግምገማ ተደርጎ ሊወስድ አይችልም፤አይገባምም፡፡ ምንም እንኳን አጋጣሚው ከተፈጠረ ብዬ ጽሑፍ ከመውጣቱ በፊት አጠገቤ ያሉትን አንዳንድ የአመራር አባላት እንዲያዩትና ስህተቱን እንዲያርሙት ለማድረግ ብሞክርም ባለንበት ሁኔታ (እስር ቤትም ውስጥ የምንሰራውን ነገር ሁሉ በቅርቡ የሚከታተሉ ስላሉ) ሊሳካልኝ አልቻለም፡፡ በዚህም በላይ ግን አንዳንደ የቅንጅቱ አመራሮች በዚህ ጽሑፍ ላይ ከተነሱት አንዳንድ ነጥቦች ጋር በሐቁ (Fact) ወይንም በትንተናው (Analysis) ልዩነት ሊኖራቸው ይችላል፡፡ በቅንጅቱ ውስጠ ከተመሰረተ ጀምሮ (ምናልባትም በአመሰራረቱ ሁኔታ) የተለያዩ አስተሳሰቦችና አመለካከቶች ይነፀባረቃሉ፡፡ ቅንጅት ከዚህ በፊት እንደምናውቃቸው ማርክሲስት ፓርቲዎች ሁሉም አንድ አይነት አስተሳሰብ ያለው፤ ግለሰባዊ ማንነቱን ለድርጅቱ የሸጠ ሰው የተሰሳሰበበት ድርጅት አልነበረም፡፡ ድርጅቱ እንኳን ይህንን ቢፈልግ በድርጅቱ አመራር ውስጥ ያሉ አንዳንድ ሰዎች በምንም አይነት የቁበለት አልነበረም፡፡ እነኝህን የተለያየ አመለካከት ያላቸውን ሰዎት በተወሰኑ ቁልፍ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ጉዳዮች ላይ ተመሳሳይ አቋም ይዘው በጋራ እንዲንቀሳቀሱ ማድረጉና ልዩነቶች በሚነሱ ጊዜም ማቻቻልና እርስ በርስ እየተሞራረዱ ለመራመድ መቻል ቀስ በቀስ እየተለመደ ይሄድ የነበረ የቅነጅትነ ባህል

ነበር። ለዚህም አስተለጽዖ ካደረጉት ነገሮች አንዱ (በእኔ ግምት) በቅንጅት አመራር ውስጥ በሁሉም ጉዳይ (በአስተሳሰብ፣ በሥራ ችሎታ፣ በፖለቲካ እውቀት ወዘተ) የበላይነት የያዘ ወይም ሊይዝ የሚችል ግለሰብ አለመኖሩ በዚህም ምክንያት በስብሰባችን ላይ በሚደርጉ ክርክሮች አቋም ይያዛል እንጂ ቀድሞ ይዞ የመጣውን ወይም የነበረውን አቋም በአመራሩ ላይ ለመጫን የሚችል ሰው አልነበረም።

ብዙዎቻችን በተለያዩ ጊዜዎት፣ በተለያዩ ጥያቄዎች ላይ ስብስባ ከመግባታችን በፊት የነበረንን አመለካከት በስብሰባው ላይ የሚቀርቡ የተለዩ ሃሳቦችፀ ምክንያቶቻቸው በመመርኮዝ እቀይር ነበር። ይህ ማለት ከስብስባ ውጭ በአመራሩ አባላት መካከል ቅስቀሳ (Lobby) መደራረግ አልነበረም ለማለት አይደለም። ብዙው ነገር ግን ከስብስባ በፊት በቅስቀሳ የተወሰደ አቋም እንኳን በስብሰባ ላይ የተሻለ ምክንያት (Argument) ከቀረበ በቀላሉ ይቀየር ነበር። ይህ እየተለመደ የሄደ ባህል የውሰጠ ድርጅት ዴሞክራሲያዊ ባህል በሌለበት ደግሞ ለሰፊው ማኀበረሰብ ያውም የፖለቲካ ሥልጣን ከያዙ በኋላ በአስተማማኝ መልኩ ማቅረብ ይቻላል ብዬ አላምንም። ለማንኛውም ቅንጅት ከተመሰረተበት ጊዜ ጀምሮ የነበረውን የታሪክና አጠቃላይ የፖለቲካ ግምገም ወደፊት ኦፊሴላዊ በሆነ መንገድ ያቀርባል የሚል እምነት አለኝ፣ ማቅረብም አለበት። አሁን ያለው የአገራችን የፖለቲካ ሁኔታ ግን ይህንን መጠበቅ ስለማይችል እስከዚያው ድረስ ይህችው የኔ ጽሑፍ መውጣቷ ይጠቅማል እላለሁ።

በመጨረሻም ለእኔ የዚህ ጽሑፍ መለያ እንዲሆን የምሻው የጽሑፍ ትኩረት ባለፈው ላይ ለመንገታገት ሳይሆን የወደፊቱ የፖለቲካ ሕይወታችን ላይ መሆኑ ነው። በእኔ ግምት የፖለቲካችንን እንዲህ መቋጫ እንዲያጣ የሚያደርገው የፖለቲካችንን እንዲህ መቋጫ እንዲያጣ የሚያደርገው የፖለቲካ ልሂቆቻችን በጣም የሚያስቡትና አስተሳሰባቸውንም ክፋኛ የተጠናወተወ የኋላው ታሪካችን መሆኑ ነወ። ማንም አገር ስለታሪኩ ማሰብ አለበት። ታሪኩን የማያሰበውና የሚያውቀው ግን ከታሪኩ ጥሩውንና መጥፎውንም አውቆ በተለይ ያለፈ ስህተቱን እንዳይደግም ለማድረግ ነው። የአሁኑ ትውልድ የአሁኑን ሕየወት ለማሻሻል አሁን ማድረግ እንዳለበትና ከዚያም አልፎ ግን ለልጆቹ (ለመጪው ትውልድ) የተሻለ ሕይወትን ትቶ የሚያልፍበት መንገድን መተለም አለበት። ይህ ነው ሁሌም ሊያስጨንቀው የሚገባው ጉዳይ። የታሪካችን ጠባሳዎች የአሁኑንና የወደፊቱን ሕይወታችንን ሊያጨልሙብን አይገባም። ለእኔ ዘመናዊ (Modern) አስተሳሰብ ማለት ስለወደፊቱ የሚያስብና የሚለከት (Forward looking) አስተሳሰብ ነው።

በተለይ አሁን ሁሉም ነገር በከፍተኛ ፍጥንት እየተቀየረና ዓለሙም ፍፁም እየጠበበ ባለበት፣በአንድ ጊዜ ምፍፁም ጠላትነት እርስ በእርስ ሲጨራረሱ የነበሩ አገሮችና ብሔሮች (ለምሳሌ ቻይናና ጃፓን) በፍጥነት የሚሔደው የዓለም የሥልጣኔ ባቡር እንደያመልጣቸው የድሮውን ቂም ወደ ኋላ አድርገው የወደፊቱን በማሰብ ለከፍተኛ ትብብር በሚሰሩበት ዓለም ያውም በአንድ አገር ውስጥ ያለን ሰዎች ያለፈውን ይዘን በቂም ልጆቻችንን መጉዳት ትክክል አለመሆኑ ብቻ ሳይሆን በእውነት ፍፁም ኋላ ቀር በሆነና ከጊዜው ጋር የማይሄድ አስተሳሰብ ነው። ሁላችንም ያለምንም ማመንታት ልንጠላው የሚገባ የአድህቶት አስተሳሰብ ቅሪት ነው። ስለዚህም ይህ ጽሑፍ ሲፃፍ ዓላማው ያለፈውን ከማስታወስም በላይ ሀዲዱን የሳተውን የዴሞክራሲ ግንባታ ሂደት መልስን ወደ ሀዲዱ የምንመልሰበት ከዴሞክራሲያዊ ግንባታ ጋር ድህነትንና ኋቁቀርነትን ተባብረን የምናሸንፍበትን መንገድ ለመስት ነው።

ይህ ጽሑፍ አራት ዓብይ ክፍሎች አሉት። እያንዳንዱ ክፍል በተለያዩ ምዕራፎች ተከፍሏል። ክፍል አንድ የግንቦቱን ምርጫ በተገቢው አውድ (Context) ለማስቀመጥ እንዲረዳ፣ ዴሞክራሲ በኢትዮጵያ ለምን ያስፈልጋል? የሚለውን ጥያቄ ያነሳል። በዚህ ክፍል የዴሞክራሲን በራሱ አስፈላጊነት ብቻ ሳይሆን የዴሞክራሲና የሌሎች የአገራችን ኢኮኖሚያዊና ማሕበራዊ ችግሮች ያላቸውን ትስስር በመጠቆም ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በአገራችን የመኖር ጉዳይ ችላ ልንለው የማንችልና አማራጭም የሌለው ብቸኛ መንገድ መሆኑን ለማሳየት ይሞክራል። ከዚህ በተጨማሪም በአገራችን ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን ለመገንባት ዋና ዋና እንቅፋቶች የሆኑትን ጉዳዮች ለመመለስ ይሞከራል።

ክፍል ሁለት የግንቦቱ ምርጫ ከዚህ በፊት ከነበሩት ምርጫዎችም ሆነ ዓብይ ፖለቲካዊ ክስተቶች በተለየ መልኩ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መመስረት ለምን ጮራ እንደፈነጠቀ ይመለከታል። በዚህ ክፍል ውስጥ የቅድመ ምርጫ 97 የኢትዮጵያን የፖለቲካ ሁኔታ፣ ኢህአዴግ የምርጫ 97ን ሂደት ለመክፈት ሲሞክርና እንከን የለሽ ምርጫ አደርገዋለሁ ብሎ ሲነሳ የነበረውን ስሌት ለማየት ይሞክራልል። ከዚያ በተጨማሪም የግንቦቱ ምርጫን በሚመለከት የተቃዋሚዎችን አመለካከትና ዝግጅት በአጠቃላይና በተለይመ የቅንጅትን ዝግጅትና የምርጫ ዘመቻ ስትራቴጂ ምን እደሚመስል እና ከምርጫ ዘመቻው መጀመር እስከ ግንቦት ሰባት (ከጥር እስከ ግንቦት) የነበረውን ሁኔታ በሰፊው የትታል።

ክፍል ሦስት አሁን አገራችን ለተፈጠረው ችግር ምክንያት የሆነውንና ከምርጫው በኋላ እስከ ጥቅምት 22 (እኛ እስር ቤት የገባንበት) ድረስ ያለውንና ለዚህ ጽሑፍ መፃፍ ዋሃ

ምክንያት የሆነው ክፍል የሚቀርብበት ነው፡፡ ይህ ክፍል ሰኞ ግንቦት 8 ቀን ኢህአዴግ የምርጫ ቆጠራ ሒደቱን ማደናቀፍ ከጀመረበት፣ በምሽቱም አሸንፌአለሁ ብሎ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባት ሂደቱን በግልፅ መቀልበስ ከጀመረበት ቀን ጀምር ይህን ችግር ለመፍታት በተለያየ መልኩ የተደረጉትን ጥረቶች፤ከኢህአዴግ እና ከውጭ መንግስታት መሪዎች እንዲሁም ችግሩን ለመሸምገል ከተለያዩ አገራዊ ተቋማት ጋር የተደረጉ ጥረቶችን አካሄድ እና እነኝህ ጥረቶች ለምን እደከሸፉ በዝርዝር ይተነትናል፡፡ በመጨረሻም ከድርድሮቹ መፍረስ በኋላ እስከታሰርንበት ጊዜ የነበረውን ሂደት በአጠቃላይና በተለይም በጊዜው በቅንጅቱ ውስጥ የነበሩትን አስተሳሰቦችና የተፈጠሩ ልዩነቶችን (በተለይ የውህደቱን ሂደት በተመለከተ) በዝርዝር ያቅርባል፡፡

በመጨረሻም ክፍል አራት የኢህአዴግን የአፈና እርምጃና የኢትዮጵያችንን የወደፊት ዕጣ በተመለከተ ትንተና ይሰጣል፡፡ ይህ ክፍል የተፈጠረውን ችግርና ይህንንም ችግር ኢህአዴግ ያደረገውን ስሌት፣ይህ ደግሞ ለምን የተሳሳተ ስሌት እንዳሆነ በመዘርዘር በኢትዮጵያ ውስጥ ላሉ የፖለቲካ ኃይሎች በሙሉ (ኢህአዴግን ጨምሮ) እንዲሁም ለአገራችንም ሰላም፣ መረጋጋትና ብልፅግና ዴሞክራሰያዊ ሂደቱም ለምን ወደ መስመሩ መመለስ እንዳለበት ለማሳየት ይሞከራል፡፡ ይህ ጽሑፍ ከነድክመቱ የፖለቲካ ሕይወታችንን በሚመለከት የሚደረገውን ውይይት ያግዛል፤ በዚህም የፖለቲካ ጤናችንን ይመልሰዋል የሚል ትልቅ እምነት አለኝ፡፡ አልካም ንባብ፡፡

ክፍል I

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት
በኢትዮጵያ ለምን?

ምዕራፍ 1

ኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ለምን ያስፈልጋታል? ምን ዓይነት ዴሞክራሲ?

እድገት ለነጹነት ማጣት ምክንያት የሆኑትን ዋና ዋና ማነቆዎች ማለትም ድህነትንና አምባገነንነትን፣ የኢኮኖሚ እድል መሳሳትንና ሥር የሰደደ የማህበራዊ ፍላጉቶችን ማጣትን፣ ለሕዝብ አገልግሉት የሚሰጡ ተቋማት እንክብንቤ ማጣትንና መተንፈሽ የሚያሳጣ ወይም በሁሉም ነገር ጣልቃ መግባት የማፈልግ ጨቋኝ መግርስትን ማንሳት ይጠይቃል:: ነጻነት ለእድገት እንቅስቃሴ (ሂደት) ቁልፍ ነው የሚባልበት ሁለት ምክንያቶች አሉ::

1. ነጻነት የእድገት መመዘኛ በመሆኑ ወደ (ኢኮኖሚ) እድገት ጎዳና የሚደረገውን መሻሻል መለከት የሚቻልበት ዋነኛው መመዘኛ፣ መሻሻሉ የሰዎችን የነጸነት አድማስ ምን ያህል አስፍቶታል የሚለው ነው::
2. ነጻነት ለእድገት አስፈላጊ መሳሪያ በመሆኑ (የኢከኖሚ) እድገት ሊገኝ የሚችለወ ነጻ በሆኑ ሰዎች እንቅስቃሲ ወይም ወኪልነት ብቻ ነው::

አማርትያ ሴን እደገት እንደ ነጻነት በሚለው መጽሀፉ ገጽ3-4 (ትርጉም የራሴ)

እንደ አገራችን ያሉ ብዙ መያዥያና መጨበጫ የጠፋባቸው ዘርፈ ብዙ ችግሮች ያሉባቸው ሃገሮች፣ በየሃገራቸው ውስጥ የማሳውን የነጻነትግ የዴሞክራሲ ፍላጉት እንደ ቅንጦት ጥያቄ አድርገው የሚገምቱ ብዙ ሰዎች እንዳሏቸው ይታወቃል:: ምንም እንካን በዛሬ ጊዚ ዲሞክራሲ አያስፈልግም ወይንመ ጥሩ ነገር አይደለም ብሉ አፋነ ሞልቶ የሚከራከር (ቢያምንም አንኪን) ባይኖርም የችግሮቹን አጣዳፊነት ደረጃ በማጣትና የመሰረታዊ ቁሳዊ ፍላጉቶች ቅድሚያ በመስጠት አገሮች ቅድሚያ በመስጠት አገሮች እነኝህን መሠረታዊ ፍላጉቶች እስከሚያሟሉ ድረስ የነጻነትና የዴሞክራሲ ጥያቄ የሁለተኛ ደረጃ ጥያቄ ነው ብለው በግልጽ የሚከራከሩ ሞልተዋል:: ይህ አመለካከት በግርድፉ ሲቀርብ የተራበ ሆድ ስለ ዴሞክራሲ የሚያስብበት ጊዜ የለውም የሚል ዓይነት መከሪከሪያ ይሆናል:: ብዙ ጊዚ ይህንን መከራከሪያ የሚያቀርቡት በሥልጣን ላይ

ያሉና ከሕዝብ ፍላጎት ውጭ በሥልጣን ለመቆየት የሚፈልጉ የመንግስታት አፈቀላጢዎችና የእነሱ ፈደግዳጊ ምሁራን ቢሆኑም ከእንግዲህ አይነት ጊዚያዊ የራስ ፍላጉት ውጭ በጉዳዩ ላይ በጥሞና ያሰቡ ተመራማሪዎችም አልፎ አልፎ ይህንን ሃሳብ ሲያራምዱ ይታያሉ::

የዚህ አመለንከት አቀንቃኞች በረሀብ፣ በበሽታና በድንቁርና የሚጠቁ እንደ ኢትዮጵያ ያሉ ጉላቀር አገሮች ከምንም ነገር በላይ ቅድሚያ ሊሰጡት የሚገባወ የኢኮኖሚ እድገታቸው የሚፋጠንበትን መንገድ ነው:: ነፃነትና ዴሞክራሲ የሚያስፈልገው በራሱ የኢኮኖሚ እድገተቸው የሚፋጠንበትን መንገድ ነው:: ነፃነትና ዴሞክራሲ የሚያስፈልገው በራሱ የኢኮኖሚ እድገት አነድ ደገጃ ላይ ሲደርስና ነፃነትን ለማጣጣም የሚችል ከነፃነትና ከዲሞክራሲ መኖር የሚጠቀም የሕብረተሰብ ክፍል (ለምሳሌ የተማረና የማዕከላዊ ገቢ የሚያገኘው) ትልቅ የሕብረተሰብ ክፍል ሲኖር ነው::ይህ በሌለበት የዴሞከራሲና የነፃነት ጥያቄን እንደ ትልቅ ጥያቂ ማንሳት ካደጉት የምዕራብ አገሮች በመመልከትና በጥራዝ ነጠቅነት የራስን አገር ተጨባጭ ሁኒታ ናለመረዳት የመጣ በደግነት የማይሆን ነገር የመጠበቅ የዋህነት፣ ሲከፋም የአገርን ሰላምና መረጋጋት ብሎም ዋናውን የእድገት እንቅስቃሴ የሚጎዳ አፍራሽ አመለካከት ነው ይላሉ:: ከበፊቱ ነጥብ የሚመሳሰል ግን ትንሽ በተለየ መልኩ ክረክራቸውን የበለጠ ተጠነቅቀው የሚየቀርቡት እንደሌለው ሁሉ የዴሞክራሲ ጠበቆች በአነድ ጊዜ ዲሞከራሲ ሰፈነባቸው በሚባለ አገሮች እንኩዋን አሁን ያሉትን የዜጎችን ሰብዓዊና ዴሞክራሲያዊ መብት ለማስከበር የሚችል ሥርዓት ለመመስረተ በመቶዎች የሚቆጠሩ ዓመታት ጆቶባቸዋል:: ስለዚህም ይህ ጥያቄ ቀስ በቀስ መቅረብ ያበበትና ብዙ ትዕግስት የሚጠይቅ ነው ይላሉ:: ይህ ሃሳብ አዘውትረወ ሲጠቀመበት የሚሰሙት በራሳቸው አገር ይህንን መብትና ነፃነት በትንሹ እንኩዋን የሚቀንስ ነገር ለቀበል ፈቃደኛ ያልሆኑ ያደጉ አገሮች ዲኘሉማቶችና የመንግስታት ወኪሉች ናቸው::

የዚህ«ዴሞክራሲ አስቸኬዋይ አይደለም» አመለካከት ሌላው ገፅታው ፈጣን የሆነ የኢኮኖሚ እድገት ለማምጣት ከዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ይልቅ ትንሀ ረገጥ አድርጎ የሚገዛ (Authoritarian Developmentalist State) የሚለውና በተለምዶ በሲንጋፖሩ ጠቅላይ ሚኒስተር ስም«የሊ መላምት» (The Lee Thesis) ተብሉ የሚጠራው አስተሳሰብ ነው:: በዚህ አመለካከት ባለፋት አርባና አምሳ ዓመታት ፈጣን እድገት ያስመዘገቡት የእስያ አገሮች ይህንን ፈጣን እደገት ያስመዘገቡት ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ኖሯቸው ሳይሆን እንዲያውም መብቶችን አፍነው ይዘው ነገር ግን ሕዝባቸውን ለሥራ በማነሳሳት ነው:: ብዙዎቹ የምስራቅ እስያ አገሮት በዚህ መልክ የተወሰነ የእድገትና የዲሞክራሲ ጥያቄን ቀስ በቀስ የመለሱት:: በአሁኑ ጊዜ በዓለማችን በጣም ፈጣን

የኢኮኖሚ እድገት እያስመዘገበች ያለችዉ ቻይና በምንም ዓይነት በዴሞክራሲዊነቷ አትታማም፡፡ ምናልባት ይህ ጥያቄ በቻይና ከተነሳም ወደፊት ከቁሳዊ ችግር የመጣ ትልቅ የማዕከላዊ ገቢ ያለው ንዑስ ዲታ መደብ ሲፈጠር ነው ይላሉ፡

ረግጦ መግዛት ለምን የተሻለ እድገት ያመጣል? ለሚለው ጥያቄ ብዙ ጊዜ የሚቀርበው መልስ አንድም ከዴሞክራሱ ይልቅ ጠንካራ የአገዛዝ ሥርዓቶች ሰላማዊና የተረጋጋ ማኀበረሰብ ይፈጥራሉ (ቢናያንስ እሱን ከሥልጣን ለማስነሳት የሚደረግ የሕዝብ እንቅስቃሴ የበለጠ አለመረጋጋትን ይፈጥራል)፡፡ ከዚያ በተጨማሪ እንዲህ ዓይነት ሥርዓቶች በስራተኞች ብሎም በመላው ማኀበረሰብ ውስቅ የሥራ ዲሲኘሊን ያሰርፃሉ፡፡ ስለዚህም ለኢንዱስትሪ እድገት አስፈላጊ የሆነውን የሰራተኛ ምርታማነት ከብረት በጠነከረ ዲሲኘሊን አማካኝነት ማግኘት ይችላሉ ብለው ያምናሉ፡፡ በተለይ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ገበያ መር ኢኮኖሚ የእድገት ዋና መሰረት ነው የሚለው በተለምዶ የዋሽንግተን ስምምነት (Washington Consensus) ተብሎ የሚጠራውና በ1980 እሃ 90ዎቹ ውስጥ ገንኖ የነበረው አመለካከት ለእድገት አስፈላጊ ናቸዉ ብሎ የሚያምንባቸውን የኢኮኖሚ ማሻሻያ ኘሮግራሞች ተግባራዊ ለማድረግ ከዴሞክራሲያዊ ሥርዓቶች ይልቅ ለጠንካራ የአገዛዝ ሥርዓት ይቀላል፡፡ ዴሞክራሲያዊ የፖለቲካ ሥልጣን የተለያየ የኅብረተሰብ ክፍልን የፈቃደኝነት ድጋፍ ስለሚፈልግ በፖለቲካ ሥልጣን ላይ ያሉ የፖለቲካ ኃይሎች እነኝህን የኅብረተሰብ ክፍሎች (ለምሳሌ የስራተኛው መደብ) ማስቀየም አይፈልጉም፡፡ ከዚያም አልፎ በተለይ ለፖለቲካ የምርጫ ሂደት የሚያስፈልገውን ገንዘብ ለማግኘት ብለው ከተወሰነው የከበርቴ ክፍል ጋር በመሞዳሞድ መንግስትን ሊቆጣጠሩትና ነፃ የእድገት መሣሪያ ሊሆኑ ይችላሉ የሚል ፍርሐትም በሃሳብ ደረጃ ያቀርባሉ፡፡ የዚህ አመለካከት ተቀናቃኞች የቀረቡትን የመደገፊያ ሃሳቦች በተለያዩ ምክንያቶች ያጣጥሉታል፡፡

በመጀመሪያ በጥቅሉ የሚቀርበው ሂስ የሰወ ፍላጎት ደረጃ አቀማመጥ ላይ ያነጣጠረ ነው፡፡ በእርግጥ ሰዎች ለመኖር የሚያስፈልጋቸውን እንደ ምግብ፣ መጠለያ፣ በጤንነት መኖር ወዘተ የመሳሰሉትን ነገሮች ማግኘት አለባቸው፡፡ በዚህ ምዕራፍ መግቢያ ላይ በዝርዝር የጠቀስኩት ህንዳዊው የኖቤል ሽልማት ተሻለሚ ኢኮኖሚስት አማርትያ ሴን በነፃነት በኢኮኖሚ ብልፅግና መካከል ያለውን ትስስር በሚመለከት በዝርዝር የፃፈና በጉዳዩ ላይ አሉ ከተባሉ ምሁራን ምናልባትም ዋናው ነው፡፡ ሴን እነኝህ ከላይ የተጠቀሱትን ፍላጎቶች ማጣትን እደ የነፃነት ማጣት አንድ አካል አድርጎ ነው የሚያያቸው፡፡ ይህ (እኔ ሙሉ በሙሉ የምጋራው) አመለካከት የስው ልጆች የመኖር ዋና ዓላማ የስውነታቸው ዋና መግለጫ የሆነውን ነፃነታቸውን ማስፋት ነው ብሎ

ይነሳል፡፡ የሰውን ልጅ ከሌሎች ሁሉ ፍጡራን የሚለየው በተፈጥሮ ያገኘው የማሰብና የማመዛዘን ችሎታው ነው፡፡ ከዚህ ጋር አብረው የሚመጡ በጣም የተወሳሰቡ ስሜታዊና ሥነልቦናዊ ፍላጎቶችም (Complex Emotional and Psycholgical Needs) አሉት፡፡

የሰው ልጅ ከተፈጠረ ጀምሮ ተፈጥሮን ለማወቅና ይህንኑ ተፈጥሮ እሱን በሚጠቅም መልክ ማለትም ቁሳዊ ፍላጎቶቹ በላይ ወየ ላቀ ፍላጎቶችን በትንሽ ጊዜ ለማሟላትና ከእነኝህ አነስተኛ ፍላጎቶ[5] በላይ ወደ ላቀ ፍላጎቶች ማሟላት ለመሽጋገር ጥረት ሲያደርግ ቆይቷል፡፡ በእርግጥም ሥልጣኒ ማለት ይኸወ ጉዞ ነው፡፡ ቁሳዊ ፍላጎቶቹን በአጭር ጊዜ ለማሟለት የሚጠቀምበት መንገድም በመጀመሪያ እንደማንኛውም እንስሳ ከሌሎች የተፈጥሮ ኃይሎች ጋር እየታገለ ወይም ተፈጥሮ የሰጠችውን እንዳለ በመቀበል ነበር፡፡ እያደር ይህንን የሰውነት ልዩ ስጦታውን በመጠቀም (በማሰብና በማሰላሰል) የበለጠ ሰው እየሆነ ይሄዳል፡፡ ስለዚህም የበለጠ የሰውነትን ባህርይ እየያዘ እየበለፀገ መሄድ የሚችለው የማሰብና የማሰላሰል ችሎታውን ያለምንም ማዕቀብ በነፃነት ሲጠቀምበት ነው፡፡ ከተፈጥሮ ፍላጎቶቹ እና ከቁሳዊ ሰቀቀኖቹ መላቀቅ ማለት የበለጠ ነፃ እየሆነ መሄድ ማለት የሆነውን ያህል በነፃነት ማሰብና መንቀሳቀስ ከቁሳዊ ፍላጎቶቺ ለመላቀቅ መሣሪያው ነው፡፡ ስለዚህም ነወ ሴን «ነፃነት የእድገትና የሥልጣኔ ግብም መሣሪያ ነው» የሚለው፡፡

ይህ ጉዳይ በአመለካከት ዙሪያ የሚቀርብ ብቻ ሳይሆን የሰወን ልጅ የተለመደ የሥልጣኔ ጉዞ በዝርዝር በማጣቀስ የሚቀርብ አስተሳሰብ ነው፡፡ የሚለው አመለካከት ስንነሳ ነፃነትና ዴሞክራሲ ቀስ ብሎ የሚመጣ ነው የሚለው አመለካከት የሚያስኬድ አይደለም፡፡ ምክንያቱም በምንም ምክንያት ይህንን የሰው ልጆችን ነፃነት መንፈግም ሆነ ማቆየት ነወ የሚሆነው፡፡ ሰዎችን ሰወ የሚያደርጋቸው የነፃነት ፍላጎታቸው በመሆኑ ሆድን እስከምተሞላ ድረስ ነፃነት አያስፈልግም የሚለው አባባልም ሰው ሆዱን እስከሚሞላ ሰውነቱን አጥቶ እንደ እንስሳ ይቆጠር የማለት ያህል ነወ የሚሆነው፡፡

በዘመነ ቅኝ አገዛዝ ሕዝቦችን በጉልበት ይገዙ የነበሩት የቅኝ ገዥዎች ለአሳፋሪ ድርጊታቸው ያቀርቡ የነበረው ቆሻሻና ዘረኛ አስተሳሰብ ይህ ነበር፡፡ የቀኝ ገዥዎችም ተልዕኮ (Mission) እነኝህን ከሰው ደረጃ ያልደረሱ አውሬዎች (Savages) ማሰልጠን ነበር፡፡ በጣም የሚገርመው ይህንን አስተሳሰብ በአሁኑ ዘመን የሚያቀርብ ሰው እንደ

---

[5] እነኝህን ፍላጎቶች አነስተኛ ያልኳቸው የሰው ልጅ እንደ ማንኛውም አንስሳ ለመኖር የሚያስፈልጉት ነገሮች ስለሆኑ ነው፡፡ የስው ልጅ ልዩ ፍላጎቶች የሰውን ልጅ ከሌላው እንስሳት ከሚለዩት ዋና ፀባዮቹ ጋር የተያየዙትን ነው፡፡ ይህም ከማሰብ ችሎታውና ከዚህ ጋር አብረው በሚመጡትና ከዳበሩት ስሜታዊና ሥነልቦናዊ ፍላጎቶቹ ጋር ይያያዛል፡፡

በሽተኛ ነው የሚቆጠረው:: ነገር ግን የነፃነት ማጣት መሆኑ ቀርቶ የነፃነት ማጣቱ ምክንያት ማን ነው የሚለው ሁለተኛ ደረጃ ጥያቄ ይሆናል::

የዚህ «ጠብቁ! ነፃነት ቀስ ብሎ ነው የሚመጣው» የሚለው አመለካከት የመነጨው ከአደጉት መንግስታት አካባቢ ሲሆን፣በትንሹ እኔ እስካላደረግሁት ድረስ አይመለከተኝም የሚል ራሰን ነፃ በሚያወጣ ተልካሻ ምክንያት፣ ሲከፋም ከበፊቱ ያልተናነሰ ዘረኛ አስተሳሰብ ነው የሚሆነው:: በእርግጥ ለዚህ ምክንያት የሆነው ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ

በአገሮች ደረጀ /በተለይ በምስራቅሃ በምዕራቡ ዓለም/ ሰላም ለማጣት በሚል የተጠነሰሰውና የተባበሩት መንግስታት መስረቻ ርዕዬተ ዓለም የራሱ አስተዎጽዖ አለው::

የመንግስታት ሉህላዊነትን (sovereignty) በማክበር ስም በንድ ሃገር ወስጥ የሚታይን የመብት ረገጣን እንዳላዩ አይቶ ማለፍን የሚፈቅድ ፅንሰ ሃሣብ ነው:: ምንም እንካን ይህ ፅንሰ ሃሣብ በጊዜወ በአገሮች መካከል ለሚኖረው ሰላማዊ ግንኙነት አስፈላጊ መሆኑን መከራከር ባይቻልም በጊዜው የአሜሪካው ሰናተር ፉልብራይት እንዳለት ነፃነትነ ማዕከለ ለሚያደርግ አስተሳሰብ ፣ የተባበሩት መንግስታታ ይህንን ዕንስ ሃሣብ መነሻ ማድረጉ በጣም መጥፎ ታሪካዊ አጋጣሚ ነው:: በእርግጥ ከሶቪየት ህብረት መወድቅ በኋላ ይህ ፅንስ ሃሣብ ከጊዜው ጋር መራመደ ያቃረቸው አምባገነኖች እድሜያቸውራ ለማራዘም የሚየቀረቡት ተልካሻ መደበቂያ መሆኑ ለሌለው ሰይሆን ለራሳቸው ለፈምባገነኖቹም ግፅ ይመሰለሃል:1 መጥፎ አመል ቶሎ የማይለቅ ሆኖ ነው እንጂ::

ከዚህ ይልቅ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ እንደ ጠንካራ መከራከሪያ ሆኖ የሚቀርበው የአገዛዝ ሥረዓት ከዴሞክራሲያዊ ሥርሀት ይልቅ ለእደገትና ለብልፅግ ይመታል የሚለው አመለካከት ነው:: ይህንን አመለካከት በእድገት ታሪክ ልድም እንዲሁም እንደ አስተሳሰብ ሩቅ ሊያስኬድ እንደማይተል በሰፊው ከላይ የጠቀሱት ህንዳዊው ሴን እድገት ነፃት ስለሆኑ በሚለወ መፍሕፉ ሳለቀረበው እዚህ ለይ በዘርዝር እልሄድበትም:: ሆነኖም በዚህ ጥያቄ ዙሪያ የኢትዬጵያን ሁኔታ ከመዳሰሰችን በፊት በእኔ እምነት ዋና ዋና የምላቸወን የመከራከሪሃየ ሃሣቦች ለቅርብ::

በመጀመሪያ በጥቅሉ የሚቀርበው መከራከሪያ የሰው ልጆች ይእድገት ወኪል መሆናቸው ነው:: እድገትን ለማምጣት ከምንም ነገኸ በላየ /ለምሳሌ ከማሆድን ሀብት ከጥሩ መሬት

ወዘተ/ የሚያስፈልገው ትልቁ ግብህቱ ብቻ ሳይሆን እንዲያውም በበለጠ የሚያስፈልገው የማሰብ ኃየሉ ነው፡1 ለማሰብ ኃየሉ መዳበር ደግሞ ነፃነት እጅግ አስፈላጊ ነሉ። የሰወ ልጅ ነን ሲሆን አዲስ ሃሣብ የማፍለቅ ችሎታው አዳስ አሰራር የመጠቀም ድፍረቱ ይጠነክራል። የራሱንና የቤተሰቡን ሕይወት የማሻህሳለ ነላፊነ በዋናነት በራሱ ላየ መሆኑን ሲያውቅ ለሥራ ያለው ተነሳሽነት በዝየን ያህል ትልቅ ይሆናል። ሰለዚህመ ነፃነ የለው ሰወና ነፃ ሰዎች ያሉበት አገር በጣም ምረታማ ይሆናል ፈሓጣን እድገትም ይጎናፀፋል።

ለዚህም ነው በዕዝ ሥርዓት ወስጥ ፈጣን እድገት የማይኖረው። የዕዝ ሥርዓት ፈጣንና ዘላቂ እድገት የሚያመጣ ቢሆን ኖሮ የሶቪየት ሕብርትና የምስራቅ አውሮፖ አገሮች የት በደረሱ ነበር። እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ አንዳንድ ሰዎች ነፃነትን ጐዳየ በሁለት ከፍለው በእርግጥ ለኢኮኖሚ እድገት የፈኮሃሚ ነፃነት /ነፃ የገበያ ሥርዓት/ የብፈልጋል ግነ የፖለቲካ ነፃነት የግድ አስፈላጊ አይደለም ይሉ ነበር። ለህም የሚጠቀሱት የምስራቅ እሲያንና የቻይናን ምሳሌ መስጠት ነው።

ይህም ቢሆፀ ክርክር ያለ ፖለቲካ ነፃነትም እድገት ማምጣት ይቻላል የሚል እንጂ እምባገነንት ከዴሞክራሴ የተሻለ እድገት የሚል ሉሆን አይችል፡1 ለዚህ ምንም አዛዊ መስረጃ የለም። የሚኮኖሚ እደገቱን በቀዳሚነት የሚመሩት የህለም አገሮች በአብዛወ የፖለቲካ ነፃነት የለባቸወ የአወሮፖና የበማን አሜሪካ አገሮች ናቸወ። በአምባገነንነጽ አደጉ የሚባለት አገሮች የተለዩ ሁኔታዎች (Exceptions) እንጂ ዋናወ ደንቡ (The rule) አይደለም። ከዘህ በተጨማሪም ደሞክራሲያዊ ሥርዓት በሰደነባቸወ ሀገሮች የሚገነው የኢኮሃሚ እድገት አብዛኛወን ጊዜ የእድገቱን ጥቅም የሚቋደሰው ሰፋ ሃየለ የህብረተሰብ ክፍለ መሆኑ ይሃተወቃል። ይህም ደሞክራሲያዊ ሥርዓት ለኀብረተበቡ ማኀበራዊ ፍላጎትና ትኩረት እንዲሰጠወ የፖለቲካ ሥልጣኑ ባለቤት የሆነው ሕዝብ ሊገፋው ይሚችልባቸወ መሳሪያዎች /ለምሳሌ ድምፅ መንፈግ/ ስለለው ነው።

በፖለቲካ በደሞክራሲና የኢኮኖሚ እድገት ኩሪያ በቅርቡ የተነሳ የጦፉ ክርክሮች ዝንድፈ ሣባዊ ክርክር አልፈው አንዳንድ አሀዛዊ ጥናቶች ተደረገውባቸዋል። በተለይ የህለመ ባንክን አመለካከት የቀረፈው የፍፁመ ነፃ ገበያ አመለካከት ከፖለቲካና ደሞክራሲ ይልቅ የአወሰኑና የታወቁ የኢኮኖሚ ማሻሻያዎች በማድረግ ፈጣን የፈኮኖሚ እድገት ማራመድ ይቻላል የሚል ነው። በእዚህ አመለካከት ምክንያት በፖለቲካ አንጻር ሲታይ እንዲህ ህይነት መንግስታዊ አስተዳደር ላላቸው ሃገሮች ባንኩ እንዲደረግ የጠየቀወን የኢኮኖሚ ማሻሻያ ኘሮግራሞች ለፈከተለ ሁሉ መጠነ ሰፊ ብድርና እርዳታ ሲሰጥ መቆጠቱ

ይታወቃል፡፡ እነኝህ የኢኮኖሚ ማሻሻያዎችና እርዳታዎች ከተወሰነ ጊዜ በኋላ የተጠበጠውን ፈጣን እድገት በተለይ በብዙ የአፍሪካ አገሮች ማምጣት አንደተሳናቸው የህለም ባንክ ኃላፊዎችና ባለሙያዎች ያመኑት ጉዳየ ነው፡፡ ነገር ግን ይህ ለምን ሆነ የሚለው ጥያቄ ለመመለስ በባንኩ ባለሙየዎች ብዙ ጥናቶች ተደርገዋል፡፡

እነኘህ ጥናቶች በጥቅሉ የደረሱበት ድምዳሜ በተለይ በአፍሪካ የኢዞሣሚ ማሻሻናየ ብቻወን በቂ እንዳልሆነ የዚየኑ ያህል ለአገሮች እድገት መልካም አስተዳደርና የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መኖር ወሳኝ እንደሆነ አስምረውበታል፡፡[6] ይህ ድምዳማ ዝም ብሎ የመጣ አይደለም፡፡ እድገትና ደሞክራሲን የሚያሃናኛቸወን ክሮች (Fiber) ነጥሎ በመመልከትና ይህመ እውነት መሆኑን በተራቀቀ አዛዊ ስሌት ታግዞ የቀረበ ጥናት ነው፡፡ በእነኝህ ጥናቶች መሰረት የዴሞክራሲየዊ ሥርዓት መኖር የኢኮኖሚ እድገትናን የሚየፋጥነበት እንዱና ዋናው ክር ደሞክራሲ በአገሮች ሰለምንና መረጋጋትን ማምጣቱ ሰላምና መረጋጋት ደግሞ ሰዎች በተለይ ኢንቨስተሮች በረጅሙ እንዲየስቡ ያላቸውንም ካፒታል ለፈጣን ትርፍ ሳይሆን ለዘላቂ ልማት ለማዋል እምነቱ ስለሚኖራቸው እንደሆነ ይገልፃሉ፡፡

ይህ ብቻ አይደለም:1 እሉነተኛ ዴሞክራስያዊ ሥርዓት በተለይም ጠንካራ ነፃ ኘሬስ ባለባቸወ አገሮች ኢኮኖሚው በመንግስት ባለሟሎች የተቀነባበረ ሙስናና የአገር ሀበት ለምዝበራ አይጋለጥም፡፡ ሰለዚህም የአገር ሀብት የበለጠ እድገት ሊያስገኙ የሚችሉ እንደ የመሰረተ ልማት ፈውታሮችን መዘርጋት ጤናና ትምህርት ማስፋፋት ለመሳሰሉ ቁምነገሮች ላይ ይውላል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም ዴሞዘራሲያዎ ሥርዓት ሥር በሰደደበት አገር ለእድገት አስፈላጊ የሆኑ የመንግስትና ማኀበራዊ ተቋማት የጠናከራሉ /አይደከሙም/፡፡ ለኢኮኖሚ መስፋፋት ወሳኝ የሆኑት አንደ የፍትህ ሥርዓት የመሳሰሉት ተቋማት ለሁሉም እኩል በሁነ መንገድ ሰለሚሱሩ ለኢኮኖሚ ልውጥ አመኔታን ይሰጣሉ:1 ከእድገት አነጻር የዒዳሞክራሲና የነፃነት መስፋፋት ሌላም ጥቅም አለው፡፡ በአንድ አገር ውስጥ የሉ ተቃርኖዎችን በሰለማዊና ሁሉንም ሊያስማማ በማችል መልክ ለመፍታት የለ ችሎታ ሰላምን መፍጠር በቻ ሳይሆን አምባገነናዊ የፖለቲካ ሥርህቶሀት እንደሚናየደርጉት ዜጎችን በጉልበት መየዝ እንዳዛየስፈልግ ሰለሚዛየደርግ ለጦር ኃይሎችና ለደኅንነት የማመደብ ወይንም በዜጎች ስም በእርዳታ የሚገኝ ገንዘብ አልባሌ ቦታ ከመውደቅ ይልቅ እድገት በሚያግዙ ኘሮጀክቶች ለየ እንዲውል ናየማርጋል፡፡ እነኝህንና ሌሎችም እነኝሀን መሰለ ምዝንየቶች ተጨባጭነት ባላቸው ጥናቶች ተአግፈው

[6] ይህን በሚመለከት ኮፌር ኤል በዳዊና ሳምለ የሚባሉ የዓለም ባንክ አሙብማሪዎች በ 1990ዎቹ መጨረሻ ላየ የወጡትን መጣጥፍ መመልከት ይቻለል፡፡ /እርግጠኛ ቀኑን አላስታወስም/

በገዳዩ ለይ በዙ ትኩረት የልሰጡትን እንደ ህለም ባንክ የመሳሰለትን ለጋሽ ፈቋማት ፈቋማቸወን በድጋማ እንዲመረምሩ አድርገቸዋል:: በ1980ዎቹና በ1990ዎቹ መጀመሪያዎች ላይ ለእድገት ቁልፍ ናቸው ተብለው ትኩረት ተሰጥቶባቸወ የነበርትን የኢኮኖሚ ማሻሻያዎች ያህል በአገሮች ወስጥ የመልንም አስተዳደር መኖር ለእድገት አስፈላጊት ታምኖበት በዘህም ምክንያት ሁለተኛው ትወልድ ማሻሻያዎች (second Generation Reforms) የሚባሉት ለእርዳታ መስጠት አስፈላጊ መስፈርት ሆነው ቀርሰዋል:: ምንም እንካን ዴመከራሲናየዊ የልሆኑ መንግስቶች እንኝህን መስፈርቶች አጭበርብሮ ለማለፍ አሁንም ቢሆን በተለይ ከዓለም ባንክ ኃላፊዎች ደጋፊ ያላጡ ቢህንም[7] በአጭሩ የነነነትና የዴሞክራሲ ፍላጎት ነፃነት በራሱ የሚፈልግና የማመኙት ጉዳየ ከመሆኑ በግል ጠቀሙ ምምክንየት ለማየት ከማይፈልገው በቀር በአብዛኛወ ያልተበከለ ተመልካች ዘንድ ስምምነት ያገኘ አመለካከት ነው::

የነነነትና የዴመክራሲ አስፈላጊነት ላየ በጥቅሉ ስምምንተ ናለ ፈትዬያችን ባለችበት ሁኔታ ከጠትም ቦታ በላየ አሰፈላጊ መሆኑ የሚየጠያይቅ ሉሆን አይገባመ:: የአገራችን የኋላ ቀርነጽ ችግሮች በእኔ እምነት በአብዛኛወ ከዜጎች ነፃነት ማጣት ጋር የተያያዙ ይመስለኛል:: ዋናው የፈኮኖሚ ክፍላችንና አብዛኛወ ሕዝባችን በማኖርበት የግብርናወ ክፍለ የኢኮኖማ በጣም ደካማ መሆኑ ብቻ ሳየሆን ለረሁደመ ጊዜ ቁልቁል እየወረደ የሄደበት ምክንየት መንግስት በተለይ ከደርግ ጊዜ ምኋላ ረፈከተለው ፖሊሲ ምክንያት ገበሬው በሕይወቱ መቀየር ወይንም የማሻሻለ ነላፊነት የእፋ ወጥቶ የመንግስት ባድሪዎች /የፖለቲካም ሆነ የልማት/ የሚነግሩትን ተግባራዊ የሚሃሐደርግ ግዓዝ መሳሪያ እንዲሆን ተፈርዶበታል:: በደረግ ጊዜ በመሬቱ በምርቱና በማህበራዊ ሕይወቱመ ጭምር መንግስት በፈለገ ጊዜ ያለምንም ማበራሪያ መሬቱን ሊወስድበት ቆርሰ ለሌለ ገበህረ ሊሰጥበት ወይንም ከዘውቅር ቦታወ አፈናቅለ ወደ ለላ በታ ሊወስድወ ይችላል:: ምን አይነት ምርት ማምረት እንዳለበት ምን አይነት የምርት ቴክኒክ መጠቀም እንዳለበት መሬቱን እንዴት መንከባከብ እንዳለበት ያመረተውንም የት ገበያ ላይና በምን ያህል ዋጋ መሸጥ እንዳለበት ለገበሬው ጥቅም በቆሙና ለገበሬው ምን እንደሚሻለወ ከገበሬው በላይ በሚያውቁ የንግስጽ ካድሬዎች ይነገረዋል:: በአጭሩ ማሰብ ማመዛዘን የሚያስፈልገወን ከግብርና ጋር የተያያዘ ሥራ በሙሉ ከገበሬወ ላየ ተወስዶ የቀረወ ጉልበቱ ብቻ ነው:: ሰው የሚያደረገወ ዋና ባህርዩን ነው የወሰዱት:: ይህ

[7] እዚህ ለየ በአጭሩ ለመገለፅ ሐህለ የዚህ ምዝንያት የህለም ባንክ ዋና ተግባር ለመንግስት ማበደር በመሆኑ ይመስለኛል:1 ለዘህም በአገሮች ውስጥ ያለው የዴሞክራስ ያቂ እንቅፋት እንዲሆንባቸወ አይፈልጉም:: ስለዝህም የባንኩ የእድገት አጋርነት ሚና ከባንኩ ባለመሙያዎች የግል የሙያ እድገት ጋር ይረጫል::

እንግዲህ ቀደሞውንም በተለያዩ ባህላዊና በቴክኖሎጂ እጦት ተተብትቦ የነበረን የሕብረተሰብ ክፍል ወደ ባሰ በራስ እምነት ማጣት ጨለማ ወስጥ የከተቱት።

ደረግ ሲወዩቅና የ ነፃ ገበያ ፖሊሲ በኢህዴግ ሲታወጅ በተወሰነ ደረጀ እነኝህ የግለ ተነሳሽነትን የሚገድሉ የደርግ ፖሊሲዎች ይቀየራሉ ተብሎ ተጠብቆ ነበር። የተወሰነትም ተቀጥረዋል።፡ በተለይ ከምርት ገበያ ጋር የተያያዙትን ማነቆዎች ኢህዲግ አንስቷቸዋል። በዚህም ምዝንያት ከነኝህ ፖሊሲዎች ጋር የተየያዙት ማነቆዎች እንደተፈቱ የገበሬው ምርታማነት የተወሰረ መሻሻል አሳይቶ ነበር።፡ ሆኖመ አህአዴግ በተለይ ከመሬት ጋር የተያየዙ ጉዳዩች ለማሻሻል ባለመፍቀዱ ከዚያም በላይ ስለ ገበሬው የለው የእኔ አውቃለሀ በሽታ ስላለቀቀው በማምረቻ እቃዎች ላይ ያለውን ገበያ /ለሣሌ መሬት ማዳበሪናየ ገበሬወን ራሱን/ በጥብቅ መቆጣጠር መፈለጉና በተለይመ ገበሬውን ለቆጣጠር የለው ፅኑ ፍላጎት በመሰረታዊ መልኩ የገበሬወን ህይወት እንዳቀየር ማድረግ አልቻለ።፡

ለገበሬው ምርታማነት ተግር የእርሻ ቴክኖሎጂን /ማደበሪያና ምርጥ ዘር/ በማቅረብ ብቻ እወጣዋለሁ ብሎ የሰበው ኢህዲግ ገጠህረን ማዕከል ያደረገውን ስትራቴጂውን ሩቅ ሊወስደው እንዳልቻለ እየተገነዘበው ነው። የማዳበሪያ የምርጥ ከር እቅርቦት በእጅጉ ቢጨምርም የገበሬው መሰረታዊ ኑሮን ስለኑሮው የለው አመለካከት ግን ምንመ ሊቀየር አልቻለም።፡ ዘመሃዊ ቴክሃሎጂን እንካን በቅጡና ከኑሮው ጋር በተዋሀደ መልኩ ለመቀበለ የተወሰነ የወስጥ ነፃነት ያብፈልገዋል።፡ ማዳበሪያና ምርጥ ዘር እንደሚጠቅመው አውቆ ይግ ግን እሱን ለመግዣና ለመቆጣጠሪያ ዋሉን ሲያውቀው በግልፅም ባየሆን በውስጡ በማፁ አይቀርም።፡ የሚያምፀው ደግመ በመንግስት ላየ ብሃቸ ሳየሆን በውጡ ማመፁ አይቀርም።፡ የሚየምፀው ደግሞ በመራግስት ላየ ብቻ ሳይሆን ሊጠቅመወ በማችለወ ዘመናዊ ቴክኖሎጀ ላየም ይሆናል።፡ የግብርናው ኢኮኖሚ በመስረተዊ መልኩ መዋቀራዊ ለውጥ (structural transformation) ያስፈልገዋል ካልን መለውጥ ያለበት ገበሬው የሚጠቀምበት ቴክኖሎጀ ብቻ አይደለም። የዚያኑ ያህል ምናልባትመ ከዚየም በላየ የአመለካከት ለውጥ ያስፈልገዋል። ስለራሱ ህይወት ከምንመ በላየ ባለቤቱ እሱ መሆኑን ማመን አለበት። ራሱ የህይወቱ ባለቤቱ መሆኑን የሚያወቅ በሕይወት ከመኖር ከሱ ይልክ መነግስት የወጭ እርዳታ ሰጪዎች ከዝያም ሲናየልፍ ከእግዘአብሄር /በዚየ ቅደ ተከተል/ በቻ ቻወ የመወሰኑበት ብሎ የሚየምን በአንድ ጽሁጼ የደነዘዘ ማኅበረሰብ ባለበት ቦታ የአብዛኛውን የአገሪችንን የገበሬ ማህበረሰብ ገኑሮ በማዳበሪያና በምርጥ ዘር እሱ ሳየበቃ ሲቀር እራደ በአነስተኛ መስኖ እሱመ እልሆን ሲል ደግሞ በውሃ ማቆር እፈታዎለሁ ማለት የችግሩን ምንጭ አለማወቅ ነው።

ይህ የመደንዘዝ ተግር ግን ገበሬውን ብቻ የሚለከት አይደለም::: ማበረሰባችን በዚህ የነፃነት እጦት በፍፁም በመሰረታዊ መልኩ ወደፊት መራመድ እንዳለቻለ ለማየት በአጠቃላይ በአገራችን የሉትን የተቊማት መዳከምና በተለይም ደግሞ ለመትሮው አንድን ሕብረተሰብ ወደፊት ለመወሰድ አቅጣጫውን የሚያሳየው የፈማረወና የመሀከለኛ ገቢ የሚየኘወን የሕብረተሰብ ክፍል የለበትን ሁኔታ በማየት ተግሩ ምን የህል ስር የሰደደ መሆኑን መረዳት እንችላለን::: የነፃነጽ ማጣት በራስ በመተማመኑንና በአገሩ ተስፋ እንደያጣ ያደረገው በደኮኖሚ የደከውን ሕብረተሰብ ብቻ ሳይሆን የተሻለ የኢኮኖሚ ይዞታ ላየ የሚገኘውውን የመሀከለኛ ከፍተኛ ገቢ የሚየገኘወን ሕብረተሰብ ክፍልም ነው:::

ባለፉት ሰላሳ ህመታት በየትሀናውም የኢኮሃሚ እርከን ላይ የሚገኝ ኢትዬጵያዊ በተለይም በመካከለኛ ገቢ ደረጀ ላይ ለሚገኘው ለራሱም ሆነ በተለይም ለልጆቹ የወደፊት ሕይወት ተስፋ የሚታየው በአገሩ ሳይሆን ከአገሩ ውጪ ነው:: በአገሩ ውስጥ እሱ በማወስዳቸወ እርምጃዛዋች የራቡንና የቤተሰቡን ሕይወት እሰ ይገባኛል ብሎ በሚናየምነው ደረጀ ላየ አደርሰዋለሁ ብሎ በልበ ሙሉነጽ የሚያምነወ ኢትዬጵያዊ በጣመ በጣመ ትንህ ነው:: በራሱና በአገሩ እንደተማመን የሚየስተምረወ የትምህርት ተቋምም የለም::: በእነኝህ ተቊማትም የሚያስተምሩ ምሁራን ራሳቸው የዚህ አገሪዊ መደንዘዝ ሰለባ ናቸው::1

ምሁራን ለአንድ አገር እድገት እጅግ አስፈላጊ የሆኑት በመማራቸወ ምክንያ በተማህረበት ሙያ ከሌላው የበለጠ እውቀት ስላላቸወ ብቻ አይደለም::: የዚሠኑ ዛየህል ከምንም ነገር በላየ እውቀትን ስለዚህም እውነትን በመፈለጋቸው ነው:: በተማሩበት የትምህርት መስክ እውቀትን ስለሚሹ ለፈዲስ እወቀት ክፍት ናቸው:: በራሳቸውም ሁልጊዜ አዲስ እዉቀትን በምርመር ይፈልጋሉ አደሥን ፡፡ አውቀትን ከገኙም በኋላ ለለው ያስተለልፍሉ በዘሀ ያለበትን ሕብረተሰብ የዘሀ አውቀት ተጠቃሜ እንደሆን ይጥረል የተማሩትን መያ ለአንድሀ አይነት ከረሰቸው በለይ ለሆነና ህብረተስበን ወደፈት ለመግፈት በምቸል ሥረ ከመስማራት ይልቅ እነደየውም ለከፈን ለአጥፈ ትለዕከ የምየውለ የተምሩ ሰዎቸ መኖራችው በይከድም ለወትሮው እንድህ አይነት ሰውቸአናሳዎቸ ስለሆኑና ትክክለውም አጠርረ በመምህርነትቸው ስለምይተውቅ በአብዘው በጠናማ ማህበረሰብ ውስጥ ማህበረሰብ የመግደት እድለችው ትንሽ ነው፡፡ምህረንም በማህበረሰበቸው ውሰጥ አወንተው ምና እንደጭውት መሰረታው የሀነ የምህረን የእወቀት ፈልገነት.. ፀባይ እንደያብበና እንደዳብር ያስፈጋል፡፡ይሀ እንድሀን

ደግመ ከየትኸው ህብረተስበን ክፍል በለይ ይህ ክፍል ይለምንም መሸማቀቅ በነጸነት የመሰብ ብቻ ስይህን በነጸነት የሰብነውን ለልለው ህብረተስበን ክፊለ ነጸንት ይጸል በኢትዩፐያ ውስጥ እስክህን የመጠ የሠአገዠዘ ሥርአቸቸ በመለ እንድህ አይነት ነኸ ምህረው መንፊስ እንድነር አለመበረትትችው ሰይህን ብፊዐም እንደፊጠር እንደረበ የመፈለገው በአገዘዝ ሥርአት ለመገልግል እንድምቀምብት የምፈለግ የተመረ አነከር ነው፡፡ እነደ የዘመንቸን በለምል ለምንድን ንወ ምህረን ፐርቲይችን ውሰጥ ምን የደርጋለ፡፡የተምረትን እንደህን በገንዘብ እንገዘቸውለን አለ እንደመበለው አይነት ምለት ነውከአገር እድገትአንጽር ደግመ በተለይም እንደዝህ እንደአህን አለም አቀፊወ ውድድር በይለበትን ውድድር ድገመ እየደር የግልበት ሰይህን የእውቀትን የምፍለቅ ችለት በህነበት ዘመን ለአገር የምይሰፈልግችው የአለቅቸን ፈትነ እየነ እይነበበ እንሰ የመፈልገትን የምየደርግ የተምረ አሰከር ሰይህን በነጽ ምሰበ የምቸል ሰህተት መለት የምቸል ከመነመ ከምነም በለይ ለእውቀትነ የቅመ ምህር ነው ፡፡የዝህ ችግር አፐፊነት ድግሞ ቸግረ ከትውልድ ትውልድ በቀላል መሸጋገር ምቻለና ግለሰበቸን ብቻ ስይሆን ተቃማትንና ተቋማው ባህልን ክፊኸ መበከለ ንወ እንደህ አይነት ነጽነት የለለበት ምህረው ብህለ በተንስረፍበት በመጀመረይ የምብከልተን መጨውን ትውልድ የምየስትምረት የትምህርት ተቅመነት ንቸው ነንተ በለለበት እውነት አደገኞ ይህናል ፡፡ከአደጋው ለመሸሽ እውነተን እየወቀ መደበቅ ሰከፍም እውነትን ያልሀነውን እየወቅ መነጋገር ዘደ ይህንን እንደውም እየደነደነ ስህደ መውሸት ይልቅ ምየወነ ውየንም ብልህንተን የህነል የበለጠ ስረረቀቅም በቀጥተ ከመውሸት ይለቅ ምወይውን ውይንም ከወነው የመይ መሠርተ ለይተ በህለተኞና ከመሠረታቸዉ ሰነጠል ምንም ውጭ በለልቸው የምየው እውነትች ልይ የተከረል አሰተመረውም ይለነጽነት ስማት ስያተምር ትክረት የመሰጠው ብአኸእነት ህለተኸ ደረጅ አውቀተች ልየ ይህነል አነደነደም ከአሰተመረውቸ እየ የመምረረው እውቀተን ፍለጋ ስይህን የተሸለ ንረ ለመነር ስርተፍከትን አግኸት ተረውን ቿብቅ ጥር የተመረ አሸክረ ለመህን የመቸልትን ትነከለነ ምቀነት አይነት እክይ.ጰብይች ነው በአደስ አበበ የነቨርሰት ተመርውች መሀል የለው ይምቅንት በሀል ለምስለ እንደ ውገ የመወረ ነው ለለ ተመር እንደየነብ እንድይስቅልው ለይብረረ ግበተ ከመጸሐፍ መሀል ገጸችነ መቅደድ ልመሰለ የዝህ እክይ ዐንየ አብነት ንወ ተማረ አሰማተረውን ከበድ ጥይቀ ከፊልውሰጥ ለመጠየቀ የምፊረበት የትምህርት አይነት ብህለ የረስን ጭቅን በተመረው ልየ የመስተለለፍ ተመርው ግዝወን ጨርሰ ወደመሰረበት ትቀመ ሰህድ የበተቸን እስክጨቅን ይብትችን የመየጠብተ ብህለነ ነው አየተንስረፊ ይለው እንጅ እውቀተን ይምኸ ወጠተቸ ድገመ የመሰረበቸው

ተቀመትን ሰቀለቀለ የመፈጠረ አጠቀለይ ተቀውም ቀውሰ መገመት አይከብድም ይህንን በተህለ ለመሰየት በምስልለ መስረደት ልምከር ከዘህ በፊት ተቀመት ለእክንመ እድግት ምን ይህል አሰፈለገ እንድህነ ቿቅህለው የመንኸውም የፍትህ ሥርአት መሰረተ ውየነመ እነደ ተቅም አለ ለመለት የምይሰቾል የህግ የበለይነት በለበት አገር የደነት ነጻንተ በፈጸም የተጠበቀበት አገር ነው ይህ በለለበት ሀነት እነደ ይሀገ ሀነት ምንም እንክን የህግ እውቀተ ውነዘ የምየግር ብየሀነመ እንድሀ ስግምት እነደ ይሀገ አወቅ የምበል ስው መወቅ ብች ስይሀን እንደ በለምይ እንደ መንነተ ጋር እንድይውሀደው የምይሰፈልገው የሰለጠነ ሀብረተሰብ እስትችን ምለት ለሀልም እክል በሀነ ሀገ የመተደደር ምሀነነ ይሀ በለለበት ሀገ አረወት የምነግሰ ምሀነ ይሀገ ወገንትንነት ለተበደየነት ለደከመው ምሀነን ሕግ የገልበተነት ምረቅየ እንጅ መጠቀምየ ሐቀነት ከለለ ልነር እንደመይችል ሰለዘሀ ዘርዝር ሀገቸን ሥነሥርዐትቸ ውነ አለመ ሀቀን ለመወቅ እንድይስችል ምሀን ነው ይሀገ ተመረውም ሀነ ምሀረ እዝሀ ምየ ውስጥ ሰገብ ውነ ተግብረቸው ለእንነት ይሀገ ወነ በሀርየት ዝበ መቅም ንወ ከዝሀ በሀለ ዝርዝር ሀግቸ በጸሒፍ ይል ስለሀነ ምንነተቸውን አስፈለግ በሀነ ግዝ ለመለከትችው ይመቸለ ሀለተኞ ደረጀ እውቀተች ይምሰለኞል የመይውም ውን አለመ ሐቅንን በዝሀም ፍትሀነት መፈለግ ንወ ዝርዝር ሀገቾነ የምየቀው ፍትሀን ለመግት እንድይስችል ንወ እንግድሀ እነኝሀ ሀለ የሀግ ቀምነገርችን በአንደነት ሥርአት ውስጥ እንደለልነ ምነልበትም ሀግ የጎልበተኞ መጠቀምየ መሰርየ እንደሆነ ይመየወቀ ይሀገ ምሀር በእኞነት ግደየቸ ልየ በመመረመር የለውን እውነት በመነገር ሀነተው እንድቀየር ከልምከረ ውየመ አስተመረ ይሀንን ብገለቷ ማስትማር አደገኞ ንወ ብለ ከመነ ምነልበት የምየደርገው ተመርውች ይሀገን መሠረተው ብሀረየ ስይሀን ዝርዝር ሀገን ሥነሥርአትን በደንብ እንድይውቅት መድረግ ሰለዝይም ንዘሀ ሀለተኞ ደረጀ እውቀትን ልየ እንድይትክር ማድረግ ነው ተማሪዎችመ ይሀንን ይዘው በዝሀ እውቀት ስመረቀ የምሀነት ምየቸወነ የምያውቅና የምያከብረ በለምየውች ስይሀን ዝርዝር እውቀት ይዘው በዝሀ ዝርዝር አውቀት የተሻለ ቀለው ንረ የምነርበት መንገድ አመቻቸ ምቀነ ነው እነኝንተ ተመረቂዊች የተለየ ይሀገ ተቀመትን ስቀለቀሏ በተቀማቲ ውስጥ የመይቸው ዋና አለማ ፍትሀ ማሰፈጸም ሰይሀን ዋና ሥረቸው አለቀቸቸው የምየዘቸውን ሥረዎቸ መስረት ይሀነል ተቂምትም እርበነ የለልቸው ደከመ ተቂምት ላይ የለው እምነት የስስ ይሀነል ይቀጥላልማሀበረሰብም ውሰጥ ፍትሀ የተነፈገ ግለሰብቸ ክሀገ ስርአቲ ውጭፍትሀ መፈለግ ይሀን ሀል የምየደርገው የነት መጠት መዘዝ ንወ የወደፈት ነሮአቸን የተሻለ እንዲን መንገድ በእውቀተቸውነ በምሀርነተቸውን ለይሰይ

የምገበቸው በነጸንተ መጠት መዘዝ ንወ የወደፈት ነሮአቸን የተሻለ እንድህን መንህድን በእውቀተቸውነ በምህርነትችው ለይሰይ የምገበቸው ወገኖቸ በነፅንተ መጠት መጠምከንየት የችግር ምፈተሐ መህነቸውን ቀርተ የቸግሬቸን አከል ይህነለ በአገሬቸን የፍትህ ሥርዐትን በጥምን ለተመለከተ ይዘሀ እየነተ የውድቀት እዝሬት ውስጥ እንደምገን ለመሬደት የመከብድ አይመስለም ይህ ችግር ግን በሐግ መይ ላይ ብቻ የምከሰት ችግር ሰይህን በብዘ የእውቀት መስከች ልየ የምከት አጠቅለይ ከሰተት ነውበዘህም ምክንየት ይመስለል በአገሬቸን ጭሬሽ ደንዝዘው ምንም ምድሬግ ያልቻለ የአገሬቸን ወጠችቸ ዕድልን ነፀነትን ስያገ በበዕድ አገር እንደት ምርተመ ልህን እንደምችልነ መሰየተቸው በቂ ይምሰለኸል የነፀንተ የድሞክሬስ የኢክነም ብልፀግነ ትስስር በአገሬቸን የበለጠ ኅልቶ የምተየው ለሬጅም ግዝ ክአሰሬ ግጭት ነፅ የህነ ሰለም ለመግት አለመቸለቸን ንወ የተለየይ አገዘዝ ሥርአቶቸ ከአገርት እድገትነ ብልፀገነ ይልቅ በሥልጠን ልየ መቅየትን ወነ አለመቸው ስለደሬግነ ለዝህም የሐዝብን መብትነ ነፀንተ መግፈፍ አስፈለግ ሰለምመስለችው በተለየየ ምክንየት የፐለትከ የአስተደደር ወይምየበህል ጥየቂ ለምየቀርብ የህብሬተሰብ ህይለች መልሰቸው ገልበት ይህነል የህብሬተሰብ ውስጥ የምነስ ልይነተች በውይይትነ በመቻቻልለመፍተት የመይቸል ህይለቸ የገዘ ግደይን ንወአነጀ አመፀን መጋበዘቸው አይቀርም ይህም ፐለትክ መሬጋጋት የሰጠል ብይንሰም ለለፍት አርበ አመተት ኢትዮጵያ መለ ለመለ ሰለም ስፍኖበትልማህበሬስበ ተሬጋግቶ በኢካኖሚ

ጉዳዩች ላየ አተኩሮ ሰርቱል የሚባልበት ጊዜ የለ አይመስል::: አሁንም ከእንዲህ ህይነት ትርምስ አልዳንንም::: በያንስ ላለፉት ሰላሳ ዓመታት ከመንግስት በጀት ወስጥ ቀላል የማይባለውን ክፍል የማይዘወ የመከላከያና የደኅንነት በሀደት ነው:: ይህ ብቻ አይደለም በተለየዩ ግጭቶች ሳቢያ ብቻ የአገር ሀብት የፈሰሰባቸው የመሰረተ ልማት አውታሮች ወድመዋል::1 ስለምና ነነነት በማጣት ብዙ የተማሩ የአገሪችን ዜጎች አገራቸውራ ጥለወ ተሰደዋል:: በተለያዩ የአገሪቱ ክፍሎሀት በሚነሱ ግጭቶች ምክንያት ሰዎች ከቀያቸወ ተፈናቅለዋል::

ግጭትና የፖለቲካ አለመረጋጋት በፈጠረው አለመተማመን ባለሀበቶች ረጅም ጊዜ የሚፈጅ ኢንቨስትመንት ላይ ንብረታቸውን ማፍሰስ ይፈራሉ:: በዚህም ምክንያት በተለይ ከደርግ ጉዜ ወዲህ በመቁራጭና በአጭር ጊዜ የመክበር ፍላጎት የአገሪቱን ባለሀብት ተጠናውቶታል:: ይህ ብቻወ ሳይሆን ድሮ በስፋት የማይታውቅ የነበረው ገንዘብ ወደ ውጭ ማሸሽ በኢትዩጵያ ባለሀብቶች ዘንድ እየተለመደ መጥቷል:: በሰላም

ለመኖር አልችልመ በሚል ፍርሃት /ካለው የኢኮኖማ እድል መሳሳት ጋር ተዳምሮ/ በመንግስት ስኮለርሺኝ ለትምህርት ወደ ወጭ አገር ከማኄደው ሰው ወስጥ ወደ አገሩ የሚመለሰው በጣም ጥቂቱ እየሆነ ነው።1 በአጠቃላየ የአንፃሪዊ ሰላመ መጥፋት የሕብረተሰቡን ሥነልቦና በፍፁም ለፍድገት ለብልፅግና የማይመች አቋራጭ ፈላጊ ከዘላቂታዊ ጠቅም ይልቅ ጊዜያዊ ጥቅም የሚያሳድድ እንዲሆን አደርጎታል።

ምእነኝህና በሌሎችም በዚህ ጽሁእ ወስጥ በዝርዝር ባልገባሁባቸው ምክንያቶች በአገሪችን የነፃነት የዴሞክራሴ አለመሃር ኢኮኖሚያችንን እድገት ጎድቶታል እላለሁ። አንደኛ በብዙ መልኩ ለፈከፋፈለ ሕብረተሰብ የዜጎች   ነፃነትና የዴሞዘራሲያዊ ሥርዓት መኖር ሁለንተናዊ ጥቅም እንዳለው አየጠያይቅም።። እንደ አትዩጵያወያን ሙሉ የሰው ልጅ ሆነን ለመኖር ነፃነት ያብፈልገናል።። ከድህነት ለመላቀቅና ከፈመፅዋችነትና በዘላቂው ለመላቀቅ ነፃነትና ዴሞከራሲ ያሻናል። እንደ አገር አብሮ ለመቆየት ዴመከራሲ የብፈልገናል ብቻ ሳይሆን በቶሎ ሊኖረን ይገባል። በአንድ ወቅት ጠቅላየ ሚኒስትሩ እንዳለው ለፈትዩጵያ ዴመክራሲ ጥህረ ነገት መሆኑ ብቻ ሳይሆን የለ ደሞዘራሲ አገርም አይሃርም።። በዚህ ላየ ብዙ ክርክር ከሌለ የሚነሳው ጥያቄ ምን ዓይነት ደሞክራሲ የሚለው ብቻ ነው የሚሆነው።

በኢትዩጵያ በዴሞከራሲ ዙሪያ የሚነሱ ጥያቄዎች

በኢትዩጵያ ዳመከራሲ የስፈልጋል የሚለው ላይ ስምምነት አለ ማለት በዴሞከራሲ በራሱ ምንነት ላይና በተለይ በኢትዩጵያ ዴመክራሲዊ ሥርዓት ምን ዓይንት መልክና ቅርፅ ይይዛል በሚለው ላይ ስምምነት አለ ማለት አይደለም። በአገሪቱ ያሉ የፖለቲካ ኃይሎች በሙሉ በዴሞከራሲ የሚገዙትን ሃየህል በፖለቲካ ድርሀደቶሀት መጠሪናየ ላየ ከመላ ጎደል ወይ ነፃነት ወይ ዴመከራሲ የታከለበት የህል ሁለመ የሚያወራው ስለ አንድ ዓይነት ደመከራሲ ሰለማባል ነገር ነው ማለት አይደለም። ባለፉት ሶስት አስረት ህመታት የአገሪቱን ፖለቲካ በርዕዩተ ዓለም ደረጃም ሆነ በተግባር   እንቅስቃሴ የተቆጣጠሩት ኃየሎችነ አመለንከት የመረዱት የገራ ርዕዩተ ዓለም ዘውጌ ብሄርተኝነተና ከከበርቴ ሥርዓት ጋር የተያየዘ የለዘበተኛ /ሊበራል/ ርዕዩተ ህለም በነፃነትና በዴሞከራሲ ጥያቄ ላየ የየራሳቸወ ግንዛቤ ነበረቸው።

ሁለሉም የራሱን ግብ ለማንሳት በዴሞከራሲ ሰም መማል በለነበረበት ለፅንሰ ሃሣብ የሪሱን ትርጉመ ሲሰጥግ የዚህንመ ትርጉመ አውነተሃነት መጽሐፎች እያጣቀሰ ሲተነትን ቆይቷል። ይህም በንበረሰብ ወስጥ በደሞከራሲ ምንነት ዙሪያ ቀላል የማይባለ

ብዥታ ፈጥሯል:: በጉደዩ ላየ የሚደሰኩሩት የፖሉቲካ ድርጅቶች በመሆናቸውና ከእነኝህ ወጭ የሉ የአገር ወስጥ ምሁራን በጉዳዩ ላየ ተአሚኒነት የለውና የልወገነ ተነተና ለመስጠት አለመቻላቸው ብዥታወን የበለጠ ሳያጠናክረው አልቀረም:: ምናልባት በዥታወን ለማጥፋት ይረደ እንደሆን በሚል በአገራችን ፖሊቲካ ወስጥ ደሞዘራሲያዊ ሥርዓት በሚመለከት የሚነሱት ጥያቄዎች በተቻለ መጠን የአቅራበዎቹን ጠንካራ መከሪከሪያዎች መሰረት በማድረግ እነኝህን ጥያቄዎች በዚህ ክፍል ለማቅረብ እመከራለሁ:: በክፍሉ መጨረሻ ላይ በጉደዩ ላይ የለኝን የሪሴን አስተየየት በአጭሩ አቀርባለሁ::

ምናልባት በመጀመሪያ ማቅረቡ የመጠቅመው በግለሰብና በቡድን መብቶች ዙሪያ በተለየ በዘውኔ በሄርተኞችና በለዘብተኛ ዴሞዝራቶች መካከል የሚቀርበወ ክርክር ነው::1 የኢትዩጵያ ዘውጌ ብሄርተኞች የብሄሮችን የራስን ዕድል በራስ መወሰን እስከ መገንጠል የለውን መብት መቀበለ የዴሞከራስያዊነት ዋነኛ መገለጫ ነው ብለው ያምናለ::1 የህ እስከ መገንጠል የሚናየደርስ መብት የሚገነባወ ማን ነው ? የሚለውን ጥሠቄ በአጠቃላይና በተለይ በአትዩጵያ ሁኔታ ለመመለስ ግን ሲቸገሩ ይታያሉ:: በጣም ሲገፋባቸው ግን የስታሉንን አምስቱን ትንግርታዊ መስፈርቶች እንደሚቀበሉ ይገልጻሉ:: በዚህም ምክንት ብዙ ጊዜ ብሄርተኝነታቸውን የግራ ርእዩተ አራማጅነታቸው ይጣመራል:: ከስታሊንም አምስት መስፈርቶችን (ቋንቋ ኩታ ገጠም መሬት፣ባህላዊ ትስስር፣ የኢኮኖሚ ትስስር እና ጠንንራ ስነልኖናዊ ምህዋር) ውስጥም በዋናነት የማንነት መገለጫ አድርገው የሚወስዱት ቋንቋን ነው:: በቋንቋም ብቻ ማህበረሰቦችን መፈረጅና በዚህም መሰረት የሚገባቸውን የመብት ብዛት ለመወሰን እንደ ኢትዮጵያ ባሉ ብዙ ቋንቋ የሚናገሩ ሰዎች ባሉበት ስለሚቸግር በተለይ የክልል አስተዳደሮችን በሚመለከት የሰው ብዛትም ከግምት ለማስገባት ተሞክሯል:: ይህም ግን በተለይ ሀረሪን በሚመከለት ትንህ ችግር ስለፈጠረ በተወሰነ ደረጃ የተወሰነ ለትንተና የሚይመች የአፈቀደ ፍረጃዎችን ይንሄዳሉ:: ስለዚህም ይህንን መሰረታዊ የሆነ ጉዳይ እንኳን በሚመለከት ለሁሉም ሊገባ የሚችል ግልጽነት አለ ለማለት አያስደፍርም:: በአገሪቱ ይህ ሰፊ «የመገንጠል መብት» በህገ መንግስቱ የተሰጣቸው ክልሎች እነኝህን የስታሉን መስፈርቶ ሙሉ በሙሉ ያሟሉ ናቸው ለማለት ይቸግራል:: በጥቅሉ ግን ቋንቋን መሰፈት ደረገ የቡድን መብቶች መከበር (የሚገባቸው የመብት ደረጃ ስፋትና ጥበት ተለይቶ የደረጃ ስምም ተሰጥቲቸዋል፤ በተዋረድ ብሄር ብጌረሰብና ህዝቦች ይባላሉ) የእውነተኛ ዴሚክራሲዊነት መለኪያ መሆኑን ያሰምሩበታል::

በዚህ ጉዳይ በመጀመሪ የሚነሳው ጥያቄ ምን አይነት መብቶች ናቸው የሚጠየቁትና ለዴሚክራሲያዊነት መለኪያ የሚውሉት የሚለው ነው:: እዚህም ላይ ሁሉ መሰረታዊ የመብት ጥያቄዎ አሉ:: የመጀመሪያዎቹ እነኝህ የቋንቋ ስብስቦች ቋንቋውን የመናገር፣የማበልፀግ፣ ልጆቻቸውን በቋንቋው የማስተማርና ከዚያም አልፎ ስብስቡ እንደስብስብ በጋራ ያሉትን ባህሎች የመጠቀምና የማዳበር መብቶቹን የሚከለደቱ ለዚህ ፅሁፍ የባህል ስብስቦች (Cultural Rights) የምንላቸው ናቸው:: በሁለተኛ ደረጃ የሚነሱት ራስን ከማስተዳደር ጋር የተያያዙ ፓለቲንዊ መብቶች ጋቸው:: ከዚህ አንጻር የሚነሳው ጥያቄ የራስ ማስተዳደር መብቶች እስከምን ድረስ ይዘልቃሉ የሚለውና የትኛ ው መብት ነው ለየትኛው ቡድን የሚገባው የሚለው ጥያቄ:: በዘውጌ ብሔርተኞች ዘንድ ይህ ጥያቄ በጥቅሉ እንደ መብት ጥያቄ ከመቅረቡ በቀርና የሚሰጠውም መልስ የየዘውጌ ብሔረሰቡ የጊዜውን የፓለቲን ጡንቻ ከሚወስነው በቀር ብዙና ሰፋ ያለ ትንተና ሲቀርብበት አይስተዋልም:: ተደርጎ ነው የሚወሰደው:: እነኝህ ባህላዊና አስተዳደራዊ መብቶች የሚከበሩበትና ይህም የሚረጋገጥበት የዴሚክራሲያዊ ስርዓት ቀመር ከተበጀ የመገንጠል ጥያቄ ተግባራዊ የፖለቲን ጥያቄን የመቀበልና አለመቀበልን በኢትዩጵያ የዴሚክራሲያዊነት ልዩነት አድርጎ መውሰዱ (በግልጽ ያልቀረቡ ሌሎች ፍርሀቶች ከሌሉ በቀር) ረጅም መንገድ የሚያስኬድ ክርክር አይደለም:: በዚያኑ ልክ ግን በታሪንችን የነበሩ በደሎችን መሰረት አድርጎና ለነኝህ ታሪካዊ ክፍተቶች መፍትሄ ለመሻት በዘውቤ ብሄርተኞች የሚቀርቡ ጥያቄዎችን በሙሉ በኢትዩጵያ ብሄርተኝነት ላይ የተነሱ ጠንቆች አስርጎ መውሰድ በአበለካከት ደረጃ ችግር ያለበት ብቻ ሳሆን ለችግሩም ሁነኛ መፍትሄ የሚሰጥ አካሄድ አይደለም:: ቢንስ አላስፈላጊ ቅሬታን ይፈጥራል፤ ሲያልፍ ደግሞ ለአብሮነታችን ችግር የሆነውን በባህል ስብስቦች መካከል ያለውን አለመተማመንና መጠራጠር ያስፋዋል::

በራስ አስተዳደር ጥጣቄ ዚሪ በተለይ ማን ምን አይነት የራስ አስተዳደር መብት ይኑረው ለዚህስ መየቀም የሚቻለው እውነተኛ ዴሚክራሲ መስፈር ምንድን ነው የሚለው ጥየቂ የበለጠ አወዛጋቢና ተግባራዊ ፋይዳም ለው ነው:: በፅንሰ ሀሳብ ደረጃ ሁሉንም የአስተዳደር ስራዎች በማእከል ከማድረግ ይልቅ ሁሉንም ዜጎችን በጋራ በማይመለከቱ ጊዳዮች ላይ ማኅበራዊ ስብስቦች በአካባቢያቸው ራሳቸውን ያስተዳድሩ የሚለው አመለካከት ከባህላዊ ጥያቄዎችም በላይ አስተዳደራዊ ቅልጥፍናን ስለሚያመጣ በመሰረቱ የሚደገፍ ነው:: ይህን ቅልጥፍና ማምታት ጉዳዩ ከዘውጌ ብሔርተኞች ጥያቄዎ ጋር ባይያያዝም ሊደረግ የሚገባው የዘመናዊ ያልተማከለ አስተዳደር መርህ ነው:: እነኝህ የአካባቢ አስተዳደሮከች በአካባቢቸው ያለውን የትምህርት ፣ የጤና፣ የመሰረተ ልማት፣ የፍትህ፣ የባህል ነክ ጉዳዮችንና የመሳሰሉትን ራሳቸው በመረጧቸው የአንባቢቸው

ነዋሪዎች ማካሄድ ይገባቸዋል የሚለው መርህ ዴሚክራሲያዊ በመሆኑ ላይ ብዙ ጥያቄ የለም:: ዴሚክራሲያዊ መብት አላቸው ብሎ የሚያምን ስርአት በመሆኑ በዚህ ዙሪያ ያለው አወዛጋቢ ጥያቄ የአካባቢ የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀም ዙሩ የሚነሱ ጥያዎች ናቸው:: በአንድ አገር ውስጥ በአንድ አንባቢ የሚገኝ ልዩ የተፈጥሮ ሀብት ቢኖር የዚህ ተጠቃሚ የሚሆኑት አንባቢው ነዋሪዎች ብቻ ናቸው ወይንስ በጠቅላላው የአገሪቱ ዜጎች የሚለው መሰረታዊ ጥያቄ ነው::

ለዚህም ጥያቄ ቢሆን የተለያዩ ዲሚክራሲዊ አገሮች የተሌየ መልስ አላቸው:: ብዙ አገሮች እንደዚህ አይነት ልዩ ተፈጥሮአዊ ሀብቶችን (ለምሳሌ የነዳጅ ዘይት) አገራዊ ሀብት አድርጎ በመውሰድ ከዚህ ሀብት የሚገኘውን ገቢ ለዜጎች በሙሉ የሚደርስበትን መንገድ ይፈልጋሉ:: የዘውጌ ብሄርተኝነት ሊያስነሳቸው የሚችሉ ስሜታዊ ጥያቄዎችና የይገባኛል ክርክሮች በሚኖርባቸው ቦታዎች እንዲህ አይነት የተፈጥሮ ሀብት የጋራ ሀብት መሆኑ ታምኖበትም ለማህበራዊ ሰላም ሲባል ከሌሎች ዜጎች በተለየ መልኩ የአካባቢ ነዋሪዎች ልዩ ተጠቃሚ የሚሆንበት ሁኔታ ይፈጠራል:: ምንም የዘውጌ ችግር በሌለባቸው አንዳንድ አገሮች (ለምሳሌ አሜሪካ) ብዙ የተፈጥሮ ሀብቶች አይደለም የአንባቢው ህዝብ ሀብት የሚገኙትን መሬት በባለቤትነት የያዙ ግለሰቦች ከመሬቱ የሚገኘው የተፈጥሮ ሀብት ብቸኛ ተጠቃሚዎች ሊሆኑ ይችላሉ::

በሌላ በኩል ደግሞ የብሄሮችን መብት እስከ መገንጠል እናውቃለን እንደግፋለንም የሚሉ ሀይሎች ስልጣን በያዙባቸው ቦታዎች (ሶቤት ህብረት፣ ኢትዩጵያ) የተፈጥሮ ሀብት ብቸኛ ተጠቃሚ የአካቢው ህዝብ ይሆናል ብለው አይቀበሉም:: ስለዚህ በራስ መስተዳደርም ዙሪያ የራስ መስተዳደሩ መብት እስከ ምን ይደርሳል የሚለው ጥያቄ እንደየ አገሩ ተጨባጭ ሁኔታ የሚታይ እንጂ በጥቅሉ የዴሚክራሲያዊነት መለኪያ ሊሆን አይችልም:: ይልቁንም የራስን የማስተዳደር ውሱን መብቶች ከዘውጌ ብሄረተኛነት ጋር ባልተያያዘ መልኩም ቢሆን ዜጎችን ተቀላጠፈ አስተዳደርና ፍትህ ብሎም እያንዳንዱ አካባቢ አካባቢውን ልዩ የሚያደርገውን ባህላዊም ሆነ ሌሎች ገጽታዎች በተለየ ሁኔታ ለማበልጸግም ሆነ የአካባቢውን የተለየ ቋንቋ ለመጠቀም ልጆቻቸውንም በዚህ ቋንቋ የማስተማር መብቶች እዲከበሩ ብቻ ሳይሆን እነኝህ ባህሎች እንዲበለጽሁ ማበረታታ ማኅበረሰቡን በአጠቃላይ የባህል ሀብታም የሚያደርግ አገሪቱን አንደ አገር የሚጠቅም በመሆኑ የሚደገፍ እንጂ የሚከለከል ሊሆን አይችልም:: ስለዚህ በባህላዊ ጥያቄዎችም ሆነ በራስ መስተዳደር ጥያቄዎች ዙሪ (ከመገንጠል ጥያቄ ውጪ) ለቡድን መብቶች ቅድሚ እንሰጣለን በሚሊትም ሆነ ዴሚክራሲን ከግለሰብ መብቶች በመቀበልና በመተግበርም በኩል ልዩነት የለም::

በዚህ ዙሪ ሉ ልዩነት የራስ አስተዳደሩን ጂኦግራፊዊ አቀማመጥ በሚመለከቱ ጥያቄዎ ዙሪ ነው:: ይህ ጥያቀተ በተለይ በኢትዩጵያ ከፌደራሊዝም ጥያቄ ጋርም ተያይዞ ይቀርባል:: በኢትዬጵያ የፓለቲን ውይይት ቸገሪቱ ፍጹም አሀዳዊ በሆነ የአስተዳደር መዋቅር ትተዳደር የሚል የለም:: ሁሉም የአገሪቱ የፓለቲን ኃይሎ ያልተማከለ የፌደራል አስተዳደር በብዙ መልኩ ጠቃሚ መሆኑን ይቀበሉታል:: ከሞላ ጎደል ከላይ የጠቀስኳቸው ነትቦች ናቸው ፌደራሊዝምን በመደገፍ የሚቀርቡት:: ነገር ግን የፌደራል አንል ለመሆን ምን ስፈልጋል ወይንም መስፈርቱ ምን መሆን አለበት የሚለው ግን መሰረታዊ ጥያቄዎችን ጥዞ ይነሳል:: በተለይ በኢትዩጵያ አሁን ባለው ሁኔታ አንድን አካባቢ ክልል ይሁን ለማለት በላይ ግን ክልል የመሆኑ መለኪያ የአውጌነት መስፈርቶች በተለይም ቋንቋ መሆኑ በዜጎች ላይ የሚያመጡትን ዴሚክራሲ መብት ጥሰቶች በሚመለከት ተሌዩ ጥያቄዎ ይነሳሉ::

በመጀመሪያ የሚነሳው ጥያቄ በቋንቋ መስፈርት ላይ ብቻ ተመስርቶ የሚፈጠር ክልል ዜጆች በትክክል የሚጠብቁትን የተቀላጠፈ አስተዳደር ፣ ቀልጣፋ ፍትህ የሚያስገኝና ከዚያም አልፎ በአካባቢው የኢኮኖሚ እድገት ማነቆ የሚሆን ከሆነ የክልል መስተዳደሩ በዘውጌ መመስረቱ ለዛው ዘውጌ ማህበረሰብ አባላት የሚጠቅመውም ሆነ መብትን በማስፋፋት ዲሚክራሲያዊ የሚባለው የምን ስሌት ነው? በዘውጌ መስፈርት አማርኛ ተናጋሪ በሙሉ ወይም ኦሮምኛ ተናጋሪ በአንድ ክልል ነዋሪ በመሆን በእነኚህ ክልል ዜጎች የሚሹትን የተቀላጠፈ አስተዳደር፣ የተቀላጠፈ የፍትህ ስርአት ያገኛሉ ወይ? ለምሳሌ እነዚህ በዘውጌ መስፈርት ምክንያት እጅግ የገዘፉ ክልሎች ተከፋፍለው የተለያየ ክልል በመሆናቸው የሚታጣው መብት ምንድን ነው? በዚሁ የዘውጌ መስፈርት ክልል የሆነው የቤንሻንጉል ህዝብ የተሻለ ኢኮኖሚያዊ ተስፋ አለው ወይ? ቀደም ሲል የጠቀስኳቸው የአካባቢ የአስተዳደር መብቶች እንደ ተጠበቁ ሆነው የፌዴራል ክልሎችን በሌሎች መስፈርቶች (ለምሳሌ በአስተዳደራዊ ቅልጥፍና ፣ በኢኮኖሚ ጥንካሬ ወዘተ) ቢዋቀሩ በዘውጌ ቢዋቀሩ ኖሮ ያገኙት ከነበሩት መብቶች የሚቀርባቸው ምንድ ነው? በዚህስ ምክንያት በዲሚክራሲያዊ መስፈርት የትኛው ነው ለዜጎች የበለጠ መብትን የሚያጎናጽፈው? በተለይ እንደ ኢትዩጵያ ባሉ የፈጅም ዘመን ታሪክ ባላቸውና በዚህም ምክንያት በዘውጌዎች መካከል አብሮ በመኖር በመጋባትና በመዋለድ በመፍለስ የተገናኙ ህዝቦች ቋንቋን ብቻ ዋና መስፈርት ያደረገ ክልል ከዚያ ቋንቋ ውጪ ለሚናገሩ ወይም ከዚያ ዘውጌ ማህበረሰብ የተለየ ዘውጌ የሆኑ ሰዎች በአናሳነታቸው የሚኖራቸው መብት እስከምን ድረስ ነው? የዚያ ክልል እኩል ዜጎች ናቸው? ወይንስ የተለየ (ምናልባትም ያነሰ) መብት ያላቸው ሁለተኛ ደረጃ ዜጎች? ለእነኝህ ከባድ ጥያቄዎች የዘውጌ ብሄረተኞችን በኢትዩጵያ የዴሚክራሲ ጥያቄ ለቡድን መብት ቅድሚያ መስጠት አለበት

ብለው ከሚከራከሪ ወገኖች ብዙ ጊዜ አመርቂ መልሶች አይሰጡም፡፡ በአንጻሩ የዴሚክራሲ መሰረት ግለሰቡ ነው ብለው የሚከራከሩ ለዘብተኛ ዴሚክራቶች ለእነኝህ ጥያቄዎች ግልጽ መልስ አላቸው፡፡ በግለሰብ ላይ የተመሰረተ ዴሚክራሲያዊ ስርአትን ከላይ የተጠቀሱትን የቡድን መብቶች ማጣጣም መቻሉ ብቻ ሳይሆን እንዲያውም የዘውጌ ብሄርተኞች እንመልሰዋለን ከሚሉት በተሻለና የበለጠ ዴሚክራሲ መብቶችን በሚያሰፋ መልኩ ይመልሰዋል ይላሉ፡፡ በመሆኑም የኢትዩጵያ ዘውጌ ብሄርተኞች ለዘብተኛ ዲሚክራሲዎች የቡድን መብት ጥያቄዎች ሊመልሱ አይችሉም በዚህም ምክንያት ያነሱ ዲሚክራሲዎች ናቸው የሚሉት ክስ ተቀባይነት የለውም፡፡ ይልቁንም በቡድን መብቶች ስም የሚቀርቡት የዘውጌ ብሄርተኞች ጥያቄዎች በታሪክ በደል ስም ዘውጌኛነትን በማስፋፋት፤ በዜግነት እኩልነት ላይ ከሚመሰረት ለሁሉም እኩል የሆነ መብትን ለማስፋፋት ይልቅ በዘውጌነት ስም የተለየ ጥቅም ለማግኘት የሚሞክር የጸረ እኩልነት ስለዚህም ኢ-ዴሞክራሲያዊ አመለካከት እንጂ ከለዘብተኛው ዴሚክራሲ የበለጠ መብትን የሚያሰፋ ሆኖአይገኝም ይላሉ ቢያንስ የአሁኑንና የወደፊቱን በሚመለከት፡፡ የለፈውን ጭቆና በማካካስ በኩልም ቢሆን በአዲስ መልክ በዜጆች መሀል መበላለጥን በዚህም ምክንያት አዳዲስ ቅዋሜዎችን ሊፈጥር የሚችል የአስተዳደር ስርአትን ከመዘርጋት ይልቅ ታሪንዊ በደል ለደረሰባቸው ህዝቦና በዚህም ምክንያት አሁን ባለው አለም በእኩልነት ለመወዳደር እንዲችሉ የሚረዳ አዎንታዊ እርምጃዎች (Affirmative) ሊወሰዱ ይቻላል መወሰድም አለባቸው፡፡ ይህ ግን የትኛውንም የዴሚክራሲ ጽንስሀሳብ በሚደግፉት ዘንድ ብዙ የሚለያጣላ አይመስለኝም፡፡ የዚህ አይነት የማካካሻ እርምጃዎች ከለዘብተኛ ዴሚክራሲ ጋር አይጋጩምና!

እነኝህ ከላይ በቡድን መብቶች ዙሪ የቀረቡት የመብት ጥየቄዎች ከዴሚክራሲ አኳያ ሊያጣሉ የማይችሉና የዴሚክራሲ መብት መነሻው የቡድን ወይስ የግለሰብ በሚሉት ጉዳዩች ላ ያለው አመለካከት ምንም ሆነ ምን ሁሉም ዴሞክራሲያዊ ነኝ የሚሌ ጽንሰ ሀሳብ የሚቀበለው ፍሬ ነገር ነው፡፡ በዚህ አኳያ ሊኖር የሚችል ልዩነት የአመለካከት ሳይሆን ሊፈቱ በሚችሉ ዝርዝር የአፈጻጸም ጉዳዩች ላይ ነው፡፡ እነዚህም ቅንልኖናው ካለው ለዴሞክራዊ ያለው ወገንተኛነትና ቁርጠኝነት ከልብ ከሆነ መፈታት የሚችሉ ልዩነቶች ናቸው፡፡ በግልጽ የማይወጣ የተደበቀ ፈላጎትን ለማሚላት የሚደረግ ግላዊ ወይንም የቡድን ጥቅ በዴሞክራሲና በመብት ጥያቄዎች ተሸፍኖ ቀርቦ ለአምክህቶታዊ ውይይት እንቅፋት ካልሆነ በስተቀር፡፡

ከነኝህ ጥያቄዎች ከግለሰብ መብት ጥያቄዎች ጋር በሚጋጩበት ጊዜ ቅድሚያ ያለው የት ላይ ነው ብማለው ጥያቂ ጋር በሚጋጩበት ጊዜ ቅድሚያ ያለው የት ላይ ኑው

ብማለው ላይ የሚነሱ እውነተኛ ታቃርኖዎች ለአፈታት የሚቸግሩና በዴሞክራሲ ምንነት ላይ ያለውን ልዩነት በግልፅ የሚያወ ናቸው:: አሁን በሥራ ለይ ያለው ኢትዮጵ ሕገ-መንግስ የዜግችን መሰረታዊ ሰብዓዊና ደመክራሲያዊ መብቶች ሙሉ ለሙሉ እቀበላለሁ ይላል በዚህ ዙሪያ የወጡ ዓለም አቀፍ ሕጐችን ሁሉ የሕገ መንስትቱ አካል አድርጐ ይቀበላል ይኸው ሕገ-መንግስት በዝርዝር የተቀመጡ የብድን መብቶችን ያለምንም መሸራረፍ መገንጠል መብት ድረስ እቅበላለሁ ይላል:: ለምሳሌ ዘውጌ ማኀበረሰቦት(ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ይሏቸዋል) ባህላቸውን ያለምንም ተፅኖ የማክበር መብት አላቸው ወዘተ ይላል:: ከዚያም አልፎ እነኚህ የብድን መብቶች ከግለሰብ የዜጎች እኩል መሆናቸው ብቻ ሳይሆን እነኝህ የብድን መብቶች ተነኩብኝ ሲል ያ ብሔር መገንጠልና የራሱን ሉዓላዊ መንግስት የመመስረት መብት እንዳለው ያስረግጣል:: እነኝህ ሁለት መብቶች የሚጋጩባቸው ብዙ ምሳሌዎች ማቅረብ ይችላል::

የአንድ ክልል ባህል የሴቶች አደባባይ መውጣትን ባይደገፍና በዚህም ምክንያት የሴቶችን የመምረጥ የመመረጥ መብት ቢገድብ፣ ይህ የመብት መገደብ ከሴቶች መሠረታዊ የዜነት መብቶች ጋር ይጋጫል:: በሌላ በኩል የሴቶቹን የዜግነት መብቶች ለማስከበር መጣር የክልሉን የቡድን መብት ሊጥስ ነው:: እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለየትኛ ው ቅድሚያ ሊስጥ ነው? ለዘብተኛውም ዴሞክራሲ መሰረቱ የግለስብ መብተ በመሆኑ በዚህ ላይ ምንም አያወላዳም:: አሁን በአገራችን ባለው ህግ መስረት ይህንን መብት ለማስከበር የሚደረግ ጥረት ባህሌ ተነካ በሚል የመገንጠልነ ጥያቄ ሊቀስቅስ ይችላል:: ይሀ ምናልባት የተለጠጠ ምሳሌ ተደርገ ሊወሰድ ይችላል:: ከዚህ ውጪ በዕለታዊ ኑሮ ላይ የሚገጥሙ ተመሳሳይ ቅራኔዎች ሞልተውታል:: ዜጎች በአገራቸው ማንኛውም ክፍል የመዘዋወርና ተዘዋውረውም የመስራት የዜግነት መብት አላቸው:: በሌላ በኩል ግን በዘውጌ የተመሰረቱ ክልሎች በክልሉ የሚገኝ ተፈጥሮአዊ ሀብቶች (ለምሳሌ መሬት) ለክልሉ ህዝብ ጥቅም ላይ የማዋል መብት አለው:: በዚህ መሰረት አንድ ክልል የመሬት አጠቃቀም መመሪያ ቢያወጣና ይህም መመሪያ በክልሉ ያለው መሬት የክልሉ መጠሪያ ከሆነው ነው የበለጠ ተቀባይነት የሚኖረው? አግድ በቢሾቱ (ደብረዘይት) ተወልዶ ያደገ የሁለተኛ ትውልድ ጉራጌ ኦሮሞኛ ለመናገሩ ሕዝብ ከተማውን ወክሎ በሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ወይንም በክልል ምክር ቤት መግባት አመቻሉ የዚህን ሰው በሚኖርበት አካባቢ ፖለቲካ አንደ ዜጋ የመሳረተፍ መብቱን አያነሳውም ወይ? በዚህስ ጊዜ የበላይነት የሚኖረው መብት የትኛው ነው? የደብረዘይት ሕዝብ በሚፈልገው ሰው የመለከል መብቱን እያጣ አይደለም ወይ? የደብረዘይቱን ሕዝብ ይናን ሰው ኦሮምኛ ባለመናገሩ ሊወክለኝ አይገባም ብሎ ካሰበ ድምፁን በመንሳት ይገለፀው የለም ወይ? ለምንድን ነው

የደብረዘይት ሕዝብ የማማረጥ መብቱ የሚገደብበት ምክንያት? ዴሞክራሲ በነኝህ ጉዳዮች ላይ የሚገለጠው እንዴት ነው? ለቢሾፍቱ ሕዝብ ከራሱ ከሕዝቡ በላይ የሚያስብለት የትኛው አካል ነው ይህ ሰው ለምርጫ አይቀርብም የሚለው? በእነኝህ ጉዳዮች ዙሪያ በለዘብተኛው የዴሞክራሲ ፅንስ ሃሳብና ለቡድን መብቶች ቅድሚያ እሰጣለሁ በሚለው ላይ ግለፅ የሆነ ልዩነት አለ፡፡ ልዩነቶቹም መሰረታዊ ስለሆኑ ለማጣጣም አስቸጋሪ ይሆናሉ፡፡

ለለዘብተኛ ዴሞክራሲ አራማጆች በእነኝህ ጥያቄዎች ላይ ያለው መልስ አሁንም ቀላልና ከመሰረታዎ ደዴሞክራሱ ፅንስ ሃሳብ ጋር የሚሰማማ ነው፡፡ በዴሞክራሲያዊ መብቶች ዙሪያ በግልፅ የተቀመጠው የግለሰብ መብቶችም ስም የግለስብ መብቶችን ለመጨፈለቅ የሚደረጉ ጥረቶችን በፅንስ ሀሳብ ደረጃም ሆነ በተግባራዊ እንደምተቸው ዴሞክራሲ ግንዛቤ ዲሞክራሱ ራሱ በፖለቲካ ደረጃ የብዙሀኑን የማስተዳደር መብት የማያውቀውን ያህል በሚያስተዳድርበት ጉዝ የአናሳውን (የግለሰቡንም ሆነ የተቃዋሚ ቡድኑን) መብትም ያለምንመ መሸራረፍ ማክበር እንዳለበትና ይህንን ለማስረገጥ የሚችል የአስተዳደር ሰርዓት (ለምሳሌ እውነተኛ የሥልጣን ክፍፍል) የሚዘረጋ፡፡ በአንፃሩ ለቡድን መብት ቆመናል የሚሉ ኃይሎች በእነኝህ የመብት ግጭቶች ዙሪያ የግለሰቡን መብት ግጭቶች ዙሪያ የግለሰቡን መብት ለመርገጥ ከመረጡ፣ እኛ ለበለጠ መብትና ለሰፋ ዴሞክራሲ ቆመናል ሊሉ አይችሉም፡፡ በእነኝህ ቅራኔዎት ዙሪያ ለግለሰብ መብቶች ቅድሚያ የሚስጥ የዴሞክራስ ኃይል ያረገቀው ወይንም የከለከለው መብት የለም፡፡ ወይንም ይህን መብት በማወቁ የጎዳው አካል የለም፡፡

በአንፃሩ በቡድን ባህላ ወይንም ሌላም ምክንያት የተነሳ መስረታዊ የዜጎች መብት ከተረገጠ ያው ቡድን ነገ በባህል ምክንያት ደሞክራሲያዊ አካሄድን በሙሉ ሊቀለበስው የሚችልበት መንግድ ስለሚሰጠው ለዚህም ዴሞክራሲው እራሱን አደጋ ላይ የሚጥል አካሄድ የማይመጣበት ምክንያት የለም፡፡ እንግዲህ ከዚህ በላይ ለማሳየት እንደሞርኩት በኢትዮጵያ የዴሞክራሲ ጥያቄ ላይ በቡድንና በግለሰብ መብቶች ዙሪያ የሚነሱት ጥያቄዎች በአገራችን ዴሞክራሲን ለማስፋት የሚበጀው የትኛው ነው በሚለው መስፈርት ከተለኩ ለግለሰብ መብት ቅደሚያ የሚሰጡት የተሻሉ እንደሆኑ ጥርጥር የለውም፡፡ ምክንያቱም ለግለሰብ መብት ቅድሚያ የሚሰጡት ኃይሎች ለቡድን የሚሰጧቸዉን የዴሞክራሲ መብቶች በሙሉ በለዘብኛ ዴሞክራሲ ፅንስ ሃሳብ ሥር የተካተቱ ናቸውና፡፡

ሌላው ዴሞክራሲን በሚመለከት በኢትዮጵያ የፖለቲካ ውይይቶች ውስጥ የሚነሳ አንድ ዓብይ ጥያቄና ከምንም በላይ በዴሞክራሲ ላይ ያሉ አስተሳሰቦች ነጥረው የሚወጡበት ክርክር አብዮታዊ ዴሞክራሲ ፅንስ ሃሳብ ዙሪያ የሚደረጉ ውይይቶች ናቸው:: ኢህአዴግ ከሰሙ ጀምሮ ቆምኩለት የሚለው የዴሞክራሱ ዓይነት ይኸው አብዮታዊ ዴሞክራሱ ሲሆን፣ፅንስ ሃሳቡን በነጠረ መልኩ በአንድ ቦታ ላይ ማግኘት ስለማይችል በተቻለ መጠን በየቦታው በጉዳዩ ላይ ከተፃፉት ጽሑፎች በመነሳት ትክክል ነው ብዬ የማምነበትን የፅንስ ሃሳቡን ፍሬ ነገር በመጀመያ ላስቀምጥ:: ከዚያም ከለዘብተኛው ዴሞክራሲ ፅንስ ሃሳብ ጋር ያለውን ልዩነት ለማቅረብ እሞክራለሁ:: አንዳንድ የኢህአዴግ ካድሬዎች በሁለቱ የዴሞክራሲ በፅንሰ ሃሳብ ደረጃ ይቃወማል አይሉም (በተለይ በቅርብ ጊዜ):: ይልቁንም አብዮታዊ ዴሞክራሱን ወደ ሊበራል ዴሞክራሲ የመሸጋገሪያ ድልድይ አድርገው ያቅርቡታል:: ሊበራል ዴሞክራሲ በመጨረሻ የሚደርስበት ነገር ግን ባሁኑ የኢትዮጵያ ሁኔታ እዚያ መድረስ ስለማይቻል በመጀመሪያ በአብዮታዊ ዴሞክራስ መንገድ መሔድ እንደሚገሳ ይገልፃሉ:: ኢትዮጵያ ለሊበራል ዴሞክራሲ ዝግጁ ያልሆነችበትን ምክንያት በዝርዝር ባይገልፁም በአብዮታዊ ዴሞክራሲ ምንነት ዙሪያ ከሚቀርቡት ሃሳቦች ለመረዳት የሚቻለው ለዚያ የሚበቃ የዳበረ ግለሰብ አለመፈጠሩና አብዮታዊ ዴሞክራሲ ተግቦራዊ በሚናየደርጋቸዉ የኢኮኖሚው አንድ የሆነ የእድገት ደረጃ ላይ ሲደርስ ለሊበራሉ ዴሞክራሱ ብቁ የሆኑ ዜጎች በሚፈጠሩበት ጊዜ ያኔ የሊበራል ዴሞክራሲ ሥርዓት ይፈጠራል የሚል ትንህ የተዘባረቀበት ክርክር ያቀርባል:: ይህ ሃሳብ በድርጅቱ በቀረበበት ጊዜ ግራ የገባው አንድ ጋዜጠኛ ሊበራል ዴሞክራሲ በአብዮታዊ ዴሞክራስ አቋራጭ ይኬዳል የሚለውን «አምቦ ለመሄድ አይነት ግራ የገባው መንግድ ብሎ የተሳለቀበት ትዝ ይለኛል»::

ከዚህ ይልቅ ምናልባት የሚጠቅመው አብዮታዊ ዴሞክራሲ የሚለውን ፅንስ ሃሳብ በራሱ ሎጂክ ለመረዳት መሞከር ይመስለኛል:: የአብዮታዊ ዴሞክራሲ ፅንስ ሃሳብ መሰረቱ ሌኒኒስቶች/ስታሊኒስቶች ዴሞክራሲን እነደ መደባዊ ወገንተኛ የአስተዳደር ሥርዓት አድርጉው ከሚመለከቱበት ትርጉም ይጀምራል:: በዚህ ደያሌክቲካዊ አመለካካት በአንደ አገር ውስጥ ለሁሉም ዜጋ በእኩልነት የሚስራ ዴሞክራሲ ብሎ ነገር የለም:: በመደብ በተከፋፈለ ሥርዓት ውስጥ የፖለቲካ ሥርዓት ለከበርቴው የቆመና አንፃራዊ ከበርቴ ለሆኑ መደቦች ደግሞ የመጨቆኛ መሳሪያ እንደሆነ ሁሉ ለምሳሌ በሶሺያሊስቱ ሥርዓት መንግስት በላበደሩ (ወይም በቀጥታም ባይሆን ካለባዳሩ ወገንተኛ ከሆነ ፓርቲ) የተያዘና የላባደሩን ጥቅም የሚያስጠብቅ በአንፃሩ ደግሞ ፀረ-ላብአደር የሆኑ የሕብረተስብ ክፍሎችን መጨቆኛ መሣሪያ ነው::

ከበርቴው ሥርዓት ያለው ለወትሮው ሊበራል ዴሞክራሱ የሚባለው የዴሞክራሲ መብቶችን የሚጎናፀፈው ስለከበርቴው ሲሆን ለሌላው የሕብረሰብ ክፍል በተለይ ለፀረ-ከበርቴው የላባዳሪ መደብ የሚተርፍ ጭቆናና አምባገነንነት ነው፡፡ ከዚህ አጠቃላይ ሌኒናዊ ፅንስ ሃሳብ በመነሳት በተለየ በደሀ አገሮች የመደብ ልዩነቱ በከበርቴውና በላበደሩ መካከል በዋናነት ባልሆነበትና አብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል ገበሬ በሆነበት አገር የመደብ ክፍፍሉን በስፋት ተርጉሞ (ጨቋኞች ጭቁኖች) ዴሞክራሲንም በዚሁ ልክ የጨቋኞችና የጭቁኖች ዴሞክራሲ በሚል በመፈረጅ አብዮታዊ ዴሞክራሲ «ለጭቁኖች» የቆመወ የዴሞክራሱ ዓይነት ሆነ ማለት ነው፡፡

በኢትዮጵያ ሁኔታ ይህ ወገንተኛ የሆነው አብዮታዊ ዴሞክራሲ የቆመላቸው የሕብረተሰብ ክፍሎች ገበሬው፣ ላብአደሩ፣ ጭቁን ብሔሮች ብሐረሰቦችና ሕዝቦች ሴቶች ዝቅተኛው ባለሀብትና አብዮታዊው ምሁራን የማያጠቃልል በአንጻሩ ደግሞ ይህ ዴሞክራሱ የሚታገላቸው ኃይሎች ከፍተኛው ከበርቴ ጨቋኝ፣ ብሔሮች፣ ፀረ-አበዮተኛ ው ምሁር ወዘተ ይሆናሉ ማለት ነው፡፡ ይህንን አጠቃላይ አመለካከት ከበርቴውን ሥርዓት መመሰረት ዓላማዬ ነው የሚል ድርጅት በግልፅ ሊያቀርበው አይችልም፡፡ ጨቋኝ ብሔር የሚለው አቀራረብ ደግሞ ብዙውን አማራ ሊያስቆጣ ስለሚችል ቋንቋው ትንሽ ተሻሽሎ ጥገኛ ከበርቴው (መለኪያው ገቢ ስላሆነና በሠራው መስክም ለመፈረጅ ስለሚያስቸግር ይህ ማን እንደሆነ አይታወቅም) የነፍጠኛው ሥርዓት አራማጅ (ይህም በታሪክ ከሆነ የሚመለከተው አንድን ብሔር ብቻ ስላልሆነ አሰቸጋሪ ያደርገዋል) አንዳንዱ ደግሞ በታሪክ በነፍጠኛው ሥርዓት ተጠቃሚ ያልሆነ መሆኑ ግልፅ ሲሆን ግን አብዮታዊ ዴሞክራሲን ካልወደደ «ጥገኛ ነፍጠኛ» እየተባለ ይፈረጃል፡፡

የዚህ አስቂኝ እና ቅጥ አምባሩ የጠፋ ፍረጃን ችግር ለጊዜው ትተን የፅንሰ ሃሳቡን ፍሬ ነገር ዴሞክራሲ ዝም ብሎ ለሁሉም በእኩልነት የሚሰጥ የአስተዳደር ሥርዓት ሳይሆን የመደብ ወይንም የዘውጌ ወይንም ኢትዮጵያ ጋር ሲደርስ ደግሞ ሁለቱም የተደባለቁበት ፅንስ ሃሳብ ይሆናል፡፡ ኢህአዴግ የዚህን የአብዮታዊ ዴሞክራሲ ፅንስ ሃሳብ በሚሰራው ሥራ ምክንያት (Rationale) ሊወስድ ሲሞክር የሚያደርገውን ጭራህ የተምታታበት ትንተና ምክንያታዊ ለማድረግ የሚሞክር አንባቢ ባይደክም ይሻለዋል፡፡ ዋናው መረዳት ያለብን በአብዮታዊ ዴሞክራሱ ወገንተኛ ነው የሚለውን ነው፡፡ የኢህአዴግ ዴሞክራሲ ለየትኛው የሕብረተሰብ ክፍል ነው ወገንተኛ ወይም ኢ-ወገንተኛቱ ለሚለው ጥያቄ መልሱ ቀላል ነው፡፡ እውነተኛው መልስ ሁሉም ኢ-ወገንተኛነቱ ለሚለው ጥያቄ መልሱ ቀላል ነው፡፡ እውነተኛዉ መልስ ሁሉም ኢህአዴግ የሚደግፍ (ከየትኛውም መደብ፣ ብሔር፣ ፆታ) ሁሉ የአብዮታዊ ዴሞክራሲ ኃይል ስለዚህም ዴሞክራሲ የሚገባው ሲሆን

በምንም ምክንያት ኢህአዴግን የሚቃወም ደግሞ ዴሞክራሲ የማይገባው ፀረ-አብዮተኛ ኃይል ነው፡፡ ስለዚህ የሚመሰረተው «የዴሞክራሲ ሥርዓት» በሥልጣን ላይ ባለው ኃይል በየጊዜው እየተለከ ወገኔ ለሚላቸው ዜጎች ብቻ የሚቸረው መብት እንጂ ለሁሉም ዜጎች በእኩልነት የሚሰራ የፖለቲካ ሥርዓት አይደለም፡፡

ኢህአዴግ እንደዚህ እስከሚያጨማልቀውና ለማንም የማይገባ ድንስ ሃሳብ እንዲሆን ከማድረጉ በፊት ብዙ ችግር ያለበትም ቢሆን ቢያንስ ለአምክህኖታዊ ውይይት እራሳቸውን በሰጡ ምሁራን አካባቢ አብዮታዊ ዴሞክራሲ በሚያነሳቸው አንዳንድ ጥያቄዎት ዙሪያ ብዙ ውይይቶች ተደርገዋል፡፡ ምንም እንኳን በአሁኑ ጊዜና አሁን ዓለም ከደረሰችበት የሥልጣኔ ደረጃ ከሶቪየት ሕብረትና በአጠቃላይ ከሶሻሊዝም መሸነፍ በኋላ ይህንን ፅንስ ሃሳብ ከምር ወስደው የሚከራከሩ ኃይሎች ባይኖሩም፣ የክርክሩመሰረት የነበረው የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መለየት የብዙኃኑ የሕብረተሰብ ክፍል ማን እንደሆነ ይታወቃል፡፡ እስከ አሁን ባየናቸው ሀብታም አገሮች ብዙኃኑ ሰራተኛው ሕዝብ ነው፡፡ አሰሪው ወይም ከበርቴው በቁጥር በጣም ትንሽ ነው፡፡ ስለዚህ የፖለቲካ ሥርዓቱ በእውነት ዴሞክራሲያዊ ከሆነ የእነኝህን ብዙኃን የሕብረተሰብ ክፍሎች ጥቅም የሚያስጠብቅ መሆን አለበት፡፡ ለበራል ዴሞክራሲ ባለባቸው አገሮች ያየን ከሆነ የፖለቲካ ሥርዓቱ ተጠቃሚዎች አናሳዎች ከበርቴዎች፣ ይህም የሆነበት ምክንያት የከበርቴው መደብ የመገናኛ ብዙኃን ስለሚቆጣጠር በኘሮፖጋንዳው ሕብረተሰቡን በጠቅላላ ላባደሩን ጨምሮ የከበርቴው ነው፡፡ ስለዚህም ዴሞክራሲው በእምነት ብዙኃነኑ የሚጠቅም ሳይሆን ብዙኃኑን የሚጨቁንበት መሣሪያ ይሆናል ይላሉ፡፡ ከዚህ አንፃር ሊበራል ዴሞክራሲ በዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ሂደት ላይ የሚያተኩር፣ ግን ለዋናው ቁምነገር ማለትም ብዙኃኑ ሕዝብ ከፖለቲካ ሥርዓቲ በሁለንተናዊ መልኩ (በኢኮኖሚ፣ በማኅበራዊ ኑሮ ወዘተ) እንዲጠቀም የማያደርግ ነው፡፡

በአንፃሩ አብዮታዊ ዴሞክራሲ ከሂደቱ ይልቅ በውጤቱ ላይ ያተኩራል፡፡ ወሳኙ ነገር በተለያዩ የአብዛኛውን የሕብረተሰቡን ጥቅም በሚመለከቱ ጉዳዮች ላይ የፖለቲካ ቡድኑ የሚወስደው አቋም ከአብዛኛው ሕዝብ ጋር የወገነ መሆኑ ነው፡፡ አብዮታዊ ዴሞክራሲም እውነተኛ ዴሞክራሱ መሆኑ የሚታወቀው በአቋሞቹ የሕዝብ ወገንተኛነት ነው፡፡ በንድፈ ሃሳብ ደረጃ ይህ የዴሞክራሱ ፅንስ ሃሳብ በሚቀርብበት ጊዜ የነበሩ የሶሻሊስት (ማርክሲስት) እምነት ተከታዮች ሁሉም ነገር እኩል በሆነበት እና የመወዳደሪያ ሜዳው ለሁሉም በተስተካከለበት ሁኔታ በነፃና ፍፁም ዴሞክራሲያዊ ውድድር የብዙኋኑን ድጋፍ እደሚያገኙ ስለሚተማመኑ ለምሳሌ በነፃ ምርጫ ሂደቱ ላይ ተቃውሞ አልነበራቸውም፡፡ እያደር በአብዮታዊ አመፅ የፖለቲካ ሥልጣኑን የሚቆጣጠሩ ኃይሎች ይህንን ፅንሰ ሃሳብ

ያለምንም የሥልጣን ገደብ እስከ ዘላለሙ በሥልጣን ለመቆየት የሚያስችለው የርዕዮተ ዓለም ድጋፍ ያገኙበት መስሏቸው በዴሞክራሲ ፅንስ ሃሳብ ላይ ሂደቱን ነገር ትተው በወጤቱ ላይ ብቻ መነጋገር ጀመሩ:: እንዲያው ለይስሙላ ብቻ በሚደረጉ «የሕዝቡ ወገን» የሆነ ፓርቲ ለብቻው ተወዳድሮና ራሱ አሸንፎ የሕዝቡን ይሁንታ አግኝቻለሁ ብሎ በራሱም በሕዝቡም የሚያሾፍበት የውሸት ዓለም ፈጥረው በጋራ እስከ ወደቁበት እስከ 1980ዎቹ ማለቂያ ድረስ ዘለቁ:: በተለይ በአውሮፓ ይህ «የአንድ ፓርቲ ዴሞክራሱ» ቀልድ በዚሁ አበቃ:: የዚሁ ጨዋታ አራማጅ የነበረወ ደርግም በአገራችን ከሥልጣኑ ሲወገድ እሱን የተካው ኢህአዴግ ከሌሎቹ የአውሮፓ ሶሻሊስቶች መውደቅ የተማረው የአብዮታዊ ዴሞክራሲን በተግባር አለመስራት ሳይሆን ይህንኑ ፅንሰ ሃሳብ አዲስ ቀለም ቀብቶና አሰቀያሚ ገፅታዎቹን ቀያይሮ በአዲስ በመተካት ከዘመኑ አስተሳሰብ ጋር ሊሄድ የሚችል አስመስሎ ማቅረብ ነበር:: ይህ የኢህአዴግ ተግባር በአጠቃላይ ከመስረታዊ የዴሞክራሲ መርሆዎች ጋር ይጋጫል:: በተለይ ደግሞ የዓለም ሁኔታ ተቀይሮ የአንድ ፓርቲ ዴሞክራሲ በሃሳብም በተግባርም ተቀባይነት ካጣ በኋላና ሌላ ቢቀር ኢህአዴግ በኘሮፖጋንዳ ደረጃ የመድብለ ፖርቲን ሥርዓት እቀበላለሁ ካለ በኋላ ከልቡ የሚያምንበት አብዮታዊ ዴሞክራሲ ከሊበራል ዴሞክራሲ ፅንስ ሃሳብ ጋር ተቃርኖ አለው:: ይህን ተቃርኖ በአጭሩ ላቅርብ::

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን ከምር የሚወስዱ ሰዎች ከሚነሱት ከሰው ልጆች መብቶች ነው:: ቀደም ብዬ በጠቀስኳቸው ምክንያቶች በነፃነት መኖር የሰውን ልጅ ሰው የሚያደርገው መሰረታዊ ባህርይ ነው:: ስለዚህም የሰው ልጆች የትም ኖሩ የት ሰው በመሆናቸው ብቻ የሚኖሩቸው «ሰብዓዊ መብቶች አሏቸው»:: እነኝህ የመናገር፣ የመፃፍ የማምለክ፣ ያለ ሕጋዊ መንገድ ነፃነትን የማጣትና ወዘተ መብቶች ከዜግነት ጋር የተያዩዙ ፖለቲካዊ መብቶች ሳይሆኑ ማንኛውም የሰው ልጅ የሰውነቱ መገለጫ የሆኑ መብቶች ናቸው:: ከዚህ ቀጥሎ ያሉት የዜግነት መብቶች በአብዛኛው የዜጎችን በአገራቸወ የፖለቲካ ሂደት ያለ ምንም ተፅዕኖ መሳተፍንና በዋናነት ዜጎች ይሆኑኛል የሚሏቸውን ሰዎችና የፖለቲካ ቡድኖች የመተዳደር መብቶችን ያጠቃልላ:: በዚህም መሠረት መንግስት በሕዝቡ የሚመረጥ የሕዝብ አገልጋይ፣ የተመረጠበትን ሥራ በቅጡ ካልሰራ በሕዝብ ፈቃድ የሚቀየር አገራዊ አቋም ይሆናል:: በዴሞክራሲያዊ ስርዓት ማን የመንስትን ሥልጣን ይያዝ ለሚለው ጥያቄ መልሱ ሕዝብ የመረጠው የሚያበላሸውን ፓርቲ ለማውረድና ሌላውን ፓርቲ በቦታው ለማስቀመጥ ዜጎች እድል አላቸው:: አብዮታዊ ዴሞክራሲ ግን መንግስት ጥሩ ነው አይደለም የሚለውን ለሚመራው ሕዝብ ለመተው አይፈልግም:: ቀድሜ ለብዙኂኑ መራጭ የሚበጀው ምን እንደሆነ አውቃለሁ ባይ ነው:: ስለዚህም በየጊዜው ፈሊጥ ሆኖ መድበለ ፓርቲ ምርጫ ይካሄድ ከተባለም

ሕዝቡ የፈለገውን ይምረጥ ተብሎ ለሕዝብ የሚተው ጉዳይ አይደለም፡፡ ሕዝቡ ጥቅሙን አውቆ አብዮታዊ ዴሞክራቶችን በፍቃዱ ከመረጠ እሰየው፡፡ ይህ ካልሆነ ግን ያለን ኃይል ሁሉ ተጠቅሞ (ቢያስፈልግ ምርጫውን አጭበርብሮ) ምርጫው ወደ ራሱ እንዲሆን ያደርጋል፡፡ ይህ ዴሞክራሲያዊ ሂደቱን የሚያበላሽ ቢሆንም ከሂደቱ ይልቅ የዴሞክራሲያዊነት መገለጫ በሆነው የድርጅቶች አቋም የብዙኀኑን ጥቅም የያዘው አብዮታዊ ዴሞክራቶች ትርጉም የለሽና ዓይነ ደረቅ አካሄድ በግምት የቀረበ አይደለም፡፡ የዴሞክሪሲያዊ ሥርዓትን በሚመለከት በምርጫው ወቅት በተደረገ አንድ ክርክር የኢህአዴግን አቋም በሚገልፀው የመክፈቻ ንግግር የቀረበውም ይኸው ነው፡፡ የዚህ የመክፈቻ ንግግር ኢህአዴግ በአቋሙ በተለይም በመሬት ጥያቄ ላይ ባለው አቋም፣ በብሔሮች ጥያቄ ላይ ባለው አቋም፣ ገጠርን ማዕከል ባደረገውና ለብዙኀኑ የአገሩ ገበሬ ጥቅም በቆመው የኢኮኖሚ ፖሊሲው ወዘተ ምክንያት እውነተኛ ዴሞክራቱ እሲ መሆኑና ተቃዋሚዎች ግን መሬት የሸጥ ይለወጥ ስለሚሉ፣ የመገንጠል መብትን ስለማይቀበሉ ወዘተ በመሠረቱ ፀረ-ዴሞክራሲ ናቸው የሚል ፍሬ ነገር ነበረው፡፡

የዚህ የኢህአዴግ አቋም ችግሩና አደገኛነቱ ለብዙኀን ጥቅም መቆሙን የሚመሰክረው ራሱ ለራሱ መሆኑ ነው፡፡ ምንም አቋም ይኑረው ምንም አንድ ፓርቲ (ማንኛውም ፓርቲ 230572) የብዙኀኑን ጥቅም የማስጠብቀው እኔ ነኝ ማለቱ የማይቀር ነው፡፡ ይህማ ባይሆን ለምንስ ምርጫ ውስጥ ገብቶ ይወዳደራል? የአብዮታዊ ዴሞክራሲ ችግር ለብዙኀኑ የተሻለ ፖሊሲ አለኝ ማለት ብቻ ሳይሆን፤ ሕዝቡ የተሻለ ፖሊሲ አለው የሚለውን የመምረጥ መብት እንዳለው አለማመኑ ነው፡፡ የሕዝብን በነፃ የመወሰን መብት ከከለከለ በኋላ የትኛውም ፓርቲ ሥልጣን ላይ እስካለ ድረስ ይህንን «ከእኔ በላይ ለሕዝብ አሳቢ ለአሳር» የሚል የአብዮታዊ ዴሞክራሲያዊ ሎጂክ ተጠቅሞ በሥልጣን ለመቆየት ይችላል ማለት ነው፡፡ በሌላ አነጋገር በአብዮታዊ ዴሞክራሲና በለዘብተኛ (ሊበራል) ዴሞክራሲ መሐል በኢትዮጵያ ፖለቲካ ውስጥ የሚነሳው ጥያቄ በእርግጥም መሠረት ያለው የልዩነት ጥያቄ ነው፡፡ የዴሞክራሲያዊነት መለኪያ መስፈርት የሕዝብን የመምረጥ መብት መሠረት ያደረገ የፖለቲካ ሂደትን መቀበል ነው፡፡ ከእነዚህ መስፈርት ውጪ ከወጡ በኋላ (ወይንም እሱን ላይስሙላ ፈረንጆችን ለማታለያ ያህል የአፍ ድጋፍ ብቻ እየሰጡ) ስለ ዴሞክራሲያዊነት ማውራት አይቻልም፡፡ በዴሞክራሲ በዋናነት የሂደት ጉዳይ ነው፡፡ የሕዝብ እውነተኛ ምርጫ መከበሩን ከማረጋገጥ ውጪ የውጤቱን ጥሩነት የሚያረጋግጥ ዴሞክራሲ የለም፡፡ ዴሞክራሲ ውጤቱን ለማረጋገጥ የሚሞክረውም ሂደቱ ራሱን ለማሻሻል የሚችልበትንና ማንም ጉልበተኛ በፈለገ ጊዜ ሊያበላሸው እንዳማይችል በማረጋገጥ ነው፡፡ በዚህ ውጪ ይህን ሂደት ትቶ የዴሞክራሲ እውነተኛ መገለጫ የገዢው ፓርቲ ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ፖሊሲዎች ናቸው የሚል ጨዋታ

በእርግጥም ጊዜው ያለፈበት፣ በዓይነት ደረቅነት ከያዙት የመንግስት ሥልጣን ለዘላለም በጉልበት ለመቆየት የሚሞከርበትና በአሁኑ ዓለማችን ለጊዜው ካልሆነ በቀር በዘላቂነት የማይሰራ አካሄድ ነው:: ለማንኛውም ይህ ጥያቄ በኢትዮጵያ የዴሞክራሲ ፖለቲካ ሂደት፤በተለይ በገዢው ፓርቲ በተደጋጋሚ ቢነሳም በምንም መልኩ በአመለካከት ደረጃ ብዙ ድጋፍን ያለገኘ፣ ማንንም ሊያሳምን ያልቻለ ግን አራማጁ ኃይል ገልበት ስላለውና የኘሮፖጋንዳ መሣሪያዎችን በሙሉ ስለተቆጣጠረ ብቻ የምንሰማው ግን ያለቀበት የፖለቲካ ፅንስ ሃሰብ ነው:: ወደሚቀጥለው ምዕራፍ ከመሸጋገሬ በፊት ምናልባት በኢትዮጵያችን በዴሞክራሲ ዙሪያ ከሚነሱት ጉዳዮች አንዱ የሆነውን በአገራችን ለእዉነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መነሻ የሚሆን ማኀበራዊ መሠረት አለ ወይ የሚለውን ጥያቄ በአጭሩ ልመልከት::

በተለይ ከምርጫ 97 በፊት በኢትዮጵያችን እውነተኛ ነፃነትና ዴሞክራሲን የጥቅማችን መሰረት ነው ብለው የሚያመኑት የሕብረተስብ ኃይሎች አነስተኛ መሆናቸው፣ ይልቁንም ዝቅተኛው የሕብረተሰብ ክፍል በመሠረታዊ የኢኮኖሚ ጥያቄዎች ዙሪያ፣ ባለሀብቱም በአብዛኛው ከዴሞክራሲ ይልቅ ከመንግስት ጋር ተሞዳምዶ የገንዘብ ጥቅምን በዋነኛነት በሚሻበት ሁኔታና በተለይም ደግሞ ይህ ነው የሚባል የማዕከላዊ ገቢ ያለው የሕብረተሰብ ክፍል በሌለበት አገር እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ይታሰባል ወይ ብለው የሚጠይቁ ብዙ ነበሩ:: እኔም እስከ ምርጫው ጊዜ ድረስ ይህ ጥርጣሬ ነበረኝ:: ምናልባት የሚያዝያ 30 ሕዝባዊ ሰልፍ ያለምንም ማመንተት የመለሰውና ከዚያም በግንቦት ሰባቱ የምርጫ ዕለት ከሌሊቱ አስር ሰዓት ወጥቶ በመሰለፍና ሙሉ ቀን በፀሐይ ተንቃቅቶ በመምረጥ ሕዝብ በድርጊቱ ለእዚህ ጥያቄ መልስ የሰጠው ይመስለኛ ል:: ይህ የሆነው በከተሞች ብቻ ሳይሆን በገጠሩም ነው፣ የእድሜ ክልል ሣይለይ፣ የገቢ መጠንን ከስሌት ሳያስገባ ከተመዘገበወ ሰው ውስጥ 90 በመቶ የመረጠው ነፃነትንና ዴሞክራሲን ስለፈለገ ነው:: ከዚህ በፊት በተደጋጋሚ እንዳልኩት ሚያዝያ 30 ያህሉ ህዝብ ሰልፍ የወጣው ቅንጅቱን በመደገፍ ብቻ አይደለም:: ያስተላለፈው ዋና መልዕክት ነፃነትን እሻለሁ፣ ያለ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት አልተዳደርም ነው:: ለመብቱና ለነፃነቱ ምን ያህል ይታገላል? ይህ ወደፊት የበለጠ የምናየው ይሆናል::

መብቱን በጉልበቱ ሊቀማው ከሚፈልገ ኃይል ጋር ምን ያህል ተጋፍቶ ይሄዳል የሚለው ብቻውን ለሕዝቡ የዴሞክራሲ ፍላጎት መኖር አለመኖር ወሳኝ አይመስለኝም:: የጉልበት እመቃ በሌለበት በሰላማዊ መንገድ፣ ፍላጎቱ መለኪያ:: ሕብረተሰቡ ነፃነትንና ዴሞክራሲን ይፈልጋል ማለት በራሱ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን በአገራችን በአስተማማኝ መልኩ ለመገንባት በቂ ነው ማለት አይደለም:: በአገራችን እውነተኛ የዴሞክራሲያዊ

ሥርዓት ለመገንባት የሚያጋጥሙ ችግሮችንና እንቅፋቶችን ከወዲሁ ለማወቅ መሞከር ቢያንስ ሂደቱን የጨለማ ጉዞ ከመሆን ያድነዋል፡፡ በሚቀጥለው ምዕራፍ በእኔ ግምት ወሳኝ ናቸው በምላቸው የዴሞክራሲያዊ ሂደት ግንባታ ጋሬጣዎች ላይ አተኩራለሁ፡፡

ምዕራፍ 2

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በኢትዮጵያ ለመገንባት የሚገጥሙ ዋና ዋና ችግር

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መፈለግና እውተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መመሥረት ለየቅል ናቸው። ዴሞክራሲያዊ የሚባል ሕገ-መንግሥት ስለተጻፈና ስለፀደቀ ዴሞክራሲ አለ ማለት እንዳልሆነ ሩቅ ሳንሄድ እዚሁ በአገራችን ያየነውና እያየን ያለነው ነው። እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመፍጠር ከሕጎችና ከመንግሥታዊ መዋቅሮችም በላይ መሠረተዊ እና ለዚያ ዓይነት ሥርዓት የሚመች በማኅበረሰቡ ውስጥ የሰረፀ አስተሳሰብ (attitude) ያስፈልጋል። ይህ ደግሞ በአንድ ጊዜ የሚመጣ ሳይሆን በጊዜ ብዛት፤ከዚያ ቀደም የነበሩት ኢ-ዴሞክራሲያዊ አስተሳሰቦችና ባህሎች እየድከሙ እና በአዲሱ አስተሳሰብ እየረቀየረ ሲሄዱ የሚመጣ ነው። ይህ ሥርዓት ከነሙሉ አስተሳሰቡ ለመስረፅ የሚወስደው ጊዜ ደግሞ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን ለመመሥረት ካልባቸው በሚፈልጉ ዘመናዊ ኃይሎችና በተለያየ ምክንያት የቀደሞውን አስተሳብ የሙጥኝ ብለው በያዙ ኃይሎች መካከል፤ ፖለቲካወ ዴሞክራሲያዊ ከተባለ በኋላ ሳይቀር በሚደረግ የረጅም ጊዜ የሃሳብ ትግል በኋላ ሁለቱ የተቃርኖ ኃይሎች በሚያሳዩት ድክመት እና ጥንካሬ።

የፖለቲካ ሥርዓቱ ዴሞክራሲያዊ መሆን እንዳለበት በኅብረተሰቡ ዘንድ ስምምነት ኖሮ፤ በዚህ ምክንያትም ለዴሞክራሲ ሥርዓት ለመፍጠር ሙሉ ፍላጎት ኖሯቸው ሳይቀር፤ እደ ኢትዮጵያ ባሉ በዚህ ዓይነት ሥርዓት መሠረት የሚሆኑ ማኅበራቺ አስተሳሰብ በሌለባቸው አገሮች የዴሞክራሲ ጉዞ ቀላል አይሆንም። በሥልጣን ላይ የሚቆዩት መንግሥታት እንዲህ ዓይነት ሥርዓት መመስረቱን የማይፈልገና በተለያየ መንገድ

እንቅፋት የሚሆኑ ከሆነ ይህን ሥርዓት መመሥረት የዚያኑ ያህል አስቸጋሪ፤ ትግሉንም ረጅም ያደርገዋል።

በአገራችን ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን ለመመሥረት የሚገጥሙ ችግሮችን በሁለት ክፍሎች ለይቶ ማየት ይጠቅማል። የመጀመሪያው የዴሞክራሲ ትግሉ በሚካሄድበት ወቅት ካለው የመንግሥት ምንነት ውጪ በጠቅላላው ከባህላችን፣ ከታሪካችን እና የዚሁ ውጤት ከሆነው አጠቃላይ አስተሳሰቦችን ጋር የተያየዘ እና ምናልባትም በመንግሥትነት መንበር ላይ ያለው ኃይል ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን ለመገንባት ከልቡ ቢፈልግ እንኳን የሚገጥሙትን ችግሮች ታሳቢ የሚያደርግ ነው። ሁለተኛው ደግሞ የመንግሥት ሥልጣን ላይ ያለው ኃይል ለእውተኛ ዴሞክራሲ መኖር እንቅፋት ሊሆን የሚችልባቸውን ምክንያቶችን እና መንገዶች ታሳቢ የሚያደርግ ነው። በዚህ ምዕራፍ እነዚህን ሁለት ክፍሎች በየተራ እናያለን።

1. ከመንግሥት ምንነት ውጪ ያሉ የዴሞክራሲ ግንባታ ችግሮች

ከመንግሥት ምንነት ውጪ የሚገጥሙ ችግሮች ሲባል መንግሥታት በእነዚህ ችግሮች ላይ ምንም ተፅዕኖ የላቸውም ወይም እነዚህን ችግሮች ለመቅረፍ አስተዋጽዖ አይኖራቸውም ለማለት አይደለም። በማኅበረሰባችን ውስጥ ያለውን አመለካከት በመቅረጽ ረገድ በታሪክ የነበሩን መንግሥታት ወይም የመንግሥት ሥርዓቶች በተወሰነ ደረጃ ሁነኛ ሚና ተጫውተዋል። ነገር ግን ከመንግሥታትም ውጪ በተለይ አስተሳሰባችንን ቅርፅ የሚሰጡ ባህላዊና ሃይማኖታዊ እሴቶቻችን የዚያኑ ያህል ወይም ከዚያም በላይ ተፅዕኖ ስላላቸው ለየብቻ ለይቶ መመልከቱ በጣሙን ይረዳል።

ከዚያም በላይ ግን እነዚህን ችግሮች በአዋጅ ወይም መንግሥት በሚያወጣው መመሪያ በቀላሉ የምንገላገላቸው አይደሉም። ስለዚህም የበለጠ በፈጠራ የተሞላ መፍትሔ መፈለግና ማሰብ አለብን። በዚህ ዙሪያ ከማነሳቸው ነጥቦች አንዱ ማኅበረሰባችን ስለ መንግሥትና ስለ ሥልጣን ያለው አስሳሰብ ነው። የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መነሻ የሆነው «ሥልጣን የሕዝብ ነው» ለሚለው ሃሳብ መንደርደሪያ የሆነ የመንግሥት ምንነት ጽንስ-ሃሳብ አለ። ይኸው ጽንስ-ሃሳብ መንግሥት የሕዝብ መገልገያ ተቋም ነው ብሎ ይነሳል። የሰው ልጆች በጋራ አብረው ሲኖሩ የተለያዩ ድሮች ያስተሳስሯቸዋል። እነዚህ ግንኙነቶች በብዙ በጎ ነገር የሚያስገኙትን ያህል ግጭቶች ሊፈጠሩ ይችላሉ። ሰዎች እነዚህ ግጭቶች የሚፈቱባቸውን ስልቶች ማመቻቸት አለባቸው። በተጨማሪም ግልሰቦች ብቻቸወን የማይሰሯቸዋል በርካታ ሥራዎች አሉ። ለምሳሌ መንገድ ለሁሉም የኅብረተሰብ ክፍል ይጠቅማል። ነገር ግን አንድ ግለሰብ ብቻውን የሚሠራው አይደለም።

የዚህ ዓይነት ብዙ ምሳሌዎች አሉ፡፡ ኢኮኖሚስቶች እደነዚህ ዓይነት ምርቶችን የሕዝብ የወል ምርቶች (Public Goods) ይሏቸዋል፡፡ በማኅበረሰቡ ውስጥ ያሉ ግጭቶችን ለመፍታትም ሆነ በግለሰብ ደረጃ ማቅረብ የማይቻሉትን የጋራ መገልገያ ምርቶችን ለማቅረብ ኅብረተሰቡ አንድ የጋራ ተቋም ያስፈልገዋል፡፡ ይህም የጋራ ተቋም መንግሥት ይባላል፡፡

እነዚህን የጋራ ሥራዎች እንዲተገበሩ የሚያስፈልገውን ወጪ ለመሸፈን እያንዳንዱ ሰው ለዚህ ተቋም ግብር ይከፍላል፡፡ ይህ ተቋም ከሕዝብ ግብር መልክ በስበሰበው ገንዘብ የኅብረተሰቡን የጋራ ጥቅም ያስጠብቅበታል፡፡ ይህ ተቋም የኅብረተሰቡን ጥቅም ለማስጠበቅ ሥራውን በተቀላጠፈ ለሁሉም እኩልና ሚዛናዊ በሆነ መልክ መሥራት አለበት፡፡ ግለሰቦች ከመብታቸው እና ከንብረታቸው አዋጥተው የፈጠሩት ይህ ተቋም ከመጠን በላይ ገዝፎ መልጦ የፈጠሩትን ሰዎች እንዳይበላ ፈጣሪዎቹ ይህን ተቋም የሚቆጣጠሩበት መንገድ ማበጀት አለባቸው፡፡ የሕዝብ የበላይነትን ለማረጋገጥ ፍቱን መድኃኒቶቹ የሚከተሉት ናቸው፡፡ አንደኛ ይህ ተቋም ከመጠን በላየ ገዝፎ መልሶ የፈጠሩትን ሰዎች እንዳይበላ ፈጣሪዎቹ ይህን ተቋም የሚቆጣጠሩበት መንግድ ማበጀት አለባቸው፡፡ የሕዝብ የበላይነትን ለማረጋገጥ ፍቱን መድኃኒቶቹ የሚከተሉት ናቸው፡፡ አንደኛ ይህ ተቋም ከሕዝብ የተፈጠረ መሆኑን ለማረጋገጥ የተቋሙን መሪዎች ሕዝቡ ራሱ በነፃነት የመረጣቸው መሆን አለባቸው፡፡ ሁለተኛ ይህ የተመረጠውም ኃይል አንዴ ተመርጫለሁ ብሎ ከዚያ በኋላ የፈለገውን እንዳያደርግ መርጫው በተወሰነ ጊዜ የሚደገምና የሕዝብ ውክልው የጊዞ ገደብ እንዳለው ማረጋገጥ አለበት፡፡ ሦስተኛ ኅብረተሰቡ በጋራ የሚሠራቸዉ እና ከዚህ ተቋም የሚፈልጋቸው ግልጋሎቶች ሰፊ ስለሆኑ ይህን ሁሉ ግልጋሎት ለአንድ ሰው መስጠት አገል የአምባገነንነት ስሜት እዳይፈጥር በዚህ ጊዜ ገደብ ውስጥም ቢሆን ሥራውን ከፋፍሎ፤ ሥራውን የተከፋፈሉት የተለያዩ ተቋሞችና ግለሰቦች እርስ በእርባቸዉ እንዲጠባበቁ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ በመጨረሻም ይህ ተቋም (በሥልጣን ተከፋፍሎም) ግለሰቦች አዋጥተው ከሰጡት መብት እንዳያልፍ ለመጠበቅ በምንም መልኩ ሊረግጣቸው የማይችሉ ሰብዓዊና ፖለቲካዊ መብቶች መኖራቸውንና እና እነዚህም በዝርዝር አስቀምጦ በእነዚህ መብቶች ላይ ለዚህ ተቋም (መንግሥት) ማስጠንቀቂያ የሚሆን ቀይ መሥመር አስምሮ ማስቀመጥ ወሳኝ ነው፡፡

በዚህ መሠረት በፈጣሪው (ሕዝብ) እ በተፈጠረው ተቋም (መንግሥት) መካከል በመከባበር ላይ የተመሠረተ በግልፅ በታወቀ ኃላፊነት እና ግዴታ የታጠረ ጤናማ

ግንኙነት ይፈጠራል:: ሕዝቡ ተቋሙ ለመገልገያ የሚያስፈልገውንና በቂ ነው የሚለውን ወጪ በግብር መልክ የመክፈል ግዴታ አለበት:: በዚህ ግዴታው መሠረትም ይህንን ተቋም የሚመሩትን መሪዎች የመምረጥ መብትም ኃላፊነትም አለበት:: ተቋመ (መንግሥት) ኅብረተሰቡ ገንዘቡን ሲያዋጣ፤ ባወጣው ገንዘቡ እንዲሠሩልኝ እፈልጋለሁ ያላቸውን የጋራ ሥራዎቹን በአመርቂ ሁኔታ መሠራታቸውን፤ የተሰጠውም ገንዘብ ለተባለው ሥራ እንጂ በአልባሌ ተግባራት ባክኖ እንዳይቀር የማረጋገጥ ግዴታ አለበት:: ይህ ተቋም ማኀበረሰቡ አዋጥቶ ከሰጠው መብቱ ውጪ የማኀበረሰቡ የግሉ የሆኑትን መብቶቹን የማክበር፤ እነዚህ መብቶች በማንም ኃይል (በመንግሥት አካላትም ሆነ በሌላ የኀብረተሰብ አባል ወይም ከማኀበረሰቡ ውጪ ባሉ ኃይሎች) እዳይረገጡ የማረጋገጥ ግዴታ አለበት:: በዚያው ልክ ኀብረተሰቡ እንዲሠራለት ለዛዘው ተግባር የሚያስፈልገውን እና (በጋራ በተስማማበት መሠረት በወኪሎቹ በኩል) የመንግሥት ወጪ ለመቻል የሚደርሰበትን ግብር ከማኀበረሰቡ የመሰብሰብ መብት አለው:: መንግሥት ዴሞክራሲያዊ ማኀበረሰብን የሚያይበት እና የማኀበረሰቡ አባላት ከመንግሥት ጋር ያላቸውን ግንኙነት የሚያዩበት መነፅር ይህ ከሆነና ዴሞክራሲያዊ ማኀበረሰብ ለመፍጠር የዚህ ዓይነት ጤናማ፣ በጋራ ኃላፊነት እና ግዴታ የታጠረ አመለካከት የሚያስፈልገ ከሆነ በሀገራችን ባህል እና ግዴታ የታጠረ አመለካከት የሚያስፈልግ ከሆነ በሀራችን ባህል እና ታሪክ ስለ መንግሥት ማኀበረሰቡ ያለው አመለካከት እና መንግሥትም ስለራሱ ያለው እይታ ከዚህ በእጅጉ የራቀ መሆኑን አንባቢው ይገነዘባል ብዬ እገምታለሁ:: ይህ ግን ለኢትዮጵያችን ብቻ የተለየ ችግር አድርጌ አላቀርበውም:: በየአገሩ ያሉ መንግሥታት ዴሞክራሲያዊ የሆኑት ሲፈጠሩ ጀምሮ አይደለም:: እደየአገሩ ሁኔታ መንግሥታት ሲጀምሩ ሁሌም በጉልበት ስለሆነ፤ በጉልበት ተጀምሮ ወደ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመሻገር እና ከላይ የጠቀስኩትን ዓይነት የመንግሥት ግንዛቤ በኀብረተሰቡ ውስጥ እስኪሰርጽ ጊዜ ወስዷል:: በአገራችንም መውስዱ አይቀርም::

በአብዛኛው የአገራችን ሕዝብ መንግሥት ያልተገደበ ሥልጣን ያለው፤ በየትኛውም ሕይወታችን መግባት የሚችል፤ ከማኀበረሰቡ ውጪ ባለ አንድ ኃይል የተቋቋመ እና የማይበገር ኃይል አድርጎ ይወስደዋል:: ከመንግሥት መጥፎ ተግባራት ወይመ በደሎች የሚያስጥለን የመንግሥት «ርኅራኄ» እና «ሆደ ሰፊነት» እንጂ፤ መግሥት እንደ ማንኛ ውም ግለሰብ ወይም ተቋም ከእኛ ጋር በውል (contract) መሠረት የሚሠራ፤ በዚህ ወል መጽናት ያለበትና ከውሉ ቢወጣ ሊቀጣ የሚችል ኃይል ተደርጎ አይወስድም:: ለዚህ ግንዛቤ ምክንያቱ የአገራችን የቅርበ እና የሩቅ ጊዜ የፖለቲካ ታሪክ ቢሆንም አስተሳሰቡ በባህላችን ካለው (በቤተሰብም ውስጥ) ለቀጥታ የሥልጣን ተዋረድ

(Hierarchy) ካለን አክብሮት ጋር ይጣጣማል:: ይህ ለመንግሥት ያለን አመለካከት ያለማወቅ ችግር ብቻ አይደለም:: ምናልብት ብዙው ሕዝብ በተግባርም ሆነ በጽንስ-ሃሳብ ደረጃ የሚያውቀወ የመንግሥት ሥልጣን ይኸው ብቻ ስለሆነ በመንግሥት ሥልጣን ላይ የተለየ ግንዛቤ እንዲኖረው መጠበቅ የለብንም ይባል ይሆናል:: ችግሩ ግን ያለው ከዚህ የተሻለ ግንዛቤ አለው (በንባብም፣ በተለያየ አገር ተዘዋውሮ በማየትም) በሚባለውም የኀብረተብ ክፍልም ዘንድ መሆኑ፤ ይህ የኀብረተብ ክፍልም ሆነ ሌላው በዕለት ተዕለት ኑሮው እንኳን ሳይቀር ከራሱ ትንሽ ዝቅ ያሉ ናቸው ብሎ ለሚያምናቸው ዜጎች ያለው ንቀትና እነሱን ለመጫን የሚያሰየው ጽኑ ፍላጎት (Enthuiasm) ገዳዩ ስለመንግሥት ምንነት ከማወቅና ካለማወቅ በላይ በመሠረታዊ አስተሳሰብ ደረጃ ያለ ችግር እንደሆነ ያመለክታል::

ከላይ የጠቃቀስኩት በዴሞክራሲያዋ ሥርዓት ውስጥ ስለ መንግሥት ያለው ግንዛቤ በመሠረቱ በገንዘብ ወይም በሌላ ችሎታ ይበላለጡ እንጂ «ሰዎች በሰወታቸው እኩል ናቸው» የሚል ጽንሰ-ሃሳብ በውስጡ ያዘለ ነው:: በእኛ አገር የገነነው አስተሳሰብ ግን ይህ የሚቀበል አይመስልም:: ምንም እንኳን በየቤተ-ሃይማኖቶቻችን የሰውን ልጆች እኩልነት (በፈጣሪ ፊት) ይሰበኩ እንጂ የሃይማኖት ተቋሞቻችን ራሳቸው በተግባር በሰዎች መካከል (በሀብታቸውም ይሁን በተለይ በመንግሥት ላይ ባላቸው ሥልጣን) ትልቅ ልዩነት ስለሚያደርገና በተለይ በሥልጣን ላይ ላለው ኃይል ትልቅ አክብሮትና ፍርሀትም ስላላቸው መንግሥትን፣ የመንግሥት ባለሥልጣንን፣ ከዚያም አልፎ በምንም መልከ ከእኛ በላይ ነው የመንለወን ሰው መፍራት በሥነ-ልቦናችን ሥር እንዲሰድ አስተወጽዖ አድርገዋል::

ስለ መንግሥት እና ስለ ባለሥልጣን ያለው የገዘፈ አመለካከት ግልባጭ ገጹ ግለሰቡ ስለ ራሱ እና ስለ ኑሮው ያለው ዝቅተኛ አመለካከት ግልባጭ ነው:: መንግሥት በሕይወቱ ላይ ባሉ ጉይዮች ሁሉ የማዘዝ ሥልጣን እንዳለው የሚቀበል ግለሰብ በራሱ ሕይወት ያለውን የማዘዝ ሥልጣን በዚያው ልክ አኮስሶ ስለሚያይ ሕይወቱን ለማሻሻል ሥልጣኑ በእጅ መሆኑን አይቀበልም:: ይህ የሚፈጥረው በራሲ ሕይወት ፍፁም ሥልጣን የማጣት ስሜት (Sense of Powerlessness) ደግሞ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመገንባት ብቻ ሳይሆን የተሻለ የኢኮኖሚ የኀበረሰብ ለመፍጠርም በጣም አስቸጋሪ እንዲሆን ያደርጋል:: ሁልጊዜ ስለ ኢትዮጵያ የግብርና ክፍለ ኢኮኖሚ ሳስብ ከዚህ የራስን ሕይወት አሳልፎ ከሚሰጥ የተስፋ መቁረጥ ስሜት ውጪ መልስ ላገኝለት ያልቻልኩት ጥያቄ ደጋግሜ አነሳለሁ:: ይህም ጥያቄ «አንድ ኀብረተሰብ ለሦስት ሺህ ዓመታት አንድ ዓይነት የምርት ዘዴ (በሁለት በሬ ማረስ) ሲጠቀም እና ኑሮው እያደር እያቆለቆለ ሲሄድ ከራሱ የወጣና

ምርታማነትን ለማሻሻል የሚበጅ የተለየ የምርት ቴክኒክ መጠቀም ያልቻለው እንዴት ነው?» የሚል ነው።

መንግሥት ሰላፋት 14 ዓመታት ስለ ዴሞክራሲ አስፈላጊነት ሲያወራና የዴሞክራሲ እሴቶችን አስፈላጊነት ሲሰብክ ሌላው ቢቀር ስለዴሞክራሲና እናውቃለን የሚሉ ምሁራን (ምንም እንኳን ከልቡ አይደለም ብለው ቢጠራጠሩም) ይህንን መብታቸውን ሊያሰፉ የሚችል አጋጣሚ ወስደው ያልተጠቀሙበት ለምንድን ነው? ምንም እንኳን ይህ ጥያቄ ብዙ ጉዳዮችን እንድናነሳ የሚገፋፋን ሆኖ፤ አንዳንዶቹን ወደፊት ብናነሳቸውም ለጥያቄው መልስ ከሚሆኑት ምክንያቶች አንዱና ምናልባትም ዋነኛው በማኅበረሰቡ ውስጥ የሰረጸው የመንግሥት ገደብ የለሽ የሥልጣንና ስሜትና በዚያው ልክ እራሱን ዝቅ አድርጎ የሚወስድ የተጠናከረ ሥነ-ልቦና ይመስለኛል። ለማንኛውም በአገራችን የተጠናከረና በቀላሉ የማይነቃነቅ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እንዲኖር ዋስትና የሚሰጠው ማኅበረሰቡ ስለ መንግሥት ያለው አመለካከት በመሠረታዊ መልኩ ሲቀየር ነው። ይህ እንቅስቃሴ በተለይ ከምርጫ 97 በኋላና በምርጫው ዘመቻ ወቅት በተደረጉ ውይይቶች በሰፊው ተጀምሯል ማለት ይቻላል። የማኅበረሰቡ ግንዛቤ በተወሰነ ደረጃ እየተቀየረ መሆኑን የሚያመላክቱ ብዙ ሁኔታዎች ነበሩ። ነገሪ ግን በተለይ ከጥቅምት 22 የመንግሥት አጠቃላይ አፈና በኋላ ይህ ብቅ ያለ ስሜት ገና እንዳልተጠናከረ የሚያመላክቱ ሁኔታዎች ይታያሉ። ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በመገንባት ሂደት ውስጥ ትኩረት ሊሰጠው የሚገባውና ሁሉም ለዴሞክራሲ የቆሙ ኃይሎች ጊዜ ሰጥተው ሊሠሩበት የሚገባው ይህ በመንግሥት ዙሪያ እና በአጠቃላይ በሥልጣን ተዋረድ ላይ ማኅበረሰባችን ያለው ግንዛቤ ነው። ይህንን ለአምባገነኖች የሚመች ሥነ-ልቦና ሙሉ ለሙሉ አውልቀን የጣልን ቀን ለወደፊቱም የሚመጡ መንግሥታት ማኅበረሰቡ ፈቅዶ ከሰጣቸው ሥልጣን በላይ እንዳይሄዱ የሚያስችላቸው የራሳቸው የሥልጣን ሥነ-ልቦና እንዲያድርባቸው እናደርጋለን። ያኔ በእርግጠኛነት በቀላሉ የማይነቃነቅ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መሥርተናል ማለት እንችላለን።

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመገንባት ከፊታችን ከተጋረጡት ችግሮች አንዱ ማኅበረሰቡ በአጠቃላይ እና በተለይም ግን የኅብረተሰብ ልሂቃን ስለ ታሪካችን ያላቸው አመለካከት ነው። እዚህ ላይ ማንሳት የምሻው የተለያዩ የፖለቲካ ኃይሎች ወይም በእነዚህ የፖለቲካ ኃይሎች ተጽዕኖ ሥር የወደቁ «የታሪክ ምሁራን» ስለ ታሪካችንንኸ ምንነት (ታሪካችን መቼ ይጀምራል የሚለውን አልባሌ ክርክር ጨምሮ) የሚያቀርቡትን የተለየያ (ሁሉም ለራሱ የሚጠቅመውን እየመረጠ) እውነት ወይም ትንተና አይደለም። በዚህ በላይ ያሉት ልዩነቶች ከጊዜያዊ የፖለቲካ ጥቅም ባሻገር ታሪክን እንደ ታሪክነቱ ለመረዳት

የምንችልበት መንፈስ ላይ ስንደርስ እና ታሪክ እንደ ታሪክነቱ ለመረዳት የሚፈል ምሁራዊ ባህል ሲሰፍን፣ የታሪክ ተማራማሪዎች የእውቀታቸውን መሣሪያዎች በትክክለኛው መንገድ በመጠቀም የሚያጠኗቸው (ቢያንስ ብዙኀኑ) ይመስለኛል:: ለዴሞክራሲያዊ ግንባት እንቅፋት ነው ብዬ የሚያሳስበኝና ከዚያም በላይ አጠቃላይ የኢኮኖሚ እድገታችንን የጎዳው የሚመስለኝ በተለይ የፖለቲካ ልሂቆቻችን ታሪካችንን ለጊዜያዊ ፖለቲካና የማኅበረሰባችንን ስሜት (በእኔ ግምት መጥፎ ስሜት) ለመቀስቀሻነት በመጠቀም ማኅበረሰባችን ስለ ዛሬው ኑሯችንና ይበልጡንም ስለ ወደፊቱ የልጆቻችን ኑሮ አትኩሮት ሰጥቶ እንዳያስብና እንዳያልም፣ ይልቁንም በታሪካዊ ችግሮቹ ተተብትቦ ስላለፈው እያዘነ እና እያላዘነ እዲኖር ማድረጋቸው ነው:: ምናልባትም ይህን ጉዳይ ከዴሞክራሲያዊ ግንባታ አንፃር ብቻ ለመመልከት ስሞክር ሆን ብዬ ከታሪክ ክርክሮች ለመሸሽ የምርጥ እንዳይመስልብኝ በዚህ ውይይት ጋር ተዛማጅነት አላቸው የምላቸወን የራሴን የታሪካችንን ግንዛቤ ጠቀሰ አድርጌ ወደ ዋናዋ ነጥቤ ልለፍ::

ለእኔ ኢትዮጵያ ታሪክ እንደማንኛውም አገር ታሪክ በጎም ክፋም ገጽታዎች አሉት:: እኔ እሰከማውቀው ሕዝብ በዴሞክራሲያዊ መንገድ እጁን አውጥቶ የፈጠረው አገር የለም:: አገሮች ሲፈጠሩ አንዱ ጎሳ ከሌላው ጋር ተዋግቶ፤ አንዴ አንዱ አሸንፎ፤ ከመዋጋት ይልቅ ተስማምቶ መኖር ለሁሉም ይበጃል እስከሚባልበት ጊዜ ድረስ ጦርነቶች ተካሂደው ሰዎት እየሞቱ፤ በተሸናፊዎች ላይ አሸናፊዎች ግፍ እየሰር (አሸናፊዎቹ ብልጥ ሲሆን ደግሞ ተሸናፊዎቹን በማባበል እየቀላቀሉ) ነው:: ዛሬ በዴሞክራሲያዊነት የምናውቃቸው እንደ አሜሪካ ዓይነት አገሮች እንኳን በአገር ምስረታቸው ሂደታቸው እጅግ አሰቃቂ የሚባል የእርስ በእርስ ጦርነት አድርገዋል:: በአሜሪካ ተገንጥዬ ለእኔ የሚበጀኝና በባህሌ መሰረት የሚስማማኝን (የባርነት ሥርዓት) ዓይነት መንግሥት እመሰርታለሁ ያሉትን የደቡብ ግዛቶች ሌላው በኃይል አሸንፎና ደፍጥጦ ይህንን ዴሞክራሲያዊና ኃይል አገር ፈጠረ:: ይኸው አገር አሰቃቂ የሆነ የባርነት ሥርዓት ታሪክ ያለውን ያህል ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መመሥረት ከራሱ አልፎ ለዓለም ሕዝብ ሁለት ምሳሌ የሚሆን ታሪክም አለው::

የኢትዮጵያችንም ታሪክ ከእነዚህ ሁለት ገጽታዎች የወጣ ሊሆን አይችልም:: የአክሱምና የላሊበላን ሥልጣኔ፤ የኦሮሞን ለዘብተኛ የገዳ አስተዳደር ባህል የምናደንቀውን ያህል፣ ሁሉም የአገራችን ሕዝቦች የአውሮፓን ቅኝ አገዛዝ አንቀበልም ብለው ወራሪዎችን ተዋግተው ለአፍሪካ ምሳሌ የምትሆን አገር ስለተውልን የምንኮራውን ያህል፣ በእርስ በእርስ ጦርነት ያጠፋነው የሰው ሕይወትና ንብረት፣ የተሻለ የኢኮኖማ ማኅበረሰብ በታሪካችን በጥቅሉ ክፋ ብቻ ነበር ወይም ጥሩ ብቻ ነበር የሚል ብዥታ የለብኝም::

በእርስ በእርስ ግንኙታችንም መጥፎ የመናናቅ ታሪክ ያሳለፍነውን ያህል አብሮነታችንን ለማጠናከር አንዱ ጎሳ ከሌላው ጋር እየተጋባ እና እየተዋለ የኖረበት በጎ የመከባበር ታሪክም አለን:: ይህን ታሪክ የሚያስተምረንን ለአሁኑ ኑሯችን የሚጠቅመን ካለ እሱን ቀሰመን ወደፊት የሚወሰዱን ነገሮች ላይ ማተኮሩ ነው የሚበጀን የሚል አመለካከት አለኝ::

የአገራችንን ፖለቲካ አጠቃላይ ሁኔታ ስመለከተው ወደፊት ከማሰብ ይልቅ በታሪካችን የነበሩ በደሎችን አሁን ለማስመለስ ወይም «በገናናው ታሪካችን» ጊዜ የነበረውን «እጹብ ድንቅ» ሁኔታ በአሁኑ የዘመናዊ ኑሯችን ለማየት የመፈለግ የሚመስል፣ በግልጽ እንኳን በእኔ ባልኩት ሁኔታ ባይቀመጥ በፖለቲካ ልሂቆቻችን አዕምሮ የኋላ ክፍል የተቀመጠ አስተሳሰብ ያለ ይመስላል:: በአገራችን ፖለቲካ ፊት ለፊት በሚደረግ ውይይት መስማማትን የሚከላከሉት በውይይቶቹ ላይ የሚነሱ ቁም ነገር አዘል ልዩነቶች ሳይሆኑ እነዚህ በታሪክ ላይ የተመሠረቱ ጥርጣሬዎች የፈጠሩት ፍጹም ያለመተማመን ስሜቶች ይመስሉኛል:: ፖለቲካ ውስጥ ከገባሁ ጀምሮ በጣም የሰለቸኝ ውይይት ላይ የሚነሱ ጉዳዮችን በቁም ነገሮቹ ላይ አተኩሮ ከመነጋገር ይልቅ ከበስተጀርባ ሰላለው ገፋፊ ስሜት (Speculation) ነው:: ይህ ብዙውን ጊዜ ከታሪካችን ጋር እየተያያዘ የሚቀርብ ትንተና የበለጠ ጥርጣሬን ከመፍጠር ባሻገር ለእውቀታችን የሚጨምረወ ምንም ፋይዳ የለም::

በዚህ ዙሪናየ በፍጹም የማልረሳውን አንድ አጋጣሚ ላንሳ:: ከአንድ የድርጅት ስብሰባ ወጥተን ከአንድ አባል ጋር እንከራከራለን:: ክርክሩ በስብሰባው ጊዜ በተነሳ አንድ ጥያቄ ላይ ትንሽ ያተኮረ ነበር:: ለክርክሩ መሠረት የሆኑ በእኔ እምነት በራሳቸው ምክንያታዊ የሆኑ ወይም ያልሆኑ ሁለት ሰዎች ሊለያዩባቸው የሚችሏቸው ነጥቦች ነበሩ:: በስብሰባው ላይ የነበርነው ብዙዎቻችን የጉዳዩን ላይና ታች አይተን ይሻላል የምንለውን ውሳኔ ሰጥተን ነበር:: ይህ አባል ግን ውሳኔውን አልወደደውም:: በስብሰባው ላይ እሱ ያቀረበው ምክንያት አሳማኝ ባለመሆኑ ብዙዎቻችን አልተቀበልነውም ነበር:: ለብቻችን ስንገናኝ አባሉ እኛ በጉዳዩ ላይ በቂ ግንዛቤ የሌለንና የዋሆች መሆናችንን ገለጠልኝ:: ያልተረዳነው ነገር በሌላው በኩል የቀረበው ሃሳብ ፊት ለፊት ከምናየው ይልቅ በግልጽ ያልወጣ አንደምታ እንዳለወ ተነተነልኝ:: ከዚያም አንዳንድ በውስጣችን ያሉ ሰዎች በጃንሆይ ጊዜ የነበረውን የስሜት ሸዋ የበላይነት ለመመለስ እየሞከሩ እደሆነና ስለዚህም ዝም ብሎ የሚቀርቧቸውን ምክንያቶች በየዋህነት መቀበል እንዳልሆነ ስለዚህም ዝም ብሎ የሚቀርቧቸዉን ምክንያቶች በየዋህነት መቀበል እንደሌለብን «የአዋቂነት» ምክሩን ሰጠኝ:: በጊዜው ውይይት የተካሄደበት ጉዳይ እሱ ከሚለው ነገር ጋር በምንም በመልኩ የተያየዘ እንዳልሆነ እርግጠኛ ነኝ:: ያኔ የገባኝ ይህ ሰው በጠቅላላ የዘመናችንን ፖለቲካ

የሚያይበት መነፅር በዚያ የታሪክ ማስታወሻ የጨለመ መሆኑን ነው። ሁሌም የሚታየው በእነዚህ የታሪክ ኃይሎች የተቀነባበረ ሴራ ነው። ሁሌም እንዲህ ዓይነት የታሪክ ሴራ እያሰቡ እንዴት የዘመናችንን ችግር መፍተት ይችላል? ይህ ሰው በእርግጥ ይህን ሴራ አምኖ ይሁን ወይም በዚህ አስፈራርቶ ለአሁኑ የፖለቲካ ጥቅም ለማግኘት ፈልጎ የማውቀው ነገር የለም። የዚህ ዓይነት የሴራ ወሬ ግን ከዝያ በኋለም ብዙ አጋጥሞኛል። እንዲህ ዓይነት የታሪክ ሸክም ይዞ የዛሬ ዘመን ችግሮችን መፍታት እንደማይቻል አውቃለሁ። ያለዚህ ሸክም ዘመናዊ ችግሮችን መፍታት እንማደይቻል አውቃለሁ። ያለዚህ ሸክም ዘመናዊ ችግሮቻችንን መፍታትም ቀላል አይደለም፣ እንኳን የታሪክ ሴራ ጨምረንበት።

ይህ ችግር በጣም ትልቅ እንድምታ ያለው ችግር ነው። ቶማስ ፍሪደማን የተባለ አሜሪካዊ ጸሐፊ ስለ ዘመናችን የዓለማችን አገሮችን ለእድገት ያላቸው የወደፊት እድል የሚለካበት አንድ ወሳኝ ነጥብ አንድ ኅብረተሰብ ያለው ወይስ ብዙ ህልም ለሚለው ጥያቄ መልስ ነው። ከብዙ ህልም ይልቅ ብዙ ትዝታ ያላቸው ማኅበረሰቦች ወደ ኋላ በመመልከት ብዙ ጊዜያቸውን ያጠፋሉ። ስለራሳቸው ያላቸው ክብር በሌሎች ዘንድ ያላቸው ተቀባይነትና ለራሳቸውም የሚሰጡትን ዋጋ አሁን ያላቸውን ሀብት በመጠቀም ያመጡት ሳይሆን ያለፈውን በማመንዠክ ነው። ይህም ታሪክ ቢሆን ብዙውን ጊዜ እውነተኛውን ታሪክ ሳይሆን በሕልማቸው ቀንጆ ቀለም የቀቡት ታሪክ ነው። እንዲህ ዓይነት ማኅበረሰቦች ትኩረታቸውን፣ የማሰብና የማለም በኃይላቸውን በመጠቀም ታሪካቸውን የበለጠ ቆንጆ ለማድረግ በመሞከር ያጠፋታል። ከዚያም እሱን የሙጥኝ ብለው ይይዛሉ። ይልቁንስ ይህን ጊዜያቸውን የተሻለ የወደፊት ሕይወት ቢመኙበትና ይህንንም ምኞት እውን ለማድረግ ቢሰሩበት ይሻል ነበር[6]። ያለውን መጥቀስ አሁን በአገራችን ላለው ሁኔታ አገባብ ያለው ይመስለኛል። ልዩነቱ በአገራችን የዚህ ሰለባ የሆኑት ከታሪካችን ጥሩውን ይዘው የሚኮፈሱት ብቻ ባይሆኑ መጥፎውን እየጎረጎሩ በመለቃቀም የሚያላዝኑትም ናቸው። በመጪው ጊዜ ላይ እንድናተኩርና እንደ አገርና እንደ ሕዝብ ለሚገጥሙን ፈተናቻችከመዘጋጀት ይልቅ የታሪካችንን መጥፎ ጠባሳዎች አግዝፈኀው አሁን ላለነውና ለልጆቻችን የተሻለ ኑሮ ለመኖር የሚያስለንን የፖለቲከና የኢኮኖሚ ማኅበረሰብ በጋራ ስለምንፈጥርበት አካሔድ በቀና ከማሰብ ይልቅ የዚያ ታሪክ እስረኞች እንድንሆን በማድረግ ወደኋላ የሚጎትቱንን ነገሮች ማሰላሰል የልሒቆቻችንን ዓቢይ ትኩረት ሆኗል። የዚህ አስተሳሰብ መንሰራፍት ደግሞ ወደፊቱ ላይ ያተኮረ ወጥ የሆነ አገራዊ ራዕይ እንዳይበልጽግ እንቅፋት ሆኖብናል።

---

[9] ቶማስ ፍሪድማን፡ “The World is Flat: A Brief History of the Twenty First century”

ይህ ከንታሪካችን ጋር ያለን ፀብ የዛሬ ወይይታችንን ምን ያህል እንደበከለው ለማየት እሩቅ መሄድ የለብንም፡፡ የግንቦቱን ምርጫ ውይይት በጥሞና መመልከቱ ይበቃል፡፡ ዛሬ በዘመናዊ ቴክኖሎጂ ምጠቀት ምክንያት ነገሮች በፍጥነት በሚቀያየሩበት ዓለም እየኖርን የመረጃ ቴክኖሎጂ እድገት ምድራችንን እንድትጠብ ባደረገበት ጊዜ የአገሮች ጭንቀት እንዴት እዚህ ፈጣን ባቡር ላይ እንደሚሳፈሩና የሕዝባቸውን ሕይወት እንደሚየሻሽሉ በሆነበት ዘመን የፖለቲካ ወይይታችን ውስጥ በዚህ በፍጥነት በሚቀያየር ዓለም ውስጥ የኢትዮጵያ ቦታ የት ይሆናል የሚል ጥያቄ ለወጉ ያህል እንኳን በአንድም ውይይት አልተነሳም፡፡ ይልቁንም በፖለቲካችንም ሆነ በኢካኖሚ ጉዳዮች ላይ ስንከራከር የክርክሩን ድባብ የሚቆጣጠረወ ለወደፊተ የቱ ይሻላል የሚለወ ሳይሆን ያለፈወን ተግር የተኛው የበለጠያካክሳል የሚለወ ነው፡፡ ስለዙህም ስለ ፖለቲባከውም ስናስብ የሚታየን ልክ እንደ ቀድሞው ማን አሽናፊ ማን ተሽንፊ እንደሚሆን ነው በማስላት ነው፡፡ የጨዋታወም ድምር ውጤት ዜሮ ሆነውፖለቲካ እንጂ እውነተኛ ዴሞክራሲ ሊያመጠ የሚችል ሁሉም በዘላቂነት አሽናፊ የሚሆንበት ጨዋታ አይታየንም፡፡

የዚህ ጋራ ሕይወታችን ድምር ውጤት ዜሮ እንደሆነ የማየት አካሄድ ምክንያት ስለታሪካችን ያለን የተንሸዋረረና ወደኋላ የሚመለከት አስተሳሰብ ብቻ አይደለም፡፡ ሌሎች ፖለቲካችንን የበከሉ ምከንያቶችም አሉ፡፡ ነገር ግን እውነተኛ ዴሞክራሰያዊ ሥርዓት ለመመሥረት ከሚያስፈልጉ ነገሮች አንዱ ከታሪካችን ጋር መታረቅና ሰለ ታሪክ የለንን የተዛባ አመለካከት ማስተካከል ይመስለኛል፡፡ ጊዜያዋ የፖለቲካጥቅማቸውን ለማራመድ ታሪካችንን ለልዩነቶቻቸን ማስፈያ እየተጠቀሙበት ከሆነ ለፖለቲካ ሥልጣን በሚደረጉ ወይይቶች ሊያተኩሩበባቸው የሚገቡ ብዙ የወደፊት ሕይወታችንን የሚወስኑ ጉዳዮች አለና ይህን በታሪክ ላይ የተንጠላጠለ ስሌታዊነትን ትተው በአገራችን የወደፊት አካሄድ ላይ የሚያተኩር ውይይት እዲያደርጉ ብንገፋቸው ዴሞክራሲያችንን የበለጠ ይጠቅመዋል እላለሁ፡፡

ከመንግሥት ውጭ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንቦታ እንቅፋት የሆነብን ሌላው ችግር የሚመስለኝ በአገራችን የተንሰራፋው ስንፍናና ጨለምተኛ ምሁራዊ ባህል (lazy and cynical intellectual culture) ነው፡፡ በኢትዮጵያችን ያለውን ምሁራዊ ባህልን በሚመለከትና በተለይም

ስለ እውቀት ያለውን እይታ አንዳርጋቸው ጽጌ የደብተራ ባህል ሲል በ1997 ዓ.ም ባሳተመው ነፃነት የማያወቅ ነጻ አውጪ በሚል መጽሐፋ በዝርዝር ስላቀረበው ወደ እዝያ በስፋት መመለስ አያስፈልገኝም፡፡ አንዳርጋቸው እንዳለው የተማሩት ዜጎዎችን

እውቀት ከመሸምደድና የተሸመደደውን መልሶ ከማነብነብ ፣ ካለፈም በጣም ቴክኒካዊ ሥልቶችን ከማወቅ ሂሳብ አስተሳሰብ // የሚንፀባረቅበት አይደለም:: በከፍተኛ ትምህረት ተቋማትም የሚሰጠው የማስተማሪያ ስልት ከዚህ ብዙ አይርቅም:: አብዛኛዎቹ የአዲስ አበባ ዩንቨርስቲ ተማሪዎች መምመህሩ ብዚህ አይርቅም:: አብዛኛውቹ የአዲስ አበባ ዩንቨርስቲ ተማሪዎች መምህሩ በክፍል ውስጥ የሚያስተምረው እና በጥቁር ሌልው ላይ ከሚጽፈው ማስታሻ (Lecture note) ወጪ በጉደዩ ላይ ሌላ መጽሐፍ የማንበብ እድልም ሆነ ልምድ የላቸውም:: የተማሪዎቹም እወቀት የሚመዘነው ይህንን የተሰጣቸውን ማስታወሻ በትክክል መሸምደዳቸውን በመለካት ነው:: ስለዚህ ምሁራዊ ባህላችን በነጻነት ማሰብና እና ያሰቡትን በግልጽ መከራከርን አያደፋፍርም:: የሀሳብ ልዩነትን ለእንቀት መበልጸግ መከራከረን አያደፋፍርም:: የሀሳብ ልዩነትን ለእውቀት መበልጸግ አስፈላጊ እንደሆነ በጎ ነገር ስለማይቀበል የሀሳብ አንድነትን ይገፋፋል::

ከዚህ ጋር የተያያዘ ሌላወ ችግር ደግሞ እወቀትን ከራብና ከማኀበረሰቡ ሕይወት ጋር ግንነነት ያለው፣ የራስንና የማኀበረሰቡን ሕይወት ለመቀየር የሚወል መሳሪያ ባይሆን ዝም ብሎ የኑሮ መደጎሚያ አድርጎ መወሰድ ነው:: ይህ እወቀት ደግሞ የእውነት ወገንተኛ መሆን ቀርቶ የበለጠ ዋጋ ለከፈለ በሚፈልገው ዓይነት ተለክቶ / ከሀሰት ጋርም ተለወሳ ቢሆን/ የሚሰጥ ሸቀጥ ያደርገዋል:: ምን አልባት ይህንን ጉዳይ የተሻለ ያስረዳልኝ እንደሆነ አንድ ምሳሌ ላቅርብ::

በኤርትራ ጦርነት ጊዜ ጦነቱን በሚመለከት በርካታ ውይይቶች ይደረጉ ነበር:: የኢትዮጵያ መንግሥት ጦርነቱን በሚመለከት ሰዎችን እያሰባሰበ የአቋሙን ትክክለኛነት ለኀብረተሰቡና በተለይ ለውጭ መንግሥታት እንዲያሳውቁለት ከፍተኛ እንቅስቃሴ ያደርግ ነበር:: እኔ በጊዜው ጦርነቱንና የኢኮኖሚ ጉዳዮችን በማያያዝ ጦርነት ውስጥ መግባቱ ለአገራችን ይጠቅማል ወይስ አይጠቅምም በምን ሁኔታ ጦርነት ውስጥ መግባት ሊደገፍ ይችላል የሚሉ ጥያቄዎች ዙሪያ የሚያጠነጥን አንድ ጽሁፍ ለኢትዮጵያ የኢኮኖሚክስባለሙያዎች ማኀበር አንድ ስብሰባ ላይ አቅርቤ ነበር::በዚያወ ሰሞን በዳስ አበባ ዮንበቨርስቲ ለመምህሪንና ለሰራተኞች ለጦርነቱ ምክንያት ናቸው የምላቸውን ነጥቦች ካቀረብዙ በኋለ አካባቢው ከጦርነቶች ነፃ እንዲሆን የዴሞክራሲን አሰፈላጊነት /በሁሉም አገሮች/፣ በአገራችን ደግሞ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እንዳበለጽግ በዩንቨርስቲው ወስጥ የአካዳሚክ ነፃነት አሰፈላጉነት ወዘተ የማመለከት ንግግር አደርጋለሁ::

ስብሰባው ሊያልቅ አንድ በዩኑቨርስቲው የታወቀ፣ እኔም በጣም የማወቀወና የማከብረው አስተማሪ መጥቶ አየህ አንተ የሚመስለህነና እወነቱን የምተናገረወ አባትህ የሰሌን ሆቴል ባለቤት ስለሆኑ ነው፡፡ ምን እበላለሁ ብለህ አታስብም፡፡ እኛ እወነቱነም ብናወቅ መንግሥትን ስለምነፈራ እንናገርም፡፡ አገራተን የማያስፈልጋት ደግሞ የእኛ ዓይነት ሳይሆን ነፃ የሁኑ ምሆራን ናቸወ አለኝ፡፡ ይህ ሰው በምን ዓይነት ከሌሎ ቹ የተለየ ፊሪ ሆነ አይደለም፡፡ እንዲያውም በዩንቨርስቱው ውስጥ ደፋር ከሚባሉት ሰዎች አንዱ ነው፡፡ በእሱ ደረጃ እንኳን፣ እውቀቱን የአገሪቱን ሰላይ በሚመለከት ጉዳይ ላይ በግልጽ የሚመስለውን ለመናገር ካልቻለና ወኔ ቢስ የምሁር ባህል ከሰፈነ በአገነቱ ወሳኔ ሰጪዎቹምየ ባለሙያምክረ ብለወ ሲጠይቁ /ቢጠይቁ/ የሚየገኙት እወነቱን ሳይሆን ባለሙያው እነሱን ያስደስታቸዋል ብሎ የሚያስበውን እውነት ብቻ ነው፡፡ እንዳህ ዓይነት ባህል ደግሞ ለአገር የሢማበጅ የተረግጋና ዴሞክራሲያዊ ሥረዓት ለመፋጠር ለሚደረገው ትግል እንስፍት መሆኑ አይቀርም፡፡

እውነትን በማውቅ ማኅበረሰብን መጥቀም አይቻልም የሚል እምነት በተንሰራፋበት ደግሞ እውቀትን ለመሻት የሚደረግ ትጋት አይኖርም፡፡ በዚህም ምክንያት ይመስለኛል በተለይ በማኅበራዋ ሳይንስ መስክ ይህነነ መስክ በተሻለ ስለማውቀው ነው/ ምሁራን በሚመዘኑበት የምርታመነት መለኪያ /በእውቀታቸው ዙሪያ በማጽፏቸው የተለያዩ ጽሁፎች ብዛት በጣም ደካማነት ይታያል፡፡ በጣም ጥቂት ሰዎች ካለሆኑ በቀር በሙያቸው ዘርፍ ሌላውን የኅብረተሰብ ክፍል ለማስተማር ምሁራን እርስ በእርስ በሚወያዩበትም ሆነ እንዲሁም ለአጠቃላይ አንባቢው በሚቀርቡ መጽሔቶች እና ጽሑፎች የሚያቀርቡ የሉም፡፡ በዚህም ምክንያት በምሁራኖቻችን ዘንድ ወደር የፃሌለው ስንፍበና የነገሰ ይመስላል፡፡ ለመኖር የሚያስፈልጋቸውን ለማድረግ በተረፈ ምሁር የማያሰኛቸውን ተግቦር የማፈጽሙት በጣም ጥቁት ሆነዋል፡፡ ይህ ሁኔታ የማያስደስታቸው በዚህ ምሁራን እንዳሉ አውቀለሁ፡፡ ብዙዎቹ ከለይ እንደጠቀስኩት ሰው በእረግጥ የምሁርነታቸውን ሚና እንዳልተጫወቱ ያውቁታል፣ በዚህም ይጠጫሉ፡፡ በእነሱ ደረጃ ላይ ያሉ ሌሎች ምሁራን በተለይም በውጭ አገር የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ምሁራን ከእነሱ በልጠው ሳይሆን የማኖሩበት ኅብረተሰብ ክፍት በመሆኑ እና ምሁራዊ ምርታማትን በሚያደፋፍር ማሕበረሰብና ተቋማት በመስራታቸው የበለጠ ምርታማ ሆነው ሲያዩያቸው መቆጨታቸው እና መቅናታቸው አይቀርም፡፡ ይህ ሁሉ የሚያመጣውን የስነ-ልቦና ቀውስ ለመከላከል ይመስላል በአገራችን ምሁራን አካባቢ የበለፀገው ሌላ ባህል የጨለምተኝነት (Cynical) ባህል ነው፡፡ ሌላው ያለውን ሁሉ ማጣጣል ፣ፍፁም ሥር የሰደደ የወሬና የሀሜት ባህል፣ በጎ ነገር በፍፁም አለመጠበቅ፣ ሁሉ ነገር መጨሻው መጥፎ ይሆናል ብሎ ማመን (ጥሩ ነገር ከመጣም ብዙም ደስተኛ

አለመሆን) የሰዎችን ድርጊት በክፍ መመንዘር፣ ክፍ ነገር እንዳይመጣ እኔ ምን ማድረግ አለብኝ ብሎ በመጠየቅ «ምሁርነት» ማድረግ የሚገባውን ከማድረግ ይልቅ ክፋው ነገር ሲመጣ «አላልኳችሁም» ብለ በአዋቂነት መመፃደቅ ወዘተ የተማሩ ሰዎቻችንን የተጣቡ ተወሳኮች ሆነዋል:: ይህንንም ጨለምተኝነት ለስንፍናቸው መደበቂያ የሚያደርጉት ጥቂት አይደለም:: በዚህም ምክንያት እወተኛ የመያተኛነት ስሜት ጠፍቶ መያተኛ በጣም በአነስተኛ ቁጥር ባለትና በጣም በሚፈለግበት አገር ባለሙያ ርካሽና የማይከበር (በሙያው) ሆኗል::

ይህ ሁሉ ተደራርቦ የፈጠረው የዝቅተኛነት ስሜት ምሁራን የማህበረሰቡን ችግሮች የሚያሣዩ መስታወቶች፣ የህብረተሰብ የወደፊት ኑሮው የተሻለ እንዲሆን የሚጠቁሙ የዝመና ኃይሎች መሆናቸው ቀርቶ እንደ ማንኛውም ያልተማረ ዜጋ አድርጎ የባሉትን የሚያደርጉ፣ ለራሳቸውና ለመያቸው ብዙም ክብር የሌላቸው ደካማ ዜጎች ሆነዋል::

መላውን ሕብረተሰብም አብረው ያዳከሙ እንዲመጡ የተፈረደባቸው ይመስላል:: በእርግጥ ይህ ሁሉ ከላይ የጠቀስኳቸው በምሁራኖቻችን እና በባለሙያዎች ዘንድ የሚታዩ ችግሮች እነዚህ ምሁራን በማኖሩባቸውና በሚሰሩባቸው ነፃና አልባ አካባቢዎች ምክንያት የመጡ በተለይ በሚቀጥለው ክፍል እንደምናየው በአራችን ያሉና የነበሩ መንግስታት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደረጉባቸው እንደሆኑ አይካድም::

ይህ ግን የእንቁላልና የዶሮው አይነት የማን ይቀድማል ችግር ነው:: በነፃነት እንዳንኖር የሚያውኩ መንግስታት መኖር ምሁራዊ ባህሉንም ክፍኛ የሚበክለውን ያህል እንዲህ አይነት መንግስት በላያችን ላይ ቤት እንዳይሰሩ ሕብረተሰቡን መርተው በሣሣብ ደረጃ የሚሞግቱልን ደግሞ እነዚህ የሕብረተሰብ ምሁራን ናቸው:: የእነሱ የሙያና የእውቀት ግዴታቸውን በአግባቡ በመወጣታቸው ለዲሞክራሲያዊ ስርአት ግንባታ ለሚደረግ ትግል ወሳኝ ናቸው:: ምሁራኖቻችን ከዚህ ጨለምተኝነት እንዲወጡ ለማድረግ ግን በውስጣቸው የሚደረግ እወነተኛና ነፍስን የሚፈትሽ ውይይተ ትልቅ ቦታ ይኖረዋል እላለሁ::

2. መንግስት እና ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እንዳይገነባ የሚፈጥራቸው እንቅፋቶች

እንደ ኢትዮጵያ ያለ ደሃ አገሮች መንግስት በማህበረሰው ውስጥ በጣም ትልቅና ሁለንተናዊ ሚና ይጫወታል:: አጠቃላይ የአገሪቱን የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚ ከዚያም አልፎ የማህበራዊና ባህላዊ እንቅስቃሴዎች አቅጣጫ ውስጥ በበጎም ይሁን በክፋ የመንግስት ሚና በቀላሉ የሚታይ አይደለም:: ከላይ ከ«ከመንግስት ውጭ ያሉ» የዴሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ እንቅፋቶች ብለን ባነሳናቸው ነጥቦች ላይ ሁሉ መንግስት በአንድ

መልክም ሆነ በሌላ አስተዋጽኦ ያደርጋል። በዚህ ክፍል በጣም በአጭሩ በኢትዮጵያ የመንግስት ተግባራት በምን መልክ ለዴሞክራሲያዊ ሥርአት ግንባታ እንቅፋት እንደሆኑ ለማየተ እሞክራለሁ። ይህ ሰፊ ረእስ ስለሆነና በራሱ ለብቻው አንድ ሳይሆን ብዙ መጽሐፍ የሚያጽፍ ስለሆነ በዚህ ክፍል የማተኩረው ዋና ዋና በምላቸው በተለይም ደግሞ በፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ ይሆናል። ለአቀራረብ እንዲረዳ ምንም እንኳን ዋናው ትኩረቴ አሁን ባለው መንግስት ላይ ቢሆንም ይህ መንግስት እራሱ በሱ በፊት ከነበሩ መንግስታት የወረሳቸው ብዙ ኢ-ደሞክራሲያዊ አሰራሮች ስላሉት ከአፄ ኃይለስላሴ እስከ አሁን ያለትን ሶስቱን መንግስታት በአጭሩ እገመግማለሁ።

ሀ. የኃይለስላሴ ዘመን፡- የኃይለስላሴ የረዥም ዘመን ጊዘ አስተዳደር መሰረቱ ዴሞክራሲያዊ ነኝ ብሎ ስለማየውቅ በዴሞክራሲያዊነት መለኪያ ለመገምገም አስቸጋሪ ነው። ያም ሆኖ ግን በተመጠነ መልክም ቢሆን ኃብረተሰቡ በመረጣቸው ወኪሎቹ አማካይነት «በአማካሪነት» ቢሆን መሳተፍ አለበት የሚል ዝንባሌ ስለነበረው ፖርላማ ተቋቋመ። ይህ ጅምር ሥር እየሰደደ ሄዶ ቀስ በቀስም ቢሆን ወደ ዴሞክራሲያዊ ስርአት (ለምሣሌ ወደ ህገ-መንግስታዊ የዘውድ አስተዳደር) ለመሸጋገር ለምን አልቻለም? ይህንን በማድረግስ እራሱን ከደረሰበት አሰቃቂና አሳዛኝ አወዳደቅ፣ አገሪቱንም ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ለ17 ዓመታት ካመሳት ወታደራዊ አገዛዝ ለምን አላዳናትም? የሚለው ጥያቄ ሁሉን አቀፍ ባይሆንም መለስተኛ ምላሽ የሚያስፈልገው ነው።

አንዱ ችግር ነው ብዬ የማስበው ዘውዳዊ አስተዳደር ስለ ስልጣኑ ያለው ኋላ ቀር አመለካከት ነው። ንጉሳዊ አስተዳደር ለመግዛት የሚያስፈልገውን የሕዝብ ይሁንታ (legitimacy) ለማግኘት የሚጠቀምበት «የመለኮታዊ» ርእዮተ አለም ሁኔታቻችን እያዩ ለመቀያየርና ፖለቲካዊ ማሻሻያዎች ለማድረግ እንቅፋት የሆነ ይመስለኛል። ንጉሱ በተለይ በመጀመሪያ የስልጣን ዘመናቸው (እስከ ሁለተኛው ህገ-መንግስት ድረስ) አገሪቱን በኢኮኖሚያዊና በማህበራዊ መስክ ማዘመን እንዳለባቸው ተገንዝበው በመካከላቸው ኋላ ቀር አስተሳሰብ ከነበራቸው ሰዎች ጋር እስከ መጋጨት የሚያደርስ ትግል እንዳደረጉ የታሪክ ፀሐፊዎች ያወሳሉ። በዚህም የማዘመን ሂደት የተፈጠረው ማህበራዊ ወይም ፖለቲካዊ መስክም የተሻለ የነፃነትና የዴሞክራሰ መስፋፋት ሲጠይቅ ይህንን ጥያቄም በለዘብተኛ መንገድ ለማስተናገድ የሚፈልጉ የዘውዱ አማካሪዎችም በሚሻሻለው ህገ መንግስት ለዘውዱ የተገደበ ሥልጣንን የሚሰጥ የህገ-መንስትታዊ የዘውድ ሥርአትን ሆሣብ ሲያቀርቡ ንጉሱ ይህንን ለመቀበል አለመፈለጋቸው በአገር እድገትና ዘመናዊነት በአንድ በኩልና በራሳቸው ያልተገደበ ሥልጣን በሌላ በኩል ለቀረበው ምርጫ ያልተገደበ ሥልጣናቸውን እንደሚመርጡ ግልጽ አድርጓል። ንጉሱ ላልተገደበ ስልጣን የነበራቸው ፍቅር ጥልቅ ከመሆኑ የተነሣ ይህንን ሥልጣናቸውን እንኳን ለራሳቸው ቤተሰቦች

(ለልጃቸው) በሰላም ማስተላለፍ ተስኗቸው በፍፁም በብቃት ማስተዳደር የማይችሉበት እድሜ ድረስ የሙጥኝ ብለው ለራሳቸው ፣ ለቤተሰቦቻቸው፣ ለዘውዱ ሥርዓት እንደ ተቋም፣ እንኳን ሳያስቡ አገሪቱን በኋላ ለመጣው አደጋ ዳርገዋታል።

ከዚህ አንፃር የኃይለስላሴ መንግስት ዴሞክራሲያዊ ስርአት በዝግታ ለማምጣት የሚያስችለውን እድል ባለመጠቀም ለአገራችን የደሞክራሲ ስርአት ግንባታ እንቅፋተ ሆኗል እላለሁ። ይህ ብቻ ግን አይደለም። የዘውዱ ስርአት ከንጉሱ አመራር እራሱን ከህዝብ ባያርቅና ዘመናዊ የፖለቲካ ሥርዓት መጓዘ ቢያቅተው በየጊዜው የነበሩ ከዘውዱ ሥርአት መሻሻል የሚጠቀሙ፣ የዘውዱ ሥርአት ቀስ በቀስ መሻሻል ካልቻለ ሊያመጣ የሚችለው አደጋ አደጋ ሊታያቸው የሚችል ልሂቃን የዘውዱን ሥርአት ለማሻሻልና ትንሽም ዴሞክራሲያዊ ለማድረግ የተጠናከረ ፍላጎትና ችሎታም ማጣታቸው የሚያስገርም ነበር። በተለይ በጊዜው የፀረ- ዘውድ ሥርዓት ትግሉ እያደር ከርሮ አብዮታዊ መልክ እየያዘ ሲሄድ ይህንን በአገሪቱ ስር እየሰደደ የመጣውን የአብዮታዊ ርእዮተ አለም ለመቋቋም የሚችል አማራጭና ለዘብተኛ ርእዮተ አለም ይዞ የወጣቱን ቀልብ ለመሳብ የሚችል ምንም እንቅስቃሴ መፈጠር አለመቻሉ በአንድ በኩል በጊዜው የነበሩትን ልሂቃን ደካማነት በሌላ በኩል ደግሞ የዘውዱ ሥርአት እንደ ሌሎቹ አምባገነን ሥርአቶች ከንጉሱ ውጪ ምንም አይነት አዲስ ሀሣቦች በውስጡ እንዳይበቅል የማከላከል እንደነበር ያሣያል። በአገራችን የፀረ-ዘውድ የቃውሞ እንቅስቃሴ የአብዮታዊን ፍፁም የበላይነት መቀዳጀት የአዲሶቹ ኃይሎች ጠንካራነት ብቻ ሳይሆን ይበልጡንም የቀድሞውን ስርአት ልሂቃን ደካማነት የበለጠ ያሣያል እላለሁ። ይህን በሚመለከት የንጉሱ ዘመን ባለሟሎች የነበሩ የተማሩ ሰዎች የእኛን ትውልድ ፀረ-ዴሞክራሲያዊነት አምርረው ሲወቅሱ ሁሌም የሚገርመኝና ከአንዳንዶቹም ጋር አምርሬ የምከራከረው በጊዜው የነበረው ወጣቱ ትውልድ «በጨቅላነት» የከረረ አብዮተኛ በመሆኑ በታሪክ ሊወቅስ ከቻለ የዚያን ያህል ምናልባትም ከዚያ በላይ የበለጠ ያውቃሉ ቢባሉ የሚችሉት የዘመኑ ልሂቃን በአገሪቱ ዴሞክራሲያዊ ሥርአት በዝግታ እንኳን እንዲገነባ ምንም አይነት አይነ ግቡ እንቅስቃሴ ማድረግ አለመቻላቸው ያስወቅሳቸዋል እያልኩ ነው።

በዘውዱ ሥርአት የመጨረሻ ዓመታት ላይ የነበረው የሥርአቱን አጠቃላይ መዳከምና በዚህም ምክንያት በኋላ ለተፈጠረው አደጋ ያደረገውን አስተዋጽኦ ለማየት ከሚያስችሉት ነገሮች አንዱ የለውጡ አቅጣጫ በውል ባልታወቀበት የመጀመሪያዎቹ ሁለት ዓመታት ገደማ የነበረውን ውይይት መቃኘት ይበቃል። ምንም እንኳ በጊዜው የግራ ኃይሎች የብዙውን ወጣት ቀልብ የሳቡ በሆንም የወደፊት የአገራችን የፖለቲካ አቅጣጫ ሙሉ በሙሉ ተወስኗል ማለት አይቻልም። ጠመንጃውን የያዘው ወታደር ኃይሉ ስልጣኑን መፈለጉ እንጅ አገሪቱን ወዴተ እንደሚወስዳት ግልጽ አልነበረም። በጊዜው በነበሩት

የመንግስት የመገናኛ ብዙሃን በተለይም በአዲስ ዘመን ጋዜጣ ላይ በዚያ ዙሪያ ሰፊ ውይይቶች ይካሄዱ ነበር፡፡ መጽሐፍትም በሰፊው ይዘዋወሩ ነበር፡፡ በእነዚህ ውይይቶች ውስጥ በሚታይ መልክ የጠፋው በለዘብተኝነት የዴሞክራስ ሥርአት እንዲገነባ የሚጎተጉት አመለካከት ነበር፡፤ ምናልባት ለእኔ ትዝ ከሚለኝ የአቶ ሃዲስ አለማየሁ መጽሐፍ በስተቀር ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ቆመናል የሚሉ በተለይ የዘውዱ ሥርአት አገልጋዮች የነበሩ ግን የሥርዓቱን መሻሻል የሚፈልጉ ኃይሎች በዚህ ውይይት ይህ ነው የሚባል አስተዋጽኦ አላደረጉም፡፡ ስለዚህም የለውጡን ሜዳ ሙሉ በሙሉ ለአክራካሪ የግራ ኃይሎች ትተውላቸው ነበር ማለት ይቻላል፡፡ በአጭሩ የጃንሆይ ዘመን ለዘብ ያለ ዴሞክራሲያዊ ሥርአት ለመመስረት የሚያስችለውን እድል አንድም በሥርዓቱ የተገደበ ሥልጣን አልቀበልም ባይነት፣ አልያም በጊዜው የነበሩ ልሂቃን ለራሳቸውና ለአገራቸውም ሲሉ በዝግታም ቢሆን ወደ ደሞክራሲያዊ ሥርአት ሊወሰድ የሚችል ምንም አይነት የተቀነባበረ የሃሣብም ሆነ የተግባር እንቅስቃሴ ለማድረግ ባለመቻላቸው ምክንያት፣ በማባከኑ ኢትዮጵያ ይበልጡን ወደ ከፋ የአምባገነን ስርአት እንድትሄድ ተገዳለች፡፡

<u>ለ- የደርግ ዘመን፡-</u> ምናልባት በኢትዮጵያ ዘመናዊ ታሪክ ደሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመገንባት በሥልጣን ዘመኑ የሚያበቃ ብቻ ሣይሆን ከዚያም የሚዘልቅ ሁለንተናዊ እንቅፋት በመፍጠረ ደርግን የሚስተካከለው ያለ አይመስለኝም፡፤ ደርግ ለዲሞክራሲ ፀር የሆኑ ሁለት ባህሪያትን አዋህዶ የያዘ ኃይል ነበር፡፡ ከእነዚህም ሁለት ባሕሪያት አንዱ ከወታደርነቱ የመጣ በጠመንጃና በኃይል የማመን ባሕሪይ ሲሆን ሌላው በጊዜው ገንኖ ከነበረው የግራ ርዕዮተ አለም የተወሰደ ለአደረጃጀትና ኃብረተሰቡን ሙሉ በሙሉ ለመቆጣጠር የሚፈልግ ርዕዮተ አለም ነው፡፡ ደርግ የሶሻሊስት ርእዮተ አለምን በዋናነት እንደ ጥሩ የመግዢያ መሣሪያ (በተለይም ከተወሰነ የሕብረተሰብ ክፍለ ድጋፍ ማግኛያ) ከዚያም ሥልጣን ለማቆየት የማያስፈልገውን የውጭ እርዳታ ማግኝያ አድርጎ ተጠቅሞበታል፡፡ ምናልባት እያደር ከተቀላቀሉት እና በከፊትም ጀምረው የግራ ርዕዮተ ዓለምን ሲያራምዱ ከቆዩት ሲቪሎች በስተቀር በየጊዜው ሥልጣኑን የያዙት ወታደሮች ያንን ያህል በውስጣቸው የተጠናከረ የሶሻሊስት ወገንተኛነተ ነበራቸው ለማለት ያስቸግራል፡፡ ለመግዢያ መሣሪያነትም ይሁን አምነውበት የተከተሉት የሶሻሊስት ርእዮተ አለምና የያዙት ጠመንጃ ሲደባለቅ ግን ለአገራችን ጠባሳው ለረጅም ጊዜ የሚቆይ ክፍ ፀረ ዴሞክራሲ የመንግስት አስተዳደር እና አጉል የሆነ አስተሳሰብ ሥነ-ልቦና ትቶ አልፏል፡፡

በመጀመሪያ ደርጃ ደርግ ከሶሻሊዝም የወሰደው ጠንካራ የድርጅታዊ አወቃቀር መሰረት ነው፡፡ ይህንን የአደረጃጀት እውቀት ቀስሞ የማብህረሰቡን አባላት በሙሉ በቀላሉ

ሊቆጣጠራቸው በሚችለው የመንግስት መዋቅሮች ውስጥ ከትቷቸዋል፡፤ የገጠሩን ሕዝብ በገበሬ ማህበራት፣ የከተማውን ሕዝብ ደግሞ በቀበሌ ማህበራት ወይም በሙያ ማህበራት አደራጅቶ በመዳፉ ያለውን ሕብረተሰብ እንቅስቃሴ በሙሉ ለመቆጣጠር፣ ማህበረሰቡን በፈለገ ጊዜ መንግስት ለሚፈልጋቸው ድርጊቶች ለማሳለፍ፣ በማህበራት አማካይነት ዜጎች የሚያደርጉትን ማንኛውንም እንቅስቃሴ ለመሰለልም ሆነ እርስ በርሳቸው እንዲጠባበቁ ለማድረግ አስችሎታል፡፡ ይህም ለዴሞክራሲያዊ ሥርአት ግንባታ አስፈላጊ የሆነውን የዜጎችን እርስ በእርስ የመተማመንና የመደጋገፍ ስሜት አሳስቶታል፡፤ እዚህ ጠንካራ መንግስታዊ መዋቅር የፈጠረው የመታፈን ስሜት ላይ ለማንኛውም ችግር እስከ መግደል የሚያደርስ ኃይልን ለመጠቀም ያለመሳሳት የወታደራዊ ባሕሪይ ተጨምሮበት የደርግ ስርአት ማህበረሰቡ መንግስትን እጅግ እንዲፈራና በመንግስት ፊት እንዲሸማቀቅ አድርጎታል፡፡ ይህ መንግስትን ክፉኛ የመፍራት ስሜት እስከ አሁንም በቀላሉ ሊጠፋ ያልቻለ የማህበረሰቡ ሥነ-ልቦና አካል ሆኗል፡፡ ኅብረተሰቡን ከዚህ የፍርሃት ስሜት ማላቀቅ የደሞክራሲ ግንባታው አንዱና ምናልባትም ዋነኛው አካል ይሆናል፡፡

ደርግ ከሶሻሊዝም የወሰደው ሌላው አስጨናቂ የመልካም አስተዳደር ፀረ-መንግስት በዜጎተ ሁለንተናዊ ሕይወት ውስጥ ለመግባት የሚያስችለው ሥልጣን ነው፡፡ በጣም ትናንሽ የሚባሉት የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን ሳይቀር በቀጥታ በመንግስት ቁጥጥር ሥር የማዋል ወይም በእርሱ ይሁንታ ብቻ የሚሰሩ ስራዎች በማድረግ በኅብረተሰቡ ለእለት ተእለት ኑሮው ሳይቀር የመንግስት ጥገኛ እንዲሆን ፈርዶበታል፡፡ ገበሬውን ነፃ በማውጣት ስም የተጀመረው የገጠር መሬት አዋጅ መሬቱን ከባላባቶች ወስዶ በቀጥታ ወደ መንግስት ይዞታነት በማዛወሩ በአገሪቱ ያለው ገበሬ በሙሉ አርሶ ለመብላት የመንግስት መልካም ፈቃድ እንዲጠብቅ አደረገው፡፡ መንግስትን በፈለገ ጊዜ የበሬውን ማሳ ልክ ወሳኝ፤ በዚሁ ማሣ ላይ ያመረተውን ምርት መቼ ፣ ለማን፣ በምን ዋጋ መሸጥ እንዳለበተ ደንጋጊ ሆነ፡፡ ገበሬው ምርቱን ለማሻሻል የሚጠቀምበትን ዘዴ የሚነግረውም ሆነ ለዚህም የሚያስፈልገውነ አይነት ግብአት የሚገዛበትን ቦታ የሚቆጣጠርም መንግስት ሆነ፡፡

የከተማው ሕዝብ እንደዚሁ የእለት ተእለት ኑሮው በመንግስት ቁጥጥር ስር ገባ፡፡ የሚኖርበትን ቤት የሚከራየው ከመንግስት፣ ሥራ የሚቀጠረው ወይም የሚመደበው መንግስት፣ ቤተሰቡን ለመመገብ የሚያስፈልገውን እቃ የሚያገኘው ከመንግስት ሱቅ፣ ብቻ በአጠቃላይ በሁሉም ሕይወቱ ውስጥ መንግስት ድንቅር አለበት፡፡ ይህ የመንግስት እንደ እርጎ ዝንብ ሁሉም ቦታ ጥልቅ ማለት የመንግስትን ሥራ በእጅጉ በማግዘፍና ሕብረተሰቡም በተቀላጠፈ መልኩ እነዚህን ከመንግስት የሚፈልጋቸውን ግልጋለቶች ማግኘት ባለመቻሉ በህጋዊ መንገድ ከሚደረገው ልውውይ ጎን ለጎን አንዳንዴም በከፋ

መልኩ የሙስና ባሕል ተስፋፋ:: እቃ ለመግዛት ፣ ልጅን ለማስተማር፣ የተሻለ ህክምና ለማግኘት ፣ ሥራ ለመቀጠር ብቻ ለሁሉም ነገር ጉቦ መስጠት እየተለመደ መጣ:: የዚህ ሁሉ ድምር ውጤተ አንድም ኅብረተሰቡ በገዛ ኃይሉ ሊሰራ የሚችላቸውን ነገሮች በሙሉ ቀስ በቀስ በመንግስት አስወስዶ እያደር በራስ የመተማመን ችሎታውን እያጣና በራሳ ተሳሽነት የሚሰራቸው ሥራዎች እየቀነሱ፣ በዚህም ምክንያተ በራስ ሕይወት ላይ ፍፁም ቁጥጥር የማጣት ስሜት (powerlessness) እንዲጠናወተው አደረገ:: በሌላ በኩል ደግሞ የመስናው እጅግ እየተስፋፋ መሄድ ዜጎች በአጠቃላይና የበለጠ ቀልጣና የሆኑት የኅብረተሰብ ክፍሎች በተለይም (ለምሣሌ በንግድ ስራ የተሰማሩት) የተሻለ ኑገ ለመኖር የሚያስፈልገው ታታሪነተ መሆኑ ቀርቶ ከመንግስት ወይም ከመንግስት ባለስልጣናት ጋር መሞዳሞድ ነው የሚባል በአጭር ጊዜና በትንሽ ድካም የመክበር ባህል እንዲያዳብሩ ሁኔታቻችን አመቻቸ:: ሁለቱም ውጤቶች በማፀበረሰባችን ላይ የፈጠሩት ጫና ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታም ሆነ በአጠቃላይ ለአገሪቱ የኢኮኖሚ እድገትም የማይበጅ የመንግስት ሲሮክራሲና በቀላሉ የማይለቅ የስከፊ የሥነ-ልቦና ጠባሳ ነው:: ይህ ችግር በአገራችን የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታና መልካም አስተዳደር ለማስፈን መታለፍ ካለባቸው ፈተናዎች አንዱ ነው::

የደርግ አምባገነንነት ሥርአት ከእነዚህም በላይ በሕብረተሰቡ ውስጥ ያሉና ቀደም ብለውም የነበሩ ለዴሞክራሲ ብልጽግና የማይመቹ ባሕሪያትን የበለጠ እንዲጠናከሩና ሥር እንዲሰዱ አድርጓል:: እንደ ማንኛውም አምባገነናዊ ሥርዓት ደርግም ሕዝቡን ለመግዛት የሚያስፈልገው የህዝብ ነፀነትና ነፃ መንፈስ ሳይሆን ፍርሃትና መሸማቀቅ፣ ለሚያምኑበት መቆምንና መከራከርን ሣይሆን አድርባይነትን፣ ልበ ሙሉነትን ሣይሆን በራስ አለመተማመንን ፣ ተስፋ ሰንቆ መጓጓዝንና ይህንን አውን ለማድረግ መሥራትን ሣይሆን ተስፋ መቁረጥን ፣ በሌሎች ስኬት መደሰትንና እንደ ሌላው እንዲሳካለተ መጣረን ሣይሆን ምቀኝነትን፣ የተዳከመውን እየደገፈ የመሄድ የትብብር መንፈስር ሣይሆን በሰው ችግር ራስን ከፍ ማድረግን፣ እውነተኛነትን ሣይሆን ቀጣፊነትን በአጠቃላይ የዜጎችን ጥሩነት ሣይሆን መጥፎነትን፣ እነዚህን ፀባዮች በማህበረተሰቡ ውስጥ እየተከለ፣ ውሃ እያጠጣና እየኮተኮተ እንዲያብብ አደረገ:: በዚህም ምክንያት በሕህብረተሰቡ ውስጥ በእውቀትም ሆነ በፀባይ ደካማ የሆኑትን በማሰባሰብ የማብሀረሰቡን የመሪነተ ቦታ እንዲይዙ አደረገ:: የተሻለው የሕብረተሰብ ክፍልም ሥልጣን አካባቢም እንዳይጠጋ በሩን ከረቸመ:: ከላይ የጠቀስኳቸው በኅብረተሰው ውስጥ እንዲስፋፋና እንዲያብቡ በአምባገነን ሥርዓቱ የተፈቀዱለት እኩይ ፀባዮች ደሞክራሲያዊ ስርአትን ለመገንባት ከሚያስፈልገው አዎንታዊ ፀባይ ጋር አይጣጣምም:: በእነዚህ እኩይ ባሕሪያት መስፋፋት ብዙኃኑን የኅብረተሰብ ክፍል የተበከለ ከሆነና በተለይም ኅብረተሰቡን ወደፊት ለመወሰድ የመሪነቱን ቦታ ሊጫወቱ የሚችሉ እወቀትንና የገንዘብ

ልሂቃንን የብከላው ዋነኛ ተጠቂ ከሆኑ፣ የዴሞክራሲው ግንባታ የዚያኑ ያህል እክል ይገጥመዋል::

እነዚህን ለዲሞክራሲ እንቅፋት የሆኑ ፀባዮችን ሁሉ ደርግ የፈጠራቸው ናቸው ባይባልም በደርግ የ17 ዓመታት አገዛዝ ዘመን ጥሩ የመራቢያ ቦታ ማግኘታቸው ግን አሌ አይባልም:: ሌላወ የደርግ ዘመንና ኢ-ዴሞክራሲያዊ አስተዋጽኦ ሲነሳ ሊረሳ የማይገባውና ጣጣው እስካሁን ያልለቀቀን ከዚሁ «ከሶሻሊስት» ተግባራዊ አስተዳደር የመነጨው የፖሮፖጋንዳ ዘመቻ ነው:: ዴሞክራሲያዊ እንኳን ባየሆን ከፊርግ በፊት በነበረው የንጉሥ አስተዳደር ኅብረተሰቡ ለመንግስት የተወሰነ ክብር ነበረው:: ቢያንስ መንግስት እንደተራ ሰው ይዋሻል ብሎ አያምንም:: ደርግ በኢትዮጵያ ፖለቲካ ላይ በሰፊው ያስተዋወቀው «ለጊዜያዊ ፖለቲካ እስከ መጠቀም ድረስ ሕዝቡን መዋሸት ችግር የለውም» የሚል የፖሮፖጋንዳ አካሄድ ሥር ከመስደዱ የተነሣ አሁንም ከፖለቲከኞቻችን ሀሰትን እንጂ እውነትን እንዳንጠብቅ የሚያደርግ የፖለቲካ ስብእና የዳበረበት ሁኔታ ነው ያለው:: ይህም በዴሞክራሲያዊ ሥርአት ውስጥ በእጅጉ የሚያስፈልገውን የህዝብ በመንግስት ላይ እምነት ማሣደርን ለማሣደግ ጊዜ እንዲወስድብን ያደርጋል::

እዚህ ላይ ግን የደርግን የፐሮፖጋንዳ አካሄድ አሁን ካለው ሥርአት አካሄድ ጋር የሚለይበትን፣ አንድ መሠረታዊ ፀባይ ማለፍ አስፈላጊ ይመስለኛል:: የደርግ ፐሮፖጋንዳ መሠረታዊ ማንነትን ለመደበቅ የሚያደርግ አልነበረም:: አብዮተኛ ነኝ፣ ስለዚህ ምንም ህግ አይገድበኝም፣ ለአብዮቱ ይጠቅማል እስካልኩ ድረስ የመግደል፣ የማሰር ወይም የፈለግሁን የማድረግ መብት አለኝ ብሎ ስለሚያምን በዚህ ዙሪያ ምንም መዋሸት አላስፈለውም:: ሰዎችን ከህግ ውጪ ሲገድል በሬዴዮና ቴለቪዥን «የፍየል ወጠጤ» አዘፍኖ ነው:: የመንግስት ስላጠን ምንም ለከት የሌለው መሆኑን፣ መንግስት በእያንዳንዱ ዜጋ ሕይወት ላይ የማዘዝ ጭምር ስላጣን እንዳለው (በጃንሆይ ጊዘ ስርአቱን ቢያንስ የሰው ሕይወት በእግዚአብሄረ እጅ ነው ብሎ ያምን ነበር) እያንዳንዱ ዜጋ እንዲያውቁው ስለሚፈልግ ማሰርና መግደልን መደበቅ አላስፈለገውም:: ፐሮፖጋንዳው (ውሸቱ) ያስፈለገወ «ሰፊው ሕዝብ» አብዮቱ በተለይ በቁሳዊ ሕይወቱ አመጣሁለት የሚለውን ጥሩ ነገር በተጨባጭ ማየት ሲሳነው ይህንን በተጨባጭ ያጣውነ ነገር ቢያንስ በሬዴዮና በቴለቪዥን አግኝቶት «እንዲረጋጋ» ለማድረግ የታለመ ነው:: የፐሮፖጋንዳ ኢላማ ግን አሰልቺነት እና ታአማኒነት ማጣቱ ቀድሞውንም ተጠራጣሪ ለነበረው የኢትዮጵያውያን ሥነ-ልቦና «መንግስትን ማመን ቀብሮ ነው» የሚል አዲስ የጥርጣሬ መነሻ ፈጠረለት:: ይህ ጥርጣሬ መንግስትን እሺ ማለት ወይም መከተል (መንግስትን መፍራት) እራስን ለማዳን እንደሆነ እንጂ ለኅብረተሰብ የሚጠቅም ዛቀኛ

ነገር ያደርጋል ከሚል እምነት የመነጨ እንዳይሆን አድርጎታል፡፡ በኋላ እንደምናየው ይህ በመንግስትና በሕዝብ መካከል የተፈጠረ የመተማመን እጦት በኢህአዴግ ዘመን በተጀመረው ራስን የመደበቀ የተለየ የፕሮፖጋንዳ ዘመቻ ከፍተኛ ደረጃ ደርሷል፡፡

ሐ. ኢህአዴግ እና ልዮ የሚያደርገወ ፀረ- ዴሞክራሲያዊ ፀባዮች- ኢህአዴግ ከራሱ የአፈጣጠር ታሪክና ከተፈጠረም በኋላ በተለይ ለስልጣን ሲበቃ በዓለም አቀፍ ደረጃ ከነበረው የለውጥ ሁኔታ አኳያ ከአገራችን የቀደሙ ሥርዓቶችን ምናልባትም ከሌሎችም አገሮች አንፃር ልዩ የሆኑ፣ ለእውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርአት ግንባታ እንቅፋት እንዲሆን የሚያደርጉ ባሕሪያት አሉት፡፡ እነዚህ ባህሪያት ለወትሮው በአንድ ድርጅት ወይም በአንድ ሰው ሊያዙ የማይችሉ ናቸው፡፡ ነገር ግን ኢህአዴግ ለተፈጠረበት ታሪካዊ አጋጣሚ በጋራ ይዞ እንዲያስኬዳቸው የተፈረደበተ (ወይም ቢያንስ ከእነዚህ ባሕሪያት አንዱን ለይቶ መያዘ ስላቃተው) ይመስላል፡፡ በዚህም ምክንያት ድርድር የተጠባበቀ ተክለ ሰውነት (split personality) እንዳኖረው ሆኗል፡፡ በእኔ እምነት እነዚህን ኢህአዴግን ለመቅረጽ የሚታገሉት ሁለት የውስጥ ባሕሪያቱ ዘውጌ ብሄርተኛነት በአንድ በኩልና የግራ አብዮተኛነት ርእዮተ አለም በሌላ በኩል የማፈጥሩት የውስጥ ቀውስ አልበቃ ብሎ ሥልጣን ለመያዝ ሲቃረብ ለመኖር ያስፈልገኛል ብሎ የደረበው ሶስተኛው የዴሞክራሲና የከበርቴ ሥርዓት ጭንብል ከሁለቱ ባህሪያቱ ጋረ ይበልጡነ የማጋጭ በመሆኑ ድርጅቱ ለተዘፈቀበት ግራ የመጋባት (የተንኮል ፍላጎትን ሳንጨምርበት) አስተዋጽኦ ያደረገ ይመስለኛል፡፡ ይህ የተምታታበት አካሄድ የኢትዮጵያን የዴሞክራሲ ግንባት ሂደት ፈር እንዳይዝና አሁን ያለበት ትርምስ ውስጥ እንዲገባ ካደረጉት ምክንያቶች አንዱና ምናልባትም ዋነኛው ነው፡፡ የእነዚህን ሶስት ባሕሪያተ የውስጥ ግጭት ለማሣየት እያንዳንዱነ ለየብቻ መመልከቱ ይጠቅማል፡፡

1. **ኢህአዴግና የግራ (የኮሚኒስት) ርዕዮተ አለም**

ኢህአዴግን በዋናነት የሚዘወረው ድርጅት ሕወሀት እና ምናልባትም ከሱ ቀጥሎ በትግል ላይ ረጅም ጊዘ ያጠፋው ኢህዴን (ብአዴን) የመሰረቱት ወጣቶች የፖለቲካ ጥርሳቸውን የነቀሉት በጊዜው በአገራችን ጽፁም የላይነትን በተጎናፀፈው የማርክሲዝም ሌኒኒዝም ርዕዮተ አለም መሆኑ የሚያከራክር አይደለም፡፡ የእነዚህን ድርጅት መሪዎች ደግሞ ይህንን ርዕዮተ አለም እንደ ደርግ ወታደሮች ለሥልጣን መቆያ መሣሪያነት ሣይሆን ከልባቸው የሚያምኑትና ሕይወታቸውን ሊሰጡለት የተዘጋጁ ነበሩ፡፡ ብዙ ጓዶቻቸው ይህንን እምነት እንደያዙ ተሰውተወል፡፡ የአንዳንዶ ድርጅቶች ሌሎች ባሕሪያት (ለምሣሌ ዘውጌ ብሄርተኝነት) እንኳን የተረዱት መነጽር በዚሁ የርእዮተ አለም መነጽር ነው፡፡[7]

7

ከደርግ ጋር የሚደረገውን ትግል የተረዱትም ደርግ በሶሻሊዝም ስም የሚያጭበረብር ግን በባሕሪይው «ፋሽስት» የሆነ ስብስብ እንደሆነ፣ እውነተኛው የግራ ርእዮተ አለም አራማጆች እነርሱ እንደሆኑ ማመነ ነው፡፤ ከደርግ ብቻ ጋር ሣይሆን ከሌሎች ድርጅቶችም ጋር ያደረጉት የፖለቲካ ብቻ ሣይሆን አንዳንድ ጊዜ የትጥቀ ትግል ሌሎችን አድሃርያን (ለምሣሌ ኢዴህ) ወይም በበቂ ሶሻሊስት ያልሆነ (ለምሣሌ ኢህአፖ) በሚል ስሌት ነው። ምንም እንኳን ከርዕዮተ አለም ባሻገርም የእለት ተእለት ወታደራዊና ፖለቲካዊ ስሌቶች በዋነነተ ከበስተጀርባ ቢኖርም። በዚህ አንፃር የርዮተ ዓለምን ጉዳይ ከር እንዲወስዱ ለማየተ ከትልቁ ወዳጃቸው ከሻቢያ እና ከጀብሃ ጋር የትግሉ ወቅት ሲያካሂዱ የነበረው የርእዩተ አለም ትግል መጥቀሱ ይበቃል። አንዱና ዋናው የክርክር መስመር የሶብየት ሕብረት የኤርትራ ግንባሮች እንደሚሉት የሶሻሊስት አገር ነች ወይስ ሶሻል ኢምፔሪያሊስት የሚለው ነበር። እውነተኛው ሶሻሊዝም የማን ነው? የሶብየት ሕብረት ፣ የቻይና ወይስ የአልባንያ? የሚለው ክርክር በበርሀ እያሉ ብዙ ቀለም የጠፋበት፣ የእውነታኛ ታጋይነት መለኪያ ነበር።

ይህ ደግሞ በአንድ ወቅት ብቅ ብሎ የየፋ ጊዜያዊ ስሜት ሳይሆን ስር የሰደደ አመለካከት ለመሆኑ የኢህአዴግ አመራሮች ሥልጣን ለመያዝ ወራት ሲቀራቸው (ከሶብዬት ህብረት ምስራቅ አወሮፖ የሶሻሊስት መንግስታት መፈራረስ በኋላ) ለአንድ የምእራብ ጋዜጠኛ በሰጡት ቃለ ምልልስ በኢትዮጵያ ሊያንጹት የሚፈልጉት ኅብረተሰብ የአልባንያውን አይነት «ንጹህ» የሶሻሊስት ማህበረሰብ እንደሆነ አስረግጠው መናገራቸው እንደ ምሣሌ ይጠቀሳል። ይህ ብቻ አይደለም፣ በተለይ ሁለቱ ድርጅቶች በፊት ለፊት ከያዙት «የአርነት» እንቅስቃሴ ውጭ ጠቅላላ ትግሉን የሚመራ የማርክሲስት ሌኒኒስት ድርጅት (ማሌ) በህቡዕ አይሉት በፊት ለፊት አዋቅረው መሪ ድርጅቱ ይኸው መሆኑን በግልጽ አሳወቀዋል። ከስምንት ዓመታት ድምጽ ማጥፋት በኋላና «ለካፒታሊስቱ ሥርዓት ግንበታ» የአፍ ፐሮፖጋንዳ በሰፊው ሲሰጥ ከቆየ በኋላ ፣ በድርደቶቹም ወስጥ የተፈጠሩት የማሌ ድርጅቶች ያለ ምንም ውይይት የት እንደተቀበሩ የተረሳ በመሰለበት ጊዜ፣ በሕውሐት ውስጥ ልዩት ሲፈጠር የነበረውን ውይይት በጥሞና ለመለከተ ማን የበለጠ ሶሻሊስት እንደሆነ ለማሣየት ይሞከር የነበረው ሙከራ በድርጅቱ ውስጥ ይህ አመለካከት (በተለይ በአመራሩ ውስጥ) ተቀባይነት (legitimacy) መሠረት ተደርጎ

[10] አንዳንድ አንባቢዎች ከእነዚህ ሶስት ባህሪያት ውስጥ አንዱን ዋና ባሕሪይ አድርገው ሌሎችን ለማጭበርበሪያ የሚጠቀምበት አድርገው እንደሚያዩት አውቃለሁ። ይህም እውነት ሊሆን ይችላል። ግን ሌሎቹን ባሕሪያቱን ለማሣየት ለሚፈልገውን የህብረተሰብ ክፍል ወይም የውጭ ሃይል እነዚህን ባህሪያት ለማሣየት ሲል የሚወስዳቸው እርምጃዎች ከዋናው ባህሪይ ጋር በግልጽ ሲጋጩ በአባሎቹና በደጋፊወቹ ላይ የሚፈጥረው ውዥንብር በቀላሉ የሚታይ አይደለም።

አንደሚወሰድ ይረዳል::[8] ኢህአዴግ ይህንን ርዕዮተ አለም ምን ያህል ከምር እንደሚወስደው ለማየት ግን ከዚህ የግራአስተሳሰብ በመነሣት የወሰዳቸውን የአመለካከትና የአደረጃጀት መርሐ ግብሮች መመልከቱ በቃል ቀሚናገረው የበለጠ ግንዛቤ ይሰጣል::

ልክ እንደ ደርግ ኢህአዴግ ከግራ ርእዮተ አለም የወረሰውን የድርጅቱን ጥቅምና የአደረጃጀቱ መልክ በጥብቅ ይዞታል:: ለኢህአዴግና ለአባል ድርድቶቹ ሁለም ነገር ነው:: ግለቦች ድርጀቱን ማገልገል ነው:: ሊደርስ የሚፈለግበት አዲስ ዓለም የሚደርሰወ በድርጅት ጥንካሬ ነው:: የድርጅቱም ጥንካሬ የሚለካው በአባላቱ ብዛትና አባላቱ በሚከተሉት ከብረት የጠነከረ ዲሲፒሊንና ለድርጅቱ ባላቸው ራስን መስዋዕት እስከ ማድረግ የሚደርስ ፍቅር ነው:: በእንዲህ አይነት ድርጅት ከምንም በላይ ከአባላት የሚጠበቀው ታማኝነት ነው:: ድርጅቱ በዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነት መርሕ መሠረት እንዴት ተወያይቶ የወሰነውን ያለምንም ማመንታት ራሱ አባሉ ከሚያንምንበት ውጪ እንኳን ቢሆን፣ በተግባር ማዋል እውነተኛ የታማኝነት መግለጫ ነው:: የድርጅት መዋቅሩም እንደ ማንኛውም የኮሙኒስት ድርጅት ከላይ ወደታች የተዋቀረ፣ በአመራር ላይ ያሉት ድርጅቱን የሚቆጣጠሩበትና አንዴ በአመራር ላይ ከተቀመጡ ላልተወሰነ ጊዜ (በብዙ ሁኔታ እስከ እለተ ሞታቸው) እዚያው ቦታቸው ላይ የሚቆዩበት አወቃቀር ነው::

ምንም እንኳ እንዲህ አይነቱ የፖርቲ አወቃቀር የወስጥ ፖርቲ ዴሞክራሲ እንዳለው ለማስመሰል ቢሞክርም በተግባር በኢትዮጵየ ብቻ ሣይሆን በሁሉም ይህ ተግባራዊ በሆነባቸው አገሮች የታየው ምንም አይነት ፋይዳ ያለው የውስጥ ፖርቲ ዴሞክራሲ የሌለው መሆኑን ነው:: በእንዲህ አይነት ድርጅት አባል የሆነ ሰው እሱነቱን ትቶና እሱነቱን በድርጅቱ ለውጦ እንዳኖር ይጠበቅበታል::

ከግራው ርዕዮተ አለም የመጣው የድርጅት ፍቅርና አደረጃጀት በዚያው በፖርቲው አባላት ላይ ብቻ ተወስኖ የሚቀር አይደለም:: እንዲህ ዓይነት ፖርቲዎች ወደ ሥልጣን ሲወጡ በተቻለ መጠን ማህበረሰቡን በሙሉ በራሳቸው ቅርጽ ለማዋቀር ይፈልጋሉ::

---

[11] ጠቅላይ ሚኒስትሩ በጊዜው የነበረውን የውስጥ ልዩነት በሚመለከተ ያወጣወ የቦናፖርቲዝም ጽሑፍ ከሀተታወ ይልቅ ከማርክስና ከሌሎች ማርክስሲቶች የወሰደ ጥቅስ ያበዛ ነበር:: የአቋም ትክክለኛነት አሁንም የመለካው ግን ከማርክስ ጋር የበለጠ እንደሚቀርብ በ«ማሣየት» መሆኑ ድርጅቱ (አመራሩ) ለዚህ ርዕዮተ አለም ያለውን ፍቅር ያሣያል::

የራሳቸውን የፖርቲ አባሎች ብቻ ሣይሆን ሌላውንም የኅብረተሰብ ክፍል በተለያዩ እነሱ በሚቆጣጠሯቸው ማኅበራት ሥር ማደራጀት ተግባራቸው ነው፡፡

በእንዲህ ዓይነት ድርጅት ፍልስፍና የተጠመቁ ሰዎችና ድርጅቶች የማይዋጥላቸው ነገር እነሱ የማይቆጣጠሩተ ነፃ ድርጅት መፈጠር ነው፡፡ የሙያ ማህበራት እወነተኛ የሙያ ማኅበራት የሚሆኑት በእነሱ ስር የተደራጁ ከሆነ ብቻ ነው፡፡ ለዚህ ነው በዚህ ርዮተ አለም የሚያምኑ ድርጅቶች መድብለ ፖርቲ ዴሞክራሲ ከሚባል ነገር ጋር በፍፁም የማይተዋወቁት፡፡ በሁኔታ አስገዳጅነት ስለ መድብለ ፖርቲ ዴሞክራሲ በአዎንታዊ ደረጃ ማውራት ካለባቸው፣ ወይም መድብለ ፖርቲ ዴሞክራሲ የመመስረት አለማ አለን ብለው ለውጩው ዓለም ራሳቸውን መሸጥ ካለባቸው፣ በዚህ መድብለ ፖርቲ ሥርአት ውስጥ ያሉትን ሌሎች ፖርቲዎች ቢችለ መቆጣጠር ካልቻሉም ቢያንስ መሪዎቻቸውን እነሱ መምረጥ ይፈልጋሉ፡፡ ይህን የሚያደርጉት የማይቆጣጠሩት የፖለቲካ ድርጅት ጋር እንዴት መስራት እንዳለባቸው እንኳን ስለማያውቁት ነው፡፡ በአጭሩ ይህ ከግራ ርዕዮተ አለም የተወሰደ የአደረጃጀት ስልትና ስል ድርጅት ያለ አመለካከት በሕዝብ ነፃ ስሜትና ፍላጎት ላይ ከሚመሰረት የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ጋር በመሰረቱ በዘይትና ውሃ የሆነበት ምክንያትም ይኸው ነው፡፡ ዴሞክራሲያዊ ነፃ ድርጅቶችን ይፈልጋል፡፡

ሌላው ኢህአዴግ ከግራ ርዮተ አለም የወሰደውና ስለ ድርጅት ካለው አመለካከት ጋር የሚያያዘው ኅብረተሰብን ራሱን የሚያይበት ዕይታ ነው፡፡ ይህ ርዮተ አለም በመሰረቱ ኅብረተሰብን የሚያየው በመደብ መነጽር ነው፡፡ ኅብረተሰብ የግለሰቦች ስብስብ አይደለም፡፡ ኅብረተሰብን የሚገፋው ወይም የሚዘውረው አንዱ መዘውር በመደቦች መካከል የሚደረግ ትንቅንቅ ነው፡፡ የመደብ ጥቅሞች ግጭት ስለ ኅብረተሰብ እንቅስቃሴ አስፈላጊ ግንዛቤ የሚሰጥ ቁም ነገር መሆኑን መካድ አይቻልም፡፡ ሰዎች ያላቸውን የፖለቲካ አመለካከተ በማህበረሰቡ ውስጥ ያለበት የኢኮኖሚ ቦታ እንደሚቀርፀው አሌ አይባልም፡፡ ሰዎች ግን ከዚያም በላይ የተወሳሰቡ ማንነቶች ይኖሯቸዋል፡፡ ስለዚህ ግለሰቦችን የሚያንቀሳቅሳቸውን ነገሮች በኢኮኖሚ ቦታቸው ላይ ብቻ መወሰን አይቻልም፡፡
ኢህአዴግ በኅብረተሰብ ውስጥ ያለ ቅራኔዎች የወደብ ብቻ አይደሉም፤ እንዲያውም አንዳንዴ ከመደብ ይልቅ ለሌለች ስማቶች (ለምሣሌ ዘውጌነት) የበለጠ የገነነ ቦታ ይሰጥና ማህበረሰቡን የመደብ ብቻ ሣይሆን የሌሎች የቡድን ስሜቶች ሰብሰብ አድርጎ ይወስዳል፡፡ (ለምሣሌ መደብ፣ ፆታ፣ መደብ፣ ወዘተ)፡፡ ስለዚህ ፖለቲካውን የሚያየው በእነዚህ ቡድኖች መካከል የሚደረግ የጥቅም ግጭት ዙሪያ ነው፡፡ በመሆኑም ዜግነት (citizenship) የሚለው ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መሠረት የሆነው ጽንሰ ሃሣብና ይህም የሚጠይቀወ የግለብ ስሜትና ፍላጎት ለኢህአዴግ ብኩም የሚጥመው አይደለም፡፡

በዜግነት ዙሪያ የዳበረ ግንዛቤ በሌለት ደግሞ የዜግነት (የግለብ) መብቶችን መሠረት ያደረገ ዴሞክራሲያዊ ሥርአት መንባት የሚቻል አይሆንም፡፡

ሌላው ከግራ ርዕዮተ ዓለም የተወሰደውና በንድፈ ሃሣብ ደረጃ የቀመጠው የኢኮኖሚውና የፖለቲካው ትስስር ነው፡፡ የግራ ፖለቲካ ኢኮኖሚውን የተቆጣረው ፖለቲካውን ይቆጣጠራል ብሎ ያምናል፡፡

ስለዚህ ከመደብ ደረጃ ከበርቴው የኢኮኖሚ የበላይነቱን በያዘበት የከበርቴ ስርአት ፖለቲካውም የከበርቴው ጥቅም ማስጠበቂያ ብቻ ሣይሆን የሚመራውና ሊመራ የሚችለው በከበርቴው ነው፡፡ የግራ ድርጅት የፖለቲካ ስልጣኑን ከያዘ የከበርቴውን የፖለቲካ የበላይነት መቆጣጠር የሚቻለው ኢኮኖሚውን በመቆጣጠር ብቻ ነው ብሎ ያምናል፡፡ ስለዚህ የግራ ፖለቲካ ኃይለች ሥልጣን ሲይዙ ከሚያደርጉት ነገር አንዱና ዋናው ዋና ዋና የሚባሉትን የኢኮኖሚ መስኮች በመንግስት ቁጥጥር ስር ማዋል ነው፡፡ የሚመሰረተው ሥርዓት የሶሻሊስት ሥርዓት በሆነበት ሁኔታ ይህ አካሄድ ግልፍ ነው፡፡ የኢኮኖሚ ኀይሎችን ከከበርቴው ወርሶ ላብ አደሩን በሚወክለው መንግስት ስር በማዋል የከበርቴውን የኢኮኖሚ ብቻ ሣይሆን የፖለቲካ ኃይሉንም ያዳክማል፡፡

ይህ አመለካከት ግን ችግር የሚገጥመው በዚህ የሚያምን መንግስት ለመመሥረት የሚፈልገው የከበርቴ ሥርዓት ሲሆን ነው፡፡ ያኔ ኢኮኖሚውን ማን ይቆጣጠረው የሚለው ጥያቄ ግራ የተጋባ መልስ ማግኘት ይጀምራል፡፡ እንዲህ አይነት መንግስት የግለን ክፍለ ኢኮኖሚ ክፋኛ ስለሚጠራጠረው ከባለሃብቱ ጋር ጤነኛ ግንኙነት ሊኖረው አይችልም፡፡ ስለዚህ ወደ ስልጣን የያዘው ፖርቲ ራሱ ኢኮኖሚው ውስጥ በተለያየ መንገድ ገብቶ ኢኮኖሚውን ለመቆጣጠር ይሞክራል፡፡ ሁለቱም አካሄድ በመጨረሻ የሚፈጥረው በሙስና የተጨማለቀና አቅጣጫ የጠፋው የኢኮኖሚና የፖለቲካ ሥልጣን ላይ መቆየት የሚሰጠው የኢኮኖሚ ጥቅም እያሳሳቸው በምንም አይነት የራሳቸውን የፖለቲካ ሥልጣን ሊሽረሽር ወይም ሊቀማ የሚችል የሕዝብ ወሳኝነት የሚቀበል የፖለቲካ ሥርዓት ለማዋቀር ይከብዳቸዋል፡፡

ከዚህ በተጨሪማም ኢህአዴግ ከግራ ርዐተ አለም የቀሰመው ትምህርት የሚመስለኘ በግብና በመሳሪያ መካከል ያለውን ግንኙነት የሚመለከተ ነው፡፡ እንደ ኢህአዴግ ላለ ድርጅት ዓላማዬ ብሎ የተነሳውን ጉዳይ ከግብ ለማድረስ ምንም አይነት መሣሪያን መጠቀም ተቀባይነት ይኖረዋል፡፡ በዚህ ደረጃ ጉልበት፣ አፈና፣ በአጠቃላይ ፀረ-ዴሞክራሲያዊ አካሄዶች በመሉ በራሳቸው ችግር አይደሉም፣ ያንን ግብ ለመምታት እስከመጠቀሙ ድረስ፡፡ በግራው ርዕዮተ አለም አምባገነንነት በተለይ በመደብ ጠላት ላይ (በአብዮት ጠላት) እስከተፈፀመ ድረስ ተቀባይነት ያለው እንዲያውም አስፈላጊ አካሄድ

ነው። ይህ ደግሞ ከኢ-ዴሞክራሲያዊ አካሄድ ጋር የሚጋጨው የዴሞክራሲ ትኩረት ግብ ላይ ሳይሆን ሂደት (መሣሪያ) ላይ በመሆኑ ነው። ግቡ ምንም ሆነ ምን ሕዝብ እያፈኑና እየረገጡ፣ መሠታዊ መብቶችን እየነፈጉ የሚገኝ ዴሞክራሲ የለም። ይህ የኢህዴግ (ግበ ትክክል እስከሆነ ድረስ ለአካሄዱ ብኩም አልጨቅም» አስተሳሰብ በአሁኑ ጊዜ የገጠመን የእሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ ፈተና አንዳ አካል ነው።

በመጨረሻም ለበኋላ ውየይታችን የሚረዳን አንድ ነጥብ እዚህ ላይ ላንሳ። የግራ ርዕዮተ አለም ከሌሎች ሁሉ በህብረተሰብ ውስጥ ካሉ ቅራኔዎች ለመደብ ቅራኔ ቅድሚያ ቦታ ይሰጣል። በኋላ እንደምናየው ሌሎች ቅራኔዎች በአንዳንድ ታሪካዊ አጋጣሚ የቅድሚያ ቦታ የሚየዙበት ጊሬ እነኛ ቅራኔዎች ከቁጥጥር ውጪ እንዳይወጡ ማህበረሰቡን አስተሳስሮ የሚየዘው ይኸው የመደብ ሰንሰለት ነው። የሠራተኛው መደብ (ላብአደሩ) ከአገሩ ወጪም ካሉ ወገኖቹ ጋር መደባዊ አጋርነት አለው፤ እንኳን በአገር ውስጥ ካለ የተለያዩ ብሄረሰቦች ከመጡ ላብ አደሮች ይቅርና። ስለሆነም እንደ በዚሁ አካሄድ ኢትዮጵያ ባሉ ሌሎች ቅራኔዎች (ለምሣሌ የብሄረሰብ) ባሉበት አገር እነዚህን ቅራኔዎች በተገቢው መንገድ መፍታት የሚቻለው፣ በአቋሙ ምክንያት ሰፋ ያለ ሁሉም የተውጣጣ ማኅበራዊ ድጋፍ ያለውና ሊኖረው የሚችለው በግራ ርዕዮተ አለም የታነፀ የላብ አደሩ ፖርቲ በሥልጣን ላይ ሲኖር ነው። ስለዚህ ኢህአዴግ የግራው ርዕዮተ አለም በአገሪቱ ውስጥ ያለውን የመደብ ቅራኔ ለሰፊው ሕዝብ በሚወግን መልኩ የሚፈታ ርዕዮተ አለም ብቻ ሣይሆን በኅብረተሰቡ ውስጥ ያሉትን ሌሎች ቅራኔዎችንም በትክክል ሊፈታ የሚችለው ብቸኛ መስመርም ነው ብሎ ያምናል። በአጠቃላይ ይህ የግራ ርዐዮተ አለም በአገሪቱ ያሉትን ሁሉም አይነት ጭቆናዎች (መደብ፣ ብሄር፣ ኃታ) የሚፈታ ብቸኛ ትንግርታዊ መሳሪያ ተደርጎ ነው የተወሰደው። በዚህም ምክንያት ኢህአዴግ ሌላ አይነት ርዕዮተ አለም ለሚከተሉ የፖለቲካ ኃይሎች ትዕግስት የለውም። በአገሪቱ ያሉትን ቅራኔዎች ለመፍታት አይችሉም ብሎ ያምናል። ለዚህም ይመስለኛል ብዙ ጊዜ አንዳንድ እውነተኛ (genuine) የኢህአዴግ ባለሟሎች ኢህአዴግ ከሥልጣን ከተወገደ አገሪቱ ትበታተናለች እየተባለ በመሪዎቻቸው የሚለፈፈውን አምነው የሚቀበሉት። አንዳንዶቹ ይህን አመለካከት በስልጣነ ለመቆያ ማስፈራሪያ የሚጠቀሙበትን ያህል፣ ሌሎች የፖለቲካ ሃሕሎች በአገሪቱ ውስጥ ያሉትን ቅራኔዎች ሊፈቱ አይችሉም ብለው ከልባቸው የሚያምኑ ሰዎች በመካከላቸው የሉም ብዬ ለመናገር አልደፍርም። በእርግጥ ይህን ማመን ማለት እውነት ነው ማለት እንዳልሆነ በኋላ በዝርዝር የምናየው ይሆናል።

2. ኢህአዴግ እና የዘውጌ ብሔርተኝነት

(**Ethnic Nationalism**)

የኢህአዴግን ምንነት ከቀረፁት አስተሳሰቦች አንዱ ሥር የሰደደ የዘወገ ብሄርተኛነት ስሜቱ ነው፡፡ ይህ በ1966 አብዮት ወቅት በአገራችን የብሄር ጥያቄ እንዴት መፈታት አለበት የሚለውና ከተማሪዎች እንቅስቃሴ ጀምሮ በግራ አብዮተኞች መካከል ብዙ ያወዛገበው ጥየቄና አንዱ የመወያያ አጀንዳ ነበር፡፡ በተለይ በጊዜው የጃንሆይን አገዛዝ በግልጽ በመቃወም ጠመንጃ ይዞ ይታገል የነበረው የኤርትራ ብሔርተኞች ኃይል በተማሪው እንቅስቃሴ ለነበሩ ለብዙ የግራ አብዮተኞች አንድም እንደ ምሣሌና የወደፊት የትግል አጋር ተደርጎ ይታይ ነበር፡፡ አልያም ደግሞ ይህ የትግል ጥያቄ እንዴት ይፈታል ለሚለው ሌላ ጥያቄ ከኤርትራም አልፎ በኢትዮጵያ ውስጥ ለሚነሱና በመጠኑም ቢሆን ለተነሱ ዘውጌ ብሔረተኞች አቅጣጫ አመላካች ተደርጎ ይወሰድ ነበር፡፡ በጊዜው በብሄር ጥያቄ ዙሪያ የሚወጡ የግራ ጽሑፎች በተለይም ከስታሊን ጽሑፍ በመነሣትና እሱን በቀጥታ ለኢትዮጵየ ሁኔታ በመገልበጥ ብሄር ለመባል መሟላት ስላለባቸው መስፈርቶች፣ በኢትዮጵያ የብሄርን መስፈርት ያሟሉ እነማን እንደሆኑ፣ እነዚህ ብሔሮች የሚገባቸው መብት ምን እንደሆነና የብሔር መስፈርቶችን ያላሟሉት ምን እንደሚገባቸው የሚተነትኑ ነበሩ፡፡

ምንም እንኳ የኤርትራ ብሄርተኞች ራሳቸውን እንደ ቅኝ ተገዢ አድርገው ቢያቀርቡና በዚህም ምክንያት መገንጠል ይገባናል ብለው ቢሰብኩ፣ በአብዛኛው የግራ አመለካከት ይህንን ከቁም ነገር የወሰደወ አልነበረም፡፡ የኤርትራ ጥያኬ ምንም ሆነ ምን ሕዝቡ ከፈለገ የመገንጠል መብት አለው የማለው በነዋለለኝ ይገፋ የነበረው የብሄር ጥያቄ ትንተና አብዛኛው (በመርህ ደረጃ) ተቀባይነተ ነበረው ለማለት ይቻላል፡፡ ያም ሆኖ ግን ሶሻሊስቶች ሥልጣን ከያዙ (በያዙበት ሁኔታ) የጭቁን ብሄሮች ላብ አደሮች ባላቸው የጋራ የመደበ አጋርነት ምክንያትና በእነዚህ አይነት ሥርአት ውስጥ የብሄር ጭቆናም ለኖር ስለማይችል መገንጠል የሚባለው ጥያቄ በተግባር የሚነሣ ጥያቄ አይሆንም ተብሎ ይታመን ነበር፡፡ ከዚያም አልፎ በእንዲህ ዓይነት ሥርአት ውስጥ የብሄር ጥያቄ ራሱን አክርረው የሚያነሱ ኃይሎች ከብሄራቸው በላይ ማሰበ የማይችሉ «ጠባበ ብሄርተኞች) ስለዚህም ፀረ-አብዮተኞተ ናቸው፡፡ በመሆኑም የሁሉም ብሄሮች ተራማጅ ሃይሎች በጋራና በግራ ርዮተ ዓለም ጥላ ስር መሰባሰባቸውና መደራጀታቸው ቅድሚያ የሚሰጠው የትግል አቅጣጫ ነው የሚለው አመለካከት ሰፊ ተቀባይነት አግኝቶ ነበር፡፡

ደርግ ሥልጣን ይዞ በግራ ኃይሎች እየተገፋ «የሶሻሊስት) አቅጣጫ የመያዝ ምልክት አሣየ፡፡ በግራ እንቅስቃሴው ውስጥ ከነበሩ ኃይሎችኘት ውስጥ የተወሰነው ክፍል ለደርግ «ሂሣዊ ድጋፍ» መስጠት ይቻላል የሚል አቋም ያዘ፡፡ በተለይ ደግሞ ደርግ ባልተጠበቀ

ሁኔታ ለግራ አብዮተኞች የሚጥም ሥር ነቀል የመሬት አዋጅ ሲያውጅና ይህንንም ለማስፈፀም ተማሪዎችን ወደ ዘመቻ ለመላክ ማሰቡን ሲያማውቅ በተለይ በዩኒቨርስቲ ተማሪዎች መካከል ከፍተኛ መከፋፈልን ለመፍጠር ችሎ ነበር፡፡ በዚህ ጊዜ ተማሪውን ወደ አንድ አቋም ለማሰመጣተ በሚል ተማሪዎች በየመጡበት አካባቢ እየተሰበሰቡ ይወያዩበት በሚል የግራ አብዮተኞች የሚባሉትም በአገራዊ ጉዳይ ላይ የየዘውጌ ብሄረሰብን በተናጠል እንቅስቃሴ መጀመራቸውን እንደ አዎንታዊ እርምጃ (ለታክቲክ ሲባል) መውሰድ ጀመሩ፡፡ በዚህ ጊዜ አካባቢ ይመስላል የሕወሀት አስኳል ነው ተብሎ የሚታሰበው የትግራይ ተማራጆች ማህበር (ማህበር ገስገስቲ ትግራይ) የተቋቋመው፡፡ ደርግ በሶሻሊዝም ስም መማር ከጀመረና በተወሰነም ደረጃ ቢሆን የተራማጁን የፖለቲካ ጨኸት (የመደብ ጭቆናን ማስወገድ) ከቀማው በአገሪቱ ያለውን የቅራኔዎች ደረጃ እየቀየረ ነው ማለት ነው፡፡

ስለዚህም ቢያንስ ደርግንና የመንግስትን ጥያቄ በሚመለከት በአገራችን ያለው ዋነኛ ቅራኔ የመደብ ሣይሆን የብሄር ቅራኔ ነው፤ ስለዚህ ደርግን ለመጣል የሚደረግ ትግል በአደረጃጀት ደረጃ በብሄሮች ላይ የተመረኮ መሆኑ ትክክለኛው አካሄድ የሚል ሃሣብ መንፀባረቅ ጀመረ፡፡ ይህም የሕወሀትን በብሄር መደራጀት እንቅስቃሴ የጽንሰ ሃሣብ ድጋፍ ሰጠው፡፡

አንዳ ተራማጆች በብሄር መደራጀታቸው ትክክል ነው የሚል መስመር ከተያዘ በኋላ ግን ዘውጌ በብሄርተኝነት ሕዝቡን ለማደራጀትና ለማነሣሣት የሚጠቀምበት የብሄርተኝነት ስሜት (በቋንቋና በባህል፣ የራሱ የዘውጌውን የተለየ ታሪክ በመፃፍ፣ ዘውጌውን በተለየ ተጨቁኗል ወይም የተለየ ነው የሚለውን የማነሳሳት ስሜት ለመፍጠር ወዘተ የግራው ርዕዮተዓለም ከሚሰብከው የመደብ ወገንተኝነትና የጭቁኖች አንድነት ጽንሰ ሃሣብ ጋር ቀስ እያለ መላተሙ የማይቀር ነበር፡፡ ዘውጌ ብሄርተኝነት ዘውጌውን ለማሰባሰብ የሚጠቀምባቸው የታሪክ ምሣሌቻች (ለምሣሌ የወያኔ እንቅስቃሴ) ከተራማጅነት ባሕሪይ ጋር ለማጣጣም መባዘንን ያስከትላል፡፡ ደረሰብን የሚባል ጭቆናን አግዝፎ ማቅረብ ማኅበረሰቡን በእልህ ለትግል ሊያነሳሳው ይችላል፡፡ ነገር ግን በሌላ በኩል ከሌሎች ዘውጌዎች ጋር ያለውን ግንኙነት የማሻከር ባሕሪይ ይኖረዋል፡፡ በዚህም ምክንያት ከተለየዩ ዘውጌ ማህበረሰባት የመጡ የግራ ኃይሎች በራሳቸው በታሪክ አተረጓጎምና በመሳሰለው ግጭት ውስጥ ሊገቡ የሚችሉበት ዕድል እየሰፋ ይሄዳል፡፡
ይህ ብቻ አይደለም፡፤ የግራ ትግል በየዘውጌው ተከፋፈል ማለት ዘወግ ዘለል (Multi Ethnic) ባሕሪያቸውና ከዚያም በዘለለው የግራ አብዮተኛነታቸው የውስጥ ስሜቶች ላይ ግጭት መፍጠሩ አይቀሬ ነው፡፡ ይህ ደግሞ በንድፈ ሃሣብ ደረጃ ብቻ የቀረበ መላ ምት አይደለም፡፡ በተግባር በትግራይ ውስጥ የታየ ነው፡፡ በሕወሀት እና በኢትዮጵያ

ዴሞክራሲያዊ ሕብረት (ኢዲህ) ከዚያም በህወሀትና በኢህአፖ መካከል የተደረገው ጦርነት ከርዮተ አለም ውጪ በትግራይ ውስጥ ለመንቀሳቀስ መብት ያለው ማነ ነው የሚለውን ጥያቄ መሰረት ያደረገ ነው። ምንም እንኳ በሁለቱም ሕብረ-ብሄራዊ ድርጅቶች ውስጥ ብዙ የትግራይ ተወላጆች አባላት ያሉ ቢሆንምና ሕወሀት ከኢድህ ጋር በርዮተ አለም ምክንያት ተጋጨሁ ቢል እንኳን ከኢህአፖ ጋር ያለው ልዩነት መሠረቱ ርዕዮተ አለም ነው ማለት ስለማይቻል ለሁሉም ግጭቶች ዋነኛ መሠቱ ርዕዮተ አለም ነው ማለት ስለማይቻል ለሁለቱም ግጭቶች ዋነኛ መሠረቱ ትግራይ ውስጠ ትግራዋይ ያልሆኑ ድርጅት ርዕዮተ ዓለሙ ምንም ሆነ ምን መታገል አይችልም የሚለው የሕውሀት አስተሳሰብ ነበር። ይህ ደግሞ እከተለዋለሁ ከሚለው የግራ ርዕዮተ አለም ጋር የሚጋጭ፤ በውስጡ ብዙ መዘዞች ያለዘ አካሄድ ነው። ሕወሀት መጀመያ ሲመሰረት በ1967 ዓ.ም ባወጣው ማኒፌስቶ ዓላማው መገንጠል መሆኑን ባስቀመጠበት ጊዜ ይህንን ርምጃ ቢወስድ ብዙ አያስገርምም። ነገር ግን የመገንጠልን ሃሣብ ትቼዋለሁ ወይም ዋነኛ ው የትግል ስትራቴጂዬ አይደለም ካለ በኋላና ይልቁንም በማርክስሲት ርዕዮተ አለም ነው የምመራው ብሎ ካወጀ በኋላ ይህን ርምጃ ሲወስድ በሕወሃት የውስጥ ማንነት ላይ ያለውነ ቀውስ በግልጽ የሚያመላክት ይመስለኛል። እነዚህ የሕወሀት መንታ ገጽታዎች ግን ሌላ የዚህ ተቃራኒ የሆነ የውስጥ ግጭት ውስጥም ከትቶታል፤ በተለይ ሌሎች ዘውጌ ብሄርተኞችን በሚመለከት። ዋናው ቅራኔ የብሄር ቅራኔ ነው ከተባለና አራዊ ትግሉም በየዘውጌው የተደራጁ ሃይሎች በየዘውጌ ከባቢያቸው መካሄድ አለበት ከተባለ እነዚህ የተናጠል ትግሎች በአንድት የሚመጡት እንዴት ነው? ለሚለው ጥያቄ መልሱ በየዘውጌው ያሉ ማሌዎች የብሄር ትግሉን መርተው በኋላ በሕብረ-ብሄራዊ ማለ ይፈጥራል ወደሚል ይወስዳል። የዘውጌ ትግሉን ማሌዎች በማይመሩበትስ ቦታ? ምናልባት እስተወሰነ ቦታ ድረስ እነዚህ ድርጅቶች ጋር የሕብረት ግንባር መፍጠርና ትግሉን ማቀናጀት ይቻላቸው ይሆናል። ከዚያስ? በተለይ ወደ ሥልጣን እየተቃረበ ሲኬድስ? ይህ በአንድ በኩል የዘውጌ ድርጅቶችን ከህብረ ብሄራዊ ድርደቶች የሚመርጠው በሌላ በኩል ደግሞ የዘውጌ ድርጅቶቹን ለመቆጣጠር አለመቻል የፈጠረው የውስጥ ችግር እስከ አሁንም ኢህአዴግ ሊፈታው ያልቻለው ትልቁ ራስ ምታቱ ሆኗል። ሠራም አልሰራም በኢህአዴግ በኩል ለዚህ የውስጥ ጭንቀት የተሰጠው መልስ በየዘውጌው እሱ ሊቆጣጠራቸው የሚችላቸውን ድርጅቶች መፍጠርተ ነው (በዘመኑ የፖለቲካ ቋንቋ ተለጣፊዎች የማባሉትን ማለት ነው)። ይሀ ብሄር ብሄረሰቦች የራሳቸውን እድል በራስ የመወሰን እስከ መገንጠል መብት አላቸው የሚልን ዴሞክራሲያዊነት አንግቢያለሁ የሚል ድርጅት በሌላ በኩል ራሳቸውን እንዳያስተዳድሩ፣ የሚመስላቸውን ድርጅት በራሳቸው እንዳይፈጥሩና ለዘውጌአቸው ጥቅም እንዳይታገሉ እንቅፋት የመሆን ተግባራዊ አካሄድ የኢህአዴግን የተጨነቀችና ግራ የገባት ነፍስ

የሚያሣይ ነው። በተግባርም በተለይ ሕወሀት ኢህአዴግን ሲመሠርት ለሕብረ-ብሄራዊ ድርጅቶች ያሣየውን ትዕግስት (ለምሣለ ለኢህዴን) ከሥልጣን በኋላ ለውጦ በውስጡ የነበሩትን የተለያዩ ዘውኔ ማኅበረሰብ አባላት አስወጥቶ በየዘውጌያቸው እንዲደራጁና ኢህዴንና ራሱን ወደ አማራ ድርጅት (ብአዴን) እንዲቀይረ ማድረጉ አመለካከቱ በተግባር የፈጠረውን ችግር በመገንዘብ ነው።

በኋላ በዝርዝር እንደምናየው ይሀ የኢህአዴግ (ሕወሀት) የዘውጌ ብሄርተኛነትና የግራ አብዮተኛነት ከሁለት ትልልቅ የኀብረተሰብ ክፍሎች ጋር ግጭት ውስጥ ከቶታል። በአንድ በኩል ዘውጌ ብሄርተኛነት ከምር የሚወስዱና በዚህም ምክንያት በነፃ ተደራጅተው ዘውጌያቸውን በፖለቲካ ዙሪያ ለማሰባሰብ የሚሞክሩ ሃይሎች (ስለዚህ ለዘውጌያቸው ከአገራዊ ኬክ የሚገባውን ለማስገኘት) በነፃ መደራጀት ከማይወደው የኢህአዴግ ባሕሪይ ጋር ይጋጫል። በሌላ በኩል ራሳቸውን እንደ ኢትዮጵያዊ ብሄርተኛ የሚወስዱ ኃይሎች (በእምነት ደረጃ ሣይሆን በትውልዳቸው ከምንም «ንፁህ» ዘውጌ ራሳቸውን መመደበ የማይችሉ የተደባለቁ ኢትዮጵያውያን ወይም ደግሞ በትውልድ ምክንያት ወይም በጋብቻ ምክንያት ሳይሆን በአስተዳደጋቸው ዘውጉ ዘለል የሆኑ ሥነ-ልቦና ያላቸው ለምሣሌ የከተማ ሰዎች) ከዘውገ በላይ መደራጀትን ከማይወደው ባሕርዩ ጋር ይጋጫሉ። ኢህአዴግ መፈረጅ በሚወደው ሌላው ባሕሪይ የተነሣ የመጀመሪያዎቹን «ጠባብ ብሄርተኛ» የኋለኞቹን ትምክህተኛ ወይም የበለጠ ለማጥላላት ሲፈልግ «ነፍጠኛ» ፣ «ጥገኛ ነፍጠኛ» ወዘተ እያለ ግጭቱን የበለጠ ያካርረዋል። በውስጡ ያለውን አመለካከት ችግር መፍታት ሳይችል ትግሉን ወደ ኀብረተሰብ ለማሻገር የሚያደርጉትን ጥረተ የበለጠ የኀብረተሰቡን ውስጣዊ ሰላም እናጋ አድርጎታል።

ይህን ሁሉ የኢህአዴግ የውስጥ ችግር ስናወራና ችግሩም በሐንበረሰቡ ላይ ሊፈጠር የሚችለውን አደጋ ስንተነትን፣ ኢህአዴግ ከሚያምነበት እምነት ውጪ ሆን ብሎ አገርን ወይም ሰዎችንና ድርደቶችን ለመጉዳት ፍላጎት አለው ሳንልና የማየደርገውን ነገር ሁሉ የሚያደርገው እምነቱን በተግባር ለማዋል እንጂ በእምነቶቹ ሥር ተደብቆ በተግባር የሚያሳድደው ምድራዊ ጥቅም የሥልጣንና ከሥልጣን የሚገኝ ፍርፋሪ) አለው ብለን ሳናስብ ነው። እነዚህ ችግሮች ደግሞ ቀመሩ ውስጥ ሲገቡ ኢህአዴግ በዴሞክራሲ ግንባታ ላይ ሊያመጣ ያለውን ችግር ለማየት አይከብድም። ለጊዜው በእምነቱ ዙሪያ ባጠነጠኑ ጉዳዮች ላይ ብቻ እናተኩር። ሌላው በዚህ ዙሪያ የሚነሣ ተግባራዊ ችግር የቅድሚያ አሰጣጥ (priority) ችግር ነው። ከኢህአዴግ ሁለቱ እምነት እንነሣ። በኢህአዴግ ውስጥ ያሉት አራት የዘውጌ ድርጅቶች በአንድ በኩል እንደ ዘውጌ ብሄረተኛ ዋና ተግባራቸው የዘውጌ ማኀበረሰባቸውን ጥቅም ማስጠበቅ ነው። በሌላ በኩል ደግሞ ሁሉም በጋራም ሆነ በየድርጅቱ ውስጥ ያሉት የግራ ኃይሎች ወገንተኛነታቸው ከሁሉም

«ጭቁን ሕዝብ» ጋር ነው፡፡ አንዱ ሰዎችን የሚከፋፈለው በኢኮኖሚ አቅማቸው ነው፡፡ ሌላው የኢኮኖሚ አቅማቸው ምንም ሆነ ምን የዚያ ዘውጌ ማኅበረሰብ አባል መሆናቸው በራሱ የዘውጌ ድርጅቱ ወገንተኛ ያደርጋቸዋል፡፡ ይህ ሁኔታ ከሚተገበሩ ፖሊሲዎች ጋር ግልጽ ግጭት ይፈጥራል፡፡ በምሳሌነት ለመጥቀስ ያህል የኢህአዴግን የከተማ ቤት ፖሊሲ በመቃወም ቤታችን ይመለስልን ብለው የጠየቁ ዜጎችን አይቻልም፤ ይህ ድሆችን ይጎዳል፤ የአድኃሪያን ጥያቄ ነው ብሎ ዘግቶታል፡፡ ሆኖም ይኸው ድርጅት በትግራይ ውስጥ ቤት ለተወረሰባቸው ሰዎች ቤታቸውን መልሷል፡፡ ይህ መቼም በዜግነት እኩልነት መብት ለሚያምኑ ዴሞክራሲያዊ ድርጅት በፍጹም የሚዋጥ አይደለም፡፡ ለኢህአደግ ግን የውስጥ ቅራኔው ንጹህ መገለጫ ነው፡፡ እንዲህ ዓይነት የተዘባረቀ የአድልዎ አሠራር ከመሠረታዊ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ሂደት ጋር የሚጋጭ ነው፡፡ ከዚህ ጋር አብሮ የሚያያዘው ቀዳም ብዬ የጠቀስኩት መንግሥት ዜጎቹን እንደት ያያቸዋል የሚለው ጥያቄ ነው፡፡ ዜጎችን እንደ ግለሰብ ዜጋ ሲታዩ የሚኖሯቸው መብቶችና ግዴታዎች ጋር ሊፈጥር የሚችለውን ግጭት ከሕገ-መንግሥት ድንጋጌዎች ጋር በማያያዝ ለማስረዳት ሞክሬያለሁ፡፡

ለኢህአዴግ በተለይም ለሕወሀት ሌላ ራስ ምታት የሚሆነው በአንድ በኩል በዘውግ ጥምረት ላይ የተመሠረተ (Ethnic Coalition) መንግሥት ለማቆም መፈለግና ይህን ጥምረት ደግሞ በአገሪቱ ውስጥ ካሉ ዘውጌ ብሄረሰቦች አናሳውን ክፍል የያዘው ኃያል (በነበረው የታሪክ አጋጣሚ) ሊመራው ብቻ ሳይሆን ሊቆጣጠረው ሲፈልግ የሚፈጠረው ፍትጊያ ነው፡፡ የጊዜ ጉዳይ ነው እንጂ በእንዲህ ዓይነት ጥምረት ውስጠ ከፍተኛ የሕዝብ ብዛት ያላቸው ዘውጌዎች የመንግሥትን ሥልጣን በተለይም ከፍተኛ የሆኑትን የሥልጣን እርከኖች መመኘታቸው አይቀርም፡፡ ምንም እንኳን ለመጀመሪያ ጊዜ እነዚህ ከመሪው ድርጅት ውጭ በኋላ በመሪው ድርጅት የተቋቋሙት የዘወጌ ድርጅቶች የሁለተኛ ደረጃ ቦታቸውን ቢቀበሉም ትንህ እየተጠናከሩ ሲሄዱ የሚገባንን እናግኝ ማለታቸው አይቀርም፡፡ እንዲህ ዓይነቱ ውጥረት ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንቦታውን ብቻ ሳይሆን የአገሪቱን ሰላምና መረጋጋት ማወኩ አይቀርም፡፡

የኢህአዴግ ዘውግ ተኮር ፖርቲካ ከዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ አንፃር የሚፈጥረው ሌላም መዘዝ አለ፡፡ ይህም የአገር ሀብት ክፍፍልን በሚመለከት የሚፈጠረው ችግር ነው፡፡ የዘውግ ስሜት ብዙውን ጊዜ ኃይለኛ ስሜት የሚጭር ለአምክህዮታዉ ውይይትና መረዳዳት የማይመች ነው፡፡ የዘውግ ብሄረተኛነት ተጠቃሁ ወይም ተበደልሁ የሚል ስሜት ከፋኛ ይጎነትለዋል፡፡ መሠረት በሌለው ወሬ እንኳን በተበደልኩ ስሜት የዘውግ ብሄረተኛነትን ማነሳሳት አይከብድም፡፡ በዚህ ዙሪያ በተለይ በልሂቃን በኩል የሚነሳው

የጥቅም ግጭት የዘውግ መልክን እንዲይዝ በቀላሉ ሊገፋፋ ይችላል:: በክልሎች መካከል በሚደረግ የበጀት ድልድል ዙሪያ በኢህአዴግ ውስጠ ባሉ ድርጅቶች ውስጥ እንኳን ያለውን የከረረ አለመግባባት በየዓመቱ በበጀት መጽደቅ የፓርላማ ውይይት የምንሰማውና የምናየው ነው:: ችግሩ ግን ከዚያም ይልቃል:: በዘውግ ላይ ለተመሠረተ መንግሥት የበላይነት አለው የሚባል የዘውግ ብሄረተኛ ድርጅት ካለ ነገሩ እውነትነት ኖረውም አልኖረውም አንድ ክልል በተለይ ተጠቅሟል የሚል ስሜት መጠጠሩ የሚቀርም አይደለም:: በአድልዎ ምክንያት ባይሆን በዚያ በክልል ውስጥ ትንሽም የተሻለ እንቅስቃሴ ከታዬ ሌሎች የራሳቸውን ዘውግ ለማሰባሰቢያ ዘውጋቸው እንደተበደለ በማስረጃነት ማቅረባቸው አይቀርም:: ኢትዮጵያን በተመለከተ በዚህ ዙሪያ በትግራይ ላይ የሚነሱት ዘርፈ ብዙ ሃሜታዎች ምሳሌዎች ናቸው:: እነዚህ ሃሜቶች እውነትም ሆነ ሀሰት ይህ አለመካከት (Perception) መኖሩ ብቻ በአገሪቱ ዜጎች መካከል የመተባበር (Solidarity) ስሜት ሳይሆን የመፎካከርና የምቀኝነት ስሜት መፍጠሩ አይቀሬ ነው:: ይህ በመሆኑ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታውን ይጎዳዋል::

ይህ ያልተመጣጠነ የአገር ሀብት ክፍፍል ስሜት ግን ከክልሎች አንፃራዊ እድገት ጋር ብቻ የተያያዘ አይደለም:: የዚህ ኢ-ፍትሃዊነት ጥርጣሬ በመንግሥት ሥራዎች ላይ ማን ይቀጠራል በሚለውም ላይ ከፍተኛ አለመግባባቶች (በግልጽም ባይሆን) መፍጠሩ አይቀርም:: የደሞክራሲ ግንባታ እና የአገር የኢኮኖሚ እድገት ጠንካራ አገራዊ ተቋማትን ይፈልጋሉ:: እነዚህ ጠንካራ አገራዊ ተቋማት ሊፈጠሩ የሚችሉት በተቋማቱ ውስጥ ብቃቱና ችሎታው ያላቸው ሰዎች ሲሠሩ ነው:: ከብቃት ይልቅ በሌሎች ከሥራው ጋር ባልተያያዙ መስፈርቶች ሰዎች ሲቀጠሩ ተቋማቱ ይጎዳሉ፣ ይዳከማሉ:: እንዲህ ዓይነት ብቃት የሌላቸው ሰዎች በተቋማቱ ይጎዳሉ፣ ይዳከማሉ:: እንዲህ ዓይነት ብቃት የሌላቸው ሰዎች በተቋሞቹ ውስጥ ሊሠሩ የሚችሉባቸው ሁለት ምክንያቶች አሉ:: አንደኛው እንደ ኢተዮጵያ በዘውግ በተከፋፈለና ዘውጌ ብሄረተኛነት በግልጽ ከፍተኛ ቦታ በተሠጠው እና በድህነት ምክንያት የመንግሥት ሥራ ማግኘትን እንደ ትልቅ ጥቅም በሚታይበት አገር የመንግሥት ሥራን በተቻለ መጠን ከተለያዩ ዘውጌዎች ለመጡ ሰዎች ማደላደል ለፖለቲካ መረጋጋት አስፈላጊ እንደሆነ ተቆጥሮ የመንግሥት ሥራን በዘውግ የማደላደል (ቢቻል ተመሳሳይ ችሎታ ባላቸው ሰዎች መሀል) አሠራር ተቀባይነት ሊያገኝ ይችላል:: ይህ በተለይ ወደኋላ የቀሩ የዘውጌ ብሄረሰቦችን ለማገዝ የሚወሰድ ርምጃ በመርህ ደረጃ ተቀባይነት ያለው ቢሆንም በተግባር ግን በተለይ ግን በማደላደለ ሂደት ብቃት (Merit) ሁለተኛ ደረጃ ከያዘ ለተቋሞች ድክመት አስተዋጽዖ ማድረጉ አይቀርም::

መንግሥታዊ ተቋሞችን የሚያዳክመው ከዚህ ጋር በተያያዘ ችግር በቅጥር ጊዜ ወይም የውስጥ እድገት ላይ አድልዎ የሚደረግ ሲሆንና ወይም አድልዎ ይደረጋል ተብሎ ሲታመን ነው:: ከዚያም በላይ ግን የዚህ አድልዎ መሠረቱ የዘውግ መበላለጥ ነው ተብሎ ከታመነ የተቋሞችን የወስጥ ጥንካሬ የበለጠ ክፋኛ ሊሸረሽረው ይችላል:: በሠራተኛ ሞራል ላይ የሚጥለው ጫና ቀላል አይሆንም:: ለተቋሞች ቀልጣፋ አሠራር አስፈላጊ የሆነውን የሠራተችችን መደጋገፍ በመቀነስ፣ በአጠቃላይ በሠራተኛው ምርታማነት ላይ ከፊተኛ ተፅእኖ ይኖርዋል:: የተቋሞች የውስጥ አሠራር መዳከም ደግሞ ሙስናን ያበርታታል:: በአጠቃላይ ዘውጌ ብሄረተኛነት ሲበረታታ ለአገር እድገት በአጠቃላይነ ለሰላምና መረጋጋት በተለይም ደግሞ በዜግነት ላይ የተመሠረት ጠንካራ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመፍጠር ከፍተኛ እንቅፋት ሊፈጥር እንደሚችል በአገራችን በተግባር እያየነው ያለ ችግር ነው::

3. የዓለም ሁኔታ መቀየርና ኢህአዴግ ያልሆነውን (የማያምንበትን) ለመሆን መሞከር

ኢህኤደግ ከላይ ባነሳኋቸው ሁለት የተምታቱ እምነቶቹ መወጠሩ አላንስ ብሎት የትጥቅ ትግሉን አሸንፎ ሥልጣን በያዘበት ጊዜ የዓለም ሁኔታ ክፋኛ ተቀየረ:: በአንድ በኩል ኢህአዴግ በጽኑ የሚያምንበት የግራ ርዕዮተ ዓለም በሶቭየት ሕብረትና በምሥራቅ አውሮፓ ከዚያም ቀስ በቀስ በሁሉም ሶሻሊዝምን እንከተላለን (አልባንያን ጨምሮ) በሚሉ አገሮች ዘንድ ተቀባይነት አጠቶ በሕዝብ ግፊት የታሪክ ቆሻሻ ማጠራቀሚያ ውስጠ ተጣለ:: ከዚያው ጋር አብሮ ግን ከዚህ ቀደም እንደ ኢትዮጵያ ያሉ ድሀአገሮች በጥብቅ የሚልጉትን የውጭ እርዳታ በሚከተለት ርዕዮተ ግለም መሠረት ከምሥራቅ ወይም ከምዕራብ ተጠግተው ለማግኘት የሚችሉበት (በተለይ ወታደራዊ) አማራጭ አካሄድ ተዘጋ:: በዓለም ውስጠ ያለው ጨዋታ አንድ ዓይነት ሆነ:: ይኸውም የከበርቴ ሥርዓት የመመሥረት ሂደት ነው:: ይህ ሥርዓት ለመመሥረት በኢኮኖሚ ፖሊሲ ዙሪያ መወሰድ ከሚያስፈልገው «የመዋቅር ማሻሻያ» ርምጃዎች በተጨማሪ በፖለቲካ አደረጃጀት ደረጃም ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን ቢያንስ በወሬ ደረጃ መገንባት ከሀብታሞቹ አገሮች ጋር ለሚኖር ጤናማ ግንኙነት አስፈላጊ ሆነ:: ይህ ደግሞ የኢህአዴግ ማንነት ከሆኑት ከግራ ርዕዮተ ዓለም ከወሰዳቸው አመለካከቶቹ ጋር ክፋኛ የሚጋጭ ሆነ:: ከላይ በጠቀስናቸው ሁለት የሚቀናቀኑ አመለካከቶች የተወረጠው የኢህአዴግ ነፍስ ሌላ ሦስተኛ በአፍ የሚዘምረው ከሁለቱም ማንነቶች ጋር የሚጋጭ አመለካከት ተጨምሮበት ድርጅቱን ዛር የተጠናወተው ያህል አንዘፈዘፈው::

ይህ በሦስት በኩል የተወጠረ የኢህአዴግ ነፍስ በመጀመሪያ ያጣው ግልጽና ለትግሎቹ የሚገባ ርዕዮተ ዓለምና አጠቃላይ አቅጣጫ ነው። ከዚህ በፊት ትክክልም ሆነ ስህተት አባላቱን የሰበሰበበት ግልጽ ዓላማና አቅጣጫ ነበረው። ሥልጣን መያዝ የሚሪታየው (ቢያንስ ለሚያምኑት አባላቹ) ዋና ግላማን ከግብ ለማድረስ እንደማያስፈልግ መሳሪያ ነበር። አሁን ግን ያ ዓላማ የነበረው አድኃሪው የከበርቴ ሥርዓትና ኢምፔሪያሊዝም አሁን እንደተፈላጊ ሥርዓትና ወገን ሆኖ መቅረቡ በድርጅቱ በራሱ ውስጥ፣ በተለይ በአማኞቹ (True Believers) በኩል ክፋኛ የአእምሮ አለመረጋጋት መፍጠሩ አይቀርም። በነዚህ አማኞች ዘንድ ድርጅቱ እምነት የሌለው፣ አጠቃላይ ዓላማው መሪዎቹን በሥልጣን ለማቆየት የሆነ፣ በዚህም ምክንያት ለዓላማው የተሰዉት ጓዶቻቸው ሕይወት በከንቱ የወደቀ ያስመሰለ፣ ሆኗል። በመጀመሪያ ዙር ድርጅቱን የለቀቁት አባሎች በኋላም ላይ በተለይ በሕውሀት የውስጥ ክፍፍል ጊዜ የተባረሩት ከፍተኛ የአመራር አባላት ያነሷቸውን ብዙ ጥያቄዎች ከዚህ «ዓላማን ከመሳት» ጉዳይ ጋር የተያያዙ እንደነበር ይታወሳል። ይህ ችግር ግን የድርጅቱ ብቻ አይደለም። ጭራሽ ዓላማውን ያሳተና የመኖሩ ምክንያት ሥልጣን ላይ መቆየት ብቻ የሆነ ድርጅት ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ እንዴት ችግር እንደሚፈጥር ከኢህአደግ በፊት በነበሩት ሁለት የአገንዝ ሥርዓቶች ያየነው ነው።

ኢህአዴግ ሥልጣን ሲይዝ የተቀየረውን ግላማ አይቶ፣ በዚህም መሠረት የራሱን የእስከአሁን አመለካከት በዝርዝር ገምግሞ፣ የወደፋት አካሄዱ መለወጥ እንዳለበት አመኖ በዚህም ምክንያት ተለዋጭ አዲስና ከጊዜው ጋር የሚሄድ ግላማ አንግቦ አባላቱንም ይህንኑ አሳምኖ የአቅጣጫ ቅያሬ አድርጎ ቢሆን ለአገሪቱ ዴሞክራሱያዊ ሥርዓት ግንባታ አዎንታዊ አስተዋጽዖ ይኖረው ነበር። የሆነው ግን ይህ አይደለም። ኢህአዴግ በምንመ ቦታ የቀድሞ አስተሳሰቡን (የግራ ርዕዮተዓለሙን ወይም ዘውግ ተኮር እምነትን) ቀጥሬያለሁ አላልም። ይህንንም ለአባላቱ በግልጽ አላስረዳም። በዓለም ላይ የተፈጠረወን ሁኔታና ይህም የሚይቀወን እራስን የመቀየር ሂደት ኢህአደግ ያየው እንደ ጊዜያዊ ማፈግፈግ ነው። በዚህም ምክንያት የተቀበለው በአንዳንድ ሁለተኛ ደረጃ ጉዳዮች ላይ የሚደረግ ማስተካከል ማስፈለጉን ነው። ከሁሉም በላይ ግን ድርጅቱ እውነተኛ እምነቱን ለሦስተኛ ወገኖች (በተለይ ለውጭ ኃይሎት) ለመሸሸግ የሚያስችል የተራቀቀ የኘሮፖጋንዳ ሥራ መሥራት እንዳለበት እንጂ መሠረታዊ እምነቱን መቀጠር አስፈላጊ ሆኖ አላገኘውም። በሌላ አነጋገር በኢናአዴግ መሪዎች ዓይን አዲስ የተፈጠረው ሁኔታ የሚጠይቀው የተራቀቀ ብልጥነት እንጂ የራስን የውስጥ እምነት መፈተሽን አይደለም። በኋላ በዝርዝር እንደምናየው ለአባላቱ የቀድሞ ዓላማዎች አሁንም ሕያው ናቸው የሚል መልእክት በማስተላለፍ ከቀድሞዎቹ እምነቶቹ ፍጽም ተቃራኒ የሆነ ስራው የፈጠረው

ግጭትና ያስነሳው የአካሄድ ቀውስ በቀላሉ የሚታይ አይደለም፡፡ ኢህአደግ ይህንን እውነተኛ እምነትና በማስመሰል መካከል ያለውን ልዩነት ለማጥበብ የሚያስፈልገው የቀቀቀ የኘሮፖጋንዳ ሥራ ብቻ ሳየሆን ለዚያ የሚበጅ የአገዛዝ መሳሪያም መዳበር ነበረበት፡፡ ይህም ለኢህአዴግ የፀረ-ደሞክራሲ አካሄድ ከማድረጉም በላይ ለወደፊትም የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ እንቅፋት ሆኗል፡፡

በአዲሱ የዓለም ሁኔታ አምባገነናዊ መንግሥታት ዓይን ያወጣ የጭፍጨፋና የኃይል ርምጃ በሕዝባቸውም ላይ እንኳ ቢሆን ለመውሰድ ይቸግራቸዋል፡፡ በመጀመሪያ ያለነው እንዲህ ዓይነት የሰብግዊ መብት ረገጣን ለመደበቅም አስቸጋሪ የሚያደርግ በጣም ፈጣንና በቀላሉ ከሌላው ዓለም ጋር የሚያገኛኝ ቴክኖሎጂ በተንሰራፋበት ዘመን ላይ ነው፡፡ ግልጽ የሆነ ግፍ በሚፈጸም ጊዜ ዓለም በቀላሉ እና በቶሎ ያውቀዋል፡፡ የዓለም እየጠበበች መሄድም በሕዝቦች መካከል ያለውን ግንኙነት እያጠናከረው በዓለም አቀፍ ደረጃ ለሰወ ልጅና ለዴሞክራሲ መብቶች የሚታገሉ ድርጅቶች እንዲበዙ አድርጓል፡፡ እነዚህ ድርጅቶች በየትም ቦታ ግፍ ሲፈጸም በቶሎ ለመንግሥታቶቻቸው መንገርም ሆነ መንግሥቶቻቸው ርምጃ እንዲወስዱ መግፋት የሚችሉበት ዘመን ነው፡፡ በዚህም ምክንያት ኢህአዴግ ከእርሱ በፊት የእርሱ ዓይነት ርዕዮተ ዓለም አቀናቃኞች ሥልጣን ላይ በነበሩበት ጊዜ ይጠቀሙበት የነበረበትን በማሳበር የመግዛት እድል አላገኘም፡፡

ለዚህ «ችግር» ኢህአዴግ ያገኘው ፍቱን መሳሪያ የአገሪቱን የፍትህ ሥርዓት አስፈራርቶ በመግዛት መሳሪያው ማድረግ ነው፡፡ በአንድ በኩል የፍትህ ሥርዓት ከመንግሥት አስፈፃሚ አካል ነፃ ነው የሚለወን የዴሞክራሲ መሠረታዊ መርህ በህገ-መንግሥቱ አካቶና ሊሰሙትና ሊታለሉለት ለሚፈልጉት ሁሉ በአስልቺው ኘሮፖጋንዳው እየተናገረ በተግባር ግን የፍትና ሥርዓቱን በሚያሳፍር መንገድ የፖለቲካ ተቀናቃኞቹን የሚመታበት ፍቱን መሳሪያ አደረገው፡፡ ይህን ተግባሩን በትጋት እንዲወጣ በመጀመሪያ መደረግ የነበረበት ተቋሙን ክፋኛ ማዳከም ነው፡፡ ለዚህም ልምድ ያላቸውን ዳኞች አባሮና ገና ከህግ ትምህርት ቤት በወጡ ወጣቶች ሞልቶ ፍትህን ማግኘት በጣም የሚናፈቅ ነገር ግን የማይገኝ ውድ ነገር እንዲሆን አደረገው፡፡ በኢትዮጵያ የዳኝነት ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ የፍርድ ቤት ቀጠሮ ለቀናትና ለሳምንታት መሆኑ ቀርቶ ለወራት ብዙ ጊዜም ለዓመታት የሚሰጥ ሆነ፡፡ ፍርድ ቤቶች በሚያስገርም ሁኔታ ከመዳከማቸው የተነሳ አንድ የወንጀል ተጠርባሪ በእስር ሆኖ ጉዳዩን ሲከታተል ከአሥር ዓመት በላይ ቆይቶ በመጨረሻ ጥፋተኛ አይደለህም ተብሎ የሚለቀቅበት አሳፋሪ ሁኔታ እየተለመደ መጣ፡፡ ምስክር መስማት የተጀመረበት ጉዳይ «ዳኞች አልተሟሉም» በሚል ምስክሮች ሳይታዩ ለዓመታት መቆየት ባህል ሆነ፡፡ ቀጠሮና ፍርድ በተከሳሹ ዓይን እስከሚደበላለቁ

ድረስ ተደጋጋሚና ረጅም ቀጠሮዎች መስጠት በጫም የተለመደ ክስተት ሆነ፡፡ የፍትህ ሥርግቲ «ፍትህ የዘገየበት ፍትህ የተነፈገው ነው» የሚለውን የሕግ ባለመያዎች ብሂል በተቃራኑው በተግባር ለማረጋገጥ የተቋቋመ መሰለ፡፡

አንዴ የፍትህ ሥርዓቱ በዚህ ደረጃ ከተዳከመ በኋላ የፓለቲካ ባላንጣዎችን ለማጥቂያ መሳሪያነት ለማዋል የሚያስፈልገው የተወሰኑ ዳኞችን በተለያዩ ጥቅሞች ይዞ ባላንጣዎችን እነዚህ ችሎቶች ፊት ማቅረብና በመጀመሪያ በዋናነት ቢያንስ የዋስ መብት እንዲያገኙ ማስከልከል ነው፡፡ ይህ እንዲሆን ደግሞ በአቃቤ ህግ በኩል ዋስ የሚያስከለክል አንቀጽ ጠቅስ መክሰስ ይበቃል፡፡ ሕጉ ዋስ መብትን የሚቅድ ከሆነመ ሙሉ በሙሉ በሚቆጣጠሩት ፓርላማ ለዚያ ዓይነት ክስ የዋስ መብት የሚከለክል አዲስ ህግ ይወጣል፡፡ አንዴ የዋስ መብት ከተከለከለ በኋላ ግን የቀረውን የፍትህ ሥርዓቱ ሽባነት በራሱ ይፈጽመዋል፡፡ በረጅም ቀጠሮዎች እጅቦ ጉዳይን ዓመታት እንዲፈጅ ማድረግ ነው፡፡ በዚህ ጊዜ ውስጥ ይህ የፖለቲካ ባላንጣ «ልኩን» አውቆ ይወጣል፡፡ ይህ የተለመደ የኢህአደግ ስልት «በተግባር ተፈትኖ» አመርቂ ውጤትን ያስገኘና ኢህአዴግ የፖለቲካ ባላንጣዎቼ ናቸው ባላቸው ግለሰቦች ወይም ድርጅቶች ላይ በደንብ የተጠቀመበት ታዋቂ መሳሪያው ነው፡፡ ኦነግ ናቸው ተብለው የተጠረጠሩ በርካታ ግለሰቦች ይኸው ከ8 ዓመት በላይ ያለፍርድ በወህኒ ቤት ይሰቃያሉ፡፡ ይኸው ሥራ በመኢአድም ላይ ተሰርቷል፡፡ ከሕወሀት በፖለቲካ ልዩነት ከወጡት አንጃዎች መካከል በስዬና በቢተው ላይ አሁንም እየተተገበረ ነው፡፡ ይህ ፍርድ ቤቶችን የማጥቂያ መባሪያ አድርጎ የመጠቀም ስልት ከዚህ በፊት በነበሩት ሥርዓቶች በተግባር ይልዋል (ደርግ ተቃዋሚዎቹን ለመቅጣት ፍርድ ቤት አላስፈለገውም፤ ስለዚህም ፍርድ ቤቱን ብዙ ጣልቃ ሳይገባ ትቶታል) ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ ጠንት የሆነ፣ ዜጎች ለበደላቸው ፍትህ ሊያገኙ የሚችሉበትን መንገድ የዘጋ፣ ከመንግሥት አካላት ምንም የሚያከብሩት ተቋማት እንዳይኖሩ ያደረገ አደገኛና ፍጹም መሰሪ አካሄድ የድርጅቱ ኢ-ዴሞክራሲያዊነት ብቻ ሳይሆን የአመራሩን ፍጽም ተንኮለኛነት የሚያሳይ የኢህአዴግ ልዩ አስተዋጽኦ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል፡፡ ይህ አካሄድ በዋነኛነት ይጠቅማል ተብሎ የሚታሰበው በህግ የበላይነትና በዳኝነት ነፃነት ላይ የአምልኮ ያህል እምነት ያላቸውን ለጋሽ አገሮችን በማታለል ነው፡፡ በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ አንዳንድ ብልጣ ብልጥ መሪዎች ለወደፊቱ ራሳቸውን ነፃ ለማውጣት (እኔ ምን አደርግሁ ፍርድ ቤት ነው የወሰነባቸው) ይጠቅማል ሲሉ ያሰለት ሰሌትም ሳይሆን አይቀርም የሚል የራሰ ጥርጣሬ አለኝ፡፡[9]

[9] በፍርድ ቤት ትዕዛዝ አሰቃቂ ግድያዎችን መፈጸም ወይም ሌሎች ሰብዓዊ መብቶችን መርገጥ ያስጠይቃል አያስጠይቅም ለሚለው ጥያቄ አሁን በኢራቅ በሳዳም ሁሴን ላይ በሚካሄደው የፍርድ ሂደት ውጦት የምናየው ይሆናል፡፡ እንደሚታወቀው ሳዳም ሁሴን ለተከሰሰበት ወንጀል መልስ ሲሰጥ በመቶዎች የሚቆጠሩ ሰዎችን የገደልኩት በፍርድ ቤት ትዕዛዝ ነው ስለዚህ ወንጀለኛ አይደለሁም ብሏል፡፡

በኢትዮጵያ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ እንዲሳካ ከተፈለገ በጣም በአስቸኳይ መቅረት ያለበት ይህ አሳፋሪ ጣልቃ ገብነት መሆኑ ምንም የሚያከራክር አይደለም።

የሚያምንበትን እምነቶች በግልጽ ማሳየት ያልቻለውና ይልቁንም ከልቢ የማያምንባቸውን ነገሮች እምነቶቹ ናቸው ብሎ ለመናገር የተገደደው ኢህአዴግና መሪዎቹ እነዚህ የማንነት ግልጭቶች ለመሸፈን ምን ያህል መገለባበጥ እንደሚያስፈልጋቸው ማየት አይቸግርም። አንዴ ወሸት የተናገረ ሰው የተናገረውን እየረሳው በአንድ ጉዳይ ላይ የተለያዩ ውሸቶችን እንደማናገረው ሁሉ እውነትን መናገር አጋጣሚ፣ ውሸትን መናገር ደግሞ የሁልጊዜ ክስተት እየሆነ መሄዱ የግድ ይሆናል። የሚሰማውም ሕዝብ አንዴ እውነት እንኳን ቢናገር እውነት ነው ብሎ ለመቀበል እየቸገረው ነው። ለዚህም ነው የኢህአዴግ ኘሮፖጋንዳ ሕዝብን ከማሳቅና ከማሰልቸት አልፎ ለማሳመን ያልቻለው። አንዳንዴ ውሸቱ ዓይን ያወጣ ይሆንና ከዚህ በፊትም በደረግ ጊዜ ተመናምኖ የነበረወን በመንግሥት ላይ እምነት ማጣት እየተጠናከረ መጥቶ መንግሥትን መናቅ ደረጃ ላይ ተደርሷል። ዴሞክራሲን እንዲሠራ የሚያደርገው በመንግሥትና በሕዝብ መካከል ያለው መተማመን ነው። ይህ መተማመን በሌለበት ሆኔታ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መመሥረት በፍጹም የሚቻል አይሆንም።

በኢትዩጵያ በዴሞክረሲ ሥርዓት ምሥረታ ዙሪያ መሠራት ካለባቸው ሥራዎች አንዱ እስከአሁን በነበሩን መንግሥታት ምክንያት በአጠቃላይና በኢህአዴግ የአገዛዝ ዘመን በተለይ ገንኖ የወጣው ይህ የህዝብን በመንግሥት ላይ ያለ የእምነት ማጣትን መቀነስ ነው። ይህ ደግሞ ቀላል ሥራ አይሆንም። አገሪቱ ካለችበት አጠቃላይ መዳከም አንፃር በመንግሥትና በተለያዩ የመንግሥት ተቋማት (ለምሳሌ ፍርድ ቤቶች) ላይ የሕዝቡን እምነት መልሶ ለመገንባት የሚያስፈልገው የሰውና የቁሳቁስ ሀብት በራሱ ቀላል አይደለም። ምንም ሆነ ምን ግን በሕዝቡና በመንግሥት መካከል ጠንካራ መተማመን በሌለበት ዴሞክራሲን መገንባት ስለማይቻል ከላይ የተጠቀሰውን ማድረግ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ አንዱና ትልቁ ፈተና መሆኑ የማይቀር ነው።

በተቀየረው የዓለም ሁኔታ ሆነ በሌላ ምክንያት የኢህአዴግ መንግሥት በዋናነት ለማጥቂያ የሚጠቀምበት የመንግሥት ተቋም የትኛውም ይሁን የመጨረሻ ግቡ ከማንኛ ውም ኢ-ዴሞክራሲያዊ የአገዛዝ ሥርዓት ጋር አንድ ነው፣ በሥልጣን ለመቆየት በማስፈራራት መግዛት። የተቀየረው መሠረታዊው የአገዛዝ ስልት ሳይሆን ለጊዜው የሚበጀው (የሚያስኬደው) የመሳሪያ ዓይነት ነው። ይህም ቢሆን በጊዜና በተቃውሞው ጥንካሬ የሚወሰነው ነው። የፍትሃት ማኅበረሰብ (fear society) በመፍጠር ለመግዛት

የሚሹ መንግሥታት ሲችሉ የለሰለሰና መሠሪ መንገድን (በፍርድ ቤቶች በኩል፣ በሰዎች የኢኮኖሚ ሕይወት በመምጣት ወዘተ)፣ ይህ ደግሞ በቂ ካልሆነ ግልጽ የወጣ ጉልበትን መጠቀማቸው በዓለም የአገዛዞች ታሪክ የታየ አዲስ ያልሆነ ክስተት ነው። ብዙውን ጊዜ ሁለቱንም በመደባለቅ መጠቀማቸውም ታሪካዊ ምሳሌዎች አሉት። ቢያንስ የፍርሃት ሥርዓትን በመፍጠር የታወቀወ «የቀድሞው» የኢህአዴግ ወዳጅ የሶቭየት ሕብረቱ ቀንደኛ አምባገነን ጆሴፍ ስታሊን የተካነበት መንገድ ነው። በ1930 ዎቹ የስታሊን የሽብር አገዛዝ ዘመን በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ሰዎችን እየጨረሰም በኮሙኒስት ፓርቲው ውስጥ ትንሽ ይቀናቀኑኛል ያላቸውን ሰዎች በፍርድ ቤት አስቀርሶ በሞት ፍርድ ያስቀጣ ነበር። እያደር የፍርድ ሂደቱን መጠቀሚያነት በደንብ ከመረዳቱ የተነሳ ፍርድ ቤቱ ነፃ ነው ለማሳኘት የዓለም አቀፍ ታዛቢዎች እንዲገኙ ይፈቅድ ነበር። በዚህም የተወሰነ ጊዜም ቢሆን እውነተኛ የፍርድ ሂደት ይካሄዳል በሚል አንዳንድ ሞኝ የምዕራብ ታዛቢዎች መስክረውለትም ነበር።[10] በምስጢር ፖሊስ በሰቆቃ ላይ የቆዩ እስረኞች፣ ከሰቆቃውም በላይ የተባሉትን ካላደረጉ በቤተሰባቸው ላይ የሚደርሰው አደጋ ተነግሯቸው ፍርድ ቤት ሲደርሱ የሚጠቀሙበትን ወንጀላቸውን የሚያምኑበትን ጽሑፍ ተቀብለው ሄደው፣ ለምስክርነት የተዘጋጁትም «ተባባሪዎች» እንዴት ወንጀሉን አብረው እንደፈጸሙ መስክረው፣ ወንጀለኞቹም በፈጸሙት ወንጀል ከልባቸው ተጸጽተው ለዚህ ወንጀል «ሞት» እንደሚገባቸው በራሳቸው ላይ ፈርደው «ነፃው» ፍርድ ቤትም ይህንን ያጸደቀባቸው ሂደቶች ሞልተዋል። በሕዝብ ላይ ፍርሃትን ለማንገስ፣ ሲመች በፍርድ ቤት፣ ተቃውሞ ሲያይል ራቁቱን በወጣ ጉልበት መጠቀም የሁሉም የአገዛዝ ሥርዓቶች አካሄድ እንደሆነና ከዚህ የተለምዶ መንገድ «ብልጡ» ኢህአዴግም ማምለጥ እንዳልቻለ ይኸው ከጥቅምት 22 ጀምሮ በሚያደርገው ድርጊቱ እያየነው ነው። ምናልባትም የኢህአዴግ አመራሮች ተራ ማጭበርበር የሚታለፍ እንዳልሆነ፣ የተቀየረው የዓለም ሁኔታ መሠረቱ በፍርሃት ለመኖር ያለመፈለግና ለዚያ የሚሆን ትዕግስት ማጣት መሆኑን ፈረንጆቹን ማጭበርበሩ ቢሳካ እንኳን ጊዜያዊ እንደሆነና እንደማያዛልቅ፣ ስለዚህም የሚበጀው የፍርሃት ማኅበረሰብ በምንም ስልት ለመፍጠር የሚደረገው ግርግር አቁሞ ነፃ ኅብረተሰብ የመፍጠር አካል መሆን እንደሚሻል ነው። እንዲህ ዓይነት ነፃ ኅብረተሰብ መፍጠሩ ነፃ የሚያወጣው ሁላችንንም ነውና!

በመጨረሻም በአገራችን ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመፍጠር ከፊታችን ከተጋረጡ ችግሮች አንዱና ከምንጊዜውም በላይ በኢህአዴግ ጊዜ የተንሰራፋው የጥላቻ ፖለቲካ

---

[10] በዚህ ዙሪያ የምዕራብ ጀርመኑ ሊኮን ይችት ቫገር ይጠቀሳል። የስታሊን አንድ የፍርድ ሂደት «በጣም የሚገርም ፍትህና የእርስ በእርስ መከባበር የሚታይበት ሂደት» ነበር ያለው። በዚህ እሱ በታዘበው የፍርድ ሂደት ከቀረቡት 17 ተከሳሾች ወደ 12 ሞት ተፈርዶባቸዋል። ለዝርዝር መረጃ (Natan Sharansky: The case for Freedom) ገጽ 50 ይመልከቱ።

ነው። ቀደም ብሎ በጠቀስኳቸው ዘውግ ተኮር ፖለቲካና በተለይ በታሪካችን ላይ ያለን የተዛባ አመለካከት የፈጠሯቸው የአመለካከት ልዩነቶች እርሾ ሆነው አረፋት እንጂ ልዩነት በራሱ የጥላቻ ምክንያት መሆን አልነበረበትም። ኢህአዴግ ማኀበረሰበን በመለያየት ለመግዛት ሲሞክር አውቆት የሁን ሳያውቀው የጥላቻ ፖለቲካን አስፋፍቷል። በክርክሩ ጊዜ ያነሳው የ «ኢንተር ሃምዌ» ክስ፣ ይቃወመኛል የሚላቸውን ኃይሎች የሚፈርጅበት ቋንቋ በራሱ (ነፍጠኛ፣ ጠባብ፣ ነውጠኛ ወዘተ) ልዩነትን ብቻ ሳይሆን ከልዩነት ጋር አብሮ ጥላቻን እንዲኀነትል ሆን ተብሎ የተደረገ ይመስላል። በተቃዋሚዎች ላይ የተመሠረተው «የዘር ማጥፋት» ክስ በራሱ እንዲህ ዓይነት ጥላቻን ለመቀስቀስ ነው። ይህም የዴሞክራሲን ውስጣዊ ምንነት ባልተገነዘቡ ተቃዋሚዎችም ዘንድ የአፀፋ ጥላቻን መጋበዙ አይቀርም። በዚህ መልክ እየተንሰራፋ የሄደውን የጥላቻ ፖለቲካ መለወጥ የዴሞክሪሲ ሥርዓት ግንባታው አንድ ሥራ ነው።

የዴሞክራሲ ሥርዓት በመሠረቱ የፍቅርና መቻቻል ፖለቲካ መነሻ ያደረገ ነው። ይዩነቶች በራሳቸው ጥላቻን መፍጠር የለባቸውም። ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ደግሞ ልዩነትን የሚያፋ ሥርዓት አይደለም። ከፍርሃት የተላቀቀ ነፃ ኀብረተሰብ ከምንም በላይ ልዩነትን ያለ ፍርሃት የሚገለጽበት ኀብረተሰብ ነው። ስለዚህም ልዩነቶች ፍርሃት ከተሸበበ ኀብረተሰብ ይልቅ በነፃ ኀብረተሰብ ውስጥ በሰፊው ስለሚንፀባረቁ ነፃ ኀብረተሰብ የበለጠ ልዩነት ያለበት ኀብረተሰብ ይመስላል። ይህ ማለት ነፃ ኀብረተሰብ የጥለቻ ኀብረተሰብ ነው ማለት አይደለም። እንዳውም በተቃራኒው የሃሳብ ልዩነቶች በነፃ ስለሚንፀባረቁና ልዩነቶችን ከነመሉ ምክንያታቸው ለማቅረብ ስለሚቻል ለመረዳዳት የበለጠ እድል ይሰጣል። ከዚያም በላይ ግን የተለየ ሃሳብ ላለው ሰው (ልዩነቱ እንደተጠበቀ ሆኖም) ከበሬታ እንዲኖረን ያደርገናል። ስለዚህም ልዩነቶች ወደ ጉልበትና ጥላቻን ወደሚቀሰቅሱ በደሎች እንዳይሻገሩ ይከላከላል። ይልቁንመ በሃሳብ ልዩነት ካለን ሰዎች ጋር በነፃ ማኀበረሰብ አብሮ የመኖርን ትልቅ ዒላማ ስለምንጋራና በዚህ ጥያቄ ዙሪያም በምንፈጥረው ትብብር ምክንያት ነፃ ማኀበረሰብ ጥላቻ የነገሰበት ሳይሆን ፍቅር የሰፈነበትና የውስጥ ሰላም ያለበት ይሆናል።

የክፍል አንድ ማጠቃለያ

በዚህ ክፍል ሁለት መሠረታዊ ከዴሞክራሲ ጋር የተገናኙ ጥያቄዎችን ለማንሳት ሞክረናል። የተነሱት ጉዳዮች በጣም ሰፊና ብዙ የሚያወያዩ ናቸው። ጥያቄዎቹ የሚገባቸውን ዝርዝር ትንተና በዚህ አጭር ጽሑፍ ቀርቧል ለማለት በፍጹም አልችልም። የዚህ ጽሑፈ ዋናወ ዓላማም በእነዚህ ጥያቄዎች ዙሪያ ለአንባቢው በቂ እውቀት ወይም ሙሉ ግንዛቤ ለመስጠት አይደለም። ይህ ጽሑፈ በዋናነነት ከዚህ

ቀጥሎ ለሚያነሳቸው ከምርጫ 97 ጋር በተያያዘ ለሚነሱ ሙግቶች አንባቢው በእንዝህ ጥያቄዎች ላይ የጸሐፊውን ግንዛቤ በደንብ ማወቁና መረዳቱ ጠቃሚ ነው ተብሎ የተፃፈ ነው፡፡ እንዲህ በአጭሩም ቀርቦ ግን ምናልባት ከላይ ያቀረብኳቸው ዝርዝሮች የክፍሉን ዋና ቁምነገር እንዳያስረሱት በዚህ ክፍል ትንሽ ጠቅለል አድርጎ ማስታወሱ ይጠቅማል፡፡

ለማንሳት የተሞከሩት ጥያቄዎች በጣም የሚያከራክሩ ሊሆኑ አይገባቸውም፡፡ በመጀመሪያው ምዕራፍ ለማሳየት የሞከርኩት በኢትዮጵያ በዴሞክራሲ ዙሪያ የሚነሱ ጥያቄዎችን ነው፡፡ የኢትዮጵያ ሕዝብ በሰላም ለመኖር፣ በኢኮኖሚ ለመበልጸግ በአጠቃላይ የተሟላ ማኀበራዉ ኑሮ እነዲሮው ዴሞክራሲያዉ ሥርዓት ያስፈልገዋል ወይ? ወይስ እነዚህ ሁሉም የሚፈልጋቸውን እሴቶች ለማግኘት ከዚህ የተለየ ሌላ ሥርዓት ይኖር ይሆን የሚሉት ጥያቄዎች በአንፃራዊ መልኩ ቀላል ጥያቄዎች ናቸው፡፡ የውስጥ እምነቱን ደብቆም ቢሆን ዴሞክራሲ አያስፈልግም ወይም ኢ-ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የተሻለ የማኅበረሰቡን ፍላጎት የሚሏል ብሎ የሚከራከር የለም፡፡ ስለዚህ በዚህ ዙሪያ አጠቃላይ ስምምነት አለ (ቢያንስ በንድፈ ሀሳብ ደረጃ) ለማለት ይቻላል፡፡

በሁለተኛ ደረጃ የተነሳው ምን ዓይነት ዴሞክሪሲ የሚለውና ከመጀመሪያው ጥያቄ ይልቅ ስምምነት ላየ ለመድረስ የሚያስቸግር ነው፡፡ የደሞክሪሲው መሠረት ግለሰብ ነው ቡድን? ሊበራል ነው አብዮታዊ? የመንግሥት አወቃቀር ምን መልክ ይይዛል? ወዘተ የሚለት ጥያቄዎች ሁሉ በዚህ ሥር የሚነሱ ናቸው፡፡ በዚህ ጽሑፍ ለማሳየት የሞከርኩት እነዚህ ጥያቄዎች በአብዛኛው ፊት ለፊት የማናወጣቸው ኢ-ዴሞክሪሲያዉ አስተሳሰቦች ካልገፋፏቸው በስተቀር፣ የዴሞክራሱያዊ ሥርዓት የሚይዘው ምንም ይሁን ምን ዋናው መመዘኛው ከፍርሃት ነፃ የወጣ «ነፃ ኅብረተሰብን» መፍጠር ነው፡፡ እንዲህ ዓይነት ኅብረተሰብ ሁሌም በወስጡ ልዩነቶች ይኖሩታል፡፡ ዴሞክራሲያዊ መንግሥት መኖሩየልዩነቶች ሰላማዊ የአፈታት ስልት ይሰጠናል፡፡ በኢትዮጵያ ሁኔታ የክርክር መሠረት የሆነውን «የግል ወይስ የቡድን መብት ቅድሚያ ይሰጠው?» የሚለው ጥያቄ ተነስቷል፡፡ በማያወላዳ መልክም የግል መብትን ሳያከብሩ የቡድን መብትን አከብራለሁ ማለት ወሽት እንደሆነና የግል መብቶችን ከምር የወሰደ ሥርግት ደግሞ የቡድን መብቶችን በምንም ዓይነት ሊከለክል እንደማይችል መከራከሪያ በማቅረብ ለዴሞክራሲ የግል መብቶችን የማክበርን ሁሉን አቀፍ ወሳኝነት ለማስረገጥ ተሞክሯል፡፡ በዚህም ክርክር ሊበራል ዴሞክራሲን በአስተሳሰብም በተግባርመ የበላይ እንደሆነ በአንፃሩ ደግሞ «አብዮታዊ ዴሞክራሲን» በዴሞክራሲ ሰም ከማደናገሪያነት የበለጠ ወይም ደግሞ ሲከፋ በዴሞክሪሲ ስም ፍጽም ኢ-ዴሞክሪሲያዊ የሆነ የፍርሃት ማኀብረሰብ ለመፍጠር የሚሞከርበት አካሄድ መሆኑን ለማሳየት ተሞክሯል፡፡

በአጠቃላይም በኢትዮጵያ የፖለቲካ ክርክር ከዴሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ አኳያ የሚነሱ የተለያዩ ጥያቄዎችን በማንሳት ብዙዎቹ ጥያቄዎች ወይም ጥያቄዎቹ ከጀርባቸው ያዘሏቸው ፍርሃቶች የተወሰነ እውነት እንዳላቸውና በቁምነገር መወሰድ እንዳለባቸው፤ ነገር ግን ሁሉም ጥያቄዎች በእውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ሥር መፈታት የሚችሉ መሆናቸውን፤ ከዚያም በላይ እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመፍጠር የሚያስፈልግ ማኅበራዊ መሠረት ደካማ እንኳን ቢሆን ያለ መሆኑን አሳይቷል። ከሁሉም በላይ ደግሞ እነዚህ ሁሉ በዴሞክራሲ ዙሪያ የሚነሱ ጥያቄዎች መሉ እና ግልጽ መልስ ባያገኙ እንኳን በአገራችን ብቻ ሳይሆን በአካባቢያችን ዘላቂ ሰላምና ብልጽግና ለመኖር፣ የዜጎቻችንን ሙሉ ኃይል ለመጠቀም፣ ዜጎች ከራሳቸው ጋር ሳይጣሉ በሀቀኝነትና በእውነት ላይ የተመሠረተ ከመመሥረት ሌላ አማራጭ የሌለን መሆኑን በስሜት ተከራክሯል።።

ከዚህ ቀጥሎ ምዕራፍ ሁለት ከአጠቃላይ ንድፈ ሃሳባዊ ጥያቄዎች ባሻገር በኢትዮጵያ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመገንባት የሚገጥሙ ፈተናዎችንና እነዚህ ፈተናዎች ሁሉ ባለበት በእርግጥ ዴሞክራሲያው ሥርዓት ለመመሥረትስ ይቻላል ወይ? የሚለወን በተደጋጋሚ የሚነሳ ጥያቄ ያነሳል። መጀመሪያ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ እንቅፋት የሆኑ ባህላዊ፣ ሥነ-ልቦናዊ፣ ታሪካዊና ሌሎች ችግሬች አለን? ለሚለው ጥያቄ የማያጠራጥር መልሱ «አዎ! አሉ» ነው።። ከእነዚህም ባሻገር በቅርብ ታሪካችን የነበሩ የተለያዩ መንግሥታዊ ሥርዓቶች እነዚህም ችግሮች በማባባስም ሆነ አዳዲስ ችግሮች በመፍጠር ችግሮቹን አወሳስበዋቸዋል። በአብዛኛው በመንግሥት ሥልጣን ላይ የነበሩና ያሉ ኃይሎች ለዴሞክራሲያዊ ሥርግት ግንብታ የሚፈጥሯቸው እንቅፋቶች ዋነኛ ናቸው። የእነዚህ እንቅፋቶች መነሳት ችግሩን ሙሉ ለሙለ ባያጠፋውም በመንገሥት ደረጃ ያሉት እንቅፋቶች ከተነሱ ሌሎቹ ችግሮች በውይይትና በትምህርት የሚፈቱ ናቸው ተብሎ ይታመናል።

በአምባገነናዊ ሥርግት ውስጥ የሚኖሩ የፍርሃት የኀበረሰቦች በነበሩበት ቦታ ሁሉ እነዚህን አገሮች ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመመሥረት ይችላሉ/ አይችሉም በሚል አስተያየታቸውን የሰጡ ብዙ «አዋቂዎች» እና በተለይ እራሳቸው በነፃ ማኀበረሰብ ወስጥ የሚኖሩ ሰዎችና የውጭ ዲኘሎማቶች እነዚህን ማኀበረሰቦች በሚመለከት ያቀረቧቸው ትንተናዎች እነዚህ አገሮች ዴሞክራሲያዉ ለመሆን ያላቸውን በቃት የሚጠራጠር ነበር። አሁን በዴሞክሪሲያዊነታቸው ለሌላው ምሳሌ ስለሚባሉት ጀርመንና ጃፓን በሁለተኛው የዓለም ጦርነት አጋማሽ ላይ እንዴት የእነዚህ ማኀበረሰቦች ባህል «ወታደራዊ» እንደሆነ፣ ሕዝቡ ጠንካራና ረግጦ የሚገዛ መሪ እንደሚወድና እንደሚያከብር፣ እምብዛም

የነፃነት ልምድ እንደሌለው ወዘተ በርካታ አስተያየቶች አዋቂ በሚባሉ «ምሁራን» ሳይቀር ሲሰጥ ነበር። ከእስያዊው «የእዝ ተዋረድ ከሚያከብር ባህል» በመነሳት እስያ ለዴሞክራሲ አይመችም፣ በእንዲህ ዓይነት ሥርዓት ውስጥም ሊበለጽግ አይችልም ተብሏል። በአሁኑ ጊዜ ከጥቂት አገሮች በስተቀር ብዙ የእስያ አገሮች ከሞላ ጎደል ነፃ የሚባል ማኅበረሰብ ለመፍጠር ችለዋል። ከሃያ ዓመት በፊት የሶቭየት ሕብረትን የሚያጠኑ ተመራማሪዎች የሩሲያ ባህል ላይ በመመሥረት የሩሲያ ሕዝብ ያለነፃነት ለመኖር የተፈረደበት እስከሚመስል ለአምባገነንነት የሚመች፣ ለዴሞክራሲ የማይታገልና ዴሞክራሲንና ነፃነትን የማይመኝ ሕዝብ አድርገው ያቀርቡት ነበር። ከእንዲህ ዓይነት የተሳሳተ ግንዛቤ በመነሳትም የምዕራብ አገር መሪዎች በሶቭየት ሕብረት የተከተለው ጨቋኝ ሥርዓት የማይፈራርስና ከፈራረሰም አደገኛ ወደሆነ የእርስ በእርስ እልቂትና ጦርነት የሚያመራ እንደሆነ ትንታኔ ይሰጡ ነበር። ስለዚህም ጎርቫቾቭ በጀመረው የግላስኖስት ቀዳዳ ሰፋፊ የደሞክራሲና የነፃነት ጥያቄዎች እንዳይነሱና ነፃነቱን ገድቦ የያዘው ግድብ እንዳይፍርስ በጣም ይከላከሉ ነበር። ዛሬ ሩሲያም ሆነች በሶቭየት ጥላ ሥር የነበሩ ሕዝቦች ከነመጠነ ብዙ ችግራቸው እያደር እየጎለበቱ የሚሄዱ ዴሞክራሲያዊና ነፃ ማኅበረሰባት እየፈጠሩ እንደሆኑ የሚጠራጠር የለም።

ኢትዮጵያ በጣም የተወሳሰቡ የዴሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ ችግሮች ያሉባት አገር ነች። እነዚህ በምዕራፍ ሁለት የዘረዘርናቸው ችግሮች ግን በአብዛኛው እንደ ኢትዮጵያ በፍርሃት ተተብትበው እንዲኖሩ ተፈርዶባቸው በኋላ ነፃ ኅብረተሰብ እንደፈጠሩት አገሮ በሂደት የሚፈቱ መለስተኛ ችግሮች ናቸው። ብዙዎቹ ችግሮች ጨቋኝ መንግሥታት በሥልጣን ለመቆየት ሆን ብለው የፈጠሩዋቸው ስለሆኑ እንዲህ ዓይነት መንግሥታት ከቦታው ሲወገዱ አብረው የሚጠፉ ችግሮች ናቸው። ሌሎቹ የራስን የወስጥ አስተሳሰብ መቀጠር የሚያስፈልጋቸው ሰለሆነ አዲሱ የዴሞክራሲ ጉዞ ስንገመግም ወይም ኢትዮጵያ እውን ነፃ ኅብረተሰብ መፍጠር ትችላለች ወይ ስንል ያለምንም ማመንታት መናገር የምንችለው፣ የኢትዮጵያ ሕዝብ ዛሬ የሶቭየት ሕብረት ሕዝብ በ1985 ዓ.ም እ.ኤ.አ ከነበረበት በላይ ዴሞክራሲን የሚሻና የሚናፍቅ፣ በፍርሃት ከመኖር በነፃነት መኖርን አጥብቆ የሚወድ መሆኑን በፍጽም በማያጠራጥር ሁኔታ በግንቦት 97 ምርጫም ሆነ ከዚያ በኋላ ዴሞክራሲያዊ ሂደቱን ለመቀልበስ በሚደረጉት የኢህአዴግ ከንቱ ጥረቶች ላይ እያሳየ ባለው ቁርጠኝነት አስመስክሯል። የኢትዮጵያ ሕዝብ ነፃ ኅብረተሰብ ከመሠረተ በኋላ ቀርቶ አሁን ያንን ኅብረተሰብ ለመፍጠር በሚደረገው ትግል እነዚህ በምዕራፍ ሁለት የጠቃቀስናቸው አንዳንድ ችግሮች ሲጋረጡበት ይህንን ገና ከሩቁ እያየ በእንዲህ ዓይነት እንቀፋቶች ወደ እውነተኛ ነፃነት የሚየደርገው ጊዞ እንደማይደናቀፍ በትግለ ሂደት በሚያደርገው የትብብር መንፈስ እያሳየ ነው። ነፃና ዴሞክራሲያዊ

ሥርዓት በኢትዮጵያ መፈጠሩና ይህም ሥርዓት የሚገጥሙትን የተለያዩ ችግሮች ተቋቁም እያደር የሚጎለብት ነፃ ኅብረተሰብ እንደሚፈጠር ምንም ጥያቄ የለውም::

አሁን ባለንበት ሁኔታ በደንብ ግልጽ ያልሆነው «መቼና» «በምን ሁኔታ» የሚለው ነው:: «መቼ» በእኔ እምነት በጣም ከባድ ጥያቄ አይደለም፤ በቅርብ ጊዜ የሚሆን ይመስለኛል:: ይህን በተወሰነ ደረጃ ኢናአዴግ ያለበትን ሁኔት ገምግሞ በሚወስደው ወይም በማይወስደው እርምጃ ስለሚወሰን ከወዲሁ በእርግጠኛነት ጊዜውን በትክክል መገመት አይቻልም:: ከጊዜው ይልቅ በምን ሁኔታ የሚለው ጥያቄ ላይ ኢህአዴግ ትልቅ ሚና ይጫወታል:: ይህ ጥያቄ በኢህአዴግና በመሪዎቹ ውሳኔና ውሳኔያቸውን ተግባራዊ ለማድረግ ባላቸው አቅም ይወሰናል:: ምንም እንኳን በአገራችን ሁኔታዎች በፍጥነት እየተቀያየሩ እየሄዱ ቢሆንም አሁንም ኢህአዴግ ለነፃነት የሚደረገውን እንቅስቃሴ ለማቆመ ከመሞከር ይልቅ የዚህ አካል በመሆን የዴሞክራሱ ሽግግሩ በአንፃራዊ መልኩ በሰላማዊ መንገድ ሁሉንም ባሳተፈ መልኩ እንዲካሄድ ለማድረግ ይችላል:: ይህንን በመከላከል ጉልበትን በመጠቀምና ማንም የማይፈልገውን ብዙ ደም መፋሰስ በማስከተል በቅርብ ታሪካችን እንዳየናቸው መንግሥታት የታሪክ ቆሻሻ ውስጥ መውደቅን ሊመርጥም ይችላል:: ይህ የኢህአዴግ እንደ ድርጅትና አሁን ያሉት መሪዎች ምርጫ ነው:: በአንድ ምክንያት ወይም በሌላ ሁለተኛውንና አደገኛውን መንገድ ከመረጡ ከምንም በላይ የሚያበላሹት የኢህአዴግ የራሱንና ለዓላማው የሞቱን የጓዶቻቸውን ታሪክ ነው:: ለሁላችንም ሲል በተለይም ለአገራችን ሰላም ሲል ኢህአደግ አሁንም ቀናውንና የመጀመሪያውን መንገድ ይመርጣል ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ:: ይህንን ስል ይህ ሰው ጤነኛ አይደለም? አሁንም ከኢህአዴግ ይህን ጥየብቃል እንዴ? የሚሉኝ አይጠፉም:: እንዲያውም ስለ ኢህአዴግ ውስጣዊ ምንነት በምዕራፍ ሁለት ካቀረብኩት ትንተና አንፃር፣ አይደለም አሁን ቀድሞውንም ኢህአዴግ በምርጫ ሥልጣኑን ይለቃል ብለህ እንዴት ልታስብ ቻልክ የሚሉ ሂሶች እንደሚነሱ ይታየኛል:: ይህንን በሚመለከት ከምርጫው በፊት የነበረኝ የራሴን ስሌት በአጭሩ አቅርቤ ወደሚቀጥለው ክፍለ ልሸጋገር::

ኢህአዴግ በምንም ዓይነት በሰላማዊ መንገድ ሥልጣኑን አይለቅም፤ ይህ «በሰላማዊና ህጋዊ» መንገድ ለዴሞክራሲ እንታገላለን የሚባል ወሬ ብያንስ ኢህአዴግን ካለማወቅ የህናነት የመነጨ ሲያልፍ ደግሞ ኢህአዴግን ዴሞክራሲያዉ ለማሰኘት የሚደረግ የውስጥ አርበኝነት ሥራ ነው የሚል ወቀሳ በአገር ወስጠ ባለ አንዳንድ ታዛቢዎችም ሆነ በተለይ ደግሞ በውጭ በሚገኙ ሌላ አማራጭ የትግል ሥልት በመረጡ ኃይሎች ዘንድ

በሰፊው ይነሳ እንደነበር ይታወቃል፡፡ በዚህ ዙሪያ የሚደረጉ ክርክሮች ብዙ ጊዜ የኢህአደግን «ባህርይ» በማወቅና ባለማወቅ ዙሪያ ያጠነጥናሉ፡፡

እኔ በብዙ ታዛቢ ዘንድ (ቅንጅት ውስጥ በነበሩም ሆነ ከዚያ ውጭ ባሉም) የኢህአዴግን ባህሪይ በቅጡ የማላውቅ ተደርጌመ ተወስጃለሁ፡፡ ለዚህም ዋናወ ምክንየት ከኢህአዴግ ባህርይ በመነሳትም ባይሆን ኢህአዴግና መሪዎቹ ዘላቂ ጥቅማቸውን ያውቃሉ ከሚል ስሌት ቀስ በቀስ፣ እንዳይደነብሩ በስልት ከተያዙ፣ የዴሞክራሲ ሽግግሩን በሰላማዊ መንገድ ለማድረግ ይተባበራሉ፣ የዓለምን ታሪክ ሂደት ይገነዘባለ፣ እያለደር ከዴሞክራሲና ከነፃ ሕብረተሰብ ተጠቃሚ እንደሚሆኑ ይረዳሉ የሚል እምነት ስለነበረኝ ነው፡፡ አሁንም የ «አዎንታዊነት በሽታ» በሉት እንጁ ሙሉ በሙሉ ተስፋዬን አልቆረጥኩም፡፡ እኔም ሆንኩ በቅንጅቱ አካባቢ ይህን አመለካከት የምንገፋ ሰዎች አንዱና ዋናው «የራስ ዘላቂ ጥቅም» ስሌታችንን መሠረት ያደረገው የአቶ መለስን ስብዕናን ነው፡፡ አቶ መለስ ለ14 ዓመታት ባልተገደበ ሥልጣን ላይ ቆጥቷል፡፡ በዚህ ጊዜ ውስጥ በጣም ጥሩ የሚባል ተቀባይነት (legitimacy) ከውጭው ዓለም ዘንድ አግኝቷል፡፡ በፈለግ ጊዜ «ታላቅ የፖለቲካ ሰው» (Elder Statesman) ተብሎ እስከ እለተ ሞቱ ተከብሮ መኖር የሚችል እንዲሆን ታሪክ እድል ሰጥቶታል፡፡ በኢትዮጵያ ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ እውነተኛ ዴሞክሪሲና ነፃ ማኀበረሰብ የፈጠረ ተብሎ በታሪክ ስሙ ለዘለዓለም ገንኖ ሊወሪለት እንደሚችል ያውቃል፡፡ ታዲያ ይህ ሰው የግንቦትን ምርጫ ዓለም እንዲያይለት (ስለዚህመ ዴሞክራሲያዊ መሆኑን እንዲመሰክርለት) የውጭ ታዛቢዎች ጋብዞ ምርጫውን በግልጽ በማጭበርበር ወይም ዓይን ያወጣ ጉልበትን በመጠቀም ይህንን ቆንጆ ታሪክ ዝም ብሎ ይጥለዋል ብሎ ለማመን ከብዶኛል፡፡ በተለይ ይህንን ታሪክ ዝም ብሎ ይጥለዋል ብዬ ለማመን ከብዶኛል፡፡ በተለይ ይህንን ታሪክ አበላሽቶ የሚገኘው ጥቅም ምን ሊሆን ይችላል ብዬ ሳስብ በፍጽም አጥጋቢ የሆነ መልስ ላገኝለት እልቻልኩም፡፡ ምናልባት ሥልጣንን ለመልቀቅ በደንብ መዘጋጀት አስፍልጎ እንደሆነ በኋላ እንደምናየው ቅንጅቱ ለዚህም ዝግጅት የሚሆን በቂ ጊዜ ለመስጠት ፈቃደኛ ነበር፡፡ ለማንኛውም ይህ «የራስ ዘላቂ ጥቅም» ስሌት ጊዜያዊ ችግር ገጥሞትም ሁን በዘላቂነት የተሳሳተ ይሁን ወደፊት የምናየው ነው፡፡ ኢህአዴግና አቶ መለስ ግን ይህንን የነፃነት ስሜት በዘላቂነት ለማቆም ይቻላል ብለው ገምተው ከሆነ እሰጣቸው የነበረው ክብር እውነትም የተጋነነ እና የተሳሳተ ነበር ማለት ነው፡፡

ክፍል II

ምርጫ 97 ከወትሮው በተለየ ሁኔታ
የዴሞክራሲ ጮራ ለምን ፈነጠቀ?
የኢትዮጵያ ፖለቲካ እስከ ምርጫ 97 ድረስ

ምዕራፍ 3

ቅድመ ምርጫ 97 የኢትዮጵያ ፖለቲካ እና ኢኮኖሚ ሁኔታ

ምርጫ 97 በኢትዮጵያ የፓለቲካ ታሪክ ልዩ ቦታ የሚሰጠው፣ ምናልባትም ለመጀመሪያ ጊዜ እውነተኛ ሊባል የሚችል (የሚመስል) የዴሞክራሲ ብልጭታ ሊታይ የቻለው አገሪቱ ወይም በአገሪቱ ውስጥ የሚገኙ የፖለቲካ ኃይሎች (ኢህአዴግን ጨምሮ) የዴሞክራሲ አስፈላጊነት በድንገት ስለታያቸውና ከተኙበት የፀረ ዴሞክራሲ እንቅልፍ ባንነው፣ ከአሁን ጀምሮ ዴሞክሲያዊ እንሆናለን ስላሉ አይደለም፡፡ ከዚያ በፊት ዴሞክሪሲያዊ ሥርዓት በኢትዮጵያ ማስፈለጉን የሚያምኑ የፖለቲካ ኃይሎች በፍፁም ባለመኖራቸወ ወይም ሕዝቡ የዚህን ሥርዓት ጥቅመ ባለማወቁና ባለመጠየቁም አይደለም፡፡

ከንጉሡ ጊዜ ጀምሮ ይነስም ይብዛ፣ በግልፅ ምን ዓይነት ዴሞክራሲ እንደሚያስፈልገን ወይም ዴሞክራሲ በኢተዮጵያ ምን ዓይነት ቅርጽ ይያዝ በሚለው ላይ ስምምነት ባይኖርም፣ አልፎ አልፎም በዶሞክራሲ ስም ፀረ- ዴሞከራሲ አመለካከቶች ቢራመዱም፣ አንዳንድ ጊዜመ ለትንህ ጊዜም ቢሆን ዴሞክራሱን የሚመስል ነገር በማኅበረሰቡ ሕይወት ወስጠ ብልጭ ድርግም እያለም ቢሆን (ለምሳሌ በ 1966ቱ የአብዮት ዘመን የመጀመሪያውን ሁለት ግመታት የታየውን ዓይነት የኘሬስ ክርክር) የዴሞክራሲ ጥያቄ በማኅበረሰባችን ውስጥ ሲብላላ ቆይቷል፡፡ ይህ ሁሉ እያለም ግን በምርጫ 97 የታየው በመሠረታዊ መልኩ የተለየ ነበር ማለት ይቻላል፡፡ የተለየ የሚያደርገው ደግሞ ምናልባት በአገራችን ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ በደሞክራሲ ጥያቄ ላይ ቢያንስ በሀሳብ ደረጃ በዴሞክራሲ መሠረታዊ መርሆች ላይ ሰፊ የኅብረተሰብ ስምምነት የነበረበት ሁኔታ መፈጠሩ ነበር፡፡ በተግባር ሁሉም የፖለቲካ ኃይሎች ዴሞክራሲን ይፈልጋሉ አይፈልጉም የሚለወ ጥያቄ እኸደተጠበቀ ሆኖ ቢያንስ መንግሥት በሕዝብ መመረጥ

እንዳለበት፣ ሰብዓዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች መከበር እንዳለባቸው፣ ነፃ ሚዲያ መኖር እንዳለበት ወዘተ በአፋ የማይሰብክ የፓለቲካ ድርጅት፣ ይህንን የማይቀበል የኅብረተሰብ ኃይል አልነበረም።

እዚህ ሰፊ ማኅበራዊ ስምምነት ላይ እንዴት ተደረሰ? ለምን ይህ ስምምነት በምርጫ 97 ወቅት ተከሰተ? ለምን ከዚያ በፊት በነበሩት የምርጫ ወቅቶች አልታየም የሚሉት ጥያቄዎች መጠነኛ ትንተና ይፈልጋሉ። ይህንን ለማድረግና ከምርጫ 97 ሁኔታዎች ጋርመ ያለውን መጠነኛ ትስስር ለመጠቆም ከምርጫው በፊት የነበሩትን 14 የኢህአዴግ አገዛዝ ዘመናት ከዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ አንፃር በአጭሩ መመልከት ይጠቅማል።

1. የኢህአዴግ የጫጉላ ሽርሽር ዘመን

የመጀመሪያዎቹ የኢህአዴግ ዓመታት

የኢትዮጵያ ሕዝብ የደርግ አገዛዝ በግፈኛነቱ፣ ኢኮኖሚውን ፍፁም በማዳከሙ እና ድህነትን በማንሰራፋቱ፣ ያልተቋረጠ የእርስ በእርስ ጦርነት ባመጣው ስቃይ፣ ቅጥ ባጣው የአስተዳደር በደል ወዘተ በፍፁም ተማርሮ «ከዚህ መንግሥትስ ምንም ነገር ቢመጣ ይሻለኛል» ብሎ ለምንም ዓይነት ለውጥ በተዘጋጀበት ጊዜ ኢህአዴግ የሥልጣን መንበሩን ተረከበ። ደርግ በመጨረሻ የግዛት ዘመኖቹ ተቃዋሚዎችን የሕዝብ መሠረት ለማሳጣት፣ በተለይ በአገር አንድነት ጉዳይ ላይና በአጠቃላይ ተቃዋሚዎቹ እንከተለዋለን በሚሉት የዘውጌ ፖለቲካ ዙሪያ ሰፊ ኘሮፓጋንዳ የሠራ ቢሆንም አብዛኛው ማኅበረሰብም በደርግ ኘሮፓጋንዳ ምክንያት ብቻ ሳይሆን፣ ከተበቃዋሚዎቹ ከራሳቸው ከሚሰማው ኘ ሮፓጋንዳ ምክንያት ብቻ ሳይሆን፣ ከተቃዋሚዎቹ ከራሳቸው ከሚሰማው ኘ ሮፓጋንዳቸው በመነሳት እነዚህ ኃይሎች ሊያመጡ በሚችሉት የፖለቲካ ሥርዓት ዙሪያ ከፍተኛ ጥርጣሬ እንደነበረው እናስታወሳለን። ሆኖም፣ አንድም ከደርግ የሚብስ አገዛዝ ሊመጣ አይችልም ከሚል ተስፋኛ አስተሳሰብ፤ በሌላ በኩል ደግሞ ተቃዋሚዎቹ ያነገቡት የተሳሳተ ዘውጌያዊ አመለካከታቸው አንዴ በአገር ደረጃ የፖለቲካ ሥልጣን ከያዙና ከተደላደለ በኋላ ይተዉታል ከሚል እምነት፤ አብዛኛው ሕዝብ አሸናፊዎቹን በከፍተኛ እልልታ ባይቀበላቸውም እንኳን በአንጻሩ ደግሞ የተጋነነ ጽንፈኛ የጥለቻ ስሜት ነበረው ማለት ያስቸግራል። በእርግጥ በጊዜው በአገሪቱ ላይ እንደመጡ ከፍተሣ አደጋ የቆጠሩ፣ በከረረ ሁኔታ አዲሶቹን ኃይሎች የሚቃወሙ እንደነበሩ አይካድም። እንኙህ ግን በቁጥርም ሆነ በአመለካከት አናሳዎች ነበሩ። ብዙኃኑ ግን ሙሉ ድጋፍ ሳይሰጣቸው እንኳን፣ ቢያንስ «ትንሽ ጊዜ ሰጥተን እንያቸው» የሚል ለተቃዋሚው ያልወገነ (Neutral) አመለካከት ነበረው።

በጊዜው በኤርትራ መገንጠል የተበሳጩ ብዙ አገር ወዳድ ኃይሎች ቢኖሩም ተጋዳላዮቹ በነበራቸው ጨዋነትና ሰው አክባሪነት (አበዛኛዎቹ ተራ ተጋዳላዮች ማለት ይቻላል)፣ ኅብረተሰቡን ከወንጀል ለመከላከል ይወስዱ የነበረውን እርምጃ (ምንም እንኳን አንዳንዱ እርምጃ ከሰብዓዊ መብት ጥበቃ አኳያ አጠያያቂ ቢሆንም) በመጠኑም ቢሆን በመጀመሪያ ከተማ እንደገቡ በሰላምና መረጋጋት መፈክር ሥር የየአካባቢውን ሕዝብ ለማሳተፍ ያደረጉት ሙከራዎች የተወሰነ ድጋፍ አስገኝቶላቸው ነበር፡፡ ይህን ሁሉ አዎንታዊ ገጽታቸውን በማየት በመጀመሪያዎቹ ዓመታት አዲሶቹን ኃይሎች «ቅኖች ናቸው» ከሚልና ባለማወቅ እንዳይሳሳቱ ለመርዳትም ብዙ ቀና አስተሳሰብ ያላቸው የፖለቲካ ሰዎች ተቀላቅለዋቸው እንደነበር አይዘነጋም (ለአድር ባይነት ብለው የተቀላቀለትን ሳይጨምር)፡፡

ከዚህ በተጨማሪም በሥልጣን ላይ እንደወጡ ለዴሞክራሲ ያሳዩ የነበረው ወገንተኛነት ከመሠረታዊ የሊበራል ዴሞክራሲ መርሆዎች አንፃር ሲታይ በቂ ነበር ባይባልም ቢያንስ እያደር እየጎለበተ ሊሄድ የሚችል ነው በሚል «ጊዜ ይሰጣቸው» ለሚለው አመለካከት ማዳበሪያ ሆኖ ነበር፡፡ በመጀመሪያ የወጣው የፕሬስ ሕግ፣ ይህንን ተከትሎ በነፃ ጋዜጦች ይወጡ የነበሩ መንግሥትን ክፉኛ የሚኮንኑ ጽሑፎች፣ ከጋዜጦችም በላይ ወደፊት የኤሌክትሮኒክስ ሚዲያም ከመንግሥት ሞኖፖሊ እንደሚወጣ የተገባው ቃል፣ በአዲሱ ሕገ-መንግሥት የወጡት የሰብዓዊ መብቶችን የሚያስከብሩ አንቀጾችና ከዚያም አልፎ በሰብዓዊና ዴሞክራሲ መብቶች ዙሪያ ዓለም አቀፍ ሕግጋት በሕግ-መንግሥቱ ውስጥ መካተታቸው፣ የፍትህ ሥርዓቱን በነፃነት መንቀሳቀስ መቀበል ወዘተ በብዙዎች ዘንድ እንደ ተስፋ ሰጪ ጅምሮች ተወስደው ነበር፡፡ ሕገ-መንግሥቱን በነበሩትና ባሉበት ድክመቶች የሚተቸውን ያህል፣ እነኝህ ጠንካራ ጎኖች ምናልባት ወደ እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ሊወስዱን ይችሉ ይሆናል በሚል አዎነታዊ አመለካከት እና እነኝህ የሕገ-መንግሥት አንቀጾች በተግባር ሲተረጎሙ ለማየት ከሚፈልግ ከፍተሃ ጉጉት ጋር እንዲጠብቅ አድርጎታል፡፡ እነኚህ ከላይ የተጠቀሱት አንቀጾች በሊበራል ዴሞክራሲ የሚያምነውን የፖለቲካ ኃይልና ነፃነት ክፉኛ የናፈቀውን የኅብረተሰብ አካል በተስፋ ያንሳፈፋትን ያህል በሕገ-መንግሥቱ የተካተቱን «የብሔር ብሔረሰብ» መብቶች እንደ አዎንታዊ የደሞክራሲ እርምጃ የወሰዱ የዘውጌ ማኅበረሰብ ልሂቃን ለአዲሱ መንግሥት ድጋፋቸውን በጊዜው መቸራቸውም አሌ የሚባል አይደለም፡፡ የእነኝህ መብቶች (እስከ መገንጠል) «መከበር» እና በሕገ-መንግሥቱ ውስጥ መጻፉ የብሔር ጭቆናን ከአገሪቱ ለማስወገድ አስፈላጊ ነው ብለው (መገንጠልን ግን በተግባር የማይቀበሉ) ተስፋ ያደርጉ በቀላል የሚገመቱ አልነበሩም፡፡ በዚህም ምክንያት በጊዜው ኢህአዴግን በብዙ ሌሎች አመለካከቶች የማይደግፋ ግን ዘውግ ዘለል የሆኑ የፖለቲካ ድርጅቶች እንደ አሸን ፈሉ፡፡

እነኙህ ኃይሎች ልክ ሊበራል ዴሞክራሱን እንደሚያኑትና በሕግ-መንግሥት ወስጥ የእነኚህን መብቶች መንካተት እንደደገፋት ሁሉ፣ የመብቶቹን መከበር በተግባር እስከሚያዩበት ወቅት ድረስ በመጀመሪያዎቹ ዓመታት በተሰፋ በመጠበቅ ለመንግሥት ጊዜ ለመስጠት ፈቃደኞች ነበሩ::

ኢህአዴግ በመጀመሪያዎቹ የሥልጣን ዓመታት በዴሞክራሱ ዙሪያ ባሳየው አቋሙ ብቻ ሳይሆን እከተለዋለሁ ባለው የኢኮኖሚ ፖሊሲ ዙሪያ በወሰዳቸው አንዳንድ ተግባራዊ እርምጃዎች፣ በተለይ በንግዱ ማኅበረሰብ አካባቢ ቀላል የማይባል ድጋፊ ነበረው:: በመጀመሪያ ጊዜ የወጣው የኢኮኖሚ ማሻሻያ ኘሮግራም በብዙ መልኩ ደርግ በመጨረሻ ዓመቱ ላይ እከተለዋለሁ ያለውንና በተግባር ለማዋል ግን ብዙም እድል ያላገኘውን የቅይጥ ኢኮኖሚ ፖሊሲ የመሰል ብዣ ሳይሆን በአንዳንድ መልኩ ከዚያም ባለፈ ኢኮኖሚውን ለገበያ ኃይሎች ለመክፈት የወሰነ ነበር:: የግሉን ክፍለ ኢኮኖሚ የሥራ ድርሻ የሚያሰፋና አዳዲስ የሥራ እድሎች የሚፈጥር ስለነበር በሰፊው ተቀባይነት ነበረው:: ከዚህ ጋር በተያያዘም በደረግ ጊዜ እንደማይነቃነቅ ተቋም ተወስደው የነበሩ የንግድ እንቅስቃሴን የሚገድቡ እርምጃዎችና (የመንገድ ኬላዎች በአብዛኛው መነሳት፣ በውጭ ንግድ ፈቃድ ዙሪያ የነበረው ገደብ በአብዛኛው መነሳት፣ የእርሻ ምርት ኮታ መቅረት፣ የካፒታል ገደብ መነሳት ወዘተ) ቢሮክራሲያዊ ውጣ ወረዶች መቀነስ የንግዱ ማኅበረሰብ የተሻለ ጊዜ እየመጣ ነው ብሎ እንዲያስብ አድርጎታል:: ይህ ብቻ አይደለም:: ደርግ በማከተለው አይዲዮሎጂ ምክንያት የኢኮኖሚ እርዳታ አቋርጠው የነበሩ የምዕራብ አገሮች አዲሱ መንግሥት እከተለዋለሁ ባለው የኢኮኖሚ ማሻሻያ ኘሮግራም ምክንያት ያቋረጡትን እርዳታ መቀጠላቸውና ብቻ ሳይሆን በከፍተኛ መጠን መጨመራቸው ለረጅም ጊዜ በውጭ ምንዛሪ እጥረት ሲንገታገት የነበረወን የንግድና የኢንዱስትሪ እንቅስቃሴ እንደገና እንዲያንሰራራ በማድረጉ ለነበረው አዎንታዊ አመለካከት ተጨማሪ ተግባሪዋና አሳማኝ ምክንያት ሆኖ ነበር::

ኢኮኖሚው በተወሰነ ደረጃ ከእዝኢኮኖሚ ወጥቶ ወደ ገበያ ኢኮኖሚ በሚያደርገው ሽግግር ምክንያት የተለቀቀው የግል ኢኮኖሚ ዘርፍ ጉልበት (Energy)፣ በተለያዩ ዋጋዎች ላይ የተደረጉ መሻሻሎች፣ የውጭ ንግድ እንቅስቃሴ በነኝህ መሻሻሎች ምክንያትና ባተገኘው የውጭ እርዳታ ድምር ወጤት ከፈተኛ እንቀሰቃሴ ማስመዝገብ፣ በገበሬው ላይ የነበረው የእዝ ኢኮኖሚ ተጽዕኖ መነሳቱና መንግሥት ለእርሻው ክፍለ ኢኮሣማ የሰጠው ተኩረትና በዚህም ምክንያት የእርሻ ቴክኖሎጂ አቅርባት (ማዳበሪያና ምርጥ ዘር በዋነኛነት) መጨመር ከጥሩ የዝናብ ሥርጭት ጋር ተደማምሮ አጠቃላይ የአገሪቱን ኢኮኖሚ እድገት በደርግ ጊዜ ከታየው ጋር ሲነፃፀር ከፍተኛ እመርታ

እንዲያስመዘግብ አደረገው። ኢህአዴግ ሥልጣን ከያዘበት ከ 1983 ዓ.ም ጀምሮ የኤርትራ ጦርነት እስከተጀመረበት የመጀመሪያዎቹ ስድስት ዓመታት የተመዘገበው አድገት አገሪቱ ድህነትን ለማጥፋት ከሚያስፈልጋትና ያላትን የተፈጥሮና የሰው ኃይል በአግባቡ ብትጠቀም፤ ልታገኝ ከምትችለው በእጅጉ ያነሰ ቢሆንም ከራሳችን የቅርብ ጊዜ ታሪክም ሆነ በአካባቢው ከሚገኙት የአፍሪካ አገራት እድገት ጋር ሲመዛዘን የሚያሳጣ አልነበረም። ይህ ሁሉ አዎንታዉ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ በአገር ወስጥም ሆነ በውጭ አገር ሆነው የኢትዮጵያን ሁኔታ በሚከታተሉና ያገባናል በማሉ ኃይሎች ዘንድ፣ በተለይም ደግሞ በአገር ወስጥ ባለው የባለሀብትና የመካከለኛ ኢኮኖሚ ክፍል ዘንድ ተጨማሪ ድጋፈ አስገኝቶለታል። የድጋፍ መሠረት የነበረው እንቀስቃሴ ሙሉ ለሙሉ አመርቂ ነው በሚል ሳይሆን አካሄዱ ተስፋ ሰጪ ነው፣ በዚህ ከቀጠለ የበለጠ ጥሩ ነገር ይመጣል ከሚል አዎንታዊ ስሜት የመነጨ ነበር።

የወደፊቱ ሁኔታ ተስፋ ሰጪ ነው የሚል ግምት ለመውሰድ ካስቻሉት ነገሮች አንዱ በጊዜው የነበረው የድርጅቱና የመሪዎቹ የመማር ፍላጎት ነበር። ምንም እንኳን ከላይ በምዕራፍ ሁለት ለመግለፅ እንደሞከርኩት ኢህአዴግ በ1983 ዓ.ም ሥልጣኑን ሲረከብ ከበረሀ ይዞት የመጣው ጠንካራ የሚባል የግራ ርዕዮተዓለምና ሥር የሰደደ ዘውጌ በሔረተኛነት ቢኖረውም ሥልጣኑን በያዘበት ጊዜ የተለወጠውን የዓለም ሁኔታ ከግምት በማስገባት በተወሰነ ደረጃ የማይወደው ቢሆንም በኢኮኖሚ ፖሊሲውም ሆነ በፖለቲካ አስተሳሰቡ በመጠኑ የሊበራል አስተሳሰብን ማንፀባረቅ እንዳለበት ቢያንስ የተወሰኑት የድርጅቱ መሪዎች በቅጡ ተገንዝበውት ነበር። ይህንንም ለእነሱ አዲስ የሆነ አመለካከት ለማስመሰልም ቢሆን ተንህ መማር ነበረባቸው። ስለዚህም በተወሰነ ደረጃ በመሪዎቹ አካባቢ እያደር እየደነደነ የመጣው ሁሉን እናውቃለን የማል ትዕቢት አልነበረም። ከተለያዩ ሰዎተ ጋር ይወያዩ ነበር፤ ከፍተኛ የሆነ የመማር ፍላጎት ነበራቸው፤ በራሳቸው ለመቀለድ የሚያስችል ትህትናም ነበራቸው። ከሁሉም በላይ ደግሞ በፊት በከፍተዛ ጥርጣሬ ሲያዩት ከነበረው የከተሜው ማኅበረሰብ ጋር በሰፊው በመቀላቀል አንዳንዱን አክሪሪ አመለካከታቸውን (በፖለቲካና በኢኮኖሚ ዙሪያ ብቻ ሳይሆን በማኅበራዉ ኑሮም) በመጠኑም ቢሆን ለመሞረድ ችለው ነበር። በዚህ ሁሉ ምክንያት አብዛኛው ሰወ በየጊዜው የሚያደርጓቸውን አንዳንድ ስህተቶችም በክፋት ባለማየተ፣ ያስመዘገቧቸውን ጠቃሚ ውጤቶች በአዎንታዊነት በመመልከት፣ በይበልጥም ይህ አዳዲስ ሁኔታዎችን ለመምሰል የሚያደርጉት ሙከራና ለመማር የማያሳዩትን ፈቃደኛ ነት ከግምት በማስገባት ሰለወደፊቱ የነበረው ግምት በአብዛኛው አዎንታዊና ተሰፋን የተላበሰ ነበር ለማለት ይቻላል።

ይህ ማለት በጊዜው በኢህአዴግ ላይ ተቃውሞ አልነበረም ማለት አይደለም። ነገር ግን የነበረው ተቃውሞ አንድም በየጊዜው በሚከሰቱ ጊዜያዊ ችግሮች ላይ ያተኮረና እነዚያ ችግሮች በድጋሚ እንዳይከሰቱ ለመከላከል፣ ሌላም እነኝህ ስህተቶች መሠረትዊና የአስተሳሰብ ሲሆኑም ሂሶቹ ከነምክንያታዠው በአሳማኝ መልክ ከቀዥረቡ ድርጅቱ ራሱን ለማረም ይችላል ከሚል በገንቡነት የሚቀርቡ ነበሩ ለማለት ያስደፍራል። ይህ ግን በእርግጥም ኢህአዴግ ለሥልጣን ሲቃረብ ጀመሮ በፍፁም ለአገሪቱ አይበጅም በሚል ድርጅቱን እንደ አጥፊ ድርጅት የሚያየውንና አናሳ ነበር ያልኩት የፖለቲካ ኃይል አይመለከትም። ከዚህ ውጭ ያለው ተቃዋሚ ግን ተቃውሞው የተለሳለሰና መንግሥትን ወደ ትክክለኛ አቅጣጫ ለመግፋት የሚሞክር ነበር። የተቃውሞው ስሜታዉ መለኪያ ምንመ ሆነ ምን በጊዜው የሚነሱት የተቃውሞ ሃሳቦች መንግሥት በማከተለው የዘውጌ ብሐረተኛነት ፖሊሲና ይህም ሊያስከትል ይችላል ተብሎ በሚፈሪው መዘዝ ላይ ያተኮረ ነበር ማለት ይቻላል።

ኢህአዴግ ሥልጣን ላይ እንደወጣ ያካሂድ በነበረው ዘውግ ተኮር የፖለቲካ ኘሮፖጋንዳ ተነሳስቶም ሆነ በጊዜው አጋጣሚውን በመጠቀም ራሳቸውን የተመቻቹ የፖለቲካ ይዞታ ላይ ለማስቀመጥ በሚፈልጉ በኢህአዴግ ውስጥም ሆነ ከኢህአዴግ ውጪ በሉ ዘውጌ ፖለቲከኞዥት ቅስቀሳ ምክንያት በአርባጉጉ፣ በበደኖና በሌሎችም ቦታዎች የተከሰቱ አስቃቂ ግድያዎችና የሰብዓዊ መብት ጥሰቶች ብዙ ተመልካቾችን ማስደንገጡ ብቻ ሳይሆን አንዳንዶቹን ከእንዲህ ዓይነት የጅምላ ጥቃት ራስን ለመከላከል በሚል በተደራጀ መልኩ የፖለቲካ ተቃውሞ ለማካሄድ ገፋፍቷቸዋል። በዚህ መልክ የሚነሱ ተቃወሞዎች በተለይ ኢሕአዴግ እያደር የዘውጌ ድርጅቶችን በነፃ መደራጀት መፍራት ሲጀምርና በእነኝህ ድርጅቶች ላየ እንቀፋት ሲፈጥር ወይም በላያቸው ላየ የኢህአዴግን መስመር ይከተላሉ የሚባሉ የራሱን የዘውግ ድርጅቶች ማራባት ሲጀምር በዚያው ልክ በኢህአዴግ ላይ ያለው ተቃውሞ እየከረረ ሊኖድ ችሏል።

በጊዜው የነበረው ሌላው ለኢህአዴግ ተቃወሞ እርሾ የሆነው በኤርትራ ጉዳይ ላይ ይወስድ የነበረው አቋም ነበር። ለብዙ ኢትዮጵያውያን ብሔረተኞች ኤርተሪ የተገነጠለችበት ሁኔታ ጥሩ ስሜት ያልፈጠረ ቢሆንመ በጊዜው ሊያቆሙት የማይተለት እና በጉልበት (በኤርትራ ጦርነት) የተፈፀመ በመሆኑ፤ እንዲሁም በዚያ ጊዜ ተመልሶ ጦርነት ወስጥ መግባትነ ስለማይቀበሉ የኤርተሪን መገንጠል እያንገራገሩመ ቢሆን ለመቀበል ፈቃደኞች ነበሩ። ሆኖም ይህንን በጦርነት የተወሰደን እርምጃ ሕጋዊ ሽፋን ለመስጠት ኢህአዴግ የሚያደርገውን እንቅስቃሴ ያልወደዱ ብዙ እንደነበሩ አሁንመ እንዳሉ አሌ አይባልም። በነሐሴው ጉባኤ ላይ የኤርትራን ሕዝበውሳኔ (ሪፈረንደም

በሚመለከት ኢትዮጵያ እንደሚያገባት አካል ሳይሆን እንደ ተመልካች ሆና መቅረቧ ወይም ሪፈረንደሙ በትክክል የኤርትራን ሕዝብ ስሜት ማንፀባረቁን በአጠቃላይና በተለይም ደግሞ የኤርትራን ከኢትዮጵያ መገንጠል የማይደግፋ ኃይሎች በሪፈረንደሙ ጊዜ ያለምንመ መሳቀቅ በነፃ ለማስተማርና ሕዝበ-ውሳኔው የእነሱን አመለካከት በሚጠቅም መልኩ እንዲወሰን በሰላማዊ መንገድ የመሞከር እድል እንዲኖራቸው አለመፍቀዱ፣ ከሪፈረንደሙ በኋላ በኢትዮጵያና በኤርትሪ መሐል ሊኖር የሚችለውን ግንኙት በሚመለከት በተለይም የዜግነት ጥያቄ ተድበስብሳ ማለፋ፣ ሪፈረንደሙ እስከሚካሄድም ሆነ ከዚያ በኋላ በሁለቱ አገሮች መሐከል ጦርነት እስከሚነሳ ድረስ የነበረው ቅጥ-ያጣ ግንኙት (ለምሳሌ የኤርትራ በብር ላይ የራሷን የውጭ ምንዛሪ እስከመተመን የደረሰ በአንድ አገር ሁለት የገንዘብ ፖሊሲ ያለ እስኪመስል ያልተገራ የኢኮኖሚ ግንኘነተ)፣ ኢህአዴግ የአርትራን መገንጠል ለማወቅ የመጀመሪያ መሆን ብቻ ሳይሆን በቶሎ እስክትገነጠልለት ድረስ መጠበቅ ያቀተው እስኪመስል ድረስ የኢትዮጵያን ጥቅሞች ከግምት አለማስገባት ወዘተ ተደማምሮ ብዙ ኢትዮጵያውያን የኢህአዴግን አቋም አልወደዱለትም ነበር ለማለት ይቻላል፡፡

ከዚህ በተጨማሪ ግን ኢህአዴግ ከኤርትራ ጋር በተያያዘ አገሪቱን ወደብ አልባ ማድረጉና የወደብ ጥያቄን እንደ አልባሌ መሬት የማግበስበስ ጥያቄ አድርገ ማየቱ፣ ይህንንመ በተለያየ ዲስኩሩ ለሕዝብ በግልጽ ማቅረቡ በፍፁም አልተወደደለትም ነበር፡፡ ይህ መንግሥት ለኢትዮጵያ ብሔራዊ ጥቅም መጠበቅ ደንታ የለውም ወይም ደግሞ የብሐሪዊ ጥቅም ምንነት ግልጽ አልሆነለትም በሚል ድርጅቱን በጥርጣሬ የሚያዩ ቁጥራቸው ትንህ አልነበረም፡፡ በኢኮኖሚ ዙሪያ አንዳንድ ተመልካቾች አንዳንድ ጉዜ የተወሰነ ጭብጠ በመያዝ፣ ብዙውን ጊዜ ደግሞ እንዲሁ በአለባልታ ላይ በተመሠረት (ወይም በዘር ላይ የተመሠረተ መንግሥት ይህን ማድረጉ አይቀሬ ነው ከሚል ግምት) ኢህአዴግን አድሏዊ ነው በማለት ከሰውታል፡፡ በይበልጥ ደግሞ ከሜዳ ሰብስቦ ያመጣቸውን ንብርቶችና አንዳንዴም በአጠራጣሪ መንገድ የመንግሥት ሥልጣን ከያዘ በኋላ የመንግሥትን ሀብት በመጠቀም ያደረጃቸው የፓርቲ የንግድ ተቋማት አጠቃላይ የገበያ ኢኮኖሚ ሂደቱን ያደናቅፋለ በሚል ተቃውሞ ሲቀርብበት ነበር፡፡ ቢሆንም በመጀመሪያዎቹ የጫጉላ የሥልጣን ዓመታት ከላይ በጠቀስኳቸው አዎንታዊ የኢኮኖሚ እርምጃዎች ምክንያት ኢህአዴግ ይፈጥራቸው የነበሩት ችግሮች ውሎ አድሮ እንዳየነው በጣም ጎልተው አልተስተዋሉም ነበር፡፡

በአጠቃላይ ግን በዚህ ጊዜ በኢህአዴግ ላይ የሚቀርቡት ሂሶች እንደተጠበቁ ሆነው፣ የኢህአደግ አዎንታዊና አሊታዊ ገጽታዎች በሁለት ሰንጠረዦች ተደርድረው ቢቀርቡ

በጊዜው ከነበረው ሁኔታና ኢህአዴግ አሸንፎ ከመጣው ኃይልና ተሸናፊው ትቶት ከሄደው መሠረታዊ የኅብረተሰብ ችግሮች ጋር በማነፃፀር፣ በእኔ ግምት ብዙው ሰው አዎንታዊ ገጽታዎቹን አጉልቶ፣ አሉታዊ ገጽታዎቹን ወደፊት ሊሻሻሉ እንደሚችሉ ችግሮች በመመልከት፣ የአገሪቱ የወደፊት እጣ ፈንታ ጥሩ ሊሆን እንደሚችል በማሰብ ለኢህአዴግ «ሂሳዊ ድጋፍ» የሚሰጥበት ጊዜ ነበር ለማለት ያስደፍራል። ይህ ደግሞ ሊገርም አይገባም። ሁሉም ዓይነት አዲስ ለውጥ በተግባር ትክክለኛ ምንነቱን እና ይዘቱን እያደር ግልጽ እያደረገ እስከሚመጣ ድረስ ለለውጡ ሃሳቦች መተግበር ኅብረተሰብ ግዜ ሰጥቶ መጠበቁ የተለመደ ነው። ኅብረተሰቡ በለውጥ ሃዋርያ ነን ባዮቹ ላይ እንኳን ጥርጣሬ ቢኖረውም ሁኔታዎች ሊቀየሩ ይችላሉ የሚል ተስፈኛነቱ መቀጠሉ አይቀርም። ይህም ሁኔታ ለለወጥ መምጣት እድልና ጊዜ እንዲሰጥ ያድርገዋል። ይህንን ነው የፖለቲካ ተመልካቾች አዲስ መንግሥት በተፈጠረ ጊዜ ማኅበረሰቡ ይህ መንግሥት እስከሚለማመድ እና በተግባር አገሪቱን የሚወስድበት አቅጣጫ እስኪለይ ድረብ የመጀመሪያዎቹን ወራት ወይም ዓመታት በሕዝቡ የሚሰጠውን «የእስኪ እንየው ሂሳዊ ድጋፍ» የጫጉላ ሽርሽር ጊዜ የሚሉት።

በ1966 ዓ.ም የአብዮት ዘመን በተመሳሳይ ለደርግ ወታደራዊ መሠረት ያለው ጥርጣሬ እንደተጠበቀ ሆኖ በ «ያለምንመ ደም» እና «በኢትዮጵያ ትቅደም» መፈክሩ ለተወሰነ ጊዜ ይህ መንግሥት መሠራት ያለባዠውን አገሪዊ ሥራዎች በሽግግር መልክ በቶሎ ሠርቶ ወደ ጦር ካምፑ ይመለሳል በሚል ሂሳዉ ድጋፍ የሰጡት ቀላላ ግምት የሚሰጣቸው የኅብረተሰብ ክፍሎተ አይደሉም። በእንዲህ ዓይነት የተሪክ አጋጣሚ ሥልጣን የማይዙ ኃይሎች አይደሉም። በእንዲህ ዓይነት የታሪክ አጋጣሚ ሥልጣን የሚይዙ ኃይሎች የያዙትን ሥልጣን፣ ከሕዝቡ የተቸራቸውን ጥሩ ሰሜትና ድጋፍ (Good Will) ሳያበላሹ ኅብረተሰቡን ጥሩ መሰረት ላይ ጥለው ሥልጣናቸውን የሚለቁ አርቆ አሳቢ መሪዎች ሊፈጠሩ የሚችሉትን ያክል፣ በተለይ በእኛው አህጉሩ እንደተለመደው አገርና ሕዝብ ከማስቀደመ ይልቅ በሥልጣን ፍቅር ሰክረው ያገኟትን መልካም የታሪክ አጋጣሚ አበላሽተው፣ ለአገራቸውም ለራሳቸውም ሳይበጁ የሚያልፋ መሪዎች ብዙ ናቸው። የደርግ ወታደሮች በታሪክ አጋጣሚ ያገኟትን ሥልጣን ለጥፋት እንደተጠቀሙበት የሚያጠይይቅ አይደለም። የደርግ ወታደሮች ከሌሎች አገር ታሪኮች ካልተማሩ አስተቀር የሚወስዷቸው እርምጃዎች በአገሪቱም ሆነ በራሳቸው ላይ ሊያስከትል የሚተለውን መዘዝ የሚማሩበት የተግባር ታሪክ በኢትዮጵያ ነበር ለማለትም ያስቸግራል።

የኢህአዴግ መሪዎችን ግን ከደርግ የተሻለ የሚማሩበት የታሪክ እድል ነበራቸው:: ከራሱ ከደርግ አወዳደቅና ውርደት መማር ይችሉ ነበር:: ሰለዚህም ኢህአዴግ በጫጉላ ሽርሽር ዘመኑ ቡያንስ ደርግ ያደረጋቸውን ዓይነት ስህተቶች አይደግምም፣ ስህተቶቹንም በቶሎ ያርማል የሚል ግምት ነበር ኢህአዴግን የመጀመሪያዎቹ ዓመታት የወደፊት በጊዜ ብዛት ኢህአዴግ አብዛኛው ኅብረተሰብ ወደሚፈልገው ዓይነት ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት አገሪቱን ሊወስዳት ይችላል፣ በፍጥነት እንኳን ባይሆንም በዝግታ ግን በእርግጠኝነት ወደዚያ ይሄዳል የሚለውን አዎንታዊ ሰሜት እኔም ራሴ እጋራው የነበረ ነው:: ይህንንም ስለማምን ነበር በተሰማራሁበት የሥራ መስክም ሆነ እንዲሁ እንደ ዜጋ በይፋ (በኦፊሴል) በምጽፋቸው ጽሑፎቼም ሆነ በግል የኢህአዴግን ባለሥልጣናት በማገኝበት ጊዜ በእኔ ግምት ስህተት ሃቸው ብዬ የማምናቸውን እርምጃዎቻቸውን ያለምንም ይሉኝታ በግልጽ እነግራቸው የነበረው:: ይህ ዓይነት «የሂሳዊ ድጋፍ» አመለካከት ቢያንስ እስከ ኤርትራ ጦርነት ፍፃሜ ድረስ በሁሉም ሰው ዓይን እንኳን ባይሆን በብዙ ሰዎች ዘንድ ነበር ለማለት ይቻላል:: በኋላ ለማሳየት እንደምሞክረው በዚህና ከዚህ ጋር በተያያዙ ሌሎች ጉዳዮች ምክንያት በዚህ ጊዜ በኢህአዴግ ላይ የተነሳው ሰላማዊና ሕጋዊም ሆነ ከዚያ ውጪ ያሉ ተቃውሞዎች በጣም ቀዝቃዛ ነበሩ ለማለት ያስደፍራል::

2. የጫጉላ ሽርሽሩ ሲያልቅ

/የኢህአዴግ አካሄድ እያደር ተዓማኒነት ማጣት/

ኢህአዴግ በወስጠ እምነቱና ፊት ለፊት እንዲያሳይ በተገደደው አዲስ ማንነቱ ላይ ያለውን ቅራኔ በተወሰነ ደረጃ ለመደበቅ የሚያስችለውን አካሄድ ሲከተል ቆይቶ ቅራኔዎቹ ፊት ለፊት መውጣት የጀመሩት በሥልጣን በደንብ መደላደሉን ካረጋገጠበት ጊዜ በኋላና በተለይም ደግሞ ከመሠረታዊ እምነቱ ጋር እምብዛም የማይጋጩ የተለያዩ የፖለቲካ እና የኢኮኖሚ ማሻሻያ እርምጃዎቹን ወስዶ ከጨረሰና ከዚያ በኋላ የሚመጡት ማሻሻያዎች ከእምነቱ ጋር በግልጽ የሚጋጩ መሆናቸው እየለየ ከመጣ በኋላ ነበር:1 በኢኮሃማው መስክ ከተደረጉት የመጀመሪያ ተውልድ ማሻሻያዎች (First Generation reforms) አስፈላጊ ብቻ ሳይሆኑ በተለይ ከግራ አመለንከቱ ጋር በጣም የማይጋጩ ነበሩ:: ለምሳሌ ከፕራይቬታይዜሽን ጉዳይ ላይ በድርጅቱ እምነት ለኢኮኖሚው ዋልታ ናቸው የሚባለትን ትላልቅ ኢንዱስትሪዎች፤ እንደ ቴሌኮሙኒኬሽን ያሉ ወሳኝ የመሠረተ ልማት አውታሮች፣ በጣም ትርፋማ የሆኑ አምራች ድርጅቶች (ለምሳሌ ስኳር፣ ቢራ ወዘተ) ያሉትን በመንግሥት ቁጥጥር ሥር እንዳሉ በማቆየት ይልቁንም ትርፋማ ያልሆኑና ትንንሽ ኢንዱስትሪዎችንና አገልግሎት መስጫ ድርጅቶችን ወደ ግል

ይዞታነት ማዞሩ የሚጠቀመው እንጂ የማይጎዳው ከእምነቱመ ጋር የማይጋጭ ሆኖ ስላገኘው እነኝህን ለውጦች ለማድረግ አልተቸገረም። የፋይናንስ ድርጅቶቹም በግል ይዞታ እንዲያዙ መፍቀድ ብዙ ትንንሽ ባንኮችና የኢንሹራንስ ተቋማት ከመፍጠር ባሻገር ዋናው የኢተዮጵያ የንግድ ባንክ በመንግሥት ቁጥጥር እስከቆየ ድረስና የውጭ ባለሀብቶችም በመስኩ እንዳይሳተፋ እስከተከለከለ ድረስ መንግሥት በፋይናንስ ዘርፍ ያለውን የአንበሳ ድርሻ ይዞ እንዲቆይ ስለሚያስችለው ከመሰረታዊ እምነቱ ጋርም በጣም የማይጋጭ ግን ለመንግሥቱ ጥሩ ምስል (Image) የሚሰጥ በመሆኑ እንደ ክፋ አልታየም። በቁጠባ የተወሰዱትም የማሻሻያ እርምጃዎች በራሳቸው የተወሰነ መንገድ የሚወስዱ ስለነበሩ ከዚያ በላይ ሥር ነቀል እርምጃዎችን መውሰድ አስፈላጊ አልነበረም።

ችግሩ የሚመጣውና የመጣው እነኝህ የመጀመሪያ ተውልድ ማሻሻያዎች ጉዟቸውን ከጨረሱ በኋላ ለቀጣዩ ጉዞ አስፈላጊ የሆኑትን ጠለቅ ያሉ መዋቅራዊና ተቅማዊ ማሻሻያዎች ማድረግ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝና እነኚህን ለውጦች ማምጣት ከግራ አመለካከቱ ጋር የፈጠረው ግጭት አስፈላጊ ማሻሻያዎቹ እንዳይወሰዱ እንቅፋት መሆን ሲጀምሩ ነው። ከላይ በጠቀስኩት የኘራይቬታይዜሽን ሂደት ለምሳሌ ከመጀመሪያዎቹ ዙር በኋላ ጠቅላላ እንቅስቃሴው ቆሟል ማለት ይቻላል። በእርሻውም ዘርፍ በመጀመሪያ ዘተወሰዱት የዋጋ ቁጥጥርን ከማንሳትና የማዳበሪያና የምርጥ ዘር አቅርቦትን ከመጨመር ውጪ አስፈላጊ ናቸው የተባለትን ተቋማዊ (ለምሳሌ የመሬት ይዞታን ጉዳይ) ለውጦች ለማድረግ ቀርቶ ለመወያየትም ፈቃደኛ አልነበረም። የእነኚህ ለውጦች ማዝገም፣ በመጀመሪያ ላይ የነበረው የግሉ ባለሀብት በተፈጠረው እድል የነበረው የፈንጠዝያ ስሜት እያደር እየቀዘቀዘ መሄድ፣ በገንዘብ ማስተካከያው ምክንያት ለተወሰነ ጊዜ አድጎ የነበረው የውጭ ሽያጭ ገቢ በዓለም ገበያ የቡና ዋጋ ማሽቆልቆል እየቀነሰ መምጣት፣ በግርናው ክፍለ ኢኮሣሚ የተደረጉት ማሻሻዎች ጥቅም ጫፍ (Limit) ላይ መድረስና የተፈጥሮም ደግነት እየቀነሰ መምጣት ተደራርበው በመጀመሪያዎቹ ዓመታት የነበረውን ፈጣን የኢኮኖሚ እድገት ማዘቅዘቅ ጀመሩ። የዚህ ማዘቅዘቅ ምልክት በ1988 ዓ.ም በነበረው ጥሩ የእርሻ ምርት ምክንያት የተደሰተው መንግሥት በጣም ተቻኩለ በምግብ እህል ራሳችን መቻላችንን ባወጀ በዓመቱ፣ ኃይለኛ የአየር መዛባትና በዋጋ መቀነስ ምክንያት ገበሬው በሰፊው ባለማረሱ፣ ከፍተኛ የእህል እጥረት ተፈጥሮ የተከተለው ድርቅ ኢህአዴግን ተከናነቦ ከተኛበት እንዲነቃ እና ከእውነታ ጋር እንዲፋጠጥ አድርጎታል። አጠቃላይ የማክሮ ኢኮኖሚ እድገቱም በዚሁ ሳቢያ ከዜሮ በታች ወርዶ የኢኮኖሚውን ደካማነት እና በቀላሉ ሊንገጫገጭ የሚተል መሆኑን አሳየ።

በከተሞቹም የነበረው እንቀስቃሴ መቀዝቀዝ በተለይም ደግሞ ለከተማው ኢኮኖሚ የተሰጠው ዝቅተኛ ግምት፣ በመሬት አሰጣጥና በሌሎች ችግሮች ምክንያት እያደር የተዳከመው የኢንቬስትመንት መጠን በከፍተኛ ፍጥነት እያደገ ከሚመጣው የሕዝብ ብዛትና የከተሜ ብዛት ጋር ተዳምሮ የፈጠረው ከፍተኛ የሥራ አጥነት ችግር በከተሞች ያለወን የድህነት መጠን እየጨመረው መምጣቱ፣ ኢህአዴግ ኢኮኖሚወን ወደ ላቀ ደረጃ ለመግፋት ያለውን ችሎታና ብቃት ክፋኛ ጥርጣሬ ውስጥ ጣለው፡፡ በዚህም ከበዙኃኑ የከተሜ ሕዝብ ጋር መቃቅር ጀመረ፡፡ እነኝህ ችግሮች መፈጠራቸውን እያወቀ የመጣው ኢህአዴግ የችግሮቹን ምንጮች ለማወቅና መፍትሔ የሚሆኑ ማሻሻያዎችን ከማድረግ ይልቅ የበለጠ ከሕዝቡ ጋር መጋጨትን (በኘሮፖጋንዳ ወዘተ) ሥራዬ ብሎ ተያያዘው፡፡

የማሻሻያዎቹ እርምጃዎች ከኢህአዴግ የውስጠ እምነቶች ጋር መጋጨት የጀመሩት በኢኮኖሚው መስክ በቻ አይደለም፡፡ እንዲያውም በበለጠ በፖለቲካው መስክ ነበር፡፡ የሽግግሩን መንግሥት ለማቋቋም በሚንቀሳቀስበት ጊዜ ያሳየው «ሁሉንም ሊያቅፍ የሚችል የፖለቲካ ሥርዓት የመመሥረት» ፍላጎትና ይህንንም ለማድረግ የሚያስፈልገውን ዴሞክራሲያው ትዕግስት ማጣት የጀመረው በፍጥነት ነው፡፡ የብሔርተኝነት ፖለቲካን የዴሞክራሲው መለኪያ አድርጎ የሚወስደው ድርጅት በዚህም እምነቱ ምክንያት ኦነግን ከነትጥቁ አገር ወስጥ አስገብቶ በፖለቲካ ሂደቱ እንዲሳተፍ ከጠራው በኋላ የኦነግ በሔረተኛነት ሌላ መሪ እንደማይቀበልና የራሱን በቻ እንደሚከተል፣ ኢህአዴግ የፈጠረውም የኦሮሞ ድርጅት በኦሮሚያ አካባቢ የተቀባየነት ችግር ሊያጋጥመው እንደሚችል ሲገነዘብ ነበር ኦነግን በጠዋቱ «ከጨዋታው ወጪ» ለማድረግ የተገደደው፡፡ እያደርም እውነተኛወ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ሙሉ ለሙሉ ሊቆጣጠሩት የማይችሉት ሥርግት መሆኑን ሲያውቅ ከመሠረታዊ እምነቱ ጋር የሚሄደውን «የተገደበ ዴሞክራሲ» ተግባራዊ ለማድረግ ሲሞክር ከብዙ የፖለቲካ ኃይሎች ጋር መጋጨት ጀመረ፡፡ ከኦነግ ውጭ ያሉ ኢህአዴግ ከመጣ በኋላ ተቋቁመው በሽግግሩ መንግሥት የተሳተፉ የብሔርና የሕብረብሔር ፓርቲዎች ቀስ በቀስ ከሽግግሩም «ጥምር» መንግሥት ከዚያም በኋላ ከፖለቲካው ሒደት መውጣት ጀመሩ፡፡ በሕገ-መንግሥቱ የተደነገጉ የተለያዩ መብቶችም መረገጥ ጀመሩ፡፡ ይፈጠራለ የተባለ ዲሞክራሲያዊ ተቋማት በተግባር ሳይተረጎሙ ቀሩ፡፡ በኦነግ ላይ የደረሰው አፈና ቀስ ብሎ በመአህድ ላይም በአነስተኛ መልኩ ተደገመ፡፡ በደርግ መውደቅ ምክንያት ኢህአዴግ በገባው ቃል መሠረት በአገሪቱ ሰፍኖ የቆየው የፍርሐት ድባብ የነሳል፣ ማኅበረሰቡም በፖለቲካው ውስጥ ያለ ፍርሐት ይሳተፍበት ሁኔታ ይፈጠራል ተብሎ ሲጠበቅ፣ ኢህአዴግ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሰቲ መምህራን ላየ በወሰደው አሳፋሪ የማባረር እርምጃ እና የቡትሮስ ጋሊን መምጣት ምክንያት በማድረግ የተቃውሞ ሰልፍ የወጡ ተማሪዎች

ላይ የወሰደው አሰቃቂ የኃይል እርምጃ በአንድ ላይ ተደማምሮ ሊያንሰራራ የነበረውን የነነነት መንፈስ እንደገና ቀበረው።

ደሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመመሥረት አስፈላጊ የሆኑ የኤሌክትሮኒክስ ሚዲያን የመሳሰሉ የመገናኛ ተቋማት ኢህአዴግ ከዛሬ ነገ ነገ ያደርጋል ተብለ ሲጠበቅ ጭራሽ ከማሻሻያው አጀንዳ ለረጅመ ጊዜ አወጣቸው። ይልቁንመ ትንሀ በመንቀሳቀስ ላይ ከነበሩት የነፃ ኘሬስ ድርጅቶኛ ባለሙያዎች ጋር ያልሆነ አተካሮና ግጭት ውስጥ ገባ። ጋዜጠኞችን ማሰርና በገንዘብ መቅጣት አልፎ አልፎ የሚከሰት ጉዳይ መሆኑ ቀርቶ የሁልጊዜ እርምጃ እየሆነ መጣ። የሙያ ማኀበራትን በጣልቃ ገብነት ማፍረስ የተለመደ ሰለሆነ በእነኝህና ከነዚህም ወጪ አሁን ባልጠቀስኳቸው ብዙ እርምጃዎቹ ኢህአዴግ የኢኮኖሚ ማሻሻያዎቹን ለማድረግ ያለው ቁርጠኝነት ጥያቄ ውስጥ የገባውን ያህል በቻ ሳይሆን በባሰ መልኩ ድርጅቱ የሚያወሪው የዴሞክሪሱያዊ ሥርዓት ግንባታ እውነተኛ ነት ከፈተኛ ጥያቄ ወስጠ መውደቅ ጀመረ።

የኢህአዴግ አካሄድ ግልጽ ባልሆነበትና በሚያወራውና በሚሰራው መሐከል ያለው ልዩነት በኡኮኖሚ፣ በፖለቲካም ሆነ በማኀበራዊ ዘርፍ ዓይኑን እያፈጠጠ በመጣበት ወቅት ነበር የኢትዮጵያና የኤርትራ ግጭት የተነሳው። ብዙዎቹ የኢህአዴግ ሃያስያን ከሪፈረንደሙ በኋላ የነበረው የኢትዮጵያና የኤርትራ የኢኮኖሚ ግንኙነት አግባብነት ያለው እንዳልሆነና የኢትዮጵያን በሐራዊ ጥቅም የማያስጠብቅ አይደለም እያለ ይተቹ እንደነበር እናስታውሳለን። በእዚህ ወቅት ድርጊቱን የተቹትን ሁሉ «ጦርነት ናፋቂ» እያለ ሲሳለቅ የነበረው ኢህአዴግ ከናቅፋ መውጣት ጋር በተያያዘ ከኤርትራ ጋር አተካሮ ውስጥ ሲገባና የኤርትራ መንግሥት በኢህአዴግ እርምጃ እጅግ ተቆጥቶ የኢህአዴግን መንግሥት መዝለፍ ሲጀምር ቢያንስ የአገር ውስጥ ተቃዋሚዎቹ የኢህአዴግ መነገሥት ነገሩን እየተረዳው ነው በሚል የወሰደውን አቋም ደግፈውለት ነበር። ከዚያ አልፎ ግን በዚህ የተበሳጨው የኤርትራ መንግሥት በድንበር ሰበብ ኢትዮጵያን ሲወር ለኢህአዴግ አዎንታዊ አመለካከት ያላቸው በቻ ሳይሆን ኢህአዴግን አምርረው ሲጠሉ የነበሩ ኢትዮጲያውያንም ከኢህአዴግ ጎን በመሰለፍ የሃገራቹውን ሉዓላዊነት ለማሰከበር በጣም በሚያስገርም ሁኔታ ተሰለፋ።

የኢህአዴግን አገሪዋ በሔረተኛነት ጥያቄ ውስጠ ከትተው የነበሩ ተቃዋሚዎቹ ሳይቀሩ በኤርትራ ላይ የሚደረገውን የመከላከል እርምጃ ደግፈዋል ማለት ይቻላል። በዘህ ደግሞ በአገር ወስጠ የሚገኙ ኢትዮጵያውያን ብቻ ሳይሆኑ በውጭ የሚኖሩ ፀረ-ኢህአዴግ ኢትዮጵያውያን ጭምር በገንዘብ፣ በፖለቲካ ድጋፍ፣ ከዚያም አልፎ በዲኘሎማሲው

መስክ ከፍተኛ አስተዋጾዖ አበርክተዋል፡፡ ይህ ጊዜ ኢህአዴግ በተለያየ ምክንያት አስቀይሞት ከነበረው ሕዝብ ጋር የሚታረቀበት፣ ከጦርነቱመ በኋላ የአገሪቱ ፖለቲካ የበለጠ አዎንታዊ ወደሆነ ዴሞክሪሱያዊ አቀጣጫ የሚኖድበት፣ ኢህአዴግም እየከዳው የነበረውን የሕዝብ ድጋፍ በሥራው የሚያገኝበትን እድል ፈጥሮለት ነበር፡፡ ከዚህ በፊት ሥልጣን በያዘባቸው የመጀመሪያዎቹ ዓመታት አግኝቶት የነበረውንና እያደር ያጣውን የሕዝብ አክብሮትና ጥሩ ስሜት መልሶ የሚገኝበት አዲስ እድል (Opportunity) አግኝቷልና እንደበፊቱ አያበላሸውም የማል ትልቅ ተስፋ ተክሎ ነበር፡፡ ይህንንም እድል ነው ኢህአዴግ ለሁለተኛ ጊዜ ክፋኛ ያበላሸው፡፡

የኤርተራ ጦርነት በኢትዮጵያ አሸናፊነተ ቢጠናቀቅም፣ በዚህም ምክነያት በአገሪቱ ውስጥ ከፍተኛ የአገሪዋ በሐረተኛነት ስሜት ቢፈጠርም ወታደራዋ ድለ ኢህአዴግነ በአጭር ጊዜ ከፈተኛ የፖለቲካ ችግር ውስጥ ከተተው፡፡ በመጀመሪያ በችግሩ አፈታት ዙሪያ ኢህአዴግ ውስጥ የከረሩ ልዩነቶች መኖራቸው ግልጽ እየሆነ መጣ፡፡ ያለምንም ጥርጥር የኤርትራ ወረራ የተካሄደው በኢትዮጰያ መንግሥት በኩል ይህ ወረራ ሊከሰት ይችላል የሚል ምንም ዓይነት ዝግጅት ባልተደረገበት ወቅት ነበር፡፡ በኋላ እንደተሰማው ኤርትራ በምንመ ዓይነት አግኝቶ አስፍላጊው ዝግጅት ሳይደረግ ኤርተሪ የጦርነቱን የመጀመሪያ እርምጃ ያለብዙ ችግር እንድትወስድ አስቻላት፡፡ የኢትዮጵያ ጦር ከብዙ ወራት ዝግጅት በኋላ ከተከላካይነት ወደ አጥቂነት (በመጀመያው የኤርትራ እርምጃ የተወሰዱትን መሬቶች ለማስመለስ) ሲሸጋገር የኢተዮጵያ ሕዝብ (በገንዘቡ፣ በሕይወቱ፣ በሞራል ድጋፍ ወዘተ) ምንም ዓይነት የዘውግ አጥር ሳይከልለው በአንድነት ተነስቶ ከሠሪዊቱ ጋር ያለውን አጋርነት በተግባር አሳየ፡፡

ከብዙ መሰዋዕትነት በኋላ (የሚገርመው በጦርነቱ የሞቱብን ዜጎቻችንን እውነተኛ ቁጥር እስከአሁን በመንግሥት በኩል አልተነገረንም) የኢትዮጵያ ጦር የተወሰዱበትን መሬቶች አሰመልሶ ሰፊ የሚባል የኤርትራ መሬትን (በክርክሩ ውስጥ ያልገቡ) መቆጣጠር ቻለ፡፡ በዚህ ጊዜ የጦርነቱ ግብ ምንድን ነው በሚለው ላይ ሌላውና እስከአሁን መፍትሔ ያላገኘው ክርክር ተጀመረ፡፡ ብዙ ኢትዮጵያውያን ግጭቱ አንዴ እዚህ ደረጃ ላይ ከደረሰ ቢያንስ ከኤርትራ ጋር ከአሁን በፆላ እንዲህ ዓይነት ግለጭት ውስጥ በማይገባበት፣ የኢትዮጵያ ብሔራዋ ጥቅመ በሁሉም መልኩ በሚጠበቅበት መልኩ መፍትሔ በማግኘት ይቋጫል ብለው ገምተወ ወይም ተመኝተው ነበር፡፡ የኢትዮጵያ መንግሥት በጦርነቱ የአጥቂነት እርምጃዎችን በድንገት አቁሞ ወደኋላ ሲመለስ ይህን እርምጃ የሚቃወሙ ኃይሎች በጦሩም ውስጥ ሆነ በኢህአዴግ ውስጥ መኖራቸውና በመጀመሪያም በጦርነቱ መጀመር ጊዜ በነበረው የዝግጅት ገደሉት ያልተደሰቱ ኃይሎች በድርጅቱ ውሰጥ

ያነሱዋቸው ልድነቶች ከሌሎች በግልጽ ካልወጡ ልዩነቶች ጋር ተዳምረው በኢህአዴግ መሪ ድርጅት በሕወሓት ውስጥ በጣም መሠረታዊ ሊባል የሚችል የውስጠ ድርጅት ልዩነት አስነሳ፡፡

የጦርነቱን መቆም ተከትሎ ሁለቱ አገሮች የድንበር ችግሩን ለመፍታት የተስማሙበት የአልጀርሱ ስምምነት በምንም መልኩ የኢትዮጵያን ብሔሪዋ ጥቅም የሚያስጠብቅ አለመሆኑን ብዙ የአገሪቱ ምሁራን ቢገልፁም፣ አንዳንድ የተቃዋሚ ድርጅቶች ይህንን ስምምነት በመቃወም በመቶ ሺዎች የሚቆጠር የዜጎች ፊርማ በማሰባሰብ ለመንግሥትም ለተባበሩት መንግሥታትም ቢያቀርቡመ በውስጡ የነበረውን የፖለቲካ ችግር ኢ-ዴሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ የፈታው «አሸናፊው አንጃ» እነኝህን ጥያቄዎች በተለመደው «የጦርነት ናፋቂዎች ጥያቄ ነው» ኘሮፖጋንዳው አጣጣለው፡፡ በዚህም ኢህአዴግ (በተለይም በሥልጣን የቆየው አንጃ) በጣም በአጭር ጊዜ እንደገና አግኝቶት የነበረውን የሕዝብ አመኔታ አጠቶ በምንመ ዓይነት ለኢትዮጵያ በሔራዊ ጥቅም ደንታ የሌለው ነው የሚለውን ቀድሞውኑ በኤርትሪ መገንጠል ጊዜ በተወሰኑ ተቃዋሚዎቹ ዙሪያ የነበረውን አመለካከት በጣም ሰፊ የኀብረተሰበ ድጋፍ ያለው አስተሳሰብ እንዲሆን አደረገው፡፡

በተለይም በአልጀርሱ ስምምነት መሠረት በተደረገው ክርክር በኢትዮጵያ በኩለ ለጦርነቱ ምክንያት የሆኑትን የራሴ መሬቶች ናቸው የምተላቸውንና የአነኝህ ቦተ ነዋሪዎች በኢትዮጵያዊነታቸው ምንም ጥርጥር እንደሌላቸው እየገለፁ በኡህአዴግ አሰገሪማና ራስን የሚረታ (Slef Defeating) የክርክር ስትራቴጂ ምክንያት እንደ ባድመና አዲ ኢሮበን የመሰለ ቦታዎች በሄጉ የድንበር ኮሚሽን ለኤርትሪ መወሰናቸው አንጀቱን ያላቆሰለው ኢትዮጵያዊ የለም፡፡ ይብሱኑመ ውሳኔው ሲወሰን የኢተዮጵያ መንግሥት ነገ የማይታወቅ መስሎት በውጭ ጉዳይ ሚኒስትረ አማካይነት የጠየቅናቸውን ቦታዎች በሙሉ (እንዲያውም ከዚያ በላይ) ለኢትዮጵያ ተፈርዶልናልና እንኳን ደስ አላች፣ ደስታችሁን ለመግለጽም ሰልፍ ውጡ የሚል አስገራሚ መግለጫ ሲያወጣ ውሳኔውን በድረ ገፅ ያነበበና መረጃው የደረሰው ኢተዮጵያዊ ሁሉ ከተለመደው የመንግሥት ቅጥፈት በላይ የባለሥልጣኖችን ጤንነት ነበር የተጠራጠረው፡፡ ይህ ውሳኔ የተወሰደብንን መሬት ለማስመለስና ሉዓላዊነታችንን ለማስጠበቅ ተሰለፍ ተብለ ተዋግቶ የወደቀውንና የአካል ጉዳተኛ ሆኖ የቀረውን ብዙ ወጣት ኢትዮጵያዊ ደምመና የሚያሰቀር መሆኑ ብቻ ሳይሆን ከፖለቲንው አኳያ በኢትዮጵያ ያለው መንግሥትና የመንግስት ባለሥልጣናት ለአገሪቱ ብሔሪዋ ጥቅም ደንታ የላቸውም ከሚለው ስሜትም በላይ በፍጽም

በመንግሥት ሥልጣን ላይ ለመቆየት የሚስችል የሞራልም የችሎታም ብቃት የላቸውም የሚል ሥር የሰደደ ስሜት አስርጾ አልፏል፡፡

ከዚህ በላይ ግን የኤርትራው አሳዛኝ ጨዋታ ለኢህአዴግና በተለይም ለመሪው የሕወሓት ድርጅት ለዓመታት በዋናነት ሲደግፈው ከነበረው የትግራይ ሕዝብ ጋር ከፋኛ መቃቃር መፍጠሩ ብቻ ሳይሆን በድርጅቱ ውስጠ በነበረው ክፍፍልና ክፍፍሉን ተከትሎ በተወሰዱት ግልጽ ኢ-ፍትሃዊና ኢ-ዴሞከራሱያዊ እርምጃዎች ምክንያት በትግሪይ ውስጥ በነበረው ክፍፍልና ክፍፍሉን ተከተሎ በተወሰዱት ግልጽ ኢ-ፍትሃዊና ኢ-ዴሞክራሲያዊ እርምጃዎች ምክንያት በትግሪይ ውስጥ በነበረው ጭፍን የሕወሓት ድጋፍ ላይ ሥር የሰደደ መሰንጠቅ ፈጥሯል፡፡ ከዚህ ጋር በተያያዘ ሕወሓትን ለቅቀው የወጡ ከፍተኛ ኃላፊዎች ብቻ ሳይሆኑ በተመሳሳይ የሸሹት የመሐከለኛና የዝቅተኛ ካድሬዎች ቁጥርም ቀላል አልነበረም፡፡ የሕወሓት መከፋፈልም በኢህአዴግ ውስጥ የነበረውን የድረጅቶች አንፃሪዊ የሥልጣን ቦታ ብቻ ሳይሆን ከዚያም በላይ በውስጥ የነበረውን የሰው ኃይል ጥራት በእጅጉ ቀጥሮታል ማለት ማጋነን አይሆንም፡፡ ይህም ቢያንስ ለድርጅቱ ዓላማዎች በጽናት መቆም የሚችሉት እየቀነሱ የድርጅቱን በሥልጣን ላይ መኖር ከራሳቸው ቁሳዊ ጥቅም አንፃር ብቻ በሚያዩት በመተካታቸው ሂደት ሳይታይ አልቀረም፡፡

ይህ ግን በሕወሓት ውስጠ የተፈጠረው የውስጥ መሰንጠቅ ከዚያም በላይ በኢህአዴግ አመለካከት ላይ የመጣ ፋይዳ አለው፡፡ በተለያዩ የኢኮኖሚ ማሻሻያዎተ ምክንያትና የምንከተለው «ነጭ ካፒታሊዝም» ነው የማለው ኘሮፖጋንዳ በድርጅቱ ውስጠ ባሉ ካድሬዎች መሐከል በተደረገ ዝርዝር ውይይት ተማምነውበት የመጣ ሳይሆን የዕለት ተዕለት የፖለቲካ በተለይም የውጭ ግንኙት ጥቅሞችን በማስላት የሚገፊ ስለነበረ በድርጅቱ የሶሻሊስት የውስጥ እምነት ላይ ከፍተኛ ሊባል የሚችል ጠባሳና ጥርጣሬ ፈጥሯል፡፡ በዚህ የኢህአዴግን መስመር ከወሰኑት ሁለት ማዕዘኖች አንዱ እየተነቀነቀ ነበር፡፡

በኤርትራው ጦርነት ምክንያት የተፈጠረው አገሪዋ ብሔረተኝነት የማንኛውም የኢተዮጵያ ዜጋ የማንነት መገለጫ በቅድሚያ የሰዎተ ዘውጌያዊ ማንነተ ነው የሚለውን የኢህአዴግን ነባር አመለካከት ፈተና ውስጥ ጣለው፡፡ ከተባለው የዜጎች የማንነተ መገለጫ በመነሳት የአገሪቱ ዋነኛ ቅራኔ (ስለዚህ የፖለቲካ ድርጅቶች የሚይዙት መልክ) የዘውግ ቅራኔ ነው የሚለውና በዘውግ ላይ ያጠነጠነው የሕወሓት አመለካከት ከፍተኛ ችግር ውስጥ ገባ፡፡ የወላይታው ወጣት ያለምንም ማመንታት የኢትዮጲያን ዳር ድንበር

(በትግራይ ክልል ውስጥ) አላስነካም ብሎ ሲሞት ከወላይታነቱ በላይ የኢትዮጵያዊነት ማንነቱን እያስረገጠ መሆኑን በተግባር እያሳየ ነበር:: ኢህአዴግ ይህን ኢትዮጵያዊ በሔረተኝነት ችላ ሊለው እንደማይችል አውቆ እራሱ በጦርነቱ ጊዜ ሲገፋው በመቆየቱ ኢህአደግ የቆመበት ሁለተኛው የርዕዮተ ዓለም ማዕዘን መናዱ አልቀረለትም:: ይህንን በቅጡ የተረዳው ኢህአዴግ[11] የመጨረሻ ውጤቱን በደንብ ሳያስብበት ለደረሰበት የርዕዮተ ዓለም ቀውስ በጊዜያዊነት የሰጠው መልስ ከአንጃዎቹ ጋር ያለውን ልዩነት በዴሞክራሲያዊነት እና በመልካም አስተዳደር ጉዳይ ላይ ያለ ልዩነት አድርጎ ማቅረብ ነው:: ስለዚህም ቀሪው ኢህአዴግ እውነተኛ ዴሞከራሲን ፈላጊ ብቻ ሳይሆን በክልሎተ መሐከል እውነተኛ እኩልነትን የሚፈልግ፣ በክልሎች (ብሔሮች) ጉዳይ ጣልቃ የማይገባ፣ ለእውነተኛ ካፒታሊዝም ምስረታ የቆመ ተደርጎ ቀረበ:: በአንፃሩ ደግሞ የተባረረው አንጃ አሁንም «ትግራይ ተኮር» የሆነ፣ ከሶሻሊስት እምነት ያልተላቀቀ፣ በበለጠ ደግሞ ኢ-ዴሞክራሲያዊ አስተሳሰብ ያለው ነው ተባለ:: ይህ አቀራረብ በተወሰነ ደረጃ ከድርጅቱ ውጪ ባለው ኅብረተሰብ ዘንድ በአመለካከት ደረጃ አዎንታዊ ለውጥ ተድርጎ ታይቷል:: በተግባር መተርጎሙን እየተጠራጠረም ቢሆን መጪውን በከፍተ አዕምሮ እነዲጠብቅ አድርጎት ነበር:: በሕወሓት ድርጅት ወስጥ ባሉ አባላቱ ዘንድ ግን ድርጅቱ ምንም እምነት የሌለው (መተከል ዘይብሉ) ዝም ብሎ በዕለት ተዕለት የሥልጣን ቆይታ ሰሌቶች የሚንገታገት፣ በውስጡም የማሰበስባቸው ሰዎች እንደዚሁ ለሥልጣን የቋመጡ በቻ ናቸው የሚለው ቅሬታ የድርጅቱን ውስጣዊ ማንነት ከፍተና መናጋት ውሰጥ ጥሎታል::

ይህም ሆኖ ግን ኢህአዴግ ስለ ዴሞከሪሲ ያለውን አመለካከት ፍንትው አድርጎ የሚያሳየው በምርጫው ወቅት ትንሽ ፋክክር በታየባቸው ቦታዎችም ተቃዋሚዎች እንዳያሸንፉ ያደርገው የነበረው ወከባና የሰብዓዉ መበት ጥሰቶች ነበሩ:: በደቡብ ክልል የኢህአደግ ካድሬዎች የተቃዋሊ ድርጅት አባሎችንና ተወዳዳሪዎችን ማሰር አንዳንዴም መግደል በሰፊው የታየና በውጭ አገር ታዛቢዎችም የተመሰከረ ነበር:: በጊዜው የእንገሊዝ ኤምባሲ ወክላ ምርጫውን የታዘበች አንድ ዲኘሎማት እንደነገረችኝ እሷ በታዘበችበት ቦታ በደቡብ ሕብረት አባሎች ላይ ይደርስ የነበረው ዓይን ያወጣ የመብት ረገጣና ማጭበርበር ታዛቢዎች አሉ ተበሎ እንኳን የሚቀንስ ወይም የሚደበቅ አልነበረም:: ከተቃዋሚዎች አልፎ እንግልቱ ለታዛቢ ዲኘሎማቶችም ደርሶ ነበር:: ለዲኘ ሎማቷ ግራ የገባት ግን ለምን የሚለው ነበር:: ድርጅቱ በአጠቃላይ ማሸነፋ ግልጽ ሆኖ

[11] ይህ ጥያቄ መሠረታዊ መሆኑን ለማየት «በተሸነፈው አንጃ» የተነሱትን ጥያቄዎች መመልከት የበለጠ ግንዛቤ ይሰጣል:: በኤርትራ ጉዳይ ላይ ከተነሱት አገሪዋ ብሔረተኛ ጥያቄዎች በተጨማሪ አንጃው ያነሳቸው «የአመለካከት ጥያቄዎች» በጥቅሉ አሸናፊውን አንጃ «በተንበርካኪነት» ይከሳል:: ተንበርካኪነቱን ለፈረንጆቹ ሲሆን የተንበረከከው ደግሞ የድርጅቱን እምነቶች አባልፎ በመስጠቱ መሆኑ ግልጽ ነው

እያለ እንዲያው ለማስመሰል እንኳን በአንዳንድ ቦታዎች ላይ ለምን ትንሽ ለቀቅ አላደረገም የሚለው ነበር ጥያቄዋ። ለዚህ መልሱ የኢህአዴግ የወስጥ አይዲዮሎጂውና ለዴሞክራሲ ከአፍ ያለፈ ምንም ክብር የማይሰጠው የውሰጥ እምነቱ ነው።

እንደሚታወቀው የ1992 የተወካዮች ምክር ቤት ምርጫ ከአንዳንድ ትናንሽ እንቅፋቶች በስተቀር (ተቃዋሚዎች አንድ 12 መቀመጫዎች አግኝተዋል፣ ተፈራ ዋልዋ ተሸንፏል) በኢህአዴግ «ድል አድራጊነት» ቢጠናቀቅም፣ ከዚያ በኋላ በተደረገው የወረዳና የዞን ምክር ቤቶች ምርጫ በነበረው ወከባ ብዛት ተቃዋሚዎች ከምርጫው ራሳቸውን በማግለላቸው ኢህአዴግ ሁሉንም ጠቅልሎ ቢይዝም በተለይ በውጭ ተመልካቾች ዘንድ የኢህአዴግ ዴሞክራሲያዊነት ትልቅ ጥያቄ ውስጥ የገባበትና መሠረታዊ ለወጠ ማድረግ ካልተቻለ የወደፊቱ የኢትዮጵያ የፖለቲካ ሁኔታ ችግር ውስጥ ሊገባ እንደሚችል ግንዛቤ የተወሰደበት ነበር። ምናልባት በዚህን ጊዜ ኢህአዴግ ስለ ዴሞክራሲ ያለውን አመለካከት በተሻለ ሊያስረዳ ከቻለ እኔ እራሴ የታዘብኩት ከምርጫ በኋላ የተከሰተ አንድ አጋጣሚ ጠቅሼ ልለፍ።

ምርጫው ካለቀ ከጥቂት ሳምንታት በኋላ የኢህአዴግ ከፈተኛ ባለሥልጣን የሆነ አንድ ወዳጄን አግኝቼ (እንደኔው በውጭ አገር ብዙ ጊዜ የቆየ ስለነበር ሰለ ዴሞክራሲ ያለው ግንዛቤ ከእኔ የሚያንስ አልነበረም) ምረጫው እንዳላስደሰተኝ፤ ኢህአዴግ በእንደዚህ ዓይነት ሰፊ ልዩነት ማሸነፉ የምርጫውን ተዓማኒነት ጥያቄ ውስጥ እንደሚያስገባው፤ በምርጫው ጊዜም ከፍተሃ የመብት ረገጣዎች እንደነበሩ ነግሬው እሱም በጭብጦቹ ላይ ልዩነት እንደሌለውና ከእኔ ጋር እንደሚስማማ ግን አንዱ ችግር ጠንካራ ተቃዋሚ አለመኖሩ እንደሆነ ነግሮኛል። ቀጥዬ ግን ለምን ኢህአዴግ ይህን ማድረግ አስፈለገው? ሙሉ ለሙለ ነፃ እንኳን ቢሆን ቢሆንም ማሸነፉ ላይቀር፣ ቢያንስ ለውጭ ታዛቢዎች ስለመንግሥት የተሻለ መልክ መስጠት የበለጠ የፖለቲካ ጥቅም (ከኢህአዴግ አንፃር) አይኖረውም ወይ? ብዬ ጠየቅሁት። የመለሰልኝ መልስ የኢህአዴግን የውስጥ ምንነት በደንብ የሚሳይ ይመስለኛል። እሱ እንዳለኝ ከሆነ በጊዜው ኢህአዴግ እንዴት እነዚህን 12 አካባቢ መቀመጫዎች ተሸነፈ በሚል የኢህአዴግ ካድሬዎች ከፍተኛ ግምገማ ተቀምጠዋል። በኢህአዴግ የዴሞክራሲ አመለካከት ከ97% በላይ መቀመጫ ያሸነፈ ድርጅት የቀረችውን 3% በታች በመሸነፉ ሀዘን ይቀመጣል። «ካለፈው ስህተቱ ተምሮ» ለወደፊቱ ይህንንም 3% እንዴት እንደሚያሸንፍ ስልት ያወጣል። በዚህ አስተሳሰብ ኅብረተሰቡ በሙሉ አንድ ዓይነት አመለካከትና ምርጨ ሊኖረው ይገባል። በአጠቃላይ ግን የ1992 ምርጨ ምንም እንኳን የሕዝቡን ትኩረት በሰፊው የሳበባይሆንም፣ በተወሰነ ደረጃ በተቃዋሚዎች በኩል የተወሳሰቡ ችግሮች ቢኖሩም (ይህንን በሚቀጥለው ክፍል

በትንሹ ለማስረዳት እሞክራለሁ) ከምንም በላይ ግን ኢህአዴግ አቀመዋለሁ የሚለው የዴሞክራሲ ሞዴል መሠረታዊ ችግር ያለበት እንደነበር ጠንቅቆ ለሚያውቀው የኢትዮጵያ ሕዝብ ብቻ ሳይሆን በኢህአዴግ ዴሞክራሲያዊነት «አውቀው ለሚታለሉትም» የኢህአዴግ የውጭ አገር ደጋፊዎች ግልጽ ያደረገና እነኝህመ ኃይሎች ኢህአዴግን በግልጽ እንዲኮንኑት ምክንያት ሆኗል።

እንግዲህ ይህ የ1992ቱም ሆነ ከዚያ በፊት የነበሩት ምርጫዎች ታዛቢዎችን ለማጭበርብር አለመቻላቸው የፈጠረውን የእምነት ክፍተት (Confidence Gap) ለመሙላትና በጊዜውመ በኤርትራ ምክንያት የተፈጠረወን የውስጠ ችግር ለመወጣት ይመስላል በአሸናፊዎቹ ቡድን የ1992ቱን ምርጫ ችግሮችም በአንጻው ላይ በማሳበብና በአንጻው መሸነፈ ምክንያት የአገሪቱ የዴሞክራሲያዊ ሂደት የተሻለ መስመር እንደሚይዝ ቃል የተገባው። የ 1997ቱ ምርጫ ከዚህ በፊት ከነበረው የተለየ ይሆናል የሚለው ቃል ኪዳን በተወሰነ ደረጃ መጠበቅ የነበረበትመ ለዚህ ነው። ይህ ቃል ኪዳን ለሚፈጥረው ቀዳዳና ይዞ ሊመጣ ለሚችለው ለውጥ ኢህአዴግ ተዘጋጅቷል ወይ? የሚለውን ጥያቄ ግን በኋላ ምርጫ 97 ን በምንገመግምበት ክፍል እናየዋለን። ምርጫ 97 የተለየ የሆነበትን ምክንያት ለማየት ከሚረዱን ነገሮች አንዱ ብኢህአዴግ በኩል የነበረው ሂደት ቢሆንም በሌላ ገጽታው በተቃውሞው ጎራ የነበረው ሁኔታ ስለሆነ ከምርጫ 97 በፊት «ጠንካራ ተቃዋሚ» ሊፈጠር ለምን አልቻለም? የሚለወን በአጭሩ እንመለከታለን። ከዚያ በፊት ግን ኢህአዴግ በማኅበረሰቡ ዘንድ ድጋፍ ያስገኝልኛል ብሎ የሚያምንበት «የሰላምና መረጋጋት» ጉደይ የኢህአዴግ የጫጉላ ሽርሽር ሲያልቅ ጥያቄ ወስጥ መግባት ከጀመሩት ጉዳዮች አንዱ ስለሆነ በዚያ ላይ አጭር አስተያየት ሰጥቼ ልለፍ።

ሰላምና መረጋጋት የኢህአዴግ ትልቅ የስኬት መግለጫ መሆኑን በተደጋጋሚ በመንግሰት መገናኛ ብዙኃን የሚሰማና ለኘሮፓጋንዳ ፍጆታ የሚውል ነው። ምንም እንኳን የኢህአዴግ መንግሥት ከተቋቋመ ጀምሮ እንደ ደርግ በሁሉም አቅጣጫ የሚወጥረው የተቃውሞ የትጥቅ ትግል ባይኖርም የነበረው አንፃራዊ ሰላመ ሙሉ ነበር ማለት አይቻልም። በተለይ በየአካባቢው የሚነሱ የሕዝብ ግጭቶች የኢህአዴግን የሰላም አመጣሁ ኘሮፓጋንዳ ጥያቄ ውስጥ ከትተውታል ኢህአዴግ ሥልጣን ከያዘ ጀምሮ የተነሱት ግጭቶች በአብዛኛው ግንባሩ በሚገፋው ዘውግ ተኮር ኘሬፓጋንዳ ምክንያት የተፈጠሩ ወይም የተባባሱ የአካባቢ የእርስ በእርስ (አንድ ጎሳ ከሌላ ጎሳ) ግጭቶች ነበሩ። እንዲህ ዓይነት ግጭቶች በተለይ በደቡብ ክልል፣ በአፋርና ኢሳ መሀከል ነበሩ። በሶማሌና በኦሮሚያ ሕዝቦች መሀከል እንዲሁ። በእነዚህና በሌሎችም የተነሱት ከመሬት

ይገባኛል ማለትም የተወሰነው የግጦሽ ወይም ሌላ መሬት የእኔ ጎሳ መሬት ነው ሲል ያንኛው ጎሳ አይገባውም የማል ዓይነት ዘውግ ተኮር ውዝግብ ናቸው፡፡ ሌሎች ግጭቶች ደግሞ በብሔር ብሔረሰብ መስፈርት የተዋቀሩ ክልሎች ውስጥ የሚኖሩ የተለያዩ ዘውጌ ማኅበረሰቦች የሚያነሷቸው የፖለቲካ ሥልጣን ይገባኛል ግጭቶች ነበሩ፡፡ በዚህ ዙሪያ እንደ አብነት የሚጠቀሱ ችግሮች በጋምቤላ፣ በአኝዋክና በኑዌር ዘውጌ ማኅበረሰቦች መሐከል የሚነሱ ውዝግቦች፣ በከፋ-ሸካና መዠንገር ዘውጌ ማኅበረሰባት መሐከል የነበሩ ግጭቶች ናቸው፡፡ ወደ ግልጽ የጉልበት ግጭት አይሸጋገር እንጂ በሀረሪ ክልል በሀረሪና በኦሮሞ እነዱሁመ በሌሎች ማኅበረሰባት መሐከል የሚከሰቱ የፖለቲካ አለመረጋጋቶች ከዚህ ዓይነት ግጭቶች ጋር የሚደመሩ ናቸው፡፡ እንኚህ ሁሉ ግጭቶች ግን ኢህአዴግ ሰላምና መረጋጋት አምጥቻለሁ የሚለውን ኘሮፖጋንዳ ተዓማኒነት ነስተውታል፡፡ ለብዙ ተመልካች እነኘህ ግጭቶች በጣም አይለው አጠቃላይ ማኅበራዊ መናጋት ባይፈጥሩም ቢያንስ ኢህአዴግ ለአገሪቱ የቀየሰላት ዘውግ ተኮር የማኅበረሰብ አደረጃጀት ሞዴል ዘላዊ ሰላመ ማምጣቱን ክፋኛ ጥርጫሬ ወስጥ ከትቶታል፡፡

ይህ ብቻ አይደለም፡፡ የአገሪቱን የብሔር ችግር ይፈታል የተባለው ሞዴልና ኢህአዴግ ሥልጣን ስይዝ በፈጠርኩት አዲስ ሥርግት ምክንያት ብዙ ጠመንጃ ይዘው ይታገሉ የነበሩ የዘውጌ የፖለቲካ ድርጅቶች ምክንያት በአገሪቱ ሰላም ሰፍኗል የሚለው አባባል በመጀመሪያው ዓመታት እውነት ቢመስልም ብዙም ሳይቆይ በተግባር እየተፈተነ መጣ፡፡ የኦነግ ከሽግግር መንግሥቱ መውጣትና የወታደር ኃይሉን ማጣት ከጥቂት ጊዜ በኋላ እንደገና ተደራጅቶ የትጥቅ ትግለን ለመቀጠል አላስቸገረውም፡፡ ከዚያም ውጭ በሶማሌ፣ በጋምቤላ፣ በተወሰኑ የደቡብ አካባቢዎች መንግሥትን ለመቋቋምና ለመፈታተን ያላቸውን አቅመ ይነስም ይብዛም በጠመንጃ የፖለቲካ ለውጥ ለማምጣት የሚታገሉ ኃይሎች አልጠፉም፡፡ ይህ ሁሉ ኢህአዴግ የኢትዮጵያን ፖለቲካ ከጠመንጃ አውጥቼ ሰላማዊ አድርጌዋለሁ ይህመ የምመሠርተውን ማኅበራዊ ሞዴል ትክክለኛነት ያሳያል የሚለው መልዕክቱ ከኘሮፖጋንዳ ፍጆታ ያለፈ መሠረት የሌለው መሆኑን በተለይ ከኤርትራ ጦርነት ብኋላ በነበሩት ዓመታት በግልጽ አሳይቷል፡፡ ሰላምና መረጋጋትን በተመለከተ የኢህአዴግን አቅም ማጣት የሚያሳየው ግን ግጭቶች መፈጠራቸው በራሱ ሳይሆን የተፈጠሩ ግጭቶችን ለመፍታት ይወስድ የነበረው እርምጃ ሰላምን በዘላቂነት ለማምጣት መቻለን ተጨማሪ ጥርጣሬ ውስጥ ከትቶታል፡፡ በአጠቃላይ ሥርዓቱን በተቃወሙ ኃይሎች ላይ ብቻ ሳይሆን በብዙ መልኩ በአካባቢ የታጠሩ ችግሮችንመ ለመፍታት የሚሞክረው ኃይልን በመጠቀም በመሆኑ እራሲ ኢህአዴግ የሰላም ኃይል መሆኑን ማኅበረሰቡ እንዲጠራጠር አድርጎታል፡፡ በአዋሳ የተነሳወን የሲዳማ ማኅበረሰብን የክልል የገባኛል ጥያቄ ብዙ ሰዎች በመግደል ለማቆመ መሞከሩ፣ በጋምቤላ ለነበረው

ግጭት የሰጠው ዘግናኝ ጨጥፍጨፋ መልስ፣ በከፋ ሸካ ዞን በመንግሥት ታጣቂ ኃይሎች የተፈፀመወ እልቂት፣ ኢህአዴግ ግጭቶችን ለመፍታት ሰላማዊ ዘዴን የሚከተል ሳይሆን ጥሎት እንደመጣው እንደ ደርግ መንግሥት ጉልበትን ማምለኩን የሚያሳይና «የሰላምና የመረጋጋ» ዲስኩሩንም የሚያፈርስ ሆኖበታል።

በጥቅሉ የግንቦት 97 ምርጫ ከመምጣቱ በፊት ኢህአዴግ በመጀመሪያ ሥልጣን ላይ ሲወጣ የነበረውን የሕዝብ በጎ ስሜት በአብዛኛው አሟጧል፣ ድርጅቱ አምንበታለሁ የሚለውን የርዕዮተ ዓለም መሠረቶች አመናምኖ በተሻለና ሕዝቡን ሊስብ በሚችል አዲስ ርዕዮተ ዓለም አልተካም፣ ድርጅቱ እራሱ ከኤርትራ ግጭት ጋር በተያያዘና ከዚያም በላይ በድርጅቱ ዘላቂ ዓላማ ማጣት ምክንያት በውስጡ የነበረው የቀድሞው አንድነትና የዓላማ ጽናት ተናግቷል። የአገሪቱ ሰላምና መረጋጋት አስተማማኝ መሠረት አልያዘም፣ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴው አመርቂ ያልሆነና በተለይ በከተማው እያደር እየጨመረ በሄደው ሥራ አጥነትና ድህነት እንዲሁም የተመሰቃቀለ የተከማ ኑሮ ችግሮች ምክንያት ጥልቅ አዘቅት ውስጥ ተገብቷል። ጥርጣሬ ውስጠ ገበነ የነበረው የኢህአደግ በሔራዋ ጥቅም አስጠባቂነት በኤርትሪው ጦርነት መጀመር ጊዜ በነበረው የጋራ አገራዊ ብሔርተኝነት አገግሞ ብዙ ሳይቆይ ኢህአዴግ ከጦርነቱ በኋላ ባደረጋቸው ስምምነቶችና በሄጉም ፍርድ ቤት ውሳኔ ምክንያት እንደገና የመነመነበት ጊዜ ነበር። በዚህም ምክንያት በነጎዴሞከሪሲያዉ ምርጨ የሕዝቡን ድጋፍ የማግኘት እድሉ ደካማ ነበር። ቢሆንም ግን በዴሞክሪሲ ስም ኢ-ዴሞክራሱያዉ ሥራዎች እየሠራ የደጋፊ አገሮቹን ገንዘብ ያለገደብ ማግኘት እንደማይችል፣ ስለዚህም በተወሰነ ደረጃ በ1992 አንጃውን ሲያባርር የገባውን የአገሪቱን የተሻለ ዴሞክሪሱያዊ የማድረግ ቃሉን ዝም ብሎ ለማጠፍ እንደማይችል የተገነዘበበት በመሆኑም የ1997 ምርጨ የተወሰኑ መሻሻሎች አድርጎ ምርጫውን ቢያንስ በውጭ ተመልካቾች ዘንድ ዴሞክራሲያዊ መሆኑን ማሳመን አማሪጭ እንደሌለው ተረድቶ፤ ለዚህም በተወሰነ ደረጃ ተዘጋጅቶ ነበር የ 1997 ዓ.ም ምርጫ ዝግጅትን የጀመረው። ይህን የተሰላው ምርጫውን ለማሸነፍ እንደሚችል በመገመት በቸ ሳይሆን እንደማያሸንፈ እረግጠኛ ሆኖ ነበር። ለዚህ ጽኑ እምነቱ መሠት የሆኑትን ስሌቶች በኋላ በዝርዝር እንመጣባቸዋለን። ከእነኚህ ውስጠ አንዱ ግን በተቃዋሚ ኃይሎች ወስጥ አለ ብለ የገመተው ትልቅ ድክመት ነው። የዚህን ስሌት እውነተነት ለመመልከትና በቅድመ ምርጫ 97 የነበረውን የአገሪቱን ፖለቲካ ሙሉ ገጽታ ለማሳየት ከምርጫ 97 በፊት የነበረውን የተቃዋሚ ፖለቲካ ድርጅቶች ሁኔታ በአጭሩ እንመልከት።

3. ቅድመ ምርጫ 97 በኢትዮጵያ ለምን ጠንካራ ተቃዋሚ መፍጠር አልተቻቀበ?

ይህን ክፍል በምጽፍበት ጊዜ ማመን ያለብኝ አንድ ቁም ነገር አለ፡፡ ከ 1997 ዓ.ም ምርጫና ለዚህም ዝግጅት መደረግ ከጀመረበት ጊዜ በፊት የነበረውን የተቃዋሚዎች ሁኔታ ጠልቁ አላውቀም፡፡ እንደማንኛውም የውጭ ተመልካች በሚዲያ ከምከታተላቸው፣ ከእኔ በተሻለ ከሚያውቁ ከአንዳንድ ጓደኞቼ ጋር የተቃወሚውን ጎራ በሚመለከት ባደረኳቸው ውይይቶችና በ1992 ምርጫ ጊዜ የኢትዮጵያ የኢኮሃሚክስ ባለሙያዎች ማኀበር «በ1992 ምርጫ የኢኮኖሚ ፖሊሲ» በሚል ባዘጋጃቸው የተለያዩ መድረኮች በክርክሮቹም በአወያይነት በተሳተፍኩባቸው ጊዜያት ካየሁትና ከታዘበኩት ውጭ በተለይ በተቃዋሚ ድርጅቶች የወስጠ ሁኔታ ላይ የማውቀው ብዙ ነገር አልነበረም፡፡ ከዚህ የተለየ የማውቀው ነገር ቢኖር ምርጫ 97 የተሻለ ተዘጋጅተው እንዲቀርቡ ለማድረግ በተደረገ የማስታረቅ እና የማቀራረብ ሙከራ ላይ በሽማግሌነት ከተመረጡት ሰዎች አንዱ በመሆኔ በሂደቱ የታዘብኩትን ጉዳይ ብቻ ነው፡፡ ለማንኛውም የዚህ ክፍል ዓላማ ስለድርጅቶቹ የውሰጥ ሁኔታ ለማውራት ሳይሆን በአጠቃላይ የተቃዋሚው ኃይል የተዳከመባቸውን ዓብይ ጉዳዮች ለመመልከት ስለሆነ በእነኝህ አበይት ጥያቄዎች ላይ ብቻ አተኪራለሁ፡፡

የኢህአዴግ ዘውግ ተኮር ፖለቲካ በብዙ መልኩ ችግር ያለበት ቢሆንም ከራሱ ፖለቲካ አንፃር (የፖለቲንው ትኩረት በሥልጣን መቆየት ግን በተቃዋሚ ድርጅቶች በራሳቸው ውስጥ በነበረው ድክመት ብቻ አልነበረም፡፡ እንደሚታወቀው የተቃውሞው ፖለቲካ ወከባ የሌለበት የሰላም ፖለቲካ አልነበረም፡፡ በዚህም ምክንያት ወደ ፖለቲካው የገቡት ከሌላው ይልቅ ትንህ ደፈር የሚሉት ወይም ደግሞ የበለጠ ቁጭትና ብሳት ያለባቸው ሰዎች ነበሩ፡፡ ድፍረት መኖር ብቻውን ደግሞ ብቃትን አያመለክተም፡፡ ለተቃውሞው ፖለቲካ ደካማነት ምናልባትም ከፍተኛ አስተዋጽዖ የነበረው የአገሪቱ ልሂቀ ከፖለቲካው በፍጽም መሸሽ ነው፡፡ ይህ በደርግ ሽብር ምክንያት አንገቱን ቀብሮ የነበረ ልሂቅ (በተለይም የተማረው ማፀበረሰብ) ኢህአዴግ ሲገባና ስለ ዴሞክራሱ አስፈላጊነትና ሰለ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መፈጠር ሲያወራ ተንሸ ቀና ብሎ በቀጥታ ፖለቲካው ውስጠ ባይገባም እንኳን ፖለቲካውን በአመክንዮ ላይ የተመሠረተ እንዲሆን በስፋት፣ በውይይትና በጽሑፍ ይሳተፋል ተብሎ ተጠበቆ ነበር፡፡ ኢህአዴግ አዲስ አበባን እንደተቀጣጠረና ከዚያ በኋላ በነበሩት ጥቂት ወራት ይህ አዝማሚያ ታይቶ ነበር፡፡ የኢህአዴግ መሪዎች ለምሁራን በጎ አስተያየት አላቸው ብቻ ሳይሆን እነሱ ራሳቸው

ምሁራን እንደሆኑ ለማሳየትም በተለይ በአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ እየተመላለሱ ከመምህራን ጋር «ምሁራዊ» ክርክር ይገጥሙ ነበር፡፡

በእነኝህመ ውይይቶች ብዙ ምሁራንን ከጎናቸው ማሰለፍ እንደሚችሉ እምነቱ ነበራቸው፡፡ በዚህም ምክንያት ዩኒቨርሰቲዎች የነፃ ሃሳብ መንሸራሸሪያ ቦታዎች እነዲሆኑ የሚፈቅዱም መስለው ነበር፡፡ በዚህን ጊዜም የቀድሞ የአስተማሪዎች ማኀበር እንደገና ተቋቁሞ፣ የኀበሩም መጽሔት ተመስረቶ በአገሪቱ የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና የማኀበሪዊ ሃዳዮች ላይ ምሁራዊ ሊባል የሚችሉ የውይይቶች ሐሳቦችና ጸሁፎች መውጣት ጀመረው ነበር፡፡ በዩኒቨርሰቲው ውስጥ ከሚወጡ ጽሑፎችም ባሻገር በጊዜው በስፋት በተጀመሩት ነፀ ጋዜጦችና መጽሔቶች ለተራው ሕዝብ ፍጆታ የሚውሉ የተለያዩ ጽሑፎችና ቃለ መጠይቆች በአገሪቱ ታዋቂ ምሁራን ይወጡ ነበር፡፡ ይህ እንቀሰቃሴ ግን እንደተጠበቀው በዘላቂነት ሊቆየ አልቻለም፡፡ ምሁራንን ለማወያየት የሞከሩት የኢህአዴግ ከፍተኛ ካድሬዎች የገጠማቸው ሙግት ቀላላ አልነበረም፡፡ ከታሪክ ጀምሮ እስከ ጊዜው ፖለቲካ ድረስ የገጠማቸው ክርክሮች አነሱ ለካድሬዎች በቀላሉ ትክክለኛነቱን ያሳመኗቸው ጉዳዮች ከጠበቁት በላይ የፍሬ ነገር ውይይት እንደሚያስነሳ ሲገነዘቡና ይህመ ከተስፋፋ በጉልበት ያገኙት የመሰላቸውን «የርዕዮተ ዓለም የበላይነት» እንደሚፈታተነው ሲያውቁ በተካኑበት የፍረጃ ስልት መሠረት የዩኒቨርስቲውን ምሁራን በጅምላ «ትምክህተኛነት የተጠናወታቸው ኢ-ዲሞክሪሲያዊ ኃይሎች» አድርገው ፈረዷቸው፡፡ ሌሎቹን የደርግ ቅሪት እያሉ ተሰላቁባቸው በዚህም አላቆሙል፤ ከዩኒቨርስቲው ውስጥ በመለመሏቸው ጥቂት አድርባዮች ጠቋሚነት በጣም ይቃወሙናል የሚሏቸውን መምህራን መርጠው ብዙ ዓመታት ከሰሩበት የመምህርንት ሥራ አባረሯቸው፡፡ በአጭር ጊዜመ የዩኒቨርስቲው የመምህራን ማኀበር እንደገና ፈረሰ፡፡

ኢህአዴግም ከዚህ ልምዱ የኀብረተሰቡን ተገዢነት ለማግኘት የግድ ጉልበት መጠቀመ እንደሌለበተ (እንደ ደርግ) ይልቁንም የንፁስ ከበርቴውን እሽታ ለማግኘት ፍቱን መሣሪያው በኢኮኖሚው (በኑሮው) ላይ መምጣት መሆኑን በመረዳት ይህንን ስልት በሌላው ማኀበረሰብ ዘንድ በሰፊው ተጠቀመበት፡፡ ይህም በእርግም ቢያንስ ለተወሰነ ጊዜ ለኢኮኖሚ ሕይወቱ የሚራራውን፣ በኀበረተሰቡ ውስጠ የተሻለ የኢኮኖሚም ሆነ የእውቀት አቅም የነበረወን ኀይል (ልሂቅ) ከፖለቲካው ቀጥታ ተሳታፊነት ብቻ ሳይሆን ከውይይቱም አራቀው፡፡

የልሂቁ ከጨዋታው በአብዛኛው መውጣት[12] ለተቃውሞ ፖለቲካው መዳከም በሁለት ወሳኝ መልኩ አስተዋጽዖ አድርጓል የሚል እምነት አለኝ፡፡ የመጀመሪያው የተቃውሞ ኃይሉን በአመራር ደረጃም ሆነ በከፍተኛ ካድሬነት ደረጃ ሊመራ የሚችለውን የሰው ኃይል ስብስብ (Pool) ክፉኛ ቀንሶታል፡፡ ይህ በተለይ እንደ ኢትዮጵያ ባለ ለተማረ ሰው ከፈተኛ አክበሬት ባለበት አገር የመሪዎች ማንነት የፖለቲካ እንቅስቃሴውን በመቀላቀልም ሆነ በመደገፈ ላይ ከፍተኛ አንድምታ ይኖረዋል፡፡ ይህ ጉዳይ በጊዜው የነበሩ የተቃዋሚ የፖለቲካ ድርጅቶች በደንብ የተረዱት ግን ብዙ ቢሞክረመ ያልተሳካላቸው ጉዳይ ነበር፡፡ የፖለቲካ ድርጅቶች በኅብረተሰቡ ዘንድ ታዋቂነት ወይም ተሰሚነት አለቸው የሚቿውን ሰዎች እየዞሩ መለመንና ማስለመን የተለመደ ሥራ ነበር፡፡ ምናልባት በዚህ ሂደት ወደ መጨረሻ ላይ ባደረገው ከፍተኛ ጥራት ትንሽም ተሳክቶለት የነበረው ከ1992 ምርጫ በኋላ እንዲህ ዓይነት መሪዎችን ይዞ ብቅ ያለው አዲስ ሕብረ-ብሄራዊ ድርጅት ኢዴፓ ነበር፡፡ ከዚያም ቀጥሎ በዚህ ዙርያ ትንሽ የተሳካለት መአህድ የዘውግ ድርጅት መሆኑን ትቶ መኢአድ በሚል እራሱን ካደራጀ በኋላ በነበሩት ጥቂት ዓመታት ነው፡፡

ሁለቱም ምሳሌዎች የሚያሳዩት ግን አንድ ቁም ነገር አለ፡፡ ይኸውም የአገሪቱ ምሁራን ከፖለቲካው የወጡበት አንዱ ምክንያት በኢህአዴግ ሊደርስባቸው የሚችለውን ጫና በመፍራት የሆነውን ያህል በጊዜው የነበረው ፖለቲካ በአብዛኛው ዘውግ ተኮር መሆኑ ለብዙ ኢትዮጵያዊ ምሁራን የሚዋጥ አለመሆኑም ነው፡፡ ፍርሐቱን ሰብረው ፖለቲካውን የተቀላቀሉት ምሁራን ይህንን ያደረጉት ትንሽም ሊያስኬድ ይችላሉ በለው የሚያምኑባቸው ሕብረ-ብሔራዊ ድርጅቶች ከተቋሙ በፆላ ነበር፡፡ ይህም ሆና ግን እስከ ምርጫ 97 ድረስ በዚህ መልክ የተቀላቀሉትመ ሆኑ በአጠቃላይ የፖለቲካ ሂደቱ ውስጠ የሚሳተፈ (በድርጅትም ባይሆን በሀሳብና በውይይት) ምሁራን ቁጥር በጣም በደጠመ ዝቅተኛ መሆኑ አሌ አይባልም፡፡ ሁለተኛውና ከመጀመሪያው ባልተናነሰ የተፈጠረው ችግር የልሂቁ በፖለቲካው ሂደት አለመሳተፈ የነበረውን የፖለቲካ ውይይት ጥልቀት ክፉኛ መቀነሱ ነው፡፡ በዚህም ምክንያት ለኢህአደግ አማራጭ የሆነ በደንብ የታሰበበትና አሳማኝ ምክንያት የተዘጋጀለት አለባሳቢ ተቀናቃኝ ራዕይ ማቅረብ አልተቻለም፡፡ የተቃውሞው ፖለቲካው ለገዢው ፓርቲ ችግሮች የአፀፋ መልስ ከመስጠት (Reactive) ባሻገር አገሪቱን ወዴት ለመውሰድ እንደሚፈልግ፣ እንዴትስ ሊወስዳት እንደሚያስብ የሚገልጽ ለሕዝቡ በቀላለ ሊገባ የሚችል አማሪጭ ራዕይ ለማቅረብ አለመቻሉ

---

[12] እዚህ ላይ ጠንቃቄ ያስፈልጋል፡፡ ልሂቁ ከፖለቲካው ወጥቷል ሱባል በተቃውሞ ድርጅተች ወስጠ ጥቂት የተማሩ ሰዎች አልነበሩም ለማለት እንደልሆነ አንባቢ ይረዳልኛል ብዬ አምናለሁ፡፡ እንደ ፕሮፌሰር አሥራት ዓይነት ሰዎች የተቃውሞ ፖለቲካውን መቀላቀላቸውን በመዘንጋት አይደለም፡፡ ሁሉም እንደሚታውቀው ግን እነኙህ አጋጣሚዎች (Exceptions) እንጂ ዋናውን እውነት (Rules) አያመለክቱም

በተቃዋሚ ጎራ ብዙ አባላትን ለማሰባሰብ ካለማስቻሉም ባሻገር በድርጅቶቹም መሐከል አብሮ ለመሥራት የሚያስችል ሕብረት ለመፍጠር እንቅፋት የሆነ ይመስለኛል፡፡

በተለይም ደግሞ ኢህአዴግ ይዞ ለመጣው ዘውግ ተኮር ፖርቲካ ተመጣጣኝ ሚዛንና አማራጭ ሊሆን የሚተል ዘውግ ዘለል አማራጭ ከነአሳማኝ ምክንያቱ ቀርቧል ለማለት ያስቸግራል፡፡ በተቃውሞው ጎራ ያሉት ተንሸም ዓይን ሊስቡ የቻሉት ድርጅቶች ሁሉ ዘውግ ተኮር መሆናቸው በተቃዋሚውና በገዢው ፓርቲዎች መሐከል ያለውን የሃሳብ ልዩነት በማጥበብ ይበልጡንም ልዩነቱ «ማን በሥልጣን ላይ ይውጣ» የሚል ራቁቱን የወጣ የሥልጣን ጥያቄ አስመስሎታል፡፡ ሲከፋም በተለይ በዘውግ አጠር የተጠረ የአገር ፖለቲካ የበለጠ ግጭትን ይጋብዛል የሚል ፍርሐት ላለው ኅብረተሰብ የሚቀርበው አማራጭ ከዘውግ ፖለቲካ ካልተሀሳገረ የተሻለ ሰላም ማምጣቱን የሚያረጋግጥበት ምንም የተለየ ሃሳብ አላቀረበመ ማለት ነው፡፡ በጥቅለ በኢህአዴግ አፈና ምክንያትም ሆነ በራሱ በልሂቁ የውስጥ ደካማነት ምክንያት የኢትዮጵያ ልሂቃን ባጠቃላይና የተማረው ክፍል በተለይ ከተግባሪዊው ፖለቲካም ሆነ ከእውነተኛ ምሁራዊ የፖለቲካ ውይይት ማፈግፈጉ የኢትዮጵያ ፖለቲካ የተሻለ አቅጫጫ እንዳይዝ አድርጎታል፡፡ በተለይ ደግሞ የተቃውሞው ፖለቲካ እንዳይጠነክርና የተሻለ ማኅበረሰቡን እንዳያሰባስብ ጎድቶታል የሚል እምነት አለኝ፡፡

የኢትዮጵያ ፖለቲካ ወደፊትም ትክክለኛ መስመሩን እንዲይዝና በተረጋጋ መልኩ ዴሞክሪሱያዉ ሥርዓት እነዲገነባ የልሂቁ ያለፍርሕት በፖለቲካው መሳተፈ ወሳኝ ነው እላለሁ፡፡ የግንብት 97 ምርጫን ከሌላው ተንሸ የተለየ እነዱሆን ካደረጉት ቁምነገሮች አንዱም የዚህ ኅብረተሰበ ክፍል ከዚህ በፊት ከነበረው በጣም በላቀ ደረጃ በድርጅቶች ውስጠ በመግባት እንኳን ባይሆን በፖለቲካ ሂደቱ ውስጠ በንቃት መሳተፋ መሆኑን አምናለሁ፡፡ ይህን ጉዳይ በሚቀጥሉት ክፍሎች ተንህ በዝርዝር ለማየት እሞከሪለሁ፡፡

ምርጫ 97ን ከዚህ በፊት ከነበረው ሁኔታ የተለየ እንዲሆን ካደረጉት ቁመነገሮች አንዱ በኢህአዴግ ላይ የነበረው የውጭ መንግሥታት በተለይ የለጋሽ አገሮች ጫና ነው፡፡ ኢህአዴግ ሰኬታማ ሆኛለሁ ብሎ ሊኩራራበት ከሚችላቸው ነገሮች አንዱ የውጭ መንግሥታን በተወሰነ ደረጃም ቢሆን ለማታለል መቻሉ ነበር፡፡ ኢህአዴግ ከነድክመቱመ ብሆን የለውጥና የደሞክሪሲ ኃይል ነው የሚለው አመለከካከት በለጋሽ አገሮች ዲኘ ሎማቶች ዘንድ በሰፊው የማታመንበት ጉዳይ ነበር፡፡ በተለይ በኢህአዴግ ውስጥ አለ የሚባለው የተለዘብተኛና የአክራሪ ኃይሎች (Moderate and Extremist) ክፍፍል ትንተና አቶ መለስና ደጋፊዎቹ ለዘበተኞች ናቸወ የሚለው አመለካከት በሰፊው

የሚያንፀባረቅ ነበር፤ በዲኘሎማቶቹ መንደር:: ለዚህም ነው በሕወሓት ውስጥ በነበረው መከፋፈል ወቅት የአቶ መለስን ቡድን ማሸነፈ ሁሉም በፀጋ የተቀበሉት:: ሆኖም ከጊዜ ብዛት የኢህአዴግ ዴሞክራሲያዉነት በውጭ ደጋፊዎቹም ዘንድ ከፈተኛ ጥርጣሬን መፍጠር ጀመሮ ነበር:: ይህም ጥርጣሬ ለኢህአዴግ የበለጠ ዴሞክራሱያዉ ገጽታ ማሳየት እንደሚገባው አስገንዝቦታል:: የውጭ ደጋፊዎች ቀስ በቀስ ለምን ወይም እንዴተ ከእነዲህ ግይነት ግንዛቤ ላይ እንደደረሱ በሚቀጥለው ክፍያ በአጭሩ እናያለን::

4. የውጭው ዓለም የኢህአዴግን ማንነት እየተረዳው ሲመጣ

የለጋሽ አገሮችና ዓለም አቀፍ የፋይናንስ ተቋማት እንደ ኢትዮጵያ ባሉ ድሀ አገሮች ላይ ያላቸው ተጽዕኖ ምናልባትም ከዘመነ ኮሎኒያሊዝም ወዲህ እንደዚህ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ አያውቅም:: በቀዝቃዛው ጦረነት ወቅት የሁደሀ አገሮች መንገሥታተ በኃየላን መንግሥታት መሐከል የነበረውን ቀራነ በመጠቀም በርዕዩተ ዓለም ከሚጠጋቸው ኃያል አገር ጉያ በመወሸቅ አሊያም ከሌላው ጋር እወዳጃለሁ በሚል ማስፈራራት የሚፈልጉትን የገንዘብና ወታደራዉ ድጋፍ ለማግኘት ይችሉ ነበር:: ከዚያም በተጨማሪ በአገራዠው ወስጥ ለሚያደርጉት የመብት ረገጣም ሆነ የተዛባ የኢኮኖሚ ፖሊሲ ወይም ለሚጽሙት ዓይን ያወጣ የሕዝብ ሀብት ዘረፋ ተቃውሞ እንዳይቀርብባቸው በመከላከያነት ይጠቀሙበት ነበር:: ከዚህም በላይ ግን በጊዜው የነበረው የዓለም አቀፍ ግንኙት መርህ «የአገሮችን ሉዓላዊነት» ያለምንም ማወላወል ይቀበል ነበር:: ሉዓለዊነትን ደግሞ የሚተረጉመው በአገሮች የውስጠ ጉዳይ ጣልቃ አለመግባት በሚል ነበር:: በዚህም መንግሥታት በምንም መልኩ ሥልጣን ላይ ይውጡ፣ በሕዝባቸወ ላይ ምንመ ዓይነት በደል ይስሩ የዓለም አቀፍ ህብረተሰብ «ማድረግ እንኳን ብፈልግ ምንም ማድረግ አልችልም» በሚል ሽፋን ምናልባት አንዳንድ ጊዜ ለአፍ ያህል ከሚሰጡ ማውገዞች ያለፈ ምንም እርምጃ አይወሰድም ነበር::

ይህ ሁኔታ ሙሉ ለሙሉ እንኳን ባየሆን ከሶቪየት ሕብረት መፈረረስ በኋላና ዓለማችን በቀዝቃዛው ጦርነት ጊዜ ከነበረው የሁለት ማዕዘን የኃይል ክፍፍል ወደ አንድ ልዕለ ኃያል አገር ያለባት ዓለም ስትለወጥ በተወሰነ ደረጃ ተቀየረ:: ይህ ለውጠ ለምዕራቡ ዓለም በተለይም ለአሜሪካ በዓለም ዙሪያ ትልቅ ተሰሚነትን አጎናፀፋት:: በወታደራዊ ኃይሏ ብቸኛዋ ልዕለ ኃያል ሀገር በመሆንዋም ፍላጎቷን በተለይ በትንንሽና የኑውክሊየር አቅም በሌላቸው አገሮች ላይ በኃይል ለመጫን እና ለማስፈጸም የሚያግዳት ምንም ነገር እንደሌለ ግልጽ ሆነ:: ከዚህም በላይ ግን አሜሪካንና የምዕራብ አገሮች የተጎናጸፋት ፍጹም የሆነ የርዕዮተ ዓለም የበላይነት ነው:: በተለይ በኢኮኖሚ አወቃቀር ደረጃ ዓለምን

አንድ ትልቅ የገበያ ማዕከል ለማድረግ በሬጋንና በታቸር የተጀመረው የገበያ የበላይነት መርህ ከሶቪየት ኮሚዩኒዝመ መፍረስ በኋላ አማራጭ ያልተገኘለት የኢኮኖሚ ፖሊሲ መመሪያ ሆነ:: ለዓለም ነፃ የንግድ ልውውጦተ አገሮች በራቸውን መክፈተ እንደማገባቸው፣ ካልከፈቱ ደግሞ ከፈተኛ የኢኮኖሚ ችግር እንደሚገጥማቸው (ከፖሊሲያቸው ብልሹነት ብቻ ሳይሆን የተባሉትን ባለማድረጋቸው የሚገጥማቸው የገንዘብ ቅጣት) ይህ ደግሞ በተለይ በደሀአገሮች ላይ ሀብታም አገሮች በቀጥታ በሚያደርጉት ተጽዕኖ ብቻ ሳየሆን በዓለም አቀፍ የገንዘብ ተቋማት በኩልም ሊመጣ እንደሚችል በማያወላዳ መንገድ ግልጽ ሆነላቸው:: ይህ ሀገሬች በዚያን ጊዜ በሀብታመ አገሮችና በደጋፊ ተቋማቱ ለዓለም አቀፍ የኢኮኖሚ በልጽግና አስፍላጊ የተባሉትን በተለምዶ «የዋሽንግተን ስምምነቶች» የሚባሉትን ፖሊሲዎች በአንድ መልኩ ወይም በሌላ መተግበር አማራጭ የሌለው ጉዳይ ሆነባቸው:: በዚህም «የአገሮች ሊዓላዊነት» የሚባለው የቀዝቃዛው ጦርነት ዘመን የአግሮችን ግንኙት ያሰረው መርህ ቢያንስ የኢኮኖሚ ፖሊስን በማውጣት ደረጃ ክፋኛ ተሸረሸረ::

ይህ የምዕራብ ዓለም የርዕዮተ ዓለም የበላይነትና በተለይ ከዓለም ኢኮኖሚ መቀራረብ (Globalization) ጋር ተዳምሮ አገሮችን ተመሳሳይ የሆነ የኢኮኖሚ ፖሊሲ የማውጣተ የውዴታ ግዴታ ውስጥ አስገብቷቸዋል:: ይሁንና የዚህ ሂደት ፖለቲካዊ አንደምታ ምን ይሆናል የሚለው እስከአሁን ለምዕራብ አገሮች ግልጽ ያልሆነና ጠንካራ አማራጭም ያልተኘለት «የሽግግር ጊዜ ብዥታ» ላይ ያለ ይመስላል:: በአንድ በኩል በቀዝቃዛቀው ጦረነተ ጊዜና በጋራ የጸጥታና የደህንነት መርህ የተባበሩት መንግሥታትን ሲያቋቁሙ መሠረት ያደረጉትን የሉዓላዊነት መርህ ለነካኩት አይፈልጉም:: በሌላ በኩል የጋራ ደህንነቱ ራሱ የህዝብ ውክልና በሌላቸውና በአግራቸው ምንም ያልተገደበ ሥልጣን ያካበቱ እንደ ሳዳም ሁሴን ዓይነት መንግሥታት በሚወስዷቸው እርምጃዎች ሊናጋ እንደሚተል ይገነዘባሉ:: ከዚያም በላይ ግን የዓለም ሕዝብ በንግድና በኢኮኖሚ መቀራረቡን የሚገፊ ኃይሎች የዓለም ሕዝብን አጠቃላይ ኢኮኖማያዊ ጥቅመ ያሰጠብቃል ከሚል አመለካከት ከሆነና፣ ይህ አመለካከት ደግሞ በውስጡ በአንድ አገር ያለ የሰው ልጅ በሌላ አገር ያለ ሌላ የሰው ልጅ የኢኮኖሚ ደኅንነት ይመለከተሃ ል ከሚለው ሰብዓዊ መደጋፍ (Human Solldarity) መርህ የሚመነጭ ከሆነ ዓለም አቀፋዊነት እየተደገፈ ያለው[13]፣ በዚያው መጠን በየትም ቦታ ያለ የሰው ልጅ መሠረታዊ ሰብዓዊ መብቱ ሲገፈፍ፣ ያለአግባብ በግል ወይም በቡድን ሕይወቱን ሲያጣ፣ ይህን

[13] ይህ አመለካከት በቀጥታ የንግድ ልውውጥን የሚገፊው መርህ ነው እንኳን ባይባል ዓለም አቀፍ የኢኮኖሚ ድጋፎችን መመልከቱ አይቀርም:: የኢትዮጵያ ሕዝብ ሲራብ ይመለከተኛል ለዚህም ካለኝ ቆጥቤ ለዚህ ለተራብ የሰው ልጅ እሰጣለሁ ካለ ወይም ለኢትዮጲያ የኢኮሃማ እድገት አቆረቆራለሁ ብሎ የኢኮኖሚ እርዳታ እሰጣለሁ የሚል መነግሥት በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ይህን የዓለም አቀፍ የሰው ልጅ የትብብር መርህ መሠረት አድርጎ ነው ሲሆን የሚችለው::

በደል የሚፈጽመው ምንም ሆነ ማን ዝም ብሎ ለመመልከት ያስቸግረዋል። የሆድህ ነገር ሲሆን ያገባኛል፣ የሰብዓዊነትህ ወይም የነፃነትህ ጉዳይ ሲሆን ግን አያገባኝመ ማለት ቢያንስ እውነተኛነትን አያመለክትም። ስለዚህም ይህንን ዓይነት አዲሱን ዓለማቀፋዊነት ከተለመደው «የሉዓላዊነት» መርህ ጋር እንዴት ማጣጣም እንደሚቻል (የሚቻል ከሆነ) ገና ግልጽ የሆነ አካሄድ የለም።

ከዚህም በላይ ግን ከቀዝቃዛው ጦርነት በኋላ የተፈጠሩ እንደ ሽብርተኝነት ዓይነት ዓለም አቀፋን ሰላም የሚያናጉ ድርጊቶች የአዲሱ ዓለም አቀፍ ግንኙነት መርህ መሠረት ከመጣላቸው በፊት ወይም በግልጽና በሚያስማማ መሠረት ላይ ከመጣላቸው በፊት በአገሮች መሐከል የሚኖረው ግንኙነት በአጠቃላይ መርህ ደረጃ ሳይሆን እነኙህን ችግሮች መቋቋምን ቅድሚያ በሚሰጥ መልኩ እንዲታዩ አደረጋቸው። ይህ ሁሉ ዓለም አቀፈ ግንኙነቱን በአጠቃላይ፣ ሀብታም አገሮች ድሀና መሐከለኛ አገሮችን የሚያዩበትንና ገንኙነታቸውን የሚመሰርቱበትን መሠረት መርህ አልባ አደረገው። ስለዚህም በአንድ በኩል አገሮች ሁሉ የኢኮኖሚ ፖሊሲዎቻቸውን እንዲያስተካክሉ ጫና ይደረግባቸዋል፣ በአንዳንድ አገሮች የሚታይን የሰብዓዊ መብት ገፈፋና በተለይም በእርስ በርስ ግጭት ጊዜ ሊፈፀም የሚችል የጅምላ ግድያ ወይም የዘር ማጥፋት ወንጀል ይመለከተናል በሚል ዓለም አቀፍ ማኅበረሰቡ በወታደሪዉ ኀይል ጭምር ጣልቃ ይገባል (ቦስኒያን፣ ኮሶቮን፣ ሴሪሉዮንን ያስታውሷል።) በዲስኩር ደረጃም በየትኛውም የዓለም ክፍል የሚገኝ ሕዝብ ለመበቱና ለነነነቱ የሚያደርገውን ትግል እንደግፋለን የሚል መግለጫም ይሰጣል፣ በሌላ በኩል በግልጽ ዴሞክሪሲያዉ ካልሆኑና የሕዝባቸውን ሰበዓዊና ዴሞክሪሲያዊ መብቶች በጅምላ ከሚጥሱ አገሮች ግር በፀረ-ሽብር ዘመቻ ስም ወይም በሌላ የጥቀም ግንኙነት (ለምሳሌ የነዳጅ ሀብት ካላቸው አገሮ ጋር) ሲወዳጅና አብረው ቡና ሲጠጡ ይታያሉ፣ የገንዘብና የሴኩሪቲ ድጋፍም ይሰጣሉ። በእርግጠኛነት መናገር የሚቻለው ሀበታሞቹ አገሮች ከድሆቹ ግር ያላቸው ግንኙነት የሚወሰነው በአጠቃላይ መርህ ሳይሆን ከእያንዳንዱ አገር ጋር ካላቸው የጥቅም ግንኙነት በመነሳት መሆኑ ነው።

እንግዲህ እንደዚህ ዓይነት መርህና የተግባር ፖለቲካ (Real politics) በተሳከሩበት ዓለም ውስጠ ሆነን ነው የውጪው ዓለም በኢትዮጵያ ፖለቲካ ላይ ያለውን ተጸዕኖ እና እየተጫወተ ያለውን ማና ማየት የሚኖርብን፤ ተጽዕኖውን በሚመለከት ብዙ የሚያከራክር አይደለም። አሁን ብቻ ሳይሆን አገራችን ካለችበት አሳፋሪ ድህነት ወጥታ ኢኮኖሚዋ በተወሰነ ደረጀ በእግሩ እስኪቆም ድረስ የሀብታመ አገሮች እርዳታ አያስፈልገንም ተብሎ የሚታለፍ አይደለም። ምናልባት ሙሉ አገሪዋ ስምምነት ባለበት ጊዜ በአንድ አገር ያለ መንግሥት ለተወሰነ ጊዜ ከውጭው ዓለም የሚደረግበትን ጫና

ለመቋቋም ይሞክርና ይችልም ይሆናል፡፡ የአገሩ ሕዝብ የሚያምንበት ስለሆኘ ወገቡን ጠበቅ አድርሃ የሚኮኖሚ ችግርን እየተቋቋመ ማለት ነው፡፡ አሁን ያለነው ግን የሕዝቡ ድጋፈ ሳይኖረው እነዲያው ዝም ብሎ የተወሰነ ኃይልን በሥልጣን ለማቆየት በሚል ከውጭው ዓለም ተጣልቶና የሚመጣውን የኢኮኖሚ ጫና ተቋቁሞ ለረጅም ጊዜ ለመቆየት የሚቻልበት ዓለም ውስጥ አይደለም፡፡ ስለዚህ መነግሥታት የውጭ ድጋፍን አጥብቀው ይሻሉ፡፡

የለጋሽ አገሮች በአንድ አገር ላይ ያላቸው ሚና በምን ይወሰናል? እነሱን የሚያሳስቧቸው ምን ዓይነት ጉዳች ናቸው? የትብብር ግንኙነቶች የሚሻክሩት ምን ዓይነት ሁኔታ ሲፈጠር ነው ወዘተ የሚሉት ጥያቄዎች ሰነሱ ደግሞ ነገሩ የበለጠ የተወሳሰበ ሆኖ ይታይል፡፡ ይህ ደግሞ በኢትዮጵያ ሁኔታ ከአጠቃላይ መርህ፣ ከተግባር ፖለቲካ፣ በአንድ የታሪክ ወቅት ከሚፈጠሩ ተጨባጭ ሁኔታዎች በተጨማሪ በአገሪቱ ውስጠ የሚገኙ ዲኘሎማቶችና በየሀብታም አገሮቹ የኢተዮጵያን ሁኔታ ከሚከታተሉት ግለሰቦች አመለካከትና የግንዛቤ ጥልቀት ጋርም ይያያዛል፡፡ ከጥቅል ነገሮች ስንነሳ እኔ ከለጋሽ አገሮች በኢትዮጵያ ዴሞከራሲያዊ ሥርዓት እንዳይፈጠር የሚፈልጉ አሉ ብዬ አልገምትም፡፡ ምንም እንኳን እውነተኛ ደሞክራሲያዊ ሥርዓት በሚኖርበት አገር ለጋሽ አገሮች የፈለጉትን ሁሉ የሚያደርግላቸው አሽከር መንግሥት እንደማያገኙ ቢያውቁም (መንግሥቱ ቢያንስ በፖለቲካ ሥልጣን ለመቆየት የሕዝቡን ስሜት በቅጡ ማጤን ሰላለበት)፣ በተለይ ነፃ የሆነ ሚዲያ ባለበት አገር ከሕዝብ ጀርባ የሚደረጉ ስምምነቶች የመኖራቸው እድል ቢጠብም፣ አሁን ባለው ዓለም መሠረታዊ መልኩ ዴሞክራሲ የበለጠ የተረጋግና አምክንዮታዊ የሆነ የገበያ ፖሊሲ ስለሚከተል መሠረታዊ የጥቅም ግጭት እንደማይኖር ያውቃሉ፡፡ ስለዚህ ከአባገነት ሥርዓት ይልቅ ዴሞክራሱያዊ ሥፖግት ቢኖር ይመርጣሉ፡፡

በዚህ ዙሪያ ያለው አንድ ችግር ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እንመሠርታለን የሚሉ አገሮች ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን በቅጡ ለመገንባት ምን ያህል ጊዜ ይወስድባቸዋል? በእርግጥ በትክክለኛ ሂደት ላይ መሆናቸው የሚረጋገጥበት መንገድ ምንድን ነው? የሚለትን ጥያቄዎች በተግባር መመለሱ ላይ ነው፡፡ እዚህ ላይ ደግሞ አንድ ሁለት ተብሎ የሚካባቸው ግልጽ መመዘኛ የሌሏቸውን ጉዳደች በቅርበት የሚከታተሉት ዲኘሎማት ሰለ ዴሞክራሲ ጉዳይ ሲወራ በመጀመሪያ የሚሰጠው አስተያየት ዴሞክራሲ ጊዜ እንደሚወሰድና ብዙ ውጣ ውረድ ያለው ሂደት መሆኑን «ከተሞክሮው» በማጣቀስ ነው፡፡

በኢትዮጵያ የአሜሪካ አምባሳደር የነበሩት ወ/ሮ ብራዚል በኢትዮትያ ዴሞክራሲ ጉዳይ በተነጋገርን ቁጥር ሁልጊዜ እስከሚሰለች የሚደጋግሙት ነገር በአሜሪካ ዴሞክራሲ ከብዙ ዓመታት በኋላ አሁንመ ሙሉ በሙሉ ፍጽም እንዳልሆነ ነበር። በተለይ የጥቁር አሜሪካውያንን የደሞከራሲ እጦት በምሳሌነት ሳይናገሩ አያልፋም። ስለዚህም እኛ ኢትዮጵያውያን መታገስ እንዳለብን፣ መንግሥትን መጋፋት እንደሌለብንም ይመክራሉ። ግን ኢትዮጵያ ስንት ጊዜ መጠበቅ እንዳለባት መናገር አይችለም። ከዚያም በላይ ግን የአሜሪካ ጥቁሮች ይህንን መብታቸውን ለማስከበር ባደረጉት ሰላማዊ ትግል በየመንገዱ ላይ ከፖሊሶች ጋር እንደተጋጩ፣ በዚህም ምክንያት መሪውን ማርቲን ለተር ኪንግን ጨምሮ ብዙዎች እንደተገደሉ፣ በዚህ ትግል ምክንያትም አባሳደሯ እራሳቸው እኩልነታቸው ተጠብቆ የአገሪቸው አምባደር ለመሆን እንደቻሉ አይገልጽልንም።

ለማንኛውመ እንዲህ ግይነት ዲፕሎማቶች በመንግሥት በኩል የሚደረጉ የመብት ረገጣዎችና ኢ-ዴሞክራሲያዊ አካሄዶች በደሉ የሚደፈፀምባቸውን ዜጎች ያህል አያስቆጫቸውም። አንዳንዶቹ ፊት ለፊት አይናገሩት እንጂ ካላቸው ከፍተኛ ንቀትና የተቀበረ ዘረኛነት የተነሳ በተለይ በአፍሪካ አገሮች ሊጠበቅ የሚተለው ዴሞክራሲያዊነት በራሱ እነሱ ለራሳዣው ይገባናል ብለው ከሚያምኑት ጋር እንደማይመጣጠን ያስባሉ። ከአፍሪካ መሪዎች ከዚህ በላይ ሊጠበቅ አይችልም፤ የአፍሪካ ሕዝበም ከዚህ በላየ ዴሞክራሱ ይገባዋል ለማለት አይቻልም፤ እንዲያውም ዴመክራሱ ከበዛ አለመረጋጋትን ሊፈጥር ይችላል ብለው የሚያምኑ ዲፕሎማቶች ቁጥር ቀላል አይደለም። ከዚያም በተጨማሪ በሥራቸው ምክንያት ብዙ ጊዜ ከመንግሥት ባለሥልጣናት ጋር ሰለሚገኙ የተወሰነ የግል ግንኙት ይፈጥራሉ። በዚህም የተነሳ መንግሥት በጣም በመውቀስ «ጓደኞቻቸውን» ማስቀየም አይፈልጉም።

የዓለም አቀፍ የገንዘብ ተቋማት እና እንደተባበሩት መንግሥታት ያሉ ድርጅቶች ወኪሎች ደግሞ ከዚያም ያለፈ ከግል ጥቅማቸው ጋር የተያያዘ ከመንግሥት ጋር የተቆራኘ ግንኙት አላቸው። ለምሳሌ የአንድ አገር የዓለም ባንክ ወኪል የሥራ እድገቱ የሚለካው ለዚያ አገር በሰጠው የብድር ጠመን ነው። ብዙ ብድር ከሰጠ (ካስፈቀደ) ጥሩ ሥራ ሠርታል ተብሎ ይሾማል፣ ይሸለማል። በሚቀጥለው ምድቡመ ከአሁኑ የላቀ ቦታ ይሰጠዋል። ብድር ደግሞ የማጠው ለመንግሥት ነው። ስለዚህም ከመንግሥት ባለማሎች ጎር ጥሩ ግንኙነት ሊኖረው ይገባል። ስለዚህ መንግሥትን በተለይ ከፖለቲካ ጉዳይ ጋር በተያያዘ መተቸት አይፈልጉም። ይህ አካሄድ በጥቅለ የተባበሩት መንግሥታት ሠራተኞችነም ይመለከታል። እነኝህና ሌሎችም ያልጠነስኳቸው ብዙ ቁምነገሮች የአገሮቹንና የትቋሞቹን ግንኙት በዋነኛነት ባይወስኑት እንኳን

የተሳታፊዎቹን ግንዛቤ አቅጣጫ በማስያዝ በመጨረሻ የሚወሰደንው አቋም ይወስኑታል::

ሌላው ከእዚሁ ጋር የተያያዘው ጉዳይ የመሻሻል መለኪያዎች አስቸጋሪነትን ይመለከታል:: አንድ አገር ወደ ዶሞክራሲያዊ ጎዳና መሻሻል እያሳየ መሆኑ የሚለካው እንዴት ነው? በእርግጥ ዓይን ያወጡ የመበት ረገጣዎች ሲታዩ እነሱን ማውገዝ ይቻላል፣ ብዙ ጊዜ ይወገዛሉም:: ግን አንድ ተግባር ወይም ጥቂት ምሳሌዎች አጠቃላይ ሂደትን አያመለክቱም:: በተለይ በአሁኑ ዓለማችን ዓይን ያወጡ አምባነገኖች አንኳን በደሞክራሱ ስመ በሚምለበትና በሚገዘቱበት ጊዜ በመንግሥቶች የሚወሰዱ የተለያዩ እርምጃወች ተደምረው ደሞክራሱያዉ ሂደቱን የሚቀለብሱ፣ ወይም ያ መንግሥት ዴሞክራሱያወ ሥርዓትን ለመገንባት የማይችል ነው ብለ ለመደምደም በተለይ ለፈረንጆቹ ይከብዳቸዋል:: በተለይ ደግሞ ለዚያ መንግሥት ያለው አማራጭ ምን መሆኑ በግልጽ በማይታወቅበት ሁኔታ ላለው መንግሥት ተጨማሪ እድሎችን ለመስጠት ይፈቅዳሉ:: በተለይ ለአገሮቹ (ለምሶሌ በአፍሪካ) ያላቸው ግምት መጀመሪያውኑም ዝቅተኛ ከሆነ በቀላሉ በትንንህ ደሞክራሲ መሰል እርምጃዎች ሊታለሉ ይችላሉ:: በአንድ ወቅት የአሜሪካ መዎች የሩዋዳውን ካጋሜ፣ የኤርትራውን ኢሳያስ፣ የኡጋንዳው ሙሴቪኒና የኛኑ አቶ መለስን አፍሪካን ወደ እድገትና ዴሞክራሱ ጎዳና የሚወስዱት የአዲስ ትውልድ መሪዎች ብለው ሲያሞኳሿቸው እንደነበረ የተመለከተ ሰዎቹ ለአፍሪካ አገሮች ያላቸውን ዝቅተኛ አስተያየት መገመት አያቅተውም: ይህም ሆኖ ግን በእንዲህ ዓይነት ግምታቸው ሁለጊዜም ይዘልቃለ ማለት አይደለም:: ከዴሞክራሱ ይልቅ ሥልጣናቸውን የሚወዱ መሪዎች ባሉበት የእነኝህ መሪዎች የማታለል ሂደት፣ የፈረንጆቹም የመታለል (አንዳንዴ አውቆ) ጉዞ ዘላቂ አይሆንም:: ችግሮች እየተወሳሰቡ ሲሄዱ፣ የተጠበቁ ውጤቶች አልገኝ ሲሉ፣ ቃል የተገቡ ማሻሻያዎች በተግባር መዋል ሲያቅታቸው ወዘተ ለጋሽ አገሮቹም ጥያቄዎቻቸው እየበዙ፣ ከወሬ ይልቅ ተግባርን መለኪያ እያደረጉ ይሄዳሉ:: በኢትዮጵያ ም የሆነው ይህ ነው::

የውጭ አገር መንግሥታትና ዲኘሎማቶች የኢህአግን መንግሥት በጣም አዎንታዉ በሆነ ስሜት ነው በመጀመያ የተቀበሉት:: የኢህአዴግ መንግሥት የነበረወን የግራ ርዕዮተ ዓለም ቢያውቁም ከተቀየረው የዓለም ሁኔታ ጋር አብሮ ተለውጧል ወይም በሂደት ይቀየራለ ከሚል ለአገሪቱ እድገት፣ ለዴሞክራሱያዉ ሥርዓት ግንባታና ለአገር ውስጠ ሰላም፣ ከዚያም አልፎ ለአካባቢው መረጋጋት አዎንታዊ ሚና መጫወት የሚችል ፅይል አድርገው ወስደውታል:: በተለይ የኢህአዴግ መሪ የሆኑት አቶ መለስ የደሞክራሲንና የነፃ ገበያን ዘይቤ በቶሎ በመረዳትና ፈረንዶቹ መስማት የሚፈልጉትን

እነሱ ከሚሉትም በተሻለ በማቅረብ ችሎታቸው ሊያነጋግሯቸው የቀረቡትን ፈረንጆች ሁሉ ለመማረክ እንደቻሉ በፈረንጆቹ ሁሉ ይመሰከርላቸዋል። የመንግሥት መሪ ደግሞ ዓይን ያወጣ ውሸ ት አይዋሽም ብለው ከልብ ለሚያምኑት ፈረንጆች የአቶ መለስን አቀራረብ የማስመሰል ሳይሆን ከልባቸው የሚያምኑበት ነወ ብለው መቀበልፍያለውና ፈረንጆቹ አይከብዳቸውም። ለዚህመ ነው ለአቶ መለስ ያላቸው (የነበራቸው) አክብሮት በኡትዮጵያ ደረጃ የተወሰኑ መሪ አድርገው ሳይሆን ለሌሎችም የአፍሪካ መሪዎች እንደምሳሌነት ይወስዷቸው የነበረው። በዚህም አክብሮት ምክንያት ኢህአዴግ በመጀመሪያዎቹ የሥልጣን ዘመኑ በወሰዳቸው አዎንታዊ እርምጃዎች ከፍተሃ የገንዘብና የዲኘሎማሲ ድጋፍ ችረውታል።

ይህ ሰፊ ድጋፍ ግን ልክ ኢትዮጵያውያን ለኢህአዴግ የመጀመሪያ ዘመን ይስጡት እንደነበረውና እያደር እየመነመነ እንደመጣው ድጋፍ ቀስ በቀስ ጥያቄ ውስጥ እየገባ ሄደ። በአገሪቱ በተለያዩ ቦታዎች የተከሰቱት ግጭቶችና የሰብዓዊ መብት ጥሰቶች ለውጭው ዓለም እያደር እንዳላየ የሚያልፋት አነስተኛ ጉዳይ ሊሆን አልቻለም። በተለይ እነኝህ የሰብዓዊ መብት ጥሰቶች በዓለም አቀፍ የሰብዓዉ መብት የሚጋች ድርጅቶች በሪፖርት መልክ እየተዘጋጁ በዘመኑ የኢንተርኔት ቴክኖሎጂ በሰፊው መሰራጨታቸው ቢያንስ ምንም እርምጃ አልወሰዱም እንዳይባል ያህል በግልጽ ከማወገዝ አንስቶ በገለልተኛ ወገኖች ይጣሩ የሚሉ ጥሪዎችን እስከማስተላለፍ አድርሷቸዋል።[14] የተለያዩ የዓለም አቀፍ የሲቪክ ማኅበረሰብ ተቋማትና የሠራተኛ ድርጅቶችም በኢትዮጵያ የሚታየውን በነጎ የመደራጀት መብት አለመከበርና ሌሎች የሲቪክ መብቶች ረገደ ለማውገዝ በመንግሥቶቻቸው ላይ ጫና ማሳረፋቸው አልቀረም። ከዚህ በተጨማሪም ለዴሞክረሲ ሥርዓ ግንባታ ይፈጠራለ የተባሉና በለጋሽ ሀገሮች ድጋፊ ይቋቅማለ የተባለ ተቋሞች ሆን ተብሎ አለመቋቋምና መጠናከር አለባቸው የሚሉት እያደር መዳከም (የሰብግዊ መብት ጥበቃ ኮሚሽንና የእንባ ጠባቂ ተቋማት በመጀመሪያው የፍትሕ ሥርዓቱ በሁለተኛው የማመደቡ የተቋማት ምሳሌዎች ናቸው) በእርዳታ ሰጪዎች ዘንድ የኢሕአዴግ መንግሥት ለዴሞክራሲ ያለውን ወገንተኛነት ጥያቄ ወስጠ ይከተው ገባ።

የተቋማት ጥንካሬ ለዴሞክራሲ ግንባታ ወሳኝ ነው፣ በኢትዮጵያ ዴሞክራሱ ለመገንባት አንዱ ችግር የተቋማት መዳከመ ነው ብሎ ለሚያምን የውጭ ታዛቢ መነግሥት ተቅማትን ሆን ብሎ ሲያዳክም፣ (አንድን የፖለቲካባላንጣ በእስር ለማቆየት ሲባል ብቻ)

[14] በዚህ ዙሪያ በተለይ የጋምቤላውና የአዋሳው ግጭቶኛና የሰብዓዊ መብት ረገጣዎች ይጠቀሳሉ። በተለይ የአማሪካው የውጭ ጉዳይ መሥሪያ ቤት በየዓመቱ በሚያወጣው ሪፖርት የኢትዮጵያን የሰብዓዊ መብት ሪከርድ በተመለከተ በአጠቃላይና በጋዜጠኞች ላይ የሚደርሱትነ ወከባዎች በተመለከተ ብዙ ሂሶች ቀርበዋል።

ሕገ-መንግሥትን የሚሽር ሕግ በአንድ ቀን በፓርላማ ሲወጣ ለሚያይ ታዛቢ ሁኔታዎች እየተሻሻሉ እየሄዱ እንዳልሆነ ለመገመት በጣመ የሚከብድ አልነበረም። በአገር ወስጥ ላሉ የውጭ ዲፕሎማቶች በኢህአዴግ ላየ እየተነሳ ያለውን ተቃውሞና ሕዝብ አያደር ኢህአዴግን እየሸሸ መሄዱን ቀስ በቀስ የተገነዘቡት እውነት ነው።

ከዚያመ በተጨማሪ ግን በእርዳታ ሰጪዎች በአጠቃላይና በዓለም አቀፍ የፋይናንስ ተቋማት በተለይ የጠበቋቸውን የኢኮኖሚ ማሻያዎች በተግባር አለማዋል ወይም በጣም መዘግየት፣ በአንዳንድ ጉዳዮች ላይ (ለምሳሌ በመሬት ፖሊስ፣ በፋይናንስ ፖሊሲ፣ በቴሌኮም ለግል ይዞታ መፈቀድ ወተ) የኢህአዴግ መንግሥት እያሳየ ያለው ገታራ የግራ ርዕዮቱን የሚያንፀባርቅ አቋም ለገበያ ኢኮኖሚ ምስረታ ያለውን ቁርጠኝነት ጥያቄ ውስጠ ሳያስገቡት አልቀረም። «የመጀመሪያዎቹ ትውልድ» የማክሮ ኢኮኖሚ ማሻሻያዎች ተግባራዊ ከሆኑ በኋላ በተለይ በአፍሪካ የታየው የኢኮኖሚ እንቀስቃሴ የተጠበቀውን ያህል ባለመሆኑ ምክንያት ለግሽ አገሮች «በሁለተኛ ተውልድ ማሻሻያዎች» እስከዚያ ወቅት ድረስ ከኢኮኖማ ጉዳዮች ግር አያይዘው የማያይዋቸው የመልካም አስተዳደርና የዴሞክራሲ ጥያቄዎች የማሻሻያዎቹ አካል አደረጓቸው። ይህም የለጋሽ አገር ዲፕሎማቶች እነኝህን «ከፖለቲካ» ጋር የተለያያዙ ጉዳዮችን በበለጠ አትኩሮት እንዲያዩዋቸውም አድርጓቸዋል። ከዚህ ግር በተያያዘመ ብዙ የለጋሽ አገሮች በአገሪቱ ከሚኙ የስቪክ ማኅበረሰብ ድረጅቶች ጋር በከፊቱ የጠነከረግንኙት እየፈጠሩ ሲሄዱ ያላቸው የመረጃ ፍሰትመ ከመንግሥት ከሚያገኙት እንዲሰፋ፣ የአገሪቱ ሁኔታመ በተሻለ መልክ እንዲያውቁ እድል ሰጥቷዋል።

በኢትዮጵያ የሚገኙ የለጋሽ አገር ዲፕሎማቶች በአካባቢው ባሉት «አዲሶቹ ተራማጅ መሪዎች» ላይ ያላቸውን አዎንታዉ ስሜት የበለጠያናጋው ደግሞ የኢትዮጵያና የኤርትራ ግጭት ነወ። ይህ ደገሞ በእነኙህ መሪዎች ብልህነት ምክንያት በአካባቢው ሰላመ ሰፍኗል ብለው የገመቱትንና በተለይ ደግሞ እነኚህን መሪዎችና አገሮች ለዓለም አቀፍ ፀረ-ሽብርተኝነት ትግል የተሰለፋ የመረጋጋት ኃይሎች አድርገው የወሰዷቸው መንግሥቶች በግጭቱ በፍጹም ደስተኞዥት አልነበሩም። የግጭቱን እውነተኛ ምክንያት በግልጽ የማያቀርቡት የሁለቱ አገር መሪዎች ደግሞ በኦፊሴል ምክንያት ነው ብለው የሚጋጩበት ጉዳይ በአምክንዮ ለሚያምኑ የውጭ ተመልካቾች ግራ ሳያጋባቸው አልቀረም። ለማንኛውም ግነ በዚህ ወቅት ነበር ለመጀመሪያ ጊዜ ለጋሽ አገሮች ለኢትዮጵያ እርዳታቸውን ሊያቋርጡ እንደሚችሉ የገለጡትና የተወሰኑ አገሮችም በተለይ ቀጥታ የባጀት ድጎማቸውን ለጊዜው ያቆሙት። ይህን ግጭት በሰላማዊ መንገድ መፍታት አቅቷቸው በጣም አስከፊ ወደሆነ ጦርነት ሲቀየርና የብዙ ሰዎችን ሕይወት

ሲያጠፉ ሲያዩ ግን የሕዝብ ተጠያቂነት የሌለባቸው መንግሥታት ምን ያህል ለጦርነትና ለጉልበት የቀረቡ እንደሆኑና እንዲህ ዓይነት መንግሥታት ሰላም ያመጣሉ የሚለው እምነት የተሳሳተ እንደሆነ ተገነዘቡ:: ይህም በራሱ በኢትዮጵያ የእውነተኛ ዴሞክራሲን አስፈላግነት የበለጠ ሳይገልጥላቸው አልቀረም::

ቀደመ ብዬ እንደጠቀስኩት የኤርትራ ጦርነት በሚካሄድበት ጊዜ የአገሪቱ ሁለተኛ ምርጫ እየተቃረበ ነበር:: በዚህ የ1992 ምርጫ የለጋሽ አገሮች ተወካዮች በተወሰኑ ቦታዎች በታዛቢነት ተገኝተው ነበር:: ከዚያም በተጨማሪ ግን አጠቃላይ «የዲሞክራሲ ሥርዓቱን» አካሄድ ቀረብ ብሎ ለመከታተል እድል አግኝተው ነበር:: በዚህን ጊዜ ባዩትም ብዙ ደስተኞች አልነበሩም:: ምርጫው ይህ ነው የሚባል ፋክክር ያልነበረበት መሆኑ፣ ትንህ ፋክክር በነበረባቸው ቦታዎችም የመንግሥት ታጣቂዎች ሲፈጽሙ የነበረውን የሙብት ረገጣ በዓይናቸወ ያዩት ስለነበረ፣ ከላይ ከጠቀስኳቸው ሌሎች ችግሮች ጋር ተደራርቦ በኢህአዴግ መንግሥት ላይ የነበራቸውን ፍፁም አዎንታዊ አመለካከት ቢያንስ ወደ ከፍተኛ ጥርጣሬ ሲያልፍ ደግሞ ወደ ግልፅ ተቃውሞ ቀየረው:: ብዙዎች የለጋሽ አገር ዲኘሎማቶች የኢትዮጵያ ሁኔታ በዚህ ሊቀጥል እንደማይችል፣ በአገሪቱ ሰላምና መረጋጋት እንዲኖር የዴሞክሪሱያዉ ሥርዓት ግንባታ ጥያቄው ከምርመወሰድ እንዳለበት አመኑ:: በጊዜው የለጋሽ አገሮች ቡድን በኢትዮጵያ የደሞክሪሲ ሥርዓት ግንባታ ሂደቱን ለማጠናከር መወሰድ ስላለባቸው እርምጃዎች በአማካሪዎች እንዲጠና አድርጎ ለሚቀጥለው (ግንቦት 97) ምርጫ ዝግጅት የረጅም ጊዜ ሰሌዳ አወደ:: የሚቀጥሉት ዓመታት ከመንግሥት ጋር የሚያደርጋቸው የእርዳታ ስምምነቶችና ድርድሮችም በእነዚህ የደሞክራሲ ጥያቄዎች ላይ በሚገኝ አመርቂ ውጤት ላይ እነዱመሠረትም ተስማማ:: ይህ ጊዜ ደግሞ አንጃውን ያሸነፈው የአቶ መለስ ቡድን ለሞሞክራሲ ግንባታ እንቅፋት የሆኑትን አንስቻለሁ እያለ አይደርስ መስሎት የሚፎክርበት ጊዜ ስለነበር መንግሥትም መጪውን ምርጫ ደሞክራሲያዊ ለማድረግ መወሰድ በሚገባቸው እርምጃዎች ላይ ብዙ ተቃውሞ አላሰማም ነበር::

የበለጠ ትኩረቱ በኤርትራ ምክንያት የተቋረጠበትን የገንዘብ ድጋፈ መልሶ ማግኘት፣ በድርጅቱ ውስጥ የተፈጠረውን ክፍፍለ ከቁጥጥር እንዳይወጣ ማብረድ፣ እንዱያውም የተፈጠረውን የውስጥ ቀወስ ለአሸናፊው ኃይል የደሞክራሲያዊነት ምክንያት የሸሹ ኀይሎች ካሉ ወይም «በአዲሱ» ማንነቱ የሚማረኩ ኃይሎች ካሉ እነሱን ማሰባሰብ ነበር:: በዚህም ምክንያት ይመስላል አሸናፊው ጠቅላይ ሚኒስትር በአገሮች ታሪክ ምናልባት የመጀመሪያው ሊባል የሚችል ረጅም ቀናት የፈጀ «ምሁራዊ» ውይይት

ከዩኒቨርስቲ መምህራን ጋር ያደረጉት፡፡ በእርግጥም ብዙ የዋህ «ምሁራን» ይህን ውይይት ወደ ዴሞክራሲ የሚያስኬድ ምልክት አድርገው ሳያዩት አልቀሩም፡፡

ለማጠቃለል ወደ ግንቦት 97 ምርጫ ሲመጣ ብዙ ነገሮች ተደማምረው ምርጫው ከበፊቱ የተለየ ሊሆን እንደሚችል ምልክቶች እየታዩ ነበር፡፡ ኢህአዴግ በአገር ወስጥ የደረሰበትን ከፍተኛ ተቃውሞ ለማለዘብና ዴሞክራሲያዊነቱን እየተጠራጠሩ የነበሩትን ለጋሽ አገሮች «አሁን ታድሻለሁ፣ ከአሁን በኋላ ማስተዳደር የምፈልገው በዴሞክራሲያዊ መንገድ ነው» በሚል ጥርጣሬያቸውን ለማሳረፊ ብዙ የማሻሻያ እርምጃዎችን ለመውሰድ ቃል የገባበት ወቅት ሆነ፡፡ ለጋሽ አገሮችም እንደ ቀድሞው እያዩ እንዳላዩ ለማለፊ እንደማይችለና የወደፊት ትብብራቸው መንግሥት ከሚያወስዳቸው ተጨባጭ ዴሞክራሲያዊ ማሻሻያዎች (Democratic Reforms) ጋር እንደሚያያይዙት ግልጽ አደረጉ፡፡ ብዙው የአገሪቱ ሕዝብም የወሬ ዴሞክራሲ ሰልችቶት እውነተኛ ዴሞክራሲ የናፈቀበት፣ ተቀናቃኝ ድርጅቶችመ እረስ በእርስ በመናቆር የተቃውሞ አንቅስቃሴውን ማዳከሙን አቁመው የተባበረና የተጠናከረ አመራር እንዲሰጡ የሕዝብ ግፊት በበዛበት ሁኔታ ነው ለግንቦት 97 ምርጫ ዝግጅት የተጀመረው፡፡ በሚቀጥሉት ሁለት ምዕራፎች የግንቦት 97 ምርጫን በተመለከተ ኢህአዴግና ተቃዋሚው ኃይል የነበረውን ስሌትና ያደረገውን ዝግጅት እንመለከታለን፡፡

ምዕራፍ 4

የኢህአዴግ የአልሸነፍም ባይነት- የተሳሳተው ስሌት
(A not well "Calculated Risk")

"No one should ever underestimate a dictator's power of self-delusion"
Alec Russel: "Big men little people"
«አምባገነኖች (ስለ ራሳቸው ባላቸው የተሳሳተ ግምት የተነሳ) ራሳቸውን ለማሞኘት ያላቸውን ከፍተኛ ብቃት ማንም አሳንሶ ሊያየው አይገባም»
አሌክ ራሰል «ትልልቅ መሪዎች ትናንሽ ሕዝቦች»

ከግንቦት 97 ምርጫ ጋር ተያይዞ የመጣውን የሕዝብ የነነንት ፍላጎትና ስሜት ኢህአዴግ በጉልበት ለማፈን ከጥቅም 22/1998 ጀምሮ እየወሰደ ያለውን ዓይን ያወጣ የኃይል እርምጃ በአንድ በኩልና ሕዝቡ በተለያዩ የአገሪቱ ክፍሎች ከምርጫው ጀምሮ ያገኘውን አንፃራዊ ነፀነት አላስረክብም፤ ተመልሼም የፍርሃት ሕይወት አልኖርም ብሎ የሚያደርገውን ያልተቋረጠ ትግልና በዚህም ምክንያት በአገሪቱ ውስጥ የተፈጠረውን አለመረጋጋት የሚያዩ ታዛቢዎች በተደጋጋሚ የሚጠይቁት ጥያቄ ኢህአዴግ በህዝብ ድምፅ ለመገዛት ቀድሞውንመ ካልወሰነ ለምን «እንከን የለሽ» ምርጫ አደርጋለሁ ብሎ እዚህ ሁሉ ጣጣ ውስጥ ገባ? የሚል ነው። ይህ ጥያቄ በግልባጩ ለተቃዋሚዎች የሚቀርበውና «ኢህአዴግ በውስጠ እምነቱም ሆነ በተግባር እንዳሳየው ለዴሞክራሲ የማይገዛ እንደሆነ እያወቃችሁ፣ ምርጫውን የሚያስፈጽምባቸውን ተቋሞች በቁጥጥር ሥር ካዋለ በኋላ፣ በሰላማዊ መንገድና በምርጫ ኢህአዴግን ከሥልጣን ማስወገድ ይቻላል ብላችሁ እንዴት ምርጫ ውስጥ ገባችሁ?» የሚለው ጥያቄ ሌላ ገጽታ ነው። ተቃዋሚዎች በተለይ ቅንጅት ይህን ጥያቄ በሚመለከት የነበረውን ስሌት ባለፈው ምዕሪፍ መጨረሻ ላይ ጠቀስ አድርገን አልፈነዋል። በሚቀጥለውም ምዕራፈ የተቃዋሚዎች ጎራን የምርጫ 97 ዝግጅት ስናወሳ በዝርዝር እንመለስበታለን። በዚህ ምዕራፍ በአጭሩ ለመመልከት የምንሞክረው በኢህአደግ በኩለ የነበረውን ስሌት ነው። ይህ ትንተና ከሞላ ጎደል እውነተነት ካለው ኢህአዴግ ከምርጫው በኋላ የወሰዳቸውን ግራ የሚያጋቡ እርምጃዎች በመጠኑም ቢሆን ለመረዳት ይጠቅማል እላለሁ።

እንዲህ ዓይነት ትንተና ግን ቀላል ሥራ አይደለም። ኢህአዴግን የመሰለ ምስጢራዊ ድርጅት፣ እንኳን ይህ ጸሑፍ በሚፃፍበት ቦታና ጊዜ ባለው የመረጃ እጦት ቀርቶ ኢህአዴግ ያሉትን የፓርቲ ዶክመንቶች በሙሉ ለሕዝብ በተለይም ለተመራማሪዎች ክፍት አድርጎም በዚያ ላይ በመመስረት ሙሉ ለሙሉ የድርጅቱን ትክክለኛ ስዕል ለመቅረጽ የሚከብድ ይመስለኛል። ከዚህ በፊት ለማሳየት እንደሞከርኩት ሀሰትን እንደ መግዢያ መሳሪያ የሚጠቀም ሥርዓት ባለበት ደግሞ መንግሥት ወይም የመንግሥት ባለሟሎች ለሕዝብ ከሚናገሩት ኦፊሴላዊ ንግግር ወይም ቃለ መጠይቅ ተነሰነ በዚህ ድርጅት ወይም በእነዚህ ግለሰቦች ጭንቅላት ውስጥ የሚካሄደውን የፖለቲካ ስሌት ለማወቅ ይከብዳል። ከራሳቸው የሥልጣን ጥቅም፣ ወይም ቆምንለት ከሚሉት የህብረተሰብ ክፍል (መደብ፣ ብሔር፣ ጾታ ወዘተ) ዘላቂ ጥቅም በመነሳትም ምክንያታዊ (Rational) በሆነ መንገድ ቢጓዙ ምን ዓይነት እርምጃ ሊወስዱ ይችላሉ ከሚል የትንተና አካሄድ በመነሳትም የውሳኔ አሰጣጥ ሂደቱን ወይም ለውሳኔው ምክንያት የሆኑትን ቁም ነገሮች አንጥሮ ለማውጣት ቀላል አይሆንም። ሁሉም በአምክንዮታዊ መንገድ አይንቀሳቀስምና!

እንዲህ በዚህ ችግር ውስጥ ሆኜ ነው ይህንን ክፍል የማቀርበው። በአብዛኛው የተጠቀምኩት የትንተና ስልት ኢህአዴግን በጊዜውና ከምርጫው በኋላ የወሰዳቸውን እርምጃዎች በመመልከት «ምን ቢያስቡ ነው ይህን እርምጃ የወሰዱት?» ብዬ ራሴን በመጠየቅና ራሴን እነሱ «ጫማ» ውስጥ በማስገባት «እንደነሱ ባስብ ምንድን ነበር የማደርገው?» ስል በመጠየቅ ጉዳዩን ወደ ኋላ ሄጄ ቅርጽ ለመስጠት በመሞከር (Reconstruct) ነው። ከዚህ ውጪም ግን በነበረኝ የፖለቲካ ሚናና ከዚያም በፊት ነበረኝሥራ ከብዙ የኢህአዴግ ባለሥልጣናት ጋር በተለያየ አገሪዋ ጉዳዮች ላይ የመወያየት እድል ሰለነበረኝ ትንሽም ቢሆን «እንዴት እንደሚያስቡ» ለመመልከት እድል ነበረኝ። እዚህ ላይ በተለይ የ1997 ምርጫን በሚመለከት እኔ የቅንጅት የምርጫ ዘመቻ አስተባባሪ ሆኜ አቶ በረከት ደግሞ በኢህአዴግ በኩል የእኔው ዓይነት ኃላፊነት ስለነበረው ገና ምርጫው በቅጥ ከመጀመሩ በፊት ምርጫው በሰላማዊ መንገድ፣ ማንም አሸነፈ ማንም ሁላችንንም በሚያኮራ መልኩ እንዲጠናቀቅ፣ በመረጃ መፋለስ ምክንያት አላስፈላጊ ግጭቶች እንዳይፈጠሩ፣ ይህን ምርጫ ለአገራችን ደክሪሲያዊ ሂደት ትልቅ ትርጉም ያለው እንዲሆን ከድርጅታችንም በላይ በግላችን ኃላፊነት አለብን በሚል ቢያንስ በሁለት ሳምንት አንድ ጊዜ ሲቻልም ከዚያ ባጠረ ጊዜ አንድ ጊዜ እሱ አንድ ጊዜ እኔ እየከፈልን ትንሽ ውስኪ እየጠጣን በጣም በጥሩ መንፈስ እናወራ ነበር።[15] በእነዚህ

[15] በዚህ ወቅት እስከ ምርጫው ቀን ባለው ጊዜ በስልክም በአካልም ከበረከት ጋር ብዙ ጊዜ ተገናኝተናል። እነዚህመ ግንኙነቶች በቅንጅቱ አመሪር ይታወቃሉ። አንዳንድ ሰዎች ከበረከት ጋር ቡና ቤት ወስጥ

ጭውውቶች ምርጫውን በሚመለከት ብኢህአዴግ በኩል የነበረውን (እውነተኛ) አመለካከት በተወሰነ ደረጃ የተረዳሁ ይመስለኛል፡፡ በእነዚህ ውይይቶቻችን የተነሱና ለአሁኑ ትንተና ይጠቅማሉ ያልኳቸውንና በደንብ የማስታውሳቸውን አንዳንድ እውነቶች አስፈላጊ ሆኖ ባገኘሁበት ቦታ እጠቀምባቸዋለሁ፡፡

ዝርዝር ጉዳዮች ውስጥ ከመግባቴ በፊት ግን የዚህን ክፍል ቸና ጭብጥ በጥቅሉ በማቅረብ ልጀምር፡፡ ኢህአዴግ ከዚህ በፊት በተለያዩ ቦታዎች በጠቀስኳቸው ግፊቶች ምክንያት የግንቦት 97ን ምርጫ «እንከን የበለሸ» እንኳን ባይሆን በተቻለ መጠን በዓለም አቀፍ ደረጃ ተቀባይነት ያለው «ዴሞክራሲያዊ» ምርጫ ለማድረግ አንዳንድ አዎንታዊ እርምጃዎች ለመውሰድ ሲወሰን ሁለት ወፎች በአንድ ድንጋይ እንደሚመታ እርግጠኛ ሆኖ ነበር፡፡ ይኸውቅ በአንድ በኩል ክፋኛ ጥያቄ ወስጥ የገባውን የራሱን ዴሞክራሲያዊነት በተለይ በለጋሾች ፊት ማረጋገጥ በዚህም ኢህአዴግ በአጠቃላይና አቶ መለስ በተለይ በተደጋጋሚ ስለጋሾች የገቡትን ቃል ማክበራቸውን ማሳየት እና አቶ መለስ ራሱ «የአዲሱ ትውልድ የአፍሪካ መሪ» በሚል የተሰጠውን ዓለም አቀፍ ከበሬታ ማጠናከር ወይም ይዞ መቆየት ነው፡፡ በዚያውም እየከዳቸው የሄደውን የሕዝብ አመኔታና የመንግሥታቸውን ተቀባይነት (Legitimacy) በአዲስ መሠረት ላይ ማቆም ፈልገዋል፡፡ በሌላ በኩል ደግሞ ከ1992 ዓ.ም ጀምሮ በሰፊው የተዘጋጁበት ስለሆነ ምርጫውን ያለ ብዙ ማጭበርበር በሰፊ ልዩነት እንደሚያሸንፋ እርግጠኛ ሆነው ነበር፡፡ ኢህአዴግ ይህን ምርጫ ዴሞክራሲያዊ ለማድረግ ሲንቀሳቀስ መሸነፈ ቀርቶ ጠንከር ያለ ፋክክር እንደሚገጥመው እንኳ አልገመተም፡፡ ስለዚህም ቀድሞ ከነበረው (1992) ውጤት ትንሽ ከመቀየርና በዚህም ዴሞክሪሲያዊነቱን ለለጋሾች ከማረጋገጥ በስተቀር ተቃዋሚዎች በተግባር የታየውን ዓይነት ፈተና (Challenge) ውስጥ ይከቱኛል ብሎ በፍፁም አልጠበቀም፡፡ ይህ ምዕራፍ ለዚህ ለኢህአዴግ በጣም የተሳሳተ ስሌት ምክንያት የሆኑትን ቁም ነገሮች ለማቅረብ ይሞክራል፡፡

1. ብኢትዮጵያ የፖለቲካ ኃይል አሰላለፍ በኢህአዴግ እይታ

ከላይ በምዕራፍ ሁለት ለማሳየት እንደሞከርኩት ኢህአዴግ ኅብረተሰብን የሚያየው በቡድን በቡድን ከፋፍሎ ነው፡፡ ይህ ክፍፍል በመደብ፣ በዘውግ፣ በጾታ ወይም በሥራ ዓይነት ሊሆን ይችላል፡፡ ማንኛውም የግራ ድርጅት (ኢህአዴግን ጨምር)

አብረው ሲያዩን በጣም ይገርማቸው ነበር፡፡ እየደወሉመ ለሚያውቋቸው የቅንጅት አመራሮች (ለእኔም በምክር መልክ) ይነግሩን ነበር፡፡ ይህ ግንኙነት ግን ለሁሉም ወገን ጠቀሜታ እንደነበረው ይታመናል፡፡

እንደሚያደርገው ከዚህ በመነሳት በኅብረተሰቡ ወስጥ ያሉትን ስብስቦች ከራሱ ፖለቲካዊ አካሄድ አንፃር በመገምገም የትኛው የኅብረተሰብ ክፍል ይደግፈኛል፣ የትኛው ይቃወመኛል፣ የትኛው ገና አቋም አልያዘም፣ የትኛወን ወደ ራሴ ወገን ለማምጣት መጣር ይኖርብኛል የሚል የፖለቲካ የኃይል አሰላለፍ ትንተና ያደርጋል፡፡ ይህንን ትንተናውን በተለያዩ የፓርቲ ጽሑፎቹና ኦፊሴላዊ ንግግሮች በተደጋጋሚ ያቀረበው ስለሆነ በጥቅሉ ለማስቀመጥ አይቸግርም፡፡

ሀ. የገጠር እና የከተማ ሕዝብ አሰላለፍ

በዚህ ጉዳይ ላይ ኢህአዴግ የገጠሩ ሕዝብ በአጠቃላይ የእሱ የፖለቲካ አካሄድ ብቻ የሚጥመወ፣ በኢህአዴግ የኢኮኖሚ ፖሊሲም ዋነኛ ተጠቃሚ ስለሆነም ቀንደኛ ደጋፊዬ ነው በማለት ያምናል፡፡ የኢህአዴግ መሪ አቶ መለስ ዜናዊ በዚህ ዙሪያ የአዲስ አበባ ምሁራንን ሰብስቦ ሲያወያይ ያለምንም ማመንታት የተናገረው ይህንን ነው፡፡ «ከ85% በላይ የኢትዮጵያ ሕዝብ የሚኖረው በገጠር በአርሶ አደርነት እና በአርብቶ አደርነት ሲሆን ኢህአዴግ ደግሞ ከማንም በላይ ለገጠሩ ሕዝብ የቆመ ድርጅት እንደሆነ በተግባር ያሳየ ነው፡፡ ይህ አርሶ አደር ደግሞ በሰፊው በኢህአዴግ ሥር ተደራጅቷል፡፡ ስለዚህ በምርጫ ኢህአዴግ በከተሞች በዝረራ ቢሸነፍ እንኳን በገጠር መሉ ለሙሉ ማሸነፋችንን አንጠራጠርም» ነበር ያለው፡፡

ጠቅላይ ሚኒስትሩ በዚሁ ስብሰባ ላይ ይመስለኛል ከዚሁ ስሌት በመነሳት ለሚቀጥለት 50 እና 100 ዓመታት ኢትዮጵያ እንደ ጃፓንና ሜክሲኮ የሚኖራት ዴሞክራሲ የአንድ ፓርቲ (ኢህአዴግ) ፍፁም የበላይነት የሚታይበት ዴሞክራሲ (One party dominant democracy) እንደሚሆን የተናገረው፡፡ ይህ አመለካከት ዝም ብሎ ለኘሮፖጋንዳ ፍጆታ የቀረበ አይመስለኝም፡፡ በምርጫ 97 ኢህአዴጎች ተመችቷቸው ከተኙበት ራስን የማታለል ሕልም እስከሚባንኒ ድረስ አጥብቀው የሚያምኑበት እውነት ነበር፡፡ ገበሬው የኢህአዴግን ፖሊሲ ላይወድ የሚችልባቸው አንዳንድ የፖሊሲ አቋሞች በዚያ ውይይት ላይ ከአንዳንድ በመስኩ ጥናት ካደረጉ ባለሙያዎች ቀርበው ነበር፡፡ ከእነዚህ ውስጥ አንዱ የገጠሩ ሕዝብ በመሬት ፖሊሲው ምክንያት የይዞታ ደህንነት እንደማይሰማው፣ በዚህም ደስተኛ እንዳልሆነ፣ በፍላጎት ደረጃ የኢህአዴግ ፍላጎት ገጠሩን ለመጥቀም እንኳን ቢሆንም «ገጠርን ማዕከል ባደረገው ፖሊሲ» ምክንያት ገበሬው የሚያገኘው የማዳበሪያና የምርጥ ዘር አቅርቦት ብቻውን የገበሬውን ሕይወት ምንመ ያህል እንዳላሻሻለው፣ በከፍተኛ የመሮት መበላትና እያደር ክፋኛ በጨመረው የሕዝብ ብዛት ምክንያት የገበሬው ምርታማነት በጣም ዝቅተኛ እንደሆነ፣ ስለዚህም ድህነት በጣም እንደተንሰራፋ መምጣቱን ጠቃቅሰው ነበር፡፡ ጠቅላይ ሚኒስትሩመ አንዳንድ ችግሮች

ሊኖሩ እንደሚችለ አምኖ በዋና ዋና የፖሊሲ ነጥቦች በተለይም በመሮት ይዞታ ጉዳይ ገበሬው በሙሉ የኢህአዴገን አቋም እንደማደግፈ ያለምንም መጠራጠር ተናግሯል፡፡ አቶ መለስ በጊዜው እነነህን ጉዳዮች (የገበሬውን ፍላጎት) በሚመለከት ኢህአዴግም የራሱን ጥናቶች እንደዳደረገና በጥናቱም አንድመ ገበሬ መሬት ወደ ግል ይዞታነት እንዱዛወር እንደማይፈልግ አስረግጦ ነበር ጠተናገረው፡፡ ይህ እነግዲህ በኋላ እንደምናየው በየገጠሩ በሰፊው ከተንሰራፋው የኢህአዴግ ካድሬ የተገኘ መረጃ ሳይሆን አይቀርም፡፡

በኢህአዴግ የፖለቲካ የኃይል አሰላለፍ ቀመር አብዛኛው የገጠር ሕዝብ ኢህአዴግን እንደሚመርጥ ጥርጥር አልነበራቸውም፡፡ «ለገጠሩ ሕዝብ ቆመናል» ብለው እንደሚያስቡት ለከተሜው በግልጽ ያቀረቡለት ተጨባጭም ሆነ የፕሮፖጋንዳ ወሮታ እንደሌለ ቢያውቁትምና በዚህም ምክንያት የመሸነፍ እድል እንዳለ (በዝረራ ልንሸነፍ እንችላለን!) ቢያምኑመ በኋላ እንደምናየው በከተሞች ውስጥ በሚደረግ ዝርዝር የኃይል አሰላለፍ ትንተና በከተሞችም ቢሆን እንሸነፋለን ብለው አያምኑም ነበር፡፡ የከተማው ጉዳይ ግን ቢያንስ እንደ ገጠሩ በሙሉ ልብ እናሸንፋለን ብለዉ የሚናገሩበት አልነበረም፡፡

ከአጠቃላይ የፖሊሲ ወገንተኛነት በተጨማሪም ኢህአዴግ የገጠሩን ሕዝብ በደንብ አውቀዋለሁ ብሎ የምናል (በተለይም ከተቃዋሚው ኃይል ጋር ሲነፃፀር)፡፡ እንደሚታወቀው ኢህአዴግ ሥልጣን ላይ ከመውጣቱ በፊት በታገለባቸው ዓመታት ትግሉ «ከገጠር ወደ ከተማ» የመጣ ስለነበር ከገበሬው ጋር ለመተዋወቅ ሰፊ እድል ነበረው፡፡ በተለይ ከአማራና ከትግራይ ገበሬ ጋር፡፡ በዚህም ምክንያት ገበሬው የነበረውን ኢኮኖሚያዊ ጥቅም ብቻ ሳይሆን ሥነ-ልቦናወንም ከማንመ በተሻለ እናውቀዋለን ብለው ሳያምኑ አልቀሩም፡፡ ይህም በከተሜዎችና በከተማ ዙሪያ ብቻ ተደራጅተዋል ብለው ከሚያምኑት የተቃዋሚዎች ጎራ ጋር ራሳቸውን ሲያወዳድሩ ለበላይነታቸው ማረጋገጫ ሳይሆንላቸው አልቀረም፡፡ ነገር ግን ኢህአዴግ በጊዜው ያላወቀውና አሁንም በትክክል ሊገባው ያልቻለው የሰውን እውነተኛ ማንነትና ፍላጎት ማወቅ የሚቻለው በነፃ ማኅበረሰብ ውስጠ ሲኖር ብቻ መሆኑን ነው፡፡

በፍርሃት በታጠረ (በደርግ ጊዜመ ሆነ በኢህአዴግ ጊዜ) ማኅበረሰብ ወስጠ ለመኖር ከሚያስፈልጉት ዘዴዎች (Coping Mechanisms) አንዱ የራስን እውነተኛ ማንነትና ፍላጎት መደበቅ ነው፡፡ ይህ እውነተኛ ማንነት የተወሰነ የነፃነት ስሜት ሲፈጠርና እምነቱ ችግር ወስጥ አይከተኝመ ተብሎ ሲታሰብ ብቅ ሊል ይችላል፡፡ ስለዚህም ኢህአዴግ አውቀዋለሁ የሚለው የገጠር ሕዝብ እውነተኛ የነፃነት ስሜት ሲማው ምን ሊያደርግ እንደሚችል ከስሌት አላስገባውም፡፡ ይህ በኢህአዴግ ላይ በሂስ መልክ

አይደለም የቀረበው:: ኢህአዴግ ከሚያምንበት ውስጣዊ እምነቱ፣ በድርጅቱ ወስጠ ከነበረው የነፃነት እጦት ወዘተ አንፃር ሲታይ ከዚህ ውጭ ሊያስ የሚችልበት ሁኔታ ነበር ለማለት ያስቸግራል:: እዚህ ላይ ለመጥቀስ የተሞከረው እንዴት ወደተሳሳተ ስሌት እንደገባ ለማሳየት ነው:: ከዚያም በላይ ግን ኢህአዴግ ገበሬውን በአንድ ምክንያት (ለምሳሌ በኢኮኖሚ ጥቅም በቻ) ላይ ተመስርቶ የፖለቲካ አቋመ ይይዛል ብሎ ማሰቡም የተሳሳተ ስሌት ነው:: ለሰው ልጅ አመለካከቱን ቅርጽ የሚሰጡ ብዙ የተወሳሰቡ ሁኔታዎች ይኖራሉ::

ለ- የብሔር /ብሔረሰብ/ ዘውግ አሰላለፍ

በኢትጵያ ሁኔታ የግለሰብን ማንነት ወይም የፖለቲካ አመለካከት ቅርጽ ይሰጡታል ተብሎ በተለይ በኢህአዴግ ከሚታመንባቸው ጉዳዮች አንዱ (ኢህአዴግ የብሔር/ብሔረሰብ) ሕዝቦች (Nations; Nationalities and People) የሚለው ከግራ ርዕዮተ ዓለም የተወሰደውና (በተለይ ከስታሊን ሥራዎች) በዚህ ጽሁፍ ውስጥ ደግሞ የአንዳርጋቸው ጽጌን አሳማኝ ምክንያት በመከተል ዘውግ (Ethnicity) በሚል የምንጠቀምበት ከቡድን ትውልዳዊ ማንነት ጋር የተያያዘ አሰላለፍ ነው::[16]

ቀደም ብዬ እንደጠቀስኩት ኢህአዴግ በተለይም መሪ ድርጅቱ ሕወሀት ደርግን ለመታገል በተነሳበት ጊዜ በአገሪቱ ያለውን የቅራኔ አፈራረጅ በማመለከት የነበረው ግንዛቤ ዋናው የቅራኔ መሠረት ይህ የዘውግ ክፍፍል እንደሆነ በማስቀመጥ ደርግን ለመታገል የሚደረጁ ኃይሎች ራሳቸውን በዚህ መስፈርት መሠረት ማደራጀት እንዳለባቸው አስቀምጧል:: ሥልጣን በያዘበት ጊዜም በዘውግ ስሌት የሚደራጁትን ኃይሎች እየደገፈ፣ በበለጠ ደግሞ በሁሉም ዘውጌ ማኀበረሰባት የኢህአዴግን መስመር የሚከተሉ ድርጅቶችን በራሱ አምሳል ፈጥሮ በኢህአዴግ ጥላ ሥር ወይም ደግሞ «በአጋር ድርጅትነት» ሰይሟቸዋል:: ከዚያም በላይ የኢትዮጵያን ማኀበረሰብ በዘውግ ቅራነ መሠረት ማደራጀት ካስፈለገ የዚህ አደረጃጀት የእምነት መሠረት ከምንም በላይ ለኢትዮጵያውያን አሳሳቢ የሆነው የዘውግ ጭቆና ነው የሚል መሆኑ አይቀሬ ነው:: የዘውግ ጭቆና ካለ ደግሞ ጨቋኝና ተጨቋኝ ዘውጌዎች አሉ ማለት ነው: ይህ ደግሞ ማን ነው ጨቋኝ ማን ነው ተጨቋኝ ወደሚለው ጥያቄና ትንተና ይወስዳል::

---

[16] በኢትዮጵያ ወስጠ የሚገኘውን ከትውልድ ማንነት ጋር የተያያዘ ክፍፍል ከብሔር/ብሔረሰብ/ ሕዝብ ይልቅ ዘውግ የሚለወ የተሻ የጽንሰ ሃሳብ ግልጽነት (Conceptual Clarity) ለምን እንደሚሰጥ በዚህ ጉዳይ ላይ አንዳርጋቸው «ነፃነትን የማያውቅ ነፃ አውጪ» በሚል በፃፈው ግሩም መጽሐፍ ላይ ያለውን ተንታኔ ይመልከቱ::

በዚህ ላይ ጨቋኝ የዘውጌ ማኅበረሰብ አማራው ነው ከተባለ በራሱ በኢህአዴግ ጥላ ሥር የሚገኙ የአማራ ዘውግ አባላት ይህንን ለመቀበል ይቸግራቸዋል። ይህንን በዘውግ ስሌት የሚደረግ በጥቅል የማሰብ የግዴታ እንቅፋት፣ ኢህአዴግ የተሻገረው ዘውግንና መደብን በመደባለቅ ነው። የዘውግ ጭቆናን ሲያንሰራፉ የነበሩትና በዚህም የተጠቀሙት ሁሉም የዘውጌው አባላት ሳይሆኑ የዘውጌው ገዢ መደብ አባላት ናቸው በሚል የዘውጉን አባላት በውስጥ ጨቋኝና ጭቁን በሚል ይከፍላቸዋል። ስለዚህም በጨቋኝ ዘውጌው ውስጥ ተጠቃሚው የገዢው መደብ (በአሁኑ አጠራር ነፍጠኛው) ሲሆን ብዙኃኑ የአማራ ገበሬ ግን ጭቁን ይሆናል። በዚሁ ስሌት ከጭቁን ዘውጌ ውስጥም ጨቋኞችና ጭቁኖች ይኖራሉ። እነዚህም በአሁኑ አፈራረጅ ብዙኃኑ የአብዮታዊ ዴሞክራሲን መስመር የሚከተሉ ተራማጆች ሲሆኑ ሌሎቹ ከዘውጋቸው ውጪ ማሰብ የማይችሉ «ጠባብ ብሔረተኞች» ተብለው ይፈረጃሉ። በዚህም መሠረት ኢህአዴግ ከጨቋኝ ዘውጌ የመጡትንና ከጭቁን ዘውጌ የመጡትን ተራማጆች በጥምረት የያዘ ዘውጌነትንና የጭቁን ወገንተኛነት አጣምሮ ያደቀለ ድርጅት ይሆናል።

በዚህም መሠረት በዘውግ ላይ በሚደረግ የኃይል አሰላለፍ ትንተና ኢህአዴግ የሁሉንመ ዘውጌ ማኅበረሰባት ብዙኃን ጭቁኖችን ጥቅም የሚያስጠብቅ ድርጅት ይሆናል። በተለይ ደግሞ ይህ ስሌት የበለጠ ትክክለኛ የሚሆነወ ዘውግ ተኮር እምነቱ የተጠናከረ ነው በሚባለው በገጠሩ ሕዝብ ውስጥ እንደሆነም ስሌቱ ያመለክታል። ስለዚህም ኢህአዴግ የሁሉንም ዘውጌዎች ጭቁኖች ያቀፈ ድርጅት እንደ መሆኑና በድርጅታዊ አወቃቀር በአምሳሉ የተፈጠሩ የየዘውጌው ድርጅቶች ስላሉት በማንኛውም ዓይነት ነፃ ምርጫ የየዘውጌውን የገጠር ሕዝብ ለመያዝና በእርሱም ለመመረጥ ምንም የሚቸግረው ነገር አይኖርም። ከዚህ አጠቃላይ የአመለካከት ስሌት በተጨማሪ ግን ኢህአዴግ የበለጠ ዝርዝር ስሌቶችንመ ያደረገ ይመስለኛል።

አንደኛው ከኢህአዴግ ውጪ በየዘውጌው የተደራጁ ድርጅቶችን የሚመለከት ነው። የድርጅቶቹን ጉዳይ በኋላ የምንመጣበት ይሆናል። በዘውግ ምንነትና አመለካከት ደረጃ በአገሪቱ ውስጠ ያሉት ሁለቱ ትልልቅ የዘውጌ ማኅበረሰባት በምርጫወ ወቅት ወሳኝ ሚና እንደሚኖሪቸው ይታወቃል። ስለዚህም የአማራና የኦሮሞን ድምፅ በጋራ ሙሉ ለሙሉ እንኳን ባይሆን በጣም ወሳኝ የሆነ ድምፅ ማግኘት እንዳለበት ይገነዘባል። ከዚህ አንፃር በአማራው ክልል ትንህ ችግር ሊገጥመው እንደሚችል ይረዳል። ምንም እንኳን አማራውን በጥቅል ጨቋኝ ዘውጌ ነው ባይልም የዘውጌነት ስሜት ብዙውን ጊዜ እንደዚህ ላሉ ዝርዝር ትንተናዎች ራሱን የሚሰጥ ባለመሆኑና ስሜታዊ ሊሆን እንደሚችል ስለሚረዳ በዚህ ዙሪያ የተወሰኑ የአማራውን ዘውጌ «ጭቁኖች» ድጋፍ

ሊያጣ እንደሚችል ቢገመትም (የአማራውን ጨቋኝ መደብ ወይም ነፍጠኛን ጨምሮ ማለት ነው) አለኝ ብሎ በሚያምነው ድርጅታዊ ጥንካሬ፣ የአማራው ገበሬም ሌላው ቢቀር በመደብ ጥቅሙ ከእኔ ጋር ይወግናል ብለ ስለሚያስብ ከአማራው «ሰፊ ሕዝብ» ውስጥ ብዙውን ድምፅ ማግኘቴ አይቀርም ብሎ ሳያምን አልቀረም:: ከዚያም በተጨማሪ አማራውን ለማደራጀት የሚሞክረትና በምርጫው ወቅት ተቀናቃኞቹ ይሆናለ ብሎ ያሰባቸው ድርጅቶች በገበሬው ውስጥ ያንን ያህል ጠንካራ ድርጅታዊ መሠረት የላቸውም የሚል ሰሌት ነበረው:: እስከ ምርጫው መቃረብ ድረስ ይህ ስሌት ስህተት ነበር ሊባል የሚችልበት ተጨባጭ ማረጋገጫ መኖሩን እርግጠኛ አልነበርኩም:: ስለዚህ በግልቡ ሲታይ ይህ ሰሌት ከመስመር የወጣ ነበር የሚልሰኝ አይደለም:: «የአማራውን የበላይነት» ለመመለስ የሚሞክር ዓይነት የአማራ በሐረተኛነት በሰፊው የአማራ ሕዝብ ዘንድ ተቀባይነት ያገኛል ተብሎ አይታሰብም::

የኦሮሚያን ክልል በሚመለከት ስሌቱ ከዚህ ትንሽ የሚለይ ይመስለኛል:: ኦሮሞ ጭቁን ዘውግ ነው ተብለ ስለሚታመን በነበረውም ፖለቲካ ከኢህአዴግም ውጪ ባሉ የኦሮሞ ድርጅቶችም ዘንድ ይህ አመለካከት በሰፊው ስለሚንፀባረቅ የኢህአዴጉ የኦሮሞ ድርጅት ኦህዴድ ከሌላው የሚያንስበት አመለካከት የለውም:: ከዚህ በተጨማሪ ኦህዴድ እንደ ገዢ ፓርቲ በሥልጣን የመቆየት ቅድሚያ (Incumbency advantage) አለው:: ኦህዴድን የሚቃወሙ በኦሮሚያ የሚንቀሳቀሱ ብዙ ድርጅቶች አለ:: ይህም የሚያመጣው የድምፅ መከፋፈል አለ:: ከሁሉም በላይ ደግሞ በዘውጌነት ስሜት ሰፋ ያለ ተቀባይነት ሊኖረወ የሚችለው ኦነግ በምርጫው ውስጠ አይሳተፍም:: ለዚህም በኦሮሚያ የሚደረገው የምርጫ ትግል በአብዛኛው በአመለካከት ደረጃ የሚኖር ትግል ሳይሆን የድርጅት ብቃትና አቅም የሚወስነው ነው የሚሆነው:: በዚህ ደግሞ ከፍተኛ የበላይነት ያለው ኦህዴድ ነው::

የኢህአዴግ ስሌት ሊሆን ይችላል ብዬ ስለ ሁለቱም ክልሎች ቀደም ሲል ያቀረብኩት ይህ ትንተናና ስሌት ግን መሠረታዊ ድክመት አለበት:: የመጀመሪያውና በሁለቱም ላይ ያለው ድክመት ከኢህአዴግ አጠቃላይ አመለካከት የመነጨ ነው:: በዘውግ ላይ የተነሱ ስሜቶች እንደዚህ በቀላሉ በተቀደደላቸው ቦይ የሚፈሱ አይደሉም:: የራሳቸው ሕይወት ይኖራቸዋል:: ትልቁ ቁም ነገር ግን ዘውጌ ማኅበረሰባትን ሌላ ዘውግ በመረጠላዢው ወይም መረጠላቸወ ተብሎ በሚታሰብ የዚያው ዘውግ ድርጅቶችም ቢሆን ማስተዳደር ወይም ተቀባይነት ማግኘት በጣም ከባድ ነው:: ሌላው ቢቀር መጥፎ የሆነ «የመታለል» ስሜትና ቁጭትን ይፈጥራል::

እንደሚታወቀው ብአዴን ለብዙ ጊዜ በኢትዮጵያዊነት ሲደራጅ ቆይቶ (በአማራ ክልል ውስጥ በተለይ) በድንገት ተነስቶ «የጭቁን አማራ» ድርጅት ነኝ ያለ፣ በአማራነቱ ወይም በአማራ ተቆርቃሪነቱ ደግሞ ይህ ነወ የሚባልዘውጌያዊ ገድለ የሌለው ድርጅት ነው፡፡ ከዚያም አልፎ ገን «የአማራ ጨቋኝ የገዢ መደቦች» ወይም «ነፍጠኞች» አድርሰዋል የሚባለው ታሪካዊ የጭቆና በደል በየጊዜው በመገናኛ ብዙኃን ለኘሮፖጋንዳ ፍጆታ ሲቀርብ ወይም አንዳንዴ ከዚያም አልፎ በአንዳንድ ቦታዎች ተወሰዱ በሚባሉ በአማራው ላይ ባተኮሩ የበቀል እርምጃዎች ይህ ድርጅት ከዘውጌያዊ ስሜት እንደሚጠበቀው ለአማሪው ድጋፊ መስጠት እንኳን ባይችል ለመከላከል አለመቻሉ የአማሪው ተቆርቋሪ ነው የሚለወን እምነት በአማሪው ሕዝብ መሀል ለማግኘት የሚከብደው አድርጎበታል፡፡ ሌላው በአማራው ክልል በኢህአዴግ የተደረገው የተሳሳተ ስሌት ከተሞችን የተመለከተው ነው፡፡ ይኸውም ዘውግ ተኮር አመለካከቱ የኢትዮጵያዊ ብሔረተኝነት አሳንሶ እንዲያየው አድርጎታል፡፡ «የአክሱም ሃውልት ለወላይታው ምኑ ው» ዓይነት የገበሬውን አገሪዊ ሰሜት አሳንሶ የማየት ችግር በአማሪው ክልል የጎዳው ይመስለኛል፡፡ በተለይ ኢህአዴግ ኢትዮጵያዊ ብሔረተኛነትን «ከአማራ ተምክህተኛነት» ስሜት ጋር አቆራኝቶ በማየት ያደረጋቸው ተደጋጋሚ የኘሮፖጋንዳ ሥራዎች በክልሉ ብዙ ደጋፊዎችን ሊያሳጣው እንደሚተል አልተገነዘበም፡፡

በኦሮሚያ ኦህዴድን የገጠመው ፈተና ከአማሪውመ የከፋ ነው፡፡ በኦሮሞ በሔረተኛነቱ የሚታወቀው ኦነግ በኢህአዴግ ዱላ ተባርሮ ሲሄድ ይህንን በኦሮምያ ውስጥ በአጋርነት ያስፈፀመው ኦህዴድ ነበር፡፡ በዚህም ኦህዴድ «እውነተኛ ብሔረተኛ እኔ ነኝ» በሚል ድጋፊ ማግኘት ከጅምሩ እንደከበደው ይታወቃል፡፡ ይህ ከጭቆና ጋር የሚመጣ የመጠቃት ስሜት ባለት ሁኔታ ብሔረተኛነቱ ጥያቆ ውስጠ ያልገባው ድርጅት (ኦነግ) በውድድሩ ባለመኖሩ ብቻ ኦህዴድ አማራጭ ይሆናል (ያውም በነፃ በተሰጠ ድመጽ) ብሎ ማሰቡ ኢህአዴግን የተሳሳተ ስሌት ውስጠ እንዲገባ አድርጎታል፡፡ በዚህ ሁኔታ የሚኖረው ሰሜት እውነተኛውን ብሔረተኛ ድርጅት ካባረረው ድርጅት (መንግሥት) ይልቅ ከኢህአዴግ ውጪ ያሉት ሌሎቹ የኦሮሞ ድርጅቶች ሊመረጡ እንደሚችሉ አለመገመት ሌላው የተሳሳተ ስሌት ነው፡፡ ምናልባት በኢህአዴግ ግምት ብዙ ድጋፍ እንዳለው የሚያውቀው ድርጅት (ኦነግ) ከውድድሩ ሲወጣ አጠቃላይ ምርጫውን ተቀባይነት ለማሳጣት ደጋፊዎች በምርጫው እንዳይሳተፉ (እንዳይመርጡ) ያደርጋል፡፡ ስለዚህም ቀሪው መራጭ ኦህዴድን ይመርጣል ከሚል ድምዳሜ ደርሶም ሊሆን ይችላል፡፡ ይህም ከሆነ በኋላ በተግባር ያየነው ውጤት ግን እንዲህ አልነበረም፡፡

በሌሎች ዘውጌ ማኅበረሰባት በኩለ ያለወ ሰሌት ከቦታ ቦታ ይለይ እንጂ በጥቅሉ የነበረው አመለካከት ሁሉም ዘውጎች ኢህአዴግ ከያዘው ዘውግ ተኮር ፖለቲካ ተጠቀሚዎች ናቸው፤ ስለዚህም ኢህአዴግን ወይም በየክልሉ ያሉ የኢህአዴግ ደጋፊ ድርጅቶችነ ይመርጣሉ የሚል እምነት ነበር፡፡ በትግራይ ገና ከጅምሩ ከሕወሀት ሌላ ነፍስ ያለው ተቀናቃኝ ድርጅትም ስላልነበረ የእሱ ውጤት አጠያያቂም አይደለም፡፡ በደቡብ ሁኔታዎች ትንሽ የተተረማመሱ ቢመስልም ቢያንስ በዞን ደረጃ ሁሉም ዘውጌ ማኅበረሰብ «ራሱን ስለሚያስተዳድር» እና የኢህአዴግም የደቡብ ድርጅት (ደህዴግ) ጠንካራ ስለሆነ ምናልባት እንደ ከምባታና ሀዲያ በመሰሉ እንደ ኦሮሞ የራሳቸው «ነፃ» የዘውግ ድርጅቶች ባሉባቸወ ዞኖች ካልሆነ በቀር በአጠቃላይ በክልሉ በአመለካከትም ሆነ በድርጅት ፍጹም የበላይነት እንደሚኖረው ኢህአዴግ የተጠራጠረ አይመስልም፡፡

በደቡብ በኩል የነበረው ይህ ስሌት የሚሳሳትበት ሁለት ምክንያቶች አሉ፡፡ የመጀመሪያው ኢህአዴግ በደቡብ ያለውን ዘውግ ዘለል ኢትዮጵያዊ በሔረተኛነት ስሜት እንደ አማራው ትኩረት አልሰጠውም፡፡ በዚህ በኩል ኢህአዴግ ክፋኛ ሊጠረጥረው የሚችለው የጉራጌ ዘውግን ቢሆንም የራሱ የሚለው ድርጅት ስለሌለው ምናልባት በግለሰብ ደረጃ ከሚወዳደሩ አንዳንድ ሰዎች በስተቀር በተጠናከረ መልክ ችግር ይገጥመኛል ብሎ ያሰበ አይመስልም፡፡ ሁለተኛው ምክንያት በዘውግ ስም በተደራጀ አገር ብዙ ዘውጌዎችን በአንድ ላይ ያጣመረው የደቡብ ክልል በአገራዊ ደረጃ ተሰሚነት ለማግኘት በጋራ ክልል የመሆንን ጠቃሚነት የሚያምኑ ብዙ የክለሉ ልሂቆች ያሉትን ያህል በክልሉ ውስጥ በሚኖር የሥልጣን ክፍፍል በትላልቅ ዘውጌዎች መካከል ያለመደሰትና የቅያሜ ስሜት ሊፈጥር እንደሚችል፣ እንዲሁም ይህ በሚሆንበት ጊዜም ችግሩን እንዴት መፍታት እንደሚቻል በቅጡ ያልታሰበበት መሆኑ ነው፡፡ በተለይ በሲዳማ ይህ ጥያቄ በግልጽ ወጥቶ በአዋሳ ለብዙ ስዎች መሞት ምክንያት መሆኑ ክልሉን ያስተሳሰረው የኢህአዴግ «የጭቁን ሕዝቦች አንድነት» ክር ጠንካራ እንደሆነ ለማሳየት የሚበቃ በሆነ ነበር፡፡ ከዚያም በላይ የኢህአዴጉ የደቡብ ድርጅት ከሌሎች የኢህአዴግ የዘውግ ድርጅቶ በባሰ ሁኔታ የተዳከመ ነበር፡፡ ይህም በራሱ የኢህአዴግን የድርጅት ጥንካሬ ጥቅም ሳያሳሳው አልቀረም፡፡

በሌሎቹ ክልሎች የኢህአዴግ ቀጥተኛ አባል ያልሆኑ «ደጋፊ ወይም አጋር ድርጅቶች» የሚገኙበት ሲሆን እነዚህ አንድም ለፓርላማ የሚወክለት ሰው (ያላቸው መቀመጫ) ብዛት ወሳኝ አይደለም፣ ሌላም በየክልለ ያሉ የኢህአዴግ ደጋፊ ድርጅቶች ለራሳቸው ጥቅም ሲሉ ያላቸውን የመንግሥት ኃይል በመጠቀምም ሆነ በሌላ መልክ ራሳቸውን ለማስመረጥ አይሰንፋም ተብሎ ተገምቷል፡፡ በምርጫው ጊዜ በሶማሌና በአፋር ያየነው ይህንኑ ነው፡፡ በቤንሻንጉልና በጋምቤላም በጣም የተለየ አይደለም፡፡ በጥቅሉ ግን በዚህም

በዘውግ ስሌት ቢሆን ኢህአዴግ መርጫ 97 ከአንዳንድ መወሱድ ካለባቸው «ጥያቃቄዎለች» ጋር ተዳምሮ ውጤቱ እሱን በሚጠቅም መልኩ እንደሚጠናቀቅ ትንሽም አልተጠራጠረም:: ልክ እንደ ከተማ/ገጠር የኃይል አሰላለፍ ተንተናው ሁሉ በሚገባ ከስሌት ያላስገባውና ሊያስገባው ያልቻለው ቀመር ሰዎች የነፃነትን ምንነት ሲረዱ የሚኖራቸው ፀባይ፣ ናታን ሼረንስኪ በሚለው «የፍርሀት ማኀበረሰብ» ውስጥ ሱኖሩ በነበረበት ዓይን ሊታዩ እንደማይችሉ አለመገንዘቡ ነው:: በመጨረሻም በዚህ የዘውግ ትንተና ውስጥ በእኔ ግምት ኢህአዴግ በስሌቱ ወስጥ አቃልሎ ያየው ነገር ግን በምርጫው ጊዜ በጣም ጎልቶ የወጣው የኢትዮጵያ ብሔረተኝነት ስሜት ነው:: ይህ ፈረንጆች እንደሚሉት የኢህአዴግ ትንተና የታወረበት ነጥብ (Blind Spot) ነበር:: በኋላ እንደምናየው ተቃዋሚዎች ይህንን በምርጫው ወቅት በደንብ ተጠቅመውበታል::

ሐ. ከተሞችን በሚመለከት የፆታ/ መደብ ትንተና

ኢህአዴግ በመርህ ደረጃ በከተሞች «በዝረራ» ለመሸነፈ እችላለሁ ብሎ ያውራ እንጂ በከተሞችም ውስጥ እንደሚያሸንፍ ምንም ጥርጥር አልነበረውም:: በጣም የሚገርመውና የኢህአዴግ ግንዛቤ ከተጨባጭ ሁኔታው ጋር ምን ያህል መራቁን የሚያሳየው ምርጫው ሁለት ሳምንታት ሲቀረው በኢህአዴግ መሪዎችና «አዋቂ/ታዋቂ» ደጋፊዎቻቸው አመለካከት ኢህአዴግ አዲስ አበባን በጣመ በከፍተኛ ልዩነት (ከ 1992 በተሻለ) እንደሚያሸንፍ እርግጠኞች ነበሩ::[17] የዚህ እምነት መሠረቱ ከተማውን ያዩበት የቡድን የኃይል አሰላለፍ ነው:: የመጀመሪያው የፆታ ክፍፍል ነው:: ኢህአዴግ በሴቶች እደገፋለሁ የሚል ጽኑ እምነት አለው:: ለዚህ ምክንያቱ አንድም «ለሴቶች እኩልነት» የቆምኩ ተራማጅ ድርጅት እኔ ብቻ ነኝ ብሎ ማሰብ ነው:: ከዚህም በላይ ግን በከተማው ያለውን የሴቶች ማኀበር ስለምቆጣጠረውና ይህም ማኀበር ብዙ ሴቶችን ያቀፈ ስለሆነ ድርጅቱ የከተማውን ሴቶች በምርጫው ወቅት ኢህአዴግን እንዲመርጡ የማድረግ ችሎታ አለው ብሎ አምኗል::

ለነገሩ «ፈጥሬያቸዋለሁ» ብሎ የሚያምናቸውና ብዙ ገንዘብ ያፈሰሰባቸው ድርጅቶች ይህንን ማድረግ ካልቻሉ ጥቅማቸው አጠያያቂ ሊሆን ነው:: በዚህ መልክ በወጣቶች ማኀበር በኩል የወጣቶችን ድምፅ፣ በሠራተኛዉ ማኀበር በኩል «የጭቁኑን ሠራተኛ» ድምፅ አገኛለሁ የሚል ፅኑ እምነት ነበረው:: ከዚህ በተጨማሪ በጥቅም እይዛቸዋለሁ ብሎ ያሰባዘሠው በከተማው መስተዳደር ሥር የተደራጁ የሕብረት ሥራ ማኀበራት አባላት እንዲሁም ወደ መጨረሻው ደግሞ የኮንደሚኒየም ቤት ይሰጣችኋል ተብሎ ቃል

[17] ከምርጫው ሁለት ሳምንታት በፊት አቶ በረከት ስምኦን ተቃዋሚዎች በአዲስ አበባ ተወካዮች ም/ቤት አንድመ መቀመጫ አታሸንፋም በሚል ከእኔ ጋር በአንድ ጠርሙስ ውስኪ ተወራርደን ነበር:: ነበር! በጊዜው የእኔ ግምት አዲስ አበባን መሉ በሙሉ እናሸንፋለን የሚል ነበር:: አንድ ምግብ ቤት ያለው ለኢህአዴግ ባለሚሎች ቅርበት ያለው ደጋፊም በተመሳሳይ በጣም ትንሽ ወንበሮች ብቻ ተቃዋሚዎች ያሸንፋሉ በሚል ተወራርዷል::

የተገባላቸውና ለቀናት የክፍለ ከተማ ጽ/ቤቶችን በሰልፍ ያጥለቀለቁት ከ 300000 በላይ የከተማው ቤት ፈላጊዎች ሲዳመሩ በምንም ዓይነት በአዲስ አበባን እንሸነፋለን የሚል ጥርጣሬ አልገባቸውም።

አንድ ስሙን ልጠቅሰው የማልፈልግ በመጠኑ የኢህአዴግ ደጋፊ (ያልወገንኩ ተመልካች ነኝ የሚል) «ምሁር» በአንድ ወቅት ስለ ምርጫው ስናወራ «እናንተ ትንሽ አድል ሊኖራችሁ የሚችለው በከተሞች ነበር፤ ግን እሱም ቢሆን ኢህአደግ ጠንካራ ድርጅትና ደጋፊ የሙያ ማኀበራት ስላሉት ብዙ የማሸነፈ እድል አይኖራችሁም። ኢህአዴግ የሴቶችን፣ በመጠኑ የወጣቶችን፣ የሠራተኛወን ድምፅ ይዟል። ይህ ደግሞ ከ70% በላይ የከተማው ነዋሪ ነው» ነበር ያለኝ። ከዚህ በተጨማሪም ከምንመ በላይ በአዲስ አበባ ላለመሸነፈ በሚል ቀደም ብሎ ብዙ ሥራ ሠርቷል። በከተማው በጣም ይጠላ የነበረውን በአሊ አብዶ ይመራ የነበረውን መስተዳደር ያለምንም ክብር አባርሮ የድጅቱን ሁለት ትላልቅ ካድሬዎች ከትግራይና ከአማራ ክልል አምጥቶ በጊዜያዊ አመራር ስም ከንቲባና ምክትል ከንቲባ ብሎ ሾመ። ከዚህ በፊት ሆኖ በማያውቀው መልኩም ለከተማው ከፍተኛ በጀት መደበ። አሳይቶት የማያውቀወን የመሠረተ ልማት እንቅስቃሴ አስጀመረ። ከንቲባው አቶ አርከበም ከሚያዚያ 30 በኋላ የታየባቸወ አስገራሚ መሸበር ባይቆጠርባቸው ኖሮ እስከዚያ ድረስ በከተማው ለሰሩት ሥራ ብዙ አድናቂዎችን አፍርተው ነበር። ከተማዋ ትንሽ ዘመናዊ አመራር ያገኘች ይመስል ነበር። ስለዚህ በኢህአዴግ በኩል እስከ ሚያዚያ 30 ድረስ አዲስ አበባን እናሸንፋለን የሚለው ግምት ሥር የሰደደ ነበር። ይህ ስሌትም እንደ ሌላው ሁሉ ብዙ የተሳሳቱ ቀመሮች ነበሩት።

አንደኛው በሌላውም ስሌት እንደታየው በስሌታቸው ውስጥ በፍፁም የማያውቁትና ውጤቱንም ሊገምቱት የማይችሉት አንድ ቁም ነገር አለ። ሰው የነፃነትን ምንነት ካጣጣመ በኋላ ምን ግይነት ፀባይ ይይዛል? በምንስ መልክ ድምፁን ይጠቀምበታል የሚለውን ቁም ነገር ሊገምቱት አልቻሉም። ከዚህም በላይ ግን የከተማ ኑሮ የሚፈጥረውን ግላዊ ስሜት (Individualism) ከግምት አልከተቱም። የከተማውን ነዋሪ ያዩት በቡድን ፈርጀው ነው። በሚገርም ደረጃ በከተማው ወስጥ ብዙ ጊዜ ምርጫን በሚመለከት የሚጠሯቸው ስብሰባዎች በሴቶች፣ በወጣቶች፣ አንዳንድ ጊዜ ግራ ሲገባቸውም በዘውግ ስም ነበር። ይህ ደግሞ ራሴን ችዬ አስባለሁ፣ በራሴ የደረስኪበት አመለካከት አለኝ፣ ድምጽ የምሠጠው ለእኔ ጥሩ ነው ብዬ ለማስበው ነው ለማለት ለሚችል የከተማ ሰው ብዙ ድጋፍን የሚያስገኝ አይደለም። ከታች እንደምናየውም በድርጅት ጥንካሬ ላይ የነበረው መመካት ያለቦታው ነበር።

ኢህአዴግ ይደግፉኛል የሚላቸው ማኅበራት ምን ያህል ነፃ ማኅበራት ናቸው? አባሎቻቸውና ደጋፊዎቻቸው ምን ያህል ነፃ ነን ብለው ያምናሉ? ስለዚህም ምን ያህል ለማኅበሩ እውነተኛ ድጋፍ አለው የሚታመኑ ድርጅቶች አባሎቻቸውም ዘንድ ከድጋፍ ይልቅ ቁጭት (Resentement) ሊበዛ እንደሚችል፣ በሌላውም ዘንድ ደግሞ ምንመ ተሰሚነት እንደማይኖራቸው ሊረዱ የሚችሉበት የነፃነት መንፈስ አልነበራቸውም:: በጣም የሚገርመው ከግንቦቱ ወር በኋላም እንዲያውም ብሶባቸው ለተቃዋሚ ድርጅቶች ተለጣፊ ለመፍጠር ሲሯሯጡ የግንቦት 97 ምርጫ ምንም ትምህርት ሳይሰጣቸው እንደ አቶ በረከት «ነፋስ» በላያቸው ላይ መሄዱ ነው::

2. ኢህአዴግ ስለ ድርጅት ያለው እምነትና የዴሞክራሲ ዘብራቃነት

እንደማንኛውም በግራ ምዕዩተ ዓለም እንደ ተጠመቀ ድርጅት ኢህአዴግ በማኅበረሰብ ውስጥ የፖለቲካ የበላይነት ለማግኘት የጠንካራና በዲሲኘሊን የታነፀ ድርጅት ወሳነት ያምናል:: በፖለቲካ ውድደር ጠንንራ የፖለቲካ ድርጅት በጣም አስፈላጊ መሆኑ አሌ አይባልም:: የድርጅት አስፈላጊነቱ ደረጃ ግን ከፖለቲካው ዓይነት ጋር በጣም ይያያዛል:: የነፃነት አድማስ ባልሰፋባቸው ወይም በሌለባቸው አገሮች ፖለቲንው በአብዛኛው ኅብረተሰቡን ለመቆጣጠር ከመቻል ጋር ይያይዛለ:: ስለዚህም በእንደዚህ ዓይነት አገሮች ያለ መንግሥታት ባለሥልጣን ለመቆየት ያስችለናል ብለው የማያምኑት የሕዝቡን ነፃድጋፍ በማግኘት ሳይህን (ይህ እንደሌላቸው ያውቃሉ፣ ወይም በነፃ ለመፈተን ፈቃደኛ አይደሉም) ሕዝቡን ለመቆጣጠር የሚያስችሏቸውን ተቋሞች በማጠናከር ነው:: ለዚህም ነው እንደ ፖሊስ፣ ደኅንነት ወዘተ ላሉት ተቋማት ትልቅ ቦታ በመስጠት ብዙ ገንዘብ የሚያፈሱት:: ነፃነትን የማያውቁ የግራ ፖለቲካ አራማጆች ከመንግሥት የቁጥጥር ተቋሞች በተጨማሪ በመሪው የፖለቲካ ፓርቲ በጣም ያምናሉ:: የፖለቲካ ፓርቲውም የሚዋቀረው እንደ ደኅንነት ካሉ ተቋማት ብዙም ባልተለየ መንገድ ነው:: የፖለቲካ ድርጅቱ በተመሳሳይ እምነት የሚያምኑ ነፃ ዜጎች የተሰባሰቡትና የሚወያዩበት፣ ያንን ተመሳሳየ እምነት በተግባር የሚያውሉበት ነፃ ማኅበር መሆኑ ቀርቶ ጠንካራ የእዝ ሰንሰለት ያያዘው፣ አባላቱ እንደ ወታደር ድርጅት ከብረት የጠነከረ ዲሲኘሊን የሚንፀባርቁበት፣ ከራሳቸውና ከቅርብ ወዳጅ ዘመዶቻቸውም በበለጠ ድርጅቱን እንዲወዱ የሚጠበቅበትና ከማኅበረሰቡ መረጃ የሚሰበስቡት ተቋም ነው:: ስለዚህም የፓርቲው አመራሮች በእነዚህ ድርጅቶች ያምናለ፤ በሥልጣን ለመቆየትም ይጠቀሙባቸዋል::

ክፍትና ነፃ በሆኑ ማኅበረሰቦች ያሉ የፖለቲካ ድርጅቶች ከዚህ ይለያሉ:: ድርጅቶቹ ለፖለቲካው አስፈላጊ ቢሆኑም ከድርጅቱ ጥንካሬ በላይ የድርጅቱ መልዕክት፣ በድርጅቱ

ውስጠ ያሉት በተለይ የሚወዳደሩት ሰዎች ማንነትና ዓይነት ለድምጽ ሰጪው ዜጋ የበለጠ ትርጉም አላቸው:: የፓርቲው መሪዎች ራሳቸው የመሪነቱን ቦታ የሚይዙት «በሕዝቡ ዘንድ ተቀባይነት አላቸው ወይ?» በሚል መስፈርት ነው:: በተለይ ዘመናዊ ዴሞክራሲ በተስፋፋባቸው አገሮች (ለምሳሌ አሜሪካ) የፓርቲው መሪ መሆን ለመንግሥት ሥልጣን ለሚደረግ ውድድር ምንም ፋይዳ የለውም:: የፓርቲው መሪዎች ፓርቲው በዴሞክራሲያዊ ውድድር (በፓርቲ ውስጣዊ ውድድር) አሸናፊ ሆነው የፓርቲው በዴሞክራሲያዊ ውድድር (በፓርቲ ውስጣዊ ውድድር) አሸናፊ ሆነው የፓርቲውን ዓርማ ይዘው ከሌሎች ፓርቲዎች እጩዎች ጋር ሲወዳደሩ እነሱን መርዳትና ለማስመረጥ መሞከር ትልቁ ሥራው ነው:: በዚህም ምክንያት በፓርቲውና በመንግሥት ኃላፊነት መካከል ግልጽ ልዩነት እንዲኖር ከማድረጋቸውም በላይ ሆን ተብሎ ሥልጣን በአንድ ወይም በጥቂት ሰዎች ሥር እንዳይከማች የሚከላከል አካሄድ ይከተላሉ:: ለዚህም ነው በብዙ ዴሞክራሲያዊ አገሮች የመንግሥት መሪዎች በተለያዩ የፖሊሲ ጉዳዮች ዙሪያ አንዳንድ ጊዜ ከፓርቲያቸው አጠቃላይ መስመር የተለየ አቋም የሚወስዱት ወይም ብዙ ጊዜ በአሜሪካ፣ በቅርቡም በብሪታንያ እንደታየው[18] የአንድ ፓርቲ ተመራጭ የፓርላማ አባላት ከራሳቸው ፓርቲ የሥራ አስፈፃሚ ቁንጮ (ጠቅላይ ሚኒስትር ወይም ፕሬዚዳንት) የተለየ አቋም በመያዝ ድምፅ ይሰጣሉ:: ኢህአዴግ በድርጅት ጥንካሬ ላይ ያለው እምነቱ የግንቦት 97 ምርጫ ከፈጠረው የነፃነት ስሜት በፊት አገሪቱን ለመቆጣጠር ጠቅሞት እንደሆነ በምርጫውም በፓርቲው መሣሪያነት ላይ የነበረው ጽኑ እምነት ሳያሳስተው አልቀረም::

በፍርሃት ማኅበረሰቦች ውስጠ የገባው ፓርቲ አባል መሆን የግድ የፓርቲውን ዓላማ በጽኑ የመደገፊ ምልክት ተደርጎ ሊወሰድ አይችልም:: ብዙ ሰዎች ለመኖር ብለው ወይም ከሥልጣን የሚገኝን ጥቅም ለማጋበስ በሚል የገዢ ድርጅት አባሎች ይሆናሉ:: በአባልነታቸው ይጠበቅብናል ብለው የሚስቡትም የፓርቲ መሪዎቻቸውን ማስደሰት ነው:: ይህንን ሲያደርጉ ግን የሚያምኑበትን እያደረጉ ነው ለማለት አይቻልም:: በነፃ ማሰብ በሚጀምሩበት ጊዜ ከፓረቲያቸው «ጥቅም» ውጪ እርምጃዎች ሊወስዱ እንደሚችሉ መገመት ይቻላል:: በተለይ ሁኔታዎች ሊቀየሩ ይችላሉ ብለው ካመኑ መጀመሪያውኑም እንደዚህ ዓይነት ሰዎች የሚሰለፉት ለጥቅማቸው ነውና ከምንም በላይ የቆሙለት ጥቅማቸው የተለየ መስመር እንዲከተለ የሚጠይቃቸው ከሆነ ይህን ከማድረግ ወደ ኋላ አይሉም::

---

[18] ቶኒ ብለየር በቅርቡ በፓርላማ ሊያሳልፋ የፈለጉትንና ሽብርን ለመቆጣጠር ተጠርጣሪዎች በፖሊስ ቁጥጥር ሥር የሚቆዩበትን ጊዜ ለማራዘም ያቀረቡት ሕግ በብዙ የፓርቲያቸው የፓርላማ አባላት ዘንድ ተቃውሞ ስለገጠመውና እነኚህ አባሎች ሕጉን በመቃወም ድምፃቸውን ስለሰጡ ከፍተኛ የሽንፈት ጽዋ ጠጥተዋል::

የ 1997 ምርጫ በሚካሄድበት አቅራቢያ በኢህአዴግ ውስጥ ብዙ እንደዚህ ዓየነት አባላት እንደነበሩ መገመት አይቸግርም:: በአንድ ወቅት የድርጅቱ መሪ አክርረው ተናገሩት እንደሚባለው ድርጅቱ «በዝንብ ካድሬዎች» የተሞላ ነው የሚለው አገላለጽም ይህን የሚያመላክት ነው:: ለማንኛውም ግን የአባላት ብዛት የድርጅትን ጥንካሬ የሚያመላክት አይሆነም:: ከዚያም በላይ ግን ኢህአዴግ ለድርጅት ባለው እምነት ምክንያት ከራሱ አልፎ ብዙ ተለጣፊ ማኅበራትን መስርቷል፤ እንዲመሰረቱም ረድቷል:: ቀደም ብሎ እንደጠቀስኩት እንዲህ ዓይነት ማኅበራት ድምፅ ያመጡልኛል ብሎ ማሰብ (በተለይ የነፃነት አድማስ እየሰፋ ሲሄድ) ብዙውን ጊዜ ሊያሳስት የሚችል፤ ከድሮው አስተሳሰብ የተሸጋገረ አጓጉል እምነት ከመሆን አያልፍም:: በሁለቱ ምክንያቶችም ሆነ በሌላ ግን በነፃ ምርጫ ወቅት በድርጅት ጠንካሬ ላይ ከፍተኛ ጊዜን ማጥፋት ሊያሳስት እንደሚችል አሌ አይባልም::

ኢህአዴግ በድርጅት ጠንካሬ ላይ የነበረው እምነት በጣም ሰፊና ከራሱ አልፎ የተቃዋሚ ድርጅቶችን አቅምም የመዘነበት ትልቁ መለኪያው ይመስለኛል:: ድርጅቱ በነበረው የገንዘብ አቅም (የመንግሥትን ሀብት ጭምር በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ በመጠቀም) የቀጠራቸው ብዙ ካድሬዎች በሁሉም የአገሪቱ ክፍለ በሰፊው ተንሰራፍተው በየቀበለውና በየጎጡ በመኖራቸውና በእነኚህ ቦታዎች ያሉትን የመንግሥት መዋቅሮች በመቆጣጠራቸው በሁሉም ቦታ ያለውን የሕዝብ ስሜትና ፍላጎትን አውቃለሁ ብሎ ያምናል:: በዚህ የተንሰራፋ ድርጅት ምክንያት የኢህአዴግ ካድሬዎች ያላንኳኩት የገበሬ ጎጆ አይኖርም:: ይህ መራጩን ሕዝብ ቤቱ ድረስ ማግኘትና ማነጋገር መቻል ደግሞ በምርጫ ወቅት ትልቅ ጥቅም እንዳለው የታወቃል:: ለማን ድምፅ መስጠት እንዳለበት ያልወሰነ ሰው የአንድ ድርጅት ካድሬዎች ቤቱ ድረስ መጥተው ሲያናግሩት ያንን ድርጅት ለመምረጥ ያለው እድል ከፍተኛ ነው:: በምዕራብ አገሮች በምርጫ ወቅት ይህን ለማድረግ የሚችል ድርጅት ለማሸነፍ ያለው እድል ከፍተኛ መሆኑ ይታመናል:: ይህግን በነፃ ማኅበረሰብ ወስጥ ያለ ክስተት ነው:: በፍርሃት ወስጥ የሚኖር ማኅበረሰብ በተለይ ለመንግስት ባለሟሎችና በገዢ ፓርቲ ካድሬዎች ያለውን የውስጠ ስሜት ሳይሆን ብዙ ጊዜ እነሱ ሊሰመት የሚፈልጉትን ነው የሚነግራቸው:: ለዚህመ ካድሬዎቹ ራሳቸው በአንድ አካባቢ የእኛ ደጋፊዎች ናቸው ብለው የሚያስቧቸውን ሰዎች በምርጫው ሃደት ወስጠ የነፃነት ስሜት ከተሰማቸውና ማንን እንደመረጥን አይታወቅም ብለው ካመኑ የምርጫው ሳጥን አጠገብ ሲደርሱ ማንን እንደሚመርጡ ማወቅ ይከብዳል:: ቢያንስ ግን ከካድሬው ግምት የወጣ ምርጫ ሊያደርጉ እንደሚችሉ መገመት ይቻላል:: ስለዚህም

በእንዲህ ዓይነት ሁኔታ ከድርጅቱ ጥንካሬና ስፋት ይልቅ በምርጫው ጊዜ የሚቀርቡት ሃሳቦችና ሃሳቦቹ ያላቸው ተቀባይነት የበለጠ ወሳኝነት አለው፡፡

ፊት ለፊት በሚነገርና በሆድ ውስጥ በሚያዝ ፍላጎት መካከል ያለውን ልዩነት የተገነዘቡ አንዳንድ የተቃዋሚ ድርጅት አደራጆችና ተመራጮች ሕዝቡ በምርጫው ወቅትም ሆነ ከምርጫው በኋላ ከመንግሥት በኩል ሊመጣ የሚተልበትን አፈና ፈርቶ ከምርጫው እንዳያፈገፍግ እውነተኛ ስሜቱን በምስጢር እነዲይዝ ይመክረ ነበር፡፡ በዚህ ዙሪያ በጉራጌ ዞን በወልቂጤ ከተማና ገጠር አንዳንድ የወረዳ ከተሞች ተለጥፎ ያየሁት መፈክር ይህንን በደንብ የሚያሳይ ይመስለኛል፡፡ ይህ በቅንጅት ቢሮዎችና ሕዝባዊ ሰብሰባዎች በሚኖርበት ቦታ በትልቂ ተለጥፎ የሚታየው መፈክር «ካርድና በጀንዳ ምርጨንዳ በሽነንዳ» ይል ነበር፡፡ በእኔ ግርድፍ ጉራጊኛ እውቀት ሲተረጎም «ካርዳችንን በእጃችን ምርጫችንን በልባችን» የሚል ነበር፡፡

እንዲህ ዓይነቱ ብዙውን ጊዜ ከፍርሃት ኅብረተሰብ ወደ ነፃ ኅብረተሰብ በሚደረግ የሽግግር ወቅት የሚታይ የራሰን ምንነት የመደበቅ ሂደት በድርጅት ጥንካሬ የሚመኩ ድርጅቶችን በሁለት መልኩ ሊያሳስታቸው ይችላል፡፡ የመጀመሪያው በድርጅቶቹ መልዕክተና በመልዕክቱ ተቀባይነት ማግኘት ወይም ማጣት ላይ በማተኮር አቋሞቻቸውን ከማስተካከል ይልቅ ድርጅቱ ጠንካራ ስለሆነ መልዕክቱ ምንም ሆነ ምን ለምርጫው ወሳኝ ነገርነው ብለው ሕዝቡን ለማደራጀት ሥራ ከፍተኛ ግምት እነዱሰጡ ያደርጋቸዋል፡፡ ከዚህ ጋር የተያያዘና ይበልጡን አደገኛው ነገር የፍርሃት ማኅበረሰብ ውስጥ ሕዝቡ የልቡን አለመናገሩ ድርጅቱ አቋሙን ከሕዝብ ፍላጎት ጋር እያስተያየ እንዲያሻሽልና እንዱቀይር እድል አይሰጠውም፡፡ እንዲያውም የሕዝቡን ክምታ ወይም «አዎን ባይነት» የተሳሳተወን የድርጅቱን መስመር ተቀባይነት የሚያመለክት እየመሰለው በስህተቱ እንዲቀጥል ወይም በስህተቱ ልይ ሌላ ስህተት እንዲጨምር፣ በዚህም የበለጠ ከህዝቡ ጋር እየተለያየ እንዲሄድ ያደርገዋል፡፡ ሁለተኛው ችግር በተለይ በምርጫ ወቅት ከዚህም የከፋ ሊሆን ይችልል፡፡ ይኸውም በድርጅት መዋቅር መስመር የሚመጣውና ለውሳኔ መስጫ መሠረት የሚሆነው የመረጃ ፍሰት ፍፁም ተዓማኒት አይኖረውም፡፡ ስለዚህ የድርጅት መሪዎች በጣም በተሳሳተ መረጃ ላይ በመመስረት የተሳሳተ ውሳኔ ይሰጣሉ፡፡

ይህን በሚመለከት በ1992 ዓ.ም የምርጫ ሰሞን የታዘብኩትን አንድ ገጠመኝ ባቀርብ የችግሩን ጥልቀት በደንብ ያሳይልኛል ብዬ አምናለሁ፡፡ የመረጃን ምንነት በደንብ የሚያውቅ አንድ ወዳጄ የሆነ ከፍተኛ የኢህአዴግ ባለሥልጣን ጋር ስለ ምርጫው

አንስተን እያወራን እያለን አንድ ያልገባኝን ነገር ጠየቅሁት፡፡ የአዲስ አበባ ሕዝብ ስለ ከንቲባው ስለ አቶ አሊ አብዶ ያለውን ስሜት አታውቁም ወይስ ሕዝቡ ስለ ከንቲባወ ስለ አቶ አሊ አብዶ ያለወን ስሜት አታውቁም ወይስ ሕዝቡ ምን ያመጣል ብላችሁ ነው በድጋሚ ለከንቲባነት ያጫችሁት ብዬ ስጠይቀው የሰጠኝ መልስ «ኢህአዴግ ሁለት የመረጃ ምንጭ አለው፤ አንደኛው ከእኔ ዓይነት በከተማው ውስጥ እንደ ልቡ እየዞረ፤ ከብዙ ሰው ጋር እየተገናኘ ሕዝቡ ስለ ድርጅቱና ስለ መነግሥት ያለውን አስተያየት የሚያመጣው፤ በተወሰነ ደረጃ በመንግሥት የደኅንነት መረብ ከሚገኝ መረጃ ጋር ተደማምሮ የሚሰበሰበው መረጀ እውነተኛውን የሕዝብ ስሜት የሚያንፀባርቅ ነው፡፡ ሁለተኛው ደግሞ በድርጅቱ መዋቅር በኩል በቀጥታ የሚመጣው መረጃ ነው፡፡ ይህ ከሕዝቡ ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት አለው ተብሎ የሚታሰበው መረጃ የበለጠ ተቀባይነት ያለው ነገር ግን ብዙ ጊዜ ስለድርጅቱ አዎንታዊ የሆነ ገጽታ የሚሰጥ የመረጃ ምንጭ ነው፡፡ ከዝህ ምንጭ የተገኘው መረጃ አቶ አሊ አብዶ በአንዳንድ ኢህአዴግን በማይወዱ «የከተማው ልሂቃን» አካባቢ ለድርጅቱ ፖሊሲና ዓላማ ተገዢ በመሆናቸው አይወደዱም እንጂ በአብዛኛው ሕዝብ ዘንድ ተወዳጅነት እንዳላቸው፣ ኢህአዴግም በከተማው ሰፊ ድጋፍ እንዳለው ነበር ያቀረበው» አለኝ፡፡

የዚህ ዓይነት የመረጃ ፍሰት በዚህም የምርጫ ወቅት ከፍተኛ ሚና ሳይኖረው አልቀረም፡፡ ቢያንስ ድርጅቱ አለኝ ብሎ ያስብ ለነበረው «ከፍተኛ የሕዝብ ድጋፍ» የመረጃው ምንጭ ይህ በድርጅት ካድሬዎች በኩል የሚያገኘው መረጃ ነው፡፡ በመሠረቱ የድርጅት ካድሬዎች (በተለይ ለጥቅም ብለው ብቻ የሚቀላቀለት) ከራሳቸው ጥቅም አንፃር ሲታይ በአካባቢያቸው ያለውን የድርጅቱን ጥንካሬ፣ ያለውን የሕዝብ ድጋፍ ወዘተ በጣም አጋንነው ማቅረብ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ይህም የእነሱን ጥሩ ሥራና እንቅስቃሴ የሚሳይ ስለሚሆን በድርጅቱ ውስጥ የሚኖራቸውን ቦታ የሚሻሽልላቸው እንደሆነ ነው የሚገቱት፡፡ ከላይ እንደ ጠቀስኩት በፍርሃት በታጠረ ኅብረተሰብ ውስጥ እውነተኛውን የሕዝብ ስሜት ማወቅ ቀላል አይደለም፡፡ ከዚህም በላይ ደግሞ እውነቱን ቢውያቁትም እውነቱ ጥሩ ወሬ ካልሆነ መጥፎ ወሬ ነጋሪ መሆን በራሱ ከፍተኛ ቆራጥነትን የሚጠይቅ ነው፡፡ እንደ ኢህአዴግ ባለ የመንግሥትን ሥልጣን በያዘና በዚህም ምክንያት ቁሳዊ ጥቅም በካድሬዎች ዘንድ ትልቅ ቦታ በሚይዝበት ድርጅት ቀርቶ ገና ለሥልጣን ባልበቃና ብዙ አባላቱ ለዓላማ ብቻ ብለው በሚሰሩበት እንደ ቅንጅት ባለ ተቃዋሚ ድርጅት ውስጥ እንኳን ከአደራጆች የሚገኘን መረጃ ሙሉ ለሙሉ ለማመንና ለመቀበል ይቸግራል፡፡

የምርጫው ዘመቻወ አስተባባሪ ሆኜ ሥራ በጀመርኩበት ጊዜ ከአንዳንድ ክልሎች ስለ ድርጅቱ (ቅንጅት) ጥንካሬ ስንሰማ የነበረው መረጃና በዘመቻወ ወቅት ሄደን ያየናቸው ብዙ የተፋለሱ መረጃዎች ነበሩ። ደግነቱ የቅንጅቱ የምርጫ ስትራቴጂ በዚህ ዓይነት «የድርጅቱ ጥንካሬ» መረጃ ላይ የተመሠረተ ሳይሆን እንዲያውም ድርጅቱ ደካማ ስለሆነ በግልጽ መልዕክት ነው መሸፈን የምንችለው በሚል በሕዝብ ስብሰባዎች ላይ በተከራችን የድርጅቱን ድክመት ትንሽም ቢሆን ለማካካስ ሞክረናል። ኢህአዴግ ግን እንዲህ ዓይነት የተሳሳተ መረጃን ከካድሬዎቹ ብቻ ሳይሆን ከአድር ባይ ደጋፊዎቹም በሰፊው ሳይሻ አይቀርም። በኋላ በዝርዝር እንደምናየው የኢህአዴግ መሪዎች ለእንዲህ ዓይነት የተሳሳተ መረጃ ሰለባ መሆናቸውን በሚያዚያ 29ኙ ሰልፍ በደንብ ታዝበናል።

የኢህአዴግ በድርጅት ጥንካሬ እምነት የራሱን በማግዘፍ ብቻ ሳይሆን የተቃዋሚወን የድርጅት ጥንካሬ በማንኳሰስ እንዲያየውና በዚህም ምክንያት ለማሸነፍ ያለውን እድል በጣም አጋንኖ እንዲያስበወ አድርጎታል። ኢህአዴግ የመንግሥትን የደኅንነት ኃይል ተቃዋሚ ድርጅቶችን ለመሰለል በሰፊው እንደሚጠቀምበት ይታወቃል። የተቃዋሚ ድርጅቶች መሪዎችንና ቢሮዎችን ስልኮች ከመጥለፍ ጀምሮ፣ ወኪሎቹን ከተቃውሞ አባላት ውስጥ በጥቅም ወይም በማስፈራራት በመመልመል ወይም የራሱን ሰዎች በእነዚህ ድርጅቶች ወስጥ አባል ሆነው እንዲመዘገቡ በማድረግ፣ ሌሎች ዘመኑ ያመጣቸውን የስለላ ቴክኖሎጂዎች በመጠቀም በተቃዋሚ ድርጅቶች ውስጠ ያለውን ሁኔታ በዝርዝር እንደሚከታተል ቀድሞውንም የሚታወቅ ነበር። ቢሆንም ከምርጫው በኋላ ምሥጢርነቱ ቀርቶ ስለላው ፊት ለፊት እንደሚካሄድ ይታወቃል።[19] ከእነዚህ መረጃዎቻቸው ተነስተውም የተቃዋሚው ጥንካሬና ድክመት ምን ላይ እንደሆነ በደንብ እናውቀዋለን የሚል ግምት ነበራቸው። ለምሳሌ በቅንጅቱ ውስጥ በተለያየ ጊዜ ስለተፈጠሩ ችግሮች፣ በቅንጅቱ ውስጥ የትኛው ድርጅት ምን እንደሚያስብና የት አካባቢ ብዙ የማደራጀት ሥራ እንደሠራ እናውቃለን ብለው ይገምታሉ። ከዚህ በመነሳት ለምሳሌ ቅንጅቱ እንደ ድርጅት ለረጅም ጊዜ አይቆይም በለው ያምኑ ነበር።

አቶ በረከት ብዙ ጊዜ «ይህን የተጣጣፈ ድርጅት ይዘህ ኢህአዴግን አሸንፋለሁ ብለህ ታስባለህ?» እያለ በመገረም ይጠይቀኝ ነበር። በቅንጅቱም ሆነ በኅብረቱ ውስጠ ለነበሩት ድርጅቶችና መሪዎቻቸው ትልቅ ንቀትም ነበራቸው። ብዙዎቹን ባልሰሩበት ለሥልጣን ያሰፈሰፉ ግለሰቦች ወይም ከዘር ጥላቻ በስተቀር ምንም የጠለቀ እምነት ወይም መርህ

[19] ወደ መጨረሻው ላይ የተቃዋሚ ድርጅቶችን መሰለል ነውር ወይም ሕገ ወጥ መሆኑንም ጭራሽ ዘንግተው የተለምዶ ማስመሰላቸውን እንኳን ትተውት ነበር። በአንድ ወቅት ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር በነበረን ውይይት ጠቅላይ ሚኒስትሩ ስለ ድርጅቶቻችን በዝርዝር እንደሚያውቅ የትኛው መሪ ምን እንደሚያስብና በስብሰባም ላይ ምን እንደሚናገር እንደሚያወቅ ነበር የነገረን። ለነገሩ «ኢፍቲን» የተባለው ጋዜጣ ከደኅንነት ወስዶ ያወጣው አልነበር?

እንደሌላቸው አድርገው ይቆጥሯቸው ነበር። በተቃዋሚ ድርጅት አመራሮች ውስጥ ያሉትንና አሉ ብለው የሚምኗቸውን ልዩነቶች በጣም አጋንነው ነበር የሚመለከቷቸው። በተቃዋሚው ጎራ ያለውን የሰው ኃይልና አመራር በራሳቸው ድርጅት ወስጥ ካለው የሰው ኃይል ጋር አመዛዝነውም በፖለቲካ ችሎታና ብቃት የማያጠራጥር የበላይነት እንደ ነበራቸወ ከልባቸወ ሳያምኑ አልቀረም። በምርጫው ወቅት ራሳቸውንና የድርጅታቸውን ትላልቅ ሰዎች በመሉ ለክርክር በደንብ ሳያዘጋጁ በቀጥት ለሚተላለፍ የሬዲዮና የቴሌቪዥን ክርክር ያጋለጡትም ከዝህ እምነታቸው በመነሳት ሳይሆን አይቀርም የሚል ግምት አለኝ።

ኢህአዴግን በአንድ በኩል፤ የተቃዋሚ ድርጅቶችን በሌላ በኩል አስቀምጦ በተለምዶ የድርጅት ጥንካሬ በሚለካበት መስፈርት (በአባላት ብዛት፣ በገንዘብ አቅም፣ በድርጅት መዋቅር ስፋትና ጥልቀት ወዘተ) ቢመዘን የኢህአዴግ ግምት የተሳሳተ ነወ ለማለት አይቻልም። ይህም ስሌት ግን የአገሪቱ የፖለቲካ አካሄድ የነበረበትን አዲስ ሁኔታ ከግምት አላስገባም። የድርጅቶች ጥንካሬ የሚለካበትን አዲብ ሁኔታ ከግምት አላስገባም። የድርጅቶች ጥንካሬ የሚለካበት መስፈርት በራሱ የተቀየረበት ሁኔታ ነበር። የመጀመሪያወና ትልቁ ልዩነት ፖለቲካው የሚካሄድበት መንፈስ መቀየሩ ነበር። ምርጫ 97 የፈጠረው የነፃነት ስሜት ሕዝቡ (በተለይም መሀከለኛ የኢኮኖሚ እርከን ውስጥ ያለውንና በመጠኑም የተማረወን) የፖለቲካ ሂደቱን ከዳር ሆኖ የሚመለከት ተመልካች ሳይሆን በሚገርም ሁኔታ ቀጥተኛ ተሳታፊ እንዲሆን አደረገው። የፖለቲካ ድርጅቶች ዝም ብለው በሚመስላቸው መንገድ እየሄዱ «አመራር» የሚሰጡ ከሕዝብ ስሜትና ፍላጎት የተገነጠሉ ፍጡሮች ሳይሆኑ የሕዝቡን ስሜት መስማትና ማዳመጥ ያለባቸወ ድርጅቶች አደረጓቸው። ከዚህ ጋር አብሮ የመጣው ከድርጅት አባሎች በተጨማሪ ብዙኃኑ ደጋፊዎች በራሳቸው ተነሳሽነት የሚደግፋትን ድርጅት ለመጥቀም በገንዘብና በማቴሪያል ብቻ ሳይሆን አንዳንድ ጊዜ ማንም የድርጅት አባል የሚሠራውን ያህል ወይም ከዚያም በላይ የማደራጀትና የቅስቀሳ ሥራ መሥራት ጀመሩ።[20]

ይህ የድርጅት ጥንካሬን በተለየ መንገድ እንድናየው ያስገድደናል። አንደኛ የድርጅቱ አባላት የሚሠሩትን ሥራ በድርጅቱ ያልተመዘገቡ ደጋፊዎች፣ ድርጅቱ ራሱ የማያውቃቸው ሰዎች የሚሰሩበት ሁኔታ ተፈጠረ። ሁለተኛ በድርጅቱ ውስጥ የሚፈጠሩ ልዩነቶች ሲኖሩ እንደ ወትሮው እንግዲህ ካልተስማማን በየፊናችን እንሂድ

[20] ምናልባት ለዚህ አባባለ ጥሩ ምሳሌ አድርጌ የማቀርበው የሚያዚያ 30ውን ሰልፍ ነው። በኋላ በዝርዝር እንደምናየወ በዚህ ሰልፍ ወቅት የድርጅቱ መፈክሮች ምን ይሆናሉ የሚለወን እንኳን ድርጅቱ ለመወሰን ጊዜውም አልነበረውም። ሕዝቡ በራሱ ተነሳሽነት ነበር ከመፈክር እስከ ሌሎች የሎጂስቲክ ሥራዎችን የሠራው።

የማል ዓይነት የአፈንጋጭ አካሄድ በፖለቲካው በፍጽም የማያስኬድ ሆነ፡፡ አንዳንዶች የግል የፖለቲካ ጥቅማቸው ወይም ጥቅሣችን ነው ብለው የሚያስቡት አካሄድ ተገንጥሎ ለብቻ መሄድን ቢጠይቅም እንኳን መከፋፈል በሕዝቡ ስሜት ላይ የሚፈጥረወን አሉታዊ ተጽዕኖ እና ከዚያ ጋር ተያይዞ የሚመጣውን የድጋፍ ማጣት በመፍራት ብቻ ከድርጅቱ ጋር አብሮ መሄድን ለመምረጥ ተገደዱ፡፡ የኢህአዴግ አመራሮች የጠበቁት የቅንጅት ወይም የኅብረት ከምርጫው በፊት መበታተን ዕወን ያልሆነው በአብዛኛው በዚህ ምክንያት ይመስለኛል፡፡ በሁለተኛ ደረጃ በፖለቲካው ወስጠ የነፃነት ሰማት ሲፈጠርና እየሰፋ ሲሄድ በተለይ በሕዝባዊ ማኅበራት ወስጥ በአመራርና በአባላት መካከል እየተፈጠረ በመጣው ልዩነት የተነሳ ድርጅቶቹ ፈጣሪዎቻቸው ካሰቡላቸው አቅጣጫ ውጭ መሄድ ጀመሩ፡፡ በዚህም የሌላውን ድርጅት ኃይል ማጠናከር ጀመ፬፡፡ ኢህአዴግ የእኔ ወገን ናቸው ብሎ በሚያምናቸወ ሕዝባዊና የሙያ ማኅበራት ወስጥ መሆን የጀመረውም ይህ ነው፡፡ ለኢህአዴግ ድጋፍ ለማስገኘት የሚዘጋጁ የአዲስ አበባ ወጣት ማኅበር ስብሰባዎች ከተጠበቀው ወጪ የቅንጅት የድጋፍ ስብሰባዎለች የሆኑባቸው ክስተቶች በጣም ብዙ ነበሩ፡፡ ይህ በአነስተኛ ደረጃ በሴቶች ማኅበርም የታየ ሲሆን በሠራተኛ ማኅበሩ በኩል የታየውን ሁለም በሬዲዮና በቴሌቪዥን የተከታተለው ስለሆነ በግልጽ የታወቀ ነው፡፡

ይህ ሁሉ እንግዲህ በተለምዶ መሥፈርት ቢለካ ከሚታየው ይልቅ በቀላሉ በማይታይ አዲሱ ሁኔታ በፈጠረው ምክንያት የተቃዋሚው ድርጅታዊ አቅም ኢህአደግ ከገመተው (ኢህአዴግ ብቻ ሳይሆን እውነቱን ለመናገር ተቃዋሚዎች ራሳቸው ከገመቱት) እጅግ የበለጠ ነበር፡፡ በጣም በሚገርም ደረጃ የምርጫ ዘመቻው እየተፋፋመ ሲመጣና በምርጫ ዘመቻ ኮሚቴው ውይይት ላይ ብዙ መደረግ አላባቸው ያልናቸውን ነገሮች በድርጅቱ አቅም ማጣት ምክንያት ከተወናቸው በኋላ ያሰብነው ነገር ካሰብነው በላይ እኛ በማናውቃቸውና ከእኛ ምንም በማይፈልጉ ሰዎች ተሰርተው እናገኛቸው ነበር፡፡ አንዳንድ ጊዜ በቅንጅት ውስጥ እንደ ቀልድ «ይህን ያደረገው የቅንጅት መንፈስ ነው» እያልን እናወራ ነበር፡፡ ሁላችነም ግን ከልባችን እናውቅና እናምን የነበረው ይህ የቅንጅት የተለየ መንፈስ ሳየሆን በአገራችን የተለኮሰው አዲስ «የነፃነት መንፈስ» ውጤት እንደነበረ ነው፡፡ ለእንዲህ ዓይነት አዲስ መንፈስ ደግሞ የተለምዶ አመለካከቶችና አሠራሮች አያስከዱም፡፡ ኢህአዴግ ቅንጅትን እንደ ድርጅት በማጥፋት ሊያጠፋው የፈለገውና በፍጽም የማይቻለውም መንፈስ ይህ የነፃነት ፍላጎት መንፈስ ነው፡፡

በመጨረሻም ኢህአዴግ አሸንፋለሁ የሚለው ጽኑ እምነቱ የተመሰረተበት ሌላው ስሌት ስለ ሰው ተፈጥሮ ካለው አመለካከት የሚመነጭ ነው፡፡ ድርጅቱም ሆነ የአመራር አባላቱ

የነፃነትን ምንነት በደንብ ስለማያውቁት የሰው ልጅ ለነፃነት ብለ ሌላወን ቁሳዊ ጥቅሙን አሳልፎ ይሰጣል የሚል እምነት የላቸውም። ስለዚህም ብዙውን ሰው በትናንሽ ጥቅሞቹና በተለይም «በሰላም ለመኖር» ሲል ባለው ውስጣዊ ፍርሃቱ መያዝ ይቻላል ብለው የሚያምኑ ይመስለኛል። የኢህአዴግ መሪዎች ከድርጅታቸወ ወጪ በማኅበራዊ ግንኙነቶች የሚያገኟቸው አብረዋቸው የሚጠጡና የሚጫወቱ «ምሁራን»፣ ባለሀብቶችና ሌሎች ልሂቃን እንደዚያ መሆናቸውን ስለሚያዩ ሁሉም ሰው እንደዚያ ያምናል ብለው ሳይገምቱ አልቀሩም። በዚህም ምክንያት ያላቸውን ጠንካራ የገንዘብ አቅም ይህንን «ደካማ» ሕዝብ ለመግዢያ አውለውታል። ኢህአዴጎች የተካኑበት «እኛ ከሥልጣን ከወረድን ሰላም አይኖርም፣ አገር ትገነጣጠላለች» የሚለውም ማስፈራሪያ መሠረቱ ለዚህ ለሕዝብ የሰላምና የደኅንነት ጽኑ ፍላጎት አቤቱታ ለማቅረብና ከዚያ ይልቅ ለእውነተኛ ነፃነት ብሎ (ይህ የኢህአዴግ ጽኑ ድክመት መሆኑን ያውቃሉ) እነኝህ «ሥጋዊ» ስሜቶቹን እንዳይረሳቸው ለማስታወስም ነው። ይህም ስሌት ቢሆን የተሳሳተ ስሌት ሆኖ አይደለም።

ብዙ የአገዛዝ ሥርዓቶች በሕዝባቸው ውስጥ ፍርሃትን በሰፊወ ከማስረጽ ሌላ ለመግዛት የሚጠቀሙበት ዘዴ ማኅበረሰቡ ለኑሮ የሚፈልጋቸውን ቁሳቁሶች በተሻለ ለማቅረብ የሚችሉ መሆናቸውን ለማሳየት በመሞከር ነው። በግል ደረጃ ከሚሰጧቸው ጥቅማ ጥቅሞች በተጨማሪ አጠቃላይ የኢኮኖሚ እመርታና ሰላም ማስገኘታቸውን በሚመለከት የሚያስተላልፉት አሰልቺ ኘሮፖጋንዳ መሠረቱ ይህ ስለ ሰው ልጅ ያላቸው ግንዛቤ ነው። ከጥቅም 22 አጠቃላይ አፈናና መንግሥታዊ ሽብር በኋላ የመንግሥት መገናኛ ብዙኃን የሚያስተላልፉት ያልተቋረጠ «ከፍተኛ የኢኮኖሚ እመርታ አሰገኘን» ኘሮፖጋንዳና «በአገሪቱ ፍጽም ሰላምና መረጋጋት ሰፍኗል» የሚለው «የዓይናችሁን ጨፍኑ ላሞኛችሁ» የንቀት ወሬ ምንጩም ይህ ነው። ሕዝቡ የሚበላው ካገኘና በሰላም ዞሮ ማታ ቤቱ ከገባ ከዚያ በላይ ብዙም አይፈልግም (አይጠብቅም) የሚለው አመለካከት የአምባገነኖች ዓይነተኛ መለያ ነው። በተመሳሳይም የራስ ማሞኘቱ አንድ አካል ነው። ይህንን «ሰላምና ብልጽግና» ደግሞ በጉልበት እናመጣዋለን የሚለው ብዥታ በኢህአዴግ የተጀመረ አይደለም። በሶቭየት ሕዝብረት ኮሙኒስት ፓርቲ በራሱ የወሰጥ ንቅዘት እስከሚወድቅ ድረስ ሕዝቡን ሲለው የነበረውም ይህንን ነው።

የኢህአዴግ ስሌት ግን አሁንም የተሳሳተው ያለበት ሁኔታ አዲስና ከነፃነት ማጣት ወደ ነፃነት በሚደረግ የሽግግር ወቅት በመሆኑ ነው። በእንዲህ ዓይነት ሁኔታ ማኅበረሰቡ መንግሥትን በተራው የሚያታልልበት ብዙ ስልት ይፈጥራል። ነፃነቱ ገና እርግጠኛ ስላልሆነ መንግሥትን ፊት ለፊት አይጋፈጥም። የነፃነት ጣዕምን ሰላየ ደግሞ የውስጥ

ፍላጎቱ ይህንን ወደ ነፃነት የሚወስደውን ጎዳና እንዲመርጥ ይገፋዋል:: ስለዚህም «ለጥቅሙና ለፍርሃቱ» አንድ ነገር ያደርጋል፣ ለእውነተኛ የነፃነት ጥማቱ ደግሞ የዚህን ተቃራኒ ይሠራል:: ለዚህ ጥሩ ምሳሌ አንዲት እናት በምርጫው ሰሞን ያደረጉት አስራሚ ድርጊት ነው:: አንድ ጋዜጠና እኝህን እናት ሚያዚያ 29 ቀን የኢህአዴግ ሰልፍ ላይ ያያቸውል:: የእሳቸው ዓይነት ብዙ እናቶች ስለነበሩም ጉዳዩን ትኩረት አልሰጠውም ነበር:: በነጋታው ሚያዚያ 30 የቅንጅት ሰልፍ ላይም በድጋሚ ያገኛቸውና በመገረም እንዴት ነው በሁለቱም ሰልፍ ላይ የተገኙት? ባለማወቅ ነው? ብሎ ይጠይቃቸዋል:: የእሳቸውም መልስ ትናንትና በቀበሌ ተነግሮኝና 30 ብር ተከፍሎኝ ፈርቼ ኢህአዴግ የጠራው ሰልፍ ላይ ተገኘሁ:: ዛሬ ያንን 30 ብር ሁለት የሰፈሬን ሴቶች ጨምሬ ለሦስታችን የታክሲ ከፍዬ ወደዚህ መጣን:: ሚያዚያ 30 ብዙ ወጣቶች «ትላንት ለቲሸርት ዛሬ ለነፃነት» ይሉት የነበረው ዓይነት ነው::

ኢህአዴግ የሰውን የግል ጥቅም ፍላጎት የእኔን ፖለቲካ እንዲደግፍ እጠቀምበታለሁ የሚለው ስሌቱ የተሳሳተውም ይህንን የሽግግር ወቅት ስሜትና ከዚያም በላይ ግን እንደ ብዙዎቹ አምባገነኖች የሰዎችን የነፃነት ፍላጎት ወይም ጆርጅ ኦርዌል በአንድ ወቅት ኒው ኤራ በሚለው መጽሐፉ «የሰዎች የተፈጥሮ ነፃነትን ይፈልጋል:: ይህ ማለት ግን የሰዎች ተፈጥሮ የማይለወጥ ነው ማለት አይደለም:: ምንም ቀንድ የሌለው በሬ ሊፈጠር የሚችለውን ያህል ነፃነትን የማይመኝ የሰው ልጅ ለመፍጠር ይቻል ይሆናል» እንዳለው ነፃነታቸውን በሌሎች ጥቅሞች ሙሉ ለሙሉ ለመሸጥ የሚፈልጉ የሰው ልጆች ሊፈጥር የሚችል መስሎት ወይም የኢትዮጵያን ሕዝብ በዚያ ገምቶች የሆናል እዚህ ዓይነት የተሳሳተ ስሌት ውስጥ የገባው::

በእነዚህ ከላይ በጠቀስኳቸውም ሆነ በሌሎች እኔ በማላውቃቸው ምክንያቶች ኢህአዴግ ምርጫውን ትንሽ ለመክፈት ሲነሳ በአሸናፊነት እንደሚወጣ ለአንድ አፍታ እንኳን አልተጠራጠረም:: ይህንን በእርግጠኛነት ለመናገር የሚያስችለኝ ከምንም በላይ ኢህአዴግ ማንኛውም በዴሞክራሲያዊ ምርጫ ወስጥ የሚሳተፍ ፓርቲ እንደሚያውቀውና እንደሚያደርገው «ምናልባት ብሸነፍ» ምን አደርጋለሁ በሚል ምንም ዓይነት ዝግጅት አለማድረጉ ነው:: እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ምርጫ እንደ እግር ኳስ ጨዋታ ነው:: እያንዳንዱ ቡድን ካሉት ተጨዋቾች ዓይነት በመነሳት፣ ጨዋታው የሚደረግበትን ቦታ (በየትኛው ቡድን ሜዳ ላይ መሆኑ) ከግምት በማስገባት ቡድኖቹ ከዚህ በፊት በተጋጠሙበት ጊዜ ያስመዘገቡትን ውጤት በማጤን ወዘተ ማን ሊያሸንፍ እንደሚችል የኳስ አዋቂዎች ናቸው የሚባሉ ግምታቸውን ይሰጣሉ:: ብዙ ጊዜም ግምታቸው ትክክለኛ ይሆናል:: ነገር ግን ኳስን ተከታትሎ የሚያውቅ ጠንቅቆ እንደሚረዳው

ያልተጠበቁ ውጤቶች መመዝገባቸው ያልተለመደ አይደለም፡፡ ለዚህ ነው «የኳስ ነገር አይታወቅም» የሚባለው፡፡ የፖለቲካ ውድድርም እንደዚሁም ነው፡፡

የተረጋጋ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ባላቸው አገሮች በየጊዜው የሚካሄዱ የሕዝብ አስተያየት መለኪያ ጥናቶች (Opinion Polls) አሉ፡፡ እነዚህ የሕዝብ አስተያየት መስጫዎች ብዙ ጊዜ ተዓማኒ ናቸው፡፡ ሆኖም የሚሳሳቱባቸው ሁኔታዎች በርካታ ናቸው፡፡ በእነዚህ አገሮች የምርጫው ዕለት ተወዳዳሪዎች ለማሸነፍም ለመሸነፍም ተዘጋጅተው ነው የማጠብቁት፡፡ በአሜሪካ ኘሬዚዳንታዊ ምርጫ ውጤት በሚታወቅበት ማታ ሁለቱም ዋና ዋና ተወዳዳሪዎች ከደጋፊዎቻቸው ጋር ሆነው ውጤቱን ሲጠባበቁ በኪሳቸው ሁለት ንግግር አዘጋጅተው ነው የሚሄዱት፡፡ አንዱ ቢያሸንፋ «እንኳን ደስ አለን» ብለው ለአገራቸው እና ለሕዝቡ የሚናገሩት፣ ተፎካካሪያቸውን ደግሞ ጥሩ ፋክክር እንዳደረገና ከአሁን በኋላ በምርጫ ዘመቻው ወቅት የነበሩትን ክፋ ሰሜቶችን ትተው በጋራ ለአገራቸው አብረው መሥራት እንዳለባቸው የሚገልጽ ዓይነት ይሆናል፡፡ በሌላ ኪሳቸው የሚይዙት ደግሞ በመሸነፋቸው ማዘናቸውን የሚገልጽ፣ ደጋፊዎቻቸውን የሚያጽናኑበት፣ አሸናፊውን እንኳን ደስ አለህ የሚሉበትና ከምንም በላይ አሸናፊው የአሜሪካ ሕዝብ (ዴሞክራሲ) እንደሆነ፣ እሳቸውመ ከአሸናፊው ጋር በመሆን ለአገራቸው የሚሰሩ መሆናቸውን የሚገልገጹበት ነው፡፡

የሕዝብ አስተያየት መለኪያዎች በእርግጠኛነት አንዱ ተወዳዳሪ በሰፊ ልዩነት ሌላውን ተወዳዳሪ ያሸንፋል ብለው ቢተነብዩም፣ በነፃ ምርጫ በዚያች በምርጫ ቀን፣ ድምፅ ሰጪው ለብቻው ከድምፅ መስጫ ሳጥኑ ጋር ሲሆን የሚያደርገውን ሙሉ ለሙሉ ለመገመት አይቻልም፡፡ ይህ የሚሆነው ሕዝቡ ስሜቱን ምንም በማይደብቅበት፣ ማንን እንደሚመርጥ ቢታወቅ አደጋ ወይም ችግር ይደርስብኛል ብሎ በማይፈራበት አገር ነው፡፡ በእነዚህ አገሮች እንኳን የአስተያየት መለኪያ መሳሪያዎች ሙሉ በሙሉ ተዓሚኒነት አይኖራቸውም፡፡ በፍርሃት በታጠረ ማኅበረሰብ ውስጥ የሕዝብ አስተያየት መለኪያ ቢኖር እንኳን ከህዝብ የተሰበሰበውን አስተያየት ተማምኖ ሕዝቡ የሚፈልገው ይህንን ነው ብሎ መተንበይ አይቻልም፡፡

በሶቭየት ሕብረት ውስጥ በተለያዩ ጊዜያት ይደረጉ የነበሩ የሕዝብነፃ አስተያየት መስጫ መለኪያዎች ሕዝቡ ኮሚኒስት ፓርቲውን 99% እንደሚደግፍ በተደጋጋሚ ያሳዩ ነበር፡፡ ይህ ብቻ አይደለም፤ አንዳንድ የፍርሃት ማኅበረሰብን የማያውቁ የምዕራብ አገር ጋዜጠኞችና ዲኘሎማቶች በመንገድ ላይ ከሚያገኙት ሰው ጋር እያወሩ ወይም ቃለ መጠይቅ እያደረጉ በሚሰበስቡት «የሕዝብ ነፃ አስተያየት» ላይ በመመርኮዝ ሥርዓቱ ምን ያህል በሕዝቡ እንደሚደገፍ የሚገልጹት፡፡ በ1980ዎቹ አጋማሽ ላይ ጎርቫቾቭ

የግላስኖስት (ማኀበረሰቡን ለነፃነት መክፈት) እንቅስቃሴ በጀመሩበት ጊዜ ይሰበሰቡ የነበሩ የሕዝብ አስተያየት መለኪያዎች የኮሚኒስት ሥርዓቱ በሰፊው እንደሚደገፍ ያሳዩ ነበር።[21] ከሁለት ከሦስት ዓመት በኋላ ሥርዓቱ በሕዝብ ግፊት ሲድረመስ የታየው ግን ሌላ ነበር። በአግራችንም ገና የምርጫ ዘመቻው ከመጀመሩ በፊት የተደረገ በዓይነቱ የመጀመሪያ የሆነ የኢኒሼቲብ አፍሪካ የሕዝብ አስተያየት መለኪያ ጥናት እጅግ የተሳሳተ ውጤት የሰጠው በዚሁ ምክንያት ነው።

ስለዚህ ማንኛውመ ስለ ዴሞክራሲ ዘብራቃነት ትንሽም የሚያውቅ ማሽነፈ የሚኖረውን ያህል መሸነፍ ሊኖር እንደሚችል በማወቅ በማሸነፍ ስለሚፈጥረው መንግሥት፣ ስለ ካቢኔው አባላት ማንነት፣ በሚቀጥሉት ዓመታት ስለሚያስፈጽማቸው ዋና ዋና የፖሊሲ ቅደም ተከተሎች ወዘተ የሚያስበውን ያህል ቢሸነፍ ሥልጣኑን እንዴት እንደሚያስረክብ ወይም ደግሞ ያንን ያህል ባይዘሃጅም ከተቃውሞው ኃይላት ጋር እንዴት እንደሚደራደር፣ ወይም ቢያንስ ማሸነፍ የንግድ አለብኝ ካለም ብዙ በማያስነቃ መልኩ ምርጫውን እርሱን በሚጠቅም መልኩ ለመቀየር መለስተኛ ዝግጅት ያደርጋል። ከምርጫው በኋላ እንዳየነው ግን ኢህአዴግ ለእዚህ ዓይነት ሁኔታ ራሱን አላዘጋጀም። ፈረንጆች እንደሚሉት ሱሪው እንደ ወረደ በደንብ ሳይታጠቀው ነው የምርጫው ዱብ ዕዳ የወደቀበት።

እንደ ኢህአዴግ ዓይነት መንግሥት በድርጅቱ ጥንካሬ ያለውን እምነት ያህል ለሚፈጠሩ ያልታሰቡ አጋጣሚዎች ሁሌም የመንግሥትን የኃይል መሳሪያዎች ያዘጋጃል። ሆኖም ምርጫው «እንከን የለሽ» ይሆናል የሚለው ቃል ኪዳኑ፣ አሸንፋለሁ ከሚለው እርግጠኛ ነቱ ጋር የተያያዘ ስለነበር እስከ ምርጫው ድረስ የመንግሥትን ኃይል መጠቀም ያስፈልገኛል ብሎ አላሰበም ነበር። መደረግ ያለበትን ሁሉ ፓርቲውና ካድሬዎቹ ያደርጉታል ብሎ ተማምኖ ነበር። በፓርቲውና በመንገሥት መዋቅር መካከል ያለው ልዩነት በተለይ በገጠር በጣም የደበዘዘ ቢሆንመ ከምርጫው በፊት የኢህአዴግ አመራሮቸን ትኩረት ስቦ የነበረው በተለይ የየክልሉ ካድሬዎች ምርጫውን እንደ ከዚህ በፊቲ ዓይን ባወጣ ጉልበት ለማካሄድ በመሞከር ሊፈጠር የታሰበውን አዲሱን «የዴሞክራሲያዊነት» ምስል በተለይ በውጭ ታዛቢዎች ፊት እንዳያበላሹት ነበር።

በዚህም ምክንያት ካድሬዎችንና የፖሊስ ኃይሉን «አዲሱ» የምርጫ አካሄድ ስለሚጠይቀው የሥነምግባር መመሪያ (Code of Conduct) በሰፊው ስልጠና ሰጥተዋል። ይህ ካድሬና የፖሊስ ኃይልም ይህንን መመሪያ እስከ ምርጫ መቃረቢያ

[21] በዚህ ዙሪያ Natan Sharan sky “The case for Democarcy” በሚለው መጽሐፋ በሶቭየት ዘመን በነበረው የፍርሃት ማኀበረሰብ የሕዝብ አስተያየት መለኪያዎች እንደት ዓይነት ጨዋታ እንደነበሩ በብዙ ምሳሌዎች ያሳያል።

ድረስ ከምር ወስዶት ስለነበር አዲሱ ሁኔታ ለሚጠይቀው የረቀቀ ዓይነት ማታለል አልተዘጋጁም። የምርጫ ዘመቻው እየተሟሟቀ ሲሄድና ተቃዋሚዎች በየክልለ በሚያደርጓቸው ሕዝባዊ ስብሰባዎች ብዙ ሕዝብ መምጣት ሲጀምርና በተለይ የየክልሉ ካድሬዎች አለን ብለው የሚያምኑት ድጋፍ ያንን ያህል አስተማማኝ አለመሆኑን ሲገነዘቡ ከማዕከል መመሪያ ሳይጠብቁ «በራስ ተነሳሽነት» አንዳንድ እርምጃዎች መውሰድ ቢጀምሩም ለምርጫው ውለት ሦስት ሳምንታት እስከሚቀሩ ድረስ የምርጫ ዘመቻው ሂደት ከልክ ያለፈ አፈና አልነበረበትም።

በዚህ ጊዜ ከኢህአዴግ ትላልቅ ሹማምንት ይሰማ የነበረው የቁጭት ስሜት «እኛ ካድሬዎቻችንን በምርጫ ወቅት የሥነ ምግባር መመሪያ (Code of conduct) የኋሊት የፊጥኝ አስረን ገጠሩን የተቃዋሚዎች መፈንጫ አደረግነው» የሚለው አስገራሚ ንግግር ነበር።[22] ይህንን «ታስሮ» የነበረ ካድሬና ታጣቂ ኃይል የለቀቁበት ጊዜ ግን በደንብ ሳይዘጋጁ ስለነበር ይወስድ የነበሯቸው እርምጃዎች የምርጫውን «እንከን የለሽነት» ዓይን ባወጣ መልኩ የጣሱት ብዙ ታዛቢዎች ሊታዘቡት በሚችሉት መልክ ነበር። እዚህ ደረጃ ላይ ሲደረስ ግን «ሥልጣን ማስጠበቅ» እና «ዴሞክራሲያዊ መምሰል» የሚሉት ሁለቱ የኢህአዴግ ወፎች በአንድ ድንጋይ ሊመቱ እንደማይችሉ ግልጽ ስለሆነ ማስመሰሉ ቀርቶ ሥልጣን ላይ መቆየት ብቸኛው ግብ ሆነ። ይህ ዓይነት እርምጃ፣ ምንም ዓይነት መጥፎ ምስል ይስጥ፣ በኢህአዴግ መሪዎች ዕይታ ተቀባይነት ነበር። ከፖሊስና ከታጣቂ ኃይሉ በተጨማሪ ሌሎችን የመንግሥት ተቋማት ሙሉ ለሙሉ መጠቀም የተጀመረው ልክ የምርጫወ ውጤት እነሱ ከጠበቁት ውጪ መሆኑን ማወቅ በጀመሩበት በመጨረሻው ሰዓት ላይ ነበር። ይህም በሚደረግበት ጊዜ በተቀነባበረ መልክ ሳይሆን ሁሉመ እንደ የአካባቢው የመሰለውን እርምጃ ይወስድ ስለነበር አጠቃቀሙም በጣም አይን ያወጣ ነበር። ለምሳሌ የምርጫ ቦርድ እስከ ምርጫው መዳረሻ ድረስ በተቃዋሚዎች የማቀርቡትን አቤቱታዎች የመስማት፣ ችግሮቹንም ለመፍታት የመተባበር ፍላጎት ያሳይ ነበር። ከምርጫው በኋላ በድርጅቱ ውስጥ የሚሠሩ የጽሕፈት ቤቱ ኃላፊዎች ፀባይ ከወትሮው ተቀየረ። እንደ ቀድሞው በቀላሉ የሚገኙ አለመሆናቸው ብቻ ሳይሆን የትብብር መንፈሳቸውም ዝቅተኛ ነበር። ከአንዳንድ አጋጣሚዎች በስተቀር በክክል የነበሩት የምርጫ ቦርድ ወኪሎች ከማዕከሉም በላይ ዓይን ያወጣ ወገንተኛነትን ማሳየት ጀመሩ። በምርጫ ማጣራት ሂደቱ ጊዜማ «ነፃና ገለልተኛነን» የሚለው አነጋገር ለይሉኝታም ቀረ። የመንግሥት ሚዲያም የደረሰበትን አሳፋሪ ወገንተኝነት እንደ አዲስ

[22] ይህንን አነጋገር በመጀመሪያ የሰማሁት ከአቶ በረከት ነበር። በኋላ ግን ከሌሎች አካባቢም በሰፊው ይሰማ ነበር። ይህ ብዙ ጊዜ ይቀርብ የነበረው ተቃዋሚዎች የምርጫ ዘመቻ ሕጉ ከሚፈቅደው ውጪ ይንቀሳቀሳሉ ከሚል ነበር። ለምሳሌ ተቃዋሚዎች ገበሬውን ታክስ አትክፈል ይላሉ፣ በገበያ መሀል ቅስቀሳ ያደርጋሉ፣ ቤተክርስቲያን ውስጥም እንደዚሁ እያሉ፤ ይከሳሉ። በቅንጅት በኩል ይህን ክስ ለማጣራት ብዙ ሞክሬ ማስረጃ ማግኘት አልቻልኩም።

የጀመረው ከምርጫው ማግሥት ጀምሮ ነበር፡፡ ሚዲያዎቹ ከተቃዋሚው ጎራ የሚመጣ ማንኛውንም መረጃ መዘገብ ማቆም ብቻ ሳይሆን በቀጥታ ተቃዋሚውን የማውገዢያ ነፃ የኘሮፖጋንዳ መሳሪያ ሆኑ፡፡ እዚያ ቦታ ላይ የሚሠራ ጋዜጠኛ ከዚያ በኋላ ራሱን «ባለሙያ ጋዜጠኛ» ብሎ እንዴት እንደሚጠራ ግራ የሚያጋባ ነበር፡፡ አንዳንዶቹን ጋዜጠኞች ምን ሆናችሁ ብለን ስንጠይቃቸው አንገታቸውን ከመድፋት በስተቀር ምንመ ማለት የማይችሉበት አሳፋሪ ሁኔታ ተፈጠረ፡፡

አንድ የኢህአዴግ ቁንጮ ባለሥልጣን በምርጫው የመጨረሻ ሳምንት ላይ ውጤቱን አስቀድሞ በማስላት እንዳስቀመጠው «ከዚህ በፊት ለዴሞክራሱው ይጠቅማል ብለን እስከ 10% እንዲያሸንፉ ልንፈቅድላቸው ነበር፤ አሁን ግን እነኚህ ተቃዋሚዎች አንድመ ድምጽ ይዘው ፓርላማ እንዲገቡ አንፈልግም፣ የኢትዮጵያ ሕዝብ ሙሉ ለሙሉ ድምፁን በመንፈግ እንዲቀጣቸው ጥሪ እናስተላልፋለን» የሚል ግብዝነት፣ ትምክህትና ንቀት የተሞላበት ንግግር አደረገ፡፡ ከዚያም ባሻገር ግን መሸነፍ እንኳን ቢቀር ተቃዋሚዎች አንፃራዊ በሆነ መልኩ ትልቅ ድምፅ ቢያገኙ (ለምሳሌ የድምፅ ክፍፍሉ ከተቃዋሚዎች ጋር በፓርላማ አብሮ የመሥራት ወይም የጥምር መንግሥት የሚያስፈልገው ዓይነት ቢሆን) ኢህአዴግ ከተቃዋሚዎች ጋር በአጠቃላይና በተለይም ለእኛ ይቀርቡናል ብለው ከሚያስቧቸው ድርጅቶች ጋር እንደትና በምን መልክ አብረው እንደሚሰሩ ይቅርና እንደሚነጋገሩ እንኳን አልተዘጋጁበትም፡፡ ይህም ብቻ ሳይሆን ሥልጣን እንደማይለቁ ከውሰኑ እና ከምርጫው በኋላ የሚኖረው የመንግሥት ሥርዓት ከምርጫው በፊት ከነበረው ጋር ሲነፃፀር የበለጠ ዴሞክራሲያዊ ሊሆን የሚችልባቸውን መንገዶች እንኳን ጭራሽ አላሰቡባቸውም፡፡ በእነሱ ዓይን ኢትዮጵያ ከምርጫው በኋላ እና ከምርጫው በፊት የነበረችበት የአስተዳደር ዘዬ የሚቀየር ምንም ነገር አያስፈልጋትም፡፡

ሁሉም ነገር እንደ አዲስ መተራመስ የጀመረው ከምርጫው ማግስት ጀምሮ ነው፡፡ ስለዝህም የምርጫ ማጭበርበር ስልቱ እና ከተጭበረበረም በኋላ ኀብረተሰቡ ምን ዓይነት ሰሜት ውስጥ ይገባል የሚለውና ለዚያም ምላሽ ለመሰጠት የሚደረገው «ዝግጅት» ፍፁም የተተራመሰ ነበር፡፡

ኢህአዴግ የሚታወቅበት የዘወትር ብልጣ ብልጥነትም ከድቶት ነበር፡፡ ሲሰርቅ የተያዘ ሌባ የያዘወን ሰወ «ሌባው አንተ ነህ» ብሎ ድርቅ እንደሚለወና ለመማታት እንደሚጋበዘው ዓይነት ምርጫው መጭበርበሩ ከታወቀበት ጊዜ ጀምሮ የነበረው ባሕርይ ከምንም ዓይነት አምክንዮታዊ አካሄድ የወጣ «የሌባ ዓይነ ደረቅ» ዓይነት ነበር፡፡ ለዚህም ነው ከተቃዋሚው በኩል በተደጋጋሚ የሚቀርቡለትን የሰላም መንገዶች ለመቀበል ያልቻለው፡፡ የሚሰማቸው ወዳጆቹ ምርጫው እንደ ተጭበረበረ አውቀወ፤ በገለልተኛ

ታዛቢዎች አስመሰከረው፤ ኢህአዴግ በምንም ዓይነት ምርጫወን እንዳላሸነፈ እና ሥልጣኑን ለመልቀቅም ምንም ዓይነት የሥነ-ልቦና ዝግጅት እንዳላደረገ አውቀውና አገሪቱን ካላስፈላጊ ቀውስ ለማዳን በሚል ያቀረቧቸውን የተለያዩ የመስማሚያ (Compromise) ሃሳቦች በቅጡ ሳይመረምር በደመ ነፍስ ያጣጥላቸዋል፡፡ በኋላ በዝርዝር እንደምናየው የተለያዩ ሦስተኛ ወገኖች የሚያቀርቡትን የማስማሚያ ሃሳቦች በምንም ዓይነት ለመስማት ፈቃደኛ አልነበረም፡፡ ይልቁንም የፖለቲካው ሂደት በፊት ከነበረውም ሊብስ እንደሚችልና ኢህአዴግ እንደዚህ ዓይነት «የዴሞክራሲ ጨዋታ» ከአሁን በኋላ እንደማይጫወት፣ ወደለመደው በፍርሃት የግዛት መንገዱም እንደሚመለስ ገና ከወዲሁ አዲስ የፓርላማ ሕግ በማውጣት አሳየ፡፡ ከጥቅምት 22 በኋላ ለተፈጠረው አጠቃላይ ቀውስ ምክንያት የኢህአዴግ ለእውነተኛ ዴሞክራሲ ያለመዘጋጀት ችግር ነው፡፡ በተቃዋሚውስ ጎራ የነበረው ግምትሃ ዝግጅት ምን ይመስል ነበር? ይህን ጥያቄ በሚቀጥለው ምዕራፍ በዝርዝር እንመለከተዋል፡፡

ምዕራፍ 5

የግንቦቱ ምርጫ፣
የተቃዋሚዎች አመለካከትና ዝግጅት

በግንቦቱ ምርጫ የተቃዋሚዎችን አመለካከትና ዝግጅት በሚመለከት በዚህ ምዕራፍ የማቀርበው ሙሉ ለሙሉ የተቃዋሚውን ጎራ አመለካከት ያንፀባርቃል ብዬ በድፍረት ለመናገር አልችልም። ወደ ፖለቲካው ሙሉ ለሙሉ እስከ ገባሁበት እስከ 1997 መጀመሪያ ድረስ እንደ ማንኛውም ዜጋ ጋዜጣ በማንበብ ከማገኛቸው መረጃዎች ውጪ ብዙም የማውቀው ነገር አልነበረም። ቅንጅቱ ሲመሠረት እና በምስረታው ሂደትም ውስጥ ስለነበርኩበት ሰለ ቅንጅቱ በቂ እውቀት አለኝ ለማለት እችላለሁ። የምርጫው ሂደት ሊጀመር አካባቢ ከኅብረቱ መሪዎች ጋር በቅርብ የምሠራበት እድሎች ስለነበሩኝ ስለ ኅብረቱም በቂም ባይሆን መጠነኛ ግንዛቤ አለኝ። ከዚያ ውጭ ስላሉት የተቃውሞ ድርጅቶችን ግን ምንም ስለማላውቅ፣ በዚህ ጽሑፍ ውስጥ ምንም መናገር አልችልም። ሰለዚህ ይህ ምዕራፍ በአብዛኛው የሚያጠነጥነው በቅንጅቱ ዙሪያ ሆኖ አንዳንድ ቦታዎች ላይ በእርግጠኝነት የማውቃቸው ጉዳዮች በሚኖሩበት ጊዜና ለውይይቱ ጠቃሚዎች ናቸው በምላቸው ቦታዎችም ላይ ሕብረቱን እጨምራለሁ። ለቅንጅቱ ሰፊ ሽፋን የምሰጠው ግን ከተቃውሞ ድርጅቶች ወስጥ ቅንጅትን ለማስበለጥ ከሚፈልግ ወገንተኛነት በመነሳት ሳይሆን በደንብ ስለማውቀወና የዚህ መጽሐፍ አጠቃላየ ቅኝትም ከቅንጅት አመለካከት በመነሳት የተፃፈ ስለሆነ ብቻ ነው።

ይህ ትንተና መሠረት ያደረገውና የተዋቀረው በጊዜ ሰሌዳ አወራረድ (Chronology) መሠረት አይደለም። ይበልጡንም የተቃውሞውን የምርጫ ዝግጅት ለመመልከት ይጠቅማል ያልኩት በሃሳቦች (Issues) ዙሪያ ማዋቀሩን ነው። በዚህም መሠረት በመጀመሪያ ክፍል በዚህ ምርጫ የተቃዋሚው ኃይል የግንቦት 1997ን ምርጫ ምንነት በሚመለከት የነበረውን አመለካከትና የአደረጃጀት መርህ ለመመልከት ይሞክራል። ከዚያ በኋላ ያሉት ክፍሎች በቅንጅት አፈጣጠር፣ በቅንጅትና በኅብረት መሀከል የነበረውን

ግንኙነትና በተቃዋሚው ጎራ የነበረወን የራዕይ አንድነትና ልዩነት በሚመለከት ጉዳዮች ላይ ያጠነጥናሉ፡፡

ሀ. የተቃውሞ ኃይሉ ስለ ግንቦት 97 ምርጫ የነበረው አመለካከት

ስለ ግንቦት 97 ምርጫ ውይይትና ዝግጅት መቼ ተጀመረ የሚለውን ጥያቄ የተወሰነ ቀን ሰጥቶ በዚህ ጊዜ ወይም በዚህ ጊዜ አካባቢ ለማለት ያስቸግራል፡፡ ወደ ኋላ እንግፋው ከተባለ የ1992 ምርጫ እንደዚሁ የጨዋታ ምርጫ ሆኖ ከተጠናቀቀ ጊዜ ጀምሮ በየቦታውና በየአጋጣሚው የኢትዮጵያ ፖለቲካ እንደዚሁ ቀልድ እንደሆነ ሊቀር ነው ወይ? ኢህአዴግ በምርጫ ስም ኢ-ዴሞክራሲያዊ ሥርዓቱን እስከ መቼ ነው የሚቀጥልበት? ተቃዋሚ ነኝ የሚለወስ ኃይል እስከ መቼ ነው በደንብ ተደራጅቶና ተዘጋጅቶ፣ ምርጫውን ከምር ወስዶ፣ ኢህአዴግን በምርጫ ለማሸነፍ የማይንቀሳቀሰው ወይም ደግሞ ኢህአዴግ በምርጫ ሰም የሚያደርገውን ማጭበርበር ለማጋለጥ የምርጫ ወሬወን ትቶ ለላ ዓይነት የትግል መስመር ሳየከተል እንዲያው በመሀል ሆኖ ለኢህአዴግ የደሞክራሲያዊ ነኝ ማጭበርበሪያ ኘሮፖጋንዳ ሽፋን ሰጪ ሆኖ የሚቀጥለው? የሚል ክርክር መካሄድ ጀምሮ ነበር፡፡ የዚህ ዓይነት ውይይት በጠቅላላወ «በሕዝቡ» መሀከል የሚደረግ ውይይት ነው እንኳን ባይባል ፖለቲካው ያገባናል በሚሉ በአገር ውስጥም ሆነ በውጭ አገር በሚኖሩ ኢትዮጵያውያን መሀከል ይካሄድ ነበር፡፡

ከዚያ ባለፈ ግን ምርጫ 97ትን በሚመለከት ከረር ያለ ውይይት የተጀመረው በጣም ቆይቶ ነው ማለት ይቻላል፡፡ ቀደም ባሉት ምዕራፎች እንደጠቀስኩት በአንድ በኩል የ1992 ምርጫ አንዳችም ተዓማኒነት ማጣቱ፣ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታው ሂደት ችግር ውስጥ እንዳለ እስከዚያ ጊዜ ድረስ ጆሯቸው ላይ ተኝተው የነበሩት ፈረንጆች እንኳን መረዳት ሲጀምሩና በዚህም ምክንያት የተወሰኑ ማሻሻያዎች (Reforms) ሲጠይቁ፣ ኢህአዴግም «ከዚህ በፊት በአንጃው ተወጥሬ ነው ለውጥ ማምጣት ያልቻልኩት አሁን ግን አደርገዋለሁ» ብሎ ቃል ሲገባ ነበር፡፡

በሌላ በኩል በአገሪቱ የነበረው የፖለቲካ ሁኔታ እየተበላሸ፣ ማኀበራዊ ግጭቶች እየተበራከቱ ሲሄዱና ነገሮች በዚህ መልክ መቀጠል አይችለም የሚል ስሜት እየተስፋፋ ሲሄድ የግንቦቱ ምርጫ ዝም በሎ እንደ በፊቱ አይሆንም፤ የተወሰነ ለውጥ ሊታይበት ይችላል የማለው ስሜት በተወሰነ ደረጃ በተቀዋሚዎችም ጎራ እየጨመረ መጣ፡፡ ይሁን እንጂ ትክክለለኛው የፖለቲካ አማራጭ የቱ ነው? በምርጫወ ገብቶ መሳተፍ ወይስ አለመሳተፍ የሚለወ የምርጫው ዓመት እስከሚገባ ድረስ ስምምነት የተደረሰበት ጉዳይ አልነበረም፡፡

እንደሚታወቀው በኢህአዴግና በመንግሥት በኩል የ97 ምርጫ የበለጠ ዲሞክራሲያዊ ይሆናል በሚል ከሚገባው ቃል ባሻገር የምርጫው ዓመት እስከሚገባ ድረስ ይህንን ቃል ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስፈልጉ ተጨባጭ እርምጃዎች አልተወሰዱም። እንዲያውም አንዳንድ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ወሳኝ ናቸው በሚባሉና በመንግሥትም በኩል እርምጃ እወስዳለሁ ባሚል ቃል የተገባባቸው ጉዳዮች ሆን ተብለው መዘግየታቸው ብቻ ሳይሆን ከብዙ መዘግየት በኋላ በረቂቅ ሕግ መልክ ሲቀርቡ ነፃነትንና ዴሞክራሲን የሚያሰፋ ሳይሆን ይልቁንመ ቁጥጥርና ቅጣት ላይ ያተኮሩ፣ ቀደሞ ከነበሩትም ሕጎች የባሱ ሆነው መገኘታቸው የኢህአዴግን (የመሻሻል) ፍላጎት ጥያቄ ወስጠ የማከቱ ሆኑ። ከዚህ አኳያ የሚጠቀሱት በዋናነት አዲስ የተዘጋጀው የኤሌክተሮኒክ ሚዲያን ለግሉ የኢኮኖሚ ዘርፍ ለመፍቀድ ያስፈልጋል ተብሎ የተረቀቀው ሕግ ነው። በተለይ የኘሬስ ሕግና በአነስተኛ ደረጃ ደግሞ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን (መያዶች) አሠራርና አመዘጋገብ «ለማሻሻል» ተብሎ የተረቀቁት ሕጎች ናቸው። በተለይ የኘሮስ ሕጉ በጣም ሲጠበቅ የነበረና በቀጥታም ከምርጫ 97 ጋር የሚያያዝና ከፍተኛ የለጋሽ አገሮችን ቀልብ የሳበ ነበር። የሕጉ ዝግጅት አካሄድና የውስጥ ይዘቱ ለ97 ምርጫ ብዙ ተስፋ አድርገው የነበሩ ስዎችን አንጀት የቆረጠ፣ በይዘት ከነበረው ችግርም ባሻገር በይድረስ ይድረስ በጉዳዩ ላይ ችሎታ በሌላቸው ሰዎች የተሠራ መሆኑ የሚያስታውቅ እንዲያውም በአንዳንድ ተመልካቾች ዘንድ የአሠራሩ ደካማነት ሆን ተብለ የኤሌክትሮኒክ ሚዲያ ፈቃድን ከምርጫ በፊት ላለመስጠት የተደረገ ነው የሚለው (በኋላ የተረጋገጠው) ስሜት ለምርጫ 97 የተስፋ ብርሃንን ሳይሆን ጨለማን የሚያለብስ ሆኖ ነበር የተወሰደው።

የምርጫ 97 ዓመት ከመግባቱ በፊት በተቃዋሚው ጎራ በምርጫው መሳተፍ አለመሳተፍም ገና በቅጡ ሳይመለስ በዝግጅት ደረጃ የተነሳውና በተለይ በሕዝብ ግፊት እየተጠናከረ የመጣው ጥያቄ የድርጅታዊ ዝግጅት ጉዳይ ነው። አብዛኛው ሰው በጊዜው አጥብቆ የሚያምንበት አንድ ጉዳይ ቢኖር ኢህአዴግን የመሰለ በጣም የተጠናከረ ድርጅት፣ ቁጥራቸው እንኳን በቅጡ ሊታወቅ በማይቻል ብዙ ትናንሽ ድርጅቶች መታገል አይቻልም የሚለው ትክክለኛ አመለካከት ነበር። ይህ በአገር ወስጥም ሆነ በወጭ ባሉ ኢትዮጵያውያን ዘንድ «ተባበሩ ወይም ተሰባበሩ» የሚል የተለምዶ መፈክር ሥር የሚነሳ ጥያቄ በተለይ ወደ ምርጫው የሚገባ ከሆነ እጅግ ወሳኝ እና ጊዜ ሊሰጠው የማይገባና በቶሎ መፈጸም ያለበት መሆኑ ይታመንበት ነበር። በዚህም ምክንያት የተቃውሞ ኃይለን ማጠናከር የሚፈልጉ የተለያዩ በአገር ውስጥም ሆነ በውጭ ያሉ ኃይሎች ይህንን ትብብር ለመፍጠር የተለያዩ ሙከራዎች ያደርጉ ነበር።

በ1992 ምርጫ ወቅት የታየው አንዱና ምናልባትም ዋነኛው ቁምነገር የተቃውሞ ኃይሎች መከፋፈል ኢህአዴግን በብዙ መልኩ እንደሚጠቅምና ኢህአዴግም እንደሚፈልገው ነው። የ1992 ድምፅ አሰጣጥ ዝርዝር ሲወጣ በግልጽ የታየው በተቃዋሚው መሀል መከፋፈል ባይኖር ኖሮ (እርስ በርስ ባይወዳደሩ ኖሮ) አዲስ አበባን ተቃዋሚዎች ያሸንፋ እንደነበር ነው። በዚህም ምክንያት በ97 እንደ በፊቱ የተቃዋሚዎች ክፍፍል ሊኖር አይገባም የሚለው ስሜት በጣም ጠንካራ ነበር። ሆኖም ግልፅ ያልሆኑና መልስ የሚሹ ጥያቄዎች ነበሩ። ለምሳሌ ምን ዓይነት ትብብር? በምን አይነት ዒላማ ላይ ያነጣጠረ ትብብር? በእርግጥ ተቃዋሚው ሁሉ አንድ ዓይነት አመለካከት አለው? ከዝህ በፊት እንዲህ ዓይነት ትብብሮችን ለመፍጠር ብዙ ሙከራዎች መደረጋቸው ብቻ ሳይሆን የተፈጠሩ ብዙ ኅብረቶች እንደነበሩ እየታወቀ እነዚህ ኅብረቶች ለምን ፈረሱ? የሚለትን ወሳኝ ጥያቄዎች በአመርቂ መልኩ መመለስ ያስፈልግ ነበር። ይህ ብቻ ሳይሆን ከዚህ በፊት በተደረጉ ሙከራዎች ምክንያት ወይም ከዚያ ጋር ባልተያያዙ ሁኔታዎች ብዙዎች የተቃወሞ ድርጅት መሪዎች አብረው የሠሩና የሚታዋወቁ በመሆናቸው በመሀከላቸው ያለውን የእርስ በርስ ሽኩቻና አለመተማመን እንደት ማለፍ ይቻላል የሚሉት ተግባራዊ መልስ የሚፈልጉ መሰናክሎች ነበሩ።

በተቃዋሚ ድርጅቶች መካከል ትብብር ለመፍጠር ከተጀመሩት ሙከራዎች አንዱ እኔ ራሴ የተሳተፍኩበት በአገር ወስጠ የሚገኙ ተቃዋሚዎችን ለማወያየትና አንድ ስምምነት ላይ ለመድረስ በአራት ሰዎች ሽምጋይነት በ1994 ዓ.ም መጀመሪያ ላይ የተጀመረውና ረጅም ጊዜ ወሰዶ በመጨረሻ ያለ ውጤት የተጠናቀቀው ድርድር ነበር። ይህ ድርድር ለእኔ በተቃውሞው ጎራ ያለወን ሁኔታ ለመጀመሪያ ጊዜ በቅርበት እንድከታተል የረዳኝ ክስተት ነበር። በኋላ በዝርዝር እንደማሳየው በ1993 ዓ.ም በአዲስ አበባ የተፈጠረው ችግሮና ከዚያም ጋር በተያያዘ በማዕከላዊ እስር ቤት የቆሁባቸው 29 ቀናት የኢትዮጵያን ፖለቲካ እንደገና በቅርበት እንድከታተል አድርጎኛል። በእስር ቆይታዬ ከፕሮፌሰር መስፍንና ከሌሎች በእሥር ላይ ከነበሩ ስዎች ጋር ባደረግነው ውይይት የኢትዮጵያ ፖለቲካ በ97 በሚደረገው ምርጫ ወደ ዴሞክራሲያዊነት የሚወስድ አንድ ዓይነት ለውጥ ካልታየ አገሪቱ አደገኛ የሆነ ችግር ውስጥ ትገባለች የሚል ጠንካራ እምነት ይዤ ነበር የወጣሁት። ይህን ለውጠ ለማምጣት ደግሞ በኢህአዴግ በኩለ ብቻ ሳይሆን በተቃዋሚውም ጎራ ብዙ ለውጦች (የአመለካከት) ያስፈልጋሉ የሚል አጠቃላይ ስምምነት ነበር።

ከእስር ቤት ከወጣን በኋላ ብዙም ሳንቆይ ይህንን በተቃዋሚዎች መሀል የሚደረግ ውይይት እንድንሸመግል ፕሮፌሰር መስፍን፣ እኔ፣ ዶ/ር በፍቃዱ እና ሌላ አንድ የሕግ

ባለሙያ ተመረጥን፡፡ በውይይቱ ውስጥ ይተሳተፋሉ የተባሉት ዋና ዋና ድርጅቶች በሙሉ የአራታችንን ሽምጋይነት ተቀብለው ውይይቱ እንዲጀመር ተወሰነ፡፡ በመጀመሪያ የገጠመን ችግ በውይይቱ ወስጥ የሚሳተፋትን ኃይሎች መለየት ነበር፡፡ በጊዜው ዋና ዋና የሚባሉትን ተቃዋሚ ድርጅቶች ማካተቱ አልቸገረም ነበር፡፡ ሌሎች አንድ ሁለት ትናንሽ ድርጅቶች ማካተቱ አልቸገረም ነበር፡፡ ሌሎች አንድ ሁለት ትናንሽ ድርጅቶች በውይይቱ ወስጥ ለመሳተፍ ጠይቀው ውይይቱን የበለጠ ያወሳስቡታል በሚል አልተቀበልናቸውም ነበር፡፡ በዋና ዋና ድርጅቶች መካከል ስምምነቱ ከተደረሰ በኋላ ሌሎቹን መቀላቀሉ ይሻላል የሚል አቋም ነበረን፡፡

በውሳኔያችን ውይይቱን ያልተሳተፋት ወገኖች ቅሬታ ተሰምቷቸው እንደነበረና ይህንን በነገርናቸው ቀን አንድ ሁለት ጠንካራ ቃላት እንደተናገሩን ትዝ ይለኛል፡፡ ለማንኛውም በመጨረሻው በአቶ ኃይሉ ሻወል የሚመራው የመላው አማራ ሕዝብ ድርጅት (መአህድ)፣ የኦሮሞ ብሄራዊ ኮንግረስ (ኦብኮ)፣ በዶ/ር በየነ የሚመራው የደቡብ ኅብረትና የአማራጭ ኃይሎች ድርጅት እና የእነ ዶ/ር አድማሱና የልደቱ የኢትዮጵያውያን ዴሞክራሲያዊ ፓርቲ (ኢዴፓ) የተሳተፋበት ውይይት ተጀመረ፡፡ ይህ ውይይት ከመጀመሩ በፊት በነበሩት ወራትና ከ1992 ምርጫ ጀምሮ በተቃዋሚ ኃይሎች መካከል በአጠቃላይ በተለይ ደግሞ በመአህድ እና በኢዴፓ መካከል ከፍተኛ መካከል በአጠቃላይ በተለይ ደግሞ በመአህድ እና በኢዴፓ መካከል ከፍተኛ የቃላት ሹኩቻና መወነጃጀሎች በየጋዜጦቹ ይወጡ ስለነበር ውይይቱ ከመጀመሪያውም ውጥረት የበዛበት እንደሚሆን ገምተን ነበር፡፡ ውጥረቱ የበለጠ እንዳይጦዝና በተወሰነ ደረጃ ተደራዳሪዎቹ ያለ ጥርጣሬ ወደ ውይይቱ እንዲገቡ ድርድሩ ከሚዲያ ወጪ እነዱሆን፣ ካልተሳካም ምንመ መግለጫ በማንም እንዳይሰጥ ከተሳካም በጋራ እንዲሰጥ ተወሰነ፡፡

ችግሩ ለራሳችን ለሽምጋዮቹ እንዲገባን በመጀመሪያ ያደረግነው የእያንዳንዱን ድርጅት ተደራራሪዎች ለየብቻ ጠርተን በእነሱ አመለካከት አብሮ ለመሥራት ችግር ናቸው የሚሏቸውን ጉዳዮች እንዲያስረዱን፣ በአመለካከት ደረጃ ወሳኝ ናቸው ብለው የሚያምኗቸው ልዩነቶች ምን እንደሆኑ፣ ትብብር ቢፈጠር የትብብሩ የጋራ አመለካከቶች ምን መሆን እንዳለባቸውና ትብብሩ የሚይዘው ድርጅታዊ ቅርጽ ምን ቢሆን ይሻላል ብለው እንደሚያምኑ ጠይቀናቸው በዚህ ዙሪያ ሰፊ ውይይቶች አደረግን፡፡ ከዚያም ሁለት ሁለት ድርጅቶች በአንድ ላይ እያደረግን ልዩነት ሊያመጡ ይችላሉ ባልናቸው ጉዳዮች ዙሪያ በጋራ እያወያየን ልዩነቶቹን እያጠበብን ሄድን፡፡ በዚህ መልክ በእኛ በሽማግሌዎቹ እምነት በድርጅቶቹ መሀከል ምንም መሠረታዊ የሆነ የሃሳብና የአመለካከት ልዩነት የለም ብለን እስክናምን ድረስ ውይይቶቹን ጨርሰን የበለጠ ተግባራዊ (Practical)

ጥያቄዎች ወስጥ ገባን። በጊዜው በእኛ እምነት ከባድ የሚባሉትን ችግሮች ጨርሰን በቀላሉ ሊፈቱ የሚችሉ ችግሮች ላይ ደርሰን ነበር። ሆኖም ወደ እነዚህ ጥቃቅን ተግባራዊ ጉዳዮች ስንመጣና እነሱን ለመፍታት ስንሞክር ቀደም ብለን የቋጠርናቸው ጉዳዮች እንደገና እየተፈቱ አስቸገሩን። በኋላ እየጎላ የመጣው በግለሰቦች መካከለ ያለው የስብዕና ልዩነቶች፣ በግለሰብ ደረጃ ያሉ አለመተማመኖች፣ በግልጽና በፊት ለፊት የማይወጡ የሥልጣን ፋክክሮች ለስምምነቱ እንቅፋት እንደሆኑ ተረዳን። በተለይ ዶ/ር በየነና ኢንጅነር ኃይሉ ሻውል በጊዜው በግልጽ ያላቀረቡት ግን በጣም ሥር የሰደደ ጥርጣሬ በኢዴፓ (በተለይ ደግሞ በልደቱ) ላይ እንዳላቸው አቀረቡ።

ይህ ጥርጣሬ ደግሞ በአምክንዮታዊ መንገድ ሊቀርብ የማይችል፣ ይህመ ጥለቻና ጥርጣሬ በጣም ተቃርቦ የነበረውን ስምምነት እያፈረሰው እንደሆነ እየተረዳን መጣን። በመጨረሻም ምንም እንኳን መጀመሪያ በገባነው ቃል መሠረት ጉዳዩን ለሚዲያ ለመናገር ባንችልም ቢያንስ ያለንን ስሜት ለራሳቸው መናገር አለብን በሚል በተለይ ፕ ሮፌሰር መስፍን በጣም በከረረ መንገድ ድርጅቱ እና መሪዎቹ ዓላማንና የኢትዮጵያን ሕዝብ አስቀድመው መራመድ እንዳልቻሉ፣ በትናንህ ግለሰባዊ ችግሮች የአገሪቱ የወደፊት ተስፋ እያጨለሙ እንደሆኑ፣ በዚህም ሂደትና እኛ እንደታዘብነው ችግሩ ከኢዴፓ ጋር ሳየሆን በተለይ በመአህድ እና ብዶ/ር በየነ በኩል እንደሆነ እንደታዘብን ነግረናቸው ጥረቱ በዚህ አበቃ። በእኛ በኩል የነበረው ጥረት እንዳበቃ ሦስቱ ድርጅቶች ኢዴፓን አግልለው ትብብር ለዶሞክራሲ በኢትዮጵያ (ትዴኢ)ን አቋቋሙ። ይህ ትብብር እስከ ኅብረቱ ምሥረታ ድረስ ከሞላ ጎደል ቀጥሏል።

በዚህ የሽምግልና ወቅት የታዘብነው ጉዳይ፤ በኋላ እኛው ሽምጋዮቹ ወደ ፖለቲካው ውስጥ ለመግባት ስንወስን የአገባባችንን ቅርጽ በመወሰን በአእምሯችን ላይ ታላቅ ጫና አሳድሯል። በተወሰነ ደረጃም ባየናቸው የፖለቲካ ድርጅቶች ዙሪያ ዕውን በኢትዮጵያ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መፍጠር ይቻላል? የሚል ትልቅ ጥያቄ በጭንቅላታችን እንድንይዝ አድርጎናል። የዚህ ውይይት መፍረስ ግን ያስነሳው ትልቁ ጥያቄ የ97 ምርጫ ምን ሊሆን ነው? እንዴት ነው ምርጫው ውስጥ ጠንካራ ተሳትፎ የሚኖረው? ካልሆነሳ የአገሪቱ የወደፊት አቅጣጫ ምን መልክ ሊይዝ ነው? የሚል ነበር።

በአዲስ አበባ የተደረገው ሙከራ በፈረሰ በጥቂት ጊዜያት ውስጥ በአሜሪካን አገር የተቃዋሚዎች ኅብረት ለመፍጠር እንቅስቀሴ እንደ ተጀመረ ሰማን። ይህ እንቀስቃሴ አንድ አጠቃላይ ጉባዔ መጥራቱንና በዚያው ክረምት ውስጥ እንደሚካሄድ በዚህ ጉባዔመ በአዲስ አበባው ድርድር የተሳተፋት በመሉ እንደሚገኙ ወሬው ተሰማ። ምንም

እንኳን በጊዜው እኔና ፕሮፌሰር መስፍን ባደረግናቸው ውይይቶች ጉባዔው ተሳክቶ አንድ ዓይነት የትብብር መድረክ እንኳን ቢፈጠር እንዲህ ዓይነቱ ትብብር በምርጫ 97 ላይ በሚኖረው አዎንታዊ ተጽዕኖ ላይ ጥርጣሬ ቢኖረንም፤ የኅብረቱን መፈጠር ስንሰማ በእውነቱ ጥሩ ጅምር ነው ብለን ወስደን ነበር:: በእኛ በኩል የነበረን ጥርጣሬ የጉባዔው ውሳኔዎች በምርጫ 97 ላይ ግልጽ አቃም አለመያዛቸውና በምርጫው በሙሉ ልባቸው ለመሳተፍ የሚያስችላቸው ጠንካራ ስምምነት ሳይሆን ትንሽም ቢሆን ለወጠ ሊያመጣ በሚችል መልኩ አለመሳተፍ ውጤቱ የአገሪቱን ፖለቲካ ወደማያባራ ቀውስ የሚከት ነው የሚል ነበር:: ይህ የእኛ ሥጋት ምናልባት አገር ወስጥ ባለ የፖለቲካ ድርጅቶች ዘንድ ተቀባይነት ቢኖረው እንኳን በውጭ የሚገኙት ድርጅቶች ምርጫን በሚመለከት ያንን ያህል በጉጉት የሚጠብቁት ነገር እንዳልሆነ እናውቃለን:: ብዙዎች በጉባዔው የተሳተፉት ድርጅቶች በአንድ ምክንያት ወይም በሌላ አገር ወስጥ ያልተመዘገቡ በምርጫውም ለመሳተፍ የማይችሉ ናቸው:: አንዳንዶቹ እንዲያውም በምርጫ ለውጥ ይመጣል ብለውም አያምኑም:: እንግዲህ እንዲህ ዓይነት ድርጅቶች የሚፈጥሩት ሕብረት የምርጫው ጊዜ እየተቃረበ ሲመጣ ከፍተኛ የአካሄድ ልዩነቶች ተፈጥረው ከምርጫው ጊዜ እየተቃረበ ሲመጣ ከፍተኛ የአካሄድ ልዩነቶች ተፈጥረወ ከምርጫው ጊዜ እየተቃረበ ሲመጣ ከፍተኛ የአካሄድ ልዩነቶች ተፈጥረው ከምርጫው ወቅት በፊት የነበርንበት የተበታተነ ሁኔታ ውስጥ እንገኛለን የማል ፍርሃት ነበረን:: ከዚያም በተጨማሪ ግን በውጭ የሚገኙት ድርጅቶች ራሳዠው ከዚህ በፊት በተፈጠሩት ትብብሮች ወስጥ የነበሩና እኛ በአገር ወስጥ ሞክረን በሰዎች አለመተማመን የፈረሰው የትብብር መንፈስ ከውጭ ያሉትን ሲጨምር ይብስ እንደሆነ እንጂ እያንስም ብለን ፈርተን ነበር::

የነበረን ፍርሃት በከንቱ አልነበረም:: ኅብረቱ በተፈጠረ ማግስት ኅብረቱን በፈጠሩት ድርጅቶች መሀከል ችግር መኖሩን የሚጠቁሙ ሁኔታዎች መፈጠር ጀመሩ:: በአገር ውስጠ ካሉት ድርጅቶች ወስጥ መአህድ ወዲያውኑ በውጭ በተፈጠረው ኅብረት ብዙም እምነት እንደሌለው ማሳየትና ማስወራትም ጀመረ:: የኅብረቱ መፈጠር በአገር ወስጥ ባለው ሕዝብ ዘንድ ጥሩ አዎነተዊ ስሜት ቢፈጥርም፣ (በውጭ ከዚያም በላይ ትልቅ የደስታ ሰሜት እንደፈጠረ ነበር የሰማነው) የአገር ውስጠ ነፃ ጋዜጦች ጥሩ አዎንታዊ ሽፋን ቢሰጡትም፣ ከተቋቋመ በኋላ በጣም ለረጅመ ጊዜ ይህ ነው የማባል እንቀሰቃሴ ሳይፈጥርና ይህ ነው የማባል ቢሮ እንኳን ሳያቃቁመ ብዙ ጊዜ ባከነ:: በኅብረቱ ውስጥ መግባት ብቸ ሳይኝ የተወሰነ የአመራር ያላፊነት ተቀብለው የነበሩት በአገር ወስጠ የሚንቀሳቀሱ ድርጅቶች መሪዎች ወደ አገር ቤት ከተመለሱ በኋላም የእናት ድርጅታቸውን ሥራ እንጂ ኅብረቱን የሚመለከት ሥራ አይሠሩም:: በ1995 ዓ.ም

ማለቂያ ላይ የኅብረቱ አንደኛ ጉባዔ መደረግ አለመደረጉ በራሱ እርግጠኛ አልነበረም። ምርጫውም እየተቃረበ መጣ። የኅብረቱ የመጀመሪያ ጉባዔ በሚደረግበት ጊዜ ኅብረቱ በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ ምንም አለመሥራቱ ብቻ ሳይሆን በአመራሩ ጉዳይ ላይ የተነሳውና ሌሎች የኅብረቱ የመጀመሪያ ወሶኔዎች በተግባር አልዋሉም የሚለው የኢዴአ ጥያቄ ይህን ድርጅት ልክ እንደ መአህድ ከኅብረቱ የሚያስወጣው ሆነ። እንግዲህ 1996 ተጠናቅቆ የምርጫው ዓመት መግቢያ ላይ በደረስንበት ጊዜ ከተቃዋሚ ድርጅቶች ውስጥ በኅብረት ለመሥራት የተባበሩት በዋናነት ሁለቱ ዘውግ ተኮር ድርጅቶች ማለትም ኦብኮና ደቡብ ኅብረት ብቻ ነበሩ።

ምርጫውንም በሚመለከት የኅብረቱ ውሳኔ ግልጽ የሆነና በምርጫው ለመሳተፍ የሚያስፈልግ ዝግጅት ለማድረግ ወስኖ ሳይሆን በምርጫው መሳተፍ በራሱ ጥያቄ ውስጥ የወደቀና ገና ወደፊት ከኢህአዴግ ጋር በሚደረግ ድርድር እንዲሟሉ የተጠየቁ ጥያቄዎች ከተሟሉ በኋላ ብቻ የሚወሰን እንደሆነ ተማምኖ ነው ጉባዔው የተበተነው። በኋላም በተግባር እንዳገኘነው የኅብረቱ የአገር ወስጥ ድርጅቶች በምርጫው ለመግባት በኦፊሴል ደረጃ የወሰኑት በመጨረሻ ሰዓት የተመራጮች ምዝገባ ከተራዘመ በኋላ ነው።[23] እንዲህ ሰኔና ሐምሌ 1996 ላይ ቆመን የ1997ን ምርጫ በሚመለከት በተቃዋሚው ጎራ የነበረውን ዝግጅት ብናይ ይህ ነው የሚባል ምርጫውን የተለየ ሊያርግ የሚችል ዝግጅት አልነበረም። በጊዜው የነበሩት ሁለቱ ትላልቅ ዘውግ ዘለል ድርጅቶች ከዚህ ወቅት ቀደም ብሎ መአህድ የአማራ ዘውግ ዘለል ድርጅቶች ከዚህ ወቅት ቀደም ብሎ መአህድ የአማራ ዘውግ ድርጅት መሆኑን ትቶ መላው ኢትዮጵያ አጮድነት ድርጅት (መኢአድ) በሚል ዘውግ ዘለል መሆኑን አሳውቋል። መኢአድ እና ኢዴአፓ-መድኅን በ1995 ማለቂያ ላይ ከኅብረቱ ውጪ ለመዋሀድ ያደረጉት ሙከራ ከስሞ ለየብቻቸው የሚንቀሳቀሱና እርስ በርስም በጎሪጥ የሚያዩ ድርጅቶች ሆነው በየራሳቸው የሚያደርጉት መጠነኛ ዝግጅት ከመኖሩ በስተቀር በኅብረቱም በኩል ዝግጅት ነበር ለማለት አያስደፍርም። ስለዚህም ምርጫ 97 እንደ ቀድሞዎቹ ምርጫዎች ሁሉ የኢህአደግ ብቸኛ መፈንጫ ሊሆን የሚችልበት ሁኔታ እውን እየሆነ ነበር ለማለት ያስደፍራል።

[23] *ይህ በምርጫው የመግባቱን ውሳኔ የማዘግየቱ ጉዳይ ሆን ተብሎ ኅብረቱ ከኢህአዴግ ጋር በጊዜው ለነበረው ድርድር እንደ ማስፈራሪያ ተደርጎ እንደሆነ አላውቅም። የድርድሩ ውጤት ግን ይህንን የሚያመለክት አይደለም። ጉዳዩ ዝም ብሎ የታክቲክ ጉዳይ እንደሆነ ግልጽ ሆነልኝ። ምርጫው በግምት አንድ ወር አካባቢ ሲቀረው አንድ የኅብረቱ አመራር የቴሌቪዥን ክርክሩን በሚመለከት ከኢህአዴግ ጋር ተደራድረን ሰንወጣ ያለት ቅንጅት በምርጫው ወስጥ መሳተፉን በእርግጠኝነት ስለወሰነ ነው እንጂ እኛ መሳተፍ አንፈልግም ነበር ነው።*

ምርጫ 97ን በሚመለከት የነበረው ዝግጅት ደካማነት የተቃዋሚ ድርጅቶች አብረው መሥራት አለመቻላቸው ብቻ አልነበረም፡፡ ምርጫ 97 ሕብረተሰቡ በትጋት የሚሳተፍበት ምርጫ እንዲሆን ኀብረተሰቡን የሚያነቃቃ አማራጭ ራዕይ በክረምት መገባደጃ ላይ ቀርቦ ነበር ለማለት ያስቸግራል፡፡ ሕብረቱ ሲመሠረት በጋራ የመታገልን ጥቅም አጽንኦት ከመስጠት ባሻገር ምርጫውን በሚመለከት ያለው የተለየ ነገር አልነበረም፡፡ በአደረጃጀትም ደረጃ ሁሉም ተቃዋሚዎች ኢህአዴግን ለመጣል በአንድ ላይ መሥራት አለባቸው ከሚል የፍላጎት መግለጫ ውጪ ምን ዓይነት ድርጅቶች ናቸው በዚህ ዙሪያ መሰባሰብ ያለባቸው? በምን ራዕይ ዙሪያ ነው የሚሰበሰቡት? ወዘተ የሚሉት ጥያቄዎች መልስ አላገኙም ነበር፡፡ በተቃዋሚዎች መሀከልም ልዩነት ቢኖር በኋላ ይደረስበታል በሚል እምነት፣ አገር ውስጥ ያለ ይሁን ውጪ፣ በምርጫው አስፈላጊነት ይመን አይመን፣ ከኢህአዴግ ጋር መሠረታዊ የአመለካከት ልዩነት ይኑረው አይኑረው ምንም በግልጽ የተቀመጠ ነገር የለም፡፡ ይህ ደግሞ በተለይ በምርጫ ወቅት በሥልጣን ላይ ካለው ድርጅት ጋር ያሉት ልዩነቶች ፍንትው ብለው ካልወጡ ኀብረተሰቡም ግልጽ አማራጭ አለኝ ብለ እንዲነቃቃ አያደርገውም፡፡ በእንዲህ ዓይነት የተተራመሰ ሁኔታ ላይ ኀብረተሰቡም ምርጫውን በናፍቆት ይጠብቅ ነበር ለማለት ያስቸግራል፡፡ ኀብረቱ በእንዲህ ዓይነት የተንገዳገደ መንገድ መጀመር፣ ከተጀመረም በኋላ በመኢአድ መውጣት ምክንያት እንደገና ያገረሸው በተቃዋሚዎች መሀለ የሚያደረግ ሹኩቻ መጪውን ምርጫ ተስፋ የሚጣልበት አላደረገውም፡፡ በዝህ ሁኔታ ነው እንግዲህ በኋላ ቀስተ ደመና ሆኖ የወጣውን ድርጅት በመሠረት ነው ግለሰቦች አካባቢ መብላላት ጀምረው የነበሩት ሃሳቦች ወደ ተግባር መቀየር አለባቸው የሚል ውሳኔ ወስነን እንቅስቃሴ የጀመርነው፡፡

በቀስተ ደመና ዙሪያ የተጀመረው እንቅስቃሴም በድንገት ከመሬት የተነሳ ጉዳይ ሳይሆን ብዙ ውይይት የተደረገበት፤ ሰፋ ያሉ ጥያቄዎችንና የተለያዩ አማራጮችን አንስቶና ጥሎ በመጨረሻ የተደረሰበት የጋራ ስምምነት የወለደው ሂደት ነው፡፡ በመጨረሻም በቅንጅቱ መመሥረትና ለቅንጅቱ መሰባሰቡያ የሚሆኑት ሃሳቦች የፈለቁት ከዚያው ስለሆነ፣ ከቀስተደመና መመሥረት እስከ ቅንጅት መፈጠር ድረስ ያለውን ታሪክ እዚህ ላይ ትንሽ ዘርዘር አድርጎ ማቅረቡ ይጠቅማል፡፡

ለ. ከቀስተ ደመና እስከ ቅንጅት-የተለየ አመለካከትና አደረጃጀት?

ቀስተ ደመና እንደ ድርጅት ተቋቁሞ ራሱን በይፋ ያወጀው ቅንጅቱ በይፋ ከመመስረቱ አንድ ቀን በፊት መሆኑ የድርጅቱን መመሥረት ምክንያት በግልጽ የሚያሳይ ይመስለኛ ል፡፡ ቅንጅቱ ባይፈጠር ኖሮ ቀስተደመና እንደ ድርጅት ይወጣ ነበር ወይ? የሚለው ጥያቄ በቅንጅቱ መመሥረት ምክንያት የሞተ ጥያቄ ነው፡፡ ይህን ጥያቄ በእርግጠኛነት

መመለስ የሚቻል አይደለም፡፡ የቀስተ ደመና መሥራቾች ቅንጅቱን በአንድ ምክንያት ወይም በሌላ መመሥረት ባይቻል ቀስተ ደመናን መመሥረት አያስፈልግም የሚል አዝማሚያ የነበራቸውና ጉዳዩን በኋላ እንመለስበታለን ተብሎ ተትቶ እያለ ነው የቅንጅት ምሥረታ የተሳካውና በዚያውም ቀስተደመና የተመሠረተው፡፡ ነገር ግን የድርጅቱ ተግባራዊ አፈጣጠር በጣም ቆይቶ በ97 መጀመያ ላይ ይሁን እንጂ በቀስተ ደመና ዙሪያ የተንፀባረቁ የተለያዩ ሃሳቦች መላመጥ የጀመሩት ቀደም ብሎ በ1993 ዓ.ም በማዕከላዊ እስር ቤት በተለይ «ላይኛው ቤት» ተብሎ በሚጠራው የእስር ቤት ቁጥር 12 ውስጥ ነው ለማለት ይቻላል፡፡ ይህ ክፍል እኔና ፕሮፌሰር መስፍን ለ29 ቀናት የታሰርንበትና ጠዋትም ማታም በአንድ ላይ ሆንን መጽሐፍ ማንበብ ሲሰለቸን የምናወራበትና ብዙ የተከራከርንበት ቦታ ነው፡፡ በነገራችን ላይ ከዚያ በፊት ከፕሮፌሰር መስፍን ጋር የቀረበ ግንኙነት አልነበረንም፡፡ እዚያ ነው በደንብ የተዋወቅነው፡፡

በማዕከላዊ እስር ቤት በመጀመሪያ እንደ ገባን ለአንድ ሳምንት ያህል እኛ በነበርንበት «ግቢ» ውስጥ ብዙ ሌሎች እስረኞች ነበሩ፡፡ እስረኞቹ በጣም ብዙዎቹ የኦሮሞ ብሄር ተወላጆች ነበሩ፡፡ ጠዋት ጠዋት ለፀሐይ በምንወጣበት ሰዓት ምንም እንኳን ከሌሎች ጋር ለመነጋገር ባይፈቀድልን ቀስ እያልን በጎረቤት አካባቢ ያሉትን ሰዎች ስለ አጠቃላይ እስረኞቹ ሁኔታ እንጠይቅ ነበር፡፡ በተለይ አንድ እድሜያቸው ከ80 ዓመት በላይ የሆኑ ሽማግሌ ምን ወንጀል ቢሰሩ ነው የታሰሩት የሚለው ጥያቄ ቀልባችንን ስቦት ነበር፡፡ ከጥቂት ቀናት በኋላ ጠባቂዎቻችንም ትንሽ እየለመዱን ሲሄዱ ብዙም ባይሆን ጠጋ ብለን ከአንዳንዶቹ እስረኞች ጋር ማውራት ስንጀምር በእነኚህ እስረኞች ዓይን በኦሮሚያ እየተደረገ ያለውን አፈና፣ በኦነግ ስም እየተደረገ ያለውን ግፍ፣ እንዲያው በትንሹም እንኳን ያለውን መንግሥት የማይደግፉ ኦሮሞዎች «ኦነግ ናችሁ» እየተባሉ ለረጅም ጊዜ ያለ ምንም ማስረጃ እንደሚታሰሩና እንደሚገረፉ፣ በዚህ ምክንያት በኦሮሚያ በሕዝቡ ዘንድ በጣም ከፍተኛ የሆነ ጥላቻ እያደገ እንዳለና በዚህ ከቀጠለ ሕዝቡ «ኢትዮጵያዊ ነኝ» የሚለው ስሜቱ ራሱ ጭራሽ እየተሸረሸረ በቅኝ ግዛት ሥር የሚኖር ያህል እየተሰማው እንደሚሄድ በዝርዝር ያጫውቱናል፡፡ ከእነኚህ እስረኞ ውስጥ አንድ ጠና ያሉ ሰው «እናንተ ሰብዓዊ መብት ትላላችሁ፡፡ የኦሮሞ ሕዝብ በአሁኑ ጊዜ በፍጹም እየተማረረ ነው፤ ራሳችንን እንደ ኢትዮጵያዊ ዜጋ ማየት የማንችልበት ደረጃ ድረስ እየተገፋን ነው» ነበር ያሉን፡፡

ከእስረኞቹ የምንሰማው ነገር በጣም ስላስደነገጠኝ ከጠበቂዎቻችን አንዱ እነኚህን ሰዎች ጋር በሰፊው ለመወያየት ፈቃድ እንዲሰጡን ጠይቀን ጥያቄያችንን ተቀባይነት አላገኘም፡፡ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ነበር የኦሮሞ ችግር ምን ያህል ሥር የሰደደ መሆኑንና በዚያ ዓይነት

የጥላቻ ስሜት ከቀጠለ ከጥቂት ጊዜ በኋላ የአገሪቱ አንድነት ራሱ ክፉ ችግር ውስጥ ይገባል የሚል ድምዳሜ ላይ የደረስኩት፡፡ ይህ ችግር በጣም ስላስጨነቀኝ የአገሪቱ የወደፊት እጣ ምን ሊሆን ነው? እስከ መቼ ነው እንዲህ አይነት ጥላቻ በተስፋፋበት ሀገር «ሰላም አለን» እያልን ራሳችንን እያታለልን የምንኖረው? ሁኔታው ከቁጥጥር ውጭ ወጥቷል ወይስ ለማዳን የሚቻልበት መንገድ አለ? በዚህ ሂደት ውስጥስ የራሴ ሚና እንደ ዜጋ ምንድነው? የሚሉ ጥያቄዎችን እያነሳሁ ከጋሽ መስፍን ጋር ሰፊ ውይይት አደርግ ነበር፡፡

ማዕከላዊ በገባን በአንድ ሳምንት ውስጥ እነ ስዬ አብርሃና ሌሎች «በሙስና» ተጠረጠሩ የሚባሉ ነጋዴዎች መጥተው እኛ ግቢ ሲቀላቀሉ ቀድመው የነበሩት እስረኞች ለቀቁ፡፡[24] ምንም እንኳን ከእነ ስዬ ጋር ብዙ ጊዜ ባንቆይም በነበረችን ጊዜ ትንሽ ማውራት ችለን ነበር፡፡ በኦነግ ስም ተጠርጥረው የታሰሩት ሰዎች ጉዳይና አገሪቱ ወዴት እየሄደች ነው በሚለው ዙሪያ ባደረግነው የሃሳብ ልውውጥ ችግሩ በጣም አሳሳቢ እንደሆነና በቶሎ ሰላማዊ መፍትሄ ካላገኘ በኋላ ልንወጣው የማንችለው አዘቅት ወስጥ እንደምንወድቅ ተማመንን፡፡[25] በዚህ የእስር ቤት ቆይታችን ካደረግነው ውይይትና በራሳችን ላይ ደርሶ የታዘብነው አደገኛ አካሄድ ፍርድ ቤቶችን ለፖለቲካ ማጥቂያ መሣሪያነት መጠቀም ምን ያህል ችግሮች በሰላማዊ መንገድ ለፍታት እንቅፋት ሊሆን እንደሚችል ነው፡፡ ፍርድ ቤት የመንግሥት መሣሪያ ከሆነ የተበደለ ሰው ምፍትሄ ሊያገኝ የሚችለው ወይም አገኘሁ በሎ የሚያስበው ከሕግ ማዕቀፍ ውጪ እንዲሆን ይገፋፋዋል፡፡ ይህ ደግሞ እንደ ሕብረተሰብ በጣም አደገኛ አካሄድ መሆኑን አይተናል፡

በዚህ የእሰር ቤት ቆይታችን በኢትዩጵያ የፖለቲካ ዙሪያ ብዙ ጥያቄዎችን አንስተን ጥለናል፡፡ በእነኚህ ውይይቶች ላይ በብዛት የተነሱት በኢትዩጵያ በሰላማዊ መንገድ በምርጫ እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መፍጠር ይቻላል ወይ? ከዚያስ ውጭ ምን አማራጭ አለ? ይህስ መንገድ እውን እንዲሆን ምንድን ነው መደረግ አለበት የሚሉት

---

[24] በነገራችን ላይ ከእስር ቤት ከወጣሁ ጀምሮ በተለይ የእነኚህ የኦሮሞ እስረኞች ነገር ያሳሰበኝ ነበር፡፡ ከዚዜ በኋላ ተፈትተዋል የሚል ግምትም ነበረኝ፡፡ በጣም የገረመኝ አሁን ታስሪ ቃሊቲ ማረሚያ ቤት ስሄድ ብዙዎቹን እነኝህን እስረኞች አገኘኋቸው፡፡ ከአምስት ዓመት በኋላ (አንዳንዶቹ ስምንት ዓመት ሞልቷቸዋል) አነኚህን እስረኞች በቀጠሮ ፍርድ ቤት እየተመላለሱ ነው፡፡ በነገራችን ላይ ጥሩ የእሥር ቤት አቀባበል አድረገውልኛል፡፡

[25] እዚህ ላይ አንድ ገጠመኝ ልናገር፡፡ እስር ቤት እንገባን ለሊት ላይ የተደበደበ ሰው ጩኸት እንሰማ ነበት፡፡ በመጀመሪያ ማመን ነበር ያቃተን ሰቶቃ (Torture) በኢትዩጵያ የለም ብለን እናምን ስለነበር ስንሰማው ግራ ተጋባን፡፡ እነ ስዩ ከመጡ በላ እንደዚሁ አንድ ለሊት ይህን የሰወ የስቃይ የሰው የስቃይ ጩኸት ስንሰማ አድረን ጠዋት ስዬን ሰማኸው ወይ የማታወን ስለው እሰሱም መስማቱንና ማመን እንዳቃተው፣ እንዲህ ዓይነት ነገር እንዳለ እንደማያውቅ ነገረኝ፡፡ «ይህ ነው እንግዲህ የታገላችሁለት» ብዬ እንደ ቀልድ ጣል አደግኩ፡፡

ጥያቄዎች ናቸው። እነኚህ ውይይቶች ምንም መቋጫ ሳይኖራቸው ከእስር ቤቱ ወጣን። ከጥቂት ቆይታ በኋላ ይህን ውይይት ሁለታችን ቀጠልንበት።

ነገር ግን እያደር የተገነዘብነው እንዲህ አይነት ውይይት ከወሬ አልፎ ውጤት እንዲኖረው ከእኛም ውጪ ሌሎች ጉዳዩ የሚያሳስባቸውን ስምንት የሚሆኑ ሰዎችጋር ቀጣይነት ባለው መልኩ፣ ከሌሎች በዛ ካሉ ሰዎች ጋር ደግሞ በግለሰብ ደረጃ በሚደረጉ የአንድ ለአንድ ውይይቶች ሃሳቦችን ለማሰባሰብ ተሞክሯል። እንኚህ ስምንት ሰዎች ሁሉም አንድ ላይ ባይገናኙም ቢያንስ በአምስት ቀን እንዴ ምሳ አብረን የመብላትና ከምሳ በኋላ ከሰዓቱን በሙሉ በአገራዊ ጉዳዩ ላይ እየተወያየን ማሳለፍ ጀመርን። ይህ ውይይት ከሞላ ጎደል ለሁለት ዓመታት ያህል ቆይቶ በ1996 ማለቂያ ላይ ከውይይት አልፎ ተግባራዊ እርምጃዎችን መውሰድ አለብን የሚል መደምደሚያ ላይ ተደረሰ። ይህም ተግባራዊ እርምጃ በአንድ ወይም በሌላ መልኩ በምርጫ 97 በተወዳዳሪነት መሳተፍ መሆን አለበት ተብሎ ሲወሰንና ከዚያ በኋላ በሚደረጉት ውይይቶች የሚገኙት ተግባር ለመሳተፍ የተወሰኑ ብቻ መሆን አለባቸው ሲባል ከእነኝህ ስምንት ሰዎች ውስጥ አምስታችን ብቻ መሆን አለባቸው ሲባል ከእነኚህ ስምንት ሰዎች ውስጥ አምሰታችን ብቸ ለመቀጠል ተስማምተን በመጨረሻ ቀስተ ደመና ለያዘው የመጨረሻ ቅርፅ በዋናነት ኃላፊዎቹ እነኚህ አምስት ሰዎች ሲሆኑም በስምንቱ ሰዎች መሀከል የተደረጉት ውይይቶችና ከዚያም በላይ በግለሰብ ደረጃ ያወያየናቸው፣ ከተለያዩ የኀብረተሰብ ክፍሎች የተውጣጡ በአገር ውስጥም ሆነ በውጭ አገር የሚኖሩ ኢትዩጵያውያን በቀስተ ደመና ለተቀረፁት ሃሳቦች ከፍተኛ አስተዋጽዖ እንዳደረጉ ለማረጋገጥ እወዳለሁ። ከእነኚህ ሁሉ ውይይቶችና ተጨምቀው ለምርጫ 97 ወሳኝ ናቸው የተባሉትን ሃሳቦች ከዚህ በታች በአጭሩ ይቀርባሉ።

ሀ. የአገሪቱ መሠረታዊ የፖለቲካ ችግር:-

ኢትዩጵያ በጣም ብዙ የተወሳሰቡ የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና የማኀበራዊ ችግሮች ያሉባት አገር መሆኗና የእነዚህ ችግሮች ምንነትና መፍትሄያቸውንም በሚመለከት ሰፊ ውይይቶችና የተስማማንባቸው በርካታ ነጥቦች ቢኖሩም ከምርጫ 97 ጋር በተገናኘ አጠብቀን ያየነው የፖለቲካ ችግሮቹ ነበር። በአጭሩ የደረስንበት ግንዛቤ በሥልጣን ላይ ያለው የኢህአዴግ መንግስት መሠረታዊ የሆነ ተቀባይነት ቀውስ (Crisis of legitimacy) እንዳለበትና ከዚህ ሁኔታ ሊቀጥል እንደማይችል ነው። ይህንን የተቀባይነት ቀውስ ለመፍታት ኢህአዴግ፣ አገራዊ ብሔረተኛነትን፣ ወይም እውነተኛ ዲሞክራሲያዊነትን፣ በተሻለ ደግሞ ሁለቱንም አጥብቆ መያዝ ሲገባው ከሁለቱም ተቀባይነት ሊያስገኙለት ከሚችሉ ሀሳቦች ጋር የተጋጨ ድርጅት እንደሆነ

ተመልክተናል። በተጨማሪም ሁሉ በእጁ ላይ ያለው በምንም እምነት ላይ ያልተመሠረተ በሥልጣን የመቆየት ፍቅር ብቻ እንደሆነና ይህንን ደግሞ በጉልበትና ሕዝብን በማሞኘት እወጣዋለሁ ብሎ የሚያምንበት በመሠረቱ ጊዜያዊና ዘለቄታዊ ሊሠራ የማይችል ሥሌት ይዞ እየተንቀሳቀሰ እንደሚገኝ ነው። ከዚህም በከፋ መልኩ ግን በሥልጣን ለመቆየት ያለው ፍላጎት ጊዜያዊ የደመ ነፍስ ስሌት ብቻ ይዞ ስለሚንቀሳቀስ በሥልጣን ለመቆየት ሲል የሚወስዳቸው እርምጃዎች ዘለቄታዊ ጥቅም የሚጎዱና የኢትዮጵያን የመንግስት ሥርዓት (The Ethiopian State) አደጋ ላይ የሚጥል እንደሆነ ተገነዘብን። ከዚህ አኳያ በዋናነት የታየን የጎብረተቡን የዘውግ ክፍፍል ማኀበረሰቡን ለመለያየት የሚጠቀምበት አካሄድ ነው። ዘውጌያዊ መብቶችን ማክበር ትክክለኛ የሆነውን ያክል የዘውግ ስሜቶች የፖለቲካ ልዩነቶችን ዘውጌያዊ ስሜት በማላበስ በአምክህንዩታዊ መንገድ እንዳይከፈቱ እንቅፋት በመሆን፣ የፖለቲካ ብቻ ሳይሆን ለወደፊቱም በጣም አስቸጋሪ ሁኔታ እየፈጠረ እንደሆነም ተረዳን። እዚህ ድምዳሜ ላይ ለመድረስ በአገሪቱ በየቦታው የተነሱትን ግጭቶች በአብነት ከመውሰድም ባሻገር ይህ ዓይነቱ የልዩነት ፖለቲካ ከኢህአዴግ አልፎ ተቃዋሚውን ኃይል የተጣባ እንደሆነ ግንዛቤ ነበረን። ምርጫ 97 ይህንን የአገራችንን አደገኛ የፖለቲካ አካሄድ በመቀየር በኩል አስተዋጽዖ የሚያደርግ ከሆነ ከዚህ የዘውግ ተኮር ፖለቲካ ላይ ግልጽና አሳማኝ የሆነ አማራጭ ማቅረብ አለበት።

ለዚህ ፖለቲካ ፍቱን አማራጭ ነው ብለን ያመንበትንና በዘላቂውም የአገሪቱን የመንግሥት ሥርዓት የተደላደለ መሬት ላይ ሊያስቀምጠው የሚችለው «በዜግነት እኩልነት ላይ የተመሠረተ እውነተኛ የዴሞክራሲ ሥርዓት» ሲፈጠር ብቻ ነው የሚል መደምደሚያ ላይ ደረስን። እውነተኛ የግለሰብ ነፃነትን የሚያከብርና ለዜጎች ሰብዓዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች ቀናዒ የሆነ የፖለቲካ ሥርዓት ሲኖር ብቻ ነው በዘውግ ጥላ ሥር የሚቀርቡ ትክክለኛ (Legitimate) የመብት ጥያቄዎች የሚመለሱት። ከየትም ዘውግ ይምጣ ከየት የግለሰቡን መብት ለማክበር የማይችል ሥርዓት የቡድኑን (ዘውጉን) መብት ያከብራል ማለት በአስተሳሰብም፣ በተሞክሮም የሚያስኬድ የመግዣ ማጭበርበሪያ መሆኑን ማሳመን የምርጫ 97 የፖለቲካ ትግል አንድ መሠረት መሆን እንደሚገባው ጥያቄ አልነበረውም።

ከዚህ ጋር በተያያዘም እያንዳንዱ ዘውጌ ማኀበረሰብ የራሱን «አገር» ስለፈጠረ ወይም «የመፍጠር መብት አለህ» ስለተባለ ሰላምና መረጋጋት ይፈጠራል ወይም የእውነተኛ ዴሞክራሲያዊነት መገለጫ ነው የሚለውን መሠረት የሌለው ኘሮፖጋንዳ ፊት ለፊት ተጋፍጦ የአመለካከቱን ስህተት ማሳየት ይገባል የሚል እምነትም ነበረን። ይህ

አመለካከት እውነት ሰላምና መረጋጋትን የሚያመጣ ከሆነ ምነው እኛብቻ ሆንን (ማለትም ኢህአዴግ) የምናምንበትን? ለምንድነው ይህን ሀሳብ ያፈለቁት ሰዎች ራሳቸው ዘውግ የሆነው የጆርጅያ ሕዝብ መገንጠልና የራሴን አገር መመሥረት እፈልጋለሁ ሲል ያለ ርህራሄ የጨፈጨፉት? በአገራችን ያሉ ከ80 በላይ ዘውጌ ማኅበረሰባት የየራሳቸውን አገር ቢፈጥሩ እውን አካቢው ሰላም ይሆናል? ምነው ጎረቤታችን ሶማሊያ በዘውግ ሳይሆን በየጎሳው የተደራጁ ሚሊሻዎች አካባቢያቸውን እየተቆጣጠሩ ሰላም የለም? ኢእአዲግ በእርግጥ በዚህ የሚያምን ከሆነ ለምን ኦነግን አባረረው? ለምን ተለጣፊ ድርጅቶች ይፈጥራል? እንዚህንና መሰል ምክንያቶች በማቅረብ ለእውነተኛ ሰላም የበለጠ የሚጠቅመው መገነጣጠል ሳይሆን አንድነት እንደሆነ፣ የኢትዩጵያዊነት ስሜት የለም (ከዘውግ በስተቀር) የሚለው አመላካከት ምን ያህል የልጅ ጨዋታ እንደሆነ በኤርትራ ጦርነት ጊዜ የታየ መሆኑንና የኢትዩጵያዊ ዜግነት መብቶች ጋር አብሮ ከተጓዘ የሚያሳፍር ሳይሆን የሰላምና የጥንካሪ መሠረት እንደሆነ ማስረገጥ ይገባል የሚል ጽኑ እምነት ነበር፡፡ ስለዚህም ከእነዚህ ውይይቶች ዘልቆ የወጣው የአገሪቱ ፖለቲካ ዘላቂ መፍትሄ የተባለው በአጭሩ ሲቀመጥ የሚሆነው «ነፃነትና አንድነት» (Liberty and Unity) ወይም ዴሞከራሲና አንድነት የሚል ይሆናል፡፡ በዚህም የእውተኛ ዴሞክራሲንና የአብሮነትን ሁለት ጠንካራ እሴቶች በኅብረተሰቡ ውስጥ ማስረጽ ይቻላል ብለን አምነናል፡፡ ቀደም ብዬ እንደጠቀስኩት በአገራችን ብዙ የኢኮኖሚና የማኅበራዊ ችግሮችም አሉ፡፡ ግን እነዚህን ችግሮች በቅጡ ለመፍታት የሕዝቡ ነፃና ቀጥተኛ ተሳታፊነት ያስፈልጋል፡፡ ይህ ደግሞ ሊሆን የሚችለው እውነተኛ ነፃነት ያለበት፣ ከፍርሃት የተቀላቀለ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ሲኖር ብቻ ነው፡፡ ስለዚህም የምርጫ 97 የክርክር እምብርት ሊሆን የሚገባው የዚህ ነፃ ማኅበረሰብ (free society) የመፍጠር ወሳኝ የፖለቲካ ጥያቄ ነው፡፡ የምርጫው ትኩረት በሌሎች በሁለተኛ ደረጃ ጥያቄዎች ዙሪያ እንዳያጠነጥን ጥንቃቄ መውሰድ እንደለበት አምነናል፡፡

ለ. ሰላማዊ ትግል (ምርጫው) አማራጭ የሌለው መንገድ መሆኑ

በእነኚህ ውይይቶች ላይ ትኩረት ተሰጥቶት የተነሳው ሌላው ጉዳይ የአገራችን የፖለቲካ ትግል ምን መልክ መያዝ አለበት የሚለው ጉዳይ ነው፡፡ ይህ ጥያቄ አስፈላጊ የሚሆነው በአገሪቱ የተለያየ የትግል ስልት የሚከተሉ የተቃውሞ የፖለቲካ ድርጅቶች ስላሉ ብቻ አልነበረም፡፡ ከላይ በተራ ቁጥር «ሀ» ከተነሳው የፖለቲካ አመለካከት ጋር በቀጥታ የተገናኘ ስለሆነ ነው፡፡ በዚህ ውይይት ወስጥ የተሳተፍንና በኋላም ቀስተ ደመናን የመሠረትን ሰዎች በሙሉ ነፃነታችንን የምንወደውን ያህል ስላምንም የምንወድ ግለሰቦች ብቻም አልነበርንም፡፡ በግልጽ እንደሚታወቀው ለምሳሌ ፕሮፌሰር መስፍን የጠመንጃ ትግልን አምርሮ በመቃወም ከብዙ ተቃዋሚ ኃይሎች ከፍተኛ ትችት ይደርስት ነበር፡፡

ከምንም ነገር በላይ አመለካከታችንን የቀረፀው የጉልበት መንገድ የምናስበውን የተደላደለ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት ለመፍጠር እንቅፋት ይሆናል የሚል እምነት ነው፡፡ ለዚህም ሁለቱ መሠረታዊ መከራከሪያዎች ይቀርባሉ፡፡

የመጀመሪያው በአስተሳሰብ ደረጃ የምንፈልገውን ውጤት ለማምጣት መንም ዓይነት መሳሪያ መጠቀም ተገቢ ነው ወይም ውጤቱ ትክክለኛ ከሆነ ውጤቱን ለማምጣት የተከቀምክበትን መሣሪያ ምንም ይሁን ተቀባይነት አለው የሚለው አስተሳሰብ መሠረታዊ ስህተት አለው የሚል ነው፡፡ ይህ አስተሳሰብ ብዙውን ጊዜ የተባለውን ውጤት ራሱን ሲያበላሸው ይታያል፡፡ ወደ ነፃነት ለመሄድ የሚደረግ የአመጽ (የትጥቅ) እንቅስቃሴ የሰዎችን ነፃነት እየገፈፋ በሰዎች ላይ ግፍ እየሰሩ (ጠላት ናቸው የሚል) መሄድ የሚፈጥረው ኢ-ዴሞክራሲያዊ ባህል ሥልጣን ከተያዘ በኋላ እየተደላደለ ሄዶ ነፃነት የሚለውን ዓላማ ደብዛውን እንደሚያጠፋው ከብዙ አገሮች ልምድ ያየነው ነው፡፡ «ለዓላማ» ተብሎ በአንድ ሰው ላይም ግፍ መሥራት ከተጀመረ ማቆሚያው የት ላይ እንደሚሆን ለመወሰን አስቸጋሪ የሚሆነው፡፡ የጠመንጃ ትግል በውስጡ በኃይል ስለሚያምን በትግሉ ሂደት እንዲህ ዓይነት ኢ-ፍትሃዊና ኢ-ዲሞክራሲያዊ እርምጃዎች ለውሰድ ያለው እድል በጣም ሰፊ ነው፡፡ ከዚህ በተጨማሪም በጠመንጃ (የወታደር) ባህል፣ አደረጃጀት፣ አስተሳሰብ ይዞ ነው የሚመጣው፡፡ ስለዚህም በእንደዚህ ዓይነት አስተሳሰብና ባሕል ሥልጣን የያዘ ኃይል፣ የተነሳበትን ዓላማ በቀላሉ መርሳት እንደሚችል ለማወቅ የብዙ አገሮች ምሳሌዎች መጥቀስ አያስፈልገንም፡፡ ይህን ልምድ እዚሁ እየኖርነው ነው፡፡

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በመሠረቱ ሰላማዊ ነው፡፡ የሚያምነውም የፖለቲካ ልዩነቶችን በውይይትና በጦፈ ክርክር፣ ካለፈም በድርድር መፍታት ይቻላል ብሎ ነው፡፡ ዴሞክራሲያዊ አስተሳሰብና እምነት ያላቸው፣ ነፃነታቸውን አጥብቀው የሚወዱ ሰዎች አንዱ መለያቸው የሌላቸውንም ነፃነትና መብት ማክበር ነው፡፡ የፖለቲካ ባላንጣቸውን መግጠም የሚሹት በሰላም ሜዳ፣ በሃሳብ ክርክርና በአምክንዩ መስፈርት ነው፡፡ እንደዚህ ዓይነት እምነት ያላቸው ሰዎች ይሚወዱትን የነፃነት ኑሮ ለማግኘት በሚያደርጉት ትግል፣ የትግሉ ዓይነትና መንገድ እንዲሁም የትግሉ መሳሪያ ላይ ከፍተኛ ትኩረት ይሰጣሉ፡፡ ከሰላማዊ መንገድ ውጪ የሚደረግ ትግል ከዋናው ግብ አንፃር ሊያደናቅፋት የሚችሉ የተቀበሩ ፈንጂዎች እንዳሉ ያታወቃል፡፡ ስለዚህ በምንም መንገድ፣ ለሌሎች አማራጮች በሙሉ ጥርቅም ብለው ተዘግተዋል ብለው ካልወሰኑና ያለው አማራጭ ዝም ብሎ መግዛትና ያለነፃነት መኖር ብቻ ነው የሚሎበት አማራጭ ላይ ካልደረሱ በቀር የጉልበት አማራጭን አይወስዱም፡፡ ይህንን በሚመለከት የሰላማዊ ትግል አባት ነው

ተብሎ ከሚታመኑት ሰዎች አንዱ የሆነው ጋንዲ ይህንን በግልጽ አስቀምጦታል፡፡ ጋንዲ «ሰላማዊ መንገድ ያለውን ወገንተኛነት የሚፈታተን ነገር ቢኖር ምንም ሳያደርጉ ዝም ብሎ መቀመጥንና መግዛትን ብቻ ነው» ዝም ብሎ ከመገዛት ግን በጉልበትም ቢሆን መታገልን ይመርጣል፡፡ በጋንዲ አመለካከት ሁሉም ቢሆን ሰላማዊ ትግል ይመርጣል ነገር ግን «በሰላማዊ ሽፋን ዝም ብሎ ከመቀመጥ በጉልበት ማመጽ ይሻላል በተለይ ጉልበትን መጠቀም የለመደን ሰው ወደ ሰላማዊ መንገድ የማምጣት እድል አለ፡፡ ወኔው የተሰለበ ሰው ግን ምንም ተስፋ የለውም» ነበር ያለው፡፡[26] ያለምንላት አንድነቷ የተጠበቀ ሰላማዊና ዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ ዝም ብለ በመቀመጥ እንደማትመጣ እናውቃለን፡፡ ለዚህም የምርጫ 97 አንዱና ዋነኛው የመታገያ መሣሪያ መሆኑን በጥብቅ ተገንዝበናል፡፡

ሠላማዊው መንገድ ብቸኛው ተመራጭ ነው በማለት ያመንበት ተጨባጭ ተግባራዊ ምክንያቶች ነበሩን፡፡ ከዚህ ውስጥ ዋናው አገሪቱ ከበቂ በላይ ጦርነት (የእርስ በርስ) አይታለች፣ ከአሁን በኋላ እንደገና የእርስ በርስ ጦርነት መሸከም አትችልም የሚለው ጽኑ እምነታችን ነበር፡፡ 17 ዓመት የደርግ ዘመን ያልተቋረጠ የእርስ በርስ ጦርነት ዘመን ነበር ለማለት ይቻላል፡፡ ይህ ጦርነት «ተጠናቅቆ» በጠመንጃ ደርግን የታገሉት ኃይሎች ሥልጣንን ይዘው፣ ኤርትራ ተገንጥላ፣ መገንጠሏም ሰላምን ያስገኛል ተብለን ብዙ ሳንቆይ ነው እንደገና በጣም አሳዛኝ ወደ ሆነ ጦርነት ወስጥ የገባነው፡፡ በጠመንጃ ከሥልጣን ላይ የወጡ ኃይሎች ሰላምን ለማምጣት እንዴት ከባድ እንደሚሆንባቸው አይተናል፡፡ ይህ ብቻም አይደለም፡፡ ጦርነት ምን ያህል አጥፊ እንደሆነ፣ የኅብረተሰብን አቅም አዎንታዊ ወደ ሆነ ግንባታ ሳይሆን ወደ ውድመት የሚወስድ እንደሆነ ከራሳችን የቅርብ ጊዜ ታሪክ ያየነው ነው፡፡ ስለዚህም ከጠመንጃ አመፅ መንገድ ጠቃሚ ነገር ይመጣል ብሎ ለማሰብ አይቻልም፡፡ ቢመጣም እንኳን ለዚያ የሚከፈለው ዋጋ በጣም ከፍተኛ ነው ብለን እናምናለን፡፡ ይህ ብቻ አይደለም፡፡ የጠመንጃ አመጽ፣ በተለይ የአመጹ የፖለቲካ ምክንያት ግልጽ ካልሆነና ማኅበረሰቡም ሌላ አማራጭ የለም ብሎ በሰፊው ካላመነ እንደ ትግል መሳሪያ ሰላምን ከሚወዱ የዴሞክራሲ ኃይሎች ይልቅ አመጽን ለለመዱ ኢ-ዴሞክራሲያዊ ኃይሎች የሚመች መሳሪያ እንደሆነ እምነታችን ነው፡፡ እንደ ኢህአዴግ ዓይነቱን ጠመንጃ አምላኪ ኃይል ለመታገል የሚመቸው በማያውቅበት ሰላማዊ መንገድ ነው፡፡ የጠመንጃውን መንገድማ የተካኑበት ነው፡፡ ስለዚህም የተሻለ ውጤት ለማምጣትም እንደ ትግል መሳሪያ የሚሻለው ሰላማዊውና የምርጫው መንገድ ነው የሚል ጽኑ እምነት ነበረን፡፡

[26] ማህተማ ጋንዲ፡ በ Jonathan Schell ላይ እንደተጠቀሰው፡ «The Unconquerable World: Why peaceful protest is stronger than War» ገጽ130፡

በእኛ እይታ የሰላማዊ መንገድ ተመራጭነት አሁን ካለንበት ሁኔታ አንፃር ሲታይ ግን የዋህነት ቢመስልም ከዚያም በላይ የሚሄድ ፋይዳ ነበረው:: በ1996 ማለቂያ እነዚህን ውይይቶች ስናደርግና የተለያዩ አቋሞችን ስንይዝ አንዱ ከግምት ያስገባነው ኢህአዴግን እንደ ጠላት ማየት አይገባንም:: ይልቁንም እንደ ፖለቲካ ባላንጣ ብቻ አይቶ ከጥላቻ በፀዳ መልክ ቀርቦ ከእውነተኛ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ድርጅቱ ተጠቃሚ እንደሚሆን (የድርጅቱን ጥቅም ከጊዜያዊ የሥልጣን ሥልጣን ፍላጎት ባሻገር በማየት) ማሳየት የትግሉ አንድ አካል መሆን አለበት ብለን እናምናለን:: በዚህ ዙሪያ በተለይ ሁለት መሠረታዊ ልዩነቶችን አጽንኦት ሰጥተን ተመልክተናል:: የመጀመሪያው የኢህአዴግን መሪ ድርጅት ሕወሀትንና የትግራይን ሕዝብ በፍጹም ለይቶ ማየት የሚል ነው:: ይህ ለእኛ የስልት ሳይሆን ከልባችን የምናምንበት ጉዳይ ነበር::

በተለይ ፕሮፌሰር መስፍን ከማናችንም በላይ የሁለቱን ልዩነት አጽንዖት ይሰጣል:: የቀድሞ ባለቤቱ የትግራይ ተወላጅ መሆናኗ በዚህም ምክንያት ልጆች በሙሉ ግማሽ የትግራይ ደም ያላቸው በመሆናቸው ከትግራይ ማኅበረሰብ አባላት ጋር በፖለቲካ ብቻ ሳይሆን ሰፊ የሆነ ማኅበራዊ ግንኙነት አለው:: ከዚህ በፊትም በትግራይ ላይ ጥናቶችን አድርጓል በመሆኑም የትግራይን ማኅበረሰብ በደንብ አወቀዋለሁ ብሎ ያምናል:: ከዚህም እውቀቱ በመነሳት ሕወሀት የሚከተለው የፖለቲካ መስመር የብዙኃኑ የትግራይ ማኅበረሰብ ስሜትና ፍላጎት የሚያንፀባርቅ አይደለም ብሎ ያምናል:: ከዚህም እውቀቱ በመነሳት ሕወሀት የሚከተለው የፖለቲካ መስመር የብዙኃኑን የትግራይ ማኅበረሰብ ስሜትና ፍላጎት የሚያንፀባርቅ አይደለም ብሎ ያምናል:: በኢትዩጵያዊነት ስሜቱ የትግራይ ሕዝብ ከማንኛውም የኢትዩጵያ ዘውግ ማኅበረሰብ ይበልጥ እንጂ እንጂ አያንስም:: በዚህም ምክንያት በተለያዩ አገራዊ ጉዳዩች ላይ ሕወሀት መራሹ ኢህአዴግ የሚወስዳቸው አቋሞችና እርምጃዎች (በተለይ በኤርትራ ላይ ባለው አቋም) ለሌላው ሕዝብ ከተዋጡለት በዚያው መጠን ወይም ከዚያም በላይ ለትግራይ ሕዝብ አይዋጥለትም የሚል እምነት አለው:: ስለዚህም በአንድ በኩል በኢህአዴግ መሰሪ ፕሮፖጋንዳ በመታለል፣ በሌላ በኩል ደግሞ ሌላው ኢትዩጵያዊ እኛን ከኢህአዴግ ነጥሎ አያየንም ከሚል የመለየት ስሜት ለኢህአዴግ ድጋፍ እንዳይሰጡ መጠንቀቅ እንደሚያስፈልግ አይተናል:: ይህም ለታክቲክ ተብሎ ሳይሆን ትክክል ነው ብሎ በማን ነው::

ከዚህ በተጨማሪ የዴሞክራሲ ፍላጎት ዘር የሚለይ ነገር አይደለም:: የኢህአዴግ ፀረ-ዴሞክራሲያዊ ባሕሪይ ዘር ለይቶ የሚንፀባረቅ አይደለም:: በሌሎች ክልሎች ያለውን አፈና ያህል ማለት ምናልባት በባሰ መልኩ በትግራይ ይኖራል:: በዘውግ ፖለቲካ ለአንድ

ዘውግ ቆሜያለሁ ስላለ ብቻ ለዚያ ዘውግ ማኅበረሰብ እውነተኛ ነፃነትንና ዴሞክራሲን ያጎናጽፋል ማለት አይደለም:: ይህማ ቢሆን ኖሮ ኤርትራ ነፃነት የተስፋፋባት የዴሞክራሲ ማማ በሆነች ነበር:: በምንም መለኪያ ግን የሻዕቢያ መንግሥት በዴሞክራሲያዊነት አይጠረጠርም:: ልክ እንደዚያው ብዙ የትግራይ ልጆች አቋማቸው ከሕወሀት ጋር ስላልተጣጣመ ብቻ ሌላው የሚደርስበት ግፍ ይደርስባቸዋል:: ኢ-ዴሞክራሲያዊ መንግሥታት ፀረ-ዴሞክራሲነታቸው ሥልጣናቸውን የተቀናቀናቸው በማንኛውም ሰው ላይ ነው:: እዚሁ አገራችን በሕወሀት «አጀንዳዎች» ላይ የተወሰደውንና እየተወሰደ ያለውን የምናየዉ ነው:: ስለዚህም የትግራይ ሕዝብ እንደ ማንኛውም ኢትዩጵያዊ እውነተኛ ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ያስፈልጋል፣ ያለ ፍርሃት በመረጠው ድርጅትና መነግሥት ሥር መተዳደር ይፈልጋል ብለን እናምናለን:: በመሆኑም በምንም ዓይነት የትግራይ ሕዝብ በእውተኛ ዴሞክራሲ ተጎጂ እሆናለሁ ብሉ እንዲያስብ ሊገፋፋ አይገባም:: በዘውግ ፖለቲካ ባጠቃላይና ኢ-ዴሞክራሲያዊ በሆነ የዘውግ ፖለቲካ ተጠቃሚው የዘውጉ ማኅበረሰብ ሳይሆን በዘውጉ ስም ሥልጣኑን ያዘሉት ጥቂት ግለሰቦች መሆናቸው ሊታመንበት ይገባል:: ይህንን የግል ጥቅማቸውን ለማስጠበቅ ሲሉ የዘውግ ልዩነት ወይም ጥላቻን ሲነዙ የዚህ መርዝ ማርከሻው ለዘውጉ ማኅበረሰብ ፍቅርን በማሳየት ይህን ጥላቻ ከሚገፋት ኃይሎች መለየት ነው::

ይህ አጠቃላይ አመለካከት ግን የትግራይን ሕዝብ ብቻ ሳይሆን የኢህአዴግ አባላትንም የምናይበት መሥፈርት መሆን አለበት:: የሕወሀት/ኢህአዴግ ተጋዳዩች በወጣትነታቸው የትግል ሜዳ በገቡበት ጊዜ መቼም ያመኑበት የነፃነትና የመብት ጥያቄ አላቸው:: እነዚህ ብዙኃኑ አባላት በትግላቸው ደርግን ጥለው የሚያቋቁሙለት ሥርዓት ሕዝብን የሚበድል፣ የሰውን መብት የሚረግጥ፣ በሥልጣን ለመቆየት ማንኛውንም እርምጃ ለመውሰድ የሚችል እና መርህ አልባ ይሆናል ብለው አይጠብቁም:: ሥርዓቱ ይህን መልክ ይዞ ሲያዩት ደስተኛ ይሆናሉ ብሎ ማመን ወይም ከሥልጣን በሚገኝ ትንሽ ፍርፋሪ መክንያት (ሥራ፣ ደሞዝ ፣ ምናልባትም ጥሩ ቤት...) ጠቅላላ የታገሉለትን ጓዶቻቸው የተውለትን የነፃነትና የፍትህ ዓላማ እርግፍ አድርገው ይተውታል ማለት ይከብዳል:: እንደዚህማ ቢሆኑ ኖሮ ድርጅቱ የቀመለትን መርህ እያጣ ሲሔድ እንደዚህ በርካታ አባላቱ ትተውት አይሄዱም ነበር:: ስለዚህ እነዚህን ኃይሎች የዴሞክራሲያዊ ትግሉ አካል ናቸው ብሎ ማመን ይገባል:: በጊዜው የነበረን እምነት ግን ከዚያመ ይልቃል:: የሥልጣኑ ዋነኛ ተጠቃሚዎች የሆኑት የኢህአዴግ ከፍተኛ ካድሪዎች ቢሆኑ የራሳቸውን ጥቅም የሚያውቁና ከዚዜያዊ የሥልጣን ጥቅም ባሻገር መመልከት የማችሉ ናቸው ብለን አምነናል:: በ1997 ጠሚደረገወ ምርጫ እውነተኛና ዴሞክራሲያዊ መሆን እነሱንም ይጠቅማቸዋል ብለን ከምር አምነን ነበር::

ኢ-ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን በአመጽ ጥለወ የመጡ ኃይሉች ሕዝቡ በደል ሲበዛበትና ዴሞክራሲ ሲያጣ ወደ አመጽ ሊሄድ እንደሚችልና ይሄ ሌላው ቢቀር አሟሚታቸውን የማያሳምረው መሆኑን ለማወቅ የሚያስችል ጭንቅላት አያጡም የሚል ተስፋም ነበረን:: በእነዚህ ሁሉ ምክንያቶች የሰላማዊውና የምርጫው መንገድ ከጠትኛውም አማራጭ ይልቅ የተሻለውና ወደ እውነተኛ ዴሞክራሲና እውነተኛና ዘላቂ ሰላም የሚወስደን ብቸኛ መንገድ ነው ብለን በሙለ ልባችን አምነናል:: በዚህም ምክንያት የስብስቡ አጠቃላይ ጉልበት (Energy) መዋል ያለበት መጪውን ምርጫ በምን መንገድ ነወ እውነተኛ ፋክክር ያለበት፣ ለዴሞክራሲ በር ከፋች የሆነ ክስተት የምናደርገው በሚለው ላይ መሆን እንዳለበት፣ ለዚህም በተቃዋሚው ጎራ እነዚህ ሀሳቦች የበላይ ሀሳብ የሚሆኑበት መንገድ መሻት ላይ መስራት እንዳለበት እናምናለን::

ሐ. የድርጅት ጥያቄ

በሦስተኛ ደረጃ በጥቅለ የተመለከትነው ጥያቄ ለዚህ ዓይነት የፖለቲካ ትግል የሚያስፈልገው ምን ዓይነት ድርጅት ነው? የሚለውን ጥያቄ ነበር:: ይህም ጥያቄ እንዳለፋት ሁለት ጥያቄዎች በንድፈ ሀሳብ ደረጃም ሆነ በተግባር የሚጭራቸው ጉዳዩች አሉ:: የመጀመሪያው ጉዳይ ከላይ በተራ ቁጥር «ሀ» ላነሳናቸው አጠቃላይ የፖለቲካ ችግሮች መፍትሄ ነው ብለን ላስቀመጥነው መስመር የሚበጀው የፖለቲካ ድርጅት ምንዓይነት ነው የሚል ነው:: በዚህ ዙሪያ ወዲያውኑ የሚታየን ድርየቱ እምነት ላይ የተመሠረተ መሆን አለት ነው:: የፖለቲካ ድርጅት አንድ ዓይነት የፖለቲካ መሥመር የሚከተሉ ሰዎች የማሰባሰቡበት ከሆነ የመባሰቢያው መሠረት መሆን የሚችለው የፖለቲካ እምነት ብቻ ነው::

ዘውግ በመሠረቱ የአመለካከት ጉዳይ አይደለም:: የፖለቲካ አመለካከት አንድ ጭንቅላት ያለው ሰው አስቦና አመዛዝኖ በፍላጎቱ የሚይዘው የመረጠው አመለካከት ነው:: ማንም ሰው ከየትኛው ቤተሰብ፣ ከየትኛው ዘውግ፣ ወይም ከየትኛው የዘር ቀለመ (Race) ወይም የትኛውን ጾታ ይዛ እንደሚወለድ መምረጥ የሚችለው ጉዳይ አይደለም:: ስለዚህም እነዚህ ግለሰቡ ያለ ምርጫው የሚላበሳቸው የንነት መገለጫዎች የፖለቲካ ድርጅት መሰባሰቢያ መሥፈርት ሊሆኑ አይችሉም:: በዚያውም ልክ ደግሞ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በምንም ዓይነት በእነዚህ የማንነት መገለጫዎች ሰበብ በዜጎች ላይ ምንም ዓይነት በደል ወይም ጭቆና እንዲደርስ አይፈቅድም:: በእርግጥ በእነዚህ የማንነት መገለጫዎች ምክንያት በዚያ የፖለቲካ ማኅበረሰብ ወስጥ (አገር) የሚደርስ የተለየ በደል ወይም ጭቆና በሚኖርት ጊዜ ይህንን በደልና ጭቆና ለመቋቋም መሰባሰብና

መደራጀት ይቻላልም ተገቢም ነው። ነገር ግን መሠረታዊ በደሉ መነሻው ኢ-ዴሞክራሲያዉነት ሲሆንና በዚያ አገር ውስጥ ያሉ ሰዎች በሙሉ በዙህ ኢ-ዴሞክራሲያዉ ሥርዓት ሠለባ ከሆኑ ትግሉ በመጀመሪያ ደረጀ እነዚህን የዜግነት መብቶች የማግኘት የሁለመ ዜጋ ትግል ይሆናል። ስለዚህም በአንድ አገር ውስጠ ለዴሞክራሲ የሚደረግ ትግልን ለማቀናጀት የተፈጠረ ድርጅት የማሰባሰቢያ መሠረቱ ለዚህ ለዴሞክራበያዊ ሥርዓት መቆም ብቻ ይችላልስ። በዚያ አገር ውስጠ ሁሉም ዜጎች ከሚደርስባቸው ጭቆና በተጨማሪ የተለየ ጭቆና የሚደርስባቸው ኃይሎች ካሉና በዚያ መሠረት ከተደራጁ የዚህ አጠቃላይ የዴሞክራሲያዊ ትግል አካሎች ነው የሚሆኑት።

ይህ አጠቃላይ አመለካከት ግን ቀላልነቱ በአመለካከት ደረጀ ብቻ ነው። በኢትዩጵያ በዚህ ዙሪያ የነበረውና ከግራ ርዕዩተ ዓለም የተወረሰው ልምድ ዘውግን የፖለቲካ መሰባሰቢያ ዋና መሥፈርት አድርጎ የሚያይ ነው። ከዚህ በፊት በክፍል አንድ ወስጥ በዝርዝር ለማየት እንደተሞከረው የሕወሀት/ኢህአዴግ የፖለቲካ ኘሮጀክት ከአነሳሱም ይህን መሠረት አድርጎ የተነሳ ነው። በሥልጣን ላይ ከወጣም በኋላ ይህንን አመለካከት ከፋፍሎ ለግዣ ስልታዊ በሆነ መንገድ ተጠቅሞበታል። በዚህም አካሄዱ አምነውበትም ሆነ ለጥቅማቸው ሲሉ በሥሩ የተሰባሰቡትንና በኋላም ራሱ የፈጠራቸውን ድርጅቶችና የድርጅት አባሉችም በዚህ የተሳሳተ መሥመር ውስጥ ገብተውበታል። በየዘውጉ ላለው ንዑስ ዳታ ደግሞ ከፖለቲካ ንግድ የሚገኝ ጥቅም አለ ተብሎ ተታሰበ ምንም ቢሆን መሪ እንጂ ዝም ብሎ አባል መሆን ብዙ ቁሳዊ ጥቅም አያስገኝም መሪ ለመሆን ደግሞ የሚመቸው ብዙ ተፎካካሪ በሌለበት በራስ ዘውግ አጥር ሥር ሲኮን መሆኑ አያጠያይቅም። በዚህና በሌሎች የተሻለ የመርህ መሠረት ባላቸወ ምክንያቶች የተነሳ አብዛኞቹ ከዚህ ፖለቲካ ጽንፈኛ መገለጫዎች (የመገንጠል ጥያቄ) የፀዱ ናቸው ቢባልም ከላይ ባነሳነው የፖለቲካ ምንነት መርህ አንፃር ለዘውግ ዘለል ዴሞክራሲያዊ እንቅስቃሴ የማይመቹባቸው ብዙ ነገሮች አሏቸው።

ከዚያ በላይ ግን የሚነሳው የተግባር ጥያቄ ቀደም ብዬ እንዳልኩት በምርጫ 97 ጥሩ ፋክክር ለፍጠርና ሥርዓቱን ወደ ዴሞክራሲያዊነት ለግፋት የተቃዋሚ ድርጅቶች ትብብር አጥብቆ ይጠይቃል። የዚያኑ ያህል ግን የዓላማ ግልጽነትን፣ ከኢህአደግ ጋር ያለን የፖለቲካ ለዩነት በግልጽ ማስቀመጥን ይፈልጋል። የዚህ የዓላማ ግልጽነት ድርጅታዊ መገለጫው በዓላማ አንድነት ላይ የተመሠረተ ዘውግ ዘለል የፖለቲካ ስብስብ ከሆነ አንዱ በሌላ ወገኑ ደግሞ የድርጅቶችን ትብብር የሚሻው የፖለቲካ ትግል ከዘውግ ተኮር የፖለቲካ ድርጅቶች ጋርም አብሮ መሥራት የግድ ይላል። እነዚህን ሁለት በተቃርኖ የተቀመጡ አስፈላጊ ነገሮች ማጣጣሙ ነው እንግዲህ በአንዱ በድርጅት ዙሪያ

መመለስ ያለበት ጥያቄ:: ለዚህ ጥያቄ ስብስቡ የሰጠው መልስ ዘውግ ዘለል ድርጅቶችን በአንድ ላይ ማሰባሰብና ጠንካራ የፖለቲካ ድርጅት (እንደ አንድ ድርጅት ወይም የድርጅቶች ጠምረት) መመሥረት፣ በለላ በኩል ግን ዘውግ ተኮር ከሆኑ ተቃዋሚ ድርጅቶች ጋር ቢያንስ አርስ በእርስ መፎካከርን የሚቀንስ ስልታዊ የፖለቲካ ትብብር መፍጠር ግን እያደር እነዚህ ድርጅቶች ጋር (ከምርጫው በኋላ) በመርህ ላይ የተመሠረተ ውይይት ማድረግ የሚለው መንገድ ተመረጠ::

ከዚሁ ከድርጅት ዙሪያ ሳንወጣ የሚነሳው ሌላው ጉዳይ እነዚህን አመለካከቶች የሚያንፀባርቅ ሌላ አዲስ የፖለቲካ ድርጅት (ቀስተ ደመና) ማቋቋም ያስፈልጋል ወይ የሚባለው ጥያቄ ነው:: ይህ በጣመ ብዙ ያከራከረ ጉዳይ ነው:: የፖለቲካ ድርጅቶች አንደ አሸን የፈሉበት አገር ሌላ የፖለቲካ ድርጅት መፍጠር የበለጠ ነገሮችን ግልጽ ከማድረግ ይልቅ ውዥንብር ሊፈጥር ይችላል:: ሕዝቡ ያሉት ድርጅቶች ተባብረው እንዲሰሩና ኢህአዴግን ሊመክት የሚችል ጠንካራ ስብስብ እንዲፈጠር የሚፈለግበትና የሚጠበቅበት ጊዜ ሌላ ድርጅት መፈጠር ሁሉመ የራሱን ምሽግ መፍጠር የሚፈልገበት ስልጣን የሚደረግ መሯሯጥ ያስመስለዋል:: ይህ ደግሞ ፖለቲካውን ይጎዳዋል እንጂ አይጠቅመውም:: የምናመንባቸው የተለዩ ሀሳቦች ቢኖሩም እነኚህን ሀሳቦች በአንዱ ድርጅት ውስጥ ገብቶ ተቀባየነት እነዲያገኙ መግፋት ይሻለል የሚል አመለካከት በአንድ በኩል ሲኖር በሌላ በኩል ደግሞ በ1996 ማለቂያ ላይ በተቃዋሚ ድርጅቶች መሀከል ያለው ግኙነት ከፍተኛ መናቆር ውስጥ ያሉበት በመሆኑ በምንም ዓይነት ከአንዱ ኃይል ጋር ከወገንነ የሌላውን ተዓማኒነት እናጣለን:: ይህ ደግሞ በዋናነት አስፈላጊ ነው ብለን ያመንነው ጠንካራ የዘውግ ዘለል ድርጅቶች ሕብረትና ብሎም ውሕደት የመፍጠር ዓላማ ያሰናክላል:: ከዚህ በተጨማሪም እኛ መሠረታዊ ብለን የምናምንባቸውን ሀሳቦች ይፈጥራል ብለን በምናምነው ሕብረት ውስጥ አጠንክረን እንድንገፋቸውና ተቀባነት እንዲኖራቸው ለማድረግ ራሳችንነ በድርጅት መልክ ማዋቀሩ ይጠቅማለ:: የራሳችንን ድርጅት ማቆም ሌላም ጥሩ ጥቅም ይኖራል:: ቀደም ብሎ እንደተጠቀሰው የአገሪቱ ልሂቃን ከፖለቲካው ርቀዋል:: ለመራቃቸው ከሚሰጡት ምክንያት አንዱ ከእምነታቸው ጋር የሚሄድ ድርጅት አለመኖር ነው:: በእኛ የሚፈጠረው ድርጅት እስከ አሁን ከዳር ቆመው የነበሩ ልሂቃንን በተለይም በምሁራን አካባቢ ፖለቲካውን የመቀላቀል ፍላጎት ሊፈጥር ይችላል:: ከዚህ በፊት የነበሩት ድርጅቶች ላይ ከፍተኛ ጥርጣሪ እነዳለ ይታወቃል:: ይህን ጥርጣሪ ለመቅረፍ የቀስተ ደመና መፈጠር ጠቃሚ እና ለድርጅቱ መፈጠርም ተጨማሪ ምክንያት ይሆናል:: እነዚህንና መሰል ምክንያቶች በሰፊው ከመረመርን በኋላ የደረስንበት አቋም በሁለቱም

በኩል ያሉትን ጥቅሞችና ጉዳቶች አገናዝቦ ጉደቶቹን የሚቀንስና ጥቅሞቹን የሚያጎላ የተቀየጠ አቋም ነበር፡፡

በዚህ መሠረት የስብስቡ ዋና ዓላማ መሆን ያለበት በአገሪቱ ውስጥ በህጋዊ መንገድ የሚንቀሳቀሱ ዘውግ ዘለል ድርጅቶችን ማስተባበር መሆን እንዳለበት፣ ይህንን ማድረግ ካልተቻለ የቀስተ ደመና መፈጠር ጥቅም አጠያያቂ እንደሚሆን፣ በተለይ ያሉት ድርጅቶች ቀስተ ደመና ከማንም ያልወገነ በመሆኑም ማወቃቸው ለስብስቡ መፈጠር ብቻ ሳይሆን ከተፈጠረም በኋላ በዘላቂነት ለመቆየት ቀጥሎም ተዋህዶ አንድ ድርጅት ለመሆን ያለውን እድል እንደሚያስፋው በመተማመን ሌላው የማሰባሰብ ሂደት ጥሩ መስመር መያዝ ሲጀምር የቀስተ ደመናን የምሥረታ ሂደት አብሮ ማካሄድ ይገባል በሚል ተወሰነ፡፡ በመጨረሻም ከድርጅቶች ኅብረት የሚቋቋመውም ድርጅት ሆነ ቀስተ ደመና የሚከተሏቸው የድርጅት ኅብረት የሚቋቋመውም ድርጅት ሆነ ቀስተ ደመና የሚከተሏቸው የድርጅት መርሆዎች ምን መሆን አለባቸው የሚለው ነው፡፡ ይህ ጉዳይ በእኛ በኩል በጣም አትኩሮት ሰጥተን የተወያየንበትና መሠረታዊ እምነቶቻችን ብለን ከያዝናቸው የፖለቲካ አቋሞች ባይተለየ መንገድ አጽንኦት ሰጥተን የምንከራከርለት ጉዳይ ነው፡፡ ይኸውም የድርጅቱን የራሱን የውስጥ ዴሞክራሲ ይመለከታል፡፡ በኢትዩጵያ የፖለቲካ ታሪክ የግራ ርዕዩተ ዓለም ሥር የሰደደበት ቦታ ቢኖር በድርጅቶች አወቃቀርና የውስጥ አሠራር ላይ ነው፡፡ የግራ አመለካከት አይስማንም የሚለ ድርጅቶች እንኳን የድርጅት አወቃቀራቸውና አሠራራቸው ከግራ ተሞክሮ የተወሰደ ነው፡፡ ለዚህ አንዱ ምክንያት በፖለቲካ ፖርቲ የመደራጀት ታሪክ በአገራችን የተጀመረው በግራ አቀንቃኞች መሆኑ ነው፡፡ ቀደም ብዬ እንዳልኩት የሊበራል ዴሞክራሲ መርህን እንቀበላለን ብለው የሚያምኑ ሰዎች በንጉሡ ዘመን ቢሆኑ እንኳን የፖለቲካ ጫናውን ሙሉ ለሙለ ለአብዩተኞች ለቅቀው ነበር፡፡ ስለዚህ የፖለቲካ ድርጅት ሲባል የሚታወቁት አብዩታዊ ሆኑ አልሆኑ፣ ዘውግ ተኮር ሆኑም ዘውግ ዘለል፣ ለድርጅቱ መቋቋሚያ የሆኑ የውስጥ ደንቦች፣ የድርጅት መዋቅሮች ወዘተ ሙሉ በሙሉ እንኳን ባይባል የተገለጡት ከዚህ ቀደም ከነበሩ አብዩታዋ ደርጅቶች ነበር፡፡ በዚህ ዓይነት አደረጃጀት ደግሞ ከሌሎች አገሮች ተሞክሮ ብቻ ሳይሆን ከራሳህትን አገር ታሪክም በደንብ ያየነው ነው፡፡

አንዳንድ ሰዎች ይህንን ከድርጅቱ መዋቅር የተፈጠረ ችግር ሳይሆን ድርጅቶቹና ግለሰቦቹ ራሳቸው ኢ-ዴሞክራሲያዊ ወይም አብዩታዊ ስለሆኑ ነው፣ እውነተኛ ዴሞክራቶች ከሆኑ የተደራጁ የድርጅቱ መዋቅርና የውስይ ደንብ ያንን ያህል ለውጥ አያመጣም ብለው ይከራከራሉ፡፡ ይህ ግን ሩቅ የሚያስኬድ ክርክር አይደለም፡፡ በዴሞክራሲ የሥልጣን

ክፍፍል የሚኖር፣ አንዱ አካል ሌላውን ሊቆጣጠር የሚችልበት፣ ማንም ግለሰብ ወይም ቡድን አምባገነን የሚሆንበትን መንገነድ (ከሰዎቹ ማንነት ባሻገር) ለመዝጋት ነው:: በድርጅቱ ውስጥ ዴሞክራሲያዊ ያልሆነ ተቋም ደግሞ በመንግሥት ሥልጣን ላይ ሲወጣ ዴሞክራሲያዊ ይሆናል ብሎ መጠበቅ የዋህነት ነው:: ስለዚህም በድርጅቱ መዋቅር፣ የውስጥ ደንብ፣ በተለይ የአባላት መብት የሚገድቡ ነገሮች እንዳይኖር ከፍተኛ ጥንቃቄ ማድረግ እንደሚገባ ይታመናል:: በዚህም መሠረት ቀስተ ደመናም ሆነ የሚፈጠረው የድርጅቶች ትብብር በተቻለ መጠን ውስጡ ዴሞክራሲያዊ የሆነ፣ የአባላቱ የውስጥ መንፈስ ነፃ የሆነ፣ ለክርክርና ለልዩነት ቦታ የሚሰጥ ብቻ ሳይሆን አክብሮት ያለው፣ በምንም መልክ ማንም ሰው ያልተገደበ ሥልጣን እንዳይኖር የሚገታ፣ በድርጅቱ ውስጡ ባሉ የተለያዩ መዋቅሮች ውስጥ የእዝ ሰንሰለት ብቻ ሳየሆ የአሠራር ነፃነት የሰፈነበት፣ አንዳንድ ወሳኝ የሆኑ በነፃነት መሥራት ያለባቸው የድርጅት አካላት (ለምሳሌ የድርጅት ጋዜጦችና ሥነ-ጽሁፎች የሚወጣባቸው ተቋማት ወዘተ) ከድርጅቱ አመራር ነፃ ሆነው የሚዋቀሩ መሆን አለባቸው የሚል ጽኑ እምነት ነበርን:: በተለይ በግራ ድርጅቶች ውስጥ የምናያቸው የወስጥ ድርጅቶች አካሄዶች (በተለይ በግራ ድርጅቶች ውስጥ ነበርን ሰዎች አሁንም በአገሪቱ ውስጥ ባሉ ድርጅቶች ውስጥ አንድ ሰው ወይም ጥቂት ሰዎች ፈላጭ ቆራጭ ሆነው የሚሰሩበት ሁኔታ) በፍጹም መቀጠር አለባቸው ብለን አምነናል:: ይህን በቀስተ ደመና ላይ መንፀባረቅ ያለበት ብቻ ሳይሆን ከዚያም በላይ ድርጅቶቹ ሕብረት ውስጥ እንዲንፀባረቅ መታገል አለብን የሚል ጽኑ እምነት ነበርን::[27]

እንግዲህ በእነዚህ ሦስት አጠቃላይ ጉዳዩች ላይ በተደረጉ ውይይቶችና ከፖለቲካ ጥያቄው ውጪ የድርጅቱ የኢኮኖሚና የማኀበራዊ ፖሊሲ በጥቅሉ የማኀበራዊ ዴሞክራሲ (Social Democracy) ቅኝት እንደሚኖረውና በዚህም ቅኝት ዋና ዋና መገወጫዎች ላይ ከተስማማን በኋላ ነበር ወደ ተግባራዊ ሥራ የገባነው:: ይህ ተግባራዊ ሥራ በአገሪቱ ወስጥ ያለት ን ዘውግ ዘለል ድርጅቶች አቋም መመርመርና በጋራ መሥራት ይችላሉ የሚባሉትን በማነጋገር የድርጅቶቹ ሕብረት የሚፈጥርበትን የመጀመሪያ ደረጃ እንቅስቃሴ መጀመር ነበር::

---

[27] በዚህ ላይ ቀስተ ደመና የነበረውን ዝርዝር ሃሳብ በቅንጅቱ ውሕደት ጊዝ በጽሁፍ ተዘጋጅቶ ለውህደት አመቻች ኮሚቴው ቀርቧል:: የቅንጅቱ አባላትም ከወሕደቱ በፊት እንዲወያዩበት በቀስተ ደመና ድረ-ገጽ ላይ ወጥቷል:: ይህን የውስጥ ድርጅት ነፃነት በሚመለከት እኔ ራሴ እገፋው የነበር ፀረ-ዴሞክራሲያዊ ማዕከላዊት አቋም ነበር:: በእኔ እምነት አንድ የፓርቲ አባል ድርጅቱ አላጫ ድምጽ ያሳለፈውን ወሳኔ በፍጹም የማያምንበት ከሆነ ከፓርቲው በአቋም ተለይቶ የራን አመም በሕዝብ ፊት (in Public) የማቅረብና የመከራከር መብት ሊኖረው ይገባል:: የድርጅቱ ተመራጭ ከመሪያቸው መለየት ይቻላሉ የሚል ነበር::

3- ቅንጅቱን ለመፍጠር ቀስተ ደመና የጀመረው እንቅስቃሴና የገጠሙት ችግሮች

ቀስተ ደመና መስራቾች የዘውግ ዘለል ድርጅቶችን ሕብረት ለፍጠር ተግባራዊ እንቅስቃሴ የጀመርነው በ1996 ክረምት ነበር። በጊዜው ኘሮፌሰር መስፍን እና እኔ1997 ምርጫን በሚመለከት የሰቪክ ማኅበረሰቡ ሚና በሚል ርዕስ ላይ ንግግር እንድናደርግ ዋሽንግተን ዲሲ በሚገኘው የአንድ ኢትዩጵያ ሬዲዩ ባለቤት ተጋበዝን ነበር። በዚህ ወቅት የሕብረቱ የመጀመሪያ ጉባዔ በዋሽንግተን አካባቢ እንደሚደረግ ይታወቅ ነበር። የቀስተ ደመና መስራቾች ይህንን አጋጣሚ እንድንጠቀምበትና እዚያ ለስብሰባ ከሄዱት በአገር ወስጥ ከሚንቀሳቀሱ ድርጅቶች ጋር ግንኙነት አንድንፈጥርና ያለውን ዓላማ በሚመለከት አጠቃላይ ወይይት እንድናደርግ ኃላፊነት ሰጡን። በሁላችንም አእምሮ ውስጥ ያለውናጥንቃቄ ያስፈልገዋል ያልሆነው በምንም ዓይነት ሕብረቱን ለማፍረስ የሚደረግ እንቅስቃሴ እንዳልሆነና ማድረግን ነበር። ሁለተኛ በተቃዋሚ ድርጅቶች ውስጥ ያለውን የጥርጣሬ መንፈስ ከግምት ከማስገባት በተቻለ መጠን የእኛ ሥራ ሕብረቱ እንዲፈጠርና ከተፈጠረም በኂላ በሥራ ማገዝ እንጂ ያለውን አመራር ለተካት ወይም ለመነካካት ምንም ዓላማ የሌለን እንደሆነ እንዲያውቁት በቀጥታም ባይሆን በተዘዋዋሪ መንገድ መንገሩ ተገቢ እንደሆነ ነበር። በስብስቡ መጀመሪያ ደረጃ መወያየት ይገባል ተብሎ የታመነው ኢዴአፖ-መድኅንን እና መኢአድን ነበር። በዚህ ጊዜ መኢአድ በሕብረትም ጉባኤም ላይ እንደማይገኝና አመራሩም ወደዚያ እንዳልሄደ ስናወቅ ከዚህ የቀሩት አባሎቻችን ውስጥ ሁለቱ የመኢአድን አመራር እንዲያናግሩ እኔና ኘሮፌሰር መስፍን ዋሽንግተን እንደሄደን የኢደአፖ ኘ መድኅን አመራርን እንድናነጋግር ተወሰነ። ሌሎች ድርጅቶችን የእነዚህ የሁለቱ ትላልቅ ድርጅቶች አዎንታ ከተገኘ በኂላ ማናገሩ ይሻላል በሚል ተስማማን።

በመሠረቱ መመሥረት አለበት ብለን ያሰብነው ቅንጅት ከመነሻው ሁለት መስርቶችን ያሟላ መሆን አለበት ብለናል። እነዚህመ አንደኛ ድርጅቱ ዘውግ ዘለል (ሕብረ ብሄራዊ) መሆን አለበት ፤ ሁለተኛ ድርጅቱ በአገሪቱ ሕግ መሠረት ተመዝግባ የሚንቀሳቀስና በምርጫ 97 ለመወዳደር የተዘጋጀ መሆን አለበት። እነዚን ሁለት መሥፈርቶች የሚያሟሉ ድርጅቶች በሙሉ ማነጋገር ብቻ ሳይሆን የቅንጅቱ አካል እንዲሆኑ መጣር አለብን የሚማል ጽኑ እምነትም ነበረን። ይበህንን ስንወሰን ግን ከመሪት ተነስተን አልነበረም። በመጀመሪያ በአገሪቱ ውስጥ የሚንቀሳቀሱ ዘውግ ዘለል ድርጅቶችን ኘ ሮግራሞችን በሙሉ ፈልገን ለማየት ሞክረናል። እነኝህን ኘሮግራሞች መርምረን በአንዳንድ ዝርዝር የፖሊሲ ጉዳዩች ላይ የሚኖሩ ልዩነቶች ካልሆኑ በስተቀር በመሠረታዊ እምነት ደረጃ ሁሉም የሚያምኑባቸው ተመሳሳይ እምነቶች አሏቸው።

በተለይ ከላይ በተጠቀስነው የአገሪቱን የፖለቲካ ችግርና መፍትሄው በሚመለከት ባቀረብነው ትንተና ላይ በዙ ችግር ያለባቸው አልሆኑም። በዚህም በፊት በሽምግልናችን ወቅት እንደተረዳነው ቅንጅቱን በመፍጠር በኩል የሚኖረው ችግር የአመለካከት ልዩነቶች ሳይሆኑ ከዚያ ውጭ ያሉ በድርጅቶች ውስጥና መካከል ያሉ ፋክክሮችና የግለሰብ ሹክቻዎች ሊሆኑ እንደሚችሉ ገምተናል። ለዚህም ጥንቃቄ ማድረግ እንዳለብንና በተለይም ደግሞ እኛ እራሳችን ከዚህ አንፃር የችግሩ አካል እንዳልሆን መጠንቀቅ እንዳለብን ተግባብተናል።

ሁለታችን ወደ አሜሪካ ከመሄዳችን በፊት የመኢአድን አመራር ለማነጋገር ቀጠሮ የያዘው ቡድን በአጭር ቀጠሮ ተገናኝቶና በዋና ዋና ጉዳዩች ላይ ተነጋግሮ የድርጅቱ መሪዎች ደህንነት ተነሳሽነት (initative) በጣም እንደሚደግፉትና በቀስተ ደመና ሰዎች ጋርም ሙሉ ለሙሉ ለመተባበር ፈቃደኞች እንደሆኑ ይነግሩናል። ለዝርዝር ውይይት እኛ ከአሜሪካ ስንመለስ ከሌሎች ድርጅቶችም የሰማነውን ካጣጣምን በኋላ በሰፊው ለመገናኘት ተስማምተው ይለያያሉ። ይህ ለመንገዳችን ጥሩ ስንቅ ነበር። አሜሪካ በደረስንበት ጊዘ የሕብረቱ ጉባዔ ሲጀምር አንድ ሁለት ቀናት ነበር የቀረው። በዚህ ጊዜ በዋናነት በሄድንበት ዝግጅት ጋር በተያያዘ ካልሆነ በስተቀር በፖለቲካ ጉዳይ ከማንም ጋር አልተወያየንም። ጉባዔው እንደተጠናቀቀ የጉባዔውን ውጤት በዝርዝር ሰማን። ኢዴአፖ-መድኅን የሕብረቱ አካል እንደማይሆንም አወቅን። ከዚህ በኋላ ድርጅቱን ወክለው ሄደው ከነበሩት ውስጥ ዶ/ር አድማሱንና ልደቱን አገኘናቸው። ከእነሱም ስለ ሕብረቱ ጉባዔ ውጤት ከሰማን በኋላ ድርጅቱን ወክለው ሄደው ከነበሩት ውጤት ከሰማን በኋላና በሐብረቱ ወስጥ እንደማይቀጥሉ ካወቅን በኋላ ነበር እኛ በኩል ያለንን ሀሳብ ገለጽን። በሁለቱመ በኩል የነበረው ስሜት በጣመ የመደሰት ብቻ ሳይሆን ምናልባት በመኢአድ በኩል ችግር ይፈጠር ይሆን ወይ በሚል ሥጋት ነበር። ይህም ችግር ይሆናል ብለን እንደማናስብ ነገርናቸው በቶሎ ወደ አገር ተመልሰን ይህን ስራ እንድንጀምር ተስማምተን ተለያየን ።

ከዚያ በኋላ አሜሪካን አገር ከምናውቃቸው ጓደኞቻችን የፖለቲካ ጉዳዩን በቅርብ ይከታተላሉ ከምንላቸው ጥቂት ሰዎች ጋር በእኛ ሀሳብ ላይ ውይይቶችን አደረግን። በዚህ ውይይት ውስጥ በአሜሪካ የተመሠረተውን የሕብረቱን አካሄድ የሚግፉ ኃይሎች የተወሰነ ተቃውሞ የገጠመን ሲሆን ሕብረቱ ሩቅ አይሄዱም ብለው ከሰጉ ኃይሎች ደግሞ የድጋፍ ድምጽ አገኘን። ከሁሉመ በላይ ግን በተለይ የቀስተ ደመና ዓይነት ድርጅት መፈጠር አለበት ብለው የሚያምኑ የተወሰኑ ሰዎች ዝም ብሎ ድጋፍ ሳይሆን እንዲህ ዓይነት ድርጅት ከተመሠረተ በሙሉ ልባቸው አብረውን እንደሚሠሩ ነገሩን።

ይህም የጀመርነውን መሥመር ትክክለኛነት በመጠኑም ቢሆን አስረገጠልን፣ አበረታታንም፡፡ ከአሜሪካ መልሰ በቀጥታ የገባነው ከሁለቱ ድርጅቶች ወጪ ያሉ ሌሎች ዘውግሀዘለል ድርጅቶችን ፈልጎ ማነጋገር ነበር፡፡ በዚህም ዙሪያ በመጀመሪያ ያነጋገርነው በኢድህ ስም የሚንቀሳቀሰውን ድርጅት ነበር፡፡ በጊዜው የኢድህ ዋና ፀሐፊ በአሜሪካው ጉባዔ ለመሳተፍ መሄዱንና ከፈለግን ከሌሎቹ ጋር መነጋገር እንደምንችል በተነገረን መሠረት ከአገር ወስጥ የነበረወን የኢድህ አመራርን አገኘን፡፡ ከብዙ ውይይት በኋላ በሀሳቡ እንደሚስማሙበት፣ ነገር ግን የድርጅቱ ፀሐፊ ከአሜሪካን አገር የደረሰበትን ሳናውቅ ማለትም ድርጅቱ ሕብረቱ ውስጥ መግባት አለመግባቱን ሳናውቅ የመጨረሻ ወሳኔ ልንነገራችሁ አንችልም አሉን፡፡ ከፀሐፊያቸው ጋር ያንኑ ዕለት በስልክ ተገናኝተው በነጋታው ውጤቱን እንደሚስታወቁንም ነገሩን፡፡ በማግስቱ በሕብረቱ ውስጥ መግባት ብቻ ሳይሆን የኃላፊነት ቦታም እንዳላቸው አስታወቀወን ከእነሱም ጋር የነበረው ግንኙ ነት በዚህ ተቋጨ፡፡

ከዚያ ቀጥሎ ያነጋገርነው ከኢዴአፓ ተገንጥለው መኢዴፓ የሚባል አዲስ ድርጅት የጠሩትን ሰዎች ነበር፡፡ ከእነሱ ጋር አንድ ሁለት ጊዜ ከተነጋገርን በኋላ በእነበ በኩል በኢዴፓ አመራር ላይ በተለይ ልደቱ በተመለከተ ብዙ ችግር እንዳላቸው፣ በእነሱ እይታ በእነሱና በኢዴፓ መሀል የተፈጠረውን ችግር እንዳላቸው፣ በእነሱ እይታ በእነሱና በኢዴፓ መሀል የተፈጠረውን ችግር ነግረውን የችግሩ ዋና ምክንያት የልደቱን መሠረት እንደሆነና በፍጹም ሊታመን እንደማይገባው አጽንኦት ሰጥተው ነበር ነበር የተናገሩት፡፡ ቢሆንም ግን ተባብሮ ከመታገል ውጭ አማራጭ የለም ብለው እንደሚያምኑ ስለዚህም ቅንጅቱን ለቀላቀል ፍላጎት እንዳላቸውና በዝርዝር ጉዳዩች ላይ ለወያየት ፈቃደኛ እንደሆኑ ነገሩን፡፡ በመጨረሻም ያነጋገርነው ድርጅት የኢትዩጵያ ዴሞክራቲክ ሊግ (ኢዴሊ) የሚባለውን ነበር፡፡ እንደሚታወቀው ኢህአዴግ በ1993 እኔና ኘሮፌሰር መስፍንን የከሰሰን ኢዴሊ የሚባል ድርጅት በሕቡዕ ፈጥረዋል ብሎ ነበር፡፡ እኛ በዚያን ጊዜ ድርጅቱ በምሥረታ ላይ ስለነበረው ነው መሰለኝ የኘሮግራማቸውን ረቂቅ ሰዎች እንዲያዩላቸውና ሀሳብ እንዲሰጧቸው ለጥቂት ሰዎች አሠራጭተው ነበር፡፡ በአጋጣሚ ይህ ረቂቅ በእኔና በኘሮፌሰር መስፍን ቤትም ስለተገኘና ይህም በኢህአዴግ ወርቃማው የፍትህ ዘመን ትርጓሜ መሠረት የሚያሳጠው «ሕገ-መንግስታዊውን ሥርዓት በኃይል ለቀየር ኢዴሊ የሚባል ነገር አቋቁመዋል» የሚል ነበር፡፡ በእውነቱ በዚያን ጊዜ እኛ እንኳን አባል ልንሆን የድርጅቱ አባሉች እነማን እንደሆኑም አናውቅም ነበር፡፡[28]

---

[28] በጊዜው መርማሪያችን የነበረው መቶ አለቃ ስለ ድርጅቱ ቃል እንድንሰጥ ጠይቆን ምንም እንደማናወቅ ስነግረው እሱ ድርጅቱ ማን አንደሆነና ምርጫ ቦርድ ተመዝግቦ እንደሆነ ለጠየቅ ሄጀ የድርጅቱ መሥራቾች የአባሎቻቸውን ስም ዝርዝርና ፊርማማ አያይዘው ማመልከቻ ማስገባታቸውን ሰማሁ አለኝ፡፡ ይህንንም ብሉ ግነ ድርጅቱን መሥርታችኋል ብሎ አቃቤ ሕግ ከሰሰን፡፡

ለማንኛውም ይህ ድርጅት በሕጋዊነት መመዝገቡን ስላወቅን አመራሩን ፈልገን እንደዚሁ በሰፊው ተወያየን፡፡ ድርጅቱ በዚያ ወቅት በ1997 ምርጫ ለመሳተፍ ሀሳብ ያልነበረው ቢሆንም ይህ ስብስብ ጥሩ ሊሆን እንደሚችልና በአመለካከት ደረጃ ሊኖሩ የሚችሉ ልዩነቶችን ማጥበብ ከተቻለ ቅንጅቱን ለቀላቀልም ሆነ በምርጫው ለሳተፍ ፍላጎት እንዳላቸው አሳወቁን፡፡

የሚቀጥለው ሥራ ከእነዚህ ድርጅቶች ጋር ያገኘነውን ፈቃድ ይዘን ለመጀመሪያ ዙር ወይይት ቀጠሮ መያዝ ነበር፡፡ ከዚያ በፊት ግን ሁለቱ ትልልቅ ድርጅቶች ማለትም መኢአድና ኢዴአፓ-መድህን በአምስቱ ድርጅቶች ዙሪያ ያላቸውን ሀሳብና አስተያየት ማወቁ ይጠቅማል በሚል ይህንኑ አቅርበን በመኢአድ በኩል ምንም ችግር እንደሌለ ተገልጸን፡፡ በኢዴአፖ መድህን በኩል ግን የመኢዴፖን መግባት በጣም እንደሚቃወሙትና ለቅንጅቱ እንደማይጠቅሙ ነገር ግን ዝርዝር ምክንያቶቻቸውን አራቱ ድርጅቶች ከተሰበሰቡ በኋላ እንደያሚቀርቡና የአራቱን ወሳኔ እንደሚቀበሉ አስታወቁ፡፡ በዚህም መሠረት የመጀመሪያው ውይይት የአራቱ ድርጅቶች ከተሰበሰቡ በኋላ እንደሚቀርቡና የአራቱን ወሳኔ እንደሚቀበሉ አስታወቁ፡፡ በዚህም መሠረት የመጀመሪያው ወይይት የአራቱ ድርጅቶች አመራሮች በአራት አራት በው ተወክለወ እንዲደረግና ስብሰባወም በሰሜን ሆቴል እንዲሆን ተወሰነ፡፡[29] በቀስተ ደመና መሥራቾች በኩልም ለስብሰባው መነ የሚሆኑ የመንደርደሪያ ሀሳቦች ተዘጋጁ፡፡

በስብሰባው ወስጥ ከመግባታችን በፊት እንቅፋት ሊሆኑ ይችላሉ ብለን ያሰብናቸውና የተዘጋጀንባቸው ጉዳዩች ነበሩ፡፡ ግን ብዙ የጭብጥ (Substance) ልዩነቶች ይኖራሉ አላልንም፡፡ በዚህ ላይ ቀስተ ደመና በኩል ሁኔታዎች እንደ አመጣጣቸው ከመቀበልና ከመመለስ ውጪ ብዙ የምናደርገው ነገር እንደሌለ እናውቅ ነበር፡፡ ግን ቢያንስ የስብሰባውን የሞራል መሠረት ከፍ ማድረግ በጥቃቅን ግለሰባዊ ሽኩቻዎች ምክንያት ሊነሱ የሚችሉ አስፈላጊ ግጭቶችን ለማስወገድ ይጠቅማል የሚል ግንዛቤ ነበረን፡፡ በተግባር ግን ይህንን እንዴት እንደምናደርገው አልተወያየንም፡፡ ለዚህ ተግባራዊ ምላሽ በድንገት የሰጠን ኘሮፌሰር መስፍን ነበር፡፡ ሰብሰባውን እንዴት እንደምንጀምር እየተጠባበቅን እያለን እሱ እጅ ለእጅ ሁላችንም እንድንያያዝ አድርጎ ስብሰባውን በፀሎት አስጀመረው፡፡ ማንም ያቅማማ አልነበረም፡፡ ፀሎቱም አጠቃላይና የስብሰባውን የሞራል መሠረት ማስቀመጥ ነበር፡፡ በፀሎት ላይ ካነሳናቸው ሀሳቦች ውስጥ ትዝ የማለኝ «በዚህ ስብሰባ ከራሳችን የግል ጥቅም፣ ከጠባብ የድርጅት ፍላጎት በላየ ሀገርንና ሕዝብን

[29] ይህ ሁሉ ሲሆን ቀስተ ደመና እንደ ድርጅት አልተፈጠረም፡፡ የድርጅቱ ምዝገባ ከቅንጅት መፈጠር ጋር ይሆናለ ተብሎ ለተወሰነ ይህን የስብሰባ ውጤት መጠበቅ ነበረበት፡፡ ሦስቱ ድረጅቶችም ይህንን ያውቃሉ፡፡

አስቀድምን በንጹህ ልብ እንደንወያይ ልቡና ስጠን» የሚል ቃል በቃልም ባይሆን እንዲህ ዓይነት አንድምታ ያለው ጸሎት ነበር፡፡ እዚህ ላይ ጠቅሼ ማለፍ የምንፈልገው የኘሮፌሰር መስፍን የሞራል ከፍተኛ ቦታን ይዞ መቅረብ (Moral High Ground) በተለይ ቅንጅቱ እስከሚመሠረት ድረስ በተለያዩ ቀናት በነበሩበትና ረጅም ሰዓታት በፈጁት ከአንድ ወር በላይ በወሰዱት 16 ስብሰባዎች በተለይ ጠንካራ አቋሞችን ለማለዘብ ያደረገው አስተዋጽዖ ቀላል እንዳልነበረ ነው፡፡

በእነኝህ ሰብሰባዎች በጣም ብዙ ጉዳዩች ስለተነሱ ሁሉንም መዘርዘሩ ብዙ ጠቀሜታ የለውም፡፡ ቅንጅቱ አንድ ቀን ከእነኝህ ስብሰባዎች ቃለ ጉባዔዎች በመነሳት የራሱን ዝርዝር ታሪክ ሲጽፍ በዝርዝር ያቀርበዋል የሚል እምነት አለኝ፡፡ ይህ ጽሁፍ ከተነሳበት ዓላማ አንፃር ግን ዋና ዋና በምንላቸው በተለይ በልዩነት ምክንያት በነበሩት ጉዳዩች ላይ ብቻ አተኩራለሁ፡፡ የቅንጅቱ የመሰባሰቢያ መስፈርቶች ባለፋት ገጾች የጠቀስኳቸው ሁለቱ፣ ማለትም ሕብረ-ብሔራዊነትና በምርጫው መሳተፍ የሚለት ብዙ አላከራከሩም፡፡ በዚህ ዙሪያ የነበረው ክርክር ከዘውግ ተኮር ድርጅቶች ጋር ምርጫውን በሚመለከትና ከዚያም በኋላ የሚኖረውን ግንኙነት ምን መሆን አለበት በሚለው ላይ ነበር፡፡ ይህም ቢሆን በመርህ ደረጃ ሳይሆን በኢህአዴግ ኘሮፖጋንዳ «ፀረ-ብሔር/ብሔረሰብ» በሚል ጩኸት ቢበዛና ይህም በተቃውሞ ድርጅቶች ከተደገመ በሕዝቡ ዘንድ በቅንጅቱ ላይ እውነት ያልሆነ ስሜት እንዳይፈጥር የሚለው ነበር፡፡ ይህንንም ቢሆን ቅንጅቱ በብሔር እኩልነት ላይ ያለው አቋም ግልጽ እስከሆነ ድረስና በዚህ ዙሪያ ምንም ብዥታን የማይፈጥር እስከሆነ ድረስ ይህንን ዓይነት ኘሮፖጋንዳ መመልከት ሊቸግረን አይገባም፣ ከዚያ በተጨማሪ ግን በተቃውሞው ጎራ ካሉት ዘውግ ተኮር ድርጅቶች ጋር በምርጫም ዙሪያ በመተባበር እንደምንፈልግ በተግባር ማሳየት አለብን፡፡ ለዚህም አዎንታዊ እርምጃዎች መውሰድ አለብን የሚለው መከራከሪያ አሳማኝ ነበር፡፡ ከዚህ ጋር በተያያዘ ግን በተለይ በኢ.ዴ.ሊ. በኩል በግለሰብ መብትና በቡድን መብት ዙሪያ ሊኖረን ስለሚገባው አቋም በተለይም «የሊበራል ዴሞክራሲ» መርሆች ይህንን የብሄር/ብሔረሰብ ጥያቄ በአመርቂ መልኩ አይመልሰውም በሚል ሰፊ የንድፈ ሀሳብ ልዩነት ቅንጅቱን ለመመሥረት እንቅፋት የሚሆን አይደለም፣ ቅንጅቱም ውሁድ ድርጅት ሳይሆን የድርጅቶች ጥምረት ነው፡፡ ስለዚህ ወደፊት በሰፊው ውይይት ይደረግበታል ለጊዜው ግን ይታለፍ ተብሎ ታልፏል፡፡ በነገራችን ላይ የቅንጅት ምሥረታ ውይይት ከሚካሄድበት ወቅት ቀደም ብሎ ኢዴአፓና መኢአድ ውህደት ለመፍጠር ረጅም ጊዜ የፈጀ ሙከራ ባደረጉበት ጊዜ የሁለቱን ድርጅቶች ኘሮግራሞች አዋህደው ስለነበር የኘሮግራወዋ ጉዳዩች ላይ የሚነሱትጥያቄዎች ብዙውን ጊዜ በቀስት ደመናና በኢ.ዴ.ሊ. በኩል/በተለይ ግን በኤዲ.ሊ. በኩል ነበር የሚቀርቡት፡፡ ቀስተ ደመና ቀድሞውኑም የሁለቱን ድርጅቶች

ፕሮግራሞች በዝርዝር ተመልክቶት ስለነበር ያቀረቡት የፕሮግራም ማስማሚያ ነጥቦች አላስቸገሩንም ነበር።

በመነሻ ፕሮግራም ደረጃ የነበሩ ውይይቶች በስምምነት ከተቋጩ በኋላ ቀጣዩ ውይይት የነበረው በድርጅቱ መዋቅርና በአመራር አስተዋጽኦ ላይ የነበረው ነው። በዚህ ላይ የነበሩት ጥያቄዎች የመጀመሪያውን መዋቅርን የሚመለከተው ሲሆን በዚህም ላይ በአመራር ደረጃ የበላይ አካል የሚሆነው ፖሊስ አውጭው አካል የላእላይ ምክር ቤት እንደሚሆንና ከዚህ የላእላይ ም/ቤት የተውጣጣ ሥራ አስፈፃሚ የዕለት ከዕለት የድርጅቱን እንቅስቃሴ እንዲያካሂድ ተወሰነ። ከዚያ በኋላ ትንሽ ሊያጨቃጭቅ ይችል የነበረው በአመራሩ ውስጥ የሚኖረው የድርጅቶች ውክልና ጉዳይ ነበር።

በቀስተ ደመና በኩል የቀረበው ቀስተ ደመናና ኢዴሊ ውክልና ይኑራቸው የሚል ነበር። ነገር ግን በስብሰባው ላይ በቶሎ እንደታዘብነው የድርጅቱ ችግር የሚሆነው የሁለቱ ድርጅቶች ፍትጊያ መሆኑን ሁሉም፣ በተለይም የሁለቱ ድርጅት አመራሮች በመገንዘባቸው የአዲሶቹ ድርጅቶች በሁለቱ መሀል ገብተው የሚያስማሙ ፍራሾች ሊሆኑ እንደሚችሉና ይህን እንደሚያደርጉ እንደረዳቸው ደግሞ በአመራሩ ወስጥ እኩል ቢሳተፉ ይሻላል የሚል ስሌት ነበር። ከዚያ ወጭ ግን «የእኩልነት» መርህ እኩል ባይሆኑ ድርጅቶችም መሀል ቢሆን ለጆሮ የሚጥም ነገርም ስላለው ሁሉም በእኩልነት መርህ ቢሆን ይሻላል በሚል አዎንታዊ ስሜት ላእላይ ምክር ቤቱ ወስጥ አራቱም ድርጅቶች በአራት አራት ሰው እንዲወከሉ ግን ለድምጽ መስጠት እንዲያመች ሊቀመንበር የሚሆነው ሰው በሁሉም መጀመሪያ ተመርጦ እሱ የመጣበት ድርጅት በአምስት ሰው እንዲወከል ተወሰነ። በሥራ አስፈፃሚው በኩል ሥራ አስፈፃሚው ሰባት ሰው እንዲኖረው ከዚህ ውስጥ ኢዴሊ አንድ ሰው ሲኖረው ሌሎቹ ሦስት ድርጅቶች ከላዕላይ ምክር ቤቱ የሚወጡ ሁለት ሁለት ሰዎች እንዲኖራቸው ተወሰነ። እዚህ ድረስ ውሳኔዎቹ በጣም አጨቃጫቂ አልነበሩም። በአመራር ደረጃ ትንሽ ጭቅጭቅ የነበረው የድርጅቱ ሊቀመንበር ማን ይሁን? ለምን ያህል ጊዜስ ያገልግል የሚለው ጥያቄ ነበር።

በቀስተ ደመና በኩል በእድሜም፣ በእኛ ግምት በነበረው የድርጅቱ ጥንካሪም የመጀመሪያው የቅንጅቱ ሊቀመንበር ኢንጅነር ኃይሉ ሻወል ቢሆኑ ይሻላል በሚል እምነት ነበረን።[30] በኢዴአፖ መድኅን በኩል በተለየ በልደቱና በሙሼ በኩል ይህንን ሀሳብ

[30] ይህንን አቋም ስንወስድ በኢዴአፖ-መድኅን በኩል የሚቀርቡት የተቃውሞ መከራከሪያዎች ምንም መሠረት የላቸውም ከሚል አልነበረም። እሱን አለማድረግ ግን ከጥቅሙ ጉዳቱ ያመዝናል ከሚል ነው። በእኛ በኩል የኢንጅነር ኃይሉን የአመራር ችሎታና ብቃት ልንመዝን የምንችልበት ምንም መነሻ

አጥብቀው ይቃወሙት ነበር፡፡ የመጀመሪያ ምክንያታቸው የዚህ ድርጅት የመጀመሪያው መሪ ከአማራው ብሄር የመጣ መሆን የለበትም፡፡ ይህ አስፈላጊ ስሜቶችን በአንዳንድ ብሄር/ብሄረሰቦች ዘንድ ሊፈጥር ይችላል፣ ይህ ደግሞ በምርጫው ወቅት ይጎዳናል የሚል ነው፡፡ በቀስተ ደመና በኩል ላለነው ሰዎች ይህ በጣም አሳማኝ አልነበረም፡፡ ዘውግ-ዘለል የሆነ ራዕይ ይዘን ቀርበናል የምንል ሰዎች የድርጅቶችን መሪ ለመምረጥ መስፈርቱ በምንም ዓይነት ዘወግ መሆን የለበትም፡፡ ይህ ዋና መርሃችንን መጣስ ነው የሚል ጠንካራ ክርክር ነበረን፡፡ በሁለተኛ ደረጃ የቀረበውና (ይህ ግን በትንሽ ስብስብ ውይይቶች (Lobbying) ላይ ነበር የሚነሳው) በግልጽ ለመወያየት የቸገረው በአቶ ኃይሉ ስብእና ላይ የሚቀርቡ ሂሶች ነበሩ፡፡ በዚህ ዙሪያ የተነሱት ግለሰባዊ የአመራር ዘይቤ (የንግድ አመራርንና የፖለቲካ አመራርን አለመለየት)፣ ለልዩነት ትእግስት ማጣት፣ ግትርነት፣ ለሕዝብ የሚቀርብ ንግግር ላይ አለመጠንቀቅ እና መሰል ፀባዩች ትብብሩን ገና ከመነሻው ችግር ውስጥ ይከቱታል፡፡ እነዚህን ፀባዮች ደግሞ በተለያዩ አጋጣሚዎች (በተለይ በሁለቱ ድርጅቶች የውህደት መከራ ወቅት) አይተናቸዋልና የምናወራውን እናውቃለን፣ ከመሪት ተነስተን አይደለም የሚል ክርክር ነበር፡፡

በእነኚህ ጉዳዩች ላይ ብዙ የስብሰባ ወጪ ውይይቶች ይካሄዱ ነበር፡፡ በተለይ አቶ ኃይሉን በግል ለማናውቀው ሰዎች እነዚህን የሰማናቸውን ችግሮች እውነተኛነት ከሌላ ወገንም ማረጋገጥ ስለፈለግን ለስብሰባው በመኢአድ የተወከሉትን አንዳንድ አባሎች በእነዚህ ጥያቄዎች ዙሪያ አወያይተን ነበር፡፡ በአቶ ኃይሉ የአስተዳደር ዘይቤ (Management Style) ላይ የሚቀርቡ ሂሶች እውነትነት እንዳላቸው፣ ግን የዚያኑ ያህል ጠንካራ ጎኖች እንዳሉት፣ መኢአድን ከወደቀበት አንስቶ በአጭረ ጊዜ በእርግጥ ጠንካራ ሊባል የሚችል፣ በጥቂት የአማራ ዞኖች ታጥሮ የነበረን ድርጅት በሁሉም የአገሪቱ ክልሎች (ምናልባት ከጋምቤላና ከሶማሌ ክልል በስተቀር) በአጭር ጊዜ ያስፋፋው በተወሰነ ደረጃ በዚህ የአስተዳደር ዘይቤ እንደሆነ፣ ግትርነቱንም በተመለከተ በእርግጥ አሳማኝ የሆነ ምክንያት ከሰማ የሚቀበል መሆኑንና ከዚያ ቀደም የማይቸግረው መሆኑን፣ ሥራ አስፈፃሚው ውስጥ ጠንካራና አምክንዩታዊ ሰዎች ካሉ አቶ ኃይሉ ከእነዚህ ሰዎች ጋር ተስማምቶ መሥራት የሚችል መሆኑንና ከጠባብ ድርጅታዊ ስሜት ውጪም የአቶ ኃይሉን ሊቀመንበርነት ለቅንጅቱ ጥቅም ሲሉ እንደሚደግፉት ገልጸውልናል፡፡ ዶ/ር አድማሱንም በጉዳዩ ላይ ስናወያየው በአቶ ኃይሉ ሊቀመንበርነት ላይ ተቃውሞ እንደሌላው ነገር ግን ሳእላይ ምክር ቤቱና በተለይም ሥራ አስፈፃሚው ጠንካራ ሰዎች ኖረውበት እውነተኛ የቡድን አመራር ሊሰጡ የሚችሉበት ሁኔታ

አልነበረንም፡፡ አብረን ሰርተንም አናውቅም ነበር፡፡ እርግጠኛ የሆንነው ግን በፍጹም ከቀስተ ደመና እንደማይሆን ነው፡፡

መፈጠር እንዳለበት እንደሚያምን ገለጸልን። በዚህም ተማመንን። ከሁሉም በላይ ግን ምርጫችንን የወሰነው ያለው አማራጭ ምንድነው የሚለው ነው። በነልደቱም በኩል ቢሆን ከኢዴአፓ መድኅን መሆን አለበት ብለው አልነበረም የቀረቡት። እንዲያው እነሱ ሊቀመንበሩ ከቀስተ ደመና በተለይም እኔ እንድሆን ነበር ከበስተኋላ የሚቀሰቅሱት። ይህን ደግሞ በምንም ዓይነት እኔም ሆንኩ ሌሎቹ የቀስተ ደመና ተወካዩች በምንም ዓይነት የማንቀበለው ነበር። በምንም ዓይነት ለቀስተ ደመና እንዲህ ዓይነት የመሪነት ሚና አልተመኘንለትም። ይልቁልም ለራሳችን የሰጠነው የገለልተኛነትና የአሳላጭነት (Honest Brokers) ሚና ያበላሸዋል ብለን ስለምናምንና በተለይ ሁለቱን ድርጅቶች ለሪነት እንደማንፎካክራቸው ማወቃቸው ለትብብሩ መጠናከር ይጠቅማል ብለን ቀድሞውኑ ያሰብንበት ጉዳይ ስለነበር ለእኛ መሪነቱን መውሰድ የሚታሰብ አልነበረም። በኢዴሊም በኩል ይህንን ሚና ለጫወት ድርጅቱም ሆነ የድርጅቱ ተወካዩች ሀሳብ አልነበራቸውም። በእነልደቱ ቅስቀሳ በተወሰነ ደረጀ የኢዴሊ ሰዎች እኔ ለሊቀመንበርነቱ ቦታ እንድይዝ ያስቡ የነበሩ ቢሆንም ከእኛ ጋር ባደረግነው ውይይት የዚህን ምርጫ ችግር አሳምነናቸው ነበር።

በመጨረሻ ከብዙ ውጣ ውረድ በኋላ በአቶ ኃይሉ ሊቀመንበርነትም እና በዶ/ር አድማሱ ምክትል ሊቀመንበርነት ላይ ተስማማን። ከዚያም በተጨማሪ የሊቀመንበሩ የሥልጣን ዘመን ለስድስት ወራት ብቻ እንዲሆንና ከምርጫው በኋላ ሌላ ሊቀመንበር እንደሚመረጥ (ከየድርጀቱ በዙር) ተወሰነ። ከዚህ በተጨማሪ ግን ይህ ጥምረት ከአሁኑ ታስቦበት ቀስ እያለ ወደ ወህደት የሚያመራ እንደሚሆን ይህም በስምምነት ሰነዱ ውስጥ እንዲጠቀስ ተደረገ። አቶ ኃይሉ ሊቀመንበር ሲሆን ሌላ 17ኛ ሰው መመረጥ ያለበት በሆንም (ከመኢአድ) እስከ መጨረሻው ድረስ አልተመረጠም ነበር። በቅንጅቱ ምሥረታ ጊዜ ድርጅቶቹን የወኩሉት (በኢዴሊ ከተደረገ አንድ ቅያሪ በስተቀር) የላእላይ ምክር ቤቱ ውስጥ ለመቀጠል አልፈለገም ነበር። በእሱ እምነት ከሞላ ጎደል መሰራት አለበት የሚለው (የቅንጅቱ መፈጠር) ጉዳይ ስላለቀ እሱ የቅንጅቱ ተራ አባል ሆኖ ከውጭ ሂስ እያቀረበና እያማከረ መቆየት እንደሚፈልግ፣ የእለት ተእለት የድርጅቱ ፖለቲካ ውስጥ መሥራት እንደማይፈልግ ብቻ ሳይሆን ለዚያ የሚሆን ፀባይ (Temperament) እንደሌለው ገልጾ በቦታው ሌላ ሰው እነዲተካ ጠይቆ ነበር። ግን በጊዜው እንደዚህ ያለ ለጋ ድርጅት ቢያንስ እስከሚጠናከርና መቀጠሉም እርግጠኛ እስኪሆን የሞራል መሪ ያስፈልገዋል በሚል የሁሉመ ድርጅት ተወካዩች በጠየቁት መሠረት ለተወሰነ ጊዜ ቀጥሏል። ሥራ አስፈፃሚውን በሚመለከት በስምምነቱ መሠረት ኢንጅነር ኃይሉ፣ ኢንጅነር ግዛቸውና አቶ አባይነህ ከመኢአድ፣ ዶ/ር አድማሱና ልደቱ ከኢዴፖ-መድህን፣ እኔና ዶ/ር በፍቃዱ ከቀስተ ደመና፣ አቶ ቸኮል ጌታሁን ከኢዴሊ ሆነን ተሰየምን።

በሥራ አስፈፃሚው ውስጥ በተደረገ የሥራ ክፍፍል ደግሞ ልደቱ የሕዝብ ግንኙነት፣ ዶ/ር በፍቃዱ ፋይናንስ፣ እኔ የምርጫ ዘመቻ አስተባባሪ፣ አቶ ቸኮል የእጩ ተመራጮች ምደባ፣ ዶ/ር አድማሱ የጽሕፈት ቤት ኃላፊነት፣ ኢንጅነር ግዛቸው የምርጫ ችግሮች አስወጋጅ ሆነን ተሰየምን:: በእነዚህ ሰዎች ሊቀመንበርነት የሚመሩ ኮሚቴዎች ደግሞ ከላእላይ ምክር ቤት አባላትና ከየድርጅቱ ሌሎች አባላት ተጨምረው እንዲሠሩ ተወሰነ::

በመጨረሻም በአራቱ ድርጅቶች መሀከል ያሉት ልዩነቶች ጠብበው፣ የድርጅቱ ኘሮግራም፣ መተዳደሪያ ደንብና የዲሲፒሊን እርምጃዎች ሰነዶች ተዘጋጅተው የድርጅቱ መመሥረት እውን ለመሆን ሲቃረብ ለበኋላ ቆይቶ የነበረው የመኢዴፖ የመቀላቀል ጥያቄ እንደገና ቀረበ:: በዚህ ላይ ኢደፖ-መድኅን በጣም የከረረ ተቃውሞ አቀረበ:: የተቃውሞው መሠረትም እነኝህ መኢዴፖን የመሰረቱት ልጃች በአንድ ወቅት ኢዴአፖን ለማፍረስ የተንቀሳቀሱ እንደነበሩ፣ ምንም የድርጅት ዲሲፒሊን የሌላቸወ እንደሆኑና እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስም በኢዴአፖ-መድኅን ላይ መጥፎ የሀሰት ቅስቀሳ እያካሄዱ እንደሆነ፣ በጥቅሉ ግን ቅንጅቱ ወስጥ ቢገቡ ቅንጅቱን የሚጎዱ እንደሆኑ አቀረቡ:: ከዚያም በላይ ግን ፊት ለፊትም ባይቀርብ ይህ ድርየት ቅንጅቱን የሚቀላቀ ል ከሆነ ኢዴአፖ-መድኅን አባል ሊሆን እንደማይችል የሚጠቁሙ ብዙ ነገሮች ተነገሩ:: በመኢአድ በኩል ከተወከሉት ውስጥ ብዙዎቹ የዚህን ድርጅት መግባት አልጠሉትም ነበር፣ በኤዴፖና በመኢዴፖ መካከል ስለተፈጠረው ችግር በዝርዝር የሚያውቁና በአንድ ወቅት እራሳቸው የኢዴፖ አባል የነበር፣ በዙህ ጭቅጭቅ ጋር በተያያዘ ኢዴፖን የለቀቁ ሰዎች ነበሩበት:: እነዚህ ሰዎች በዚያ ልዩነት ምክንያት መኢዴፖን አለማስገባት ኢ-ፍትሃዊ ነው ብለው ያምኑ ነበር::

በቀስተ ደመና በኩል የነበርነው ሰዎች በመርህ ደረጃ አንድ ድርጅት ሌላ ድርጅት ቅንጅቱ ውስይ እንዳይገባ ለብቻው መከላከል አይችልል የማል ስሜት ነበረን:: ከዚያም በላይ ግን ብዙውን ጊዜ በድርጅቶች ውስይ ተነሱ የሚባሉ ጭቅጭቆች በግለሰቦች ዙሪያ ያጠነየኑና በመርህ ላይ ያልተመሠረቱ መሆናቸው፣ ልዩነቱ ከተፈጠረ በኋላም ብዙ ሀሰት የሆኑ ነገሮች ከትንሽ እውነት ጋር ተደባልቀው እየገዘፋ የሚሄዱ እንጂ ጭቅጭቆቹ የተጀመሩባቸወ ጉዳዩች አነስተኛ እንደሚሆኑ ይርጣሪ ስለነበረንና ከዚያም በላይ ግን በቅንጅት ውስይ እንዲፈጠር የምንፈልገው መንፈስ ከእንዲህ ዓይነት ትንነሽ ጭቅጨቅ የፀዳ፣ መቻቻልንና ይቅር ባይነትን የተቀበለ መሆን አለበት ብለን ስለምናምን፣ ኢዴአፖ መድኅን የቀድሞ ልዬነቱን ችላ ብሎ ይህ ድርጅት ቢቀላቀል ጥሩ ነው ብለን ተከራክረናል:: በመጨረሻ ግን የኢዴአፖ መድኅን አዛውንቶች በጉዳዩ ላይ ያላቸውን አመለካከት ጠይቀን በዚህ ጉዳይ ላይ የእነሱም እምነት እንደነ ልደቱ ጠንካራ ስለነበር

የሚያቀርቡትን ክስ በዝርዝርና ከማስረጃ ጋር እንዲያቀርቡ ጠይቀን በክሱና በማስረጃው ላይ ተወያይተን መኢዴፖ ለጊዜው ቅንጅቱን እንዳይቀላቀል ወሰንን::
በመጨረሻም የሚቋቋመውን የአራቱን ድርጅቶች ቅንጅት ምን ስም እንስጠው በሚለው ላይ የተለያዩ አማራጮችን ተመልክተን ስሙ የድርጅቱን መሠረታዊ እምነቶች የሚያንፀባርቅ ቢሆን ጥሩ ነው በሚልና በዚህም ዙሪያ የድርጅቱ ሀት መሠረታዊ የፖለቲካ እምነቶች እውነተኛ ዴሞክራሲና የአገር (የዜጎች) አንድነት መሆኑ ታውቆ ቅንጅት ለአንድነትና ለዴሞክራሲ የሚለው ስም ተመረጠ:: የድርጅቱን መሠረታዊ ዶክመንቶች ለመፈራረምና የድርጅቱን ሥራ ለመጀመር የቀስተ ደመና እንደ ሕጋዊ ድርጅት መቋቋም አስፈላጊ ስለሆነ ይህንን ሂደት ቀስተደመና በአስቸኳይ ጨርሶ መስራች ስብሰባው ለጥቅምት 22 ቀን 1997 እንዲጠራ ተወስኖ ስብሰባው ተጠናቀቀ::

የቅንጅት ምስረታ በዚህ መልክ ያለ ብዙ መሰናክል መጠናቀቅ አሁን ወደ ኋላ ተመልሼ ሳየው በእውነት የሚገም ነው:: ቅንጅቱ ከተመሠረተ በኋላ የተፈጠሩትን ችግሮች ሳጤንና በተለይ በሁለቱ ትልልቅ ድርጅቶች መሀከል የነበረውን ሥር የሰደደ አለመተማመን ስንመለከት የቅንጅት አፈጣጠር በራሱ በአንፃራዊነት ሲታይ በጣም ቀላል ሂደት ነው ለማለት ይቻላል:: ይህ ሊሆን የቻለው ደግሞ በጊዜው በሁለቱም ድርጅቶች የቅንጅትን መፈጠር በየራሳቸው ምክንያት በጣም ይፈልጉት የነበረ በመሆኑ እንደሆነ መገንዘብ አያዳግትም:: ሁለቱ ድርጅቶች ኅብረቱን ከለቀቁ በኋላ ለየብቻቸው ነበሩ:: ሁለቱ ድርጅቶች በግላቸው ተነጋግረው ወይም በሦስተኛ ወገን አስማሚነት ምንም ዓይነት የመተባበር ስራ ለመሥራት የሚያስችላቸው አነስተኛነት እንኳን ቅን ፍላጎት (Good Will) አልነበራቸውም:: ነገር ግን እርስ በእርስ ከተወዳደሩ ደግሞ ውጤቱ መጥፎ እንደሚሆንባቸው ያወቃሉ:: ምርጫው ደግሞ በጣም በከፍተኛ ፍጥነት እየተቃረበ ነው:: ከዚህ አጣብቂኝ የሚወጡበት ተህምር ሲፈልጉ ነወ የቀስተ ደመና ሙከራ (Initative) የተጀመረው:: ሁለቱም በየራሳቸወ ምክንያት በቀስተ ደመና ሥር የተሰበሰቡትና አዛውንቶች ገለልተኛነት (ቢያንስ በሁለቱ ግጭት ውስጥ) የተቀበሉ ይመስለኛል:: ኢዴሊም አንዱን በተለየ ይወግናል ተብሎ የሚጠረጠርበት ምንም ምክንያት አልነበረም:: በሁለቱ ከዚያ ቀደም በነበራቸው ከድርጅቶች ጋር የመሥራት ልምድ እውነተኛዎቹ ችግሮች በኋላ ዝርዝር ላይ ሲመጣ የሚከሰቱ እንደሆኑ የሚያውቁ ይምስለኛል:: እዚያ ዝርዝር ላይ ሲመጣና ግጭቶች ሰፈጠሩ በመሀል ሆነን የምንዳኘው እኛ እራደሆንን ስለሚያወቁ በሁለቱም በየራሳቸው ከእኛ ጋር (ከቀስተ ደመናም ከኢዴለም) የቀረበ ግንኙነት ለፍጠር በተለያየ መንገድ ይሞዝሩ ነበር:: አንዱ ስለሌላው በድርጅት ደረጃም ሆነ በተለይ በግለሰብ ደረጃ ስላለባቸው ችግሮች ብዙ ብዙ ሰምተናል::

በዚህ ጊዜ ሁሉ በተቻለን መጠን ክፍት አእምሮ ይዘን ከመስማትና ስለድርጅቶቹም የበለጠ ለማወቅና ለመማር ከመፈለግ በቀር በተቻለ መጠን አድሏዊ ግንዛቤ ላለመያዝ (Biased ላለመሆን) ከምር ጥረናል:: በእኛ እምነት ቅንጅት ከተፈጠረ በኋላ የሚነሱ ችግሮች እያንዳንዳቸው ጉዳዩች በራሳቸው ጥቅምና ጉዳት ታይተወ የሚመዘኑ እንጂ ከኋላ የተደበቀ ሌላ ስሌት አለ ብሎ መፈለግ ለፍትሄ አስቸጋሪ እንደሆነ አምነናል:: በተወሰነ ደረጃም በፍጹም የዋህነት ማንኛውም ችግር ከአምክንዩ መለኪያ (Criteria of Reasonableness) መፍታት ይቻላል:: በተለይ ወንተኛ ባለመሆን እና በቀና አሳቢነቱ የተገኘው የሞራል የበላይነት እንዳለ ከቆየ ብለን አምነናል:: ከዚያ በላይ ግን ቅንጅቱ ሲመሠረት የተስማማንበት አንድ የውሳኔ አሰጣጥ መመሪያ ለዚህ ሂደት ጠቃሚ ይሆናል ብለን አስበናል:: ይኸውም በላእላይ ምክር ቤቱ ሆነ በሥራ አስፈፃሚው ወስጥ በየድርጅታቸው የተወከለ ሰዎች አንዴ ከተወከሉ በኋላ እንደ ግለሰብ ማሰብና ውሳኔ መስጠት ይጠበቅባቸዋል የሚለው መመሪያ ነው:: ይህም ማለት የአንድ ድርጅት ወኪሎች የመጡበትን ድርጅት አቋም ለማንፀባረቅ አይዳለም መምጣት ያለባቸው:: እንዲያውም በቅንጅት ስብሰባ የሚወሰኑ ጉዳዩች (ይህን አስፈላጊ የሚያደርግ የተለየ ሁኔታ ካልተፈጠረ በስተቀር) የድርጅት አቋም ተብሎ የሚመጣ ነገር ሊኖር አይገባውም:: ይህም ማለት በስብሰባ ላይ እንደሚነሳው ጉዳይ የአንድ ድርጅት ተወካዩች የተለያየ አቋም ሊይዙ በዚህም ምክንያት ድምጽ ሊሰጡ ይችላሉ ማለት:: ይህንንም የቅንጅቱን አመራር የበለጠ ያቀራርበዋል፣ «ድርጅታዊ ጥቅም» የሚባልን ጥቅም ወደ ኋላ ያስቀራል፣ ስለሆነም አመራሩ ከምንም በላይ ለቅንጅቱ እንዲያስብ ያርገዋል:: ይህ በጽሁፍ ያልወጣ መመሪያ በእርግጥም በብዙ ጥያቄዎች ዙሪያ የተዘመራረቀ የድምጽ አሰጣት ሂደት እንዲታይ አድርጎታል:: የመኢአድ ተወካዩች የተለያየ አቋም የያዙበት በኢዴአፖ-መድኅንም ሆነ በቀስተ ደመና ሁሉም የድርጅት አባል አንድ ዓይነት ድምጽ የማይሰጥበት ሁኔታ በጣም የተለመደ ነበር ለማለት ይቻላል::

ይህም ሆኖ ግን ቆየት ባሉት ድርጅቶች ውስጥ የነበረውን ድርጅታዊ ባህል፣ የአሠራር ልምድ፣ የአሰባሰብ ይዘት አዲሱ ድርጅት መሠረት ካደረጋቸው (ቢየንስ ከላይ የጠቀስኳቸው በቀስተ ደመና ውስይ ታምነውባቸወ የቀረቡት) የአስተሳሰብና የአደረጃጀት ፍላጎት ጋር ሙሉ ለሙሉ እንደማይጣጣምና ይህንን የቀድሞ ባሕል በአዱሱ አመለካከት ለመቀየር ብዙ ጊዜና ሥራ እንደሚጠይቅ ተገንዝበናል:: በቀስተ ደመና ውስጥ የተሰባሰብነው ሰዎች ሁላችንም በራሳችን በሁለት እግራችን የቆምንና በግል ጠንካራ እምነቶች ያሉን በመሆናችን በማንኛውም ጉዳይ ላይ የሚደረግ ውይይት በእኩልነት መንፈስና በጠንካራ ፍጭት ነበር የሚወስነው::

• በዚህ አጋጣሚ ብዙ ጊዜ ከውጭ ስንሰማ ኘሮፌሰር ስፍን ቀስተ ደመናን በኂላም ቅጅትን ከኂላ ሆኖ የሚያሽከረክረው እንደሆነ ተደርጎ ሲወራ ነበር። የመንግሥትም አመለካከት ይህ ሳይሆን አይቀርም። አለበለዚያ ከምርጫው በያንስ ከሁለት ወራት በፊት በየትኛወም የቅንጅት ስብሰባ ላይ ተገኝቶ የማያወቅና፣ከላዕላይ ምክር ቤት እንዲሁ ከቀስተ ደመና ሥራ አስፈፃሚነት ለሦስት ወራት ያህል ብቻ ከሰራ በኂላ በራሱ ፍላጎት (በተወሰነ ደረጃ በቅሪታ) ከኃላፊነቱ የወረደን ሰወና በየትኛውም ክስ በቀረበባቸው የቅንጅት ውሳኔዎች ላይ ያልተገኘን ሰው ማሰር ባላስፈለገም ነበር። ነገር ግን በቀስተ ደመና ክርክሮች ኘሮፌሰር መስፍን አንድ ጠንካራ አመለከከት ያለው፤ ሀሳቡን አጠንክሮ መግለጽ የሚችል አባላችን ነበር። ለድርጅቱ ብዙ ሀሳቦችን ያበረከተውን ያህል፣ በብዙ ሌሎች ሀሳቦች ላይ ደግሞ የእሱ ሀሳብ ተቀባይነት ያለገኙባቸውና የወደቀባቸው ጊዜያት ነበሩ። የእኔ ሃሳብ የግድ ካልሆነ ብሎ አያስቸግርም፤ የእሱ ሃሳብ ሊሳሳት ደግሞ ተሳስተሀል ለማለት ወደ ኂላ የሚል አልነበረም። በቀስተ ደመና ውስጥ የአመለካከት አንድነት በመሀከላችንም የነበረው የመከባበር ግንኙነት ከጓደኝነት በላይ ስለነበር የተሳሳተ ሃሳብን በይሉኝታ የማያሳልፍ ነበር። በተጨማሪ የዳበረ ጓደኝነት ስለነበር እከሌ የድርጅቱ መሪ ነው ብለ የሚወጣ ግለሰብም አልነበረም። ቀስተ ደመና ሲቋቋም እኔ ሊቀመንበር የሆንኩት ከሌሎቹ ስለተሻልኩ ሳይሆን ድርጅቱ ብዙ ስለማይቆይ እና ለጊዜው የቅንጅት ጉዳይ አልቆ መስመር እስከሚይዝ ጉዳዩን ለማቀላጠፍ ያህል ከውስጣችን የነበርኩብ «ወጣት» እኔ ስለነበርኩ ነው።

•

• ቅንጅቱ ሲፈጠር በሁለቱ ድርጅቶች ላይ ያየነው ከዚህ እኛ ከለመድነው የተለየ ነበር። በድርጅቶቹ ላይ ጠንካራ ተጽእኖ ለማሳረፍ የሚችሉ ግለሰቦች የነበሩበት ምክንያትም ለድርጅቱ ባላቸው አስተዋጽዖና በዚህም ምክንያት ያገኙት ክብር ሊሆን ይችላል። ይህም ቢሆን ግን ለወስጥ ድርጅት ዴሞክራሲ እንዲህ ዓይነት የግለሰብ ተጽዕኖ ጤነኛ እንዳልሆነ እንገምታለን። አቶ ኃይሉ በመኢአድ ወስጥ ያለው ተሰሚነት፣ ልደቱ በኢዴአፖ-መድኅን ላይ የነበረው ሁሉን አቀፍ ይዞታ (Hold) በፍፁም እኛ ከምንመኘው ጋር የሚሄድ አልነበረም። ይህ ሁሉ ግን ሰፋ ያለ ጠንካራ አመራር ሲፈጠር እየሰለለ ይሄዳል የሚል እምነት ነበረን። በዚህም ላይ ብዙ አልተሳሳትንም። በኂላ እንደምናየው የቅንጅቱ አመራር ከነችግሮቹ በእወትም የቡድን አመራር ነበር። ከመጀመሪያው ጀምሮ (አንድ) ሰው የፈላጭ ቆራጭነት ቀርቶ የበላይነት (Dominant) ሚና እንኳን ሳይኖረው ቆይቷል።

•

• በተጨማሪም ያየነው በልሂቁ ከፖለቲካው መሸሽ ምክንያት የየድርጅቶቹ የሰወ ኃይል ጥንካሬ ከገመትነው ያነሰ መሆኑን ነበር። በብዙው አባላት (በተወሰነ ደረጃ

በመሀከለኛና በከፍተኛ አመራር ደረጃም ያሉትን ጨምሮ) ዘንድ ድርጅቶቹ የነበራቸው የአመሠራረት ታሪክም ተጨምሮበት ለዴሞክራሲ ለመታገል ያለው ቁርጠኝነት፣ በተወሰነ ደረጃም በኢህአዴግ ለደረሰው በደል ከመቆጨት ውጪ ጠንካራ የፖለቲካ ትንተና ችሎታ ነበር ለማለት አያስደፍርም:: ከዚህ አንፃር በመጠኑም ቢሆን የኢዴአፖ-መድኅን አመራር የተሻለ ነበር ማለት ይቻላል:: በመኢአድ በኩል ጠንካራ የማደራጀት ችሎታ፣ ለትግሉ ያላቸው የልብ ድጋፍ፣ በተወሰነ ደረጃም እወነተኛነት ያለውን ያህል በንድፈ ሀሳብ ደረጃ ሊነሱ የሚችሉ የፖለቲካ ጥያቄዎች ለመመለስም ሆነ በዴሞዝራሲ ዙሪያም ያለትን በተለይ ከአገራችን ሁኔታ አንፃር ሉነሱ የሚችሉትን የተለያዩ ዝርዝር ትንተናዎች የሚፈልጉ ጉዳዩች ላይ የጠለቀ አስተያየት ለለስጠት የሚችሉ በተለይ የመሀከለኛ ካድሪዎች ችግሮች ነበሩባቸው::

•

• ይህም ሆኖ መቀናጀቱ የአንዱን ድክመት የአንዱ ጥንካሪ ለሸፈን በመቻሉ ቅንጅቱ እንደ ድርጅት ሰወጣ ከአራቱ ድርጅቶች ድምር በላይ ሆኖ ነበር የወጣው:: ይህም ሆኖ ግን የከፍተኛና የመካከለኛ አራር ክፍተት ሉኖር እንደሚችል ድርጅቱ እየሰፋ ሲሄድ መገመት አይከብድም ነበር:: በዚህም ምክንያት በቀስተ ደመና በኩል በጣም በቶሎ ጥሩ ትምህርትና ግንዛቤ ያላችው፣ በመሀከለኛ እድሜ የሚገኙ ቢቻል የተወሰነ የፖለቲካ ልምድ ያላቸው ሰዎች መመልመል ማስፈለጉን በማመን በዚህ ዙሪያ የተቻለንን እንቅስቃሴ ማድረግ ጀመረን::

•

• ቅንጅት እንደተፈጠረ የታዘብነውና በቶሉ ካልተቋቋምነውም ወደፊት የድርጅቱን ዴሞክራሲያዊነት ከዚያም በላይ አጠቀላይ የወስጥ ጤንነቱን ይፈታተነዋል ብለን የፈራነው የወሪና የሀሜት ባህል ነው:: ይህ በተወሰነ ደረጃ በፍርሃት ማነበረሰቦች ዓይነተኛ መለያ የሆነውና በአገራችንም በጣም የተንሰራፋወ ባህል በድርጅቶች ውስጥ ክፍተት (Openness) ማጣት የሚጥረው ነወ:: በአመራር ደረጃ በርካታ የድርጅቱን ሕልውና የሚነኩ ነገሮች በውይይት መፍትሄ መስጠት ሰቻል ጉዳዩች አዙር በሀሜት ደረጃ እንሰማቸዋለን:: ለወሪዎቹ ማስረጃ አምጡ ሲባል «በምሥጢር» የተገኘ ወሪ ስለሆነ ማስረጃ የሌለው ወሪ ላይ ተመስርቶ ምን ዓይነት ውሳኔ እንዲወሰን ይጠበቃል? ማስረጃ የሌለው ወሪ መቀበል ይቻላል? ይህ አካሄድ ለዴሞክራሲያዊ ድርጅት የሚበየ አይደለምና በተቻለ መጠን ሁሉነም ነገር ፊት ለፊት ለናገር የማያስችል ክፍተትና ደፋርነት ያስፈልገናል የሚል አቋም ነበረን:: ስለዚህም ከማንኛውም አቅጣጫ ወሬ ሲመጣ በተቻለ መጠን ወሬውን በፊት ለፊት አወጥተን መን ያህን የሚያጎድፍ ነወ ብለን ካመንን አመራሩን በመጠየቅ በዚያ ላይ አቋም እንዲወስድ ለማድረግ እንሞክራለን:: በዚህ ዙሪያ ዓይነተኛ ምሳሌ ሆኖ የሚቀርበውና በተለይ ከጥቅምት

22/1997 በኋላ ብዙ ሰው ጥያቄውን እንደገና እንዲመረምር በተደረገበት የልደቱ ምንነት ላይ የሚነሱ ተደጋጋሚ ወሬዎች ናቸው።

- በመኢአድ እና በኢዴአፖ-መድኀን መመካከል የሚነሱና የተለያየ ጊዜ የተነሱ ጥያቄዎች በአብዛኛው በልደቱ ዙሪያ የሚያጠነጥኑ ናቸው። የመኢአድ ሰዎች ልደቱ የሚያደርገውን ነገር ሁሉ በከፍተኛ ይርጣሪ ነበር የሚያዩት። በተለይ እጩ ተወዳዳሪዎችን በማቅረብ ዙሪያ በተነሱ ከፍተኛ ጭቅጭቆች (የዚህን ዝርዝር በኋላ እመጣበታለሁ) የመኢአድ ሰዎች ልደቱ መአአድን ለማዳከም ሆን ብሎ የሚያደርገው፣ ይህም ከዚህ በፊት መአህድን ለማዳከም ሆን ብሎ የሚያደርገው፣ ይህም ከዚህ በፊት መአህድን ለማዳከም የወሰዳቸው እርምጃዎች ቀጣይ እንደሆነ፣ ይህንንም የሚያደርገው በመሠረቱ የኢህአዴግ ሰላይ ስለሆነወ ነው ብለው ያምናሉ። ይህንንም በተደጋጋሚ ለእኛ ለኢዴሊ ሰዎችም ይናገራሉ። እንዲህ ዓይነት ነገር በወስጣቸው እያመኑ (እየጠረጠሩ) ከዚህ ሰው ጋር አብሮ ለሥራት ችግር ነወ የሚሆነው።
-
- ስለዚህ የዚህን ጉዳይ እውነትነት ወይም ሀሰትነት በግልጽ መወያየት አለብን በማለት ደብረዘይት አንድ ሙሉ ቀን ባደረግነው ስብሰባ ላይ ጉዳዩን ፊት ለፊት ለውይይት አቀረብነው። በመኢአድ አባሎች በኩል በማስረጃነት የቀረበወ ከዚህ በፊት መአህድ እያለ አንድ በደደኀንነት ሥር በሚንቀሳቀስ መንግሥታዊ ያልሆነ ድርጅት ወስጥ ይሠራ ነበር። በዚህ ወቅትም ለደኀንነት ተመልምሎ ነበር፤ ምንም እንኳን ከጥቂት ወራት በኋላ ከዚያ መስሪያ ቤት ቢለቅም ከዚያን ጊዜ ጀምሮ በተቃዋሚዎች መሀከል በመአህድ ላይ ልዩነት ለመፍጠርና ለመከፋፈል የማወስዳቸወ እርምጃዎች ስላሉ አሁንም ለደህንነት ይሠራል የሚል ጥርጣሪ አለን የሚል ነው። ከዚህ ዉጭግን ከዚያ በኋላ ለደህንነት ሰራቱን የሚያረጋግጥ ምንም ማስረጃ አልቀረበም። ልደቱ ለዚህ የሰጠው መልስ በእርግጥ በጊዜው እዚያ መሥሪያቤት ወስጥ ለጥቂት ወራት መሥራቱን ሆኖም የሚቀጠርበት ጊዜ ይህ መሥሪያ ቤት የደህንነት መሥሪያ ቤት መሆኑን እንደማያውቅ፣ በመሥሪያ ቤቱ ወስጥ ለጥቂት ወራት መሥራቱን፣ ሆኖም በሚቀጥርበት ጊዜ ይህ መሥሪያ ቤት የደህንነት መሥሪያ ቤት መሆኑን አንደማያውቅ፣ በመሥሪያ ቤቱም ሥራ ለመቀጠር የሥራ ማስታወቅያ አይቶ ማመልከቱን፣ ይህንንም ማመልከቻ ሲቀርብ ከመአህድ አመራሮች ውስጥ ለሁለቱ መንገሩንና እነሱም እንደደገፉትናየድጋፍ ደብዳቤ እንደፃፊለት፣ አንዴ ሥራውን ከጀመረ በኋላ የመሥሪያ ቤቱን ምንነት እየተረዳ፣ የደኀንነት ሰዎችም አብሯቸው እንዲሠራ በጣም ስላስቸገሩት በፍጹም አላደርገውም ብሎ ሥራውን ጭራሽ ትቶት እንደወጣ ከዚያም በኋላ ከዚያ መሥሪያ ቤት ጋርመ ሆነ ከደህንነት መስሪያ ቤቱ ጋር ምንም ግንኙነት እንደሌላው፣ እንዲያውም ይህ እየታወቀ ይህን ወሪ አሁን ድረስ የመኢአድ ሰዎችም አብሯቸው እንዲሠራ በጣም ስላስቸገሩት

በፍጹም አላደርገውም ብሎ ሥራውን ጭራሽ ትቶት እንደወጣ ከዚያም በኋላ ከዚያ መሥሪያ ቤት ጋርም ሆነ ከደህንነት መስሪያ ቤቱ ጋር ምንም ግንኙነት እንደሌላው፣ እንዲያውም ይህ እየታወቀ ይህን ወሬ አሁ ድረስ የመኢአድ ሰዎች የሚያናፍሱት የእሱን የፖለቲካ ስብህና ጥላሸት ለመቀባት እንደሆነና ይህም በፍጹም ተቀባይነት እንደሌለውና እንዲህ ዓይነት ጥርጣሬዎች ሲኖሩ በሆድ ይዞ ከመቆየትና በድርጅቱ ወስጥ ሀሜት ከማስፋፋት ፊት ለፊት መነጋገሩ እንደሚጠቅም ተስማምተንበታል:: ምንም እንኳን የወሬና የሀሜት ባህል ከድርጅቱ ተወግዷል ለማለት ባይቻልም ከዚያም በኋላ ወሬ የሚያወሩ ሰዎችን ማስረጃዎችን እንዲያቀር ወይም ወሬውን ያወራውን የተወራበትን ሰው በአንድ ላይ በማምጣት የወሬው እውተኛነት ለረጋገጥ የተደረጉ ሙከራዎች ይህንን የውስጥ ድርጅት ዴሞክራሲ የሚቦረቡር ነቀዝ ባህል መረን እንዳይለቅ ለማድረግ ተሞክሯል::

•

• 4- ከቅንጅት መፈጠር እስከ ምርጫ ዘመቻ መጀመር

ከባድ ይሆናልለን የፈራነው የቅንጅት መፈጠር በአንፃራዋ ደረጃ በትንሽ ችግር ከተጠናቀቀ በኋላ ወዲያው ብዙ በቅጡ ያልተቋጩ ነገሮች የጎሉ ችግሮች እየሆኑ መጡ:: የቅንጅት መመሥረት በታላክና ደማቅ ዝግጅት በግሎባል ሆቴል ጥቅምት 22/1997 ከተጠናቀቀ በኋላ እንደጠበቅነው በቅንጅቱ መመሥረት በጣም የተደሰቱም፣ በጣም የተከፋም ኃይሎች የመጀመሪያውን ሳምንት የሚዱያ ሽፋን ተቆጣጠሩት:: በሕብረቱ መመሥረት የተደሰቱና ሕብረቱን እንደ ብቸኛ መፍትሔ የቆጠሩት ኃይሎች ደስተኛ አልነበሩም:: የተቃዋሚዎችን አንድነት በጥቅሉ ይፈልጉ የነበሩ ኃይሎችም የተቃዋሚወ ኃይል በእነኚህ ሁለት ቡድኖች (ቅንጅትና ሕብረት) መክፈል አስደስቷቸዋል ማለት አይቻልም:: ከዚያ ወጪ ግን ቅንጅት ይዞ የመጣውን ግልጽ ዘወግ ዘለል ፖለቲካ የተስማቸወና ይህንንም ሲጠብቁ የነበሩ ብዙ ሰዎች መደሰት ብቻ ሳይሆን ከገመትነው በላይ በብዛት ሊቀላቀሉ መፈለጋቸውን ስናይ በእርግጥም ሕዝቡን ሊያነቃቃ የሚችል ነገር ይዘን እንደተነሳን ያረጋገጠልን ነበር:: ከዚያም በላይ ሚዲያውን በደንብ መጠቀምና ዓላማችንን ለሐዝቡ በግልጽ ማሳወቅ አስፈላጊነቱን በጣም ስላመንበት በተለይ አዳዲሶቹ ፖለቲከኞች ለግሉ ሚዲያ ሰፋፊ ቃለጠቅቆችን መስጠት ጀመርን ፡ በአጭር ጊዜም በተለይ በግል ጋዜጦች የነበረውን አንዳንድ አሉታዊ ሽፋን ለማለዘብ ቻልን:: ድጋፋቸውን እንኳን ባይሰጡን በክፍት አእምሮ እንዲከታተሉን አደርግናቸው:: በሕዝብ አስተያየት ዘንድ የነበረውን የመጀመሪያው የመጀመሪያው አንዳንድ አሉታዊ ስሜት በዚህ መልክ ተከላክለን ወደ ሌሉች ሥራዎቻችን ገባን:: ይህ የገጠሙን ችግሮች በጣም ቀላሉ ነበር:: ትላልቆቹን ችግሮች በዉስጣችን የነበህረት ናቸዉ::

ቅንጅት በጥቅምት ማለቅያ ተፈጥሮ የምርጫው ዋና ዘመቻ ለጀመር የቀረው ከሦስት ወር ያልበለጠ ጊዜ ነበር። በዚህ አጭር ጊዜ ውስጥ በጣም ብዙ መሥራት ያለባቸው ነገሮች ነበሩ። ስለዚህም ገና በከፍተኛ አመራር ደረጃ የተሠራው መዋቅር ወደታች ወርዶ ሌሎቹን የድርጅቱን እርከኖች ለማዋቀሪያ ጊዜ እንኳን ሳይኖር ነበር የምርጫው ጉዳይ ያጣደፈን የጀመረው። በዚህም ምክንያት ገና ከመጀመሪያው በግልጽ በተቀመዩ ድርጅታዊ መስፈርቶችና የአሠራር መመሪያዎች ሳይሆን ለቅንጅቱ የሚሆን ቢሮ መፈለግና ቢያንስ የቅንጅቱን አመራር በአንድደ ቦታላይ አሰባሳቢ መሥራት አስፈላጊነቱን ስላመንንበት ቢሮ መፈለግ ተጀመረ። እሱም ቢሆን ግን በፈለግነወ ፍጥነት እየሄደ አልነበረም። በመጨረሻ ያገኘነው ቦታ ለቅንጅት እንደከራየውና በየደረሳቸወ ካሬ ሜትር መሠረት የቤት ኪራዩን አዋተን እንዲከፍሉ ተወስኖ፣ ሻላ አዳራሽ አጠገብ ያለውንና በፖሊስ ኃይሎች ተሰብሮ እስከሚዘረፍ ድረስ የቅንጅቱ ቢሮ የነበረውን ቦታ ተከራየን።[31] የቅንጅቱን ሮ የማያሉቁ ሰዎች ምን ያህል ትንሽ ቢሮ እንደሆነ ያወቃሉ። ቅንጅት ሲጀመርና እስከ መጨረሻውም በጣም ከባድ የገንዘብ ችግር ነበረበት። የሁለቱንም ቢሮዎች ኪራይ (በወር 5000 ብር ነበር) ቅንጅቱ በአንድ ላይ ለያዝ አቅም ስላልነበረወም ነወ ለጋራት የተወሰነው። የቤቱን የስድስት ወር ኪራይ ለመክፈል አልችልም በማለቱ ሦስቱ ድርጅቶች እንዲያዋጡ ሲጠየቅ ኢዴሊ መክፈል አልችል በማለቱ ህሠስቱ ድርጅቶች በብዙ ጉትቶታ ነበር ያዋጡት።

ቢሮውንም ከተከራየን በኋላ ለቢሮ እቃ፣ እና ለሌሎች ወጪዎች ገንዘብ ማግኘት በተለይ በመጀመሪያው ጊዜ ቀላል አልነበረም። ቢሮውም ከተከፈተና አሮጌ የቢሮ እቃዎችመ ከገቡ በኋላ የድርጅቱ አራር ወደ አዲሱ ቢሮ እንዲመጣ ማድረግ ቀላል አልነበረም። ሁሉም በየእናት ድርጅቱ ቢሮ ለመቆጠት ነበር የሚመርጠው። የድርጅቱ አመራር አንድ አካባቢ ሆኖ መሥራቱ ለብዙ ነገር ይጠቅማል የሚለው ሀሳብ በየስብሰባው ላይ ቢነሳም ብዙዎቹን ከቀድሞ ቢሯቸው ማምጣት አልተቻለም ነበር። በዚህ ጉዳይ ላይ ብዙም ያልተቸገረመው ዶ/ር አድማሱ ነበር። ጽሕፈት ቤቱ ስለሚመለከተውም ቅንጅቱንም ከልብ ስለከቀበለ ቢሮው ከተመሠረተ ጀምሮ በአዲሱ ቢሬ ነበር የሚሠራው። ከተወሰነ ጊዜ በኋላ አቶ ኃይሉ ግማሽ ቀን ቅንጅት ቢሮ መሥራት ጀመረ። ቀስተ ደመናም ዋናውን ቢሮውን ወደዚህ ስላዞረ የቀስተ ደመና ተወካዩች ሁልጊዜ ቢሮው አካባቢ ነበርን። ምንም እንኳን የሁሉም ኮሚቴዎች ቢሮ እዚሁ አዲሱ ቢሮ እንዲሆን

[31] ከዚህ ቢሮ በፊት ግን ቀስተ ደመና ለራሱ ቢሮ እንደፈለገ የነበረበት ጊዜ ቀድሞ የመድህን ቢሮ የነበረውንና ከዚያ በኋላ ከኢኤአፖ ጋር ሲዋሕዱ ያለ ጥቅመ ተቀምጦ የነበረውነ ጉለሌ ጤናው ሕንፃ ወስጥ የነበረውን ቢሮ የኢዴአፖ መድህን አመራሮች በነፃ እንድንጠቀምበት ፈቅደውልን ነበር። ግን ከማንም ድርጅት ችሮታ ማግኘቱን ስላስፈለግን ከመጀመሪያው ዋጋ ቀንሰን እየከፈልን እንጠቀምበት ነበር።

ቢወሰንም የህም ለረጅም ጊዜ አለተሳካም ነበር፡፡ ለምሳለ የሕዝብ ግንኙነት ኃላፊ የነበረው ልደቱ በስብሰባዎች ለመገኘት፣ ከምርጫው በኋላ ደግሞ ጋዜጣዊ መግለጫ ለመስጠትና አንዳንዴም ለመፃፍ ይመጣ ነበር እንጂ የቅንጅቱን ጽ/ቤት ቢሮዬ ብሎ አንድም ቀን ሰርቶበት አያውቅም፡፡ በሁለቱ ድርጅት ወስጥ የነበሩት ሰዎች በዚህን ጊዜ በየእናት ድርጅታቸው ሥራ፣ በተለይ በኋላ የቅንጅቱ ራስ ምታት የሆነውን ተወዳዳሪ እጩዎችን በማዘጋጀቱ ስፊ ሥራ ላይ ተጠምደው ነበር፡፡ ይህም ሆኖ ግን በአመራር ደረጃ ላይ የነበሩት ሰዎች አይምጡ እንጂ ለምርጫው ዝግጅት ለማድረግ ሲባል ከሁለቱ ድርጅቶች የተወጣጡ የቀጠና ኃላፊዎች ፣ በቋሚ ሠራተኛነት (ድርጅታቸው ደሞዝ እየተከፈላቸው) በቅንጅቱ ቢሮ መሥራት ጀምረው ነበር፡፡ እነዚህን ሰዎች በተወሰነ ደረጀ አብረው በመሥራት በውስጣቸው የነበረውን አለመተማመን እየጣሱ እንደ ቅንጅት አባሎች መቁጠር ጀምረው ነበር፡፡

የቢሮው ሥራ መጀመርና የቋሚ ሠራተኞች መኖር በተወሰነ ደረጃ ቅንጅቱን ሥራ ያስጀምር እንጀ በአሁንም ፊት ለፊት የማይወጡ ግለሰባዉና ግለ ድርጅታዋ ስሜቶች ውስጥ ለውስጥ ይንፀባረቁ ነበር፡፡ ነገር ግን የምርጫወ ጊዜ እየተቃረበ መምጣቱ እነኚህን ውስጥ ለውስጥ እየፈሉ የነበሩ ጉዳዬችን በቂና መዋቅራዋ ትኩረት በለስጠት ለመመለስ ብዙ ለመሞከር ሳይቻል ቀረ፡፡ ይልቁንም በዚዘወ ብዙውን ሥራ የሚሠራው በመተማመን ደረጃ ስለነበር ቅንጅቱ ያወጣቸወን የተለያዩ የለስጥ ሕጎች (ለምሳሌ የዲሲኘሊን መመሪያ) እና መሪያዎች ለጠቀምና የሚነሱ ችግሮችን በእነዝሁ መመሪያዎች መሰረት ለመፍታት አልተሞከረም፡፡ ይልቁንም ቅንጅቱን በመመሥረት ሂደት በእጅጉ የጠቀመንን «የሞራል ግፊት» በመሳሪያነት በመጠቀም ችግሮቹን ከሥራቸው ከመፍታት ይልቅ ልዩነቶችን የማቻቻል ትልቅ ጥረት አድርገናል፡፡ ይህ አካሄድ የተወሰነ መንገድ ድረስ አስኪዶናል ፣ ግን እውነተኛዎቹ «የግል ድርጅት ጥቅሞች» ፊት ለፊት አግጥጠወ መምጣት ሲጀምሩ በሞራል ግፊት ብቻ ሊፈቱ እንደማይችሉ ግልጽ ሆነ፡፡ የዚህ የሞራል ግፊት መሠረት የነበረው ኘሮፌሰር መስፍንም አንድ ቦታ ላይ ሲደርስ ከሚችለው በላይ ስለሆነበት በአመራሩ ስብሰባዎች ላይ ላለመገኘ ት ወስኖ ከላዕላይ ምክር ቤቱ ወጣ፡፡

የመጀመሪያውና ምናልባትም ቅንጅቱን ከገጠሙት ችግሮች ሁሉ ከፍተኛው፣ በብዙ ሰዎች እንቅልፍ ያሳጣ ጥረትና ፊት ለፊት የማይታይ ኃይል የፈጠረወ ተዓመር ባይጨመርበት ኖሮ ቅንጅቱን አፍርሶት የነበረው ችግር ለምርጫው እጩ ተወዳዳሪዎችን በማቅረብ ሂደት ውስጥ የተፈጠረ ነበር፡፡ እንደሚታወቀው ቅንጅቱን መፍጠር ያስፈለገበት ከምርጫው ጋር የተያያዘው ዋናው ምናልባትም ብቸኛው ምክንያት

በተቃውሞ ድርጅቶች መሀከል የእርስ በርስ መፎካከርን ማስቀረት ነው። ይህንን ለማድረግ በማንኛወም የመወዳደሪያ ቦታ ቅንጅትን ወክሎ የሚወዳደረው አንድ ሰወ ብቻ ነው። ይህ ሰው ማን ይሁን? የሚለው በወስጡ የያዛቸው ብዙ ጥያቄዎች አሉ። በመጀመሪያ ከየትኛወ ድርጅት ይሁን ይሚለው ጥያቄ ከመወሰኑ በፊት ለዚያ ቦታ ቅንጅቱን ወክሎ የሚወዳደረወ ሰው መን ዓይነት ብቃት ያለው አንዳሆን ነወ የሚጠበቀወ?

በእርጥ ወሳኙ ጉዳይ ይህ ሰው በውድድሩ ኢህአዴግንና ሌሎች ከቅንጅት በተቃርኖ የሚወዳደሩትን ድርህደቶች እጩዎች ለማሸነፍ የሚችል ሰወ መሆኑ ነው። ከዚያም አልፎ ግን ቢመረጥ የተመረጠበትን ኃላፊነት በብቃት ለመወጣት የሚችል መሆን አለበት። እነዚህን ሁለት መለኪያዎች እንኳን ብንመለከት ከእጩው የሚአለጉት ችሎታዎች የተለያዩ ሊሆኑ ይችላሉ። የመጀመሪያው የእጩውን በአካባቢወ ህዝብ ታዋቂነትና ተሰሚነት፣ በረየም ጊዜ ነዋሪነት የሚወዳደርበት ወረዳ ያለው ተቀባይነት በጣም ወሳኝ ነው። ምንም እንኳን አንዳንድ ጊዜ ይህን መስፈርት የሚያሟሉት የተማሩና የዘመናዊ ፖለቲካ እወቀት ያላቸው ሊሆኑ ቢችለም ይህ ግን ሁልጊዜ ነው ማለት አይደለም። ምንም ዘመናዊ ትምህርት የሌላቸው ግን በተለያየ ምከንያት በአካባቢው ሕዝብ ዘንድ (ለምሣሌ በፀረ-ጭቆና አቋማቸው) የሚወደዱ ሊሆኑ ይችላሉ።

በሁለተኛው ስፈርት ደግሞ የዘመናዊ ትምህረት እውቀት ያለው፣ እንደ ፖርላማ ባሉ ቦታዎህች የሚነሱ የሕዝብ ጉዳዩችን አንብቦ የሚረዳ፤ የራሱን አስተዋጽዖም ማድረግ የሚችል፣ ተነሳሽነት ያለው ሰወ የበለጠ ይፈልጋል። ለዚህም ዘመናዊ ትምህርትና ሙያ ትልቅ ቦታ ሉሰጣቸው ይችላል። ከዚያም በተጨማሪ ግን ግለሰቡ ያለው «ፖለቲካ ልምድ» ማለትም በፖለቲካ ድርጅት ያለው ቆይታ፣ አመራር ለስጠት ያለው ችሎታና ልምድ ወዘተ በጣም አስፈላጊ እሴቶች ናቸው። ከዚህ በላይ ደግሞ ከእጩው የችሎታ መስፈርት በተጨማሪ በኅብረተሰቡ ውስይ በፖለቲካው በቂ ውክልና የሌላቸው ኃይሎች (ለምሣሌ ሴቶች) በተቻለ መጠን በብዛት እንዲሳተፋ ማበረታታት ለጠቃላየ ፖለቲካው ጠቃሚነት አለው። እንግዲህ እነኝህን አንደንድ ጊዜ የሚጋጩ መለኪያዎች አጣጥሞ አባላትን በማያስቀይም መንገድ (በእዝ ወረዳ ብዙ እጩዎች ሲቀቡ) ይነሱ የነበሩ ውዝግቦችን መፍታት በራሱ ምን ያህል ከባድ ሥራ ሉሆን አንደሚችል መገመት አይከብድም። በዚህ ችግር ላይ ግን በቅንጅቱ ውስጥ ያሉ ድርጅቶችን ከዚህ ውጪ የግልም ሆነ የርጅት ጥቅም አለን፤ ብዙ ሰዎች ከድርጅታችን ማወዳደሩ ለድርጅታችን (ለቅንጅቱ ሳይሆን) ብሎም ለራሳችግ የግል የፖለቲካ ጥቅም ይበጀናል ብለው ሲያምኑና ለዚህም እስከ መጨረሻው ለታገል ሲወሰኑ ሊፈጥር የሚችለው ቀውስ ቀላል አይደለም።

በኢዴአፖ-መድኅን እና በመኢአድ በኩል ይህ ችግር ሊኖር እንደሚችል መስማት የጀመርነው የየድርጅቶቹን እጩዎች ማወዳደር ከመጀመራችን በፊት ነበር፡፡ ችግሩን በኋላ እንደ ምንም ተወጥተን ከምርጫው በኋላ ስንሰማ የበለጠ የችግሩ መሠረት እየጠራልን መጣ፡፡ በመጀመሪያውን ከመኢአድ አካባቢ እንሰማ የነበረው ስሞታ ቅንጅቱ ከተፈጠረ በኋላ በቅንጅቱ ውስጥ ያሉ ድርጅቶች ማናችንም ያልደረስንባቸውን ቦታዎች እየፈለጉ በእነዚያ ቦታዎች ላይ ማደራጀትና እጩዎች መመልመል ሲገባቸው፣ በተለይ ኢዴአፖ-መድኅን መአአድ በሰፊው ባደራጀባቸውና ቢሮ ከፍቶ ብቁ እጩዎች ማቅረብ የሚችልባቸው ቦታዎች ቦታዋች እየተዘዋወረ አዲስ አባባሎች በመመልመል ለእጩነት ለማቅረብ እየተሯሯጠ ነወ ሲባል ቆየ፡፡ ይህ ደግሞ ቅንጅቱ በአጠቃላይ በአገሪቱ ውስጥ የሚቀርባቸውን እጩዎች ከማብዛትና ከማስፋት ይልቅ የእርስ በርስ ስኩቻን የሚያጠናክር ነው በሚል ጠንካራ ስሞታ ያቀርቡ ነበር፡፡ አንዳንድ መረጃ ብለው የሚያቀርቧቸውን ለማመን የሚቸግሩ ነበሩ፡፡ ለምሳሌ ከቅንጅት ምሥረታ በኋላ የአዴአፖ-መድኅን አደራጆች ከአዲስ አበባ በየክልሎቹ እየተዘዋወሩ ማስታወቂያ በመበተን ተቃዋሚን ወክላችሁ መወዳደር የምትፈልጉ ተመዝገቡ በማለት ይዞሩ ነበር፡፡ ይህንንመ በማድረግ ድርጅቱን የማያወቁ፣ ጠንካራ ፍላጎት እንኳን የሌላቸወ፣ የትምህርት ደረጃቸው ብቻ ከፍ ያሉ ሰዎችን በእጩነት አቅርበዋል፡፡ እንዚህ ስዎች ደግሞ በመራጩ ሕዝብ ዘንድ ምንም ታዋቂነት የሌላቸው በአካባቢው ብዙ ኖረው የማያወቁ ሰዎችን እጩ የሚያደርግ እድል ሰፊ ነው፡፡ እንደነዚህ ዓይነት ሰዎች ደግሞ የኢህአደግን የማይቀርና አፈና ተቋቁመው ለድርጅቱ የሚቆሙ ሰዎች አይሆኑም፡፡ ለጊዜያዊ ጥቅም ያውም የኢህአዴግ ካድሪዎች ጫና ትንሽ ሲገፉ የሚደነብሩ ሰዎች የቅንጅቱን እጩ ሉሆኑ ነው፤ በዚህ ደግሞ ኢህአዴግን ማሸነፍ አይቻልም፡፡

ምንም እንኳን በጊዜው ይህንን እውነት ነው ብሎ ለማመን ቢከብደንም በኋላ ከሞላ ጎደል ሃይቅነት ያለው ስሞታ እንደነበር በጊዜው ይህንን አሠራር በኢዴአፖ-መድኅን ውስጠ በጣም ጠተቃወመና ነገሩ በልደቱ ግፊት መደረጉን የሚያውቅ ከፍተኛ ከፍተኛ የኢዴአፖ-መድኅን አደራጅ ነግሮናል፡፡ በጊዜው ግን ይህንነ ስሞታ ከምር ለመውሰድ የሚቻል አልነበረም፡፡ የሚቀርቡት ማስረጃዎችም ተጨባጭ ነበሩ ለማለት ያስቸግራል፡፡ ከሁሉም በላይ ግን ቅንጅቱ ሲመሠረት የእጩ ምልመላ አካሄድን በሚመለከት የተባለ ምንም ነገር አልነበረም፡፡ አንድ ድርጅት ባለበት ቦታ ሌላው እጩ መመልመል አይችልም ነበር፡፡ ቅን ፍላጎት ላይ በመመሥረት ግን እንደዚህ ዓይነት ነገር ማድረግ ቅንጅትን ለጠቅም አይችልም የሚል እምነት ነበር፡፡ እነዚህ ስሞታዎች፣ እነሱም በጀርባቸው ያዘሏቸው ቁምነገሮች፣ በተለይ ሁለቱ ድርጅቶች በእኔ እበልጥ ስሜት

የበለጠ ተወዳዳሪ ለማቅረብ የሚያርጉት ፍትጊያ ምን ያህል ሥር የሰደደና ድርጅቱን ሊያፈርስ የሚች ል መሆኑን ያየነው የእጩ ርጫው ሂደት ሲጀምር ነው።

በእጩ ምርጫ ሂደቱ የተጀመረወ ሁሉንም ሊያስማማ የሚችል መሥፈርት በማወጣት ላይ ነበር። ገና ጉዳዩ ሲጀምር ለእኛ በጣም ቀላል የመሰለን ነገር ብዙ የተቀበሩ ቦምቦች ያሉበት (የፈንጂ ወረዳ) መሆኑን በቶሉ ተረዳን። ሁለቱ ድርጅቶች በየራሳቸው ረቂቅ የመሥፈርት ሃሳብ እንዲያመጡ ተጠይቀው የመጡት በጣም ሰፊ ልዩነት ስለነበረወ ከመስፈርቱ ጀርባ የሚደረግ ትግል እንዳለ ለማወቅ ጊዜ አለወሰደብንምም። በኢዴአፓ-መድኅን በኩል የቀረበወ ረቂቅ መሥፈርት «የትምህርት ደረጃ» ለሚለው በጣም ትልቁን ነጥብ ይሰጥና (ወደ 80% ግድም) ለሌሎች አስፈላጊ መለኪያዎች በጣም ትናንሽ ነጥቦች ይሰጣል። በአንፃሩ በመኢአድ በኩል «የድርጅቱ ጥንካሪ» ለሚል መለኪያ ትልቁን ነጥብ (ወደ 40%) ይሰጥና ለትምህርት ደረጃ ከ20% ያልበለጠ ነጥብ ይሰጣል።

እንግዲህ ሁሉም የሚስማማባቸው አስፈላጊ ናቸው የሚባሉ ሌሎች ብዙ መለኪያዎች አሉ። የሥራ ልምድ፣ የእጩው ፆታ የመሳሰሉ ጥሩ እጩ ለሆን የሚያስፈልጉ መሥፈርቶች የሚሰጣቸው በጣም የተለያየ ነጥብ የየድደርጅቱን እጩዎች ጥንካሪና ድክመት ከግምት ያስገባ እንጂ በእርግጥ የተሻለ እጩ ለማውጣት አስፈላጊው መስፈርት የቱ ነወ በሚል አይደለም።

የኢዴአፓ-መድኅንን የእጩዎች ዝርዝር የሚያዘጋጀውና «ማን የት ቦታ ይወዳደራል?» የሚለውን በአብዛኛው በብቸኝነት ይወስን የነበረው ልደቱ ነበር። እሱም በተለይ በመጨረሻ በይድረስ ይድረስ እጩዎች ሲመለምል ትምህርት ቢሆን የተማሩ ሰዎችን በመፈለግ አሰልፏል። በመኢአድ በኩል በተለይ በገጠሩ አካባቢ ማደራጀትን እንደዋና ሥራው አድርጎ በመውሰድ ብዙ ቢሮዎች በየወረዳው ከፍቶ ብዙ ገበሪዎችን አደራጅቷል። እነኚህ አባባሎቹና አደራጆቹ በትምህርት መረጀ መሥፈረት ብዙ ብዙ ነጥብ እንደማያገኙ ያውቃል። ስለዚህም የትምህርት ደረጀ ትልቅ ቦታ አንዲኖረው አይፈልግም። በነልደቱ በኩል የድርጅት አቅም የማለወ መሥፈርት በተለይ በአባላት ብዛትና በቢሮዎች ብዛት ከተለካ የመኢአድን እጩዎችን ለለወዳደር እንደሚቸግረው ያወቃል። ስለዚህ በመሥፈርት ላይ የሚደረገው ትግል የመጀመሪያው ትልቅ የፋክክር ሜዳ ሆነ።

ከሁለቱ ድርጅቶች ወጪ ያለው ድርጅቶች ከዚህ ፋክክር ውስጥ ብዙ እንደማንገባ የታወቀ ነበር። ቀስተ ደመና አዲስ ድርጅት ነው። ኢዴሌም ቀደም ብሎ የተቋቋመ

ቢሆንም በዚህ ምርጫ ለሳተፍ ለልተዘጋጀም ነበር፡፡ ለእኛ ከሁለቱመ ድርጅቶች ገለልተኛ ሆነን ለምናየው ሰዎች ለሥፈርት ከሚሰጠው ነጥብ በላይም አንዳንዶቹ መሥፈርቶች በትክክል ለለካትም የሚያስቸግሩ እንደሆኑ እናውቅ ነበር፡፡ ለምሳሌ የድርጅት አቅምን እንዴት ነው የምንለካው? የአባላት ብዛትን ማረጋገጠ የምንችልበት ሁሉም ድርጅት እውነተኛ የአባሎች ዝርዝር ፋይል አለው ወይ? ይህንንስ ፊይል በአጭር ጊዜ እርግጠኛ ነቱን ለማወቅ የሚቻልበት መንገድ (ለምሳሌ የወጭ ኦዲተር አይቶት) አለ ወይ? የገንዘብ አቅምስ? በተመሳሳይ መንገድ ድርጅቶቹ በነበረው ጊዜ (የእጩዎች ዝርዝር የሚቀርብበት የመጨረሻ ቀን በዚያን ጊዜ ከሦስት ሳምንታት በላይ አልነበረውም) እጩዎች ለያደርሱ ይችላሉ ወይ? ይህስ ባልኖረበት ዝም ብሎ ድርጅቶች የሚለትን ቃል ብቻ መውሰድ ይቻላል ወይ? (በተለልም እንደዚህ ዓይነት የፋክክር መንፈስ ባለበት?) የሚሉትን ጥያቄዎች ለመመለስ በፍጹም አስቸጋሪ የሆኑና ከነበረበት የጊዜ ውጥረት አንፃር ብንሞክር እንኳን በአጥጋቢ መንገድ ልንመልሳቸው የማንችላቸው ነበሩ፡፡

ሌላው ቀርቶ የትምህርት ደረጃን እንኳን (በተለይ እንዱህ ዓይነት የውሸት ዶክመንቶች በቀላሉበሚፈበረኩበት አገር ወስጥ) ድርጅቶቹ ወይም እጩዎች ከሚሉት በቀር ለማረጋገጥ ብንፈልግ የምንችልበት መንገድ አልነበረም፡፡ ስለዚህ የነበረው አማራጭ አሁንም «ከፍተኛውን የሞራል ሥፍራ» መያዝና ሌሎቹም ይህንን እንዲይዙ መግፋት ነበር፡፡ ይህ ግን እኛ እንደናፈቅነው ሉቀለንና ፍትሐዊም አልነበረም፡፡ የሞራል ግዴታዎች የሚሠሩት ሁሉም አካሎች የሚያምኑበትና የሚገረፍበት ሲሆንነው፡፡ ከእወነተኛነት ይልቅ ጊዜያዊ የፖለቲካ ጥቅም የሚበልጥባቸው ሰዎች በአንዱ ወገን እንኳን ካለ የሞራል መመዘኛውና ፍትሐዊነት ሚዛን በእጅጉ ያበዛዋል፡፡ ከብዙ ወጣ ውረድና ውዝግብ በኂላ በአንዳንዶቹ ድርጅቶች ላይም ከፍተኛ ጫና በመፍጠር ሁለት ካቀረቡት አማካይ የሆነ መስፈርት ለውሰድ ስምምነት ተደረሰ፡፡ በዚህ መሥፈርት መሠረት የትምህርት ደረጃ ከፍተኛውን 409% ሲይዝ፤ የሥራ ልምድና በአካባቢው ያለ ተቀባይነት (እጩው በወረዳው የኖረበት ጊዜ ከ20 ዓመት በላይ ከሆነ ሙሉ ነጥብ ከዚያ ሲያንስ እየወረደ የሚሄድ) እያንዳንዳቸው 20%፤ በድርጅት ያለው የአመራር ልምድ10% እና ሌሎች ቀሪውን 10% ይዘው ከ100 በላይ ተጨማሪ 5% ለሴት እጩ እንዲሰጥ ተወሰነ፡፡

በመሥፈርቱ ላይ ስምምነት መደረሱ የሰጠን የእፎይታ ጊዜ ግን ብዙ አይደለም፡፡ በመሥፈርቱ መሠረት እጩዎቹን አወዳድሮ እንዲመርጥ ኃላፊነት የተሰጠው በቸኮል ጌታሁን የማመራው ኮሚቴ ነበር፡፡ ቸኮል በተፈጥሮው በጣም ለስላሳና ብዙ መጋፋት የማይወድ ሰው ነው፡፡ ከዚያም በተጨማሪ የእጩዎች መሥፈርት ወጣ ማለት

ድርጅቶቹ ስለ እጩዎቻቸው ማንነት ይዘው የሚቀርቡት ዘገባ እውነት ነው ብሎ ከማመነ ውጪ ለማጣራት የሚችልበት ምንም መንገድ አልነበረውም:: የድርጅቶቹ አባሎችና አመራሮች ግን የራሳቸውነ ሰው ለማሰለፍ በግል ተራ ቅጥፈት ወስጥ ይገለ ብሎ ለማመንም (በተለይ በመጀመሪያው ላይ) በጣም አስቸጋሪ ነበር:: ሲጀመር ስለእያነዳንዱ እጩ አነስተኛ መግለጫ ያዘለ ጽሁፍ (Curriculum Vitae) ይቅረብ ተብሎ የተጠየቀ ቢሆንም እኔ እስከማውቀው ድረስ ከቀስተደመና በስተቀር (ቁጥራቸውም ትንሽ ስለሆነ፣ እኛም እያንዳንዱ እጩ ይህን እነዲያያይዝ ስለጠየቅን) ያቀረበ ድርጅት አልነበረም:: ከነበረው የጊዜ ውጥረት አኳያ ይህንን እንዲያመጡ ማስገደድም ኮሚቴው አልቻለም ነበር::

እያደር ግን ፋክክሩ በጣም እየበዛ ሲሄድ በተለይ የመኢአድ ሰዎች የኢዴአፖ-መድኅንን እጩዎች ታሪክ እውነትነት ፊት ለፊት መጠየቅ ጀመሩ:: ኮሚቴውም አንዳንድ በቅርብ የሚታወቁ ሰዎችን በሥልክ ማጠያየቅ ጀመረ:: ለምሳሌ ሙሼ ሰሙ በኢዴአፖ-መድኅን ለዲስ አበባ አንድ ወረዳ ለውድድር ሲቀርብ ማስተርስ ዲግሪ አለው ተብሎ ነበር የቀረበው:: ሙሼን የሚያወቅ አንድ የኮሚቴው አባል በዚህ ተገርሞ ሙሼ ጋር ደውሎ በርግጥ ማስተርስ እንደለውና በምን ትመህርት እንደሆነ ሲጠይቀወ ልጅ እንደሚያወቀወ ስለሚያወቅ የቀረበው ዘገባ ስህተት መሆኑንና እሱ የቢኤ ዲግሪ ብቻ እንዳለው ገለፁ:: እነዲህ አይነት ተራ ማጭበርበሮች በተወሰነ ደረጃ በሁለቱም ድርጅቶች የተከሰቱ ቢሆንም ይህንን ጉዳይ በያዙት በኢዴአፖ-መድኅን አመራሮች ዘንድ ግን ሥር የሰደደ በደንብ ታስባበት የተሰራ እንደነበር በኋላ ተገነዘብን:: ይህ ሁኔታ በእወነቱ እኛንም በጣም ያስደነገጠንና አብረናቸወ ልንሰራቸወ ያሰብናቸውን ሰዎች ምንነት ያሳወቀን አሳዛኝ ክስተት ነበር::

ኮሚቴው የሚችለውን ሁሉ በሐቀኝነት ለሥራት ተሞክሯል:: ግን በመጨረሻው ሊሆን ይችል የነበረው ሁኔታውን ለጊዜውም ቢሆን ሊፈተው የሚችል ፖለቲካዊ መፍትሔ መፈለግ ብቸ ነበር:: በመጀመሪያ እጩዎች በማቅረብ ረገድ የሚቀርብ የሐሰት ዘገባ ወይም ሰነድ በፈፁም ሰነድ በፍፁም ተቀባይነት እንደሌለውና ይህንን የሚያቀርብ ግለሰብ ወይም በዚህ ዓይነት የማጭበርበር ድርጊት ሆን ብሎ የተባበረ ማንኛወም የአመራር አባል የጉዳዩ ሐሰትነት በታወቀ በየትኛወም ጊዜ ከቅንጅቱ እንዲባረር መወሰን ነበር:: ስለዚህም እያንዳንዱ ድርጅት ተጭበረበረ የሚለው ነገር ካለ ይህንን በማስረጃ አስደግፎ እንዲያቀርብና፣ ይህም ከተረጋገጠ ሁኔታው የታወቀው ከማቅረቢያው ጊዜ ካለፈ በኋላም ቢሆን በቅንጅቱ ኪሳራ ይህ ሰው ከተወዳዳሪነት እንዲሰረዝና ያስመዘገበውም ሰው ሐሰት መሆኑን እያወቀ ከሆነ ያደረገው በማንኛውም ጊዜ ከቅንጅቱ የመባረር እርምጃ

እንዲወስድበት መወሰን ነበር:: እርምጃው ግን ከመከላከያ መሳሪያነቱ (deterrence effect) በተጨማሪ የቅንጅቱን የአሠራርና የሞራል መሠረት ለጣልም ታስቦ ነበር::

ከዚህ በፊት የነበረው የድርጅቶች ባህል እንዲህ ዓይነት የሐሰትና የማጭበርበር ሥራ «ለፖለቲካ ትርፍ» ያስገኛል ተብሎ የሚታሰብ በመሆኑ፣ ይህ የጀመርነው አዳስ ፖለቲካ እንዲህ ዓይነቱን «ውጤቱ የመሳሪያወን ትክክለኛነት ይወስነዋል» (The end justifies the means) አካሄድ የማይቀበል መሆኑን ማስረገጥ አስፈላጊ ነበር:: ይህን ውሳኔ ከተወሰነ በኋላ የበለጠ ተግባራዊ የፖለቲካ መፍትሔዎችን ወደ ማፈላለግ ተሸጋገርን:: በተቻለ መጠን ችግሮቹን የሁለቱ ድርጅቶች አመራሮች በድርድርና በወይይት የሚፈቱበትን መንገድ ለማመቻቸት ተሞከረ:: ይህም ችግሩን ሙሉ ለሙሉ ሊፈታወ አልቻለም:: ከዚያም ሁለቱ ድርጅቶች የተጋጩባቸውን ቦታዎች ዝርዝር ይዘን እነኝህን ቦታዎች በተስማማንበት መሥፈርት መሠረት ሳይሆን ሁለቱም ሊቀበሏቸው የሚችሉባቸውን አማራጮች ማፈላለግ ጀመርን:: በመጨረሻም ዋና ዋና የግጭት ቦታዎች የተባሉትን ወደ ሰባት የሚጠጉ ዞኖች የሁለቱ ድርጅቶች እጩዎች እኩል በእኩል (ያለ መሥፈርት) እንዲካፈሏቸው አስማማን::

ከዚህም በኋላ በዞኑ ውስጥ የትኛው የምርጫ ወረዳ ለየትኛው ድርጅት ይስጥ የሚለውን ክፍፍል ለመሥራት በእኔ ሰብሳቢነት የሁለቱን ድርጅቶች ወኪሎች ለማስማማት እልህ አስጨራሽና ሁለት መሉ ሌሊቶችን የፈጀ ድርድር ተካሄደ:: በዚህ ድርድር መሠረት ችግሩ ተፈታ ብለን ስንጠብቅ ይህም የድርድር ውጤት መአአድን ያረካ አልነበረም:: እዚህ ላይ የድርድሩን ሂደት በአጭሩ መናገሩ ስለ ልዩነት ብቻ ሳይሆን ስለ ተደራዳሪዎቹ ሰዎች ስብዕናና ስለ ድርጅቶቹም ምንነት ትንሽ ስለሚናገር በአጭሩ ላቀርበው::

በኢዴአፖ-መድኅን በኩል ሁልጊዜ ለድርድር የሚመጣው ለደቱ ነበር:: ልደቱ በደንብ አስቦና ተዘጋጅቶ፣ እንደ ጥሩ ቼዝ ተጨዋች የሚወስደወን የመጀመሪያ እርምጃም ሆነ ሌላው አካል ሊሰጥ የሚችለውን መልስ ከግንዛቤ አስገብቶ፣ ከዚህ ዉሳኔም በኋላ ድርድር ቢኖር ለዚያ ድርድር የሚጠቅመውን አስልቶ በመለ አቅሙ ማሸነፍን ብቻ ማዕከል አድርጎ ይንቀሳቀሳል::

በመኢአድ በኩል የመጡት ተደራዳሪዎች በመጀመሪያ የየዞኑ አደራጃች ናቸው:: ወደ ድርድሩ ሲገቡ የሚያዩትም የየራሳቸወን ዞን እንጂ በጥቅሉ «የመአአድ ጥቅም» ምንድን ነው ብለው ስትራቴጂያዊ አቅጣጫ ይዘው አልነበረም:: ከዚያም በተጨማሪ ግን እነኝህ

የየዞኑ አደራጆች ድርድሩን የሚያንቀሳቅሱት በከፍተኛ ቁጭትና እልህ ነበር ለእነሱ በደንብ የሚያወቁትና ዞንና በእነሱ እምነት ያቀረቧቸው ጠንካራ፣ ለረጅም ጊዜ በትግሉ የቆዩና ለማሸነፍ የሚችሉ እጩዎች ዝም ብሎ «በማስታወቂያ በተሰበሰቡ» እጩዎች መቀየራቸውና ይህንንመ ለማድረግ መሪዎቻቸው የተስማሙበት ሂደት ቀድሞውኑ አልተዋጠላቸውም:: ሥራቸውም ያልተማከለ (Decentralized) ስለነበረ ተደራዳሪዎቹ በሙሉ ልብ ውሳኔ ለስጠት በጣም ይቸገሩ ነበር:: ይህ ግን የበለጠ የተማከለ (Centralized) አመለካከት ለነበረውና በራሱ ሁሉንም ለመወሰን የሚችለው ልደቱን ለመቋቋም አላስቻላቸውም::

ከዚህም በላይ ግን በመአአድ በኩል የነበረው አብዛኛው የየዋህነት አካሄድና በቅንጅቱም ላየ በተለይም በሁለቱ ድርጅቶች መሐከል በነበርነው ድርጅቶችና ግለሰቦች ላይ የነበራቸው እምነት በአንድ በኩልና፣ በድርጅታቸው «ጠንካራነት» ላየ የነበራቸው ጭፍን እምነት ለልደቱ ጠንቃቃ፣ ዒላማውን አስቀድሞ ያሰላ የብለጠት አካሄድ የሚመጥን አልነበረም:: ስለዚህም በድርድሩ ውጤት በመንም ዓይነት የመኢአድ ሰዎች የሚስማሙ አልሆኑም::

የሁለቱን ድርጅቶች አካሄድ የሚያሳይ አንድ ምሳሌ ልስጥ:: ለድርድር ከቀረቡት ዞኖች ውስጥ ሁለቱ ሐድያና ምዕራብ ዞኖች ውስጥ ሁለቱ ሐድያና ምዕራብ ጎጃም ነበሩ:: የማከፋፈሉ ሂደት ሁለቱ ድርጅቶች በቅደም ተከተል የሚፈልጉትን ወረዳ ተራ በተራ እየጠሩ የተካሄደ ነበር:: በአንድ ዞን በቅድሚያ መጥራት የሚጀምረው ድርጅት በሚቀጥለው ዞን ጥሪውን የሚጀምረወ በሁለተኛነት ነው:: በዚህ መሠረት ግን የት ዞን ላይ ጥሪውን እንደሚጀምር አስቀድሞ ተከፋፍለ ታወቋል በዚህ መሠረት ምዕራብ ጎጃምን ኢዴአፖ-መድህን ቀድሞ ይጠራል፣ ሐድያን ደግሞ መኢአድ::

ልደቱ በሐድያ ዞን የሆሳዕና እጩ የሆነውን አቶ አቦቼን ይፈልጋል ግን ለባሕር ዳሩ እጩ ብዙም ግድ አልነበረውም:: መኢአዶች ደግሞ ከአንድ የሐድያ ድርጅት ጋር በነበራቸው የፖለቲካ ስምምነት መሠረት ሆሳዕናን በጣም ይፈልጉታል:: በሌላ በኩል የባሐር ዳር ተወዳዳሪያቸወ የሥራ አስፈፃሚ አባላቸውና የድርጅቱ ምክትል ኘሬዜዳንት አቶ አባይነህ ብርሃኑ ነበር:: መኢአዶች በነበራቸው ቅድሚያ መሠረት የሆሳዕናውን እጩ መረጡና በነበረው ቅደም ተከተል መሠረት የሐድያወን ዞን አደላድለን ጨረስን::

በምዕራብ ጎጃም ላይ ስንደርስ ልደቱ በመጀመሪያ የጠራው ባሕር ዳርን በተለይ አቶ አባይነህ የሚወዳደርበትን ወረዳ ነበር:: ለኢአድ ተወዳዳሪዎች ይህ በፍፁም

የማዋጥላቸው አልነበረም፡፡ ልደቱ የአቶ አባይነህ ወረዳን የያዘው ለደራደሪያነት ነበር፡፡ እነሱ ግን እንዲህ ዓይነት «ተንኮል» ሊገባቸው አልቻለም፡፡ ወዲያውኑ የታያቸው ይህ ሰው ድርጅታቸውን ለማዋረድ የተነሳ አድርገው ነበር፡፡ ከዚያም በላይ በውስጣቸው ያየው ሌላ ሌላ ጥላቻ ይደማመርና ድርድሩን በስልታዊ መንገድ ሊሄዱበት አልቻሉም፡፡ በዚህ መንገድ በጣም በዙ ሰዓት ያጠፋንበት የድርድር ሂደትም በራሱ ብቻ የነበረውን የሁለቱን ድርጅቶች ግጭት ሊፈታው አልቻለም፡፡ ይህ ሊሆን የእጩ ተወዳዳሪዎች መመዝገቢያ ጊዜ ሊጠናቀቅ የቀረው በቀናት የሚቆጠር ጊዜ ነበር፡፡

የድርድሩ ወጤት በመኢደድ ተቀባይነት አጥቶ፣ ነገሩን ሉፈርስ ሆነ፡፡ እኛ የድርድሩን ወጤት መሠረት አድርገን በኮማቴው በኩል ጠቅላላ የአጩዎችን ዝርዝር ለምርጫ ቦርድ ለማስተላለፍ መዘጋጀት ጀመርን፡፡ ቅንጅቱን ይህን በማድረግ ላይ እያለ መኢአድ በሥራ አስፈፃሚው በኩል አስወስኖ የራሱን የተለየ የምርጫ አርማ አዘጋጅቶ በሁሉም ወረዳ የሚቀርቡትን የራሱን እጩዎች ዝርዝር ለምርጫ ቦርድ አቀረበ፡፡ ይህንን እርምጃ በመውሰድ በተግባር ቅንጅቱን የሚያፈርስ ተግባር ፈፀመ፡፡ ይህን ማድረጉን በሰማን ሰዓት የደረሰብን ድንጋጤ በእወት ለማመን የሚቻል አልነበረም፡፡

እሁድ ቀን በናዝሪት ከተማ ከፍተኛ ሕዝባዊ ስብሰባ ጠርተን በናዝሬት ስቴዲዬም ከሕዝብ ጋር እየተወያየን ይህ መልዕክት ወደ 11:00 ሰዓት ገደማ ደረሰን፡፡ ስብሰባውን ለመጨረስም እንኳ በጣም ተቸግረን ነበር፡፡ ምንም እንኳን ስብሰባው የተጠራው በቀስተ ደመና በኩል ቢሆንም ጠቅላላ ውይይቱ ስለ ቅንጅቱ ነበር፡፡ እኛ መግለጫ የሰጠነወ ስለቅንጅቱ ነበር፡፡ ይህን እያወራን እያለን ነው የቅንጅቱን «መፍረስ» የሰማነው፡፡ በዚያ ሁኔታ ስብሰባውንም መቀጠል ሕዝቡን መዋሸት ሆኖ ተሰማን፡፡ ደግነቱ ይህን ወሬ በመጀመሪያ የሰማሁት እኔ በመሆኔና ንግግሪንም ጨርሼ ስለነበር ደበበ የጀመረውን ከጨረሰ በኋላ ሰዓቱንም በመግፋቱ እንደምንም ሰብሰባውን ዘግተን ወዲያውኑ ወደ አዲስ አበባ መንገድ ጀመርን፡፡ ዱከም እስከምንደርስ ድርስ ስልክ እየደወልን የማዕከላዊ ምክር ቤቱን ስብሰባ ማታወኑ ከምሽቱ 2:00 ሰዓት ጠርተን በቀጥታ ወደቅንጅት ቢሮ ሄድን፡፡

በስብሰባው ላይ ግን የመኢአድ ወኪሎች አልተገኙም ነበር፡፡ ከእነሱመ ውጪ በከተማው ያልነበሩ ሌሎች አባሎች ስላልነበሩ ምልዓተ-ጉባዔ ለመሙላት አልተቻለም ነበር፡፡ ከብዙ ሙከራ በኋላ መኢአዶችም እንደሚገኙ ተስማምተው ስብሰባውም በማግስቱ እንዲደረግ ተወሰነ፡፡ በቦታው በነበሩት ሰዎች ዘንድ ግን የነበረው ስሜት የብስጭትና የእልህ ብቻ ሳይሆን (በተለይ ለእኛ በቀስተደመና ለነበርነው) የውርደትም ስሜት ነበር፡፡ ለእኛ በዚያን ጊዜ ይታየን የነበረው መኢአዶችም እንደ ሌሎች ድርጅቶች በአንድ ላይ ሆነው

አንደሚቀጥሉ አልነበረም፡፡ ይልቁንም በሕዝቡ ዘንድ የሚፈጠረው የተስፋ መቁረጥና በምርጫው ላይ የሚኖረው አሉታዊ ጫናም አስጨንቆ ነበር፡፡

በኢዴአፖ-መድኅን በኩል (በተለይ በልደቱ) በጊዜው የነበረው ትልቅ ቁጭት ቀድሞውኑመ በቅንጅት ሥር በሚኖረው ሂደት ምክንያት የተተውት ብዙ እጩዎች አሁን በጊዜ ጥበት ምክንያት ሳይወዳደሩ መቅረታቸው፣ በዚህም ምክንያት በቅንጅት ስም የሚቀርበው የእጩዎች ቁጥር በጣም መቀነስ ነበር፡፡ በሁላችንም በኩል በጋራ የነበረው ስሜት ግን በፍፁም ከመኢአድ አመራሮች የመከዳትና ይህ ሁኔታ በአንድ መልኩ ወይም በሌላ ቢፈታስ እንዴት አድርገን ነው እንዲህ ዓይነት ሰዎችን አምነን አብረን የምንጓዘው የሚለው ስሜት ነበር፡፡

በማግስቱ በተደረገወ ስብሰባ ላይ መኢአድ አቋሙን እንዲያብራራልን (ከቅንጅቱ ወጥቻለሁ ማለቱ እንደሆነ ወሥስ ሌላ የሚታየው ነገር እንዳለ) ጥያቄ አቅርበን ውይይበተችን ተጀመረ፡፡ በመጀመሪያ እነሱ በሰጡን ምላሽ፤ «በፍፁም ከቅንጅቱ የመውጣት ወይም ቅንጅቱን ለማፍረስ እርምጃ አይለም፡፡ የእጩ ምዝገባ ጊዜ ገደብ አዲስ ለማስመዝገብ እንጂ የተመዘገበውን ለመሰረዝ እንዳልሆነ፣ አንዴ ያሉትን ሁሉ ካስመዘገብን በኋላ፣ በጊዜ ገደብ ማጠር ምክንያት በመቻኮል እየወሰድን ያለነው እርምጃ ዘላቂ ችግር ስለሚያመጣ በእጃችን ያለትን እጩዎች አስመዝግበን ከዚያ በኋላ ቀስ ብለን ችግራችንን ፈትተን ትርፍ ትጩዎችን እናሰርዛለን ከሚል ለጊዜው ቅንጅቱን የሚጎዳ ቢመስልም ለዘላቂው ቅንጅቱን እናሰርዛለን ከሚል፣ ለጊዜው ቅንጅቱን የሚጎዳ ቢመስልም ለዘላቂው ቅንጅቱን ይጠቅማል ብለን የወሰድነው እርምጃ ነው፡፡ ስለዚህ ከቅንጅቱ አልወጣንም ለመወጣትም ምንም ሃሳብ የለንም፣ አሁን ተዝናንተን ችግሮቻችንን እንፍታ» የሚል ዓይነት መልስ ነበር፡፡ እጩ ለሰረዝ ደግሞ እስከ ምርጫው ድረስ ስለሚቻል እስከዚያ ሌሎችንም ሥራችን በጋራ እየሠራን እንቆያለን ብለው እንደሚያምኑ ነበር የገለጹልን፡፡

በሌላው ተሰብሳቢ በኩል ይህ በፍጹም እንደማያስኬድ፣ መኢአድ በቅንጅቱ ወስጥ መቆየት ከፈለገ የቅንጅቱ መሠረት በሆነው «አንድ ተወዳዳሪ አንድ ምልክት» መርህ ተስማምቶ እጩዎቹን ከሌሎች የቅንጅቱ እጩዎች ጋር በጋራ በተዘጋጀው የስም ዝርዝር መሠረት ማቅረብ እንዳለበት፣ በዚህ ላይ በፊት የነበረው ድርድር ውጤት ቅሬታ ካለው አሁኑኑ አቅርቦና በጋራ መፍትሔ ተበጅቶለት ይህንን ጉዳይ ዘግተን እንሄዳለን እንጂ በምንም ዓይነት አንድ ድርጅት በፈለገ ጊዜ መግባት ባልፈለገ ጊዜ ወጥቶ የራሱን

እጩዎች አቅርቦ የሚወዳደርበት ሁኔታ ሊኖር አይችልም የሚል ግልፅና ከመኢአድ በቀር በተቀሩት ድርጅቶች በሙሉ የተደገፈ አቋም ተያዘ።

መኢአድ በዚህ ከገፋበት የነበረው ምርጫ ቅንጅቱን በሦስት ድርጅቶች ብቻ እንደገና ማስመዝገብ ነበር። ቢሆንም ይህ አማራጭ በፍፁም ተፈላጊው አማራጭ አልነበረም። በመኢአድ ላይ የነበረን ጥልቅ ቅሬታም እንዳለ ሆኖ ተመራጭ የነበረወ አካሄድ መኢአድ ፍትሐዋ አይደለም፣ ተደድያለሁ የሚላቸወን ወረዳዎች አቅርቦ በእነሱ ላይ እንደገና ድርድር ተካሂዶና ስምምነት ላይ ተደርሶ አንድ የሁሉንም እጩዎች የያዘ የስም ዝርዝር የሚስተካከለው ተስተካክሎ እንዲቀርብና ሁሉም የቅንጅት እጩዎች በአንድ አርማ እንዲወዳደሩ፣ ቅንጅቱም ከነበረበት እንዲቀጥል ነበር። በዚህ መሠረት መአአድ ፍትሐዊ አይደሉም የሚላቸውን ቦታዎች ዝርዝር እንዲያቀርብ ሲጠየቅ የቀረቡት ከአምስት ያልበለጡ ወረዳዎች ብቻ ሆኑ። የቁጥሩ ትንሽነት ቅንጅትን ለማዳን ይችላል የሚለውን ተስፋ እንደገና አለመለመው። ይህ ችግር በአንድ መልኩ ወይም በሌላው ከተፈታ የመመዝገቢያውም ጊዜ ስለሚያልፍ ቅንጅቱ እንደ ቅንጅት ከመሥራት ዉጪ ምርጫ እንደማይኖረውና እንደ ድርጅት የመቀጠል እድሉ የሰፋ እንደሚሆን በመገንዘብ በጊዜው ዋናው ጥረት መሆን ያለበት በእነኝህ ጥቂት እጩዎች ላይ ኢዴአፖ-መድኅንን አቋም ማለሳለስና ማስተው እንደሆነ ተገነዘብን።

ከዚህ ጋር አያይዘን ግን በተለይ ጉዳዩን ለማደራደር የያዝነው የቀስተ ደመና ሰዎች እነኝህን ድርጅቶች (መኢአድና ኢዴአፖ-መድኅን) እንደ ድርጅት እስከ ቀጠለ ድረስ ቅንጅቱ ሁሌም ችግር ውስጥ እንደሚቆይ ይህ ብቻ ሳይሆን በእነኚህ ድርጅቶች ወስጥ የተንሰራፋው የድርጅት ወስጥ ባሕል በፍፁም ጠናማ እንዳልሆነ፣ ስለዚህም ይህን ችግር ከተሻገርን በኋላ በተቻለ ፍጥነት ድርጅቶቹን ማዋሃድና ቅንጅቱን ከአራት ፖርቲዎች ወደ አንድ ፖርቲ መቀየር ምንም አማራጭ የሌለው መንገድ መሆኑን ተገነዘብን።

በኢዴአፖ-መድኅን ድርጅታዊ መነፅር በጊዜው መኢአድ ለብቻው ባደረገው ምዝገባ ቀጥሎበት ቢሆን ኖሮ በእርግጥም የሚጎዳበት ሁኔታ ነበር። ብዙ ወረዳዎች ላይ ቅንጅቱ ከመኢአድ ጋር ለወዳዳር ይገደድ ነበር። በአንፃሩ ደግሞ የመኢአድ ግማሽ ያህል እጩዎች ከኢሕአዴግ ጋር ብቻ ሊወዳደሩ ነው። ስለዚህም አዴአፖ-መድኅን በእነኚህ አራት ወይም አምስት ቦታዎች ላይ መጣላቱ ኪሳራ እንጂ ትርፍ አያስገኝበትም። ከድርጅቱ ጥቅም አንፃር እነኚህን ቦታዎች መልቀቁ ይሻላል። በለላ በኩል ግን ልደቱ በጣም ተቆጭቶ ነበር፣ በጣም ያስቶጨውም በመኢአዶች «በመበለጡ» ነበር። በተደጋጋሚ ይለን የነበረው «እናንተን አምኜ ነወ እንጀ እነሱ በእንዲህ ዓይነት ጨዋታ

አይበልጡኝም ነበር»፤ «እኛ እንተዋወቃለን» ነው። ስለዚህ ይህንን ችግር ለለፍታት ልደቱን ማሸነፍ ነበረብን።

በዚህን ጊዜ ነው እኔና ኘሮፌሰር መስፍን ልደቱንና ሙሼን ለብቻ ጠርተን ያነጋገርናቸው። በወቅቱ እነሱ በመኢአድ ላይ የተበሳጩትን ያክል እኛም እንደተበሳጨን፣ አሁን ግን በብስጭት የምንጓዝበት ጊዜ ሳይሆን በትዕግስት እና በማስተዋል መጓዝ እንዳለብን፣ በዋናነት ማየት ያለብን የቅንጅቱን አለመፍረ እንደሆነ ፣ ይህን መሰናክል ካለፍን በኋላ የበለጠ ዘላቂ መፍትሄ መፈለግ እንዳለበት እኛም እንደምናምንበት ገለፅን። በእነልደቱ በኩል የቀረበው ይህ በዚህ እንደማያበቃ፣ ወደፊትም እነሱ «ጥቅማችን ተነካ» ብለው የሚያምኑበት ነገር ሲኖር ተመሳሳይ እርምጃዎች እንደሚወሰዱ፤ የእነሱ «ባሕሪይ» ይኸው እንደሆነ የማጠቁም ዓይነት ንግግር አደረጉ።

በመጨረሻም በእኛ እምነት እነኝህ ድርጅቶች እንደ ድርጅት መኖር እንደሌለባቸው፣ በዚህ እስከቀጠለ ድረስ ችግሮች እንደማይጠፉ፣ ስለዚህም ዋና ተግባራችን መሆን ያለበት ቅንጅትን ማዋኀድና የየድርጅቶቹን የግል ሕልውና ማጥፋት እንደሆነ፣ ይህ ሲሆን ብቻ እንደሆነ መኢአድ «መጥፋት» የሚችለውና ከዚያ ጋር ተያይዞ የመጣው ድርጅታዊ ባሕል ጠፍቶ በአዲስ መንፈስ መንቀሳቀስ የሚቻለው የሚል ገለፃ አደረግን።[32] ከብዙ እጅ መጠምዘዝ በኋላ እነ ልደቱም እሺ ብለውን በአምስቱ ቦታዎች ላየ እንደገና በላዕላይ ምክር ቤቱ ወይይት ተደርጎበት በአምስቱ ወስጥ ሦስቱ ቦታዎች ለመኢአድ ተሰጥተው ችግሩን እልባት ሰጠነው።

ከዚያ በኋላ በዝሁ አዲስ ውሳኔ መሠረት አዲስ የእጩዎች በእዘህ የስም ዝርዝር መሠረት እንዲስተካከለና የስም ዝርዝር ውስጥ የሌለ ማንም እጩ የቅንጅቱ እጩ እንዳልሆነ የሚገልፅ ደብዳቤ ተጽፎ ተሰጠ። ከዚያም በኋላ ይህን የስም ዝርዝር ከምርጫ ቦርድ ቅ ጋር የማመሳከሩ ሒደት ለሌሎች አራት ቀናት በምርጫ ቦርድ እራሴ እየተመላለስኩ ከሁለቱም ድርጅቶች የሚደረገውን «አንድም ቢህን ተጨማሪ ሰው የማሾለክ» እንቅስቃሴ በማክሸፍ ጉዳዩን ቋጨነው።

ይህን ችግር መፍታታችን የቅንጅቱን ሕልውና ከመፍረስ ያድነው እንጂ በሁለላችንም ዘንድ በጣም መራራ ስሜት በውስጣችን ትቷል። ይህንን ስሜት ከውስጣችን

[32] ልደቱ ከቅንጅት እንዲወጣ ከተወሰነ በኋላ በተደረገው የመጨረሻ የላዕላይ ምክር ቤት ስብሰባ ላየ ተደድያለሁ የሚላቸውን ነገሮች እነዲያቀርብ ሲጠየቅ ያነሳው አንድ ነገር በዚህ ጊዜ እኔና ኘሮፌሰር መስፍን «የገቡልኝን ቃል» አልፈፀሙም የሚል ነበር። ይህን ነገር በኋላ ስናስበው በዚህ ቀጠሮ ላይ ያነሳውን ይህንን «የመኢአድ መሞት» ሳይሆን አይቀርም ብለን ጠረጠርን።

ካላስወጣነው ቅንጅቱ ባጠቃላይና በተለይ ደግሞ በምርጫ ዘመቻ ላይ ሊኖር የሚገባወን የአንድነት ስሜት እንደሚሸረሽረው በዚህም የምርጫውን ውጤት እንደሚያበላሸው ጥርጥር አልነበረንም። ከዚያም ውጪ ግን ቀስተደመና እና ኢዴሊ ውስጥ ላለነው ሰዎች ይህ ልምድ በእርግጥ የመረጥነው በጋራ የመጓዝ መንገድ ትክክል ነው ወይ? እንዲህ ዓይነት የድርጅት ባሕል ካላቸው ሰዎች ጋር አብሮ መጓዝ ይቻላል ወይ ? አብሮስ መሐድ ቢቻል በአጠቃላይ እንታገልለታለን ላልነው ዴሞክራሱ ትክክለኛው መንገድ ነው ወይ? የሚሉ ብዙ ጥያቄዎች በወስጣችን አጭሮብናል።

ለማንኛውም ግን ይህ ነገር ተለባብሶ መቅረት እንደሌለበትና በተለይ በእነኝህ ሁለት ድርጅቶች መሐል ያለትን ጉዳዩች በዝርዝር ተወያይቶ መፍታት ከዚያም ሁላችንንም እንድንተባበር ያስገደደን ዋና ዋና የፖለቲካ ምክንያቶች፣ በድርጅታችን ውስጥ የሚኖረውን የወደፊት የሞራል መዋቅራዊ አካሄድ በዝርዝር መወያየት፣ በመጨረሻም በዚህ ሂደት ወስጥ ስሜታቸወን የተጎዳዱ ሰዎች ካሉ ይቅርታ የሚባባሉበት መድረክ ማዘጋጀት አስፈላጊ መሆኑን አመንበት።

በዚህም መሠረት እነኝህን ጉዳዩች በዝርዝር ለመመልከት፣ ከዕለት ተዕለት ሥራዎች እራሳችንን ነጥለን በረጋ መንፈስ ለወያየት እንዲቻል የወሰደውን ያህል ቀን ይውሰድ ይህንን ሁኔታ ማጥራት እስከምንችል እንቆያለን በሚል በደብረዘይት የሥራ አመራር ኢንስቲትዩት የመሰብሰቢያ ቦታ ተከራይተን የላዕላይ ምክር ቤት አባላትን በመለሉ ይዘን ሄድን። የልደቱ የደጎንነት አባል መሆን አለመሆን ጉዳይም ጉዳይም የተነሳው በዚህ ስብሰባ ላይ ነበር። ነገሩ እንደገመትነው ብዙም ቀናት ሳይፈጅ ያሉትን ችግሮች በሰፊው ተወያይተን ብዙዎቹን «ሕመሞች» አድነን፣ ቀሪውን ጥቃቅን ጉዳይ አዲስ አበባ ለጨረስ ተስማምተን በጥሩ መንፈስ አዲሱን ጉዞአችንን በአዲስ ስሜት ለመጀመር ተነሳን።

እኔ በግሌ ይህንን የተረዳሁት ችግረን አልፈን ለቅንጅቱ የምርጫ ዘመቻ ገንዘብ ለማሰባሰብ አሜሪካ ሄጀ ስመለስ ነበር። በዋሽንግተን በተዘጋጀወ በዓል ላይ ተገኝቼ ወዲያውኑ እንደተመለስኩ የተሰበሰበው ገንዘብ ለእያንዳንዱ ድርጅት ባቀረበው እጩ መሠረት እንዲከፋፈል በዋሽንግተን የሚገኘው የገንዘብ አሰባሳቢ ኮሚቴ መወሰኑን ስሰማ ደነቀኝ። በመጀመሪያ የመጣልኝ ጥያቄ «ኮሚቴው ለቅንጅቱ ብሎ ገንዘብ ካሰባሰበ በኋላ ገንዘቡን ለቅንጅቱ መስጠት እንጂ ለድርጅቶች ማከፋፈሉን ምን አግብቶት ነው የሚያደርገው?» የሚለው ነበር። ወዲያውኑ ይህ በፍፁም ሊሆን የማይችልና ለቅንጅቱ የሚሰጠወ ገንዘብ በሙሉ በቅንጅቱ ስም በተዘጋጀው የባንክ ሂሳብ መግባት እንዳለበት ለኮሚቴወ ሊቀመንበር ከአዲስ አበባ በሥልክ ነገርኩት።

እሱም ይህ የድርጅቶቹ ፍላጎት እንደሆነና ገንዘቡ እንዲከፋፈል የተወሰነው እነሱ በጠየቁት መሠረት እንደሆነ ሲነግረኝ የጠየቀውን ሰው ማንነት እንዲገልፅልኝ ብጠይቀው ለመልስልኝ አልቻለም። እኔም ወደያውኑ የአራቱን ድርጅት ሉቀመንበሮች ስብሰባ ጠርቼ ጉዳዩን ብጠይቅ እንደማያውቁት ነገሩኝ። እዚያው በአራቱ ድርጅቶች ስም ደብዳቤ ተዘጋጅቶና አራቱም ሊቀመንበሮች ፈርመውበት ደብዳቤውን ለኮሚቴው በፋክስ ላክነው። በዚህ መሠረት ገንዘቡ ቡሙሉ ለቅንጅቱ ተላከ። ከዚያ በኋላም በቅንጅቱ ስም የሚሰበሰብ ማንኛውም ገንዘብ በቅንጅቱ ሂሳብ ወስጥ እንዲገባ ተደረገ። ይህ ውሳኔ ቅንጅቱን በማጠናከርና ከዝያን ጊዜ ጀምሮ በእርግጥም እንደ ቅንጅት እንዲንቀሳቀስ የነበረው ፋይዳ በዚዜው ከገመትኩት በላይ ነበር።

እርምጃው ሳናውቀው ቅንጅቱን የሚያጠናክር ብቻ ሳይሆን በገንዘብ ደረጃ ሁለቱን ድርጅቶች የሚያዳክማቸው ነበር። ሁለቱ ድርጅቶች እድላቸው ከተገመተወ በላይ ቅንጅቱ ጋር እየተቆራኘ የመጣበት ሁኔታ በግልፅ ይታይ ነበር። በዚህ ከቀጠለ የቅንጅቱ ወህደት ምርጫ የሌለወ እርምጀ መሆኑና የወሕደቱም እውን መሆን የጊዜ ጉዳይ ብቻ እንደሆነ ለብዙዎቻችን ግልፅ ሆነናል። ስለ ቅንጅቱም ውሕደት በግልፅ ማውራት ተጀመረ። የምርጫው ዘመቻው አጣዳፊ ባይሆን ኖሮ ውሕደቱን ቀደም ብሎም ማድረግ ይቻል ነበር።

5- በቅንጅትና በሕብረት መካከል የነበረው የመጀመሪያ ግንኙነት

ቅንጅቱ መቋቋሙን ልክ እንዳወጀ በሕብረቱ በኩል የነበረው ስሜት ጥሩ አልነበረም። ይህ ግን በመጠኑም ቢሆን የጠበቅነው ስለነበር ብዙ አላስጨነቀንም ነበር። «የሕብረ-ብሔራዊ ድርጅቶች» ቅንጅት መሆን አጉልትርጉም እንዳያሰጠወ በብሔር ወይም ዘወግ ተኮር ድርጅቶበች ላይ ያለንን አቋም ግልጽ ማድረግ እንዳለብን ብቻ ሳጥሆን በአጠቃላይ በቡድን መብቶች ጉዳይ ላይ ያለንን አመለካከት በሰፊው ማብራራት እንዳለብን በመገንዘብ በዘህ ዙሪያ ሰፋፊ መግለጫዎችን በቃለ መጠይቅ መልክ መስጠት ነበረብን። ድርጅቶችን በሚመለከት ከሕብረቱም ግር ሆነ ከሌጎለች ዘውግ ተኮር ድርጅቶች ጋር አብረን መሥራት እንደምንፈልግ፣ በተለይ በምርጫው ዙሪያ የሚመጡ ችግሮችን በጋራ መመከት፣ አልፈንም የእርስ በእርስ መወዳደር ችግር እንዳይኖር ለነጋገርና ለመደራደር ዝግጁ እንደሆንን ብቻ ሳይሆን አጥብቀን እንደምንፈልግም አስቀድመን ገለፅን።

በሕብረቱ ሊቀመንበር በዶ/ር መረራ በኩል በመጀመሪያ የተሰጠው ኦፊሴላዊ ቃል እኛ «የቀኝ ኃይሎች ስብሰባ» እንደሆንን ከሚገልፅ በስተቀር ብዙ ክፉ ነገሮች አልነበሩበትም።

ይህም ፍረጃ ወንዝ የማያሻግር እንደሆነም ስለምናውቅ በጣም አላስጨነቀንም፡፡ ከዚያ ይልቅ በፊት ለፊትም ባይሆን ወስጥ ለውስጥ ቅንጅቱን እንደ «ትምክህተኛ» ድርጅት አድርጎ ለማቅረብና በተለይ በደቡብ ሕብረት አካባቢ የነበሩ ካድሪዎች ለሐዝብ «ቅንጅትን ከምትመርጡ ኢሕአዴግን ምረጡ» የማል ዓይነት ቀስቀሳ ያደርጋሉ የሚለው የአካባቢው አባሎቻችን ስንሰማ የሁኔታው አካሄድ አልወደድነውም ነበር፡፡ በደቡብ አካባቢ ለዚህ ዓይነቱ ቅስቀሳ አፀፋዊ ምላሽ ለመስጠት ከጥቅሙ ጉዳቱ እንደሚልቅ፣ ይልቅስ ይህ ቅስቀሳ የመጣው አምነውበት ነው ወይስ በቅንጅት ዘውግ ዘለል ፖለቲካ በመደናገጣቸው? የሚለወን መለሱ ይጠቅማል በሚል የተወሰነ ጥናት አድርገን በእርግጥ በምርጫው ተቀናቃኝነት ብዙ ድምጽ ይወስዱብናል ከሚል ፍርሃት የመነጨ «ጊዜያዊ ስሜት» ነወ የሚለው ግንዛቤ ላይ ደረስን፡፡

ለማንኛውም ይህንን ፍርሐት ለመቀነስም ሆነ በተለይ በኢሕአዴግ ዙሪያ ለሚመጡ ችግሮች የጋራ አቋም ለመያዝ በተቃውሞ ድርጅቶች መካከል ለስላሳ (Smooth) የሆነ የሥራ ግንኙነት እንዲኖር ማድረጉ ይበጃል በሚል አገር ውስጥ ባሉ የተቃዋሚ ድርጅቶች መሐል ስለ ምርጫ ችግሮች፣ በኢኮኖሚው ሂደት ስለሚኖር የእርስ በእርስ ግንኙነት፣ ከተቻለ ደግሞ የእርስ በእርስ ፋክክር ለማጥፋት የሚቻልበትን መንገድ ለመሻት የሚረዳ የጋራ የአመራር መድረክ ፈጠርን፡፡ በዚህ መድረክ ውስጥም ቅንጅት፣ ሕብረት፣ ኢዴአፓ እና ፖን አፍሪካኒስት የተባሉት ድርጅቶች በተከታታይ መሰብሰብ ጀመሩ፡፡

ከዚህም ውጪ ግን እኔ በግሌ ከመረራ ጋር በግል ደረጀ እየተገናኘን ስላሉት ሁኔታዎች የምወያይበት ቀጥተኛ ያልሆነ (Informal) ግንኙነት ፈጠርኩ፡፡ በዚህ መልክ በተወሰነ ደረጃ መጀመሪያ ላየ የነበረውን የጥርጣሬ ግንኙነት ወደ ማመላለስና እያደር በኢህአዴግ በኩል የሚመጣው በትር እያየለ ሲሄድ የበለጠ የተጠናከረ ግንኙነት እየፈጠርን ሄድን፡፡

ይህም ሆኖ ግን የነበረው ግንኙነት አልጋ ባልጋ አልነበረም፡፡ አንዲ ችግር ሕብረቱ በእርግጠኝነት በምርጫው ውስጥ ለመግባት ቢያንስ ኦፊሴላዊ በሆነ መንገድ አለመወሰኑ ነበር፡፡ የምርጫ ሂደቱ ከመጀመሩ በፊት ኢሕአዴግ በተቃዋሚዎች በሚቀርቡ ጥያቄዎች ዙሪያ ውይይት እንዲደረግ ጥያቄ ሲያቀርብ ቅንጅት «በተቃዋሚዎች በኩል የቀረቡትን ጥያቄዎች አብዛኛዎቹ መንግሥት የሚመለከቱ ስለሆኑ ውይይት መደረግ ያለበት ከመንግስት ጋር ነው፡፡ ከኢህአዴግ ጋር እንደ ድርጅት የምንወያየው ነገር የለም፣ ይልቁንስ በሱ ላይ ተስፋ ከማድረግ በምርጫው ላይ ብናተኩር ይሻላል» የሚል አቋም ያዘ፡፡

ሕብረቱ ግን ለብቻው ከኢሕአዴግ ጋር መደራደር ጀመረ፡፡ ሕብረቱ ይህን ያደረገው ከራሱ ችግር አንፃር ነበር፡፡ በወጭ ያለት የሕብረቱ አባል ድርጅቶች እነኝህ በተቃዋሚዎች የቀረቡ ጉዳዩች እልባት ካላገኙ ምርጫው ውስጥ መግባት ከማዳመቅ ውጪ ምንም ጥቅም የለውም፡፡ ስለዚህም አለመግባት ይሻላል የል አቋም ነበራቸው፡፡ አገር ወስጥ ያሉት የሕብረቱ አባላት በተለይ ደቡብ ሕብረትና አብኮ (ሁለቱ መሪዎች) ውድድሩ ውስጥ መግባት ይፈልጋሉ ግን ውጭ ካሉት አባል ድርጅቶች ጋር በዚህ ጉዳይ መለያየት አልፈለጉም፡፡ ሌላ ቢቀር ቢያንስ ምርጫወን ለማካሄድ ከፍተኛውን የፋይናንስ ድጋፍ የሚያገኙት በእነኝህ የውጭ ድርጅቶች እርዳታ ነበር፡፡[33]

ስለዚህ በዚህ ድርድር ወጤት ተገኝቷል ብለው የወጪዎቹን አሳምነው ምርጫው ውስጥ መግባት ነበረባቸው፡፡ በቅንጅቱ በኩል የወጭ የገንዘብ እርዳታ አስፈላጊ የሆነውን ያክል በምንም ጥያቄ ላይ ለምንወስደወ አቋም ማንንም የወጭ ድርጅት ማማከር አልነበረብንም፡፡ ቅንጅት በምርጫው መሳተፋ ያለምንም ማቅማማት ግልጽ ማድረጉ ወደ ምርጫ «ያለመግባት» ጉዳይ ለአህአዴግ የመከራከሪያ ነጥብ ሉሆን አለቻለም፡፡ በዚህም ሕብረቶች ደስተኛ አልነበሩም፡፡ ከዚያም በላይ ግን በአጭር ጊዜ ቅንጅቱ ሰፊ ድጋፍ እያገኘ መሄዱ (በውስጥም በወጭም) ብዙ አላስደሰታቸውም፡፡

ከዚህ ወጪ ደግሞ በሕብረቱ መሪዎችና በቅንጅቱ ወስጥ ባሉ አንዳንድ የአመራር አባላት ዘነድ የቆየ አለግባባት ነበር፡፡ በዚህም ምክንያት አንዳንድ ጊዜ በጋራ ኢህአዴግን ለመቋቋም ችግር ፈጥሮብናል፡፡ በተለይ በዶ/ር በየነና በለደቱ መካከል የነበረው አለመግባባት ሥር የሰደደና አምክህኖታዊ ያልሆነ (Irrational) ነበር፡፡ በአንድ ወቅት የቴሌቪዥን ክርክሮችን ሂደት በሚመለከት ከኢህአዴግ ጋር የነበረ ስብሰባ በዶ/ር በየነ ከልደቱ ጋር የነበረው የግል ጥላቻ ምክንያት ከበረከት ጋር ወግኖ ቅንጅቱን ያወግዝ ነበር፡፡[34] አብሮት የነበረወ ዶ/ር መረራም ሊያስታግሰው አልቻለም፡፡ ምንም እንኳን ብዙዎቹ ድርጅቶች ቅንጅቱ ክርክሩ እንዳይወጣ ቢማፀኑም በዶ/ር በየነና በበረከት የጋራ አቋም (በኋላ ሌሎቹም ተጨምረውበት) ቀንጅቱ ከአንድ ክርክር ታገደ፡፡ ይህን ከአየሁ በኋላ ነበር እንዲህ ዓይነት ወይይቶች ውስጥ ልደቱ እንዳይገኝ ለምኘው እሱም

[33] በአንድ ወቅት ከእነኚህ ሁለት መሪዎች አንዱ አንድ የጋራ ጓደኛችን የሆነ ከአሜሪካ የመጣ ሰው ጎር ስናወራ ይህ ጓደኛችን «በምን ሂሳብ ነው ከእነኝህ ውጭ ካለ ድርጅቶች ጋር ተስማምተህ የምትሠራው? ብሎ ሱጠይቀው «እሱስ ምንም የለም፤ ግን ያለነሱ የገንዘብ እርዳታ አንድ ቢሮ እንኳን ከፍቼ ማንቀሳቀስ አልችልም ነበር ያለው፡፡»

[34] በከተማ ልማት ጉዳይ ሊደረግ የነበረው ውይይት ተሳታፊዎች እንዳይገቡ በመከልከላቸው የቀንጅት ተከራካሪዎች የነበሩት ዶ/ር በፈቃዱና ልደቱ ክርክሩን ትተው ወጡ፡፡ በዚህ ወቅት ኢህአዴግ ቅንጅቱ ካለበት ከአሁን በኋላ በክርክሩ አልሳተፍም የሚል «የማስደንገጫ» አቋም ይዞ ነበር፡፡ በመጨረሻ በብዙ ድርድር አንድ ክርክር ብቻ እንድንዘል ተደረገ፡፡

ተስማምቶ የቀረው። በኋላ እንደምናየወ ግን የዶ/ር በየነ ከኢህአዴግ ጋር ወግኖ ቅንጅቱን ማጥቃቱ በዚህ የበቃ አልነበረም። የዳር መረራ የለስለሰና በአብዛኛወ በመርህ ደረጃ ከእኛ ጋር የሚስማሙ አቋሞች በመያዙና በጊዜውም የሕብረቱ ሊቀመንበር እሱ በመሆኑ እንጂ እንደ ዶ/ር በየነ ቢሆን ሕብረቱና ቅንጅቱ አብረው ለሩ ባልቻው ነበር። በሁለቱ የሕብረቱ መሪዎች መካከለ ቅንጅትን በሚመለከት የነበረው የአመለካከት ልዩነት በምንም ዓይነት ከነብረቱ አቋም ጋር የተያያዘ አልነበረም። በሁለቱ ግለሰቦች ስብዕና ሥር የሚሽከረከር ነበር።

ዶ/ር መረራ የፖለቲካ ስብዓናውን በተመለከተ ያደረገው በለዘብተኛ የኦሮሞ ብሔረተኛ ነት ላይ ነው። ምንም እንኳን የለዘብተኛ አቋሙ ኦሮሞ ከላሆኑ ይሎች ዘንድ የተወሰነ ድጋፍ ቢያስገኝለትም የእሱ ድጋፍ መሠረት በኦሮሞ ዘዉጌ ማኀበረሰብ ዘንድ ነበር። ስለዚህም በአገሪቱ ደረጃ ያለው ወይም የሚጠብቀው የአመራር ሚና በፖለቲካ ልሃቂ ዘንድ የሚደረግ ድርድር ውጤት ነው። በአገሪቱ ፖለቲካ ዘውግ ዘለል ድጋፍ አለኝ ብሎ ብዙ አያስብም። ስለዚህ ቅንጅት ይዞ የመጣው ዘውግ ዘለል ፖለቲካ በዙ አያስጨንቀውም። በኦሮሚያ ወስጥ ዘውግ ዘለል ፖለቲካ ብዙ ድጋፍ ይኖረዋል ብሎ አልተጨነቀም። ለእሱ የፖለቲካ ተሰሚነት እንቅፋት ሉሆኑ የማችሉት በዚያው በኦሮሞ ዘውግ ተኮር ፖለቲካ ውስጥ ያሉ ኃይሎች ናቸው። በዚህመ ምክንያት ለዶ/ር መረራና ለኦብኮ የአቶ ቡልቻና የኦፌደን በመጨረሻ ሰዓት ፖለቲካው ውስጥ መግባት (ከሞላ ጎደል ከኦካ ጋር ተመሳሳይ በሆነ የፖለቲካ መስመር) የበለጠ ያላስደሰታቸው ጉዳይ ነበር።

ከኛ ይልቅ ዳ/ር መረራን የሚያስቆጣው የአቶ ቡልቻ በኋላ መጥቶ «እኔ ነኝ የበለጥኩ የኦሮሞ ብሔረተኛ» የሚለው የይገባኛል ጥያቄ (Claim) ነበር። ስለዚህም ነወ በኦብኮ አካባቢ ኦፌዴንን ሌላ የኦህዴድ ዓይነት የኢህአዴግ ተለጣፊ አድርጎ የማየት ሁኔታ የነበረወ። የኦብኮ ሰዎች በሚወዳደሩበት ቦታ በቅንጅት ላይ በደቡብ ሕብረት የሚደረገው ዓይነት አፀያፊ ኘሮፖጋዳን አይደረግም ነበር። እንዳወም በአንዳንድ ቦታዎች (ለምሳሌ በአርሲ ነገሌ) የእኛ የኦብኮ ተወዳዳሪዎች በጣም በቅርበት ይሠሩ ነበር።

የዶ/ር በየነ ችግር ግን ከዚህ በጣም የተለየ ነው። የአትዩጵያ ሰላማዊ ተቃውሞ ፖለቲካ ከተጀመረበት ጊዜ ጀምሮ ዶ/ር በየነ «ዘወግ ተኮርም፣ ዘወግ ዘለል» ፖለቲካውን በአንድ ላይ እያስኬደ ብቻ ሳይሆን ሁለቱንም እየመራ የግንቦት 97 ምርጫ ላይ ተደረሰ። ዶ/ር በየነ የድርጅቶች ሕብረት መፈጠር ከጀመረበት ከአማራጭ ኃይሎች ምክር ቤት ጀምሮ ሁሉንም በሊቀመንበርነት መርቷል። ከዚያም በላይ የተፈጠሩት ሕብረቶች በተግባር

ከፈረሱም በኋላ ዶ/ር በየነ ያንን የፈረሰ ድርጅት ሊቀንበርነት አይተው:: ከአማራጭ ኃይሎች በኋላ የተፈጠሩ ስብስባች ውስጥ ሁሉ የሚወክለው ሁለት ድርጅት ነው:: የደቡብ ኅብረትን (በሃድያ ድርጅት መሪነቱን) ዘውግ ተኮር ፖለቲካ እና የአማራጭ ኃይሎች ዘወግ ዘለል ፖለቲካ::

እስከ ቅንጅት መፈጠር ድረስ የነበረው የኢትዩጵያ ብሔረተኛነት ፖለቲካ መካከል ላይ ያተኮረ (Defensive) ፖለቲካ ስለነበረና «ከአማራ ብሔረተኝነት» ጋር ይያያዛል ተብለ ስለሚፈራ አራማ ያልሆነው ሰው የሚመራው ከሆነ ይህንን «ቆሻሻ» ስሜት ያጠፋዋል ከሚል በሚያሳፍር ሁኔታ አማራ ያልሆነ ሰው ተፈልጎ መሪነቱን እንዲወሰድ ይደረግ ነበር:: በዚህ ዓይነት የሸር (Cynical) ስለት በመመሥረትም ሆነ በእርግጥ በየነ የዘወግ ዘለል ፖለቲካው የመምራት በቃት አለው በሚል እምነት፣ ዶ/ር በየነ በዘወግ ተኮር ፖለቲካ በኩል ወጥቶ የዘውግ ዘለል ፖለቲካውም መሪ ሆኖ ነበር::

እኔ እስከማውቀው ድረስም ዶ/ር በየነ ስለ ራሱ ያለው አመለካከት በሐድያ ወይም በደቡብ ዘውግ አጥር ሥር የታጠረ አይደለም:: እራሱን የሚያየወ በአገራዊ ፖለቲካ መሪነት ደረጃ ነበር:: ግን ለዚህ ፍላጎቱ የዘወግ ፖለቲካን በደንብ ይጠቀምበት ነበር:: በዚህ አመለካከቱ እንደ ሕወሃት ከግራ ርዕዩተ አቅጣጫ አይምጣ እንጂ የፖለቲካ ስሌቱ የሕወሃት መሪዎች ዓይነት ነበር:: ኢትዩጵያን ሊያያት የፈለገው የዘውግ ማኅበረሰባት ጥርቅም አድርጎ እንጂ ከዚያ በላይ የራሷ ስብዕና ያላት አገር አድርጎ አይደለም:: ስለዚህ ነው ብዙ ጊዜ ይህ የዶ/ር በየነን የሁለት ባለ ፖለቲካ አቋም የሚያውቁ ሰዎች ዶ/ር በየነን አቋመን ግልፅ እንዲያደርግ በስብሰባዎች ላየ ሲወተውቱ በቁጣ እንዲህ ዓይነቱ ወትወታ «የትምክህተኞች» ጥያቄና አመለካከት ነው እያለ ያጣጥል ነበር:: ለማንኛውም ግን የዘውግ ተኮር ፖለቲካውና የዘውግ ዘለል ፖለቲካው የአስተሳሰብ መሠረት ግልፅ ሆኖ ባልወጣበት ሁኔታ የዶ/ር በየነ አቋም ሰፊ ተቀባይነት ኖሮች ፣ እሱም የሁለቱም ዓይነት ፖለቲካዎች መሪ ሆኖ ያለብዙ ችግር እስከ ምርጫ 97 ዘለቀ::

የቅንጅት መምጣት ይህንን የዶ/ር በየነን ፖለቲካ ክፋኛ አናግቶታል:: ቀደም ብዬ ለማሳየት እንደሞከርኩት የዘውግ ዘለል ፖለቲካው የአስተሳሰብ መሠረት በግልፅ ተቀምጦ፣ የዚህ ዓይነት ፖለቲካ እናራምዳለን የሚሉ ኃይሎች እንደ በፊቱ በፍርሐትና በመከላከል ስሜት ሳይሆን በድፍረትና በሙሉ ልብ ብቅ ብለወ የኢህአዴግን የተምታታበት የግራና የዘውግ ጥምር ፖለቲካ ሲፈታተኑት ዶ/ር በየነ ይገባኛል የሚሉትን «ኅብረ-ብሔራዊ» ፖለቲካ መሪነት ለጀመሪያ ግዝ ጥያቄ ቀረበበት:: ቅንጅት በዚህ ግልጽና ደፋር ፖለቲካው ሕዝብ ፊት ሲቀርብ የነበረወ አቀባበል እን ዶ/ር በየነም

ከጠበቁት በላይ ነበ። በተለይ በደቡ ያለው ዘውግ ዘለል የፖለቲካ ስሜት የዶ/ር በየነን ቀሪ የፖለቲካ ባለም ችግር ውስጥ እንደሚከተለወ ግልፅ ነበር። በብዙ የደቡብ ዞኖች በኢህአዴግ ካድሪዎች ከፍተኛና ዓይን ያወጣ ማጭበርበር ባይደረግ ኖሮ ቅንጅት ከደቡብ ሕብረት በበለጠ የደቡብን ድምጽ ያገኝ እንደነበር ጥርጥር አልነበረውም።[35]

በእነዚህ ሁሉ ምክንያቶች ዶ/ር በየነ በቅንጅቱ ላይ የነበረው አመለካከት በፍፁም ጤናማ አልነበረም። ሕብረቱ ሁለተኛ ጉባዔወን በአሜሪካን አገር አድርጎ በተራው መሠረት ዶ/ር በየነን ለመንበር፣ ዶ/ር መረራን ምክትል ሊቀመንበር ካደረገ በኋላም በኅብረቱና በቅንጅቱ በኩል ያለው ግንሁኝነት ዶ/ር መረራ ሊቀመንበር በነበረበት ጊዜ እንደነበረው ሉሆን አልቻለ። ምንም እንኳን ዶ/ርበየነ በሊቀ መንበርነት በነበረበት ጊዘ በአገሪቱ ያለውም የፖለቲካ ሁኔታ እየተቀየረ የነበረ ቢሆንም (ከምርጫወ በኋላ) ለግንኙነቱ መቀዝቀዝ የዶ/ር በየነ ተለዋዋጭና የራስን የፖለቲካ ጥቅም ብቻ መሠረት ያረገ እንቅስቃሴ አስተዋፅዖ አላደረገም ለማለት አይቻል። እውነት ለለናገር ወደ በኋላ ላየ እኛም በዶ/ር በየነ ላይ ያለንን እምነት ዝቅተኸኛ እየሆነ በመምጣቱ ለግንኙነቱ መቀዝቀዝ አስተዋፅዖ አድርጓል።

እኔ እና ዶ/ር ያዕቆብ ባለንበት ከኢህአዴግ ጋር በተደረገ የምርጫ ማጣራት ሂደት ድርድር የተፈጠረ ሁኔታ በእኔ በኩል በዶ/ር በየነ ላይ ያለኝን እምነት ክፋኛ ሽርሽሮታል። በጊዜው ኢሕአዴግ ቅንጅት የምርጫ ማጣራት ሂደት ስምምነቱ በተፈረመበት ቀን ያደረገው ንግግር በስምምነቱ ላይ ቅድመ ሁኔታ ያስቀመጠ ስለሆነ «ድርድሩ ይፈርሳል» የሚል አቋም ይዞ ከሕብረቱ ጋር ለብቻው ያቀረባቸወ ጥያቄዎች ቅድመ ሁኔታዎች ሳይሆኑ (ስምምነቱ ስለተፈረመ ቅድመ ሁኔታ ሉሆኑ አይችለም) የማጣራት ሂደቱ ወጤታማ እንዲሆኑ አስፈላጊዎች ናቸው ብሎ የሚያምናቸው ሁኔታዎች እንደሆኑ (እነኝህ ጉዳዩች በኋላ ቅንጅቱና ኅብረቱ በጋራ ያቀረቧቸው ባለ 10 ነጥብ አስፈላጊ ሁኔታዎች የሚባሉት ናቸው በኋላ በዝርዝር እናያቸዋልን) የማገልጽ ማብራሪያ በማግስቱ እኔ እራሴ ጽፌ በጊዜው አደራዳሪችን ከነበረው የአወሮፖ ሕብረት አምባሳደር ቲም ክላርክ እንዲያየወ አድርጌና እሱም የተነሱትን ጥያቄዎች በበቂ ሁኔታ የሚመልስ ነወ ብሎ አምኖበት የዚያን ዕለት ማታ የእንግሊዘኛውን ጽሑፍ ለወጭ ጋዜጠኞች ሰጥተን በቅንጅቱ ድረ-ገጽ ላይም አወጣነው።

[35] ዳግማዊ Ethiopian News and views በተሰኘ ድረ ገፁ ላይ የምርጫውን ወጤት በአጠቃላይ የአንዳንድ አካባቢዎች ወጤት ደግ በተለይ በማንሳት በዚያው ደግሞ በተለይ በማንሳት በዚያው በምርጫ ሰሞን ግሩም ትንተና ስጥቶበታል። ትንተናው ስለ ምርጫው ዉጠት ለገንዘብ ጥሩ መነሻ መሣሪያ ነው።

በሁለተኛው ቀን ለድርድር በቀረብንበት ቀን «በቅንጅቱ የቀረበወ ማብራሪያ በቂ አይደለም፣ እነሱ ተሳስተናል ሳይሆን ያሉት አልተረዳችሁንም ነው:: ይህንን እንቀበለውም ተሳስተናል ማለት አለባቸው» ብሎ አቶ በረከት ድርቅ አለ:: በዚህን ጊዜ አምባሳደር ቲም ክላርክ የኀብረቱን አቋም ጠየቁ:: ዶ/ር መረራ «ቅንጅት ያቀረበው ማብራሪያ በቂ ነወና ብንቀጥል ይሻላል» አለ:: ዶ/ር በየነ ግን «የቅንጅት ማብራሪያ በቂ እንዳልሆነና እንደ ኢህአዴግ እሱም ቅንጅት ተሳስቻለሁ ካላለ ውይይቱን መቀጠል አንችልል» የሚል አቋም ያዘ:: በዚህን ጊዜ ነበረ ዶ/ር በየነ ለቅንጅተ ያለው አሉታዋ አመለካከት ጤናማ እንዳልሆነ ተረዳሁ:: ከዚህ በኋላም በግሌ ከኀብረቱ ጋር የሚኖረው ግንኙነት በዶ/ር በየነ ለቀመንበርነት ጊዜ የትም ሊሄድ እንደማይችልና ከኢህአደግ ጋር የማደረገው የወደፊቱ ትግል ላይ ቅንጅቱ ኀብረቱ ላየ መተማመን እንደማይችል ተገነዘብሁ:: እነዲያም ሆኖ ግን ግንኙነቱ በራሱ ሂደት እስከሚቁረጥ ድረስ በተቻለ መጠን «የቃዋሚዎች ኀብረት» አለ የሚለወን ይዞ መሔድ ቢያንስ የአህአዴግን አክራሪ አቋምና በመነጣጠል የፈለግሁትን ማድረግ እችላለሁ የሚለውን መሠሪነቱን ለመቋቋም ይረዳ ይሆናል በማል ቅን ልቦና ኀብረቱ ፖርላማ እስከሚገባ በመተባበር መንፈስ ቀጥለናል::

፩- ሁሉም ተቃዋሚ አንድ ዓይነት ራዕይ ነበረው?

ይህን ምዕራፍ ከመጨረሳችንና በቀጥታ ወደ ግንባቱ ምርጫ ከመግባታችን በፊት በተቃዋሚው ጎራ ያለውን የአመለካከት ወይም የራዕይ አንድነት አንድነትና ልዩነት በመጠኑም ማንሳቱ የምርጫ አንድነት ከዚያም በኋላ የተፈጠሩትን ችግሮች በደንብ ለረዳት ስለሚጠቅም በዚያ ዙሪያ ጥቂት አስተያየቶችን ሰጥቼ ልለፍ:: በኢትዩጵያችን እስከ ምርጫ 97 ድረስ የነበረው የተቃወሞ ፖለቲካ በአብዛኛው ለኢህአዴግ አፀፌ መላሽ (Reactive) ፖለቲካ እንጂ የራሱን ራዕይ በግልጽ አቀናብሮና አስቀምጦ ለዚያ ራዕይ ተግባራዊነት የመታገል አዎንታዊ (Positive) ፖለቲካ አልነበረም ለማለት ያስደፍራል:: እንደማንኛወም ኢ-ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የአህአዴግ መንግስት ብዙ ሰዎችን በመብታቸው በኢኮኖሚ ጥቅማቸውም ጎድቷቸዋል:: እነዚህ ሁሉ ኢህአዴግ እንዲወድቅላቸው ይፈልጋሉ:: እነዚህ ሁሉ ኢህአዴግ እንዲወድቅላቸወ ይፈልጋሉ:: ከእነዚህ ውስጥም ደፈር ያለት አንዱን ወይም ሌላውን የተቃወሞ ድርጅት የቀላቀላሉ::

ከዚህ በተጨማሪ ደግሞ ከሌሎች አ-ዴሞክራሲያዊ መንግስታት በተለየ የአህአዴግ መንግሥት የማነነትን ጥያቄ ክፋኛ አናግቶታል:: ኢትዩጵያዊት ስሜት እየነካካ እራሱን እንዲጠራጠር ገፋፍቶታል፣ የኢትዩጵያዊነት ግዙፍ ስሜቱ በሁለተኛ ደረጀ አስቀምጦት በነበረው ዘወጊያዊ ስሜቱ ያልተበለጠ በዘውጌ ማንነቱ የሚያፍር ሲከፋም ትምክተኛ

እንደሆነ በተለያየ ስሜትን በሚነካ ኘሮፖጋንዳ ሲደነቆል የቆየ በርካታ ኢትዩጵያዊ የአህአዴግ ፖለቲካ አንገሽግቶታል፡፡ ዘውጌያዊ ስማት በተጠናከረ መልክ ያላቸውም ብዙ ሰዎች ኢህአዴግ የሚያደርገውን «የተለጣፊ» ዘዉጌ ፖለቲካ ካለመውደድ አልፎ «ለራስህ አንተ አታውቅም፣ እኔ አወቅለሃለሁ» በሚል ትዕቢተኛነት ስለሚተረጉሙት ጠንካራ «የመናቅ» ስሜት አድሮባቸዋል፡፡

የአህአዴግን የግራ ርዕዩተ ዓለም የሚያወቁና በግላጭ የሚያወራው «የገበያ መር» አኮኖሚ አቅጣጫ ጊዜያዊና በማንኛወም ጊዜ ሊቀየር የሚችል ነው ብለወ የሚፈሩ «የድርጅቱን ለከበርቴ ሥርዓት መቆም የሚጠራጠሩ ሰዎችም ከኢህአዴግ ይልቅ ለዚህ ፖለሲ ጡርጠኛ የሆነ ኃይል ቢያገኑ አይጠሉም፡፡ በእርግጠኘነት የኢህአዴግን ኢ-ዴሞክራሲያዋነት የሚያውቁና ይህንንም የማይፈልጉ ዴሞክራሲያዊ ኃይሎች ገንባሩን በዴሞክራሲያዊ ድርጅት መቀጠር ይፈልጋለ፡፡ በጥቅሉ የተቃወሞ ጎራ የሚባለወ እንግዲደህ እነኝህ የተዘበራረቁ ስሜቶች ሁሉ የሚንፀባረቁበት ነወ፡፡ ሁለለም የተቃውሞ ድርጅቶች በአንድ መልኩ ወይም በሌላ የእነኝህ ዝብርቅርቅ ስሜቶች ይወከሉባቸዋል፡፡

የፖለቲካ ድርጅቶች አንዱና ዋና ተግባራቸወ እነዚህን የተቃወሞ ስሜቶች መመለስ የሚችል ራዕይ፤ ይህን ራዕይ ለመተግበር የሚያስችል ዝርዝር የፖለቲካ ኘሮግራምና ጠንካራ ድርጅት ፈጥሮ ይህንን የተዘበራረቀ ስሜት ወጥነት ባለው ግልፅ አቅጣጫ መምራት ነወ፡፡ ለየሰው ተቃውሞ ምክንያት የሆኑም እነኝህ ድርጅቶች መሐከል የሚፈጠር የጋራ ትብብር መድረክ ሁሉንም ድርጅቶች በአንድ አቅጣጫ እንዲሄዱ ለማድረግ የሚችል የጋራ ራዕይ ሊኖረው ይገባል አለበለዚያ የድርጅቶቹም ሆነ የስብስቡ መሠረት ያለውን መንግሥት የመጥላት፤ ስለዚህ የመጣል ዓላማን ብቻ ያነገበ አሉታዊ (Negative) ፖለቲካ ነወ የሚሆነው፡፡ በኢትዩጵያ ተቃወሞ ድርጅቶች ዙሪያ ለሁሉም ግልፅ የሆነ ራዕይ አለ ለማለት ያስቸግራል፡፡

በአገሪቱ የተቃውሞ ፖለቲካ የድርጅቶች መብዛትና ጥቂት ሰዎችን ብቻ ይዞ የራስን ድርጅት ለፍጠር የሚደረግ ሙከራም የሚያሳየው አንድ የአገራችን የፖለቲካ ችግር (ይህ ግን ከፖለቲካችን አልፎ በሌሎች ማኅበራዊ ኑሮአችን በሰፊው የሚታይ ነው) መሪ ለመፍጠር ያለብን ችግር መሆኑን ነው፡፡[36] ሁሉም የፖለቲካው መሪ እንጂ ተከታይ ወይም እኩል አባል መሆን ስለማይመኘ አንድ ራዕይ ቢፈጠርና በዚያ ራዕይ ቢስማማም እንኳን ይህንን ተቀብሎ ከሌሎች ጋር ተባብሮ ለሥራት ያለወ ባሕል ዝቅተኛ ነው፡፡

[36] ይህንን በሚመለከት ኘሮፌሰር መስፍን አሜሪካን አገር አብረን በሄድን ጊዜ ያቀረበው ጽሁፍ ላይ በዝርዝር ሄዶበታል፡፡

ይህን ለመሸፈን ብዙውን ጊዜ ትናንሽ ልዩነቶችን በጣም አግዝፎ በማቅረብ ያለው ልዩነት በጣመ መሠረታዊና የራዕይ ልዩነት አስመስሎ ይቀርባል። በዚህም ምክንያት ፖለቲካው በአንድ በኩል ግልጽና አሰባሳቢ ራዕይ በማጣት፤ በሌላ በኩል ሊያሰባስብ የሚችል ራዕይ በሚመጣበትም ጊዜ በትናንሽ ልዩነቶች ራዕዩን በማሰናከል በሁለት ተቃርኖዎች የታጀለ ነው።

በእርግጥ ሁሉም ተቃዋሚ ድርጅቶች የአህአዴግን ኢ-ዴሞክራሲያዊነት ይኮንናሉ። በቦታውም ዴሞዝራሲያዊ ሥርዓት የመፍጠር ዓላማ እንዳላቸው ያወራሉ፤ በኘሮግራማቸውም ላይ ያካትታሉ። ይህ ግን በዘልማድ የሚጨመር ይሁን እሊያም ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ምን እንደሚመስል በመገንዘብና የዚህን ዓይነት ሥርዓት መመሥረት ከራሳቸወ የፖለቲካ ጥቅም አንፃር አይተው በፖለቲካ ውድድሩ ማንም አሸነፈ ማንም ለአገሪቱ የሚበጀም ሥርዓት ይህ ነው ከሚል ጽኑ እምነት የመጣ መሆኑን ለማወቅ አይቻልም። ዴሞክራሲያዊ ነኝ ማለት ወይም ዴሞክራሲያዊነት በኘ ሮግራም ወይም በሕገ መንግሥት ላይም ማስቀመጥ በራሱ እወነተኛ ዴሞክራሲን መቀበል አለመሆኑን ከኢህአዴግ በላይ ተጨባጭ ምስክር አያስፈልገወም። ሁሉመ የተቃዋሚ ድርጅት ኢህአዴግን የማቃወሙት ይህን አወቀው ነው። ነገር ግን ሌላው ዴሞክራሲያዊ አለመሆኑን ማወቅ የራስን ዴሞክራሲያዊነት አያረጋግጥም። ብዙ የተቃውሞ የፖለቲካ ድርጅቶች ከራሳቸው አቋም ጋር የሚለይ አቋም ያላቸውን ድርጅቶች የሚያዩበት ዓይንና የሚፈርጅበት መንገድ ለዴሞክራሲያዊ ፖለቲካ መሠረት የሆነውን የሃሳብ ልዩነት ማክበር አያሳይም። ከዚያም በላይ ደግሞ በኢትዩጵያ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ማለት ምን ማለት እንደሆነና በተለይ ኢህአዴግ ገፍቶ የፖለቲ ካው መድረክ ላይ ያወጣው የዘወግ ፖለቲካና በጥቅሉ «የቡድን መብት» በሚል የሚቀርቡት በአንድ በኩልና በሊበራል ዴሞክራሲ መርህ በዋናነት የማቀርበወ የግለሰብ (የዜጎች) መብት በሌላ በኩለ ያላቸውን አንድነትና ልዩነት በጥሞና ተለልክቶ እነዚህ ሁለት ሃሳቦች በኢትዩጵያ ሁኔታ እንዴት ተጣጥመው እንደሚሄዱ በግልፅ ተተንትኖ ሲቀርብ አልታየም።

በተለይ ዘወግ ተኮር የፖለቲካ ድርጅቶች ኢህአዴግ ከሚያቀርበው መከራከሪያ የተለየ አያቀርቡም። ብዙዎቹ ልክ እንደ ኢህአዴግ በግለሰብ መብቶች ቅድሚያነት የሚያምን ግለሰብን ወይም ድርጅትን እንደ «ትምክህተኛ» ወይምም እንደ «ነፍጠኛ» መፈረጅ መለዩ አድርገውታል። በሌላ በኩል ደግሞ የዘወግ ተኮር ፖለቲካን የሚቃወሙት የፖለቲካ ኃይሎች በተጨባጭ ለተነሱ በዘውግ ማንነት ላይ በታሪክም የደረሱ ሀነ አሁን ይደርሳሉ የቢባሉ በደሎችን ለወደፊቱ የሚያልሙት የፖለቲካ ሥርዓት እንዴት

በማያዳግም መልኩ ሊፈታው እንደሚችል ግልጽ መንገድን አይጠቁሙም፡፡ በዚህም ምክንያት የዘወግ ፖለቲካን የማይደግፈወን ግን ከዚህ በፊት ተፈፅሟልብሎ የሚያምነው ዘውግ ተኮር በደል እንደይደገም የሚፈልገው ኃይልን ልቡን የማያረጋጋ ግልፅና አማራጭ ራዕይ አልቀረበለትም፡፡ ለዚህ አንዱ ምክንያት የሚመስለኝ የኢህአዴግ የራሱ ዘውግ ተኮር ፖለቲካ ገና ተፈጥሯዊ ሞቱን አለመሞቱ ነበር፡፡ ይህም ማለት ኢህአዴግ ራሱ እነዚህን ሀት ገፅታዎች አጣጥሜ እሄድበታለሁ ያለበት መንገድ የማያስኬድ መሆኑ በማያወላዳ መንገድ ግልፅ አልተደረገም፡፡ ይህ መንገድ ያስኬድ ይሆናልብለወ በተስፋ የሚጠብቁ ዘውግ ተኮር ድርጅቶች እና ግለሰብ ልሂቃን በሰፊወ ነበሩ፡፡ በዚህም ምክንያት አማራጩን ራዕይ ሊያቀርብ የሚችለው ኃይል ገራ በራሱ መንገድ የመተማመን ችለትን አላዳበረም፡፡ በአገር ደረጃ መደራጃት፣ ወጥ የሆነ አገራዉ ራዕይ ማቅረብና በዚያ ዙሪያ ማሰባሰብ «የቀድሞዎቹን ሥርዓቶች ለመመለስ የሚደረግ ጥረት» ለሚል አልባለ ክስ ያገልጣል፡፡ ይህ ክስ በመፍራት ሌሎች ዘውግ ተኮር ዝንባሌ ያላቸው ድርጅቶች እና ግለሰቦች የክሱ መነሻ የሆነውን አመለካከት ራሱን በግማሽ ልብ ተሸክመውታል፡፡

ቀስተደመና ቅንጅትን የማቋቋም ዓላማውን ተግባራዊ ለማድረግ ከመጀመሩ በፊት ባደረጋቸወ ሰፊ ውይይቶች በመጀመሪያ የዘህን የአማራጭ ራዕይ እጥረት (Vision Defficit) መሸፈን እንዳለበት ነበር የተገነዘበው፡፡ ይህን አለማድረግም «በዘግነት እኩልነት ላይ የተመሠረተ የአገር አንድነት» ወደፊት በኢትዩጵያ መመሥረት ያለበት ሥርዓት የማዕዘን ድንጋይ መሆን እንዳለበት ግልፅ እና ደፋር (Bold) አቋም ወሰደ፡፡ ይህ ከሞላ ጎደል አብርሃም ሊንከን በአሜሪካ የእርስ በእርስ ኮርነት ገዜ የባርነት ሥርዓቱንም ሆነ የአሜሪካንን መከፋፈል በመቃወም ነፃነትና አንድነት የማይነጣጠሉበት አገር መመሥረት (Unit and Liberities are indivisible) ሲሉ ካቀረቡት ራዕይ ጋር ይመሳሰላል፡፡ ይህ ግልጽ ራዕይ በቅንጅት አባል ድርጅቶች መካከል እያደር እያሰረፀ ሄዶ በምርጫ 97 ዘመቻ ወቅት ከፍተኛ ቅስቀሳ የተካሄደበት በሰፊ የኅብረተሰብ ክፍል ዘንድ ተቀባይነትን ያገኘና የማታለያ ብቻ ሳይሆን በብዙ የቅንጅት አባሎች ዘንድ ቀስ እያለ ሥር የሰደደ እምነት የሆነ ራዕይ ነበር፡፡

ብዙ የቅንጅት አባሎች ብቻ ሳይሆን ብዙኋኑ የአገሪቱ ሕዝብም ይህን ራዕይ ያለምንም ማወላወል የማታገልለትና ከምርጫ 97 የሚጠበቅ ትንሹ ግኘት (በስልጣን ከመወጣትም ሆነ ፖርላማ ከመግባት በላይ) አድርጎ ወስኖበታል፡፡ ቅንጅቱም አጠቃላይ የምርጫ ስትራቴጂወ በዚህ ራዕይ ዙራያ እነዲያጠነጥን አድርጎታል፡፡ የቅንጅት አመራር ከምርጫው በኋላ ኢህአዴግ ምርጫወን በማጭበርበር በሥልጣን የመቆጠት ዓላማውን በጉልበት ለማስረገጥ የተቃወሞ ኃይሎች ቀስ እያሉ በአህአዴግ ግፊት መሰነጣጠቅ

ሲጀምሩ፤ የኢህአዴግ አስከፊ በትር በላዩ ላይ ሊወድቅ እንደተቃረበ ሲያወቅም «ነፃነት እና አንድነት» ያለባትን ኢትዩጵያን የመመልከት ራዕዩን ጥሎ እራሱን ለማዳን ወይም ለጥቅም ሲል ብቻ ፖርላማ የመግባት አማራጭ ያልወሰደወም በዚህ ምክንያት ነው። ሁሉም ተቃዋሚ ድርጅቶች (በቅንድት ወስጥ ያለት አንዳንድ ሰዎችን ጨምሮ) የተቃወሞ ፖለቲካውን ለሚያራምዱት እንደዚህ ዓይነት ግልፅ ራዕይ ይዘው ነበር ወይ? ወይስ በሕዝብ እና በዴሞክራሲ ስም የሚያራምዱት ግልጽ ያልሆነ ግላዊ ጥቅም ነበር የሚለውን ጥያቄ አሁን ባለንበት ቦታ ተቀምጠን እጥብቀን እንድንጠይቅ የሚያደርገንም ይኸው ነው። ምርጫ 97 የሕዝቡ ንቃተ-ኅሊና በደረሰበት ደረጃ ከአሁን በኋላ እንዲህ ዓይነቱን ዓላማ የሌለወ የፖለቲካ ሥልጣንን ብቻ መሠረት ያደረገን «የፖለቲካ ሸቀጥ» ተቀባይነት እንደሌለው በግልጽ አሳይቷል።

ምዕራፍ 6

የግንቦቱ ምርጩ እና የቅንጅት የምርጫ ዘመቻ ስትራቴጂ

ባለፉት ምዕራፎች ግልፅ ለማድረግ እንደ ተሞከረው ቅንጅት ምርጫ ወስጥ ሲገባ እንደዚሁ ዝም ብለ የተወሰኑ የፖርላማ መቀመጫዎች አሸንፎ (ኢህአዴግ በሰፈረለት መሠረት) ለሚቀጥለው ምርጫ ለጠበቅ አይደለም፡፡ቅንጅት የግንቦት 97ን ምርጫ ያየዉ እጅግ አግዝፎ ነዉ፡፡ ምርጫዉ ኢትዮጵያ ወደ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እዉነተኛ ሽግግር ማድረግ አለማድረጓን የምታሳይበት፤ ሽግግሩ በግልፅና ሁለም በሚረዳው መንገድ ካልተደረገ በተለይ ደግሞ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት አስፈላጊ ነው የሚባለው የተቋማት ነፀነት የማረጋገጥበት ካልሆነ የአገራችን የፖለቲካ ችግር በኋላ ለመፍትሔም ወደሚያስቸግር ምዕራፍ እንደሚሸጋገር የቅንጅቱ እምነት ነበር፡፡ ስለዚህም የግንቦት 97 ምርጫን «ማን ያሸንፋል?» ከሚባለው ጠባብ የድርጅት ፍላጎት በላይ አክብዶ ያየው ነበር፡፡

የመጨረሻው የምርጫ ወጤት ምንም ሆነ ምን፤ ኢህአዴግም ያሸንፍ ተቃዋሚዎች ወይም የጥምር መንግሥት የሚመሠረት እንኳ ቢሆን በዋናነት የምርጫው ኢህአዴግን ማሸነፍ አይቻልም (ኢህአዴግ አይፍቅድም) ብለው ሌላ አማራጭ የትግል መስመር የሚከተሉት የፖለቲካ ኃይሎች ከምርጫው በኋላ የፖለቲካ ዓላማቸውን በሰላማዊ መንገድ የሚያራምዱበት፤ ከአሁን በኋላ ለሁለም እኩል የሆነ የምርጫና ከምርጫም ወጪ እውነተኛ የዴሞክራሲ ሥርዓት ይምሠረታል ብለወ የሚያምኑበትና በዚህም የኢትዩጵያን ፖለቲካ ለአንዴና ለሁሌም ከጉልበት እና ከጠመንጃ መላቀቅ እንዲችል ማድረግ ነበር፡፡

ስለዚህም የምርጫ ዘመቻውን በራሱ በአገሪቱ የተለይዩ የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና ማኀበራዊ ጉዳዩች ላይ እወነተኛ ውይይት የሚካሄድበት፤ የየድርጅቶቹ ራዕይ በግልፅ የሚማቀርብበትና ሕዝቡም ያሉትን አማራጮች የሚያይበት ዓይነት መሳሪያ አድርገን ወስደነው ነበር፡፡ ቅንጅቱም ወደ ምርጫው ፉክክር ሲገባ ይዤዋለሁ የሚለው አማራጭ ራዕይ በእርግጥ በሕዝብ ተቀባይነት ይኑረው አይኑረው የሚፈተንበት እወነተኛ መድረክ

መሆኑን አወቀን ነበር፡፡ እኔም ራሰ ምርጫ 97 ከለላው የተለየ የእወነተኛ የክርክር መድረክ ይሆናል፣ ቅንጅትም በራዕይ ብቻ ሳይሆን በምርጫ ዘመቻው አካሄድና አስተዳደር ከሌላው የተለየ ይዘት እና ቅርፅ ይዞ መምጣት አለበት የሚል ጠንካራ ስሜት ነበረኝ፡፡ ቅንጅት ልክ እንደ ተፈጠረና የሥራ አስፈፃሚ አባላቱ እንደ ተመረጡ የሥራ ክፍፍል ሲደረግ ያለምንም ማመንታት በራሴ አነሳሽነት የምርጫ ዘመቻ ኮሚቴውን እንድመራ ጠይቁ የቅንጅቱም ሥራ አስፈፃሚም ያለማመንታት ተቀበለኝ፡፡

ይህንን ጥያቄ በማቀርብበት ጊዜ ሙሉ ለሙሉ የምርጫው ዘመቻ በምን መልክ መካሄድ እንዳለበት ዝርዝር ኘሮግራምና ስትራቴጂ ባይኖረኝም በተለይ በ1992 ዓ.ም ካየኋቸው የምርጫ ዘመቻዎች በመነሳት «መሆን የሌለባቸው» የምንለቸውና በአማራጭ ደረጃ «ቢሆኑ ጥሩ ነው» ብዬ በአዕምሮዬ የያዝኳቸው አካሄዶች ነበሩኝ፡፡ የምርጫ ዘመቻው እንድመራ ከተመረጥኩበት ጊዜ ጀምሮ በኮሚቴው ወስጥ የሚሳተፉት ከተለያዩ የቅንጅቱ አባል ድርጅቶች የተውጣጡ ሰዎች ለድጋፍ እስከ መጡልኝ ጊዜ ድረስም ከቅንጅቱ ዉጪ ካሉ በተለይ በወጭ አገር የፖለቱካ ዘመቻ የተከታተሉ፤ ከፖለቲካ ወጪም በአገራችን ካለ ማኅበራዊ ችግሮች ዙሪያ የቅስቀሳ ሥራ ከሚሠሩ (በተለይ በኤች.አይ.ቪ.-ኤድስ ዙሪያ) ግለሰቦች ጋር ሆን ብዬ እየተገናኘሁ መልዕክቶችን ለሕዝብ በቀላሉ የማስተላለፊያ የሚዲያ መንገዶች ምን እንደሆኑ እወያይ ነበር፡፡ ብዙ ሳልቆይ እነኝህ ከቅንጅቱ ውጭ ይሉ ግለሰቦች ያለኝን ፈላጎት ገልጨ በሙያቸወ ላይና ዙሪያ ተወያይተው አንድ ለዘመኑ የሚሆን የሚዲያ ስትራቴጂ እንዲዘጋጁልኝ ጠየኳቸው፡፡

ከዚያም በላይ ግን የምርጫ ዘመቻ ኮሚቴው የሚመራበት አንድ አጠቃላይ ስትራቴጂ በጽሑፍ ማዘጋጀት እንደሚገባ በመገንዘብ በምርጫ ዘመቻው ሥር በተፈጠሩት የሥነ-ጽሑፍ፣ የሚዲያ፣ የመድረክ ዝግጅት ንዑስ ኮሚቴዎች ሊሠሩ የሚችሉ አቅምና ጊዜን ያገናዘቡ ሥራዎችን ዝርዝር በመጀመሪያ ማወቁ ይጠቅማል በሚል እነዚህ ንዑስ ኮሚቴዎች የሥራ ዝርዝሩን እነዲያቀርቡ ኃላፊነት ወሰዱ፡፡ እነዚህ መዛግብት በተጠበቀው የጊዜ ሠሌዳ መሠረት ተዘጋጅተው ለቅረብ ስላስቻሉ አንድ ወጥ የሆነ የምርጫ ዘመቻ ስትራቴጂ በጽሑፍ መልክ አልቀረበም፡፡ ይሁን እንጂ የምርጫው ዘመቻ ኮሚቴው የሚሠራበት አጠቃላይ አቅጣጫ ተነድፏል፡፡ በተለይ ምርጫው በሁሉም መልክ መልክ ሊያተኩርባቸው የሚገቡ ዋና ዋና ጥያቄዎች ምን እንደሚሆኑና በእነዚህ ጥያቄዎች ዙሪያ የቅንጅቱን አቋሞች በአጭሩ በቀላሉ ለሕዝቡ በሚገባ መልኩ መቅረብ እንዳለባቸው፣ እነዚህም ዋና ዋና መልዕክቶች ሁሉም በአንድ ላይ ሳይሆን በየተራና በተለያየ ጊዜ እያደገ በሚመጣ (Escalating) መልክ መቅረብ እንዳለበት ተልመን ነበር፡፡

ሀ. የምርጫው መልዕክት ምን ይሁን? እንዴት ይቅረብ?

የምርጫ ዘመቻው መልዕክት (ቢያንስ በመጀመሪያ እንዳሰብነው)[37] በሦስት ዋናዋና ክፍሎች የተከፈለ ነበር። የመጀመሪያወ ክፍል አጠቃላይ የዴሞክራሲንና የምርጫን ፋይዳ በተለይም ምርጫ 97ን ልዩ የሚያደርጉት ቁም ነገሮች ላይ ያተኮር ነበር። የመጀመሪያው ክፍል ዓላማ የመራጮችና የተመራጮች ምዝገባ የጊዜ ሰሌዳ እስከሚጠናቀጥበት ጊዜ ላሉት ቀናት እንዲቆይ ነበር። ሁለተኛው ክፍል የቅንጅቱን ራዕይ መሠረት በማድረግ በተለያዩ የአገሪቱ የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና ማኅበራዊ ጉዳዮች ቅንጅቱ ያለውን አቋም በቀላል መንገድ ለኅብረተሰቡማቅረብ፤ የተለያዩ የኅብረተሰብ ክፍሎች ሊኖራቸው የሚችሏቸውን ጥያቄዎች እየገመቱ እነኛን ጥያቄዎች መመለስና በዚህም ቅንጅቱ ከኢህአዴግ ብቻ ሳይሆን ከሌሎቹም ድርጅቶች ጋር ያለውን የተለየ አቋም መግለፅ ላይ ያተኮረ ነው። በሦስተኛው ክፍል ምርጫ እየተቃረበ ሲሄድ በሕዝቡ አዕምሮ ለምርጫው ወሳኝ ናቸው የሚባሉትን የተወሰኑ ጉዳዮችን ይዞ በጉዳዩ ላይ የኢህአዴግን አቋም ማንሳት ግን ይህንን በጥላቻ ልክ ሳይሆን በአዎንታዊ በሆነ መልክ ማቅረብ፣ ከዚያ ዉጪ ግን በየጊዜው የኢህአዴግ የሚነሱና በእኛ ላይ ያነጣጠሩ ክሶች ሲመጡ (ወደ መጨረሻው ላይ ይመጣሉ ብለን ጠብቀናል) ለእነዚህ ክሶች እንደ አመጣጣቸውም እንደ አቀራረባቸው የመመከት ዓላማ ተካቷል።

ሦስቱም ደረጃዎች የራሳቸወ የሆነ የተለየ ዒላማ አላቸው። ግን ሦስቱን ዒላማዎች ለየብቻው መምታት ከቻልን ድምር ወጤታቸው ከያንዳንዳቸወ ነጠላ ድምር ውጤት በላይ የሆነና አጠቃላየ የምርጫውን አቅጣጫ የሚወስን ይሆናል ብለን አምነናል። እኔ በጊዜው መራጩ ሕዝብ በዚህ ምርጫ ላየ የሚኖረው ተሳትፎና የምርጫ ወሰኔ ከመስጠቱ በፊት የሚያልፍባቸው ሦስት የአመለካከት ደረጃዎች ይኖሩታል የሚል ግምት ነበረኝ። የመጀመሪያውና ትልቁ መታለፍ ያለበት መሰናክል «በምርጫ ለውጥ ይምጣል ወይ?» የሚለውና ከዚያ ጋር ተያይዞ የሚመጣውን «እኔ እንደግለሰብ የማደርገው ምርጫ ለውጥ ያመጣል ወይ?» የማለትን አንኳር ጥያቄዎች መራጩ በአዎንታዊ መንገድ መመለስ መቻሉ ነው። ይህንን መሰናክሉን ካለፈ በኋላ የሚነሳው ሁለተኛው ጥያቄ በምርጫው ላየ የሚወዳደሩት ድርጅቶች ያሏቸው አቋሞች የተለያዩ ናቸው ወይ? ለእኔስ ሕይወት የአንዱ ማሸነፍ ወይም አለማሸነፍ የሚመጣው ለውጥ አለ ወይ?» የሚለው ነው። የዚህ ጥያቄ መልስ መራጩ ራሱን ከተወዳዳሪ ድርጅቶች ወደ አንዱ የሚያስጠጋበት ሂደት ነው። ከዚያም በኋላ ያለው ሦስተኛው ደረጃ ይህንን

---

[37] የምርጫ ዘመቻው እንደተጀመረ ነገሮች በጣም በፍጥነት ይለዋወጡ ነበር። ስለዚህም አካሄዳችን መጀመሪያ ባሰብነው መሠረት ሊሄድ አልቻለም። ጠንካራ የሆነ አንድ መስመር ዝም ብሎ ከመከተል ለሁኔታዎች መቀየር ቶሎ መስተካከል የሚችል ለማጣ (Flexible) አካሄድን መከተል ነበር የመጨረሻ የመረጥነወና የተከተልነው።

እምነቱን የሚያጠናክርበትና በምርጫው ውስጥ በጭንቅላቱ ብቻ ሳይሆን በስሜቱ እንዲገባበት (ስለዚህም የምርጫው ቀን ላይ ሰንፎ እንዳይቀር) ከራሱም አልፎ ጎረቤቱን እንዲሳተፍ የሚጎነትልበት ደረጃ ነው:: ከላይ የጠቀስኳቸው መልዕክቶች የሚሰጡባቸው ደረጃዎችና የመልዕክቶቹ ቅንብር ከመራጩ የሥነ-ልቦና ሽግግሮች ጋር አብረው የሚሄዱ ናቸው::

መራጩ ሕዝብ በምርጫውና በራሱ ሚና እንደሚያምን ማድረግ የምርጫ 97 ብቻ ሳይሆን በአጠቃላይ የዴሞክራሲ ሥርዓተ ግንባታው መሠረት ነው:: የኢትዮጵያ ሕዝብ የኖረው የፍርሐት በተሸበበ ማኅበረሰቦችን የተዋቀሩ መንግሥት ፈርተው እንዲኖሩ ነው:: መንግሥታት በሥልጣነ ለቆየት ያስፈልገናል ብለው የሚያምኑት በሕዝቡ ውስጥ ፍርሐትን በማንገስ ነው:: ይህንንም ለስድረግ ሰፊ የቁጥጥርና የአፈና መዋቅር ይዘጋሉ:: በየግለሰቡ የዕለት ተዕለት ኑሮ ወስጥ በመግባት ለመኖር መንግሥት የሚያስፈልገው መሆኑን፣ ለዚህ ደግሞ መግንስት ያለውን ሁሉ እሺ ማለት ያለበት መሆኑን፣ ያለበለዚያ በራሱ አልፎም በቤተሰቡ ላይ የሚደርሰወ ጣጣ ብዙ እንደሆነ እንዲያምን ለማድረግ ይጥራሉ:: በየጊዜው እይተቀየሩ እምነታቸው በሥልጣን ለቆየት አጥብቀው የሚሹት የሕዝብን ፈቃድ ሳይሆን ተዛዥነትን ነው:: የሕዝቡ ፈቃድማ ቢሹ ኖሮ ዴሞክራሲያዊ ይሆኑ ነበር:: ማኅበረሰቡ ለነሱ በሚመች መልክ ተገዥ ሆኖ ለመቆየት የሚያስፈልገው አንድ ወሳኝ የሥነ-ልቦናዊ ሁኔታ (Psychological condition) ፍፁም የሥልጣን ማጣት ስሜት (total powerlesness) ነው::

ሕዝብ መንግሥትን ከሥልጣን የማወረድ፣ የሚፈልገወን ደግሞ ሥልጣን ላይ የማውጣቱ መብቱ የእኔ ነው ካለ፣ ይህንን ሥልጣኑን በጉልበት ለመቀማት የሚፈልገውን ወይም ደግሞ በማስፈራራት ሥልጣን እንደሌለው እንዲያምን ሊያደርጉ የሚፈልጉትን አልፈራም ብሉ ፍርሐትን አውልቆ የጣለ ቀን ማንም መንግሥት፣ የፈለገውን ያህል ወታደር ኃይል ይኑረው ለተወሰነ ጊዜ በግድያና በአፈና ይቆይ እንደሆን እንጀ በምንም ዓይነት ዘላቂነት ያለው መንግሥት ሊሆን አይችል:: አምባገነናዊ መንግሥቶችን የሚያሸብራቸው ነገር ቡኖር የሕዝቡ ከፍርሐት መወጣት እና በራሱ የመተማመን የልበ ሙሉነት ባሕርይ መላበስ ናቸው::

በቅንጅት የምርጫ ስትራቴጂ በመጀመሪያም በጣም በተጠናከረ መልኩ ለሕዝብ መተለለፍ እንዳለት የታመነው መልዕክት ይህንን ለዘመናት የቆየ መንግሥትን የመፍራት ሥነ-ልቦና መስበር ነበር:: ይህንን ለማድረግ እንዲያስችል ሁለት ዓይነት መልዕክቶችን በጣምራ ማስፈላለፍን ፈለግን:: የመጀመሪያወ በነፃነት መኖር ማለት

ምመን ማለት እንደሆነ የማገልፅ የተለያዩ አዎንታዋ ድምፆችን ያቀፈ ነበር። በመጀመሪያወ ሁለት ሳምንታት የነበሩን የሬዲዩና የቴሌቪዥን መልዕክቶች በዚህ ላይ እንዲያነጣጥሩ ፈልገን ነበር። ነፃነት ደግሞ የራስን ሕይዋት ከማሻሻል አንፃር ብቻ የሚመነዘር ሳይሆን ከትውልድ ትውልድ የሚተላለፍ ትልቁ ቅርስ እንደሆነ ለማሳየት ነበር የፈለግነው። ቅንጅቱን ወክለው በሕዝበባዊ ስብሰባዎች የሚናገሩ ሰዎች ይህን መልዕክት አጠንክረው እንዲያስተላልፋ እንገፋፋ ነበር።

በቅንጅቱ ውስጥ ያለነው ሰዎች ከዚህ ወስጥ የገባነው ለቁሳዊ ጥቅም ሳይሆን በነፃነት ለኖር ስለምንፈልግ ነው፤ ነፃነት የሌለወ ሆኖ ሁሌም የፍርሐት ኑሮ ከመኖር ይልቅ አንዲትም ቀን ብትሆን እንኳ በፍፁም ነፃነት መኖር ይሻላል፤ የሰውን ልጅ የሚያደርገው መብላትና መጠጣት አይደለም፣ ይህንን ማንኛውም እንሰሳ ያደርገዋል፣ የሰውን ልጅ በእግዚአብሔር በአምሳሉ ሲፈጥረው በነፃነት እንዲኖር ነው፣ በነፃነት እንዲኖር ባይፈልገው ኖሮ ለማሰብ የሚችልበት አዕምሮ አይሰጠውም ነበር፤ የአገዛዝ ሥርዓቶች ነፃነታችንን በመፈለግ እንሰሳ ሆነን እንድንኖር ነው የሚፈልጉት፤ እንዲህ ዓይነት ነፃነት አልባ የፍርሐት ኑሮን ለአንዴም ለሁሌም አሁን በቃን ማለት ይኖርብናል ወዘተ የሚሉ መልዕክቶች በሚዲያም ሆነ በሕዝባዊ ስብሰባዎች ከዚያም አልፎ ባገኘነው አጋጣሚ ሁሉ የምናስተላልፋቸው ነበሩ።

ይህን በማድረግ የ97 ምርጫ በነፃነት አጀንዳ ዙሪያ እንዲያጠነጥን ለማድረግ አቅደን ነበር። ከዚህ ጋር የተያያዘው ሌላው አስፈላጊ መልዕክት ነፃነት በችሮታ የሚሰጥ ሳይሆን በራስ ጥረትና ትግል የሚገኝ ነው፤ የሚለው መልዕክት አጠንክረን ለማስተላለፍ ወሰንን። መልዕክቱን የተጠቀምንበት ከልባችን ከምናምንበት ቁም ነገሮች አንዱ የሆነውና ለአባሎቻችን በግልፅ የምንናገረነው እኛ «ነፃ አውጪዎች» አለመሆናችንን የሚያስረግጥ ነው። የፖለቲካው እንቅስቃሴ ወስይ የገባነው ሌላውን «ነፃ ለማውጣት» ሳይሆን ከምንም በላይ ራሳችንን ነፃ ለማውጣት እንደሆነ በአፅንዖት እንገልፅ ነበር። ስለዚህም እኛ የምትቀላቀሉ ወይም የምትደግፋ ሰዎች ነፃነታችሁን የምትወዱና ራሳችሁን ነፃ ለማውጣት የሚፈልጉት መሆናችሁን እርግጠኞች ሁኑ የሚል መልዕክት አዲስ ለቀላከል ለሚመጡ አባሎቻችንም ሆነ ደጋፊዎቻችን እንነግር ነበር። የዚህ መልዕክት ዋና ዓላማ ሕዝቡ የግንቦቱን ምርጫ የራሱ ጉዳይ አድርጎ እንዲወስደውና ከዚያም አልፎ እያንዳንዱ ግለሰብ በግሉ ወይም በማኅበረሰቡ ወስጥ ያለው ሕይወት የሚይዘወን መልክ እሱ ለብቻ ወይም ለሌለች ጋር በጋራ በመሆን በሚወስደወ እርምጃ ላይ የሚወሰን መሆኑን ለማስረገጥ ነበር። ለልጆቻችን በኃብትና ከንብረት በላይ በነፃነት

የሚኖሩበት አገር ማወረስ የወላጅነት ኃላፊነታችን ነው የማለውን መልዕክትም አጠንክረን ለማስተላለፍ ሞክረናል።

የነፃነትን ምንነትና ጣዕም ከማስተማር በተጨማሪ በመጀመሪያው ደረጃ በምናደርገው የዘመቻ እንቅስቃሴ አትኩሮት ሰጥተን መንቀሳቀስ አለብን ብለን ይመንነው የሕዝቡን በመንግሥት ላየ ይለውን ፍርሐት ለመቀነስ፤ መንግሥት የሚባለው ተቋም ምን እንደሆነ በጣመ አቃልሎ ማቅረብና ሕዝቡ መንግሥትን «ምሥጢራዊ እና መለኮታዊ ኃይል» ያለው አድርጎ ማየቱን እንዲተው ማድረግ ነበር። ለዚህም መልዕክት አዘጋጀን። «በዴሞክራሲ መንግሥት እያንዳንዱ ዜጋ ከመብቱ እና ከኃብቱ አዋጥቶ ለየብቻው መሥራት የማይችለውን ነገር በጋራ እንዲሠራለት ሕዝብ የሚፈጥረወ ተቋም ነው። ሕዝብ የፈጠርነውን ተቋም ስለሆነም መግንሥትን የምንፈራበት ምንም ምክንያት የለም። መንግሥትን እየፈራን ዴሞክራሲያዊ ምምጫ ልናደርግ አንችል። ስለዚህ በዚህ ምርጫ ውስጥ ገዢው ፖርቲ ልክ እንደ ሌሎቻችን ተወዳዳሪ ፖርቲዎች አንድ ተወዳዳሪ የሆኑት የመንግሥት ባለሥልጣናትም በዚህ የምርጫ ጊዜ ልክ እንደ እኛ ተራ ዜጎች ናቸው። የምትመርጧቸው ከሆነ በችሎታው እና በብቃታቸው ከተፎካካሪዎች ጋር መዝናችሁ እንጂ በፍርሐት መሆን የለበትም» ስንል በተደጋጋሚ እናወሳ ነበር።

ከዚህ በተጨማሪም ለማስተላለፍ የሞከርነው መልዕክት «መንግሥትን ወይም የመንግሥትን ባለሥልጣናት ብትፈሩ እንኳን በምርጫው አካሄድ ማንን እንደ መረጣችሁ የማታወቅበት ምንም መንገድ ስለሌለ በአንዳች መንገድ» ሊጎዷችሁ አይችሉም፤ ምርጫ ሳጥን አጠገብ ስትደርሱ ከራሳችሁና ከፈጣሪያችሁ ውጪ ማንም የሚያያችሁ የለም» የሚል ነበር። በዚህ የመንግሥትን ምሥጢራዊነት መናድ (demystify) ሂደት ውስጥ በተለያዩ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች በተለይ በኢንተር አፍሪካ ግሩፕ የተደረጉት የቀጥታ ሥርጭት ክርክሮች ከፈተኛ ጠቀሜታ ነበራቸው። ኢህአዴግ በነበረው ከፍተኛ የራስ መተማመን ምክንያት ያሉትን ታላላቅ ካድሬዎችና ሚኒስትሮች በሙሉ ለክርክር አቅርባ ነበር። ባለሥልጣናቱ በመጀመሪያዎቹ ክርክሮች ላይ የሚቀርቡት በቂ ዝግጅት እንኳን ሳያደርጉ ነበር። በዚህም ምክንያት በክርክሮች ላይ ትላልቆቹ ሚኒስትሮች እንደ ማንኛችንም ተራ ሰዎች እንደሆኑ፣ አንዳንዶቹም ከተቃዋሚዎችም የተሻለ እንዳልሆነ በሥልጣን እከን ላይ ሲኮን ያለው የትልቅነት ካባ ተነስቶ በግላጭ ታዩ።

ያለው መንግሥት በተቃዋሚዎች፤ በራሱ ቴሌቪዥንና ሬዲዮ የሰላሂስ ሲያርስበት፤ የመንግሥት ባለሟሎች እነኝህን ሂሶች በአመርቂ ሁኔታ መመለስ እንዳቃታቸው ሲታይ

ሕዝብ መንግሥትንና የመንግሥትን ባለሟሎች እጅግ አግዝፎ ያይበት የነበረው አመለካከት በእጅጉ የተሸረሸረ ይመስለኛል፡፡ በአንድ ወቅት አቶ በረከት «የቅንጅት ቀስቃሾች በተለይ በገጠር መንግሥት የለም እያሉ ይቀሰቅሳሉ ይህ ትክክል አይደለም» ብሎ ለእኔ ሰሞታ ሲያቀርብልኝ ይህ ተብሎ ከሆነ ስህተት እንደሆነና ሁኔታውን ጠይቄ እውነት ከሆነ እንደሚስተካከል ቃል ገባሁለት፡፡ በማግስቱ ቢሮ ስገባ እሱ ባለለኝ ቦታ እንደዚህ ዓይነተ ቅስቀሳ ተካሂዶ እንደሆነ የሚመለከተወን የቀጠና አስተባባሪ ጠየቅሁተ፡፡ እሱመ ከቦታው ደውሎ ያገኘው መረጃ በእርግጥ በገበሬው አካቤቢ «መንግሥት የለም፣ ፈርሷል» የማል ወሬ እንደሚወራ ይህ የሆነው ግን የሬዲዮ ክርክሮችን ሰምተው «መንግሥት ቢኖር በገዛ ሬዲዮኑ እንዲህ አይዋረድመ ነበር» ከሚል ስለ መንግሥት ከነበራቸው አመለካከት የመነጨ እነጂ ማንም የቅንጅት አባል እንዲህ ግይነት ቅስቀሳ አድርጎ እንዳልሆነ ነገረኝ፡፡ በኋላ እንደምናየው የእነዚህ ክርክሮች በኢህአዴግ እና በተቃዋሚ ጎራ ያሉትን የፖሊሲ ልዩነቶች ለማሳየት ከማስቻላቸውም በላይ የነበራቸው ተልቁ ጥቅም መንግሥትን ከተሰቀለበት ሰማይ አውርደው ተራ መድራዊ ኃይል መሆኑን ማሳየታቸው ነው፡፡ ይህ ደግሞ በጭራሽ መጥፎ አይደለም፤ የደሞክራሲ ትልቁ ፀጋ ነው፡፡

በመጀመሪያ ደረጃው የዘመቻ ወቅት ሌላ አትኩሮት ሰጥተን መንቀሳቀስ አለብን ብለን ያመንነው ሕዝቡ ምርጫው ፋይዳ አለው ብሎ እንዲያምን፤ እያንዳንዱ ግለሰብም የመምረጠ መብቱን መጠቀሙ በነፃነት መኖር መፈለግ አለመፈለጉን የሚያሳይበት ብቸኛ መሣሪያው ነው የሚለውን ሃሳብ በማስረዳቱ ላይ ነበር፡፡ ይህ ሁለት ተደራራቢ ዓላማ ነበረው፡፡ የመጀመሪያው በእውነት መንግሥት መቀየር ይችላል ወይ የሚለወንና «በምርጫው የሚሸነፈ ከመሰለው መንግሥት (ኢህአዴግ) ምርጫወን ከማጭበርበርና ከመስረቅ ወደኋላ አይልም፤ ስለዚህ ምን አደከመን? አሸነናፊው ማን እንደሆነ እየታወቀ ለምን ለውሸት ደሞክራሲ ሽፋን እንሰጣለን» የሚለወን ሥር የሰደደ ስሜት መታገል ነበር፡፡ በነበረው የመራጮች ምዝገባ በጣም ትንሽ ቁጥር ያለው ሰው የተመዘገበበት አንድ ምክንያት ይኸው ነው፡፡ ስለዚህ ይህ ምርጫ የተለየ ነው፤ እንደ ከዚህ በፊቱ ኢህአዴግ ብቸውን ሮጦ ብቻውን የሚያሸንፍበት አይደለም፡፡ ምርጫውን እያንዳንዱ ዜጋ ከምር መውሰድ አለበት፤ «ይህ የለውጠ ጊዜ ነው» የሚሉ ቅሰቀባዎች በቅንጅቱ በኩል በሰፊው ይሰጡ ነበር፡፡ የቴሌቪዥንና የሬዲዮ ማሰታወቂያዎቻችን እስከ መራጮች ምዝገባ ድረስ «ቅንጅትን ምረጡ» የሚለ ሳይሆን ለነፃነታችሁ፣ ለአገራችሁና ለራሳችሁ ስትሉ ተመዝገቡ የሚሉ ነበሩ፡፡

የሚዲያ ሥራዎችን እንዲያዘጋጅልን የፈጠርነው ከቅንጅት ውጭ ያለ ኮሚቴ የተለያዩ የሕብረተሰብ ክፍሎችን የሚወክሉ ከያንያንን ቀጥሮ በኛ ማስታወቂያ ጊዜ ይተላለፍ የነበረውም ይኸው «ተመዝገቡ ለውጥ ታመጣላችሁ» የሚለው መልዕክት ነበር።[38] በአጠቃላይ ምርጫው ፋይዳ አለወ ከሚለው መልዕክት በተጨማሪም ግን ግለሰቡ እንደ ግለሰብ ያለበትን ኃላፊነት መወጣት አለበት፤ የምርጫ ካርድ ኃይል ነወ፤ የመምረጥ መብትን አለመጠቀም የራስን ሥልጣን አሳልፎ መስጠት ነው፤ ከዝያም በላይ ግን የእያንዳንዱ ሰው ምርጫ ለውጠ ይመጣል የሚሉ ሃሳቦችን ማስተላለፍ ነበር። እያንዳንዱ ሰው ባለሥልጣን (empowerment) የመሆን ስሜት እንዲሰማው ማድረግ የዚህ የመጀመሪያ ደረጃ ቅስቀሳ አካል መሆን እንዳለበት ተገንዝበናል። በተቻለን አቅም ሁላችንመ ይህ መልዕክት በግልፅ እንዲወጣ ለማድረግ ሞክረናል። በሁለተኛ ደረጃ የዘመቻ ሥራ ላይ ይሠራል ብለን የያዝነው ኘሮግራመ የበለጠ የተወሳሰበ ነበር። በአገሪቱ የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና የማኅበራዊ ጉዳዮች ላይ ያለንን አቋም በግልፅና ለኅብረተሰቡ በሚገባ መልክ መቅረብ እንዳለበት አውቀናል። በዚህ ላይ የሚነሱት ጉዳዮች ስፋትና አንዳንዶቹም በቀላሉ በዚህ ወቅት ሊነሱ ይገባቸዋል በለን ያሰብናቸውን ጉዳዮች በሙሉ የሚያካትት መዛግብት ማዘጋጀት ኢህአዴግ ሊያቀርብ ለሚችለው «አማራጭ የላቸውም» ክስ መቋቋሚያ እንዲሆን ብቻ ሳይሆን በተለይ ለተማረው መራጭና በእኛ ላይ ጥርጣሬላለው እና ከዳር ሆኖ ለሚያየው ኃይል (ማንን መምረጥ እንዳለበት ላልወሰነው) ወደ እኛ በአትኩሮ እንዲመለከት ያደርገዋል።

ከዚያም በላይ ግን በምርጫ ዘመቻው ወቅት በጣም ብዙ ተወዳዳሪዎችና የድርጅት አባሎች በየመስኩ እየሄዱ መግለጫዎች ስለሚሰጡ ሁሉም በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ያለንን አቋሞች በአንድ መልክ ማብራራት መቻል የተወሰነ ወልጥነት ያለው መልዕክት እንዲኖር ያደርገዋል የሚል እምነት ነበረን። በዚህም መሠረት አንድ ዘርዘር ያለ የምርጫ መግለጫ ወይም የምርጫ ማኒፌስቶ ማዘጋጀት እንዳለብን ተረዳን። የምርጫ ዘመቻ ኮሚቴው በዚህ ጉዳይ ላይ ሰነጋገር ከዚህ ቀደም ለምርጫው ዝግጅት ብሎ ኢዴአፓ-መድኅን ያዘጋጀው ዝርዝር ማኒፌስቶ እንዳለና የተወሰኑ ማሻሻያ ተደርጎበት የቅንጅቱን የተለዩ አቃሞች እንዲያንፀባርቅ አድርጎ ማውጣት ይችላል የሚል ሃሳብ በኮሚቴው ውስጠ ከነበረ የኢዴአፓ-መድኅን አባል ተነገረን። ይህም ብዙ ሥራ እንደሚያቃልልን አምነን ወዲውኑ የተባለው ቅጅ እንዲመጣልን፤ ዶክመንቱን በዝርዝር

[38] ይህንን «ተመዝጉና ምረጡ» የሚል መልዕክት ከሠሩት ሴቶች አንዷ በኋላ በደረሰባት ማስፈራራት «ቅንጅቶች አታለሉኝ፤ ድራማ ትሰሪያለሽ ብለው የፖለቲካ ቅስቀሳ አሰሩኝ» ብላ ለአዋቂዎቹ የመንግሥት ጋዜጦች መግለጫ ሰጠች። የሚገርመው ማንኛውም ጋዜጠኛ ያለችውን ነገር እንኳን በደንብ አላጤነውም። «ቅንጅትን ምረጡ» የሚል ቃል አልወጣትም። በአጠቃላይ ተመዝገቡና የምትፈልጉት ምረጡ ነበር ያለቸው። ይህ እንግዲህ የሴትዮዋን የሀሰት ምስክርነት ሳይጨምር ነው።

የሚያጠናና ከቅንጅቱ አቃሞች ጋር መጣጣማቸውን የማመስከት አንድ ኮሚቴ አቋቁመን በአጭር ጊዜ 133 ገን ያለውን የቅንጅቱን የምርጫ ማኒፌስቶ አወጣን:: [39]

የዚህ የምርጫ ማኒፌስቶ ትልቅነት አንባቢወን አሰልችቶ ዋና ዋና ቁምነገሮችን እንዳይስት ማኒፌስቶውን በማሳጠር (አነስ ያለ 20 ገጽ የሚሆን አጭር ማኒፌስቶ) አወጣን:: የዚህ ማኒፌስቶ መውጣት በዘመቻው መሐል ጊዜያችንን አጥፍተን ልንሠራበት ይገባል ብለን አስበን የነበረውን የዝርዝር ኘሮግራም ሥራ በጣሙን አቀለለልን:: ማኒፌስቶወን ለማተም ያወጣነውን ወጪም ለመመለስ በታተመበት ዋጋ እንዲሸጥ አደረግን:: በጣመ ብዙ ሕዝብ እየተሻማም ገዛው:: በዚህ ዙሪያ የነበረው ዋናው ሥራችን በማኒፌስቶው ዙሪያ የሚነሱ ጥያቄዎችን መመለስ፣ ማብራሪያ የሚያስፈልጋቸውን ማብራራት ብቻ ሆነ:: «ተቃዋሚዎች አማራጭ የላቸውም፣ የሚታገሉት ለሥልጣን ብቻ ነው» የሚለወን የኢህአዴግን እና የአንዳንድ «ምሁራንን» ወሬ በዚሁ ቋጨነው:: ሦስተኛው ደረጃ የሚተላለፈው መልዕክት በኢህአዴግ ሥራዎችና አቋሞች ላይ ነበር:: ይህ በጣም ከባድ አይሆንም ያልነው የሥራችን ክፍል ነበር:: በጣም ብዙ ጉዳዮች ላይ የኢህአዴግን ድክመቶች የሚያጋልጥ ከበቂ በላይ ነጥቦች ነበሩን:: ይልቁንመ መጠንቀቅ ያለብን በዚህ ላይ ብዙ ስናተኩር የአማራጭ ሃሳቦቻችንን ምንነት ሕዝቡ ሳይረዳው እንዳይቀር ነበር:: ሕዝቡ ኢህአዴግን ሰለጠላ ብቸ እኛን እንዲመርጠን አልፈለግንም ነበር:: የምርጫ ዘመቻው ራሱ በኢህአደግ ላይ የሚሰጥ የሕዝብ ውሶኔ (Referendum) ብቻ ሳይሆን ሕዝቡ አገሪቱ ወዴት እንድትሄድ እንደሚፈልግ የሚወያይበትም መድረክ እንዲሆን አቅደን ነበር:: በዚህም ምክንያት የምርጫ ዘመቻው የጥለቻ መድረከ እንዲሆን አልፈለግንም:: ሰለዚህ የኢህአዴግን ድክመቶችን ስናቀርብ በጥንቃቄና በተቻለ መጠን ችግሮቹን ማየት እንጂ ከበስተጀርባ ያለ ምክንያት (motive) ለመቆፈር መሞከር እንደሌለብን አምነናል:: ይህ የኢህአዴግ ፖሊሲ ወይም አስተሳሰብ በዚህ ምክንያት ችግር አለው፣ ለአገር አይጠቅምም ብሎ በግልፅና ሕዝብ በሚገባው መንገድ ከማቅረብ ወጪ «ኢህአዴግ ይህንን ያደረገው ለሕዝቡ ግልፅ ባልወጣ ምክንያት ነው» ከሚል ዓይነት አሉታዊ አካሄድ መራቅ አለብን የሚል ጽኑ እምነት ነበረን:: በምርጫ ጊዜ ይህ አካሄድ ግን በአንድ ወገን ውሳኔ መሠረት ብቻ የሚሄድ አይደለም:: ሌላወ ወገን አሉታዊ መልዕክቶችን የምርጫው ስትራቴጂ መሠረት ካደረገ ይህንን ሁሌ በመከላከል ለመዝለቅ ስለማይቻል የባላንጣን ድክመቶችን የማሳየት አሉታዊ ቅስቀሳ ለማድረግ ኢህአዴግ «ኢንተርሃምዌ» የሚለውን አሳፋሪ ቅስቀሳወን ሲጀምር ልንቀጥል

[39] የምርጫ ማኒፌስቶውን ማዘጋጀት ብገዣ ሳይሆን በመጨረሻ የያዘውን ቅርጽም ይዞ እንዲወጣ በዚህ ሥራ ላይ የተሰማሩት የኢዴአፓ-መድህን ሰዎች በእውነት ምስጋና ይገባቸዋል:: እነማን እንደሆኑ ስለማላወቅ ነው ሰማቸውን ያልጠቀስኩት:: ማኒፌስቶወ በብዙ መልኩ በጥሩ ሁኔታ የተዘጋጀ የኢህአዴግን አፍ ያዘጋ ዶክመንት ነበር:: እኔ እስከማውቀው በዚህ የምርጫ ጉዜ ከቅንጅት ሌላ የምርጫ ማኒፌስቶ ያወጣ ድርጅት የለም::

እንደማኝችል ግልፅ ሆነልን። ኢህአዴግን የሚዘልፉ ቅስቀሳዎችን ስናደርግ ግን በምንም ዓይነት ከእውነቱ በመራቅ የኢህአዴግን ዓይነት የሀሰት ኘሮፖጋዳ ማድረግ እንደሌለብን እናምን ነበር። በኢህአዴግ ላይ ደግሞ ይህንን ማድረግ አስፈላጊ አልነበረም። ውሸት የማያስፈልጋቸው፣ ኢህአዴግ ያደረጋቸውን የተለያዩ አሳፋሪ ድርጊቶችን ለሕዝቡ ማስታወስ ብቻ ይበቃል ነበር። እኛም በስተመጨረሻ ላይ ያደረግነው ይህንኑ ነው።

ለ. መልዕክቶች በምን መልክ ይተሳለፉ?

በምርጫ ዘመቻ ኮሚቴው ዘንድ በደንብ የታሰበበትና በብዙ ውይይቶች ስምምነት የተደረሰበት ሌላው ጉዳይ መልዕክቶቹን የማስተላለፊያ መንገዶችና ዘዴዎችን በተመለከተ ነበር። በመጀመሪያ መሆን አለበት ብለን ያመንነወ መልዕክቶቻችን ወጥ የሆኑና በተቻለ መጠን ለሕዝቡ በቀላሉ የሚገቡ፣ ሕዝቡም በቀላለ ከራሱ ጋር ሊያመሳስላቸው (identify) የሚችሉ እንዲሆኑ ነው። ይህንን ለማድረግ ደግሞ በመጀመሪያ መልዕክቶቹ እንዳይዛቡና በመራጩ ጭንቅላት ወስጥ እንዳይተራመሱ (clutter) ማድረግ ያስፈልጋል። በኅብረተሰቡ ዘንድ አንገብጋቢ ናቸው፣ የአአዴግ ዋና ዋና ድክመቶች ናቸው፤ ብለን የምናምንባቸውን የተወሰኑ ቁምነገሮች ይዘን እነሱን በተደጋጋሚ ማንሳት ይገባል። እነኝህ ምርጫውን የሚለዩ ብለን ያመንባቸው አራት መሠረታዊ ጉዳዮች:

1. የነፃነትና የዴሞክራሲ አስፈላጊነት፣ የግለሰብና የቡድን መብቶችን ትስስር ማሳየት
2. በዜግነት ላይ የተመሠረተ የአገር አንድነት፣ አብሮ ግን የብሔሮችን መተሳሰብና ፍቅር ማጉላት፣ የአገር አንድነት የሚኖረው መብቶችን (የግልም ሆነ የወል) ስናከብር ብቻ መሆኑን አጽንዖት መስጠት
3. የኢኮኖሚ ችግሮችን ሕዝቡ በሚገባው መንገድ ማቅረብ
4. እንደ ሕዝብ ፍቅርና መተሳሰብ ላይ ማተኮ፣ በዚህም የኢህአዴግን የጥላቻ ፖለቲካ አጋንኖ ማውጣት ነበሩ።

እነኝህን ዋና ዋና መልዕክቶች ከመረጥን በኋላ በጣም በቀላሉ በሚገቡ አጫጭር ድምፆች (Sound bites) ማሸግ (package) አስፈላጊ ነበር። ይህንን ለማድረግ መጀመሪያ አካባቢ የተጠቀምንበት ስልት የተለያዩ የቅንጅት አመራሮችና ሌሎች በመንገድ ላይ ያሉ ተራ ዜጎች ስለ ቅንጅቱ አንዳንድ ዓረፍተ ነገር እየተናገሩ የሚያልፉበት የቴሌቪዥን ማስታወቂያ ነበር። «ቅንጅት ፍቅር ነው»፣ «ቅንጅት ሥራ ነው»፣ «ቅንጅት የአገር አንድነት ነው» ወዘተ የሚሉት መልዕክቶች በኋላ ሕፃናት ሳይቀር የቅንጅትን ምልክት እያሳዩ ተደስተወ የሚደግሟቸው ድምፆች ነበሩ።

መልዕክቶችን ከማቅለል በተጨማሪ ወጥነት ያለውና በሁሉም አካባቢ አንድ ዓይነት እንዲሆኑ ማድረግ ኅብረተሰቡ በቀላሉ እንዲረዳቸው ከማድረጉ በተጨማሪ በግለሰብ ተወዳዳሪዎች ላይ ሳይሆን በአጠቃላይ መልዕክቱ ላይ እንዲያተኩርና በድርጅቱ ወስጥ የታወቁ ጠንካራ ሰዎች ካሉ የእነሱ ጥንካሬ የአንዳንዱን ድክመት ለመሸፈን ይጠቅማል፤ በመጨረሻም መራጩ ግለሰብ ተመራጩን ሳይሆን ምልክቱን እያየ ብቻ የሚመርጥበት ሁኔታ ይፈጠራል ብለን አምነናል፡፡ እንደ ቅንጅት ያሉ አዲስ ድርጅቶች ደግሞ በብዙ የምርጫ ወረዳዎች በጣም ታዋቂ ሰዎችን ማቅረብ ስለማይችሉ (በመንግሥት ሥልጣን ላይ ከቆየው ገዢ ፓርቲ ጋር ሲነፃፀር) ይህንን የታዋቂ እጩ እጥረት መሸፈኛ ይሆናል ብለን አምነን ነበር፡፡ በዚህም መሠረት ገና ከመጀመሪያው ቅንጅት ሲፈጠር ለክልልም ሆነ ለተወካዮች ምክር ቤት፣ በሁሉም ክልል የምንጠቀመው አንድ ምልክት መሆን እንዳለበት ተወስኗል፡፡ ከዚህ አንፃር ይህንን አንድ ምልክት ለመምረጥ የጠፋው ጊዜ ቀላላ አልነበረም፡፡ ብዙ ተመልካች የቅንጅትን የሁለት ጣት አርማ ቅንጅቱ በደንብ አስቦበት የመረጠው የመጀመሪያ ምርጫው አድርጎ ያየዋል፡፡ ከምልክቱ ቀላላነትና በአጭር ጊዜ ካገኘው ተቀባይነት አንፃር ይህንን መጠርጠሩ ብዙ አያስገርምም፡፡ እውነቱ ግን የቅንጅት የሁለት ጣት ምልክት በሦስተኛ ደረጃ የተመረጠ፣ የመረጥናቸው የመጀመሪያዎቹ ምልክቶች በሙሉ በምርጫ ቦርድ «በሌላ ድርጅት ተይዟል» ስለተባልን ፍፁም ሲጨንቀን በመጨረሻ «መቼስ ምን ይደረግ» ብለን የመረጥነው ነው፡፡ የመጀመሪያ ምርጫችን የነበረውና ሁላችንም የተስማማንበት ፍትህን የሚያመለክተውና ከቅንጅት እምነት ጋር የተያያዘውን የሚዛን ምልክት ነበር፡፡ እሱን አትችሉም ሲባል ሌሎች ብዙ አማራጮችን መፈለግ ጀመርን፣ በሁለተኛ ደረጃ ከቀረቡት ወስጥ የሁሉም ፍላጎት ባይሆንም ጥቁር አንበሳ ይሁን የሚለው አብዛኛውን ድምፅ አግኝቶ በሰዓሊ ተሰርቶ ለምርጫ ቦርድ ቀረበ፡፡ ይህም ሌላ ባለቤት እንዳለው ተነገረን፡፡ የምልክት ማቅረቢያው የመጨረሻው ቀን ላይ ነበርን፡፡ ዶ/ር አድማሱ ለምን ምልክታችንን እንደ ሕንዱ ኮንግረስ ፓርቲ ሙሉ እጅ እናደርገውም፤ ለሕዝቡም ይቀለዋል የሚል ሃሳብ ነበር በመጀመሪያ ያቀረበው፡፡ ከሙሉ እጅ ወደ ሁለት ጣት ያሻገረውም እሱ ሳይሆን አይቀርም፤ ግን በእርግጠኝነት መናገር አልችልም፡፡ ሁለቱን የድል ጣቶች (victory sign) ምልክት የማድረግ ሃሳብ ሲመጣ ሁሉም ሰው በጥሩ መንፈስ የተቀበለው (በተለይ በቀላልነቱና በታዋቂነቱ) ነበር፡፡ የቀረበው አንድ ተቃውሞ (ይህንን በቀላልነቱና በተዋቂነቱ) ነበር፡፡ የቀረበው አንድ ተቃወሞ (ይህንን ተቃውሞ ያቀረብኩት እኔ ነኝ) «አጉል የፈረንጅ ምልክት» አያስብለንም ወይ የሚል ነበር፡፡[40] ግን ብዙ ሰው ወዶት

[40] የምርጫ ምልክት የመረጥንበት የመጨረሻው ሂደት በፍጽም ሥርዓት በነበረው መልክ አልነበረም፡፡ በፊት የመረጥነው ምልክት ውድቅ መሆኑ ተነግሮንና አሁኑኑ አማራጭ ማቅረብ አለባችሁ ተብለው በስልክ መገናኘት የምንችል ሰዎች በመኢአድ ቢሮ ተገናኝተ አንዱን እያሳነሳን አንዱን እየጣልን የሄድንበት ሂደት ነበር፡፡ ለዚህ ነው ማን ምን አለ የሚለውን በእርጥጠኛነት ልናገር ያልቻልኩት፡፡

ስለነበር፣ ከዚያም በላይ ግን ተጨማሪ ጊዜም ስላልነበረና ለምርጫ ቦርድ ወዲያውኑ መቅረብ ስላለበት የቀረበው ጥያቄ እምብዛም ተቀባይነት አልነበረውም፡፡ በዚሁ የቅንጅቱ «ተዓምረኛ» የምርጫ ምልክት ተወለደ፡፡

ከዚህ በኋላ ነው መልዕክቶቻችንን ለማስተላለፊያ የምንጠቀምበት ዋና መሣሪያ ከመንግሥት የሚሰጠን የኤሌክትሮኒክ ሚዲያ ሰዓት መሆኑን ስላመንን የሚዲያ አጠቃቀምን በተመለከተ አንድ አጠቃላይ ስትራቴጂ እንዲኖረን በማሰብ በዚህ ዙሪያ እውቀት ያላቸውን ወጣቶች አሰባስበን ምክሮች እንዲሰጡንና ያለንን የሚዲያ ሰዓት እንዴት መጠቀም እንዳለብን እቅድ እንዲያወጡልን ጠየቅናቸው፡፡ ይህ ኮሚቴ በተቻለ መጠን የሚዲያ ጊዜያችንን በሁለት ከፍለን እንድንጠቀምበት ሃሳብ ሰጠን፡፡ የመጀመሪያው በጣም አጭር የአንድ ደቂቃ ማስታወቂያዎችን ለብዙ ጊዜ መጠቀም የሚል ሲሆን ሁለተኛው ረዘም ያሉ ትምህርትና መረጃ ሰጭ (Iformercials) ኘሮግራሞችን መጠቀም ነበር፡፡ ኅብረተሰቡ በቂ ግንዛቤ እንዲገኝባቸው የምንፈልጋቸውን በተለይ ቅንጅቱ ዋና ዋና በሚላቸው ከላይ በጠቀስናቸው አቋሞች ዙሪያ የሚዘጋጁ ረጃጅም ኘሮግራሞች ማቅረብን ይመለከታል፡፡ የተመደበልንን ሰዓት በየትኛው ዓይነት ስልት እንጠቀምበታለን የሚለውን ዝርዝር በማዘጋጀት ላይ እያለን ማስታወቂያ ሚኒስቴር የተመደበልንን ስዓት እንዴት እንደምንጠቀምበት የሚገልን መመሪያ አወጣ፡፡ በዚህ መመሪያ መሠረት ከምርጫ ጋር የተያያዙ ኘሮግራሞች በመለ በተወሰነ ሰዓት በተከታታይ የሚሰራጩትና የሚተላለፋት በተደለደለልን ሰዓት (slot) በሳምንት ሦስት ቀን የሰባት ደቂቃ ብቻ እንደሆነ ተነገረን፡፡ ይህንን ለመቀየርና ይበልጡኑም ተለዋዋጭ (flexible) የሆነ ሰዓት እንዲሰጠን ለማድረግ ከአቶ በረከት ጋር ያደረግሁት ወይይትም ምንም ፋይዳ አላመጣም፡፡ ስለዚህም ሁሉም ኘሮግራማችን ይህንን የተጫነብንን መመሪያ መከተል ነበረበት፡፡ በተለይ እኔ በአሜሪካን አገር ካየሁት ልምድ በአጫጭር የአንድና የግማሽ ደቂቃ ኘሮግራሞች ላይ ትልቅ ተስፋ ጥዬ ነበር ግን አልሆነም፡፡ የበለጠ ነገሩን ያወሳሰበው ደግሞ የቴሌቪዥንና የሬዲዮ ሰዓታችን የተለያየ መሆኑ ነው፡፡ በሬዲዮ በአንድ ጊዜ የተሰጠን ወደ 13 ደቂቃ የሚጠጋ ጊዜ ሲሆን በቴሌቪዥን ሰባት ደቂቃ ብቻ ነው፡፡ ስለዚህም ለሁለቱ የተለያዩ ኘሮግራሞች ማዘጋጀት ግዴታ ነበረብን፡፡

ካለን የሰው ኃይል አንፃር ደግሞ ይህ ቀላል እንደማይሆን እናወቅ ነበር፡፡ በመጨረሻ ይህንን ለማለፍ የተጠቀምንበት ዘዴ መጀመሪያ ለሬዲዮ ተብሎ የሚፃፍ ረጅም ጽሑፍ ማዘጋጀትና ከዚያ ይህንን ጽሑፍ ማሳጠር ነበር፡፡ በአጠቃላይ ግን በሚዲያ በኩል ያው አጠቃቀም ምን እንደሚመስል በማስታወቂያ ሚኒስቴር በተነገረን በሰላምን ጊዜ ውስጥ የኘሮግራም ሥርጭት ተጀመረ፡፡ በዚህ ጊዜ በእኛ በኩል የተዘጋጀ ምንም ኘሮግራም

አልነበረንም። የመጀመሪያውን ኘሮግራም እስከምናዘጋጅ የተመደበልንን አንድ ሁለት ጊዜያት ሳንጠቀምባቸው ቀርተናል። ከዚህም በላይ ግን ምንም የተዘጋጀ ጥርቅም (backlog) ስላልነበረን በየቀኑ ለሚተላለፈው ኘሮግራም ለመዘጋጀት መሯሯጥ ጀመርን። ይህ ጥድፊያ የሚዲያ ስትራቴጂያችንን በአመርቂ መንገድ ለመተግበር አላስቻለንም። እንዲያም ሆኖ ግን የሚዲያ አጠቃቀማችንን ብንመዝን፤ ከኢህአዴግና ከሌሎች ተቃዋሚዎች የተሻልን ነበርን ለማለት ያስደፍራል።

መልዕክት ማስተላለፊያው ሌላው መንገድ ሕዝባዊ ስብሰባዎች ናቸው። ምንም እንኳን የመገናኛ ብዙኃን በተለይ የኤሌክትሮኒክ ሚዲያው ሰፊ ሽፋን ያለው ትልቁ የመልዕክት ማስተላለፊያ መሣሪያችን እንደሆነ ብንገነዘበው ሕዝባዊ ስብሰባዎች በምርጫ ዘመቻ ወቅት የራሳቸው ትልቅ ሚና እንዳላቸው እናውቃለን። በዚህም ምክንያት እነዚህን ስብሰባዎች የሚያዘጋጅና የሚመራ አንድ ንዑስ ኮሚቴ በዘመቻ ኮሚቴው ሥር ተቋቋመ። ይህንን ኮሚቴ እንዲመራ ኃላፊነቱን የወሰደው ሙሼ ሰሙ ነበር። ሙሼ በጊዜው ኢዴአፓ-መድኅን አመራር ውስጥ ትልቅ ቦታ የነበረው ጠንካራ የሚባል ጎልማሳ ነበር። ነገር ግን ሙሉ ጊዜውን ዳሽን ባንክ ይሠራ ስለነበረ የኮሚቴውን ሥራ ምንም ሊያራምደው አልቻለም። በእርሱ የሚመራው ኮሚቴ ተሰብስቦ ሥራውን መሥራት አለመቻሉን ስንገዘብና ይህም ለሁሉም ግልፅ ሲሆን ሙሼ ራሱ የድርጅትን የዘመቻ ሥራ እንዳንበድል በእሱ ቦታ ሌላ ሰው ቢተካ እንደሚሻል በጠየቀው መሠረት ክኢዴአፓ-መድኅን በሱ ቦታ ዶ/ር ሙለዓለም ተተክታ እንድትሠራ ተደረገና ኮሚቴው እንደገና ተዋቅሮ መሥራት ጀመረ። ከዚያ በኋላ የመስክ ሥራው በተሻለ ፍጥነት መንቀሳቀስ ጀመረ።

በመስክ በማደረጉ የምረጡን ስብሳዎች በእኛ እምነት ሁለት አስፈላጊ ሥራዎች ይሠራሉ። የመጀመሪያው ድርጅቱ በየክልሉ ከተሞችና ከዚም አልፎ በወረዳ ከተሞች ሲንቀሳቀስ ለአካባቢው ሕዝብ የሚሰጠው «የአስታወሰወናል» ስሜት አለ። ለድርጅቱም በአካል ተገኝቶ ስብሰባዎችን ማዘጋጀቱ ሁሉንም የሚያካትትና የሚያስብ «ቦታ አለኝ» ለማለት ያስችለዋል። ሕዝባዊ ስብሰባው ከዚያም በላይ ትልቅ ጥቅም አለው። በሬዲዮና በቴሌቪዥን የሚደረጉ ቅስቀሳዎች ግለሰቡ መራጭ ብቻውን አሊያም ከጓደኞቹና ቤተሰቡ ጋር ሆኖ የሚከታተላቸው ናቸው። ሕዝባዊ ስብሰባ የዚያ ዓይነት አመለካከት ያላቸውን ብዙ ሰዎች በአንድነት በማምጣት የሚፈጥረው የፍንደቃ ስሜት (excitement) በምርጫ ወቅት ቀላል ግምት የሚሰጠው አይደለም። በውስጡ የያዘውን አመለካከት (በተለይ ተቃዋሚውን የሚደግፈውን) የብቻው እንዳልሆነና በጣም ብዙ ሰዎች እንደሚጋሩት ማወቁ የሚፈጥረው የውስጥ ኃይል (energy) አለ። ከዚያም በላይ ሕዝቡ

የሚለውን መስማት የሚቻለው በእነዚህ ስብሰባዎች ነው፡፡ ይህንን ኃይል ሕዝቡ እንዲሰማው ማድረጉ በምርጫ ወቅት በጣመ ከፈተኛ ፋይዳ አለው፡፡ በእነዚህ ሁሉ ምክንያቶች የተነሳ በየታው ለሚደረጉ ሕዝባዊ ስብሰባዎች የቅንጅቱ የምርጫ ዘመቻ ኮሚቴ የሰጠው ትልቅ ትኩረት ነበር፡፡ የበረው ችግርና ትልቁ ጥያቄ ድርጅቱ ባለው የገንዘብና የሰው ኃይል አቅም ምን ያህል የዚህ ዓይነት ስብሰባዎች ማድረግ ይችላል ወይ የሚለወ ነበር፡፡ የመድረክ ዝግጅት ኮሚቴው አንዱና ትልቁ ሥራው ያለንን የጊዜ፣ የገንዘብ እና የሰው ኃይል አጥንቶ ከምርጫ ዘመዣ መጀመር ጊዜ አንስቶ እስከ ፍፃሜው ድረስ የሚያዘልቅ ዝርዝር ኘሮግራምና የጊዜ ሰሌዳ ማዘጋጀት ነበር፡፡ ይህም ቢሆን እንደሚገመተው ቀላል ሥራ አልነበረም፡፡ በመጀመሪያ ሁሉም የየክልል ወረዳ ተወዳዳሪ እሱ በሚወዳደርበት ወይም እሷ በምትወዳደርበት ቦታ ስብሰባ እንዲዘጋጅና በስብሰባውም ላየ በተወሰነ ደረጃ «በአገር አቀፈ ደረጃ የሚታወቁ» የቅንጅቱ አመራሮች እነዲገኙ ይፈልጋለ፡፡ ይህ ደግሞ ካሉን እንዲህ ዓይነት ሰዎች ቁጥር አንፃር የሚቻል አልነበረም፡፡ ዘዚያም በላይ በቅንጅቱ ውስጥ ያሉት ድርጅቶች ራሳቸው በግልፅ አይበሉት እንጂ «የእነሱ እጩ» የሚወዳደርበት ቦታ እንዲሄድላቸው ይፈልጋለ፡፡ በዚህም ምክንያት መድረክ ዝግጅት ኮሚቴው ያዘጋጀው ዝርዝር ሰሌዳ ከአንዴም ሁለቴ እንደገና እንዲከለስ ተደርጓል፡፡ በኋላም የምርጫ ዘመቻ ሂደቱን በዝርዝር ስንገባበት እንደምናየው ሕዝባዊ ስብሰባዎችን ማድረግና አለማድረግ በኢህአዴግና በእኛ በኩል የነበረው አንዱ የምርጫ ዘመቻ ስትራቴጁ ልዩነት ነበር፡፡ ቅንጅት በእነዚህ ሰብሰባዎች በብዙ መልኩ ተጠቅሟል፡፡

በመጨረሻም የቅንጅቱን የዘመቻ ሰትራቴጂ በአጠቃላይና የመልዕክት ማስተላለፊያ ስልቶችን የሚመለከት ጉዳይ ከመዝጋታችን በፊት አንድ የቅንጅቱን ጠቃሚ መለያ ጠቅሼ ልለፍ፡፡ ምንም እንኳን የምርጫ ዘመቻው ከመጀመሩ በፊት ዘመቻው የማሄድባቸውን መንገዶችና የሚከተላቸውን ሰልቶች በጥቅለ አይተን አካሄዳችንን የቀየስን ቢሆንመ ከነበረው ጥድፊያ፣ ከቅንጅቱ አወቃቀርና አቅም ብለም በድርጅቱ ውስጥ በነበረው የአዲሰነት ስሜት የተነሳ የምናደርገው ነገር በሙሉ በሁሉም መልኩ የተወሰነና የተቆረጠ አልነበረም፡፡ በየጊዜው አካሄዳችን እያየን የሚሠራውን መከተል የማይሠራውን እየጣልን መሄድ የተለመደ ነበር፡፡ በዚህም ምክንያት የዘመቻው ሂደት በጣም ለማጣ (Flexible) እና ለግለሰብ ተነሳሽነት ክፍት ነበር፡፡ እኛም በየቦታው የሚመጡ አዳዲስ ተነሳሽነቶች (Initiatives) በተለይ ያለንን የገንዘብና የሰወ ኃይል እስካላመናመኑት ድረስ አንቃወማቸውም ነበር፡፡ በዚህ ዙሪያ በተለይ ከቅንጅቱ ጋር ለመሥራት ከየቦታው የመጡ ባለሙያ ወጣቶች በራሳቸው ተነሳሽነት የሰሯቸው ሥራዎች ለምርጨ ዘመቻው ስኬት የነበራቸው አሰተዋፅዖ ቀላላ አልነበረም፡፡ ከዚህ አንፃር በተለይ መጠቀስ ያለበት ዘመናዋ የግንኙነት ቴክኖሎጁን ለምርጫ ዘመቻው

እንድንጠቀም የሠሩት ሥራ ነው፡፡ የሞባይል መልዕክት ማስተላለፊያ አገልግሎት (SMS) ለዘመቻው የመጠቀምን እንቅስቃሴ የጀመሩት እነዚህ ወጣቶች ነበሩ፡፡ እንደሚታወቀው ይህ መንገድ ከደጋፊዎች ግር የነበረውን ግንኙነት በማቅለል፣ የመገናኛ ሰንሰለታዊ ምላሽ (Chain reaction) በመውሰድና (በስልክ ብቻ ሳየሆን ከዚያ ቀጥሎ ያለው የእኛ ለእኛ ግንኙነትን አጫጭር መልዕክቶችን በማስተላለፍ በዘመቻው ወቅት ትልቅ አስተዋጽዎ አድርጓል፡፡ በተለይ ደግሞ አንዴ ከተጀመረ በኋላ ሰው የራሱን ተነሳሽነት በመውሰድ የሚፈጥራቸው አንዳንድ መልዕክቶች የምርጫ ዘመቻውን አንጊ ማድረግ ብቻ ሳይሆን በተወሰነ ደረጃ አስቂኝና ቀልድም የሞላበት እንዲሆን አድርጎታል፡፡ ለእኔ በግሌ እነዚህን ሁሉ የግለሰቦች ተነሳሽነትና የአፍላቂነት ችሎታ ስመለከት በነፃነት የሚኖር ሕዝብ ሊያደርግ የሚችለውን ማቆሚያ የሌለው የእድገት ግስጋሴ ላይ ያለኝን እምነት አጠናክረው አረጋገጡልኝ፡፡ በአንፃሩ ደግሞ የዚህን ዓይነት የመገናኛ ቴክኖሎጂ በአፈና ላይ የተመሠረቱ የአገዛዝ ሥርዓቶች እንዴት እንደሚፈሯቸው በዚሁ በምርጫ ዘመገ ምክነያት የኢህአዴግ መንግሥት ይህንን አገልግሎት በመዝጋት የወሰደው እርምጃ ፍንትው አድርጎ ያሳያል፡፡ ለዚህ ነው ሕዝብን እያፈኑ እድገትን እና ሥልጣኔን መመኘት አይቻልም፤ ነፃነት የእድገትና የሥልጣኔ መሣሪያም ግብም ነው የሚባለወም በዚህ ምክንያት ነው፡፡

ሐ. የቅንጅት የምርጫ ዘመቻ አደረጃጀት እና ችግሮቹ

ከላይ የተጠቀሱት አጠቃላይ የስትራቴጂና የስልት መንገዶችን መቀየስና መተግበር ለየቅል ናቸው፡፡ ቅንጅት ገና ከመፈጠሩና በዝርዝር ድርጅቱን ሳያዋቅር፣ በቅንጅቱ ውስጥ ያሉት ድርጅቶች ገና ጠንካራ የመተማመን ስሜት ሳያዳብጀረ በየውስጣቸው ካሉ ሕመሞች ጋር እንዳሉ የምርጫ ዘመቻው ተጀመረ፡፡ በዚህም ምክንያት የምርጫ ዘመቻ አካሄዱ በብዙ ችግሮች የተተበተበ ነበር፡፡ በጣም የሚገርመወ እነዚህ ሁሉ ችግሮችም እያሉ የተመዘገበው ውጤት በቅንጅቱ ወስጥ ባሉ የተለያዩ ድርጅቶች ውስጥ የታቀፉ አባላተ እንደ ቅንጅት አብረው መሥራተ ሲጀምሩና ሲለማመዱ ችግሮቹን በቶለ ለመቅረፍና ወደፊት ለመሄድ ያሳዩት ቁርጠኝነት ውጤት ነው፡፡

የቅንጅቱ የምርጫ ዘመቻ ዓብይ ኮሚቴ ቅንጅቱን ከመሠረቱት አራት ድርጅቶች በተውጣጡ አራት ሰዎች የተዋቀረ ሆኖ በሥሩ የሚያስፈልገውን የሰወ ኃይል ከየድርጅቶቹ እየወሰደ የሚሠራ እነዲሆን ታሰቦ ተመሠረተ፡፡ በጣም በአጭር ጊዜ ኮሚቴው በጣም በዚ ሰዎች እንደሚያስፈልጉት ግልፅ በመሆኑ ከየድርጅቶቹ ተጨማሪ ሰዎች እንዲሰጡን ጠይቀን በአንድ ወቅት ከኮሚቴው ውስጥ በአንድ መልኩ ወይም በሌላ የሚሠሩ ወደ 16 የሚጠጉ አባሎተ ነበሩ፡፡ እነዚህ 16 ሰዎች በዋናው ኮሚቴ ባሉ

ሦስት ሰዎች የሚመሩ (ከሊቀመንበሩ ውጭ) ሦስት ንፁስ ኮሚቴዎች ውስጥ ገብተው ይሠራሉ፡፡ እነዚህም የመገናኛ ብዙኃን፣ የመድረክ ወይም የሕዝባዊ ስብሰባና የሥነ-ጽሑፍ ኮሚቴዎች ነበሩ፡፡ እነዚህ ኮሚቴዎች ችሎታ አሏቸው ከሚባሉ የድርጅቱ አባሎች ወይም ደጋፊዎች እርዳታን መጠየቅና ማግኘት ይችላሉ፡፡ በተለይ የሥነ-ጽሑፍ ኮሚቴው እስከ ምርጫ ዘመቻው ባለው ጊዜ ለሚዲያ የሚቀርቡ ጽሑፎችን ኘሮግራም አውጥቶ ችሎታው ላላቸው ሰዎች (ከኮሚቴው ውጪ) ኃላፊነቱን ያካፍላል፡፡ እነዚህን በተለመለከተ በማዕከል የነበረው ኮሚቴ በአደረጃጀት በኩል ችግር አልነበረበትም፡፡ ነገር ግን ከማዕከል ውጭ ችግሮች ተስተውለዋል፡፡

የመጀመሪያው ችግር በአደረጃጀት ደረጃ በየክልሉ ያለወን የምርጫ ዘመቻ ለማስተባበር ቢያንስ በዞን ደረጃና ቢቻል ደግሞ በመረዳ ደረጃ ይህንን ኮሚቴ ማዋቀር ልይ ነበር፡፡ ይህ ደግሞ በፍፁም ቀላል አልነበረም፡፡ ቀደም ተብሎ የተጠቀሰው በተለይ በሁለቱ ድርጅቶች መሐከል የነበረው ጤናማ ያልሆነ ግንኙነት እስኪሰክን ድረስ ትንሽ ጊዜ መፍጀቱ አልቀረም፡፡ በቅንጅቱ በኩል እነዚህ አባላት አብረው እንዲሠሩ ለማድረግ የምንችለው በየእናት ድርጅቶቻቸው በኩል በሚደርሳቸው መልዕክት ነው፡፡ ይህ መልዕክተ ደገሞ አንድ ዓይነት ነው ብሎ ለመናገር አይቻልም፡፡ ይህንን ችግር ለመፍታት ሳይሆን ትንሽም ለመቅረፍ የተቻለው ከሁለቱ ድርጅቶችን የተውጣጡ 12 የቀጠና ኃላፊዎተ (በድርጅቶቹ ውስጥ ደሞዝ ተከፍሏቸው በሙሉ ሰዓት የሚሠሦ) በቅንጅቱ ቢሮ መጥተወ ሙሉ ለሙሉ መሥራት ከጀመሩ በኃላ ነበር፡፡ እነዚህ ሰዎች በቀጥታ ከዘመቻ ኮሚቴው ጋር እነዲሠሩ በተሰጣቸው መመሪያ መሠረት ከእኔ ጋር ቢያንስ በሳምንት አንድ ቀን ሙሉ ሰብሰባ እያደረግን አጠቃላይ ሥራውን መቆጣጠር ከዚያም በላይ ግን በየቀኑ ደግመ ዘዚያው ቢሮ ውስጥ እየተገናኘን ሥራውን አብረን መከታተል ጀመርን፡፡ ከእነዚህ ሰዎች ጋር በመጀመሪያ ባደረግነው ስብሰባ ከዚያች ሰዓት ጀመሮ የየድርጅቶቻቸውን ኮፍያ አውልቀው በአንድ ላይ ለቅንጅቱ ጥቅም ብቻ መሥራት እንዳለባቸውና የመጡበት ድርጅት ጥቅም ብሎ ነገር እንደለለ በሰፊው ተወያይተን ተማመንን፡፡ እውነት ለመናገር እነዚህ ሰዎች ይህንን ለመቀበል ብዙ ጊዜ አልፈጀባቸውም፤ እነርሱም የሚፈልጉት ነገር ነበር፡፡ በአጭር ጊዜ ውስጥ በጣም ተግባብተወና ተከባብረው ለአንድ ዓላማ መሥራት ጀምረዋል፡፡ የሁሉንመ ሥራ የሚያቀናብሩ ከሁለቱ ድርጅቶች የተመረጡ ሁለት ኃላፊዎች ተመድበው በእርግጥም እናት ድርጅታቸውን ረስተው ቅንጅቱን በሙሉ ልባቸወ አገልግለዋል፡፡ እነዚህን የቀጠና ኃላፊዎች በመጠቀምም ቀስ በቀስ በየክልሉ ያሉት የሁለቱን ድርጅቶች አባሎች አብረው የሚሠሩበትን መንገድ ማመቻቸት ጀመርን፡፡

በዚህ ሂደት ውስጠ የነበረውን አንድ ጥያቄ የምርጫ ዘመቻውን ሂደት በየወረዳው የሚቆጣጠሩት በየወረዳው ያሉት የድርጅት አመራሮች ይሁኑ ወይስ ለምርጫው በእጩነት የሚቀርቡት አባላት?» የሚል ነበር:: በእርግጠ በብዙ ቦታዎች የየወረዳው መሪዎች እጩዎችም ይሆናሉ:: ይህ ግን ሁሌም አይደለም:: አንዳንድ የየወረዳው የፓርቲ ሠራተኞች እራሳቸውን ለእጩነት አላቀረቡም:: ከዚያም በላይ ግን በተለይ ሁለቱ ድርጅቶች እጩዎች ባቀረቡባቸው ወረዳዎች ለእጩነት ያልቀረቡ የአንዱ ወይም የሌላው የድርጅት አመራር አባላት አሉ:: የፓርቲ አደራጆችን ለምርጫ ዘመቻው ኃላፊ ማድረግ ተመራጮቹን ነፃ ስለሚያደርጋቸው በየቀበሌው እየሄዱ የቅስቀሳ ሥራ ሊሠሩ ያስችላል:: በሌላ በኩል ግን በተመራጮች እና በፓርቲ አደራጆቹ መሐል በተለያየ ምክንያት አለመጣጣም ካለ የወረዳውን የዘመቻ ሥራ ችግር ውስጥ ሊከተው ይችላል:: በአንፃሩ ተመራጮቹን የምርጫ ዘመቻው ኃላፊ ማድረግ ከፍተሃ የባለበትነተ ስሜት እነዲሰማቸው በመድረግ ሥራውን በሙሉ ልብ እንዲሠሩት ያደርጋል:: እነዚህን ሁለ ነገሮች ከመዘንን በኋላ በመጨረሻ የተስማማነው የየወረዳውን የምርጫ ዘመዣ የሚያስተባብረው ኮሚቴ ሊቀመንበር ከወረዳው ለፓርላማ የቀበው እጩ እንዲሆንና የክልል ምክር ቤት ተወዳዳሪዎች ደግሞ የኮሚቴው አባላት እንዲሆኑ፣ ኮሚቴው ግን እንደ አስፈላጊነቱ ተወዳዳሪ ያልሆኑ የድርጅቱን አደራጆች አቅፎ መሥራት እንዲችል በዚሁ መሠረት የመላው የድርጅቱ ቢሮዎችና ተጠሪዎች እነዚህን በየወረዳ ያሉ ኮሚቴዎች ማገዝ፣ ወረዳዎቹን በማዕከል ካለው የምርጫ ዘመቻ ኮሚቴ ጋር የማገናኘት በዋናነት የማስተባበርና የሎጂስቲክ ሥራ እንዲሠራ ሆነው እንዲቀየሩ ነበር::

ኮሚቴዎቹ በየወረዳው ተዋቀሩ ማለት ግን ሁሉም ሥራቸውን ለመሥራት የሚችሉበት ሁኔታ ተፈጠረ ማለት አይደለም:: በዚህ ዙሪያ የገጠመን አንድ ችግር አንዳንድ ወረዳ ላይ ያሉ ተወዳዳሪዎች በወረዳው አለመኖራቸው ብቻ ሳይሆን ምርጫው ውስጥ በሙሉ ልባቸው የገቡም አልነበሩም:: በአንዳንድ ወረዳዎች ተወዳዳሪዎቹ በመረዳው ብቅ ብለው የማያውቁ አንዳንዶም በወረዳው በተዘጋጁ ሕዝባዊ ስብሳዎች ላይ እንኳን የማይገኙ ነበሩ:: ከማዕከል ወረዳውን ለመቀስቀስ የሚሄዱ የአመራር አባላት ተወዳዳሪዎችን ሳያገኟቸውና ከሕዝቡም ጋር ሳያስተዋውቋቸው ሲመለሱ፣ በአንፃሩ ተወዳዳሪው የማይወከልበት ድርጅት አደራጆች ያለተወዳዳሪዎቹ የዘመቻ ሥራውን ሲሠሩ መመልከት ያልተለመደ አልነበረም:: በዚህ ጊዜ ነበር ከዚህ በፊት በእጩ ተወዳዳሪዎች ምርጫ ጊዜ በመኢአድ በኩል ይቀርብ የበረው ስሞታ እውነት እንደ ነበር የተረዳነው:: ምንም እንኳን ይህ ችግር በኢዴአፓ-መድኀን እጩዎች አካባቢ ብቻ ሳይሆን በለሎችም ላይ አልፎ አልፎ የተከሰተ ቢሆንም በኢዴአፓ-መድኀን እጩዎች በኩል የነበረው ችግር ግን በፍፁም የተለየ ነበር:: በድርጅቱ ውስጥ ምንመ ቆይታ ያልነበራቸው፣ ለቅንጅቱ

ምንም ታማኝነት የሌላቸው እጩዎች እንደነበሩ ለማየት ችለናል፡፡ ክፋቱ ከእነዚህ ውስጥ የተወሰኑት የምርጫ ወከባው እየከፋ ሲሄድና ከምርጫው ቀደም ብሎ ራስን ማግለል ከደጎንነት አንጎር ብቻ ሳይሆን ከቁሳዊ ጥቅም አንፃርም የሚጠቅም ሆኖ ሲያገኙ ት ከተወዳዳሪነት እራሳቸውን አግልለው ኢህአዴግ ብቻውን እንዲወዳደር ረድተውታል፡፡ ደግነቱ ግን እንደዚህ ዓይነት ግለሰቦች ከቅንጅቱ ለሁሌም መራቃቸው ነው፡፡ ይህ አዲስ የምርጫ መዋቅር ከቀድሞው የየድርጅቶች መዋቅር ጋር የተወሰነ ግጭት ቢፈጥርም እያደር እየተለመደና እውነተኛ ተወዳዳሪዎቹ ዘመቻውን የግላቸው አድርገው በመወዳደራቸውና አጠቃላይ ዘመቻውን የተለየ የየወረዳ መልክ (local color) በመስጠት ጥሩ አስተዋንፅዎ አድርጓል፡፡

ሌላውና የምርጫ ችግር ሲነሳ በደንብ መወሳት ያለበት ድርጅቱ የነበረበት ከፍተኛ የገንዘብ ችግር ነው፡፡ ይህ በተለይ የኢህአዴግን ሰዎች ሳያስገርም አይቀርም፡፡ እንደ ብዙ ሌሎች የተሳሳቱ መረጃዎቻቸው የኢህአደግ ባለሟሎችና ደጋፊዎች ቅንጅቱ በጣም ከፍተኛ ገንዘብ የነበረውና እንደ ፈለገ ገንዘብ መረጨት የሚችል አቅም የነበረው ድርጅት አድርገው ያዩታል፡፡ በወስጥም ላለነው ሰዎች ስለቅንጅቱ ከነበሩት የተሳሳቱ መረጃዎች ሁሉ ይገርመን የነበረው ይህ ነበር፡፡ ይህንን ታሪክ ማውራት ከጀመርነው ርዕስ ትንሽ ቢያወጣኝም በአጠቃላይ ስለ ቅንጅቱ ፋይናንስ ያለኝ መጠነኛ እውቀት ጨምሬ ከመሠረቱ ጀምሮ ትንሽ ልበል፡፡

ቀደም ብዬ እንዳልኩት ቅንጅቱ ተመሥርቶ ለቢሮ መከራያና ለሌሎች አስፈላጊ ወጪዎች የሚሆን ገንዘብ ሲጠየቅ እኛም ሁለቱ ቀደምት ድርጅቶች ገንዘብ አላቸው ብለን ገምተን ነበር፡፡ ቀስተደመና እንደ ተቋቋመ ጥሩ የሚመኙልን የተወሰኑ አገር ወስጥ ያሉ ሰዎች በገዛ ፈቃዳቸው የተወሰነ ገንዘብ አዋጥተውልን ነበር፡፡ ከዚያ በተጨማሪም ቀስተደመና ውስጥ ያለነውን ሰዎች በግል የሚያውቁን ጓደኞቻችንና ወዳጆቻችን ከአገር ወስጥም ሆነ ከአገር ውጭ ትንሽ ገንዘብ ሰጥተውናል፡፡ ልክ ድርጅቱ ሲቋቋም ደግሞ የመሠረትነው ግለሰቦተ በመጀመሪያ ከኪሳችን አንድ አሥር ሺህ ብር የሚሆን ገንዘብ አውጥተን ወዲያውኑ የድርጅቱን የባንክ ሂሳብ ከፍተንና በመደበኛ የሂሳብ አሠራር ዘይቤ በመጠቀም መንቀሳቀስ ጀመርን፡፡

ገንዘብን በሚመለከት ሲጀመር ጀምሮ በንፁህ መልክ መሄድ አለበት በለን በዶ/ር በፍቃዱ ጠንቅቃ የሂሳብ ኃላፊነት ሥር ነበር ያደራጀነው፡፡ በእኛ በኩል ያለንን ገንዘብ በደንብ ሰለምናውቀው ብዙ ተስፋ ያደረግነው ተላልቆቹ ድርጅቶች ለምርጫውም ሲለ በደንብ ሳይዘጋጁበት አይቀሩም በሚል በእነሱ አቅመ ላይ ነበር፡፡ ሆኖም የመጀመሪያው መዋጮ

ሲዋጣ ያየነው «ምንም ገንዘብ የለንም» መልዕክት ተስፋችን በጥሩ መሠረተ ላይ የተንጠለጠለ እንዳልሆነ አስገነዘበን፡፡ ይህም ሆኖ ግን የቅንጅቱ የፋይናንስ ኃላፊ ሆኖ የተመረጠውም ዶ/ር በፈቃዱ «አይ ትንሽ እስከሚለማመዱ ነው እንጂ ትንሽ ገንዘብ አያጡም» የሚለው ተስፋው ጭራሽ አልተሟጠጠም ነበር፡፡ ብዙ ሳንቆይ ግን ቅንጅቱ እንደ ድርጅት ከእነዚህ አባል ድርጅቶቹ ምንም ገንዘብ እንደማያገኝ ግልፅ ሆነልን፡፡ በኢዴሊ በኩለ ከመጀመሪያውም ብዙ ተስፋ አልነበረም፡፡ ቅንጅት እንደተመሠረተ ኢዴሊ ለድርጅቱ ማጠናከሪያ የሚሆን ገንዘብ ማሰባሰቢያ ኘሮግራም አዘጋጅቶ ነበር፡፡ ግን በገንዘብ በኩል የተዋጣለት አልነበረም፡፡ በቀስተደመናም በኩል ተመሳሳይ የገንዘብ ማሰባሰቢያ የእራት ኘሮግራመ ቀደም ብለን ያሰብንበት ስለነበር በተወሰነ ደረጃ ተንቀሳቅሰን ከፍላጎታችን አንፃር በቂ ባይሆንም በቅንጅቱ ውስጥ ያሉትን የቆዩ አባል ድርጅቶችንም ባስገረመ መልኩ ወደ **250,000.00** (ሁለት መቶ ሃምሳ ሺህ ብር) የሚጠጋ ገንዘብ ማግኘት ቻልን፡፡ ከዚያ ውጪ ሁለቱ ትላልቅ ድርጅቶች በየራሳቸው ገንዘብ በተቀናጀ መልክ ለማሰባሰብ አልሞከሩም፡፡ ሆኖም እራት በማዘጋጀት ገንዘብ ማሰባሰብ በተቃዋሚው ጎራ የተለመደ አይደለም፡፡[41] ስለዚህ በለመዱት ሌላ መንገድ ገንዘብ ሳያሰባስቡ አይቀርም የሚል ግምት ነበርን፡፡ አለበለዚያ በየቦታው ያላቸውን ቢሮዎችና በቅጥር የሚሠሩ ሠራተኞቻቸው ደሞዝ መክፈል አይችሉም ነበር፡፡

የሆነ ሆኖ በቅንጅት ውስጥ ያሉ ድርጅቶች ከቅንጅቱ መመሥረት በፊት ወይም ልክ ቅንጅቱ ሲመሠረት ምን ያህል ገንዘብ እንዳላቸው በፍፁም አይታወቅም፡፡ ቅንጅቱ ከተመሠረተም በኋላ የገንዘብ ነገር ሲነሳ የለንም ከማለት በስተቀር ያሳዩት ምንም ገንዘብ አልነበረም፡፡ ከላይ ከጠቀስኩት የመጀመሪያ የሦስቱ ድርጅቶች መዋጮና በኋላ የዚያኑ ያህል የሚሆን ወደ 30,000 (ሠላሳ ሺህ ብር) ችግር ገጥሞን ከተዋጣው በስተቀር እስከ መጨረሻው ድረስ ቅንጅቱ ከድርጅቶች ያገኘው ገንዘብ በእርግጥ አልነበረም፡፡ ከውሕደቱ በኋላ ሁሉም ድርጅቶች በኦዲት የተመረመረ የየድርጅቱን ንብረትና ጥሬ ገንዘብ ወደ ቅንጅቱ እንዲያዛውሩ ስምምነት ተደርጓል፡፡ ይህንን ለማድረግ በዝግጅት ላይ እያለን ነበር ጥቅምት **22** የመጣው፡፡

ስለዚህ ቅንጅቱ ለምርጫው የሚሆነውን ማንኛውንም ወጪ እራሱ ገንዘብ አሰባስቦ ማግኘት ነበረበት፡፡ እንደ ድርጅት ቅንጅቱ የራሱን አባላት መመልመል ስላልተፈቀደለት (የድርጅቶች እንጂ የግለሰቦች ቅንጅት ስላይደለ) ከአባላት የሚገኘው ገቢ አልነበረው፡፡

---

[41] በግልጽ ገንዘብ ማሰባሰብ የማይመረጠው ሰው ገንዘብ ለተቃውሞ መስጠቱ እንዲታወቅበት ስለማይፈልግ ነው፡፡ እንኳን በግልፅ ሊመጣ የተቃዋሚ ድርጅት እንደ ኢሰመጉ ሳሉ የሰብዓዊ መብት ተከራካሪ ድርጅቶች እንኳን ገንዘብ መስጠት በተለይ ገንዘብ ያላቸው ሰዎች በጣም ይፈራሉ፡፡ ስለዚህም ተቃዋሚ ድርጅቶች ገንዘብ የሚሰበስቡት ፊት ለፊት ያልሆኑሌሎች ስልቶችን በመጠቀምነው፡፡

ቅንጅቱ እንደ ተቋቋመ በቅንጅቱ ስም በተከፈተው የባንክ ሂሳብ ደጋፊዎች ሁሉ በመሰላቸው መንገድ የተቻላቸውን ያክል አስተዋፅዖ እነዲያደርጉ የተደረገው ጥሪ በተለይ ከአገር ወስጥ የተጠበቀውን ያህል ውጤት አላስገኘም:: ቢሆንም የቅንጅቱ ቋሚ ወጪዎች በጣም ትንሽ ስለነበሩ (ከሁለት ፀሐፊዎችና ከአንድ የቢሮ ኃላፊ እና ረዳቱ በስተቀር ሌሎች ቋሚ ሠራተኞች በሙሉ በየእናት ድርጅቶቻቸው ነበር የሚከፈላቸው) እነዚያን ወጪዎች ለመሸፈን ያህል ችግር አልነበረም:: በአመራር ደረጃ የነበሩት ሁሉም የቅንጅቱ ኃላፊዎች ከቅንጅቱ ምንም ገንዘብ አይከፈላቸውም ነበር:: እነዲያውም ለብዙ የቅንጅቱ ሥራ የሚከፍለት ገንዘብ ከኪሳቸው እያወጣ ነበር::

የገንዘብ ችግሩ በጣም ግልፅ እየሆነ የመጣው ለምርጫ ዘመቻው የሚያስፈልጉ ወጪዎች መምጣት ሲጀምሩ ነው:: በቶሎ እንደ ተረዳነው ወደ መስክ የሚረጉ ጉዞዎች ወጪያቸው ትንሽ አልነበረም:: እንደ ቦታው ርቀት ከአዲስ አበባ የሚሄዱ ሰዎችን የትራንስፖርት ወጪን ጨምሮ የአዳራሽ ኪራይ፣ የቀን አበል፣ የቅስቀሳ መኪና ወ.ዘ.ተ ተደማምረው ቢመጡም በቁጠባ ከተጠቀምን ለእያንዳንዱ ቢያንስ አምስት ሺህ ብር ይፈጃል:: እነዲህ ዓይነት ገንዘብ ደግሞ በፍፁም የለንም:: የቆዩት ድርጅቶች ዋና የገንዘብ ምንጭ በውጭ የሚሃሩ ኢትዮጰያውያን እንደሆኑ እንጠረጥር የነበረ ቢሆንመ በተለይ እኛ አዳዲሶገፑ ሰዎች በተቻለ መጠን ከአገር ወስጥ ገንዘብ መሰብሰብ አለበት ብለን በመርህ ደረጃ ስለምናምን በውጭው ኃይል ላይ ያንን ያህል የፋይናንስ ጥገኝነት እንዳለ በፍፁም አልገመትምን:: ይህንን በተግባር ለመገንዘብ ግን ብዙ ጊዜ አላስፈለገንም:: የምርጫ ዘመቻው አመርቂም ባይሆንመ እንደው ትንሽም ተንገዳግዶ ለመሄድ ከውጭ ደጋፊዎቻችን በቶሎ ገንዘብ ማግኘት ነበረብን::

ደግነቱ ይህንን በሚመለከት በውጭ የሚገኙ ደጋፊዎች ቀደም ብለው አስበውበት የተቀናበረ የገንዘብ ማሰባሰብ ሥራ ጀምረው ነበር:: በመጀመሪያም እስከ መጨረሻውም በአንድ ላይ ያገኘው ትልቁ ገንዘብ በአሜሪካን አገር በዋሽንግተንና አካባቢዋ በተደረገ (እኔ ራሴ በተገኝሁበት) የገንዘብ ማሰባሰብ ኘሮግራም ለሕብረቱ የሚሰጠው ከተሰጠ በኋላና ለቅንጅቱ የሚደርሰው በቅንጅቱ የባንክ ሂሳብ ገቢ እንዲደረግ ከተስማማን በኋላ ደረሰን:: ዘጠና ሺህ የአማሪካን ዶላር ነው:: ዘዚያም ጥቂ ቆይቶ ከሌሎች የአሜሪካ ከተሞች የተሰበሰበ ሰላሳ ሺህ ዶላር ደርሶናል:: ይህ በድምሩ ወደ አንድ ሚሊዮን የኢትዮጵያ ብር የሚደርስ ገንዘብ ከሌሎች ምንጮች በሙሉ ተደምሮ ካገኘው ከአገር ውስጥ፣ ከሌሎች የዓለም ክፍላት ካሉ ኢትዮጵያውያን ከዚህም ትልቁ አውሮፓ ከሚገኙ ኢትዮጵያውያን

የተገኘው ነው) ጋር ሲመዛዘን በጣም ይልቃል::[42] ከውጭ እርዳታ ለተወዳዳሪ ፓርቲዎች በዓይነት የተሰጠውን ጭምር በገንዘብ ብንተምነው ቅንጅቱ ምርጫ 97ን ለማካሄድ በጠቅላላ ያወጣው ገንዘብ (የአባላቱን የነፃ ጉልበትን ሳይጭምር) ደጋፊው ሕዝብ በራሱ ያወጣውን ወጪ ግምት ውስጥ አስገብተን ከሁለት ሚሊዮን ብር ያነሰ እንጂ የበዛ አልነበረም:: እንግዲህ ይህ ገንዘብ ቅንጅቱ ከነ ክልል ተወዳዳሪዎች ወደ 1500 የሚጠጋ ተወዳዳሪ ያለበት በ423 ወረዳዎች ለሚያደርገው የምርጫ ዘመቻው የሚያስፈልገውን ወጪዎትን በሙሉ ለመሸፈን የወጣ ነው:: ከወጭ አገር የመጣውን ገንዘብ በመጀመሪያ ያደረግነው ለሁሉም ወረዳዎች (የየቀበሌዎች ርቀት ባገናዘበ መልኩ) የተወሰነ ገንዘብ እንዲደርሳቸው በማድረግ አከፋፈልን:: በዚህ መሠረት በወረዳ (በአማካይ ለ4 ተወዳዳሪ) በመጀመሪያ ከ1500-2000 ብር ብቻ ነበር ለመላክ የቻልነው:: ይህም በመጀመሪያ ያገኘ ውን ዘጠና ሺህ ዶላር ወዲያውኑ ጨረሰው:: በሁለተኛው ዙር የመጣውን ለሁሉም ማዳረስ ስላልተቻለ ለተወሰኑና ገንዘቡ በጣም ያስፈልጋቸዋል፤ ተወዳዳሪዎቹም ጠንክረው የሚሰሩና የማሸነፈ ዕድላችንመ ከፍተኛ ነው ላልንባቸው ወረዳዎች ላክንለቸው:: ለእያንዳንዱ የደረሳቸው ከቀድሞው ግማሽ ያህል (በአማካይ 100 ብር) ነበር::

የተረፈውን ገንዘብ በአዲስ አበባ ለሚንቀሳቀሱ ቀስቃሾችና ሌሎች መሰል የዘመቻ ወጪዎች ለማብቃቃት ተሞከረ:: ግን በገንዘብ እጥረት ምክንያት በየጊዜው በቢሮው ውስጥ የነበረው ጭቅጭቅ ማመን የሚቻል አልነበረም:: ያለችው ገንዘብ ጠያቂ ሲበዛባት፣ ሁሉም ሰው ጥያቄወን ወደ ዶ/ር በፍቃዱ ጋር እይላከ ከራሱ ላይ ሲያወርድ በሌላ በኩል በተለይ ከክልል የሚመጡ አደራጆች የሚሰጣቸው ገንዘብ ካለ ቶሎ ተሰጥቷቸው እነዲሀዱና እንዳይጉላሉ ለማድረግ ሲፈለግ፣ በቅንጅቱ ውስጥ ያሉት ሁለቱ ድርጅቶች ከቅንጅቱ መፈጠር በኋላ ያላቸው የገንዘብ ምንጭ በመድረቁ በስማቸው ያሉትን በየክልሉ ያሉትን ቢሮዎችና የቢሮና የሠራተኛ ወጪዎች መክፈል ሲከብዳቸውና ወደ ዶ/ር በፋቃዱ «የቅንጅት ውጪ ነው» እያሉ ሲልኩ፣ ዶ/ር በፍቃዱ ያለችውን ገንዘብ ለማብቃቃት ትክክለኛ የወጪ ስርዓት ይዞ እንዲወጣ ሲታገል የማፈጠሩ ጭቅጭቆችና ጩኸቶች የዘመቻው አካሄድ የፈጠረው የፍንደቃ ስሜት ባይኖር ኖር በጣም የማያበሳጩ ነበሩ:: እኔ እስከማወቀው ዶ/ር በፍቃዱ በዚህ ተማርሮ ሁለት ጊዜ በፋይናንስ ኮሚቴ ሊቀለንበርነቱ በገዛ ፈቃዱ ለቅቆ ነበር:: እንደ ምንም እየተለመነ ዘመቻው እስኪያልቅ ድረስ እንዲቆይ ባይደረግ ኖሮ በምርጫ 97 ቅንጅቱ

---

[42] በእርግጠኝነት የማላወራው አቅጨን ስለማሳወቀው ነው:: እዚህ ላይ የሚቀርበው ግምት የላይኛውን ጣራ የሚያሳይ እንደሆነ እንጂ በፍጹም አያሳንሰውም:: ከአውሮፖ ሕብረብት ለተወዳዳሪዎች በፓርቲዎች በUNDP በኩለ የተሰጠንን 43,000 ዶላር የሚገመት የዓይነት እርዳታ (ለፖስተር ማተሚያ፣ ለመኪና ኪራይ፣ ለሜጋፎን... ወዘተ) ተጨምሮ የአማሪካኑን መዋጮ ቢደርስ ነው::

ያስመዘገበው ውጤት በተለይ ኢህአዴግ ካወጣው ውጪ ጋር ሲታይ፣ በቅንጅቱ በኩል ለምጫው የወጣው ወጪ ፈረንጆች የጫማ ክር በጀት (Shoe string budget) ከሚሉትም ያነሰ ነበር። ኢህአዴግ የሽንፈቱ መሠረት የሃሳብና የራዕይ ልዩነት መሆኑን ማመን ስለማይፈልግና አንዴ ሕዝብ የነፃነት ስሜት ወስጥ ከገባ ኃይል ብቻ ሳይሆን ገንዘብም ሊገዛው እንደማይችል ስለማይረዳ ቅንጅት ደጋፊዎቹን እየገዛ (ሃምሳ ብር እየሰጠ ነው) እያለ ያወራ ነበር። በዚህ ወሪ ከመገረም አልፈን ቢሮ ወስጥ ያለን ሰዎች ምነው አስቀያሚ ሆንሽ ቢሏት «ባምር ጠላሁ» እንዳለችው ዝንጀሮ በቂ ገንዘብ ቢኖረን ኖሮ ልናደርግ እንችል የነበረውን እያሰብን አንቆዝም ነበር።

ኢህአዴግና ተቃዋሚዎቹ ሁሉም ነገር እኩል በሆነበትና በተደላደለ ሜዳ ቢወዳደሩ ኖሮ ኢህአዴግ ስንት ድምፅ ያገኝ ነበር እያልን ማሰላሰላችንን አልቀረም ። የገንዘብ ኃይል የምርጫ ውጤትን (እንደ አሜሪካ) የሚወሰን ቡሆን ኖሮ በግንባቱ ምርጫ ቅንጅቱም ሆነ ሌሎች ተቃዋሚ ድርጅቶች ምንም ተስፋ አይኖራቸውም ነበር።

መ. ቅንጅት ከምርጫው ምን ይጠብቃል?

ከላይ በተጠቀሱት የተለሠዩ የገንዘብ፣ የሰው ኃይልና አጠቃላይ የሎጀስቲክ ችግሮች ቅንጅቱ በሚወዳደርበት ሁለም ወረዳዎች ጠንካራ የዘመቻ ሥራ መሥራት እንደማይችል ተረድተናል። ከዚያም በተጨማሪ ግን በቅንጅቱ ውስይ ያሉ የተለያዩ ድርጅቶች ከምርጫው ቀደም ብሎ ለምርጫው ዝግጅት ያደረጉትን የማደራጀት ሥራ በጥቅሉ ከመስማት አልፈን «የት የት ቦታ ነወ ጥሩ የድርየት መዋቅን ያለን? የት የት ቦታ ነወ ሕዝቡን በበቂ ያደራጀነው፣ ባደራጀንባቸውስ ቦታዎች አባሎቻችንና በሕዝቡ ውስጥ ያለን ተሰሚነት ምን ያህል ስር የሰደደ ነው። ከዚያም በላይ ግን በዚህ ምርጫ የት የት ነው የማሸነፍ እድል ያለን?» የሚሉት ጥያቄዎች በተቻለ መጠን እወነተኛ በሆነ መንገድ መመለስ በጣም ትልቅ ፋይዳ ያለው ጉዳይ መሆኑን ተገንዝበናል።

በመጀመሪያ ለእነዚህ ጥያቄዎች በቂ መልስ ማግኘት የምርጫ ዘመቻወን ዝም ብሎ በጭፍን ሳይሆን ግልጽ በመሆነ ተግባራዊ ዒላማ ያለው ጉቦዘ እንዲሆን ያደርገዋል። ከዚያም በላይ ክንጅቱ እንደ ደርጅት በዚህ ስሌት ላይ ተመስርቶ መደረግ ያለባቸው የፖለቲካ ዝግጅቶች እንደ ተጠበቁ ሆነው በተለይ እንደ ቅንጅት ከፍተኛ የአቅም እጥረት ያለበት ድርጅት ድርጅታዋ አቋሙን ተግባራዊ ለወጥ በሚችሉ ቦታዎች ላይ እንዲያወል ይረዳዋል። ለምሳለ የቅስቀሳ ዘመቻ እንዲደረግባቸው የምናደርጋቸው ቦታዎች (ሁሉም ላይ መድረስ ስለማንችል) በዚህ ስሌት መሠረት አጥብበን ከሄድንባቸው የበለጠ አመርቂ ወጠት ማስመዝገብ እንደምንችል እንገምታለ። ከዚያም በላይ ግን እንደ ድርጅት

እንቅስቃሴያችንን አስፈላጊ የሆነ ትኩረት አቅጣጫ (Focus) ይሰጠዋል ብለም የድርጅታችንን አቅም በደንብ ለመገንዘብ ይረዳናል፡፡

ይህ ግን ቀላላ ሥራ አይደለም፡፡ በመጀመሪያ እንዲህ ዓይነት የተማሪ የግምት ሥራ ወደ እውነቱ እንዲጠጋ ካስፈለገ ብዙ አስፈላጊ መረጃዎች መኖር አለባቸው፡፡ በመራጩ ሕዝብ በኩል ሊኖር የሚችለውን ስሜት ማወቅ በተለይ እንደ ኢትዩጵያ ባሉ ፍርሃት የነገሰባቸው አገሮች ከባድ ነው፡፡ ከዚያ ውጪ ግን ተቃዋሚ ድርጅቶቹ በራሳቸው ለራሳቸው ያላቸው ግምት ብዙውን ጊዜ በበቂ መረጃ የተደገፈ አይደለም፡፡ ቀደም ብለን ለመጥቀስ አንደሞከርነው ድርጅቶቹ በራሳቸው ያላቸውን የአባለት ልክ እንኳን በቅጡ አያውቁትም፡፡ ከዚያም በተጨማሪ የምርጫውን ሂደት ራሱ በሚመለከት ከድርጅቱ ቁጥጥር የወጡ ብዙ የማይጨበጡ ነገሮች (intangibles) አሉ፡፡ ኢሕአዴግ እንደ ድርጅት ምን ያህል ኃይል ለጠቀም አስቧል? ኢሕአዴግ እንደሚያወራው «አንከን የለሽ» ምርጫ ለማድረግ እንኳ ከልቡ የፈለገ ቢሆን በየክልሉ ያሉ በምርጫው የራሳቸው ጥቅም የሚነካካባቸወ ካድሪዎች ምን ዓይነት ርምጃ ሊወስዱ ይችላሉ? ኢሕአዴግስ ከዚህ ለጠቀም አስቧል?… ወዘተ የለሚሉትን በእርግጠኝነት ለመመለስ የሚከብዱ ጥያቄዎች ናቸው፡፡

ይህ ችግር እንዳለ ሆኖ ክም ብሎ በጨለማ ከመሄድ በተወሰነ ደረጀ ቅንጅቱ ሊኖረው የማችለውን ዕድል ማስላት አለበት ብለን ወሰንን፡፡ በዚህ ጉዳይ ላይ ውይይት ከማድረጋችን በፊት ግን ስሌቱ በጽሑፍ ቡቀርብና ቀጥታ ያልሆኑ ውይይቶች በሚደረቡት ጊዜ ሁለት ጫፍ ያለው ግምት ብዙ ጊዜ ያቀርቡ የነበሩትንና የየድርጅቶቻቸውን ጥንካሪና ድክመት በደንብ ያውቃሉ ብለን የገመትናቸውን ኢንጅነር ኃይሉን ልደቱን የየበኩላቸውን መነሻ ሃሳብ እንዲያቀርቡና በዚያ ላይ በመመሥረት የቅንጅቱ ምክር ቤት ተወያይቶ አቋም እንዲወስድ ቀጠሮ ተያዘ፡፡

በሁለቱ የምክር ቤት አባላት የቀረቡት ትንተናዎች በብዙ መልኩ የሁለቱን ሰዎች ስብዕና ብቻ ሳይሆን የየድርጅቶቻውን አካሄድ መርህም ልዩነት የሚያሳይ ነበር፡፡ በልደቱ በኩል የቀረበወ ትንተና በአብዛኛው አሁን ባለው ሁኔታ ኢህአዴን በምንም ዓይነት ለመሸነፍ ዝግጅ ባለመሆኑ ሊወስድ የሚችላቸው አፈናዎች ከሞላ ጎደል የቅንጅቱን ውጤት ይወስነዋል ከሚል «በመሬት ላይ ካለው እወነታ» (ቈስሮቁሽቋቨ) በመነሳት ወደ ግምቱ ሄደ፡፡ በዚህ መሠረት ለማሸነፍ የሚቻልባቸው ቦታዎች ኢህአዴግ ለማፈንና ለማጭበርበር የማይችልባቸው ቦታዎች ኢህአዴግ ለማፈንና ለማጭበርበር የማይችልባቸው ወይም በተለያየ ምክንያት (ለምሳሌ የውጭ ታዛቢዎች በመኖራቸው)

ለማጭበርበር የማይሞክርባቸው ቦታዎች ናቸው። ከዚያም በተጨማሪ ግን ልደቱ በአብዛኛው የኢህአዴግን «በገጠር አይችሉኝ» ትንተና እነደወረደ ተቀብሎታል። ይህ ግን የገጠሩ ሕዝብ ኢህአዴግን ይወደዋል ከሚል ሳጥሆን የአፈና ሥርዓቱ በጣመ ሥር የሰደደወ በገጠሩ በመሆኑ፣ በማዳበሪያና በምርጥ ዘር እዳ ገበሬው በኢህአዴግ ካድሬዎች በመያዙ፣ በገጠሩ ያለው ንቃት ኀሊና ደረጃም ተጨምሮበት፣ ከዚያም በላይ ደግሞ ተቃዋሚ ድርጅቶች ይህ ነው የሚባል የማደራጀት ሥራ ስላልሰሩበት በገጠር ለማሸነፍ የለው እድል ዝቅተኛ ነወ ብሎ አምኗል። ስለዚህመ ቅንጅቱ ያለወ እድል በአገሪቱ ከተሞች ላይ በመሆኑ በዋና ዋና እና በመሐከለኛ ከተሞች ላይ ማተኮር ይገባዋል። በዚህ ስለት መሠረት ቅጅት ሊያሸንፍ የሚችላቸው ወደ 86 መቀመጫዎችን ነወ የሚል ግምት ያቀርባል ከዚህ በተጨማሪ በክልል ደረጃ አዲስ አበባን የማሸነፍ እድል ሊኖር ይችላል ብሉ ይገምታል።

በአቶ ኃይሉ በኩል የቀረበወ ትንተና በአቀራረቡም ሆነ በመነሸ ግንዛቤው ከዚህ በፍፁም ይለያል። የአቶ ኃይሉ ትንተና መነሻ የድርየቱ (ቅንጅቱ) አቅምና የአደረጃጀቱ ጥንካሬ ነው። እንደ አቶ ኃይሉ ትንተና ከሆነ ቅንጅቱ (በተለይ በደንብ የሚያወቁት መኢአድ) ያለውን ጥንካሬና የማሸነፍ ዕድል በገጠሩ ይበልጥ እንደሆነ እንጀ አያንስም። ምንም እንኳን ኢህአዴግ ገጠሩን ለማፈን ብዙ ቢጥርም በደረሰበት ተደራራቢ በደል ምክንያት የለው ጠንካራ ፀረ-ኢሕአዴግ ስሜት በከተሞች ከሚገኘው በእጅጉ ይልቅ እንደሆነ እንጂ በፍፁም አያንስም። ከመኢአድ የድርጅት ልምድ በመነሳት በተለይ በአማራ ክልል፣ በአፋር፣ አብዛኛው የደቡብ ክልል ቅንጅት ገጠሩን የማሸነፍ ዕድሉ ከከተሞች እኩል እንደሆነ በጽሑፋቸው አስቀመጡ። በእርግጥ የኢህአዴግ የአፈና መዋቅር በገጠሩ ሰፊ ነወ፣ በየጎጡ ከፋፍሎ ለማደራጀትም ሞክሯል። ነገር ግን ከመኢአድ ልምድ በመነሳት እንደ ቀረበው የገጠሩ ሕዝብ መፍራት አቁሟል፣ በፍርሐት አህአዴግን አይመርጥም። በዚህ ግምት የቀረበውን የመቀመጫ ብዛት ለማሸነፍ በቅንጅቱ በኩል መስራት ያለበት በቂና ጠንካራ ታሪቢዎችን ማቆምና ዓይን ያወጣ የኮሮጆ ዘረፋ እንዳይኖር በደንብ ማስጠበቅ ነው። በተለየ የውጭ ታዛቢዎች በከተሞች ሳይሆን በገጠር በብዛት እንዲሄዱ ማድረግ ከተቻለ ገጠሩን ማሸነፍ አያቅትም የሚል ነው። በዚህም መሠረት የተለያዩ የገጠር ዞኖች በመጥቀስ (እርግጠኛ የተሆነባቸውን) በከተሞች ካለው ጋር ተደምሮ (ጽሑፉ ከተሞችን ከቁም ነገር አላስገባም) ቅንጅቱ ከ350 በላይ መቀመጫ ማግኘት እንደሚችል ግምት ቀረበ። ከዚህ በተጨማሪ ከክልሎች በጣም እርግጠኛነት አማራና አፋርን በእርግጠኛነት ደቡብን እና አዲስ አበባን ማሸነፍ እንችላለን የሚል ትንተና ነበር።

በእነዚህ ሁለት ከፍተኛ ክፍፈተት ያላቸው ግምቶች ላይ ሰፊ ውይይት ተደርጓል:: እውነቱን ለናገር ከመኢአድ አባላትና ከአንዳንድደ የቀስተደመና አባሎች በቀር ቀሪዎቻችን በመጀመሪያ ላየ የአቶ ኃይሉ ግምት በጣም የተጋነነ ነው ብለን ገምተናል:: በዚያው ልክም ባይሆን በመጠኑ የልደቱም ግምት አነስተኛና ከራሱ ውሱን የድርጅት ዝግጅት አንፃር ብቻ የተቀመረ ነወ የሚለ የራባችን ግምት ወስደናል:: ከዚህ በኋላ ግን ውይይቱ ትንሽ አቅጣጫውን ቀይሮ «እንዴት ነው አንድ ድርጅት እሸነፋለሁ ብሎ አምኖ ምርጫ ውስጥ የሚገባው? » በአርግጥ ሁኔታዎችን እውነተኛ በሆነ መንገድ መገምገሙ ጥሩ ነው:: ግን የዚህ ስብሰባ ትርጉም ከዚያም በላይ ነው::

በምርጫ ውስጥ «አሸንፋለሁ» የሚል ስሚት ይዞ ወደ ምርጫ ዘመቻ አይገባም:: ይህ ከሆነ ዘመቻውንም የምናካሂደው በሁለት ልብ ይሆናል:: ከዚያመ በላይ ግን የልደቱ ግምት መነሻ የሚያደርገው የምርጫው ሂደት ከዚህ በፊት እንደነበረወ ነው ብሎ በማመን ነው:: እኛ እዚህ ምርጫ ወስጥ የምንገባው ምርጫ 97 ከዘህ በፊት ከነበሩት የተለየ ነወ ብለን ነው:: በአህአዴግ በኩል የተወሰነ መቀየር ይኖራል ብሏል ሌላ ቢቀር ለፈረንጆቹ ቃል ገብቷል:: በሕዝቡ በኩል አሁንመ እያየነወ የለነው ምርጫ 97ን በተለየ ሁኔታ እያየነው ነወ፣ በሕዝቡ ሥነ-ልቦና ውስጥ የአሸንፋለሁ ስሜት እንዲጠናከር ማድረግ አለብን:: ከዚያም በላይ ግን ይበህ ምርጫ ምናልባት በሰላማዉ መንገድ ወደ እውነተኛ ዴሞክራሲ ለሽጋገር ያለን የመጨረሻ ዕድል ለጣ ይችላል፣ ይህ ካልመጣ የሚፈጠረወ ሁኔታ ከሁለላችንም ቁጥጥር የወጣ ሉሆን ይችላል:: ስለዚህ በዚህ ምርጫ ወቅት እናሸንፋለን ብለን፣ ሕዝቡም አሸንፋለሁ ብሎ እንደያምን የሚያስችል የሥነ-ልቦና ድባብ ፈጥረን፤ ለዚህም ግብ ሌት ተቀን መሥራት አለብን የሚለው ጠንካራ መከራከሪያ ከተለያዩ የምክር ቤቱ አባሎች ቀረበ:: «እናሸንፋለን» ካልሆነም ግን በምን ያህል ነው የምናሸንፈው፣ የት የት ነው ለማሸነፍ ከፍተኛ ዕድል ያለን የሚለው ለዘመቻ ሥራወ አስፈላጊ በመሆኑ ይህ መቀቆም እንዳለበት ዘመቻ ኮሚቴው ውስጥ ከምንሠራው ሰዎች ቀረበ:: በመጨረሻም በቀረበው «ምናልባት የተሻለ አካሄድ ሊሆን የሚችለው በሁለቱ አቅጣጫዎች አስበን ልናገኝ የምንችለውን የመጨረሻውን አነስተኛ መቀመጫና ከፍተኛ መቀመጫ ወስነን በመሐል ያሉት የዘመዎው ትግል ውጤት እንደሚሆኑ ማስቀመጡና ለዚህም ተግቶ መሥራቱ ይሻላል» በሚለው የማስማሚያ ሃሳብ ላይ ስምምነት ላይ ተደረሰ:: ቅንጅቱ በጣም ቢያንስ 100 መቀመጫ በከፍተኛው ስለት ደግመ 300 መቀመጫ ማሸነፍ እንደሚችልና አተኩረን ቦታዎቹን ለይተን ልንሠራበት እንደሚገባን ወሰንን:: በዚህ መሠረት የዘመቻ ኮሚቴውም ይህን ከግምት በማስገባት እንቅስቃሴወን አጠናከረ::

የምርጫው ወጤትን ይሆናል የሚለው ግምት ግን ተጀምሮ እስከያልቅ አንድ አልነበረም፡፡ በቀጥታ ምርጫ ዘመቻ ውስጥ ከገባን በኋላና በሰፊወ መንቀሳቀስ ስንጀምር በምርጫ ዘመቻ ኮሚቴው ወስጥ ያለነው ሰዎችም ግምታችን እየተቀጠረ መጣ፡፡ በሚቀጥለው ምዕራፍ የምርጫ ዘመቻውን እስከ ምርጫው ዕለት ድረስ በዝርዝር ስንተነትን እንደምናየው በየመስኩ ከሄዱ አባሎቻችን የሚደርሱን ሪፖርቶች፣ እኛም በአካል በየቦታው እየሄድን የምናየው ስንጀምር ከገመትነው በላይ ቅንጅት ወይም ቢያንስ በጠቅላላው ተቃዋሚ ኃይል በጥምር ምርጫውን ሊያሸንፍ እንደሚችል ከምር የሚያሳምን ነበር፡፡ ልደቱ እንደገመተው የኢህአዴግ ችግር በከተሞች ላየ ብቻ ሳይሆን በገጠህረም በከፍተኛ ደረጃ የተዳከመ (vulnerable) እንደሆነ ማየት ቻልን፡፡

ምርጫ 97 እየተቀረበ ሲመጣ በእኛ ጨንቅላት ወስጥ የነበረው ትልቁ ጥያቄ «ኢህአዴግ ሊሸነፍ እንደሚችል ሲገምት ምን ሊያደርግ ይችላል?» «እንከን የለሽ ምርጫ» ኢህአዴግን ከሥልጣን የሚያስለቅቅ ከሆነ ሊወስዳቸው የሚችላቸው እርምጃዋች የምርጫውን ፍፁም ተዓማኒነት የሚያሳጡ ይሆናሉ ወይ? ግልጽ ማጭበርበርና ዘረፋ ወስጥ ሊገባ ይችላልን? ይህን ካደረገና ይህም ምንም ጥርጥር በሌለወ መንገድ ከተረጋገጠ ቅንጅት እንዲሁም ሌሎች ተቃዋሚዎች ምን ማድረግ ይችላሉ? ወይስ ኢሕአዴጎች እንዲህ አይነት የመዎቹን ታሪክ የሚያቆሽሽ ሥራ ከሚሠሩ ከዚያ የተሻለ በድርድር ላይ የተመሠረት አማራጭ ይፈልጋሉ? ይህን ካደረጉ የቅንጅት አቋም መን ይሆናል» የሚሉ የተለዩ አማራጮችን በጭንቅላተችን ማውጣት እሃ ማውረድ ነበር፡፡ በዚህም እነዚህን የተለያዩ አማራጮች በጥንቃቄ ጠሚመረምር አንድ ኮሚቴ አዋቀርን፡፡ የዚህን ኮሚቴ ጥናትን ውጤት ወደፊት በቦታው እንመለከታለን፡፡

ምዕራፍ 7

ከምርጫ ዘመቻ መጀመር እስከ ግንቦቱ ምርጫ

በቀደመው ምዕራፍ ለምርጫ ዘመቻው ዝግጅት ቅንጅቱ በነበረው አጭር ጊዜ ዘመቻውን እንዴት ብናካሂደው የተሻለ ውጤት ለማምጣት እንችላለን በሚል ያደረግነውን ዝግጅት፣ የገጠሙንን ችግሮችና በአጠቃላየ የምርጫ ዘመቻ አካሄድን በሚመለከት በጊዜው የነበረንን አስተሳሰብ ለማሳየት ሞክሪያለሁ:: ግን በእነዲህ ዓየነት የምርጫ ዘመዦ ወቅት ነገሮች በጣም በቶሎ ቶሎ ስለሚቀያየሩ ያሰቡትን ሁሉ በሥራ ለማዋል በፍፁም የማይቻል ነበር:: ስለዚህም ባሰብነውና በሆነው መሐከል ቡዙ ልዩነቶች መኖራቸው አልቀረም:: በጥር እና በግንባት መሐከል በነበሩት አራት ወራት በጣመ ብዙ ነገሮች ተፈጠሩ:: አጠቃላይ የምርጫ ዘመቻውን በተመለከተ ከቅንጅቱ አንፀር ብቻ ሳይሆን ሁሉንም ተፎካካሪዎች የተመለከተ በሕዝቡም ውስጥ የነበረውን ስሜት ከግምት ያስገባ ሰፋ ያለ ጽሑፍ በታሪክ ጸሐፊዎች ወደፊት እንደሚፃፍ ተስፋ አለኝ:: በዚህ ምዕራፍ ለማድረግ የሚሞከረው ከምርጫ ዘመቻው እስከ ምርጫው ቀን ድረስ የነበሩትን ዋና ዋና ክስተቶችና በጊዜው በቅንጅቱ ውስጥ የነበረውን አስተሳሰብ በአጭሩ ለማቅረብና ከምርጫወ በኋላ ለተፈጠረወ ሁኔታ በክፍል ሦስት ወስጥ ለሚቀርበወ ዝርዝር ትንተና መጋቢ ደረጀ እንዲሰጥ ለማድረግ ነው::

የምርጫ ዘመቻው በይፋ ከመጀመሩ በፊት የመራጮች ምክገሳ እይተደረገ ነበር:: የምናገኘው ሪፖርት አጠቃላይ ተመዝጋቢወ ቁጥር በጣም ዝቅተኛ እንደነበረ ነው:: ይህ ለእኛ በጣም አሳሳቢ ጉዳይ ነበር:: ያለመመዝገብ ምክንያቱ ምርጫው አሁንም ምን ለወጥ አያመጣም የሚል ስሜት ከሆነ የማይመዘገበወ ሰው ቢመዘገብ ኖሮ ለውጥ ለያመጣ ይችላል:: በጠወረዳ የመመዝገቢያ ቦታ የላክናቸው ሰዎች በተለይ በአዲስ አበባ ምዝገባው በጣም ደካማ እንደሆነሲገልፁልን ከምንም ነገር በፊት በመጀመሪያ ማድረግ ያለብን ሕዝቡ ለምርጫው ያለውን ስማት ማነሳሳት ነበር:: በመንግሥት የመገናኛ ብዙኃን «ተመዝገቡ» የሚል ጥሪ በተደጋገሚ ይተላለፍ ነበር:: አንዳንድ የሲቪክ ማኅበራትም ይህንን በአጽንዖት የማገልጥ ቅስቀሳ ያደርጉ ነበር:: ከተቃዋሚው ጎራ ግን በዚህ ዙሪያ ምንም የሚደረግ አልነበረም:: በተለይ ሕብረቱ ገና በመርጫው መሳተፍ

አለመሳተፍ ላይ ግልጽ አቋም ስላልወሰደ ቅስቀሳው ከዚያ ይመጣል ተብሎ አይጠበቅም፡፡ ስለዚህ ይህ ኃላፊነት በአብዛኛው በቅንጅቱ ላየ እንደወደቀ ተገነዘብን፡፡ በተለየ በአዲደስ አበባ የማሸነፍ እድል አለን ብለን ስላሰብንና ሕዝቡ ካልተመዘገበ ግን በኋላ የፈለገውን ያህል ቢደግፈን ምንም ለወጥ ሊያመጣ እንደማይችል ስለተገነዘብን በሌለ ገንዘብ መኪኖች ተከራይተን በየጉራንጉሩ እየገባን ሕዝቡን «ተመዝገቡ» የሚል ቅስቀሳ ማድረግ ጀመርን፡፡

የተመዘጋቢው ቁጥር ትንሽ መሆኑን የተገነዘበወ ምርጫ ቦርድም ከእኛ በመጣ ጉትጎታ የመመዝገቢያው ቀን እንዲራዘም በተወሰነው መሠረት ያገኘነውን ተጨማሪ ቀናት ሙሉ ጊዜያችንን በዚህ ላይ አጠፋነው፡፡ ተጨማዎቹ ቀናት በተሰጡ ጊዜ ደግሞ የሬዲዩና የቴሌቪዥን ሰዓት ተደልድሎልን ስለነበር በኤሌክትሮኒክ ሚዲያ የተገኘውን ሰዓት በሙሉ ለዚህ «ወጥታችሁ ተመዝገቡ» ቅስቀሳ አዋልነው፡፡ የቴሌቪዥን ቅስቀሳውንም ትንሽ ቀለም ለስጠት እንደ ስድ ንባብ የሚነበብ መልዕክት ሳይሆን ተዋንያንን በመጠቀም ትንሽ የሚስብ ለማድረግ ሞከርን፡፡ ከዚያም በላይ ግን ሁላችንም በቤታችን፣ በየዘመዶቻችንና ጓደኞቻችን ዘንድ እየሄድን ሰው ከነቤተሰቡ እንዲመዘገብ ከፍተኛ ጥረት አደረግን፡፡ ጥረቱም ከፍተኛ ወጤት አስገኘ፡፡ እርግጠኛ ቁጥሩ በእጄ ላይ የለም እንጂ በዚህ በተጨማሪ ጊዜ በጣም ብዙ መራጭ ተመዝግቧል፡፡ ይህ የመጀመሪያ እንቅስቃሴ ውጤት ምንም እንከን የቅንጅቱ ጥረት ውጤት ብቻ ባይሆንም በአካባቢው እየዞርን ተመዝገቡ ስንል ሕዝቡም በመጀመሪያ ለውጥ ያመጣል ብላችሁ ነው? የሚል ተጠራጣሪነት ትንሽ ቆይቶም እናንተ ካላችሁና ትግሉ ውስጥ በሙሉ ልባችሁ ከገባችሁ እኛን መመዝገብ አይገደንም እኛም የአሁኑ ምርጫ የተለየ ይሆናል ብለን እንደምናምን ግን በዘመቻው መሐል ይህን ሃሣብ የማስለወጥ ነገር ከመጣ ሁሌም ያለመምረጥ መብት እንዳለቸው አሁን ግን ካልተመዘገቡ በኋላ ሃሳባቸውን የመቀየር ዕድል እንደሌላቸው በማስረዳት ከመራጩ ሕዝብ ጋር የመደራደሪያ የዘመቻ ግንኙነታችንን አደረግን፡፡ በዚህም ወቅት ሕዝብ ተቃዋሚውን ለመስማት ያለውን ፍላጎት ስናይ በተወሰነ ደረጃ የሚያደፋፍረን ሆኖ ነበር፡፡ በመጀመሪያ ለመመዝገብ የምዝገባ ቅስቀሳ በምናደርግበት ወቅትና ከዘያም በኋላ ባሉ ጥቂት ሳምንታት ይህን ሥነ-ልቦናዊ ድባብ ለመሰበር መጣር እንዳለብን አውቀናል፡፡ ይህንን ጉዳይ ደግሞ ቀደም ብለን የሰብንበትም ስለነበር ትኩረታችውን የነፃነት ምንነት ላይ ያደረጉ የነፃነትን ጣዕም ሕዝቡ በምናቡ እንዲያሸትተው የሚያደርጉ አሸትቶም በተጨባጭ እንዲመኘው የሚገፋፉና ከዘያም በላይ ግን ይህንን የሚመኘውን ነፃነት ለራሱና ለልጆቹ ማስገኘት የሚችለው እራሱ በሚያደረገው ጥረት እንደሆነ የጊልፁና ሁሉም በግለሰብ ደረጃ የተውኔቱ የሩቅ ተመልካች ሳይሆን ዋናው ከያኒ መሆኑን የሚገልፁ ጽሁፎች እንዲዘጋጅ አድረገን

ነበር፡፡ እነኚህን ጽሁፎች ጥሩ ጥሩ ድምጽ ያላቸውን ወንዶችና ሴቶች ፈልገን ከነበረን አጭር ጊዜ አንፃር ደግሞ ነፃነትን ይወክላሉ ያልናቸውን ምስሎች እያቀናበርን በቴሌቪዥን እንዲለቀቁ በሬዲዩም እንዲሰሙ አደረግን፡፡

እነዚህ መልዕዝቶች ምን ያህል በብዙኃኑ ሕዝብ ዘንድ የገመትነውን ወይም ያሰብነውን ወጤት እንዳመጡ እናውቅም፡፡ ግን በከተሞች ካሉ በተለይ ከተማሩ ሰዎች አካባቢ እናገኝ የነበረው የሥልክ አስተየየቶች በተማሩና መሐከለኛ የገቢ ደረጃ የሚገኙ ብዙ ሰዎች ዘንድ ተቀብሮ የነበረ ጥሬ ነርቭ እንዳለን እየተረዳን መጣን፡፡ በአጋጢሚ ልክ በዚያን ጊዜ አካባቢ ለጉብኝት አዲስ አበባ የነበረው የሬድዩ ጥበብና አዲስ የሳተመውን መጽሐፍ ለማስረቅ እዚሁ አዲስ አበባ መጥቶ የነበረውን አንደርጋቸው ጽጌን በዚህ ዙሪያ ጽሁፍ እንዲያዘጋጁ ጠይቄአቸው አዘጋጅተውልኝ የነበሩት ሁለት ጽሁፎች ከእኛ ጽሁፎች ጋር ተዳምረው ጥሩ መነሻዎች ሆኑልን፡፡[43]

የዚህን የነፃነት ስሜት በማስፋትና በተለይ በምርጫ ለውጥ ማምጣት ይቻላል የሚለው መልዕክት በሰፊው በማስተላለፍ በዚህም የጨለመውን የሕዝብን ተስፋ በመመለስ በኩል ቅንጅቱ ካደረጋቸው ሙከሪዎች ባልተናነሰ የተለየዩ የሲቪክ ማኀበራትና በተለየ በምርጫ ዙሪያ የተደራጁ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ቀላል የማይባል የራሳቸው አስተዎፅዖ አድርገዋል፡፡ እንደሚታወቀው የተቃውሞ ድርጅቶች በነበረባቸው ከፍተኛ የፋይናንስ ችግር ምክንያት በእንደዚህ አይነት ሰፋፊ ትምህርቶች ላይ እንደሚፈልጉት መሳተፍ አይችሉም፡፡ በአንፃሩ ግን እነዚህ መያዶች የተቋቋሙት ለዚሁ ነው፡፡ ብዙ እርዳታ ሰጪ አገሮችና ድርጅቶችም በምርጫው ላይ ለማንም ያልወገኑ እንቅስቃሴዎች ለማድረግ በሚል ያወጧቸውን ገንዘቦች በጋራ ባቋቋሟቸው ኮሚቴዎች አማካይነት መራጩን ለማስተማር ለተለያዩ መንገዶች ሰጥተዋል፡፡ በዚህ ገንዘብ መያዶቹ ከከተሞች አልፈው በየክልል ከተሞች ሰለ ምርጫው ዜጎች የሉባቸውንም የሲቪክ ኃላፊነት በሚመለከት ብዙ ትምህርቶች ሰጥተዋል፡፡ ብዙ የቅስቀሳ ጽሁፎች በባለሙያዎች አዘጋጅተዋል፡፡ በተለያዩ የአገሪቱ ቋንቋዎች የተተረጎመ የዲሞክራሲንና የነፃነትን ምንነት በሚስብ መልኩ የሚያሳዩ ፖስተሮችን አዘጋጅተው በትነዋል፡፡ እነዚህን ፖስተሮች ለእኛም ይልኩልን ስለነበር እኛም በየክልሉ ለሚገኙት አባሎቻችን በመላክ በየቢሮዎቻችን እንዲለጠፉ ለሕዝብ እንዲበተኑ አድረገናል፡፡

[43] በዚህን ጊዜ ሁሉቱም የቀስተ ደመና ደጋፊዎች ነበሩ እንደ አባላት አልነበሩም፡፡ አንደረጋቸወ ተመልሶ እንግሊዝ አገር ሄዶ ከሁለት ወራት ግድመ ቆይታ ሪኋላ በምርጫ ዘመቻው ሊረዳን መጣ፡፡ ይህንን ሲያደርግ በደጋፊነት እንዲ በአባልት አልነበረም፡፡ ቀስተደመናን የተቀላቀሰው ትንሽ ቆይታ ብሉ ነው

ይህ ሁሉ ተደጋጋሚ ጥረት (መንግሥትም በዚህ ጊዜ ስለ እንከን የለሽ ምርጫ ብዙ ያወራ ስለነበር እሱም ጠቅሟል) ሕዝብ ቀስ በቀስ ወደ ምርጫው እንዲሳብ እያደርግም ሙሉ ቀልቡ በምርጫው ላይ እንዲሆን ረድቷል፡፡ የምርጫ ዘመቻው ከመጀመሩ በፊት የነበረው የሕዝቡ ዝቅተኛ በራስ የመተማመን ስሜትና በመርጫውም ፋይዳ ላይ የነበረው አነስተኛ ግምት ወደ ምርጫ መድረሻ ሳምንታት አካባቢ ከነበረው አነስተኛ ግምት ወደ ምርጫው መዳረሻ ሳምንታት አካባቢ ከነበረው ጋር ሲታያዩ ለውጡ እጅግ አስደናቂ ነበር፡፡ መጠነ ሰፊ ቅስቀሳዎቹና የቴሌቪዥን ክርክሮች ያደረጉት አስተዋፅዖ ቀላል አልነበረም፡፡ ኅብረተሰቡ ነፃትን ማሸተት ከጀመረ በኋላና የሚገኘውን መልክት እውነት ነው ብሎ ካመነ በሌሎች ጉደዩችም (ለምሣሌ በብልጽግና በጤና ወዘተ) በቀላሉ ሊነሳ እንደሚችል አሳይቶን አልፏል፡፡ በአጭር ጊዜ ወስጥ መመዝገብ ዋጋ እንደለለው ወይም ለመመዝገብ ጊዜ ማጥፋት የዋህነት ተደርጎ ከሚወስድበት ወደ ባለመመዝገብና ባለመምረጥ የሚታፈርበት አልፎም የሚታፈርበት ደረጃ ላይ ደረሰን፡፡ እንድ ከአሜሪካ የመጣ ዜግነቱን ከቀየረ የቆየ ወዳጃችን የዘመቻውን ሂደት አይቶ «ለመጀመሪያ ጊዜ ዜግነቴን መቀየሬ ቆጨኝ» እንዳለው ኢትዩጵያዊነት የሚኮራበትና ሕዝብም እውነተኛውን የዜግነት ትርጉም የመጣበት ሁኔታ ተፈጠረ፡፡

ሀ. የሬዲዩና የቴሌቪዥን የቀጥታ ስርጭት ክርክሮችና ፋይዳቸው

በማንኛውም ዴሞክራሲያዊ ምርጫ የሚዲያ አጠቃቀም ሁኔታ የምርጫውን ውጤት በመወሰን ረገድ ያለው ሚና ከፍተኛ እንደሆነ ይታወቃል፡፡ የነፃ ሚዲያ መኖር ለዴሞክራሲ መበልፀግ በአጠቃላይ ወሳኝ ቢሆንም በምርጫ ስዓት አስፈላጊነቱ ከሌላውም ጊዜ በላይ ጎለቶ ይታያል፡፡ ነፃ ሚዲያ በሌለበትና በምርጫው ወቅት የሚቀርቡ የተለያዩ ሃሣቦች እኩል ዕድል የሚያገኙበት ሁኔታ ካልተፈጠረ ምርጫው ወስጥ አፈናና ማጭበርበር እንከን ባየኖር በእርግጥ ዴሞክራሲያዊ ለመባል ነፃና ፍትሐዊ መሆነ መረጋገጥ አለበት የሚባለው «ነፃ» የሚለው መስፈርት ተወዳዳሪዎች ወይም መራጩ ሕዝብ በሙሉ ነፃነት ያለምንም ፍረሐትና መሸማቀቅ የሚመረጡበት የሚወዳደሩበት ሁኔታ መኖሩን የሚያመለክት መሥፈርት ነበር፡፡ «ፍትሐዊ» የሚለው መሥፈርት ደግሞ ተወዳዳሪዎች በሙሉ መልዕክታቸውን ለማስተላለፍ የሚችሉበት እኩል የመወዳደሪያ ዕድል እንዳላቸውና የምርጫውም ተቋም የሚካሄድ መሆኑን ያመላክታል፡፡ ለዚህ «እኩለ የመወዳደሪያ ቦታ» መገኘት የነፃ ሚዲያ መኖር ወሳኝ ነው፡፡

የአገዛዝ ሥርዓቶች ከዴሞክራሲያዊ ሥርዓቶች የሚለዩበት አንድ ወሳኝ ጉዳየ ቢኖር የላቸው የቁጥጥር ፍቅር ነው፡፡ ሕዝቡን በተለያየ መንገድ ለመቆጣጠር ከሚፈጥሯቸው ተቋሞችና ከሚወስዷቸው እርምጃዎች በተጨማሪ ትልቁን ጉልበታቸውን የሚናየቀፉ

የማኅበረሰቡን አስተሳሰብ ለመቀጣጠር ነው። የአገዛዝ ሥርህቶች በነፃ የሚያስብ ሕዘብ ባሉበት ለመቆየት እነደማይችሉ ይውቃሉ ስለዚህም ሰው የሚያስበውን ለመቆጣጠር ወይም ለመወሰን ይጥራሉ። ይህን ለማድረግ የሚጠቀሙበት መሣሪያዎቸ ደግሞ ሚዲያው ነው። በዚህ ሚዲያ ውስጥ የሚቀርበውን ሃሣብ መቆጣጠር ካልቻልኩ በሚዲያ ላይ ከእነሱ ሃሣብ ሌላ ሌሎች ተወዳዳሪ አሳቦች ከቀረቡ የሕዝቡን ሃሣብ መቆጣጠር እንደማይችሉ ያውቃሉ። ስለዚህም ሚዲያውን በሞኖፖል መያዝ እንዳለባቸው እናምናለን። በእርግጥ ዘመኑ ተቀይሮ ዴሞክራሲያዊ ነኝ ማለት መንግሥት ቁጥጥሩን በቀጥታ ሳይሆን በተቻለ መጠን በማይታወቅና በተዘዋዋሪ መንገድ ለማድረግ ይጥራሉ።

የኢህአዴግ መንግሥት መጀመሪያ ሥልጣን ላይ ሲወጣ የዴሞክራሲያዊነትን ካባ ለመከናነብ የሞከረው ቅድመ ሕትመት ምርመራን (censorship) የሚከላክል የኘሬስ ሕግ ማውጣትና ሁሉንም ዓይነት የሕትመት ውጤቶች እንዲወጡ በመፍቀድ ነው። ይህ ህግ ከ80% በላይ የሚሆነው ሕዝብ በሚያምኑበት አገር ውስጥ ኢህአዴግ የወሰደው የተቀየረ የአደጋ ስሌት (calculated risk) ውጤት ነው። ይህን ማድረጉ ደሞክራሲያዊ አሰኝቶታል ግን ደግሞ የተወሰነ የሕዝብ ክፍል ብቻ (የተማረውና ከተሜው) የተለያዩ ሃሣቦችን የሚያገኝበትን ዕድል ፈጥሮ የኤለክትሮኒክ ሚዲያውን (ብዙኃኑ የሚሰማውን) ግን በሞኖፖል እንደያዘ ቀጥሏል። የኘሬስ ሕጉ ተቃውሞ እንዳይበዛበት አግዶታል ወይም አለዝቦታል። የኤለክትሮኒክ ሚዲያውን በሞኖፖል ይዞ ነፃ ሚዲያ አለ የሚልበት ማወናበጃ ግን ለረጅም ጊዜ ሊቀጥልበት እንደማይችል በመገንዘብ የ1992 ዓ.ም ምርጫ ሲቀርብ ይህንን የሚዲያ አካል ለግሉ ዘርፍ ለመፍቀድ የሚያስችል ሕግ አርቅቆ (በጣም ደካማና ቁጥጥር የበዛበት) ለምክር ቤት አፀደቀ። ይህ አዋጅ ግን በተግባር ለዚህ ምርጫ እንደማይደርሰ የታወቀ ነበር። ኢህአዴግ እንደ ማንኛ ውም የአገዛዝ ሥርዓት ይህንን የሚዲያ ክፍል ምን የህል እንደሚፈራው ያሳየው አዋጅ ከፀደቀም በኋላ ለአምስት ዓመታት ተግባራዊ አላደርግም ብሎ ይዞት ቁጭ ማለቱ ነበር። የ1997 ምርጫ እየተቃረበ ሲሄድና የዚህ ሚዲየ ሴክተር ጉዳይ ከምርጫው ዴሞከራሲያዊነት ጋር በጣም ሲያያዝ ጉዳዩን እንደገና አነቃነቀው። ነገር ግን ሆን ብሉ ለአዋጅ መተግበር ሌላ አጠቃለይ አዋጅ ያስፈልጋል በሚል አዲስ በፍፁም ከዚህ በፊት ከነበሩትም የኘሬስ አዋጆችም የከፋ አዋጅ አዘጋጅቶ «ለውይይት» አቀረበ። በዚህ ውይይት የአዲሱ ረቂቅ መጥፎነት ከሁሉም አንፃር ታቃዉሞ ሲቀርብበት ይህንን ዕድል በመጠቀም በዚህ ምርጫ መንግሥት ያለውን የኤሌክትሮኒክስ ሚዲያ ሞኖፖሊ ይዞ እንዲቆይ አደረገ። የ97 ምርጫ ዴሞክራሲያዊ እንዲሆን የሚያስፈልገውን የሚዲያ አጠቃቀም በሚመለከት ግን የግል አሌክትሮኒክ ሚዲያ ባይኖር የመንግሥትን ሚዲያ

ለሁሉም በእኩልንት በማስጠቀም ለመሸፈን ቃል ተገባ፡፡ በዚህም መሠረት በተወሰነ ቀመር ሁለም ድርጅቶች በተለይ ደግሞ ዋና ዋና የሚባሉት ተቃዋሚዋች ጠቀም ያለ የሚዲያ ሰህተት እንዲሰጣቸው ተደረገ፡፡ ከዚያም በተጨማሪ ግን ከመንግሥት ውጪ ያሉ ገለልተኛ ድርጅቶች ምርጫውን በሚለከት የማዚረጉ ክርክሮችን ካዘጋጁ እነዚህን ክርክሮች በቀጥታ በሬዲያና ቴለቪዥን ለማስተላለፈ ተስማማ፡፡ የመንግሥትን ሚዲያን ተቃዋሚዎች እንዲጠቀሙበት መፍቀድ ነፃና የግል የፎሌክትሮኒክ ሚደያ ከማኖሩ ይልቅ ለቁጥጥር ይመቻል፡፡ ሁለተኛ ፍትሐዊ ምርጫ አደረጋለሁ ያለ መንግሥት ሚዲያውን በሞኖፖል ይዞ የመንግሥት ሚዲያንም ለተቃዋሚውም ከልክሎ ሊሄድ አይችልም፡፡ ሰለዚህ በዚህ በኩል ብዙ ምርጫ አልነበረውም፡፡

ይሁንና ኢሕአዴግ በክርክሮቹ ላይ የመሳተፍ ግዴታ አልነበረበትም፡፡ በእነዚህ ክርክሮች ላይ ባለመሳተፉ ደግሞ የምርጫውን ዲሞክራሲያዊነት በቀጥታ ጥያቄ ውስጥ አይከተውም፡፡ ሰለዚህ ኢህአዴግ በእነዚህ ወሳኝ ክርክሮች ለሳተፍ ለምን ፈቀደ ለሚለው ጥያቄ ሰለራሱ የነበረው ወደ ትዕቢት የሚጠጋ በራስ መተማመን ነው የሚለው መልስ ለእውነቱ የሚጠጋ የመሰለኛል፡፡ ኢህአዴግና በእነዚህ ክርክሮች ለመሳተፍ መፍቀድ ብቻ ሳይሆን በተለይ በመጀመሪያዎቹ ጊዜያት ማሸነፉን አውቆ ለቡጢ እንደተዘጋጀ ቦክሰኛ የግጥሚያው ጊዜ አልደርሰ ብሎት ነበር፡፡ የመጀመሪያዎቹና በአዲስ አበባ ዩኒቨረስቲ የተዘጋጁት በትምህርት ፖሊሲ ዙሪያ የሚያጠነጥኑት ሦስት ተከታታይ ክርክሮች ቅንጅቱ ገና በምሥታ ላይ እያለ የአደረጉ ነበሩ፡፡ የክረክሩም ቀሪ የቀረበው በቅንጅቱ ውስጥ ላሉ ድርጅቶች ለየብቻ ነበር፡፡ ለምሳሌ ቀስተደመና ገና ሰላልተመሠረተ ጥሪ አልደረሰውም፡፡ ከቅንጅቱ ውስጥ ጥሪ የደረሳቸው ኢዴአፓ መድኅን እና መኢአድ ናቸው፡፡ በክርክሩም የተሳተፈው ኢዴአፖ መድኅን ነበር፡፡

ቅንጅቱ ከተመሠረተ በኋላ በሰፊ ዝግጅት ክረክሮች የተዘጋጁት በኢንተር አፍሪካ ግሩኘ በኩለ ነበር፡፡ ይህ ግሩኘ የከርክሩን ርዕሶች ቅደም ተከተል የሰዓት ክፍፍል ወዘተ በሚመለከት ተከራካሪ ድርጅቶችን ለውይይት ጋብዞ ከብዙ ውጣ ውረድ በኋላ ክርክሩ በሦስቱ ስብሰብ ድርጅቶች መካከል (ኢህአዴግ ሕብረት እና ቅንጅት) እንደሚሆንና እነዚህ ሦስት ድርጅቶች እኩል ጊዜ እንደሚኖራቸው በየክርክሩ ላይ ደግሞ አንድ ተጨማሪ ብቸኛ ድርጅት ክረክሩን እንደቀላለ (ከብቸኛ ድርጅቶቸ ተቃውሞ ቢቀርብም) ስምምነት ላይ ተደረሰ፡፡ ከዚህም በተጨማሪ እስከ ዘመቻው ማብቂያ ድረስ የሚቆይ በስድስት ርዕሶች ላይ ከርክሮች አንዲደረጉ ነገር ግን ወደፊት ተጨማሪ የስፈልጋል ብለው ተከራካሪዎች ከተስማሙ እንደሚደረግ ተስማማን፡፡ በዚህም መሠረት

የመጀመሪያው የመከራከሪያ ርዕስ በገጠር ልማትና የመሬት ይዞታ ጉዳይ ለይ እንዲሆን ቀን ተቆረጠለት፡፡

በቅንጅቱ በኵል እነዚህን ክርክሮች በሚመለከት በሥራ አስፈፃሚው ስብሰባ ላይ ሰፊ ውይይት ከተደረገ በኂላ ይህንን መድረክ በደንብ መጠቀም እንደሚገባ በቂ ዝግጅትም መደረግ እንዳለት ከሁሉም በላይ ደግሞ እነዚህ ክርክሮች ቅንጅቱ በተለያዩ የፖሊሲ ጉዳዩች ላይ ያለውን አቋም በደንብ የሚያንፀባርቅበት መድረክ ብቻ ሳይሆን ከሌሎቹ የተሻሉ ስዎች (በእውቀት በችሎታ በረጋ መንፈስ ወዘተ) እንዳሉት የሚያሳይበት ወሳኝ መድረክ እንደሚሆን ግንዜቤ ላይ ደረሰን፡፡ በአፈፃፀም ደረጃ ግን በየድርጅቱ ያሉትን የሰው ኃይል በምን በምን ርዕስ ላይ የተሻለ ብቃት እንዳላቸውና የመከራከር ችሎታንም ከግምት አስገብተው ሁሉም ድርጅቶች ያላቸውን የሰው ዝርዝር እንደያዘጋጁ በዚህ ላይ በመመሥረት ለሁሉም ክርክሮች የሚቀርቡት ሰዎች ተመርጠው በሠራ አአስፈፃሚው እንደፀድቁ እንዲያደርጉ ጉዳዩ ለሚመለከታቸው የምርጫ ዘመቻና የሕዝብ ግንኙነት ኮሚነ ስብሰባዎች (እኔና ልደቱ) እንዲያቀርቡ ተወስኖ ተለየየን፡፡

ይህ አጋጣሚ እኔና ልደቱን በሥራ ለመጀመሪያ ጊዜ ያገናኘን ነበር፡፡ ከዘሪ በፊት በስብሰባዎች ላይ ከምንገኘው በቀር አብረን ለመሥራት እድል እጋጥሞን እያውቅም፡፡ ከየድርጅቱ የመጣውን የስም ዝርዝር አይቼ ለስድስትም ክርክሮች የሚሆኑ በቂ ሰዎች እንዳሉን እምነት ነበረኝ፡፡ ለእኔ ዋናው ጥያቄ ስዎቹን በምን መልክ እናቀናብራቸው የሚለው ነበር፡፡ ለክረክሩ ግበዓት የሚሆኑ ጽሁፎችና ጥናቶች ሁሉም ለተከራካሪዎች የመስጠት ኃላፊነት የለበት ቢሆንም በክርክሩ ላይ ለማቀርበው ጽሁፍ ለክርክሩ ሰልት ወዘተ ከራንሪዎች ራሳቸው ኃላፊነት መወሰድ አለባቸው የሚለ እምነት ነበረኝ፡፡ ይህ እንዲሆን የሚቀርበት ሁለት ተከራካሪዎች ቢያንስ እንዱ በጉደዩ ላይ ጠለቅ ያለ እውቀት ያለው በበቂ የልተዘጋጀበት ቀያቂ እንከን ቢነሳ ባለው እወቀት ላይ ተመስረቶ አመርቂ መልስ መሰጠት የሚል መሆን አለበት የሚል እምነት ነበረኝ፡፡ ከዚህ በተጨማሪ በቅንጅቱ ውስጥ ያሉት ድርጅቶች በሙሉ ብዙ ስዎች ማቅረብ እስከቻለ ድረስ በእኩልነት የመሳተፍ እድል ሊኖራቸው ይገባል ይህ ደገሞ ውስጣችንን ለማጠናከር ይረዳል ብዬ እስቤያለሁ፡፡ ከዚህ ሁሉ በተጨማሪ ግን በየክርክሩ የሚቀርቡት ሰዎች የተለያዩ መሆናቸው ያንን የተለየ (particular) ክርክር ከማሸነፍ አኳያ እጅግ የላቀ ጥቅም አለው ብዬ አምን ነበር፡፡ ይኸውም በመራጩ ጭንቀላት ውስጥ ይህ ድርጅት ብዙ ብቃት ያላቸው ሰዎች አሉት ቢያሸንፍ አገር በተለሻለ ሁኔታ ለማስተዳደር ይችላል የሚል እምነት (confidence) እንዲያድርብት ያደርጋል ይህ ደግሞ በምርጫ ወቅት ትልቅ ጉዳይ ነው የሚል አመለካከት ነበረኝ፡፡ ከእነዝህ ሁሉ እምነቶች በመነሳት

በእኔ እምነት የተመጣጠነ የምለውን የስድስት ተከራካሪዎች ጥምረት አዘጋጀ፡፡ ይህንን ሳደረግ ግን ከቀረቡት ዝርዝር ስዎች ውስጥ የማላውቃቸው ሲኖሩ በድርጅቱ ውስጥ ያሉ የሚያውቋቸውን ሰዎች እየጠየቅሁ ስለብቃታቸው ማረጋገጫ ለማግኘት ብዙ ስዎች የመከሩበት ነበር ማለት ይችላል፡፡

በጉደዩ ላይ ለመነጋገር ከልደቱ ጋር በመጀመሪያ የተገናኘን ጊዜ እኔ ያለኝን ሃሣብ ገለፅኩለት፡፡ ልደቱ ጉዳዩን ያየበት መነፅር እኔ ካየሁበት በጣም የተለየ ነበር፡1 ለእሱ ክርክሩ ለማሸነፍ ወሳኝ ጉዳየ የመናገር ችሎታ ነበር፡፡ በእሱ እምነት በክርክሩ ላይ ሕዝብ የሚየየው በአብዛኛው የሚቀርበውን ቁም ነገር ሳይሆን አቀራራብና የማሳመን ችሎታን ነው፡፡ ከዚህም በላይ እነዚህ ክርክሮች በጣም ወሳኝ በመሆናቸው ከየድርጅቱ ለማስተካከል የሚያደርገው ሙከራ ክርክርን ለማሸነፍ ያለንን ዕድል ያጠበዋል፡፡ ሰለዚህ ማድረግ ያለብን ጥቂት ኅበዝ የምንላቸውን ተከራካሪዎች አዘጋጅተን ሌሎቹ ባለሙያዎች ለእነዚህ ተከራካሪዎች ግብዓት የሚሆን ፍሬ ነገር እንዲዘጋጅ ማድረግ ነው፡፡ እንዲያውም በእሱ እምነት በሁሉም ክርክሮች ላይ እርሱ ወይ እኔ መገኘት አለብን፡፡ ይህ የልደቱ አቀራረብ እኔን በጣም ነበር ያስደነቀኝ፡፡ በተለያዩ የፖሊሲ ጉዳዮች ላይ በሚደረግ ክርክር እንደ ቅንጅት ያሉ ብዙ የተማሩና በሙያቸውም ዙሪያ ብዙ የተከራከሩ ሰዎች ባሉበት ድርጅት «የተሸልኩ ተከራካሪ አኔ ነኝ» ብሎ ማመኑ ብቻ ሳይሆን ይህን እምነቱን ይዞ ለሥራ አስፈፃማው ለማቀረብ መድፈሩ በፍፁም የጤንነት አልነበረም፡፡ ስለራሱ ያለውም ትልቅ ግምት በጣም ነበር የገረመኝና ለመጀመሪያ ጊዜ ይህ ልጅ ያለው ጥልቅ ምኞት (ambition) ካለው እውነተኛ አቅም ጋር የተመጣጠነ ነው ወይ?» የሚል ጥያቄ አደረብኝ፡፡ በኋላ በክርክሩ ላይ የተሳተፉትን ብዙ ስዎች እያንዳንዳቸውን እያነሳን ሰንመዝን ሁሉንም ለማለት ይቻላል በክርክር ኢህአዴግን እይመጥኑም ለስላሶች ናቸው ዝግ ብለው ሰለሚናገሩ ጊዜውን በአግባቡ አይጠቀሙም ብልጥነት (ኢህአዴጎች የተንኑበት) ይጎድላቸዋል ወዘተ የሚል በእኔ እምነት በሌላ ሳይሆን ቅንጅት ክርክርን እንዲያሸንፍ ከመፈለግ የመጡ ጥርጣሬዎችን ያነሰ ነበር፡፡ በከርክሩ ርዕስ ላይ በእኛ ስዎች ላይ ቅዋሜውን የሚያቀርበው ሙያዊ ብቃታቸውን በመጠራጠር አልነበረም፡፡

ልደቱ በዚህ ጉዳይ ላይ የነበረው አቋም በጣም ጠንካራ ስለነበረ በስም ዝርዝሩ ላይ ማስማማት አልቻልንም፡፡ የበለጠ ብናስብበት ይሻላል እስከዚያው ግን የመጀመሪያው ክርክር ጊዜ ምጣም እየተቃረበ ስለሆነ እሱን እንወሰን በሚል ተወያይተን ለግብርናው ዘርፍ ከርክር እኔንና አቶ እክሉ ግርሬን ለማቅረብ ተስማማን፡፡ ይህንን ለሥራ አስፈፃሚው አቅርበን ፀደቀልን፡፡ ሆኖም አቶ አክሉ መሳተፍ እነደማይችል ስላሳወቀ በቦታው ተተኩ ሰው ስንፈልግ ቆይተን በመጨረሻም ዶ/ር ሙሉዓለምን ከእኔ ጋር

እንድትጨመር ተደረገ። በሌላ ቀን የተቀረውን ዝርዝር እንደገና ተወያይተን ሙሉ ስምምነትም ባይኖረንም ከሁሉም ድርጅቶች ስፋት የተውጣጣ ዝርዝር ለሥራ አስፈፃሚው ቀረበ። ሥራ አስፈፃሚውም በጉዳዩ ላይ በሰፊው ተወያይቶበት የሚጨምረውን ጨምሮና የሚቀንሰውን ቀንሶ የመጨረሻ የተባለ እንድ ዝርዝር ተዘጋጀ። ይህ በመጀመሪያ የፀደቀው ዝርዝር ማንማም ሰው ከአንድ በላይ የማይሳተፍበት ሁለም ድርጅቶች የተወከሉበት ነበር።

ከመጀመሪያው ክርክር በኋላ በኢህአዴግ በኩል መጀመረያ የተስማማንበት ስድስቱ ርዕሶችና የጊዜ ስሌዳ ክርክሮች በኋላ በሚደረጉ ውይይቶች የሚሻሻሉና የሚቀየሩ እንጂ እንዳለቀለት ተደርጎ መውሰድ አይቻልም በሚል በየስብሰባው በሚቀርቡ አዳዲስ ቅድመ ሁኔታዎችና ርዕሶች ምክንያት የመጀመሪያውን ኘሮግራም መከተል አልተቻለም። ለመሳለ ለምርጫው ደሞከራሲያዊነት አስፈላጊ ጉደዩች (necessary condition) በማለው ላይ ሊደረግ የነበረው ክርክር ኢህአዴግ እንዳውም አስፈላጊ አይደለም በዚህ ላይ የምከራከረው ነገር የለም ከፈለጋችሁ እናንተ አከራከሩ በሚል በጠቅላለ ከክርክሩ አወጣው። ይህ ደግሞ ለተቃዋሚዎች በጣም አሰፈላጊ ርዕስ ነበር። እንዲያውም ከምንም በፊት በመጀመሪያ መወያየት ያለብን በዚህ ጉዳይ ነው የሚል ጠንካራ ተቃውሞ አቅርበው ነበር። በመጨረሻ ከምርጫው ጋር በቀጥታ ሳይያያዝና በዚያ ብቻ ሳይታጠር በዴሞክራሲ ጉዳይ ላይ አጠቃላይ ውይይት አንዲደረግበት ተወሰነ። በአጠቃላይ ግን ይህ የሚቀጥለውን የክርክር ርዕስ ካለፈው ክርክር ግምገማ በኋላ የመወሰኑ ጉዳይ አጠቃላይ ዝግጅታችንን አናጋው። ለክርክሩ ቀደም ብሎ መዘጋጀትና ተከራካሪዎችን መወሰን አልተቻለም። ስለዚህም የመጀመርሪያውን ዝርዝር እንደ አቅጣጫ ጠቋሚ ብቻ በመጠቀም በየሳምንቱ ርዕስ ከታወቀ በኋላ በሚደረግ የሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ ተከራካሪዎችን መወሰን ተጀመረ።

የመጀሪያው ክርክር ላይ በእኛ በኩል በጣም በጥንቃቄና በስፋት መዘጋጀት ጀመርን። የግብርና ኢኮኖሚ ባለሙያ የሆኑ አባሎቻችንን ደጋፊዎቻችንን በግብርና ዙሪያ የሚነሱ ጥያቄዎችን በሙሉ እንዲዘረዝሩልን ካደረግን በኋላ ከእነዚህ ውስጥ ከፍተኛ ጥያቄዎችን በሙሉ አንዲዘረዝሩልን ካደረግን በኋላ ከእነዚህ ውስጥ ከፍተኛ ትኩረት ያሻቸዋል የምንላቸውን ለመግቢያ በተወሰነልን በ20 ደቂቅ ውስጥ ሊቀርብ የሚችል አጭር ጽሑፍ እንዲዘጋጅ አደረግን። ለክርክሩ ሊቀርብ የሚችል አጭር ጽሑፍ አንዲዘጋጅ አደረግን። ለክርክሩ አቀራረብ ይመቻል ብዬ የወሰነኩት በዘርፉ ላይ (በእያንዳንዱ አትኩሮት ያስፈልጋቸዋል ባልናቸው ጥያቄዎች ዙሪያ) ኢህአዴግ ተገኘ የሚለውን ግኝት ማቅረብ፣ይህን ግኝት ጥያቄ ውስጥ የሚከት የራሱን የመንግሥትን አሃዝ ጠቅሶ ግኝቱን

መሠረት ማሳጣት፣ ከዚያ በኋላ ሊገኝ የሚችለውን (በአማራጭ ፖሊሲ ይገኛል ብለን የምንገምተውን) ማስቀመጥና ከዚያም ይህን የተሻለ ውጤት ለማስገኘት ቅንጅት የሚከተላቸውን ፖሊሲዎች በሚዘረዝር አራት ክፍል ተቀምሮ እንዲዘጋጅ ነበር፡፡ ከዚያ ውጪ በኢህአዴግ ሊነሱ የሚችሉ መቃወሚያዎችን፣ ከጥያቄ አቅራቢዎች ሊነሱ የሚችሉ ጥያቄዎችን በመገመት ለእነሱ የቅጅቱ መልስ ምን መሆን እንዳለበት በዝርዝር ሄድንበት፡፡ በመጨረሻም በክርክሩ ኘሮግራም መሠረት የሚደርሰንን የ15 ደቂቃ የመዝጊያ ንግግር በሚመለከት በዚያን ቀን የኢትዮጵያ ሕዝብ እንዲሰማ የምንፈልገው ምንድን ነው? የሚለውን ጥያቄ የሚመልስ ንግግር በጽሑፍ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነበር፡፡ ምናልባትም በተለይ እኛ የመዝጊያ ንግግሩን በመጨረሻ የምናቀርብ ከሆነ በሕዝቡ ጭንቅላት ውስጥ የሚቀየው እሱ እንደሆነ በመገመት በክርክር ጭብጥ ላይ በመመሥረት በተለይ ሕዝቡ ለምርጫው እዲዘጋጅና እንዲመዘገብ የሚገፋፋ ንግግር አዘጋጀሁ፡፡ ኢህአደግ ለክርክር ከሚቀርቡት ርዕሶች በሙሉ ማሸነፉን እርግጠኛ የሚሆንበተ ርዕስ ቢኖር ይህ የግብርና ፖሊሲ ጉዳይ እንደሚሆን (የኢኮኖሚ ስትራቴጂው መሠረት በመሆኑ፣ ለገበሬው ነው የቆምነው ብለው ከልብ ስለሚያምኑ... ወዘተ) እርግጠኛ ነበርኩ፡፡ በተለይ የመሬት ፖሊሲ ጉዳይ ወሳኝ የመከራከሪያ ነጥብ እንደሚያደርጉት አምኛለሁ፡፡ መሰብሰቢያ አዳራሹ ስንገባ የተናጋሪዎች ቅደም ተከተል ስመለከት ኢህአዴግ በመግቢያውም በመዝጊያውም የመጨረሻ ተናጋሪ መሆኑን ያሳያል፡፡ በአንፃሩ እኛ በመግቢያው የመጀመሪያው አቅራቢዎች ሆነን እንደማይችልና በመግቢያው ላይ ጀማሪ ሆንን መዝጊያውም ላይ መጨረሻ መሆን አለብን የሚል ሃሳብ አቀረብኩ፡፡ የኢህአዴግ ተከራካሪዎች በመዝጊያው ላይ እኛ የመጨረሻ ተናጋሪ እንድንሆን ተስማሙ፡፡ በዚህ መሠረት ኘሮግራሙ ተስተካክሎ ክርክሩ ተጀመረ፡፡ ይህ በመዝጊያው መጨረሻ የመሆን ሃሳብን ባቀረብኩበት ቀን ሌሎቹ ድርጅቶች ከቁም ነገረ አልወሰዱትም ነበር፡፡ ለዚህም ነው ያለብዙ ማቅማማት የእኔን ጥያቄ የተቀበሉት፡፡ ከዚያ ከመጀመሪያ ክርክር በኋላ ግን የመግቢያና የመዝጊያ ንግግር ተራ ነገር በእኛና በኢህአደግ በኩል አከራካሪ ጉዳይ ሆኖ ነበር፡፡[44] በመጨረሻው ላይ ሁሉም ተራ በዙር እንዲሆን ስምምነተ ተደረሶ በዚያ መሠረት እስከ ክርክሮች ማብቂያ ድርስ ዘለቀ፡፡ በብዙ መልኩ የመጀመሪያ ክርክር ከፍተኛ ፋይዳ ነበረው፡፡ በመጀመሪያ ክርክሩን በቁም ነገር መውሰድ ተገቢ አንደሆነ ለሁሉም ድርጅቶች በተለይ ለኢህአዴግ ጥሩ የማስጠንቀቂያ ደውል ነበር፡፡ ለተመልካችም ሕዝብ የክርክሩን ደረጃ ከፍ አድርጎ እንዲያየው አድርጎታል፡፡ ከአቀራረብ

[44] በሕብረት በኩል በክርክሩ ዙሪያ በተለየ ስልታዊ ጉዳዮች ላይ ብዙ ፍላጎት አያሳዮም ነበር፡፡ ለእኔ ሕብረቱን በሚመለከት በክትክሩ ዙሪያ ሁሌም የማገመኝ ለክርክሩ የነበራቸው በጣም ትንህ ዝግጅት ነበር፡፡ የሚያቀርቧቸው ሰዎች ሁሌም አደ ዓይነት ከመሆናቸውም በተጨማሪ በማስታወሻ ደብተር ላይ ከተጻጥቂት ነጥቦች በቀር ምንም ትኩረት የሰጠብት አይመስልም ነበር፡፡ ሳይሆን አሱ አስገኘሁ የሚላቸውን ውጤቶች በቁጥር እያሳዮ ጥያቄ ውስጥ መከተት የሚችሉ ተቃዎሚዎች እንዳሉ፣ለ እንደወትሮወ «በአያውቁም» ንቀት ሊያልፈው እንደማይችል ታይቷል፡፡

ዘይቤ (Style) በላይ ክርክሮች በቁምነገር ላይ ሲያተኩሩ ብዙ ትምህርት ሊገኝባቸው እንደሚችል፣ በዚህ መርጫ ከኢህአዴግ ትከሻ ለትከሻ በእኩልነት ቆመው በፍሬ ነገር ብቻ ከብዙ ቦታ እንደሰማሁት ማነበረሰቡ በክርክሮቹ ላይ ከፍተኛ ትኩረት መስጠት የጀመረና የተከታታዩም ብዛት (በሬዲዮና በቴሌቪዥን) በጣም የጨመረው ከዚህ ክርክር በኋላ እንደነበር ነው። ከስብሰባው ስንወጣ ያገኙን የክርክሩ አዘጋጅ ክርክሮቹ በዚሁ ከቀጠሉ የኢትዮጵያን ፖለቲካ ወሳኝ በሆነ መልኩ ይቀይራሉ ነበር ያሉት። ይህ ክርክር በቅንጅቱ ውስጥም የጥሩ ጅምር ስሜት ፈጥሯል። በዚህ ክርክር በፍፁም ያልተደሰቱ ቢኖሩ ኢህአዴግና ደጋፊዎቹ ብቻ ነበሩ። ከዚህ ክርክር በኋላ የቀረበልን «የእንደገና እንከራከር» ጥያቄ ለእኔ ይህንን አስረግጦልኛል።

ይህ ክርክር በተደረገ በጥቂት ቀናት ውስጥ እንደ ወትሯችን ከበረከት ጋር ተገናኝተን ነበር። ሙሉ ለመሉ እርግጠኛ አይደለሁም እንጂ ይህ ቀጠሮ በበረከት ጥያቄ መሰረት የተደረገ ይመስለኛል። እንደተገናኘን በተለምዶው ቀልድ «የመሬትን ጥያቄ ሸውዳችሁ አለፋችሁት አይደለም» በሚል የሰላምታ መግቢያ ንግግሬን ስጀምር፣ በረከት በከረረ መልኩ ይህ ውይይት ቢደገምና ለብዙ ሕዝብ በሚደርስ መልኩ ማታ ማታ ከዜና በኋላ (prime time) ቢተላለፍ ጥያቄውን ለማጥራት ይጠቅማል ብሉ እንደማያስብ ገለፀልኝ። እኔመ በመንመ ርዕስ በየትም ቦታ ለመከራከር ፈቀደኛ እንደሆንን ገልጨለት ግን ምን እንዳሰበ ጠየቅሁት። እሱም በኢህአደግና በቅንድት ብቻ የሚደግ ሁለት ሁለት ሰዎች የሚሳተፉበት፣ በስቱዲዮ ላይ የሚቀረፅ ክርክር ሆኖ በጉዳዩ ላይ በደንብ ያሰቡበትና የሚያወቁ ሰዎች የሚሳፈፉበት እንደውም በሱ ግምት በእኛ በኩል እኔና አቶ ደሳለኝ ራህመቶ ብንገኝበት «ምሁራዊ ይዘቱን» ጥሩ ይሆናል ብሎ እንደሚያስብ ገለፀልኝ። እኔም ደሳለኝ የቅንጅት አባል እንዳልሆነ በክርክሩ ቅንጅቱ የሚበጀውን ሰው እንደሚያሳልፍ ተናግሬ በተራዬ ደግሞ በኢህአዴግ በኩለ እሱና አቶ መለስ ቢወክሉ ጥሩ እንደሚመስለኝ ገለፅኩለት። በዚህን ጊዜ እሺመ እምቢም ሳይል የሰጠኝ መልስ ምናልባት ሃሳቡ ራሱ የመጣው ከአቶ መለስ ይሆን እንዴ? የሚል ጥርጣሬ እንዲያድርብኝ አደረገኝ። አቶ መለስን የሚያቀርቡ ከሆነ ለቅንጅት ጥሩ አጋጣሚ እንደሚሆን ገመትኩ። ክርክሩ በቀጥታ ሰርጭት የሚተላለፍ ከሆነ በእኛ በኩል የምንሳተፍ እንደሚመስኝ ለማንኛውም ድርጅቱን ጠይቄ መልሱን እንደምሰጠው ገልጨለት በጥቂት ቀናት ውስጥ ለመልሱ ልደውልለት ሰብማምተን ተለያየን።

ጉዳዩን ለሥራ አስፈፃሚ አቅርቤ በሰፊው ከተወያየንበት በኋላ በመርህ ደረጃ ክርክሩን እንደምንቀበለ ግን የመጨረሻ ውሳኔ ከመስጠታችን በፊት የክርክር አቀማመጥ ላይ በዝርዝር መስማማት አንደሚያስፈልግ፣ ከእነዚህ ወስጥመ ዋነኛው በቀጥታ ስርጭት

መተሳለፊ እንደሆነ በመግለፅ በዘህ መመሪያ መሠረት በዝረዝሩ እንድንደራደር እኔና ልደቱ ተወከልን፡፡ የህንኑ ለአቶ በረከት ነግሬው በዝርዝሩ ላይ ለመነጋገር ማስታወቂያ በሚገኘው በአቶ በረከት ቢሮ ተቃጥረን በቀጠሮ መሠረት እኔና ለደቱ ሄድን፡፡ እዚህ ቀጠሮ ላይ በአብዛኛው በፎርማቱ ተወያይተን ተስማማን የቀረው የቀጥታ ሥርጭርቱ ጉዳይ ነበር፡፡ በዚህ ላይ በረከት ብዙ ሕዝብ እንመለከተው ስለሚፈልግ ማታ መተላለፍ የችላል ብሉ እንደሚያስብ፣ሥርጭቱ እንደሚተላለፍ አስቀድሞ ለሕዝብ ተገልፆ፣ በእና በኩል የቆረጣለ የሚል ፍራቻ ካለን ለክ አንደተጠዳ የሙሉ ካሴቱን ቅጂ ይዘን አንደምንሄድና እሱ ማረጋገጫ አንደሚንልን ገለፀልን፡፡ ከዚህ ውጭ ግን ቅዳሜና እሁድ ቀን ካልሆነ በቀጥታ ለማስተላለፍ እንደማይቻል፣ በዚያ ቀን ደግሞ መሆኑ ይጠቅማለ ብሎ እንደማየገመት ነገረን፡፡ በዚህ ከተስማማን ግን ሁለታችን በጋራ ይህንን ክርክር በሚመለከት የጋራ ጋዜጣዊ መግለጫ (ስምምነታችንን የሚገልፅ) ሰጠቱ በሕዝቡ በኩል በጉጉት እንዲጠበቅ አንደሚያደርገውና ክርክሩም ያለምንም መቆራረጥ መቅረቡን አንደሚያረጋግጥ በዚህ መግለፅ አንድንስማማ በአጽንዖት ጠየቀን፡፡[45] ከቀጥታ ሥርጭት ውጩ በምንም ግይነት መሳተፍ የለብንም ብለው ወሰኑ፡፡ እውነት ለመናገር በዚህ ውሳኔ ፍፁም ደስተኛ አልነበርቡም፡፡ ግን ይህ የድርጅት ውሳኔ እስከሆነ ድረስ ምንም ማድረግ ስለሣይቻል መልሱን ለአቶ በረከት አስታለቅሁት፡፡ አቶ በረከትመ በውሳኔው ደስተኛ አልነበረም፡፡ በእሱም በኩል መክንያቱን በውል ባይገባኝም ቀጥታ ስርጭት ሊያደርገው አልቻለም፡፡ ግን ማናችንም ምንም ማድረግ የማንችለው ጉዳይ ስለሆነ ነገሩ በዚሁ ተቋጨ፡፡ አኔ ውስጥ ግን በአገሪቱ የፖለቲካ ኃይሉች ዘንድ ያለው የእርስ በእርስ ጥረጣሬና አለመተማመን ምን ያህል ሥር የሰደደ እንደሆነና ቀስ በቀስ መተማመን የሚፈጠርበት መንገድ ካለተፈጠረ ውጤቱ አደገኛ ሊሆን አንደሚችል ተረደሁ፡፡ ምንም እንኳን በዘህ ጉዳይ ላይ ትሬታ ቢያድርበትም የጀመርነው መቀራረብ መቀጠል አንዳለበት ስላመንኩ በሁለታችን መሐከል የነበረው ግንኙነት በነበረበት ሁኔታ አንዲቀጥልና በዚህም መቀራረብ እያደር በድርጅቶቹም መካከል የተሻለ መተማመን መፍጠር እንዲችል እስከ ምርጫው ዕለት ድረስና ከዘያመ በኋላ በበኩሌ ጥሬአለሁ፡፡ በኋላ እንደምናየው ግን ከምርጫው በኋላ የህን መቀራረብ መቀጠለ በፍፁም እልተቻለም፡፡

ከገጠር ልማት ክርክሩ በኋላ በቅንጅቱና በአህአደግ በኩለ ለብቻ ሊደረግ የነበረው ክርክር ከፈረሰ በኋላ ኢህአዴግ በክርክሮቹ ላይ እያደር የጠነከረ አቋም እየያዘ መጣ፡፡ የክርክር ሠዕስን በተመለከተ በፊት ከተሰማማንባቸ የተለዩ አዳዲስ ሃሳቦች፣ ከዚያም አልፎ ርዕሱ

[45] ልደቱና አቶ በረከት ከዚህ ቀደም በደንብ እንደሚተዋወቁ ያለቅሁት ያን ዕለት ነበር፡፡ ኢህአዴግ ላሊበላን ሲቆጣጠር ልደቱ የሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት ተማሪ አንደ ነበር ታጋዮቹ (እነበረከት) ሕዝብ ሰብስበው ሲያስተምሩ እዚያ እንደሚተዋወቁ ነገረኝ፡፡ ምናልባት ሁላችንም በተለያየ መንግድ ስለምንተዋወቅ ነው መስለኝ ውይይቱ ጨዋታ የተቀላቀለበትና በቀና መንፈስ የተካሄደ ነበር፡፡

በዝርዝር የሚያተኩርባቸው ነጥቦች ላይ ጭምር የተሰናዳ አቋም በአቶ በረከት በኩል እየመጣ ከየክርክሩ በኋላ ኢንተር አፍሪካ ግሩፕ የሚዘጋጀው የጦፈሌላ የጓደ ክርክር ተጀመረ:: በአነኝህ «ክርክሮች» ግን ኢህአዴግ የማይሸነፍበት እጅ ነበረው::

ይህም እጁ በክረክሩ እለሳተፈመ የለት መብቱ ነበር:: በአንድ ጥያቄ ላይ አቶ በረከት ሃሳብ አቅርቦ ሌሉቻችን ዝርዝር መክንያቶቻችንን እያቀረብን ከፍተሐዊ አካሄድ አንፃር ለምን ልክ እንደሆነ ብናስረዳም በመጨረሻመ አቶ በረከት« ደህና በዚህ ካልተስማማችሁ እዚያ ክርክር ላይ እኛ ማለትመ ኢህአዴግ አንገኝም እናንተ እርስ በእርሳችሁ ተከራከሩ፣ እንዳያውም ጥሩ ነው ሕዝቡም በእናንተ መሐከል ያለውን ልዩነት ለማወቅ ይጠቅመዋል» ማለት ብቻ ይበቃው ነበር:: ሳንወድ በግዳችን እኛ ሆንን አዘጋጆቹ ኢህአዴግ ከሌለበት ክርክሩ ብዙ ፋይዳ እንዳለለው ሰምናውቅ የቀጠየቁትን ማሻሻይዎች መቀበል ነበረብን:: በዚ መሠረትም ነበር በመጀመሪያ ከሌሎች ጉዳዮች በተጨማሪ በክርክሩ ላየ ጭብጨባ ስለበዛ በቦታው የሚገሳው ሰው የቀነስ የሚለ ሃሳብ የቀረበው:: በዚህ ጉዳይ ላይ ስምመነት ሲደረስ ግን የማቀጥለው ክርክር ጉዳይ የተወሰነ ስለነበር ጥረው እንደ ጠድሞው ለታደሚዎች ክርክር ጉዳይ የተወሰነ ስለነበር ጥሪው እንደ ቀድሞው ለታዳሚዎች ተለኮ ነበር:: በቀድሞው ኘሮግራመ መሠረት ለተከራካሪ ድርጅቶች ለእያንዳንዳቸው ከሚደርሰው ሃምሳ መግቢያ ናርድ ውጪ ኢንተር አፍሪካ ግሩፕ የሚልክላቸው በጣም ብዙ ግለሰቦችና የሲቪክ ማኀበረሰብ ድርጅቶች ነበሩ:: እነዚህ ሁለ ካርዳቸውን ይዘው ክርክሩን ለመከታተል ኢሲኤ አዳራሽ ሲሄድ በሩ ተዘግቶ መግሳት እንደማይችሉ ተነገራቸዋ::

በዚህ በከተሞች ጉዳይ ላይ ሊደረግ በነበረ ክርክር ላይ እኛን ወክለው የሚከራከሩት ዶ/ር በፍቃዱ አና ልደቱ አዳራሽ ሲደርሱ በብዙ መቶዎች የሚቆጠር ሕዝብ በሩ ላይ ቆሞ ከጠባቂዎች ጋር ክፋኛ ሲጨቃጨቅ ያገኛሉ:: አዘጋጆቹ በስምመነቱ መሠረት ካርዱ እደቸው ላይ የሚገኙ ሰዎች ስበሰባው ባታ ድረስ እንዳይመጡ ያስተላለፉት ምንም መልዓክት አልነበረም:: ለእኛ ተከራካሪዎች ይህን ሁሉ ሕዝብ ጥሶ መግባት በአውነቱ አሳፋሪ ነበር:: ለጊዜው ሊሰጡ የቻሉት መልስ ከውሰጥ ገብተን አዘጋጆቹን አነጋግረንና አግባብተን የምትገቡበትን መንግድ እናመቻቻለን የሚል ነበር:: በዚህም መሠረት ውስጥ ሲገቡ አዘጋጆች ጋር በበቂ ውይይት ሳይደረግ (ለምን እንደሆነ አላውቅም) የስብሰባው ሂደት በቀጥታ መተላለፍ ጀመረ:: በዚህን ጊዜ የእኛ ተከራካሪዎች በቸ ሳይሆኑ ሌሎቹም ተቃዋሚዎች በአዘጋጆች ጥፋት ስለ0ነ የመቁት ለዛሬ ገብተው (ምንም እንዳያጨበጭቡ ተነግሯቸው) ይከታተሉ፣ ከአሁን በኋላ የሚደረጉ ክርክሮች ግን በስምምነቱ መሠረት ጥረው ለሚላክላቸው ጥቂት ሰዎች ብቻ ይድረስ የሚል ጥያቄ

አቀረቡ፡፡ ይህ ግን በአዘጋጆቹም ሆነ በኢህአዲግ በኩል ተቀባይነት አላገኘም፡፡ ክርክሩን ለማስጠለ ሙከራ ሲደረግ ልደቱ ያንን ሁሉ ሕዝብ ረግጠን ገብተን እዚህ ክርክር ውስጥ መሳተፍ አንችልም ብሎ ሁለቱም ተከራካሪዎቻችን መድረኩ ጥለው ወጡ፡፡ በዚህን ጊዜ ዳ/ር በየነ ክፉኛ በመናደድ ክርክሩ መቀጠለ ነበረበት ብሎ ነገረ ግን በማይገባ ምክንያት (ክርክሩን ያለ ቅንጅት መቀጠል ይችሉ ነበር፣ በኋላም የሆነው ይኸው ነው) እኛም መቀጠለ አነችልም ብሉ ውይይቱ ፈረሰ፡፡ ከዚህ ክርክር መፍረስ በኋላ በነበረወ የከርክር ግምገማ ውይይት ነበር ቅንጅቱ እንዲቀጥር አቶ በረከትና ዳ/ር በየነ በጋራ ሆነው በሚቀጥለው ውይይት ቅንጅት አንዳይሳተፍ ቅጣት እንዲጣልበት ያደረጉት፡፡[46]

የክርክቹ ፎርማቶች ቢቀየሩም፣ የክርሮቹ ርዕሶች ቢሻሻሉም፣ በእነዚህ ክርክሮች ኢህአዴግ በፍፁም ለመጠቀም አልቻለም፡፡ ወደኋላ ተመልሼ ሳየው ከአጠቃላይ የምጫው ሂደት አንፃር ሲመዘን በእንዚህ ክርክሮች ኢህአዴግ ሊያሸንፍ የሚችልባቸው ምንም መንገዳች አልነበሩም፡፡ በአንድ ክርክር ላይ የተሻለ ነጥብ ሊየመጣ ይችላ ይሆናል፡፡ ግን በጥቅሉ ተቃዋሚዎች የማይሸነፋበት ሁኔታ (no lose situation) ነበር፡፡ በመጀመሪያ ኢህአዴግ ያሉትን ትላልቅ ካድሬዎችና ሚኒስትሮች ስለሆኑ ብቻ ከተቃዋሚዎች የተሻሉ እንደሆኑ ይጠቅቃል፡፡ ስለዚህም የተሻሉ ሆነው ቢገኙ በጣም የሚያስደንቅ አይሆንም፡፡ ከተቃዋሚዎች የሚጠበቀው ግፋ ቢለ በጣም አለማበላሸት ነበር፡፡ ስለዚህም በክርክሩ ጭብጥ ላይ የኢህአዴግ ሚኒስትሮች የተሻሉ ቢመስሉ እንኳን በአጠቃላይ መርጫውን በመመልከት ተቃዋሚዎች «ለክብራቸው ማስጠበቂያ» (respectable) የሚሆን ብቃት ካሳዩ ይበቃቸዋል፡፡ በክርክሮቹ ጭብጦች ላይ የኢህአዴግ በጣም ትልቅ ወድቀት ነው የማሆነው፡፡ በክርክሩ ላይ ደግሞ በአብዛኛው የሆነው የኋለኛው ነው፡፡

በምንም መመዘኛ ተቃዋሚዎች (በተለይም ቅንጅቱ) የተሻለ የተዘጋጀ፣የተሻለ ክርክር ያቀረበ፣ የተሻለ ልበ ሙሉነት ስሜት የነበረው፣ ሙሉ ለሙሉ ለማለት በሚቻል ደረጃ የአድማጩን ቀልብ የሳበ ነበር፡፡ በዚህም ምክንያት ክርክሩ ዝም ብሉ የሚደረግ የፖሊሲ ክርክር ከመሆን አልፎ በማኀበረሰ ዘንድ የተወሰደው የማስተደደር ተቃዋሚዎች ብቃት ይኖረቸው ይሆን ወይ? የሚል ጥያቄ ከክርክሮቹ በፊት ስለነበር ክርክሮቹ የህን በፍፁም አጥፍተው እንዲያውም በኢህአዴግ መሪዎች ላይ «እነዚህ ነበሩ አንዴ

---

[46] በነገራችን ላይ ቅንጅት አንድ ክርክር ብቻ አንዲቀጣ የተወሰነው ከብዙ ጭቅጭቅ በኋላ ነበር፡፡ በኢህአዴግ በኩለ ከቀረቡት የመቀጫ አማራጩች አንዱ ልደቱ ከዚየ በኋላ በሚደረጉት ክረክሮች ላየ በፍፁም አንዳይሳተፍ የሚል ነበር፡፡ የህንን ግን ለቅንጅቱ የሚከራከሩትን ሰዎች ልትመርጡለን አትችሉም በሚለ የመርህ ክርክር አንዲተውት ተደርጎ አንድ ክርክር ተቀጣን፡፡ የዚያን ዕለተ ልደቱና ዶ/ር በየነ ያደረጉት ዱላ ቀርህ ስድድብ ነበር፡፡

የሚያስተዳድሩን?» የሚል በመርጫ ወቅት አደገኛ የሆነ ጥያቄ እንዲነሳባቸው አድርጎ ነበር:: ይህ ጥያቄ አደገኛ የሚሆነው በሥልጣን ላይ ላለ ፓርቲ ትልቁን እሴት ስለሚያሳጣው ነው:: በሥልጣን ላይ ያለፓርቲ ብዙውን ጊዜ «የአስተዳደር ልምድ» አለው ስለሚባል እንደገና የመምረጥ ዕድሉ በተለይ ከአዲሶቹ ተወዳዳሪዎች አነንር ሲታየ ከተፍተኛ ነው:: የህ በዴሞክራሲያዊ አገሮች በሥልጣን ላይ የመሆን ጥቅም (in cubency advantage) የሚባለውን ነው:: በአነዚህ ክርክሮች ኢህአዴግ ይህንን ጥቅም አይደለም ያጣው:: በደሉን ለራፖር ጸሐፊ የነገረ ተበዳይ ጸሐፊው በጥሩ ቋንቋ ከሽኖ ማመለከቻውን መልሶ ሲያነብለት ሲሰማ ስቅስቅ ብሎ እንዳለቀሰውና ምነው ታለቅሳለህ ቢሉት «ለካ ይህን ያክል ተበድዬ ነበር» እንዳለው በመራጩ አዕምሮ ውስጥ ለካ ያለፉትን 14 ዓመታት ክፉኛ ተበድለን ነበር የሚል ቁጭት እንዲያድርበት በኢህአዴግ በኩል በመጀመሪያዎቹ ጥቂት ክርክሮች እየተጠቀመ እንዳልሆነ በደንብ አውቆ ነበር:: ግን ከዚያ በኋላ ደግሜ አልከራከርም ማለት «ተሸናፊነቱን የማመን» ያክል ስለቆጠረው ይመስለኛል ክርክሩን ለማስቆም አልፈለገም:: የነበረው ምርጫ የተለያዩ እንቅፋቶች በመፍጠር የክርክሩ ፎርማት እሱን እንዲጠቅም ማድረግ ብቻ ነበር:: ክርክሩን በሚመለከት አንድ የመጨረሻ ነጥብ አንስቼ ልለፍ:: በእኔ እምነት በክርክሩ ላይ ኢህአዴግ የነበረወ ችግር የዴሞክራሲያዊ ምርጫን ምንነተ በቅጡ ያለመረዳት አልለቅ ካለው የድሮ ፀባይ ጋር ተዳምሮ ያመጡት ችግር ይመስለኛል:: ይህ መንቻካ የኢህአዴግን ፀባይ ተቃርኖ የመፈለግና የመወደድ ፀባይ ነው:: ገና ከመጀመሪያው ሲቪክ ማህበረሰቡን በሚመለከት በተደረገ ክርክር ይህንን ፀባዩን አሳየ:: ከዚያ በኋላ እስከ መጨረሻው የምርጫ ወቅት ያለውን አንደምታ በደንብ አልፈረደውም:: በምርጫ ሂደት በተቻለ መጠን ደጋፊን ለማብዛተ መሞክር ብቻ ሳይሆን የማይወዱህንም ለመቀነስ መጣር ወሳኝ ነው:: የሚቃወምህን በቡድን እየፈረጅክ አትሰድብም:: የሲቪክ ማኅበረሰቡን፣ በተለይ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን በድሃው አራስ ላይ የተቀመጡ የራሳቸውን ጥቀሙ ለማስጠበቅ ብቻ የሚሯሯጡ ኃይሎች ብሎ ማቅረብ በጥቅሱ ተጨባጭ ሁኔታን የሚያንፀባርቅ ብቸ ሳይሆን (አንዳንድ እንደዚህ ዓይነት ሰዎች የሉም ማለት አይደለም) በመርጫ ወቅት በፊፈናው ይህን ማለት ጠላትን ማብዛት ነው::

ከዚያ በተጨማሪመ በብዙ የኢህአዴግ ተከራካሪዎች ዘንድ የነበረወ አሉታዊ አቀራረብ በመንግሥት ሥልጣን ላይኃይል አይጠቅምም:: ምክንያቱም ተቃዋሚው ኃይል ራሱን እንዳይቆጠብ የደርገዋል:: በመጨረሻው ክርክር ላይ የነበረው የነ አቶ ስዩም መስፍን «የኢንተርሃምዌ» ክስ እኛ ክርክርሩ ላይ ሰንቀርብ አስበን ከነበረወ አወንታዊ የክርክር መስመር አስለውጦናል:: ዶ/ር ያዕቆብ በዚህ ተቆጥቶ የራሱን የሩዋንዳ ልምድ ማቅረቡና እኛመ ኢሕአዴግን ብዙ ማክበር አያስፈልግም ብለን የተከራካሪዎችን የግል ድክመት

አንድናነሳ መነደዳችን ኢህአዴግን በፍፁም አልጠቀመም፡፡ ከዚያም በላይ ግን በኢህአዴግ በኩል የነበረወ የክርክር ዝግጅት አመረቂ ነበር ለማለት ያስቸግራል፡፡ ካለው አቅምና የመንግሥትን ባለሙያዎች የመጠቀም ዕድል አንፃር በደንብ አለመጠቀሙ፣ ከብዙ ክርክሮች የፖለቲካ ሰዎች ለእኛ የነበራቸውን ፍፁም ንቀት ያሳያል፡፡ ይህ ንቀታቸው ደግሞ እኛን በጣም የጠቀመን እነሱን ግን ከፉኛ የጎዳ ይመስለኛል፡፡ ከዚያም በላየ ግን በኢህአዴግ የአብዮታዊ ዴሞክራሲ ባሕል የተለመደው በአንድ ጭንቅላት የማሰብ ባህ ከሞላ ጎደለ አንድ ዓይነት በሆኑ ሰዎች መካከል ለሚደረግ ውይይት ይጠቅም እንደሆነ እንጂ በጣም ተለዋዋጭ የሆኑ ጉዳዮች በሚነሱበትና በፍጥነት በሚቀያየሩበት ክርክር «ከሳጥኑ ውጪ» ማሰብ አስፈላጊነቱ አያቀራጥርም፡፡ በክርክሩ ወቅት በነበሩት የኢህአዴግ ተከራንሪዎች ዘንድ የተከሰተው አንድ ችግር ይህ ይመስለኛ ል፡፡

ለ- የኢህአዴግና የቅንጅት የተለያዩ የምርጫ ዘመቻ አካሄዶች

ኢህአደግ በመርጫ 97 የደረሰበት ውድቀት መሠረታዊ ምክንያቱ የ 14 ዓመታት አገዛዙ የፈጠራቸው ችግሮች፣ ወሳኝ በሆኑ የአገሪቱ የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና ማፀበራዊ ችግሮች ዙሪያ ያለው አቋም፣ግጭትን ጠላትነትን እንደ የትክክለኛነቱ ማረጋገጫ የሚመለከተው የውስጥ ድርጅት የፖለቲካ ባህሉና መሰለ ይዞታዊ (substantive) ችግሮቹ ናቸው፡፡ ይህ ማለት ገን የምርጫ ዘመቻውን ያካሄደባቸው ስልቶች ተቃዋሚዎችን በጣም ጠቅመዋል የሚል እምነት አለኝ፡፡ በቅንች ምርጫ ዘመቻ ኮሚነ አካባቢ ያለን ሰዎች ማድረግ የምንፈልገውን ነገር በአቅም ማጣት ምክንያት ማድረግ ሲያቅተን «ግድ የለም ኢህአዴግ አንድ ትልቅ ስህተት ፍፅሞ ይክሰናል» እያልን እንፅናና ነበር፡፡ በዚህ ንዑስ ክፍል በኢህአዴግና በቅንጅቱ የምርጫ አካሄድ ልዩነቶች ዙሪያ ጥቂት ነጥቦችን በማንሳት አንባቢው በሁለቱ ድርጅቶች መካከል የነበሩት እነዚህ ልዩነቶች በምርጫው ውጤት ላይ ያላቸውን አንደምታ እንዲያጠነወ ለማድረግ እሞከራለ፡፡

በሁለቱ ድርጅቶች የዘመቻ አካሄድ ላይ ያለው አንደኛው መሠረታዊ ልዩነት በሁለቱ ድርጅቶች አንፃራዊ አቋም በመነሳት የተጠቀሙበት የተለያየ ስልት ነው፡፡ ኢህአዴግ በመሠረቱ ጠንካራ ድርጅትና የጎለበተ የነንዘብ አቅም ያለው ነው፡፡ ከደረጅት ጉንመ አስፈላጊ በሆነ ጊዜ ምእርዳታ ሊመጣ የሚችል የመንግሥት ኃይል አለው፡፡ በሞላ ጎደልም ከ1992 ዓ.ም ጀምሮ መርጫውን በሚመለከት ሲዘጋጅበት ቆይቷል፡፡ በዚህም ምክንያት ከተቃዋሚው የተሻለ የተደራጀና የጎለበተ፣ የገንዘብ አቅመ የለው ነው፡፡ ከድርጅት ጐንም አስፈላጊ በሆነ ጊዜ ምእርዳታ ሊመጣ የሚችል የመነገሥት ኃይል

አለው፡፡ ከሞላ ጎደልም ከ1992 ዓ.ም ጀምሮ ምርጫውን በሚመለከት ሲዘጋጅበት ቆይቷል፡፡ በዚህም ምክንያት ከተቃዋሚው የተሻለ የተደራጀና የጎለበተ፣ ግልፅ የሆነ የአመራር ተዋረድ ያለው፣ ከሞላ ጎደል በሙሉ የአገሪቱ ክፍል በበቂ የሰው ኃይል የተጠናከረ የድርጅት መዋቅር አለው፡፡ ድርጅታዊ የቁጥጥር ሥርዓቱም በሰፊው የተዘረጋ ነው፡፡ ከዚህ አንፃር መልዕክቱን በደንብ ካዘጋጀና ተቀባይነት ያለው መልዕክት ከሆነ መልዕክቱን አስተላልፎ ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችል ድረጅታዋ መሠረተ ልማቱ አለው፡፡ በዚያው ልክ ግን ድርጅቱ ቢሮክራሲያዊ ስለሆነና በየቦታው ያሉት አባሎቹ አስፈፃሙ የተባሉትን ከማስፈፀም ውጪ ከሁኔተዎች መቀያየር ጋር የማቀያየርና የራስ ተነሳሽነት እምብዛም የሌላቸው ስለሆኑ በቶሎ ለመቀየርና ከሁኔታዎች ጋር ለመመሳበል አይተውም፡፡ በዚህም ምክንያት ዘመቻውን ተበተመለከተ ሲጀመር የተዘጋጀበትን የአካሄድ ለድርጅቱ አጥጋቢ አለመሆኑ ሲታወቅ በቦታው ለአዲስ ሁኔታ የሚመጥን የተሻሻለ አካሄድ ቀርፆ ለመከተለ ረጅም ጊዜ ይወስዳል፡፡ በዚህ ጊዜ ውስጥም ብዙ ጥፋት ሊፈፀመ ይተላል፡፡

በአንፃሩ ቅንጅቱ ደካማ ድርጅትና በጣም ደካማ የገንዘብ አቅም ያለው፣ ለዘመቻውም የረሠጋጃ በቂ ጊዜ ያልነበረው፣ ስለዚህም በጣም ዝብርቅርቅና በየጊዜው የሚለዋወጥ አካሄድ መከተሉ በምርጫ ብቻ ሳይሆን በሁኔታዎች አስገዳጅነትመ ጭምር ነው፡፡ ጠንካራና ወጥ የሆነ፣ የእዝ ሰንሰለቱ የጠነከረ የድርጅት መዋቅር ሰላልነበረወ የየአካባቢወ የድርጅቱ አካሎች ከሞላ ጎደል የራሳቸው እርምጃ ለመውሰድ የሚገደድት ጊዜ ሠዙ ነበር፡፡ በመልዕክት ደረጃ ቅንጅቱ የሚያምንባቸውና በመርጫው ላይ የሚገፉቸው አቋመቹ በሕዝብ ውስጥ ለማሳለፍ እንደ አካባቢው ተጨባጭ ሁኔታዎች የሚለየዩ የስተላለፊያ መንገዶችን የመጠቀም ግዴታ ነበረበት፡፡ በዚህመ መክንያት የበለጠ ለማጠናከርና ቅንጅቱን ለመርዳት የሚፈልጉ አሳሎችና ደጋፊዎች የየራሳቸውን የየራሳቸውን መንገድ ተጠቀመው እንዲሠሩ የሚየስችላቸውለ የራስ ተነሳሽነት የያደፋፍር አካሄድ ከመጠቀም ውጪ ምርጫም አልነበረም፡፡

ኢህአዴግ ሳለው ጠንካራ ድርጅት ከፉኛ ተማምኖ ነበር፡፡ ስለዚህም በምርጫው ወቅት ሕዝቡ ጋር በሚዲያው ወይም በየአካባቢው ባሉ የድርጅቱ ተወካዮች (ካድሬዎች) አማካይነት እንጂ በተለየ ተወዳዳሪዎቹ ከሚመርጣቸው ሕዝብ ጋረ ምንም ይህ ነው የሚባል ግንኙነት አልነበራቸውም፡፡ የምርጫ ዘመቻውን በመሠረቱ ያደረኑት ምስጢራዊ የድርጅት ሥራ የሚሠራበት መድረክ ነበር፡፡ በራሱ በድርጅት ወይም በተመራጮች (ወይም ተመራጨቹ በተኙበት) ሐዝባዋ ስብሰባዎች የተደረጉባቸው የምርጫ ወረዳዎተ ካሉም በጣም ጥቂት ነበሩ፡፡ ስለዚህም በመሠረቱ መራጩ እንዲመርጥ የተጠየቀው

ድርቱን ነው። ድርጅቱን ጥሩ ተሰሚነት ያለው፣ መልዕክቱም በሕዘቡ ዘንድ ተቀሳይነት የለው በሚሆንበት ጊዜ የሠራ ይሆናል። እንደ ኢህአዲግ ያለ ክፈተኛ የመልዕክት ችግር ያለበት ድረጅት ከድርጅት የመመካት የምርጫው ወቅት መንም ቦታ አልነበረውም። ይህ በድርጅት የመመካት የምርጫ አካሄድ ድርጅቱ ጥሩ ተሰሚነት ያለው፣ መልዕክቱም በሕዝቡ ዘንድ ተቀባይነት የለው በሚሆንበት ጊዜ ይሠራ ይሆናል። እንደ ኢህአዴግ ያለ ከፍተኛ የመልዕክት ችግር ያለበት ድርጅት ከድርጅቱ በላይ ግለሰብ ተወዳዳሪዎቹን የበለጠ ቢያሰተዋውቅ (በተለየ በሕዝብ ዘንድ የጠላሉ ከሚባሉት በስተቀር) መራጩ ግለሰሶቹን ከተቃራኒ ተወዳዳሪዎቻቸው ጋረ አያስተያየ እዲመዝናቸው ዕድል የሰጠው ነበር።ተቃዋመ ድርጅቶች አግራቸው አስኪነቃ ከአንድ የአገሪቱ ጫፍ እስከ ሌላኛው እየተዘዋወሩ ሕዝባዊ ስብስባዎች ሲየደርጉ ኢህአዴግ፣ መናልባት በመጨረሻው ሳመንት ላየ ከአነቅልፉ ነቅቶ በቶሎ ለመጥራት ከሞከራቸው ስብሰባዎች በቀር የህ ነወ የሚባለ ሕዝባዊ ስብሰባ አላደረገም። የዚህ ምክንያቱ ከላይ እንደ ጠቀስኩት በድርጅቱ ጥንካሬ ላይ የነበረወ ከፍተኛ አምነትና በካድሬ በኩለ ሁሉንመ ሕዝብ አደርስዋለሁ በሚለ አዝናኝ ስሜት ውስጥ በመግባቱ ነበር።

ቅንጅቱ ግን አንደዚህ ሊያዝናናው የሚችለ የድርጅት አቅም አልነበረውም። ምንም እንኳን በተለናየዩ የወረደ ከተሞች ከ100 በላይ ቢሮዎች ቢኖሩንም ድርጅታዊ ሰንሰለታችን እንደ ኢህአዴግ በቀበሌ ወይም በጎጥ ደረጃ የተዘረጋ አለነበረም። ስለዚህ ተመራጮቻችን በዘመቻው ወቅት በሰፊው መንቀሳቀስ እንዳለባቸው አምነን ነበር። ቢያንስ በዘመቻው በመጨረሻ ወር ሁሉም ተወዳዳሪ (በተለየ በክልሎች ያሉ) ጓዛቸውን ጠቅልለው በየወረደቸው ሄደወ እስከ መርጫው ቀን ድረሰ እንዲቆዩ የዘመቻ ኮሚቴው የጠየቀው ቀደም ብሉ ነበር። ለዘመቻው በየወረዳው የሚሰጠው ነገዝብም ተመራጩ እዚያ ከሆነ ብቻ የሚሰጥ ነበር። በዚህም ምክንያት ተመራጮች በሙሉ በየወረዳቸው ተደጋጋሚ ሕዝባዊ ስብሰባዎችን ማድረግ ነበረባቸው። በአዲስ አበባ ከተማ የየወረዳውን የምርጫ ዘመቻ ኀላፊነተ ተወዳደሪዎቹ ራሳቸው ወስደው በየሳመንቱ በብዙ ወረዳዎችስብሰባዎች በማድረግ ተወዳዳሪዎች ራሳቸውን ከሕዝቡ ጋር ከማስተዋወቀቸወ በተጨማሪ በከተማው ሕዝብ ዘንድ ተደማጭነት አላቸው የሚባሉ የቅንጅቱ አመራሮችን በአንዝህ ስብሰባዎች ተወዳዳሪዎች እየፈጋበዙ በስበሰባው ላየ አጫጭር ንግግሮችን አንዲያደርጉ ማድረግ የተለመደ ነበር። በአንድ ቀን ሁለት ሦስት ቦታዎች መድረስና ንግግር ማድረግ ለአዳንድ የቅንጅት አባላት የአለመደ ነበር። እኔና ኢንጅነር ኃይሉ በተወደደርንበትበወረደ 23 ሁሉም ተወዳዳሪዎች የተገኘንበት ቢያንስ 4 ስብሰባዎች (በተለያዩ ቀበሌዎች) አድርገናል። በአንፃሩ በወረዳው ኢህአዴግን ወክለው የሚወዳደሩት አነ አቶ ጌታቸው በላይ አንዳችም አንዳህ ዓይነት ሕዝባዉ ስብሰባ አላደረጉም።

ይልቁንመ ቀደም ብዬ በምዕራፍ 3 እንደገለፀኩት እንዲህ ዓይነት ስብሰባዎች በኢህአዴግ ሲዘጋጅ ብዙ ጊዜ ጥሪው በብሔር ወይም በፆታ አለበለዚያ ደግሞ በአደሜ የተከለለ ስለሆነ ኢሀአዴግን ከሚጠቅመው ይልቅ በሕክቡ ዘንድ «የመከፋፈል አባዜ» ያለበት ድርጅት አስመስሎታል።

በቅንድቱ በኩል የመረጃ አስባሰቡ ሂደት በጣመ የተዘበራረቀ ነበር።በድርጅቱ በኩል የምናገኘው መረጀ በራሱ ከአንድ አቅጣጫ ብቻ አለነበረም። በተለይ የቅንድቱ አባለ ድርጅቶች በአነደ ላይ በላባቸው ቦታዎች ከአንድ ምንጭ ያገኘውን መረጀ ከሌላው ድርጅት ሰዎች ፈለገን ለማረጋገጥ እንሞክራለን:1 ከዚይም በላየ ግን አባለ ካልሆኑ ዜጎች ጋር በተለያየ መንገድ መረጀ እናገኛለን:1 በተለየ በመርጫው ስሞን ይሥልክ ቁጥራችንን በሚዲያ ለቀን ስለነበረ ከሕዝቡ የሚመጡ መረጀዎችን ሌላ ቢቀር ከድርጅት አባላት ከመናገኛቸው መረጃዎች ጋረ ለመሳከርና አን ዓየነት የሆነውን በእውነተኛነት ለመውሰድ በሚጋጩ ጊዜ ሌላ ዙር ማጣራት ለማድረግ አስችሎናል። በዚሀመ መክንያት ብዙውን ጊዜ የምንንቀሳቀሰው ለእውነት የተጠጋ መረጃ ይዘን ነበር።

በኢሀአዴግ በኩለ የሀንን ማለት አይዎልም። ብዙ የተሳሳቱ መረጃዎች (ለምሳሌ ምአንድ አካባቢ ስላለው ድርጅታዊ ጥንካሬና የማሸነፍ እድል) ከካድሬዎቻቸው ይደርሳቸዋል፣ ይህንን የተሳሳተ መረጀ በመያዝም ማድረግ የሚገባቸውን የማሻሻያ እርምጃ ሳይወስድ ይቀራሉ። በተለይ «ሕዝቡ መን ይላለ?» የሚሉ ዓይነት መረጃዎች እውነተኛ ካልሆኑ ሊየስከትሉ የሚችሉት አቅጣጫ ማሳትና ጉዞው የሚሃረው አሉታዊ አነድምታ ቀላል አይደለም። መረጀ አቅራቢውና ተጠቃመው አንድ ዓየነት ኃይለ በሆኑበት አሠራረ፣መረጃ አቅራሱውና ተጠቃሚው አንድ ዓየነት ኃይለ በሆኑበት አሠራር፣ መረጀን ቀድሞሉጉ የተወሰጉ አካሄዶችን ማጠናከሪያ (ወይም የትክክለኛነት ማረጋገጫ) ተደርጎ በሥራ ሲውል ራንስ ለማረምና የተሻለውን አማራጨ ለመውሰድ እንዳያስችለ ያደርገዋል። በመርጫው ወቅት ይህ የመረጃ ክፈተት በኢሀአዴግ ላይ የጣለውን ዱብዕዳ ይተናል። በጣም የሚገርመው የሀ ችግር ከነመሉ ውጤቱ ከምርጫው በኋላም መደገሙ ነው። ይህንን ያየ ችግሩ ምን ያህል ስር ከሰደደ ድርጅታዊ ባሕል የመጣ እንደሆነና በቀላሉ የይለቅ እንደሆነ ይረዳል። በቅንጅት በኩለ መረጃዎቹ ከአንድ ምንጭ ብቻ አለመምጣታቸ አንዳንድ ጊዜ ምተለየ መረጃዎቹ ሲጋጩ የቱን ይዞ የቱን መጣል እንደማገባ ለማወቅ የማያስቸገረውን የሀል (በዚሀ መክንያት የጊ ብክነት ቢገጥምም) ከስሀተቶች አድኖናል።

በአጠቃላይ በዘመቻው ሂደት ወስጥ ጠንካራ ድርጅትና ገንዘብ የነበረው ኢሀአዴግ ይኸው ጥንካሬ በወለደው ድክመት ምክንያት የበለጠ ለማጣ ለመሆን እና ችግሮችን በቶሉ

ለለመፍታት ያለውን አድል አጥቦበታል፡፡ ይህም በተለይ በምርጫ 97 ለነበረው የሁኔታዎች በፍጥነት መለዋወጥ ሂደት በቶሎ ራሱን በማስተካከለ መለስ እንሲጥ አላስቻለዋም፡፡ በአንፃሩ የቅንጅቱ ድርጅታዊና የፋይናንስ ድክመቶች የሰለጠ ቀጭንና በቶሎ ቶሎ የሚለዋወጥ የምርጫ ዘመቻ አካሄድአንዳኖረው አስገድዶታል፡፡ እነዚህ ደግሞ ከተለምዷዊ የድርጅት አሠራር ወጪ አዳዲስ ሃሳሶችነ በማፍለቅ እዳዲስ አባሄዶችን እንድንሞክር ረድተውናል፡፡ በሌላ አነጋገር ቅንጅት ድክመቶችን ወደ ቅንካሬ ለመለወጥ የሚያስችለ ለማጣ (flexible) አካሄድ ሲቀተለ ኢህአዴግ ጥንንሬዎቹ ድክመት ሆነው አያደር አየጎዱት የሄዱበት አካሄድ ተከትሏል፡፡

ሐ- የሕዝባዊ ስብሰባዎች መልዕክትና የእህአዴግ የመጀመሪያ ደረጃ ሽብር

ቅንጅቱ በየክልሉ በሚያደርጋቸው ሕዝባዊ ስብሰባዎች ከሚያተኩርባቸው ዋና ዋና የዘመቻ መለዕክቶች በተጨማሪ በየክልሉ ሕዝብ ዘንድ ያሉ ችግሮችን ለመሰብሰብና በዘመቻው ሂደት መለዕክቱን የሰለጠ ለማስላት ተጠቅሞበታለ፡፡ አነዝህ የዘመቻው ሂደት መለዕክቱን የበለጠ ለማስላት ተጠቅሞበታል፡1 አነዚህ የዘመቻ አንቅስቃሴዎች ተጨማሪ መረጃ የማሰባሰቢያ መንገዶች ሆኑ፡፡ ለምሳሌ ምአማራ ክልል በግንዱ ማኅበረሰብ ዘንድ የነበረው የታክስ ሽክእ ትልቅ የዘመቻ ቅስቀሳ ወደ ደቡብ ወሎ ስንሄድ በየመንገዱ ላይ ባሉ ትናንሽ ከተሞች ላየ አየቆምን ሰውን ለጥቂት ደቂቃዎችመ ቢሆን አያወራን እንሄድ ነበር፡፡ በዚህ ጉዞ ላይ ብዙ በታክስ መክንያት የተዘጉ የምግ ቤቶች አግኛተን እንዳንዶቹን ባለቤቶች ዝርዝር መረጀ አንደሰጡን ጠየቅን፡፡ ቀድሞ ሱከፍሎ በነበሩት ሰዎች ስዛት በአደችነ ላይ ስለነበረን እነዚህን መረጃዎችመ ላይ ሕዝቡ በምሬት የሚናገራቸውን ነገሮች በራሱ በሕዝቡ ድምፅና ምስል በሬዲዩና በቴሌቪዥን የቅስቀሳ ፐሮግራሞቻችን መጠቀም መቻላችን መልዕክቶቻችንን የሰውነት ሽፋን (human face) ለማስጠት አስቸለን፡፡

ሕዝባዊ ስብሰባዎቹ በየክልሉ ያለው ሕዝብ በጋራ የሚያነሷቸውን ቅንጅቱ ቀድሞውኑ ዋና ዋና ብሎ ከያዛቸው ጥያቄዎች ውስጥ የበለጠ ትኩረት ሊሰጥባቸው የማገሳቸውን ጉዳዮች የበለጠ ለማስላት አስችሎናል፡፡ በተወሰነ የሕዘበ ክፍል ካልሆነ በስተቀር ብዙ ግምት አይሰጣቸወም ያልናቸው ቅያቄዎች ባለጠበቅናቸው ቦታወች ትለቅ አይሰጣቸውም ያልናቸው ጥየቆዎች ባለጠቀቅናቸው ቦታዎች ትልቅ ጉዳይ ሆነው መቅረባቸው የሕዝቡን የለብ ትርታ ቀርበን አንድናውቀው ረድቶናል፡፡ የኤርትራ ጉዳይ

የሚያንገበግበውሕዝብ ከተሜ ብቻ ሳይሆን ገበሬውም (ከሰሜን እስ ደቡብ) መሆኑን በየስብሰባወ ላየ ጉዳዩ ተደጋግሞ በመነሳቱ አረጋገጥን፡፡ ከዚያም የበለጠ የቅስቀሳ ትኩረት እንይያገኝ አሉርገናል፡፡

ሰለ ነፃነትና ዴመክራሲ በመንሰጠወ መግለጫ ላይ በየክልሉ በሕዝቡ ላይ እየተፈፀመ ያለውን በደል ሲገለፅልን ሕዝቡመ ለዚህ የሚሰጠው መልስ እሃን ከማሳዘን አልፎ ነፃነት መን ያህለ በሕዝቡ የዕለት ተዕለት ጉሮ ላይ ፋይዳ የለው መሆኑን አንድንገነዘብና ጥያቄው ዝም ብሎ በአየር ላይ ያለ (theoretical) ሳይሆን ሕዝቡ የሚገባውን ዘወትር የማየነሳው ተጨሳጭ ችግሩ አንደሆነ ተገንዝበናል፡፡ ከዚህ የዘመቻ አንቅስቃሴያችን በፈፁም የማልረሳው በጉራኔ ዞን በእንሞር ወረደ በጉንችሬ ከተማ ባሬረግነው አንድ ሕዘባዊ ስብሰባ በወረደው ፖሊሶችና የመስተዳደር አባላት በደረሰበት ግትፋት ሰውነቱ የተገሸላለጠ አንድ ወጣት ለብሱን አውልቆ ሰውነቱን እያሳየን፣ «እኔ ይህ ደርሶብኛል፣ ፈረተው በደላቸውን አያሳዩም እንዲ እንዲህ ዓየነት ሰቆቃ የማደረስባቸው በጣመ ብዙ ናቸው፡፡ ዛሬ አዚህ ስብሰሳ ስንመጣ አንኳ እየፊራንና ነገ መን ያደርጉግለ አያልን ነው፡፡ ግን አንደዚህ አየራንመ ግርፋቱ አልቀረለንም» ነበር ያለን፡፡ የነፃነትና የዴሞክረሱ አለመኖር ማኅበረሰቡን ገፋፍቶ አገሪቱን ሰላመ ፍፁም ሊየሳጣት ይችትላል ብለን በጣመ በጠላልሃ በራሱ ሕይወት ላየ በደረሰ ምሳሌ ነበር ያሳየን፡፡ አንዲህ ዓይነት መሳሌዎች ደግሞ በለሎች የቅስቀሳ መቻዎተ ላየ ለሕዝቡ ስጠርብ አየተፈጠረ የሄደው ጠንራ ችግርን የመጋራትና የአነድነት ስሜት የክልል ድንበሮችን የተሻገረ አገራዊ የፖለቲካ ችግር እንዳለን ለማሳየት ረድቶናል፡፡

እውነት ለመናገረ በሕዝባዊ ስብሰባወች ላየ የነበሩን መልዕከቶች ሙሉ በሙሉ ከሐዝቡ ጥያቄወች ጋረ በጣመ የተዛመዱ ስለነበረ በእነዚህ ስብሰባዎች የሚገጥሙን ፈታኝ የሚባሉ ጥያቄወች ብዙ አለነበሩም፡፡ የልቁንመ በአንድ ወቅት ሥራችን ብለን የያዝነው እኛን የሚቃወሙ የኢህአደግ ደጋፊዎች ካሉ «እባካችሁ አድለ ያላችሁ አሁ ነው፣ ጥያቄወች ጠይቁን ወይም አስተየየት ስጡ» እያልን በተለየ መጋበዝን ነበር፡፡ የዚህ ጥያቄ ዋና ዓላማ አነድመ እኛ ልዩነትን እንደምናስተናግድ፣ በልዩነት መክንያት ሰውን አንደማንጠላ ስለዚህም በተግባር ዴሞክራሲያዊ መሆናችንን ለማሳየተ ሲሆን በሌላ በኩለ ኢህአዴግ በየመንደሩ በካድሬዎቹ በኩለ ስለ እኛ የሚያወራቸው ነገሮች ካሉ ፊት ለፊት ወጥተው እኛ መልስ ብነሰጥባቸው ጥያቆውን በተሻለ የማጣራት አድል የገጥመናለ የሚለ ነበር፡፡ አኔ በነበርኩባቸው በተለያዩ ቦታወች በዚያ በፊት ቅንጅቱን በስሜት ብቻ የሚጠሉ ሰዎችን በሃሳብ አንዲሞግቱን አድል በመስጠታችን ደጋፊዎቻችን እንኳን ባናደርጋቸው ጥላቻቸውን አንዲቀንሱ ለማድረግ የቻልን ይምስለኛል፡፡

ውይይቶቹ በሃሳብ ላይ የተመሠረቱ ሲሆኑ ደግሞ ዘመቻውንም ጭምር አስደሳችና ጣፋጭ የደርግዋል:: በዚህ ዙሪያ ለምሳሌ በአዲግራት ከተማ ያደረግነው ስብሰባ የማየረሳ ነበር:: ስብሰባውን ማድረጋችን በሰፊው ተነግሮ ስለነበር የሕወሓት ካድሬዎችና በጣመ በብዛት አዳራሹ ውስጥ ነበሩ:: በመጀመሪያ ትንህ ለመረበሽ ቢሞክሩመ በእኛ በኩለ የምንለወን ከሰሙን እኛመ የሚሉትን በጥሞና እንደምንሰማቸው ገለፀን አረጋጋናቸው:: በኂላ እኔና የእኛ ተወዳዳሪ የሆነው ኪደነ ማርያም አጫጭር ንግግሮች አድርገን ስብሰባው ተጀመረ:: በቅንጅቱ ላይ ያልወረደ ክስ አልነበረም:: በፀረ-ትግሬነት (የዚህን ክስ ጅልነት ተመልከቱ:: ንግግሩን የሚያደርገው ተወዳዳሪ ትግሬ መሆኑ እንኳን አላቆመወም) እስከ የደርግ ተከታይነት ብዙ ዝርዝር ክሶች ቀረቡ:: በጥሞና አያዳመጥን ለእያንዳንዱ መልስ መስጠት ጀመርን፣ አያይዘን ከዴሞክራሲ ጥያቄ እስከ ኤርትራ ጉዳይ የኢሕአዴግን በተለይ ደግሞ የሕወሓትን ችግሮችና ያሉንን ተቃውሞዎች በበኩላችን ዘርዝረን ገለፅን:: የህ ውይይት በ3 ሰዓታተ በላየ ፈጅቶ ስብሰባው ሲያልቀ ከሰው ጋር በደንብ ተጨባብጠን ብዙ ወጣቶች (በስብሰባው ላይ ሰረግመን የነበሩት ሳየቀሩ) ፊርማ አንድንፈርምላቸው ጠይቀውን በጥሩ መንፈስ ተለያየን::

በአንፃሩ በአንዳንድ ቦታ የሚገጥሙን የኢህአዴግ ካድሮዎች ከመሳደብ ውጪ የሚያቀርቡት ምክንታዊ አስተያየት ስላልነበረ እንደነዚህ ዓይነት ሰዎችን ደግሞ ትንሽም እያሾፍንባቸው ማዳመቂያነት አንጠቀመባዠው ነበረ:: በወልቂጤ ከተማ የመስለኛል በአንድ ስብሰባ ላይ አንድ ካድሬ በመጀመሪያ በአንድ ሁለት ጥያቄዎች ላይ በፖሊሲ ደረጃ ያሉንን አቋሞች ጠየቀን::ጥያቄዎቹን በደስታ በመቀበለ መለስ ሰጠን:: ላቀርብነው መልስ ሕዝቡ አጨበጨበ:: ትንሽ ቆይተን ሌላ የኢህአዴግ ደጋፊ የሆነ ጥያቄ የሚጠይቅ እድል እንሰጣለን ስንል እጁን መልሶ አወጣ:: ሌላ እጅ ያወጣ ሰው ስላልነበር በአድጋሚ እድል ሰጠነው:: ተነስቶ መሳደብ ጀመረ:: ዋና ስድቡ «ኢንተር ሃምዌዎች» ናችሁ የሚለ ነበር:: በመድረኩ ላየ ከእኔ ጋር አንድ ቀለደግ ሰው ነበር:: «የአ በደንብ አንድንመልስልህና ሰውም አንደገባው « ኢንተርሃምዌ» ማለት ምን ማለት ነው? መቼም የአማርኛ ወይም የጉራጊኛ አይደለመ እስኩ ንገረን አልነው:: ሰውየወ በርግጥም ባለማወቀው ብታስረዳን አልነው::ሰውየው በፍፁም ሊመልስ አልቻልም:: ይህን ጊዜ አብሮን የነበረወ ሰው « አየ ኢህአዴግ ለካድሬወቹ የሚሰድቡትን ስድብ ምንነት አንኳን አያስረዳቸውም:: ስድቡን ካወቁትና ካሰቡበት አነሱመ ግራ የገሳቸዋል ብሎ በማሰብ ካድሬዎቹን የሚያስቡ ሰዎች ሳየሆን የተባለችውን ቃለ ሳይገባት እንደምትፊግመው የወፍ ዓይነት (parrot) ከአራት ኪሎ የተባለውን የሚደግሙ ወፎች አድርጓቸዋልል» ብሎ አሳቀበት::

ከዚያ በኋላ ግን አጋጣሚውን በመጠቀም ለተሰበሰበው ኢንተርናምዌ የመንግሥት ሚሊሺያ እንደሆነ፣ ኢንተርሃመዌዎች በሩዋንዳ ስላደረጉት በዘር ላይ የተመሠረተ ጭፍጨፋ፣ በዓለም ታሪክ በዘር ላይ የተደረጉ ጭፍጨፋዎች በሙሉ የተደረጉት የመግንግሥት ሥልጣን በየዘየታጠቀ ኃይል እንደሆነ፣ ኢህአዴግ ይህን ክስ በተቃዋሚዎች ላይ የሚያቀርበው እውነት ተቃዋሚዎች ይህን ያደርጋሉ ብሎ ፈርቶ ሳይሆን ይልቁንመ ሐዝቡን ለማስፈራራትና ለመከፋፈል እንደሆነ፣ ቅንጅቱ በውስጡ የሁሉንመ ብሔሩ በፍጹም የማይፈርጅ እንደሆነ፣ የኢትዮጵያ ሕዝብና በኢትዮጵያ የሚገኙ ዘውጌ ማኅበረሰባት እስካሁን ለሥልጣን በለው ሊለያዩዋቸው የሞከሩ የሥልጣን ሴሰኞችን በሙው እርስ በእርስ አንጣላም ብለው እንዳሳፈሩዋቸው፣ለ አሁንመ ይህን ዓይን ያወጣ አሳፋሪ ትንኮሳ ገሽሽ በማድረግ እንደያሳፈሩ ሰፊ መግለጫ በመስጠት ይህንን አስነዋሪ የኢህአዴግ ክስ መን ያህለ መሠረተ ቢስ እንደሆነ አሳየንበት::

በአጠቃላይ ግን በእነዚህ ሕዝባዊ ስብሰባዎች የነበረው መልዕክት እያደር ከወረዳ እየተሰሪጨ በሕዘቡ ዘንድ የነበረውን «ለውጥ ጊዜው አሁን ነው» በሚሉ ተስፋ ሰጪ ስሜቶች መሙላት ጀመሩ:: የምርጫ ዘመቸውን ስንጀምር በየቦታው የነበሩበትን መጠነኛ አዳራሾች በሰው መሙላት አንኳን ችግር ነበረብን:: ብዙ የመዘጎጃ ጉዜ ተሰጥቶም በየወረዳው ያሉ አባሎቻችንም በጣመ ደክመወም የአንድ መጠነና አዳራህ ሦስት አራተኛውን እንኳ መሙላት ችግር ነበር:: ትንህ አየቆየ ሲሄድ አዳራሾች አልበቃ ብለው ግቢዎቹ በሙሉ በሰዎች ተሞልተው ይጠበቁን ጀመር:: በብዙ ቦታዎች ብሦስት ሰዓት የጀመራለ የተባለ ስብሰባ በሁለት ሰዓት አደራህ ሞለቶ ሰውን ላለማስጠበቅ ከተሳለው ሰዐት በፊት ስበሰባዎችን እንጀመር ነበር:: ከትንህ ጊዜ ምኋላማ በፊፁመ ስብሰባዎችን በአዳራህ ማድረግ የማንችለበት ደረጃ ላየ ደረስን:: ይልቁንም የኳስ ሜደ ባለበት አለበለዙየመ የሕዝብ መሰብሰቡያ አደባባዮችን መጠቀም ጀመርን::

አነዚህ በሁሉመ ክልሎች ዋና ዋና ከተማዎች በሚደረጉ ስብሰቦዎች የሚታየው የሕዝብ ብዛት የኢህአዴግ ካድሬወችን ትንህ አሳስቧቸው ከሆነ፣ በትናንህ የገጠር ከተሞች በሚደረጉ ስብሰባዎ የሚመጣው የሕዝብ ብዛት ጭራሽ ሳያስደነግጣቸው አልቀረም:: እንኳን አነሱነ እኛን አራሳችንን በተወሰነ ደረጀ አስገመመናል:: በአንዳንድ የገጠር ከተመች (አነስተኛ የወረዳ ከተሞች) የሚሰበሰበው የሕዝብ ብዛት በትላልቅ ከተሞች የሚመጣው ይበልጥ ነበር:: ብዙዎቹን የገጠር ስብሰባዎች በቪዲዮ ቀድተን ቢሮ እናያቸው ስለነበር በተደጋጋሚ አንቀይቅ የነበረው የኢህአዴግ ድጋፍ ያለው ታዲያ የት ነው?» የሚል ጥያቂ ነበር:: ይህ ሁኔታ ከክልለ ክልል እየተደጋገመ ሲሄድና የቅንጅቱ

የምርጫ ስብሰባዎች ከአደራህ ወቅተው በየአደባባዩና በየመነገዱ በየክልሉ የሚገኙ የኢህአዴግ ካድሬዎች ትንሽ መደናገጥ ጀመሩ:: የመጀመሪያዎቹን መለስተኛ የማደግቀፍ አርምጀዎች በራሳቸው ተነሳሽነነት መወሰድ ጀመሩ:: በዚህ ጊዜ ግን መታየት የጀመረው ትናንህ የሚባሉ የማደናቀፈ እና የማወክ እርምጃዎች ነበሩ::

የእነዚህ የክልለ የምረጡን ዘመቻ ጊደቶች ኢህአዳግን ማሳሰብ መጀመሩን የተረደሁት አቶ በረከተ በቅንጅት አባሎች «ሕገ-ወጥ» ቅስቀሳዎች የደረገሉ የሚለ ስሞታ ማሰማት ሲጀምር ነበር:: ለመንግሥት ታክስ አትክፈሉ ትላላችሁ፣ መንግሥት ፈርሷል፣ ለማደበሪያ የተበደራችሁትን ብድር አትክፈሉ ወዘተ የሚሉ ቅስቀሳዎችን ታደርጋላተሁ፣ የህ ትክክል አይደለም፣ እኛ ካድሬዎቻችንን ባወጣነው የሥነ-መግባር መመሪያ ወጥረን የዘናቸው እንጂ ችግር ይፈጠራል ሪፖርቶች በመነሳት በኢህአዴግ ካድሬዎች ተፈፀሙ የሚባሉ በደሎችን በመንገር ሁለታችንመ አጣርተን ለመነጋገር አንወስናለን:: በዚያን ጊዜ በሁለታችንም በኩል የነበረወ ስሜት በመንም ዓየነት ይህ ምርጫ ወደ ጉልበት እንዳይሄድና በተቻለ መጠን ንፁህ ሆኖ ሕዝቡ ካገኘው መረጃ በመነሳት የሚፈለገውን የሚመርጥበት፣አገሪቱ ወደ እውነተኛ ዴሞክራሱ በሰላማዊ መንገድ የምትሽጋገርበት መሆን አለበት የሚል ነበር:: በዚህ ጊዜ በአቶ በረከት በኩል የምሰማው የነበረወ ይህ አመለካከት የእሱ ብቻ ሳየሆን የድርጅቱ በሙሉ እንደገነና ለአባሎቻቸው የተዘጋጀው «ዘመቻ የካሄድ ላይ የሚሠሩና የማይሠሩ ነገሮች ዝርዝር» (code of conduct) በቂ ሥልጠና የተሠጠበትና ድርጅቱ ውስጥ ባለው ዱሲፐሊን መሠረት የሚከበር መገኑን ነበር::

ለዚህም የመስለኛለ በአንዳንድ ቦታዎች ችግሮች መፈጠራቸውን ስነግረው ወዲያው ለማጣራትና መልስ ለመስጠት ይሞክር ነበር:: በደብረዘይት ከተማ የከተማው ከንቲባና ሌላ የፖሊስ ኃይለ አዳራሹን ያከራየንን የሕዝባዊ ኑሮ እድነት አስተዳዳሪ አስፈራርተው ቅንጅቱ ሊያደርግ የነበረውን ስብሰባ የከፈልነውን ገንዘብ የስብሰባው ቀን እንዲመለሰልንና አዳራሹን የከራየን ሰው ይህንን መንጨ ሳይደብቅና ትዕዛዙን የሰጡትነ ሰዎች ስመ ጭርም ነገርን:: በከተማው ፖሊሰ ጣቢያ ሄደን የፖሊስ አዛዡን ስናነጋግረው እኔ የማውቀው ነገር የለም፣ ይህ ከተደረገመ ሕገ-ወጥ ነው አለን::[47] የፖሊስ ኃላፊውን የዘን አዳራሹ ያከራየንን ሰው እንዲያነጋግረወ አደረግንና አሱመ የሰዎቹን ስም ዝርዝር ያዘ:: በአጋጣሚም ስበሰባውን ዜና ለመሥራት የሄዱ የኢተዮጵያ ቴሌቪዥን ጋዘጠኞችም

[47] የህንን ጉዳይ ለመነጋገር ደብረዘይት ፖሊስ ጣቢያ ስሄድ ነበር አነድ ፖሊሲ ሁለት አስረኖችን አንበርክኮና እህዳቸውን አዘርግቶ በቀበቶ ሲገርፋቸው ይረስኩ:: ይህ ሲሆን ሌሎች ፖሊሶች ከበው ምንም ነገር አንደለለ ወሬ የወሩ ነበር:: በቀጥታ የሚገርፈው ሰው ጋር ሄጄ ማን ነው ይህን መብት የሰቀህ ብዬ ጠየቅኩት:: የመጀመራያ መልሱ መን አገባህ ነበር:: በኋላ ነገሩ የገባቸው ፖሊሶች ይህንን ፖሊስ ደብቀው አሸሹት::

ስለነበሩ እነሱመ ከሰውየው ጎር ቀለ መጠይቅ አደረጉ:: የህን ሁሉ ማስረጃ ከያዝኩ በኋላ ለአቶ በረከት ደወልኩለት አሱም አጣርቶ እንደሚደወልልኝ ነገሮኝ ከጥቂት ጊዜ ምኋላ በጊዜው የኦሮምያ ፕሬዝዳንት የነበረው አቶ ጁነዲን ሳዶ እንደሚደውልልኝ ነገረኝ:: በዚህ ጊዜ ስብሰባው ተሰርዞ (አዳራሹን ያከራየው ሰው ለሕይወቱ ስለፈራ አዳራሹን አልከፍትም ብሎ ገንዘቡን መለስ) ወደ አዲስ አበባ እየተመለስነ ነበር:: በኋላ አቶ ጁነዲን ደውሎ ለተፈጠረው ችግር የቅርታ ጠይቆ ይህንን ባደረጉት ሰወች ላይ አርምጃ አንደመወሰድ ነገረኝ:: በማግስቱ ማታ ሰዎቹ ከሥራቸው አንደሚታገዱና ክስተቱ ተጣርቶ የመጨረሻ ውሳኔ አንደሚሰጥ በቴሌቪዥን ተነገረ:: ምንም እንኳን በኋላ ስሰማ በሰዡዋቹ ላይ ምንም እርምጃ እንዳልተወሰደ ባውቅም በጊዜው በአቶ በረከትም ሆነ በአቶ ጁነዲን የተወሰደው ፈጣን አርምጃ ኢህአዴግ የነበረውን ለቡ ሙሉነት ያባየ ነበር:: የሁንና የሠረቻው ሙቀት እየጨመረ ሲመጣና በተለየ የገጠሩ ሁኔታ ሲያስደነግጣቸው ጠንከር ያሉ እርምህዳዎችን መውሰድ መጀመራቸው አልቀረም:: ምርጫው አንድ ወር ሲቀረው ጀምሮ ደግመ ችግሩ እየተጠናከረ መጣ::
በቅንጅት በኩለ ዘመቻው በተቻለ መጠን ሰላማዊ አንዲሆን ብቻ ሳየሆን ኢህአዴግ ሰበስ ፈልጎ ወደ አመፅ አነዳይመራው በጣም መጠንቀቅ አለብን የሚለ ጠንካራ ግንዛቤ ነበረን:: በመጀመሪያ በዘመቻ ጊዜ መኖር ስላለበት ግብረገብነት የራሳችንን መመሪያ (እደ ኢህአዴግ) ከማዘጋጀት ይልቅ ሁላችንመ የሣንስማማበት የግበረነብነተ መመሪያ ቢኖር ጥሩ ነው የሚለ እምነት ነበር::

በዚህም መሠረት «ጥራት» የሚሳለ መንግሥታዊ ያልሆነ ድርጅት ይህንኑ እየሠራ እንደሆነና በዚሁ ላይ የሚመክር ስብሰባ አንዳዘጋጀ ስንሰማ በጣም ደስ አለን:: በስበሰባውም ቀን እኔ ራሴ ተገኘቼ ያለምንም ውጣ ውረድ መመሪያውን እንደምንቀበለውና የቅንጅቱ መመሪያ እንደምናደርገው አሳቅሁ:: ኢህአዴግ በዚህ ስብሰባ ቢጋበዝም አልተገኘም:: በስብሰባው ላይ የቀረቡ አንዳንድ ቅቃቅን ማስተካከያዎች ተደርገው በጥቂት ጠናት ውሰጥ የመጨረሻው መመሪያ አንደሚዘጋጅ የጥራት ሥራ አስፈፃሚ ቦርድ አባለ ደነበሩት አቶ አማሪ አረጋዊ ነግረውኝ ልክ እንደጨረሱት እንዲልኩልን በበተስማማነው መሠረተ ከጥቂት ቀናት በኋላ ላኩልን:: ቅንጅቱም ወዲያውኑ በብዙ ኮፒዎች አባዝቶ ለእያንዳንዲ ተወዳዳሪ፣ የዞነና የወረደ ቢሮዎች «የቅንጅቱ የሥነ-ምግባር መመሪያ» ብሎ ከሌሎች የክመንቶተ ጋር ላከው::

በአጠቃላይ በቅንጅቱ ውሰጥ ከአመፅና ከረብሻ የሚጠቅመው የማፈኛ መሣሪያዎችን በሞኖፖል የያዘው ኢህአዴግ ብቻ ስለሆነ በመንም ዓይነት በቅንጅቱ አባሎች ዘንድ የአገሪቱን የምርጫ ሕግና ቅንጅቱም ከበተነወ የሠነ-ምግባር መመሪያ ውጪ መሥራት

ቅንጅቱን የሚጎዳ አንዲ የሚጠቅም እንዳልሆነ እምነት ነበር፡፡ የህ ማለት ግን በሌላው በኩለ ሕገ-ወጥ የሆነ እርምጃ ሰወስድ ዝም ብለን እናያለን ማለት አለንበረም፡፡ የማንንመ ስብሰባ የቅንጅቱ አባሎችን ደጋፊዎች ማወክ የሌለባቸውን ያክለ የእኛን ስብሰባዎች ለማወክ ሲሞክሩ ዝመ ብለን መብታችንን ማስከበር አለብን፡፡ እንደ እውንተሃና ፅኑ ደሞክራቶች (committed democrats) አባሎቻችን ሁሉ በውሰጣቸው ሊይዙት የማገባው ስብፅና «መብቱን የማያስነካ ን ግዴታውን የሚወጣ» መሆን አለበት የሚለ እመነት ነበረን፡፡ ይህ ስሜት ምን ያህል በሁሉም አባሎቻችን ዘንድ ሰርፆ መግባቱን አላውቅመ፡፡ ግን በእርግጠኘነት መናገር የምችለወ በጥንጅቱ በተለያየ ደረጃ ከሚገኙ አመራሮች መካከለ ቅንጅቱ ከዚህ የምርጫ ዘመቻ ከረብሻ ይጠቀማለ ብሎ የሚያምንም አንድም ሰው አላውቅም፡፡

በአቶ በረከት በኩለ የማመቁትን ስሞታዎችም እኔ ራሴ አንድም በቀጠና አስተባባሪዎች በኩል፣ አንዳንዴ ደግሞ የማላውቃቸውን አባሎች እየደወልኩ አያነጋገርኩ ክማጣራትመ ፈልፌ የተሳለው ነገር አልተደረገም እንኳን ሲሉ ለወደፊቱም የዚህ ዐይነተ ስሜት እንይፈጠር መጠንቀቅ እንዳለባቸው እነግራቸው ነበር፡፡ በቅንጅት አካባቢ የነበርን ሰዎች የነበረን ጭንቀት እኛ በትክክለኛ መርጫ ከተሸነፈን ያለመንመ ማመንታት ለመቀበለ የተዘጋጀነውን ያህል ኢህአዴግ ለመሸነፍ ዝግጁ ነው ወይ? ለመሸነፍ ዘግጅ ካለሆነ ሊወስድ የሚችላቸው እርምጃዎች መንድን ናቸው? እኛስ እነዚህን እርምጃዎች ለመከላከለ ማድረግ የምንችለው ምነድነ ነው? የሚል ነበር፡፡ እኛ ደሞክራሲያዉ ሥረዓት ለመገንባት በመናደርገው ትግለ ማሸነፍ ግዴታ ነው የማለ አቋም አለነበረንም፡፡ ዒላማ የደርግነውመ የግደ ማሸነፍን አይደለም፡፡ ከበፊቱ የተሻለ በዛ ያሉ ተቃዋሚዎች ፓርላማ ማስገባት ከተቻለ እሱ ራሱ ማሸነፍ ነው፡፡

ይህ ግን ማሸነፍ የማሆነው የዳሞክራሰ ግንባታው በትክክለኛ ፈር የሚጓዝ ከሆነ ነው፡፡ ስለዚህ ለእኛ ትልቁ የአሸግፊነት መለኪየ በመርጫው ይህንን ሠርዓት ጠንካራ መሠረት ላይ ማስቀመጠ መቻል ነው፡፡ ለኢህአዴግ ግን የፖለቲካ ሥልጣኑን እንደያዘ መቆየት ከእሃ ይልቅ ትልቅ ፋይዳ አለው፡፡ እውነቱ ለመናገር በመሸነፈ የሚያጣው እኛ ባለማሸነፈ ከምናጣው ጋረ በፍፁም አይወዳደርም፡፡ ለዚህ ነው መሸነፍን በፀጋ መቀበለና ከሥልጣን መውረድ ሥልጣኑን እንደያዘ መቆየት ከእኛ ይልቅ ፋይዳ አለው፡፡ አውነቱ ለመናገር በመሸነፍ የሚየጣው እኛ ባማሸነፍ ከምናጣው ገር በፍፁም አይወዳደርም፡፡ ለዚህ ነወ መሸነፍን በፀጋ መቀበልና ከሥልጣን መውረድ ሥልጣን ላይ ላሉ የሚከብደው፡፡ የአፍሪካ ኃይሉች መድረቁን ሰለተቆጠሩት ነው፡፡ በዚየው ልክ ደግሞ በሥልጣን ላይ በነበሩ ጉዜ ለአገቸው ያስገኙት ውጠት ምንም የሁን ምን ሥልጣናቸውን

በሰላማዊና ዴሞክራሲያዊ መንገድ ያስረከቡ በጣት የሚቆጠሩ የአፍሪካ መሪዎች አንደ ትላልቀ የአህጉሪቱ ሰዎች አናያቸዋልን::[48] ስለዙህ በመርጫዉ ወቅት በቅንጅት ውስጥ የነገሰወ ኢህአዴግን የህንን ከፍተኛ የታሪክ አጋጣሚ እንዳያበላሸውና በታሪካችን ለመጀመሪያ ጊዜ አገሪቱ ወደ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በሰላማዊ መንግድ ለማሸጋገር ያገኘችውን እድል እንዲጠቀመበት አናግዘው የሚለ ስሜት ነበር:: ለዚህ ነው ኢህአዴግ አንዳይሽበር እንደ ድርጅትመ ሆነ በግለሰብ ደረጃ ብዙ ጥረት ያደረግነው:: በኋላ አንደምናየው በአንድ ወቅት ለዚሁ ብለን ከአምስተ በበለጡ የተለያዩ መስመሮች ከኢህአዴግ ከፈተኛ አመራሮች ጋረ ግንኙነት አንዲፈጠር አድርገናል::

መ. የመጨረሻ አንድ ወር፣ የኢህአዴግ ሽብር አያየለ መመጣት

የምርጫ ዘመቻው ወሳኝ የሆነ ደረጃ ላይ አየደረሰ በመጣበት በመጨረሻው አንድ ወር በተቃዋሚዎች ዘንድ በአጠቃላይና በቅንጅቱ በኩለ በተለየ በጣም ጠንካራ የጥሩ መንፈስ ስማት አያደገ የመጣበት ጊዜ ነበር:: ቅንጅቱ በሕዝቡ በኩለ አያገኘ የመጣው ተደማጭነት፣ በቅንጅቱ በኩለ በተለየ በጣመ ጠንካራ የጥሩ መንፈሰ ስሜት አያደገ የመጣበት ጊዜ ነበር:: ቅንጅቱ በሐዝቡ በኩል አያገኘ የመጣው ተደማጭነት፣ ቅንጅቱን ለማገዝ ከየቦታውና ከተለየየ የኅብረተሰብ ክፍል የሚመጣው የሰው ብዛት (በአንድ ወቅት የሚመጣውን ሰው ብዛት ማስተናገድ ባለመቻላችን አባላትን አንመዘግብም የሚል ማስታወቂያ በቢሮአችን በር ላይ ለጥፈን ነበር) በፍፁም ከጠበቅነው በላይ ነበር:: ቅንጅቱ ራሱ በውሰጡ የነበረወ የአርስ በአርስ የመጠራጠር ስሜት አየተወገደ ጠንካራ የመተሳሰብና የአብሮነት ስሜት እየመጣ ነበር::

በዚህ ጊዜም ከጥቂት ግለሰብ የአመራር አባሎች በስተቀር በሞላ ጎደለ ሁሉም ሥራውን የሚሠራው በቅንጅቱ ቢሮ አካባቢ ነበር::የተቀውሞ ድርጅቶች የጋራ ስብሰባዎች አናደርግ ስለነበር ከቅንጅቱም ውጭ ያሉ የተቃወሞ ድርጀቶች በሚሄዱባቸው ቦታዎች አያገኙ የነበሩት ሕዝብዋ ድጋፍ ቅንጅቱም ጠንካራ ባልሆነባቸው ቦረወር የሕዝቡ አንቅስቃሴ በኦብኮ በኩለ እንሰማ ሰለነበር ኢህአደግ በእርግጥ ችግም ላይ አንደሆነ ለማወቅ አላስቸገረም:: በድርጅተዊ አሰራር ብቻውን በሚናገርበት መድረክ ሕዝብ ጉሮሮ ውስጥ መሰንቀር ለምዶ አማራጭ አመለካከቶች በሰፊው በሚንፀባረቅበት የዴሞክራሲያዊ ፖለቲካ ሂደት ይህንን ስልት መጠቀም ይፈልጋል:: በአጠቃላይ ከክርክሮቹ ጀምሮ እስከ ሚዲያ ቅስቀሳዎቹን አጠንክሮ ከመግፌት በስተቀር «ከዚህ

[48] በዚህ ዙሪያ በአህጉሪቱ የሚከበሩ ትላልቀ የፖለቲካ ሰዎችን ስናይ በተለየ በኢኮኖሚው ዙሪያ አመርቂ ውጤት የስመዘገ አይደሉም:: የማንሌላ የ5 ዓመት አስተዳደር የሚማገስው የተፈራውን ብጠብጥ ባለማመጣቱ ነወ አንዳጂ በጥሩ የኢኮኖሚ ዕድገት አይደለም:: የታንዛንያው ጅሉየስ ኔሪሪመ የተከተሉት የአጀማ ሶሻሉዝመ መርህ ለሕዝቡ ብለጽግና አላስገኝም:: ትልቀነታቸው አገራቸውን በሰላማዊ መንገድ ዴሞክራሲ መውሰዳቹው ነው::

በፊት የሰሳሳትነውን አናርማለን» የሚለ ዓይነት በምርጫ ጊዜ አስፈላጊ የሆነ ትህትና እንኳን ማሳየት አልቻለም።

የመለዕክቶቹ አጠቃላይ ይዘት የእኔ መስመር ኡሮመ ዛሬም ትክክለ ነው፣ እኔን የሚቃወሙ በሙሉ ፀረ-ሕዝቦች፣ ነፍጠኞች፣ ጥገኞች ወዘተ ብቻ ናቸው የሚል አይደለመ ለሌላው ሕዝብ ማሰብ ለሚችሉ የኢህአዴግ አባሎችም የማይገባ ነበር። ይህ አካሄድ በመጀመሪያው የምርጫ ጊዜ የሕዝቡን ስሜት ባለማወቅ ነው የተደረገው በከባለ መርጫው አንድ ወር ሲቀረው የሕዝቡ ስሜት ወደት እደጋደለ እነደሆነ ፖለቲካ የሙሉ ጊዜ ሥራው ለሆነ ካድሬ አይደለመ ለማንም ተመልካች ግልፅ እየሆነ ነበር። ግን ኢህአዴግ አንድም በመረጃ እጥረት፣ ሌላም ካሐበት አጠቃላይ የማስማት ችግር፣ የበልጡንም ግን ከራሱ ሕገ-አልየት (ሎጂክ) ጋር ባደረበት ክፉ ፍቅር ምክንያት በፊቱ እየተሰበሰበ የመጣውን አውሎ ንፍስ ሊያየው አልቻለም። ይልቁንመ የመረጠው መንገድ ይህንነ በዓየኑ ሥር አየተቀየረ የሄደውን የኡትዮጵያ ፖለቲካ የሚያቆምበትን ኢ-ዴሞክራሲያዊ መንገድ መፈለግ ነበር።

መርጫው አንድ ወር ሲቀርው የክርክሮቹ አቅጣጫ ግልፅ ነበር። ለማንኛውም ተመልካች ኢህአዴግ ከእነዚህ ክርክሮች ለምርጫው የማጠቅመውን ነገር ለማግኘት ከፈለገ አካሄዱን መቀየር አንዳበት ግልፅ ነበር። ኢህአዴግ ግን የቀድሞ ስህተቶቹን አጠንክሮ ቀጥሎበት ነበር። የተቃርኖ ፖለቲካውን ይበልጥኑ እያከረረው ነበር የሄደው። የጠቅላት የለህ የሚለው ጉዞወ ከሲቪክ ማኅበረሰቡ፣ ከገሉ ሚደየና ከሌሎችም የኅብረተሰብ ክፍሎች ጋረ መላተሙ እንደቀጥል አደረገው። አዳዲስ ደጋፊዎች ከማሰባሰብ ይልቅ የለትን ለማጠናከር ያለመ የማመስለው መልዕክቱ የራሱ ካድሬዎችና ደጋፊዎች አንኳን ለመሳብ አለቻለም። በክርክሮች ላይ የቀረባቸው የድርጅቱ ትላልቅ ሰዎች በሙሉ ያሳዩት ደካማ ብቃት አይደለም በሕዝቡ በራሱ አባሎችና ደጋፊዎች አንኳን ለመሳብ አልቻለመ። በክርክሮች ላየ ያቀረባቸው ዩድረጅቱ ትላልቅ ሰዎች በሙሉ ያሳዩት ደካማ ብቃት አይደለመ በሐዝቡ በሱ አባሎችና ደጋፊዎችመ ከፍተኛ ያለማመን ስመት አንደፈጠረ የምናውቀው ነው። ክርክሮቹ የጠበቀውን ውጤት አላመጣ ሲሉት የችግሩን ምንጭ ፈልጎ ከማድረቅ የልቅ አንጼ ማጨብጨብ አይፈቀድም፣ለ አንጼ እንዳውም ሰው የሌለበት ቦታ ነው ክርክሩ መሆን የለበተ የሚሉ ሰነካላ ምክንያቶች ወደ መደርደርና በራሱ ደካማነት ወደ አኩራፊነት አና ተሸናፊነት ገሳ። በመስክ ስብሰባዎች የተሰጣቸውን የሠነ-ምግባር ሥልጠና «በመርሳት» የየራሳዣውን የኃይለና ስብሰባዎች የማደናቀፍ እርምጃዎች በሰፊው መወሰድ ጀመሩ።

በኦሮምያ ነገሮች እየከረሩ መሄዳቸው ያሳሰባቸው የኦብኮና የኤፌዴን ሰዎች እሪታቸውን ማስማት ጀመሩ። ቅንጅቱም የሚያደርጋቸው አንዳንድ ሰብሰባዎች በተደርጁ ኃይሎች መረበሽ ጀመሩ። በወላይታ ሶዶ የአካባቢው ካድሬዎች ያደራጇቸው ዱርዬዎች በስታዲዩመ ውስጥ እየተደረገ የነበረውን የቅንድት ስብሰባ ሲረብሹ የከተማውና የፌዴራል ፖሊሶች ስታዲየመን ከበው ያዩ ነበር። አንድ ነገር እንዲያደርጉ በእኛ መልዕክተኞችቢጠየቁም አምቢ ብለው ስብሰባው ሳይካሄድ ተበትኗል። የመጣው ሕዝብ በራሱ አርምጃ አንወስዳለን ብሎ ሲጋበዝ ረብሻ ከሚፈጠር ስብሰባው ቢቀር ይሻላል ብለው የእኛ አባሎች ስብሰባውን በተኑት። በተመሳሳይ በድሬዳዋ የተሞከረው የረብሻ አርምጃ በሕዝቡና በፖሊስ ግፊት ሊመክን ችሏል። በአማራ ክልል አንዳንድ ቦታዎች የቅንጅቱ አደራጆችየተደበደቡበትና የተገደሉበት ክስተት ሲፈጠር በፖሊስ በኩል ይህ ከመርጫው ጋር የተያያዘ አይደለም በሚለ እርምጃ ሳይወስድ ቀርቷል። በዚህ መልክ በየክልሉ በኢህአዴግ ካድሬዎተና ታጣቂ ኃይሎች የሚወሰዱት እርምጃዎች እየከፉ ሲመጡ መርጫው እራሱ ሊካሄድ ነው ወይስ ሊሰረዝ ነው የማል ከፈተኛ ስጋትና ጥረጣሬ ተፈጠረ። አንዳንድ የተቃዋሚ ድርጅቶች ጭራህ መርጫውን ጥለን እንወጣለን እስከ ማለት ደረሱ።

ተቃዋሚዎች በምንገናኝበት ስብሰባ በየግላችን የሚደርሱትን ችግሮች እያነሳን ስንወያይ በዚህ ከቀጠለ በምንም ዓይነት ይህ ምርጫ ነፃና ፍትሐዊ ሊሆን አይችልም ስለዚህ ከመፍረሱ በፊት አንድ ጠንከር ያለ አርምጃ መውሰድ አለብን የሚል ሁለም ዋና ዋና ተቃዋሚ ድርጅቶች ያሉበት (ሕብረት፣ ቅንጅት፣ ኦፌዴን፣ መኢዴፓ እና ፖን አፈሪካኒስት ፖርቲ) አንድ ጋዜጣዊ መግለጫ በሆነለ ደሊያፖል ተዘጋጀ። በዚህ መግለጫ በጣም ዝርዝር የሆኑ በየክልሉ የሚፈፀሙ የሰብዓዊ መብት ጥሰቶችንና ከመርጫ ጋር የተያያዙ ሁከቶችን፣ ጊዜ፣ ቦታ፣ ጥቃቱ የተፈፀመባቸውን ድርጅቶችና ግለሰቦች ስመ የያዘ ጽሑፍ ከነማብራሪው ለአገር ውስጥና ለውጭ አገር ሚዲያ አቀረብን። ከጋዜጣዊ መግለጫው በፊትም ቅጂውን ለምርጫ ቦርድ አቀረብን። በዘህመ ጋዜጣዊ መግለጫው በፊትመ ቅንጂውን ለምርጫ ቦርድ አቀረብን። በዚህም ጋዜጣዊ መግለጫ የየድርጅቶቹ መሪዎች የሁኔታውን አስከፊነት፣ በዚህ ከቀጠለ በውድድሩ መቀጠላቸው ጥያቄ ውስጥ እንደሚገሳ በአፅንዖት ገለፁ። ይህን ያደረግነው መርጫው ሊደርስ ሁለት ወይም ሦስት ሳመንት ሲቀረው ነው። ይህንን መግለጫ የሰጠነው ለማስፈራራት ወይም ኢህአዴግን ለማሳጣት ብለን አለነበረም።

ከሁሉም በላይ ደግሞ ኢህአዴግ በጊዜው እንለው «እንደምንሸነፈ አውቀን፣ በኋላ ተጨበርብሮ ነው» ለማለት አልነበረም። በዚያን ጊዜ የተቃዋሚዎች ጎራ የነበረው

ስሜት በነፃ መርጫ የማሸነፍ እድላችን ከፈተኛ ነው የል ነበር፡፡ እንዲያውም ስጋታችን አገሪቱ ከዚህ በፊት እንደሆነው ይህንን ወርቃማ የዴመክራሲያዊ ሽግግር እድል እንዳታጣ ነበር፡፡ ይህ ጥሪ መንም አንኳን የዲፐሎማሲዊው ማኀበረሰብ ጉዳዩን ትኩረት እንዲጠው ቢረዳም በኡህአዴግና በመንግሥት በኩል ችግሩን ከመቅረፍ ይልቅ የችግሩ መጠን ዓይን እያወጣ እንዲሄድ የደርጉ ነበር፡፡ በተለየ በኣሮምያ የተቃዋሚዎችን ስብሰባዎች ጠመንጃ እየተኮሱ መበተን ሁሉ ተጀመረ፡፡ ኢህአዴግ አንደ ድርጅትና የየክልሉ ድርጅቶች ካድሬዎች በተናጥል ከፍተኛ ጭንቀት ውስቅ መግባታቸውን ገሃድ አየሆነ መጣ፡፡

በዚህ ጊዜ ገለፅ የለሆነው በመርጫ ዘመቻ ወቅት የሚካሄደው ማስፈራራት በዚያው በዘመቻ ወቅት የሚያበቃ ነው ወይስ ከዚያ ሊያልፍ የሚችለ? የሚለው ነበር፡፡ ለዚሀ ጥያቄ የመልስ ፍንጭ መታየት የጀመረው ገለልፈተሃ የምርጫ ታዛቢዎችን ለመከለከለ በተወሰደው አስገራሚ አርምጃ ነበር፡፡ ቀደም ብሎ ሁለት የውጭ አገር (የአማሪካ) የዴመክራሰ አራማጅ ድርጅቶች ከአገረ እንዲወጡ መንግሥት ሲወስን ከመርጫው መታዘብ ጋር በቀጥታ የተየያዘ ስላልነበር በተለይ በተቃዋሚዎች አርምጃ ትክክለ አለመሆኑ ቢታመንመ ትልቅ ጉዳይ አልነበረም፣ በአብዛኛወ የፈረንጆቹ ችግር ነው፡1 የኢህአዴግን ምንነት ይበለጥ ያሳያል በሚለ ትኩረት አለሰጠውም ነበር፡፡ ጥቂት ቆይቶ የአወሮፖ ሕብረተ ታዛቢዎች ቡድን አባል የነበረውን ሲፍግሬድ ፖውሰዋንግን መታዘቡ እየሸሸ ነው የሚል ጥርጣሮ ማሳደር ጀመረ (ዶ/ር ፖውስዋንግ የ1992 መርጫን የታዘበና የምርጫውን ችግሮች በመጽሐፍ የጋለጠ ሰው ነበር) የሀመ ሆኖ ይህ አንድ ግለሰብ ነውና በመታዘብ ውጤቱ ላየ ብዙ ለውጠ አየመጣም በሚል ከፍተኛ ትኩረት አለተሰጠውም ነበር፡፡ ሁላችንንመ ያሰደነገጠንና በመርጫው ወቅትና ከመርጫው በኋላ ከፍተኛ የማጭበርበር ችግር ሊፈጠር ይችላለ ብለን ክፋኛ እንድንሰጋ የደረገን የምርጫ ባርድ በጣም በሚያስቅ መክንያት በአገሪቱ ውስጥ ያሉ የሲቪክ ማኀበራት ለመርጫው መተብ ብለው የፈጠሩት ትለቅ ጥመረት ወደ 3000 ታዛቢወችን አያስተማረና አያዘጋጀን ባለበት ወቅት ድርጅቶቹ በመተዳደሪያ ደንሳቸው ላይ «መርጫ መታዘብ» የሚለ አንደ ዓላማ ካላስመዘገቡ መታዘብ አይተሎመ የሚሉ መመሪያ አወጥቶ ከፍተኛውን ገለልተኛ አገራዊ የትዛቢዎች ኃይል ከጨዎታወ ለማስወጣተ ያደረገወ ሙከራ ነበር፡፡ ምንም አንኳን መርጫው ያስቸኩላል» ያለከው አንተ አለነበርክ? የኢዴፖ-መድኀን ጉባኤ ውህደቱን ማጽደቅ መብቱ አለመሆኑን እያወቅህና የላዕላይ ምር ቤቱ ይህ መብት እንዳለው እየወትህ ወየ ያፀደቀው? ኢዳፓ-መድኀን ጉባኤ የማባለ ድርጅት ከመስከረመ 14 በኋላ የለም፡፡ አንተ የምትለው በቅንጅቱ ውስቅ እድልዎ አለ ከሆነ (ያ ብቃቱ የሚመደብ ወዘተ) ለቅንጅቱ ጠቃሚ ስለሆነ ይህንን ማቅረቡ ጥሩ ነው፡፡ ግነ ጥያቄህ ያለ

ብቃት መሠፈርት ለኢደአፓ-መድኀን ተብሎ የሚሰጥ ቦታ አለ ይሆን? ድርጅቶቹ ፈርሰው ቅንድቱ ከተዋሃደ በኋላና አንተመ ሆንክ ልሎቹ ሦስቱ የላዕላይ አመራሮች በሁላችንመ ከተመረጣችሁ በኑላ የማጠበቅባችሁ ሁላችንንመ እንድትወክሉ ነው ወይስ የየመጣተሁበትን ድርጅት አንድትጠቅሙ?

የውህደቱ መዛግብትና ለመርጫ ቦርድ የተላከው ደብዳበ በግለፅ መርጫ ቦርድ ማመለከቻወነ መርምሮ የውህደት ፈቃድ አስከሚሰጥበት ድረስ ላለተወሰነ ጊዜ አንደራዘም የጠየቃል:: የአንተ ፍርሐት ውህደቱ ፈቃድ አስከሚያገኝ የማርጅቱ ሐጋልነት የቀጥለ የማለ ከሆነ የህ ማመለከቻ ጥያቄህን በግለፀ አካትቷለ:: መርጫ ቦርድ ለውህደቱ ፈቃድ አስከሚሰጥ ድርስ የቅድሞው ቅንጅት ሕጋዊ ነው:: መርጫ ባርድ በሕጉ መሠት ለመሥራት ከፈለገ የህን የፈቅዳል:: ካልፈቀደ ግነ ጉዳዩ የሕጋዊነት ጥያቄ ሳየሆን የጉለበትና የፖለቲካ ጥያቄ ነው:: ስለዚህ የአንተ ፈርሐት ይህ ማመለከቻ አይሸፈነው ይሆን? ማኀተሙን አለመታመ በማለት ለመርጫ ቦርድ አጋዥ መክንያት አቅራቡ ካለሆንክ በቀር ውህደቱን አልፈቅድም የሚልበት ምን ሕጋዊ ምክንያት ይሮዋል? የምታውቀው ህጋዊ መከንያት ካለ ለምን አትነግረንም? አንተ ማኀተሙን ይዘህ በሕገ-ወጥነት አልሰጥም ብለህ ከዚያ ውህደቱ አይፈቀድመ ማለት ምን አይነት ሃሳብ ነው? የማወቀው መሥጢር አለ ያልከውን አሁን ካልነገርከን መቼ ለትነግረን ነው?

ኢህአዴግ ድርጅቱን የማጥፍት ዕቅድ አለው የምትለ ከሆነ ለመን የዕቅዱን መንነት አሁኑኑ ነግረኸን የመከላከያ አርምጃ አንወስድም? አንተ ከመትናገረው የሚገባን የቀንጅቱ ወህደት ከተፈረመ ሁላችንንም ያጠፋናል፣ ለየብቻ ከሆንን ግን ሁላችንንም ሳየሆን አንዳንትንን አጥፍቶ ሌሎቻችንን ይተወናል፣ የሚያጠፋውን አንዲያጠፋ ተለያየተን አንጠብቀው ማለትህ ነው? የሚሉ በጣመ ብዙ የልደቱን መክንያቶች ቀድሞውኑም በሚጠረጥሩት ብቻ ሳየሆን በጣም ያመኑት በነበሩ ተከታዮቹ ዘንድ ሳይቀር ተቀባይንት የሚያሳጡ ጥያቄዎች ተደረደሩ:: ልደቱ ሊመለሳቸው የሚችላቸው ጥያቄዎች በፈፁመ አልነበሩም:: ማኀተም ያለሰጠበትን መክንያት ባቀረበበት ወቅት በስብሰሳው የነበረን አንድመ ሰው እንኳን ሊየሳምን የሚችል አለነበረመ:: አብሮት የመጣው አብድራህማን ጥያቄዎች ሲኾኀደኀዱ ብዙም ሳየቆይ ምክንያቱን ለማንም ሳየናገር ስብሰባው ትቶ ወጣ፣ አልተመለሰምም:: ልደቱም ሁኔታው ከማችለው በላይ የሆነበት ይመሰለኛል:: ማኀተሙን ላለመሰጠትና ለብቻው ኢዴፓ-መድኀን ብሎ ለመውጣት የወሰነበት እውነተኛ ምክንያት ለዚህ ስብሰባ ሊያቀርበው የሚችለው አልነበረም:: ስለዚህ ከዋናው ምንከንያት ወጪ ዝም ብሎ ለጊዜው የሚሰማኝ ባገኝ ብሎ ትርኩ መርኪ መክንያቶችን

ወረመረ፡፡ በኋላ ከሠራው ሠራ አንፃር ሲታየ ደግሞ እወነትኛውን መክያቱን በጊዜው ሊያቀርበው አይችልም ነበር፡፡ ስለዚህ የነበረው ብቸኛ አማራጭ ስብሰባውን ጥሎ መሄድ ነበር፡፡ እሱመ አንድ ጓደኛዬን ዝም ብሎ ሳይሆን «ሌላ ቀጠሮ አለኝ፣ለ ከአየር መነገድ አንድ ጓደኛዬን መቀበለ አለብኝ» በሊ የማይመስለ መክንያት ስብሰባውን ጥሎ ሄደ፡፡ ዶ/ር ሙሉዓለመ ስሙን አየጠራች አንዲመለስ ብተለምነውም የሚሰማት አለሆነም፡፡

የቅንጅቱ ላዕላየ ምክር ቤት በሙሉ በአንድ ስምተ ውስጥ ነበር፡፡ ለደቱ ጥሩና አሳማኝ መክንያት ያኖረዋል ብለው የጠበቁ ደጋፊዠቹ ሳየቀሩ በሁታው ከማፈር በቀር በምንም ዓይነት አሱን ሊደግፉ አልናቻሉም፡፡ የኢዴፓ-መድኅን ተወካዮች «የመጨረሻውን ውሳኔ ከመስጠታችሁ በፊት ተወካዮቹና የቀድሞው የኢደአፓ-መድኅን ሠራ አስፈፃሚ በጋራ ሆነን ችግሩን እልባት አንስጠው» ብለው የሁለት ቀናት ፈቃድ ጠየቁ፡፡ በማግስቱ የቀድሞው አመራር ተሰብስቦ በደምፅ ብልጫ ሠራ አስፈፃሚ አደረገ፡፡ በሁለተኛው ቀ የውህደቱ መዛግብት ሁሉመ ማህተሞች በተደርገውበት መርጫ ቦርድ ተላከ፡፡ የኢዴፓ-መድኅን ተወካዮች የውሳኔ ሃሳበ መሠረትመ ላዕላየ ምክር ቤቱ ተሰብስቦ በአነ ልደቱ ላየ መወሰድ ስላለበት አርምጃ ወይይት በደረገ፡፡

ምክር ቤቱ የተፈጠረውን ስህተት በሁለት ክፍሎ ውሳኔ ሰጠ፡፡ የመጀመራያው በያዙት አመለቀቀት ሳየሆን በተግባር የቅንጅቱን ውህደት በበማደናቀፈ ቅንጅቱን አደጋ ላየ በመጣላቸው ለደቱና ሙሼ ከቅንጅቱና በቅንጅቱ ውስጥካላቸው ማንሃውመ ኃላፊነት አንዲታገዱ፡፡ ወሰነ፡፡ የህ ሲወሰን ለደቱ አሁንመ ማነተሙን አለሰጥመ በማለቱ፣ለ ሙሼ ደግሞ ስለው በተለመደው አዎንታዊ መልሱ «ሁሉም ነገር በቁጥጥር ሠር ነው» ከማለት በቀረ መንመ ያልተለየ ዘረራረ ፐላን ሳይወጣ ጊዜው አየተቃረበ መጣ፡፡

የዘመቻው ማለቂያ ሐመስ ገንቦት 4 ስለሆነ የህ እኛ ያሰብነው ፌስቲቫል ሊካሄድ የሚችለው ግንቦት 29 ወይም ግንቦት 30 ነበር፡፡ አደባባዩን በቶሎ መያዝ ስለነበረብን በአነዚያ ቀናት ቦታውን ስንጠይቅ የኤግዚሲሽን ማዕከል ኃላፊዎች ላለመስጠት ትንሽ አንገራግረወ ነበር፡፡ በመጨረሻ ግነቦት 30 አሁድ ጠዋት የቀየ መስቀለ ፕሮግራመ ስላለበሰባት ሰዓት አነሱ ስለሚጨርሱ ከስመንተ ሰዓት ጀመሮ መጠቀመ ትችላላችሁ፣ለ ገን ለቦታው የሚከፈለ አምስት ሺህ ብር ስላለ አሱን በቶሎ ክፈሉ ተባልን፡፡ በመርጫው ሕግ መሠረት አንአንደዚህ ዓይነት ሕዝባዊ ቦታዎች ለፖለቲካ ሥራ በመርጫው ጊዜ ነፃ መሰጠት አንዳለበተ ነገርናቸው፡፡

ይልቅስ ቦታው ከሚያመለጣችሁ አሁን ክፈሉና በኋላ ገንዘባችሁን መለሱልን ብትሉ የሻላል የማል ምክር ቢጤ ምኤግዚቢሽን ማዕከለ አካባቢ ካሉ ደጋፊዎቻችን በተነገረን መ ሠረት ወዲያውኑ ልደቱ ገንዘቡን እንዲከፈለ ተሰጥቶት ቦታውን ያዝን፡፡ በደበበ በኩልም ዘፈኑ ላየ የሚገኙትን የአርቲስቶች ስመ ማረጋጫ አገኘን፡፡ የታሰበውም ቲያትር ዝግጁ መሆኑን አወቅን፡1ከዚያ ለሃምሳ ሺህ ሕዝብ ይበቃል የማባለ አደራሽ፣ መድረክና የሙዚቃ መማሪያ (ትላልቅ ስፒክሮች) ለመከራየት ብዙ ሙከራ ካደረግን በኋላ ተከራየን፡፡ ይህ እንደማያሳየው ሚያዚያ 30 ሁለት አና ሦስት ሳምንታት ሲቀረው የነበረን ገምት ሃመሳ ስሺህ ግፋ ቢል መቶ ሺህ ሕዝብ፤ በአብዛኛው ወጣቶች ሙዚቃ ለመስማትና ለመጫወት የገኛሉ የሚለ ነበር፡፡

እንዲህ ዓይነት ትለቅ ሐዝባዊ ስብሰባ የጠራ ሌላ ድርድትም ባለመኖሩ ምንም የፋክክስ ስሜት አልነበረም፡፡ ከዚያም በላይ ግን ጊዜው በየክልሉ የምንሪወጥበት ነበር፡፡ በአደስ አበባመ በየወረዳው ብዙ ስብሰባዎች አናደርግ ስለነበር ለሚያዝያ 30 የተለየ ትኩረት አልሰጠነውም፡፡ ሁነታዎች መቀየር የጀመሩተ ኢህአዴግ በድንገት፤ ከየት መጣ ሳየባለ ሚየዝያ 29 በመስቀለ አበባየ ሕዝባዉ ስብሰባ መጥራቱን ስንሰማ ነበር፡፡ አነደህ ዓየነት የምርጫ ቅስቀሳ ስብሰባ በኢህአዴግ የዘመቻ ፐላን ውስጥ አንዳልነበር በአርግጠኛነት መጋር አተላለሁ፡፡ ቅንጅት በተለያዩ ከተሞች በሚያደርገው ሕዝብዉ ስብሳባዎች የሚመጣው የሕዝብ ብዛት ትንሽ አሳብቧቸውና ሚያዚያ 30 ትለቅ ስብሰባ ማቀዱን ሲያውቁ በድንገት ነቅተወ ያዘጋጁት መሆኑ ጥርጥር የለወም፡፡ መቼም ያሰቡት መቼ የኢህአዴግ የሚያዚያ 29 ጥሪ የእኛን የሚያዚያ 30 ፌስቲቫል ሃሳብ ፍፁም ቀየረው፡፡

ኢህአዴግ ሚያዚያ 30 ትልቅ ስብሰባ ምርጫ ማመልከቻ ለማድረግ አንደሚጠቀምበተ ጠርጥረናል፡፡ ስለዚህመ ያለውን ኃይልና ገንዘብ በሙሉ ተጠቅሞ ብዙ ሐዝብ እንዲወጣ ለማኡረግ አንድሚሞክር አርግጠኞች ሆንን፡፡ ይህ ዕቅዱ ከተሳካለትና የእኛ የሚያዚያ 30 ሕዝባዊ ስብሰባ ከሚያዚያ 29 የኢህአዴግ ስብሰባ በሐዝብ ብዛት ካነሰ በአዲስ አበባ የደክምነው ድካም ሁሉ መና ሊቀር ነው የሚል ፈርሐት አደረብን፡፡ ከተለያዩ አቅጣጫዎች የኢህአዴግ የአዲስ አበባ ካድሬዎች ለሚያዚያ 29 ስልፍ ከፍተኛ ዝግጅት አያደረጉ እንደሆነና ለዚህ እነሱ የሚቆጣጠሯቸውን የሲቪክ ማኅበራትን በሰልፉ እንዲሳተፉ እየገፋፋ አንደሆነ፣ የሃይማኖት ተቋማት ሳይቀር በዚህ ዝግጅት አንዲሳተፉ ከሃይማኖት መሪዎች ትዕዛዝ እየተላለፈ እንደሆነ ሰማን፡፡ [49] ለሕዝባዊ ስብሰባው ሳምንት

[49] በዚህን ወቅት ከተለያዩ ተቋማት በገዛ ፈቃዳቸው ቅንጅቱ ቢሮ እየመጡ መረጃ የሚሰጡን ብዙ ሰዎች ነበሩ፡፡ ከአነዚህ ውስጥ የሃይማኖት ተቋማተ ሠራተኞች የገኙበታለ (ከሁሉም ሃየማኖቶች)፡፡ ከአነዚህ ውስጥ ሁለት የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ባለሟሎች በዚህን ጊዜ ከፓርያሪኩ ጽ/ቤት የወጣ በሚያዝያ 29 ሰልፍ የቤተክርስቲያኗ ሠራተኞች በሙሉ አንዲገኙ የሚያዝ ደብዳቤ አነደወጣ ነገሩን፡፡ ነገሩ ከነማስረጃው በኋላ በጋዜጣ ላይ ወጣ፡፡

ያህል ሲቀረው ሚያዚያ 30 ፌስቲቫል መሆኑ ቀርቶ የሕዝብ ብዛት ማሳየት መድረክ እንደሚሆን ግልፅ ነበር፡፡ ግን ቅንጅቱ ሕዝቡን በስፋት አንዲዳወጣ ሊያደርግበት የሚችለበት ምንም ድርጅታዊም ሆነ የፋየናንስ አቅመ አለነበረወም፡፡ ስብሰባውንመ ከበፊት ጀመሮ በሰሜተ ስንከታተለወ የነበረነው አኔና ደበበ አዲስ ለመጣው ሁኔታ የሚመጥን ምንም ዓይነት ዝግጅት አንደሌለ ብቻ ሳየሆን ብንፈለግመ ጊዜው እንደማይችሉ አወቅን፡፡ ታማኝ በየነ መምጣት ስለማይችል በመትኩ ያኔ ሊለቀው ያሰበውን የፖለቲካ ቀለድ ያዘለ ዲሺዲ ለኮልን በስብሰባው ላይ ከፈለግን ለናሳየወ አንደምንችለ ፈቃድ ሰጠን፡፡

እኔ ቀልዱን አሜሪን አገር ቀደመ ብዬ አይቼው ስለነበር በፊት ለነበረው የ «ፌስቲቫል» ፕላን ጥሩ አንደሚሆን ገመቼ ነበር፡፡ ይህንን ዓየነተ ቀለድ በዲሺደ በመስቀል አበባየ ለማሳየት የሚያስፈልገውን መሣሪያና ስክሪን ለመከራየት ስነጠይቅ የተጠየቅነው ገንዘበ በፈፁም የሚቀመስ አልሆነም፡፡በመጨረሻ ነገሩ ሁሉ እንዳሰብነወ አንደማይሄድ ነባን፡፡ የፌስቲቫሉ ነገር ቀርቶ በስብሰባወ ላይ አጫጭር ንግግር የሚያደርጉ ሰዎች ሠራ አስፈፃሚው አንዲመድብ ጠይቀን በመረጡኝ ቅስቀሳችን ሐዝቡ ለሰልፍ እንዲወጣ አበረታተን፡፡ ከሚዲያ ጊዜያችን በተጨማሪ አርብና ቅዳሜ በቴሌቪዥን የሚለቀቅ የአንደ ደቂቃ ማስታወቂያ አነደነገር አደረግን፡፡ በዘመናዊ ጥክኖሎጂ የተካኑት ወጣቶቻችን የኤስ.ኤም.ኤስ መልዕክቶችን በሞባይሎች በሰፊወ እንደበትኑ ነገርን፡፡ (በዚያን ጊዜ የቅንጅቱ አባሎች በሙሉ በሰልፉ ላይ ኢህአዴግ የሰጠውን ሰው እንዳያገኝ በራሳቸው ተነሳሽነት ከፍተኛ ቅስቀሳ አያደረጉ ነበር)፣ከዚህ በላይ ግነ ምንም ማድረግ አንደማንችለ አውቀን ጉዳዩን ለጉዳዩ ባለቤት ለሆነወ የአዲስ አበባ ሕዝብ ትተን እና «አግዚአብሔር ከዚህ ጉድ ያውጣን» ብለን ለሚቀጥሉት ጥቂት ቀናት ሌሎች የዘመቻ ሥራዎቻችንን መሠራት ቀጠልን፡፡

እኔ ከሚያዚያ 28 ጀመሮ ሚያዝያ 30 ጠዋት ድረስ በክልል ከተሞች የሕዝባዊ ስብሰባ ፕሮግራም ነበረኝ፡፡ በእነዝህ እና በሌሎች ሠራዎች ተውጠን ስለነበር ፕሮግራም ነበረኝ፡፡ በእነዝህ እና በሌሎች ሠራዎች ተውጠን ስነለበር በቅንጅቱ በኩለ ሚያዚያ 30 ላይ የሚያዙ መፈክግችን ለማዘጋጀት እንኳን በደንብ አለታሰበበትመ ነበር፡፡ ሁለት ቀን ሲቀረው የተወሰኑ አባሎቻችን ኃላፊነት ተሰጥቷቸው አዚያው ቢሯችን ውስጥ የሕዝብ ማስታወቂያ ጽሑፍ (plackard) መፃፍ ጀመሩ፡፡ ከዚያ ውጭ በሰልፉ ጊዜ ምንም ዓይነት ግጭት አንዳይፈጠር ሥነ-ሥርዓት የሚያስከብሩ የራሳችን ሰዎች ያስፈልጋሉ፣ የኢህአደግ ሰዎች ሆን ብለው ግጭት አንዳያስነሱ መጠንቀቅ ያስፈለጋለ በሚለ ወደ 200 የሚጠጉ ሥነ-ሠርዓት የሚስከበር ለምድ ያላቸው አባሎች ለዚህ ሥራ ተመደቡ፡፡ በዚህ

ጊዜ ሁሉ የሚጠበቀው የሕዝብ ብዛት ከዚህ በፊት ተቃዋሚዎች በመስቀል አደባባይ ያዘጋጇቸው ሕዝባዊ ስብሰባዎች (ለምሳሌ የኢህአዴግን ባለ አምስት ነጥብ የኤርትራ ፖሊሲ በመቃወም የወጣው) ዓይነት ወይም ከዚያ ትንህ የላቀ የሕዘብ ቁጥር ነው።

በሕዝባዊ ስብሳባው እነማን ንግግር ያድርጉ? የንግግሩ ይዘት ምን ይሁን? የሚል ወይይት በቅንጅቱ ሥራ አስፈፃሚ ኮሚነ በተደረገበት ወቅት በአብዛኛው አፅንዖት የሰጠበት የተለያዩ የፀብረበሰብ ክፍሎችን የሚወክሎ ሰዎች በተዠለ መጠን አጫጭር ንግግሮች እንዲያደርጉ ነበር። በዝም መሠረት ከድርጅቱ ሊቀመንበር ከኢንጅነር ኃይሉ በተጨማሪ ዶ/ር ኃይሉ አርአያ፣ አቶ በሉሩ አደም፣ ዶ/ር ሙሉዓለም፣ለ ልደቱ እና እኔ በጣም አጫጭር በጥቅሱ አዎንቲዊ የሆኑ፣ የሕዝቡን አንደነትና ፍቅር የሚያጎለብቱ ንግግሮች አንደናደርግ፣ ደበበ መድረኩን አንዲመራ፣ በተቻለ መጠን መጀመሪያ አንዳሰብነው የበዓል ስሜት (Festive atmospere) አንዲኖረው ስምመነት ተደረሰነ፡ ስብሰባውመ በሰዓቱ ተጀምሮ (በስምንት ሰዓት) ሳየመሽ እንዲጠናቀቅ ተስማማን። በዕለቱ የተፈጠረው ሁኔታ በመነም ዓይነት ከቅድመ ዝግጅታችን ጋር የሚገናኝ አለነበረም።
የሚያዚያ 29 ጠዋት ወደ መሥክ ለመሄድ ስዘጋጅ ብዙ የክፍል ሀገር አውቶብሶች ከመናኸሪያ ወጥተው ሕዝብ ከየቀበሌው እንዲያጓጉዙ አየተደረገ መሆኑን መረጃ ደረሰኝ። እንደ ተባለውመ ከከተማ ስንወጣ አነዚህ አውቶብሶች በብዛት ቆመው ሰው ሲያሳፍሩ አየን። መርካቶ አካባቢም በዚያን ቀን ሱቃቸውን ዘግተወ ወደ ሰልፉ እንዲሄዱ በየቀበሌው ካድሬዎች ቅስቀሳ የደረግ አንደነበር ስመተናል። ከተማውን ለቀቀን ስንወጣ በዘያ ሰልፈ ምን ያህል ሰው ሊገኝ አንደሚችለ መገመት የምችልበትመ መነገድ አልነበረም። ሃሳባችንን በመስክ ሠራችን ላየ አድርገን ጉዟችንን ቀጠልን። አኔ ግን አነዲህ ዓየነት ከፍተኛ የመንግሥት ኃይሎች ግፊት ካለ ብዙ ሰወ በሰለፉ አንደመወጣ ገመቻለሁ። መገመት ያልቻለኩት በማግስቱ ለቅንጅት ሰልፍ የሚወጣው ሰወ ይበልጥ ይሆን? የሚለው ላይ ነበር።

ከመስክ ጉዚችን አዲስ አበባ ስንመለስ ከመሸቱ ሁለት ሰዓት አካባቢ ይሆን ነበር። ወደ ከተማ ከመዳረሳችን ጊዜ ጀምሮ በሞባይል የሚደርሰኝ ሥልክ በደጋፊዎዎችን ዘንድ ሲቃ የተናነቀወ ቁጭትና እልህ ነበር። በዚ የማላውቃቸው ሰወች እየደወሉ «ነገ እናሳያቸዋለን!» «ሕላዊ ዮሴፈማ እንዲህ አይዘባነንብንም» ወዘተ የሚሉ መልዕክቶች ጆሮየን አስከሚያመኝ ድረስ ሰማሁ። እቤቴ ገብቼ ሚስቴንና ለጆቼን ለመሳም አንኳን ጊዜ የማይሰጥ የሥልክ ጎርፈ አስተናገድሁ። ቁጭ ብዬ ለማሰብ አንኳን አልቻልኩም። ሥልኩን ለተወሰነ ጊዜ አጥፍቼው አራት ከበላሁ በኋላ ብዙ ጊዜ የሰከነ መረጀ የሚሰጡኝን ሁለትየድርጅታችንን ስዎች ደውዬ ስለ ቀኑ የኤሕአዳግ ሰልፍ በዝርዝር

እንደነገሩኝ ጠየቅሁ። ከእነሱ የሰማሁት በመጀመሪያ በሰልፉ ላይ በጣመ ብዙ ሊባለ የሚችል ሕዝብ እንደ ተገኘ፣ ከዚህ ውስጥ ብዙው በቀበሌ ግፊትና በተወሰነ ደረጃም ገንዘብ ተሰጥቶት የወጣ እንደነበር፣ በብዙ መልኩ ደበደርግ ጊዜ የነበረው ዓይነት የተቀነባበረ ሰልፍ እንጂ ደጋፊዎች ከልባቸወ አምነውበት የወጡበት ሰልፍ አንደማይመስል፣ለ ለዚህም ማረጋገጫው በብዙ ቦታወች በሰልፉም ላይ በተለየ ሰልፉ ሲበተን ብዙ የንብ ካኔተራ ለብሰወ የሚያለፉ ሰዎች የቅንጅት የሁለት ጣት ምልክት በብዛት ያሳዩ እንደነበር ነገሩኝ። በመግስቲ በቅንጅት ሰልፍ መን እንደሚጠብቁ ጠየቅኋቸው። ከዚህ በላይ የሰው ኃይል ለማውጣት በጣመ ከባድ አንደሆነ፤ ግን በኢህአዴግ ሰልፍ ሰወ በጣም እልህ ውስጥ የገባ አንደሚመስል ነገሩኝ። ሁላችንመ የተረዳነው ሐቅ ገን አሁን ምንም ማድረግ አንደማይቻል ነገሩ በቅንጅቱ አጅ ሳይሆን በአያንዳንዲ የአዲስ አበባ ወደ ቡዲና ማረቀ ለቅስቀሳ መሔድ ስለነበረብኝ (በጠዋት ሄጄ ለስምንተ ሰዓቱ ሰልፍ ለመድረስ) በጊዜ ተኛሁ።

በኢህአዴግ በኩለ ግን ከዚያን ዕለት ከፍተኛ ፈንጠዚያ እንደነበር ሰምቻለሁ። አነሱ ራሳቸው ከቀበቁት ሕዝብ በላይ ስለወጣ በደስታ ሰክረው ነበር። በኋላ በቪዲዮ ላይ እንዳየሁት አቶ መለስ ያንን የሕዝብ ሰልፍ እውነተኛ ለኢህአዴግ የተሰጠ ድጋፍ አድርገው መውሰዳቸውን ተረዳሁ። «የህንን ሰልፍ ያየ፣ ኢህአዲግ አዲስ አበባን ለማሸነፍ (ወይም ጠቅላላ አገሩን) ምንም ማጭበርበር አንደማያስፈልገው ይረዳል» የሚል ዓይነት የችኮላ ንግግር ከሙሉ ስሜት ጋር አደረጉ። ይህን ስመለከት[50] ካድሬዎቻቸውና የየቀበሌው የመንግሥት አባላት የሰሩት አክሮባት፣ የከተማውን ነዋሪ ለማባበለ የወጣው ወጪ ወይ በደንብ አንዳላወቁት አለያም የራስ ማታለሉ በሽታ በጣመ ሥር አንደሰደደ ተረዳሁ። ችግሩ የትም ሆነ የት ሚያዚያ 30 ይህን ፈንጠዝያ ወደ ሀዘን መቀየር ብቻ ሳይሆን ይህ ሕዝብ እንዴት ያታለለናለ የሚል ቁጭትና ንዴት ውስጥ አነደገቡ አነዳደረጋቸው ከኋለኛው ድርጉታቸው ማየት ይቻላል።

ሚያዚያ 30 በመጨረሻ የያዘውን ታሪካዊ መልክ እንዲያስመዘግብ ሚያዚያ 29 በብዙ መልኩ አስተዋፅዖ አድርጓል። በእኔ እምነት የሚያዚያ 29 ሰልፍ ባይኖር ኖር ሚያዝያ 30 የታየውን ተዓመር ለማየት በፍፁም አንታደልም ነበር። ሚያዚያ 29 በሕዝቡ ሥነ-ልቦና ላይ የተለያዩ ግን መንትያ ኹነቶችን ፈጥሯል። የመጀመሪያው ነፃነትን በገንዘብ ለመደለለ መሞከር የፈጠረው «የመናቅ» ስመት ነው። በሁለቱ መሐል አማራጭ

---

[50] ምን ያህል እውንት እንደሆነ አላውቅም እንጂ ጠቅላይ ሚኒስትሩ በተሰማቸው ከፈተኛ የደስታ ስሜት በዕለቱ የሴኪዩሪቲ ፕሮቶኮሉን ሁሉ ትተውና ረስተወ፤ ከሕቡግር ተደባለቀው ለመጨባበጥ በጅሏቸው ነበር የባላል። ይህ ጭምጭምታ እውንትመ ሆ ሐሰት በአቶ መለስመ ሆነ በኢህአዴግ አባላት ዘንድ በዕለቱ ትለቅ ደስታ አንደነበር አይካዱም። በቅንጅት አባለ ዘንድ ጭነቀት የነበረውን ያክለ።

ቢሰጠው ቢልቻል ሁለቱንም ካለሆነ ግን ነፃነቱን እንደሚመርጥ ሳያወላውል አሳየ፡፡ እንዲያወም ከዚያም ዘልሎ ሕዝቡ (በተለየ ወጣቱ) «አንተ በገንዘብ ለታጨበረብረኝ ከፈለግህ እኔ ገንዘብህንመ ወስጄ ግን ማንን መምረጥአንደምፈልግ አሳይሃለሁ» የሚለ በብልጥነት ካንተ አለተናነስመ የሚል ሰሜት ወስቅ የገባ ይመስለኛለ፡፡ ሀለትኛውና ከዚሁ ጋር የተያያዘው በደርግ ዓይነት ተፅዕኖ የሰወን ፍላጎት መጭን በምርጫው ወቅት ሲካሄዱ ከነበሩት ቅስቀሳዎችና በመንግሥት በራስ በኩል የስጥ ከነበረው «እንከን የለሽ መርጫ» ሃሳብ ጋር የማይኖድና ሐዝቡ በነፃ ፈቃዱ ሲመራ የማገነውን ለማየት የመፈለግ እልህ ነው፡፡ ቀዳሚው ከሚያዚያ 29 በፊት፣ ቀጣዩመ በሚያዚያ 29 ላይ የበለጠ የተንፀባረቀ ሲሆን በቀጥታመ ከሚያዚያ 29 ሰልፈ ጋር የተቆራኝ የመስለኛል፡፡

በምርጫው ገንዘብን አና ፖለቲካን በሚመለከት የኢትዮጵያውያን ስሜት መጎንተለ የጀመረው ሼክ አላሙዲ ለኢህአዴግ ሙሉ ድጋፉቸውን በገሐድ ሲሰጡና የህንንም ግለፅ ያወጡበት ሁኔታ ከታየ በኋላ ነበር፡፡ ሼኹ በገዛ ተነሳሽነታቸው ይሁን በኢህአዴግ ውስጥባሉ ወዳጆቻቸው ግፊት የቅዱስ ጊዮርጉስ ስታዲዬምን ለማሰራት ቃለ ገብተው የመሠረት ድንጋየ በሚያኖሩበት ቀን የንብ ዓርማ ያለበትን ካኒነራ ለብሰውና እሺ ያሏቸው አጃቢዎቻቸውን አስለብሰወ ከአቶ አርከበ ጋር ቆመው ያደረጉት ንግግር ብዙ የጊዮርጉስ ደጋፊዎችን ሳየቀር በጣመ ያስደነገጠ ነበር፡፡ ለብዙ የጊዮርጉስ ደጋፊዎች (በተለየ ዝቅተኛ ገቢ ላላቸው በዙኂን ቲፎዞዎች «የሕዝብ ክለብ» ተብሎ የሚታወቀው ክለባቸወን በአንዲህ ዓየነት ዓይነት ባወጣ መልክ «ገንዘብ ስለምሰጣችሁ፤ የፈለግሁትን አደር,ጋለሁ» ዓየነት መልዕክት መጠቀሚያ ቢሆን ማየት በፈፁም ሊዋጭላቸው አልቻለም፡፡

በተለየ የጊዮርጊስ የ«(V)» ሊየሳዩ የፈለጉት «የእኔ ነው» ዓየነት የንብረት ጥበቃ መብት ተከራካሪነት በጅልነቱ የሚያሳልፍር ነበር፡፡ ከዚያመ አልፎ «ገንዘብ ያለው ፈለገሉን ያደርል» ዓይነት መመፃደቅ አበሻ ላለው «ከድህነት ጋር ኩራትና ክብር» ሠነ-ለቦና ጋር በፈፁም የሚስማማ አልነበርም፡፡ ይልቁንመ ከአነ ድህነነ ነፃነ የሚል ዓይነት እልህ ውስጥ አነደገባ አድርጎታለ፡፡ በተለየ በሚያዚያ 29 ሰልፍ ላየ በሰፊወ የተበተነወ የነብ ምልክት ያለበት ካኒቴራ «ሽኹ ያሠሩት ካኒቴራ ነው» የሚለው ወሬ (አውነት የሁን ሀሰት አላውቅም) ብዙኂንን «ሼኹ ነፃነታችንን በገንዘብ ሊገዙ ነው የፈለጉት»፤ «ድሃ ስለሆንን ነው አነዲህ በትንሹ ሊገዙን ያሰቡት» የሚል የአበሻ ቁጭት ውስጥ አስገብቷል፡፡ ለዚህም ይመስለኛል ገንዘብንመ አንወስዳልን፣ መርጫችንንም እናሳያለን የሚል የራሳቸው ብለጠት ውስጥ የተገባው፡፡

በዚህ አጋጣሚ የሼኹ አርምጃ በቅንጅት አካባቢ የነበረውን አቀባበለ በመጠኑ መጥቀቡ የጊዜውን የቅንጅትን አስተሳሰብ ስለሚያመላክት ነካ አድረጌው ልለፍ፡፡ ይህንን የስታዲዬም ንግግር ባደረጉ በሁለተኛው ቀን ይመስለኛል ያሉት ነገር እየተጠቀስ በግለ ጋዜጦች ላይ ወጣ፡፡ በአጋጣሚ ያን ዕለት ጠዋት ቢሮ ውስጥ ስብሰባ ስለነበረን ሁሌመ አንደምናደርገው ስብሰባው አስከሚጀመር በዕለቱ በወጡት የጋዜጦች ዋና ዋና ወሬዎች ላይ አንዳንድ ሃሳቦች እንለዋወጣለን፡፡ ያን ዕለት ትልቁ ወሬ የሼኹ ንግግር ነበር፡፡ ብዙው ሰው ከምሩ ተናድዶ ነበር፡፡ አንደኛው ንደት «ምን ህየነት ንቀት ነው?» ከሚለ የመነጨ ነበር፡፡ ትንህ ስከን በለው ያሰቡት ደግሞ «ምን አቀበጠው»፤ መደገፈ ከፈለገ ዝመ ብሎ በምሠጢር ለምን አለደረገውም?» ሲሉ ከራሲመ ጥቅም አንፃር ገለለተኛ መምሰለ ይሻለው ነበር የማለ ሃሳብ ያቀርቡም ነበሩ፡፡ ብዙ ሳንቆይና በጉዳዩ ላይ በቂ ውይይት አድርገን አቋመ ሳንይዝበት የተለያዩ የግል ጋዞጦች እየደወሉ የአመራሩን አቋመ መጠየቅ ጀመረው ነበር፡፡

ኢንጅነር ኃይሉን ጋዜጠኞች ሲጠይቁት «አሱ የውጨ ዜጋ ነው፣ በአገራችን ፖለቲካ ጥለቅ ማለት የለበትም» የሚል ዓየነት የንቤት መለስ ሰጠ፡፡ ከስብሰባችን በኋላ የተወሰንን የዘመቻው ኮሜቴ ሰወች ተገናኝተን የተሻለ የሚሆነው ስትራቴጂለጉዳዩ ትለቅ ትኩረት አለመስጠትና ነገሩን ማቃለለ፣ ግን ከቅንጅት ውጪ ያለው ሐዝብና ደጋፊ በጉዳዬ ላይ ያለውን ስሜት በገዛ ፈላጎቱ እንዲገልፅማድረግ የሻላል የማለ አቋም ያዝን፡፡ ለዚ አቋም መሠረት የሆነው አስተሳሰብ መሠረት በዋናነት ይሄ የሼኹ አቋም በግለጽ መውጣቱ ይጠቅመናል አንጂ አይጎዳንም የሚል ነው፡፡ የትንተናችን መሠረት በአጭሩ አንዲህ ነበር፡፡ መጀመሪያ የሼኹ ንግግር ለኢህአዴግ ተጨማሪ ድምፅ የሚመጣው ከየት ነው? ብለን ራሳችንን ጠየቅን፡፡ በጥቅሉ ዴማክራሲንና ነፃነትን ለሚፈለገው ኃይል መቼም ሼኹ አላሙዲ የነፃነትና የዴሞክራሲንና ተመሳሌት ሊሆኑለት አይችሉም፡፡ የመጡበትና ንብገታቸውን ያፈሩበትን አገር በዴሞክራሲ ሳየሆን በፀረ-ዴሞክራሲያዊነት የሚታወቅ፣ እሳቸውምበዚህ አገር በሥልጣን ላይ ሆነወ ከሚቦጠቡጡት ንጉሣልያን ቤተሰብ ጋር የተቆራኙ ሰው መሆናቸው በሰፊው ስለሚታወቅ በምንም ዓይነት የዴሞክራሲና የመልካም አስተዳደር ተመሳሌት አይሆኑም፡፡ እንዲያውም በተቃራኒዉ በኢትዮጵያ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መፈጠርና ለሕዘብ ተጠሪ የሆነ መንግሥት መኖር ከለመዱት አሠራር ጋር ሰለማይሄድ ሊያስደስታቸው አይችልም፡፡ ስለዚህ የእሳቸው ከኢህአዴግ ጋር ማበር ለደሞክራሲያዊነት ካባ አያላብሰውም፡፡ ሰውየው በጣም ኃብታም ስለሆኑ ድሃው እሳቸው ያደረጉትን የከተላል ተብሎ አነዳይታሰብ የኢትዮጵያ ድሃ ልዩ ፀባየ ዝመ ብሎ ኃብታም የሚከተል ዓይነት አለመሆኑ ነው፡፡ አንዲያውም በነፃነቱ የመጣበት ከመሠለው ይበልጡኑ እልህ ውስጥ ገብቶ ወደ እኛ ሊያደላ የችላል፡፡

በገበሬው በኩለ የሼኹ ቅስቀሳ በአንደ ወይመ በሌላ መለኩ ምንም ውጤት የሚያመጣ አይመስልም:: በሙስሊሙ ማኀበረሰብ ዘንድም ቢሆን ሰውየው በጠንካራ ሃይማኖተኛ ነታቸውን አይታወቁም:: ግፋ ቢል በተለያዩ ድርጅቶቻቸው የሚሠሩ ሠራተኞቻቸውን ያማልሉ ይሆናል:: ይህም ቢሆን ግን መንም ማረጋገጫ የለውም:: ሰውዬው የህንን ንግግር ካደረጉ ጀመሮ ሠራተኞቻቸዋ ቅንጅቱ ቢሮ ስልክ እየደወሉ በአለቅየው ማዘናዢውንና ሠራተኛው እንዳውም የሰለጠ ከቅንድቱ ጋር አንደቆመ ነገሩን:: ስለዚህ ደመረን ቀንስን ስለ ሼኹ ምንም ባለማለት ትልቅነታችንን ማሳየት የሻላል ብለን ወሰንን:: በብዙ ግፊት አኔ ራሴ አስተያየት አንደሰጥ በአንደ ጋዞጣ ስጠየቅ ያለኩት በሞላ ጎደል «ሰውየው የፈለጉትን የመደገፈ መብት አላቸው:: መልክቱን በማመለከት የተናገሩት ስህተት ነው:: ግን ከዚያ በላየ ነገሩን ማጋነን አያስፈልግም» የሚል ዓየነት ነበር:: ከላየ የኢህአዴግ ገንዘብ መርጨትና ሐዝቡን በገንዘብ የመግዛት ሙኩራ ተደርጎ የታየው የሚያዚያ 29 ሰልፍ ከዚህ የሼኹ ድርጊት ጋርም የተያያዘ ስለሆነ የእኛ ስለት በአብዛኛ ው ትክክለ ሳየሆን አለቀረም::

በሁለተኛ ደረጃ ሚያዚያ 29 ለማያዚያ 30 የጠቀመበት መንግድ በዕለቱ (ሚያዝያ 29) የወጣው ብዙ ሕዝብ የወጣበትን አኳኋን በደርግ ጊ ከነበሩት ሰልፎች ጋር በማያያዝ የመርጫ ዘመቻው መካሄድ ከጀመረበት ጊዜ አንሰቶ ይሰማ ከነበረው የዴሞክራሲ ሂደት ጋር ስለተጋጨበትና የምርጫው ተስፋ በፍፁም አነዲጨልምበት መፍቀድ ባለመፈለጉ ነው:: ብዙው ቅዳሜ የወጣ ሕዝብ እሁድም መውጣቱ ምንም ጥያቄ የለውም:: ቅዳሜ ከፍላሃገት ውጪ በሆነ መክንያት (በፈርሐትም ሆነ በገንዘብ) የወጡ ሰወች ፈላጎታቸው ሌላ ከሆነ ክራሳቸው ጋር ግጭት ውስጥ ሳየገቡ ገብተዋል:: ቅዳሜ ባይወጡ ኖሮ ምናልባት እሁድ አይወጡመ ነበር:: ቅዳሜ በመሉጣታዣው መክፀያት በተሰማቸው ራስን የመውቀጥ ስሜት ምክንያት (guilt) ፈላጎታቸውን በተሻለ መንገድ ለማሳየት አንዲፈልጉ ሳያደርጋቸው አለቀረም:: ይህ መሆኑን የለያስረድ ብዙ የተባራሪ (anecdotal) መሳሌዎች አሉ::

ቅዳሜ ተገደው ወጥተው በተሰጣቸው 30 ብር ሦስት ጎረቤታቸውን አሁድ ይዘው የወጡትን ሴትዮ ምሳሌ ቀደም ብዬ ጠቅሻለሁ:: በመርካቶ አካባቢ የተከሰተውን ሌላ ታሪክ ለጥቀስ:: የቀበሌ ግፊት ፈርተው መሳፈሪያቸውንና የንብን ካኒቴራ ተቀብለው ቅዳሜ ሰልፍ የወጡ አንድ አዛውንት ከሰልፉ ሲመለሱ የለበሱትን ካኒቴራ አዋልቀው በእጃቸው ጠቅልለው አካባቢ ያለች አነጀራ ጋር አየሸጠች የመትኖር ድሃ ቤት ጋር ሄደው «ይኸውልሽ ይህን ካኒቴራ ለአንዱ ልጅሽ ስጪው» ብለው እንደተጠቀለለ ሰጥተዋት ይሄዳሉ:: እሷም ካኒቴራውን ዘርግታ ስታየው የንብ መልክት ያለበት ካኔቴራ

ነው። ሰውየውን እየተጣራች ተከትላ ሄዳ ካኒቴራውን ትወረውርላቸውና «የእኔ ልጅ መነ ድሃ ቢሆን ይህንንስ አይለብስም» ብላ ጮክ ብላ ትናገራቸዋልች። ሰውየወ በጣም ከማፈራቸው የተነሳ የወደቀውን ካኒቴራ ሳያነሱ እየሮጡ ቤታቸው የገባሉ።

እሁድ ጠዋት በሌሊት ተነስተው የየጎረቤታቶቻቸውን በር አያንኳኩ «ጎበዝ ተነሱ አንጂ የሰልፉ ሰዓት አየደረሰ ነው» አያሉ የአካባቢውን ሰው ሁሉ ቀስቅሰወ ሰልፍ የወሰዱት አሳቸው ናቸው። በኢህአዴግ ሰለፈ የንብ ካኒቴራ ለብሳ በአውቶብስ ተጭና የምትሄድ ወጣት ሴት አራት ኪሎ አካባቢ የቅንጅት ካኒቴራ የለበሱ ቀስቃሾች ሕዝቡ እሁድ ሰልፍ እንዲወጣ ሲቀሰቅሱ የእታ ከአውቶብሱ ወርዳ እነሱ ወዳሉበት እየሄደች «የውሸነን ነው፣ ለገንዘብ ብዬ ነው፣ ከለቤ የምደግፈው አናንተን ነው፣ ነገ የምወጣው ከነቤተሰቤ ነው» እያለች ስቅስቅ ብላ ስትስቅ ብላ ስታለቅስ የእኛ አባሎች ተደናግጠው አሷን ማባበለ የጀመሩበት ሁኔታም ከተስቷል። እነዚህ ራስን የመውቀስ ስሜት መገለጫዎች ናቸው። የእሁዱ ተዓመረኛ ሐዝባዊ ሰልፍ ከዚህ ከቅዳሜወ የኢህአዴግ ሰልፍ በጣም ተጠቅሟል የምለውም ለዙህ ነው።

ይህ ከላይ ለመጥቀስ የሞከርኩት የሚያዝያ 29 እና የሚያዚያ 30 ግንኙነት ትንሽም ቢሆን እውነተኛነት ካለው የሚሰጠው አጠቃላይ መልዕክት ገልፅ ነው። ነፃነትን ያወቀና ነፃነቱን የናፈቀ ሕዝብ አውን ሰው መሆኑን ያወቀና የመነ ሐዝብ ነው። ይህንን «ሰው ነኝ» ያለን ሕዝብ በትናንትሽ አንስሳዊ ስሜቶቹ (በፍርሐቱ፣ በቁሳዊ ጥቅሙ ወዘተ) በዘላቂነተ ማታለለ አይኸዋልም። በማስፈራራት ለጉዜው ዝም ማሰኘት የቻል ይሆናል፣ ነገር ገን በፍፁም ዘላቂ የሆነ ተቀባይነት ያለው (legitimacy) የመንግሥት ሥርዓት መመሥረት አይቻልም። ይበለጡኑ ደግሞ ጉልበትና ማስፈራራት መጠቀምና ማንም የማይቀበለውን ውሸት መደጋገመ ራስንና በጥቅም የታወሩ ጥቂት ደጋፊዎችን ያነሆልል እንደሆነ አንጂ በምንም ዓይነት ሰላምና መረጋጋትን አያመጣም፣ አወዳደቅንም አያሳምርም። የሚያሳዝነው ግን የህ የሚያዚያ 30 መለዕክት ለአንዳንዶች አሁንም ግለፅ አለመሆኑ ነው።

ሚያዚያ 30 ለኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ለዩ ቀን ነበር። ሚያዝያ 30ን ያየ ወይም ስለቀኑ የሰማ ሰው ከላይ ቅንጅቱ አስቦት ነበር ካልኩት ለመናገር ጠዋት በከተማው በየቀበሌው በተደራጀ መልክ ወደ መሐል ከተማይቱ ሲተመ የነበረወ ሕዝብ ቅንጅቱ ያዘጋጀውና ያደራጀው ሕዝብ አይደለም። የሚያዝያ 30 የአዲስ አበባ ሕዝብ በራሱ ተነሳሽነት አና በባለቤትንት የወሰደው የራሱ ሰልፍ ነበር። በዕለቱ በጠዋት ወደ መስክ ሄጀ ስለነበር የሆነውን ሁሉ በዓይኔ አላየሁም። ከመስክ ተመልሰን ሜክሲኮ አደባባየ ስንደርስ ከቀኑ

ዘጠኝ ሰዓት አካባቢ ሆኖ ነበር (በእኔ ቤት በስምንት ሰዓት ለሚጀምረው ሰልፍ ትንህ አርፍጄ መድረሴ ነበር (በእኔ ቤት በስምንት ሰዓት ለሚጀመረው ሰልፍ ትንህ አርፍጀ መድረሴን ነበር)። ከሕዝቡ ብዛትየተነሳ ከሜክሲኮ ጀምሮ ወደ መስቀል አደባባይ መሔድ አይቸልም። ሕዝቡ ከሰልፉ አየተመለሰ ነበር። ከዝያ በኋላ በተለያዩ አቅጣጫዎች እየሄድን የሚመለሰውን ሕዝብ ለመመልከት ያህል ብቻ ዕድል ነበረን። በመስቀለ አደባባየ የነበረውን ሁኔታ ያየሁት በመግስቱ ጠዋት የቅንጅቱ የነሴቡጀን ቅስቀሳ የሚሠራበተ ስቱዲዮ ሄጄ ነበር። ሕዘቡ የዞ የወጣውን መፈክር፤የነበረውን ፈፁም የደስታ ስሜት፤ (የነበረው የሕዝብ ብዛት ገመት በጣመ የተለያየ ሲሆን በትንሹ አንደ መሊዮን በትልቁ ሦስት ሚሊዮን ተገምቷል። ሁለም የሚሰማበት ግን የቅዳሜውን ሰልፍ በብዙ አጥፈ ይበልጠዋል) ያለ ምንም ግጭት፣ ፍፁም በሚገርመ ጨዋነት መበተኑ የአገራችን ብቻ ሳይሆን «የአፍሪካ ሐዝብ ዴሞክራሲ አያውቅም» ወይም«ለዴሞክራሱ ዝገጁ አይደለም» ብለው የሚዘባነኑ የመዕራብ አገር ተመልካቾችን ያሳፈረ፤ በኢትዮጵያዊነታችንመ እንደነኮራ የሆነበት ዕለት ነበር፤ ሚያዚያ 30።

በሰው ልጆች በአጠቃላይ እና በኢትጵያውያን ላየ በተለይ ያለኝ አምነት በከፍተኛ ደረጃ የታደሰበት፣የሰው ልጆች የነፃነት ፍላጎት እውነትነት ያረጋገጥኩበትና ይህንኑ ዓላማ ይዤ ፖለቲንው ውስጥ የገባሁበትን ውሳኔ ትክክለኛነት የተረዳሁበት ቀን ነበር። አንደ መርጫ ዘመቻው አስተባባሪነቴም በመጀመያው ጊዜ አናደርጋቸው የነበሩት ነፃነተ ላየ ያተኮሩ ቅስቀሳዎች በፈለግነው መሠረት ሕዝቡ ዘንድ መድረሳቸውን ያረጋገጥኩበት ቀን ነበር። በሚያዚያ 30 አና በግንቦት 7 መካከል ባሉት ስድስት ቀናት በአዲስ አበባ የታየው ስሜት በክልል ከተሞችም ከተዛመተ፤ በዚህም ምርጫ ወሳኝ የሆነ የፖለቲካ ለውጥ በአገራችን እንደሚኖር ከፈተፍተኛ ግምት አደረብን።

በሚቀጥሎት አምስት ቀናት እንደ ጠበቅነው በአዲስ አበባ በሚያዚያ 30 የታየው የመርጫ ትኩሳት በክልል ከተሞመ መዛመት ጀመረ። በጎንደር፣ በባሐርዳር፣ በአዋሳ፣ በደብረዘየትና በሌሎችመ ትላልቅ ከተሞች ከፍተኛ ትዕይንተ ሕዝባችና ሕዝባዊ ስብሰቦዎች በአነዚህ ቀናት ተደረጉ። እውነተኛ የምርጫ ትኩሳት (election fever) አገሪቱን በሙሉ እንደ ወረርሽኝ አዳረሰው። በቅንጅት ውስጥ ቅንጅቱን ወክለው ምርጫውን የሚታዘቡ ጠንካራ አባሎቻችንና ደጋፊዎቻችን ማዘጋጀት፤ (ቀደም ብሎ የተጀመረ) በየወረዳወ ለእነዚህ ሰዎች አጫጭር ሥልጠናዎችመሥጠት ትልቁ ሥራችን ሆነ። በዚህ ጊዜ የምርጫው አቅጣጫ በአብዛኛው የሚወሰነው በምርጫው ዕለትና በተለይ በቆጠራ ጊዜ በሚፈጠረው ክስተት መሆኑን መንን። ቢያንስ በእኛ ድክመት (ጠንካራ ታዛቢዎች ባለመኖራቸው) ምክንያት በትክክለኛ መንግድ ሕዝቡ ለቅንጅቱ

የሰጠው ድምጽ እንዳይበላሽና እንዳይሰረቅ መጠበቅ እንዳለብን አወቀን በቀረችው ጊዜ ያለንን አቅም ሁሉ በዚያ ላይ ለማጥፋት ቀረጥን። ከሚያዝያ 30 በኋላ በየወረዳው እያየለ የመጣው የኢህአዴግ የአፈና እርምጃ ከዚያ በኋላ ዋናው ዒላማው የተቃዋሚ ድርጅቶች የምርጫ ታዛቢዎች እንደሚሆኑ ጠረጠርን። ስለዚህም እስከ መጨረሻው ሰዓት ድረስ የታዛቢዎቻችንን ስም ዝርዝር ለምርጫ ቦርድ እንዳይሰጥ መመሪያ አስተላለፍን። ይህ የታዛቢዎች ዝርዝር ለምርጫ ቦርድ ከደረሰ ወዲያው ለኢህአዴግ እንደሚደርስ ጥርጥር አልነበረንም።

ሚያዚያ 30 ኢህአዴግ በመጥፎ ሁኔታ ከጥልቅ አንቅልፉ ነቃ። በእኔ ግምት ከዚህ በፊት ተቃዋሚዎች እያደረጉ ያለው እንቅስቃሴና በሕዝቡም ዘንድ እያገኙ ያለው ድጋፍ በመጠኑ አሳስቦት በየክልሉ በተለይ በገጠር የተቃዋሚውን እንቅስቃሴ ለመገደብ አንዳንድ እርምጃዎች ቢወስድም፤ እስከዚያን ቀን ድርስ በመርጫው ልሸነፍ እችላለሁ የሚል ግምጽ ውስጥ አልገባም። በሌሎች ክልሎች በአዲስ አበባም ያለ ምንም ችግር አሸንፋለሁ ብሎ የገመተው ኢህአዴግ (ለምን ይህን ሊገምት እንደሚችል ቀደም ባሉት ምዕራፎች ገልጫለሁ) ከሚያዚያ 30 በፊት የነበሩትን ምልክቶች አላይም አልሰማም ብሎ ቆይቶ ሚያዚያ 30 በተለይ ኢህአዴግ ለሚያከብራቸው ፈረንጆች (የኢህአዴግን ፕሮፖጋንዳ ለገዙትና ማሸነፉ አይቀርም ብለው ለወሰኑት) የገንቦት 97 መርጫ ያልተጠበቀ ውጤት ሊያመጣ እንደሚችል የመጀመሪያውን የማንቂያ ደወለ በከፈተኛ ጩኸት ጆሯቸው ላይ እንዲያስተገባ ያደረገ ነው። የዚህ ፋይዳ ቀላል አልነበረም። ምርጫውን በቅርብ እነዲታዘቡ የሚገፋፋ ተጨማሪ መክንያት ሆኗል። ለሚያዚያ 30 የኢህአዴግ መልስ ምን መሆኑን ለማየት ብዙ መጠበቅ አልነበረብንም። እሁድ ዕለት ማታ የወጣው ሕዝብ በሰላም ቤቱ መግባቱ ከተጋገጠ ጊዜ ጀምሮ የመልስ አቀጣጫ መታየት ጀመረ።

በመጀመሪያ ከሁሉ ቀደም ብሎ የተጀመሪው አሳፋሪ የ «ኢንተርናምዌ» ቀስቀሳ አጠንክሮ መግፋት ጀመረ። እሁድ ማታ በኢትዮጵያ ቴሌቪዥን አትኩሮ ተሰጥቶበት የተላለፈው በሰልፉ ላይ አቶ በድሩ አደመ ካደረገው ነግግር ውስጥ «ወደ መጡበት እንመልሳቸዋለን» የሚለው ሐረግ ተመዝዞ በተደጋጋሚ ተደመጠ። ይህ ንግግር ምንም እንኳን አቶ በድሩ በኋላ በዝርዝር አንዳብራራው በጠቅላላ ኢህአዴግን የሚመለከት ቢሆንመ እንኳን አንድ ግለሰብ እንዲህ ዓይነት «ስህተት» ከሠራ ይህንነ ይዞ በመንግሥት ደረጀ ሕዝቡን የበለጠ ለማከፋፈልና ለማጨራረስ ማሰበ መን ይባላል? እነዚህ ሰዎች የፈልጉት መንድን ነው? እነሱ በሥልጣን እንዲቆዩ የአገሪቱ ሕዝብ እርብ በርሱ ቢናከስ ይወዳሉ ማለት ነው? የሚሉ ጥያቄዎችን በውስጣችን ኃላፊነት አለብን። እነሱ በፍፁም ኃላፊነት የማይሰማቸው ከሆኑ፤ የአገሪቱን ሰላም የመጠበቅ ኃላፊነተ እኛ ጫንቃ ላይ

በግድ ይወድቃል፡፡ ስለዚህ ይህ የከፋፊልና የመነጣጠለ መርዝ በጣም ከመዛመቱ በፊት አንድ የማስታገሻ መግለጫ ማውጣት ይገባል ብለን ወሰንን፡፡ ኢህአዴግ እንዲህ ዓይነቱን ከፋፋይ ቅስቀሳ በትግራይ ተወላጆች ዘንድ በፊቱንም ይጠቀም እንደነበር ጠንቅቀን እናውቃለን፡፡ ነገር ገን አንደ ቅንጅት በመንም ዓይነት ማንኛውንም ዘወጌ ማኅበረሰብ ነጥሎ ማንሳቱ የሚነገረው ነገር ጥሩ አነኳን ቢሆን ያንን ማኅበረሰብ በተዘዋዋሪ መንገድ ከሌላው መነጠልይሆናል የሚል እምነት ነበረን፡፡ ስለዚህም ቅንጅት ፀረ-ትግሬ ነው ለሚሉው የኢህአዴግ አሉባለታ «እኛ ፀረ-ትሬ አይደለንም» የሚል መልስ መስጠት የዚህ ዓይነት ፐርፖጋንዳን ሥራዬ ብለው የያዙትን ቀላል ሰዎች አክብዶ ከማየት በቀርና ይልቁንመ የትግራይ ተወላጆች እውነትም በተለየ መልኩ ያዩናል ወይ ብለው እንዲጠይቁ ከማድረገ በስተቀር የማፈይደው ነገር የለም ብለን ትተነወ ነበር፡፡ በድርጅታችን ውስጥ ያሉ ብዙ የትግራየ ተወላጆችመ ድረጅቱ አንዲህ ዓይነት የመከፋፈል ወጥመድ ውስጥ እንዲገባ አይፈልጉም ነበር፡፡ ለዙህ ከፋፋይ ፐሮፖያዳ ተግባራዊ መልስ ብለነ የያዝነው በተቻለ መጠን ብዙ የትግራይ ተወላጆች ድርጅቱን አንዲቀላቀሉ መገፋፋት፤ ችሎታው ያላቸውን በአመራር ደረጃ እንዲወከሉ ማኡረግ፤ በትግራይ ክልል ያለንን ድርጅታዊ መዋቅር ማጠናከርና የተቻለውን ያህል አባሎቻችንም በክልሉ ውስጥ ለክልልም ለተወካዮችመ ምክር ቤት እንዲወዳደሩ ማድረግ ነበር፡፡

የአቶ በድሩን ንግግር ቀንጭበው ማራገብ ሲጀምሩ ግን ለዚህ መልስ እንሰጥ በሚለ አንድ መግለጫ አወጣን፡፡ መግለጫው በአጭሩ ቅፀጅቱ በአገሪቱ የሚገኙ ዘወጌ ማኅበረሰባት በሙሉ የተወከሉበተ እንደሆነ፤ ስለዚህም ቅንጅቱ ማንንም ሰው በትውልድ ማንነቱ ደንደማይፈረጅ፤ የአቶ በድሩ ንግግር አንድምታ «በዚህ ምርጫ ኢህአዴግን እንደ ድርጅት በሥልጣን እናወርዳልን» የሚል እንጂ ማንዛውንም ዘውጌ ማኅበረበብ ከአዲስ አበባ አናስወጣለን የማል አለመሆኑን፤ የኢትዮጵያ ሕዝብ በአጠቃላይ የትግራየ ተወላጆችመ በተለየ እንዲነገዘቡልን የሚጠይቅ ነበር፡፡ መግለጫችን የአቶ በድሩ ንግግር ከታሰበለት ዓላማ ወጪ በአንድ ዘውግ ላይ የነጣጠረ ለማስመሰል የሚደረገው ሙከሪ በአንዳንድ ጨዋ ሰዎች ዘንድ ተቀባይነት አግኝቶ ከሆነ ወይም ይህንን ስሜት በተዘዋዋሪ ፍጥሮ ከሆነ ለዚህ ቅንጅቱ ክፈተኛ ይቅርታ የሚጠይቅ መሆኑን የማያስቀመጥ ነበር፡፡ ይህ መግለጫ እንደ ተዘጎጀ ወዲውኑ ቅንጂውን ለኢትዮጵያ ዜና አገልግሎት አንዲሁም ለኢተዮጵየ ሬዱዮና ቶሌቪዥ'ን ላክን፡፡

መግለጫው ማታ ይተላለፋል ብለን ስንጠብቅ የአቶ በድሩን ንግግር ደገሙት፡፡ በአርግጥ ሰዋቹ ተስፋ አየቆረጡ አንደሆነና በተስፋ መቁረጥም የተነሳ ምንመ ዓይነት እርምጃ (ውጤቱ ምንም ይሁን ምን) ሊወስዱ አንዳሚችሉ እየተገለፀልን መጣ፡፡ «ኢህአዴግ

ከሥልጣን ከወረደ አገሪቱ ትበታተናለች» የሚለው የድርጅቱ ሟርት «እኔ በሥልጣን ከምወርድ እነዳህ ዓየነት መበታተን ቢመጣ ይሻለሃል» የሚል አንድምታ እና ወሶኔም በውስጡ ሊያዝል ይችላል።

ከሚየዚያ 30 በኋላ ኢህአዴግ በተበስፈ መቁረጥ የወሰዳቸው እርምጃዎ ሁሌም አስፈሪ አለነበሩም። እንዳንዶቹ በእውነት አስቂኝ ነበሩ። ከሚያዚያ 30 በኋላ ባሉት ጥቂት ቀናት አቶ አርከበ ያደርገ የነበረው ከአነዚህ አስቂኝ እርምጃዎች ይመደባል። ፍፁም ዓይነ ባወጣ መንገድ ተቃወመን ብለወ ያሰቡትን የኅብረተሰብ ከፍል እየሰበሰቡ መንግሥተዊ ጫና ማሳረፉን ተየያዙት። የታክሲ ባለቤቶችንና ሹፌሮችን በሙሉ ስብሰበው የትራፊክ ቅጣታችሁን በሙሉ ሰርዘንላችኋል፤ ነጋዴዎችን ግብር ቀንሰናል ወይም የለፈ ወዝፈ ካለ መቀጫውን አንስተናል፤ ለእያነዳንዱ የከተማወ ቤት አጥ በሙሉ ቤት እንሰራለነ (በአጭር ጊዜ) ወዘተ የላሉት አልነበረም። አንድ ቀልደኛ ወዳጄ የዚያን ሰሞን አቶ አርከበ «የሞቱትን ዘመዶቻችሁን ሁሉ አስነሳላችኋለሁ» ቢሉ አይገርመኝም ነበር ያለኝ። ይህ በጊዜው የነበረውን የህአዴግግን መተራመስ የማያሳይ ነበር። በጣመ የማገርመሉ ግነ «ምህረት» የተደረገላቸው የታክሲ ባለንብረቶች ከስብሰባው አመሰግነው እየወጡ «ዕድሜ ለቅንጅት ስንት ጊዜ ስንለምን ያጣነውነ አገኘን» እያሉ ለቅጀቱ ያላቸውን ድጋፍ የበለጠ ይገልጡ ነበር። የሕዝብ ልብ ሲሸፍት ከፋቱ እዚህ ላይ ነው፤ ባልወደደው ኃይል ጥር ነገረ ሲደረግለት እንኳ የተደረገልኝ አይልም።

ኢህአዴግ ከሚየዚያ 30 በኋላ በነበሩት ቀናት እስከዚየ ድረስ ዘንግቷቸው የነበረትን የመንግሥት የፈኛ መሣሪያዎች በግለፅ መጠቀም ጀመረ። የተቃዋሚ ደጋፊ ሊሆኑ የችላሉ የሚባሉ ሰዎችን ማንገላታት፣ የውሸት ወንጀላ እየፈጠሩ ማሰርና በአስቸኳይ ለቀበሌ ጆርድ ሽንጎዎች እያቀረቡ የምርጫውን ቀን ትንህ የሚያሳልፍ የጥቂተ ቀናት የእስር ቅጣት መበየን እየተለመደ መጣ። በተቃዋሚ ድረጅቶች ስብሰባ ላይ በየቦታው የሚሰሙት የግፍ እርምጃዎች የሚሰቀጥጡ ነበሩ። ለሁላችንም ግልፅ እየሆነ የመጣው የዚኸሃው አፈና ዋናው ዒላማ ታዛቢወች ወይም ታዛቢ ሊሆኑ ይችላሉ ተብለው የተጠረጠሩ ሰዎች አንደሆኑና ይህም የሚያቀየው ድረጅቱ ከመርጫው በኋላ ችግር ሊፈጠር አንዳሰበ አመላካች ነበር። የታዛቢዎቻችንን ስመ አዘግይተን አንሰጥ ባልነው መሠረት በመጨረሻው ቀን ሐሙስ የታዛቢዎችን ስም ዝርዝር በየአካባቢው ለሚገኝ የመረጫ ቦርድ ተወካዮች ሰጠን። የፈራነው አልቀረም አርበ ዕለተ ሙሉ ቀነ ከየክልሉ የምነቀበለው የስልክ መልዕክት ያስመዘገብናቸውን ተዛቢዎች በብዛት መታሰር መጀመራቸወን አረዳን። የአባሎቻችን የደኅንነት ሁኔታ አጅግ አሳሳቢ ደረጀ ላይ ከመድረሱመ በላይ ከመድረሱመ በላይ ምርጫውን ትተን አንውጣ የሚለ ሃሳብ

መንሸራሸር ጀምሮ ነበር፡፡ በዚህ ባለቀ ሰዓት አንውጣመ ብን መርጫው መካሄዱ ስለማይቀር ባለን አቅም የዲፐሎማቲክ ማኅበረሰቡንና ጋዜጣኞችን እንዲሁም የምርጫ ታዛቢዎች መታሰር ዙሪያ ብቻ የኡኡታ ጥሪ አደረግን፡፡ ይህ ገነ መናልባት የውጭ አገረ የምርጫ ተዛቢወችን ትንህ አንቅቶ አንደሆን እንጂ ብዙ የፈየደው ነገር አለነበረም፡፡ የምርጫው ቀን ቀን ቀላል በማይባሉ የምርጫ መረዳዎችና ጣቢያዎች ላይ የተቃዋሚዎች ሳየገኙ መርጫው ተካሄደ፡፡

ከሚያዚያ 30 በኋላ በተለየ በአዲስ አበባ የተደረገው የቅስቀሳ ሂደት መደምደሚየ (ሐሙስ ግነቦት 4 ቀን) የነበረው የነአንተ አረከበ «የሻማ ማብራት ምሽት» ነበር፡፡ ቅንጅት ከሚየዚያ 30 በኋላ በአዲስ አበባ ምንም የተቀነባበረ ቅስቀሳ የማድረግ ሃሳበመ አልነበረውም፡፡ የኢህአዴግን የሻማ ማብራት ፐሮግራም ከሰማን በኋላ ረቡዕ ቢሮ ቁጭ ብለን ስንወያይ ታምራት ታረቀኝ ለምን አንድ የመዝጊያ ነገር አናደርግመ ይላል፡፡ «አይ አሁንማ ምንም ማድረግ አይቻልም፤ ጊዜም ሆነ ቦተ አይኖርም» አልነው፡፡ ከአጠገባችን ተለይቶ ሄደና ስድስት ኪሎ የስበሰባ ማዕከለ ደውሎ ቦታ መኖር አለመሩን ጠይቆ ቦታው እንዳለ ሲነገረው በራሱ ተነሳሽነት ቦታውን ለቅንጅቱ አስያዘ፡፡ ታዱያ መን አናድርግ ተባለና ዩኒቨርስቱ አካባቢ ላሉ ተማሪዎች ትንሽ የመዝጊያ ስብሰባ እናድርግ የሚል ሃሳብ መጣ፡፡ ወዲያው ዩኒቪርስቲ አካባቢ ላሉ ወጣቶች የኢ.ስ. ኤም.አስ መልዕክት ተላከ፡፡ አንድ ሺህ ሰው ያክፈ ካገኘን ትልቅ ነገር ነው ብለን ነበር፡፡

በማግስቱ ከቀነ 7:00 ሰዓት ያ ትልቅ አዳራህ ግጥም ብለ መሙላቱ ተነገረን፡፡ አኛ ስብሰባው አዳራህ ስንደርስ አዳራሹ ብቻ ሳይሆን ግበው በሙሉ ሞልቷል፡፡ የወጣቱ ጩኸትና መዝሙር፤ አዳራሹ ውስጥ ስነገባ የነበረውን ስሜት በሕይወነ አይቼ አላውቅም፡፡ የቅንጅቱ መሪዎች በሙሉ ተገኝተው ነበር፡፡ እኔ በአስር ሰዓት ደብረዘይት ትልቅ ሕዝባዊ ስብሰባ ስላለኝ መሄድ ነበረብኝ፡፡ ስለዚህ ቀድማ እንድናገር ተፈቅዶልኝ የንግግሬን መክፈቻ ያደረቡት «ክቡራትና ክብራን የከተማችን አደገኛ ቦዘኔዎች» የሚል የሰላምታ ስያሜ ነበር፡፡ ከዚያ በኋላ ግን የንግግሩ የዘት በሙሉ በተለይ ወጣቶች የእኛን ትውልድ የቅላቻና የቂም ፖለቲካ አውልቀው መጣል እንደለባቸውና ጥላቻ ላናወዘው ጭንቅላት ፍቱን መድሃኒት ፍቅር ነውና አሁን ከዚህ ስትወጡ በዩኒቨርስቲው ውስጥ ያለ በማንነቱ ምክንያት ብቻ የጠላችሁት ሰው ካለ ሄዳተሁ ይቅርታ አንድትጠይቁ፣ ለሚጠሏችሁም ሰዎች መልሳችሁ ጥላቻ ከሆነ አነሱን ሆናችው ማለተ ነውና የምትሰልጧቸው ነው የሚል ፍቅርን በመሰበክ ላይ የተኮረ ነበር፡፡ ለእኔም ለራሴ በጣም ስሜታዊ (emotional) የሆነ የመጨረሻውን የአዲስ አበባ ንግግሬን አደረጌ ወደ ደብዘይት ሄድኩ፡፡

ደብዘይት ስታደየሙ ሞልቶ ጠበቀን፡፡ በደብረዘይት ታሪክ በሕዝብ ቁጥር ተወዳዳሪ የሌለወ ትልቁ ሰልፍ ነበር፡፡ ማታ አዲስ አበባ ስመለስ የኢህአደግ የሻማ ማብራቱ ፐሮግራሙ ብዙም እንዳልተሳካ ሰማሁ፡፡ ከሚያዚያ 30 ጋረ በትንሹም ቢሆን የሚገናኘ ው ግነ የበለጡኑ ከተካሄዱት የክርክር ፐሮግሞች ጋር ስለተያያዘ አን ጉዳይ በአጭሩ ገለጩ ወደ መርጫው ዕለት ለለፍ፡፡ የውጭ ጉዳይ በአጭሩ ገልጩ ወደ መርጫው ዕለት ልለፍ፡፡ የወጭ ጉዳይ ፖሊሱን በሚመለከት የተደረገው ክርክር የመጨረሻ መስሎን ነበር፡፡ ያም ክርክር ቢሆን ቅንጅቱ የበላይነት ያሳየበት ስነለበር በአጠቃላይ የክትክሩ ፐሮገራመ ተቃዋሚዎችን በአጠቃላይ እና ቅንጅቱን በተለይ በጣም የጠቀመ ሆኖ በመጠናቀቁ ተደስተን ነበር፡፡ መርጫውመ የቀረው ሁለት ሳምንታት ብቸ በመሆኑ እኛም በሌሎች መርጫውም የቀረው ሁለት ሳምንታት ብቻ በመሆኑ አኛም በሌሎች ሥራዎች ተጠምደን ነበር፡፡ ኢህአዴግ ግን በሂደቱ አንዳልረካ ግልፀ ነበር፡፡

ከዚህ ከመጨረሻው ክርክር ጥቂት ቀናት በኋላ አቶ በረከት የኢትዮጵያ ሬድዮና ቴሌቪዥን አንደ መጨረሻ ፐራግራም ለማስተላለፍ ማሰባቸውን ነገረኝ፡፡ ይህ ፐሮግራም ሦስትን ድርጅቶች የሚመለከት ሆኖ በአጠቃላይ ስለ ምርጫው ዙሪያ ሰለሚነሱ ጉዳዮች ድርጅቶቹ ከጋዜጠኞች ጥያቄ እየወሰዱ የሚመልሱበተ ይሆናል፡፡ ፐሮግራሙ በስቱዲዮ ተቀርፆ እያንዳንዱ ኘሮግራም ለየብቻ አንድ ቀን ተሰጥቶ ከዜና በኋላ ይተላለፍል፣ ብዙ አድማጭም ያገኛል አለኝ፡፡ እኛ ምንም ዓይነት የማዲያ ጊዜ ካገኝን እንደማንጠላ ግነ ጥያቄ አቅራቢዎቹ ጋዜጠኞች ከሆኑ ያለውን የዴሞክራሲ ሂደትመ እንዲያንነባርቅ ከመንግሥትም ከግልም ሚዲያ የተውጣው ይሁኑ አለኩት፡፡

ይህ ችግር የሌለው መሆኑንና ዝርዝሩን ሊነግረኝ መልሶ እንደሚደወልልኝ ገለፀልኝ፡፡ እስከ አሀንም ዝም ብሎ የነበሩት የአቶ መለስ ተራ መድረሱንግ ነ ከእኛ ጋር ፊት ለፊት ለመግጠመ አዳልፈለገ ነባን፡፡[51] ከዚያ በኋላ አቶ በረከት ደውሎ እዲያውም ምንም ዓይነት ወገንተኛነትን ለመከላከለ እያንዳንዱ ድርጅቱ የሚጠየቀውን ጥያቄ ራሱ ያወጣና ለተመደቡት የኢትዮጵያ ሬዲዮና ቴሌቪዥን ጋዜጠኞች የወይይቱ ቀን ይስጥ፡፡ ጋዜጠኞች ከተሰጣቸው ጥያቄ ውጪ እንደማይሆን ሲገባኝ የተፈቀደልንን የሁለት ሰዓተ ተኩለ የቴልቪዥን ጋዜጠኞች የወይይቱ ቀን ይሰጥ፡፡ ጋዜጠሃች ከተሰጣቸው ጥያቄ ወጪ ከተታይ ጥያቄ እንኳን መጠየቅ አይፈቀድላቸውም፡፡ በዚህ መልክ ድርጅቱ

[51] በነገራችን ላይ በውጭ ሃዳይ ፖሊሲ ዙሪያ በተደረገው ክርክር አዘጋጆቹ ከክርክሩ ሦስተ ቀናት ሲቀረው ደውለው ቅንጅቱ ያሉት ትላልቅ መሪወች አንዲልክ፣ በኢህአዴግ በኩል ጠቅላይ ሚኒስትሩ አንደሚገኙ ነገሩን፡፡በክርክረ ውስጥ እኔ አንድገባ የተደረገው ከዚያ በኋላ ነበር፡፡ አዘጋጆቹ አውን ተነግሯቸው፣ እኛ የምንልከውን ሰው ለማሰቀየር ይሁን የህን ያሉት አላውቀም፡፡

ሊያብራራ የሚፈልገውን ጥየቄ ራሱ ይመርጣል አለኝ::[52] ይህ እኔ ከለመድኩት አሰራር ጋሬ በፍጹም የሚጋጭ ቢሆንም ከዚህ ውጪ እንደማይሆን ሲገባኝ የተፈቀደልንን የሀለት ሰዓት ተኩለ የቴሌቪዥን አና የሬዲዮ ሰዓት እንዴት እንደምንጠቀም አያሰላሰልኩ ጉዳዩን ለሥራ አስፈፃሚ ኮሚነ አቀረብኩ::

ይህ ፐሮግራም እንደሚኖር የሰማው ልደቱ ወዲያወኑ ሁለታችን መሆን እንዳብን ሃሳቡን አቀረበ:: በሥራ አስፈፃሚው ስብሰባ ላይ ይህ የመጨረሻው መልዕክታችን ስለሆነ በየመራጩ አዕምሮ ውሰጥ የጉላላሉ ብለን ያሰብናቸውን ጥያቄዎች በሙሉ የምናብራራ መሆን እንዳለበት ተስማማን:: ከእነዚህ ውሰጥ ቢነሱ ጥሩ ነው የምንላቸውነ አያነሳን አንዳንዱን መዘገብን:: አነማን የቅረቡ በማለው ላይ የተለመደው ክርክር ተነሳ:: የድርጅቱ ሊቀመንበር አንዱ መሆን አለባቸው የማለ ሃሳብ ቢቀርብም ኢንጅነር ኃይሉ ራሱ ከእኔ ይልቀ በሚዲያ ሃሳባቸው በደንበ መግለጽ የሚችሉ ሰዎች ቢሆኑ የቫላል ብሎ እኔነ ጠቆመ:: በዚህ ላይ ስምምነት ተደርሳ በሁለተኛው ሰው ላይ ክርክር ተጀመረ:: እኔ ሁለተኛው ሰው ልደቱ ቢሆን ይሻላል አልኩ:: በዙህን ጊዜ ለደቱ ቢሮ አካባቡ አይመጣም ነበር:: በምርጫ ዘመቻውም በጣመ ከፍተኛ ተሳተፎ አለነበረውም:: በአንድ ነገር ያኮረፈ ስለሚመስለ የሕዝብ ግንኙነቱን ሥራ የማሰሩትን ሌሎች ሰዎች ነበሩ:: ለማንሃውም በዘህ መክያት «እሱ የዘመቸ ሥራውን እነደሌላ አይሠራም፣ ብቅ የሚለው ሚፈልገው ቴሌቪዥን አለ ሲባል ብቻ ነው:: ስለዚህ እሱ መሆን የለበትም» የሚል ጠንካራ ተቃውሞ ከአንዳንድ (ከማጠበቁ) ሰዎች ቀርቦ ነበር:: እንደ ምንም ገፍተን እሱ አንዲሆን አሰወሰንን::

ከዚህ ውሳኒ በኋላ ባሉት ጥቂት ቀናት እኔና ልደቱ ለየብቻችን ብዙ ጥየቄዎችን አዘጋጅተን በጥይቆዋቹ ላይ ልናነሳቸው ስለማገቡ ሃሳባች የትሃውን ጥያቄ ማን በተቀዳሚነት መመለስ እንዳለበት፣ የተረሳ ነገር አለ ከተባለ ሌላኛው እነዲጨምር ነገር ግን ሰዓቱን በጥቃት አንድንጠቀምበት ተማከረነ:: በበቂ ተዘጋጅተን ለውይይቱ ወደ ቴሌቪዥን ስቱዲዮ በተቀጠርንበት ሰዓት ሄድን:: በስምመነቱ መሠረተ ማንም የማንንም ውይይት ከራሱ ውይይት ቀድሞ እንዳያይ ሦስቱም ውይይቶች በአንደ ሰዓት በተለያዩ ስቱዲዮዎች እንዲቀረፁ ተስማማን:: [53] በዚህ መሠረት እኔና ልደቱ በአንድ ሰቱዲዮ ፤ ዶ/ር በደነና ዶ/ር መራራ ሌላ ሰቱዲዮ በአንድ ጊዘ ገባን:: የማን ውይይት መቼ

[52] በመጀመሪየ ይህንን ስብሰባ በጣመ ነበር የገረመኝ:: የመነገሥት ጋዜጠኞች ከአቶ መለስ ጋር የሚየደርጓቸው ቃለ መጠየቆች በዚህ ዓይነት የተደራጁ ናቸው የሚል ወሬ ሰምቼ አላምንም ብዬ ነበር:: ይህን ጊዜ በግላጭ ያየሁት:: የማይቆጣጠሩትን ጋዜጠኛ ለምን እንደሚፈረ ገባኝ::

[53] የጠቅላይ ሚኒሰትሩ የተቀዳው ቤተመንሥት ውስጥ ነው:: እና ወደ ስቱዱዮ ስንገባ ሌላ ግሩፐ በመኪና ተጭኖ ወደ አቶ መለስ ጋሬ ነው የምንሄደው ብለው ሲሄዱ አይተናል:: ይህ መሆኑን የምናረጋግጥበት መነገድ ግነ አልነበረም::

ይተላለፋል የሚለውን ከቀረፃው ስንወጣ ዕጣ አነደምናወጣ ተነግሮን ወይይቱን ጀመርን:: ከቀረፃወ በኋላ በተባለው መሠረት ዕጣ ስናወጣ በፈለግነው መሠረተ ቅንጅቱ የመጨረሻ ቀን (አርብ) ደረሰው:: ኅብረቱ መጀመሪያነኢሀአደግ ደናሞ በሁለተኛው ቀን ደረሳቸው:: ስለዚህ ውይይት ብዙ ማለት አልችልም:: አቶ መለስ በክርቅሩ ላይ ኢሀአዴግ የደረሰበትን ሽንፈትየሚያንክስ አዳዲስ ነገሮች ይዞ ይመጣል ብለን ነበር:: እኔ እንዳየሁት ገን በክርክሩ ወቅት በሌሎች ሚኒስትሮች ከተነገረው የተለየ ምንመ ያመጣው ነገረ አልነበረም:: ከብዙ ሰዎች እንደሰማሁትና በዚያ ውይይትመ ላይ ቢሆን የቅንጅቱ አቀራረብ የተሻለና እንዳሰብነውም ብዙ ሃዳዮችን ያጠራንበት ነበር::

ምአጠቃላይ እስከ ምርጫው ቀን ድረሰ በነበረወ ጊዜ ቅንጅት መልዕከቱን ለማስተላለፍና የሕዝብነ ቀለብ ለመሳብ ያገኘውን ዕድል ሁሉ በጥሩ ሁኔታ ተጠቅሞበታለ ለማለት ይቻላል:: የተሻለ የገንዘብ አቅም፣ ቀድም ብሎ የተሰራ ጠንካራ ድርጅታዊ መዋቅር፣ እርስ በረሳችንመ በደንብ ለመተዋወቅ ከምርጫው በፊት ጠቀም ያለ ጊዜ ቢኖረን ከዚህም የተሻለ መሥራት አንደሚቻል አርግጠኛ ነኝ:: የዚየኑ የህል ግን የምርጫው ጊዜ በድርጅቱ ውስጥ የሉትን ችግሮች በደንብ አንድንረደ የሆንንበት፣ ለቅነጅቱ ያሰብንለትን ትልቅ የአገር ፖለቲካን የመቀየር ዓላማ (የፖለቲካ ሥልጣን ሳይሆን ፖለቲውን ራሱን) በዙ ሥራ እንደሚጠብቀው ያወቅንበት፣ ከሁሉም በላይ ደግሞ ቅንጅቱን በምርጫው ወቅት የተቀላቀሉትን በርካታ አዳዲስ አባሎች (በተለየ በአጭር ጊዜ የሚገርም ብቃት ያሳዩን የተማሩ ባለመያዎችን) በድርጅቱ የአመራር ሰንሰለት ውስጥ ማስገባት እንደሚገባን ግንዛቤ ጨበጥ:: በአጭር ጊዜ የዘመቻ ወቅት ቅንጅቱ ሲፈጠር ከነበረወ ከፍተኛ የእርስ በርስ ያለመተማመን ስሜት ተነስቶ አባላት እናት ድርጅቶቻቸውን በፍፁም እስከማረሱ ድረስ የቅንጅቱመንፈስ በሁሉም ዘንድ መስረፁ በእናት ድርጅቶቻቸው ውስጥ የፈጠሩት የተከለ ስብዕና ምሽግ እነዲፈርስባዠው የማይፈልጉ ጥቂት ሰዎችን አስደንግጦ እንደሆነ አንጂ ለብዙኂኑ ትልቅ እፎይታ ነበር:: ሁሉም ድርጅቶች ለትልቅ ዓላማ ራሳቸውን ማጥፋት እንደማገባቸው መረዳት ብቸ ሳይሆን በክልሎችም አብረወ በሠሩት የሁሉም ድርጅት አባላት ዘንድ የአለመደ አባባለ ነበር፡1 በአንዲህ ዓየነት ከፍተኛ የአብሮነት ስሜት (solidarity) ላይ እያለን ነበር ግንቦት 7 የረሰው::

ረ. ግንቦት 7 የምርጫው ዕለት

ግነቦት 7 ከማየዚያ 30 ባልተሃነሰ መልኩ የኢትዮትያ ሕዝብ ለእውነተኛ ዴሞክራሲ ያለውን ናፍቆትና በእርግጥም ዴሞክራሲ የሚፈልገው ብቻ ሳይሆን የሚገባው ኅብረተሰብ መሆኑን ያሰየበት ቀን ነበር፡1 ሁልጊዜም በምርጫ ቀን የሚነሳ አንድ

መሠረታዊ ጥያቄ ለመመለስ የምርጫው ጊዘ አስኪጠናቀቅ መጠበቅ አልነበረብንም፡፡ ተወዳዳራሪዎች በመርጫው ሰዓት ቢቻል በመጀማሪየ መርጠው ከመርጫ ወረዳቸው አካባቢ መራቅ አለባቸው ስለማባልና ጋዘጠኞችም የተለሰንን የቅንጅቱ አመራሮች ስነመርጥ ፎቶግራፍና ቪዲዮ ማንሳት እንፈልጋለን ብለውን ስለነበር የእኔ መርጫ ጣቢየ ከሚመጡት ጋዜጠኞች ጋር ከጠዋቱ 12 ሰዓት (በመርጫ መክፈቻው ሰዓት) ወረዳ 23 የድሮው ቀበሌ 12 ጽ/ቤት ተቃጥረን ነበር፡1 ጠዋት በሰዓቱ ወደ ምርጫ ጣቢያው ስሄድ የነበረው ሰልፍ በፍፁም ለማመን የሚየቅት ነበር፡1 እኔ የገመትኩት ሰው ለምርጫው የሚሰለፈው ከቤተ ክርስቲያነ መልስ ይሆናል ብዬ ነበር፡፡ በቦታው ስደርስ በሁለት አቅጣጫ የነበረው ሰልፍ ቢየንስ 200 ሜትር ርዝመት ነበረው፡፡

በመጀመሪያ የደረገሁት መጨረሻ ሄጄ መስለፍ ነበር፡፡ ሰልፉላይ ስገባ የመጀመሪያው ተሰላፊዎች የደረሱት ከሌሊቱ አሥር ሰዓት ገደማ እንደነበር እንደነበር አንዳንዶች ነገሩኝ፡፡ በሰልፉ ላየ መቆየቱን አልወደድኩትም ነበር፡፡ እኔ የተወዳደርኩበተ ወረዳ ስለሆነ ለረጅም ሰዓት እዚያ ሰልፍ ውስጥመቆየት ምርጫው ላይ የለአግባበ ተጽዕኖ ማድረገ ይሆናል ብዬ ፈራሁ፡፡ ሰልፉን ቆርጣ መሄድ ደግሞ የሰውን መብት መርገጥ መሰለኝ፡፡ በዚህ ጨንቀት ላይ እያለሁ አነድ ሰልፍ ላይ የነበረ ሰው ተመራጭ ሰልፍ ላይ መቆም ስለሌለበት ዝም ብለህ ሂድ አለኝ፡፡እንደ ተባለኩተ በቀጥታ ወደ መምረጫው አካባኪ ስሄድ ደግሞ የሰውን መብት መርገጥ መሰለኝ፡፡ በዚህ ጭነቀት ላይ እያሉ አንድ ሰልፍ ላይ የነበረ ሰው ተመራጭ ሰልፍ ላየ መቆም ስለለለበት ዝም ብለህ ሂድ አለኝ፡፡እንደ ተባልኩት በቀጥታ ወደ መምረጫው አካባቢ ስሄድ አሰመራጨቹ ያወቁኝ ስለነበር ምርጫው አለመጀመሩን፣ትንህ የቴክኒክ ችግር እንደ ገጠማቸውና ሲጀምር በሌሎች መራጮች ጋር ገብቼ መረጥኩ፡፡ በዚያ በሰልፍ ላ፣ በዚያ ጠዋት፣ በሕዝቡ ዘንድ የነበረወ የጉጉትና የፍንደቃ ስሜት ልዩ ነበር፡፡ እዚሁ የምርጫ ጣቢያ እየመረጥኩ እያለሁ ተከታዩን አንድ ታሪክ መጥቀሱ በሕዝቡ ዘንድ የነበረውን ስሜት የማየሳይ ይመስለኛል፡፡

አንድ በጣም ጠና ያሉ እያነከሱ የሚሄዱ አዛውንት ሴት (ምናልባት ወደ 80 ዓመት የሚጠጉ) እኔ በምገባበት ሰዓት ሰልፍ ላይ ያለወን ሰው «መቆም አልችልም ያመኛል ፍቀዱልኝና መርጬ ልሂድ» በማለት እያስፈቀዱ ከሰልፉ ፊት መጠተው ምርጫው እስኩጀመር በአንዲ ጥግ ቁጭ ብለው ይጠብቁ ነበር፡፡ ምርጫውም እንደ ተጀመረ ከመጀመሪያው ቡድን ጋር ሆነው ማብራሪያ የማሰጠውን ይዘው፤ እኔ ምልክት የማደርግበት የተጋረደ ቦታ አጠገብ ካለው ጋረ ቆመው የሚረዳቸዋል ሰው ይጠይቃሉ፡፡ አንዱ ምርጫ አስፈፃሚ ምን እንደሚፈልጉ ይጠይቃቸው ሰው ይጠይቃሉ፡፡ አንዱ ምርጫ አስፈጎሚ ምን እንደመፈልጉ ይጠይቃቸዋል፡፡ «አይ እኔ ዓየኔም በደንብ አያይ፣

የምመርጠውን አውቃለሁ፤ ስለዚህ አንድ ሰው እንረዳኝ እፈልጋለሁ የላሉ:: እሱም ሄዶ ኃላፊዎቹን ይጠራና አብረው ይመጣሉ:: የሚፈልጉት አርዳታ እሳቸው በሚፈልጉት ቦታ ላይ ምልክት የሚያርግላቸው ሰው ነበር የማረዳቸው ሰው ተሰጥቷቸው ጭክ ብለው በል እንግዲህ ሁሉንም ጣቶቹ ላይ ምልክት አድርግልኝ ብለውት አድርጎላቸው ጨረሰው ይወጣሉ:: ሲወጡ አግኝቻቸው (እኔን አላወቁኝም) ያደረጉትን እንደ ሰማሁ ነገርኳቸውና ለምን «ጣቶቹን መረጡ?» ብዬ ጠየኳቸው:: እሳቸዋም «አይ እኛ አን ኳን ማታ በቤተሰብ ተነጋግረን ሁላችንመ ጣቶቹ ላይ ምልከት ለማድረግ ተስማምተናል፤ እኔ ብዙ አላውቅም፤ ልጆቼና የልጅ ልጆቼ ግን በደንብ ያውቃሉ፤ እኔ ደገሞ እነሱ ያሉኝን አምናለሁ» አሉ:: ከእሳቸው ጋር ካወራሁ በኋላ አዲስ አበባን ለማሸነፋችን ቅንጣት እንኳን ጥርጣሬ አልነበረኝም::

ከምርጫ ጣቢያዬ ወጥቼ የጠፋሁትን ሞባይሌነ ከፍቼ የቅንጅቱ አመራሮችና የሚሮ ሠራተኞች እንዲሁም ሌሎች ስልክ የሚቀበሉ ሠራተኞች በወጠንነወ መሠረት ከጠዋቱ 2 ሰዓተ ጀምሮ ለምርጫው ቀን የአመራር ማዕከል (eommand center) አድረገን ወደ አዘጋጀነውነ የቅንጅት ቢሮ ለመሄድ በነሳሁ:: ከዚያ በፊት ቤቴ ተመልሼ ቁርስ መብላት ፈልጌ ነበር:: ሞባይሌ ከተከፈተ ጀምሮ የሚደርሰኝ መልዕክት ግን በብዙ ቦታ ምርጫው እንዳልተጀመረና ሰው በጣም እየተበሳጨ እንደሆነ ነበር:: ወደ ቤቴ መሄዴን ትቸ በቀጥታ ወደ ምርጫ ቦርድ ጸ/ቤት ሄድኩኝ:: እዚያ ያለውን ሁኔታ በኃላደዎች ጋር ተነጋርሬ አነሰተኛ የቴክኒክ ችግሮች ሁኔታውን እንደፈጠሩት፤ ጊዜው የማያንስ ከሆነ በኋላ በጥቅሉ ሰዓት ለማካካስ ሰዓት እንደሚጨመር ተነግሮኝ፣ ከዚያ በተጨማሪ ግን ችግሮች እንዳይፈጠሩ በየጊዜው መገናኘት እንዳብን ተነጋግረን ተለያየን:: ከምርጫ ቦርድ ቢሮ ገና ሳልወጣ በሌላ ስልክ ተደውሎ ልደቱ ተበወዳደረበት የምርጫ ወረዳ ባሉ የምርጫ ቦርድ ተመልሼ የሰማሁትን ነገርኳቸው:: እነሱም ችግሩን እንደሲሙትና ለማጣራት ሰው እንደላኩ የምርጫ ወረዳው የእኔ እሰካልሆነ ድረስ መሄድና ማየት እንደምችል እነዲየውም ሕዝቡን ለማረጋጋት ሰለሚጠቅም ሃጂ ከጽ/ቤቱ ከተላኩት ሰዎች ጋር የጋራ መፍትሔ ብትፈልጉ ጠሩ ነው አለኝ::

በዚህ መሠረት በተባሉት ምርጫ ጣቢያዎች ስደርስ የተሰለፈው ሰው ብዛትና የነበረው ንዴት የሚያሰፈራ ነበር:: ውስጠ ገብቼ የምርጫ ቦርድ ሰዋችን ሳነጋግር የተባሉትን የምርጫ ወርቀቶች አየኋቸው:: በምርጫ ወረቀቱ የወ/ሮ ነገት ስመ ያለበተ ቦታ ላይ ትንህ የትክክለ (✓) ምልክት አለች:: ከቦርዱ የመጡ ሰዎችም ምን እንደሚያደርጉ ግራ ገብቷቸው ነበር:: ነገሩ በቶሎ መፍትሔ ካልተሰጠው ረስሻ ሊፈጠር እንደሚችለ ግለጽ ነበር:: ይህን ጊዜ እኔ የሰጠሁ መፍትሔ ይህ ምልክት በምርጫ ወረቀቱ ላይ ምርጫ

ከመሰጠቱ በፊት አንዳለ (ምልክቱን በዝርዝር በመግለጽ)፣ ምልከቱ በምንም ዓይነት የመራጭ ፍላጎት መግለጫ እንዳልሆነና በቆጠራም ጊዜ ምፍፁም እንደማይታሰብ፣ የመራጩ ፍላጎትም በዚህ ምክንያት ግለጽ አይደለም ተብሎ ሳይቆጠር እንዳይቀር () የሚገለጽ ዝርዝር ቃለ ጉባዔ ተጽፎ በምርጫ ጣቢየ የሚገኙ አስመራጮችና ታዛቢዎች እነዲፈርሙበት፤ ቆጠራ ሲጀመር በመጀመሪያ ይህ ቃለ ጉባኤ አንዲነበብ የማል ነበር፡፡ ይህም ሃሳብ በምርጫ ቦርድ ተወካዬች ዘንድ ተቀባይነት አግኝቶ በተከሰተባቸው ቦታዎች ሁሉ ተመሳሳየ ቃለ ጉባዔ በመፈራረመ መርጫው እንዱጀመር ተደረገ፡፡ በቦታው የተሰበሰበውም ሕዝብ ተረጋግቶ እነዲመረጥና ምንም ረስሻ እንዳይፈጠር መክረን ችግሩን ፈታነውል፡፡

የዕለቱ ችግር ግን በዚህ የሚያበቃ አልነበረም፡፡ በብዙ ቦታዎች መረጫው በጉዘወ አለተጀመረም፡፡ ከዚመ በላይ ግነ በተጀመረሳቸውም ቦታዎች ለመምረጥ የማወሰደው ጊዜ በጣም ረጅም ነበር፡፡ በማለዳ በ12 ሰዓት የተሰለፉ ሰዎች ከቀኑ ሰደስት ሰዓት ድረስ ያልመረጡባቸው ቦታዎች ብዙ ነበሩ፡፡ ሕዝቡ በፀሐይ ከመንቃቃቱ አልፎ ይህ ሁሉ ሆን ተብሎ የሚደረግ ነው የሚል ጥርጣሬ ሰለነበረወ በከፍተኛ ብስጭት ላየ ነበር፡፡ ለደ 5 ሰዓት አካባቢ ቢሮ ስደርስ የቢሮዎቹ ስልኮች በሙሉ ይጤእንደገና ወደ ምርጫ ቦርድ ጽ/ቤት ሄድኩ፡፡ በዚያን ጊዜ በምርጫ ሂደቱ ላይ ያሉት ችግሮች (በዋናነት መዘግየት) በቶሎ መፍትሔ ካላገኙ ከቁጥጥር ውጪ ሊወጣ እንደማችለ የተለየዩ የወጭ አገረ የምርጫ ቦርድም ሕዝቡን ለማረጋጋት የመምረጫ ተጨማሪ ሰዓት እንደማኖር በቶሎ በሚዲየ አስነገረ፡፡ ይህም ሆኖ ግን የመዘግየቱን ችግር አለፈታውም፡፡ የተለየ ችግር የነበረባቸውን የኮተቤ አካባቢ፣ በተወሰነ ደረጃ ካዛንቺስ፣ ሼራተን ሆቴል አካባቢየሉ የምርጫ ጣቢያዎችን ተመልክቶ እዚያሙ በቦታው መፍትሔ እንደያፈላለግ አነድ የምርጫ ባርድ ተወካይ ቢመደብመ የብትራንስፖርት ችግር ስለነበር አቶ ተስፋዬ ሰውዬውን እኔ መውሰድ እችል እንደሆነ ጠየቆኝ ተስማማሁና ከእኔ ጋረ በየምርጫ ጣቢያዎቹ እንዞር ነበር፡፡ ችግሩ መሠረታዊ እንደሆነና ተጨማሪ የምርጫ ሳጥኖችንና የመምረጫ ቦታዎተ ናለተዘጋጁ በምንመ ዓይነት የተሰለፈው ሕዝብ መረጦ ሊጨርስ አንደማይችል ግልፅ ነበር፡፡ አንደምንም አንዳንድ ማስተካከያዎች እየተደተደረጉ የምርጫ ሂደቱ ቀጠለ፡፡ ከዚህ የምርጫ ቦርድ ሰው ጋር አብረነ ሰንዞር የታዘብኩት ግን ያ የተሰለፈ ሕዝብ የነበረው ትዕግስት እና ለመምረጥ ከነበረው ጉጉት አንገ ሰማይና መሬት ይደባለቀሉ እንጂ ድምፁን ሳይሰጥ እንደማይሄድ ለየራሱ የለ ይመስል ነበር፡፡ አብሮኝ የተጓዝኳቸው የምርጫ ቦርድ ተወካዮችና ሌሎችም በጽ/ቤቱ ውስጥ የነበሩ ሠራተኞች በአዲስ አበባ ምርጫው በሰላም አነዲካሄድና ለመምረጥ የፈለገው ሰው ሁሉ እንዲመርጥ ያደረጉትን ጥረት በዚህ አጋጣሚ ላደንቅ እወዳለሁ፡፡ ይህ በአዲስ አበባ

በዚያን ጊዜ ያየሁት ተባባሪነት ግን በሌሎችመ ክልሎች መኖሩን አጠራጠራለሁ፡፡ በዋናው መስሪያ ቤትም ቢሆን ከምርጫው ቀን በኋላ ያን መሳይ ቅናነት እንዳልነበረ እኔው ራሴ የታዘብኩት ጉዳይ ነው፡፡

በአዲስ አበባ የነበረው የምርጫ ሂደት ከነችግሮቹ ከሞላ ጎደል ጥሩ ነበር ለማለት ይቻላል፡፡ ከላይ ከላይ ከጠቀስኳቸው በአብዛኛው ከአቅም ጋር የተያያዙ ችግሮች ካልሆኑ በቀር ምንም ዓይነት ዓይን ያወጣ ምርጫውን ለማጭበርበር ወይም ወደ አንድ ወገን እንዲያደላ ለማድረግ የተደረገ ሙከራ አልነበረም፡፡ ቢያንስ የምርጫ ቆጠራው እስከተጀመረበት ጉዜ ድረስ፡፡ በተለያዩ ክልሎች የነበረው ሁኔታ ግን ከአዲስ አበባው የተለየ ነበር፡፡ በቢሯችን ሆነው ከየክልሉ የስልክ መረጃ የሚቀበሉ ሰዎች ከጉኔታው በጣመ እየተረበሹ ነበር፡፡ በአንዳንድ ክልሎች በተለየ ከአፋር፣ ከምስራቀ ጎጃም፣ ከደቡብ ጎንደርና ከአንዳንደ የኦሮምያ አካባቢዎች የማደርሰው ሪፖርት ምርጫው በፍፁም የተበላሸ እንደሆነ ነበር፡፡ በአፋር የሕዝብን ፍላጎት የሚየሳይ ምርጫ እንዳልተደረገ ግልፅ ነበር፡፡ ከእኛ ተወካዮችና ደጋፊወች የሚሰማሉን መረጀ በቶሎ ወደ ዓለመ አቀፍ ታዛቢዎች ማስተላለፍ አንዲ የስልክ ተቀባዮች ሥራ ስለነበር (መረጃዎች ጥሬ ስለሆሪ ሁሉን ለማረጋገጥ አይችልም) የአንዳንዱ መረጃ ትክክለኛነት በታዛቢዎችም መረጋገጥ ተችሎ ነበር፡፡ አንዳንድ የአመራር አባላት በሰሚቸው ሪፖርቶች በጣም ከማዘናቸው የተነሳ ጠቅላላ ምርጫውን ዋጋ የለውም የሚል መደምደሚያ ላየ ደርሰው ነበር፡፡

እኔ ከመርጫ ባርድ ሰዎች ጋር በየወረዳው ስዞር ቆይቼ ወደ 12 ሰዓት ገደማ ወደ ቢሮ ስመለሰ የጠበቀኝ የሌሎች አመራሮች ስሜተ ፍጹም ጨለምተኝነት የተመለ ነበር፡፡ መንገድ ላየ በመጀመሪያ ያገኘኋቸው ኢነጅነር ኃይሉ ን እና ዶ/ር በፊቃዱን ነበር፡፡ ሁለቱመ ጭራሽኑ ተስፋ ቆርጠው ነበር፡፡ በአንፃሩ እኔ በየቦታሉ ስዛር ያየሁት የሕዝብ ስሜት በጣመ አስደስቶኝ ስለነበር የነበረኝ ስሜት ሞቅ ያለ ነበር፡፡ ሁለቱመ ጭራሽኑ ተስፋ እንደሌወ ገልፀውልኝ በተለየ ኢነድነረ ኃይሉ ይህንኑ በሚመለከት ከቢቢሲ ጋዜጠኛ ጋር ቃለ መጠይቅ ማድረጋቸውን ነገሩኝ፡፡ የኢንጅነር ኃይሉ መደምደሚያ አስደንግጦኛል፡፡ በአንዳንድ ቦታዎች ችግር እንደሚኖር ገምቻለሁ፡፡ ነገር ግን ምርጫው ዋጋ የለውም የሚያሰኝ ነበር ብዬ አላመንኩም፡፡ ምንም እንኳን ቀኑን ሙሉ ከቢሮ ውጭ በየምርጫ ጣቢየው እየዞርኩ ቢሆንም ቢሮ ካሉተ ስልክ ተቀባዮች ጋረ ግንኙነት ነበረኝ፡፡ ከእነሱ የሰማኋቸው ችግሮች (ከሁለት እና ሦስት ዞኖች በስተቀር) ፍፁም ተስፋ የሚያስቆርጡ አልነበሩም፡፡ ከዚየም በላይ ግነ ዶ/ር በፈቃዱ «ተስፋ ቁረጥ! እንኳን በክልሎች በአዲስ አበባመ አንድም መቀመጫ አታሸንፍም» ሲለኝ ንግግሩ እነ እየዞርኩ ካየሁት ጋር ተጋጨብኝ፡፡ መረጃቸው በተወሰነ ደረጀ የተጋነነ መሆኑን ገምቻለሁ፡፡ እነሱ

ወደ ቤታቸው በተሰፋ መቁረጥ ሲሄዱ እኔ በተቃራኒው ረጅም ምሽት እንደሚኖረኝ አወቂ ወደ ቢሮ ገባሁ። በዚያን ሰዓት ጀምሮ እስከ ሌሊቱ ዘጠኝ ሰዓት ተኩለ ድረሰ ከጥቂት የእኔ ቢጤ ሠራተኞች ጋር ሆነን ከተለየዩ ቦታዎች የሚመጡ መረጃዎችን እያከማከቸንና የምንሰማቸውን ችግሮች ለምርጫ ታዛቢዎች ጋር እያስተላለፍን መፍትሔ መፈለግ ሥርችን ሆነ።

ማታ ቢሮ ሳለን የምሽቱን ወሬ በቴሌቪዥን ስናዳምጥ ሁለት የማይገጣጠሙ ወሬዎች ሰምተን በዚያ ላይ ስንከራከር ትንሽ ጊዜ አጠፋን። በአንድ በኩል ምርጫው በሁሉም ክልሎች በጥሩ ሁኔታ እየተካሄደ እንደሆነ የሚገልፅ ዜና ሲሆን ከዚያ ትንህ ቆይቶ የጠቅላይ ሚኒስትሩ «ሰልፍና ስብሰባ» የሚከለክል መመሪያና ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ጦሩና ፖሊሲ በእሳቸው ቀጥተኛ ትዕዛዝ ሥር መሆናቸውን የሚገልፀው አዋጅ አይሉት መመሪየ ነበር። ወዲያውኑ የመጣብን ስሜት ችግር ሊኖር ነው እንዴ? የሚል የመጠራጠር ስሜት ነበር። ይህንን መማሪየ በተለየ በአዲስ አበባ ላየ ሲያወቁ ትንህ በማየባሉ የመርጫ ጣቢያዎች ገና ምርጫው እየተካሄደ ነበር። ከዚያም በላይ እኛ እስከምናውቀው በየትም ቦታ ምንም ዓይነት ችግር ወይም ችግርን የማየመለክት ነገር አልነበረም። በአጠቃላየ ግን ይህ ጉዞ ጤነኛ እንዳልሆነና መጪዎቹ ጊዜዎች የችግር ጊዜ እንደሚሆኑ ገምተን ሠራችንን ቀጠልን።

ከምሽቱ አራት ሰዓት አካባቢ ጀምሮ አንዳንድ ቀድመው ምርጫ የጨረሱና ቆጥረው የጨረሱ መርጫ ጣቢያዎች ከታዛቢዎቻችን ውጤት ማግኘት ዥመርን። የየወረዳው ተዘዋዋሪ ታዛቢዎችነ ከየመርጫ ጣቢየው እየዞሩ ያለቁትን ባታዎች ውጤት እነዳየስባስቡና እንደደውሉ ነገረነ ስለነበር ቢሮ ውስጥ ባዘጋጀነወ የመረዳዎች ዝርዝር ላይ የተገኙትነ ድምፆች መመዝገብ ጀመርን። ቆጠራውን አልቆ ቅፁን የተቀበሉና ከቢሯችን ቅርብ የሆኑ አባሎቻችን ፎርሙነ የዘውልን እነዲመጡ ጠየቅናቸው። ከምናገኛ ቸው ውጤቶች በተጨማሪ በአንዳንድ የምርጫ ወረዳዎች (ለምሳሌ ኮልፌ አባቢ፣ወረዳ 1 እና 9) ሕዝቡ ተሰብስቦ የምርጫወን ውጤት መጠበቅ ብቻ ሳይሆን እንዳይሰረቅ በራሱ ዘብ ቆሞ ነበር። በሥልክ እየተደወለ የሚነገረን ወሬ በፍፁም ግራ የሚያጋባ ነበር። እንዳንዱ እየደወለ የምርጫ ጣቢያ የእናንት ታዛቢዎች ተባርረው የምርጫ ቦርድና የኢህአዴግ ሰዎች ለብቻቸው የፈለጉትን ቁጥር እየሰጡ ነው ይለናል። ወዲያሉነ በአካባቢው የሚገኘውን የእኛን ተዘዋዋሪ ታዛቢ ደውለነ ስንጠይቅ ወሬው ሐሰት እንደሆነ የነግረናል። አንዳንድ ቦታ ደግሞ ወሬው ትንህ እውነትነት አለው ብለን ከጠረጠርን ወዲያውነ የዓለም አቀፈ ታዛቢዎችን ደውለን በቦታው ሄደው እንዲያጣሩ እንጠይቃለን።

በወረዳ ደረጃ የመጀመሪያውን አጠቃላይ ድምር ውጤት ማግኘት የጀመርነው (የየምጫ ጣቢያው ተደምሮ ሁሉም ምርጫ ጣቢያዎች ውጤት ሰጥተው) ወደ እኩለ ሌሊት ላይ ነበር። ቀደም ብለን የምንሰማቸው የምርጫ ጣቢያ ወጤቶች የሚየሳዩበት ሁሉም ላይ እያሸነፍን እነደ ሆነ ብቻ ሳይሆን በእኛና በተከተያችን (ሁሉም ላይ በሁለተኛ ደረጃ የሚወዳደረው ኢህአዴግ ነበር። ሌሎች ተቃዋሚዎች እና የገለ ተወዳዳሪዎች ሥዕሉም ላይ አልነበሩም) መካከል ያለው ልደነት ሰፊ ነበር። የለድነቱ ስፋት በጣም ትልቅ ከመሆኑም የተነሳ ለማጭበርቀር እንኳን ቢፈለግ ጠቅላላ ኮሮጆዎቹን ሰርቀው ወስደው በሙለ እንደ እዲስ ካልሞሉት በስተቀር (ይህ ደግሞ ቀድሞ ካልተዘጋጁበት በዚያች ቀን ውስጥ ለማድረግ በጣም ያስቸግራል) በፍፁም አጠቃላይ ውጤቱን ለመቀየር እንደማይቻል ግለፃ ነበር። በአዲስ አበባ የነበሩን ታዛቢዎር ደግሞ በአብዛኛው በጣመ ጠንካሮች ስለሆኑ እንዲህ በቀላሉ የሚገፉ ወይመ የሚታለሉ እነዳልሆኑ እናውቅ ነበር። ይህን ውጤት እየሰማን ቀስ በቀስ የድል ቀስቱ አቅጣጫውን ሙሉ ለሙሉ ወደ እኛ እያመለከተ መሆኑን አስተውለን ነበር። አንዳንድ ውጤት የዘገየባቸው ቦታዎች እየደወልን ምክንያቱን ስንይቅ ወይ ድምፅ መስጠቱ የተጠናቀቀወ በጣም ዘግይቶ ነወ አለበለዚያም በሊሎች ቦታዎች የኢህአዴግ ታዛቢዎች ከቆጠራው በኋላ ሰነዱ ላይ አንፈርምም ብለው እያስቸገሩ ነው የሚለ ሪፖርቶች ይደርሱናል። በጥቂት ወረዳዎች የተሞከሩ ግልጽ የሆኑ የማታለል ሙከራዎች በቀለሉ መክሽፉቸውንም ሰምተናል። በጥቅሉ ግን ሌሊቱን ሙሉ ባደረግነው መከታተል የተረዳነው በአዲስ አበባ ምርጫው ከሞ ጎደል በጥሩ ሁኔታ እንደሚጠናቀቅና የሕዝቡን ፍላጎት ሊቀይር የሚችል ችግር እንዳልተፈጸመ ነው። አኛም በቢሮ ሆነን የምናደርገውን ክትትለ ቀጥለን እስከ ለሊቱ ዘጠኝ ሰዓት ድረስ ባገኘነው ውጤት በአዲስ አበባ ካሉት ሃያ ሦስት የምርጫ ክልሎች ውስጥ ቢያንስ አሥራ ሰባቱን ለተወካዮች ምክር ቤትም ለክልል ምክር ቤትመ በጣመ በሰፊ የድምጽ ልዩነት ማሸነፉችንነ እርግጠኛ ሆንን። ቢሮ ውስጥ የሚያድሩትን ጥቂት ሠራተኞች ትተን የተቀረነው ከሌሊቱ ዘጠኝ ሰዓት ተኩል ገደማ ወደየቤታችን ሄድን። ከአዳሪዎዋ በስተቀር በመጨረሻ የቀረነው አኔና አንዳርቻው ጽጌ ስለነበርን በሌሊት ሁለት ቤት ከመረበኸስ ብለን እኔ ቤት ተያይዘን ሄድን። በአንዳንድ የክልል ዞኖች የሰማናቸው ችግሮች በእጅጉ ቢያሳስቡንመ በዚያነ ሌሊት ወደ ቤት ስንሄድ እርግጠኞች የነበርነው የክልሎች ዞኖች የሰማናቸውን ችግሮች በእጅኑ ቢያሳብቡንም በዚያን ሊሊት ለደ ቤት ስንሄድ እርግጠኞች የነበርነው የክልሎቹ ውጤት ምንም ቢሆን ምርጫ 97 የኢትዮጵያ ፖለቲካ ወሳኝ በሆነ መልኩ እንደቀየረው ነው። ስናነባቸው የነበሩት «ይህ በአዲስ አበባ ያየነወ ሁኔታ በክልልም የማቀጥል ከሆነ ኢህአ.ዴግ ውጤትን በጉልበት መቀየር ከሞከረ ቅንጅትና ሌሎች ተቃዋሚዎች መን ሊየደርጉ ይችላሉ? ይህ ሂደትስ የምርጫ 97ን አዎታዊ ገጽተዎችን በመን መልክ ያበላሸዋል? ወዘተ የሚሉ ጥያቄዎች ነበሩ። ከእነዚህ

ውስጥ ለአንዳንዶቹ ጥያቄዎች መልስ ለማኘት ብዙ መጠበቅ አልነበረብንም፡፡ ሁኒታዎች ሁሉ በጣም በፍጥነት መቀየር የጀመሩት በነጋታው ሰኞ ግንቦት 8 ነበር፡፡ ከግንቦት ስምንት ጀምሮ የተፈጠረውን በክፍል ሦስት በዝርዝር እንመለከተዋለን፡፡

ሠ- የክፍለ II ማጠቃለየ

ኢህአዴግ በ14 ዓመታት የሥልጣን ዘመኑ እያደር እየሸሸወ የሄደውን በሥልጣን ለመቆየት የሚያስፈልገውን ተቀባይነት (legitimacy) ለማግኘት ከተመሠረተ ጀምሮ እምነቶቼ ናቸው የማላቸውን በግራ ርዕዮተ ዓለምና የዘውጌ ብሔረተኝነትን ይዞ መቀጠል አልቻለም፡፡ ይልቁነም ከውስጣዊ ዕመነቱ ውጪ ለማስመሰል ብሎ የተከናነበወን የዴሞክራሲያዊነት ካባ «እውነት ነው» ብሎ ሕዝቡ እንዲያምንለትና በዚህም ዴሞክራሲያዊነቱ የመንግሥት ሥልጣኑን ተቀጣይነት ለማሳጣት የግንቦቱን መርጫ «እንከን የለሽ ይሆናል» መለፈፍ ጀመረ፡፡ ይህ ወዴት አደሚወስድ መናገር የማይቻልበትን ጉዞ ሲጀምር ግን ኢህአዴግ አርግጠኛ የሆነበት የሪሲ ስሌት ነበረው፡፡ በዚህ ስሌት በጀመረው አዲስ ጨዋታ ያለመንም ጥርጥር እንደሚያሸንፍ ተማምኖ ነበር፡፡ ይህን ሰሌቱነ መሠረት ያደረገባቸው መክንያቶች ግን ከለመደው የግራ ፖለታካ ትንተና የተነሱ እንጂ የዚህን አዲስ የፖለቲካ ጨዋታ ባህርየ እና የጨዋታውን ዘብሪቃነት ከግምት የሚከቱ አልነበሩም፡፡

እዚህም ጨዋታ ውስጥ ሲገባ ለ «አሸንፋለሁ» ስልቱ መሠረት ካደረጋቸው ነገሮች አንደኛው የተቃዋሚዎችን ድርጅታዊና የፋይናንስ ደካማነት ነበር፡፡ እልፎም ከእሱ የተሻለ ግልጽ የሆነና የማኀበረሰቡን ተቀባይነት ሊያገኝ የሚችል መልዕክት የላቸውም የሚል ግምት ነው፡፡ በ1996 ዓ.ም ክረምት ላይ ወይም በ1997 ዓ.ም መጀመሪያ ላይ ጉዳዩን በገለልተኛነት ለሚመለከት ሰወ ግምቱ መክንያታልዊ ያልሆነ (unreasonable) ነው ሊል አይችልም፡፡ በእርግጥ ተቃዋሚ ድርጅቶች ደካማ ነበሩ፣ እርስ በርሳቸውም የማተማመኑ አልነበሩም፡፡ ከዚያመ በላይ ግን ወጥ የሆነ ለሕዝቡ የሚገባና ሕዝቡን የሚስብ ግልፅ መልዕክት አልነበራቸውም፡፡ ቅንጅት እዚህ ፖለቲካ ውስጥ የነፃነትንና የዴሞክራሱን መልዕክት በጣም ግልፅና ባለተበረዘ መለኩ የምርጫወ ዋና አጀንዳ አድርጎ ብቅ አለ፡፡ እርስ በራሳቸው በክፉ ይተያዩ የነበሩ ድርጅቶችነ በአንደነት አምጠቶ፣ ቀላልና ለሁሉም በሚገቡ ጥቂት መልዕክቶች ሥራ እንዲሳባሰቡ አደረገና የምርጫ ዘመቻውን ከዚህ በፊት ከነበረው በተለየ ለሕዝብ በሚስብ መልክ እንዲካሄድ አደረገ፡፡ ከሁሉም በላይ

ደግሞ ቅንጅት ኢህአዴግ የኢትዮጵያን ሕዝብና ዓለምን ለማታለል በገባበትና በደንብ በማይችልበት ቀጥተኛ የሕዝበ ፖለቲካ መድረክ ላይ የሚፈጽማቸውን ብዙ ስህተቶች ራሱንና ዳሞክራሲያዊ ትግሉ በሚደግፈ መልኩ ተጠቅሞበታል። ለቅንጅት የግንቦት 97 ምርጫ ስከት የኢሀአደግ የአመለካከትና ስልታዊ የአካሄድ ስህተቶች ብዙ አስተዋጽዖ አድርገዋል። ከዚህ አንፃር ኢህአዴግ ምርጫው ሳይጀመር እንዳለቀለት አድርጎ መወሰዱ፤ መሠረት በሌለው ምክንያት ከትዕቢት ያልተናነሰ የራስ መተማመን በመነግባቱ በምርጫው ወቅት ክፉኛ ተዘናግቷል። የራሱን ድክመት ጠንቅቆ የወቀው ቅንጅት በዚሀ የኢህአዴገ ትዕቢት በጣመ ተጠቀሚል።

የግንቦት 97 ምርጫ በታላቅ ግኘትና ኢህአዴግን ቢሳራ ውስጥ ያስገባው መርጫወ በሕዝቡ ውስጥ ያሳደረው የዴሞክራሲ ባለቤትነት ስሜት ነበር። አንዴ የነፃነት መንነት አጥንቱ ውስጥ ዘለቆ የገባ ሕዝብን የዳር ተመልካች አድርጎ መለሰድ () በፍጹመ አይቻልም። በመርጫ 97 ሕዝቡን ከመነቃቃት ከመነሳሳትና ከመንጓት አልፎ የዴሞክራሲያዊ ትግሎን የራሴ ነው ብሎ በራሱ ተነሳሳሽነት የወስዳቸው የነበረው የተለያድ ግለሰባዊ አርምጃዎችን በመጠርነፍ ለሚያምነው ኡህአዴግ ፍጹም ግራ የሚያጋባ ነበር። ግለሰብን ራሱን እንደቻለ የሕይወቱ ወኪለ (agent) አድርጎ መውሰድ ላልለመደ ድርጅትና ፖለቲካ የዚህ የግለሰብ የባለሥልጣንት ስሜት (empowerment) አንግዳና ስሌት አዋኪ ነበር።

የመርጫ 97 የውሳኔ ቀናት ይህ አዲስ ፖለቲካ እያመጣ የነበረውነ አዲስ ሁኔታ ተረድቶ እንድምታውን ለመመልከትና መልስ ለመስጠት ለኡህአዴግ አስቸጋሪ ነበር። ኢህአዴግ ችግር ውስጥ አነዳለ የተመዳውና ከነበረበት የልበ ሙሉነተ እንቅልፍ የነቃው መርጫው ከመድርሱ በጣመ ጥቂት ሳመንታት ቀደመ ብሎ ነበር። በዚህን ጊዜ ውጤቱን በማስቀየር የሚያስችለውን እርምጃ ለመውሰድ ቢጣጣርም ያለው ጊዜ በቂ አለነበረም። ኢህአዴግ አጥብቆ ከደሻወ ሕጋዊ ተቀባይነት አኚየ ሊወስድ የማችለውም ርምሀደ የተወሰነ ነበር። ርምጃው የዴሞክራሲያዊነተ ካባውን ሙሉ ለሙሉ ሳያወልቅ ውጤቱን ገነ እሱ የሚፈልገው እነዲሆን ማድረግ ነበር። እስከ መርጫው ቀን ድረስ ትንሽመ ቡሆን የሽነፈ ተስፋ ስለነበረወ በመረጫወ መዳረሻ ላየ የወሰደቸው ርምጃዎች ሂዜወ ካለፈ በኋላ የተወሰዱ ጥቃቅን ርምጃዎች (agent) ነበሩ። አስከዚህ ሰዓት ድረሰ ዴሞክራሲያውነት ካለ (empowerment) ሥልጣንን መልቀቅ ሊኖር እንደሚችለ አልተገለፀለትም ነበር። መረዋቹና አባላቱመ በምርጫ 97 ሊያገኙት የፈለጉት የውጤተ ሕልም ወደ ቀዠት ይቀየራል ብለው አላሰቡመ ነበር።

የሥልጣን መልቀቅ ሃዳይ አግጥሶ ሲመጣ የኢህአዴግ መሪዎች መልስ ምን እንደሆ በሚቀጠለው ክፍል እናየዋለን፡፡ በዚያው ልክ ግን የኢህአዴግ መልስ ገልፅ እየሆነ ሲመጣ የተቃዋሚዎችና በመርጫው የባለ መብተነቱን ስሜት ሙሉ ለሙሉ የተጎናፀፈሉ ሕዝብ የሰጠውን መልስ ደረጃ በደረጃ በሚቀጥለው ክፍል በዝርዝር እናያለን፡፡

ክፍል III

ከመርጫው በኋላ እስከ እስር ቤት
የኢትዮጵያን ዴሞክራሲ ማዳን ይቻላል?

ከምርጫወ ዕለት ማግስት ጀምሮ የቅንጅት አመራሮችና በብዙ ሺዎች የሚቆጠሩ የድርጅቱ አባሎችና ደጋፊዎች እስከ ታሰሩበት ጥቅምት 22 ቀን 1998 ዓ.ም ድረስ የነበረው ጊዜ በጥቅሉ የኡተዮጵያ ዴምክራሲ ለማዳን እልህ አስጨራሽ አንቅስቃሴዎች የተደረጉበት ነው፡፡ ኢህአዴግ በመርጫው የደረሰበትን አሳፋሪ ሽንፈት እንደማይቀበለውና ከአውነተኛ ዴሞክራሲና ከሥልጣንለቀረበለተ ገልፅ አማራጭ ሥልጣንን መምረጡን ግንቦት ስምንት ማታ የቀረበው የ «አሸንፌያለሁ» አዋጅ ግልፅ አደረገ፡፡ ከዚያ በኋላ በኢህአዴግ በኩለ ለዚህ ምርጫ ሕጋዊ ይዘት ለመስጠት ረጅም እቅድ ይዞ ሲንቀሳቀስ፣ ተቀዋሚዎች ደግሞ የሕዝቡን «ድምጼን አላስነካም» ጩኸት ይዘው የዴሞክራሲ ሂደቱ ጭራሹን ፈሩን እንዳይለቅ እና በአንድ በኩል የኢህአዴግ ግትር አቋም ከሕክቡ ቁጣ ጋር ተጋጭቶ አገሪቱ አላስፈላጊ ወደ ሆነ የእርስ በርስ ገጭት እንዳታመራ በከፈተኛ ጥንቃቄና ብልህነት ለመንቀሳቀስ የሞከሩት ወቅት ነበር፡፡

ጊዜው ብዙ ክስተቶች የተፈጠሩበት ስለሆነ ለአንባቢው ለመከታተለ በሚቀለ መንገደ መከፋፈሉ ይጠቅማለ በሚለ ይህ ክፍል በአምስት ምዕራፎች ተከፍሏል፡፡ የመጀመሪያውመ ምዕራፍ (ምዕራፍ 8) ከመርጫው ማግስት ጀምሮ እስከ ሰኔ አንደ ጭፍጨፋ ይወስደናል፡፡ ምዕራፍ ዘጠኝ ኢህአዴግ ከግንቦት ስመንት ጀምሮ ያበላሸውን የምርጫ ሂደት ማስተካከል እንዲችል ለማድረግና የሕዝቡን እውነተኛ ድምፅ ለማስመለስ የተደረገውን ሙከራና ሙከራው የከሸፈበትን ሂደት ይመለከታል፡፡ ምዕራፍ አሥርና አሥራ አንድ ከማቀራት ሂደቱ መከሸፍ በኋላ በተቃዋሚዎተ በኩል የተወሰዱ ውጥረቱን ለማለዘብና ኢህአዴግን ወደ ልቦናው ለመመለስ የተደረጉ ጥረቶተንና የገጠማቸውን ችግሮ ይመለከታል፡፡ የመጨረሻወ የዚህ ክፍል ምዕራፊ ሁሉም ሙከራ ከከሸፈ በኋላ ቅንጅቱ የነበሩትን አማራጮችና የወሰደውን የሰላማዊ ትግለ ጥሪ ርምጃ በጊዜው ከነበረወ ሁኔታ ጋር እያመዛዘነ ያቀርባል፡፡

የዚህ አጠቀላይ ጽሑፍ ወሳኝ ክፍል ነው፡፡ በቅንጅቱም ውስጥ በጣም ብዙ ክርክሮችና ወይይቶች የተንሄዱበት፣ የድረጅቱ ጠንካራና ደካማ ጎኖች የታዩበት ጊዜ ነው፡፡ በቅንጅቱ የተለያዩ ስብሰባዎች ላይ የተለያዩ አባሎች የተለያየ አቋመ አንፀባርቀዋል፡፡ አነዚህም በዋናነት የማቀርበወ የተነሱትን ጥየቄዎች፣ የተደረጉ ስምመነቶተንና ለስምመነቶቹ ምክንያት በሆኑ የጊዜው አስተሳቦች ላይ የተኩራል፡፡ ስለዚህ በአብዛኛው የጋራ አቋሞች ላየ ስለሚየተኩር «እኛ» የሚለወን የአክብሮት መግለጫ እጠቀማለሁ፡፡ ይህም ሆኖ ግን በተወሰኑ ጥያቄዎች ላይ ከቅንጅቱ ጋር በአቂም ተለያይተናለ ብለው በግልፅ ሲናገሩ የነበሩ ሰናዋችን አቋም አንደ አስፈላጊነቱ ነጥሎ ለማቅረብ ይሞክራል፡፡ በተቻለ መጠን በጊዜው የተደረጉ ውሳኔዎችን በጊዜው ከነበሩ አስተሳሰቦች ገር እንጂ አሁን ባለንበት

ቦታ ላይ ቆመን የአካሄዱን ወጤት ካየን በኋላ ካገኘነወ እውቀት ተነስተን ውሳኔና አስተሳሰብ ለመመዘን አንሞክርም። አስፈላጊ ሆኖ አሁን ካለንበት ተነስተን ወደ ኋላ የምናይ ከሆነ ይህንኑ በግልፅ እንጠቁማለን። በጽሑፉ መገቢያ ላይ እንደ ተጠቀሰወ የህ ጽሑፍ የማጸፊው በተደላደለ ቦታ ላየ ተቀምጦ፣ በጊዜው የወጡትን የተለያዩ ደክመንቶች አገላብጠና ከማስታወስ ችሎታ ጋር አመሳክሮ ሳይሆን በማስታወስ ችሎታ ላይ በመመርኮዝ ብቻ ስለሆነ አንዳንድ የዝርዝር እውነት (facts) ግድፈቶች ሊኖሩ ይችላሉ (በተለየ ቀንና ቦታን በሚመለከተ)። ነገር ገን እነዚህ ግድፈቶች ቢኖሩ አንኳን የፍሬ ነገሩን እና የትንተናውን ጭብጥ በመንመ ዓይነት የሚቀይሩ ወይም የሚያዛንፉ አይደሉም።

ምዕራፍ 8

ከምርጫው ማግስት እስከ ሰኔ አንድ

ሰኞ ግንቦት 8 ጠዋት ሦስት ሰዓት ተኩል ገደማ ቢሮ ስደርስ የገጠመኝ በሕዝብ ሆታ እና ደስታ የሰከረ ቢሮ ነበረ። የቀጠና ኃላፊዎች በተለየዩ የስልክ መስመሮች ሆነው ከየክልሉ የሚገኙትን ወጤቶች ይመዘግቡ ነበር። እሁድ ማታ ቆጠራ ተጀምሮ ካለቀባቸው ብዙ የክልል ከተሞችና አንዳንድ የገጠር ወረዳዎች ጭምር የምናገኛቸው ሪፖርቶች በጣመ አዎንታዊ ነበሩ። በአዲስ አበባ እሁድ ለሊት ያገኘነው ውጤት በክልሎችመ በጥሩ ሁኔታ እየተደገመ ነበር። በዙያው ልክ ግን ብዙ የክልል የምርጫ ወረዳዎች ገና ውጤት አለመሃገራቸውን ብቻ ሳየሆን ቆጠራ ያልተጀመራሳቸው ወይም ቆጠራ ተጀመሮ የተቋረጠባዠው ቦታዎች እንደ ነበሩመ እየሰማን ነበር። ሰኞ ከሰዓት በኋላ ብዙ ጋዜጠኞች (የአገሪ ውስጥመ የወጭም) ብሯችን ተሰብሰበው አላስራ ብለውን ነበር። የሥራ አስፈፃሚው አባላት ቡሮ እየተሰበሰቡ ስለነበር ስብሰባ ተደርጎ ለጋዜጠኞች መግለጫ መሰጠት አስፈላጊ ሆነ። እሁድ ማተ ምርጫው ተስፋ የለውም ብለው የነበሩ አመራሮችመ በተወሰነ ደረጃ የእሁድ ስሜታቸው በበኪ መረጃ ላይ የተመሠረተ እንዳልነበር አውልቀዋል። ይህ ጥያቂመ በጋዜጦዊ መግለጫው ላየ እነደሚነሳ (የአቶ ኀይሉ የእሁድ ከሰዓት የ BBC ቃለ መጠየቅ) ስለሚታወቅ ቅንጅቱ ሊይዝ የማገባው አቋም ላይ በአጭሩ ተነጋግረን አንድ መስመረ ያዝን። በተወሰነወ መሠረተ «በአርግጥ በመርጫው ዕለት በተወሰኑ ዞኖች ከፍተኛ ችግር ነበር። ስለእነዚህ

ቦታዎች ዝርዝር መረጃው ሲቀርብ ለደፊት የምግናየው ይሆናል፡፡ ከእዚህ በመነሳት መርጫውን ሙሉ በሙሉ መኮነኑ ተንህ የተቻኮሉ ነበር፡፡ በዞሬው ዕለት ከትናንትናው የተሻለ ዝርዝር መረጃ እየደረሰን ነው፡፡ በዚህም መሠረት ቅንጅት እሁድ ማታ ቆጠራው የእኛ ታዛቢወችም ተሳትፈውበት በተክክለኛ መንግድ በተደረገበበት የተገኘውነ ውጤተ አብከ አሁን በጣም ጥሩ ነው በሎ ያምናል፡፡ ምንም እንኳን በዲስ አባ አሁንመ ቆጠራ የለላቀባቸው ጥቂት ወረዳዎች ቢኖሩም ቆጠራው ባለቀባቸውና ይፋዊ ሪፖርት በቀረበባቸው ወደ 20 በሚሆኑ ወረዳዎች በውሉ አሸነፍናል፡፡ በክልለ ከተሞችም ውጤቱ ተመሳሳይ ነው፡፡ በገጠር ክልሎች ውጤቶች በደረሱባቸወ ቦታዎች ቅንጅቱ ጥሩ ውጤት እያገኘ ነው፡፡ ቅንጅትን ይሚያሳስበው ነበር ቢኖር አሁንም ቆጠራ ያልጀመረባቸው ቦታዎች እንዳሉ መስማቱ ነው፡፡ ይኸው ምርጫ ከተጠናቀቀ ከ20 ሰዓታት በኋላም ከግማሽ በላይ የማሆኑ የምርጫ ወረዳዎች ውጤት አየተገለፀ አይደለም፡፡ ይህ ደግሞ አሳሳቢ ነው፡፡ በአጠቃላይ ግን በዚህ ምርጫ ተቃዋሚዎች ጥሩ ውጤት እያገኙ ነወ የሚል መግለጫ ሰጠን፡፡ በአጠቃላይ በጋዜጣዊው መግለጫ ወቅት ቀዚያም በፊት ሙሉ ቀን በቅንጅት ቢሮ ልዩ የደስታ እና የአሸናደነት ስሜት ነበር፡፡

በሌሎች ተቃዋሚ ድርጅቶች በተለየ በኀብረተ በኩለ ያውንመ ሁኔታ ከነመረራ ጋር እየተደዋወልን እንጠያየቅ ስለበር የሁኄታወ አቅጣጫ ወደ ተቃዋሚው ጎራ ያዘመመ እንደሆነ ግንዛቤ ነበረን፡፡ በተለየ አብኮ በኦሮሚያ ክልል እያገኘ የነበረወ ውጠት በጣመ አነቃቂ (encouraging) ስለበር አጠቃላይ የአገሪቱ የምርጫ ውጠት ለተቃዋሚዎች መጥፎ እንደማይሆን አውቀን ነበር፡፡ በዚህ የደስታ ስሜት ውስጥ ሆነን ግነ በአዕምሯችን የሚጉላሉ ሁለት ችግሮች ነበሩ፡፡ የመጀመሪያው አሁንም ከግማሽ በላየ የሚሆኑ ቦታዎች ምንም ሪፖርት ማድረግ አለመቻላቸው ነበር፡፡ ሁለተኛውና የሰለጠ እያስፈራን የመጣው ከአንዳንድ የምርጫ ጣቢያወች የተቃዎሚዎች የመርጫ ታዞቢወች መባረራቸውን የማገልፅ መረጃ አመሻሹ ላይ መስማት መጀመራችን ነበር፡፡ ይህ መረጃ አውነት በሆነ መርጫ ወረቀቶች ሳየቆጠሩ ታዛቢዎችን ማባረር ለበጎ ሊሆን ስለማይችል ስጋት አደረብን፡፡ የህ ሰጋት እንዳለ ሆኖ በአጠቃላይ ሁኔታው በመደደሰትና በከፈተኛ የሸነፍ ስሜት ከመሸቱ አንድ ሰዓት አካባቢ ከቢሮ ወጥተን ሄድን፡፡ በመግስቱ ብዙ ውጤቶች እንደምንሰማና ከሞላ ጎደል አሸናፊው ማን አንደሆነ ለማወቅ እንደምንችል ገመተነነ ነበር፡፡ በዕለቱ ከወጭ አገር ከመጣ አንድ ጓደኛዬ ጋር ሌላ ጓደኛችን ቤት እራት ለመብላት ተቃይረን ስለነበር በቀጥታ ወደዚያ ሄድኩ፡፡ ጋባዡ ጉደኛችን በየክልሉ ብዙ ሰው ያውቅ ስለበር ቀኑን ሙሉ በስልክ ከሚያውቃቸው ሰዎች የየአካባቢውን የምርጫ ውጤት እያሰባሰበ ነበር፡፡ በተለይ ደግሞ ዋና ወና የመነገሥት ካድሬዎችና ሚኒስትሮች የማወዳደሩባቸውን ወረዳዎች ሆን ብሎ ሲከታተል ስለቆየና መሸነፍቸወነ ስላወቀ

በፍፁም ገረመ ውጤቶቹን የነግረን ነበር፡፡ አሱንና በአጠቃላይ የምርጫ 97ን ተዓመር እየተጫዋወትን የሁለት ሰዓቱ በነሌቪዥን ዘና መርዶ የዞ ብቅ አለ፡፡ ዜናውን የተከተለው የኢህአዴግ መግለጫ በሴኮ ቱሬ ተነበበ፡፡

የኢህአዴግን «አጠቃላይ መርጫውን አሸንፈናል እንኳን ደስ አለን» መግለጫ በመጀመሪየ ስንሰማ በያለንበት ደረቀን ቀረን፡፡ አብረውኝ የነበሩት ሰዎች የማንመ የፖለቲካ ድርጅት አባላት አለነበሩም፡፡ አንደኛው «እየተነበበልን ያለው እኮ የኢህአዴግ መፈንቅለ መንግሥት መግለጫ ነው» ሲል ሁላችንም ልንለው የነበረውን ቃል ተነፈሰልን፡፡ ኢህአዴግ በዚህ መግለጫው ድርጅቱ በስሙ በተወዳደረባቸወ አራት ክልሎች በሙሉ ማሸነፉን፣ መንግሥት ለመመሥረት የማስችል መቀመጫ ማግኘቱን፤ ሆኖም ገን አደስ አበባ ላየ መሸነፉን ሲገልፅ ገና ከግማሽ በላይ በሚሆኑት የምርጫ ወረዳዎች ቆጠራው አልቆ የምርጫ ውጤቱ ገና አልተነገረም ነበር፡፡ በሐጉ መሠረት የምርጫ ቆጠራ በተጠናቀቀባቸወ ቦታዎች በሙሉ ታዛቢዎች የተፈራረሙበተ ቅጽ ለሁሉመ ስለሚበተን ውጤቱ ትክክል ከገነ እኛም ማወቅ ነበረብን፡፡ የግንኙነት ችግር ተፈጥሮ ነው እንዳይባለ ቀኑን መሉ ከብዙዎቹው የየወረዳው ተወካዮቻችን ጋረ ተገናኝተናል፡፡ ውጤት ያልሰማንባቸው ወይም የልተጠናቀቀባቸው ቦታዎች ናቸው፡፡ ስለዚህ ኢህአዴግ በመግለጫው የተናገረው ከእኛ የተለየ የአገሪቱን ሁሉ ውጤት የሚገልፅ መረጃ አግኝቶ ሳይሆን እሱ እንዲሆን የፈቀደውንና ከዚያን ጊዘ በኋላ በውድም ሆነ በግድ የማያስፈፅመውን፤ የሕዝቡ ድምፅ ምንም ሆነ ምን ኢህአዴግ ለክቶ የሰጠንን ውጤት እየነገረነ ነበር፡፡ ያን ዕለት ማታ መናልባት እኛ የማናውቀው የተገለፀ ውጤት እዳለ በሚል የካርተር ማዕከልንና የአውሮፖ ኅብረትን ታዛቢዎች ደውዬ ስጠይቅ አነሱመ በእኛው መንገድ ወሬውን ሰምተው ከመደናገጣቸው በስተቀር ምንመ የሚያወቀት ነገር አንደሌለና ይህንን ሊያስብለ የሚያስችለ መረጃ በማንም ዘንድ (ምርጫ ቦርደን ጨምሮ) ሊኖር አንደማይችለ ነገሩኝ፡፡ በዚህ ጊዜ ምርጫ 97 ፈሩነ እየሳተ አና አገሪቱም ችግር ውስጥ እየገባች አንደሆነ ለማወቅ ጠንቋይ መሆን አያስፈልግም፡፡ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ኢህአዴግ በምርጫ ሥልጣኑን መልቀቅ አፀደማይፈልግ ይፍ ሆነ፡፡ በዚህ ጊዜ «ይህንን የምርጫ ውጤት ያለመቀበል ሂደት ሁኔታውን እስከ መን ድረስ ይገፍዋል? በዚህስ የሚቀጥል ከሆነ የሕዝቡ መልስ ምን ይሆናል? ተቃዋሚ ድርጅቶችስ የሚኖሯቸው አማራጨች ምን ይሆናል? የዓለም አቀፉስ ማኅበረሰብ ለዚህ ሁኔታ የሚሰጠው ምላሽ ምን ይሆናል? የኢህአዴግ አቋመ አንደ ድርጅት ተመክሮበት የተወሰነ ነው ወይስ የጥቂት አመራር አባላት ውሳኔ? ኢህአዴግ ከሆነ ይህን የወሰነው የውሶኔው ዋነኛ መሠረት ሥልጣንን በምንመ ዓይነት ላለመልቀቅ ነው ወይስ ከሥልጣን ውጭ የሚፈራው ለላ ነገር አለ?» በሚሉ ጥያቆዎች ላይ ማሰብ ጀመርኩ፡፡ ምሽት ሁለት

ከየራሱ ጥያቄወች ጋር ሲሚገት ቤቱን ዝምታ ስለወረሰው እና ውጪውመ ጥሩ ላይ ሆነ ይችላል በሚለ በጊዜ ለደ የበተችን ገባን፡፡

ማክሰኞ ግንቦት 9 ቀን ጠዋት ቢሮ ስደርስ የጠበየኝ ሰኛ የነበረወ የፍነደቃ ስሜት ሳይሆን ሀዘን፣ የንዴትና የቁጭት ስሜት ነበር፡፡ ቢሬ የገባሁት አርፍጄ ስለነበር ከሌሎች ካልሰማሃቸው ቦታውች ብዙ ውጤቶች ይመጣሉ ብዬ ጠበቶ ነበር፡፡ ነገር ግን ከአንድ እና ሀለተ ወረዳዎች በሰተቀር ምንም ውጤት የሚባል ነገር እንደሌለና ብዙ ታዛቢዎችም ከምርጫ ጣቢያዋች አየተባረሩ እንደሆነ፣ በየምርጫ ጣቢያዎች እየተካሄደ ያለውን ነገረ ማንም ሊያውቅ እንደማይችለ፣ ግን የምርጫ ቆጠሪውን ጉዳይ በአነዳንድ ቦታዎች የኢህአዴግ ካድሬዎችና ታጣቂዎተ እንደያዙት ተነገረኝ፡፡ ኀብረተ ቢሮ ደውለን ስንጠይቅ በእነሱም በኩል ውጤት መስማተ ማቆማቸውንና ሁኔታው ጥረ አንዳልሆነ ነገሩን፡፡ ከምን ጊዜውም በላይ ይህ ሁኔታ በጋራ መሥራት እንደሚጠይቅ በእነሱም በኩል ውጠት ማስማተ ማቆማቸውንና ሁኔታው ጥሩ አንዳልሆነ ነገሩን፡፡ ከምን ጊዜውም በላይ ይህ ሁኔታ በጋራ መሥራት እንደሚጠይቅ ተበስማምተን በተቻለ መጠን የማፈጠሩትን ነገሮች በማመለከተ መረጃ እንድንለዋወጥና ጋዜጠኞችንም በጋራ ብናነጋግር እንደመመረጥ ተስማማን፡፡ በዙህን ኒዜ ቀደመ ብለው በተቃዋማወች የጋራ መድረክ እናገዥናቸው የነበሩት መኢዴፖ እና ፖን አፈሪካኒስት ፖርቲ በምበርጫው ምነም ውጤት ስላለገኙ ከመርጫው በኋላ ለተፈጠሩ ሁኔታዎተ አብረውነ የንቀሳቀሳሉ የሚል ግምት አለነበረንም፡፡

የሰኞ ማታውን የኢህአዴግ መገለጫ በሚመለከት ማክሰኛ ከሰዓት ለተለያዩ የዲፐሎማቲክ ማኀበረሰቡ አባላት በስለክ አነድ ዓይነት ነበር፡፡ የኸውም ነገሩ በፍጹም ትክክል እንዳልሆነ ነገር ገን የእሁድ ማታውም የሰልፍ ክልከላ መግለጫም ሆነ የሰኞ ማታው የአሸነፍኩ መግለጫ በአብዛኛው የኡህአዴግ መሪዎች በራሳቸወ አባላትና በተለይም በወተደሩ አካባቢ መረበሽ እንዳይፈጠረ በመፍሪት ለማረጋጋተ ብለው ያደረጉት ነው» የሚል አደይነት ማብራሪያ ይነገር ነበር፡፡ ይህንን ማብራሪያ ደግሞ ከከፍተሃ የመንግስት ባለሥልጣናት እንዳገኙት በልበ ሙሉነተ ይገልፁ ነበር፡፡ በዚህን ጊዜ በዲፐሎማቶች የነገርኳቸው የሰልፍ ክልከላ ለማረጋጋት ነው ቢባል እንኳ አሰንፌያሁ ብሎ ገሃ ቀጠራው ግማሽ ሳየደርስ ማወጅ የማረጋጋት እርምጃ ሊሆን እንደማይችልና ይልቁንም አንዴ ይህን ካሉ በኋላ ውሳኔውን ከማስፈፀመ ውጪ ምንም አማራጭ አንደማይኖረው ነበር፡፡ ስለዚህ ይህ መርጫ ከፍተኛ አደጋ ላየ እንደወደቀ እና ችግሩ ቀውስ ደረጀ ከመድረሱ በፊት በቶሎ በፍትሔ መፈለግ አስፈላጊ መሆኑን አንስቼላቸዋለሁ፡፡

በቅንጅት በኩል የአካሄዱን አደገኝነት ለመረዳት የሥራ አስፈፃሚ ኮሚቴው በየቀኑ ያለውን ሁኔታ ለመከታተለ እንዲያመቸው በየእለቱ መሰበሰበ እንደሚኖርበትና ከተቻለም የሥራ አስፈጎፃሚ አባላተ የሆኑ ሁሉ ሁልጊዜ ቢሮ መገኘት ቢችሉ ጥሩ እንደሆነ በማመነ በየቀኑ መሰበሰብ ጀምረን ነበር:: ጋዜጤኞችም በብዛት ቅንጅቱ ቢሮ እየመጡ መረጀ ለማሰባሰብ የሞክሩ ነበር:: ነገር ግን አያንዳንዱ ጋዜጠኛ በግል እያገኙ ማውራት ብዙ ጊዜያችን እንደሚያጠፍ በማመን በየ እለቱ ከዘጠኝ ሰዓት ጀምሮ ለአነድ ሰዓት ያህል ጋዜጣዊ መገለጫ መስጠቱ ይበጃል የሚለ ለአገር ውስጥና ለውጭ ጋዜጠኞች ይህንኑ አስታወቅን:: በዚህን ጊዜ የህዝብ ግንኙነት ኃላፊ የሆነው ልደቱ ከምርጫ በፊት ከነበረው ሁኔታ በተሻለ በቅንጅቱ ቢሮ አየመጣ በስብሰባዎችም ላይ መገኘትና መከራከረ ጀመረ:: ከዚያም ውጪ የሕዝብ ግንኙነት ሥሪውን (ከጋዜጦች ጋር የሚኖረውን ግንኙነት) እየሠራ ነበር::

የሰኞ ማታ የኢህአዴግ መግለጫ ያበሳጫውና ያስቆጨው የቅንጅቱን አባሎች ብቻ አልነበረም:: በቅንጅቱ ቢሬ በአካል የሚመጣውና ከየክልሉ በስልክ እየደወለ የብስጭት ስሜቱን የሚገልፀው ሰው ብዛት ቀላል አለነበረም:: ለምርጫው ጊዜ ብለን ያዘጋጀናቸው ስልኮች በሙሉ ሥራቸው ይህንን የሕዝብ ስሞትና ብስጭት ማስናገድ ነበር:: ያየምናየወና የምንሰማው ብስጭትና ቁጭት እንደዚሁ አይዟችሁ በማለት የሚረግብ እንዳልሆነ ግለጽ ነበር:: ሕዝብ ደግሞ መፍትሔ የሚጠብቀው ከቅንጅት ነበር:: የቅንጅቱ አመራር ራሱ ገና ካለማመን የመጣ ድንጋጤ (Shock) ውስጥ ነበር:: በየዕለቱ እየተንጠባጠ የሚመጣውነ ውጠት እየደመሩ እስከ ዛሬ እዚህ ቁጥር ላየ ደርስናለ ከማለተና የሕዝብ ድምፅ ተጭበርብሮ ሊሄድ አይችልም ከማል አጠቃላእ የመርህ አቋም ውጭ ቅንጅቱ ራሱ በመን መልክ መልከ ይህንን የተፈጠረ አደገኛ ሁኔታ እደሚቋቋመው ግልፅ አለነበረም:: በዕለት ተዕለት መግለጫ ባሻገር የረጅም ጊዜ አመለካከትና እቅድ እንደሚያስፈልግ ግልጽ እየሆነ መጣ:: ማስፈለጉን ማወቅና ማመን ግን አቅዱን ማውጥትና መተግበር አይደለም:: ለማነኛውም ግነ የቅንጅቱ ሥራ አሰፈፃሚም ሆነ ላዕላይ ምክር ቤት እየሆነ ያለውን ችግር በማመለከት በጋራ ተሰብስቦና በሰፊው መክሮ አቋም መያዝ እንደሚገባው በማመነ ለዚህ የማረዳ የሃሳብ ማሰባሰቢያ ስብሰባ ማድረግ ጀመርን::

1. *ኢህአዴግ ግንቦት 8 ማታ የሰጠወ መግለጫ የተደናገጡ አባሎችን ለማረጋጋት ብቻ ሳየሆን ድረጅቱ አስቀዱሞ የወሰነውን ጥቂት ወንበሮች ለተቃዎሚወች ለቅቆ (አብዛኛውን በከተመችና የውጭ አገር ታዛቢዎች በብዛት የማገኙበትን) የተቀረውነ በእጁ የማስገባት ውባኔ ለማስፈፀመ ያወጣወ መሆኑን እና ዓይን ያወጣ የድምፅ ዘረፋ ከማድረገ እንደማይይመለስና እብከ አሁን ራቅ አድርጎ ሳይጠቀምበት የቆየውነ የመነግሥት ኃይል በሙሉ ብቸ እንደሚጠቀም መጠበቅ እንዳለብን፡፡*
2. *በዚህ ጉዞው አደጋ ላየ የሚወድቀው የዚህ ምርጫ ውጤት ብቻ ሳይሆን አጠቃላይ የዴሞክራሲ ግንቦታ ሂደቱ እንደሚሆነ፤ይህ ምርጫ እንደዚሀ ዓይን ባወጣ መንገድ ከተሰረቀ ማኀበረሰቡ ለዴሞክራሲያዊ ሂደቱ በአጠቃላይ በሰላማዉ መንገድ መንግሥት መቀየር ይቻላል የሚለው እምነት በፍጹም እንደሚሸረርና፤ ይህ ደግሞ በሰላማዋ መንገድ የሚታገለትን ሳይሆን ቀድሞውኑም በመሣሪያ ኃይል ካልሆነ መንግሥት መቀየር አይችልም ብለው የማያምኑ ኃይሎችን አቋም የሚያጠናክር ከመሆኑም በላየ እዚህ ትግለ ውስጥ ስንገባ በመነመ መልኩ በኢትዮጵያችን መደገም የለበተም ያልነውን የፖለቲካ ልዩነትን በጠመንጃ የማወራረድ አባዜ ተመልሶ እደሚመጣ፤ ይህም የአገሪቱን አነድነተና ደኅንነት ክፉኛ ሊያናጋው እንደሚችል፡-*
3. *ስለዚህመ የቅንጅት ትግል ሁለት መልክ እንደሚይዝ፣ ይኸውም በአንድ በኩል የሕዝቡን ጥያቄ አጠንክሮ መያዝ፣ በሌላ በኩል የሕዝቡ ብስጭት ከልኩ አልፎ ግጭት ውስጥ እንዳይገባ ሕዝቡን ማረጋጋት፤ በዚያወ ልክ ደገሞ ይህንን ችግር ስንፈታ ኢህአዴግ ሸብርና የሕዝቡን ጥያቄ አጠነክሮ መያዝ፣ በሌላ በኩለ የሕዝብ ብስጭት ከልኩ አልፎ ግጭት ውስጥ እናንዳይገባ ህዝቡን ማረጋጋት፣ በዙያው ልክ ደግሞ ይህን ችግብር ስንፈታ ኢህአዴግ ሸብርና ድንጋጤ ውሰጥ እንዳይገባ ራሱም ከዚህ አንሄድ ተጠቃሚ እንደሚሆን የሚያሳዩ መንገዶችን መከተለ እንደሚደየስፈልግ፤ እነዚህን አጠቃላይ ገንዛቤዎች የዘን የእለት ተዕለት ተገባራችን መመሪያ እንድናደርጋቸውና በተለይ ደግሞ በሚዲያ የመንሰጣቸው መግለጫዎች በተቻለ መጠን ውሳኔዎቹን የሚያንፀባርቁ እንዲሆኑ ተስማማን፡፡*

ስምምነቱ ግነ በሁሉም ዘንድ የታመነበት አልነተረም፡፡ ከመርጫ በኋላ ባሉት በመጀመሪያዎቹ ሁለትና ሦስት ሳምትት በየዕለቱ በሚደረጉ ስብሰባዋችና በሚሰጡ ጋዜጣዊ መግለጫዎች ድምፀት ላየ ከፍተኛ ልዩነት ነበር፡፡ ይህ ልዩነት ኢህአዴግን በተሻለ መንገድ እንዲሄድ ለማድረግ የቸለው በእኛ በኩል በመለሳለሰ ነው ወይስ ጠነካራ

አቋም በመያዝ? ከሚለው የተለየ ጥያቄና በአጠቃላይ ደግሞ ልደቱ ሁሌ እንደማለው የኢህአዴግ ባሕርይ ምንድነው? ከሚለው ጥያቄ የመነጨ ነበር፡፡ ይህ አጠቃላይ የንድፈ ሃሳበ ጥያቄ ሳየሆን በዚህ ለይ በመመሥረተ የየዕለቱን የጋዜዊ መግለጫ የዘተ የማመራ ነበረ፡፡ በዚህ ላይ ከብዙዎቻችን የተለየ አቋም የማያንፀባረቀው ልደቱ ነበር፡፡[54] ልደቱ ሰለ ኢህአዴግ ካለው ግንዛቤ በመነሳት ኢህአደግን በመለሳለስ ወደ ቅን ልቦና ለማምጣት መሞክር «የዋህነት» እንደሆነ ያስረዳ ነበር፡፡ ኢህአዴግ በጉለበትና በማስፈራራት ስለሚያምን እሱም አማራጭ መንግድ የሚፈልገው የሚያስፈራራወ ነገር ሲሆን ብቻ ነው፤ ስለዚህ የቅንጅቱ መግለጫዎች ጠንካራ «ይህን ካላደረክ አሃ የህን እናደርጋለን» የሚል ግልፅ ማስፈሪሪያ የያዙ መሆን አንዳለባቸው፤ ኢህአዴግ አጠቃለይ ምርጫውን አሸነፌአለሁ ብሎ ሲገልፅ የእኛም መልስ በዚያው ልክ እኛ ማሸነፋችንን የሚገልፅ የመቀመጫ ቁጥር ጠርተን «አሸነፈሃል» ማለት እንደለብን የልደቱ ቁጠር አቋም ነበር፡፡ለ ለላው የማለሳለስ መነገድ በፍጹም እንደሚያስኬድ አስረግጦ ይናገር ነበር፡፡

ከዚህ አማራጭ ሆኖ የቀረበው ትንተና ይህንን የልደቱን አቋም በሁለተ መልኩ ይቃወመዋል፡፡ በመጀመሪያ ስለ ኢአዴግ (በዚይን ወቅት) ያለው ትንተና የትቱን ሁኔታ ያለገናዘበ ነው፡፡ ኢህአዴግ በዚያን ጊዜ ምጣም የተደጋጠና ግራ የገባው ድርጅት ነው፡፡ ይህንን ምርጫ ሲከፍት በፋጹም እሻፍለሁ ብሎ አስቦ አይደለመ፤ ስለዚህም ለማጭበርከረ አንኳን በደነብ አልተዘጎጀም፡፡ ለዚህም ነው የጭበርበሩ ሂደት በራሱ ዓይን የወጣና ግለጽ ሆኗል፡፡ ኢህአዴግን ማየት ያለብን አንደ ቆሰለ ነበረ ነው፡፡ ካስፈራራነወ የሰለጠ ለመናከሰ ይሞክራል፡፡ በዚህ ወቅት በእኛ በኩለ የማያስፈራሩ መግለጫወችን ማውጣት ኢህአዴግ ጭራሽ በጉልበተ ላይ ቻ እንዲመካ ማድረግ ነው፡፡ ይህ ደግሞ በሕዝቡ ዘንድ ካለወ ቁጣ ጋር ሲደመረ ሊፈጥር የሚችለው አለመረጋግት ቅንጅቱ እነዳይሆን የማፈልገውና የዴሞክራሲያዊወ ሂደት ፈጎም ፈረን አነዳለቅ የሚያደርግ ነወ፡፡ ስለዚህ ቅንጅቱ በተቻለ መጠን ኢህአዴግ የመደናበር እርምጃ እንዳይወስደ ማረጋጋተ የገሳዋል የሚል ነው፡፡ ሁለተኛወ መከሪከሪየ የነበረው የቅንጅቱን የውስጥ ድከመት የሚመለከተ ነበረ፡፡ ቀደም ተብሎ በዝረዘር እንደ ተጠቀሰው ቅንጅቱ ተመሥርቶ ምርጫ ዘመቻው ውስጥ የገባው ወዲያውኑ ነው፡፡ በየክልሉና በወረዳዎች ያሉተ የድርጅተ መዋቅሮች ገና አልተሠሩም፡፡ ያሉን ለምርጫ ዘመቻው ተብለው በጊዜያዊነት የተመሠረቱት ኮሚቴዎች ናቸው፡፡ እነዚህ ኮሜቴዎች ሲሰሩት የነበረው የዘመቻ ሥራና ጊዜው የሚጠይቀው የማደራጀት ሥራ ለየቅል ናቸው፡፡ ሕዝባዊ

[54] ልደቱ የ «ኢህአዴግ ግን ባሕረይ» ትንተናውን አለኝ የማለው ትልቅ የፖለቲካ እውቀቱ ነበር፡፡ ብዙውን ጊዜ እኛ፣ በተለይ ከቀስተደመና የመጣነውነ «ኢህአዴግን የማናውቅ የዋሆች» አድርጎ የየናል፡፡ እሃንም በየዋህነተ ግን ቅን ልቦና ያለን አርጎ የሚያየንን ያህል መኢአዶችን ደግሞ ጭራሽኑ ፖለቲካን በደንብ የማያውቁ እብዶች አድርጎ ነበር የማያየቸው፡፡

እርምጃዎች እንኳን እንውሰድ ብንል ይህንን ተግባራዊ ለማድረግ የምንችልበት ድርጅታዊ አቅምም ተቋምም የለንም፡፡ ስለዚም በዝግታና በብልህነት መሄዱ ለቅንጅቱ የተሻለ ይሆናል የሚል ምክንያት ነበረን፡፡ ከዚያ በተጨማሪ በአካሄድ ደረጃም የሚነሳ ልዩነት ነበር፡፡ በተቻለ መጠን ለሕዝብ የምናቀርበው ነገር ሁሉ እውነት ላይ የተመሠረተ መሆን አለበት፡፡

በእኛ በኩል «አሸንፈናል» ብለን ማውራት ያለብን እርግጠኛ የሆንንባቸውን ቦታዎች ብቻ ነው፡፡ ይህን ለማድረግ መጠቀም የምንችለው አንድም ወረዳ ሙሉ በሙለ ውጤቱን በማቅረብ አሊያም የብዙ ምርጫ ጣቢያዎችን ውጤት ስናገኝ እና የቀሩት ጥቂት ውጤቶች በአጠቃላይ የምርጫ ወረዳውን ውጤት አይቀይሩትም ብለን ስናምን መሆን አለበት፡፡ ከዚያ ውጪ የእኛ ታዛቢዎች የተባረሩባቸውን፣ ግልፅ ዘረፋ የተካሄደባቸወንና እኛም ሆንን ሌሎች ታዛቢዎች እውነተኛ ውጤቱን የማናውቃቸውን ማቅረብ ያለብን የተዘረፉ ወረዳዎች ወዘተ ብለን እንጂ ማስረጃ እስከምንይዝ ድረስ እኛ ያሸነፍንባቸው ወረዳዎት ብለን መሆን እንደማይኖርበት አቋም ያዝን፡፡ ይህ አቋም አጠቃላይ የመርህ አቋም ነበር፡፡ ፖለቲካው ይለወጥ ብለን የምንታገል ከሆነ የአገዛዝ ሥርዓቶች ከተጠናወታቸው የውሸት በሽታ መላቀቅ አለብን፡፡ ዝም ብሎ ለማስፈራሪያ ወይም ለማደናገሪያ የሚደረግ ውሸት ጊዜያዊ ጥቅም የሰጠ ይምሰል እንጂ ለዘለቄታው እኛንም ፖለቲካን የጎዳል፡፡ በሕዝቡ ውስጥ ልናሰርፅ የምንፈልገው አንድ አመለካከት ፖለቲካንና ውሸት ማራራቅ ነው የሚል አስተሳሰብ ነበር፡፡

እነዚህ የተለያዩ አመለካከቶች ወደ ተግባር ሲለወጡ ብዙ እንደምታ ይኖራቸዋል፡፡ በተለይ በጊዜው በነበረው ከፍተኛ ስሜታዊ ሁኔታ ትንሽም የተሳሳተ አካሄድ ትልቅ ውጤት ሊያመጣ ይችላል፡፡ የስዎች ስሜቶችም በየቀኑ ኢህአዴግና ምርጫ ቦርድ በሚወስዷቸው እርምጃዎች የተነሳ የሚወጡና የሚወርዱ ነበሩ፡፡ ኢህአዴግ ከምርጫው ቀን በኋላ የመንግሥት ሚዲያን በመሉ በቁጥጥሩ ውሰጥ አስገብቶ የድርጅቱ የኘ ሮፖጋንዳ መሣሪያ አድርጎት ነበር፡፡ በየምሽቱ የምርጫ ቦርድ ጊዜያዊ ውጤት እያለ እኛ ራሳችን በግልፅ መጭበርበራቸውን የምናውቃቸው ወረዳዎች ኢህአዴግ «አሸንፏቸዋል» እያለ ይገልፅ ነበር፡፡ የእነዚህ ወረዳዎት ነዋሪዎችና የድርጅት ሠራተኞች አንዳንድ ጊዜ የወረዳ የምርጫ አስፈፃሚዎት ላይቀር ቅንጅት ቢሮ እየደወሉ ይህ በቴሌቪዥን የተወራው ውሸት እንደሆነ፤ በዚያ ወረዳ ኢህአዴግ መሸነፉን፤ የምርጫ ኮሮጆዎችን ወስደውና ገልብጠው አዲስ ካርዶች እየሞሉ እንደሚያመጡ እንደሚያውቁ ይነግሩን ነበር፡፡ በዚያን ወቅት በሚደረግ ስብሰባ በአመራሩ በኩል ከፍተኛ የቁጭትና የብስጭት ስሜት ይንፀባረቅ ነበር፡፡ ቁጭትና ብስጭት በሚወሰኑ ውሳኔዎች ላይ እዳይንፀባረቅና

ውሳኔዎቹ በተቻለ መጠን የሰከኑ እንዲሆኑ ከፍተኛ ትግል አድርገናል፡፡ ይህ ስሜታዊነት ከላይ ካነሳሁት የአመለካከት ልዩነት ጋር ሲዳበል ልንገፋ የምንችልበት አቅጣጫን ማስተዋል አይከብድም፡፡

ይህንን የአካሄድና የውሳኔ አሰጣጥ አንድምታ በግልጽ ለማሳየት አንድ ምሳሌ ልሰጥ፡፡ ወደ ምሳሌወ ከመሄዴ በፊት ግን ከዚህ ጊዜ ጀምሮ እስከ ጥቅምት ድረስ የነበረውን የቅንጅቱን የሥራ አስፈፃሚ ኮሚቴ የውይይትና የውሳኔ አሰጣጥ አካሄድ በጥቅሉ ላቅርብ፡፡ የቅንጅቱን የአወሳሰን ሂደት በደንብ የማያውቁ ሰዎት ድርጅቱ በጥቂት ግለሰቦች ከፍተኛ ተጽዕኖ ሥር የወደቀ (በተለይ በሊቀመንበሩ አቶ ኃይሉ ሻወል) አድርገው ይወስዱታል፡፡ እኔ እስከማወቀው በቅንጅት ሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ የሚያሸንፈው ሃሳብ ሁልጊዜ የተሻለ ምክንያት ያለው ሃሳብ ነው፡፡ በዚህም ምክንያት ብዙውን ጊዜ ውይይቱ ሲጀመር የሚነሱ ሃሳቦችና በመጨረሻ ስምምነት ከሚደረሰባቸው ሃሳቦች በፍፁም የተለዩ ወይም በእጅጉ የተሻሻሉ ናቸው፡፡ ብዙ ሰዎች በስብሰባው ሂደት አቋማቸውን ሲቀይሩ ይታያሉ፡፡ ይህ ደግሞ በእኔ እምነት ጤነኛ አካሄድ ነበር፡፡ የሊቀመንበሩም ሚና ይህንን ውይይት ማስተናገድና የራሱን ሃሳብ እንደ ሌላወ ማቅረብና መከራከር ነው፡፡ ኢንጅነር ኃይሉ አንዳንደ ጊዜ ሊቀመንበርነቱን ይረሳና ክርክሩ ውስጥ ገብቶ ብዙ ሰዓት ይወስዳል፡፡ ይህ ሲሆን «ይህንን አትችልም፣ ለራስህ ብዙ ጊዜ እየሰጠህ ነው፣ በትክክል ስብሰባውን ምራ» እየተባለ ተግሳጽ ይቀርብበታል፡፡ ብዙውን ጊዜ ወዲያውኑ ይታረማል፡፡ አንዳንድ ጊዜ የበለጠ ንዴት ውስጥ ሊገባም «ተናደደ» ብሎ የሚተወው አልነበረም፡፡ አንድ ቀን ትዝ ይለኛል በጣም የተሟሟቀ ክርክር እየተካሄደና አቶ ኃይለ የክርክሩ ዋና ተዋናይ ስለሆነ፤ የሊቀመንበርንቱን ሥራ ረስቶት ብዙ ስዎች እጃቸውን ቢያወጡም በደንብ አይመለከትም ነበር፡፡ ከዚያም በባሰ ለአንድ ሰው እድል ሰጥቶ ያ ሰው የተናገረወ እሱ ካለው ጋር የሚፃረር ከሆነ እሱ ሲጨርስ ወዲያውኑ ለተነሳው ሃሳብ መልስ ራሱ ይሰጥና ይህን ሲያብራራ ብዙ ጊዜ የተወሰኑ ሰዎች በጣም በመበሳጨት የሥነ-ሥርዓት ጥያቄ አቀረቡ፡፡ ሁለት ሦስት ሰዎች በአንድ ላይ ስብሰባውን የራሱን ሃሳብ መግፊያ እዳደረገው፤ ለተለያዩ ሃሳቦች ዕድል እንዳልሰጠ፤ በጉዳዩ ላይ በጣም መሳተፍ የሚፈልግ ከሆነ ሊቀመንበርነቱን ለጊዜወ ለምክትሉ ሰጥቶ እሱ ክርክሩ ውስጥ እንደ ማንኛወም አባል ተሳታፊ ቢሆን እንደ እንደሚሻል ይናገራሉ፡፡ አቶ ኃይሉም በዚህ ተበሳጭቶ ይዞት የነበረውን የእጅ ቦርሳ ዘርግቶ «እንዲያውም ሊቀመንበርነቱን ትቼላችኋለሁ» ብሎ ተነስቶ ሊወጣ ሲል እዚያ የነበረው ሰው ሁሉ (የእሱን ሃሳብ የሚደግፉትም ጭምር ተቆጥተው የተነሳው ሃሳብ ልክ እንደሆነ፣ ከሁለቱ ሚናዎች መምረጥ እንዳለበትና ስብሰባውን በትክክል መምራት እንደሚገባ ነግረውት፣ እሱም ብስጭቱ ጋብ ሲልለት ስህተቱን ተቀብሎ ውይይቱን መምራት ቀጠለ፡፡

በቅንጅት የአመራር ስብሰባዎች ያለ አሳማኝ ምክንያት «እከሌ» ስለ ተናገረ ወይም የእከሌ አቋም ስለሆነ ተብሎ በማፈር፣ ማክበር ወይም በመፍራት የሚወሰን ውሳኔ አልነበረም። በዚህ ላይ አንድ ነገር ላክል። አቶ ኃይሉ አንዳንድ ጊዜ በቃለ-መጠይቅ ወይም በአጋጣሚ በጭንቅላቱ ውስጥ ያለን ነገር ገና በቅንጅቱ አቋም ሳይወስድበት ይናገራል። ይህንን ሲያደርግ አንዳንዴ የግሌ አቋም ነው ይላል፤ አንዳንዴ ምንም አይልም። ይህ ሲታወቅ ሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ ላይ የስላ ሂስ ይቀርብበታል። «ቅንጅት ያልወሰነውን ውሳኔ እደ ተወሰነ አድርገህ ማቅረብ አትችልም፤ የግሌም ነው ብትል ሊቀመንበር ስለሆንክ በተለይ ፈረንጆቹ የድርጅቱ አቋም እደሆነ አድርገው ስለሚወስዱት ተጠንቀቅ» እየተባለ ይወቀሳል፤ ይመከራልም። በውጭ አገር ሆኖ እንዲህ ዓይነት ነገር ከተናገረ «ይህ የደርጅቱ አቋም አይደለም» የሚል መግለጫ በቅንጅቱ ይወጣል። ስለዚህ በቅንጅቱ አሠራር አንድ ሰው (ማንም ሰው) ቅንጅቱን በመስለው መንገድ ይመራዋል ወይም መርቶታል ማለት አይቻልም።

ስለ ቅንጅቱ አሠራር ይህን ያህል ካልኩ ወደ ምሳሌው ልሂድ። ከምርጫው በኋላ በነበሩት ሁለት ሦስት ሳምታት ውስጥ ከኢህአዴግ ጋር የመጋፋት ጠንካራ አቋምን ይዞ ይከራከር የነበረው ልደቱ ነው። በመጀመሪያ ስብስባ ሲጀመር አቶ ኃይሉም እንደ ልደቱ ከረር ያለ አቋም ይዞ ይከራከር ነበር። በአንዱ ስብሰባችን በቴሌቪዥን በተሰጡት የኢህአዴግ የአሸንፌአለሁ መግለጫዎች ሁሉም ሰው እንደ ተለመደው ተናድዶ ነበር። በዕለቱ ይህንን የኢህአዴግ ኘሮፖጋንዳ ለማርከስ እና የሕዝቡንም ቁጣ በማቀዝቀዝ የሚሰጠወ መግለጫ ምን ይሁን በሚል ውይይት ሲጀመር ልደቱ እነደ ተለመደወ በጣም ጠንካራና ኢህአዴግን «የሚያስፈራራ» መሆን እንደለበት ሃሳብ ያቀርባል። አቶ ኃይሉም ይህንኑ ደግፎ ይናገራል። ሌሎችም በዚሁ ላይ እየጨመሩ ያብራራሉ። በዚህ ጊዜ ኢህአዴግን ማስደንበሩ ምንም አይጠቅምም፤ የበለጠ ወደ ኃይል ይገፋዋል፤ ስለዚህ ማቅረብ ያለበት ማስፈራሪያ ሳይሆን አቋማችንን በግልፅ እንዲረዳው የሚያደርግ መልዕክት (የሕዝብ ድምጽ መከበር እንዳለበት፣ ለዚህም እስከ መጨረሻው በሰላማዊና ሕጋዊ መንገድ እንደምንታገል፣ይህ አካሄድ አገሪቱን ችግር ውስጥ እንደሚከት) እንዲተላለፍ ከሁለቱ በተቃራኒ ያለ ሃሳብ በዝርዝር ቀረበ። ቀስ እያለ ይህንን ሃሳብ የሚደግፉት ሰዎት እየጨመረ ሄዱና በመጨረሻ ጠንካራ፤ ነገር ግን የማያፈራራ ዓይነት መግለጫ ይውጣ ተብሎ ተወሰነ። በዚያን ሰሞን እደሚደረገው በዚህ ሃሳብ ላየ ተመሥርቶ ልደቱ (የሕዝብ ግንኙነቱ ኃላፊ) መግለጫውን ያዘጋጀው ተብሎ ስብሰባው ተበተነ። ከጥቂት ሰዓታት በኋላ ልደቱ ያዘጋጀወን ጽሑፍ እኔ ስመለከተው ኢህአዴግን ሊያሰደነብሩ የሚችሉ ቃላት ነበሩበት። ይህንኑ ለልደቱ ገልጨለት በተለይ አንድ ሁለት

ጠንካራ ዓረፍተ ነገሮችን ቢያወጣቸው እነደሚሻል ነገርኩት፡፡ ልደቱ ግን ሃሳቡ አላመነበትም ነበር፡፡ እኔና ዶ/ር ሽመልስ እነዚህ ዓረፍተ ነገሮች አልተስማሙንም ነበር፡፡ በወቅቱ የፈራነው ኢህአዴግ ሆን ብሎ መልዕክታችንን ለመጣመም፤ አባላቱንም ለማስደንበር ይጠቀምበታል ብለን ነበር፡፡ ስለዚህ ጉዳዩን ለአቶ ኃይሉ ነገርነው፡፡ በዚያን ጊዜ በነበረወ አሠራር ሊቀመንበሩ አይቶ የስብሰባውን ሃሳብ አያንፀባርቅም ካለ ማስተካከል ይችል ነበር፡፡ አቶ ኃይሉም አምኖበት እነዚህን ዓረፍተ ነገሮች አስወጣቸው፡፡ ይህ ያስከፋው ልደቱ በዚህ ዓይነት ሁኔታ መቀጠሉ አልጣውም፡፡ ከሕዝብ ግንኙነት ኃላፊነት ብለቅ ይሻላል የሚል ሃሳብ ማቅረብ የጀመረው ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ነው፡፡ አሁን ላቀረበብን የፈጠራ ክስ በማስረጃነት ከቀረቡት የቅንጅት መግላጫዎች አብዛኛዎቹ ልደቱ የሕዝብ ግንኙነት ኃላፊ በነበረበት ወቅት የተዘጋጁ ነበሩ፡፡ አሁን የሰርነው «ነውጠኞች» በጊዜው ጠንክረዋል ብለን፤ በአርያት እያለሰላስን ያስላፍናቸው መግለጫዎች «የወንጀላችን» አስረጅ መሆናቸውን ሳይ በሁኔታው መገረሜ አልቀረም፡፡ በጊዜው ግን የልደቱን የአጻጻፍ ድምፀት ከወጣትነት ከመጣ ደመ-ሞቃትነት በላየ አድርጌ አላየሁትም ነበር፡፡

እነዚህ የተለያዩ አቋች በተለያየ ጊዜ ይንፀባረኩ እንጂ በአጠቃላይ የብዙኋኑ የቅንጅት አመራር ግንዛቤ ከላይ ከ1-3 የዘረዘርኳቸው ነበሩ፡፡ በዚያም መሠረት በአንድ በኩል በብዙ ጭቅጭቅ በየዕለቱ እነዚህን ጋዜጣዊ መግለጫዎች ስንሰጥ፤ በሌላ በኩል እነዚህ ተጭበረበሩ የምንላቸውን ቦታዎች በሚመለከት በተቻለ መጠን ጠንካራ ማስረጃ መስብሰብ እንዳለብን በማመንና በአጠቃላይ ግን በገጠሩ ያለውን ሁኔታ ለመገንዘብ እንዲያመቸን የተወሰኑ ሰዎች በየክልሉ ሄደው ሁኔታውን እንዲያጣሩ በመላክ በየአካባቢው የተፈጠረውን ሁኔታ በሚመለከት አጠቃላይና ተጨባጭ ዘገባዎች እዲቀርቡልን ለማድረግ ሞክረናል፡፡ ሆኖሞ ከአቅም ማነስ የተነሳ በፈለግነው መልክ ዝርዝር ማስረጃ ለማሰባሰብ በጊዜው አልቻልንም፡፡ ይህ በደንብ የተሞከረው የምርጫ ማጣራት ሂደት ሊጀመር ሲል ነበር፡፡

ቀደም ብዬ እንዳልኩት በዚህን ጊዜ መሠራት አለበት ብለን ካሰብነው ነገር አንዱ ዕለተ ተዕለት ለኢህአዴግ ምላሽ ከመስጠት ባሻገር በስፋትና ስትራቴጂካዊ በሆነ መንገድ ማሰብ ነው፡፡ ለዚህም ውይይት ጀምረን ነበር፡፡ በዚህን ጊዜ ለመነሻ የተወሰደው ሃሳብ ከምርጫው ጥቂት ጊዜ ቀደም ብሎ በምርጫው ሊሆኑ የሚችሉ ሁኔታዎች በሚል ከተዘጋጀ አንድ አጭር ጽሑፍ ነበር፡፡ የዚህ ጽሑፍ መነሻ የነበረው ምርጫው ከመደረጉ በፊት ከምርጫው በኋላ ሊሆኑ የሚችሉ አማራጭ ሁኔታዎችን አስቀምጦ፤ ለእያንዳንዱ አማራጭ ቅንጅቱ በመተንተን ቅንጅቱ ሥነ-ልቦናዊ ዝግጅት እንዲያደርግ ለማድረግ

ነበር። ይህ የአማራጮች ትንተና (Scenario Analysis) ሲቀርብ ሊሆን ይችላሉ የተባሉት አማራጮች በአጭሩ የሚከተሉት ነበሩ፡-

ሀ- ኢህአዴግ ያሸንፋል፤ ማሸነፉንም ዓለምአቀፍ ታዛቢዎች ያለምንም ጥርጣሬ ይመሰክራሉ፤ ተቃዋሚዎችም ይቀበሉታል

ለ- ኢህአዴግ አሸንፌአለሁ ይላሉ፤ ተቃዋሚዎች በራሳቸው መረጃ ምርጫው ተጭበርብሯል ይላሉ፤ ታዛቢዎችን ግን በአብዛኛው የኢህአዴግን ማሸነፍ (አጠቃላይ አቅጣጫውን የማይለውጡ የተናጠል ችግሮች ቢኖሩም) ይቀበላሉ

ሐ- ተቃዋሚዎች ያሸንፋሉ፤ ኢህአዴግ መሸነፉን ይቀበላል፤ ለሰላማዊ ሽግግር ይዘጋጃል

መ- ማንም ብቸኛ ድርጅት አሸናፊ አይሆንም፤ መቋቋም የሚችለው መንግሥት የጥምር መንግሥት ይሆናል፤ ከዚህ ዓይነት መንግሥት ጋር ኢህአዴግ ለመደራደር ዝግጁ ይሆናል፤ ተቃዋሚዎችም እንደዚሁ

ሠ- ተቃዋሚዎት በግላቸው ወይም በተቃዋሚዎት ኅብረት መንግሥት ለመመሥረት የሚያስችል ድምጽ ያገኛሉ፤ ኢህአዴግ ይህንን አልቀበልም በሚል ምርጫውን ያጭበረብራል፤ ምርጫው መጭበርበሩን ደግሞ ተቃዋሚዎች ብቻ ሳይሆን ዓለም አቀፍ ታዛቢዎችም ይመሰክራሉ።

በቅንጅት በኩል እነዚህ ሊሆኑ ይችላሉ የሚባሉት የአማራጮች ትንተና ታይተው የመጀመሪዎቹ አራቱ ምንም ችግር የማይፈጥሩና ቅንጅቱ በዚህ መልክ ቢሸነፍ በፀጋ እነደሚቀበለውና ለሚቀጥሉት አምስት ዓመታት በሰፊው በመዘጋጀት ለማሸነፍ እንደሚጥር ስምምነት ላይ ተደረሰ። ይህም ሆኖ ግን ዴሞክራሲያዊ ሂደቱ በምርጫው ጊዜ ከታየውና ከዚያ በላቀ መልኩ ወደፊት እንዲሄድ አስተዋጽዖ ማድረግ እንደሚኖርበት ያለ ብዙ ክርክር ተስማምተናል። የመጨረሻውን በሚመለከት ቅንጅቱ የማይቀበለወ እንደሚሆነና ኢህአዴግ በግድ በዚያ መልክ እቀጥላለሁ ካለ ቅንጅት ሰላማዊ ትግሉን ከመቀጠል በቀር ሌላ አማራጭ እደማይኖረው ነገር ግን በምንም ዓይነት የዚህ አካሄድ አካል እንደማይሆን ተወስቷል። ይህም ሆኖ በጊዜው በአምስተኛ ደረጃ የተጠመጠው ነገር ይከሰታል የሚል እምነት በብዙ አባላት ዘንድ አልነበረም። ስለዚህም ከዚህ ትንተና ጋር ተያይዞ የቀረቡትን «ይህ ሁኔታ ቢፈጠር ቅንጅቱ በተግባር ምን ያደርጋል? ለዚያስ አጋጣሚ ምን ያህል ተዘጋጅቷል?» የሚሉ ጥያቄዎችን በቅጡ ሳንመልስ የምርጫ ዘመቻው በፈጠረው የጊዜ መጣበብ ምክንያት በአማራጭ ትንተና ላይ የተመሠረተ ምንም የተግባር ሥራ ሳይሠራ የምርጫው ቀን ደረሰ።

አርቀን እናስብ በሚል የተደረጉ ውይይቶች ዋና ዓላማም መጀመሪያ ይህንን ከምርጫ በፊት የተደረገ የሁኔታዎች ትንተና እንደገና መመልከትና በዚያም ላይ ተመሥርቶ ዝርዝር የተግባር መመሪያ የማወጣት ነበር፡፡ በዚህ መሠረት የበፊቱን ትንተና ከምርጫው በኋላ ከተፈጠረው ሁኔታ ጋር እንዲያዛምድ እና በጊዜው በነበረው ሁኔታ ላይ ስምምንት ከተደረስ መወሰድ ያለበትን ርምጃና ለዚያም የሚያስፈልገውን ዝግጅት የበፊቱን ትንተና ያቀረበው ኮሚቴ መልሶ እንዲያዘጋጀወ ኃላፊነት ተስጥቶት ነበር፡፡ ሆኖም ኮሚቴው ይህን ሥራ በሚሠራበት ጊዜ ሁኔታዎች በጣም በፍጥነት እየተቀያየሩ ነበር፡፡ ከምርጫው በኋላ የተፈጠረው ሁኔታ በእርግጥ በቀድሞው ትንተና በአምስተኛ ደረጃ የተቀመጠውን እንደሚመስል አጠቃላይ ግንዛቤ ነበረን፡፡ ነገር ግን በተጨባጭ ቅንጅቱ ምን ዓይነት ርምጃ ሊወስድ ይችላል? ለዚህስ ምን ያህል ተዘጋጅቷል? ነገሩ ወደ ሰላማዊና ሕጋዊ ትግል የሚሄድ ከሆነ በቅንጅቱ በኩል ትግሉን ለመምራት የሚያስችል አቅም ለማዳበር ምን መደረግ አለበት? የሚሉ ዝርዝር ጉዳዮችን በኮሚቴው ቀርበው ለመወያየትና አቋም ለመያዝ! እንደሚገባ ታምኖበታል፡፡ ሆኖም ቅንጅቱ ያሳላፋቸውን ውሳኔዎች ማስፈጸም አለመቻሉ ከነበሩበት ችግሮች አንዱ ነበር፡፡ ውሳኔዎችን ለመተግበር ዝርዝር ሳይዘጋጅና ሳይቀርብ ዝም ብሎ በዕለት ተዕለት ግፊቶች እየተወጠሩ መሄድ የቅንጅቱ ተጨባጭ እውነታ ሆነ፡፡

ይህ ችግር በየዕለቱ አፍጥጦ እየመጣ ምንድን ነው የምናደርገው? የሚለውን መልስ መስጠት ግዴታ እየሆነ መጣ፡፡ በዚህን ጊዜ ነበር ምናልባት ለብዙዎቻችን ልደቱ ከወጣትነት ግፊት በላይ በጣም አደገኛ የሆነ አስተሳሰብ ይዞ እንደሚራመድ ግልጽ ሆነልን፡፡ ነገሩን ያሰነሳው ከሕዝብ እየመጣ ያለው ግፊት ነበር፡፡ በከተማው ውስጥ ብዙ ወረቀቶች እንደሚበተንና በተለይ በዩኒቨርስቲ አካባቢ ተማሪው የሕዝቡን ድምጽ እናስከብራለን የሚል እንቅስቃሴ እያካሄደ እንደሆነ ወሬ ይወራ ነበር፡፡ በዚህ ጊዜ ልደቱ በግልጽ የትግሉ አመራር ከእጃችን እየወጣ ነው፤ በቶሎ ርምጃ ካልወሰድንና የምንወስደውን ርምጃም ምን እንደ ሆነና መቼ እንደሚካሄድ በግልጽ ካልተናገርን ሕዝቢ በራሱ ርምጃ ይወስዳል፡፡ በከተማው እየተበተኑ ያሉት ወረቀቶች ይህንን የሚገልጹ ናቸው፡፡ ስለዚህ ቀን ቆርጠን በየክልሉ ሰላማዊ ሰልፍ እንጥራ የሚል ጠንካራ ሃሳብ ያቀርባል፡፡ በስብሰባው ላይ የነበርን የተወሰንን ሰዎች ይህ ወደ ግጭት ያመራል የሚል ፍርሐት ቢኖረንም የሃሳቡን ዝርዝር በደንብ ማወቅ ስለፈለግን አንድ ጥያቄ አነሳን፡፡ ይኸውም ይህን እርምጃ ለመውሰድ የሚያስችል ድርጅታዊ ዝግጅት አለን ወይ? የሚል ነበር፡፡ ለዚህ ጥያቄ መልሱ አሉታዊ ከሆነ ምንም ዓይነት ርምጃ እንወስዳለን ከማለታችን በፊት እንዲህ ዓይነት ርምጃ ለመውሰድ የሚያስችለንን ድርጅታዊ ብቃት እንዲያዘጋጅና

ሁኔታውን እንዲያመቻች አንድ ኮሜነ እንዲቋቋም በተስማማነው መሠረት ይህንን ኮሚቴ እንዲመራ ልደቱን መረጥነው:: ልደቱን የመረጥንበት አንዱ ምክንያት በአስቸኳይ ርምጃ ካልወሰድን እያለ የሚገፋው እሱ ስለሆነ እንዲህ ዓይነት ርምዳ ክፉከራ አልፎ ተጨባጭ ሲሆን የሚጠይቀውን የድርጅት አቅም ሲረዳ ትንሽ አቋሙንም ያገግባል ከሚል ነበር:: የሚገርመው ልደቱ ይህን ኃላፊነት ወስዶ አብረውት እንዲሰሩ የተመረጡትን ሰዎች አንድም ጊዜ ሳይሰበስባቸውና ምንም ዓይነት ተግባራዊ ሥራ ሳይሰራ ከሳምንት በኋላ በነበረው የሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ ላይ ተመልሶ ይህንን የቀድሞውን «አስቸኳይ ርምጃ እንውሰድ» ሃሳብ ይዞ ቀረበ:: በዚህን ጊዜ እሱ የሚመራው ኮሚቴ በዝግጅት በኩል ምን እንዳደረገ ተጠየቀ:: በወቅቱ የሰጠው መልስም ይህ ኮሚቴ ምንም ሥራ እንዳልሠራ ነገር ግን ርምጃው ምንም ድርጅታዊ ዝግጅት እንደማይጠይቅ፤ ይልቁንም ድርጅታዊ ዝግጅት የለንም የሚሉት ሰዎች ርምጃ ላለመውሰድ ምክንያት እያደረጉት እንደሆነ፤ አሁን ባለው ሁኔታ ከቅንጅቱ የሚያስፈልገው ጥሪውን ማስተላለፍ ብቻ እንደሆነ፤ ይህን ጥሪ ካስተላለፍን ሕዝቡ በስፋት እንደሚወጣ ይገልጽልናል:: ከልደቱ መልሰ በኋላ የተወሰኑ አባላት «ይህማ አደገኛ ሊሆን ይችላል፤ ኢህአዴግ ሰልፍ ከልክሏል፤ በጣም የተደናገጠበት ጊዜ ነው፤ ሰልፍ ቢደረግ በቀጥታ ከሥልጣን ሊያወርዱኝ ነው ብሎ የኃይል ርምጃ ሊወስድ ይችላል፤ ብዙ ሰወ ሊጎዳ ይችላል፤ አጠቃላይ ሰላማዊ መንገዱ ሊደናቀፍና እርቃኑን የወጣ አምባገነንነት ሊሰፍን ይችላል፤ በደንብ አደራጅተን ያልመራነው ስልፍ ምን ሊሆን እንደሚችል አይታወቅም» የሚል የተቃውሞ ሃሳብ ያቀርባሉ:: ለዚህም ልደቱ የሰቀው መልስ «ልክ ነው ኢህአዴግ ርምጃ ማውሰዱ እንደማይቀር እርሱም እንደሚያምን፤ የተወሰኑ ሰዎችም እንደሚገድል፤ ያን ጊዜ ቅንጅቱ ይኸው በሰላማዊ መንገድ ለምናደርገው ትግል ጉልበት ብቻ የሚያውቀው ኢህአዴግ ሕዝብ በመፍጀት መልስ ሰጠ፤ ከአሁን በኋላ በዚህ ብንገፋ የበለጠ ሕዝብ ማስጨረስ ስለሚሆን የተሻለ መንገድ የሚሆነው ያገኘነውን መቀመጫ ይዘንና አዲስ አበባን እያስተዳደርን የበለጥ በመደራጀት ለሚቀጥለው ምርጫ መዘጋጀት ነው» ብለን ሕዝቡን አሳምነንና በሕዝቡ ዓይን «የሕዝቡን ድምፅ ላለማስነጠቅ የሚችሉትን ያህል ታግለዋል» የሚል ነበር:: የልደቱ መልሰ ብዙዎቻችንን አስደነገጠን:: ይህን ጊዜ በልደቱ ሎጂክ ግራ የተጋባው ተሰብሳቢ ታዲያ የዚህ ርምጃ ዓላማው (Objective) ምንድን ነው? እንደምትነግረን ከሆነ ርምጃው የኢህአዴግን መንገድ ለመቀየር አይደለም፤ በዚህ ርምጃ ምክንያት ኢህአዴግ የሚሰጠውም ምንም ነገር የለም፤ በመጨረሻ የሚገኘው የዜጎች መሞት ብቻ ነው ወይስ እኛ ያላየነው ዒላማ አለው? የሚል ጥያቄ አነሳ:: የልደቱም መልሰ ከዚህ እንቅስቃሴ ቅንጅቱ ከሕዝብ ጋር ሳይጋጭ ፓርላማ ለመግባትና አዲስ አበባን ለመረከብ የሚያስችለው ምክንያት (Justification) ያገኛል:: ከዚያም በላይ ግን የሕዝብ መሪነቱን

እንደያዝ ለሚቀጥለው ምርጫ ይዘጋጃል፤ በሚቀጥለው ምርጫም ያሸንፋል፤ የፖለቲካ ትግል ዒላማውም ይኸው ነው የሚል ነበር:: በጊዜው በዚያ ስብሰባ ላይ ለነበርነው (በተለይ ከቀስተ ደመና ለመጣነው) ሰዎች ይህ ሎጂክ ሁለት መሠረታዊ ስህተቶች ነበሩት:: የመጀመሪያው በዚህ ሎጂክ መሠረት ከዚህ ምርጫ ሊገኝ የታሰበው ዋነኛ ፍሬ ኢህአዴግ የወሰናቸው የፓርላማ ወንበሮችና አዲስ አበባ ምክር ቤት መሆኑን ከመቀመጫዎች ውጪ የዴሞክራሲያዊው ፖለቲካ መጨናገፍ ወይም ፈር መልቀቅ በሎጂኩ በቁብ አለመቆጠሩ ነበር:: ኢህአዴግ የሕዝቡን ድምጽ አጭበርብሮ፤ በዚህ ምክንያት የሚነሳን የሕዝብ እንቅስቃሴ በጉልበት ከጨፈለቀ በኋላ ምንም ነገር እንዳልሆነ ነገሮች ይቀጥላሉ የሚለው ስሌት ከተነሳንበት ዓላማ ጋር የሚጣጣም አልነበረም:: ለእኛ የዚህ ምርጫ ዋና ውጤት መሆን ያለበት ማንም በሥልጣን ይቆይ ማን ፖለቲካው ከጉልበት ተለያይቶ እውነተኛ ዴሞክራስያዊ ሥርዓት የሚመሰረትበት መንገድ ቢችል በፖለቲካ ኃይሎች የጋራ ውይይት ቢመቻች፤ይህ በሌለበት ኢህአዴግ በጉልበት የሚቀጥል የሆነና ልዩነቱ በምክር ቤት የመቀመጫው ቁጥር መጨመር ብቻ ከሆነ የመጠን ልዩነት እንጂ የዓይነት ልዩነት አልተደረገም:: ይህ ደግሞ ለወደፊቱ ፖለቲካ፤ ለሰላምና ለመረጋጋት አይበጅም:: ሁለተኛውና ዋነኛው የልደቱ የሎጂክ ችግር ከአምስት ዓመታት በኋላ የሚገኝን ሥልጣን ለማመቻቸት እያወቅን ዜጎች ሊሞቱ የሚችሉበት ሁኔታ ውስጥ ማስገባቱ ነበር:: ለእኛ የተወሰኑ ሰዎችን በሥልጣን ለማቆየት ወይም ሥልጣን ላይ ለማውጣት ሲባል የአንድም ዜጋ ሕይወት መጥፋት የለበትም:: ለነፃነት ተብሎ በሚደረግ ትግል እንኳን በተቻለ መጠን ምንም ሕይወት መጥፋት የለበትም ብለን የትጥቅ ትግልን ተቃውመን፤ ሰላማዊና ሕጋዊ ትግልን መርጠናል:: ይህንን መንገድ ስንመርጥ በዋናነት ለሰው ልጅ ሕይወት ከፍተኛ ክብር ስላለን ነው:: ለዚህ ትግል ተብሎ እኛ ባልፈለግናውና ባልመረጥነው መንገድ ሌላው ወገን ለሥልጣኑ ሲል በሚጠቀመው ኃይልና በሚፈጠረው ሁከት ምክንያት የሰው ሕይወት ቢጠፋ እያመመንም ቢሆን ልንቀበለው እንችላለን:: ነገር ግን ዒላማው ከአምስት ዓመታት በኋላ የሚገኝ ሥልጣን ሆኖ፣ መንግሥት የሰው ሕይወት እደሚያጠፋ እያወቅን፣ ይህንን ለመካለከል የሚያስችል ምንም ዝግጅት ሳናደርግ ርምጃ እንውስድ የሚል ያውም «የፖለቲካ አዋቂነት» መሠረት ያደረገ ሃሳብ ሲቀርብ በፍንም ልንቀበለው አንችልም:: ይህንን ሃሳብ የሚያፈልቅ ጭንቅላት ጤንነት ጥያቄ ውስጥ እንድንከት ተገደድን:: በዚህም ምክንያት ልደቱ ያቀረበውን ሃሳብ በጣም አጠንክረንና አከርረን ተቃወምነው:: ይህ የተቃውሞ ሃሳብ ሲቀርብ ቀደም ሲል ርምጃ እንውሰድ የሚለውን አቋም ሲደግፉ የነበሩ አባላትም (ለምሳሌ አቶ ኃይሉ) አሁን ካለው የሕዝብ ድምጽ ይከበር ከሚለው ትግል ጋር ያለተያያዘና ውጤቱም በዚያ የማይላካ ርምጃ መውሰድ እንደሌለበት ተቀበሉ:: የልደቱን ሃሳብ ከሞላ ጎደል ሁሉም ሰወ ተቃውሞት (ከኢዴአፖ-መድኅን

የመጡትን አባሎች ጨምሮ) ውድቅ ተደረገ፡፡ ከዚህ ጊዜ በኂላ ልደቱ እንደገና ከቅንጅቱ አካባቢ በድ ጋሚ መጥፋት ጀመረ፡፡ ከሕዝብ ግንኙነት ሥራውም ራቀ፡፡

የልደቱ የሎጂክ ስህተት የሚመነጨው አንድን ርምጃ በመቃወም እንጂ አማራጭን በግልጽ አውቆ መፍትሔን አያመላክትም፡፡ ይህ ክርክር በልደቱ ሃሳብ መውደቅ ሲቋጭ አማራጭ ደረጃ ቅንጅቱ የሚከተለውን የትግል ስልት ስትራቴጂካዊ በሆነ መንገድ አስቦ አላስቀመጠም፡፡ በድ ጋሚ ኮሚቴወ ዝርዝር ጥናቱን በቶሎ አስጨርሶ አንድ አጠቃላይ አቋም በቶሎ ይዞ፤ ያንን አቋም ተግባራዊ የማድረግ እንቅስቃሴ መጀመር አልተቻለም፡፡ በዚህ ጊዜ በግልጽ የተወሰደው አቋም ምርጫው መጭበርበሩንና የኢህአዴግ አሸነፍኩ ባይነት ተቀባይነት የሌለው በመሆኑ ነበር፡፡ ለዚህ ችግር የመጀመሪያ ደረጃ መፍትሔ ሊሆን የሚችለው ፍፁም ገለልተኛ በሆነ አካል የምርጫው ውጤት ሲጣራና በዚህ ገለልተኛ አካል ውሳኔ መሠረት በድ ጋሜ ምርጫ ማካሄድ አስፈላጊ ከሆነ (በተለይ በተጨበረበሩት ቦታዎች) ድ ጋሚ ምርጫ ይደረግ እንደሆነ ብዙኂኑ የተስማማበት አቋም ነበር፡፡ ይህን አቋም እያደር እያጠናከረው የሄደው ደግሞ በተለይ የዲኘሎማቲክ ማኅበረሰቡና የውጭ ታዛቢዎች አቋማችን ትክክል መሆኑንና ምርጫው በገለልተኛ ወገን የሚጣራበትን መንገድ ማመቻችት አስፈላጊ እንደሆነ ሲቀበሉ ነው፡፡ ከዚያም በተጨማሪ በኀብረቱም አካባቢ የነበረው የቋም ከሞላ ጎደል ይኸው ነበር፡፡ ስለዚህ ይህንን አቋም ይዘን ፖለቲካም ሆነ በዲኘሎማሲው መስመር እየተጓዝን እስከዚያው ድረስ ይጠና የተባለው ጥናት ዝርዝር ደርሶ የረጅም ጊዜ አቋማችንን እንይዛለን ተባለ፡፡ ይህንን አቋም የያዝነው አቋም ለመያዝ ብቻ ሳይሆን አቋሙ የሚጠይቃቸው ዝርዝር ሥራዎች ለመሥራት የሚያስችለን ዝግጅት ይኖረናል ብለን አምነናል፡፡ በዚህም መሠረት በዲኘ ሎማሲው መስከ እኔ፤ ኢንጅነር ኃይሉ እና ዶ/ር ያዕቆብ እንድንሰራ ከዚሁ ጋር ተያይዞ የሚመጣ ድርድርም ካለ ከሥራ አስፈፃሚው መመሪያ እየተቀበልን እንድንደራደር፤ ኢንጅነር ግዛቸው የሚመራው ሌላ ኮሚቴ በምርጫው ወቅት የተከሰቱትን ችግሮች ዝርዝር ከነማስረጃቸው እንዲያዘጋጅ፤ የመጀመሪያው ኮሚቴ ደግሞ

በጀመረው መልክ አማራጭ ሁኔታዎችን ገምግሞ ከትንታኔው ጋር የሚመጡ የተግባር ሥራዎች ካሉ እነሱን እንዲያዘጋጅ፤ ከሚዲያው ጋር ያለውን ግንኙነተ በማመለከተ ልደቱ ሥራውን በተግባር ስለተወው አና ኢዴአፓ-መድኀን በቦታው ዶ/ር ኃይሉን ስለተካ፤ ዶ/ር ኃይሉ ከእነ ደበበ ጋር ሆኖ የሚሰራበት አንድ ኮሚቴ ተዋቅሮ በዚያ በኩለ ሥራው እንዲሠራ የሥራ ክፍፍል አደረግን፡፡ በዚህ መልክ ትንሽ ተዘበራርቆ የነበረው የቅንጅት አሠራር መልክ እነዱይዝ ተደረገ፡፡

ይህ ሁሉ በሚሆንበት ጊዜ ቅንጅቱ በአደባባይ የሚያደርገው የሕዝቡን ቁጣ ማበረድ፣ ሕዝቡን ትዕግስት እንዲያደርግ መማነን፣ አብሮ ግን የምርጫው ውጤት በገለልተኛ ወገን እንዲጠራ ጥራ ማድረግ፣ ነገር ግን ይህ በገለልተኛ ወገን ይጣራ የሚለው ትክክለኛው ጥያቄ አመርቂ መልስ ካላገኘ ሰላማዊና ሕጋዊ ትግሉ እንደሚቀጥልና ይህም ምን መልክ እንደሚይዝ በዝርዝር ወደፊት የሚያቀርብ መሆኑንን መናገር ነበር፡፡ ይህንን መልዕክቱን በግል ሚዲያው በኩለ ለሕዝብ እነዲደርሰ ያደርግ ነበር፡፡ ይህ የቅንጅቱ «የትዕግስት» ጉዞ ጥራ ግን የሕዝቡን የብስጭት ግፊተ ለሁልጊዜመ ሊቋቋም እንደማይችል እናወቃለን፡፡ በዚያው ልክ «ሽማግሌዎች» ትግሉን መምራት አልቻሉም የማል ቅስቀሳ በራሱ በቅንጅቱ ውሰጥ ባሉ «ያኮረፋ» አባላት ይካሀድ ነበር፡፡ በውጭ ደግሞ በየኒቨርስቲው ውስጥ ያሉ ተማሪዎችና ሌሎች ወጣቶች «የወላዶቻችንን ድምጽ ለማስከበር በራሳችን እርምጃ እንወስዳለን» እያሉ የሚጋበዙበት ጊዜ ነበር፡፡ ቅንጅቱ ደግሞ በዲኘሎማቲክ ማኅበረሰቡ በኩል ምርጫው በገለልተኛ ወገን የሚጣራበትን መንገድ ይገፋፋ ነበር፡፡ በዚህ ጊዜ የቅንጅቱ አመራር በሁለት በኩል የሚወጣን እሳት የመከላከልና አጠቃላይ ሂደቱ ፈሩን እነዳይለቅ የማድረግ የማያስቀና ዕዳ ተሸክሞ ነበር፡፡ በቅንጅቱ አመሪር ወስጥ ደግሞ እያደር ያደገው ስሜት መንግሡት ሁኔታወን የማረጋጋትና በሰላማዊ መንገድ ደሞክራሱያዊ ሂደቱን ጠብቆ እንዲጓዝ የሚደረግ ኃላፊነቱን የማይወጣ ብቻ ሳይሆን የሕዝቡን እንቅስቃሴ በኃይል ለመደፍጠጥ ምክንያት እየፈለገ እንደሆነ፤ ስለዚህም የሰላምና የማረጋጋቱመ ኃላፊነት የወደቀው በተቃዋሚው ላይ እንደሆነ ነበር፡፡ [55] አንድ ያገኘውን ድምፅ ለተሰረቀ የተቃዋሚ ድርጅት በቅንጅቱ ውስጥ የነበረው የኃላፊነት ስሜትና አገሪቱ ችግር ውስጥ እንዳትገባ የነበረው መጨነቅ የሚገርም ነበር፡፡

በዚህ ጭንቀት ውስጥ እያለን ነበር የተወሰኑ የዩኒቨረሰቲ ተማሪዎች ቢሯችን መጥተው እኔን ማነጋገር እንደሚፈልጉ የነገሩኝ፡፡ በዚህ ወቅት በዩኒቨርስቲ የረሀብ አድማ ለማድረግ እየተዘጋጁ እንደሆነ፤ ይህ የረሀብ አድማ ምንም ውጤት ካላመጣ በዚያው ወደ ትምህርት ማቆምና ሰልፍ ሊያድግ እንደሚች፤ ይህንን የሚያደርጉት ደግሞ ተቃዋሚ የፖለቲካ ድርጅቶች መሪነቱን ወስደው ሕዝቡን ማታገል ስላልቻው እንደሆነ ነገሩኝ፡፡ እኔም አንዱን የተማሪዎች ስብስብ ይህን አድርጉ ወይም አታድርጉ ማለተ እንደማልችል ነገር ግን የቅንጅቱን አቋም ቅንጅቱ በተናጠል የሚደረግ ትግል አመርቂ

[55] ይህ ስሜት ከመሬት ተነስቶ የመጣ ሳይሆን በዚህን ጊዜ ከፍተኛ የደህንነት እንቀስቃሴ ተጀምሮ ነበር፡፡ ምርጫው ባለፈ በጥቂት ቀናት ውስጥ የተወሰኑ የቅንጅቱን አመራሮች ደህንነቶች በመኪና እየተከታተሉ ማወክ ጀምረው ነበር፡፡ በተለይ አቶ ኃይሉን፣ ልደቱና እነ ላይ ከ3-4 መኪኖች ከ10 በላይ የደህንነት ሰዎች የተከታተሉ መንገድ መዝጎትና አፀያፊ ሰድብ መሳደብ የተለመደ እየሆነ ነበር፡፡

ውጤት ያመጣል ብሎ እንደማያምን፤ አሁን መንግሥት ግጭት የሚፈጥርበትን መንገድ እየፈለገ ያለ እንደሚመስል፣ በተለይ ከመንግሥት ኃይሎች ጋር በቀጥታ ግጭት ወስጥ ሊያስገባ የሚተል ርምጃ ወውሰድ የመንግሥት መዣሪያ እንደሆነ ገለፅኩላቸው:: ይህም ሆኖ ግን ቀንጅቱ የሕዝብ ድምጽ እንዳይሰረቅና በገለልተኛ ወገን እንዲጣራ የሚያደርገውን ግፊት እንደማቀጥልና ቢያንስ ያ ግፊት ውጤት አላመጣም እስኪባል ድርስ ቢታገሱ ጥሩ እንደሚመሰለኝ አስረዳሁ:: በጊዜው በዩኒቨርስቲ ተማሪዎች መሀከል የበረው ፍርሃት ክረምቱ እየተቃረበ ስለሆነ ተማሪው በተደራጀ መልክ ምንም እርዳጀ ሳይወስድ ይበተናል የሚል ነበር:: ይህን ፍርሐት ብረዳም ተማሪው ይበተናል በሚል ምክንያት ሁኔታውን ያለ ጊዜው መግፋቱ በእኔ እምነት ትክክል ነው አላልኩም::[56] ይህ ውይይት ምን ያህል እንደጠቀመ አላወቀም:: ብዙ ሳይቆይ የዩኒቨርስቲው ችግር ተከሰተ:: የዩኒቨርስቱው ችግር የተጀመረበትን ሁኔታ ሳጤነው እስከ አሁን ድረስ ግልጽ ያልሆነልኝና እንድጠራጠር የማያደርጉኝ ብዙ ነገሮች አሉ:: እሁድ ግንቦት 28 ቀን ከሌሊቱ ስድስት ሰዓት ገደማ ከዩኒቨርሰቲ ተማሪዎች ውስጥ ማንነቱን የማላውቀው አንድ ተማሪ ደውሎ «ኸረ እየጨረሱን ነው፣ አንድ ነገር አድርጉ፣ ተማሪዎችን ፖሊሶች ገብተው እየወሰዱ ነው» ብሎ ስልኩን ከፈቶ የተማሪዎች ጩኸት ያሰማኛል:: የሁኔታውን ዝርዝር ብጠይቀው እሱም አያውቅም:: ብቻ ፖሊሶች የተማሪዎችን እየወሰዱ እንደሆነና በዚህ የተበሳጨው ተማሪ ከየመኝታ ቤቱ ወጥቶ ግንብ ላይ ሆኖ እየጮኸ እንደሆነ ይነግረኛል:: የልጁን ስልክ ዘግቼ በቀጥታ ዶ/ር ሽመልስ ጋር ደወልኩ:: ዶ/ር ሽመልስ የዶ/ር እንድርያስ እሸቴ የቆየ ጓደኛ እንደሆነ ስለማውቅ ለእንድሪያስ ቢችለ ሄዶ ነገሩን እንዲያበርድ እና እንዱማፀን ጠየቀኩት:: ሌላ ምንም ማድረግ እንደማልችል ስላወቅሁ ሽመልስ ሚችለውን ያደርጋል በዬ ተኛሁ:: ችግሩ ግን አልጠፋም:: ሌሊቱን በሙሉ ተማሪዎች ሲጮኹ አደሩ:: በማግስቱ ፖሊስ በብዛት ግቢው ውስጠ ገብቶ በጣም ብዙ ተማሪዎችን እንዳሰረ ሰማሁ:: ተማሪዎችን እይጫኑ ወደ ሰንዳፋ ሲወስዱ ሌሎች በኮተቤ አካባቢ የኮሌጅ ተማሪዎች ከሕዝቡ ጋር ሆነው መኪኖቹን እናሳልፍም ሲሉ ግጭት መፈጠሩንና በዚህም ምክንያት አንዲት ወጣት በት መሞቷን ስንሰማ ቢሮ የነበርነው ሰዎች ሁሉ በጣም አዘንን:: ይህ ነገር ወዴት እያመራ ነው? ኢህአዴግ ሆን ብሎ ግጭት እየፈጠረ ነው ወይ? የሚለውና በግልጽ ልንመልሰው ይልቸልነው ጥያቆ በጣም ይረበሸን ነበር::

[56] እስከአሁን ድረስ ምንጨን ያላወቅሁት አንድ ነገር አለ:: በዚህን ጊዜ ከበረከት ጋር የነበረን ግንኙነት ከሞላ ጎደል ተቋርጦ ነበር:: መጀመሪያ አካባቢ በወጡት መግለጫዋች ተበሳጭቶ አንድ ቀን «እነዚህ የምታወጧቸው መግለጫዎች ግጭት የሚፈጥሩ ሃቸው በዚህ ምክንት ምንም ዓይነት ግጭት ቢፈጠር በመጀመሪያ የምናጠፋው እናንተን ነው» ብለ አስፈራርቶኝ ሰለነበርና እኔም «በረከት እኔም ይህንን ውጥረት ለማርገብ በጋራ መሥራት ይገባናል:: ሚዲያውን ተቆጣጥረህ የፈለግኸውን እየተናገርክና አሸነፍኩ እያልክ ነው ውጥረቱን ያኖርከው:: ለማንኛውም ግን ለማስፈራራት ከሆነ ከአሁን በኋላ ባንገናኝ ይሻላል ብዬው በዚሁ ግንኙነታችን ተቋርጦ ነበር:: ከዚህ ከዩኒቨርሲቲ ተማራዎች ጋር ከተወያሁ በኋላ ግን ደውሎ ለተማሪዎቹ ያልካቸውን ሰማሁ ለማብረድ መሞከርህ ጥሩ ነው አለኝ:: ውይይቱን እንዴት እንደሰማው አላወቅሁም::

ግንባት 30 ከተማይቱ ውስጥ ከፍተኛ ውጥረት ነበር። በመርካቶ አካባቢና በሌሎችም ቦታዎች ወረቀት እየተበተነ መሆኑን ስልክ እየተደወለ ተነገረን። የሚበተነወን ወረቀት ይዘት ለማወቅ ከሚበተኑት ወረቀቶች አንዱን ቢሮ እነዲያመጡልን ጠይቀን ሰለነበር አምጥተወልን ወረቀቱ አጠቃላይ ይሥራ ማቆም አድማ የማጠራ መሆኑን አየን። ወዲያውኑ አስቸኳየ የሥራ አስፈጎሚ ስበባ አድርገን በጉዳዩ ላይ ሰፊ ውይይት ተካሄደ። በውይይቲ ላይ ሁለት አቋሞች ተንፀባርቀዋል። አንደሃው እኛ የሕዝቡነ ትግል መምሪተ ካልቻልን ሕዝቡ በራሱ ተነሳሽነት የሚያደርገውን ትግል መቃወም የለብንም፤ ስለዚህ ወይ ዝመ ማለተ ወይ መደገፈ ነው ያለብን የሚል አቋም ነበር። በለላ በኩል የነበረው አቀም ደገሞ የዩኒቨርሰቲው እነቅስቃሴ በራሱ እንደት እንደ ተጀመረ አናወቅም፤ ኢህአዴግ በደጎንነት በኩል ሆን ብሎ ያደረገው ሊሆን ይተላል፤ ቅንጅቱ እንቅስቃሴው እንዳይካሄድ የጠየቃቸው አዘጋጅ ነን የሚለት ተማሪዎች የተስማሙ መስሎን ነበር። የምርጫ ማጣሪቱን ሂደት በሚመለከት በአውሮፓ ኅብረት አደራዳሪዋች በኩል ውይይተ ሊጀመር ስለሆነ በዚህ ሁኔታ ውስጠ በተናጠል የሚደረግ ማንኛውም እንቀሰቃሴ በቋፈ ላይ ያለወንና ምናልባትም ይህ ግጭት እንዲፈጠር የማፈልገወን ኢህአዴግ ምክንያት የሰጠዋል። ሰለዚህ ቅንጅቱ «ይህ የሥራ ማቆም አድማ እንዳይደረግ መሞከር አለበት፤ ይህንኑ የሚመለከተ መግለጫ አሁኑኑ ተዘጋጅቶ ይውጣ» የሚል ነበር። አብዛኛው ተሰብሳቢ የኌለኛወን አቋመ ደግፎ መግለጫ እንዲዘጋጅ ይወሰንና ወደ 11:00 ሰዓት አካባቢ መግለጫው ይዘጋጃል። የዚህ መግለጫ ቅጂም ማታውኑ በሬዲዮና ብቴሌቪዝን እንዲነገር ለኢትዮጵያ ዜና አገልግሎትና ለኢተዮጵያ ቴሌቪዥን በፋክስ ይላካል። ስልክ ደውለንመ መልሃ9ክቱ መድረሱን አረጋግጠናል። የሕዝብ ግንኙነት ሰዎችመ መግስት ሆን ብሎ ይሄን መግጫ ለሕዝቡ መልዕክቱ አይደርሰውም። በዚህም ምክንያት ለመከላከል የፈለግነው ችግር ላንከላከለው ነወ የሚል ከፈተሃ ፍርሃትና ጥርጣሬ አድሮባቸው ነበር። ወደ አሥራ ሁለት ሰዓት ገደማ ደበበ ዋሽንግተን ዲሲ አሜሪካ ድምጽ ሬዲዮ አማርሃ ክፍለ ደወሎ ለአንዱ ጋዜጠኛ ስላወጣነው መግለጫ ይነግረውና መግለጫውን ማታ በዜና ላይ እንዲያቀርቡት ይማፀሃል። ጋዜጠኛውም ከዚያ ይልቅ ወይም ከዜናው ጋር ከአንድ የአመራር አባል ጋር ቃለ-መጠይቅ ብናደርግ ጥሩ ይሆናል ብሎት ቢሮ የቀረሁት እኔ ስለነበርኩ ከእኔ ጋር ቃለ-መጠይቂ ይደረጋል። በቃለ-መጠይቁ ላይ ቅንጅቱ የሥራ ማቆም አድማውን ንዳልጠሪ፤ አድማ የመጥሪያ ጊዘው አሁን ነው ብሎ እንደማያምን፤ የምርጫ ውጤቱ ማስከበሪያ ሰላማዉ ትግለ በሚመለከት ቢያንስ በገለልተሃ ወገን የማጣራቱ ሂደት ላይ ድርድር ይጀመራል በለን እንደምንጠብቅና የዚያነ ወጤተ እስከምናውቅ ድረስ መተገስ እንደሚያስፈልግ፤ በኢህአዴግ ወስጠ ላሉ በጉልበት ለሚያምኑ ኃይሎተ ጉልበት እንደሚጠቀሙ ምከንያት መሆን እንደሌለብን ገለፅኩ።

የመነግሥት ሚዲያ ቅንጅቱ ያወጣውን መግለጫ ያወጣው እንደሆነ ለማወቅ ጓጉቼ ስለነበር ከቃለ-መጠይቁ በኋላ በጥቅተ ቤት ሄጄ አይገቬ የማላወቀውን ዜና ብከታተልም ምን አልቀረበም:: በሬዲዮም ቀርቦ እንደሆነ ብጠይቅ አልቀረበም:: አውቀሙ የሥራ ማቆሙ አድማ እነዲካሄድ እንደፈለጉና፣ ግጭት እየጋበዙ እንደሆነ በዚህ ጊዜ ጥርጣሬ አልነበረኝም:: በግልጽ ያላወቅሁት የነበረው እስከ ምን ደረስ ሊኖዱ እንደፈለጉና እንደት ለዚህ የፖለቲካ ችግር ጉልበት ዘላቂ መፍተሄ ይሆናል ብለው እንዳሰቡ ነበም::

በደኅንነት በኩለ የሚደርስን ወከባ እያደር እየተባባሰ እና መንገድ አላሰከድ እያለን ነበር:: ያነ ዕለት ማታ ቤቴ ስሄድ መንገድ እየዘጉና እየተሳደቡ በፍጹም መሄጃ አሳጥተወኝ ነበር:: ብዙ መኪና በሚሄድበት አውራ መንገድ በጣም በፍጥነት ከጎኔ እየተሳደቡ (ማመን የሚያቅት ከመንግሥት ሳይሆን ከተራ ዱርዬ የማይጠበቅ ተራ ስድብ) ይሄድና ድንገት ታጥፈው መኪናዬ ፊት ያቆማሉ:: እኔም ምንም ምርጫ ለማይኖረኝ መኪናውን አቆማለሁ:: አንድሁለት ደቂቃ ቆመው አስነሰተው ይሄዳሉ::ከጥቂት ጊዜ በኋላይህንኑ ይደግማሉ:: የሽጉጥ ምልከተ እያሳዩ እንገድልሃለን ይላሉ ወዘተ:: እንደዚህእየተጋፋኝ ቤቴ ድረስ አድረሰውኝ እዚያው ሁለተ መኪና በአካባቢው አቁመው ይጠብቁኛል:: ቤት ስገባ ከጥቂት ደቂቃዎዎተ በኋላ የእነገሊዝ አምባሳደር ስልክ ደውለው የሁኔታውን አደገኛነት በመግለፅ የዚያን ዕለትበመተችው ልጅ ምክንያት የተሰማቸውን ሀዘነ ከቁጣ ጋር ይገልጹልኛል:: ቀጥለውም ይህንን ነገር ማስቆም ሰነችል ባለ ማስቆማችንእና ጥፋተኞች እንደሆንን አድርገው ኃይል ቃል ይናገራሉ::

ሲደርስብኝ ከነበረው ወከባ ጋር ይህ የአምባሳደሩ ተበዳዩን ጥፋተኛ የማለተ ንግግር በፍጹም የምቋቋመው አልነበረም:: እኔም በጣምበቁጣ እንዲህ ዓይነቱን አባገነኖችን እሹሩሩ ማለት (በምዕራብ አገሮች በኩል በዜጎች ላይ እንደ ልባቸው እንዲጨፍሩ እንዳደረጋቸው የእነርሱ ድጋፍባይኖር ኖሮ ቢያንስ ሕዝቡን የሚፈራና የሚያከብሩ መንግሥቶች ይኖሩን ነበር፤ በዚህ ተጨባጭ ሁኔታ ደግሞ ግጭቱን ሆን ብሎ የሚያካሄደው መንግሥት እንደሆነ፤ የነገውን የሥራ ማቆም ጥሪ በመቃወም ያወጣነውን መግለጫ የመነግሥት ሚዲያ ዛሬ ያላነበበው ሆን ብሎ ግጭት ለመጋበዝ እንደሆነና ዝም ብለው የመነገሥት ባለሟሎች የሚያወሩላቸውን ውሸት ይዘው በእንገዲህ ዓይነተ ድምፀት እኛን ከማናገር ይልቅ ችግሪያለበትን አውቀው መፍተሃ ቢፈልጉ የሚሻላቸውን መሆኑን፣ ይህን አሌ ብለው በዚህ ዓይነት መንገድ እያናገሩ ለመቀጠል ከሆነ ግን ከእንግዲህ እንዳይደወለልኝ በኋላ ራሴን ሳይቀር ባስገረመነ ኃይለ ቃላት ተናግሬ ሰልኩን እዘጋዋለሁ::

በአጋጣሚ አባሳደሩ ከኔ በፊት አቶ ኃይሉ ጋር ደውለው ተመሳሳይ መልስ ገጥሟቸው ኖሯል፡፡ አቶ ኃይሉ ደወሎ ሲጠይቀኝ የሆነውን ነገርኩት፡፡ ይህ ሰውዬ አለቃው ቶኒ ብሎር ከአቶ መለስ ጋር ባለው የግል ግንኙት ምክንያት በአገራችን ያለወን ችግር የሚመለከቱበት መነጽር የተንሸዋረረ ነውና ድርድሩ አካባቢ ባይደርሰብን ይሻል ተባባልን፡፡ ደግነቱ በማግስቱ አመባሳደሩ ደውለው እኔንም አቶ ኃይሉንም ይቅርታ ጠየቁን፡፡ ሁኔታወን በዝርዝር ተነጋግረን ችግሬ ያለበትን ሁኔታ በንጽህ ሕሊና እንዲረድት ለማድረግ ተለናል ብዬ እገምታለሁ፡፡

ግንቦት 30 ምሽት ከሌላው ጊዜ በላይ ውጥረት የነገሰበት ነበር፡፡ እኔን አጅበው ቤት ያስገቡኝ ደኅንነቶች እንደ ወትሯቸው አስገብተውኝ አልሄዱም ነበር፡፡ በነጋታው በተጠራው የሥራ ማቆም አድማ ምከንያት ማታውኑ በእኛ ላይ የኃይል እርምጃ ይወስዳሉ የሚል ግምት ነበር፡፡ ባለቤቴም በጣም ተጨንቃ ነበር፡፡ ምንም ርምጃ ቢወስዱ ቤት ውስጥ (በተለይ ልጆቼ እያዩ) እንዲሆን አልፈልግም ነበር፡፡ ሰለዚህ ያንን ዕለት ከቤት ውጪ ብናድር ይሻላል ብለን ጓደኞቻችንን ጠርተን ልጆቻችንን ወደ ሌላ ቤት ልክንና እኔና ባለቤቴ ከሌሎተ ወዳጆቻችን ጋር ሆነን ከቲመ ከላርክ ጋር ቀጠሮ ወደ ያዝኩባት ሸራተን ሄድን፡፡

አጋጣሚ ሆኖ ያን ዕለት ማታ የአውሮፓ የምርጫ ታዛቢዎች ቡድን መሪ የሆኑት እና ጎሜዝ ይመጡ ሰለነበር ቲም ክላርክ እሳቸውን ይዞ ከአውሮኘላን ማረፊያ መጥቶ ተገናኘ ን፡፡ በማግሰቱ ደግሞ የማጣራት ሂደቱን በሚመለከተ ድርድር ለመጀመር ቲመ ክላርክ ቢሮ ቀጠሮ ነበረን፡፡ አጠቃላይ ሁኔታውን ከገመገምን በኋላ እኛ ሌላ ቦታ ሄደን ከምናድር (በዚያን ጊዜ ከምሽቱ 6፡00 ሰዓት አልፏል) እዚያው ሸራተን ወ/ሮ እና ጎሜዝ የያዙት ክፍለ ውስጥ እንድናድር ወ/ሮ እና ጎሜዝ ደግሞ ቲም ክላክር ቤት እነድያድሩ ተወስኖ በዚያው መሠረተ እኔና ባለቤቴ እዚያው አደርን፡፡ ጠዋት ከቲም ክላክር ጋር ወደ ድርድሩ ቦታ ሄድን፡፡

ሰኔ አንድ ጠዋት በ3፡00 ሰዓት አካባቢ ስለ ማጣሪት ርምጃው ለመነጋገር ሰነገናኝ እኔ በአሜሪካ ድምጽ ቃለ-መጠይቅ ብዙ ሰው እንዳልሰማው ወይም ደግመ ሰምቶም ከቁም ነገር እንዳልወሰደው ግልጽ ነበር፡፡ የተጠራው የሥራ ማቆመ አድማ ተግባራዊ ሆኖ ነበር፡፡ በከተማው ምንመ ታክሲዎች አይታዩም፤ በጣም ጭር ብሎ ነበር፡፡ ከተማ ነበር፡፡ ብዙ ሳንቆይ እዚያው ቢሮ ሆነን በተለያዩ ቦታዎች በሕዝቡና በታጠቁ የመንግሥት ወታደሮች መካከል ግጭት እንደተፈጠረ ሰማን፡፡ ግልጽ ያልሆነልን የነበረው ጥሪ የሥራ

ማቆም እንጂ የሰልፍ ማድረግ ስላልሆነ ታጣቂዎችንና ሕዝቡን የሚገናኘው ምን እንደሆነ ነበር፡፡

ታጣቂዎቹ በአንድ መልክ ወይም በሌላ ሆን ብለው ካልጫሩት በስተቀር ለግጭት የሚደረገው ነገር ግልጽ አልነበረምቸቸ ጥቂት ቆይተን እዚያው እያለን ከተለያዩ የውጭ የዜና ሰዎች መስማት የጀመርነው ወሬ በጣም የሚሰቀጥጥ ነበር፡፡ ብዙ ሰው መሞቱን፤ የሞቱት ሰዎች በአብዛኛው የተመቱት ጭንቅላታቸውን ወይም ልባቸውን እንደሆነ፤ በአልሞ ተኳሾች እንጂ ዝም ብሎ ሰልፍ ለመበተን የተደረገ ተኩስ እንዳልሆነ ለማን፡፡ የአውሮፓ ኅበረት ታዛቢዎች ቡድን መሪ የነበሩት ወ/ሮ አና ጎሜዝ በዕለቱ እዚያው አውሮፓ ኅብረት ቢሮ ስለነበሩ ሁኔታወን መከታተል የሥራቸቸው አንድ አካል በመሆኑ ከሌሎች ታዛቢዎች ጋር በመሆን የተወሰኑ ሆስፒታሎችን አይተው ሁኔታውን ለቲም ክላርክ ሲገለጹለት መረጃው ከውጭ የዜና ሰዎች ከሰማነው ጋር ተመሳሳይ ነበር፡፡ ይህንን ሁሉ በምንሰማበት ወቀት ከቅንጅ እኔና ዶ/ር ያዕቆብ፤ ከኅብረቱ ዶ/ር መረራና ዶ/ር በየነ ለድርድሩ አቶ በረከትን እየጠበቅን ነበር፡፡ በተፈጠረው ግጭትና የሰዎች ሞት አንጀታችን ተቃጥሏል፡፡ ድርድሩን መቀጠል ይገባል አይገባም እያልን ከራሳችን ጋር እየተሟገትን ነበር፡፡ በዚያን ጊዜ በጭንቅላነ ውስጠ ይዞር የነበረው ሃሳብና በኋላም ከቀነጅቱ አመራር ጋር ስንወያይ በግልጽ የተነጋገርንበት ኢህአዴግ ግጭቱን ይፈልገወ እንደነበር ነው፡፡ የእኛን መገለጫ በማዲያ ሆን ብሎ አለማንበቡ በራሱ ለዚህ ግምታችን ምልክት ነው፡፡ የአገዳደሉም ሁኔታ በደንብ የታሰበበት ይመስላል፡፡ ከዚህ ውጭ ግን የሥራ ማቆሙ አድማ የተሳካበት መንገድ በራሱ ግራ አጋብቶን ነበር፡፡

ቅንጅቱ ጥሪውን እንደ ተቃወመው እየታወቀ በዚህ ደረጀ ሥራ ማቆሙ መካሄዱ እኛ የማናውቃቸው «አክራሪ» የሆኑ ኃይሎት በስተጀርባ የሕዝቡን በሳት በመጠቀም እየተደራጀ ይሆን የሚል ጥያቀ እንዲያጭርብን አድርጓል፡፡ በከተማው የሚበተኑትን ወረቀቶች የሚበትኑት እነማን ናቸው? በዚህ ሥራ የመንግሥት ደኅንነት መሥሪያ ቤት እጅ ምን ያህል አለበት? ምን ያህለስ በለላ የተደራጀ ኃይል የተቀነባበረ ሊሆን ይችላል? እነዝህ ሁለት ኃየሎች አገሪቱን ወደ ግጭት ለመውሰድ የየራሳቸውን ሥክንያት ይዘው አገሪቱን ግጭት ወስጥ ከከተቷት ቅንጅት ምንድን ነው ሊያደርግ የሚችለው? ይህን ግጭት እንደት ማስቆም ይቻላል? ለእነዚህ ጥያቄዎተ በቂ መልስ ባየኖረንመ ያለው አማራጭ መንገድ ድርድሩን ማስቀጠል ላይ መሆኑን ምንመ ጥያቀ አልነበረንም፡፡ ችግሩ ጊዜው እያለፈ ሲሄድና በየጊዜው አዲስ ሁኔታዎች ሲፈጠሩ የመደሪደሪ አጀንዳዎችም እየተቀየሩ መሄዳቸው ነው፡፡

ምዕራፍ 9

የምርጫን ማጣራት ሂደቱ ስምምነት እና የሂደቲ ከንቱነተ

የሰኔ አንዱ አሰቃቂ ግድያ ከመፈፀሙ አስቀድሞ የምርጫ ችግሩ የሚፈታበት መንገድ ለመፈለግ የአውሮፓ ሕብረት ሦስቱ አካሎች አምባሳደሮች (EU Troika) እና የአሜሪካ አመባሳደር በጋራ የጀመሩት ውይይት ነበር፡፡ በዚህ ውይይት ላይ ተቀባይነት ያለው (Credible) የማጣራት ሂደት ተካሂዶ፣ በጉዳዩ ላየ የሚመለከታቸው ኃይሎችና ሕዝቡመ የተወሰነ እምነት ካላሳደሩ በቀር ይህ ችግር ሊፈታ አይተልም የሚል እምነት ነበር፡፡ በዚህ ውይይት በመጀመሪያው ላይ ከእኛ በኩለ የሚሳተፋት አቶ ኃይሉ እና ደ/ር ያዕቆብ አንዳንዴም ኢንጅነር ግዛቸው ነበሩ፡፡ እነዚህ ኃላፊነቶች (የዲኘሎማሲው ሥራ... ወዘተ) በግልፅ በሥራ አስፈፃሚው እስኪደለደሉ ድረስ እንደ ሁኔታው ሁላችንመ እንሳተፍ ነበር፡፡ የመጀመሪያው ውይይት ተጠናቅቆ ወደ ድርድር በሚገባት ጊዜ ከእኛ በኩለ አቶ ኃይሉ እና ዶ/ር ያዕቆብ ይደራደራሉ ብለን ያሰብን ቢሆንመ አቶ ኃይሉ በቦታው እኔ እንድሄድ ስለለጠየቀኝ (ከበረከት ጋር መሰማማተ አንተልም፣ ድርድሩ እንዳይበላሽ አንተ ብትሄድ ይሻላል በሚል) ሰኔ አንድ የሚጀመረው ድርድር ላይ የምንሳተፈው ሁለታችን ነበርን፡፡ ይህ ድርድር ከመጀመሩ በፊት ግን ሁሉም ድርጅቶች ምርጫው በትክክል አልተካሄደም የሚሉባቸውን ወረዳዎች እና ተከሰቱ የሚሏቸውን ችግሮች ለምርጫ ቦርድ ያቀርቡ ነበር፡፡ በቅንጅት በኩል እነዚህ ችግሮች ተከሰቱ የተባለባቸወና ችግሮች ባይፈጠሩ ኖሮ ቅንጅት ያሸንፍባቸው ነበር ተብለው በተወሰነ ደረጃ መስክ ድረስ ተኪዶ ማስረጃ ለመሰብሰብ የተሞከረባቸው የምርጫ ወረጃዎች ወደ 156 አካባቢ ነበሩ፡፡ ከዚህ ውጭ በሕብረቱም እንደዚሁ የብዙ ወረዳዎች ዝርዝር ቀርቧል፡፡ ኢህአዴግም በጣም የሚያስቅ ሁኔታ (የአቶ በረከትን ቡግና

ወረዳ ፣ የአቶ ጁነዲን እና የአቶ አባዱላን ኢተያ ጨምሮ) ጥቂት ወረዳዎች እንዲመረመሩልኝ ብሎ አቅርቧል። በጠቅላላው ለምርጫ ቦርድ በአንድ ድርጅት ወይም በሌላ ቅሬታ የቀረበባቸው ወረዳዎች 299 ነበሩ። ይህም ማለት ከአጠቃላይ ወረዳዎች ከግማሽ በላይ ነው። ስለዚህ የድርድሩ ትኩረት የሚሆነው 299ኙን ተዓማኒና ገለልተኛ በሆነ መንገድ ማጣራት ነው። እንዲጣሩ የቀረቡት ቦታዎች ብዛት በራሱ በምርጫው አሸናፊውን ለመለየት የማያስችል መሆኑን ግልጽ የሚያደርግ ነው። ይህ ዝም ብለ ተቃዋሚዎች ያሱትን ጥያቄ ብቻ አይደለም። ችግሮቹን በሚመለከት ገለልተኛ ወገኖች ባቀረቧቸው ሪፖርቶችም ከሰኞ በኋላ የሆነውን ነገር በፍፁም ማንም የማያወቀው ዝግና ጨለማ (opaque) እንደነበር ገልፀዋል። ከዚህ ባሻገር ለሕዝብ በይፋ አይውጣ እንጅ የአወሮፓ ሕብረት ታዛቢዎች ቡድን ባዘጋጀውና ከተለያዩ ቦታዎች ከወሰደው ናሙና ጥናት ተነስቶ (የአገሪቱን የከተማ ገጠር ስብጥር ከግምት ከማስገባት) ኢህአዴግ ምርጫውን እንዳላሸነፈ ይልቁንም ሙሉ በሙሉ ያሸነፈ ድርጅት ባይኖርም ቅንጅት ከኢህአዴግ 9% አካባቢ የበለጠ ድምጽ እንዳገኘ የሚጠቁም የውስጥ ሪፖርት ለአባላቶች አሰራጭቷል።[57]

ቅንጅቱ አሸንፈናል የሚለውን ግምት የወሰደው ግን በራሱ ባደረገው ጥናት እንጂ ከዚህ የአውሮፖ ሕብረት ታዛቢዎች ቡድን ጥናት በተመነሣት አልነበረም። በእኛ በኩል በአብዛኛው የወሰድነው በመጀመሪያ በተለያዩ የምርጫ ጣቢያዎች ያኘናቸው የወሰድነው በመጀመሪያ በተለያዩ የምርጫ ጣቢያዎች ያገኘናቸው ውጤቶችን ሂደት በመመልከት ቆጣሪዎቹ በመሐል ባይቋረጡ ሆኖ ሊሆን የሚችለውን የወረዳውን አጠቃላይ መስመር በመቃኘት (projection) የራሳችንን ግምት ወስደናል። ከዚህ ግምታችን በመነሣት ቅንጅቱ ሙሉ በሙለ እንኳን ባያሸንፍ (ማለትም 51% ባያገኝ) አብዛኛውን ድምጽ (plurality) እንደሚያገኝና ከሌሎቹ ተቃዋሚ ድርጅቶች (ለምሣሌ ህብረት) ጋር መንግስት ለመመሥረት የሚያስችል ድምጽ አግኝቷል የሚል እምነት ነበረን። የአውሮፖ ሕብረት ታዛቢዎች ቡድነ የናሙና ጥናት ይህን ግምታችንን አጠናከረልን እንጂ እንደ አዲስ ግኝት አላየነውም ነበር። በሕብረቱ መሪዎች በኩልም የነበረው ግምት ከዚህ ጋር ተመሣሣይ ነበር። ስለዚህ ምርጫው ተጭበርብሯል፣ ተቃዋሚዎች ያሸነፉትን ድምጽ አህአዴግ በጉልበት ለመወሰድ እየሞከረ ነው የሚለው ክስ ተቃዋሚዎች ለማጋነን ብለው የሚያነሱት አልነበረም።

[57] ይህ ሪፖርት ከወጣ ከሳምንት በኋላ ከአንድ የውጭ ሃገር ጋዜጠኛ ቅጂውን በመጀመሪያ ያገኘሁት እኔ ነበርኩ ። ከዚያ በፊት የሆነ አጭር ሪፖርት በአንድ የዜና አውታር በኩል ተሰራጭቶ ነበር። በኢህአዴግ በኩል ሪፖርቱ በታዛቢ ቡድን በኩል እንደ ደረሰን ተደርጎ የሚቀርበወ ክስ ሀሰት ነው።

በሕዝቡም በኩል፣ የተቃዋሚ ደጋፊዎች ብቻ ሣይሆኑ ለተቃዋሚዎች ያንን ያህል ፍቅር የሌላቸው በአንፃሩ ለኢህአዴግ መለስተኛ ድጋፍ የሚሰጡ ሰዎችም ይህንን የምነውበት ነበር። የሪፖርተር ጋዜጣ ባለቤትና ዋና አዘጋጅ አቶ አመረ አረጋዊ ይህን አምኖ ኢህአዴገ እና አባሎቹ ተደናግጠው የኃይል እርምጃ እንዳይወስዱ በመፍራት «የብሔራዊ አንድነት መንግስት» መቋቋም አለበት፣ ለአሪቱ የሚበጀው እና ሰላምና ፍትሕ የሚያመጣው ብሎ በዚህ ጊዜ አካባቢ በጋዜጣው ርእሰ አንቀጽ ሃሣብ ገልፆ ነበር። ለአገሪቱ የሚበጀውን ሰልምና ፍትና የሚያመጣ ከሆነ ይህን አካሄድ በምርጫ ማኒፌስቷችን ያወጣነውና የደገፍነውም ስለሆነ ሃሣቡን ለመቀበል አእምሯችን ክፍት ነበር። ከዚያ በፊት ግን በመጀመሪያ የምርጫ ማጣራቱ በንፁህ ሁኔታ ተጠናቅቆ የሕዝቡ እውነተኛ ድምጽ ምን እንደሆነ መታወቅ ነበረበት።

የሰኔ አንዱ ጭፍጨፋ የተካሄደው የማጣራት ሂደቱ እውነተኛ ድርድር ከመጀመሩ በፊት ወይም እየተደመረ እያለ ነበር። ይህ በራሱ በድርድህረ ውስጥ በተቃዋሚዎች ተወካዮች ዘንድ ምቾት የማጣት ስሜት (Discomfort) ፈጥሯል። የነበረው ሥነ-ልቦናዊ ድባብ በፍፁም በንፁህ ልቦና ድርድር ሊካሄድበት የሚችል አልነበረም፡፤ አደራዳሪው ቲም ክላርክም በዚያ ሁኔታ ድርድሩን ከመጀመር ማስተላለፍ ይሻላል የሚል ሃሣብ አቅርቤለት ነበር። የእሱ እምነት ግን አንድ አይነት ድርድር እየተካሄደ ነው፣ ሰላማዊ የሆነ መፍትሄ እየተፈለገ ነው የሚል እምነት ካልተፈጠረ ግጭቱ ይባባሳል፣ በኋላ መፍትሄ ማፈላለግም በጣም አስቸጋሪ ይሆናል የሚል ነበር። እምነቱ ከእውነተኛ ስሜት ጋር የተደባለቀ ምክንያት በመሆኑ ድርድሩ እንዲቀጥል ሆነ።

ይህም ሆኖ ግን በመጀመሪያው ቀን ብዙም እርምጃ ሳንራመድ ለሚቀጥለው ቀን ቀጠሮ ተጥዞ ተለያየን። አሁንም ድርድሩን ከመቀጠል ሌላ አማራጭ የለም የሚለው ግምት የሁላችንም ነበር። ለማንኛውም ድርድሩ የሚያተኩረው የማጣራቱ ሂደት ገለልተኛ እንዲሆንና በሁሉም ዘንድ ተዓማኒነት እንዲያገኝ በምን መልክ እንንዝበት የሚል ጉዳይ ላይ ስለነበር አደራዳሪው ቲም ክላርክ የምርጫ ቦርድን ለማማከርና የምርጫውን ሂደት ለማገዝ ከለጋሽ አገሮች በተዋጣው ገንዘብ (በተባበሩት መንግስታት የልማት ፕሮግራም አስፈፃሚነት) የተቀጠረው ዓለም አቀፍ የምርጫ ማሻሻያ የባለሙያዎች ድርጅት ኤሪስ (ERIS) የመነሻ ሃሣብ ይዞ እንዲመጣ ኃላፊነት ተሰጥቶት ስለነበር እሱ ይዞ በመጣው መንደርደሪያ ላይ ነበር ድርድሩን ያስጀመረው።

ድርድሩ ተግባራዊ ሥራውን የጀመረው ይህንን በኤሪስ ኃላፊ ሚ/ር ሪቻርድ በሚል ሰው የቀረበውን የመነሻ ሃሣብ ከነምክንያቶቹ ከሰማን በኋላ። የመንደርደሪያ ጽሑፍ በተለያዩ

የሂደት መግለጫ ሳፅሎች (process Flow Chart) ታጅቦ የቀረበ የባለሙያ ሥራ ይመስላል። በጥቅሉ የሪቻርድ መግለጫ ሂደቱን በሁለት ከፍሎ ያየዋል። የመጀመሪያው ቅድመ- ማጣሪያ ሂደት ሲሆን ሁለተኛው ዋናው የመጣራት ሂደት ነበር። የቅድመ- ማጣሪያ ሂደት ሲሆን ሁለተኛው ዋናው የማጣሪያ ሂደት። በቅድመ- ማጣሪያ ሂደቱ በራሱ በምርጫ ቦርድና የምርጫ ቦርድ በቀጠራቸው «ገለልተኛ» የሕግ ባለሙያዎች አማካይነት በዚያው በምርጫ ቦርድ የሚካሄድ ሲሆን ዋናው ሥራው ምንም የሕግ መሰረት የሌላቸውን በቶሎ ማጣራት የዚህ የቅድመ ማጣራት ሥራ ይሆናል ተብሎ ቀረበ። ሁለተኛው ደረጃና ዋናው የማጣራት ሂደቱ የሚሠራው እዚያው ችግሩ በተፈጠረበት ወረዳ ሲሆን አጣሪ ቡድኑ የቀረበለትን አቤቱታ እውነተኛንት ማጣራት (በቀረቡት መዛግብቶች፣ ምስክሮችን በመስማት ወዘተ) ሆነ ከቀረበለትም ማስረጃ ውጭ የራሱን ማስረጃ የማሰባሰብና በዚያ ላይ ተመስርቶ ውሣኔ የመስጠት መብት አለው። ይህ ውሣኔ የሚፀድቀው በምርጫ ቦርድ ሆኖ ምርጫ ቦርድ ውሳኔውን የመሻር መብት ይኖረዋል። የአጣሪ ቡድኒ የሚዋቀረው ከከሳሽና ከተከሳሽ በተወጣጡ አንዳንድ ሰዎች ሆኖ ይመለከተኛል የሚል ሶስተኛ ወገን ካለ (ድርጅቱ ቢያንስ 5 ድምፍ ያገኘ መሆን አለበት) እሱም በአንድ ሰው መወከል ይችላል። ከሳሽና ተከሳሽ ብቻ ባለበት የምርጫ ቦርድ የቡድኑ ሰብሳቢ ሆኖ ውሳኔው ላይ ሁለት ቡድኖች ከተለያዩ ወሳኙን ድምጽ ይሰጣል። ሶስተኛ ወገን ሙግቱ ውስጥ ከገባ ምርጫ ቦርድ በሁለት ሰው ይወከልና አሁንም ወሳኙን ድምጽ ይሰጣል። በሁሉም የማጣራት ሂደት ውስጥ ወሳኝ አካል የሚሆነው የምርጫ ቦርድ ይሆናል ማለት ነው። ይህንን የኤሪስ ሰነድ ቅንጅቱም ሆነ ኀብረቱ በሁለት መሰረታዊ ፍሬ ነገሮች በመነሳታ ትቃውመውታል። በመጀመሪያ የቅድመ ማጣራት ሂደቱ በሙሉ በምርጫ ቦርድ እጅ መውደቁ በፍፁም ተቀባይነት አይኖረውም። ይህ የሪቻርድና የአሪስ ሰነድ መረሻ የሚያደርገው አመለካከት ምርጫ ቦርዱ በፍፁም ገለልተኛ ነው፣ ከማንም ጋር አይወግንም፣ አለመወገን ብቻ ሣይሆን እንደዚህ ያለን የፖለቲካ ውጥረት ከመርህ አንፃር በመመልከት ለመፍታት የሚያስችለው የሰውና ተቋማዊ ብቃት አለው፣ በውስጡ የሚሠሩት ከቦርዱ እስከ ጽሕፈት ቤቱ ሠራተኞች ድረስ በመንግስትና በገዢው ፖርቲ የሚመጣባቸውን ጫና ለመቋቋም የሚያስችል የሞራል ወኔ አላቸው የሚል ነው።

ተቃዋሚ ድርጅቶች ካላቸው የረጅም ጊዜ ልምድ አኳያ የዚህን መነሻ ሃሣብ እወነትነት የሚጠራጠሩት ብቻ ሣይሆን ሐሰትነቱን በተግባር የሚያውቁት ነው። በዚህም ምክንያት ተቃዋሚዎች የምርጫ ቦርድ እንደገና ገለልተሃ ሆኖ ካልተዋቀረ በስተቀር በምርጫው ውስጥ አንገባም ብለው ተቃወመው፣ በዚህ ዙሪያ ብዙ ድርድር ተደርጎ ኢህአዴግ በምንም አይነት በዚህ ላይአልደራደርም ብሎ በምርጫው ከሚቀር ወይም ኢህአዴግ

ብቻውን ከሚሮጥ እንሞክረው ብለው የገቡበት ነው፡፡ ከዚያም አልፎ የማጣራቱ ሂደት ይካሄድ ተብሎ ድርድር የተቀመጥነው ራሱ ምርጫ ቦርድ ምርጫውን በትክክል ማካሄድ ባለመቻሉ በተፈጠረ ቀውስ ምክንያት ነው፡፡ ስለዚህ ለዚህ ድርጅት ለብቻሉ ይህን ኃላፊነት መስጠት በፍፁም የማይታሰብ ነው፡፡

ቅድመ-ማጣራት ሂደቱ በራሱ መጣራት አያስፈልጋቸውም የሚለውን ውሳኔ ከሰጠ በኋላ አቤት የሚባልበት እንኳ በሌለትና የቅድመ ማጣራት ሂደቱን የሚወስኑ ጉዳዮች (Criteria) ግልጽ ባልሆነበት ሁኔታ ውሳኔውን ለምርጫ ቦርድ መተው ጠቅላላ ማጣራቱን ምርጫ ቦርዱ ያድርገው ከሚለው የተለየ አይሆንም፡፡ ከቀረቡት 299 አቤቱታዎች ውስጥ በቅድመ- ማጣሪት ሂደት ምርጫ ቦርድ የሚፈለገውን ውድቅ ቢያደርገው በተግባር የምርጫውን ውጤት ወሰነው ማለት ነው፡፡ ስለዚህ ይህ የሚያስኬድ አይደለም፡፤ ይልቁንስ ተቃዋሚቻችም ሆኑ የገዢው ፖርቲ በእኩልነት የሚሳተፋበት የቅድመ-ማጣራት ሂደት ያስፈልጋል፤ አለበለዚያ ቅድመ- ማጣራት የሚባለው ቀርቶ ሁሉም ቦታዎች በቀጥታ በአጣሪ ቡድኑ መጣራት አለባቸው የሚል እቋም ያዝን፡፡ በሁለተኛ ደረጃ በማጣራት ሂደቱም ቢሆን የፖርቲዎች ተወካዮች ቢኖሩበትም በዋናነት ውሳኔውን የሚሰጠው ምርጫ ቦርድ ነው፡፡ ተፎካካሪ ፖርቲዎች የየራሳቸውን አቋም ይዘው ውሳኔ በድምፍ ብልጫ ከተወሰነ በተግባር ወሳኝ አካል የሚሆነው ምርጫ ቦርድ ነው፡፡ ይህ ደግሞ ከላይ ለማቅረብ እንደተሞከረው የምርጫ ቦርድ ጽፁም ገለልተኛና እውነተኛ ባለሙያዎች የሞሉበት መስሪያ ቤት ቢሆን ኖሮና በምንም ዓይነት ለጉልበት የማይነበረከኩ ወይም በጥቅም የማይገዙ ቢሆኑ ምንም ችግር አልነበረውም፡፡ ግን የአገራችንን ሁኔታ በአጠቃላይ፣ በተለይ ደግሞ የምርጫ ቦርድን በደንብ ስለምናወቀው፣ ምርጫ ቦርድ ፍትሃዊ ውሳኔ ይሰጣል ብሎ መጠበቅ አይቻልም፡፡ ቀድሞውንም የምርጫ ቦርዱን መሠታዊ ችግር በተደጋጋሚ ስንገልጽ ሰሚ ቢኖር ኖሮ እዚህ ችግር ውስጥ አንገባም ነበር፡፡ አሁንም ለዚህ የምርጫ ችግር ዘላቂ መፍትሄ ከሆነ የምንፈልገው የምርጫ ቦርድ ዋሃ መሳሪያችን ሊሆን አይችልም የሚል መከራከሪያ አቀረብን፡፡

ለእነዚህ መቃወሚያዎች የሚቀርበው አንፃራዊ መከራከሪያ (በተለይ በሪቻርድ በኩል) በመጀመሪያ በአገሪቱ ሕግ ይህንን መከራከሪያ ሂደት በባለቤትነት መምራት የሚችለው የምርጫ ቦርድ ነው፡፡ በዋናው የማጠራት ሂደትም ተከራካሪ ወገኖች ድምጽ እንዲሰጡ የተባለው ምርጫ ቦርድ ስለፈቀደ እንጂ በሕጉ ማንንም ሳላስገባ በራሴ አጣራለሁ ቢል

የሚለክለው የለም። ከዚህ አንፃር ከምርጫ ቦርድ ሌላ የማጣራት ሥራውን ሊሰራው የሚችል ምንም የሕግ መሠረት ያለው አካል የለም የሚል ነበር።

ሁለተኛ የምርጫ ቦርድ ላይ ተቃዋሚዎች ያላቸውን ሥጋት ብገነዘብም እኔ (ማለትም ሪቻርድ) አብሬያቸው እንደሰራሁት ከሆነ (በዚህን ጊዜ በምክትል አማካሪነት አንድ ሁለት ወር አብሮ ሰርቷል) ቅንና እውነተኛ ባለሙያዎች ይመስለኛል። አቶ ከማልን ሆኑ የጽ/ቤቱ ኃላፊዎች ለመሥሪያ ቤታቸው ገለልተኛነት የሚጨነቁ ሰዎች ይመስላሉ። ስለዚህ በጣም በቶሎ ባትፈርዱባቸው ጥሩ ነው። ሶስተኛ ይህ ሂደት የፈራችሁት ዓይነት ወገንተኛነት ካመጣ ሁኔታውን የሚታዘቡ የውጭ አገር ታዛቢዎች (ግን በሂደቱም ላይ ምንም ሃሣብ መሰጠይ የማይችሉ) ይኖራሉ። ግን በሁሉም በላይ ወደ ፍርድ ቤት ሄዶ ሐቀኛ ፍትሕ ማግኘት ይቻላል የሚል ማብራሪየ ይሰጣል።

ለዚህ በሪቻርድ ማብራሪያ (እኛን በጊዜው በጣም ነበር የገረመን) በእኛ በኩል የተሰጠው መልስ በእርግጥ በሕጉ መሰረት የማጣራት ኃላፊነቱ የተሰጠው የምርጫ ቦርድ ነው። ገለልተኛ ምርጫ የማድረጉም ኃላፊነት የዚሁ መሥሪያ ቤት ነበር። ነገር ግን ይህ መስሪያ ቤት ይህንን ማድረግ እየተሞከረ ያለውን ይህንን ሕጋዊ ኃላፊነቱን መወጣት ያቃተውን መሥሪያ ቤት በሁሉም ኃይሎች ተቀባይነትሊያኝ በሚችል፣ የፖለቲካ ስምምነት ላይ የተመሰረተ አማራጭ ሂደት ለማገዝ ነው።

ለሕጉማ ብቻ የምንተወው ቢሆን እዚህ ድርድር ውስጥ መጀመሪያውኑ መግባት የለብንም ነበር። በሁለተኛ ደረጃ ምርጫ ቦርድን እነደተቋም እና በውስጡ የሚሰሩትን ሠራተኞች በሚመለከት በሁለት ወር የአማካሪነት ጊዜ አውቃቸዋለሁ፣ ገለልተኞች ናቸው የምትለውን ብትተወው ይሻላል። እዚህ ውስጥ ካልነው ውስጥ አንዳንዶቻችን ለዓመታት ከሰዎቹ ጋር አብረን ሰርተናል። ከአንተ በላይ እናወቃቸዋለን። የምርጫ ቦርድን ችግር የምናወራው ዛሬ ይህ ችግር ከተፈጠረ በኋላ አይደለም፣ ከምርጫው በፊት ስንወተውተ የነበረው ጉዳይ ነው። አሁንም በአማካሪነት እነሱ እየከፈሉህ (በለጋሾሽም ቢሆን የሚከፈለው፣ የምትሰራው ለምርጫ ቦርድ ነው) ስለሰራህ አወቃቸዋለሁ አትበል።

በሶስተኛ ደረጃ የቀረበው የውጭ የታዛቢዎች ጉዳይ መኖራቸው ጥሩና እኛም በጣም የምንደግፈው ነው። ግን ታዛቢዎቹ በሂደቱ አይሳተፋም። ተሳተፋ ሲባሉም ከተሰጣቸው ኃላፊነት ውጭ በመሆኑ ሊሳተፋ አይችሉም። ችግሩ ከተፈጠረ በኋላ ታዛቢዎች ችግር ነበር ቢሉ ችግሩን ለመፍታተ የሚፈይደው ነገር የለም። የታዛቢዎቹ መኖር ለእውነት በቆሙና ህሊና ባላቸውና ለተቋማቸው ገለልተኝነት በሚጨነቁ ሰዎተ ዘንድ የመከላከል

(Detterence) ኃይል ይኖረው ይሆናል:: ያ በሌለበት ግን ብዙ ጥቅም አይኖረውም:: ፍርድ ቤትም ቢሆን ከፍተኛ እምነት የሚጣልበት ተቋም አልሆነም:: የዛሬ አምስት አመት በተደረገው ምርጫ የቀረቡ አቤቱታዎች እስከ አሁን ውሳኔ አላገኙም:: በኢትዮጵያ የዲሞክራሲ ግንባታ ችግር ተብሎ የሚነሳው አንዱና ዋነኛው የፍትሕ ተቋማቱ ገለልተኛ መሆን አለመቻላቸው ነው::

ስለዚህ በዚያ መስመርም ፍትሃዊ ውሳኔ መጠበቅ ዘበት ነው:: ብለን የምንስማማበትን ሌላ የማጣሪያ መሳሪያ (Instrument) መፍጠር አለብን:: የለንበት የተለየ ሁኔታ ስለሆነ የተለየ መፍትሃ መሻት ይፈልጋል አልን:: በዚህ ድርድር ላይ በፈረንጆች አስተሳሰብና በእኛ መሐከል ያለው ልዩነት ፍንትው ብሎ የወጣበት ስለሆነና ይህ የፈረንጆቹ መሠታዊ የአመለካከት ችግር በኋላም በተደጋጋሚ ስለገጠመን የልዩነት መሰረት ከዚህ ከሪቻርድ አመለካከት ጋር አያይዤ ላቅርበው:: እግረ መንገዴንም ብዙ ጊዜ የሚጠቀሰውን «የምርጫ ቦርድ ምን እንደሆነ እያወቃችሁ ምርጫው ውስጥ ለምን ገባችሁ?» የሚለውነ ሂስ ለመመለስ ያክል ስለ ምርጫ ቦርድ የነበረንን ግንዛቤ በአጭሩ ላቅርብ::

ኢህአዴግ በደንብ ከታወቀባቸው ዋና ዋና ፀባዮቹ መሐከል አንዱ የቁጥጥር ፍቅሩ (Control Freak) መሆኑ ነው:: ድርጅቱ ሙሉ ለሙሉ የማይቆጣጠረው መንግስታዊ ተቋም ሲኖር አይታየውም:: መንግስታዊ ተቋም ብቻ ሳይሆን በተቻለ መጠን የሲቪክ ማኅበራትን፣ የሙያ ማኅበራትንና ቢቻለው የመንደር እድሮችንም መቆጣጠር ይፈልጋል:: እሱ የማይቆጣጠረው የተደራጀን ነገር ሁሉ ይጠራጠራል:: ዴሞክራሲያዊ ነኝ ከሚለው ተረቱ ጋር በግልጽ እንዳይጋጭበት እየፈራ ነው እንጂ እሱን የሚታወሙ የፖለቲካ ድርጅቶችን ሣይቀር በእሱ ቁጥጥር ሥር እንዲውሉ ይፈልጋል:: ከምርጫው በኋላ በአብኮ ላይ የፈፀመውና አሁን ደግሞ የቅንጅቱን መሪቻች እራሱ ለመምረጥ የሚያደርገው ጥረት ከዚህ መሠታዊ ፀባይ የመነጨና የበለጠ ሲጨንቀው የበለጠ ገሐድ የወጣ ተግባሩ ነው::

ይህን የቁጥጥር ፍቅሩን ከሕገ-መንግስት ዓይነት «የመግዢያ መሣሪያ» የሚታቀብ አይደለም:: ሕገ-መንግስቱ ነፃ ናቸው የሚላቸውን ተቋማት ኢሕአዴግ ለአገዛዝና በስልጣን ለመቆየት እስከ አስፈለጉት ድረስ እንደ መሰለው ይጠቀምባቸዋል:: ተቃዋሚዎተ በተደጋጋሚ ለኢህአዴግ ሕገ-መንግስቱ እሱም የሚያከብረውና ለሁሉም እኩል የሆነ የበላይ ሕግ ሳየሆን እንደ ማንኛውም የሕግ ተቋም እሱን የሚቃወሙትን የሚያጠቃበት መሣሪያ አድርገው የሚያዩትም ለዚህ ነው::

ሕገ-መንግስቱ ከፖለቲካና ከስራ አስፈፃሚው ነፃ ናቸው የሚላቸው አካላት (ፍርድ ቤቶች፣ ምርጫ ቦርድ ወዘተ) በእውነት ነፃ እንዲሆኑ ይደረጉ፣ ዜጎችም ለህገ መንግስቱ ያላቸው ክብር ይጠናከር ሲባል በፍፁም አሻፈረኝ ይልና (ስለዚህም ሕገ-ምንግስቱን ይፃረራል:: ሕገ-መንግስቱ ችግር አለው ፣ ብዙ የሚሻሻሉ እንታገላለን የሚሉ የፖለቲካ ኃይሎችን የሕዝቡ ጆሮ እስኪደነቁር ድስ «ሕገ-መንግስታዊ ሥርዓትን የማይደግፉ» ወይም «ለሕገ-መንግስቱ ክብር የሌላቸው» ሲገፉም «ሕገ-መንግስታዊ ስርዓቱን በኃይል ለመናድ የሚፈልጉ» ሲል ከራሱ በላይ ማንም የማይሰማውን የቁሪ ጩኸት ይጮኻል::

ከእነዚህ ነፃ ተቋማት ውስጥ የምርጫ አስፈፃሚው ተቋም ልዩ ቦታ የሚሰጠው ነው:: ፖለቲካው ዴሞክራሲያዊ ነው ከተባለ አንዱና ዋናው መገለጫው ሕዝብ በመረጠው መንግስት መተዳደር ነው:: ሕዝቡ በመረጠው መንግስት መተዳደሩን የምናረጋግጠው ምርጫው ነፃና ፍትሐዊ ሲሆን ብቻ ነው:: ምርጫው ነፃና ፍትሃዊ መሆኑን የሚቆጣጠረው ደግሞ ይህ ነፃና ፍትሃዊ የምርጫ አስፈፃሚ ተቋም ነው:: የምርጫ አስፈፃሚው ነፃ ነው ማለት ደግሞ ለማንም የማይወግን፣ ምርጫውን በትክክል ለማካሄድ የሚያስችል ብቃት ያለው፣ በውስጡ ያሉ አስተዳዳሪዎች እና ሰራተኞች ደግሞ ከኅሊናቸው በስተቀር ማንንም የማይፈሩ፣ ጥሩ የሥነ-ምግባር መሠረት ያላቸው ፣ በቀላሉ ለጥቅም የማይገዙ መሆንን መሆናቸውን ደግሞ ኅብረተሰቡም በደንብ ያወቀላቸው[58] ጠንካራ ሰዎች ሲሆኑ ነው::

ኢህአዴግ በአፉ ነፃ ናቸው የሚላቸውን ግን በመፃፉ ውስጥ ያስገባቸውን ተቋሞች የሚቆጣጠራቸው መንገዶች ሁለት ናቸው:: በመጀመሪያ እንዲህ አይነት ተቋም የሚመሩትን ዋና ዋና ሰዎች የሚመድበውና ካስቸገሩትም የሚሽረው እሱ መሆኑን ያረጋግጣል:: እነዚህ ሰዎች የሥልጣን ቦታቸውን ያገኙት በእሱ መልካም ፈቃድ ብቻ መሆኑን እንዲያውቁትና መቼም እንዳይረሱት ያደርጋል:: ከዚያ ቀጥሎ በእነኝህ የሥልጣን ቦታዎች የሚቀመጡ ሰዎች በመሠረቱ ደካሞች መሆናቸውን (ፊት ለፊት የእሱ ደጋፊዎች እንኳን ባይሆኑ) ይረጋገጣል::
ድክመታቸው ደግሞ አንድም ለግል ጥቅማቸው ባላቸው መሳሳት የበለጠ ደግሞ ለመንግስት ባላቸው ፍርሐት ይገለጣል:: ለእንዲህ ዓይነት ሰዎች የተቋመ ሕጎችና መመሪያዎች ፣ የማቋቋሚያ አዋጆች ወይም ለቋሙ ሕጋዊ መሠረት የሚሰጡት

[58] ከምርጫ በኋላ በአዲስ አበባ ስታዲየም በሁለት ክለቦች መካከል የእግር ኳስ ጨዋታ ይደረጋል:: በዚህም ጨዋታ ዳኛው በአንዱ ክለብ ከፍተኛ በደል ያደርሳል:: አድልኦ የተሰራበት ክለብ ደጋፊዎች (ዳኛው የምርጫ ቦርድ ነው) ሲሉ እንደዘፈኑት ሰምቻለሁ:፤ ይህ ህብረተሰቡ በተቋሙ ያለውን ግንዛቤ ቁልጭ አድርጎ የሚያሣይ ምሣሌ ነው::

ማናቸውም መሣሪያዎች የሥራቸውንና የእንቅስቃሴያቸውን ሂደት የሚወስኑ ሳይሆኑ ለሚሰጡ ወሳኔዎች ሕጋዊ ሽፋን የሚሰጡ የሐሰት ካባዎች ናቸው፡፡ የውሳኔዎቻቸው ጭብጦች የሚመሠረቱት የሾሟቸው ሰዎች ወይም የሚፈሩት መንግስት እንዲሆን ለሚፈለጓቸውና ለዚያም በሚሰጣቸው ትዕዛዞች ላይ ነው፡፡ ይህንን አካሄዳቸውን ከዚህ በፊት የሚጠራጠር ከነበረ መቼም ከምርጫው በኋላ የሰሯቸው ሥራዎች ራቁታቸውን ስላስቀሯቸው ለዚያ የሚሆን ማስረጃ መቁጠር አያስፈልግም፡፡ የምርጫ ቦርዱንና የጽሕፈት ቤቱን ደካማት ለማሣየት ግን አንድ በግሌ ያየሁርት ምሣሌ ብቻ ጠቅሼ ልለፍ፡፡

ቅንጅቱ ልክ እንደተቋቋመ ምርጫውን በሚመለከት ያሉንን የተለያዩ ጥያቄዎችና ሃሣቦች በዝርዝር ለማስረዳት ከምርጫ ቦርዱ ጋር ቀጠሮ ይዘን አቶ ከማል በድሪ ቢሮ ሄድን፡፡ የተወከልነው ዶ/ር አድማሱ፣ እኔ፣ አቶ አባይነህና አቶ ቸኮል ነበርን፡፡ እኔ ምርጫ ቦርድ ስሄድ እና ኃላፊዎችንም ሳገኝ የመደመሪያ ጊዜዬ ነበር፡፡ በቀጠሮው ቦታ ይኖራሉ ብዬ የጠበቅሁት ሀሉም የቦርድ አባለችን ነበር፡፡ ከቢሮው ስንደስር በቀጠሮው መሠረት

የጠበቁን የቦርዱ ሰብሳቢ የጽ/ቤት ምክትል ኃላፊ አቶ ተስፋዬ መንገሻ ነበር፡፡[59] ከመጀመሪያው ዙር ሰላምታ መለዋወጥ በኋላ ሌሎች የቦርድ አባላት የሉም ወይ ብዬ ብጠይቅ ለዚህ ስብሰባ እንደሌሉና ጉዳዩን ግን ያለምንም ችግር ከነሱ ጋር መጨረሰ እንደምንችል ነገሩን፡፡ በዚህን ጊዘ እኔ እንዲያው ለነገሩ ብዬና በእርግጥም ማወቅ ስለፈለግሁ የቦርዱ አባላት እንማነ እንደሆነ ስማቸውን እንዲገልጽልኝ ጠየኳቸው፡፡

በጊዜው በጣም የገረመኝ የቦርዱ ሰብሳቢ አቶ ከማል በድሪ ከቦርዱ አባላት የአንዳቸውንም ስም አያውቅም ነበር፡፡ እዚያው ባለንበት ወደ አቶ ተስፋዬ እያየ «እኚያ ወንጂ ስኳር ፋብሪካ የሚሰሩት ስማቸው ማን ነው? . . .እኚያ ነጋዴዋ ሴትዮ ብዙ ጊዜ ኤግዚቢሽን ማእከል የሚያሣዩት ስማቸው ማን ነበር? ወዘተ» የሚል ሁላችንንም ያስገረመንና የሚያስሣፍር (Embarrassing) መልስ ነበር የሚሰጡት፡፡

አቶ ተስፋዬ የቦርዱ አባላት ስም ሊጠራልን አልቻለም ነበር፡፡ ከዚያ ስብሰባ ስንወጣ ሁላችንም በምንም ዓይነት በሥነ-ሥርዓት የሚሠራ፣ ነገሮችን አይቶ ገምግሞና ተከራክሮ ውሳኔ የሚሰጥ የምርጫ ቦርድ እንደሌለ ተገንዝበናል፡፡ ከብዙ ጊዜ በኋላ ለሌላ

---

59 እንደሚታወቀው የጽቢቱ ኃላፊ አቶ አሰፋ ብሩ ለሕክምና በሚል ከምርጫው በጣም ቀደም ብሉ (ቢያንስ ስድስት ሰባት ወር በፊት) ወደ ውጭ ሀገር ሄደዋል፡፧ እሳቸወ ለምርጫው እንደማይኖሩ እየታወቀም እስከ መጨረሻው ድረስ በቦታው ኃላፊ አልተሾመም፡፡ ስለዚህም ምርጫውን በበላይነት ያካሄዱት ከቦርዱ ውጭ አቶ ተስፋዬ መንገሻና አቶ መኮንን ወንድሙ ናቸው፡፡ ሁለቱም ብቁ ናቸው ተብለወ የሚታመኑ አይደሉም፡፡

የምርጫ ቦርድ ሄጄ አቶ ከማለን ከአንድ ሰው ጋር ግቢ ውስጥ ሲሄዱ አግኝቸው የዚያን ዕለት ሁኔታ ትዝ ብሎት መሰለኝ (ተዋወቁ ዶ/ር እከሌ ይባላል፣ የቦርዱ አባል ነው» ብለ አስተዋወቀኝ።

የምርጫ ቦርዱ ችግር ግን ቦርዱ በራሱ በትክክል መስርት አለመስራቱ ብቻ አይደለም። እንዲያውም ዝርዝር ሥራ የሚሠራውን ጽ/ቤት በኃላፊነት የሚመሩት (በምርጫ ወቅት) አቶ ተስፋዬ መንገሻም ሆነ በዋና ኤክስፐርትነት ከሳቸው የበታች ሆነው የሚሰሩት አቶ መኮንን ወንድሙን ያየና ያነጋገረ ፣ የኢትዮጵያ ዲሞክራሲ በእነዚህ ሰዎች እድ ነው እንዴ የወደቀው? ብሎ መቆዘሙ አየቀርም። እኔ እራሴ ከዘያን ቀን በኋላ በተለያዩ ምክንያቶች ከእነዚህ ሁለት ሰዎች ጋር በሰፊው በሥራ ተገናኝታለሁ። ብዙ ጊዜም የምርጫ ቦርድ ቡና ቤት ውስጥ ቡና እየጠጣን ስለ ምርጫውና ሌሎች ጉዳዮች በሰፊው አውርተናል። በግልም አንዳችም በክፋ የተገናኘንበት ጉዳይ የለንም። ግን በምንም ዓይነት በዕውቀትም፣ በልምድም፣ በባሕሪይም እንደዚህ አይነት አብይ ተቋምን የእንዲመሩ የሚሰጣቸው፣ የኢህአዲግን አይነት ኃይል ተቋቁመው ለነሊናቸው ያድራሉ ተብለው ሊገመቱ የሚችሉ ሰዎች አይደሉም። ብዙ ጊዜ ምርጫ ቦርድ ደርሼ እነኚህን ሰዎች አግኝቼ ስወጣ ራሴን እጠይቅ የነበረው በእርግጥ አገራችን እንደዚህ ተዳክማ ይሆን ለእነዚህ ልጆች እንዲህ አይነተ ኃላፊነት የሚሰጠው ወይስ እነ ራሴ እንደምጠረጥረው አይነት ተቋሞችን ለመቆጣጠረ ኢህአዴግ ከሚጠቀምበት መሣሪያ አንዱ ደካማ ሰዎችን በማስቀመጥ ተቋሞችን ማዳከም ነው? የሚለውን ነበር።

ኢህአዴግ ነፃና ጠንካራ ተቋማትን ሳይሆን የሚቆጣጠራቸውንና እንደ ልቡ የሚያዛቸውን ተቋማት እንደሚፈጥርና ይህንን በማድረገ ደግሞ ከሚያገኘው ጊዜያዊ የፖለቲካ ጥቅም ባሻገር የአገሪቱ በዘላቂነት መጎዳትን ከአጠቃላይ ስሌቱ ውስጥ እንደማያስገባ በተግባር ሊመለከት ለሚፈልግ ይህንን አገሪቱን የገባችበት ማጥ ውስጥ የከተታትን ተቋም በጥሞና ማጥናት ይበቃዋል። በጣም የሚገርመውና ኢህአዴግ የሰራውን ስህተት ለማረም እንደማይፈልግ እና ለወደፊቱም ቢሆን እውነተኛ ዴሞክራሲን ከምንም በላይ እን ጦረ እንደሚፈራው ያሣየው በጥቅምት ወር በነበረው ድርድር በተቃዋሚዎች ለድርድር ከቀረቡት ጉዳዮች መካከል በምንም ዓይነት አጀንዳ ውስጥ መግባት የለበትም ብለ የተከራከረበትና ለድርድሩ መፍረስ ምክንያት ከሆኑት ጉዳዮች ዋነኛው የምርጫ ቦርድን መሠታዊ በሆነ መልኩ መቀየርና እንደገና ማዋቀር የሚለው ነበር። የቦርዱን ሠራተኞች የአቅም ግንባታና የጽ/ቤቱን ብቃት ከማጠናከር ውጪ ምንም አይነት ውይይት አላደረግም ሲል ኢሕአዴግ ተከራክሯል።

ቅንጅት ምርጫ ውስጥ ሲገባ በምርጫ ቦርድ ላይ ብዥታ ኖሮት አይደለም፡፡ ተቃዋሚ ድርጅቶች ከኢህአዴግ ጋር ምርጫውን በሚመለከተ ድርድር ይካሄድ ሲባል የቅንጅት አባል ድርጅቶች (በዚያን ጊዜ ቅንጅት ገና እንደተመሰረተ ነበር) ከተደራደርን መደራደር ያለብን ከመንግስት ጋር ነው እንጂ ከኢህአዴግ ጋር አይደለም ብለው አንሳተፍም ሲሉ በዋናነት ያነሱት የምርጫ ቦርድን ጉዳይ ነበር፡፡ ምርጫ ቦርድ የፖርቲ ሣይሆን የመንግስት ተቋም ነው፡፡ ይህን ተቋም ምርጫውን ሕገ-ምንግስቱ ባዘዘው መሰረት በነፃነት እንዲሠራ፣ የፖሊሲ እና የደህንነት ኃይሎች በምርጫው ወቅት ገለልተኛ እንዲሆኑ፣ የምርጫ ሕጉ የሚሻሻልባቸው መንገዶች ወዘተ የመሳሰሉ ጉዳዮች በመሉ መንግስትን የሚመለከቱ ስለሆነ መነጋገር ያለብን ከመንግስት ጋር ነው የሚል ጥያቄ ነበር ያቀረቡት፡፡

ከኢህአዴግ ጋር በመደራደር መፍትሄ ማግኘት ይቻላል ብለው ያመኑት ሐኅብረት አመራሮች ከኢህአዴግ ጋር ተደራድረው በእነዚህ ጉዳዮች ላይ በአንዳቸውም ማሻሻያ ሳያገኙ ድርድሩ ተፈጽሟል፡፡ ከዚህ በፊት በነበሩት ገፆች በዝርዝር ለመግለጽ እንደ ተሞከረው ቅንጅት በ97 ምርጫ ለመግባት ሲወስን ኢህአዴግ የሚያስቀምጣቸው ተቋማዊም ሆኑ የደኅንነት ጋሬጣዎች ሊኖሩ እንደሚችሉ አውቆ፣ አገሪቱን በሰላማዊ መንገድ ወደ ዴሞክራሲያዊ ሥርአት ለማሸጋገር ያለው ብቸኛ አማራጭ በዚህ ምርጫ በመጠቀም ማኅበረሰቡን ማንቃትና ለነፃነቱ የሚሳሳ በማድረግ፣ በጉልበተ አልገዛም የሚል ሥነ-ልቦና እንዲጨብጥና በገዛ ኃይሉ እነዚህ ኢህአዴና የሚያስቀምጣቸውን ጋሬጣዎች ጥሶ ማለፍ እንዲችል ለመርዳት ነበር፡፡

ኢህአዴግ የ97 ምርጫ ከሚያቀርባቸው የደምክራሲና የፀረ-ዴሞክራሲ መንገዶች አንዱን መምረጥ ነበረበት፡፡ የዴሞክራሲያዊውን መንገድ ከመረጠ ለሁሉም የሚበጅ ሰላማዊ የዴሞክራሲያዊ ሂደት ውጤት ይፈጽማል፡፡ ለአገሪቱ የፀረ-ዴሞክራሲን መንገድ ከመረጠም በግልጽ፣ ያለምንም ጭንብል ማንነቱ በግልጽ ይታያል የሚል ስሌት ነበረን፡፡ ገና ያላለቀው የመጨረሻው የምርጫ 97 ውጤቱ ምንም ይሁን ምን ግን ማንም ሰው በምርጫ 97 ደሞክራሲን በሚመለከት ማን ምን እንደሆነ አልተለየም ሊል አይችልም፡፡ በመሠረታዊ አስተሳሰብና አመለካከት ደረጃ የኢትዮጵያን ሁኔታ ለመረዳት የራሳቸው እውቀትና ልምድ ያልፈቀደላቸው ወይም ቢፈቅድላቸውም አውቀው ጭንቅላታቸውን የደፈኑ ሰዎች ካልሆኑ በስተቀር፡፡

ከዚህ አንፃር ቀደም ብዬ የምርጫ ማጣራት ሂደቱን በሚመለከተ ፈረንጆቹ በERIS በቀረበው ትንተና መሠታዊ ችግርን በተቃዋሚዎች የቀረቡትን የተቃውሞ ሃሣቦችን

ለመረዳት ለምን እንደቸገራቸው በአጭሩ ጠቅሼ ልለፍ፡፡ ፈንጆች ለተቋማት ከበሬታ አላቸው፡፡ የአንድ ተቋም መሪ ሆኖ የሚመደብ ሰው እንደ ባለሙያ ከምንም በላይ ለተቋሙ ኃላፊነት አለበት ብለው ያምናሉ፡፡ ከዚህም በላይ በሕግ መሰረት ሰፀኑ ተቋማት እና የሕግ ተቋማት ላይ ከሌሎች ተቋማትም የበለጠ ትልቅ እምነት አላቸው፡፡ የሰለጠነ ኅብረተሰብ መለያው በሕግ የበላይነት የሚተዳደር መሆኑ ነው፡፡ ሕግ ደርሞ የሰዎች አብሮ የመኖረ መሣሪያ እንዲሆን ለሁሉም እኩል ሆኖ መስራት ይገባዋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ እኩል ሆኖ መሥራቱን ዜጎች ከልባቸው ማመን አለባቸው፡፡

ከዚህ አጠቃላይ እምነት በመነሣት እንደ ኢትዮጵያ ባሉ አገሮችም እነዚህ ተቋማት እንደነሱ አገር ጠንካራም ባይሆኑም በመንግስት ባለሚሎች ትእዛዝ በቀላሉ ይዘወራው ብለው አያምኑም፡፡ በተለይ ደግሞ በሥልጣን ላይ ያሉት ኃይሎች ይህን የተቋማት ነፃነት አበክረው ሲናገሩ ሲሰሙና ነፃነታቸው እንደሚከበርላቸው ሲምሉና ሲገዘቱ ሲመለከቱ እምነት ያድርባቸዋል፡፡ ችግርም ቢኖር «የአቅም ችግር» እንደሆነና ይህንን የአቅም ችግር በእነሱ እርዳታ የሚቀርፍ እንጂ በመሪዎች ደረጃ መሠረታዊ የአመለካከት ችግር ይኖራል ብለው አያምኑም፡፡
በመሠረቱ ፈረንጆቹ የአገር መሪዎች ወይም ትላልቅ ባለሥልጣኖች ትንሽ ያጣምሙ እንደሆነ እንጂ ያልሆኑትን ነን ሲሉ «ነጭ ውሸት» ይዋሻሉ ብለው አይጠራጠሩም፡፡ የሪቻርድ አይነቱ ሰው በምርጫ ቦርድ ኃላፊዎችና ሰራተኞች እንደዚህ ግልጽ የሆነ የማጭበርበር አካል ይሆናሉ ብሎ አያምንም፡፡ እንዲህ አይነት ሰዎች ከቆዩ በኋላ እውነታው ይታይባቸው ይሆናል፤ የሚባንኑበትም ጊዜ ችግሩ ሌላ ደረጃ ላይ ደርሶ እነርሱም የሰጡት ምስክርነት የችግሩ አካል ሲሆን ነው፡፡ በዚህ ዙሪያ ከዚሁ የኤሪስ ኃላፊ ጋር በአንድ ወቅት ያደረግነው ክርክር ትዝ ይለኛል፡፡

እኔ የቅድመ ማጣራቱ ሂደት ያለ ተቃዋሚዎች ተሣትፎ እንደማይሆንሃ እሱን ከፈቀድን ምርጫ ቦርድ ለማጣራተ የሚቀርበው የተወሰኑ የምርጫ ወረጃዎችን ብቻ ይሆናል የሚል ጠንካራ አቋም ነበረኝ፡፡ እሱ ደግሞ የኔ ፍርሃት መሰረት እንደሌለውና በዚህ የቅድመ ማጣራት ሂደት ውስጥ ጥቂት መሰረት የሌላቸው (በተለይ የኢህአዴግ ክሶች) ከመወደቃቸው በቀር ምስክር የሚቀርብበት ከሆኑ ሁሉም ወደ ማጣራቱ እንደሚያልፍ ይገልጽልኛል፡፡

«አሁን በአፋርና በምስራቅ ጎጃም ምንም ማጣራት አያስፈልግም ቢለ ምን ትላለህ?» ስል ጠየኩት፡፡ ይሱም «ይህማ በፍጹም ሊሆን አይችል፡፡ በአፋር የነበረውን የምርጫ እለት ችግር ከእግንተም ሌላ የወጭ ታዛቢዎች በስፋት የተናገሩት ነው፡፡ የምርጫ ቦርዱም

ያውቀዋል:: ምስራቅ ጎጃምም እንደዚሁ፣ በምንም አይነት አንድ ተቋም እነዚህ ቦታዎች ችግር የለባቸውም፣ ማጣራት አያስፈልጋቸውም ሊል አይችልም፤ እመነኝ» አለኝ:: የመጀመሪያ የቅድመ ማጣራት ሂደት ሲጠናቀቅ አፋር ለማጣራት ከተመረጡት ዝርዝር ውስጥ አልነበረም::

ከዚህ ቀን በኋላ አንድ ግንዣ ላይ አግኝቼው ከዚህ በፊት የነገረኝን አነሳሁለትና «የእናንተ የፈረንጆች ችግር በመጀመሪያ የተለያየ አገር ለሥራ ስለምትሄዱና በቁንጽል አገሮችን ለማወዳደር ስለምትችለ የሌላውን ያህል አንዱን አገረ በደንም የምታወቁ ይመስላችኋል፤ ስለዚህም የአገሬው ሰው የሚነግራችሁን አትሰሙም:: ሁለተኛ የመንግስት ተቋማትን እንደ አገራችሁ ተቋማት እያያችሁ ታምናላችሁ:: ስለዚህ ለመንግስት ትልቅ ክብር አላችሁ፣ በመንግስት ውሸት በቀላለ ትታለላላችሁ:: አንተም በቅድመ ማጣራቱ ሂደት ላይ የነበረህ የአቋም ችግር ከዚህ ይመነጫል» ብሎ በኃይለ-ቃል ተናገርኩት::

እሱም የአፋር ከማጣራት ሂደት መውጣት በጣም እንደ ገረመውና እውነትም ገራገር (Native) እንደነበር አመነ:: ችግሩ ግን ከዚህ አመለካከት በመነሳት ያቀረበው የማጣራት ሂደት ሰነድ ለአገራችን የማይሰራ፣ ስለዚህም ሂደቱን ተዓማኒ ለማድረግ ያልቻለ ብቻ ሣይሆን ሪቻርድ ይህ እንደሚሆን በማወቅ በተቃዋሚዎች የቀረቡትን ማስተካከያዎች ለመቀበል ፈቃደኛ ባለመሆኑ እሱና መሥሪያ ቤቱ የችግሩ አካል ሆነዋል::

ለማንኛውም በኤሪስ በቀረበው ሰነድ ላይ ብዙ ክርክር ከተካሄደ በኋላ የምርጫ ቦርድ ዋና ወሳኝ ይሆናል የሚለው በድምጽ አሰጣጡ የተካተተውን ሥርዓት በምንም አይነት የማይቀይር ነው የሚለው የኢህአዴግ አቋም በኤሪስና በአደራዳሪው በቲም ክላርክም ስለታመነበት (ከምርጫ ቦርድ ሌላ ይህን ሊፈታ የሚችል የለም በሚል ተቋማዊና ሕጋዊ ምክንያት) ብትፈልጉ ተቀበሉት ባትፈልጉ ተውት ተባልን:: በቅድመ- ማጣራቱ ሂደት ላይ ደግሞ የባለ-ሁለት ደረጃ ሂደት እንዳኖር ተወሰነ:: ይኸውም በመጀመሪያ የምርጫ ቦርድ ባለሙያዎች በቀረቡት ማመልከቻዎች ላይ በቶሎ ውሳኔ እንዲሰጡ፣ ባለሙያዎች ውድቅ ያደረጓቸውን ደግሞ ከሁሉም ፖርቲዎች የተወጣጡ አባሎችን የውጭ ታዛቢዎች በተገኙበት ሰሚ (hearing) እንዲታዩና በዚህ ሂደት መሠረት ወደ ማጣራት ሂደቱ የሚተላለፉት እንዲወስኑ ይደረግ ተባለ::

በተደራዳሪዎቹ በኩል በዚህ ሰነድ ላይ (በተለይ የምርጫ ቦርድ ባገኘው የወሳኝነት ሥልጣን ላይ) ቅሬታ ቢኖርም ጉዳዩን ወደ አመራራችን ለመመለስ ተስማምተንና ወስነን በሌላ ቀጠሮ በሚቀጥለው ቀን ለመገናኘት ተነጋግረን ተለያየን:: ከዚያ ስንወጣ ግን

የቀረበልን አማራጭ «ተቀበል ወይም ተው» የሚል ነበር። ከዚህ ስብሰባ ከወጣን በኋላ ያገኘሁትና ሁኔታውን በጣም በቅርብ ለሚከታተል አንድ የአውሮፖ አገር አምባሳድር ይህ ሂደት የቀረበው ማስማሚያ በተቃዋሚዎች ተቀባይነት ቢኖረው እንኳን በምርጫ ቦርድ ላይ የተጣለው የወሳኝነት ሚና ነገሩን ሁሉ እንደሚያበላሸው ገልጨለት ለችግሩ ዘላቂ መፍትሄ እየሰጠን ሣይሆን የቀውሱን ጊዜ እያስተላለፍነው ነው አልኩት።

እሱም «ምርጫ» ቦርድ ሥራውን በትክክል ከሠራ ኢህአዴግ ሊያሸንፍ አይችልም። ዝም ብለው ምርጫውን ለኢህአዴግ ከሰጡተ ምርጫ ቦርድ ነፃ አካል ሣይሆን የገዢው ፖርቲ መሣሪያ መሆኑን በማያጠራጥር መንገድ ታጋልጣላችሁ። ዓለም አቀፍ ማኅበረሰብ እንደሆነ እናነት ይህን ምርጫ እንዳሸነፋችሁ ያውቃል» አለኝ። በጣም የሚገርመኝ ይኸው አምባሳድር የምርጫ ማጣራት ሂደቱ ጨዋታ ሆኖ ካለቀ በኋላ ፖርላማ ካልገባችሁ እያለ ሳያፍር ሲጨቀጭቀኝና ያለውን ጥቅም ሲነግረኝ ከዚህ ቀደም ስለ ምርጫ ማጣራቱ ያለውን እንዳይረሳ ሳስታወሰው ይተወኝ ነበር።

ይህንን የመጨረሻ የተባለውን የማጣራት ሂደቱን የሚገልፀውን የስምምነት ሰነድ የን እንደ ተመለስን ብዙ የስራ አስፈፃማ አባላት ቢሮ ተሰብስበው ነበር። በመጀመሪያ የሕግ እውቀት ላላቸውና በተለይም የምርጫ ችግሮችን በሚመለከት በቅርብ ለሚከታተሉት ሰዎች የነበረውን አንድ ኮፒ ሰጥቼ «በቶሎ አይታችሁ ችግር ናቸው የምትሏቸውን ሃሳቦች ለሥራ አስፈፃሚው አቅርቡ። እኔም ያለኝን ሃሳብ አቀርባለሁ። ነገሩ አስቸኳይ ነው። መልሱ ነገ ጠዋት መቅረብ አለበት። ሁለተኛ ደግሞ ኢህአዴግ ከዚህ በላይ የምደራደረው ነገር የለም ብሏል። «ተቀበሉት ወይም ተውት» ነው የሚለውና በደንብ አስቡበት» ብዬ ሰጠኋቸው።

ጊዜው ከሰኔ አንዱ ጭፍጨፋ ማግስት ነበር። ከግድያው በተጨማሪ ብዙ የቅንጅቱ አባሎችና ደጋፊዎች አንደ አውሬ እየታደኑ የሚታሰሩበት ጊዜ ነው። ቢሮችን የሚሠሩ የቀጠና አስተባባሪዎች ታስረዋል። በየክልል የሚገኙ አደራጆች እየተሳደዱና እየታሰሩ ነው። የማጣራቱ ሂደት ውስ በብቃት መሳተፍ አንችልም። በአመራር አባላቱ ላይ የሚደርሰው ወከባም ከፍተኛ ደረጃ እንደ ቀጠለ ነው። በዚህን ጊዜ በተለይ በአቶ ኃይሉና በልደቱ ላይ የሚደርሰው ክትትል ጦር ሁለቱን ሰዎች ከቤታቸው ወይም ከቢሯቸው እንዳይወጡ ታግደዋል።

ይህ የስምምነት ሰነድ ሲቀርብ ብዙ በስብሰባው ላይ የነበሩት የሥራ አስፈፃሚ አባላት ያነሷቸው ጥያቄዎ እኛ በድርድሩ ላይ ያነሳናቸውን ጥያቄዎች ናቸው። የቅድ ማጣራቱ ሂደት በተስተካከለው መሠረት ብዙ ችግር አያመጣም። እኛም ስለምንሳተፍበት (በሰሚው ጊዜ) ዝም ብሎ ሊወድቅ የሚችል ችግር የተከሰተበት ወረዳ ሊኖር

አይችልም፡፡ ችግር የሚፈጠረው ከምስክርነቱ በኋላ ነው፡፡ እሱ ደግሞ ልክ በዋና ማጣራቱ ሂደት ላይ ያለወ ዓይነት ነው፡፡ ዞሮ ዞሮ የምርጫ ቦርድ ተዓኒነት ላይ የተመረኮዘ ችግር ነው፡፡ ለማንኛውም ሰነዱ የሚሻሻል አይደለም ስለተባለ ውይይት የሚሆነወ ከዚህ ስምምነት ቅንጅቱ ምን ይጠቀማል? የሕዝብ ድምፅን ለማስከበር ግባችን ላይ ይህ ሂደት የሚሰጠው ጥቅም አለ ወይ? በሂደቱ አንሳተፍም ብንል የምንጠቀመው እንዴት ነወ የሚሉ ብዙ ሃሳቦች ተነስተውና ተጥለው፣ በስብሰባው ላይ ያልነበረውን አቶ ኃይሉ ሻውልንም በስልክ አነጋግረንና እሱም ተስማምቶ በሚከተሉት ዋና ዋና ምክንያቶች የማጣራት ሂደቱ ውስጥ ለመግባት ወሰንን፡፡

1. የማጣራት ሂደቱ መጨራሻ በምርጫ ቦርድ ወሳኝነት ላይ መንጠልጠሉ ሂደቱን ሊያበላሸው እንደሚችልና በመጨረሻው ተመልሰን ወደ ነበርንበት ቦታ ላይ ልንገኝ እደምንችል እናውቃለን፡፡ ሆኖም የማጣራት ሂደቱ መቀጠል በአገሪቱ ውስጥ ያለውን ከፍተኛ ውጥረት ለማለዘብ ይረዳል፡፡ የተጀመረወ የኢህአዴግ የእብደት ጉዞ ትንሽ ጋብ ብሎ ልቦና እንዲገዛ ጊዜ ይሰጠወ ይሆናል፡፡ በዚህ ሂደትም በተለይ በማጣራቱ ለመሳተፍ የታሰሩት አባሎቻችን መፈታት ስለሚኖርባቸውና አጠቃላይ የአገሪቱ ውጥረት መቀዝቀዝ ስላለበት ስምምነቱን መቀበል ለአባሎቻችንና ለደጋፊዎቻችን ደኅንነት ይጠቅማል፡፡

2. የምርጫ ማጣራቱ ሂደት ዓይን ባወጣ መልኩ የምርጫ ቦርድንና ኢህአዴግን የማጭበርበር ሂደት ሕጋዊ ሽፋን ለመስጠት የሚደረግ ሂደት መሆኑን ካሳየንና በተለይ ፈረንጆቹ ያላቸውን «የነፃ ተቋማት አሉ» ብዥታ እንዲያጣሩና የኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ሂደት የሚያስፈልገው ትናንሽ መጠጋገኖች ሳይሆን መሠረታዊ ለውጦች ተገቢ እንደሆነ ይረዳሉ፡፡

3. ለቅንጅቱ አባሎች፣ ደጋፊዎች፣ ቅንጅቱን ለሚጠራጠሩ ኃይሎች ለውጭውም ማኅበረሰብ ቅንጅቱ ይህንን ችግር በፍትሐዊ መንገድ፣ የሕዝቡን ድምጽ በሚያከብር መልኩ እንዲፈታ ከመፈለግ ውጪ ምንም ሌላ አጀንዳ እንደ ሌለውና ከረብሻ ይልቅ ሰላምን የሚፈልግ፣ በትዕግስት የሚጓዝ ግን ለመሠረታዊ እምነቱ በፅናት የቆመ ድርጅት መሆኑን በተግባር ያሳያል፡፡ በሰኔ አንዱ ጭፍጨፋ ኢህአዴግ የደረሰበት ዓለም አቀፋዊ ውግዘት ጋር ሲነፃፀር ለቅንጅቱ የብስለት ምስል ይሰጠዋል፡፡

4. ኢህአዴግ በሰኔ አንዱ ጭፍጨፋ የት ድረስ ሊሄድ እንደሚችል አሳይቷል፡፡ በምርጫ ማራት ጊደቱ ባለመሳተፍ የምናገኘወ የተለየ ጥቀም የለም፡፡ ይልቁንም አለመስማት ማጣራቱን መሸሽ ያስመስልብናል፡፡ ስዚህ የማጣራቱን ሂደት አካሄድና የአወቃቀር ችግር በግልጽና በተግባር አሳተን እስከዚያ ድረስ ደግ

አፈናው በድርጅታችንና በአባሎቻችን ላይ ካደረሰው ጉዳት ማገገሙ የበለጠ የብልህ ጉዞ ይናል የሚሉ ምክንያቶች ነበሩ፡፡

በዚህ መሠረት በማግስቱ በተደረገው የድርድር ስብሰባ አመራራችን በሰነዱ ላይ አሉ ያላቸው ችግሮች በታሳቢነት ተይዘው (Reservation) የማጣራት ሂደቱ እንዲቀጥል ተስማማን፡፡ ከኀብረቱም በኩል የቀረበ የተለየ ሃሳብ አልነበረም፡፡ ነገር ግን ሰኔ አንድ የፈጠራቸው ችግሮችና እነዚህም ችግሮች በማጣራት ሂደቱ ላይ የሚያስከትሉት ተፅዕ በግልጽ አቅርበን በዚያ ላይ የተለየ ቀጣይ ውይይት ለማድረግ ተስማማን፡፡ ይህ ውይይትና በዚህም ውይይት ላይ የሚደረሰው ስምምነት የምርጫ ማጣራቱን በተረጋጋ፣ ሰላማዊና ፍትሐዊ በሆነ መንገድ ለማካሄድ አስፈላጊ መሆኑን ተስማማን፡፡ አንዴ በማጣራት ሂደቱ ቅድም ተከተል ላይ ያለው ስምምነት ከተፈረመ በኋላ ወዲያውኑ ተግባራዊ የማጣራት ሂደቱ ከመጀመሩ በፊት ድርድሩ በእነዚህ አስፈላጊ ሁኔታዎች (Necessary conditions) ላይ እንደሚቀጥል ተስማምተን ስምምነቱ በምርጫ ቦርድ ጽ/ቤት ጋዜጠኞችና የውጭ ዲፕሎማቶች በሚገኙበት ከሰዓት በኋላ በዘጠኝ ሰዓት ሊፈረም ተወሰነ፡፡ በዚህ ሥነ-ሥርዓት ላይ ከፊርማው ውጪ እያንዳንዱ ድርጅት ስለ ስምምነቱ አጭር ንግግር እንዲያደርግ ተስማማን፡፡

በዚህ ጉዳይ ላይ የሚነጋገር የሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ በሰባት ሰዓት ገደማ ተጠርቶ ነበር፡፡ በዚህ ስብሰባ ላይ የነበረው ዋና ጉዳይ ከእኛ ተወካዮች በሥነ-ሥርዓቱ ላይ የሚደረገውን ንግግር የተመለከተ ነበር በዚህን ጊዜ አብዛኛው ሰው በሰኔ አንዱ የተደረገውን ጭፍጨፋና የአባሎቻችንን በየእስር ቤቱ መጉላላት ቁም ነገር ያልሰጠነው በመምሰል ከዚህ መንግሥት ጋር መደራደር ሌላ ትርጉም እንዳያሰጥብን በዚህ ንግግር «ይህ የማጣራት ሂደት ዋና ዒላማው ሰላምና መረጋጋትን መፍጠር እስከ ሆና ይህንንም ለማድረግ ዋናው ጉዳይ የሕዝብ ድምፅ መከበር ከሆነ፣ ዒላማውን እንዲመታ ሰኔ አንድ የተፈጠረው አስፈሪ ሥነ-ልቦናዊ ድባብ መቀየር አለበት፡፤ ተቃዋሚዎችም በብቃት በዚህ የማጣራት ሂደት እንዲሳተፉ የታሰሩባቸው አባሎቻቸው በአስቸኳይ መፈታት አለባቸው የሰኔ አንዱ ጭፍጨፋም በገለልተኛ ወገን መጣራት አለበት፡፡ ማኀበረሰቡም ከምርጫው ጀምሮ የደረሰበት የመረጃ እና የአገሪቱን የኤሌክትሮኒክስ ሚዲያ የመንግሥትና የኢሕአዴግ ፕሮፓጋንዳ መሣሪያ መሆኑ ማብቃት አለበት ወዘተ» የሚሉ ጠንካራና እውነተኛ ሃሳቦች መቅረብ አለባቸው የሚል አቋም ያዘ፡፡ ይህንን አጭር ንግግር የሚያዘጋጁ ሰዎች ተመርጠውና ቅንጅቱንም ወክለው ስምምነቱን እንዲፈራረሙና ይህንን የቅንጅቱን አቋም የሚያንፀባርቀውን ጽሑፍ እንዲያነቡ ዶ/ር ያዕቆብን ኢንጅነር ግዛቸው ተመርጠው ስብሰባውን አበቃን፡፡

የተዘጋጀውን ጽሑፍ በጊዜው እኔ አላየሁትም ነበር፡፡ በውይይታችን ላይ የነበረው ግንዛቤ ግን ይህ የሚቀርበው ጽሑፍ ከፊርማ በኋላ የሚቀርብ እንደ መሆኑ በምንም ዓይነት ቅድ ሁኔታ አለመሆኑን ነው፡፡ ቅድመ ሁኔታ ከሆነ መቅረብ ያለበት ከፊርማ በፊት ነው፡፡ እዚህ ነጥቦች ለስምምነቱ እውነተኛ ተግባራዊነት አስፈላጊ ሁኔታዎች (Necessary Conditions) ነበሩ፡፤ የንግግሩ ጽሑፍ ያዘጋጁት ሰዎች ግን በጽሑፍ ላይ ቅድመ ሁኔታዎች እንደሆኑ አድርገው አቀረቧቸው፡፡ ይህ ደግሞ ስህተት ነበር ተወካዮቻችንን ፊርማውን ከተፈራረሙ በኋላ ይህንን ጽሑፍ ሲያነቡ ነገሮች ሁሉ ተገለባበጡ፡፡ በቅንነት ነገሮችን አይቶ መፍትሔ ከመፈለግ ይልቅ ስህተት ፈልጎና አጉልቶ መፎከር የሚወደው አቶ በረከት ስምምነቱ በሙሉ በዚህ ንግግር ምክንያት ፈርሷል ለማለት ምንም ጊዜ አልፈጀበትም፡፡

ያን ዕለት ማታ አደራዳሪው ቲም ክላርክ በከፍተኛ ብስት እኔ ጋር ደውሎ አቶ በረከት ስምምነቱ ፈርሷል እንዳለና ከቅንጅት ጋር ለመደራደር ፈቃደኛ እንዳልሆነ፣ ኅብረቱ መቀጠል ከፈለገ ከኅብረቱ ጋር ብቻ እንደሚደራደር እንደ ገለፀለት እና ቅንጅቱ በድርድሩ ውስጥ እንዲቀጥል ይህንን ቅድ ሁኔታ ማንሳት እንዳለበት ገለፀልኝ፡፡ እኔም መቼም ኢህአዴግን በግድ ከእኛ ጋር ተደራደር ብዬ ማስገደድ እንደማልችል፣ ከፈለጉ ሁለቱ መቀጠል እደሚችሉ፣ ሆኖም እኛ እስከማውቀው የተሰማማንበት ንግግር «ቅድመ ሁኔታ» እንዳልሆነ ነገር ግን እዚህ ጉዳዮች ለስምምነቱ መፈፀም አስፈላጊ ሁኔታዎች እንደሆኑ፣ ቅድ ሁኔታ ተብሎ ከቀረበ ስህተት እንደሆነና ይህን አጣርቼ ማስተካከያ የምናደርግ መሆኑን ገለፅኩለት፡፡

በማግስቱ በስብሰባችን ላይ ከነበሩት የሥራ አስፈፃሚ አባላት ጋር በሥልክ ተነጋገሬ «ቅድ ሁኔታ» የሚለው ስህተት እንደሆነና ሁላችንንም የገባን እዚህ ነገሮች አሰውፈላጊ ሁኔታዎች መሆናቸውን እንደሆነ ካረጋገጥኩ በኋላ በዚህ መሠረት ማስተካከያ ጽሑፍ አዘጋጀሁና ለጥቂት የሥራ አስፈፃሚ አባላት በሥልክ አንብቤላቸው ስብሰባ ሳያስፈልግ መግለጨው እንዲወጣ ተስማን፡፡ እም ቅዳሜ ከሰዓት በኋላ ይህን መግለጫ በእንግሊዝኛ አዘጋጅቼ የቃላት አግባብ ላይ ሌላ ችግር እንዳይፈጠር መግለጫ ከመለቀቁ በፊት አደራዳሪው ቲም ክላር እንዲያው ጠይቄው ስለነበር ማታ ቤቴ ተቃጠርንና፡፡

ማታውን ስንሠራ አምሽተን እሱም የጽሑፉ ድምፀትና ቅላፄ ሌላ ትርጉም እንዳያሰጠው በለመደው ዲፕሎማሲያዊ ቋንቋ አስተካክሎና ከምሽቱ 4:00 ሰዓት አካባቢ ጨረስን፡፡ ወዲያውኑ አቶ ኃይና ሌሎች ጥቂት የሥራ አስፈፃሚ ሰዎች ጋር ደውዬ ካነበብኩላቸውና ከተስማማን በኋላ ማታውኑ በቀስተደመና ድረ-ገፅ ላይ ተለጠፈ፡፡ ለተወሰኑ የውችአገር ጋዜጠኞችም በዚ-ሜይል ላኩላቸው፡፡ ቲም ክላርክ በበኩሉ አቶ

በረከት ቅጂውን በቶሎ እንዲያገኘው በሚል በጊዜው የአቶ በረከት ምክትል ለነበረቻው ለወ/ሮ ነፃነት (መኖሪያዋ እዚያው አካባቢ ስነበር) መልዕክተኛ ላከባት። እኔም ሆንኩ ቲም ክላርክ ይህ ችግር ተፈትቷል ብለን ስለገመትን የሰኞ ድርድር እንዲያተኩርባቸው በፈለግናቸው «በአስፈላጊ ሁኔታዎች» ላይ ትንሽ አውርተን (እኔ ያለኝን ሃሳብ ገልጨለት) በዚያ ላይ ያለኝን ሃሳቦች በጽሑፍ እንዳዘጋጃቸው ነግሮኝ ለምሽቱ ተለያየን።

ሰኞ ለድርድሩ ስንገናኝ ግን ሁሉ ነገር ደርሶ «ጥሬ» ሆኖ ጠበቀን። እንደ ተለመደው የችግሩ ምንጭ አቶ በረከት ነበር። እሱ በእኔ ተዘጋጅቶና ቲም ክላርክም አይቶ የተሰራጨውን ጽሁፍ በቂ አይደለም አለ። ጽሑፉ በስምምነቱ ፊርማ ቀን በእኛ ተወካዮች የተነበበውን «እኛ ካስብነው በተለየ የተረዱ ሰዎች ካሉ እሱን አለመረዳት (Misunderstanding) ለማራት በሚል» የተዘጋጀና ተወካዮቻችን ቅድመ ሁኔታ ብለው ያቀረቡት በቅድመ ሁኔታነት ሳይሆን ለማራት ሂደቱ ስኬት አስፈላጊ ሁኔታ መሆኑን ለመግለፅ የታሰበ እንደ ነበር ስለሚያብራራ ችግሩ ከቅንጅት ሳይሆን ከሌሎቻችን የመረዳት ችግር የሆነ ያስመስለዋል። እና በደንብ ተረድተናችኋል። ያቀረባችሁት ቅድመ ሁኔታ ነው። እሱን ደግ ማንሳት አለባችሁ» የሚል ክርክር አቀረበ።

በእኛ በኩል ደግሞ ይህ ጽሑፍ የበፊቱ ንግግር ቅድ ሁኔታ እንዳልሆነ ከገለፀ ከዚያ በላይ ምን ትፈልጋላህ? በዚያ ንግግር ያቀረብናቸው ጉዳዮች በሙሉ ያ አሁንም የምናምንባቸውና የማጣራት ሂደቱን ውጤታማ ለማድረግ አስፈላጊ የሆኑ ሁኔታዎች ናቸው። ይህንን እናንቴም ተቀብላችሁ በዚያ ላይ ከሆነና እኛ ደግ ይህ ቅድመ ሁኔታ አለመሆኑን ከገለፅን ከዚያ የተለየ ምንም ልንል እንችልም የሚል ክርክር አቀረብን።

አደራዳሪው ጽሑፉን በጥንቃቄ እንዳየውና በአቶ በረከት በኩል የሚነሳውን የቅድመ ሁኔታ ጥያቄ የተመለሰ እንደሚመስለው ጠቁሞ ለማንኛውም ኅብረቱ በዚህ ላይ ያለውን አቋም እዲገልፅ ይጠይቃል። እኛ ኅብረት በዚህ ጉዳይ ላይ ከእኛ ጋር እደሚወግን ምንምጥርጣሬ አልነበረንም። የቀረቡትን ጥያቄዎች ያምኑባቸውል የሚል ሃሳብ ነበረን (ምንም እንኳን ብዙዎች እስረኞች የቅንጅት አባች ደጋፊዎ ቢሆኑም)። ከዚያም ውጭ ግን ጊዜወ ራሱ ኢህአዴግ ብዙ ሕዝብ የጨረሰበትና በጉልበት በማስፈራራት ሁኔታውን ለመለጣጠር የሚፈልግበት ጊዜ ስለሆነ ከምን ጊዜውም በበለጠ የጋራ አቋማችንን የምናጠናክርበት ወቅት ነበር።

ኅብረቱ በቀረበወ3 ጉዳይ ላይ እኛን የሚቃወምበት ምክንያት ኖረዋል ብለን አልጠረጠርንም። ዶ/ር በየነ ግን በጉዳ ላይ ከበረከት ጋር ወግኖ በቅንጅቱ የቀረበው በቂ ኤደለም ሲል እኔና ዶ/ር ያቆብ እጅግ በጣም ነው የደነገጥነው። በዚህን ጊዜ ከሁለት ችግር ውስ እንደወደቀ ያስታውቅ ነበር። ዶ/ር መረራ፤ ዶ/ር በየነን ፊት ለፊት እንዳይቃወም የድርጅቱን ም/ሊቀመንበር ማሳጣት ሊሆንበት ነው። እንዳይደግፈወ ዶ/ር

በየነ የወሰደወ አቋም የሚደገፍ አለመሆኑ ብቻ ሳይን ኅብረቱ ከቅንጅቱ ጋር ያለውን ግንኙነት የሚያቃቅረው እንደ ሆነ ታይቶታል። ስዚህ የወሰደወ አማራ ይህ «በቅንጅት የቀረበወ ማብራሪ ዋናውን የቅድ ሁኔታ» ጉዳይ የመለሰ ይመስለኛል። ለማንኛውም ይህ ትንሽ ጉዳይ ስለሆነ በዚህ ምክንያት የማጣራት ሂደቱ መዘግየት የለበትም። በተለይም በአስፈላጊ ሁኔታዎቹ ላይ በቶሎ መነጋገር አለብን። ስለዚህ በዚሁ ብናልፈው» የሚል የመውጫ አማራጭ ነበር።

ይህ ሃሳብ በቲም ክላርክ ቢደገፍም በሁለቱ የደረቀ አቋም ምክንያት ድርድሩ መነቃነቅ አልቻለም። በዚህ ጊዜ ግን እኔም ሆንኩ ዶ/ር ያዕቆብ ድርድሩን ለመቀጠል ፍላጎቱ አልነበረንም። ስዚህ አቶ በረከትና ዶ/ር በየነ እንዲባ የሚፈልጉትን ጽፌወ እንዲመጡ፣ ሪቻርድም የተሸለ አማራ ካለወ እንዲያቀርብና ይህን በሚመለከት የሚዘጋጅ ሰነድ ላይ በማግቱ ተነጋግረን ለመወሰን ተቃጥረን ተበተንን።[4] በሚቀጥለው ቀን የተዘጋጀውና ከብዙ ውጣ ውረድ በኋላ የተፈረመው ባለ አራት ነጥብ ስምምነት በቅንጅት በኩል ቅድ ሁኔታ በሚል የቀረበው ስህተት መሆኑን ይገልፅና ይህ እንቅፋት በመነሳቱ የማጣራት ሂደቱ ስምነት ተመልሶ መስመሩን እንደያዘ፣ ከዚያ በላይ ግን ለእኛ በጣም ወሳኝ የሆነውን «ስምምነቱን ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስፈልገውን የተመቻቸ ሁኔታ» (Conducive Environment) መፍጠርን በሚመለከት የስምነቱ ፈራሚዎች ቀጣይ ድርድር እንደሚያካሂዱ ይገልፃል። ይህንን ስምምነት ከሥራ አስፈፃሚው ባገኘ ነው ይሁንታ መሠረት ያለምንም ግርግር እዚያው ተፈራርመን፣ በቁም እስር ላይ የነበሩት ኢንጂነር ኃይሉና ልደቱ እንዲፈቱ በአቶ በረከት በኩል እዚያው እያለን ትዕዛዝ ተሰጥቶ እና መለቀቃቸውን አረጋግጠን በሚቀጥለው ጊዜ ስለ «የተመቻቸ ሁኔታ» ለመነጋገር ቀጠሮ ይዘን ተለያየን። እዚሁ ስብሰባ ላይ እያለን ቲም ክላርክ ለአውሮፓ ፓርላማ ስብሰባ አቋማችንን እንድናቀርብ እኔና ዶ/ር መረራን ጋበዘን።

እዚያ ከመሄዴ በፊት ግን ቢያንስ የማጣራት ሂደቱን ለማካሄድ የሚያስፈልጉት ሁኔታዎች ላይ ለውን ስምምነት መጨረስ እንዳለብኝ ስላመንኩ በእኔ በኩል የተዘጋጀውን ባለ ዘጠኝ ነጥብ (በአብዛኛው «ቅድ ሁኔታ» ሆነው ቀርበዋል የተባሉት ነጥቦን ያዘለ) ሃሳብ ለቲም ክላርክ እንዲያየው ሰጠሁት። እሱም አይቶ ያለውን ሃሳብ ካከለበት በኋላ በቅንጅቱና በኅብረቱ በጋራ እንዲቀርብ በማሰብ ለዶ/ር መረራ ሰጠሁት (ከዶ/ር በየነ ጋር እንዲነጋገርበት)። በእነሱም በኩል ተቀባነት ካገኘ በኋላ እነዚህ ነጥቦ ለማጣራት ሂደቱ በጣ ወሳኝ በመሆናቸው የዲፕሎማቲክ ማኅበረሰቡ ድጋፉን እንዲሰጥና

[4] በዚህ በአጭር የፖለቲካ ሕይወቴ እንደዚያን ቀን በሰው ላይ ያለኝን እምነት ያጣሁበት ቀን የለም። ከዚያ በፊት ስለ ዶ/ር በየነ ብዙ ብሰማም በመሠረቱ የተለመደ ወሬ ነወ ከሚል በላይ አልወሰድኩትም። በዚያን ዕለት አቋሙ መሠረት በመጀመሪ በፊርማወ ብዙ ቀን እሱ ምንም ሳይናገር ስምምነቱን ስለፈረመና የቅንጅቱ ሰዎች ግን በዚያ ጊዜ የሕዝቡ አጀንዳ የነበረውን የሞቱትን ሰዎች ማጣራትና የእስረኞን መፈታት ጉዳይ በማንሳታቸው በዚህ ተበለጥኩ የሚል ቁጭት ዞት ሳይሆን አይቀርም ይህን አሳዛኝ አቋም የያዘው።

ሃሳቡን እንዲያክልበት በማግስቱ የአሜሪካ፣ የፈረንሳይ እ የደቡብ አፍሪካ አምባሳደሮች እንዲሁም ቲም ክላርክ በተገኙበት ነጥቦ ላይ በሰፊው ተወያየንባቸው፡፡

እነሱም ቃላቶቹን ከማለስለስ ጀምሮ ተረሱ የሚባሉ ሃሳቦን በመጨመርና የተደራረቡ ሃሳቦችን በመለየት ጠቃሚ ተግባር ከመፈፀሙ በኋላ በመጨረሻው የማጣራት ሂደቱን አመርቂ በሆነ ሁኔታ ለማካሄድ የሚያስፈልገውን የተመቻቸ ሁኔታ ለመፍጠር ያስችላሉ የተባሉት ባለ 10 ነጥብ ሃሳቦች ላይ ሁላችንም ተስማማን፡፡ የዲፕሎማቲክ ማኅበረሰቡም እነዚህ ጥያቄዎች ትክክለኛ ለዘብተኛ መሆናቸውን፤ ያለ እነዚህ ሁኔታዎች መስተካከል የማጣራት ሂደቱ በምንም ዓይነት የተፈለገውን ተዓማኒ ውጤት ሲሰጥ እንደማይችል ስላመኑ እነዚህን ጥያቄዎች የራሳቸው አድርገው አስፈላጊውን ግፊት እንደሚፈጥሩ ተስማሙ፡፡ እዚህ ባለ 10 ነጥቦች በሚቀጥለው ቀን ከአቶ በረከት ጋር በሚደረገወ ድርድር እንዲቀርቡ ተነጋገርን፡፡ ከዚያ ስብሰባ ስወጣ ምናልባት የማጣራት ሂቱ እዚህ ሁኔታዎች ከተሟሉ ተስፋ ይኖረው ይሆናል የሚል በፊት ከነበረኝ የጨለመ ስሜት የተሸለ ተስፋ ሰንቄ ነበር፡፡

እዚህ 10 ነጥቦች በአብዛኛው የሰኔ አንዱን የመንግሥት እርምጃ ሚያስቆሙ ብቻ ሳሆን ከምር በኋላ ኢህአዴግ እየወሰደ ያለውን ኢ-ዴሞክራሲያዊ እርምጃ የሚቀለብሱና የዴሞክራሲ ሂደቱን ወደ ግንቦት ሰባቱ መስመር ለመመለስ የሚረዱ ነጥቦ ናቸው፡፡ ከነዚህ ውስጥ ዋና ዋናዎቹ የሰኔ አንዱ ግድያ በገልልተኛ ወገን እንዲጣራና ጥፋተኞችም ለፍርድ እንዲቀርቡ፣ የመንግስት መገናኛ ብዙኋን ቅድመ ግንቦት የነበሩበት የሁሉንም የፖለቲካ ኃይሎች ሃሳቦች የሚያስተናግዱ እንዲሆኑ (ቀመሩ በምርጫው ጊዜ የነበረው ዓይነትም ባይን)፣ ከሰኔ አንድ ጀምሮ የተያዙትና በየእስር ቤቱ የሚጉላሉት የተቃዋሚ ድርጅት አመራሮ፣ አባሎችና ደጋፊዎች በአስቸኳ እንዲፈቱ፣ የተቃዋሚ አመራሮ ያለምንም ገደብ እንዲንቀሳቀሱና በደኅንነት ኃይሎች የሚደርስባቸው ወከባ እነዲቆም፣ ሁሉም ኃይሎች ከምርጫው ጋር በተያያዘ የሚነሱ ችግሮን በሰላማዊ መንገድ እንዲፈቱ፣ የተዘጉ የተቃዋሚ ድርጅቶች ቢሮዎች እንዲከፈቱ፣ ሁሉም ኃይሎች ማኅበረሰቡን በዘርና በሃይማኖት የሚከፋፍሉ ፕሮፓጋንዳዎች እንዳያደርጉ... የሚጠይቁ ናቸው፡፡ የእዚህ ሁኔታዎ መሟላት እጅግ አስፈላጊ እንደሆነና ያለዚያ የማጣራት ሂደቱ ምንም ትርጉም እነደማይኖረውና ብንሳተፍ እንኳን ውቱ ተዓኒ ነው ብሎ ለመቀበል እንደማስችል እኔ ራሴ ለዲፕሎማቲክ ማኅበረሰቡ በከፍተኛ ስሜት ተናገርኩ፡፡ የዲፕሎማቲክ ማኅበረሰቡም ለእዚህ ነጥቦች ያለውን ፅኑ ድጋፍ መግለፅ ብቻ ሳሆን በመንግሥት በኩል እዚህ ሁኔታዎች እንደሚሟሉ በእርግጠኛነት ይናገሩ ነበር፡፡

በሚቀጥሉት ቀናት በእነዚህ ነጥቦ ላይ ከአቶ በረከት ጋር የተደረገው ድርድር ኢህአዴግ በጉዳዩ ላይ ለውን መሰሪ አቋም የሚያሳይ ነበር፡፡ በመጀመሪ ኢሕአዴግ ከዚህ

በፊት ተናግሮ የማያውቀንንና ለመጣመም ሲፈልግ የሚያሳየውን የፓርቲ እ የመንግሥት የሐሰት ልዩነትን እንደ ምክንያት አቀረበ፡፡ አቶ በረከት ብዙዎችን በመርህ ደረጃ የምንቀበላቸውም ቢሆን (እንደ ኢህአዴግ) መንግሠት ግን የራሱ የሀፐነ አካሄድ ሊኖረው ስለሚችል ከአስሩ ነጥቦ አብዛኛው ጉዳይ ከመንግት ባለሚሎች ጋር ማለቅ አለባቸወ አለ፡፡ ለምሳሌ የሚዲያውን ጉዳይ የሚመለከተው እርሱን ሲሆን የሚዲያ አጠቃቀሙ ደግ ድርጅቶቹ ባላቸው የአርዖት ፖሊሲ (Editorial Policy) መሠረት የሚሠራ እንደሆነና እነሱ ለዚህ ተብሎ አዲስ ፖሊሲ እደማያወጡ ተናገረ፡፡ የአርትዖት ፖሊሲው ይህንን የተለያዩ ሃሳቦን የማንፀባረቅ ዓማ ስለሚቀበል በተግባርም እየተፈፀመ ያለው ይህ ነው የሚል አስቂኝ ንግግር አድርጎ ለማንኛውም ዝርዝሩን በተመለከተ ከመንግሥት የበላይ አካል (ከጠቅላይ ሚኒስትሩ) ጋር ተነጋግሬ መልስ እሰጣለሁ ይልና ለሌላ ጊዜ ቀጠሮ ይጠይቃል፡፡

በዚህን ጊዜ አደራዳሪውም ሆነ ሌሎቻችን ኢህአዴግ እነዚህን ጥያቄዎ ለመመለስ ፍላጎት እንደሌለው በተቻለው መጠን ድርድሩን አዘግቶ የማጣራት ሂደቱን ያለነዚህ ነጥቦ ተግባራዊነት ለማካሄድ እንደወሰነ ግልጽ ሆነልን፡፡ አደራዳሪውና ሌሎች ዲፐሎማቶች ግን እንዲህ ዓይነቱ መሠሪነት የሚመነጨወ ከአቶ በረከት ብቻ አድርገው ስለሚያዩት በዚህ ጉይ ላይ በቀጥታ ጠቅላይ ሚኒስትሩን እናነጋግራለን በማለት ቀጠሮ ይዘው በማግስቱ ሄዱ፡፡ በዚህ ቀጠሯቸውም ከቀረቡት አስር ነጥቦች ውስጥ ዘጠኙ በሙሉ ተቀባይነት ያላቸው እደሆኑና አስረኛውም ቢሆን (በሚዲያ ላይ የተነሳው ነጥብ) ዘርዝር ተግባራዊነቱ ላይ ሊከሰቱ የሚችሉ (ለምሳሌ ለተጠቃሚዎች የሚቀርብ የሥ-ምግባር መመሪያ) ነጥቦች እንዲመቻቹ እንጂ በመሠረቱ እሱም ቢሆን ተቀባይነት ያለው እንደሆነ ተነግሯቸው ባገኙት ድል በመደሰት ይመለሳሉ፡፡

ይኸው ውጤት በዲፐሎማቶቹ በኩል እንደ ደረሰን ጋዜጣዊ መግለጫ በማዘጋጀት ኅብረትና ቅንጅት በአጠቃላይ የድርድሩን ውጤትና በተለይ ደግሞ አስሩን ነጥቦች መንግሥትም እንደ ተቀበለው በመግፅና ነጥቦቹ የተካተቱበትን ሰነድ በማያያዝ ለጋዜጠኞች እንሰጣለን፡፡ ከዚህ በኋላ ነወ እግዲህ ወደ ማጣራት ሂደቱ ሥራ የተገባው፡፡ ይህ ጋዜጣዊ መግጫ በተሰጠ ማግስት እኔም ለአውሮፓ ፓርላማ ስብሰባ ወደ ብራስልስ ለመሄድ ተዘጋሁ፡፡ ከዚያ በፊት በቅንጅት የለንደን ኮሚቴ ጋባዥነት ወደ አውሮፓ ለመሄድ አውሮፕላን ማረፊያ ከደረስኩ በኋላ በከፍተኛ ደረጃ በጣጠቁ የጦር አበላት ከአገር መውጣት እንደማልችል ተነግሮኝ ተመልሼ ስለነበር አሁንም ይፈቀድልኛ የሚል ግምት አልነበረኝም፡፡[5]

---

[5] የመጀመሪያው ቀን የተፈጠረው ሁኔታ መንግሥት የነበረበትን አስቂኝና አሳዛን ሥ-ልቦና የሚያሳይ ይመስለኛል፡፡ ሻንጣዬን ይዤ ስገባ የደኅንነት ሰዎች በቪዲዮ ይቀርጹኝ ነበር፡፡ በመጀመሪያ ለምን

አውሮፕላ ማረፊያው ስደርስ ግ እንደ በፊቱ አንድም የጦር አባል አልጠበቀኝም ነበር፡፡ ወዲያወ እንደምሄድ ቀድሞውንም አቶ በረከት ያውቅ ስለነበር መመሪያው ተላልፎ ይሆናል ብዬ ሻንጣዬን ይዤ ስገባ ቪዲዮ አንሺ እየተከታተለ ያነሳኛል፡፡ በዚህ ጊዜ ግን ማሳያወ ድረስ እስከምድርስ ማንም አላስቆመኝም ነበር፡፡ እዚያ ሰልፍ ላይ እያለሁ ግን የአውሮፕላ ማረፊያው የደኅንነት ኃላፊ ነኝ የሚል አንድ ሲቪል የለበሰ ሰው መጥቶ ከአገር መውጣት እንደማልችል ነገረኝ፡፡ እሺ ብዬ እዚያወ እያለሁ በሞባይል ቲም ክላር ጋር ደውዬ ለመሳፈር እንደ ተከተለልኩኝ ነገርኩት፡፡ እዚያወ እንድቆይ ነግሮን በግምት ከ20 ደቂቃ በኋላ ደውሎ መሄድ እንደምችልና የደኅንነቱ ኃላፊም እንደሚያነጋግረኝ ነገረኝ፡፡ እዳለውም ከጥቂት ደቂቃዎች በኋላ በፊ መሄድ እንደማልችል የነገረኝ የደኅንነቱ ሰው ተመልሶ መጥቶ አሁን መሄድ እንደምችል ገለፀልኝ፡፡ በአወስንቱ በዚያን ገጊ በውስጤ የነበረወ ቁጭት ሰውነቴን ያቃጥለው ነበር፡፡ አንድ ሰወ በገዛ አገሩ፣ ምንም ወንጀል ሳይሠራ በፍርድ ቤት ትዕዛዝ ሳይሆን አንድ ግለሰብ ባዘዘወ መሠረት መሠረታዊ ዮነውን የመንቀሳቀስ መብቱን ማጣቱና ይህን መብቱን ለማግኘት የፈረንጅ አማላጅ ማስፈለጉን ሳስብ «በእርግጥ ይህ አገር አገሬ ነው?» የሚል መራራ ጥያቄ ራሴን እንድጠይቅ አደረገኝ፡፡ ሆኖም የቅንጀህት ትግል እዲህ ዓይነቱን መረን የለቀቀ ሥልጣንና የመብት ረገጣ ለማቆም መሆኑናና እኔም የዚህ ዓይነቱ የመብት ጥሰት የሚደርስብኝ የዚህ ትግል አካል በመሆኔ እንደሆነ ለራሴ ነግሬ በዚህም ተፅናንቼ ጉዞዬን ቀጠል፡፡

ምንም እንኳን አውሮፓ የሄድኩት ለጥቂት ቀናት ብዬ ቢሆንም በተለያዩ የአውሮፓ አገሮ የሚገኙ የቅንጅት ደጋፊዎ እኔንም ሳያማክሩ በጣ ሰፊ ፕሮግራም ይዘው ጠበቁኝ፡፡ በተለያዩ የአውሮፓ አገሮ የሚገኙ የቅንጅቱን ደጋፊዎች እንዳነጋግርና በእነዚህም ስብሰባዎ ለቅንጅቱ ገንዘብ ከማሰባሰብ በተጨማሪ በየአገሩ ካሉት የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ኃላፊዎ ጋር በኢትዮጵያ ሁኔታ ላይ ውይይት እንዲደረግ ቀጠሮዎና ፕሮግራሞች ተይዘውልን ነበር፡፡ የአውሮፓ ፓርላማ ስብሰባ ዋዜማ ላይ ብራስልስ ደረስኩ፡፡ የማቀርበውን ንግግ ያን ዕትና በጉዞ ወቅት በአውሮፕላን ላይ አዘጋጅቼ ስነበር በስብሰባው ቀን አቀረብኩ፡፡ ኅብረቱን መወከል የነበረበት ዶ/ር መረራ አውሮፕላ አምልጦት መምጣት ስላልቻለ ተለዋ ወኪል የነበረው ዶ/ር ነገደ ጎበዜ ነበር፡፡ ዶ/ር ነገደን በሕይወቴ ለመጀመሪ ጊዜ ያየሁትና ያገኘሁት በዚህ ስብሰባ ላይ ነበር፡፡ ለሚቀጥሉት ሁለት ሳምንታት በየሁለት ቀኑ ከአንድ የአውሮፓ ገር ወደ ሌላው ስኳዝ ቆይቼ ጉልበቱን ጨርሼ በሦስተኛው ሳምንት ወደ አገሬ ተመለስኩ፡፡ በሁለተኛውም ዙር አገሩን ጥሎ ጠፋ ብ ሬዲዮ ፋና ሳያወራ አልቀረም፡፡

እንደሚያደርጉት አልገባኝም ነበር ከዚያ በነጋታወ ወይም በሁለተኛው ቀን በሬድዮ ፋ «አገር ጥሎ ሊጠፋ ሲል በፀጥታ ኃይሎች ተያዘ» የሚል ወሬ ማውራታቸውን ስሰማ በእውነቱ አፈርኩላቸው፡፡

አውሮፓ ሆኘየ በየእለቱ የማራት ሂደቱን ሥልክ እየደወልኩ እታተል ነበር፡፡ የመጨረሻወ የአሰውሮፓ ጉዞዬ ማቃለያ በሆነወ ስዊድን በነበርኩበት ጊዜ ልደቱ ስምምነቱን በመቃወም መግለጫ መስጠቱን ሰማሁ፡፡ ሰጠ የተባለውን ቃለ-መጠይቅ ሳሰማ በስዊድን ያሉ የቅንጅቱ ደጋፊዎና በተለይም የኢዴአፓ-መድኅን ሰዎች በሁኔታው በጣም ተቆጭተውና ተበሳጭተው ጠበቁኝ፡፡ በልደቱ የተባለውን ነገር ምን እንደሆነ ካረጋገጥኩ በኂላና በተለይ በሰጠው ቃል ውስጥ ቅንጅቱ የተፈራረመወ የምር ማጣራት ሂት ስምነት «እንደ አልጀርሱ ስምምነት አገርን ወይም የሕዝቡ ድምፅ ይከበር የሚለውን የሕዝብ ጥያቄ መካድ ነው» የሚል ሃሳብ መኖሩን ስሰማ በጣም አዘንኩ፡፡

ከዚህ በፊት በሥራ አስፈፃሚው ስብሰባ ላይ የቀረበውንና አባላቱ በሙሉ የጣሉበትን ሃሳብ (ግን ማንም ሰወ ለሕዝብ ያገለፀውን) ሳስታውስ እንደዚህ ፊት ለፊት ወጥቶ ሌላውን «ከሃዲ» ብሎ የመናገር ሐፍረት ማጣቱ አስገረመኝ፡፡ በዚያን ጊዜ ግን ከሁሉም በላይ በውስጣችን ያለውን አንድነት መጠበቁና ኢህአዴግ ለሚፈልገለወ የመከፋፈል ሴራ አለመጋለጡን አንደ ዋና ቁምነገር ቆጥረው ነበር፡፡ ስለዚህም ለእዚህ አባሎቻችን ቅንጅት ክፍት ድርጅት መሆኑንና የሃሳብ ልዩነት የሚበረታታበት እንጂ የሚታፈንበት እንዳልሆነ ነገርኳቸው፡፡ «በእርግ ልደቱ በጌዘወ ሥራ አስፈፃሚወ ስብሰባ ላይ መምጣት አቁሟል፡፡ በሥራ አስፈፃ፣ሚው የሚደረገውን ውይይትና ውሳ አይከታተልም፡፡ መግለጫውን የሰጠው ምን ያህል ጠይቆና ተረድቶ እንደሆነ አላውቅም ፡፡ ግን በደንብ ሳይረዳም ቢሆን ልዩነት አለኝ ብሎ በሕዝብ ፊት ማቅረቡ በራሱ ድርጅቱን እንደ ተከፋፈለ ወይም ችግር እንዳለበት የሚያሳይ አይደለም፡፡ እዲያውም እነዚህን ልዩነቶች ይዘንን፣ ተከባብረን አብረን መጓዝ መቻላችን የድርጅቱን እውነተኛ ዴሞክራሲያዊነት እ ትልቅት የሚያሳይ ነው» ብዬ አረጋጋኂቸው፡፡ ይህ ግን ለማረጋጋት ብዬ ያደረግኩት ሳይን በድርጅቱ ውስ ልዩነቶች ካሉና እዚህ ልዩነቶም ለድርጅቱና ለዴሞክራሲው በማሰብ የተነሱ እስሆነ (ዝም ብ ለመበጥበጥና የግል ጥቅምን ወይም ዝናን ለመፈለግ ብቻ እስካልሆነ) በውስ ቃርቲ ክርክር ብቻ ሳይሆን በሕዝብ ዘንድ መቅረባቸውን እ እንደ አዎንታዊ ነገር እጂ በክፋት አላየውም፡፡

ከዚህ በፊት በ1992 ዓ.ም ኢዴፓ ሲቋቋም በዚያ ጊዜ በደንብ የማላውቃቸወ ልደቱና አብዱራህማ ቢሮዬ ድረስ መጥተው ፓርቲውን እንድቀላለቀል ጠይቀውኝ ነበር፡፡ በዚህን ጊዜ ስለ ውስጠ-ፓርቲ ዴሞክራሲ ሳወራቸው አዲሱ ፓርቲያቸው ዴሞክራሲያዊ ማዕካላዊነትን እንደሚከተለወ ሲነግሩኝ፣ እ የፓርቲ አባች እንዴ በፓርቲ የተወሰነን ነገር ከማስፈጸም በቀር መጠየቅ አይችም የሚለወ አካሄድ እንደማይስማማኝና የፓርቲ አባላት በተወሰኑ የፖሊሲ ጥያቄዎ ላይ ከፓርቲያቸወ ጋር ፊት ለፊትና በግልፅ መለያየት እንደሚችና ይህንንም ለሕዝብ ማሳወቅ እንደሚችሉ፣ ይህን ማድረጋቸወ ደግ ከፓርቲው ሊያስወጣቸወ ዌም እርምጃ ሊያስወስድባቸወ እንደማይገባ፣ በዝህም ዙሪያ በአሜሪካን

አገር ስየሁትና ስለምስማበት የውስ ፓርቲ አሠራር አስረዳኋቸው፡፡ አዲሱ ፓርቲቸወ ይህን እንደማይቀበነለወ ነግረውኝ በዚሁ ተለያየን፡፡

ይህ እምነቴ በመጀመሪያ የተፈተነበት በልደቱ በራሱ ጉዳይ መሆኑ አስገርሞኛ፡፡ ወደ ኢትዮጵያ እንደተመለስኩ በመጀመሪ ባደረግሁት ጋዜጣዊ ቃለ-መጠይቅ ይህንን ዕምነቴተን አስርግጬ ልደቱ ይህ የመለያት መብት እንዳውና አቋሙ ትክክለ አይደለም ብዬ ባምንም በግልፅ የመለየት መብቱን ማክበራችንን ግ የቅንጅቱን ትልቅት የሚያሳይ መሆኑን በግልፅ ተከራክሬያለሁ፡፡ በቅንጅቱ አመራርም ውስጥ በልደቱ አካሄድ ተበሳጭተውና ስ እሱ ካላቸወ ጥርጣሬ በመነሳት የወሰደው አርምጃ ሆን ተብሉና ታስቦበት፣ ራሱን ለሕዝብ ድምፅ ቶቆርቋሪ፣ ሌሎቻች «ፈሪዎችና ለዘብተኞች» እሱ ቆራጥ ታጋይ፣ ሌሎቻችን ከሕዝብ ጥቀም ይልቅ ለራሳችን ምኞት የምናስብ አደርጎ በዚህም የሕዝቡ ድጋፍ እሱ ጋር ብቻ እንዲሆን ላመድረግ የወሰደው የራስ ወዳጅነትና ራሱን «አንዱ» የማለት በሽታ ውጤት (egotistical) ነው ብለው ቢከራከሩም፤ ይህም እውነት ቢሆን የድርጅቱ ክፍትነትና የውስ-ፓርቲ ዴሞክራሲ ከልደቱ በላይ ነው፤ እሱን በመጠርጠር እርምጃ ብንወስድ ሌሎች በሐቅ ለመለየት የሚፈልጉትን ማስፈራራት ይሆናል፡፡ ከዚያም በላይ ግ አሁን ባንበት ሁኔታ የእርስ በርስ ክፍፍል ለኢህአዴግ እንጂ ላንም አይጠቅምም በሚል አለዘብነው፡፡ በጣም የሚገርመወ በዚህ ጊዜ ስምምነቱን ከደገፉትና የማራት ሂደቱ እንዲቀጥል አጥብቀው ከሚደግፉትና ከልደቱ በመለየት አጠንክረወ ይናጉ ከነበሩት ውስጥ አንዱ በኋላ ከልደቱ ጋር አብሮ ከቀንጅቱ የተባረረው ሙሴ ሰሙ ነበር፡፡

የማጣራት ሂደቱ ሥራ ዝግጅት የተጀመረው እኔ አውሮፓ እያለሁ ነበር፡፡ በእኔ እምነት የማጣራት ሥራው ከመጀመሩ በፊት መንግሥት ተስማማሁበት ያለውን ባለ 10 ነጥብ «የአመቺ ሁኔታ መፈጠር» ስምምነት መተግበር አለበት፡፡ የቅንጅቱ እስረኞች በሙሉ መፈታት አለባቸው፤ የሚዲያሰወ ሁኔታ መስተካከል አለበት፤ የቅንጅቱ ቢሮዎች መከፈት አለባቸው፡፡ ሆኖም በዚህ ዙሪያ ምንም የተወሰደ እርምጃ አልነበረም፡፡ ከአውሮፓ ሁኔታ ቲም ክላርክን በሥልክ ስጠይቅ በመንግሥት በኩል ይህ ነው የሚባ እንቅስቃሴ እየተደረገ እዳሆና በዚህም በጣም እየተበሳጨ እንደሆነ ይነግረኛል፡፡ በመጨረሻም እዲያውም እስረኞቹን በሙሉ መፍታት ሳይሆን ተቃዋወሚዎች ለምስክርነት ዌም ለአስረጂነት የሚፈልጓቸው አባሎቻቸወ በእስር ላይ ካ አጣሪ ከሞሚቴወ ዘንድ በፖሊስ ታጅበው እዲሄዱ እንጂ እንደማይለቀቁ እንደተነገረወ ሲነግረኝ ማመን አቃተኝ፡፡

በዚህ ሁኔታ የሚደረግ የማጣራት ሂደት በምንም አይነት እውነተኛ የማጣራት ሂት አይደለም፤ በማስፈራራት () የሚደረግ የተሰረቀውን ምር በገድ ሕጋዊነት

የመስጠት ሂደት ነው፡፡ የሕ ደግ ተቀባይነት አይኖረውም በማለት አክርሬ ተናገር፡፡ እዚህን ባለ 10 ነጥቦች ስምምነት ስናደርግ ተግባራዊ ይሆናሉ በሚል እምነት ነው፡፡ እናንተም ይህንን ማወቅ ብቻ ሳይሆን ይህ ትግል የራሳችን ትግል ነው እናስፈፅመዋን ብላችሁ ቃል ገብታችኋል በማለት አስረዳሁት፡፡ ነገሩ ሁሉ እየከሸፈ እንደሆነ፣ ኢህአዴግ በፍፁም ለእውነተኛ ማጣራት እንደማይገዛ ግልጽ ነበር፡፡ ፈረንጆቹም ይህንን በቅጡ ተረድተውታል፡፡ ጥያቄወ ማጣራቱ ከመጀመሩ በፊት መተው ይሻለል ወይስ ትንሽ አይቶና ይህን ግምታችንን በተግባር አሳይቶ መተው? የሚሉ ነበር፡፡

አውሮፓ በቆየሁበት ሂዜ ላገኘኋቸወ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ሠራተኞች በሙሉ ሳስረዳ የነበረውም ሕህንን ነበር፡፡ ኢህአዴግ ይህንን ባለ 10 ነጥብ ስምምነት ተግባራዊ ካላደረገ[6] የማራት ሂደቱ ዋጋ እንደማይረው እና ከስምምነቱ በፊት ወደ ነበርንበት ችግር ውስጥ ተመልሰን እንደምንገባ፤ ለጋሽ መንግሥታት በአምባሳደሮቸው በኩል ይፈፀማል ብለው ቃል እንደገቡልና ይህንን ከዋው መሥሪያ ቤትም በመንግሥት ላይ ጫና በማድረግ ካላስፈፀሙት በቀር የአገሪቱ የዴሞክራሲ ሂደት እንደሚቀለበስ፤ ሰላምና መረጋጋትም እደምታጣ በአጽንዖት ለማስረዳት ሞክሬአለሁ፡፡

የማጣራት ሂደት ስምምነቱ እንደ ተፈረመና በእነዚህ 10 ነጥቦ ላይ ምንም አርምጃ ሳይወሰድ በምርጫ ቦርድ በኩል ስምምነቱን ተግባራዊ ለማድረግ ከፍተኛ ሩጫ ነበር፡፡ አውሮፓ ሆኜ ከቅንጅት አመራሮች ጋር በማደርገው ዕታዊ ግንኙነት በማጣራት ሂደቱ መሳተፍ አለመሳተፉ (አስሮቹ ነጥቦች ተግባራዊ ሳይሆኑ) ጋና ውሳኔ ባይሰጠውም በሂደቱ ብንሳተፍ በሚል እንዳንድ ዝግጅቶ እየተደረጉ ነበር፡፡ በዚህም መሠረት የተወሰኑ ባሙያዎች በቅድመ ማጣራት ሂደቱ ላይ ለመሳተፍ ሌሎች ደግ መስክ ድርስ በመሄድ በማጣራት ሂደቱ ለመሳተፍ ተዘጋተዋል፡፡ የምርጫ ቦርድ ጊዜ ለማዳን በሚል ሰበብ የቅድመ ማራት ሂቱ በሚካሄድባቸወ (በተወሰነባቸው) ቦታዎች ከሥር ከሥሩ ሥራው እዲጀመር ፕሮግራም አውጥቶ እንቅስቃሴ ጀምሯል፡፡ በመጨረሻው ሰዓት የቅንጅቱ ሥራ አስፈፃሚ የማራቱ ሂቱ ፍፁም እየተበላሸ እንደሆነ ቢያውቅም፣ መንግሥትም እነዚህን ባለ 10 ነጥቦ ተግባራዊ እደማደርግ ግልፅ ቢሆንለትም፣ አሁኑኑ አልሳተፍም ከማለት በተለይ የው ታዛቢዎ ሁኔታውን በደንብ አይተውና ታዝበወ የማጣራት ሂቱ ዋጋ እንደሌለወ በተግባር እንዲረዱ ማደረግ ይሻላል በሚል የማጣራት ሂደቱን ለመቀል ወሰነ፡፡

ቅንጅቱ ይህን ውሳኔ ሲወስን ግን ለማጣራቱ የሚያስፈልጉት ብዙ የድርጅቱ ሠራተኞች በአዲስ አበባም ሆነ በክልል እስር ላይ ነበሩ፡፡ በየምር ወረዳወ ያሉ በርካታ

---

[6] በእርግጥ ይህ ባለ 10 ነጥብ ስምምነት ተብሎ አልተፈረመም፡፡ ግን በተፈረመው ባለ 4 ነጥብ ስምምነት ውስጥ አራተኛው እንዲህ ዓይነት ስምምነት እንደሚኖር (የማጣራት) ሂደቱን በተመቻቸ ሁኔታ ለመፈፀም) ይገልፃል፡፡ ከዚያ በኋላ በተደረገወ ድርድር እነዚህ 10 ነጥቦች ቀርበው ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንደ ተስማሙበት በዲፕሎማቶ በኩል በግልጽ ተናግሯል፡፡

የዓይን ምስክሮች በእርስር ወይም በፍራቻ አካባቢያአቸውን ለቀዋል። በአገሪቱ ያለው የፍርሐት ድባብ አሁንም እንዳ ነው። በዚህ ሁኔታ በተለይ በአንዳንድ ወረዳዎች በምንም ዓይነት ሚዛናዊ የሆነ የፍርድ ሂት ይካሄዳል ብሎ ቅንጅቱ አያስብም። ቅንጅቱ ራሱም በነበረወ አጭር ጊዜና በነበረበት የሰወ ዕርት (ብዙ አባሎች በየአካባቢያቸው ተደብቀዋል) ለማራት ሂደቱ በቂ ዝግጅት ሊያደርግ አይችልም። የሚያብቀወ የማጣራት ሂቱን ቀልድነት በተጨባ የሚያሳይበት ዕድል ነበር።

የኢሕአዴግ መንግስት ይህን ዕድል የሚነፍግ ዓይነት አልነበርም። ኢህአዴግ በምርጫ 97 የደረሰበትን ውርደት ለማካካስ ወደ ማጣራት ሂቱ የገባወ በሙሉ ዝግጅት ነበር። እንደ በፊቱ በፓርቲው ብቻ መጠቀም እንደማዋወ ተረድቶ ሙሉ የመንግስት ኃይሉን ለመጠቀም ቆር ተነሳስፀዋል። በምር ማፃራጽ ጊጹ ምር ቦርድ ፑዴግ3ና መሻሪ ሺ-ኖን ሌሎች መንግሽጽ መሽር ቤጾም ሙሉ ጽብብር ያደርጋሉ። ራዳና ዞኑ አቃቤ ህጎች ኢህአዴግ አስረጂ ካ ናቻ። ምንም ካላማፈሩ ጸነሻ ዳች ሁሉ ኢህአዴግንክላ ተገኝቷል።[7] በየአካባቢው ያሉ ታጣዊዎች ደግ ምስክሮን በማስፈራራትና በመደብደብ «ኃላፊነታቸውን» ይወጣሉ። ሌሎች የመንግሥት ሠራተኞችም ባስፈለገ ጊዜ በምስክርነት ይቀርባሉ። በዚህ ዓይን አውጣነት ኢህአዴግ ለማራት የቀረቡትን ቦታዎ በሙሉ ለማግኘት ወስኗል። መገኘት ያለባቸው ደግ ከዚህ በፊት በኢህአዴግ ተጭበርብረው ተቃዋሚዎ እንዲጣራ የጠየቁባቸው ቦታዎ ብቻ ኤደሉም። ተቃዋሚዎ ያሸነፉባቸውናና ኢህአዴግ ይጣራልኝ ብሎ የጠየቀባቸውን ቦታዎ ጭመር ናቸው። እንደ ምርጫው ጊዜ ታዛቢዎች የሌሉባቸውን ቦታዎውን ቦታዎች ብቻ ለማበርበር የመምረጥ ሂትም አክትሟል። ታዛቢዎች ኖሩ አልፈኖሩ፣ የፈለጉን ይበሉ አይበሉ ቦታዎን ለማግኘ ት መደረግ ያለበት ሁሉ መደረግ ነበረበተት።

በዚህ አጠቃላይ መመሪያ መሠረት የተዘጋጁት የኢአህአዴግ አጣሪ ቡድኖችና የምርጫ ቦርድ ተወካዮች «ማንነታቸውን ለማሳየት» ብዙ ጊዜ አልወሰደባቸውም። ማጣራቱ በተጀመረ ሳንት ባልሞላ ጊዜ ውስጥ ከቅንጅት ለማጣራት ከተላኩት ሰዎች ገሚሶቹ እንዲህ ዓይነት ቀልድ ውስጥ አንሳተፍም በማለት በራሳቸው ፈቃድ ሂደቱን ትተው መመለስ ጀመሩ። በጣም የሚገርመው በመጀመሪያው ጥለው ከመጡት አብዛኞቹ በፈቃደኝነት የሄደቱ የሕግ ባለሙያዎች ነበሩ። ቅንጅቱ አጠቃላይ ውሳኔ እስከሚሰጥ ድርስ ቆዩ ቢባሉ እንኳ በፍፁም በእንደዚህ ዓይነት ኢ-ፍትሐዊ ተውኔት ውስጥ ተሳታፊ አንሆንም ብለው በራሳቸው ማጣራቱን ጥለው አዲስ አበባ ተመለሰቱ።

---

[7] በደቡብ ክልል በተፈጠረው ሁኔታ ዲፕሎማቶች በመገረም አቶ ከማል በድሪን «እንዴት ነው በሕጉ መሠረት በማጣራት ሂደቱ ላይ ስምምነት ባይኖር አቤት የሚባልበት ፍርድ ቤት በዚህ ጉዳይ ወገንተኛ ሆኖ የሚሰለፈውን? ይህ አጠቃላይ ፍርድ ቤቶችን አሳፋሪ ሁኔታ ላይ አይጥላቸውም ወይ» ብለው ሲጠይቁት ኢህአዴግ አቃቢያን ሕጎችና ዳኞችን እንዳያሰልፍ እናግራለሁ ብ ነበር። ግን ምንም አልተደረገም።

እኔም ከአውሮፓ የተመለስኩት በዚህ ወቅት ነበር፡፡ ቢሮ እንደገባሁ ከእዚህ ተወካዮች አንድ ሁለቱን ጠርቼ የሆነውን እዲያስረዱኝ ጠይቄ ነበር፡፡ የሚነግሩኝ ነገር በፍፁም ለማመን የሚያቅት ነበር፡፡ በሰሜን ወሎ፣ በሲዳ፣ በጂማ፣ በቤንች ማጂ፣ በምስራቅ ጎጃ፣ በደቡብ ጎንደር፣ በሸካ ወዘተ የተደረገው በሙሉ በጣም ተመሳሳይ በመሆኑ ዝም ብ የየአካባቢወ ተወካዮች በራሳቸወ ተነሳሽነት የውሰዱት እርምጃ ሳይሆን በደንብ የተቀነባበረና የዕዝ ማከሉን አዲስ አበባ ባደረገው ወታደራዊ መስል ሥርት የሚመራ መሆኑ ግልፅ ነበር፡፡ የሚደረጉትን ነገሮች በሙሉ ዓይን ያወጡ መሆናቸውን ለማሳየት አንድ ልሰጥ፡፡ በሰሜን ወሎ በአልቡኮ ወረዳ ይመስለኛል (የወረዳውን ስም ብሳሳት እንኳን ሰሜን ወሎ ውስ ለመሆኑ አርግጠኛ ነኝ) በማራት ሂደቱ መመሪያ መሠረት የጉዳዩን ጭበግጥ ለማስረዳት በምርጫ ጣቢያ አምስት አምስት ምስክር ብቻ ነው የሚሰማው (ጊዜ ለመቆጠብ) ተብሎ በዚህ መሠረት ከሳሽ የነበረወ ኢህአዴግ አምስት ምስክርቹን ያቀርባል፡፡ የቀረቡት የኢህአዴግ ምስክሮች ራሳቸው ምርጫው በዚያ ወረዳ ምንም ችግር እንዳነበረውና በትክክል ያሸነፈውም ቅንጅቱ መሆኑን ይመሰክራሉ፡፡ በዚህ ገጊ የተከሳሽ ምስክሮንም ማቅረብ አያስፈልግም ነበር፡፡ ቢሆንም የቅንጅት ምስሮችም ቀርበወ ተመሳሳይ ምስክርነት ይሰጣሉ፡፡

በደንቡ መሠረት በዚህ ጊዜ ውሳኔ መስጠት ነበረበት፡፡ የምርጫ ቦዱ ተወካይ ውሳኔወ ከማሰጠት ይልቅ ከመመሪያው ውጪ የኢህአዴግ ምስክሮ የመሰከሩት ለቅንጅት ስለሆነ ለእሱ በሚመሰክሩለት ሌሎች አምስት ምስክሮ በማግስት እዲመጣ ኢሕአዴግን ያዛል፡፡ ይህን ዓይን ያወጣ ፍርደ ገምድልነት አንመለከትም ብለው የቅንጅት ተወካዮች በማግሰቱ አልሄዱም፡፡ የምር ቦዱና ኢህአዴግ በጋራ ሌሎች ምስክሮን ሰምተናል ብለው ምርወ በድጋሚ እንዲካሄድ ወስነው ይለያያሉ፡፡ በጊዜወ እንዲህ ዓይነት ዓይን ያወጡ በርታ ምሳሌዎን እየሰማንና በኢህአዴግ አለማፈር እየቀለድን የቢሮ መደበሪችን አድርገነው ነበር፡፡ በዚህ ጊዜ እንደሚታወቀው ከአውሮፓ ኅብረት፣ ከካርተር ማዕልና ከአፍሪካ ኅብተቴ የተውጣጡ ታዛቢዎች ሂቱን ይከታተሉ ነበር፡፡ የአሰውሮፓ ኅብተት ታዛቢች እንደ ተለመደወ በከፍተኛ ጥንቃቄ የራሳቸውን አስተርጓሚዎች ይዘው በሂቱ ሙሉ በሙሉ ተሳትፈዋል፡፡የማራቱ ሂት እንደ ችሎት ሦስት «ዳኞ» (የምር ቦድ መሐል ዳኛ ከሻስና ተከሳሽ ድርጅቶ ግራና ቀኝ ዘው) የሚካሄዱት ስለነበር ሂደቱን ለመከታተል ቦታው መገኘት ብቻ ሳይን የሚባውን ማዳጥና ማወቅ ይህንንም መመዝገብ ይጠይቃ፡፡[8] በካርተር ማዕከል በኩልም ጥሩ ክትትል ይደረግ ነበር፡፡ እነዚህ ከላይ ተደርገዋል ያልኳቸውና ሌሎች ምሳሌዎች ታዛቢዎች በዓይናቸው ያዩዋቸው ናቸው፡፡

[8] በነገራችን ላይ በመመሪያው መሠረት ሂደቱን በቪዲዮ ወይም በቴፕ መቅዳትና ለከሳሻና ለተከሳሽ መስጥ የምር ቦርድ ኃላፊነት ነበር፡፡ የምርጫ ቦርድ ከሂደቱ በኋላ ወዲያውኑ ኮፒ እንዲሰጥ ሰንጠይቀው አሻፈረኝ በማለጹ (ማስቀዳት አልችልም፣ በገጠር ቅጅ የለም፣ አዲስ አበባ ስንመለስ እንሰጣችኋለን በሚል) እኛ ራሳችን ቀድትን የራሳችንን ኮፒ ለመያዝ ብንጠይቅም ተከልክለናል፡፡

የአፍሪካ ኅብረት አስተዛዛብ ከዚህ ከመሠረታዊ መንገድ ያለያል፡፡ በገንዘብ እጥረትም ይሁን በሌላ መክንያት ብዙዎ የራሳቸው አስተርጓሚዎ የሏቸውም፡፡ ስዚህም በሂደቱ ውስ የሚደረገውን ነገር አይከታተሉም፡፡ አንድ የአፍሪካ ኅብረት ታዛቢ እሱ የሚባውን ስማይሰማ ችሎቱ ላይ ከተቀመጠ ሁሉም መገኘቱን ካረጋገጠ በትክክል የተካሄደ እንደሆነ እንደሚገልፅ ነግሮናል፡፡ የአንዳንዶቹ የአፍሪካ ኅብረት ታዛቢዎች የሙያ ሥ-ምርጋር በጣ የሚያሳፍር ከመሆኑ የተነሳ እንዲት ጠንካራ የሃይማት ሰወ የሆነች በማጣራት ሂደቱ የተካፈለች አባላችን «እኛም አፈረካውያ በመሆናችን ይህንን ያየሁት ጉድ ለፈረንጆ አልናገርም፡፡ ቢሰሙ ምን ይሉናል» ብ በማፈር ያጫወተችኝን እዚህ ላይ ልጥቀስ፡፡

እሷ የሄደችበት ቦታ የሄደው የአፍሪካ ኅብረት ታዛቢ በሚሄዱባቸወ ወረዳዎች በሚቀመጡት ችሎቶች ላይ አይገኝም ነበር፡፡ «ወደ አንድ አዲስ ወረዳ ስንሄድ እዚያ የምናድር መሆኑን ካረጋገጠ በኋላ ሆቴል ይዞ ይቀመጣል፡፡ ይህ ሰውዬ ሂደቱን ካልተከታተለ ም ብሎ ሪፖርት ሊጽፍ ነወ እያሉኩ እገረም ነበር፡፡ ግን ገጊወ ራሱ እንዴት እንደሚያልፍለት ይጨንቀኝ ነበር፡፡ አንድ ቀን እኛ ችት ተቀምጠን ሳለ በአንድ ጉዳይ በፍፁም መስማት ስላልቻን ጉዳዩን እሱም እንዲያየው ልፈልገወ ከተማ ወጣሁ፡፡ እዚያ ከብዙ ፍጋ በኋላ በአንድ ቤንዚን ማደያ ጣያ ላይ ከቀጆዎቹ ጋር በቋንቫ መስማማት አቅቶት ሲታገል አገኘሁት፡፡ በሄድንባቸወ ቦታዎች ሁሉ የውሽት በየቤንዚን ደረሰኝ መሰብሰብ ነው ስራው» ብላ አባላችን አጫወተችን፡፡ የምር ማራት ሂቱን እንደ ተጠናቀቀ የኢትዮጵያ ምር ነፃና ፍትሐዊ እደ ነበር የመሰከረወ ብቸኛ ድርጅት የአፍሪካ ኅብረት ነው፡፡ እግዲህ ይህ የአፍሪካ ኅብረት ነፃና ፍትሐዊ ያላለው የአፊሪካ ምርጫ የለም! የአውሮፓ ኅብረትና የካርተር ማዕከል ታዛቢዎች ግን በዚህ የማጣራት ሂደት ዙሪ አላየንም ሊሉ የሚችሉት ምንም ነገር አልነበርም፡፡ በዚህም ምክንያት ነወ የሁለቱ ሪፖርቶች የመርጫ ማጣራት ሂደቱ ምንም ፋይዳ የሌለው፣ በምር ወቅት የተፈጠረውን ችግር መፍታት ያልቻ ከንቱ ሂደት መሆኑን የመሰከሩት፡፡

የመርጫ ማጣራት ሂቱ በተጀመረበት ሳንት የቅንጅት አንዳድ ተወካዮች ማጣራቱን ትተወ መመለስ ሲጀመር በድርድሩ ላይ የምንሳተፈወ ሰዎች እደገና ተሰብስበን ነበር፡፡ አቶ በመረከት እንደተለመደደወ ቅንጀት የማጣራት ሂቱን እያወከ እንደሆነ በመግለፅ ከሰሰ፡፡ በእኛ በኩል የማጣራት ሂደቱ በፍፁም እየተበላሸ እንደሆነ በመጀመሪያ ማጣራቱ ከመጀመሩ በፊት ተግባራዊ ይናል የተባለው ባለ 10 ነጥብ ስምምነት ተግባራዊ አለመሆኑን ከዚያም በኋላ ኢህአዴግ በየቦታወ ያሰለፋቸው የፍትሕ አካል ሰዎች (አቃቂ ሕጎእ ችና ሌሎ) በፍፁም ነፃ የሆነ የማጣራት ሂት እንዳይኖ ሁኔታውን እየበከሉት እንደሆነ፣ በየቦወ በምርጫ ቦርድ የተወከሉት ሰዎ ደግ በፍፁም ለማስመሰል እንኳን የማይሞክሩ ወገንተኞች መሆናቸውን እና በዚህ ሁሉ ምክንያት

የላክናቸው ወኪሎች ከእኛም ትዕዛዝ ሳይጠብቁ በራሳቸው እየተመለሱ እንደሆነ ገለፅን፡፡ ይህንን ደግ እኛም ልናስቆመው እንደማንችል አበክረን አስረዳን፡፡ አቶ በረከትም ቅንጅቱ ምንም ዲሲፕሊን የሌለው ድርት እደ ሆነና ተወካዮቹ ከአመራሩ ትዕዛዝ ሳይሰጣቸው እዴት ሊመጡ ይችላሉ? ሲል ካላገጠ በኋላ ሰዎን ለመመለስና የማጣራት ሂቱን ለመቀጠል ምን ማድረግ እንደሚሻል ውይይት ተጀመረ፡፡

ተቃዋሚች በማጣራት ሂደቱ ተስፋ ቆርጠን ነበር፡፡ ምናልባት መፍትሔ እንደሆነ በሚል እያንዳንዱ ወረዳ በቦታው የተፈጠረውን በየእለቱ ለዋናው ምርጫ ቦድ ሪፖት እዲያደርግ፣ የሁሉም ድርጅት ተወካዮች በየእለቱ ጠዋት ጠዋት በምርጫ ቦድ ተገኝተው ከወረዳዎ የሚመጡትን ሪፖርቶች ሰምተው እዚያሰው የጋራ መፍትሔ እንዲፈልጉ፣ በዚህ ሂደት ውስጥ ደግ ታዛቢዎች ችንዲሳተፉና የታዛቢችም ሪዎርት በየቀኑ እዲሰማ ሃሳብ ቀረበ፡፡ ነገር ገን ታዛቢዎች ቢዘህ ሥራ ውስ ሊገቡ አይችሉም፤ የስምምነታቸው ሰነድ በግልፅ እንደሚያሳየው በሂደቱ ውስ በቀጥታ ሊሳተፉ ሳይሆን ከታዘቡት በኋላ ብቻ ሪፖርተ ማቅረብ እደሚችሉ ተገለፀ፡፡ ነገር ከተበላሸ በኋላ ተበላሽቷል ቢሉ ለታሪክ ነው እጂ ያውን የፖለቲካ ውጥረት ከመፈንዳት ሊያድኑት ስማይች እኛ ሁላችንም ከተስማማን ለምን ይህን በየቀኑ የታዘቡትን እንኪነግሩን ኃላፊነት አንሰጣቸውም የሚል ሃሳብ ቢቀርብም በፍጹም አይሆንም ተባለ፡፡ ዚያም ው ግ በማራት ሂደቱ የችግሩ አካል የሆኑት የምር ቦርድ ተወካዮች በየቀኑ ወደ አዲስ አበባ ሪፖት በማድረጋቸው የሚመጣ ለውጥ እንደሌለ ሁላችም ልባች እያወቀ እንዲያወ ለማንኛውም ይሞከር በሚል ተስማምተን ተለያየን፡፡

እደተፈራውም ይህም በየቀኑ በምር ቦድ የሚደረገው ስብሰባ ምምመ ለውጥ የሚያመጣ አልሆነም፡፡ የምር ማጣራት ሂቱ በተጀመረ በሦስተኛው ሳምንት ገደማ ሂደቱ ከንቱና ከሽፋ መሆኑ ግልፅ ነበር፡፡ ነገር ግን ኢህአዴግ የምር ችግሩን እዴት ሊፈታው እንደፈለገ ምንም ገማያውላላዳ መልክ ለሁሉም (ለዲፕሎማቶንም ጨምሮ) ግልጽ የሆነው በዚህ የምርጫ ማጣራት ሂደት ነበር፡፡ በእንዲህ ዓይነት ሁኔታዎች ስተ የሚለካ ከሆነ የምርጫ ማጣራት ሂደቱ የኢህአዴግን የምንነት በማሳየት በኩል ተቃዋሚዎች ከሚያወሩት ሺህ ቃላት የተሸለ ሥራ የሠራ መሆኑ አሌ አይባልም፡፡ ከድንጋጤም ይነሳ ከምርወ ሽንፈት ቁጭት፤ የኢህአዴግ እውነተኛ ማንነት ታይቶበታል፡፡ በሂደቱ የምርጫ ቦድም ምንነት በማያወላዳ መልኩ ግልጽ ሆኗል፡፡ ከዲፕሎማቲኩ ማኅበረሰብ ውስጥ የማጣራት ሂቱ ትክክል ነበር፤ ይህንን በማጣራት ሂደቱ ውስጥ የተፈጠረውን ውጤት ተቀበሉ ሲል የሰማሁት አንድ ሰው የለም፡፡ የማጣራት ሂደቱ በሚካሄድበት አካባቢም የሶማ ክልል ምርም የሚካሄድበት ነበር፡፡ በዚያም ምር ላይ ኢህአዴግ «አጋር ድርጅቶቹ» ምን ዓይነት እንደሆኑ፣ ስለ ዴሞክራሲ ያላቸው አመለካከት ምን እንደሆነ ፍንትው ብሎ ወጣ፡፡ በሱማሌ ክልል በሌሎች ክልሎች በምርጫው ጊዜ የተከሰተው

ዓይነት «እውነተኛ የሚመስል» ምር ለማድረግ ማስመሰልም አልተፈለገም ነበር፡፡ አዚያ ሄደው የመጡት ታዛቢችም የተሰማቸውን የመጭበርበር ስሜት በዲፕሎማሲያዊ ቋቋ የሚሸፍኑት አልነበረም፡፡

የምርጫ ማጣራት ሂደቱ በዚህ መልክ ከተውሸለሸለ በኋላ የምርጫ ቦድ ከሞላ ጎደል ሁሉንም ተቃዋሚዎ ይጣራልን ያሉትን ውድቅ አድርጎ፣ ኢህአዴግ ተጭበርብሬያለሁ ይጣራልኝ ያለውን «እውነትም ተጭበርብሯል፤ በጣም ተጎድቷል» ብሎ በድጋሚ ምርጫ እንዲካሄድባቸው አዘዘ፡፡ ድጋ ምር የሚካሄድበትንም ቀን ወሰነ፡፡ በስምምነቱ መሠረት በምር ማራት ሂቱ ላይ ቅሬታ ያለው አካል ወደ ፍርድ ቤት ይግባኝ ማለት የችላል፡፡ ይግባኝ ለማለት ደግሞ በማራት ሂደቱ ላይ የተፈፀሙትን ተግባሮ የሚያሳዩ ዶክምንቶችን፣ የተቀዱ ቴፖችንና ቪዲዮ ካሴቶን ለከሳሽም ለተከሳሽም መድረስ ይገባቸዋል፡፡ የምር ቦድ እነዚህን ዶክምነቶች ሳይሰጠንና ይግባኝ መባል አለመባን እንኳ ሳረጋግ ነበር በድጋሚ ምር እንደደረግ ቀን የቆረጠው፡፡

በቅንጅት በኩል ፍርድ ቤት ይግባኝ ማለት ይገባል አይገባም የሚል የጦፈ ክርክር ነበር፡፡ የሚገርመወ በሂደቱ የተሳተፉትም ሆነ ሌሎች በዚህ ጉይ እዲያማክሩን የጠራናቸው የህግ ባለሙያዎች በሙሉ ለፍርድ ቤቱ ይግባኝ ማለትን አይደግፉም ነበር፡፡ እኛ የፖለቲካ አመራሮ ብቻ ነበርን ሂቱ ማሚጠጡ ይጠቅማል ብለን እከራር የነበርነው፡፡ ሌላው ቢቀር ግን የማራት ሂቱን ዶክመንቶ ሳናገኝ ድጋሚ ምር ይደረግ መባ ፍትሕ የማግኘት መብታችንን በቀጥታ የሚፃረር በመሆኑ ዶክምነቶች እዲሰጡንና ይግባኝ የማለት መብታችንን እንዲከበርልን በፍርድ ቤት በመጠየቅ የምር ቦዱን ብቻ ሳይን የፍርድ ቤቶቹንም ነፃነት እንፈት በሚለወ ተስማማን፡፡ ከዚህ ውሳ በፊት ሁለት ሂዜ ምር ቦድ ዶክምነቶቹን እነዲጠን በጽሁፍ ጠይቀን ስለነበር ሕንንን ጉዳይ በቀጥታ ፍርድ ቤት ኤቱታ አቀረብን፡፡ ይህ አቤቱታ ሲቀርብ የድጋሚ ምርጫው ሊካሄድ ሳምንት ያህል ቢቀረው ነው፡፡ በጣም በሚገርም ሁኔታ ፍ/ቤቱ ጉዳዩን በቀጠሮ ሲያንተተው ቆቶ እግዱን ሳያዝ ወይም ሳይከለክል ጉዳዩን ለመወሰን ከድጋሚ ምርጫው በኋላ ባለወ ሰኞ ተቀጠረ፡፡ በዚህ ጊዜ እሁ «ድጋሚ ምርጫ» ተደረገና በሁሉም ቦታዎች ኢህአዴግ «በዝረራ» አሸነፈ ተባለ፡፡[9] ጊዜው ካለፈ በኋላ ፍርድ ቤቱ ምርጫ ቦርድ ዶክመንቶቹን ለተቃዋሚዎች እንዲሰጥ አዘዘ፡፡ በዚህ ቀላልና ግልፅ የሆነ የሕግ ፈተና ፍርድ ቤቱ መፍትሔ የማይሰጥ አካል መሆኑን አሳየ፡፡ በዚህ ጉዳይ ላይ መወሰን ያልቻ ፍርድ ቤት በሌሎች ከዚያም በላይ በተወሳሰቡ ጉዳዮ ላይ የጠቅላይ ፍርድ ቤት ፕሬዚዳንት በአቶ ከማል በድሪ በሚመራው የምርጫ ቦርድ ላይ ይፈርዳል ብሎ መጠበቅ ዘበት እንደሆነ ግልጽ ሆነልን፡፡

---

[9] በዚህን ጊዜ ተቃዋሚዎች በድጋሚ ምርጫው ላለመሳተፍ ወስነው ነበር፡፡ ቅንጅቱም ተዋዳዳሪች ከፈለጉ በየወረዳቸው ይሰታፉ እንደሆነ እንጂ ቅንጅቱ እንደማይሳተፍ አሳውቆ ነበር፡፡

የማጣራት ሂቱ በዚህ መልክ ከተጠናቀቀ በኋላ ራሳችንን ገኘነወ ከማጣራቱ ሂደቱ በፊት የነበርንበት ሁኔታ ላይ ነው፡፡ የሕዝብ ድምጽ አልተከበረም፡፡ የትግላችን መፈክር አሁንም የሕዝብ ድምጻግ ይከበር ነው፡፡ የምርጫ ማጣራት ሂደቱ በመክሸፉ ምክንያት ከዚህ ቀጥሎ የመታገያ መፈክራቸው ተቃውሞ በቀረበባቸው በ299 ወረዳዎ በሙሉ ድጋሚ ምርጫ ይደረግ የሚል ሆነ፡፡ አሁንም መነሻችን ችግሩን በሰላማዊ መንገድ መፍታት ቻ ይሆና የሚለው እያደር እየመነመነ የሄደው ተስፋችን ነበር፡፡

ምዕራፍ 10

ሞኝ ያሸንፋል፣ ምን ብሎ? እምቢ ብሎ፤

ኢህአዴግ የግንቦቱን ምርጫ አውወነተኛ ውጤት ለመቀበል እንደማይፈልግ፣ መቀበል የማይፈልገው ደግ በምንም ዓይነት ሥልጣኑን ለመልቀቅ ስለማይፈልግ ብቻ አይደለም:: የሚያውቀው ያልተገራ ሥልጣን ስለሆነና ይህም ያልተገራ ሥልጣን በምንም ዓይነት እንዲሸረሸርበት ስማይፈቀድ ጭምር እንጂ:: በራሱ ስሌት እንኳን ተቃዋሚዎች ወደ 1/3ኛ የፓርላማ ወንበር እንደሚወስዱ ሲያውቅ በቶሎ ተሰናባቹ ፓርላማ ሲሠራ የነበረበትን የፓርላማ አሠራር ህግ ቀይሮ አዲስ ለሚመጣወ ፓርላማ የሚሆን አዲስ ሕግ አወጣለት:: ከዚህ ሕግ አሳፋሪ አንቀጾች አንዱ በፓርላማወ አጀንዳ ለማስያዝ በቀድሞው ሕግ ያስፈልግ የነበረወ የ20 አባች ፊርማና ፈቃድ ተቀይሮ አሁን አጀንዳ ለማስያዝ የምክር ቤቱን አብላጫ ድምጽ ማግኘት አስፈላጊ መሆኑን ደነገገ:: በዚህ መሠረት ሃሳቡ በአጀንዳት እንዲቀርብ ከደገፉት መካከል አንዳንዶቹ ሃሳባቸውን ካልቀየሩ በቀር ሁልጊዜም ለውይይት የሚቀርበው የሚፀድቅ አጀንዳ ብቻ ነው:: በዚሁ ሕግ ፋይናንስን የተመለከተ ሕግ በምክር ቤቱ ሊመነጭ አይችልም:: ይህን ማድረግ የሚችለወ የሥራ አስፈፃሚው ብቻ ነው:: የምር ማጣራት ሂደቱንም እንደዚያ ዓይነት ባወጣ መልኩ ሲያበላሸው ለከሚመለከተው ሁሉ ኢሕአዲግ ግልጽ መልዕክት እያሳተላለፈ ነበር:: ይህ መልዕክት ምንም ዓይነት ግፊት ከየትም ቢመጣ በሥልጣኔ የሚመጣ ያለኝን ኃይል ሁሉ ተጠቅሜ እክተዋሁ:: መግደል ካለብኝ እገድላለሁ፣ በሰው ጭቅላት ውስጥ ሽብር ለመፍጠርም ካስፈለገ አደርገዋለሁ፣ ማሰር ካብኝ አስራለሁ፣ ሰብዓዊ መብት ከሥልጣኜ አይበልጥም፣ ዴሞክራሲንም የምፈልገው በስልጣ እስቆየኝ ገጊ ድረስ ነው» የሚል ነበር::

በቅንጅት በኩል ኢሕአዴግ ይህን መልዕክት ሲያስተላልፍ ከተቃዋሚዎች የሚጠብቀው ምንበርክክን እንደሆነ አውቀናል:: ካተንበረከክን ግን በዚህ መልዕክቱ ላይ የተቀመጡትን እርምጃዎች እስከ ምን ድረስ በተግባር ይወስዳቸዋል? ይህስ እርምጃው የሚያስከትለውን የአገር ውስጥና የዓም አቀፍ ጫ ውት ተረድቶት ይሆን? ኢኮኖሚውስ ሊፈጠር የሚችለውን ማዕቀብ ለመቋቋም የሚያስችል አቅም አለው? ወይስ ይህ ሁሉ ችግር የአጭር ጊዜ መሆኑን ያምናል? የማ9ሉ ጥያቄዎች ግን እናነሳ ነበር:: ፈረንጆቹ ከትንሽ ጊዜ ጩኸት በኋላ ነገሩን ሁሉ ትተውት በመጀመሪ ገንዘብ ካክለወ ከሆነ በኋላ በራሳቸው ምክንያት መልሰው ይሰጡናል ብሎ ገምቶ ይሆናል:: ነገር ግን ኢትዮጵያውያው ድምፃቸው ተሰርቆ በትንሹም ቢሆን የቀመሱትን የነፃነትና የዴሞክራሲ ፀጋ በቶሎ ረስተውት ቀድመው ወደነበሩበት የፍርሐትና የመሸማቀቅ ኑሮ ይመለሳሉ ብሎ እንዴት ሊገምት ይችላል? ወይስ በሚወስዳቸወ የኃይል እርምጃዎ ምክንያት

ጥያቄዎቹ በሙሉ የኃዩል እርምጃዎን ለመቀልበስ በሚደረግ ሙከራ ይዋጡና ዋናው የምርጫው መጭበርበርና የዴሞክራሲ ጥያቄዎችን ስወጣ ስናወርድ ቆይተናል፡፡ በአጭሩ የኢህአዴግ እብደት እስ ምን ደርሳል ለሚለው ጥያቄ መልስ ለመስጠት ታግለናል፡፡ ከመልሳችንም እየተነሳን የቅንጅቱ አፀፋዊ መልስ ም መሆን እንዳለበት ለመወሰን በግልም ሆነ በጋራ ብዙ ጊዜያችንን አጥፍተናል፡፡ ግን በየጊዜው የሚመጡ አዳዲስ ችግሮን በመዋጥ ዋና ዐላማችንን መርሳት እንደሌለብን እምነታችን ጽኑ ነበር፡፡ በአንድ በኩል አገሪቱ በሰላማዊ መንገድ ወደ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የምታደርገው ሂት እንዳይተጓጎል ለመሠረታዊ የዴሚክራሲ መርሆዎች በጽናት መታገል በሌላ በኩል ደግሞ ኢህአዴግ ለሥልጣን ብሎ አገሪቱን ወደሚያባራ የእርስ በርስ ግጭት እንዳይወስዳት በተቻለ መጠን መከላከል የዋናው ዓላማችን መሠረታዊ አካላት ናቸው፡፡ ዓይናችን ከእነዚህ ሁለት ኪሶች ሳይነቀል በየጊዜው ለሚነሱ ችግሮና ጥያቄዎች ተገቢ የምንላቸውን መልሶች መስጠት ይገባናል፡፡ በእኛ ዕነት አምክኖታዊ ነው ብለን ለምንወስደወ ሰላማዊ እቅስቃሴ መልስ ኢህአዴግ ሊወስድ የሚችለውን የኃይል እርምጃ ለመቀበል የሥነ-ልቦና ዝግጅት አድርገናል፡፡ ከሰኔ አንድ በኋላ የቅንጅት አመራር ሊታሰር የሚችል መሆኑንና ድርጅቱ ሊዘጋና ሕገ-ወጥ ሊባ እንደሚል ግምት የነበራቸው አመራሮ ነበሩ፡፡ በዚያው ልክ ግን ኢህአዴግ ጭራሽኑ ጨርቁን ጥሎ ካላበደ በቀር እንዲህ ዓይነት እርምጃ አይወስድም፤ በውስጡ ጥቂት በሥልጣ ያበዱ ሰዎች ቢኖሩም የዚያኑ ያህል ጤነኛ አምክህኖታዊ የሆኑ ሰዎ ይኖራ፤ ከሥልጣን ስሌት አኳያ እንኳን እንዲህ አይነት እርምጃ በጊዜያዊነት ሥልጣን ላይ ያስቆይ እንደሆነ እንጂ ዘላቂ ተቀባነት ሊስገኝ አይችልም፤ በዚያ መልክ የቆዩበት ሥልጣን ደግሞ አወዳደቁ የከፋ እንደሚሆን የሚረዱ የኢህአዴግ ሰዎች አይጠፉም የሚል አዎንታዊ አስተሳሰብ የሚያራምዱ ነበሩ፡፡

በፈረንጆቹ በኩል ከምርጫ ማጣራቱ ሂደት መክሸፍ በኋላ ከበፊቱ የተለየ አስተሳሰብ እየነገሰ መምጣት ጀመረ፡፡ የምርጫውን መበላሸት በሚመለከት ምንም ጥርጣሬ አልነበራቸውም፡፡ በተለይ የምርጫ ማጣራት ሂቱ የኢህአዴግን ምንትና እያስተላለፈ ያለውን መልዕክትም እየተረዱት ነበር፡፡ እኛ ራሳችን እንታገልለታን ያሉት ባለ 10 ነጥብ ስምምነት ምን እርምጃ ሳይራመድ እንደ ከሸፈ ተመለከተዋል፡፡ በመንግሥት በኩል የሚያገኙት መልዕክት ከዚህ በኋላ በኢህአዴግ በኩል የሚደረግ ምንም ዓይነት መለሳለስ እንደሌለ ነበር፡፡ መንግት ደግሞ ያለውን ነገር ለማድረግ የሚያስችል ጉልበት እንዳለው ያውቃሉ፡፡ በተለያዩ ስብሰባዎቻቸው ደግሞ «እኛ በምንሄድበት መንገድ ከተከተላችሁ አብረን እንደሄዳን፤ ካበለዚያ ከነገንዘባችሁ ገደል ልትገቡ ትችላላችሁ የሚል ዓይነት ማስፈራሪያ በግልጽ እየሰሙ ነበር፡፡[1] በዚህ ጊዜ

---

[1] በእርግጠኛነት መናገር ባችል ፈረንጆቹ ይህን ማስፈራራት ከምድር ውስደውታል፡፡ ለዚህም ምክንያት የሆነወ የኤርትራወ አምባገነን እንዲህ ዓይነት ማስረፈራራትን በተግባር ሲያውል በማየታቸው ነው፡፡

መንግሥትን መግፋት አለመቻላቸውን ሲገነዘቡ ልባቸው እያወቀና እውነቱ ያለው ተቃዋሚዎች ጋር እደሆነ እየተረዱ ሁኔታው በፍጹም ከቁጥጥር ውጭ እንዳይሄድ ተቃዋሚዎች ላይ ግፊት መፍር ጀመሩ፡፡ ፓርማ እንድንገባና አዲስ አበባንም እንደንረከብ ግፊቱ ጨመረ፡፡ ይህን ሲያደርጉ ምንግሥት ትክክል መሆኑን አምነውና ኢሕአዴግ ምርጫውን ማሸነፋን ተቀብለው አልነበረም፡፡ የአውርፓ ኅብረት የምርጫ ታዛቢዎ ቡድን ብቻ ሳይሆን «የፖለቲካወ መረጋጋትን ለመርዳት» ብሎ በአትላንታ ብዙ ታሽቶና ታክሞ ሳይለወጥ በመስክ ሪፖርት መሠረት የተዘጋጀወ የካርተር ማዕከል የመጀመሪያው ረቂቅ ሪፖርት ፈረንጆቹ የምርውን እወነተኛ ገጽታና የማጣራት ሂደቱን አሳፋሪነት በደንብ እንዳወቁት ያሳያል፡፡ እሱ ተቃዋሚዎች ላይ ያሳደሩት ግፊት «ሞኝ ያሸንፋል - ምን ብሎ እምቢ ብሎ» የሚሉትን ብሂል ያስታውሳል፡፡ «ኢህአዴግ እምቢ ብሏል፤ ምክንያት አልሰማ ብሏል፤ ብዘያሉ አደጋ ሊያደርስባችሁ ይችላል፣ እኛም ልንከላከልላችሁ አንችልም፤ ስለዚህ ዝም ብችሁ ተቀበሉና በኋላ ሁኔታዎች ከተረጋጉ በኋላ የምታነሱትንና እኛም የምናምንበትን ለውጦች በፓርላማ በኩል ለማድረግ እንችለን፤ አለበለዚያ በግንቦቱ ምር የተገሩኘው አስደናቂ ውጤት (ከተጭበረበረም በኋላ ያለው ውጤት አስደናቂ ነወ በተለይ በፊት ተቃዋሚዎች ከነበራቸወ መቀመጫ አንፃር ሲሰላ) በሙሉ ገደል ገብቶ አገሪቱ ወደ ፍጹም አምባገነንነት ትሽጋገራለች፡፡ ይህ ደግ ለአገሪቱ አደገኛ ነው፤ አለመረጋጋትን ይፈጥራል» ይላሉ፡፡ ይህ በአብዛኛው የአውሮፓ ኅብረት አምባሳደሮችን አመለካከት የሚያንፀባርቅ ቀና ሊባል የሚችል አመለካከት ነው፡፡ በሌላ በኩል ደግ አንዳድ አገሮች ከራሳቸወ ብሔራዊ ጥቅም አንፃር በማየት ይህንኑ የ«ፓርማ ዝም ብላችሁ ግቡ» መስመር ይገፉ ነበር፡፡

ከዚህ ሌላ ከአውሮፓ ኮሚሽን አካባቢ ለመንግሥት ለውጥ ያመዘጋጀት ሁኔታ ነበር፡፡ በግንቦቱ ምርጫ የጠቅላይ ሚኒስቴር መለስ መንግሥት ይቀየራል የሚል ግምት ከስሌታቸወ ውስጥም አልነበረም፡፡ ስለዚህም የሚቀጥሉትን አምስት ዓመታት የእርዳታና ሌሎች ግንኙነቶን ከዚህ ምንግስት ጋር የመቀጠልና የማሳደግም ዓማ ነበራቸው፡፡ ግንቦ 97 ያመጣወ ለእነሱም ያልተጠበቀ ዱብ ዕዳ ነበር፡፡ ስዚህም ቢቻ እስከሚቀጥለው ምርጫ ድረስ ሁኔታወ ባወ ቢቀጥል ይሻላል የሚል አቋም የነበራቸው፡፡[2] ነገር ግን ነገሩ

የሁለቱ አገር ሕዝቦች በፀባያቸወ አንድ ናቸው (ኩሩና ግትር) ብለው ስለሚምኑ ኢህአዴግም ይህን ያደርጋ ብው ፈርተዋል፡፡ ይህን መሳይ አመለካከት ከብዙ ዲፕሎማቶች ሰምቻለሁ፡፡

[2] ይህን ለማለት ያስደፈረኝ ከምርጫው በኋላ ከአፍሪካ ኅብረት ጋር በተያያዘሩ ጉዳይ የአውሮፓ የውጭ ጉዳይ ኃላፊ ሀቪየር ሶላናና የዕድገት ትብብር ከሚሽነር ሉዊ ሚሽል አዲስ አበባ መጥወተወ ከተቃዋሚዎች (አቶ ኃይሉ፣ እኔና ዶ/ር በየነ) እ ከአቶ መለስ ጋር ተነጋግረው ነበር፡፡ ከእኛ ጋር ተነጋግረውና ያለውን ሁኔታ በሚገባ አስረድተናቸወ ከሄዱ በኋላ ከአቶ መለስ ጋር ሲገናኙ በመጀመሪያ የሉትና ከታማኝ ምንጭ የሰማሁት «የአውሮፓ ፖሊሲ እርስዎን ይደግፋል፡፡ ለሚቀጥሉት ዓመታት ከእርስዎ ጋር በቅርበት ልንሰራ እንፈልጋለን፡፡ ይህንን የምርጫና የሰብዓዊ መብት ነገር በተለሳለሰ መንገድ ይጨርሱት» የሚል ነበር፡፡

እንደዚህ ዓይን አውጥቶ ከመጣ በተለይ የሰብዓዊ መብት ይዞታው ከከፋ ዝም ብለው ድጋፋቸውን ይቀጥላሉ ማለት አይደለም።

የአሜሪካ መንግሥት አቋም ግን ከዚህ የከፋ ነበር። እንደ አውሮፓ ኅብረት ሁሉ ለአሜሪካኖች በምርጫ 97 የሆነው በፍጹም ያልጠበቁት ነገር የአሜሪካ የአፍሪካ (በተለይ የምሥራቅና የመካከለኛ አፍሪካ) ፖሊሲ የሚሽከረከርባቸው የተወሰኑ መሪዎች ችግር ውስጥ እየገቡ ነበር። በዩጋዳ የሙሴቪኒ ኢ-ዲሞክራሲያዊ አካሄድና ይህ የፈጠራው አለመረጋጋት፤ የሩዋዳው ካጋሜ 95% ያገኘበት ምር ቀልድነት፤ የኢሳያስ ሲሳያስነት፤ የዴንያው መንግሥት በሙስና መጨማለቅ፤ ሁሉም የአዲሱ ትውልድ የአፈሪካ መሪዎች «ከበፊቶቹ ምንም ያልተሸሉ መሆናቸው» ግራ አጋባቸው። የአቶ መለስ መንግሥትም እንዲህ ዓይነት ትርምስ ውስጥ መውደቁ በፈጠረው ግራ መጋባት የተነሳ የድሮው በአዲስ ፖሊሲ እስከሚተካ ድረስ ልተዘጋጁበት ለው እንዲመጣ አልፈለጉም። ከዚያ በተጨማሪ አዲስ የመጣውን ኃይል ምንነት በደንብ እንኳን ሳያውቁ (ጥቂት ግሰቦችን ይወቁ እንጂ ቀንጅቱን እንደ ድርጅት አውቁትም። ከምርው ቢት አነጋግረውን እንኳን አያውቁም) ድንገት ለውጡ ስመጣባቸወ ይህን ኃይል ተረጋግተው እስከሚረዱት ድረስ ጥቂት ዓታት ማየትና መፈተን የፈለጉ ይመስሉ። ስ ቅንጅት ብዙ ካማወቃቸውም በላይ የሚያውቁትም ትንሽ ነገር ከተለያየ ቦታ በተለይ ደግሞ ከኢህአዴግ አካባቢ የተቃረመ ስለሆነ የወደዱን አይመስም። ቅንጅት አሰብን በኃይል የመውሰድ አላማ አለው፤ ቀንድት የአልጀርሱን ስምምነት ስለሚቃወም ተመልሶ ከኤርትራ ጋር ጦርነት ይገባ እንጂ በሄጉ ውሳኔ መሠረት መሬቶቹን አያስረክብም፤ ቅንጅት የአማራ ድርጅት ነው፡ ቅንጅት በዓም አቀፍ ሽብርተኝነት ላይ ያለው አቋም ግልጽ አይደለም ወዘተ የሚልና የዚህ ዓይነት ኃይል ሥልጣን ላይ ሲወጣ የሚሆነውን ስማናውቅ በደንብ ከማናውቀው መልዓክ የምናውቀው ሠይጣን ይሻላል የሚል አስተሳሰብ የነበራቸው ይመስል። ይህ የቀድሞው የአሜሪካ ውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ኮርዴል ሀል የአሜሪካ ወዳጅ የነበረውን አምባገነኑን የዶሚኒካ ሪፐብሊክ ፕሬዚዳንት ራፋዬል ትሩይሎ የገለፁበጽ ግርድፍ አነጋገር የሚያስታውስ ነው።[3] የአሜሪካ ኤምባሲ ባለሟሎች ቅንጅት ቢሮ መጥተው ስ ቅንጅቱ አቋሞች በዘርዝር የጠየቁን ከመርጫው ምናልባትም ሁለት ሦስት ሳምንት በኋላ ነበር።

በዚህ ምክንያት ይመስላል ከሌሎች አገሮች ይልቅ የአሜሪካ አቋም በተቃዋሚዎች ላይ ጠንካራ ነበር። ተቃዋሚዎችን በመግፋትና ፓርላማ በማስገባት ጊዜ

---

[3] ይህ አፀያፊ አምባገነን በአገሩ ሕዝብ ላይ የሚፈጽመውን ግፍና በደል ሰምተው ነገር ግን ምንም ሊያደርጉት እንደማይቸሉ ለመግለጽ «ልክ ነው ይህ ሰው የውሻ ልጅ ነው። ግን የእኛ የውሻ ልጅ ነው» ብለው ነበር። በእንግሊዝኛ «He is a son of a bitch but he is our son of a bitch» ነበር ያሉት። ንግግሩ በጣም ታዋቂና የአሜሪካንን የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ በሚተነትኑ የተለያዩ ጽሑፎች ላይ በተደጋጋሚ የሚጠቀስ ነው።

ለመግዛት የታሰበ ይመስላል። ግፊቱ ከኢትዮጵያ ጥቅም አንፃር ሳይሆን ከአሜሪካ የውጭ ጉዳይ ፖሊሲ ጋር የተያያዘ ነው። አሜሪካም ብትሆን የኢህአዴግን አካሄድ አፏን ሞታ ልክ ነው አላችም። ኢሕአዴግ ከአቋሙ እደማይገፋ ስለታወቀና ነገሩ ወደ አለመረጋጋት እየሄደ ስለሆነ በተቃዋሚው ላይ ግፊት ማሳደር የሁሉም ምርጫ ነበር።

በእኛ በኩል በተለይ ለውች ዲፕሎማቶች አበክረን እንነግር የነበርው የ97 ምርጫ የከፈተው ከፍተኛ የሕዝብ ፍላጎት (expectation) ስላለ ይህንን ፍላጎት በተወሰነ መል ለማርት ካልተቻለ ተቀዋመዋሚዎች በተለይ ተገደውና ፈርተወ ፓርላማ ስለገቡ ብቻ መረጋጋት ይመጣል ማት የአገሪቱን ሁኔታ አለማወቅ እንደሆነ ነበር። ምርጫ 97 ትልቁ ቁምነገሩ በሰላማዊ መንገድ ለውት ማምጣት ይችላል ብሎ ሕዝቡ እንዲያምን ማድረጉ ነው። ይህ ዕምነቱን ኢህአዴግ ቡልበት ለመደፍጠጥ ከሞከረ ለጊዜው ይሳካለት ይሆናል። ነገር ግን በአጠቃላይ ፖለቲካውን ወደ አመጽ ይገፋፋዋል፤ ይህ ደግሞ ለአገራችን ከምንም በላሩ አደገኛ ነው፤ ስዚህ እኛን በመግፋት የሚያገኙት ዘላቂ ሰላምና መረጋጋት እንደሌለና ይልቅስ ያላቸውን አቅም ኢህአዴግ ወደ ልቦናው እንዲመለስ እንዲጠቀሙበት እንሞክራቸው ነበር። ይህንን የቅንጅት አቋም ግን የምንገፋው በዲፕሎማቶች በኩል ብቻ ሳይሆን ኢህአዴግ ሊሰማ ይችላቸዋል ብለን በገመትናቸው ኃይሎች ሁሉ በኩል ነበር። ለዚህ ደግሞ ቅንጅቱ ውስጥ ያለን ሰዎች ከኢህአዴግ ውስጥም ሆነ ውጪ በግል የምናውቃቸውንና ሁኔታውን ሊያግዙ የሚችሉ ሰዎን በሙሉ ለመቅረብና ለማነጋገር ሞክረናል።

እነዚህ ጥረቶችን ከመዘርዘአራችን በፊት ግን የማጣራቱ ሂደት ከፈረሰ በኋላ ቅንጅትና ኅብረት የወሰዷቸውን አቋሞችና ምክንያቶቻቸውን፣ በዚህም ምክንያት የተነሱ አንዳድ ችግሮችን በአጭሩ እናቀርብ። የማራት ሂደቱ መፍረሱ እንደ ተረጋገጠ ተስፋ የተደረገው አሁንም የሕዝብን ድምጽ ለማስከበር የሚቻልበት መንገድ ሊገኝ ይችላል ተብሎ ነበር። ለዚህ እዲረዳም ቅንጅቱና ሕብረቱ በጋራ፤ ለምርመራ የቀረቡት 299 መቀመጫዎች በሙሉ ለአገር ምርጫ ይቅረቡ የሚል አማራጭ አቀረቡ። ይህንን ሃሳብ የኢህአዴግን ባለሟሎች ሊያነጋግሩ ለሚችት ዲፕሎማቶች ገለጽንና በተጨማሪም አጠቃላይ የማጣራት ሂደቱን እና የከሸፈበትን ምክንያት የሚመለከትና የድጋ ምርጫ ጥሪውን የምናቀርብበት የጋራ ጋዜጣዊ መግለጫ ሰጠን። በዚህ ጋዜጣዊ መግጫም ይህ አማራጭ ለምን የተሻለ የሰላምና የመረጋጋት አማራጭ እንደሆነ አብራራን። ለዚህ አማራጭ ሃሳብ ከኢህአዴግ በዚህ ጊዜ ምርጫው አልቋል፣ ኢህአዴግ አሸንፏል፣ ሰለሚቀጥለው መንግስት እስብ የሚል ግልጽ አቋም ይዟል። በእኛ በኩል ደግሞ በዚህ አቋማችን ጸንተናል። የሕዘዝቡም ስሜት ይህ መሆኑን ሙሉ በሙሉ እርግጠኞች ነበርን።

የምርጫ ቦርድና ኢህአዴግ ይህንን በ299 ቦታዎች ላይ የሚደረግ የድጋሚ ምርጫ ሀሳብ በፍጹም እንደማይቀበሉት ግልጽ ሲሆን፤ አንዳንድ ዲፐሎማቶች ምናልባት አስታራቂ ሊሆን ይችላል እንደሆነ በሚል አንድ ሃሳብ መወርወር ጀምሩ:: ይህም ሃሳብ ለምን ምርጫው በሙሉ በአጭር ጊዜ አይደገምም የሚል ነበር:: የዚህ ሃሳብ ወና ጭብጥ ስድስት ወር ወይም ዓመት ወሰደን አሁን የተከሰተው ችግር ዳግም የማይፈጠርበትን ሁኔታ አመቻችተን ሙሉ በሙሉ መርጫውነም እንደግመውም እስኪ ድረስ ዋና ሥራው ይህንን የምርጫ ሥርዓት ማመቻቸት የሆነ የሽግግር ሥርዓት ይመስረት:: እኛ ግን ለመፈተን (ያሸነፈበትን ቦታ ይተው ይሆን?) ብለው ይሁን ከልባቸው አምነውነበት አላውቅም ይህን ሃሳብ በአንድ ከዲፐሎማቶች ጋር በተደረገ ስብሰባ ለአቶ ኃይሉ አቅርበውለት እሱም ምንም ሳያቅማማ በዚህ ሃሳብ እንደሚስማማ ከልብ የቀረበ ሃሳብ ከሆነ ቅንጅቱ መክሮ አቋም እንደሚወስድበት ይነግራቸዋል:: እኔም ሃሳቡን ስሰማ ለመቀበል ምንም አላቅማማሁም ነገር ግን በምንም ዓይነት ኢህአዴግ በዚህ ሃሳብ ይስማማል የሚል ጥርጣሬ አልነበረኝም:: እንደተጠበቀው ግን ሃሳቡን ያቀረቡት ሰዎች በኢህአዴግ በኩል አንዳችም አዎንታዊ የሆነ ፍንጭ ሲያጡ ሃሳቡን ጭራሽኑ ተውት::

ከዚህ ሃሳብ በኋላ ምናልባት ከዚህ አዘቅት እድንወጣና ኢህአዴግንም ከገባበት ሽብር ለማውት የብሄራዊ እርቅ ወይም የብሔራዊ አንድነት መንግሥት (ለመሸጋገሪያ) ጥያቄ ስናቀርብ ግባሩ ይወጥለት የሆን ወይ? ስል በውስችን ያልተማከለ ውይይት ጀመርን:: በተለይ የሽብሩ ምክንት የግንቦቱ ምርጫ ዱብ ዕዳ ስሆና በድንገት አጠቃላይ የሥልጣን ማማቸው ጥላ ሥር ቢወድቅ አምክህኖታዊ የሆኑ የኢህአዴግ ባለሟሎች ይቀበሉት ይሆን? ከዚህ ጊዜ ጥቂት ቀደም ብሎ ለኢህአዴግ ትንሽም ቢሆን አዎንታዊ አመለካከት ባወ ሪፖርተር ጋዜጣም ይህ ሃሳብ መንፀባረቅቁ በኢህአዴግ ውስጥ ይንን ሃሳብ የሚያንሸራሽሩ ለዘብተኛ የሆኑ ኃይሎች ሊኖሩ ይችላሉ የሚል ግምት ነበር:: ጊዜው ከኅብረቱ ጋር በቅርብ የምንሠራበት ነበር:: በእኛ በኩል ማወቅ ከምንፈልጋቸው ነገሮች አንዱ ኅብረቱ በዚህ ግግል እስከምን ድረስ ይሄዳል የሚለውን ነበር:: ይህንን ጥያቄ በቀጥታ ከዶ/ር መረራ ጋር ነበር የመከርኩበት:: ዶ/ር መረራ በዚህ ሂት ከብሔራዊ አንድት መንግሥት ያነሳ አንቀበልም የሚል አቋም ነበረው:: ይህ አቋም ደግሞ የሱ ብቻ ሳይሆን የኅብረቱም እንደሆነ ነበር የገለፀልኝ:: ከዚያም አልፎ ግን ኅብረቱ ይህንን በተመለከተ አንድ ጽሑፍ (proposal) እያዘጋጀ እንደሆነና ቅንጅቱ ሃሳቡን በጥቅሉ የሚደግፈው ከሆነ የራሱን ሃሳብ አወቅርቦ ከሁለታችን የተጨመቀ ሃሳብ በጋራ ማቅረብ እንደሚቻ ይነግረኛል:: ኅብረቱ ሲቋቋም ጀምሮ ከምርጫ በኋላ መፍጠር የሚፈልገወ ብሔራዊ አንድነት መንግሥት እንደሆነ በኅብረቱ አባል ድርቶች ዘንድ ስምምነት ስነበር ሃሳቡን የሚቀበሉት ብቻ ሳይሆን አጥብ2ቀው የሚፈልጉት ነበር:: ቅንጅቱ የኅብረቱን የቀድሞ አቋም አልደገፈውም:: ኅብረቱን ጥለው የወጡት የቅንጅት

አባል ድርጅቶች ከኀብቱ ጋር የተለያዩበት አንድ ነጥብ ይኸው ነበር፡፡ በወቅቱ ድረጅቶ ምር ላይ ከተሳተፍንና ሕዝቡ ድምጹን ከሰጠ በኋላ በውጭ የሚገኙትን ድርጅቶ ለማስገባት በሚል ጊዜዊ የሆነ የሽግግር መንግሥት የሚቋቋምበት ምክንያት የለም፡፡ የሕዝብ ድምጽ አግኝቶ ያሸነፈወ ድርጅት ወይም የድርጅቶ ጥምረት የመንግሥት ሥልጣኑን ይረከባል፡፡ የተመረጠበትን ጊዜ ይጨርሳል፡፡ በእርግጥ አሸናፊው ድርጅት የፖለቲካ መረጋጋት ለመፍጠርና የተገለሉ የፖለከቲካ ኃይሎችን ለማካተት ብሎ በዚህ መንግሥት ውስጥ ሊያስገባቸወ ይችላል፤ ተገቢም ነው፡፡ ሕገ-መንግሥቱም የሚፈቅደው ይህንን ነው፡፡ ግን በምንም ዓይነት ጊዜያዊ መንግሥት አይሆንም» የሚል ተቃውሞ አቅርበው ነበር፡፡ ከምርጫ ማጣራት ሂደቱ መክሸፍ በኋላ ለተፈጠረው የፖለቲካ ችግር ግን እንደ መፍትሔ የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ሃሳብ አግባብነት ይኖረዋል፡፡ ምርጫው ግልጽ ውጤት ባልሰጠበትና በተጨበረበረበት ሁኔታ ተጭበረበርኩ ከሚሉት ድርጅቶ ይህ ሃሳብ መቅረቡ ደግሞ የድርጅቶን ሠላም ፈላጊነት እና አርቆ አስተዋይነት እንዲሁም ከምንም በላይ ለአገሪቱ ለዴሞክራሲዊ ሥርዓት ማበብ እንደሚጨነቁ ስለሚያሳይ ስለዚህ ቅንጅቱ ይህንን መደገፍ በምርጫ ማኒፌስቶው የብሔራዊ ዕርቅን አስፈላጊነት በሰፊው የሰበከበት በመሆኑ ይህ አካሄድ ከቅንጅቱ አጠቃላይ መርሆ ጋር የሚጋጭ ሳይሆን ተደጋጋሚ መሆኑ ታመነበት፡፡

ከሕብረቱ ጋር በሚደረገው የጋራ መድረክ ቅንጅቱን ወክለን የምንገኘው እኔ፣ ዶ/ር ሽመልስ ተክለፃድቅ እዳንዴም ደግሞ ቸኮል ነበርን፡፡ እኛ ከኀብረቱ ጋር ባደረግነወ ውይይት ይህ ሃሳብ ተነስቶ በተጠቀሱት ምክንያቶች አምንነበት ስለነበር ጉዳዩን ከመግፋታችን በፊት የሥራ አስፈፃሚውን ፈቃድ ማግኘት ነበረብን፡፡ የሥራ አስፈፃሚው አባላትም በጉዳዩ ላይ ከመከሩበት በኋላ ሃሳቡን እንደሚደግፉት ገለጹ፡፡ ነገር ግን ይህ ጉዳይ ጥንቃቄ የሚፈልግ (sensitive) ስለሆነና በዚያን ጊዜ የሥራ አስፈፃሚው ስብሰባዎች በማናውቀው መንገድ እየተቀዱ በኢፍቲን ጋዜጣ ላይ ይወጡ ስነበር ነገሩ በዝርዝር ለሕዝብ ከመገለጹ በፊት ጉዳዩን በቅርበት እንዲከታተሉና ከኀብረቱ ጋር በጋራ ሆነወ እንዲወስኑ የአራቱን ድርጅቶች (በቅንጅት ውስጥ የተካተቱትንና የሥራ አሰውፈፃሚው አባላት የሆኑትን) መሪዎች ይወክላል፡፡[4] በዚህን ጊዜ ከኢዴአፓ-መድኀን ዶ/ር አድማሱ በህመም ምክንያት ብዙ ጊዜ ስብሰባ ስማይመጣ ዶ/ር ኃይሉ አርአያ ተወክሎ ነበር፡፡ እዚህ አራት ሰዎች የቅንጅቱን አቋም እንድናዘጋጅና (ዋና ዋና ነጥቦቹን ከተነጋገርን በኋላ) ከኀብረቱ ጋር ተደራድረን የመጨረሳውን ውጤት ለውሳ እንድናቀርብ ከኀብረቱ ጋር ለመደራደር ውክልና ሰጡን፡፡ በዚህን ጊዜ በኀብረቱ በኩል

[4] በዚህ ጊዜ እዚህ አራት ሰዎች የተወከሉት በዚህ ጉዳይ ላይ ብቻ ሳይሆን ማንኛውም ያለ ጊዜያቸው በሠምስተኛ ወገን እጅ ከወደቁ ቅንጅቱን የሚጎዱ ወይም የሕዝብን ስሜት ጥርጣሬ ውስጥ የሚከቱ ጉዳዮችን እዲከታተሉና እዲወስኑ ነበር፡፡

በዶ/ር በየነ በኩል (የመጀመሪያው ረቂቅ በውጭ የተሩዘጋጀ የሚመስል) የተዘጋው ረቂቅ አልቆ ነበር፡፡

ይህንን ረቂቅ ቀደም ብሎ ዶ/ር በየነ ለቲም ክላርክ (ከመንግሥት ጋር አደራዳሪው እሱ ስለሆነ) ሳያሳየወ አልቀረም፡፡ ለማንኛውም እኔም ከዶ/ር በየነ ኮፒውን አግኝቼ አይቼወ አልጣኸም ነበር፡፡ ጽሑፉ ከዘዚህ ቀደም በነበረው የኅብረት አቋም ላይ በመመሥረት የቀረበ እንጂ አሁን ያለንበትን የተለየ ሁኔታ ያገኛዘበ አልነበረም፡፡ ለምሳ ለዘዚህ የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ዕድሜ የተወሰነ ገደብ ይሰጥ በዚህ መንግሥት ውስጥ በምርጫው የተወዳደሩ ብቻ ሳይሆን ከመርጫው ውስጥ እንዲያውም ያልገቡ፣ አገር ውስጥ በሕጋዊ መንገድ ያልተመዘገቡ ድርጅጀቶንም ማካተት አለበት ይላል፡፡ ከዚያ በላይ የዚህ ብሔራዊ አንድነት መንግሥት አንዱ ሥራወ ለአገሪቱ ሌላ ህገ-መንግሥት ማውጣትን እደሆነ ያትታል፡፡ በእኔ ግምት እንደዚህ የሰፋ ኃላነት የተሰጠውን መንግሥት ኢህአዴግ እንዲቀበል መጠየቅ የሚያስዴድ አልነበረም፡፡ በዚህ የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ጥያቄ ላይ መካተት ያለበት ዋና ዓላማ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን በእግሩ ማቆም እደሆነና ለዚህ ደግሞ የሚያስፈልገው ወሳኝ የሆኑ የዴሞክራሲ ግንባታ ተቋማትን (በተለይ ፍርድ ቤቶችን፣ ምርጫ ቦርድን፣ የደኅንነት ኃይሉን፣ ፓርላማን ወዘተ) ፍጹም ነፃና በሕገ-መንግሥቱ መሠረት እንዲሠቱ ማድረግ ስለሆነ ይህንን በማይጎረብጥ መልኩ ማቅረቡ እንደሚመረት አምኛለሁ፡፡ በዚህ መሠረት እኔና ዶ/ር ሽመልስ በሰፊው ተነጋግረንና ከቅንጅቱ አመራር የተሰጡትን ነጥቦች ወስደን አንድ ዘርዝር ጽሑፍ አዘጋን፡፡ ይህንንም ጽሑፍ ለተወከሉት የቅንጅት አመራሮና ለኅብረቱም አመራሮች ከውይይታችን በፊት እንዲያዩት ላክንላቸው፡፡ የተወከሉት የቅንጅቱ አመራሮ መስማማታቸውን ከገለጹለን በኋላ (የሚያርሙትን አርመው) ከኅብረቱ አመራር ጋር በእነሱ እና በእኛ ጽሑፍ ይዘት ላይ ተወያየን፡፡ በዚህም መሠረት ከሁለቱ የተውጣጣ አንድ ጽሑፍ ይዘት ላይ ተወያየን፡፡ በዚህም መሠረት ከሁለቱ የተውጣጣ አንድ ፅሑፍ ተዘጋ፡፡ ይህም ጽሑፍ በቅንጅቱ ተወካይ አመራር የመጨርሻ ስምምነት አግኝቶ በቅንጅቱና በኅብረቱና ማሕተም፤ እኔና ዶ/ር በየነ ፈርመንበት የጋራ ዶክምንት ሆኖ ለኢህአዴግና ለዲፕሎማቲክ ማኅበረሰቡ ተላከ፡፡ ይህ ጽሑፍ ከአባሪ ደብዳቤ ጋር ለጠቅላይ ሚኒስትር መለስ ዜናዊ የተላከው ከዚህ ጋር በቀጥታ ባልተያያዘ ጉዳይ ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር የመጀመሪያ ውይይት አድርገን ስለነበርና ከዚያ ውይይት በኋላ አቶ መለስ ከእኛ የሚጠብቀው መልስ ስነበር በኅብረቱና በቅንጅቱ በኩል ላለንበት ችግር መፍትሔ መሆኑን የምናምንበትን መልስ በዚህ አጋጣሚ መስጠቱ ይጠቅማል ብለን ስላመንን ነው፡፡ ስለዚያ ውይይት ትንሽ ቆይተን እንመለስበታለን፡፡

ይህ የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ሃሳብ በዝግጅት ላይ እያለና ኢህአዴግ ከቅንጅቱ የቀረቡለትንና ያሉት የማግባቢያ አማራጮች በሙሉ እየዘጋ ባበት ወቅት

የቀንጅቱ አቅጣጫ ምን መሆን አለበት የሚል ውይይት ከሕዝቡ ጋር ማድረጉ ይበጃል የሚል አቋም ይዘን ነበር። በዚህም መሠረት የተለያዩ የኅብረተሰብ ክፍችን ይወክላ የተባ ሰጀዎችን እየጋበዝን ማወያት ጀምረን ነበር። ለዚህ ውይይት መንደርደሪያ የሚሆን ጽሑፍእ እንዳዘጋጅ ኃላፊነት ተሰጥቶኝ ስለነበር የምርጫውን ሂት በመዘርዘር አሁን የደረሰንበት ደረጃ ላይ እስምንደርስ ድረስ በቅንጅቱ በኩል የቀረቡ የስምምነት ፍለጋ ሃሳቦችን በመዘርዘር በአንድ ቦታ የቅንጅቱና የኅብረቱን የብሀየራዊ አንድት መንግሥት ጥያቂ ጠቀስ ያደርግ ነበር። ይህን ያደርግሁት ሆን ብዬ ነበር። በሚቀጥሉት ጥቂት ቀናት ይህ ሃሳብ ለሕዝብ ይፋ ስሚሆን በዘዚህ አጋጣ የተሰበሰቢውን ስት ለማወቅ ነበር። በእነዚህ ውይይቶች በአጋጣ ትልቅ ትኩረትን የሳበወ የፓርማ መግባትና አለመግባት ጉዳይ ነበር። በአጠቃላይ እዚህ በተመረጡ ሰዎች ዘንድ ይቀርብ የነበረወ ሃሳብ ሁለት ዓይነት ቅኝቶች ነበሩት። አንዱ ቅንጅቱ እየሄደ ያለበት የትዕግስት ጉዞ በማድነቅ ነገር ግን ኢሕአዴግ ምንም ላመስጠት የወሰነ እንደሚመስልና ይልቁንም የዴሞክራሲ ሂደቱን እየቀለበሰ እንደሆነ በተለይም አዲስ የወጣው የፓርማ ሕግ በፍፁም የማይሠራና ዝም ብሎ አድማጭ ከመሆን ሌላ ፋይዳ የሌለው ስሆነ ፓርላ አትግቡ የሚል ድምፅት ያወ ነበር። ሁለተኛውም እነዚሁ የቅንጅቱን የትዕግስት ሂደት አድንቆ ኢህአዴግ በጣም የተሸበረ እንደሆና አገሪቱን ችግር ውስጥ ሊከታት እንደሚችል፤ አሁንም የበለጠ ከቅንጅት ትዕግስት እደሚጠብቅ፣ ፓርላማ ብቶ የማያስራ ከሆነ ጥሎ መውጣት እንደሚሻል፤ በሕዝቡ በኩል ያው ቁጣ ሊፈነዳ እንደሚች በዋናነት ግን የዴሞክራሲያዊ ሂደቱ ላይ ማተኮርና ኢሕአዴግ ሥጣ ሳይነካበት የዴሞክራሲ ሥርዓቱን በመገንባት ላይ እዲተባበር እንኳን ማድረግ ቢቻል የተሻለ እንደሆነ የቀረበ ክርክር ነው። በእነዚህ ስብሰባዎች የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ጉዳይ ኢህአዴግ ቢቀበለቲው ጥሩ እንደሆነ ግን እንደማይቀበለው ከመነሳቱ በቀር ዝርዝር ውይይት አልተደረገበትም። በነጋታው ጋዜጦች ላይ ሲወጣ ግን ለስብሰባው ከቀረበው ጽሑፍ ላይ ተቀንጭቦ ይህ የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ጉዳይ ይዘገባል። በዚህን ጊዜ ለረጅም ጊዜ ከቅንጅቱ ስብሰባም ሆነ ውይይት ጭራሽ ጠፍቶ የነበረው ልደቱ ሁለተኛውንና ከቅንጅት ጋር መታገያ ሚሆነውንና በሕዝብ ዘንድ ተቀባይነት የማይኖረውን ሃሳብ ያገኝ መስሎት ይሰፍርበታል። የሄደበት አካሄድ ግን ቅንጅቱ ተሳስቶ ከሆነ ከስህተቱ ለማረም ሳይን በቅንጂቱ ውስጥ ልዩነትን ለመፍጠር አባላትን ማሰባሰቢ ማድረግ ነበር። ነገሩን በጋዜጣ እንዳየወ በመጀመሪያ ለቅንጅቱ የኢዴአፓ-መድህን ተወካዮችበድርጅቱ ሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ ላይ ይህን የብሔራዊ አንድት መንግሥት ሃሳብን በአይቤክስ ሆቴል ለተደረገወ ስብሰባ ጽሑፉን ያዘጋጀው ማን እንደሆነ ይጠይቃል። ዶ/ር ኃይሉም በስብሰባወ ላይ የቀረበውን ጽሁፍ እኔ እንዳዘጋሁ ይነግረዋል። በጽሑፉም ላይ የቅንጅቱ

ሥራ አስፈፃሚ እዳተወያየበትና መወያየትም እዳላስፈለገው ይነግረዋል።[5] ይህንን ጽሑፍ ማን አዘጋጀው? የሚለውንና በጽሑፉ ውስጥ የተጠቀሰውን የብሔራዊ አንድት መንግሥት የሚለውን ሃሳብ ይወስድና በደንብ ሳያጣራ የብሔራዊ አንድት መንግት ሃሳብ የብርኑ እንጂ የቅንጅቱ አይደለም የሚል መደምደሚያ ላይ ይደርሳል። ይህንኑ በደንብ ያልተላመጠ ሃሳብ ለተወሰኑ በአካባቢው ላሉ ደጋፊዎቹ አስጨብጦ «ቅንጅቱ ከማራት ሂቱ በኋላ ምን አቋም መያዝ አለበት» የሚል ሰፊ አጀንዳ ላይ ለመምከር ከየክልሉና ከአዲስ አበባም የተመረጡ ወደ 400 የሚጠጉ አባሎች በተሳተፉበት ጉባዔ ወና አጀንዳ አድርጎ ያቀርበዋል።

ስብሰባውን የሚመሩት ኢንጅነር ኃይሉና ዶ/ር ኃይሉ ገና የስብሰባውን አጀንዳ ሳያቀርቡ ልደቱ የሥነ-ሥርዓት ጥያቄ በሚል ይህንን የብሔራዊ አንድት መንግሥት ሃሳብ ቅንጅቱ የወሰነበት ነው ወይስ የግሰብ ሃሳብ ነው የቅንጅቱ አቋም ሆኖ የተንፀባረቀው በሚል አጣድፎ ይይዛቸዋል። የልደቱን ሃሳብ የያዙ የተወሰኑ ተከታዮቹ በጎላ ድምጽ ይህንኑ ያስተጋባሉ። ኢንጅነር ኃይሉ በዚህን ጊዜ ጉዳዩን በቀጥታ ከመመለስ ይልቅ ልደቱ ላቀረበው የሥነ-ሥርዓት ጥያቄ የሥነ-ሥርኣት መልስ ይሰጣል። የኃይሉ መልስ ጥየቄው ከስብሰባው አጀንዳ የወጣ እንደሆነና በዚህ ጉዳይ ላይ አጀንዳ ካለህ እንደ ሥራ አስፈፃሚ አባልነትህ በሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ አንሳ እንጂ ያቦታወ አንወያይበትም የሚል ዓይነት ነበር። በዚህ ጉዳይ ላይ እሰጥ አገባ ሲጀመር እኔ አርፍፌ ስብሰባወ ላይ ደረስኩ። እንደ ደረስኩ ስብሰባውን ስሰማ ጆሮዬን ማን አቃተኝ። እነ ስደቱ በቅንጅቱ ውስጥ አንድ ከፍተኛ ዱለታ የሚደረግ አስመስለው ነበር የሚያቀርቡት። በጉዳዩ ላይ ገብተው ይህ የብሔራዊ አንድት መንግሥት ሃሳብ በዚህ በዚህ ምክንያት ስህተት ነው፣ የቅንጅት አቋም ወይም የሕዝቡን ትግል አያንፃባርቅም ወይም ይጎዳል ብለው አይደለም የሚከራከሩት። የክርክሩ ጭብጥ ከቅንጅቱ ጀርባ ሴራ እየተካሄደ ነው የሚል ነበር። በመድረኩ ላይ የነበሩት ኢንጅነር ኃይሉ፣ ዶ/ር ኃይሉም ሆነ አቶ ቸኮል ሥራ አስፈፃሚውን ለውሳኔ ቅልጥፍና ብሎ ስወከለው አራት አባላት ያሉት ቡድን (እንደዚህ ባለ በጣም ብዙ ሰው ባበትና የደኅንነት ጆረ ሊኖር በሚችልበት) ቦታ መናገር አልፈለጉም። ስዚህም በሥነ-ሥርዓት ክርክር ላይ ነበር ያተኮሩት።

እኔ ለጥቂት ጊዜት ከተሰብሳቢው ጋር ሆኜ ይህንን ጉድ ሳዳምጥ ከቆሁ በኋላ ኢንጅነር ኃይሉ መድረኩን እንደቀላቀል ጠይቆን ወደ መድረኩ ስወጣ በመጀመሪ ኢንጅነር ኃይሉን የጠየቅሁት «ለም እውነቱን አትነግራቸውም?» ብዬ ነበር። እሱ ለካ ከልደቱ ጋር እልህ ተጋብቷል። «ይህ ልጅ ቅንጅቱን መተወ ከፈለገ መልቀቅ ይችል

[5] ስለዚህ ጉዳይ በግላጭ ወጥቶ የሰማሁት የየክልሉ የቅንጅቱ ተወካዮች ስብሰባ በግሎባል ሆቴል በተደረገ እለት ነው። ከዚያ በፊት ኢዴአፓ-መድህን ስለተነሳው ነገር ከስብሰባው በኋላ ያወተኝ ዶ/ር ኃይሉ ነው። በግሎባ ሆቴል ስብሰባም ላይ ለምን በቀጥታ ወዲያውኑ መልስ አልሰጣችሁም ስወ በጊዜው ያስብ የነበረው ከምንም በላይ «ይህ ልጅ ምን ሆኗል» እያለ እንደነበር ነገረኝ።

እንጂ በፈለገ ጊዜ ሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ ላይ እየመጣ፣ ባፈለገው ጊዜ የለሁበትም እያለ፣ ለድርቱ ሥነ-ሥርዓት ተገዢ ሳይሆን ቆይቶ እዚህ ደግ ሆን ብሎ መጥቶ ሊረብሽ አልፈቅድለትም» ሲል በከፍተኛ ብስጭትና ቁጭት መለሰልኝ፡፡ ዶ/ር ኃይሉም በልደቱ አካሄድ በፍጹም ደስተኛ አልነበረም፡፡ በንግግሩ ላይ ልደቱ የኢዴአፓ-መድህ ተወካይ (ማለትም ዶ/ር ኃይሉ) ቅንጅቱ በጽሑፉ ላይ እዳተነጋገረ ነግረውኛል እያለ ይገልፅ ስነበርና ነበሩ በደንብ ሳይገባውና እዲገባው ሳይጠይቅ የተወሰኑ ተከተሳዮች አስከትሎ የሚያደርገው የመረበሽ ሙከራ በፍጹም አልተዋጠለትም፡፡ ከሁሉም በላይ ግን «ይህ ምን ሆኗል? ምንድን ነው የሚፈልገው?» የሚል ጥያቄ ውስጡን እየበላው ነበር፡፡ እኔም ይህንን ንትርክ ለማቆም ብቸኛወ መፍትሔ እውነቱን በግልጽ መናገር ነው በሚል ዕድል እዲሰጠኝ ጠይቄ የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ሀሳብ እንዴት እንደተወሰነ፣ ዝርዝሩን የማዘጋጀቱ ኃላፊነት ከኅብረቱ ጋር በመሆን ለአራቱ ሰዎች ውክልና እንደተሰጠና ውክልና የተሰጠበትም ምክንያት የአካሄዱ ዘርዝር በጽሑፍ ተዘጋጅቶ እስከሚወጣ ድረስ ወሬው እንዳይወጣ ያልተፈለገ ትርጉም እንዳይዝ በመፍራት መሆኑን አብራራሁ፡፡ አንዴ እኔ ይህንን ከተናገርኩ በኋላ ዶ/ር ኃይሉም ልደቱ የተደናገረበትን የአይቤክስ ሆተሉን ጽሑና የዋናውን ፕሮፓዛል ልዩነት አስረዳ፡፡ ከዚያ በኋላ ልደቱ ይህን በሚመለከት የሚለው አልነበረውም፡፡ ስብሰባውም ወደ ዋናው አጀንዳ ገባ፡፡ ልደቱ ይህን ጉዳይ በሌላ መድረክ መልሶ ማንሳቱ አልቀረም፡፡ ከተሰጠውም መልስ በኋላ በማግስቱ ፅሁ በዚህ ጉዳይ ላይ ለትሳኤ ፌድዮ ዝርዝር ቃለ-ምልልስ ሰጠ፡፡ ይህን ቃለ-ምልልስ የሰጠው በምንም ዓይነት በስብሰባው ላይ የተሰጠው መልስ ስላላረካው ሊሆን አይችልም፡፡ ውሳኔው የሥራ አስፈፃሚወ እደሆነ በደንብ ተረድቷል፡፡ ይልቅስ በስብሰባው ያልሆነለት የቅንጅቱን አመራር የማሳጣት ሥራ በቀጥታ ወደ ሕዝቡ ዘንድ መውሰዱ ነበር፡፡ የኢህአዴግ መንግሥት ሬድዮና ቴሌቪዥን ወዲያውኑ ከትንሳኤ ሬድዮና ከኢትዮጵያን ሪቪው ድህረ ገጽ ተቀብለወ የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ፕሮፓዛል የቅንጅቱ ሀሳብ አይደለም፤ የቅንጅቱ አመራር አልወሰነውም የሚል ዘገባ አቀረበ፡፡ ይህም መንግሥት በፕሮፓዛሉ ላይ ተገቢውን መልስ ሳይሰጥ አድበስብሶ ለማለፍ እንዲችል እድል ሰጠው፡፡

ይህ የልደቱ አፍራሽ ሥራ እሱ እደጠበቀው የቅንጅቱን አመራር ከሕዝብ የሚለያይና እሱን የሚያስወድድ ሳይን እሱ ከጠበቀወ በተቃራኒ የሕዝቡን ቁጣ በራሱ ላይ ያስነሳ ነበር፡፡ በተለይ በቅንጅቱ ስብሰባ ተነስቶ መልስ የተሰጠበትን ጉዳይ ይዞ በሕዝብ ፊ በመቅረብ ቅንጅቱ የተከፋፈለ ለማስመሰል የወሰደወ እርምጃ በልጁ እውነተኛ ዓላማ ላይ ትልቅ ጥያቄ አስነሳ፡፡ በቅንጅቱ ውስጥና በተለይም በኢዴአፓ-መድህን በራሱ ውስጥ ልደቱ ከበፊቱ ይልቅ ከበሰሉት አመራሮች አካባቢ እየተነጠለ ሄደ፡፡ ከዚህ ቀደም በማራቱ ሂደት ስምምነት ውቅ በተናገረወ ንግግር ብዙ ሰውን ማስቀየሙ አንሶ ይህንን በደንብ ያልተላመጠ ሃሳብ ይዞ መነሳቱ የበለጠ አስገመተው፡፡ ይም ሆኖ ከተወሰኑ

መኢአድ አካባቢ ካሉ ሰዎች በስተቀር ልደቱ ይህን የሚደርገወ የኢህአዴግ ሰላይ ስለሆነ ነወ ብሎ የሚያስብ አልነበረም። በተለይ በቅርብ ከሚያውቁት የኢዴአፓ-መድህን አባሎች «ልጁ በቀድ ድርጅቱ የለመደውን ታዋቂነት በቅንጅቱ ውስጥ ስላገኘውና እንደ በፊቱ ለሁሉም ቀድ የሚታይ ሳይን ከሌላወ አመራር ጋር እኩል መሆኑ አልዋጥለት ብሎ ሊሆን ስሚችል ትንሽ እስኪሰክን ድረስ ታገሱት» የሚል ዓይነት የማቻቻል ሃሳብ ይቀርብ ነበር። ይህንን ነገር ካደረገ በኋላ ግን የቅንጅቱ አመራር በልደቱ ላይ ያለው ትዕግስት እየተሟጠጠ ነበር። ይህ አዲሱ ሙከራወ በሕዝቡም ሆነ በቅንጅቱ ውስጥ በፍጹም መክሸፉ ግልጽ ሊሆን በሜዳ ላይ ቀልጩ ከምቀር በሚል ተመልሶ ሥራ አስፈፃሚ ለመግባትና ሥራውን ለመቀጠል እንደሚፈልግ በኢዴአፓ-መድህን ተወካዮች በኩል ጥያቄው ቀረበ። በሥራ አስፈፃሚወ በኩል ይ መብት የኢዴአፓ-መድህን መብት እደሆነና በማን ቦታ ተተክቶ እደሚሠራ እንዲወስኑ ተነግሯቸው በጊዜወ ታሞ በነበረወ ዶ/ር አድማሱ ቦታ ተተካ። የሕዝብ ግንኙነቱን ቦታ ግን ዶ/ር ኃይሉ እንደያዘ እንዲቀጥና አላስፈላጊ ጭቅጭቅ እንዳይፈጠር ልደቱ እዲይዘው እንዳይጠይቅ ለኢዴአፓ-መድን አባች ሃሳብ ቀርቦላቸው በዚሁ ጉዳይ ለጊዜው ተቋጨ። ልደቱም ከቅንጅቱ አመራር ጋር ተስማምቶ ለመሥራት የወሰነ በመምሰል እስከሚቀጥለው የማፍረስ ተግባሩ ድረስ በሰላም ቀጠለ።

ቅንጅቱና ሕብረቱ ይህንን የብሄራዊ አንድት መንግሥት ፕሮፖዛል እያዘጋ ባበት ውቅት ከማራቱ ሂደት በኋላ ተቋርጦ የነበረው የሦስቱ ድርጅቶች ድርድር እንደሚቀጥለወና ከዛህ በፊት በቅንጅቱና በኅብረቱ በቀረቡት ባለ *10* ነጥብ ሃሳቦ ዙሪ ውይይት እንደሚጀመር ይነገረናል። ይህ ውይይት ግን አጠቃላይ ድርድር ሳይሆን በተለይ ዲፕሎማቶ በሚጋሩት በሚዲያ አጠቃቀም ጉዳይ ላይ እንደሚያተኩና «በመጨረሻ ከመንግሥት በኩል ትንሽ እንቅስቃሴ እየታየ ነው» በሚል ለስብሰባው ተጠርተን እንሄዳን። በዚህ ስብሰባ ላይ በዲፕሎማቶች የተዘጋጀ አንድ የሚዲያ አጠቃቀም ሥ-ምግባር ደንብ የሚል አጭር ጽሁፍ ይቀርባል። ስብሰባው ላይ የነበርነወ እና በየነ በዚህ ላ ችግር እንደሌለን እገልፃለን። ግን በአሁኑ ጊዜ ያለው ችግር ይህ እንዳሆና በጠቅላላ የማጣራት ሂደቱ እንደፈረሰ ይህ የሚስተካከልበት መንገድ በድርድር ካተቋጨ ችግሩ በፊት ከነበርንበት ፈቅ እደማይል ከዚያም በላይ ግን ባለ *10* ነጥቡ ስምምነት የማጣራት ሂደቱን በአመርቂ ሁኔታ ለመጨረስ እንደነበርና በዚህ ዙሪያ ኢህአዴግ ምንም አላደርግም ብሎ ቆቶና የምርጫ ማጣራት ሂደቱ ካለቀለት በኋላ ከእነዚህ ነጥቦች እየመዘዙ መነጋገር ዋናውን የምርጫ ችግር እደማይፈታው ገለጽን። በዚህ ውቅት አቶ በረከት የምር ማጣራቱ ሂደት አልቋል። አሁን በዚያ ላይ የሚደረግ ውይይት የለም በሚዲ ጉዳይ ለመወያየት ከፈለጋችሁ እንቀጥ አለ። ቲም ክላርክም ሌሎቹን ጉዳዮች ቀስ ብለን እንደርስባቸዋለን አሁን እጃችን ላያ ያለውን እንጨርስ አለ።

በረከት በሚዲያ አጠቃቀም ላይ ያለውን ሃሳብ ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር ተነጋግሮበት የመጨረሻውን ከሰዓት በኋላ ይዞ እደሚመጣ ነግሮን የጠዋቱ ስብሰባ በዚህ ተቋጨ፡፡ ከሰዓት በኋላ ስብሰባውን በ10 ሰዓት አካባቢ ለመቀጠል ተስማምተን ስንለያይ በረከት እርግጠናወ ሰዓት ሲታወቅ እነደውላለሁ ብሎን ሄደ፡፡ በዚህ ወቅት በተለይ በዲፕሎማቶች በኩል የድርድሩ ወደፊት አለመሄድ በዋናነት ከአቶ በረከት ግትርነትና ትዕቢት የመነጨ ነው የሚል እምነት ነበራቸው፡፡ በዚህም ምክንያት ነገሮች አልነቃነቅ ሲሉ ቲም ክላር አቶ መለስ ጋር እየደወለ አልነቃነቅ ያውን ጉዳይ ለመፍታት የሚሞክራቸው ጊዜዎች ነበሩ፡፡

ያንን ዕለት ከቀኑ ዘጠኝ ሰዓት አካባቢ ቲም ክላርክ ደውሎ የከሰዓቱ ስብሰባ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ቢሮ እደሆነና አቶ መለስ ራሱ በነገሩ ውስጥ እደገባበት ነገረን፡፡ ይህን ሲነግረን ተደስቶ ነበር፡፡ በእርግጥ አቶ መለስ ከገባበት የበለጠ አምክህኖታዊ በሆነ መንገድ እንደሚሄድና የአቶ በረከት ዓይነት ግትርነት እንማይር ገምቶ ነበር፡፡ በእ በኩል እንደዚያ ዓይነት አዎንታዊ አመለካከት አልነበረኝም፡፡ አቶ በረከት ከአቶ መለስና ከሌሎቹ ዋና ዋና የኢህአዴግ ሰዎች ጋር ሳይነጋገር ምንም አቋም በራሱ እንደማይዝ እርግጠኛ ነበርኩ፡፡ ከዚያም በላይ ግን ከበፊቱም ጀመር ድርድር ላይ እያን ጉዳዩ አንድ ቦታ ሲቀረቀር ወጣ ብ በሞባይል ደውሎ ተነጋግሮ ይለስ ነበር፡፡ ከማን ጋር እንደሆነም ባውቅም በጉዳዩ ላይ ከአቶ መለስ ጋር መክሮ እደሚመጣ አጠረጥር ነበር፡፡ ስለዚህም አቶ መለስ ጋር በመሄዳችን የሚለሰልስ ነገር ሊኖር እንደማይችል ገምቻሁ፡፡ ቢሆንም ግን በቀጥታ ከዋናው ሰወ መስቱ (ወይም ፈረንጆቹ እንደሚሉት ከፈረሱ አፍ ወይም) አይከፋም ብሎ አምኛሁ፡፡ ቲም ክራር ስለ ስብሰባው እደነገረኝ ወዲያውኑ ቢሮ ውስጥ ለነበሩት የሥራ አስፈፃሚ ሰዎች የተባለውን ነገርኳቸው፡፡ እዚያ የነበሩትም በዚህ ሰዓት አቶ መለስ ለምን ገባበት? ለሚዲ ተብሎ ሊሆን አይችልም ወዘተ እያሉ ጥያቄ ይጠይቁና ግምት ይሰጡ ነበር፡፡ እኔም 10 ሰዓት ላይ ወደ ቲም ክላርክ ቢሮ ሄድኩ፡፡ በተለይ በሚዲያ ሰዓት ላይ በቀጠሮወ መሠረት ቲም ክላር ቢሮ ሄድኩ፡፡ ዶ/ር በየነም እዚያ እንዲመጣ ተነግሮት የነበረ ቢሆንም በጊዜ ልደርስ ስማልችል በቀጥታ ወደ አራት ኪሎ እሄዳሁ ስላ ሁለታች ወደዚያው አመራን፡፡ አቶ በረከት ኢህአዴግ ቢሮ ጠብቆ ሁላችንንም ወደ አቶ መለስ ቢሮ ይዞን ሄደ፡፡

አቶ መለስ ቢሮ ስንደርስ ለከፋ የጀመረኝ በመጀመሪያ ሰላምታ ላይ ነበር፡፡ ስንጨባበጥ «ታዲያስ የእዣ ነፃ አውጪ» አለኝ፡፡ እኔም «አይ ከሆነ አይቀር አንተም የትግራይ ነፃ አውጪ ስለሆንክ እኔምን ሰፋ አድርገህ የጉራጌ ነፃ አውጭ ብትለኝ ይሻላል» ብዬ ቀልጄ ወደ መቀመጫዬ አመራሁ፡፡ ይህ ከአቶ መለስ ጋር የተደረገው የመጀመሪው ስብሰባ በብዙ መንገድ ግራ የሚያጋባ ነበር፡፡ እዚያ የሄድንበት ጉዳይ (ቢያንስ አቶ መለስን በተመለከተ) በዋነት በሚዲያው ላይ ለመነጋገር እዳልሆነ ግልጽ

ነበር፡፡ አምባሰደር ቲም ክላር አጭር ንግግር ካደረገ በኋላ የዛሬው ውይይት የሚዲያ ሥ-ምግባርን በተመለከተ ለመወሰንና ከዚያም አጠቃቀምን በሚመለከት እንዴት እንደሚደረግ ለመነጋገር መሆኑን፤ ነገር ግን እዚህ ያላችሁት ከተስማማችሁ ከዚያም ያለፈ ጉዳይ ላይ መነጋገር እደሚቻል ገለፀ፡፡ ከእኛም በኩል በአጭር የሚዲያ ጉዳይ ከቀረበው ባለ 10 ነጥብ ሃሳብ ጋር የተያያዘና አጠቃላይ የአገሪቱን ዴሞክራሲያዊ ሂደት በሚመለከት ከምርጫ ማጣራቱ በፊት የቀረበ እንደነበር፤ አሁን ከጊዜውም አኳያ ችግሩ ከዚያም በጣም ያፈ መሆኑንና ይልቁንስ በአጠቃላይ ከምርጫወ በኋላ በተፈጠሩ በአገሪቱ ችግሮች ዙሪያ መወያየቱ እንደሚሻል አቶ መለስም ቲም ክላርክ ያቀረበውን የሥነ-ምግባር መመሪያ ገርመም ካደረገወ በኋላ በዚህ ስምምነት ላይ ኢሕአዴግ ችግር እንደሌለበትና ለመፈረም ዝግጁ መሆኑን ገልፆ ፊርውን ነገ ከአቶ በረከት ጋር መጨረስ እንደሚቻ አስረዳ፡፡ ይህ ጉዳይ 10 ደቂቃ ላልሞላ ጊዜ ተቋጨ፡፡ መለስ ቀጠለና ይልቅስ ብርሃ እንዳለወ ዋነው ጉዳይ ህይ ሳይሆን አጠቃላይ ስለሆነ መነጋገሩ ይበጃል አለና ዒላማው ለእኛ ይሁን ለቲም ክላርክ ግልፅ ያልሆነ በጣ ረጅም ንግግር አደረገ፡፡

የአቶ መለስ ንግግር በጣ ረጅምና ከኢትዮጵያ ምርጫ በላይ እ.ኤ.አ በ2000 ዓ.ም በአልጎርና በጆርጅ ቡሽ መካከል የተደረገውን የአሜሪካ ምርጫ የተነተነ ስነበር የተባውን በሙሉ ማስታወስ አልችለም ግን ለውይይታችን የሚጠቅሙት ዋና ዋና ነጥቦች ጥቅላ አድርጌ ላቀርብ፡-

- *የግንቦት 97 የኢትዮጵያ ምርጫ ተጠናቅቋል፡፡ የምርጫው አስፈፃሚ የሆነወ የምርጫ ቦርድ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ ምርጫው ትናንሽ ችግሮች እዚህና እዚያ ሊኖረው ይችላል፡፡ ካለን አቅም አኳያ ፍጹም ምርጫ ሊጠበቅ አይችለም፡፡ ያሉት ችግሮች ግን ጥቃቅንና ዋናውን ውጤት የሚቀይሩ አይደሉም፡፡ ለማንኛውም ግን በዚህ ጉዳይ ላይ ከአሁን በኋላ የምንወያይበት ጉዳይ አለ ብሎ ኢህአዴግም ሆነ እሱ አያምንም፡፡*
- *በምርጫ ላይ ችግር ሲከሰት የእኛ የመጀመሪያም የመጨረሻም አይሆንም፡፡ በቁ በሚባሉት አገሮች እንኳን የምርጫ ችግሮች ፈጠራሉ፡፡ በቅርቡ በአሜሪካ ያየነውም ይህንኑ ነው፡፡ አልጎር ምርጫው ተጭበርብሯል ብለው ያምናሉ፡፡ ይህንን አቤቱታቸውን በሕጉ መሠረት ጠቅላይ ፍርድ ቤቱ ድረስ አቅርበዋል፡፡ አቤቱታቸውም ውድቅ ሆኗል፡፡ ውድቅ ሲሆንባቸው ግን ውጤቱን አሜን ብለው ተቀበሉ እንጂ እየዞሩ የአገሪቱን ተቋማት አልተቃወሙም፣ የተቃውሞ ሰልፍም አልጠሩም፡፡ የሰለጠነ ተቃዋሚና ሕገ-መንግሥቱን የተቀበለ የሚያደርገው ይህን ነው፡፡*

- እንተም ሕገ- መንግሥቱን ከተቀበላቸሁ፣ ማድረግ ያለባችሁ ይህንን ነው፡፡ አንድ እግራችሁን ከአጥሩ ውስጥ አንደኛውን ደግሞ ከአጥር ውጪ ማድረግ አትችሉም፡፡ ሕገ-መንግሥቱን ትቀበላላችሁ፤ የምርጫውን ውጤት እየመረራችሁም ቢሆን ትቀበላላችሁ፤ ያሸነፋችሁበትን ተቀብላችሁ ፓርላማ ገብታችሁ ተቀጥላላችሁ፡፡ አለበለዚያ ውጤቱን አንቀበልም ካላችሁና ተቃውሞ ከጠራች ሕገ-መንግሥቱን አንቀበልም ማለታችሁ ነው፤ ያን ጊዜ እኛ ሕገ-መንግሥቱን ለማስከበር መውሰድ ያለብንን እርምጃዎ በሙሉ እንወስዳን፡፡

- ሕገ-መንግሥቱን የማትቀበሉ ከሆነ ያላችሁ አማራጭ አንድም እኛ (ማለትም ኢህአዴግ) በደርግ ጊዜ እንዳደርግነወ በረሃ ሄዳችሁ ከሕገ-መንግሥቱ ጥላ ሥር ወጥታችሁ ታታገላላችሁ (ድፈረቱ ካላችሁ)፣ ወይም አንገታችሁን ድፍታችሁ ዝም ብላች ትኖራላችሁ (ከፖለቲካወ ወጥታችሁ ማለት ነው)፣ ወይም አገር ጥችሁ ትሰደዳላችሁ፡፡ ከዚህ ውጪ ግን አሁን በያዛችሁት መንገድ ከቀጠላች ሁላችሁንም ለቃቀምን እስር ቤት እንታችኗለን፡፡ እ (አቶ መለስ) አንዳንድ ያልለቀቁኝ የፊውዳል ባህርዮች አሉኝ፡፡ ከእነዚህ አንዱ ሰውን ከኋላው መውጋት አልችልም፤ የማደርገውን ነገር የማድርገው ፊት ለፊት ነው፡፡ ስለዚህ አሁን የምነግራች በግልፅ የምናደርገውን ነው፡፡

- እናንተ ሕገ-መንግሥቱን ለማክበር እንማትፈልጉና ከሁለቱም በኩል ሆናች መጫወት እደምትፈልጉ የምናውቀው ዛሬ እይደለም፡፡ ሕገ-መንግሥቱን መጣስ ከጀመራችሁ ቆየት ብሏል፡፡ ዶ/ር በየነ ያህበት ድርጅት በግልጽ የተቀበለወ የዶ/ር ነገደ መጽሐፍ ሕገ-መንግሥቱን ለመጣስ እንደሚፈልግ በግልፅ አስቀምጦታል፡፡ ይህንንም አውቀን ከዚህ በፊት ከአሜሪካ ስትመጣ ወስደን ልናስርህ ነበር፡፡ አንተም ብርሃኑ በ1996 ዓ.ም ክረምት ላይ አሜረካን አገር ሀደህ ዶክመንት መቀበልህንና ተስማምተህ መፈረምህን እናውቃለን፡፡ ከዚያም ውጪ በምነርጫው ላይ ላችሁትና ከምርጫው በኋላ ያደረጋችኋቸው ንግግር ሕገ-ወጥ መሆናቸውን የሕግ አማረካሪዎች በዘርዝር ነገረውናል፡፡ ቀድም ብለን እናንተን ለማሰር የሚያበቃ ማስረጃ አለን፡፡ እስ አሁን ዝም ልነወ ወደ ልቦናችሁ ትመለሳላችሁ፣ ከሕግ ይልቅ ጉዳዩን በፖለቲካ መፍታት ቻላል ብለን ነበር፡፡ አሁን ግን ትዕግስታችን አልቋል፡፡ አሁን ስጠራኋችሁም ይህንን በግልፅ ልነግራችሁና በኋላ (እንደ ኦነግ) የልብ ቅሬታ እንዳይኖር ፊት ለፊት ልገልፅላችሁ ብዬ ነው፡፡

- ይህን የሰጠናችሁን አማራጭ ሳትከተሉ ቀርታችሁ ለምን ወሰደወ እርምጃ ማንም ኤቆመንም፡፡ የልማት አጋሮቻችንም (ወደ ቲም ክላርክ እያመለከተ) ይህንን በግልፅ እንድትረዱት እንፈልጋን፡፡ የምንወስደውን እርምጃ ደግፋችሁ ከእኛ ጋር

ትቆማላችሁ በዚህም ግንኙነታችን ይቀጥላል። አለበለዚያ ገንዘባችሁን፤ ይዛችሁ የፈለጋችሁበት ልትሄዱ ትችላላችሁ፣ ሕይወት እንዲህ ነወ እርምጃዎ ግን በምንም መንገድ አታቆሙንም።

እንግዲህ እነኚህን በጥቅሉ ያቀረብኳቻን (ብዙ የዘነጋሁ አይመስለኝም) በእንግሊዝኛ ቋንቋ (ውይይቱ አምባሳደር ቲም ክላርክ እንዲሰማው በእንግሊዝኛ ነበር የሚካሄደው) በስፋት ከተናገረ በኋላ ለጥቂት ደቂቃዎች ዝምታ ነበር። ሁላችንም በየራሳችን ነገሩን እሰላሰልነው ነበር። እ ግን በአቅራረቡ ትዕቢት፣ በማስፈራራት ሙከራ ወስጤ ተቃጥሎ ነበር። በዚያው በጠነከረ መልክ እኔም መልስ የምሰጥበትን ጊዜ ነበር የምጠብቀው። በእኔ ግምት መልዕክቱ ሁለት ነበር። ጠቅላይ ሚኒስትሩ ድርስ የተጠራነውም የአቶ በረከት አቋሞች የእሱ ብቻ እንዳሆኑ፣ ኢህአዴግ በጣም የከረረ አቋም መያዙን ለእኛ ለማሳየት ሲሆን ግልፅ መልዕክቱም አንደኛው ለአምባሳደር ቲም ክላርክና ለዲፕሎማሲያዊው ማኅበረሰብ፣ ሌላኛው ደግሞ ለእኛ ለተቃዋሚዎች ነበር። ለውጭው ማኅበረሰብ እኛ ፀረ-ሕገ መንግሥት መሆናችንንና ለዚህም መንግሥት በቂ ማስረጃ እንዳለው ግን በሆዴ ሰፊነት እስከአሁን ዝም እንዳለ በእኛ ፊት ለመናገር፤ አብሮም ኢህአዴግ ከዚህ አቋሙ የማመለስ መሆኑን (አቶ መለስ በላይ የሚድበት ስለሌለ) እርምጃውንም ሲወስዱት እርምጃ እንደማይጨነቅ ለማሳየት ነው። በተቃዋሚዎች በኩል ደግሞ በምርጫው ጉዳይ ከአሁን በኋላ ምንም ውይይት እንደሌለ፣ ኢህአዴግ ከምንም እርምጃ እንደማመለስ እንደናውቀውና የምንፈራ ከሆነ የመፍሪያው ጊዜ አሁን መሆኑን ለማሳየትና እኛም ሄደን ሌሎች (አባሎቻችን) ይህን በግልጽ እንድንናገር የታለመ ንግግር ነበር። ከአቶ መለስ ንግግር ከእና መልስ የሚጠበቅበት ዓነት አልነበረም። ይህንን አስበንበትና ከአመራሮችን ጋር መክረንበት መልሱን በጽሑም ሆነ በቃል በአምባሳደር በቲም ክላርክ በኩል እደንገልጽና አስፈላጊ ከሆነ ይህንኑ መልስ ለመስማት ሌላ ጊዜ ለመገናኘት እንደሚቻል የሚጠቁም ነበር። ከዚያ ንግግር በኋላ ግን ዝም ብለን ስመትን ልንወጣ አልቻንም። በመጀመሪ ዶ/ር በየነ ኅብረቱ ሕገ-መንግሥቱን እንደሚቀበል፣ ዶ/ር ነገደ የፃፈው ጽሑፍ የእሱ እንጂ የኅብረቱ አቋም ሕገ-መንግሥቱን ተቀብሎ እንደሆነ ኅብረቱ ምርጫው ውስጥ መግባቱን የሚገልጽና ነገሩን ከማክረር ይልቅ በውይት ቢፈታ እንደሚሻል፣ የተጀመረው ውይይትም መቀጠል እዳበት፣ በእኛ በኩል ወደፊት ያስኬደናል የምንለውን መንገድ በጽሑፍ እንደምናቀርብ ተናገረ። በእውነቱ የእኔ ተራ እስከሚደርስ ትዕግስት አልነበረኝም። ይህን አጋጣሚ በድጋሚ እንማናገኘውም እርግጠኛ ነበርኩ። ስለዚህ ልክ አቶ መለስ እንዳደረጉት ለሁለት አድማጭ የሚሆን ዘርዝር ንግግር አደረግሁ። እኔ ያቀረብኩት ንግግር በጥቅሉ ይህን መስላል።

- በመጀመሪያ የእወነት (fact) ጥያቄዎችን እናድርግ። ሕገ-መንግሥቱን የሚቃወም ወይም ለመጣል ያለመ ስምነት ብርሃኑ ራስህ ተፈራርመሃል ያለውን በሚመለከት እንኳን ሌላ የቅንጅት አበጋል አድርጎታል አላልክ፣ ቢንስ በቀጥታ ተሚመለከተወ እኔን ስለሆነ በልበ ሙሉነት መመለስ እችላለሁ። በ1996 ዓ.ም ክረምት ዋሽንግተን ሄደህ ተፈራርመሀል ያልከው ውሸት ነው። እንኳን ስምምነት ልፈራረም ገና ፖለቲካ ውስጥም አልገባሁም። ዶ/ር የሚባለውንም ሰው በዚህ ሰሞን በአውሮፓ ኀብረት ፓርላማ ተጋብዤ ስሄድ ኀብረቱን የወከለው እሱ ስለነበር በሕይወቴ ለመጀመሪ ጊዜ ያየሁት ያን ጊዜ ነው። ክቡር ጠቅላይ ሚኒስትር በጣም የተሳሳተ መረጃ እየያዝክ ነው ለካ የምታናግረን። አንድ ተራ ሰወ ይህን ዓይነት መረጃ ይዞ ቢያወራ ብዙ ችግር አያመጣም ነበር። ግን አንተ እንዲህ አይነት ዓይን ያወጣ ውሸት መረጃ አድርገህ በዚያ ላይ ተመስርተህ እርምጃ የምትወስ ከሆነ ሁኔታውን በጣ አደገኛ ያደርገዋል። (እዚህ ላይ አቶ መለስ በቂ መረጃ እንዳወ አቋርጦ ሊናገር ሞክሮ ነበር። በፍጹም በማያወላዳ መንገድ ከየትም ያምጣው መረጃው ውሸት እንደሆነ እንዲውቀው ብዬ ለቲም ካላርክም ጭምር ፍጹም ግልጽ አድርጌ ነግሬው ጉዳዩን በዚው ተወው)።

- ይህንን የሕገ-ምንግሥት መጣስ ጉዳይ እንደተሰበረ ሸክላ በመደጋገም የሚያነሱት በእርግጥ ሕገ-መንግሥቱን ኤቀበሉም ብለው አምነው አየመስለኝም። በሕገ-መንግሥቱ ላይ የቅንጅቱ አቋም በምርጫ ማኒፌስቶው በዘርዝር ቀርቧል። የምንቃወማቸው አንቀጾች እንዳሉ (የትኞቹ እንደሆኑ ዘርዝረናል)፣ እነዚህን አንቀጾች ደግሞ ሕገ-መንግሥቱን በሚያዝዘው ሥርዓት መሠረት ለመቀየር እንደምንታገል በግልፅ አስቀምጠናል።

- ይልቅስ የቅንጅቱ ወና ክስ ኢህአዴግ የራሱን ሕገ-መንግሥት አላከበር ብሎ ስማስቸገሩ እንደሆነ ስዚህም ሕገ-መንግሥታዊውን ሥርዓት የሚያፈርስ ካለ በእኛ እምነት ኢህአዴግ አንደሆነ፤ ሕገ-መንግሥቱ ነፃ ናቸው የሚላቸውን ተቋሞች (ፍርድ ቤቶችን፣ ምርጫ ቦድ፣ የደኅንነት ተቋማትን ወዘተ) ነፃ አላደርግ ብና ለራሱ ፖለቲካ መሳሪ በማደረጉ እዚህ ሁሉ ችግር ውስጥ እንደገባን፤ ቅንጅት በዋናነት የፖለቲካ ውይይትና ድርድር ስፈልጋል ብሎ የሚያምነውም ይህንን ሕገ-መንግት በተግባር በማዋል ላይ የገጠሙትን ችግሮች ላይ እደሆነ።

- የእኛን ግልጽና ዓይን ያወጣ ችግር ከአሜሪካው ምርጫ ጋር ለማመሳሰል የሚከሩበት መንገድ በፍጹም እደማያዋ፤ በአሜሪካ ያሉት ተቋማት በጣም ጠንካራ እንደሆኑና ከእና ጋር በምንም ሊነፃፀሩ እንደማችሉ፤ የአሜሪካ ጠቅላላ ፍርድ ቤት ውሳኔ ሲሰጥ ጆርጅ ቡሽን ወይም ፖሊስን ወይም ደኅንነቱን ፈርቶ እንዳልሆነ

ልቁንም ፍርድ ቤቱን የራሱን ወገንተኝነት ያንፀባረቀ እንደሆነ፤ ግን ከሁሉም በላይ ይህንን ውሳኔ ተቃውመው ብዙ ሽህ አሜሪካኖች ሰልፍ እንደወጡ፤ ብዙ የህግ አዋቂዎችና ጋዜጠኖች ጠቅላ ፍርድ ቤቱነ እዳይሸጥ እንዳለወጥ እዳብጠለጠሉት፤ ይህ ሁሉ ደግሞ መብት መሆኑንና እንኳን ሊያሳስር ጫፍ እንደማላስነካ፤ ዴሞክራሲ ማለት ደግሞ ይህ መሆኑን

- አሁን ያለንበትን የፖለቲካ ውጥረት እኛን በማስፈራራት መፍራት እንደማይቻል፣ ጥያቄው የተቃዋሚ ድርጅት መሪዎች ብቻ ሳይሆን የሕዝቡም እንደሆነ፣ ይልቅስ ጊዜው ከሁላችንም በኩል እልህን ሳይሆን ብልህነትን የሚጠብቅ እንደሆነና ዝም ብለን በጭፍንና በጉልበት ወይም በእልኸኝነት ከሄድን እኛን ብቻ ሳይሆን አገሪቱንም ችግር ውስጥ ሊከት እንደሚችል... በመጨረሻም

- ይልቁንስ በእኔ ግምት እዚህ ፊት ለፊት ከሚወጡት (ሕገ-መንግሥት የማክበር...) ጉዳዮች ይልቅ ምናልባት በግልጽ የማይወጡ ፍርሃቶች ካሉን በሐቀኝነት እነዚህን ፍርሃቶቻችንን አሰውጥተን ብንነጋገርና እያንዳንዳችን እነዚህን ፍርሃቶች የምንቀርፍበትን መንገድ ብንፈልግ። ምናልባት አንዳችን ስለሌላችን በጣም መጥፎውን ብቻ ከሆነ የምናስበው እወነቱን አውጥተን ከተነጋገርምነ የበለጠ ልንቀራረብና የፖለቲካ ችግሮንን ልንፈታ እንችላለን።

የሚል በጣም ስሜታዊ የሆነ ንግግር ተናገርኩ። ከዚህ በኋላም ውቱ ብዙ ሳይገፋ አምባሳደር ክላርክ ይህ ውይት ከልብ እንደሆነና ጥሩ ጅመር እንደሆነ፣ መቀጠልም እንዳበት ተማጽኖ በእኛ በኩል የምናቀርበውን መልስ በጽሁፍ እንድናዘጋጅና ለእርሱ አንድንሰጠው፣ የሚዲያውን ስምምነት በነጋታው በማስታወቂያ ሚኒስቴር እንድፈራረም ተስማምተን ተለያየን።[6] ከዚህ ስብሰባ ስወወጣ ጀርን ኤምባሲ አንድ ግብዣ ስነበር እኔና ቲምክላርክ በቀጥታ የሄድነው ወደዚያ ነበር። እ በከፋ ስሜት ውስጥ ነበርኩ። ይህ ችግር በፍጹም መውጫ እንደሌለውና የበለጠ ግጭት ውስጥ እንደሚያስገባ በደንብ ተረድቼ ሐዘን ውስጥ ነበርኩ። በጠም በሚገርም ሁኔታ ቲም ክላርክ ከእኔ በተቃራኒው በጣም ጥሩ ስሜት ላይ ነበር። እንዲህ ዓይነት የቀጥታ ንግግር በራሱ አዎንታዊ እርምጃ

---

[6] በኋላ ለተፈጠረው ችግርና ኢህአዴግ ለተከተለው የፕሮፓጋንዳ መስመር ትንሽ ፍንጭ ሊሰጥ ስለሚል እዚህ ላ አንድ ነገር ላክል። አቶ መለስ አኔን ዋሽንግተን ተፈራርመሃል ያለው አንዳላዋ ሲረዳ ብዙ ጊ ሲደጋገም የምሰማውን አንድ ነገር ተናገረ። ይኸውም አንተ አብረህ የምትሰራቸውን ሰዎች በደንብ አታውቃቸውም። ከበስተደርባ በአመጽ መንግሥትን ለመገልበጥ ያሴራሉ የሚል ነው። በዚህ ጊዜ እንዲህ ዓይነት በአመጽ የመንግትሥት ሥልጣን ለመያዝ በማንኛውም የቅንጅት አባል ድርት ውስ የሚሞከር ከሆነ ለዚህም በቂ ማስረጃ ካህ ይህንን ማስረጃ አሁኑኑ አሳየኝ፤ እውነት ሆኖ ካገኘሁት ቅንጅት ለመልቀቅ እኔ የመጀመሪው ሰው እሆናለሁ። እኔ ብቻ ሳልሆን ብዙ ቀንጅት ውስጥ ያሉ አመራሮ ቅንጅቱን ይለቃሉ፤ ይህም ሁላችንንም አገሪቱን ከችግር ያድናልና ማስረጃውን አሳየኝ ብዬ ጠየቅኩት። አንድ ቶ የሚሞላ ማስረጃ አለን ከማለት በቀር ምንም ሊያሳዩን ፈቃደኛ አልነበሩም።

እንደሆነ ቆጥሯል::[7] በጎ ስሜቱ ግ ለ24 ሰዓታት ህልም ሊቆይ አልቻለም:: በነጋታው በሚያው ጉዳይ ለመፈራረም ከቀኑ 9:00 ሰዓት አካባቢ ማስታወቂያ ሚኒስቴር አቶ በረከት ቢሮ ስሄድ የጠበቀን ግራ የሚገባ ነገር ነበር:: አቶ በረከት የመንግስት ጋዜጠኞችን አዘጋጅቶ በአምባሳደር ቲም ክላርክ የተዘጋውን የሚዲያ የሥነ-ምግባር መመሪያ በአማርኛ ተርጉሞ ሰጠንና ይህንን ትርጉም እያየን እያን ከዚያ ጋር አብሮ ለሚዲያ የሚሰጥ በሁላችንም ስም የተዘጋጀ አጭር ጽሑፍ ቀርባል:: ይህ ጽሑፍ በሚዲያው ጉዳይ ላይ ያውን ስምምነት ብቻ ሳይሆን ከሞላ ጎደል ተቃዋሚዎች ምርጫውን የተቀበልንና ከአሁን በኋላ ወደፊት ለመሄድ የተዘጋጀን እንደሆነ የሚገልጽ ነበር:: የትኘውም የጋራ ንግግራችንን የሚያንፀባርቅ አልነበረም:: በዚህ ላይ እኔም ሆንኩ ዶ/ር በየነ ምንም ሳናቅማማ ይህ ቀልድ እደሆነና በፍጹም እንደማንቀበለው ነገርነው:: አምባሳደር ቲም ክላርክም ይህ ጽሑፍ ዛሬ ከመጣበት ጋር ልተያያዘ እንደሆነና ስምምነቱን እንደማያንፀባርቅ በገልጽ ተናገረ:: አቶ በረከትም ይህ ጽሑፍ ካልተነበበ፣ የሚዲያ ስምመነቱም አይፈረምም ብሎ ስብሰባው በዚሁ ተጠናቀቀ:: በአቶ መለስ የቀረበው ማስፈራሪ ይህንን እንድንቀበል የሚያስገድደን አድርገወ ሳይወስዱት አልቀሩም:: እኛ ኢህአዴግን በበቂ ስላየነወ ብዙ አልተገረምንም:: ለቲም ክላርክ ግን ይህ ሁኔታ ዓይን ገላጭ ሳይሆንልት አልቀረም ብዬ እገምታለሁ:: በዚህ ጊዜ የሰላማዊ ትግል መፍትሔ ጉዳይ ቀስ እያለ እያበቃለት ነበር:: ለእኔ ግን በዚህም በመጨረሻ ሰዓት የሚቻለው ሁሉ የሚደረግበትና ግጭት ውስጥ ሳይገባ መፍትሔ የሚፈልግበት ጊዜ ነበር::

ከተወሰኑ የቅንጅት አመራሮች ጋር በመነጋገር ሁላችንም በምናውቃቸው የኢህአዴግና የዲፕማሲያው ማኅበረሰብ ሰዎች በኩል እናድርግ ብን ከፍተኛ ሙከራ ጀመርን:: ይህን ስደርግ ግን በመጀመሪ ራሳችንን መጠየቃ የነበረብን መሠረረታዊ ጥየቄ ነበር:: ይኸውም የኢህአዴግ አካሄድ አፍኖ በያዘው ግትርነት የሚቀጥል ከሆነ እና በቅንጅት በኩል ተገፍተን በመጨረሻ ከዚህ በታች በምንም ዓይነት መሄድ የለብንም የምንልበት አነስተና ሁኔታ ምንድን ነው? የሚለው ጥየቄ ነበር:: በዚህ ጥያቄ ላይ ቀንጅቱ ፊት ለፊት በአመራር ስብሰባ ላይ አይነጋገርበት እንጂ[8] ውስጥ ለውሥጥ በሚደረግ የተናጠል ውይይት ስምምነት ተደርሶበት ነበር:: መልሳችን በጥቅሉ ቅንጅቱ ከምርጫ 97 በኋላ የሚፈጠር ምንም ዓይነት ሁኔታ አካል ሊሆን የሚችለው ሌላው

---

[7] ይህ የፈረንጆች ጠባይ ሌላ በዚህ ሂደት ውስጥ የተማርኩት ነገር ነው:: ትንሽ ጥሩ የሚመስል ነገር ካዩ መሰረታዊው ነገር ምንም አንዳልተቀየረ እወቁም ከዚያ አዎንታዊ ነገር ይወጣል ብለው ይገምታሉ:: ኢህአዴግ ደግ ይህንን ፈረንጅ የሚታለል አካሃድ እንደ ጀብዱ ይቆጥራል::

[8] በዚህ ላይ በዚያን ጊዜ ውይይት ያልተደረገወ በሌሎቹ የቅንጅቱና የኅብረቱ ፕሮፓዛሎ ላይ ገና ግልጽ መልስ ስልነበረና የመጨረሻ የመደራደሪያ ሃሳብን ቀድ በግልጽ ማውጣት ለድርድር አያመችም ከሚል ይመስላኛል:: ግን በጥቂት ሰዎች ማካከል በሚደረጉ ውይይቶች ይህ በመጨረሻ የምንቀበለው ሃሳብ እንደሆነ በቂ ግንዛቤ ነበር:: ለዚህ ነው በፓርላማ አለመግባት ውሳኔ ላይ እነዚህ ሃሳቦች ሲቀርቡ ያለ ብዙ ክርክር በሙሉ ድምጽ ያለፍው::

ቢቀር የግንቦቱ ምርጫ ያስጀመረው የዴሞክሲያዊ ሥርዓት ግንባታ በእርግጠኛነት ትክልለኛ መስመሩን ይዞ መሄዱን የሚረጋግጥ ከሆነ ብቻ ነው የሚል ነበር፡፡ ኢህአዴግ በምርጫ 97 ከዚህ በፊት የነበረውን ዓይነት «ተቃዋሚዎ በቃን አሁንስ ስልጣን ስለችን» ብለው በራሳቸወ ስልጣናቸውን እስኪለቁ ድረስ አሉ፣ አለ» ብሎ ለማውራትና ዴሞክራሲን ለፈረንጆች ማሻሻጫ ለማድረግ አስቦ፡፡ ይህንን ደግሞ ተቃዋሚዎችን በማስፈራራትና በኃይል ለመተግበር ከቆረጠ ቅንጅቱ በምንም ዓይነት የዚህ ዓይነት ጨዋታ አካል አይሆንም፡፡ የዚህ አካል የማይሆነው ደግሞ የመርህ ጉዳይ ሆኖበት ብቻ አልነበረም፡፡ የምርጫ 97 ውጤት ይህ ከሆነና እውነተኛ ዴሞክራሲን ማምጣት ካልቻ ቅንጅቱ ወደደውም አልወደደውም ከ97 በኋላ የሚኖረው ፖለቲካ ሰላማዊ ፖለቲካ መሆኑ ቀርቶ በሰላማዊ መንገድ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ማምጣት አይቻልም ብለው የወሰኑ ኃይሎችና በተለያዩ የኢህአዴግ ስህተቶችና በደሎች የተማረሩ ኃይሎች ተባብረው ጠመንጃ አንስተው የሚፋለሙበት ሁኔታ ይፈጠራል፡፡ በዚህም ምክንያት ቀንጅቱ ከልቡ የሚያምንበትና የታገለለት የሰላና የዴሞክራሲ ዓማ ራሱ ገደል ይገባል፡፡ ስዚህ ኢህአዴግ ነገሩ ሁሉ ድንገተኛ ሆኖበት ከሥልጣን አልወርድም ብ ምርዓውን ካጭበረበረ፣ ቢያንስ ሥልጣ ላይ ቆይቶም ቢሆን በነዚህ የዴሞክራሲ ሥርዓት መሠረት በሆኑ ጉዳዮች ላይ (በህገ-መንግሥቱ ላይ በግልጽ የተፃፉ) መስማማት አለበት፡፡ አሁን አልተዘጋጀሁም ህዝቡም ባይፈልገኝ ከሥልጣጣ አልወርድም ብ ሙጭጭ ካና፣ ቀንጅቱ እያመመውም ቢሆን ሰላምን በመሻት በአሁኑ ዙር የሕዝብን ድምጽ ማስበር እንኳን ባይቻል በሚቀጥሉት ምርጫዎች በእውነተኛ የሕዝብ ተመራጮች የመንግሥትን ሥልጣን የሚረከቡት« ሰብዓዊ መብቶች የሚከበሩበት፣ ነፃ የሆነ ፍትሐዊ ሥርት የሚኖርበት፣ የፖሊስ፣ የደኅንነትና ወታደራዊ ኃይሉ ከፖለቲካ ፍጹም ነፃ ወጥቶ የነፃነት አየር የሚተነፍስበት ሁኔታ ከተፈጠረ የዚህን ምር ቀውስ ለመፍታትና አገሪቱን ለማረጋጋት ይቻላል ብሎ ካነ እንቀበለው፤ ኢህአዴግ ይህንንም መቀበል ካልቻ ወደፊት በሌሎች ሃይሎች በኃይሎች በኃይል እስከሚወርድ ወይም በአንድ ተዓምራዊ ኃይል የኢሕአዴግ ሰዎች «አይ ይበቃናል» እስኪከሉ የኢትዮጵያ ሕዘዝብ በአገዛዝ ሥርዓት ሥር እንዲማቅቅ መፍረድ ነው የሚሆነው፡፡ ይህ አካሄዱ ደግሞ ሰላን ሳይሆን ብጥብጥን፣ ፖለቲካዊ መረጋጋትን ሳይሆን ትርምስን፣ እደገትና ብልጽግናን ሳይን ድህነትና የሚያባበንስ ነው፡፡ ስዚህ የቅንጅቱ የመጨረሻ «ቀይ መስመር» እነዚህ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መሠረቶች ተግባራዊ መሆናቸውን በድርድር ማረጋገጥ ነው፡፡ ይህ ከተገኘ በእርግጥ ከዚያ በላይ ቮየሚጠብቅንና የሚነሳውን፣ ድምጼ ይከበር ብሎ የሚጮኸውን ሕዝብ ለትንሽ ጊዜ እንዲታገስ ማግባባት እንችላለን የሚል እምነት ነበረን፡፡ ይ አጠቃላይ ግንዛሩዛቤ ስነበር የብሔራዊ አንድነት መንግት ፕሮፓዛል በቅንጅቱ በኩል ሲዘጋ

የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ሰራቸዋል ተብለው የተዘረዘሩት እነዚህ ዋና ወና የዴሞኪራሲያዊ ሥርዓት መገለጫዎች እዲሆኑ የተደረገው።

ይህንን የብሔራዊ አንድነት መንግሥት ፕሮፖለዛል ስናዘጋጅ ኢህአዴግ እደማይቀበለው ግምት ነበረን (ምንም እንኳን ራሳችንን በኢህአዴግ ጫ ላይ አድርገን ፖለቲካን ከጊዜያዊ ሥጣ ባሻገር ለሚያይ ድርጅተና በምር 97 ከተፈጠረወ ችግር አንፃር ሥልጣን ላይ ወጣጥን ብቻ ሳይን ጥሩ አወዳደቅንም ከስሌት ለሚያስገባ ብልህ ድርጅትና መሪ ይህ ፕሮፖዛ በጣም ደግ ፕሮፖዛል ነወ ብለን ብናምንም)። ስለዚህም ከብሔራዊ አንድነት መንግሥት በታች እንሄድበታለን ያነወ በዚህ ፕሮፖዛል ላይ ያውን የሥልጣ ጥያቄ ስወጣ እስሚቀረወ የዲመ፣ክራሲ ግንባታ ጥያቄ ድረስ ነው። ይህንን የመጨራሻያልነውንና «ቅንጅቱ ከዚያ በታች ሊሄድ አይችልም» የምንለውን ይዘን ነበር ኢህአዴግን ለማግባባት ሙከራ ያደረግነው። ማድረግ የጀመርነወ እነዚህን የማግባባት ሙከራዎች የተለያዩ መስመሮች በመጠቀም ለመግፋት ሞክረናል። ለዲፕሎማቶችና በውጭ ከሚገኙ ኢህአአዴግ ሊሰማቸወ ይችላል ላልናቸወ ኃይሎች ባገኘናቸወ አጋጣዎች ሁሉ ገልጸናል። የተባበሩት መንግታት ዋና ፀሐፊ ኮፊ አናነ አዲስ አበባ በመጡ ጊዜ ባረፉበት ሆቴል ቀጠሮ ተይዞልን አግኝተን ጉዳዩን በዘርዝር ነግረናቸዋል። በመጀመሪያ ስገኛቸወ እኔ፣ ኢንጅነር ኃይሉ፣ ዶ/ር በየነና ዶ/ር መረራ ሆነ ሲሆን ገና የምርጫወ ችግር እንደተፈጠረና የማጣራት ሂቱ ከመጀመሩ በፊት ነበር። ከዘዚያ በኋላ ግን ቢያንስ ሠምሰእት ጊዜ በቴሌ ኮንፈረንስ ተገናኝተን (የመጨረሻው ፓርላ የመግባት ውሳኔ ለመወሰን ስብሰባ ላይ እያን) ይህንን የመጨረሿ ያነውንና እሳቸውም አቋማችን አምክህኖታዊ እንደሆነና በዚህ ምክንያት ያነውንና እሳቸውም አቋማችን አምክህኖታዊ እንደሆነና በዘዚህ ምክንያት አገሪቱ ግጭት ውስጥ መግባት የለባትም ያትን ሃሳብ አቅርበናል። ከዚያ ውጪ የኮፊ አናን ልዩ መልዕክተኛ የሆኑትን አምባሳደር ሳህኑንን እኔ ራሴ በግሌ እገኘቼ ይህንን አቋማችን በዘርዝር አስረድቻለሁ። ፕሬዚዳት ጂሚ ካርተር የታተመውን ሪፖርታቸውን ለማቅረብ የመጡ ጊዜ እንደዚሁ ለአንድ ሰዓት ያህል ተገናኝተን ምርጫው እንደተጭበረበረ እያወቅን፣ የእሳቸውም ወኪሎች በግልጽ እያወቁ (ሌላው ቢቀር የካርተር ማዕከል ሪፖርተ የምርጫ ማጣራት ሂቱ ከንቱ እደነበር በመጨረሻው ሪፖርተም ገልጾታል። ለሰላምና ለመረጋጋት ብለን ሥልጣኑን ትተንላቸው፣ በእነዚህ የዴሞክሲ ግንባታ ሂደቶች ላይ እንወያይም ንላቸው እምቢ ብዋል ስል ነግሬያቸዋሁ። እሳቸውም የአቋማችንን ለዘብተኛነት አድንቀውና የጥያቄያችንንም ትክክኛነት ተቀብለው ወደ አሜሪካ ሲሄዱ እግረ ምንገዳቸውን ለንደን ላይ እደሚቆሙና ወዳሴ ያሉቴን አቶ መለስን እንደሚያነጋግሩ፣ በእነዘኢህ ጉዮች ላይ ከቸቶ መለስ አዎነታዊ መልስም እደሚጠብቁ ነግረውኝ ነበር የሄዱት። የቀድሞወ የፊንላነድ ፕሬዚዳንት አቲሳሪም ሌላ ጉዳይ ኢትዮጵያ በመጡ ጊዜ እሳቸውንም እግኝቼ ጉዳዩን

አብራርቼ እሳቸው ካቸው የማስታረቅ ልምድ በመነሳት ይንን ጉይ ከቁጥጥር ከመውጣቱ በፊት ሊሽመግሉ የሚችበት መንገድ ካለ ጠይቁያቸዋሁ። የዓም አብያቴ ክርስቲያናት ኅብረት ወኪሎች በዚያኑ ሰሞን ለሥራ አዲስ አበባ በመጡበት ጊዜ ኅብረቱ በጉዳዩ ላይ ገብቶ የሽምግልና ሥራ ሊሠራ ይችል እደሆን እሜም ሌሎችም ተማጽነናል። በአሜሪካ የሕግ መምሪ ምር ቤት የአፍሪካ ጉዳይ ኮሚቴ ሊቀምንበር ከሪስ ስሚዝና ምክትል ሊቀመንበሩን ዶናድ ፔይን ኢህአዴግ ምናልባት ከማንም በላይ አሜረካኖችን ይሰማ ይሆና ብን እየሄደ ያበትን መንገድ አደገኞት በዘርዝር ገልጸና። ቀንጅቱ ግጭትን ለማዳ ያመውን ይህንን የመጨረሻ አቋማችንን አስረድተናል። ኢህአዴግ በዚህን ጊዜ እኛን አስፈራርቶ የሚፈልገውን ለማድረግ የሚያደርገውን የደኅንነት ወከባ ለኮንግረስማ ክሪስ ስሚዝ ስነገህራቸው «ይህ በፍጹም ሊሆን አይችም፣ አንድ ዴሞክራሲያዊነት የጎደለው መንግሥት እነኳን ቢሆን እንኳን ቢሆን እንዲህ ዓይነት ጋጠ ወጥ ነገር ሊያደርግ አይችም፣ የምትት እውነትነት ያወ ከሆነ በዓይኔ ማት ስምፈልግ አሳዩኝ» ብለው ዋና አማካሪያቸውን በአሜረካ ኤምባሲ በእኔ መኪና ይገፔ ወጥቼ የደኅንነት ተከታታዮቻችን የሚያደርጉት አፀያፊ ሥራ በዓይናቸው እንዲያዩ አድርጌያሁ። የአሜረካ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር የአፊረካ ጉዳዮች ምክትል ፀሐፊ የሆኑትን አምባሳደር ዶናድ ያማሞቶን በቅንጅቱ አቋም ዙሪያ በሰፊወ አነጋግራቸወ ከዚህ በታች ቀንጅቱ ምንም ሊያደርግ እንደማይችል በግልፅ ተረድተውናል።

በአገር ውስጥ ዲፕሎማቶች በኩል ደግሞ ዘወትር ከምናገኛቸውና በድርድሩ ወቅት በቀጥታ ተሳታፊ ለነበሩት ለአውሮፓ ኅብረት ሦስቱ አምባሳደሮችና ለአሜረካ አምባሳደር እንዲሁም ሌሎች አገሮች አምባሳደሮች በተለይ በሰተመጨረሻው ኢህአዴግ ምንም ነገር አልሰማም ብሎ በጉልበት ደፍጥጦ ለመሄድ በሚዘጋበት ወቅት እዚህ አገሮች ያቸውን ግንኙነት ተጠቅመወ ኢህአዴግን ወደ ድርድር አዝንዲያመጡት ጠይቀና። ከዚህ አንፃር በኖርዌይ ሰኤምባሲ በኩል ያደርግሁት ሙከራ በአንደ የስዊድ ዲፕሎማት በኩል የተሞከረው የግል ዲፕሎማሲ የሚጠቀሱ ናቸው። እዚህን ሁሉ ሙከራዎች ስናደርግ ያምንም ማጋነን የቅንጅቱን ለዘብተኛ አቋም ያወደሰ፣ ከተነሳንበት የሕዝብ ድምፅ መጭበርበር አንንፃር የሄድንነበትን መንገድ በእርግም ሰላ ፈላጊና ከሥልነጣ በላይ ለአገራችን የምስብ መሆናችንን «ተረዳሁ» ያላለ አንድም ሰወ አልገጠመንም። ሁሉም በየራሳቸወ ባደረጉት ሙከራ ከኢህአዴግ በኩል ምንም የመለወጥ ሁኔታ እንደማያዩና ጉዳዩን በጉልበት ለመፍታት እቆረጠ በመገረም ከመታዘብ በስተቀር ምንም ሊያጡ አልቻሉም።

በአገር ውስጥ ያደረግናቸወ ሙከራዎች አንድም ሌሎች ዜጎ የወሰዷቸውን ተነሳሽነቶ መደገፋና በተለይ በግል የምናውቃቸውን የኢህአዴግ ባለሟሎች ማነጋገር ነበር። አገሪቱ የገባችነበት አጣብቂኝ በጣም ያሳሰባቸውና ይንን ችግር በራሳችን ጥረት

መፍታት ያገባናል ብለው የተነሱ ሁለት የዜጎች ስብሰቦች ነበሩ፡፡ አንደኛው እነ ፕሮፌሰር ባህሩ ዘውዴ፣ ታምራት ከበደ ወዘተ የመሳሰሉ ሥመ ጥር ጉዳዩ ይመለከተና ያሉ ዜጎችን የያዘ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ በእነ አምባሳደር ዘውዴ በኩል የተሰባሰበና ችግሩን በአገራችን ባህል መሠረት ለመሸምገል የተነሳሱ አስታራቂዎን ያቀፈ ነው፡፡ ከመነሻው ጀምሮ የሁለቱንም ጥረት አድንቀን በእኛ በኩል ሙሉ ትብብር እደሚገኙ ገልፀናል፡፡ ከዚያም በላይ ግን የቀንጅቱን ሰላ ፈላጊነትና በተለይ ከተፈጠረው የምርጫ ማጭበርበረት ችግርና በዚህም ምክንያት ከተነሳወ የሕዝብ ቁጣ አንፃር ችግሩን በሸላማ መንገድ መፍታት እደሚፈልግ ገልፀንላቸዋል፡፡ ኢህአዴግም ለሥልጣን ብሎ አገሪቱን ችግር ውስጥ እዳይከታት በማሰብ ቅንጅቱ የመጨረሻ የሚለውን የዴሚልራሲ ሥርዓት ግንባታ ጥያቄዎችን ስነግራቸው በተለይ የሁለተኛው ግሩፕ አባት መፍትሄ ያገኙ መስሏቸው «ይህንንማ ይቀበላሉ፤ ራሳቸው ሁሉ እፈልገዋን የሚሉት ነው፤ ስዚህ ይህን መልዕክት ወስደን ቢቻም ውይይቱ የሚጀመርበትን ቀጠሮ ይዘን እመጣለን» ብለው ተደስተው ነበር የሄዱት፡፡ ከተወሰነ ጊዜ ጥረት በኋላ «ዝም ብለው ጠፉ እንዳትሉን ብለን» ነው፡፡ የመጣነወ ብለው መልሰው መጡ፡፡ በመጨረሻም የነገሩን «የእናንተን ሃሳብ ይዘን ስንሃድ ችግሩ ተፈታ ብለን» አምነን በደስታ ነበር፡፡ ቀድሞውኑም እሱን ስናነጋግር አዎንታዊ መለስሰ የምናገኝ በኢህአዴግ በኩል ቀን ፍላጎት አለ ተብለን ተነግሮን ነበር፡፡ ከእናንተ በኋላ ሄደን ያደርገንው ሙከራ በሙሉ የትም አልደርስ አለን፡፡ ባለሚሎቹም ከዚያ በኋላ ብዙ ሊያገኙን አልፈለጉም፤ ስዚህ ነገሩን በዘዚህ አቁመነዋል፡፡ እናንተን ከዚህ በላይ ይህነ አድርጉ ብለን የምንጠይቃችሁ የለም» ብለውን የሽምግልናውን ጥረት አለቀ፡፡ የመጀመሪያው ግሩፕ በምን መልክ ነገሩን እነደቋጨውም እኛም አላወቅንም፡፡ ነገር ግ እነሱም በኢህአዴግ በኩል መንገዱ ሁሉ እንደተዘጋባቸወ ሰምተናል፡፡[9]

ከእነዚህ ጥረተቶች ጎን ለጎን ግን እኛ በግላችን በተለይ የኢህአዴግን ባለሚሎች ለማነጋገር የሞከርነወ በሁለት ምክንያት ነበር፡፡ አንደኛው ምናልባት ኢህአዴግ በመጨረሻ የሚወስደው ውሳኔ እንደ ድርጅት ይሆና በሚል ሲሆን ሁለተኛውና ከዚሁ ጋር የተያያዘወ ምክነያቴ ደግ እስ አሁን ከታየወ የኢህአዴግ የመረጃ ፍሰት አኳያ ባሚሎቹ ካላይ የሚመጣውን መረጃ ይዘው ከመወሰን ውጪ በራሳቸወ የተለየ መረጃ ሳይራቸወ ስማይችል ከላይ የሚያገኙት መረጃ ደግ (ከአቶ መለስ ጋር ካደረግኩት ውይይት እንደተረዳሁት) የተሳሳተ ብቻ ሳይሆን ተቃዋሚውን ጭራቅ የሚያደርግ የፕሮፓጋዳ ስዕል ስለሆነ ቢያንስ በጋራ ለሚወስዱትና ስዚህም በጋራ ለሚወደሱበት ወይም ለሚወገዙበት ውሳኔ እውነቱን አውቀውት ይወስኑ ከሚል የቅንጅቱን አቋም ለማስረዳት ነበር፡፡ ከዘዚህ አንፃር ገና ከመጀመሪው ዶ/ር ሽመልስ ተ/ፃዲቅ ከአቦይ

---

[9] እነዚህ ሁለቱም ቡድኖች የሽምግልናውን ሥራ በግልጽና በሕዝብ ፊት ስጀመሩት ኅብረተሰቡ እንዲያውቅ የደረሰበትንና ለምን ሙከራቸወ እንደከሸፈ በግልጽ ቢናገሩት ጥሩ ነበር፡፡ ቢያነስ የታሪክ ልምዳቸውን በጽሑ ቢያሰፍሩት ለሁለችንም በተለይም ደግ ለመጪው ትውልድ ትምህርት ይሆናል፡፡

ስብሐት ጋር ተገናኝቶ ሃሳብ ከተለዋወጡ በኋላ በዚያ አቅጫ የሚመጣ ምንም ሐቀኛ መፍትሄ የለም በሚል ዶ/ር ሽመልስ ረታሱ በግኘኑነቱ አልገፋበትም። መጨረሻ አካባቢ ሁኔታው ከቁጥጥር ውጭ ሊወጣ ሲል ፕሮፌስር መስፍን እንደ ቀንጅት ሳይሆን እንደ አንድ ጉዳይ እንዳሳሰበው ሽማግሌ አቦይ ስብሐትን ሊያነጋግረው ሞክሮ ነበር። ነገር ግን እሱም ቢሆን ከአንድ የስልክ ግንኙነት በላይ ማፍ አልቻለም። በእኔ በኩል ጉዳዩን በሰፊው የመከርኩት ከኢህአዴግ አባች ጋር በቀጥታ ሳይሆን እነሱን ይቀርባ ካልኳቻ ሰዎች ጋር ነበር። በዚህ ዙሪያ ከኢንተር አፍሪካ ግሩፕ ዳይሬክትረ አብዱል መሀመድ ጋር ብዙ ተከታታይ ውይይቶች አድርገናል። ነገሩንም ሊሽመግል የሚችልበት መንገድ ካለ እንዲጥር ብዙ ሞክሬያለሁ። በአንድ ወቅት እነ አምባሳደር ብርሃኑ ዲንቃ ጨምሮ አንድ እንቅስቃሴ ጀምሮ ነበር። ግን እሱም ከወሬ ሳያልፍ ተውሽልሽሎ ቀረ። ይህም የሆነው በእኛ በኩል ያለውን ፍላጎትና ጥረት በደንብ ቢረዱትም በኢህአዴግ በኩል ምንም እንቅስቃሴ በማጣታቸው እንደሆነ ጥርጥር የለኝም።

ሌለው በተመሳሳይ ሕወሀት አካባቢ ጥሩ ግኙነት ስሚኖረው ሁኔታውን በደንብ ስሚረዳ ምናልባት ለዚህ ሂደት ይረዳ እንደሆነ በሚል ያጋገርኩት የሪፖርተሩን አማረ አረጋዊን ነበር። አማረ በጋዜጠኛነቱም ከአሕዝብ ጋር የቀረበ ግንኙነት ስላለው፣ በቀድ ሕወሀትነቱም በድርጅቱ አባት ዘንድ በደንብ ሰለሚታወቅ በቅንነት ካሰበ አዎንታዊ ሆነ አስተዋጽዖ ሊያደርግ ይችላል ብሎ ከልቤ አምኜ ነበር። ቀድመ ብዬ እንደጠቀስኩት ምርጫወ ላይ የነበረውን ችግር፣ ይህነ ችግር በጉልበት ለመደፍጠጥ መሞከር በዘላዊነት የሚመጣውን ጣጣ፣ ያወ ብቻኛ አማራ በቅን ድርጅር የሚደረስበት የብሄራዊ አንድነት መንግሰት መሆኑን አጥብቀፐ ይከራከር የነበረና ይህንንም በግልጽ በርዕሰ አንቀጽ ይፅፍ ነበር።

ከብሔራዊ አንድት መንግሥት በኢህአዴግ ተቀባይነት ማጣት በኋላ ቀንጅቱ የመጨረሻ የሚለውን አቋም ነግሬወ ነበር። ይህ አቋም በአጋጣ ሆነ «የኢትዮጵያ የሲቪክ ማኅበራት ጥምረት» ተቃዋሚች ፓርላማ እንዲገቡ በጠየቀበት የመጨረሻ መግለጫው ለዴሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ ያስፈልጋሉ ብሎ ከዘረዘራቸው ቁም ነገሮች ጋር በጣም የተቀራረበ ስነበር እሱም ይህንን አቋም በጋዜጣው በዘርዝር አውጥቶ ስነበር ቅንጅቱ እየወሰደ የነበረውን ለዘብተኛ አቋም ያደንቅ ነበር። የኢህአዴግን ግትርነትና በዚህም አገሪቱን ችግር ውስጥ መክተቱ በጣም ያበሳጨው ነበር። ነገር ግን በኢህአዴግ በኩል ምንም እንቅስቃሴ እደማይኖና በአቋሙ እንደሚገፋበት፣ ነገሩንም በጉልበት ለመጨረስ እንደወሰነ ሳይረዳ አልቀረም። ይህንንም ከተረዳ በኋላ አቋሙን «ከአሸናፊው ጋር ለማጣጣም» የወሰነ ይመስኛል። በድንገት በጋዜጦ ላይ ስለ ኢህአዴግ ማሸነፍ፣ ተቃዋሚዎ አርፈው ፓርላ መግባት እነዳለባቸወ የሚገልጹ ጽሁፎንና ርዕሰ አንቀጾችን ማየት ጀመርን። ጥቂት ቆይቶም ከእኔ ጋር ያለውን ግንኙነት አቋረጠና ይባስ ብሎ

ቀንጅቱን የሚያውግዙ ጽሑፎን ማውጣት ጀመረ:: የአማረን ሁኔታ ከሌላው ትንሽ ለየት የሚያደርገው ግን በጣም በሚገርም ፍጥነት ልክ እንደ ኢህአዴግ ቀንጅቱን ለመከፋፈል የሚደረገው ዘመቻ ተባባሪ መሆኑ ነው:: ልደቱ ከድርጅቱ ሲዎጣ በጋዜጣው ልደቱን «አዋቂ መሪ» ለማስመሰልና ድጋፍ ለማሰባሰብ ያደረገወ ሙከራ በህዝብ ዘንድ የታመለትን ሳይን ተቃራኒውን ውጤት እንዳመጣ ይህም እሱንም ልደቱንም እንዳጠቀመ አይተናል:: ጊዜያዊ (የጉልበት) የኃይል ሚዛንን እያዩ በጣ በሚገርም ፍጥነት መገለባበጥና መርህ አልባ መሆን ለዘላቂው ውጤት ጥሩ እንደማይን ከማንም በላይ ለአማረ አስጠፋውም ብዬ አምን ነበር:: ግምቴ በጣም ስህተት ነበር::

በእኔ በኩል ኢህአዴጎችን በቀትታ ለማግኘትና ለማነጋገር የሞከርኩባቸወ ሁኔታዎች ሁለት ነበሩ:: አንደኛወ ከመነሻው ብዙ መነንገድ ሳይሄድ የተቀቋጨወ ከሕወሀቱ ተክለ ወይ ጋር የጀጀመርኩት ግንኙነት ነበር:: እና ተክለ ወይኒ አንድ የጋራ ጎዋደኛ ሽለን ከምርጫም በፊት አንዳንዴ እንገናኝ ነበር:: ተክ ለወይኒ የኢኮኖሚ ባሙያዎች ማኅበር በነበርኩበት ጊዜ በምናደርጋቸወ ውይይቶች እየተገኘ ይካፈል ስነበር ለአዲስ ሃሳቦች ራሱን የዘሩጋ ቀነኖናዊ (dogmatic) አመለካከት የሌለወ ሰወ ነወ ብዬ እገምት ነበር:: ከምርጫው በፊት ስለ ፖለቲካ ሲወራ ከልቡ የሚነግረኝ እሱም ሆነ ብዙ የሕወሀት ሰዎች ስለ እኔ የሚገርማቸው እንዴት ከፕሮፌስር መስፍን ጋር እንደገጠምኩ እንደነበር ደጋግሞ ይነግረኛል:: «ፕሮፌስር መስንንን እኮ ከሜዳ ጀምረን በደንብ የሰራንባቸው ሰው ናቸው፣ በሕወሃት አባት ዘንድ ፕሮፌስር መስፍን የመጨረሻው አድሃሪና የአማራ ትምክህተና ማት ናቸው:: አንተ በ93 ዓ.ም ስትታሰር «ይህ ልጅ ጭራሽ ቢበላሽ ነወ እንጂ እዴት ከፕሮፌስር ጋር ይገጥል» እንል ነበር» ይኛ:: እም ፕሮፌስር መስንንን በግል ታውቀዋህ ወይ? ከፃፋቸወ መጽሐፍትና ሌሎች ትናንሽ እርቲክሎች ውስ ይህን አሁን የምትለኝን የሚያንፀባርቅ ነገር ልትጠቅስልኝ ትችላህ ወይ? ብዬ ስጠይቀው ከዚያ እንፃር ምንም የሚለወ አልነበረውም:: ግ ስሜቱ ከጭፍን ትላቻ (bias) ሊመነጭ እደሚችል ሳያንገራግር ያናል:: እም «ጋሽ መስንንን ልትተች የምትችልባቸውን ሌሎች ነገሮች ሊኖሩ ይችሉ (እ የማላውቃቸው):: ነገር ግን ከጽሁቹና ከንግግሮቹ፣ በ93 ዓ.ም በእስር ቤት ቆታችን ካደረግናቸው ረጅም ውይይቶች እደተረዳሁት እርሱን ልትጠይቅ የማትችልባቸው ሁለት ነገሮች ቢኖሩ የአማራ ትምክህተኞችን እና አድሃሪነት ናቸው እለዋለሁ::

ከምርጫው በኋላም አልፎ አልፎ እገኛን ነበር:: ነግር ገን ግንኙነታችን በአንድ ምክንያት እየቀዘቀዘ ነበር:: ይህ ጉዳይ ካለንበት ሁኔታ ገር ስሚያዝ በአጭሩ ጠቅሼው ባፍ ይጠቅማል:: ከሰኔ አንዱ ግድያ በኋላና ከዚያም ትንሽ ቀደም ብሎ በከተማው ውስጥ ከማን እንደሆኑ ብዙ የማይታወቁ ወረቀቶች ይበተኑ ነበር:: አንድ ቀን በከተማው ከሚበተኑት ወረቀቶች አንዱ የትግራይን ተወላጆች በመገጠል የሚያወግዝ (በግለሰብ

ሳይን በግሩፕ) የሚል ወሬ ስመተን በጣ ደንግጠን ነበር። ነብቅንጅቱ አካባቢ ትልቅ የፖለቲካ ችግራችንን ወደ ዘር ግጭት ሊወስድ የሚሉ ችግሮን በተመለከተ ከፍተኛ ስጋት ነበር። ከዚህ ወረቀት በፊት እዲህ ዓይት ችገሮ እንዳሉ በወሬ ደረጃ ብንሰማም በጽሑፍ ተበትኖ አይተንም ስተንም አናውቅም። ለእዚህ ወሬዎች መልስ መስት ደግ የበለጠ የትግራይ ተወላጆን የበለጠ መነጠልና ከሌላው የተለየ ማስመስል ይናል በሚል ምንም አንልም ነበር። ከምርጫው በኋላ በተለይ በአዲስ አበባ የቅንጅቱ ድ ሁሉን አቀፍ ስነበር ይህንን ምሳ በመጠቀም የትግራይ ተወላጆም በአዲስ አበበባ የመረጡት ቀንጅትን እንደሆነና ስዘዚህ ትግራያውን የኢህአዴግ ደጋፊዎች ናቸው የሚባለው ውሸት መሆኑን እዲያውም ኢህአዴግ ሆን ብሎ ትግራያውያንን ለመነጠል የሚያደርገወ ነው እንል ነበር።

ይህ ፀረ-ትግራይ ወረቀት ተበተነ ሲባ ብዙቻችን ምን ዓይነት የታመመ ጭቅላት ነው የህን የሚያደርገው? ስንል ጠይቀናል። ይህ ነገር ከደጎንነትና ከኢህአደዴግ አካባቢ የሚበተን ይሆን እንዴ? ከሆነስ እንዴት ቢያማቸው ነው ይህ የሚያደርጉት? የሚል ከፍተኛ ጭንቀት ውስጥ ገባ ወዲያውኑ ይህ በፍጹም ተቀባይነት የሌለው እንደሆነና ይህንን በማውገዝ ቀንጅቱ ብቻውን መግለጫ ማውጣት ብቻ ሳይሆን ሌሎችንም የፖለቲካ ድርቶች (ኢህአዴግን ጨምሮ)፣ አስተባብረን የጋራ መግለጫ ማውጣት አለብን ስንል አቋም እንይዛን። በዚህን ጊዘዜ ከኢህአዴግ በኩል ማንን እንገናኝ ብለን ስንነጋገር በእኔ በኩል ከበረከት ጋር የነበረን ግንኙነት በዚህን ጊዜ ተቋርጦ ስነበር ስዚህ ጉዳይ ላነጋግረወ የምችለው ተክለ ወይኒን እንደሆነ ገልጨላቸወ ሌላ አማራ ስልነበር እ ከተክለ ወይኒ ጋር ጉዳዩን እንድጨርስ መምሪያ ይሰጠኛል። በዚህን ጊዜ በቅንጅቱ በኩል ይህን ጽሑፍ የሚያወግዝ ጠንካራ መግለጫ ተዘጋቶ የመጀመሪያው ረቂቅ አልቆ ነበር። እኔም ወዲያውኑ ተክለ ወይኒ ጋር ደውዬ ከዚህ በፊት የሰኔ አንዱን የሥራ ማቆምና በአቶ በድሩ ንግግር ላይ ቀንጅቱ ያወጣውን መግለጫ በመንግሥት መገናኛ ብዙኋን እንዲተላለፍ ልከን ሆን ብለወ እንዳላወጡትና አሁንም እንዲህ አይነት ፀረ-ትግሬ የሆነ ጽሑፍ በከተማ ውስጥ ተበትኗል የሚል ወሬ ስተን በጣ በመደናገጥ አንድ ጠንካራ መግለጫ እያዘጋጀን መሆኑን፣ ለሚዲያ ብንልከው እንደማያነቡት ገለጽኩለት። ነገር ግን ከዚያም በላይ በኢትዮጵያ ያ የፖለቲካ ኃይሎች እንዲህ ዓይነት እርስ በርስ በዘአር መከፋፈሉን ማኛውንም ዘልፈው የሚፃፉ ወይም የሚነገሩ ነገሮች በዚትዮጵያ ፖለቲካ ውስ ተቀባይነት የሌላቸወ መሆኑን በጋራ ብወሳና ብናወግዝ በጣ ይጠቅማል ብለን ስለምናስብ ያለወ የፖለቲካ ችግራችን እንደቻለ ሆኖ በእንዲህ ዓይነት ጉዳይ መታባበራችን በጣ አዎንታዊ መልዕክት ለሕዝቡም ያስተላልፋልና በእናንተ በኩል ያችን አመለካከት ማወቅ እፈልጋን፤ ከተስማማችሁ መግለጫውን በጋራ ልናዘጋጀው እንችላለን ወይም ደግ በአንድነት ለሚዲ መግጫ መስጠት እችላለን ብዬ ጉዳዩን በዝርዝ ነገርኩት።

ተክለ ወይኒም ሃሳቡ ጥሩ እንደሆነና ከሌሎቹ ጋር መክሮበት በቶሎ መልስ እንደሚሰጠኝ እሰከዚኸያ ግ በእናንተ በኩል ያዘጋጃችሁትን መግጫ አሁኑኑ ላከልኝ ብ የፋክስ ቁጥር ሰጠኝ:: ከተክለ ወይኒ ጋር እወራሁ እያለሁ የቅንጅቱ ሌሎች አመራሮች መግጫውን አርመወ ጨርሰው ስነበር ይኸው ጽሁፍ ማህተም ተመቶበት ወዲያውኑ ፋክስ አደረኩለት:: በአጭሩ ከቅንጅቱ የወጣው መግጫ የተበተነወ ወረቀት ኢትዮጵውያንን በዘር ለመከፋፈልና ወደ እርስ በእርስ ግጭት ለመክተት የታመ መሰሪ ሥራሩ እንደሆነ፣ እዲህ ዓኸይነቱን እኩይ ተግባር አትዮጵያዊ ነኝ ከሚል ግለሰብ ወይም ግሩፕ የማይጠበቅ እንደሆነ፣ በኢትዮጵያ ውስጥ የተከሰተወ ችግር የፖለቲካ ችግረ እንጂ የዘር ችግር እንዳልሆነ፣ ይልቁንም ይህንን ሁኔታ የዘር ቅርጽ ለመስጠት የሚፈልጉ በፍጹም ፀረ-ኢትዮጵያ የሆኑ እንደ ሻዕቢያ ያሉ ኃይሎች ካሆኑ በቀር ሌላ ኢትዮጵያዊ ሊያደርገው እንደማይች፣ ኢትዮጵያውያን እንዲህ ኣይነቱን የመከፋፈል ሴራ እንደ ከዚህ በፊቱ እንዲያከሽፉና ያቸውን የእርስ በርስ ፍቅር አጠንክረው እዲቀጥሉ የሚጠራ ነበር::

መግጫውን ለተክለ ወይኒ ስልክ ምናልባት በአሥርና አሥራ አንድ ሰዓት መካከል ነበር:: አንድ ሰዓት ያክል ጠብቂ ምንም መልስ ስላጣሁ መግለጫውን ለማንኛ ውም ብለን ለኢትዮጵያ ሬዲዮና ቴሌቪዥ'ን ድርት ላክነው:: ነገር ግን ተክለ ወይኒ ይደውላል ብዬ በእርግጠኛነት እየጠበቅሁ ነበር:: አልደረሰውም እንዳልል ደውዬ እንደደረሰው አረጋግለሁ:: እስከ አሁን ድረስ በጣም የሚገርመኝና አንድ ቀን ምክንያቱን ማወቅ የምፈልገው ይህነ መግለጫ በተመለከተ ያን ዕለትም ሆነ ከዚህ በኋላ ከተክለ ወይ አንድም ቃለ አለመስማቴ ነው:: ከኢትዮጵያ ሬዲዮና ቴሌቪዥን መግጫዎች አለመስማታቸው በዚህን ጊዜ እየለመድነው የመጣነው ስለነበር አልገረመንም:: የተክለወይኒ ምንም መልስ አለመስጠት ብቻ ሳይሆን ከዚያም በኋላ በአጋጣ በተገናኘ ንባቸው ጊዜያት ስዚህ ጉዳይ ምንም አለማለቱ ከዚያ ቀደም ለእሱ የነበረኝን አክብሮት በተወሰነ ደረጃ ቀንሶብኛል፤ ግንኙነታችንም በመጠኑ ቀዝቅዟል::

በዚህ ሁኔታ ላይ እያን ነበር በኖርዌይ ኢምባሲ በኩል በቅንጅቱና በኢህአዴግ መካከል ፖለቲካወ የገባበትን አጣብቂኝ በሚመለከት ውይይት ለመጀመር ታስበ:: በኢህአዴግ በኩል ግንኙነቱ በተክለ ወይኒ በኩል እንደሆነ ስሰማ ምንም እንኳን ከላይ በጠቀስኩት ምክኔት እሱ በኢህአዴግ ውስጥ (በተለይ ይህን ጉዳይ በሚመለከት) ያውን ተሰሚነት ብጠራጠርም፣ በሌላ በኩል ሰውየው በብዙ መልኩ አምክህኖታዊ (rational) ሰው እንደሆነ ስለማምን ተስፋ ጥዬ ነበር:: ይህ ግንኙነት ሊጀመር ሲል ተክለ ወይ ለጥቂት ቀናት ለሥራ ውጭ አገር ሄዶ ስነበር እንደተመለስኩ እንገናኛለን አለን:: የኤምባሲውም ሰዎች ተስፋ አድርገወ ነበር:፤ ከተመለሰ በኋላ ግን በኤምባሲወ በኩል እን ለማግኘት የተደረጉት ሙከራዎች ሁሉ አልተሳኩም:: ግንኙነቱ ያልተፈጠረወ ተክለ

ወይ በግሉ ባመፈለጉ ሳይሆን አጠቃላይ በኢህአዴግ በተወሰደ አቋም እንደሆነ መገመት አላዳገተኝም።

ነገሩ በሕወሀት በኩል ምንም እንደማይሄድ ስገነዘብ ቀጥሎ ሌሎች የኢህአዴግ ድርጅተጆች ለመሆኑ የሚሆነውን ያውቃሉ ወይ? መክረውበታል ወይ? የሚለው ጥያቄ ጭንቀላቴ ውስ መጉላላት ጀመረ። በአጋጣሚ ሆኖ እኔ በምኖርበት ሰፈር ያሉት ብዙ ጎረቤቶቼ የኢህአዴግ ከፍተኛ ባለሟሎች ናቸው። እንደ ጎረቤትም ጥሩ ግንኙነት ነበረን፤ በተለይ የቅርብ ጎቤቴ ከሆነቸወ ከዶ/ር ሙላቱ ተሾመ ጋር አንዳንድ ጊዜ ሲመቸን እኔ ቤት እየሄድኩ ወይም እሱና በላቤቱ እኛ ቤት እየመጡ አብረን ሻይ ቡና እንጠጣ ነበር (በእርግ ፖለቲካ ውስ ከገባሁ በኋላ እንደ በፊቱ ብዙ አልተገናኘንም፣ ምክንያቱ ግን ፖለቲካው ሳሆይን የጊዜ ማጣት ነበር)። ስዚህ ሌላወ ቢቀር በጎረቤትነት የቅንጅቱን አቋምና በእኛ አመለካት ውጠረቱ እዴት ሊረግብ እደሚች ያንን ሃሳብ ማስረዳት በሚል በስልክ አግኝቼው ማታ ወደ ቤት ከመግባቴ በፊት እግረ መንገዴን ዶ/ር ሙላቱ ቤት ጎራ አልኩ።[10] ከሙላቱ ጋር በፊትም ቢሆን እወነቱን የመነጋገር ልምድ አለን። ሲለዚህመ ብዙም ሌላ ወሬ ሳላበዛ አገሪቱ እየገባችበት ያችበትን ችግርር ይህን ችግር ለመፍታት ቀንጅቱ በተለያየ ጊዜ የቀረባቸውን የመፍትሄ ሃሳቦና እነዚህ የመፍትሄ ሃሳቦን ኢህአዴግ በሙሉ ውድቅ እንዳደረጋቸው፣ ነገሩን ሁሉ ወደ ግጭት እየገፋው እንደሆነና ነገሩ እናንተንም የሚመለከት ስለሆነ በኋላ መመለሻ የሌለወ ሥፍራ ከመድረሳችሁ በፊት አቋማችንን እንድታውቁትን መንገድ ካም በሥነ-ሥርት የምንነጋገርበት ምነገድ ማመቻቸት እንድትቸሉ ሌላወ ቢቀር በጎረቤትነታችን ልንግርህ ነወ የመጣሁት አልኩት። እሱም እኔ ነገርኩና እሱ እወነት ነው ብሎ የማያውቀው (በድርጅቱም ውስጥ) እንደማይጣጣምና የተሻለ የሚሆነው በድርጅታችን ውስጥ የፖለቲካውን ጉዳይ ከያዙት ሰዎች ጋር ብነጋገር እንደሆነና ይህንንም ለማመቻቸት እንደሚሞክርና እንደሚደውልልኝ ነግሮኝ በዚሁ ተለያየን። በነጋታወ ወይም በሁለተኛወ ቀን ስልክ ደውሎ ከአቶ ግርማ ብሩ ጋር ቀጠሮ እንዳያዘልኝና ከእሱ ጋር እንድነጋገር ነግሮኝ የአቶ ግርማን ቁጥር ሰጠኝ። ከአቶ ግርማ ጋር ቀጠሮ ይዘን ካዛንቺስ በሚገኘወ ቢሮ ውስ ተገናኘን??

ከአቶ ግርማ ጋር እንደምገኛ ቢሮ ላሉት የአመራር አባላት ስነግራቸው ብዘዎ ተደስተወ ነበር። አቶ ግርማ በክርክሩም ውቅተ ከሌሎች በተሸለ ከስድብና ከፉከራ ነፃ የሆነ ጥቁ ክርክር አድርጓል የሚል ስሜት ስነበር በዚያ ምክንያት ከበሬታ ነበርው። ከዚህም

[10] ያው እንደተለመደው የደህንነት ተከታዮቹ ቤት ሲያደርሱኝ ከቤቴ በፊት ዶ/ር ሙላት ቤት ስገባ ትንሽ ግራ ተጋብተወ ነበር። በሁለተኛወ ወይም በሦስተኛው ቀን ኢፍቲን የእኔን ዶ/ር ሙላቱ ቤት መሄድና ከዶ/ር ሙላቱ ጋር መነጋገር (እንደ ትልቅ ዱለታ) ሲዘገብ በሆዴ በደንብ ነበር ሳቅሁት። የኢፍቲን መረጃ ምንጭ ማን እንደሆነ በግለጽ የተረዳሁት ያኔ ነው። ይህ መረጃ በኢፍቲን የወጣው ልደቱ ከነ አቦይ ስህበሀት ጋር ይገናኛል የሚል ወሬ እንደተሰራጨ ነው።

በመነሳት ምክንያታዊ ነው፤ ችግሩን ሊረዳ ይችላል የሚል ግምት ነበር፡፤ ከአቶ ግርማ ጋር ያደረግሁ ውይይት ግን ይህንን ግምታችንነ በጣም የሚሸረሽር ነበር። በእኔ በኩል ያለውን የቅንጅቱን አቋም ድርድር መፈለግ ከነገርኩት በኋላ ከዚህ በፊት አቶ መለስ የነገሩኝን ነገር ብዙም ሳይጨረምርና ሳይቀንስ (ግን በተሸለ ትህተና) ነበር የደገመልን። እኔም የአቶ መለስን አቋም የመትደግምልን አመንህ ነወ ወይስ ሌላ የማላውቀው ነገር አለ ብየ ስጠይቀወ ለእ ያዘነ በሚመስል ድምፀት «አንተ የምታውቀው የራስህ ንጽህና ነው፤ ከአናንተ በስተጀርባ በድርጅታችሁ ውስጥ የሚደረገውነ አታውቀም፤ አንተን እኔም ሆነኩ ድረጅቴ ሊያምንህ ይችል ይናል (ብዙ የተነካ ታሪክ የለህም)። እነ አቶ ኃይን ግ አናምናቸውም፤ ሰላም ሰላም ይላ እጂ በኃይል ሕገ-መንግሥታዊ ሥርቱን ለመፋፈረስ የሚሞክሩ ናቸው» የመ፣ል ትንተና ሰጠኝ። እም ከዚህ ቀድም ለአቶ መለስ እንደ ጠየቅሁት፣ የምተለውን ክስ በእውነት የምታምንበት ከሆና ለዚህም ማስረጃ አለኝ ካክ፣ ለምን ይህን ማስረጃ ለእም አታሳየኝምና እዲህ ዓየነት ሴራ ከጀርባዬ የሚደረግ ከሆነ እም ሆንኩ በእንዲህ ዓይነት ነገር የማናምን ብዙ የአመራር አባላት ከድርጅቱ ፊት ለፊት ለቀን፣ አገሪተም ምንም ችግር ውስ ሳትገባ እንድንቋጨው የማታደርገወ ብዬ ጠየቅኩት። ነገር ግ እንደምጠረጥረው ምንም ማስረጃ ሳትይዝ ከሆነ የምታወራውና ድርጅቱ ያውን ፍርሃት ከሆነ የምትነግረኝ እሱም ቢሆን ለመፍትሔ የሚበጀው እናንተም ፍርሃታችሁን በግልጽ ነግራችሁን፣ እኛም በእናንተ ላይ ያንን ፍርሃት በግልጽ ነግረናች በሰለጠነ መንገድ መፍትሄ መፈለግ አለብን አልኩት። እስቲ ለማንኛውም ሁለታችንም ትነሽ እናስብበትና ሌላ ጊዜ እገናኝ፤ እደውልልሃሁ ብኝ በዚሁ ተመስማምተን ተለያየን። ከዚያን ቀን በኋላ አቶ ግርማ ብሩም ስልክ አልደወለም። በእርግ ኢህአዴግ እንዳሰበወ እምቢ ብሎ ሊያሸንፍ ይሆን? እስመቼ? ከዚህ ሁሉ ሙከራ በኋላ ነበር ቀንጅት ውስ ላለነወ ሰዎች ሁሉ ችግሩ በደርድር እንደማይፈታና እህአዴግ በጉልበት ለመጨራስ መወሰኑ ሙሉ በሙሉ ግልጽ የሆነው። ከዚህ በኋላ በቅንጅት ውስጥ የነበረወ ስሜት ድርጅቱ የመጨረሻና አነስተኛ ላቸውን ጥያቄዎች በድርድር ማግኘት ካልቻ መሥራት ያበት እዚህነ የመጨረሻ ያናቸውን የዴሞክረሳሲያዊ ስርዓት ግንባታ ጥያቄዎች በሕዝቡ ሰላዊና ሕጋዊ ትግል እንዴት ማግኘት እንደሚል መሆን አለበት የሚል ነበር። ከዚያ በፊት ግን እያደር እያፈጠጠ የመጣውን የፓርላማ መግባት አለመግባት ጥያቄ መመለስ በዘዚህ ዙሪያ ያውን የሕዝብ ስት ማዳመጥ እና ሲጓተት የቆውን የቅንጅቱን የውህደት ጉይ መወሰኑ አጣዳፊ ነበር። በእዚህ ጉዳዮች ላይ ቀንጅቱ የወሰዳቸውን አቋሞችና በድርጅቱ ውስጥ የነበሩ ክርክሮችን ይዘት በሚቀጥለው ምዕራፍ እንተናትናለን።

ምዕራፍ 11

ቀንጅት፣ ኅብረትና የፓርላማ መግባት አለመግባት ጥያቄ

በድርድር መፍትሄ ይገኛል የሚለወ ምኞታችን ባደረግናቸው ዘርፈ ብዙና መጠነ ሰፊ ጥረቶች ባመሳካቱና መና በመቅረቱ በቅጅቱ ውስጥ ያለን ገልበታንን ቀጣዩን መንገዳችንን በማዘጋጀቱ ላይ ማፋት እንዳብን ግለጽ ነበር። ይህን መንገድ በግልጽ ከመቀየሳችን በፊት ግን መሥራት ያብን ተያያዥ የሆኑ ብዙ ሥራዎ ነበሩ፤ የመጀመሪወ በሕዝቡ ውስጥ ያውን ስሜት በደንብ ማወቅና በተቻ መጠኝ ሕዝቡን የቀጣይ እርምጃወችን አካል ማድረግ ነው። ከዚህ ጋር አብሮ መደረግ ያበት በእንጥልጥል ላይ ያውን ቅንጅቱን ድርጅታዊ ቅርጽ ጉዳይ መቋጨት ነው። በተለይ የቀንጅቱን ውህደት ጉዳይና በውህደቱ መሠረት የሚፈጠረውን ድርታዊ መዋቅር መወሰን አስፈላጊ ነበር። ከዚያ ቀጣዩ ደግሞ በእነዚህ ውይይቶና ድርታዊ መዋቅር ላይ በመመሥረት መጨውን የዴሞክራሲያዊ ትግል አቅጣጫና ስልት መወሰንና መተግበር ነበር። እነዚህ አብይ ጉዳዮች ከነሐሴ 97 ጀምጀሮ እስከ መስከረም 98 መጨረሻ ድረስ በነበረወ የሥራ መርሐ ግብር ተካተዋል።

ቅንጅቱ የሞከራቸወ የሰላምና የድርድር መንገዶች ሁሉ በኢህአዴግ እምቢተኛት ሲከሽፉ ኅብረተሰቡ የሚደረጉትን እንቅስቃሴዎ በሙሉ በከፍተኛ ትኩረት ይከታተል ነበር። ይህን ክትትል የሚያደርገወ ግን በተለይ የግል ሚዲውን በማንበብና በእነዚህ ጋዜጦ ላ ከቀንጅቱና ከሌሎች ተቃዋሚ ድርጅቶ የሚሰጡተን መግለጫዎ በመቃኘት ነበር ቀንጅቱና ኅብረተቱ ለኢህአዴግ እምበተኝት የሚሰጡትን ለዘብተኛ መልሶ የሚደግፉ እ የሚቃወሙ ነበሩ። የሚደግፉት መነሻቸወ ግጭትን ለማስወገድ በተቃዋሚወ አመራር በኩል እየተወሰደ ያወ የተረጋጋና ብልህ አካሄድ ኢህአዴግ አገሪቱን ትርምስ ውስጥ ለመክተት የሚያደርገውን ኃላፊነት የጎደለወ አካሄድ ለመቋቋም ያው ብቸኛ አማራጭ ነው ከሚል የጠግንቃቄ ጉዞን መምረጥ ሲሆን በተጨማሪም የግጭት መንገድ ዋናውን የግንቦት 97 ወና ግኝት የሆነውን የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታን አቅጣጫ አስቀቮይሮ አገሪቱን አሁንም እንደገኛ የፖለቲካ ችግሮ በጠመንጃ ወደፊፈቱበት መድረክ ይቀይሩታል የሚል ፍርሐት የነበራቸው ናቸው። ይህንን የሚሉት ሰዎች ኢህአዴግ «እኛ ከሌለን ወይም ከሥልጣን ከወረድን አገሪቱ ትበታተናች» የሚለውን ሟርት ሆን ብሎ እውን ለማድረግ ይንቀሳቀሳል የሚል ፍርሃትም ነበራቸው። በሌላ በኩል ለተቃዋሚዎች የዝግታ አስቦ የመጓዝ አካሄድ ትዕግሰት ቮልነበራቸውና ፈጣን እርምጃ እንዲወስድ የሚፈልጉም ሰዎ ቀላ ቁጥር አልነበረም። እዚህ ኃይሎች የሚያቀርቧቸወ ምክያቶ በጥቅሉ «ኢህአዴግ በውይይት የሚያምን ድርጅት አይደለም፣ ኢህአዴግ ዓምን በመነጽር ሲመለከት የሚያየው ጥቁርና ነጭ ብቻ ነው፤ ግራጫ አይታየውም። ለኢሕአዴግ በኢትዮጵያ ፖለቲካ ያወ ጠላትና ወዳጅ ብቻ ነው፤ ጠላት ደግሞ መደፍጠጥ አለበት፤ ተቃዋሚዎች ጠላት ናቸው፤ ኢሐአዴግ ከእነርሱ ጋር ተወያይቶ ሁሉንም ወገን አሸናፊ የሚደርግ ስምምነት እንደሚፈጠር አይታየውም፤

ስዚህ ውይይት ፊፈልግ እንኳን ለመጨረሻ የኃይል እርምጃው ጊዜ ለመግዢያ ይጠቅመኛ ብሎ አምኖ እንደሆነ እንጂ በእርግ ከውይይትና ከድርድር ምንም መፍትሔ ይገኛል ብሎ አይደለም። ስዚህ ሕዝቡ ድምጹን ተቀምቶ ዝም ብ ስማይቀመጥ ተቃዋሚዎች ከኢህዴግ ጋር ከሚደረግ ድርድር መፍትሔ ከመጠበቅ ከአሁኑ ሕዝቡን ለሰላማዊ ትግል ማንቀሳቀስ አለባቸው። ኢሕአዴግ የሚሰማውና የሚገባው ቋንቋ ይህ ብቻ ነው» የሚል ሃሳብ ነው። ይህ ከላይ የቀረበወ ሃሳብ ትዕግስታችን አልቋል የሚከራከሩት የሚናገሩት ነው። የዚያኑ ያህል በስሜት ተገፋፍተው በቶሎ እርምጃ እንውሰድ የሚሉም ነበሩ።

ይህንን በተወሰነ ደረጃ የተበታተነ የሕዘዝብ ስት ማሰባሰቡና በአንድ የትግል አቅጣጫ መምራቱ የተቃዋወ ኀይል ችግሩን በድርድር መፍታት አልችል ብ ለሚወስደው ቀጣይ እርምጃ ትለውቅ ፋይዳ ነበረው። ከዚያ በላይ ግን በተለይ በቅንጅቱ እምነት ከገንቦት 97 ምር ወዲህ የኢትዮጵያ ፖለቲካ በመሠራታዊ መልኩ ተቀይሯል። ሕዝቡ የፖለቲካ ትግሉ አካል ሆኗል። ከዳር ቆሞ «አዋቂ ፖለቲከኞች» የሚሉትን ዝም ብ የሚሰማ ሳይን በቀጥታ ተሳታፊ ሆኗል። ድጋፉን ለማግኘት ከሕዝቡ የሚመጣውን ሃሳብ ማድመጥ እንዳበትና አጠቃላይ የሕዝቡን ድጋፍ በተፈለገ ጊዜ የሚገኝ አድርጎ መወሰድ (taking it for granted) እንደማይቻ የቅንጅቱ አመራር ተገንዝቧል። ስዚህም በአገሪቱ ያለውን የፖለቲካ ውጥረት በሚመለከትና የወደፊቱ አካሄድ ምን መሆን እንዳለበት ለመምከር ሕዝባዊ ስብሳበዎች መጥራቱ ጠቅማል የሚል ስምነት ላይ ደረስን። እዚህ ስብሰባዎች መጥራቱና ሕዝቡን ማወያየቱ ሌላም ጠቀሜታ እንዳለወ አምንንበታል። ከግንቦት ምር በኋላና እሱን ተከትሎ ከሰኔ አንድ ጀምሮ ኢህአዴግ በወሰደው አጠቃላይ የአፈና እርጃ ምክንያት በሕዝቡ ሥ-ልቦና «ከኃይል በቀር ኢህአዴግ ሌላ ነገር አይሰማም» የሚል እምነትና በጭፍጨፋውም ምክንያት የተፈጠረ ጠንካራ የቁጭተና አልፎም የጥላቻ ስሜት እየተስፋፋ መሆኑን የሚገልጽ ምልክቶች ነበሩ። እዚህ ሕዝባዊ ስብሰባዎ ሕዝቡን ተመልሶ ወደ ግጽ የሕዝብ ፖለቲካ ለመመለስ ይጠቅማሉ፣ ሕዝቡም በቅንጅቱ አመራር ላይ ያውን እምነት ለመለካት ይረዳሉ የሚለው ጽኑ አቋማችን ነበር። ከሁሉም በላይ ግን ምርጫው ከተካሄደ ከሦስት ወር በላይ ስላለፈና በሩዚህ ጊዜ ውስ ብዙ ፖለቲካዊ ጎዳዮች ስተከናወኑ የተመረጡ ሰዎች ከመረጣቸው ሕዝብ ጋር ተገኛኝተው መምከር የአዲሱ የዴሞክራሲያዊ ፖለቲካ አንድ አካል መሆኑን ማሳየት አለብን የሚል ከመሠረታዊ የቀንጅቱ እምነቶች የመነጨ አቋምም ነበር።

በእነዚህ ሁሉ ምክነያቶች ሕዝባዊ ስብሰባዎች በተቻለ መጠን በሁሉም ቀንጅቱ ሽነፈባቸው ወረዳዎች እንዲጠሩ፣ የየወደረዳው ተመራጮች ሰብሰባውን እንዲያዘጋጁና እንዲመሩና የሰው እርዳታ የሚፈልጉ ወረዳዎች እርዳታ እዲሰጣቸወ ተወሰነ። በዚህን

ጊዜ አቶ መለስ የምርጫው ዕለት ያወደጀወ የሰልፍ ክልከላ አዋጅ ተነስቶ ስነበር ፈቃዱን ከማዘጋጃ ቤት ሁሉም ተመራጭ የስብሰባውን ቦታ እንዳወቀ እዲያወጣ መመሪያ ተላልፏል። የስብሰባዎችም ዒላማ በአብዛኛው የሕዝቡን ሃሳብ ለመስማት ቢሆንም ለመግቢያ እንዲሆን ቀንጅቱ እስከ አሁን የወሰዳቸውን እርምጃዎና ከኅብረት ጋር በመሆን ተደጋጋሚ የድርድር ጥያቄ ቢቀርብም መንግሥት አሻፈረኝ እንዳ፣ አሁንም ቀንጅቱ ለእውነተኛ ዴሞክሲ ህጋዊና ሰላዊ ትግሉን እነደሚቀጥል፣ የፓርላማ መግባት አለመግባትን ጉዳይ በሚመለከት አሁን የደረሰንበት ትገል ዋና ጉዳይ እደሆነ፣ የፓርላማው ጉዳይ ራሱ ከአጠቃይ የዴሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ ጋር አብሮ ሚታይ እጂ በተናል ማየት ፋይዳ እንደሌለወ መግለጽ እደሚገባ ነበር የተወሰነው። ስብሰባዎች ለማድረግ እንደተወሰነ በአስደናዊ ፍጥነት የወረዳ 17 ተመራጮች የመጀመሪውን ስብሰባ በኢንጂነር ግዛቸወ መሪነት ያደርጋሉ። በዚህ የመጀመሪው በችኮላ በተዘጋው ስብሰባ የተገኘው የህዝብ ብዛት፣ የነበረወ ስሜት ከጠበቅነው በላይ ነበር፡፤ ከሕዝብ የተነሳወ ዋና አጀንዳ የፓርላማ መግባት ጉዳይ ነበር። በዚህም ጉዳይ ላይ በጣም ጥቂት የሚባ ሰዎች ፓርላ መግባትና (በተለይ ኢህአዴግ በመጨረሻ ያወጣው የፓርማ ህግ ከተቀየረ) ሁኔታውን ትንሽ አይቶ መውጣት ይገባ የሚል ሃሳብ ከመስታቸወ በቀር እጅግ በጣ ብዙወ ሕዝብ አንድ የሕዝብ ድምጽ ተጭበርብሮ ፓርላማ መግባት ሕዘቡን መክዳት ነው፤ አለበለዚያም ቢያንስ ተቃዋሚዎች ያነሷቸው የዴሞክራሲ ግንባታ ሀደቶች ተቀባይነት ካላገኙ የሰኔ አንዱ ጭፍጨፋ በገለልተኛ ወገን ተጣርቶ ወንጀለኞች ለፍርደች ካልቀረቡ ባጠቃላይ ግን ቃንጅቱና ኅብረቱ ያቀረቧቸውና ኢህአዴም በአፉ ተስማምቼባቸዋለሁ ያቸው ባለ 10 ነጥብ ስምምነቶች በተግባር ካልዋሉ በምንም ዓይነት ፓርላማ መግባት የለባችሁም የሚል በጣም የከረረና ስታዊ አቋም ይዞ ነበር።

ይህ ስብሰባ በቪዲዮ ተቀድቶ ስለነበር የተወሰንን ሰዎች በቪዲዮ አይተነው ነበር። ከዚህ የተረዳነው ሕዝቡ በጣም ስሜታዊ እንደሆነና ማረጋጋት እንደሚገባ፣ የሕዝቡን ስሜት ማወቅ ለቅንጅቱ ውሳኔ በጣም ጠቃሚ የሆነውን ያክል የመጨረሻው የፖለቲካ ውሳኔ በቅንጅቱ አመራር እንደሚሰጥና ሕዝቡም የቅንጅቱ ውሳኔ ምንም የሁን ምን በአመራሩ ግምት ከምንም በላይ የሕዘዝቡና የአገሪቱን ጥቅም መሠረት አድርጎ የሚወስን ስለሆነ ይህንን ውሳ እዲያከብር ማሳመን እደሚገባ፣ በተቻለ መጠን በየስብሳበው ላይ ይህንን ማሳን የሚችሉ ሰዎች መገኘት እንዳባቸው አምንነ፣ የዚህን አጠቃላይ ቀኝት የተከተለ አንድ አጭር ጽሁፍ ተዘጋጅቶ በሁሉም ቦታ በመግቢነት እንዲነበብና እንዲነበብና እንዲብራራ የሥራ አስፈጻሚው ይወስናል። በዚህም መሠረት ለሚቀጥለወ ሳምንት የሚደረጉ ስብሰባእ የሚመሩ ሰዎች በአዲስ አበባ የዘመቻ ኮሚቴ ሊቀመንብረ በዶ/ር ኃይሉ አርአያ ይመደባሉ። በዚህን ጊዜ የተከሰተ አንድ ግራ የሚያጋባ ሁኔታ (አሁን ወደ ኋላ ሲታይ ግራ አያጋባም) ልደቱ በእነዚህ ስብሰባዎች ላይ

አልሳተፍም ማለቱ ነበር:: በሁኔታው የተገረምነው ሁሉ ለምን እንደማይሳተፍ ስንጠይቀው በመጀመሪያ በስብሰባው ስለማላምንበት ነው አለ:: ይህ ያስነሳውን ብዘዙ ጥያቄ መመለስ ሲችግረው በጥቅሉ በግል ምክነያት አልሳተፍም አለ:: ሌሎች ወረዳዎ ለእርዳታ አልሄድም ካለ ምንም ማድረግ አይቻልም:: ግን ቢያንስ በራሱ ወረዳ የመረጠውን ሕዝብ ማናገር አለበት ቢባም አሻፈረኝ አለ:: በመጨረሻ በእኔ ወረዳ የሚደረገውን ስብሰባ አዘጋጃለሁ፣ ተናጋሪዎችም እኔ እድባለሁ ብ በስብሰባው ሳይሳተፍ ቀረ::[1]

በሚቀጥለው ሳምንት ቢያንስ በአሥር ወረዳዎች ሕዝባዊ ስብሰባዎች ተካሄዱ:: ስብሰባዎቹ የነበራቸው ሕዝባዊ ተሳትፎ በፍጹም ማመን የሚያቅት ነበር:: እኔ እራሴ በአንድ ቀን ሦስት ወረዳዎች ኔጄ ተሳትፌ ነበር:: በምርጫ ወቅት ከነበረውም የበለጠ ሕዝብ ነበር የተገኘው:: አደራሾች ሞልተው አዳራሾቹ ያባቸው ግቢዎች ሞልተው ሕዝቡ መንገድ ላይ ሳይቀር ነበር:: ከቦታ ቦታ መጠነኛ መለያየት ይኑረው እንጂ በየቦታው ከሕዝቡ የሚሰማወ መልዕክት አንድ ነበር:: በምንም ዓይነት አሁን ባለው ሁኔታ ፓርላማ መግባት የለባችሁም የሚል:: የመረጥናችሁ ዴሞክራሲ ይኖራል ብለን እንጂ የቀድሞው የኢህአዴግ የጉልበትና የማጭበርበር አገዛዝ እዲቀጥልና እሱን እንድታዳምቁ አይደለም:: ዝም ብላችሁ የምትገቡ ከሆነ ቀድሞውኑም ፖለቲካው ውስጥ የገባችሁት በምርጫው ጊዜ ስትሉን እንደነበረወ ለነፃነትና ለዲሞክራሲ ብላችሁ ሳይሆን ለራሳችሁ ጥቅም ብላችሁ ነው የሚሉ ጠንካራ አስተያየቶ ነበሩ:: በአንዳንድ ወረዳዎች (ለምሳሌ ወረዳ 24) እዲያውም ሕዝቡ እየተነሳ ተመራጩን ፓርላማ የምትገባወ ለገንዘብ ብለህ ከሆነ ተወውና በየወሩ ፓርላማ ብትገባ የምታገኘውን ደሞዝ እና እንስጥህ እስከ ማለት ደርሷል::

በእኔ በተሳተፍኩባቸው አራት የወረዳ ስብሰባዎች በሕዝቡ በኩል የሚባውን በሙሉ ከሰማን በኋላ ያስተላለፍነው መልዕክት ከሞላ ጎደል የሚከተለውን ነበር:: በመጀመሪያ እንደ ትግል ስልት ባላንጣችንን መግጠም ያለብን እሱ ባለው ጠንካራ ጎን ሳይን በድክመቱ ነው:: ኢህአዴግ ጠንካራ ጎኑ ጉልበት ነው:: መሳሪያ አለው ጦር አለው:: የደኅንነት ኃይል አለው ይህንን ኃይሉን ደግሞ በሙሉ ለመጠቀም የሚያስችለው ከፍተኛ ጥላቻ አለው:: እኛ መሳሪያ የለንም፤ የጦር ኃይል የለንም፤ ጥላቻ የለንም:: በጉልበት ስማናምን የምንጠቀምበት መሳሪያ ሁልጊዜም ሰላምና ሰላማዊ መንገድ ብቻ

[1] በብዙ ጉትጎታ በመጨረሻ ለእኔ የነገረኝ ምክንያት (ሌሎችም የነገረ ይመስለኛል) ይህ ስብሰባ በፓርላማ መግባት ዙሪያ ቀንጅቱ አቋም ሳይወስድ በፊት መጥራቱ በኋላ ቅንጅቱ የሚወስደው አቋም ላይ ተጽእኖ ደርጋል:: ከወሰንን በኋላ ስብሰባዎችን ብንጠራ ግን የስብሰባወ ዋና ዓማ ሕዝቡን ማሳን ይሆናል:: አሁን ግን ሕዝቡ አትግቡ ካለ (ማለቱ አይቀርም) በኋላ ለመግባት ስንወሰን ችግር ውስጥ እንገባለን የሚል አቋም እዳለወ ነበር:: ይህ አመለካት ከልደቱ ጋር ካሉን የአመለካከት ልዩነቶች አንዱ ነው:: እና የምናስበወ አዲሱ ዴሞክራሲያዊ ፖለቲካ የፖለቲከኖች ውሳኔ የሕዝብን ፍላጎት የሚያንፀባርቅ መሆን እንዳለበት:: ሕዝብ የሚለውን ከውሳ በፊት ማወቁ ይጠቅማል እንጂ አይጎዳም:: ይህ ደግሞ በምንም ዓይነት «መሪነት» አሳልፎ መስጠት አይደለም::

ነው፡፡ ለኢህአዴግ የጥላቻ ፖለቲካ መልሳችን መሆን ያለበት ፍቅር ነው፡፡ ስለዚህ ኢህአዴግ ለቆረጠልን የኃይልና የጥላቻ መንገድ መልሳችን እነታችንን ይዘን አማራጩን የሰላም የፍቅር መንገድ ማሳየት ነው፡፡

ሁለተኛው አገራችን ላለችበት የፖለቲካ ችግር ዋናው ጥያቄ ፓርላማ የመግባት አለመግባት ጥያቄ መሆን የለበትም፡፡ ዋናው ጥያቄ ወደ ዴሞክራሲያዊ ሂደቱን ያግዘዋል ወይስ አያግዘውም የሚል መሆን አለበት፡፡ ቅንጅቱም በዚህ ጥያቄ ላይ አቋም ሲወስድ ይህንን በስፋት ተመልክቶ ፓረላማ መግባታችን ዲሞክራሲያዊ ሂደቱን ያግዘዋል ብለን ይህንን ብቻ ነው፡፡ ይንን ስንወስን ግን የምንመራበት መርህ የመረጠንን ሕዝብ ጥቅም የማስጠበቅ መርህ እንጂ በምንም ዓይነት ለራሳችን ቁሳዊ ጥቅም፣ ዝና ወይም ራሳችንን ከኢህአዴግ የጉልበት እርምጃ ለማዳን ብለን አይሆንም፡፡ በመጨረሻም ይህን ስብሰባ ያደረግነወ ከሕዝቡ ለመስማትና የሕዝቡን ስሜትና ፍላጎት ለመለካት ብለን ነው፡፡ እንዳያችሁት በርካታ ሕዝብ ፓረላማ አትግቡ የሚል መልዕክት አለው፡፡ እንዳያችሁት በርካታ ሕዝብ ፓርላማ አትግቡ የሚል መልዕክት አለው፡፡ አነስተኛ ቢሆንም የተወሰነ ሕዝብ ደግ በተለይ ኢህአዴግ ከምርጫው በኋላ ፓርላማው በዴሞክራሲያዊ መንገድ እንዳይሠራና የተቃዋሚዎ ሃሳብ እንዳይሰማ በማለት ያወጣው የፓርላማ ሕግ ከተቀየረ ለማየትም ቢሆን ፓርላማ ገብቶ ካሁን በኋላ መውጣት ይሻላል የሚል አቋም አለው፡፡ ቅንጅቱ ውሳኔውን ከመስጠቱ በፊት የሕዝቡን የተለያዩ ሀሳቦች ከግምት ያስገባል፡፡ በመጨረሻ ግን ቀንጅቱ ትክክል ነው የሚለውን ውሳኔ ይሰጣል፡፡ ዋናው እኛ ለእናንተ ያለን ጥያቄ እዚያ ውሳኔ ላይ ስንደርስ ውሳኔያችንን ደግፋችሁ ከጎናችን ትቆማላችሁ ወይ? (ውሳኔው ከእናንተ ሀሳብ ጋር ባይጣጣም)? የሚለው ነው፡፡ በሌላ አነጋገር የቅንጅቱን አመራር ታምኑታላችሁ ወይ? ነው ጥያቄው፡፡ ይህን ተናግረን ሕዝቡን የቅንጅቱን ውሳኔ እንዲቀበልና እንዲያከብር ተማጽነንና በዚህም ዙሪ አሳነነው ተለያየን፡፡ በሌሎች ወረዳዎ የነበረውን ስብሰባም ሪፖርት ስንሰማ ከሞላ ጎደል በሕዝቡ በኩል የነበረው ሃሳብና የእኛም አባላት ያቀረቡት በጣም ተመሳሳይ ነበር፡፡

በእነዚህ ስብሰባዎች የተገኘውን ውጤት ገምግመንና በአብዛኛው አዎንታዊ ስሜት ይዘን በሚቀጥለወ ሳምንት በቀሪዎቹ የአዲስ አበባ ወረዳዎችና በሁሉም ክልሎች3 ስብሰባዎ እንዲደረጉ በተወሰነው መሠረት ወደ የክልሉ የሚሄዱት ሰዎ ተመድበው ነበር፡፡ ወዲያውኑ ግን ከማዘጋጃ ቤት ፈቃድ ለመጠይቅ የሄዱት የየወረዳወ ተመራጮች የስብሰባ ፈቃድ እንደተከለከሉ ሰማን፡፡ በዚህ ጊዜ ይህነ ፈቃድ ለመከልከል የሚያስችል ምንም ዓይነት ህጋዊ ምክንያት አልነበረም፡፡ የአቶ መለስ የግንቦት ሰባት ማታ አዋጅም የቤት ውስጥ ስብሰባን አይከለክልም፡፡ ከዚያም በላይ ግን በዚህን ጊዜ ይህም አዋጅ ቢሆን ተነስቷል፡፡ ስለ ጉዳዩ ለመወያየት እኔና ዶ/ር ኃይሉ በቀጥታ ማዘጋጃ ቤት ሄደን ከኃላፊዎ ጋር ተነጋገርን፡፡ የሕግ መምሪያ ኃላፊውንና ይህን ጉዳይ የሚመለከተውን ሰው

ስንጠይቅ «ከበላይ የመጣ መመሪያ ነው» ከማለት በስተቅር ምንም መልስ ሊሰጡን አልቻሉም፡፡ በሕጉ መሠረት ከማስታወቅ በላይ ፈቃድም መጠየቅ አይገባንም፣ እኛ ከህጉም በላይ ጥንቃቄ ለማድረግ ብለን ነው ይህንን ፈቃድ የምንጠይቀው ብለውም «ሕጋዊ ያሆነን ነገር ልቡ እያወቀ የሚሠራ የዓይነ ደረቅ የሕግ ባሙያን ዝምታ እንጂ መልስ አላገኘንም፡፡ መከልከሉን ገልጾ በጽሑፍ እንዲሰጠን ብንጠይቀውም በፍጹ የሚሰጡን አልሆነም፡፡ ምንም ማድረግ እንዳብን ለመወያየት ከየወረዳው ተመራጮች ጋር ተያይዘን ቢሮ ስንደርስ በአዲስ አበባ ብቻ ሳይሆን በክልሎች ሁሉ ስብሰባው መከልከሉን ሰማን፡፡ መሠራታዊ የሆኑ ሕገ-መንግሥታዊ መብቶ አንድ በአንድ እየተጣሱ እንደሆነና ቀስ በቀስ ወደ ፍጹም አምባገነንነት እየሄድ እንደሆነ ግልጽ ነበር፡፡ በዚህ ስብሰባችን ላይ ኢህአዴግ ሆን ብሎ ነገር እየፈለገን እደሆነ ተነጋገርን፡፡ የአደባባይ ስብሰባ ግጭት ይፈጥራል ብለው ነው ብንል እንኳን የቤት ውስጥ ስብሰባ ከተከለከለ እንዴት አድርጎ ተመራጭ ከመረጠወ ሕዝብ ጋር ይገናኛል? የሕጋዊ ፖለቲካ መንገድ እያቀለት ነው ብለን ጋዜጣዊ መግለጫ ሰጠን፤ ለዲፕሎማቲክ ማኅበረሰቡም ነገሩ ወዴት እያመራ እንደሆነ አስረዳን፡፡ ጋዜጣዊ መግለጫ ለመስጠት የሆቴል አዳራሾች ስንጠይቅ ለተቃዋሚኦች እነዳያከራዩ በፖሊስ እንደተነገራቸው ነገሩን፡፡ ሌሎች አዳራሾችም አናከራይም አሉን፡፡ ጋዜጣዊ መግጫወንም ቢቸግረን በቢሯችን ሰጠን፡፡

ከጋዜጣዊ መግጫው በተጨማሪ ግን ስብሰባዎቹን ያለፈቃድ እንጥራ ወይስ አንጥራ በሚለው በሰፊው ተወያየን፡፡ ይህ ቀላል ጥያቄ አልነበረም፡፡ ስብሰባውን ብንጠራ የየወረዳወ ሕዝብ በብዛትመምጣቱ አይቀርም፣ በዚህን ጊዜ በሕዝቡና በፖሊስ መካከል ግጭት ሊፈጠር ነው፡፡ ይህ ደግ በፍጹ የማንፈልገውና በተቻ መጠን የምንሸሸው ችግር ውስ ሊያስገባን ነው፡፡ በሌላ በኩል ደግሞ ኢህአዴግ በሕገ-መንግቱ ውስጥ የተፃፉትን የፖለቲካ መብቶ ያንም አዋጅ አንድ በአንድ በተግባር ሲሽራችው ዝም ብሎ ማየት የእርሱን ኢ-ዴሞክራሲያዊ መንገድ መቀበል ነው፡፡ እያደር በዚህ ተደፋፍሮ በሚወስዳቸው እርምጃዎ ያ የታገልንለት የዴሞክራሲ ሥርዓት ቀስ እያለ ውሃ ሊበላው ነው በኋላ የመብት ጥሰቱ በፍጹም የማይመለስበት ደረጃ ላይ ከመድረሱ በፊት አሁኑኑ በእነዚህ ሕገ-መንግሥታዊ መብቶች ዙሪያ ብንታገል ይሻላል የሚል ሃሳብ ቀርቦ ነበር፡፡ በመጨረሻ ግን አሁንም «ትዕግስት» ብሎ የሚጮኸው ድምጽ አሸንፎ ግጭት ውስጥ ከሚገባ ይልቅ ስብሰባዎቹ ቢቀሩ ይሻላል ተብሎ ተወሰነ፡፡ በዚህም ተቃዋሚ ፓርቲዎች ከህዝብ ጋር የሚገናኙበት መንገድ ሁሉ በጉልበትና በህገ-ወጥ መንገድ በገዢው ፓርቲ ተዘጋ፡፡

እነዚህ ስብሰባዎች በአጭር ከተቀጩ በኋላ በቅንጅቱ ውስጥ የተጀመሩት ሁለት እንቅስቃሴዎ በበለጠ ተጠናክረው ቀጠሉ፡፡ የመጀመሪያው ኢህአዴግ ለተቃዋሚዎችና ለህዝቡ ጥያቄዎ ምንም መልስ አልሰጥም ካና ይልቁንም ቀድም ብለው የነበሩትን

ዴሞክራሲያዊ መብቶችን እየረገጠ ከሄደ ኢህአዴግን ወደ ልቦናውና ወደ ድርድር ለማምጣት ሊወስዱ የሚችሉ ህጋዊና ሰላማዊ የትግል አማራጮች መዘርዘር ነበር:: የእያንዳዳችውን ጥቅምና ጉት መዝኖ ያዋጣል የሚባለውን የትገል ስልት መምረጥና ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ መሞከር ነበር:: ሁለተኛው ደግሞ የሚመረጠውን የትግል መስመር በአመርቂ ሁኔታም ተግባራዊ ለማድረግና በአጠቃላይ ግን ቀንጅቱ ከምርጫው በኋላ ያለበትን ድርጅታዊ ሁኔታ በደንብ ለማጥራትና መዋቅሩንም ለማስተካከል የቅንጅቱን ውህደት በቶሎ መጨረስ ነበር::

ሁለተኛውን ጉዳይ በሚመለከት ከአራቱም ድረጅቶች የተውጣጣ የውህደት አመቻች ኮሚቴ ተቋቋመ:: ይህ ኮሚቴ በቶሎ ሥራውን እንዲጨርስ መገፋፋትና ውህደቱን በተግባር ለመፈጸም የሚያስፈልጉ ውይይቶችና ድርድሮ በቶሎ እዲካሄዱ ማድረግ ጀመርን:: በዚህን ጊዜ ለውህደቱ የሚያስፈልጉ የተለያ ዶክምንቶች በኮሚቴው ተስረተው እያለቁ ነበር:: ሁለተኛው ሥራ ገና ብዙም ሳይራመድ በአሜሪካ ሁለተኛ ጉባዔውን ያደርግ የነበረው ኅብረት እኛን ምንም ሳያማክር ቀንና የትግሉን ዓይነት ቆርጦ ለመስከረም 22 ቀን ሰላማዊ ሰልፍ በአዲስ አበባና በሌሎች ከተሞች መጥራቱን ከግል ጋዜጦች አንበብን:: በጋዜጣ ላይ ባየነው ማግስት ከአሜሪካ ከኅብረቱ ለቅንጅቱ የተላከ የትግል ትብብር ጥሪን የያዘ ፋክስ ቢሮ ደርሶ ነበርና ከአነጀንዳዎችን አንዱ በቋሚ ስብሰባ ላይ ሲቀርብ ሁላችንም በጣም ተናድደን ነበር:: ከመሀከላችን ሆን ተብሎ ቀንጅቱን «ቀድሞ ለመገኘት» የተደረገ እንደሆነና ቅንጅቱ ሊቀበለው እንደማይገባ፣ ቅንጅቱ በራሱ የጀመረውን ውይይት በቶሎ ጨርሶ መወሰድ አለበት ብሎ የሚያስበውን እርምጃ እንዲወስድ የጎተጎቱም ነበሩ:: እንዳንዶች ደግሞ ደግሞ ይህ የኅብረቱ ጥሪ ከልብ አይደለም፣ ሰልፍ እደማይፈቀድ አውቀው በኋላ ተከለከልን ለማለትና «ምንም አማጭራ የለንም» ብለው ፓርላማ ለመግባት ሁኔታውን ለማመቻቸት ስለፈለጉ ነው የሚል ሃሳብ አቅርበው ነበር:: በመጨረሻ ያሸነፈው ሃሳብ ግን የኅብረቱ መሪዎ ስሌት ምንም ይሁን ምን በአሁኑ ወቅት በተቻለ መጠን ትግሉን አስተባብሮ መሄድ ይሻላል የሚለው ነበር:: ባይሆን የወሰኑት ውሳኔ የመጨረሻ መሆኑንና አለመሆኑን፣ ከቅንጅቱ ጋር በሚደረግ ውይይት የሚቀየር ነገር ቢኖር ለዚያ ፈቃደኝነት እንዳቸው ይጠየቁና በዚህ ከተስማሙ እንቅስቃሴውን በጋራ ማድረግ ይሻላል በሚል ተወሰነ:: ይህንንም የጋራ ውይይት እደናካሂድ ቀድሞውንም ከኅብረቱ ጋር ያለውን ግንኙነት የምንመራው ሰዎች ተመደብን:: በህብረቱ በኩል ከላይ ላነሳቸው ጥያዌዎ (በውይይት ለመቀየር መቻሉን) በሚመለከት አዎንታዊ መልስ ተሰጠን:: የሁለቱ ድርጅቶ ተወካዮች በጋራ ተገናኝተው በውይይት የሚወስኑት እንጂ ያለቀ የደቀቀ ጉዳይ እንዳልሆነ ተነገረን:: ቢህም ተስማምተን የጋራ ስብሰባውን ለማድረግ ዶ/ር በየነና ዶ/ር መረራ ከጉባዔው እስከሚመለሱ መጠበቅ ነበረብን:: የኅብረት አመራሮ ከውጭ ተመልሰው የመጀመሪያ

ስብሰባችንን ስናደርግ ግን ኅብቱ ለቆረጠው ቀን የቀሩት ግፋ ቢል ሦት ሳምንታት ነበሩ። የኅብተት ሃሳብ በመስረም 22 ከሚደረገው ሰልፍ በፊት በ19 ትልቅ አገራዊ ጉባዔ ለማድረግ ነበር። ይህ የሁለት ቀናት አገራዊ ጉባዔ ከሁሉም ድርጅቶች፣ ክልሎች፣ ከምሁራን፣ ከታዋቂ ግለሰቦች ወዘተ በአጠቃላይ የአገሪቱን ሕዝብ ስብጥር ለወክል የሚል እንዲሆን አድርጎ ጉባዔው ኢህአዴግን ለድርድር እንዲመጣ እንዲገፋፋና ካልሆነ ተቃዋሚዎች የሚከተሉትን የትግል ስልት እንዲጠቁም የታሰበ ነው። በ22 በሚደረገው ሕዝባዊ ሰልፍ ደግሞ የዚህ ጉባኤ ውሳኔዎችን የሚደግፍ የድጋፍ ማሳያ እንዲሆን ታቅዷል። እነዚህ ሥራዎ ትልቅ ዝግጅት የሚልጉ ናቸው። ከመስከረም 22 በፊት ባለው የሳምንት ማለቂያ ቅንጅቱ ውህደቱን የሚፈጽምበት (መስከረም 14) ወቅት ነው። ከመስከረም 22 በኋላ ያለው እሁድ ፓርላማ ከሚከፈትበት አንድ ቀን በፊት ስለሆነ ኢህአዴግ በሚደርስበት ጫና ተገፋፍቶ እንኳን ድርድር እናድርግ ቢል ምንም ጊዜ አይርም። ከመስከረም 22 የተሻለ ቀን አልነበረም። የሚጠራውም የአገራዊ ጉባዔ ሃሳብ ጥሩ ሆኖ አግኝተነዋል። በቅንጅቱ በኩል ሰልፉ የመንግሥትን ፈቃድ ያገኛል የሚል እምነት አልነበረም። ስዚህ ሰልፉ ቢከለከል የምንወስደውን እርምጃ በተመለከተ ከኅብቱ አመራር ጋር በሰፊው የምንወስደውን እርምጃ በተመለከተ ከኅብተቱ አመራር ጋር በሰፊው ተነጋግረንበት። እስከ መጨረሻው ድረስ የሰልፉን ሃሳብ ገፍተን ፈቃድ ከተከለከልን ጊዜው ሲቀርብ በምትኩ የ3 ቀናት የቤት ውስጥ መዋል አድማ ጥሪ ለማድረግ ወሰንን። ይህንን ሀሳብ የቅንጅቱ አመራር ከተቀበለው በኋላ አጠቃላይ ዘርዝር ሥራውን የሚሠሩ ከሁለቱም ድርጅቶች የተውጣጡ አራት አራት ሰዎች ያሉበት የስምንት ሰው ኮሚቴ ተዋቀረ። ይህ ኮሚቴ በዝርዝር ተወያይቶ ለጉባዔው የሚመጡትን ሰዎች ዝርዝር፣ የሰልፉን አዘገጃጀት፣ ለሁለቱም ሥራዎ የሚያስፈልገውን የሰውና የገንዘብ ኃይል በዝርዝር አዘጋጅቶ ለአመራር ኮሚቴው አቅርቦ እንዲያስወስንና ለውሳኔ አሰጣጥ እዲመች የአመራር ኮሚቴው የቀረበለትን ፕሮፖዛል በቶሎ እንዲያፀድቅ ተስማምተን ሥራውን ለኮሚቴው ሰጥተን ሌሎቻችን ወደ ሌሎች ሥራዎች ተመለሰን። በዚህ ጊዜ ለቅንጅቱ ትልቅ ሥራ ውህደቱን መፈጸም ነበር።

የቅንጅት የውህደት ሂደት

ቀደም ተብሎ እንደተገለጸው የቅንጅቱን መዋሀድ በተመለከተ ከምርጫው ግፊት ምክንያት አልተቋጨም። በቅንጅቱ የመመስረቻ ጽሁፍ ውስጥም የቅንጅቱ ዓላማ ምርውን በጋራ ለማካሄድ ብቻ ሳይሆን ከዚያም በላይ ድርጅቶ ተዋህደው አንድ ጠንካራ ፓርቲ ለመመሥረት እንዲችሉ እደሆነ በግልጽ ተቀምጧል። ከምርጫው በኋላ ቅንጅቱ ባገኘው ሕዝባዊ ተቀባይነት የተነሳ ከቅንጅቱ ተነጥሎ በግሌ እሄዳሁ የሚል ድርጅት አልነበረም። በአመራር ደረጃ ይህንን ቢወስኑ እንኳን ከብዙኃኑ አባላት ከፍተኛ ችግር እንደሚገጥማቸው ሁሉም ያውቁታል። ስለዚህ የውህደት ጉዳይ አፍጥጦ ሲመጣ ይህንን

ለመቃወም የሞከረ አልነበረም። ከአራቱም ድርጅቶች ከፍተኛ አመራሮች የተውጣጣ አንድ የውህደት አመቻች ኮሚቴ ወዲያውኑ ተቋቁሞ ሥራ ጀመረ። ይህ ኮሚቴ በአጭር ጊዜ ውህደቱን ለመፈጸም ሙሉ ስምምነት መኖሩን የሚያሳይ ነገር ግን ዝርዝር በቅርብ ተሠርቶ እንደሚያልቅ የሚጠቁም የማስማሚያ ሰነድ (memorandum of understanding) በአራቱም ድርጅቶች መሪዎች አስፈረመ። ይህንን «የሥራችሁን ቀጥሉ» ፈቃድ በጽሑፍ ካገኘ በኋላ ዝርዝር ዶክመንቶች ማዘጋጀቱን ጀመረ።

የሚዘጋጁት ዋና ወና ዶክመንቶች በመሠረቱ ሁለት ነበሩ። የመጀመሪያው የተዋሀደው ቅንጅት የፖለቲካ ፕሮግራም ነበር። ሁለተኛውና የበለጠ ሊያጨቃጭቅ የሚችለው የድርጅቱ መተዳደሪያ ደንብ ነው። የመተዳደሪያ ደንቡ የድርጅቱን መዋቅር፣ የአመራር ሁኔታ፣ የአባላትን መብትና ግዴታ ወዘተ የሚዘረዝር በጣም ወሳኝ ዶክመንት ነው። በድርጅቶች ውስጥ የማያስማሙ ነጥቦች ቢኖሩ የሚነሱት እዚህ ዶክመንት ላይ እደሆነ ለሁላችንም ግልጽ ነበር። የየድርጅቶቹም አመራሮች የኮሚቴውና ሥራ በቅርብ ይከታተሉት ነበር። በቀስተ ደመና በኩል የድርጅት መዋቅርና አሠራር የድርቱን ዴሞክራሲያዊነት የሚወስን መሆኑ ላይ ግንዛቤ ነበር። የተዋሀደወ ድርጅት ሊኖረው ይገባል ብለን የምናስበውን ድርጅታዊ አወቃቀር ከነምክንያቱ የሚዘረዝር ባለ 50 ገጽ ጽሁፍ አንዳርጋቸው ጽጌ እንዲያዘጋጀው ኃላፊነት ሰጥተነው ስነበር ይህንን ጽሁፍ አዘጋጅቶ የቀስተደማ አመራር ተመልክቶትና አጽድቆት በጠቅላላው ለቅንጅቱ አባላት እንዲደርስና ውይይት እንዲደረግበት በሚል በቀስተደመና ድህረ-ገጽ ተለቆ ነበር። በዚህ ዶክመንት ላይ በአገር ውስጥ ያሉ ብቻ ሳይሆኑ በውጭ የሚገኙ የቅንጅት አባሎች፣ ደጋፊዎችና ሌሎች ምሁራን ሃሳባቸውን በግልጽ እንዲሰጡበት ጋብዘን ነበር። ባገኘ ናቸውም ሀሳቦችና ማሻሻያዎች በጣም ረክተን ነበር። ከዚያ በተጨማሪም በቅንጅቱ አመራር አካባቢ ላሉና በቢሮ አካባቢ ለሚሠሩ የሁሉም ድርጅቶ አባሎች ኮፒ አዘጋጅተን በየደርጅቶቻቸወ እንዲወያዩበት ጋብዘን ነበር። የውህደቱ አመቻች ኮሚቴውም ይኸው ዶክመንት ደርሶት ነበር። በዚህ ዶክመንት ላይ የተነሱ በተለይ በቅንጅቱ ውስጥ ሊኖር ይገባሉ የተባሉ ሁለት ነፃ ተቋማትን በጣም እንፈልጋቸው ነበሩ።

የመጀመሪያው ከድርጅቱ ሥራ አስፈፃሚ ነፃ የሆነና ተጠሪነቱ በቀጥታ ለጠቅላላ ጉባዔው የሆነ የውስጥ ድርጅት ነፃ ጋዜጣ እንዲኖር ነበር። ዓላማውም በድርጅቱ የሚካሄደውን የውስጥ ፓርቲ ውይይት በምንም ዓይነት ሥራ አስፈፃሚው እንዳቆጣጠረውና በፓርቲው ውስጥ የነፃ ውይይት መንፈስን ለማስረጽ ነበር። ሁለተኛ ውና ከዚህ ጋር በመጠኑ የተያያዘው ነፃ የሆነ የፖሊሲ ጥናትና ምርምር ተቋም ማበጀት ነበር። የፓርቲውን ፖሊሲዎ የሚያወጣው የመጨረሻ አካል ጠቅላላ ጉባዔው እንደመሆኑ ጠቅላላ ጉባዔው ነፃ የፖሊሲ ምክር ስሚያስፈልገውና ፖሊሲውን የሚያዘጋጁ ሰዎችም ለፓርቲውና ለሀገሪቱ ይጠቅማል የሚሉትን ሃሳብ እንደ

ሙያተኞች ለማቅረብና ለማማከር ከፓርቲው አመራርና በተለይ ከሥራ አስፈፃሚው ነፃ መሆን አለባቸወስ። ከዚህ በተጨማሪ ሌሎ በተለይም የአባላትን መብቶች በሚመለከቱ ጉዳዮች በተቻለ መጠን የሥራ አስፈፃሚውን ኃይልና ሥልጣን የሚገድቡ ብዙ ጥረናል፤ ሙሉ ለሙሉ ባይሳልንም።

ከዚህ ቢፊት ብዙ ሥራዎች ሲሠሩ ቁርጥ የመጨረሻ ቀን (deadline) ስለሌላቸው የውህደቱ ጉዳይ ደግሞ በጣም አስቸኳይ ስሆነና አብረውት የሚደረጉ ብዙ ዝግጅቶች ስነበሩ የውህደት አመቻች ኮሚቴው መክሮ የውህደቱ ቀን መስከረም 14 እንዲሆን ወስኖ ሥራ አስፃሚውም አጽድቆት ነበር። ስለዚህ ሁሉም ነገር ከመስከረም 13 በፊት ማለቅ ነበረበት። በዚህ አጭር ጊዜ ሁሉም ድርጅቶች በየበኩላቸው የየራሳቸው ድርጅታዊ ህግ በሚፈቅደው መሠረት (አንዳዶቹ ጉባዔ ያስፈልጋቸዋል፤ አንዳንዶቹ በምክር ቤት ማስወሰን ይበቃቸዋል) ውህደቱን መፍቀድና የድርጅት አባሎችን ቢቻል ማዋሀድ ባይቻል በጊዜያዊነትም ቢሆን አብረው የሚሠሩበትን መዋቅር ማመቻቸት ነበረባቸው። የየድርጅቶቹንም የፋይናንስ ሁኔታ በገለልተኛ ወገን አስመርምሮ (audit) ለውህድ ድርጅቱ ማስተላለፍም ያስፈልጋል። ከዚህ ሁሉ በላይ ደግሞ በውህደት አመቻች ኮሚቴው የተዘጋጁት ዶክመንቶች የቅንጅቱ ምክር ቤት በዝርዝር ተወያይቶባቸውና ተስማምቶባቸው የመጨረሻዎቹ ረቂቆች መስከረም 14 ለጉባዔው ቀርበው መጽደቅ አለባቸው። በጉባዔው ላይ ሚገኙትን አባሎች ማንነት መወሰን ግዴታ ነበር። ይህ ሁሉ በሰላም ከተጨረሰ ከጉባዔው በኋላ ደግሞ በሳምንቱ ሰላማዊ ሰልፉ ይደረጋል። በጣም ብዙ ሥራ በአጭር ጊዜ ውስጥ መሠራት ነበረበት። በመጨረሻ በጥድፊያ የተሠራውም ይኸው ነው።

የቅንጅት ምክር ቤት ውህደቱን በሚመለከት ውይይት የጀመረው በውህዱ ፓርቲ ፕሮግራም ላይ ነበር። ይህ ፕሮግራም ቅንጅቱ ከተፈጠረ ጀምሮ ካገኘው ልምድ በመነሳት ውሳኝ ናቸወ በሚላቸው የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና የማኅበራዊ ጥያቄዎች ላይ አቋሙን ለሕዝብ የሚገልጽበት ዶክመንት ነበር። ይህ ዶክመንት የየድርጅቶቹ ፕሮግራሞች፣ የቅንጅቱ የምርጫ ማኒፌስቶና በምርጫው ሂደት ውስጥ የተነሱ አስፈላጊ ናቸው የሚባሉ ነጥቦችን ሁሉ ለማካተት ሞክሯል። በዚህ ሰነድ ላይ የነበረው ውይይት በጥሩ መንፈስ የተደረገ ነበር። በአንዳንድ ጥያቄዎች ላይ እውነተኛ ክርክር ተካሂዷል። በአጠቃላይ ከሁሉም አባላት የመቻቻልና የመግባባት መንፈስ ያልተለየው ውይይት ነበር። ለሁለት ተከታታይ ቀናት የፓርቲውን ፕሮግራም በሚመለከት የነበረው ስብሰባ በየአንቀጾቹ ላይ ተነጋግሮ የሚጨምረውን ጨምሮ፣ የሚያስተካክለውን አስተካክሎ በስምምነት ተደመደመ። በሁላችንም በኩል ለከፋ ክርክር የተዘጋጀነው በመተዳደሪያ ደንቡ ላይ ነበር። ወደ መተዳደሪያ ደንቡ ውይይት ከመገባቱ በፊት ቅንጅቱና ኅብረቱ እያዘጋጁ ካለው የጋራ ጉባዔና የሰልፍ ጥሪ ጋር በተያያዘና ቅንጅቱ ተዋህዶ አዲስ

መዋቅር ሙሉ ለሙሉ ሥራውን እስከሚጀምር ድረስ ካስፈለገም ከዚያም አልፎ በውህደቱም ጊዜ ሊቀጥል የሚችል የድርጅት አካላትን ከታች ከወረዳ ጀምሮ በጋራ የማዋቀር ሥራ ይጀመር የሚል ጥያቄ ቀረበ:: ይህ ሲነሳ ለውህደቱ ቢያንስ ከ2-3 ሳምንታት ይቀሩ ነበር:: በቅንጅቱ ውስጥ (በተለይ ከሁለቱ ትላልቅ ፓርቲዎ) ከምርጫው ጊዜ ጀምሮ በቀጠና ኃላፊነት የሚሠሩት አባላት ይህ እንዲሆን ይጎተጉቱ ነበር:: በእነርሱ አመለካከት በቂ መኪናዎች ከተመደቡና ከሁለቱ ድረጅቶች የተውጣጡ የቀጠናው ሰዎች ከተላኩ ሁሉንም እንኳን ባይጨርሱት አብዛኛውን የድርጅቱን መዋቅር ሥረተው፤ ቢሮዎቹን አጣምረው መጨረስ ይችላሉ:: አብዛኛው አባላት ሃሳቡ በጣም ጥሩ መሆኑን አምነውና በጀቴ ተመድቦላቸው ሥራውን በቶሎ እንዲጀምሩት ይጠይቃሉ:: በዚህ ጊዜ ልደቱ በጣም የከረረ ተቃውሞ ያነሳል:: የእሱ ሃሳብ በጥቅሉ ይህ ስራ ለምን ውህደቱ እስከሚፈፀም አይቆይም የሚል ነበር:: ለምን ቢቆይ ጥሩ እንደሚሆን ግን አይገልጽም:: ውህደቱ ላይፈፀም የሚችልበት መንገድ አለ ወይ? ሲባል ችግሬ እሱ አይደለም ይላል:: ታዲያ ሁለቱን ሳንታት ዝም ብሎ ከመቀመጥ ይህ ሥራ ለምን አይሠራ ሲባል መዋቅሩ ሳይታወቅና ሳንስማማ ለምን ትቼላላችሁ ይላል:: በአንድ ወቅት ምንም በቂ ምክንያት ማቅረብ ሲሳነው በከፍተኛ ንዴት «መዋቅሩ ከአሁን ጀምሮ ካልተሠራ የምትሉ ሰዎች ግልጽ ለሆነ የበስተጀርባ ተንኮል አላችሁ ማለት ነው» በሚል ሁላችንንም ስገረመ ነገር ተናገረ:: እንዴ ስለ ውህደቱ እያወራን ከመስከረም 14 ቀን በኋላ ቅንጅቱ የሚሠራ መዋቅር ሳይረወ ሰላማዊ ትግል ውስጥ ከገባ አመርቂ ሥራ ሊሠራ አይችልም፣ ይህን በማሰብ የመዋቅር ማዋሀድ ሥራ ሁላችንም እዚህ በመረጥናቸው ሰዎ አማካይነት ይካሄድ ማለት ምን የጀርባ ተንኮል አለው? ወይስ አንተ የሰብከው ነገር አለ? የሚል በተመሳሳይ ጠንካራ ንግግር ከሌላው ወገን ቀረበ:: በመጨረሻ በቅንጅቱ ውስጥ ብዙ ጊዜ እንደሚሆነው ለማስማት በሚል አዲሱን የቅንጅት ቢሮ እያደራጀ፣ ከድርጅቶቹ ያለውን የፋይናንስ ሁኔታ አስተካክሎ የሚያዋህድ የፋይናንስ ኮሚቴ፣ በየክልሉ ያሉ የድርጅቱን መዋቅር የሚያዋህድ ወዘተ አራት ኮሚቴዎች እንዲቋቋሙና «ሥራቸውን በቶሎ እንዲጀምሩ» የሚል መመሪያ ተላልፎ ጉዳዩ በዚሁ ተቋጨ:: በዚህ ጊዜ የቅንጅቱን መዋቅር ለማዋሀድ መቸኮል የለብንም ያለው ቡድን በኋላ ደግሞ መዋቅሩ ሳይሠራ የውህደቱን ህጋዊነት ማቻኮል የለብንም ብሎ በውህደቱ ሰነድ ላይ ማህተም አላሰፍርም ብሎ ከቅንጅቱ አፈንግጧል::

በመተዳደሪያ ደንቡ ላይ በነበረው ውይይት በመጀመሪያ ቀላል ቀላሎቹን ጉዳዮች ካገባደድን በኋላ ብዙ ሊያነጋግሩ ይችላሉ ወደ ተባሉት የድርጅት መዋቅርና የአመራሩ አደረጃጀት ጉዳይ ላይ ተመለስን:: በዚህ ዙሪያ የተነሱት ጉዳዮች የሚከተሉት ነበሩ:-

1. አሁን የሚፈጠረው ውህደት እስከ ቅንጅቱ የመጀመሪያ ጉባኤ ድረስ የሚሠራ የመሸጋገሪያ ዓይነት እንጂ ሙሉ ለሙሉ ተዋህዶ በአዲሱ የመተዳሪያ ደንብ

መሠረት የአመራር ምርጫ ማድረግ አይቻልም፡፡ ስለዚህ የሽግግሩን መዋቅርና የአመራር ምርጫ ለብቻ መወሰን አለብን፡፡

2. በመተዳሪያ ደንቡ ላይ የተነሳው አወቃቀር ሁለት አማራጮችን አቅርቧል፡፡ አንደኛው የሥራ አስፈፃሚ አባት በሙሉ የኮሚቴ ሊቀመንበሮች እንዲሆኑና (የድርጅት ጉዳይ፣ የፋይናንስ፣ የውጭ ጉዳይ ወዘተ) ከሁለተኛው እርከን የተውጣጡ ሰዎች የኮሚቴ አባሎች ሆነው የዚህ ኮሚቴ አምሳዮች በየእየርከኑ እስከ ቀበሌ ድረስ የሚወርዱበት ሲሆን (ለምሳ የቀበሌ ሥራ አስፈፃሚ ውስጥ የሚኖሩ አባላት በቀበሌ ውስጥ ያሉትን የተለያዩ ኮሚቴዎች የሚመሩ ይሆናሉ)፤ ሁለተኛው አማራጭ የሥራ አስፈፃሚው አባላት የሆኑ የአምስት ቀጠና ኃላፊዎ በሊቀመንበርነት የሚመሯቸው የቀጠና ኮሚቴዎች እንዲኖሩና እነዚህ ኮሚቴዎች በየቀጠናቸው ያለውን ሁሉንም ሥራ እንዲሠሩ የሚል ነው፡፡

እነዚህ ሁለቱን ካሉን ልምዶች በመነሳት አወዳድረን የሚሻለውን መምረጥ ነበረብን፡፡ እዚህ ሁለት ጉዳዮች የየራሳቸው ዝርዝር ነጥቦች አሏቸው፡፡ በዚህ ዙሪያ ከተነሱ ጥያቄዎች መካከል የትኛው መዋቅር የበለጠ ግልጽና የተጠያቂነት ሰንሰለቱን የማያሻማ ያደርጋል? የትኛው ያለ አግባብ ብዙ ሥልጣን በቀጥቂቶች ላይ ያስቀምጣል ወዘተ የሚሉ ነበሩ፡፡ እነዚህ ዲሞክራሲያዊነትና ድርጅታዊ ቅልጥፍናን የሚመለከቱ ጥያቄዎች ነበሩ፡፡ ቢሆንም በጣም ብዙ አከራክረዋል፡፡ በቀጠና የማደራጀቱን ነገር በተለይ አቶ ኃይሉ በጣም የገፋበት ነበር፡፡ በኢአድ ወደዚህኛው የአደረጃጀት መዋቅር ከዞረ በኋላ ሥራ በደንብ እንዲሰራ የአቶ ኃይሉ ዕምነት ነበር፡፡ ከዚያ በፊት የነበርው በሥራ ዘርፍ የመከፋፈል አካሄድ በተግባር ብዙ ችግር እንደሚጠረባቸውና ከእነሱ ልምድ እደንማር የሚጠይቅ ጠንካራ መከላከያ የቀረቡ ሲሆን በርካታ ሌሎች አባላት ደግሞ ይህ መዋቅር የዘርፍ ሥራዎችንና የድርጅት ስራዎች የሚጋጩበት ሁኔታን ይፈጥራል፤ ሥራውን ሁሉ በቀጠና ኃላፊዎች ሥር ያደርጋል፡፡ ይህም ለቀጠና ኃላፊዎች ትልቅ ሥልጣን ይሰጣል የሚል መከራከሪያ አቀርበዋል፡፡ የሁለቱንም ምክንያቶች አሳማኝነት በማስተዋል ከሁለቱም የተደባቀ ቅይጥ መዋቅር እንደ አስማሚ አማራጭ ቀርቦ ይህ ቅይጥ መዋቅር ተቀባይነት አግኝቶ አልፏል፡፡

ከዚያ ትልቅ ክርክር የተደረገው በሽግግር ድንጋጌው ላይ ነበር፡፡ የሽግግር ድንጋጌው በመጀመሪያ ለመሥራች ጉባዔው የሚመጡትን አባላት ቁጥርና ስብጥር መወሰን ነበረበት፡፡ ከዚያም በመተዳደሪያ ደንቡ መሠረት የሚቋቋሙት የላእላይ ምክር ቤት አባላት ብዛትና ድርታዊ ስብጥር፣ በዚያው መልክ ደግ የሥራ አስፈፃሚውን አባላት ብዘትና ስብጥር መወሰን ነበረበት፡፡ ከዚህ በተጨማሪ እዚህን የአመራር አባላት የሚመረጡበት ሥረዓት መቀመጥ ነበረበት፡፡ ከዚህ አንፃር የመጀመሪያው ጭቅጭቅ

መነሻ የውህደት አመቻች ኮሚቴው ያቀረበው የውሳኔ ሃሳብ ከመጀመሪያው ተቀይሯል የሚል ነበር:: በኋላ እንደተረዳነው የውህደት አመቻች ኮሚቴው በአንድ ወቅት በአዲሱ መተዳደሪያ ደንብ መሠረት አጠቃላይ የአመራር ምርጫ እስከሚደረግበት የመጀመሪያው የቅንጅቱ ፓርቲ ጉባዔ ድረስ አመራሩ አሁንም ከአራቱ ክርጅቶች የተውጣጣ መሆን እንዳበትና የአመራር ምርጫው ቀመር ደግሞ ፓርቲዎቹን እንደ ጥንካሬያቸው (በአባላት ብዛት፣ በፋይናንስ አቅም፣ በተግባር ልምድ ወዘተ) ማበላለጥ አለበት የሚል አመለካከት ይዞ ነበር:: በኋላ ግን ይህ ድርጅቶችን የማበላለጥ ነገር ከተነሳ ከዚህ በፊት ቀንጅቱ ሲቋቋም የነበረው ዓይነት የእ እበልጥ እኔ እበልጥ ጭቅጭቅ በሁለቱ ፓርቲዎች መሀከል ያስነሳል በሚል ፍርሃት ሃሳቡን ትተውት ሁሉም የአመራር እርከኖች በእኩልነት ፅንሰ-ሃሳብ መሠረት ይመሰረቱ የሚለውን ሃሳብ በረቂቅ ዶክመንቱ ውስጥ ይካተታል::

ሆኖም የመኢአድ አመራሮች የመጀመሪያውን የማበላለጥ ሃሳብ ሰምተውና ስለነበር ወደውታል:: እነሱን የሚጠቀም እንደሆነ አምነዋል:: የመጨረሻው ዶክመንት ግን «የእኩልነት መርህን» ሲያንፀባርቅ ደስተኞች አልነበረም:: በመጀመሪያ የነበረው ሃሳብ ለምን ተቀየረ ብለው የውህደት አመቻች ኮሚቴውን በጥያቄ ወጥረው የያዙት:: ኮሚቴውም በመሠረቱ ሀሳቡ በአንዳንድ የኮሚቴው አባላት መነሳቱንና ግን በድርጅቶች (በተለይ በሁለቱ) መካከል ጭቅጭቅ እንዳይፈጥር በመፍራት እንደተውት ስረዳሉ:: የመኢአድ ሰዎች ይህ ለምን ጭቅጭቅ ይፈጥራል? የእያንዳንዳችን ድርጅታዊ ጥንካሬ ምን መሆኑ ይታወቃል፤ ማስረጃም አለው፤ እንዲሁ እልህ ካልተያያዝን በቀር ይህ ችግር ሊፈጥር አይገባም ብለው ለመከራከር ይሞክራሉ:: ይህን ጊዜ ልደቱ «ምንም እንኳን ኢዴአፓ-መድህን ከብዙዎቹ ድርጅቶች የበለጠ አቅም ያለው ቢሆንም የእኩልነትን መርህ ያምንበታል፣ ይቀበለዋል» ብሎ የድርጅቱን አቋም ግልጽ አደረገ:: ይህ ለመኢአድ ሰዎች ችግር ፈጠረ:: የእኩልነት መርህን አንቀበልም ካሉ ሌሎቹን ትናንሽ ፓርቲዎች (ቀስተደመናንና ኢዴሊን) እስቀይማለን ብለው ፈሩ:: ግን በእነርሱ ግምት ከሁሉም የላቀ ድርጅት ይዘው ከሌሎች ትናንሽ ፓርቲዎች እኩል መወከሉ ትክክል አልነበረም:: ከዚያም በላይ ግን የተለያየ የአመራር ደረጃ ብቃት ያላቸው ብዙ ሰዎ አሉን፣ ለአመራር የምነወክለው ከትናንሾቹ ፓርቲዎች እኩል ከሆነ (ብዙ ለአመራር ብቃት ያላቸው ሰዎች ገና ያላዳበሩት) የአመራር ብቃት ያላቸውን ሰዎች የት እተዋቸዋለን? የሚል ፍርሃት በግልጽ አያውጡት እንጂ ከበስተኋላ እንደነበራቸው ይነበብ ነበር:: ሌሎቹ ድርጅቶች ውስጥ ያሉት የአመራር አባላት ይህን አልወደዱትም:: የድርጅቱን ደርጅታዊ ጥንካሬ፣ የአባላት ብዛት፣ በትግል መቆየት ወዘተ ብዙዎ የሚያምኑትና የሚቀበሉት ነው:: በተለይ በምርጫው ወቅት በተለይ በገጠር ከኢዴአፓ-መድህንመ በእጅጉ የላቀና ጠንካራ ድርጅት እንዳቸውና የህንንም ለማድረግ ያስቻሏቸው ብዙ ጠንካራ መካከለኛ ደረጃ

አደራጆች እንዳሏቸው፣ የፋይናንስ አቋማቸውም ከሌሎቹ እደሚሻል ስለታየ ይህንንም ለማሳየት የተወሰነ ብልጫ እንዲሰጣቸው (ግን በምንም ዓይነት ድርጅቱን መጫን በማይችሉበት መንገድ) ቢደረግ አይቃወሙም ነበር:: ግን በዚያኑ ልክ ድርጅቱ የከፍተኛ አመራር ድክመት እንዳበት ይታወቃል:: የድርጅታዊ ልምዱም ሌሎቻችን በምንፈልገወ መጠን ዴሞክራሲያዊ ነው ለማለት ኤስደፍርም:: ከዚህ በፊት በእጩ አቀራረብ ላይ በተፈጠረው ችግር የድርጅቱን አመራር ገታራነት ሁሉም አይቶታል:: ከዚያም በተጨማሪ እነዚህ የሌላ ድርጅት አመራሮ ግን ቅንጅቱ በምርጫው ሂደት በፈጠረው የፖለቲካ ስሜት ምክንያት የሕዝቡ የፖለቲካ ንቃት በመበልጸጉና በጣም ብዙ የተማሩና በዘመናዊ ዴሞክራሲያዊ ፖለቲካ የተካ አባሎች ቅንጅቱ በመቀላቀላቸው በዚያ አመራር ውስጥ የነበሩ አንዳንድ ሰዎች ለዚህ አዲስ ስሜት በፍጹ አይመጥኑም የሚል ጠንካራ እምነት ነበራቸው:: ቅንጅቱ ወደፊት እዲራድና አዲሱን ፖለቲካ እዲያቅፍ ይህን ፖለቲካ የሚያውቁና ለዚያም የተዘጋጁ አዲስ አመራሮ ያስፈልጋሉ የሚል ጠንካራ ስሜት ነበር:: ከአንዳንድ የትናንሽ ፓርቲ አመራሮ ይህን በሚመለከት «አንድ ለአንድ መኢአድ የሚያመጣቸውን የአመራር እጩዎ በብቃታቸው በብዙ እጅ የሚያጥፉ ሰዎች ማምጣት እችላለን» የሚል ቁጭት ያዘለ ነግግርም መስማት ጀምሮ ነበር:: መኢአዶችም ይህ ስሜት ገብቷቸው ነበር::

ልደቱ የእኩልነትን መርህ መቀበሉ ሊያመጣባቸው የሚችውን መነጠል ተረድተውታል:: ስለዚህም ምርጫ ስላልነበራቸው የእኩልነትን መርህ እናም እንቀበላለን ነገር ገን ድርጅቶቸቱ ሁኔታወን ገምግመውና እኛ የሚገጥምንን ችግር ተረድተው ቢቻል ተንሽ ተጨማሪ ለአመራር ቢሰጡን ይጠቅመናል የሚል አቋም ያዙ:: በዚህን ጊዜ ሁሌም ከመኢአድ በምንም መንገድ ማነስ የማይፈልገው ልደቱ የእኩልነት መርህ የተቀበልነው ሁሉም እኩል ይሆናል ከሚል ስለሆነ ምንም ዓይነት ማበላለጥ የሚኖር ከሆነ እኛ ከማንም ማነስ አንፈልግ የሚል አቋም ያዘ:: ይህም አቋም የሱ ብቻ ሳይሆን ኢደአፓ-መድህን በስብሰባ የወሰነወ መሆኑን ተናገረ:: ይህ ንግግር በኢአዶችን ለማበሳጨት የተድገ ከነበረ በደንብ ተሳክቶለታል:: የመኢአድ ሰዎች በጣም ከመበሳታቸወ የተነሳ ስብሰባውን ጥለው ለመሄድ ምንም አልቀራቸውም ነበር:: በዚህን ጊዜ እኔ ጉዳዩን ለማስማማት ይቻል እደሆነ በሚል አንድ ሃሳብ አቀረብኩ:: ሃሳቡ የሚከተለው ነበር:: በመጀመሪያ የእኩልነት መርሁን ሁላችንም መቀበላችንን እናረጋግጥ:: ይህንንም ከልባችን እናድርገው:: የሚዋሀደቱት ድርጅቶች በአባል ብዘት እና በሌሎችም ይለያ እንጂ በተለያየ መንገድ ለሚቋቋመው ውህድ ድርጅት እኩል አስተዋጽዖ ያደርጋ ብለን እንመን:: ይህን ስናምን ደግሞ ቢቻል በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ ድርጅቱ የራሱን ውህድ ጉባዔ ያደርጋል:: በዚህን ጊዜ እነዚህ አራት ድርጅቶ ጠፍተዋል፣ ተረስተዋል:: የቅንጅቱ አባላት እንደ አዲስ መሪዎቻቸውን ከታች ወደላይ

መርጣሉ። ይህ የእኩልነት መርህ እስከዚያ ድረስ የሚቀይና ሁሉም ድርጅቶ (ግለሰቦች) እንደ ችሎታቸወ ለድርጅቱ የሚያበረክቱት አስተዋጽኦ የሚታይበት ጊዜ ነው። ይህንን ካመንን ትናንሾ ድርጅቶ ደግሞ የራሳቸሰውን አቅም አይተው ዝም ብሎ መርሁ እኩልነት ስለሚል ብቻ ብቃት የሌላቸውን ሰዎች ለቅንጅቱ አመራር ከሚያመጡ ወይም ለትላልቆቹ ድርጅቶችም ያላቸቸውን ከበሬታ ለመግለጽ እነሱ ተመካክረው ከራሳቸው ቀንሰው ለትላልቆቹ ድርጅቶች ተጨማሪ ሰወ የሚሰጡ ከሆነ እንደሆነ ይወስኑ። እነሱ የወሰኑትን ግን ሁሉም ድርጅቶች ይቀበሉ፤ ለውይይትና ለድርድር የሚቀርብ አይሆንም።

ይህ ተቀባይነት አግኝቶ የቀስተ ደመናና የኢዴሊ ተወካዮች ለመመካከርና ለመወሰን ከስብሰባው ወጥተው ቀስተደማና ቢሮ ሄዱ። በዚህን ጊዜ ስብጥሩ አይወሰን እንጂ የቅንጅቱ የአመራር አርክኖች የሚኖሯቸው ሰዎች ቁጥሮ ተወስኗል። በዚህም መሠረት በመሥራች ጉባዔው የሚሳተፉ 400 አባላት (በኋላ ወደ 600 አደገ)፣ የላዕላይ ምክር ቤት 60 አባላት፣ የሥራ አስፈፃሚው ደግሞ 20 አባላት ይኖሯቸዋል። ከዚህ በተጨማሪም የቁጥር ማበላለጥ ቢኖር እንኳን የሚኖረው በጉባዔተኞችና በላዕይ ምክር ቤቱ እንጂ በሥራ አስፈፃሚው እንደማይንና ከአራቱም ድርጅቶች እኩል አባላት እንዲኖሩበት ተወስኗል።

ከዚህ ውጪ ብዙ ክርክር ያስነሳ ሃሳብ አቀረብኩኝ። ይኸ ሃሳብ ጉባዔው ከተሰበሰበ በኋላ የላዕላይ ምክር ቤቱንና የሥራ አስፈፃሚውን አባላት ይምረጥ፣ ከዚያም በላይ የድርጅቱ ሊቀመንበር፣ ምክትል ሊቃነመናብርተና ወና ፀሐፊው እንደዚሁ በቀጥታ ድምፅ በጉዔው ይመረጡ የሚል ነው። ለዚህም ያቀረብኩት ምክንት ይህ አሠራር ከምንም ዓይነት ሌላ የውክልና አሠራር (ድርጅታዊ ውክልና) ይልቅ ዴሞክራሲያዊ ነው፤ እነዚህ ዋና ነዋና አመራሮ በሁሉም ጉባዔተኞች መመረጣቸው ግለ ድርጅታዊ ስሜቱን ያጠፋዋል፤ ተመራች ከድርጅታቸው በላይ ከሌሎች ድርጅቶች ድምጽ ማግኘት ስለሚያስፈልጋቸው ከድርጅታችወ ውጭ ተሰሚነት ያላቸው ሰዎ ይመረጣሉ፤ እዚህም ቅንጅቱም በመንፈስ ብቻ ሳይን በተግባር የሚያዋህዱ አመራሮች ይሆናሉ፤ ከውህደቱ በኋላም «የማዳት» ሀሜትን ለማጥፋት እንኳን ባይቻ በእጅጉ ይቀንሰዋል የሚል ነበር። ሆኖመ በዚህ ሀሳብ ልደቱም ሆነ የመኢአድ ወኪሎች እምብዛም ልተደሰቱም። በተለይ ልደቱ ሁሉም የአመራር ቦታዎች በድርጅቶች ድርድር መሞላት አላባቸው፤ አባሎቻቸውን የሚያውቁ ድርጅቶቹ ናቸው እንጂ «ቅንጅቱ» አይደለም የሚል በጣ ስሜታዊ ክርክር አቀረበ። የመኢአድ ወደኪሎቸም «ሁለሁንም» በምር የሚለወን ነገር አልወደዱትም። የቀስተደመናና የኢዴሊ ወዲሎች ግን አንድ ዓይነት ሁሉም የሚሳተፍበት ምርጫን ይደግፋሉ። በተለይ የድርጅቱ ሊቀመንበርና ሌሎች ዋና ወና መሪዎ መመረጥ አለባቸው የሚለው አቋማቸወስን ጠንካራና በመርህ ደረጃ የያዝነው

ነበር፡፡ በመጨረሻ የተደረሰበት የማስማሚያ ሃሳብ ድርጅቶቹ በራሳቸው የላዕላዊ ምክር ቤት ወኪሎቻቸውንና ከዚህ ውስጥ ደግሞ ወደ ሥራ አስፈፃሚ የሚሄዱትን አባሎቻቸውን እንዲመርጡ፤ ነገር ግን የላዕላይ መክር ቤቱ አባላት ከሥራ አስፈፃሚው ውስ አራቱን ማለትም ሊቀመንበር፣ ተቀዳሚ ምክትል ሊቀምነብር፣ ምክትል ሊቀምነብርና ዋና ፀሐፊውን በምሥጢር የድምጽ አሰጣጥ ሂደት እዲመርጡ ነበር፡፡ ከዚያ በተጨማሪ ገን ምርጫው እውነተኛና ከሁሉም የተውጣጣ እንዲሆን ለእያነድዳድ የአመራር ቦታ አራቱም ድርጅቶች ከድርጅቱ የተጠቀሙ እጩዎን እንዲያቀርቡ፤ ሆኖም ግን ድርጅቶቹ ከሚያቀርቧቸው እጩዎ በተጨማሪ ማንኛውም የላዕላይ ምክር ቤት ኣባል እጩዎን መጠቆም የሚችል እንደሆነና የተጠቆመው እጩ ደጋፊ እስካገኘ (seconded) ድረስ ለውድድር እንዲቀርብ ተወሰነ፡፡ ይህ ሁሉ የሆነወ ምርጫውን እውነተኛ ምርጫ ለማድረግና የተመራጮቹን ታማኝነት ለመጡበት ድርጅት ሳይሆን ለቅንጅቱ ለማድረግ ነው፡፡

እንግዲህ እዚህ ሁሉ ውሳኔዎች ከተወሰኑ በኋላ ነበር የቀስተ ደመናና የኢዴሊ ወኪሎች ለብቻቸወ ወጥተወ የመከሩና የአመራሩን የመጨረሻ ስብጥር የወሰኑት፡፡ ይህም ስብሰባ ቢሆን በቀላ ስምምነት የተደረሰበት አልነበረም፡፡ «የእዚህን ድርጅቶች ትልቅነትና ዕድሜን እንደምናከብር ማሳየት ካለብን ይህን ደግ የምናደርገው በላዕላይ ምክር ቤቱና በጉባዔው ላይ ያላቸውን ውክልና በመጨመር ነው፡፡ ይህን ስናደርግ ግን ማንም ድርት ለብቻው የበላይነት የሚያገኝበትን መንገድ ሁሉ መዝጋት አለብን» ስል ማስማሚያ የመሰለኝን ሃሳብ አቀርብኩ፡፡ በእኩልነት መርህ ቢሆን ደርስነ የነበረውን 15 የላዕላይ ምክር ቤት መቀመጫን ወደ 12 አውርደን ለሁለቱ ድርጅቶች እኩል 18 መቀመጫ እንሰጣቸወስ አልኩኝ፡፡ በውይይቱ ላይ ለዚህ ሃሳብ የነበረወ ተቀውሞ መነሻ የመቀመጫ ቁጥራችን ለምን ያንሳ የሚል አልነበረም፡፡ ትላልቆቹ ድርጅቶ የአባት ብዘት ይኑራቸው እንጂ ባፉት ወራት በተግባር አብረን በሰራንበት ጊዜ እዳየነው ከፍተኛ የጥራት ችግር ቸለባቸሰው፡፡ አዲሶቹ ድርጅቶች በተለያየ ምክንያት የተሸለ ጥራት ያላቸው ሰዎች በአጭር ጊዜ አባ ማድረግ ችለዋል፡፡ እነዚህን አዳዲስ ሰዎች ወደ አመራር ቦታ ማጣት ቀንጅቱን ያጠናክረዋለወ፤ ያዘምነዋል፣ የአመራሩን ብቃት ከፍ ደርገዋል፡፡ ስዚህ በይሉኝታ ሳይሆን በእውነት ለቅንጅቱ እናስብ የምንል ከሆነ ይህን የማበላለጥ ሃሳብ መቀበል የለብንም የሚል ክርክር ከሁለቱም ድርጅቶች ወኪሎች ቀረበ፡፡ እኔ ያቀረብከትን ሃሳብ የደፉትም የሌላው ሃሳብ ትክክል መሆን ይቀበላሉ፡፡

ግን ከአጀማመሩ አዲስ የመጡት ሰዎች ምንም ሳይሠሩና ሳይደከሙ የበላይነት ያዙ የሚለውን ሁኔታ ለማጥፋት የሚመጣው ለውጥም ድንገተኛ እንዳይሆንባቸወ ቀስ በቀስ ማስለመድ እንደሚሻል የተሻለ ጥራት ያላቸው ሰዎች ማቅረብ ከቻልን በሚቀጥለው ዓመት ምርጫ ላይ ሁሉም ሰው እንደ ግሰብ በብቃቱ መወዳደር

እንደሚችል በመከራከሬና ከሁሉም በላይ ግን ለቀንጅቱ ቀና ጅማሬ ሁሉም እንዲስብ በመማፀኔ ምክክሩ በእኔ የቀረበውን ሃሳብ ተቀብሎ ወደ ስብሰባው ተመልሰን ውሳኔያችንን አሳወቅን፡፡ ከዚያ በተጨማሪ ግን የጉባዔውን ወስክልና በሚመለከት መኢአድ በምንም ዓይነት ላስቀራቸው የማልችላቸሰው የየዞኑ ተጠሪዎችና የማዕከላዊ ኮሚቴው አባሎች አሉኝ፡፡ እነዚህ ደግሞ ከ150 በላይ ናቸው ብሎ አምርሮ ጠይቆ ስለነበር በዚህ ላይ ብዙ ከመጨቃጨቅ ቁጥሩ ይጨመር ተብሎ እስከ 600 እንዲጨመርና ሁለቱ ድርጅቶች እስክ 175 ወደኪሎች ይዘው እንዲመጡ ሌሎቹ የቀረውን ውክልና ለሁለት እኩል እንዲካፈሉ ተወስኖ በዚሁ አጠቃላይ ስምምነት ላይ ተደረሰ፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ሁሉም ድርጅት ለላዕላይ ምክር ቤት ቢያንስ ሁለት፣ ለሥራ አስፈፃሚ ደግሞ አንድ ሴት እንዲልክ ተወሰነ፡፡

ከዚህ በኋላ ለውህደቱ የቀረው እነዚህን ስምምነቶች በተዘጋጁት ዶክምንቶ ላ ማካተትና የጉባኤውን የሎጂስቲክ ስራ መሥራት ነበር፡፡ ከዚያም ሌላ ግን ሁሉም ድርጅት በየራሱ ለጉባዔው የሚመጡትን ሰዎች፣ የላእላይ ምክር ቤቱንና የሥራ አስፈፃሚውን አባላት መምረጥና በጉባኤ ወይም በሚመለከተው ኣካል የቅንጅቱን ውህደት በየድርጅቱ ማስወሰን ይጋባዋል፡፡ ይም በሁሉም ድርጅቶች በየተራ የተካሄደ ነበር፡፡ ነግር ግን ቀላ ሥራ አልነበረም፡፡ የቅንጅቱ መዋሀድ ግለ ድርጅቶችን ይገድላ፡፡ ከምርጫወ በኋላ ቅንጅቱ እውነተኛው ጠንካራ የተቃውሞ ድርጅት መሆኑ እየለየ ነበር፡፡ ስለዚህም በተቃውሞው ፖለቲካ ሁነኛ ተሳትፎ ይኑረረኝ የሚል ማንናውም ሰወ እዚህ ውህድ ድርጅት አመራር ውስጥ ሁነኛ ቦታ እንዲኖረው ይሻል፡፡ እንደከዚህ በፊቱ ከላይ ሌሎች ሰዎች አስቀምጦ እውነተኛውን ሠልጣን ከኋላ ሆኖ ማሽከርክር እደማቻል ግልጽ ሆነ፡፡ ስለዚህም እውነተኛ አመራሮች ወደፊት የሚወጡበት ጊዜ ነበር፡፡ በሌላ በኩል ግን በቅንጅቱ ውስጥ ለረጅም ጊዜ አብረው ሲሰሩ የነበሩ ሰዎ ከራሳቸሰው ድርጅቶች በላይ ለቀንጅቱ ጠንካራ ወገንተኛነት አዳብረው ነበር፡፡ በዚህም ምክንያት የየራሳቸሰውን እናት ድርጅት ምን ያገኛ ወይም እንዴት ይወከላል ከሚለው ይልቅ ቀንጅቱ እንዴት የተሻለና ወደፊት ሊወስደው የሚያስችለወ አመራር ያገኛል የሚለው ያስጨንቃቸዋል፡፡ በዚህም ዙሪያ ቢሮ ውስጥ ብዙ ውይይቶች ይደረጉ ነበር፡፡ አብዛኛው ሰው በየድርጅቱ ውስጥ ከሁሉም በላይ ይህ ስሜት የገነነ ነው የሚል አመለካከት ነበረው፡፡ ይህ ግን የየድርጅቶቹን የዳበረ ውስጣዊ ባህል ከግምት ያስገባ አመለካከት አልነበረም፡፡

ለላዕላይ ምክር ቤትና ለሥራ አስፈፃሚ ከየድርጅቱ የሚመጡ ወኪሎች አመራረጥ ላይ ችግር ሊኖር እንደሚችል መታየት የጀመረው በመጀመሪያው በኢዴሊ ዙሪያ ነበር፡፡ የኢዴሊ ሊቀመንበር የነበረውና ለረጅም ጊዜ ከቀንጅቱ ጋር ይሠራ የነበረው ሰወ በኢዴሊ ሰብሰባ ለሥራ አስፈፃሚነት አለመመረጡን ሰማን፡፡ ይልቁንም የድርጅቱ የበስተኋላ

አሸከርካሪዎች ናቸው የሚባሉት ሰዎች አሁን ወደፊት መምጣታቸውን አወቅን:: ለዚህ አባል አለመመረጥ ምክንያት ተብሎ የሰማነው ደግሞ በቅንጅቱ ውስጥ በሚሠራበት ጊዜ ከምንም በላይ (ከኢዴሊም በላይ) ለቅንጅቱ ቅድሚያ በመስጠቱ ስለዚህም የእናት ድርጅቱን ጥቅም አላስጠበቀም የሚል ምክንያት ነው:: ቅንጅቱ አካባቢ የምንሠራ ሰዎች በዚህ ደስተኞች አልነበርንም:: እኛ ብቻ ሳንሆን ኢዴሊን ወክለው ቅንጅቱ ውስጥ የተሳተፉት አባሎች ተከፍተው ነበር:: በዚህን ጊዜ ኢዴሊ ውስጥ የሌለን ሰወች በድርጅቱ የወስጥ ጉዳይ መግባት እንደማንተል ይታወቃል:: ነገር ግን የኢደሊን የጊዘው አመራሮችን አንዳንድ ሰዎች አየደወሉ ቢቻል ሃሳባቸውን እንዲየይሩና ይህንን ሰው ወደ ሥራ አስፈፃሚ እንዲያሳልፉት ይማጸናሉ:: በፖርቲው ውስጥም ከፍተኛ ችግር ይፈጠራል:: ለሥራ አስፈፃሚው ከተመረጡት ውስጥ አንዱ በገዛ ፈቃዱ ቦታውነ ለዚህ ሰው ሊለቅለተ እንደሚፈልግሃ ይህንንም ለማድረግ ከምርጫው ራሱን ሲያገለግለ በቀጥታ በስድስተኛነት የተመረጠው ይህ ሰው ስለሆነ እሱ የሥራ አስፈፅሚው አባል ይሆናል ብሎ እንደሚያስብ ለአዲሱ አመራር ያቀርባል:: አዲሱ አመራር ግን ይህንንም አልቀበልም ብሎ አንዲያውም የዚህ ዓይነት ጫና የሚፈጠር ከሆነ እራሳችንን ከሂደቱ እናገላለን የሚል አቋም ይይዛል:: ምንም እንኳን ሁኔታው ባይጥመንምና ብዙዎቻችንን ቢያበሳጨንም ምንም ማድረግ አልቻልንም:: ማድረግ የምንችለው የቅንጅቱ አራቱ አመራሮች በሚመረጡበት ጊዜ በድምፃችን መቅጣት ብቻ ነበር::

ከኢዴሊም በላይ ግን በጣም ከፍተኛ ችግር እየተፈጠረ የነበረው በኢዴአፖ-መድህን ውስጥ ነበር:: ኢዴአፖ-መድህን ለላዕላይ ምክር ቤቱም ሆነ ለሥራ አስፈፃሚው የሚወክላቸው ሰዎች በሕገ-ደንቡ መሠረት ሆነ ለሥራ አስፈፃሚው የሚወክላቸውን ሰዎች በሕገ-ደንቡ መሠረት የሚመረጡት በማዕከላዊ ምክር ቤቱ ነው:: የውህደቱንም ጉዳይ የሚመወስነው ይኸው ምክር ቤት ነው:: ይሁን አንጂ በድርጅቱ ውስጥ የበላይነቱን ለመያዝና ወደ ቅንጅቱ የሚመጡትን ሰዎች ለመወሰን ከፍተኛ ፉክክር እየተካሄደ ነበር:: አንዳንድ የኢዴፖ መሥራቾችና ዋና ሞተሮች ነን የሚሉ «ወጣቶች» በኋላ ለሕዝብ ተቀባይነት ያስፈልጉናል ብለው የአመራር ቦታ የሰጧቸውን እድሜያቸው «ከ 50 በላይ የሆኑ ሽማግሌዎች» በሚያሳፍር ጨቅላነት በጋዜጣ ላይ እየወጡ ያንቋሽሿቸውም ነበር:: የሚመስለው ግን በላዕይ ምክር ቤቱም ሆነ በተለይ ከሥራ አስፈፃሚው ላይ የሚወከሉት ሰዎች እነዚህ «ወጣት» አመራሮች እንደሆነ የሚፈልግ በልድቱ የሚመራ ቡድን ከፍተኛ የውስጥ ድርጅት ቅስቀሳ ያካሂድ ነበር:: በዚያን ጊዜ የዚህ ቡድን ዓላማ በቅንጅቱ ወሰጥ ይገባኛል የማለውን ቦታ ለመያዘዝ ይሁን ወይም በኋላ እንዳደረገው ቅንጅቱን ከውስጥ ገብቶ ለመበተን፣ ማረጋገጥ አይቻልዋ:: በአጠቃላይ ግን በቅንጅቱ ውስጥ እየተፈጠረ ያለውና እያደር እየደነደነ የመጣው የሁሉም ድርጅቶች በላይ የሆነ ቅነጅታዉ ስሜት ለነልደቱ በፍጽም አልጣማቸውም:: በዚህ አዲስ ቅንጅታዊ

ስሜት ከሚጠረጠሩት ሰዎች መካከል ደግሞ በኢዴአፖ-መድህን ውስጥ ከፍተኛ ቦታ ያላቸው አዛውንት የአመራር አባላት ብቻ ሳይሆኑ ከድርጅቱ ምሥረታ ጀምሮ በውስጡ የነበሩና በድርጅቱ ውስጥ በነበረው መሰሪ አሠራር ደስተኛ ያልነበሩ ጠንካራ «ወጣቶች» ይገኙበታል፡፡ ከዚህም በላይ ግን በአጠቃላይ በከተማም በክልልም ያሉ የኢዴአፖ-መድህን እጅግ በርካታ አባላት ከቅንጅት ውጪ ሌላ ድርጅት የማይታያቸው ነበሩ፡፡ እነዚህና በተለይ በአመራር አካባቢ ያሉት ሰዎች የእነ ልድቱ አካሄድ በፍጽም አልገባ ብሏቸው ነበር፡፡ ልደቱ በቅንጅቱ ውስጥ አይናቸው እያየ የፈፀማቸውን ተደጋጋሚ ስህተቶች እየስተዋሉ «ይህ ልጅ የምናውቀው ልጅ አይደለም፤የተቀየረ ነገር አለው» እያሉ በልደቱ የውስጥ ቅስቀሳ አካሄድ ተገንዝበው እነሱም በበኩላቸው የራሳቸውን የውስጥ ቅስቀሳ ጀምረው ነበር፡፡ በኢዴአፖ-መድህን የመጨረሻ ምርጫ ወቅት በተለይ በሥራ አስፈፃሚው ወኪሎች ምርጫ ላይ የነልደቱ ቡድን አሸንፎ ነበር፡፡

ይህ የኢዴአፖ-መድህን ምርጫ ከመደረጉ በፊት ግን ነገሩ ትንሽ አሳስባኝ ስለነበረ ሌላ ጊዜ እንደማደርገው ልደቱን በግል ሳር ቤቶች አካባቢ ቀጥሬ አነጋሮው ነበር፡፡ በዚህ ጊዜ በተለይ አራቱ የድርጅቱ መሪዎች እነማን ይሆናሉ? ለሚለው ጥያቄ በየቦታው የተለያዩ ግምቶች እየሰጡ ጠንካራ የውስጥ ለውስጥ ቅስቀሳዎች (lobby) ይደረጉ ነበር፡፡ ልደቱን የቀጠርኩት የቅንጅቱን የወደፊት እጣ በሚመለከት ሊኖረን ስለሚገባው አመለካከት የራሴን ሀሳብ ለመግለጽና ቢቻል እርሱን ወደ እኔ ሃሳብ ለማምጣት ነበር፡፡ በጊዜው እኔ አራቱ ሰወች ቢያንስ አራቱን ዋና ዋና ክልሎች የመወክሉ ቢሆን በአንዳንድ አካቢ የተሰጠንን የተሳሳተ ሥዕል (image) ያጠራል የሚል ሃሳብ ነበረኝ፡፡ «ይህንንም ማድረግ እንድንችል ብቃት ያላቸው ሰዎች ከሆሉም ክልሎች በየድርጅቶቻችን አሉ፡፡ ከዚህ አንፃር በቀስተደመና ጠንካራ የሆኑ የኦሮሞና የደቡብ ሰዎች አሉ፡፡ ኢዴአፖ-መድህን እንደዚሁ የትግራይ፣ የአማራ እንዲሁም የደቡብ ሰዎች አሉት፡፡ ከመኢአድ ለአመራር የሚበቁ ሰወች የምናየው ከአማራና ከደቡብ አካቢ ነው፡፡ ስለዚህ እነዝህን አጣጥመን አራቱን ሰዎች ማስመረጥ አለብን፡፡ ከዚህ አንፃር የዶ/ር ኃይሉ አርአያ በእናንተ በኩል ወደ ሥራ አስፈፃሚው መምጣት በጣም ወሳኝ ነው፡፡ ምን ይመስልሃል?» የሚል ጥያቄ ለልደቱ አቀረብኩለት፡፡ በተጨማሪም እኔ ራሴን ከአመራሩ ማግለሌንና ለሥራ አስፈፃሚው እንደማልመረጥ፤ በአጠቃላይ በሰቅተደመና በኩል የመንግሥት ሥራ ላይ የሚሆኑ ሰዎች ከፖርቲው የዕለት ተዕለት ሥራ ቢለዩ ለፖርቲውም ለአጠቃላይ ዴሞራሲውም የሚበጅ ነው የሚል እምነት እንዳለን፣ በዚያን ጊዜ ደግሞ ለአዲስ አበባ ከንቲባነት ተመርጬ ስለነበር በዚህ ላይ የፖርቱ ሥራ መደረብ ፖርቲው የመረጠንንም ሕዝብ አበደል እንደሚመስለኝ የግሌን ሃሳብ ነገርኩት፡፡ እሱም የእኔን ሃሳብ በጥሞና ካደመጠ በኋላ እሱ ራሱ በአመራር ውስጥ ላለመግባት መወሰኑንና

ሥራ አስፈፃሚው ውስጥ እንደማይኖር ገለፀልኝ። ነገር ግን «እናንተ በቅንጅቱ ቢሮ አካባቢ ያላችሁ ሰዎች የምትፈልጉትን አራት ተመራጮች ለማግኘት ቅስቀሳ እያደረጋችሁ ስለሆነ አሁንም ምርጫ የምትፈጉትን ነገር ተውትና አራቱን ቦታዎች በፖርቲወዎች ድርድር ብናደርገው ይሻላል» አለኝ። ይህን ማድረግ ከተቻለ ዶ/ር ኃይለን ወደ ሥራ አስፈፃሚው እንደሚያመጡት፣ አለበለዚያ ግን በምርጫ ከሆነ እኛም የፈለግነውንና የሚመስሉንን ሰዎች እናወጣለን ብሎ እቅጩን ነገረኝ፡1 ከዚያ በፊት ምርጫውን በዝህ ደረጃ እንደጠላወ አላውቅም ነበር። ግን ምርጫው የተወሰነውና የመርሀ ጉዳይ ነው። ለማንም ተብሎ ያንን መርሀ ለመርገጥ አይቻልም። ቢቻልም እኔ የምስማማበት አይደለም። ምርጫውን ለእሱ የሥልጣን ቀመር ምርኮኛ ማድረግ እንደሌለበት ብማፀነውም ሃሳቡን የሚቀየር አልሆነም። በዚሁ ልዩነታችንን እንደያዝን ተለያየን። ስንለያይ ግን ሥራ አስፈፅሚ አልገባም ያለውን አምኘው ስለነበር ዶ/ር ኃይሉን ትቶ ማንን የሥራ አስፈፃሚ አልገባም ሊያስመርጥ ይሆን? የሚለው ግራ አጋብቶኝ ነበር። በምንም ዓይነት የአብድራህማንን ዓይነት ደካማ ሰዎች የቅንጅት ሥራ አስፈፃሚ ሆነው ይመጣሉ ብዬ አላሰብኩም ነበር።

ከዚህ ውይይታችን በኋላ በጠቅት ቀናት ውስጥ በኢዴአፖ-መድህን ማዕከላዊ ምክር ቤት ምርጫ ተካሂዶ የተመረጡትን አምስት ሰዎች ማንነት አውቀን ተገረምን። ዶ/ር ሙሉ በሴትነት መስፈርት እንደምትመጣ ሰምተን ነበር። ሙሼና ልደቱም በድርጅቱ ውስጥ ባላቸው ተሰሚነት እንደሚመጡ ገምተናል (ምንም እንኳን ልደቱ እኔን አልመጣም ብሎ መዋሸቱ ቢያስገርመኝም) የአብድራህማንና የመስፍን ግን አስደናቂ ነበር። መስፍን እንኳን ቅንጅቱ አካባቢ ስለማናውቀው በድንገት ብቅ ማለቱ ብቻ ነበር ያስገረመን። አብዱራህማን ግን በተለይ በዚያን ሰሞን በሰጠው የልጅ ጋዜጣዊ ቃለ-ምልልስ ምክንያት ቅንጅት አካባቢ ያለውን የኢዴአፖ-መድህን አመራርም አሳፍሮ ስለነበር ለዚህ ቦታ ልደቱ ያጨዋል አላልንም ነበር። አሁንም በድርጅቱ ምርጫ ውስጥ ጣልቃ መግባት ስለማይቻል ምንም ማድረግ አልቻልም። ግን በቅንጅቱ ላይ ሊያመጣ የሚችለውን አደጋ ማየት ጀምረን ነበር። የተረዳነው ነገር እነዚህ ልጆች እነሱ የማይቆጣጠሩትን ድርጅት ለማወክ ወደኋላ እንደማይሉ ነበር። አሁንም ያለችን አቅም በአራቱ አመራሮች ምርጫ ወቅት ያለንን ድምጽ ተጠቅመን እነዚህን ለጆች ቢያንስ ብዙ ችግር የማይፈጥሩበት ቦታ ላይ ማስቀመጥ ነው። በዚህን ወቅት ከኢዴአፖ-መድህን የላዕላይ ምክር ቤት ተመራጮችም እንደሆነ ከኢዴሊ ተመራጮች ውስጥ ማስመረጥ እንችላለን። በቅንጅቱ አካባቢ ያለን የኢዴአፖ-መድህን፣ ኢዴሊ፣ ቀስተደመናና መኢአድ ጥቂት ሰወች (ወደ ስምንት የምንጠጋ) ተገናኝተን የቅንጅቱ አራት አመራሮች እነማን ቢሆኑ ይሻላል የሚል ምክክር ጀመርን።

ከዚህ በፊት ግን መኢአድ ጠቀላላ ጉባዔው አድርጎ፣ ውህደቱን አጽድቆ ከድርጅቱ ወደ ቅንጅት የሚሄዱትን ሰዎች እንዲመርጥ ለአመራሩ ሥልጣን ተሰጥቶታል። በጉባዔው ላይ በታዛቢነት ከቀስተደመና እኔና ዶ/ር ያዕቆብ ተወክለን ነበርና ጉባዔው ከመጠናቀቁ በፊት ደርሰን ለማዕከላዊ ምክር ቤት በጎደሉ አባላት የማሟያ ምርጫ ይካሄድ ነበር። ከመድረኩ ተመራጮችን የሚጠቁም ኮሚቴ ተሰይሞ፣ ይህ ኮሚቴ በጎደሉት ሰዎች ልክ ቀጡሞ፣ ጉባዔው በጭብጨባ ሲቀበለው ስናይ እኔና ያዕቆብ «ይች ነች ምርጫ» ብለን እየቀለድንና እንኳን ይህ የመጨረሻው ምርጫ ሆነ እያልን ነበር የሄድነው። በዚህ ጉባዔ የመኢአድ አመራር ወደ ቅንጅቱ የሚመጡትን ሰዎች የመወሰን ሙሉ ሥልጣን እንዳለው አይተናል። የቅንጅቱ የመዋቅርና ሌሎች ጉዳዮች ሁሉ እንደተጠናቀቁ ኢንጅነር ኃይሉ ለህክምና ወደ አሜሪካ ይሄድ ነበር። በዚያን ጊዜ በኘላኑ መሠረት ከውህደቱ ቀን ማለትም ከመስከረም 14 በፊት ይመለሳል። ለማንኛውም ግን ከመሄዱ በፊት ለቅንጅቱ ሥራ አስፈፃሚ የሚወከሉትን ሰዎች ጉዳይ ጨርሶ መሄድ ነበረበት። በመሄጃው ዕለት ምሽት ላይ ለብቻው አግኝቼው ወስነው እንደሆነ ጠይቄው ነበር። እሱም ከሞላ ጎደል መወሰኑንና ቀሪውሩን እዚህ የቀሩት አመራሮች እንደሚጨርሱት ገልጾልኝ ቢያንስ ኢንጅነር ግዛቸውና አቶ አክሉ እንደሚኖሩበት ነገረኝ። አንድ የሴተ ተወካየ መኖር እንዳለበት ግደታ ስለሆነ ማን ይሆን የሚቀረው ስል አያሰላሰልኩ ነበር። አራቱ ሰዎች እነማን ይሆኑ በሚለው ላይ ግን ምንም አልተነጋገርንም። እኔ ግን ሥራ አስፈፃሚው ውስጥ እንደማልኖርና በመንሥት ኃላፊነት ላይ እንዳተኩር ገልጨለት እሱም ሕመሙ እየጠናበት እንደሆነና አንዴ ውህደቱ እንደተገባደደ እሱም ግፋ ቢል በአማካሪነት እንጂ በአመራር ውስጥ መቀጠል እንደማይፈልግ ነግሮኝ በዚሁ ተለያየን።[60]

በቀስተደመና በኩል የመጀመሪያ ድርጅታዊ ጉባዔያችንን ስናደርግ የጉባዔውን ዝግጅት ኃላፊነት በተለይ የሚወክሉትን አባላት በሙሉ ሥራቸው የቅንጅቱ ሥራ ስለነበር በቀስተደመና ድርጅታዊ ሥራ ላይ ብዙ ጊዜውን የሚያጠፋም አልነበረም። ከዚህ የተለየ የሠራነው የገንዘብ ማሰባሰብ ሥራ ነበር። የቀስተደመና አመራር በቅንጅት ሥራ ላይ ተጠምዶ አያለ ግን ከድርጅቱም ብዙ ጉትጎታ ሳይፈልጉ ቢሮ ድረስ መጥተው አባል የሆኑ ብዙ ሰዎች ነበሩ። በዳንኤል አሰፋ አስተባባሪነት ደግሞ «የወጣቶች» ክፍል በሚል እድሜያቸው በሃያና በሠላሳዎቹ ውስጥ ያሉ በመቶዎች የሚቆጠሩ ቢያንስ የመጀመሪያ ዲግሪ ያላቸው ብዙ የበቁ ባለሙያዎች በቀስተደመና ሥር እየተሰባሰቡ ነበር። እነዚህ ልጆች ብዙ ጊዜ ከድርጅቱ ገንዘብ ሳይጠይቁ በራሳቸው ወጪ በሚገርም የራስ ተነሳሽነት

[60] የቅንጅቱ አዲሱ መተዳደሪያ ደንብ አንድ አዲስ ተቋም ፈጥሮ ነበር። ይኸውም የአማካሪዎች ቦርድ የሚል ነበር። ይህ ቦርድ እንዲሆን የታሰበው በዋና ዋና አገራዊና የፖሊሲ ጉዳዮች ላይ የአዋቂነት ምክር ለመስጠት የሚችል «ሽማግሌዎች» ኮሚቴ ይሆናል የሚል ግምት ነበር። በዚህ ቦርድ ውስጥ እነ ኘሮፌሰር መስፍን፣ ብዙ የመንግስት ሥራ ልምድ ያካበቱ ሰዎች ይኖሩበታል ተብሎ ተገምቷል። ኢንጅነር ኃይሉ ይህን ቦርድ ነበር የሚለው።

ብዙ ሥራዎች ይሠሩ ነበር። ለጉባዔው የመጡት በየክልሉ ካሉ አባሎቻችን (በዚህን ጊዜ ከሞላ ጎደል ከሁሉም ክልሎች አባላት ነበሩን) የተውጣጡ በአብዛኛው ወጣትና የተማሩ ወኪሎች ነበሩ። ወደ 250 የሚጠጉ ወደ 30000 የሚጠጉ አባሎችን የሚወክሉ ወንዶችና ሴቶች ተገኝተዋል። ጉባዔው የቅንጅቱን ውህደትና የቀስተደመናን መፍረስ በፀጋ ተቀብሎ በጎደሉ (በጊዜው ባልተመረጡ) የማዕከላዊ ምክር ቤት አባላት የምትክ ምርጫ አድርጎ ተጠናቀቀ። ይህ ጉባዔ ወደ ቅንጅቱ የሚላኩትን የአመራር አባላትም ማዕከላዊ ምክር ቤቱ እንዲመርጥ ሥልጣን ሰጥቶት ነበር የተጠናቀቀው። ብዙ ሳይቆይ ይህ ማዕከላዊ ምክር ቤት እንደገና ተሰብስቦ ወደ ቅንጅቱ የሚሄዱት 12 ሰዎችና አምስት የሥራ አስፈፃሚ አባላት ለመምረጥ ተሰበሰበ። ይህ ስብሰባ ከመደረጉ በፊት ፕሮፌሰር መስፍን ከሰስተደመና አመራር ለቅቆ ነበር፤ በአዲሱ የቅንጅት አመራር ውስጥም መግባት እንደማይፈልግ ገል ፆል። ከዚህ በተጨማሪ እኔ ከላየ በጠቀስኩት መክንያት ቅንጅት አመራር ወስጥ አልኖርም። ዶ/ር ሽመልስ እና ዶ/ር በፍቃዱም መንግሥትንና ፓርቲን መለየት በሚለው የስተደመና አቋም ምክንያትና የፓርላማው ተመራጭ በመሆናቸው አመራሩ ውስጥ መግባት አልፈለጉም። ይህ አብዛኞቹን የቀስተደመናን መሥራቾች ከቅንጅቱ አመራር የሚያስወጣቸው ቢሆንም አዲስ በገቡት አባሎቻችን ላይ ከፍተኛ እምነት ነበረን። እንዳውም ወደ ቅንጅት ፖለቲካ ውስጥ እነዚህን ሰዎች ከልዑክነት ማካተት፣ በተለይ ከነበራቸው የዘውግና የጾታ ስብጥር አኳያና በተለይም ለግለሰብ መብት ከነበራቸው ቀናዒነት አንፃር ድርጅቱን ለጀመርነው ሰዎች ከፍተኛ እርካታ ነበር። በእርግጥም ቀስተደመና ስንጀምር የነበረንን ራዕይ የሚያሟሉ ወጣቶች በማግኘታችን በጣም ተደስተን ነበር። በሚገርም ሁኔታ በዚህ የማዕከላዊ ምክር ቤት ስብሰባ አንድም ጊዜ የድርጅታችን ጥቅም (ቀስተደመና) ሲባል አልሰማሁም። በአጠቃላይ ውይይቱ ለቅንጅቱ የቱም ይሻላል የሚል ነበር።[61]

በመጀመሪያ የነበረው ክርክር ቅንጅቱ ገና በሁለት እግሩ ሳይረግጥና በደንብ በተግባር ሳይዋሀድ ከፍተኛ ሚና ሲጫወቱ የነበሩት የቀስተደመና አባላት በአዳዲስ ሰዎች ከተተኩ ከጥቅሙ ጉዳቱ ሊመዝን ስለሚችል፤ አዳዲሶቹ ሰዎች እስከሚለማመዱ ድረስ (በተለይ በነበረው የጭንቅ ሰዓት) ነገሮች እንዳይበላሹና ቀድሞ የነበረው የግል ድርጅት ስሜት በውህደቱ ልምድ እስኪጠፋ ድረስ የድሬዎቹ ሰዎች ይቆዩ በሚለው ሃሳብና በተቃራኒው በአዲስ ጉልበት መጓዝ ይሻላል በሚለው የእኛ አቋም መሀል ነበር። በመጨረሻ ከነባሮቹም ሆነ ከአዲሶቹ አመራሮች የተውጣጡ ሰዎች ቢወክሉን ይሻላል

---

[61] ይህንን ነጥብ ያነሳች ዝም ብሎ አልነረም። በሌሎች ነባር ድርጅቶች ይህ «የድርጅት ጥቅም» የሚባል ነገር ትልቅ የማስተባበሪያ መፈክር ነበር። ልደቱ በኢዴአፓ-መድኀን ጉባዔ ላይ እንባውን እያፈሰሰ አባላቱን የሱን መስመር እንዲከተሉ ያደረገው ይህንን «የኢዴአፓ-መድኀን ጥቅም» ለማስጠበቅ በሚል ነበር። ለቀስተደማና ሰዎች ከአጠቃላየ የሤሞክራሲና የሕዝብ ጥቅም የተለየ የድርጅት ጥቅም የሚባል ነገር አልነበረም። አዲስ ስለሆንን ይሆን? ከቀስተደመና ለቅንጅቱ ሥራ አስፈፅሚ የተመረጡት ከቀድሞዎቹ አመራሮቹ ዶ/ር በፍቃዱ ደግፌ፣ ዶ/ር ያዕቆብ ኃ/ማርያምና ዶ/ር ሽመልስ ተክለፃዲቅ ሲሆኑ ከአዲሶቹ ሁለቱ የሕግ ባለሙያዎች ወ/ት ብርቱካን ሚቅሳ እና አቶ ዲባባ አመንሲሳ ነበሩ።

በሚል ለላዕላይ ምክር ቤቱ ከቀድሞ ሥራ አስፈፃሚ አባላት ስድስት ሰዎች አዲስ ከገቡት የአመራር አባላት ደግሞ ስድስት ተመረጡ። ከእነዚህ ውስጥም ሁለቱ ሴቶች ነበሩ። ተመራጮቹ ከአራቱም ዋና ዋና ዘወጌ ማኀበረሰባት የተውጣጡ፣ ከሞላ ጉደል በአገሪቱ ያሉ ዋና ዋና ሃይማኖቶችን የሚወክሉና ከፍተኛ ብቃት ያላቸው ናቸው። ከእነዚህ የላዕላይ ምክር ቤት ተመራጮች ውስጥ ደግሞ በተደረገው አወዛጋቢ ምርጫ ከነበሩ ሦስት ከአዲሶቹ ሁለት አባላት ተመረጡ። እነዚህ ሁለት አዳዲስ አባላት ከኦሮሞ ዘውጌ ማኀበረሰብ መሆናቸውና ሁለቱም በሙያቸው የበቁ፣ ለሚታየን አዲስ የሰለጠነ ፖለቲካ ምሳሌዎች ስለነበሩ በጣም ተደሰትን። ይሁን እንጂ ከቀድሞ የአመራር አባላት ውስጥ እንደ እሱ በሌላ ሰው በተቀቆመ ጊዜ (በሌለበት) ከእሱ ጋር እንዲወዳደር የጠቆመው ዲባባ ስለነበረና ዲባባን በመደገፍ ሀሳብ የሰጠሁት እኔ ስለነበርኩ ነገሩን ሲሰማና ለሥራ አስፈፃሚ ኮሚቴው አለመመረጡን ሲያውቅ ቅር ተሰኝቶ ነበር። ይህ ሰው ምንም እንኳን የላዕላይ ምክር ቤት አባል ሆኖ ቢመረጥም አንድም ቀን በስብሰባ ላይ ሳይገኝና ሳይሳተፍ የጥቅምት 22 አፈና ሰለባ ሆኗል።

የላዕላይ ምክር ቤትና የሥራ አስፈፃሚ አባላት ከታወቁ በኋላ አራቱን ዋና ዋና የቅንጅት መሪዎች የመምረጡ ቅስቀሳ በሰፊው ተጧጧፈ። ከላይ እንደተጠቀሰው በዚህን ጊዜ ቅንጅቱ አካባቢ እንሠራ የነበርንና ከምንም በላይ ቅንጅቱ ጥቅም መቅደም አለበት ብለን የምናምን ሰዎች በእነዚህ አመራሮች ዙሪያ ተወያይተን ስምምነት ላይ ከደረስን በኋላ በሰፊው መቀስቀስ ጀመርን። ይህ ስብስብ ከሁሉም ድርጅቶች የተውጣጣ ስለነበረ በምርጫው ወቅት አብላጫውን ድምጽ ለማግኘት ጥሩ እድል ነበረው። የትኛውንም ሰው በሚመለከት የተደረገው ውይይት እውነተኛና የቅንጅትንና የዲሞክራሲያዊ ፖለቲካ ጥቅም ለማስጠበቅ ታቅዶ ነበር። በመጀመሪያ የተነሳው የሊቀመንበሩ ጉዳይ ነው። በዚህ ዙሪያ ሊቀመንበር የሚሆነው ሰው ቅንጅቱን በእርግጥ ለማዋሀድ የሚፈልግና የሚችል ሰው፤ በማህበረሰቡ ዘንድ ተቀባይነት ያለው መሆን አለበት የሚል ስምምነት ነበር። በመኢአድ በኩል እንደሚጠቆም ኢንጅነር ኃይሉን በኤዴአፖና በመእአድ ጭቅጭቅ ጊዜ ከሌሎች የመኢአድ አመራር አባላት ይልቅ ለመስማማት ይጥር እንደበረና ቅንጅቱን በተለየ በብቃትና በቅልጥፍና መስፈርት ብቻ ለማዋሀድ ጹኑ ፍላጎት ያለው፣ ምንም እንኳን በአካባቢው (በውጭም በውስጥም) ወደ አንድ ወይም ወደ ሌላ አቅጣጫ ሊገፉት የሚፈልጉ ኃይሎች ቢኖሩም ጠንካራ የራሱ አቋሞች ያሉት ሰው መሆኑን አይተናል። ከዚያ በተለየ ደግሞ በስብሰባ አመራርና ሃሳቦችን አሰባስቦ ወደ የጋራ አመለካከት (Consensus) የመምራት ችግር እንዳለበት ታዝበናል። ከሁሉም በላይ ግን ሁላችንንም ያሳሰበን የጤንነቱ ጉዳይ ነበር። ጤንነቱ እያደረ እየከፋ እንደሄደና በዚህም ምክንያት ብዙ ስብሰባዎችን እንደሚቀር ሲገኝም ለረጅም ጊዜ በስብሰባ ላይ የመቆየት ችግር እንዳለበት አይተናል። እሱም ይህንን ተገንዝቦ ለረጅም ጊዜ በአመራሩ ላይ ለመቆየት

እንደማይፈልግ ግለፅ አድርጓል፡፡ ከሌሎች ድርጅቶች የሊቀመንበርነቱን ቦታ ለመያዝ የሚችልና የሚፈልግ እንደለ ብናምንም ሩቅ መሄድ አልቻልንም፡፡ በጊዜው በነበረው አስቸጋሪ ሁኔታ ብዙ ለውጥ ማድረጉ ትርምስ ሊፈጥር ይችላል፡፡ ስለዚህ በአንድ ዓመት ውስጥ እሱም እንዳለው በአንድ ዓመት ውስጥ ጉባዔው እስከሚጠራ ድረስ አቶ ኃይሉ ሊቀመንበር ቢሆን ይሻላል የሚለውን ሀሳብ በሙሉ ተቀባይነት ነበረው፡፡

በተቀደሚ ምክትል ሊቀመንበርነት ከፍተኛ አስተዋጽዖ ያደርጋል ብለን ያሰብነው ከኢዴአፓ-መድህን ይመጣል ብለን ተስፋ ያደረግነው ዶ/ር ኃይሉን ነበር፡፡ ግን ዶ/ር ኃይሉ በነልደቱ ምክንያት ሥራ አስፈፅሚው ውስጥ አልተካተተም፡፡ ከሥራ አስፈፃሚው ውጪ ደግሞ መምረጥ አይቻልም፡፡ ከአምስትቱ የኢዴአፓ-መድኅን የሥራ አስፈፃሚ ወኪሎች ውስጥ ለተቀዳሚ ምክትል ሊቀመንበርነት ሊመጥን ይችላል ያልነው ሰው አልነበረም፡፡ ስለዚህ ባሉን አማራጮች ተቀዳሚ ምክትል ሊመንበርነት ስፍራ ሊሰጥ የሚችለው ከኢዴሊ ወይም ከቀስተደመና ሥራ አስፈፃሚ አባላት ነበር፡፡ ለዚህም በሃሳብ ደረጃ የያዝናት ብርቱካንን ነበር፡፡ ሴት፣ የአገሪቱ ፖለቲካ በደንብ የገባት፣ በፀባይም ጠንካራ ሰው በመሆኗ ብዙ አስተዋጽዖ ልታደርግ ትችላለች ብለን አምነናል፡፡ ቀጥሎ ላለው የምክትል ሊቀመንበርነት ቦታ ከኢዴአፓ-መድኅን የሚቀርበው ተወካይ መሆኑ ጥሩ ነው፡፡ በተለይም ልደቱን ከሆነ የሚቀርቡት በምንም ዓይነት የድርጅቱ ዋና ፀሐፊ መሆን የጠቅላላ አባላቱን እንቅስቃሴ የሚቆጣጠርበት የዋና ፀሐፊውን ቦታ በመያዝ ነበር፡፡ በአዲሱ ቅንጅት ዋና ፀሐፊው በአጠቃላይ የጽህፈት ቤቱን ሥራ የሚሠራ፣ በፍጽም ምንም መሰሪ ፀባይ የሌለው ቅን ሰው መሆን አለበት የሚል ጠንካራ እምነት ነበረን፡፡ ለዚህ ቦታ ደግሞ ጥሩ ይሆናል ብለን የገመትነው የኢዴሊውን ሙሉነህ ኢዮዔልን ነበር፡፡ ሙሉነህ እንደ ብርቱካን ጠንካራ እምነትና ቅን ፀባይ ያለው ጎበዝ ባለሙያ ነው፡፡ ይህ የአመራር ጥምረት የድሮውን በሙሉ ሳይተው አዳዲሱን አክሎ ለአዛውንቱ ብቻ ሳይሆን ለወጣቶችም የሚስብ ጥሩ ስብጥር ሊሆን ይችላል የሚል ግምት ነበረን፡፡ ይህንኑ ዕመነታችንን ተግባራዊ ለማድረግም በድርጅታችን የላዕላይ ምክር ቤት ወኪሎች ዘንደ ሰፊ ቅስቀሳ ለማድረግ ተስማምተን በዚሁ ሥራ ተጠመድን፡፡ ይህ ሲሆን ጉባዔው የቀረው ሁለት ቀናት ብቻ ነበር፡፡

የጉባዔው ቀን ተግባር በሁለት ተከፍሏል፡፡ ከጉባዔው አስቀድሞ የአመራር አባላቱን ምርጫ የላዕላይ ምክር ቤቱ የሚያደርግበትና ለጉባዔው የሚቀርቡ ያላለቁ ጉዳዩች ካሉ የሚጨርሱበት ነበር፡፡ የላዕላይ ምክር ቤቱን ስብሰባ ዓብይ አጀንዳ በነገበረው የአመራር ምርጫ አካሄድ ላይ መግለጫ ከሰጠና የምሥጢር ድምጽ መስጫው ቦታ ከተዘጋጀ በኋላ ምርጫው ተጀመረ፡፡ መኢአድ እንደጠበቀው ለሊቀመንበርነት ኢንጅነር ኃይሉን፤ ኢዴአፓ-መድኅን ልደቱን፤ ከቀስተደመና እና ከኢዴሊም ዶ/ር ሽመልስና አቶ ኢላላ ተጠቆሙ፡፡ የኋለኞቹ ሁለቱ ሥነ-ሥርዓቱን ለማማላት እንጂ በእርግጥ

ለመወዳደር ፈልገው የቀረቡ አልነበረሩም፡፡ ስብሰባው ውስጥ ከመግባታችን በፊት የእነ ልደቱ ቡድን ለሁሉም ቦታዎች ልደቱን በእጩነት ለማቅረብ እንደወሰነ ሰምተን ስለነበር በአንዱ ቦታ ላይ ልደቱ መምጣቱ እንደማይቀር አውቀናል፡፡ የምክትል ሊቀመንበርነቱን ቦታ ለመያዝ ማሰቡን አልጠላነውም፡፡ ተንኮልም ቢያስብ ብዙ አደጋ ሊያደርስ የሚችልበት አይሆንም በወቅቱ ልደቱ ቅንጅቱን ሊሸጥ እየተደራደረ ነው የሚል ወሬ በሰፊው የሚወራበት ጊዜ ነበር፡፡ ለሊቀመንበርነት ምርጫ በከፍተኛ ድምጽ ልዩነት አቶ ኃይሉ እንደተጠበቀው ያሸንፋል፡፡ ልደቱና ቡድኑ በእርግጥ መናደድ የጀመሩት በዚህ ጊዜ ነበር፡፡ ለቀሩት የሥልጣን እርከኖች ፉክክር የሚያደርገው በኢዴአፖ-መድኅንና በኢዴሊ መካከል ነበር፡፡ የምክትል ሊቀመንበርነቱን ቦታ ልደቱ እንደማይፈልገው ገምተናል፡፡ ግን ሌላ ሰው አስጠቁሞ ሰውየው ከተመጠ ኢዴአፖ-መድኅን ከአራቱ ቦታዎች በአንድ ሰለሚወከልና ፓርቲው ኮታውን ስለሚጨርስ ልደቱ የሚፈልግው የፀሐፊነት ቦታ አያገኝም፡፡ ከሆለት ያጣ ከመሆን ለምክትለ ሊቀመንበርነትም ራሱን ሲያሳጭ፤ ከኢደሊ ደግሞ ስለሺ ጠና ታጨ፡፡ የኢደሊም ሆነ የልደቱ ስትራቴጂ ዋና ጸሐፊነቱን ለማግኘት ነበር፡፡ ልደቱ ይህን የምክትል ሊቀመንበርነት እርከን ሳይፈልግ አሸነፈ፡፡ ከዚያ የቀረው የጸሐፊነት ቦታ ነበር፡፡ ከሌሎቸ ድርጅቶች መጠቀም ስለማይቻል ፉክክሩ የሚደረገው በኢዴሊ ሰዎች መካከል ነበር፡፡ ኢዴሊ እንደ ድርጅት ዶ/ር ዓለማየሁን በእጩነት አቀረበ፡፡ ሆኖም በኢዴሊ ውስጥ በተፈጠረው ችግር ምክንያት የኢዴሊ አባል የሆነው ሙሉነህ ኢዮዔል በሌላ ሰው ለጸሐፊነት እንዲወዳደር ተጠቆመ፤ ጥቆማውም ድጋፍ አገኘ፡፡ ስለዚህ የዋና ጸሐፊነቱ ውድድር በዶ/ር ዓለማየሁና በሙሉነህ መካከል ተካሄደ፡፡ ይህንን ቦታ ደግሞ ሙሉነህ አሸነፈ፡፡ ምርጫው ለቅንጅት ደኅንነት ከፍተኛ ውጤት አስገኘ፡፡ ዴሞክራሲያዊነትና ጥንካሬ ቅድሚያ ሊሰጠው ይገባል፤ የግል ድርጅቶች ጥቅም የሚል ሃሳብ ሊኖር አይገባም፤ የኢትዮጵያ ፖለቲካን ሁልጊዜም ራሳቸውን ለማስቀደሚያና ድርጅቶችን ለራሳቸው ጥቅም ማስጠበቂያ መሳሪያ አድርገው ለሚያዩ የፖለቲካውን መለወጥ የሚናገር መርዶ ነበር፡፡ በጥቅሉ ግን ማንም አሸነፈ ማን ቅንጅቱ ውህደቱን በሰላም መጠናቀቁ ለቅንጅቱ አባላትና የቅንጅቱን ደህንነት ለሚመኙ በብዙ ሚሉዮን ለሚቆጠሩ ደጋፊዎች ትልቅ የምስራች ነበር፡፡ የዚያኑ ያህል ግን ቅንጅት ከዛሬ ነገ ይከፋፈላል (በራሱ ኃይል) ብሎ ለሚጠብቀው ኢህአዴግ ቅንጅቱ በራሱ እንደማይከፍፈል በዚህ ውህደት በማሳየቱ፤ ያለውን ሁለተኛ አማራጭ እንዲወስድ ገፍቶታል፡፡ ይኸውም የመንግሥትን ተቋማት በተለይ ምርጫ ቦርድንና ደኅንነትን ተጠቅሞ ቅንጅቱን በጉልበት በዓይነ-ደረቅነት መከፋፈል ነው፡፡ ለዚህ ደግሞ ዋና መሳሪያው ልደቱ ነበር፡፡

ምርጫው ጠዋት ተጠናቅቆ ከሰዓት በኋላ ጠቅላላ ጉባዔው ለውህደቱ የተዘጋጁትን የተለያዩ መዛግብት መርምሮ ካፀደቀና የድርጅቱን ተመራጭ አመራሮች

በይፋ ካፀደቀ በኋላ አመሻሹ ላይ የጉባዔው አባላት በጣም ብዙ ተጋባዥ እንግዶች በተገኙበት፣ በአገር ውስጥና በዓለም አቀፍ ሚዲያው ፊት የውህደቱ ሰነድ በአራቱ ድርጅቶች መሪዎች በመወከል የኢዴአፖ-መድኅን ኘሬዚዳንት የነበረው ዶ/ር አድማሱ ገበየሁ ያዘጋጀውን ንግግር የደርጋል፡፡ በዚህ ንግግር የአራቱንም ድርጅቶች (በተለይ የአንጋፋዎቹን ድርጅቶች) የትግል ታሪክ አውሰተውና በትግሉ ሂደት ውስጥ የተሰዉ አባሎችን አስታውሰው አራቱ ድርጅቶች ከዚያች ሰዓት ጀምሮ መፍረሳቸውን ያውጃሉ፡፡ በዚህም ጊዜ ከመላው ጉባዔተኞች ከፍተኛ ጭብጨባ ይቸራቸዋል፡፡ የቀድሞ መሪዎች ተሰናብተን አዲሶቹ የሥራ አስፈፃሚዎች መድረኩ ላይ መጥተው ጉባዔተኛውንና ተጋባዥ እንግዶች እጅ ይነሳሉ፡፡ አዲሶቹን የሥራ አስፈፅሚዎች በመወከልም ተቀዳሚ ምክትል ሊቀመንበሯ ወ/ት ብርቱካን ሚደቅሳ (ሊቀመንበር ኢንጅነር ኃይሉ ከውጭ አልተመለሰም ነበር) በጣም የሚጥመውንና «ቅንጅት መንፈስ ነው» የሚለውን እዚያው ጉባዔው እየተካሄደ እያለ ያዘጋጀችውን ንግግር ታደርጋለች፡፡ ከዚህ ከፍተኛ ደስታ የተሞላበት፣ በጨዋነትና በጭፈራ የታጀበ ግብዣ ተደርጎ ጉባዔው ተጠናቀቀ፡፡

የውህደቱ ጉባዔ ከተጠናቀቀ ማግስት ጀምሮ ቅንጅቱ ከኅብረቱ ጋር የጠራውን የሰላማዊ የትግል ጥሪ ተግባራዊ ለማድረግ ኃላፊነት የተሰጣቸው ሰዎች ቢንቀሳቀሱም አዲሱ አመራር ሥራውን ወዲያውኑ ለመጀመርና በሂደቱ ላይ ያሉ ሥራዎችን ለመከታተል አልቻለም፡፡ ኢንጅነር ኃይሉ ከተገመተው በላይ ውጭ አገር ስለቆየ ብዙ ሥራዎች፣ በተለይ የሥራ አስፈፃሚውን አባላት በተለያዩ የሥራ ዘርፎች ለመመደብ እሱን መጠበቅ አስፈላጊ ነበር፡፡ አዲሱን የቅንጅት ቢሮ ማዋቀር በቶሎ ተግባራዊ ሊሆን አልቻለም፡፡ ከዚህ በፊት ይህንኑ ፈርተን በየክልሉ ያለሙን የድርጅት መዋቅረ ሥራ ይሠራ ብለን ስንጠይቅ አይሆንም ብሎ አምርሮ የተከላከለን ልደቱ እደፈለገው ቅንጅት ከውህደቱ በኋላ በብዙ መልኩ ሥራውን መስራት ያልቻለ፣ ከቀድሞውም ከአዲሱም ሳይሆን በመሀል ላይ የቀረ ድርጅት ሆነ፡፡

ኢንጅነር ኃይሉ ከውጭ ቆይታው በኋላ አዲስ አበባ ሲመለስም ጤንነቱ የተሟላ ስላልነበረ በዚያ ምክንያት ብዙ አስፈላጊ የሥራ ቀናት ተበላሹ፡፡ ሥራ አስፈፃሚው ሥራውን እንደሠራ የሥራ ክፍፍል መደረግ ነበረበት፡፡ የሥራ አስፈፃሚው ሥራውን እንደሠራ የሥራ ክፍፍል መደረግ ነበረበት፡፡ የሥራ አስፈፃሚው ውስጥ ያለው የሥራ ክፍፍል በደንቡ መሠረት እንዳይሰራ ኃላፊነት የተሰጣቸው አራቱ አመራሮች ከጉባዔው በኋላ ባሉት ሁለት ሳምንታት ውስጥ በመጀመሪያ አቶ ኃይሉን ሲብቁ፤ ከዚያ በኋላ ደግሞ በተለይ በልደቱና በኢንጅነር ኃይሉ መካከል ማን ምን ቦታ ላይ ይሁን በሚለው ጉዳይ በተፈጠው ያለመስማማት ብዙ ወርቃማ ጊዜዎችን የለ ሥራ አሳለፉ፡፡ ቅንጅቱ ለሚጠብቀው ሰላማዊት ትግል በቅጡ መዘጋጀት የነበረበትን ጊዜ በአመራር አካባቢ

በተፈጠረው ክፍተትና ከአመራሩ በታች ያለውን የድርጅት አባላት አስተባብሮ ማሰራት ባለመቻሉ ለተወሰነ ጊዜ ሽባ ሆነ፡፡

ይህም ሆኖ ግን ቢያንስ ከንብረት ጋር የተጠራውን ጉባዔና ሰልፍ ጉዳይ የሚከታተለው ኮሚቴ ሥራውን እየሠራ ነበር፡፡ ለጉባዔው የሚጠሩ ሰዎች ተወስነው ጥሪውን ከመተላለፉ በፊት ጉባዔው የሚደረግበትን ቦታ ለመወሰን የተለየዩ ሆቴሎች አዳራሽ ለመከራየት ሙከራ ቢደረግም ባለ ሆቴሎች «አታከራዩ ተብለናል» ብለው እምቢ አሉ፡፡ ኮሚቴው የቤት ውስጥ ስብሰባ ከመቼ ወዲህ ነው የተከለከለው በሚል የመስከረም 19 ጉባዔውም ሆነ የ22ን ሰልፍ በሚመለከት ማዘጋጃ ቤቱን ፈቃድ ቢጠየቅ በመከልከሉ ቅንጅቱና ኅብረቱ በአጠቃላይ ከምርጫው በኋላ የተፈጠረውን ማጭበርበርና የዴሞክራሲያዊ ሂደት ቅልበሳ ለመቃወምና መህአዴግን ወደ ሰላማዊ ድርድር እንዲመጣ ግፊት ለማድረግ መስከረመ 23 ቀን የሚጀምር የሦስት ቀናት የቢት ወስጥ መዋል ጥሪ አደረጉ፡፡ ይህ እስከሚደርስለት ቀን ድረስ በሚቻለው መንገድ ሕዝቡ ጥሪውን እንዲያከብር አንዳንድ ቅስቀሳዎች ከማድረግ በስተቀር ብዙም የሚሠራ ነገር አልነበረም፡፡ የሚሠራ ነገር ቢኖርም ያንን ሥራ ለመሥራት የሚያስችል ድርጅታዊ ዝግጅት አልነበረም፡፡ ቅንጅቱ በድሮውና በአዲስ መዋቅር መሀል የሚወራጭበት ጊዜ ነበር፡፡ በአጠቃላይ ግን በሕዝቡ ዘንድ በጊዜው በነበረው ስሜት ጥሪው በሕዝቡ እንደሚከበር እርግጠኞች ነበርን፡፡ በዚህን ጊዜ ኳሱ የነበረው ኢህአዴግ ሜዳ ነበር፡፡ መጭውን አቅጣጫ የሚወስነው ኢህአዴግ ሊጫወትበት በወሰነው የጨዋታ ዘዴና ታክቲክ ነበር፡፡ በቅንጅቱም ሆነ በንብረቱ በኩል ሁኔታውን ወደዚያ ከመሄድ የሚያድኑበት ምንም መንገድ አልነበራቸውም፡፡

መጪውን ሁኔታ በከፍተኛ ጭንቀት እየጠበቅን ባለበት ጊዜ ቅዳሜ መስከረም 21 ቀን አሜሪካ ኤምባሲ ስብሰባ ተጠራን፡፡ በዚህን ጊዜ የእኔ የራሴ ቦታ በድርጅቱ ውስጥ ግልጽ አልነበረም፡፡ ከውህደቱ በኋላ ከሥራ አስፈፃሚው ወጥቻለሁ፡፡ ነገር ግን አዲሱ ሥሪ አስፈፃሚ ገና ሥራ ስላልጀመረና ስራውን ስላልተከፋፈለ በፊት እሰራቸው የነበሩ አንዳንድ ሥራዎች እንዳይበደሉ በሚል በጊዜው በዋና ኃላፊነት ትሠራ ከነበረችው ከወ/ት ብርቱካን ሚደቅሳ ጋር እየተነጋገርን እሠራ ነበር፡፡ በዚህም መሠረት ከዲኘ ሎማቶች ጋር የነበረውን ግንኙነት እንደቀጠልኩበት ነበር፡፡ ስብሳባው ላይ ስጠራ ለምን እንደሆነ አላወቅሃም ነበር፡፡ ለብርቱካን ደውዬ እዚያ እንደምሄድ ነግርያት ለማንኛውም ቶሎ ቶሎ በስልክ እንድንገናኝ ተነጋግረን ወደ ኤምባሲው ሄድኩ፡፡ በዚህን ጊዜ የቀድሞዋ የአሜሪካን አምባሰደር ለቅቀው በቦታቸው በጊዜያዊነት ወ/ሮ ቪኪ ሀድልስተን በጉዳይ አስፈፃሚነት (ሌላ አምባሳደር እስከሚሾም) ተተክተዋል፡፡ ከዚህ ስብሰባ በፊት አንድ ቀን ቢሯቸው ከመገናኘታችን በቀር ሴትየዋን በደንብ አላውቃቸውም፡፡ በዚያ አጭር ጊዜ ካወራኋቸው ግን የተረዳሁት ለኢትዩጵያ አዲስ እንደሆኑና ስለ አገሪቱም ብዙ

እንደማያውቁ ነበር። ነገር ግን በቶሎ መማር የሚችሉ ይመስሉ ነበር። ኤምባሲው ስደርስም ዶ/ር በየነና ዶ/ር መረራም እዚያው ነበሩ። ከአውሮፖ ኅብረት ሦስቱ አምባሳደሮችም እዚያው መጥተዋል።

ጉዳይ አስፈፃሚዋም በዲኘሎማቶች ስም የኢትጵያ ፖለቲካ ሁኔታ በጣም እንደሳሰባቸው፣ አሃንም በዙህ በአለቀ ሰዓት ጉዳዩ በሰላሚዉ መንገድ የሚያልቅበባቸው፣ አሁንም በዚህ በአለቀ ሰዓት ጉዳዩ በሰላማዊ መንገድ የማልቅበትን ሃኔታ እየፈለጉ እንደሆነ፣ የፖርላማ መከፈቻው ጊዜ በመድረሱም ተቃዋሚዎች ሁሉ ፖርላማወ እንድገቡ መክፈቻው ጊዜ በመድረሱም ተቃዊሚዎች ሁሉ ፖርላማ እንዲገቡ እነደሚፈልጉና ያላቸውን ጥያቄ ሁሉ ፖርላማ ላይ ለመወያየት ገዢው ፖርቲ ፈቃደኛ እንደሆነ ገለፁ። የተቃወሚዎች ጥያቄና ፍርሃት እንደሚገባቸው ካብራሩ በኋላ መንግሥት ይህ የቤት መቆየት አድማ (መንግሥት የመንገድ ላይ ነውጥ (Street action) ይለዋል) ተግባራዊ ከሆነ የኃይል እርምጃ እንደሚወስድ፤ ይህም አገሪቱን ችግር ውስጥ እንደሚከታት፤ ይህን ሁኔታ ለማቀዝቀዝ የዲኘሎማቲክ ማኀበረሰቡ ምን ማድረግ እንደሚችል ለመወያየትና በመንግሥት በኩል ትንሽ የመወያየት ፍላጎት ያለ ስለሚመስል ከቀኑ በ7:00 ሰዓት ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር ባለኝ ቀጠሮ ይገፔው ልሄድ የምችልው ነገር ካለ እሱን ለመጨያየት ነው የጠራኋችሁ አሉ። በእኛ በኩል በመጀመሪያ እርምጃዎችን ሕጋቹና ሰላማዊ መሆናቸውን ዲኘሎማቶቹ እንዲያምኑ ማድረግ ነበረብን። ስለዚህም ንግግራችንን የጀመርነው በጥያቄ ነበር። ስብሰባ መጥራት ሕጋዊ መብት አይደለም? ሰላማዊ ሰልፍ ማድረግ ሕጋዊ መብት አይደለም? ቤት ውስጥ መዋል ሕጋዊ መብት አይደለም? እስከ አሁን ካደረግናቸው ነገሮች ሁሉ ሕጋቺ ያልሆነውን ንገሩን ብለን ጠየቅን። እነዚህ ሁሉ ሕገ-መንግሥታዊ መብቶቻችን መሆናቸውን ላይ ተማምነን። ወ/ሮ ቪኪ መንግስት ግን ሕገ-ወጥ ነው ይላል፣ የመንገድ ላይ ነውጥ ነው ይላል አሉ። ይህንን ይቀበላሉ ወይ አልናቸው። ኢትዮጵያ በሕገ-መንግሥቱ ተበቀበለችው የተባበሩት መንግሥታት ሰብዓዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች መሠረትና በአገሬም አንደማወቀው እነዝህ ሁሉ ዴሞክራሲያዊ መብቶች እንደሆኑ ገለፁ። እንግዲያውስ እኛ በጠራነው ሰላማዊና ሕጋዊ ትግል ሕገ-ወጥ ብሎ የኃይል እርምጃ ቢወሰድ ሕገ-ወጡ መንግሥት ነው። በእርግጥ ጉልበት አላቸው፣ ይህን ማድረግ ይችላሉ ግን ለሚመጣው ቀውስ ተጠያቂው እነሱ ናቸው። ይልቅድ በእናንተ በኩል መፍትሩሄ ከፈለጋችሁ ከእኛ ጋር የምታገኙት ነገር የለም። እኛ አከአሆን በፊትም የጠየቅነው ሰለማዊ ውይይት ነው። ጉልበቱን በመመካት ሻፈረኝ እያለ ያለው መንግሥት ነው። የጉልበት ጉዞ ደግሞ ለዘለቄታው እንደማያዋጣ በግልጽ ልትነግሩት የሚገባችሁ እናንተ ናችሁ ለማን ኛውም ግን መንግሥት ይህንን ጉዳይ በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት ከፈለገ በእኛ በኩል ለውይይት ሁሌም ዝግጁ ነን ብለን አስረዳን።

ውይይቱ በዚህ መልክ ከቀጠለ በኋላ ከሂደቱ ትንሽ የራቀው ቲም ክላርክ እነዚህ ውይይቶች ሁሌ የምናደርጋቸውና የምናውቃቸው ናቸው፤ መነጋገር ካለብን በተጨባጭ አሁን ልናደርግ የምንችለውን ነገር ነው:: በ7:00 ሰዓት ቦብና ወ/ሮ ሽኪ ጠቅላይ ሚኒስትሩን ስታገኙ (ቀጠሮው የእግሊዝን አምባሳደር ይጨምራል) ተጨባጭ የሆነ ነገር ብታቀርቡ ይሻላል:: በዚህ መሠረት ጠቅላይ ሚኒስትሩ ከተቃዋሚዎች ጋር ውይይት መፈለጋቸውን ነጥቦች ካስታወቁን እሱን በጽሁፍ ይዛችሁ ብትሄዱ ይመረጣል የሚል ሃሳብ ይቀርባል:: በዚህ ጊዜ ወ/ሮ ቪኪ ይህ ሀሳብ ጥሩ እንደሆነ ከገለፁ በኋላ እስኪ ከሌላው በኩልም ተቀባይነት እንዳለው ልጠይቅ ብለው ጠቅላይ ሚኒስትሩ ቢሮ በየጊዜው (እዚያው እያለን) እየደወሉ ይጠይቁ ነበር:: በዚህ መሠረት በተቃዋሚዎች በኩል ያሉንን ጉዳዮች (issues) በዝርዝር ለዲፕሎማቶቹ ማብራራት ያዝን በቅንጅቱ በኩል ከዚህ ቀደም በተደጋጋሚ ለእነዚህ ሁሉ ግን በዝርዝር የመደራደሪያ ነጥቦች ስለሆኑና በመጨረሻም የሚፈቱት በድርድር ስለሆነ በአሁኑ ጊዜ መቅረብ ያለበት ችግሩን በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት እንደምንፈልግ፣ በዋናነት መወያየት የምንፈልገው በአገሪቱ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የሚፈጠርበት ሌላው ቢቀር ሕገ-መንግሥቱ ላይ የሰፈሩት ሕጎች በወሬ ሳይሆን ከምር ተግባራዊ የሚደረጉበት መንገድ የሚቀየስበት ላይ እንደሆነ ስምምነት ላይ ተደርሶ በአሁኑ ጊዜ የፖለቲካ ሥልጣን ጥያቄ 2ኛ ደረጃ እነደሆነ የሚገልጽ አጭር ረቂቅ ጽሁፍ ይዘጋጃል:: በዚህን ጊዘ ይህ ጽሑፍ ተፈርሞ የሚላክ ከሆነና የተቃዋሚዎችም ፊርማ የሚያርፍበት ከሆነ እኔ ምንም ህጋዊ ሥልጣን ስለሌለኝ ጉዳዩን በቅርብ እንድትከታተል ብርቱካንን ደውዬ ጠራኋት:: ብርቱካን እስከምትመጣ ድረስ የመጨረሻው ተቂቅ ተዘጋጅቶ ጠበቃት:: ጽሁፉን አይታ በቅንጅቱ ስም ፈረመች፤ በየነም በሕብረቱ ስም ፈረመ:: በቦታወ የነበሩ ዲፕሎማቶችም እዲህ ዓይነት ውይይት እንዲጀመር የሚማፀን የራሳቸውን ሌላ ጽሑፍ አዘጋጅተው ፈረሙ:: ሁለቱን ጽሁፎች ይዘው ሁለቱ አምባሳደሮች ወደ ቀጠሯቸው ቦታ ሰሔዱ የተቀረነው ተመልሰን በ10:00 ሰዓት እዚያው ለመገናኘት ተቃጠርን ለምሳ ሄድን::

በ10:00 ሰዓት ተመልሰን ስንመጣ ደኽንነቶች የሚያረጉትን ወከባ ቀጥለውበት ብርቱካንንና ሙሉነህን ምሳ ከሚበሉበት ቦታ እንዳገቷቸው ሰማን:: ብርቱካን ተመልሳ ስብሰባው ላይ መገኘት ነበረባት:: ለተወሰነ ሰዓት እሷን ለማስለቀቅ ዲፕሎማቶቹ በየባለውልጣኑ ዘንድ ስክ መደወል ጀመሩ:: ይህ መንግሥት ምን ዓይነት እንደሆነ ለማወቅ ተጨማሪ መረጃ ነበር:: ወደ ውይይቱ ስነመለስ 12:00 ሰዓት እየተጠጋ ነበር:: ከጠቅላይ ሚኒስትሩ የተላከው መልዕክት ከተቃዋሚዎች ጋር በምንም ጥያቄ ዘሪያ ለመወያየት ዝግጁ እንደሆነና ይህን ለማድረግ ከተቃዋሚዎች የሚጠበቀው ሕገ-መንግሥቱን መቀበላቸው ማረጋገጥና የጠሩትን የቤት መቆየት አድማ ማንሳት እንደሆነ ዲፕሎማቶቹ አስታወቁን:: እኔ ምንጊዜም ችግሮችን በውይይት መፍታት

እድከተቻለ ድረስ የሚመረጠው መንገድ ይህ እንደሆነ ስለማምን በኢህአዴግ መሪዎች እውነተኛነት ላይ ከፍተኛ ጥርጣጠሬ ቢኖረኝም ውይይቱን እንቢ ማለት እንደማይቻል አምኛለሁ:: ዲፕሎማቶቹ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ይህንን ውይይት በነጋታው እሁድ ለመጀመር ስለወሰኑ ያንኑ ዕለት ማታ መወሰን እንዳለብንና ይህም ውሳኔ ማታውኑ በሚዲያ መነገር እንዳለበት ነገሩን (ሕዝቡ አድማው መቅረቱን እንዲያውቅ) ለማንኛውም ይህ ውሳኔ እዚያ ቦታ ላይ የምወስነው እንዳልሆነና የሥራ አስፈፃሚው ተሰብስቦ መወሰን እንዳለበት ገልጬ ከዚያው ለዋና ፀሐፊው ለሙሉነህ ስልክ በመደወል ማታውኑ ስብሰባ እንዲጠራ ጠየቅሁ:: ስሰባውን ለመጀመር የታሰበው ከምሽቱ አንድ ሰዓት ላይ ቢሆንም የሥራ አስፈፃሚው ምልዓተ ጉባአዓው እስከሚሞላ ድረስ ከምሽቱ ሁለት ሰዓት አልፎ ነበር:: በእኔ በኩል ሥራ አስፈፃሚው ስብሰባ ላይ ከማስረዳት በቀር ክርክሩ ውስጥ መሳተፍ ስለማይችል በኢህአዴግ በኩል የቀረበውን የስምምነት መንፈስ በዝርዝር አሰናድቼና በእኔ ዕምነት ድርድሩን መቀጠሉ ጠሩ እደሚመስለኝና እንደተለመደው ድርድሩን ኢህአዴግ የጊዜ መግዢያ ብቻ አድርጎ ከተጠቀመበት የቤት ውስጥ መቆየት አድማውን መቼም መጥራት እንደሚቻል አስተያየቴን ሰጠሁ:: ስብሰባው ለረጅም ጊዜ ቀጠለ:: በዚህን ጊዜ ጋዘጣዊ መግለጫው ይሰጣል ተብሎ የታሰበው ማታ ሶስት ሰዓት አካባቢ ስለነበር ጋዜጦችና አደራዳሪ ዲፕሎማቶች ቢሮችን ቀስ በቀስ እየደረሰ ነበር:: የሥራ አስፈፃሚው ስብሰባ ግን በጣም ከፍተኛ ክርክር እየተካሄደበት ነበር:: በአንድ በኩል ኢህአዴግ አሁን ከገባበት አጣብቂኝ (በተለይ ከሰኞ ጀምሮ የአፍሪካ ኅብረት ስብሰባ ይካሄድ ስለነበረ በዚህ ሰዓት የቤት መቆየት አድማው ከተካሄደ ስለሚያፍር) በጊዚያዊነት ለመውጣት እንጂ ከልቡ መደራደር የሚፈልግ አንዳልሆነ ይህ ምርጫ ከተካሄደ ጀምሮ በተግባር እንዳሳየን፣ ስለዚህም አሁን ሕዝቡ ለቤት ውስጥ አድማው በደንብ የተዘጋጀ ስለሆነ አድማው ቢቀር ሕዝቡም በእኛ ላይ ያለው እምነት ሊቀንስ እንደሚችልና በኋላ ስንጠራው ጥሪያችንን ላያከብር እንደሚችል የሚገልጽ በአብዛኛው አህአዴግን ካለማመን የመጣ ልምድን መሠረት ያደረገ ክርክር ቀበ:: በሌላ በኩል ደግሞ ቅንጅት ማንኛውንም ቀውሱን በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት የሚያስችል አጋጣሚን መጠቀም እንዳለበት:: አህአዴግ ይህንንም አጋጣሚ በተለመደው «ብልጥነት» ለማሳለፍ ቢሞክር ገዜውን ያዘገየው እደሆነ እጂ የሕዝቡን ትግል ሊያቆመው እንድማይልና ይልቁንስ በቅንጅት በኩል ያለወ አጋጣሚ ሁሉ ለሰላምና ለዴሞክራሲ ሲል እድንጠቀምበት፤ ከዚህመ ሙከራ በኋላ ኢህአዴግ ጉልበትን ከመረጠ ቢያንስ በእኛ በኩል «ብንሞክረው ኖሮ» ብለን ከመቆጨትም እንደምንድንና ይህ ዕድል መታለፍ እንደሌለበት የሚገልጽ ክርክር ቀረበ::

ይህ ክርክር ለረጅም ጊዜ ከቀጠለ በኋላ የሥራ አስፈፃሚው አባሎች «ከአደራዳሪዎቹ ከራሳቸው መስማት እንፈልጋለን ፤ አንዳንድ ጥያቄዎች አሉን» ብለው

በጊዜው ቢሮ ከነበሩት ውስጥ ወ/ሮ ቪኪንና ቲም ክላርክን በውይይቱ ላይ አሳተፉ፡፡ ከዘያም ከዶ/ር በየነ ጋር በኅብረቱ አቋም ዘሪያ ተወያዩ፡፡ በመጨረሻ ከምሽቱ አምስት ሰዓት ተኩል አካባቢ የሥራ አስፈፃሚው በድርድሩ ለመሳተፍ ወሰነ፡፡ የሕብረትና የቅንጅቱ ተወካዮች ከአደራዳሪዎች ጋር ሆነው የጋራ ጋዜጣዊ መግለጫ እዚያው በቅንጅቱ ቢሮ እኩለ ሌሊት ላይ ሰጡ፡፡ እዚያ የነበሩት ጋዜጠኞች ተመልሰው ስቱዲዮ ሄደው ዜናውን ሲያቀናብሩትና ለሕዝቡ ሲነገር ሰባት ሰዓት ሳይደርስ አልቀርም፡፡ የቅንጅቱ ሥራ አስፈፃሚ ሰ ድርድሩ ገዳይ ለመነጋገር በነጋታው ጠዋት ለመሰብሰብ ተስማምቶ ተለያየ፡፡ ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር የመጀመሪያው ስብሰባ እሁድ ከሰዓት እንድሚደረግ በዚህን ጊዜ ተገልጾ ስለነበረ ሥራ አስፈፃሚው ይዞሩት የሚሄደውን የቅንጅቱን አቋም ማዘጋጀትና ተደራዳሪዎቹንም መወሰን ነበረበት፡፡

እሁድ ጠዋት ምንም እኳን የሥራ አስፈፃሚው ስበሰባ ባይመለከተኝም ምናልባት የምረዳቸው ነገር ካለ ወ/ት ብርቱካንም እድመጣ ስለጠየቀችኝ ወደ ቢሮ ሄድኩ፡፡ ቢሮ እደደረስኩ ለቅንጅቱ መደራደሪያ ይሆናሉ ያልኳቸውን አንዳንድ ሀሳቦች በኮምፒውተሬ ላይ መፃፍ ጀመርኩ፡፡ እኔ ቢሮዬ ሆኜ ይህንን ስሰራ የሥራ አስፈፃሚው የወሰነው በጽሑፍ የተዘጋጀ ምንም ነገር አልነበረም፡፡ ገና ቢሮ ስገባ ብርቱካንን አግኝቻት የሚጠቅማችሁ ከሆነ ይህን ባዘጋጅ ይሻላል ብያት ስለነበር የሥራ አስፈፃሚው የእኔን ጽሑፍ እየጠበቀ ነበር፡፡ እኔም የመጀመሪያው ረቂቅ እደደረሰ ኮፒ ሰጥቻቸው ቀሪው ዶክመንት ላይ እየሠራሁበት ነበር፡፡ አንዳንድ በስምምነት የጠቆሟቸውን እርምቶች አስተካክዬ የመጨረሻውን ጽሑፍ ላኩላቸውና እሱን እንደ ዋና መደራደሪያ ሰነድ አጸደቁት፡፡ የሥራ አስፈፃሚው ውይይቱን ጨርሶ ወደ ድርድሩ የሚሄዱትን አራት ሰዎች ይመርጣል፡፡[62]

ስብሰባው ያለቀው ከቀኑ 7:30 አካባቢ ነው፡፡ በዚህ ጊዜ በአጠቃላይ ሁኔታው ደስተኛ በርኩ፡፡ በተወሰነ ደረጃ ሊፈጠር ይችል የነበረውን ቀውስ አዳንን፣ ኢህአዴግም ከዓላማችን ወደ ኋላ እንደምንም ብለው ስምምነኙተን ይቋጩታል፡፡ የቅንጅቱን ለዘብተኛ አቋም ሲያውቁ የኢህአዴግ ተደራዳሪዎች የፈሩት ችግር (ምንም ይሁን ምን) እንደማይኖር ይረዱና በዴሞክራሲ ግንባታ ጥያቄዎች ላይ ይስማማሉ፡፡ የቅንጅትና የሕብረት ተደራዳሪዎችም የኢህአዴግን የአምስት ዓመት ሥልጣን ካልተጋኙፈት ስምምነት ይደርሳል በማለት ከዚህ በፊት የቆረጥኩትን ተስፋ አድሼ ወደ ቤቴ ከመሄዴ በፊት ቦሌ አካባቢ የሚገኝ አንድ ወዳጄ ቤት ጎራ አልኩ፡፡ ያን ዕለት መጥፎ ራስ ምታት ይዞኝ ነበር፡፡ እዚያ ስደርስ አንድ ምርጫውን በቅርብ የተከታተለ የሲቪክ ማኅበረሰብ

[62] ለድርድሩ እንዲሄዱ የተመረጡት ዶ/ር በፍቃዱ ደግፌ፣ ዶ/ር ያዕቆብ ኀይለማርያም፣ ኢንጂነር ግዛቸው ሽፈራው ተቀዳሚ ምክትል ሊቀመንበሯ ወ/ት ብርቱካን ሚደቅሳ ናቸው፡፡ በድርድሩ ወቅት የቴክኒክ ደጋፍ ካስፈለጋቸው እኔና አንድ ሌላ ተጨማሪ ሰው ተመድቦላቸዋል፡፡

አባል በአጋጣሚ እዚያ አገኘቼ ስለ ምርጫው እያወራንና ወደ ድርድር መግባትን እያወደስን ስንጫወት ከአሜሪካን ኤምባሲ ወ/ሮ ቨኪ ይደውሉልኛል፡፡ በዚህነ ጊዘ ተደራዳሪዎቹ በሙሉ ከአቶ መለስ ጋር የሚገናኙበት ሰዓት ስለነበረ በዘያን ሰዓት ስልክ አልጠበቅሁም ነበር፡፡ ወ/ሮ ቨኪ ወደ ስብሰባው ለመሄድ አንተን እየጠበቅን ነው ለምን አረፈድክ ይሉኛል፡፡ እኔም የድርድሩ አካል አይደለሁም፡፡ የእማ ተደራዳሪዎች እስከ አሁን አልድረሱም ወይ? ብዬ ጠየቅኳቸው፤ የለም እነሱ ደርሰዋል ግን አንተም መኖር አብህ አሉኝ፡፡ የእኛንማ ተደራዳሪዎች እርስዎ መምረጥ አይችሉም፡፡ ሥራ አስፈፃሚው መርጧል፡፡ ብቁ ሰዎች ልካናልና ቀጥሉ፡፡ እኔ የተወከልኩት ዋናው ድርድር ሲጀመር አስፈላጊውን የቴክኒክ እርዳታ ለቅንጅቱ ተደራዳሪዎች ለመስጠት ነው፡፡ እኔ አሁን የሥራ አስፈፃሚው አባል አይደለኹህም ብዬ መለስኩ፡፡ እሳቸውም ከተደራዳሪዎቹ ጋር ልነጋገር ብለው ስልኩን ዘጋን፡፡ ትንሽ ቆይቶ ብርቱካን የቴክኒክ እርዳታውን ለመስጠትም ቢሆን ከመጀመሪያውኑ መገኘትህ ይጠቅማል ብለን ወስነናል» አችኝ፡፡ እኔም እነሱን ለመቀላቀል ወደ አሜሪካን ኤምባሲ አመራሁ፡፡ ከዚያው ተያይዘን ወደ አቶ መለስ ቢሮ ሄድን፡፡

ከአቶ መለስ ጋር የነበረው የመጀመሪያው ቀን ውይይት (አቶ በረከትም ነበር ግን ምንም አልተናገረም) በመሠረቱ በምን በምን ጉዳዮች ላይ እንደማንደራደር በሰፊው ለማስቀመጥና ለርድርሩ የሚረዳ አጠቃላይ ቅርጽ ለማውጣት ነበር፡፡ በእንዲህ ዓይነት ስብሰባዎች እንደተለመደው አደራዳሪዎ ወ/ሮ ቪኪ ችግሩን በውይይት ለመፍታት ሁሉም ወገኖች እያደረጉ ያለወ ጥረት አመስግነው፣ የዲፕሎማቲክ ማኅበረሰቡ ይህ ድርድር የታለመለትን ግብ እንዲመታ ዝግጁ እንደሆነ የሚገልጽ አጭር ንግግር አደረጉና መድረኩን ከፈቱ፡፡ አቶ መለስ ተቃዋሚዎች ሕገ- መንግሥቱን እስከ ተቀበሉ ድረስ በምንም ጉዳይ ላይ ለመወያየትና ለመደራደር ዝግጁ እንደሆነ ገፁ፡፡ እዳያውም በእርሱ አነጋገር «ከፀሐይ በታች በማንኛውም አጀንዳ ላይ ለመወያየት» ፈቃደኛ ነው፡፡ ነገር ግን ማንኛውንም ዓይነት የመንገድ ላይ ነውጥ የኢህአዴግ መንግሥት ያለምንም ርህራሄ እንደሚጨፈልቀው፣ ይህ ከሰኞ ጀምሮ ልናደርግ የነበረው «ነውጥ» ቢካሄድ ኖሮ ሁላችንም ተለቃቅመን ልንታሰር እንደነበር የሚገልጽ የተለመደ ማስፈራሪያ አቀረበ፡፡

ከንብረቱ ዶ/ር በየነ ከተናገረ በኋላ በአንድ ምክንያት ወጣ ብዬ ስመለስ ዶ/ር ያዕቆብ ንግግሩን እየጨረሰ ነበር፡፡ ዶ/ር ያዕቆብ ምን እንዳለ አልሰማሁም፡፡ አቶ መለስ ግን በከፍተኛ ንዴትና ብስጭት ለያዕቆብ ይመልስ ነበር፡ ወደ መጨረያ «ብትፈልጉ ሁላችሁም አሁን ከዚህ መውጣት ትችላላችሁ፤ ይህ ውይይት በዚሁ ያበቃል» አለ፡፡ በመሀል አደራዳሪዎቹ ገብተውና ሌላውም ተሳታፊ ነገሩን አረጋግቶ ውይይቱ ቀጠለ፡፡ ሁላችንም የድርድሩንና የሰላምን አስፈላገነት ተናግረን ድርድሩን ከአቶ በረከት ጋር እንድንጨርስ ተወሰነ፡፡ ከአቶ በረከት ጋር አጭር ውይይት አድርገን ለድርድር የሚሆን

ቦታ በፓርላማ አዳራሽ ውስጥ እንደሚዘጋጅ ተነግሮን በነጋታው ጠዋት እዚያው እንድንገናኝ ተዘጣጥረን ተለያየን። ሁሉም ጥያቄዎች ለድርድር ክፍት መሆናቸው ሁላችንንም አስደስቶን ነበር።

በነጋታው ሰኞ ፓርላማ ስንገናኝ አቶ በረከት ለተዳራዳሪነት አንድ ስሙን ያላወቅሁት ሰውና የሬድዮ ፋናውን «ጋዜጠኛ» ሴኩ ቱሬን አስከትሎ መጣ። በሁሉም የድርድሩ ወቅት ከአቶ በረከት በስተቀር አንዳቸውም አንዲትም ቃል አልተነፈሱም። ከነብረቱ እንደተሉመደው ዶ/ር በየነና ዶ/ር መራራ አንድ ሌላ ሦስተኛ ሰው ይዘው ተገኙ። በቅንጅቱ በኩል አራቱ ተደራዳሪዎችና እኔም የቴክኒክ እርዳታ ለመስጠት ተገኘ ን። የአሜሪካን ጉዳይ አስፈፃሚና የእንግሊዝ አምባሳደርም በታዛቢነት ተገኝተዋል። ድርድሩ ገና ሳይጀመር እንደተለመደው አቶ በረከት መስመር የሚያስቀይር አዲስ ጭቅጭቅ ይዞ ቀረበ። ይኸውም ቅንጅቱ በሰጠው ጋዘጣዊ መግለጫ ይህን ድርድር የጠየቀው ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንደሆነ ተገልጿል። ይህ ደግሞ ሀሰት ስለሆነ ተቀባይነት የለውም። ስለዚህም በመጀመሪያ ድርድሩ ከመቀጠሉ በፊት ቅንጅቱ ማስተባበያ መስጠት አለበት ተባለ። በድርድሩ ቦታ ስደርስ እንደዚህ ዓይነት መግለጫ መሰጠቱን አላውቅም ነበር። ይህንን የሚሰለች የአቶ በረከት ጨዋታ ግን በፊትም አይቼው ስለነበር አጠቃላይ ድርድሩን ለማዘግየት አልፎም ቢችል ቅንጅቱን ማሳፈር የሚያደርገው ሙከራ መሆኑን አውቃለሁ። ከጊዜያዊው ጨዋታ ባሻገር ግን በዋዜማው ለድርድር ፈቃደኛ መሆናቸውን ሲገልፁ ከልባቸው ይሆናል ከሚል እምነት ሰላማዊ መፍትሄ ሊገኝ ነው በሚል አድሮብኝ የነበረው ተስፋ የተቻኮለ እንደሆነ ተረዳሁ። የበረከትን ሁኔታ ሳይ ይህ ሰውና ድርጅቱ አሁንም የችግሩን ደረጃ በደንብ እንዳልተረዱትና ድርድሩን የፈለጉት ከምራቸው እንዳልሆነ ገባኝ።

የእኛ ተደራዳሪዎች ለአቶ በረከተ ክስ መልስ ሰጡ። ኢህአዴግ በልሳኖቹ በኢትዮጵያ ሬድዮ፣ ቴሌቭዢንና በሬድዮ ፋናም ቀኑን ሙሉ «ተቃዋሚዎች ወደ ኅሊናቸው ተመልሰውና የአመጽን መንገድ ትተው ወደ ድረደር መጡ» እያለ መልኩን ሲያቆነጅ ቆጥቶ የቅንጅቱን መግለጫ ለድርድሩ ማስተጓጎያ መጠቀም ማንም ሰለማይጠቅም ወደ ጉዳያችን እንግባ ብለው ቢከራከሩ በፍሱም ሰሚ አለገኙም። ይህ አካሄድ የነበረርነው ሁሉ የሚያሰለች ነበር። የአገሪቱ ሕዝብ ከዚህ ድርድር ውጤት ጥየብቃል። የምርጫ ችግሩ በሰላማዊ መንገድ ይፈቃ ይሃን ወይ? በአገራችን ሰላምና ዴሞክራሲ ይሰፍን ይሆን ወይ? ብሎ በተስፋ ይጠብቃል። የምርጫ ችግሩ በሰላማዊ መንገድ ይፈታ ይሆን ወይ? በአገራችን ሰላምና ዴሞክራሲ ይጠፍን ይሆን ወይ? ብሎ በተስፋ ይጠብቃል። ይህን ያህል ተስፋ የሰነቀ ድርድር ነው አቶ በረከት «በማን ጠራው?» ጭቅጭቅ ሊያሰተጓጉለው የሚሞክረው። ታዛቢ ሆነው የተቀመጡትም ፈረንጆች በዚህ ጭቅጭቅ እየተሰላቹ ነበር። ይህን ድርድር የጠራነው እኛ ነን።

ሁላችሁም እሺ ብላችሁ በመገኘታች ደግሞ ሰላም ፈላጊነታችንን ያሳያል፣ ማናችሁም ብትጠሩት ምንም የሚያሳፍር ነገር የለውም፣ ብትፈልጉ እኛ በዚህ ጭቅጭቅ ብቻ ግማሹ ቀን ተገባደደ:: እምቦቲቶና ለስላሳ ከውጭ ገብቶልን የምሳ እረፍት እዚያው ወስደን:: በእረፍቱም ሰዓት ውይይቱ በቡድን ቀጥሎ በመጨረሻ ቅንጅቱ የተወሰነ ማስተባበያ እንዲሰጥ ተስማምተን ወደ ዋናው አጀንዳ ገባን::

በዚህ በመጀመሪያው ግማሽ ቀን ጭቅጭቅ ሁሉም ተራውን እየጠበቀ ይናገር ነበር:: የእያንዳንዱ ድርጅት ዋና ተናጋሪ (Spokesperson)፤ ስብሰባውን የሚመራው ሊቀመንበርና የመሳሰሉትን የሚመለከቱ የስብሰባ አካሄድ ዝርዝሮች ላይ ንግግር አልተደረገም:: የተሰብሳቢዎቹም ብዛት ተመጣጣኝ ስላልነበረ ሁሉም የሚናገር ከሆነ የሰዓትድልድል ችግር ይፈጥራል:: ስለዚህ የመጀመሪያው ሥራ የስብሰባውን አካሄድ ሥነ-ሥርዓት መወሰን ነበር:: በዚህም መሠረት አቶ በረከት ከየድርጅቱ አንድ ብቻ በተደራዳሪ እንዲኖር፣ ሊቀመንበርነቱን ከተደራዳሪዎቹ ውጪ ያሉ የቡድኑ አባላት በየተራ እንዲይዙ በሰጠው ሃሳብ ላይ ስምምነት ተደረሰ:: የኢህአዴግ ዋና ተደራዳሪ ላይ ምንም ጥያቄም አልነበረም:: ሕብረቱም ከትንሽ መመካከር በኋላ ዶ/ር በየነን ዋና ተናጋነው አድርጎ መረጠ:: በቅንጅቱ በኩል ግን ጉዳዩ የበለጠ ምክክር የሚሻ ነበር:: በሥራ አስፈፃሚ የተወከሉት ተደራዳሪዎች በሙሉ እና ዋናው ተደራዳሪ እንድሆን መረጡኝ:: ግን እኔ የቴክኒክ ምክር ለመስጠት እንጂ እዚያ የተገኘሁት ለመደራደር አይደለም:: ይህ ጉዳይ በኋላ ሌላ ጭቅጭቅ በውስጣችን እንዳይፈጥር ከአራቱ መሀል አንዳቸው እንዲሆኑ ጠየቅሁ:: ግን ተደራዳሪዎቹ እዚያው ስለሆንንና በጽሑፍ ወይም ደግሞ አጭር እረፍት እየጠየቅን መወያየት ስለምንችል፣ የመደራደሪያ ጽሑፉንም ያዘጋጀኸው አንተ ስለሆንክና በደንብ ስለምታወቀው አንተ ዋና ተደራዳሪ መሆን አለብህ በሚል እኔ እንድሆን ወሰኑ:: ከዚያ በኋላ የተነሳው ጥያቄ የአደራዳሪዎች ሚና ምን መሆን አለበት የሚል ነበር:: የአሜሪካ ጉዳይ አስፈፃሚም ሆነ የእንግሊዝ አምባሳደር እውነተኛ አደራዳሪ መሆን እንደማይችሉና ልምዱም እንደሌላቸው፤ ሥራው ሙያ የሚጠይቅ እንደሆነ በመግለጽ ከመታዘቡ በላይ ምንም ማድረግ እንደማያስቡ ተናገሩ:: አቶ በረከት በታዛቢነት ሚናቸው እንዲስማማ ገለጸ:: እኔ ግን ይህ ድርድር ውጤት እንዲያመጣ ካስፈለገ ሁለቱ ታዛቢ ብቻ ሳይሆኑ ድርድሩ ቅርቃር ውስጥ ሲገባ ከዚያ ሊወጣ የሚችል ሃሳብ መሰንዘር መቻላቸው ጠቃሚ እንደሆነና ሁላችንም የምንቀበለው ገለልተኛ አደራዳሪ መኖሩ በጣም አስፈላጊ መሆኑን አቀረብኩ:: ፈረንጆቹ ይህንን እንደ ጠሩ አጋጣሚ ወስደወት ነበር:: አቶ በረከት ግን ሀሳቡን ወዲያውኑ ተቃውመው:: እኝህን ሰውዬ በተለይ ሳይሆን በአጠቃላይ ኢህአዴግ ምንም የውጭ አደራዳሪ እንደማይቀበል ቁርጥ አድርጎ ተናገረ:: «የውጭ» የሚለው ሃሳብ ተቃውሞው የሌላ አገር ዜጎች ጣልቃ ገብነትን እንደሆነ ስለሚያመለክትና ስለዚህም የበለጠ ብሔርተኛ

ለመምሰል የመሞከር ጥረት እንደሆነ ስለገመትኩ ግዴታ «አይ የውጭ አገር ሰው መሆን የለበትም፣ ይህንን ድርድር እንዲደረግ ሲጎተጉቱ የነበሩ ብዙ አገራዊ ድርጅቶችና ሽማግሌዎችም ስላሉ ከእነሱም ውስጥ ሊሆን ይችላል» የሚል ሀሳብ አቀረብኩ:: አቶ በረከትም የኢህአዴግ አቋም ፈረንጅ ወይም አበሻ ብሎ የሚለይ ሳይሆን በአጠቃላይ አደራዳሪ የሚባል ነገር እንዲኖር ያለመፈለግ መሆኑን ግልጽ አደረገ:: ሌላው የተነሳው ቅድመ ድርድር ጉዳይ ድርድሩን በሚመለከት የሚሰጥ ማንኛውም ጋዜጣዊ መግለጫን የሚመለከት ነበር:: በዚህም ላይ ድርድሩ በቀጠለለት ሁኔታ የሚሰጥ ማንኛውም መግለጫ» በጋራ የተዘጋጀና በጋራ የሚሰጥ እንዲሆን፤ በተቻለ መጠን አዎንታዊነት እንዲኖረው፤ ሆኖም ድርድሩ ከፈረሰ ሁሉም በየበኩሉ የራሱን መግለጫ ሊሰጥ እንደሚችል ተስማማን::

ይህ በቅድመ ድርድር አካሄድ ስምምነቶች ላይ የተደረገው ውይይት ሰዓቱን በሙሉ ወስዶ ስለነበር በነጋታው በአጀንዳዎች ቀረፃ ላይ ለመነጋገር ተስማምተን ተለያየን:: ጠዋት ስንገናኝ ድርድሩ የጀመረው በቀጥታ በአጀንዳ ጉዳይ ላይ ነበር:: እያንዳንዱ ድርጅት የድርድር አጀንዳዎቹ ምን መሆን አለባቸው ብሎ እንደሚያስብ እንዲቃረብ ጊዜ ተሰጠው:: ኢህአዴግ የድርድሩ አጀንዳዎች መሆን አለባቸው ያላቸውን በአብዛኛው ከሕገ-መግሥት ማክበርና፣ አመጽን መቃወም እያንዳንዱ የሕግ የበላይነት ጋር የተገናኙ የመሳሰሉ አጀንዳዎች እንዳሉት አቀረበ:: በኅብረቱ በኩል የብሄራዊ አንድነት መንግሥት ጥያቄን ጨምሮ፣ የፖለቲካ እስረኞችን መፍታት፣ የደኅንነት ወከባ መቆም፣ የግንቦቱን ምርጫ ችግሮች ማጣራት ወዘተ የመሳሰሉ ወደ ስምንት የሚጠጉ የአጀንዳ ሃሳቦች ቀረቡ:: በድርድሩ ላይ በጽሁፍ የተዘጋጀ የመደራደሪያ ሀሳብና አጀንዳ ይዞ የቀረበ ቅንጅቱ ብቻ ነበር:: ይህን የቅንጅቱን ጹሑፍ በንባብ ካሰማ በኋላ በዚህ ጽሁፍ ላይ የተነሱት ሃሳቦች በኅብረቱ ከተነሱት ጋር የሚመሳሰሉ ስለሆነ በኅበረቱ የቀረበውን ወስደን የተቀሩትንና የተለዩትን የቅንጅት አጀንዳዎች ስንጨምር በጠቅላላው ወደ 15 የሚጠጉ የአጀንዳ ሃሳቦች በሙሉ እንደሚቀበል ተናገርኩ:: በዚያን ጊዜ የእኛ ሃሳብ የነበረው አጀንዳዎቹ ከተቀረጹ በኋላ ድርድሩ እንደሚጀመርና ነገር ግን ረጅም ጊዜ ሊወስድ እንደሚችል ነው:: ፖርላማው እስከሚከፈትበት ጊዜ በእነዚህ ሃሳቦች ላይ ድርድር ተደርጎ ያልቃል የሚል እምነት አልነበረንም:: የእኛ ዕምነት ይህ ድርድር እየተካሄደ እያለ ፖርላማ የመግባት ጥያቄ በጊዜያዊነትም ቢሆን (የድርድሩ ውጤት እስከሚታወቅ) በአዎንታዊ መልክ ይወሰናል፤ ኢህአዴግ ደግሞ ትንሽም ቅንነት ካለው በድርድሩ ወቅት ቢያንስ በእነኛ በቅንጅቱ የመጨረሻና አነስተኛ የዴሞዝራሲ ግንባታ ጥያቄዎች ላይ ይስማማል፤ በዚህ መልክ አገሪቱ ከቀውስ ትድናለች የሚል ነበር::

አቶ በረከት እነዚህን የአጀንዳ ነጥቦች አንድ በአንድ እያነሳ በተለይ ከዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ ጋር የተያያዙ ናቸው ያልናቸውን ዋና ዋና የአጀንዳ

ነጥቦች አንቀበላቸውም አለ፡፡ ከእነዚህ ውስጥ በ299 መቀመጫዎች የድጋሚ ምርጫ ወይም በገለልተኛ ወገን የማጣራት ጥያቄ፣ የምርጫ ቦርድ፣ የፍትህ ሥርዓቱና የፖሊስ፣ የደኅንነትና የመከላከያ ከፖለቲካ የመውጣት ጥያቄዎች ይገኙበታል፡፡ ምርጫው ያበቃ ጉዳይ ስለሆነ ምንም ድርድር አይኖርም፤ ምርጫ ቦርድን በተመለከተ ከአንዳንድ የአቅም ግንባታ ጉዳዮች በስተቀር በመሠረቱ ገለልተኛ ድርጅት ስለሆነ፣ በዚህ ላይ ከተወያየንም ስለ አቅም ግንባታ ብቻ መሆን አለበት፡፡ የፍትሕ ሥርዓቱ በሕገ-መንግሥቱ መሠረት ነፃና ገለልተኛ ስለሆነ እኛ በድርድር እዚያ ውስጥ ጣልቃ የምንገባበት ምንም ምክንያት የለም፤ ፖሊስና ወታደሩም እንደዚሁ ሲል የአጀንዳ ነጥቦቻችንን ውድቅ ያደረገባቸውን ምክንያቶች ደረደረ፡፡ ከዚህ ሌላ የሰኔ አንዱን ግድያ ማጣትን በተመለከተ ኢህአዴግ ለማጣራት ቃል ስለገባ ምንም ድርድር አያስፈልገውም፤ የፖለቲካ እስረኞችና የተቃዋሚ ቢሮዎችን በሚመለከት ከህግ የበላይነት ጋር እንወያይባቸዋለን ሲል ከሞላ ጎደል ዋና የድርድር አጀንዳዎች ይሆናሉ ያልናቸውን ጉዳዮች ከድርድሩ አጀንዳነት አወጣቸው፡፡ ከዚያ የተረፉትን ትናንሽ ነጥቦች ደምሮና ቀንሶ በእርሱ ስሌት የመወያያ አጀንዳዎቹ ስምንት ብቻ ይሆናሉ፡፡ እኛም ብረቱም ይህ አካሄድ የማያዋጣ ብቻ ሳይሆን ድርድሩ የተጀመረበትን መንፈስ በሙሉ የሚሽር እንደሆነ አበክረን አሳሰብን፡፡

አሑድ ዕለት ከአቶ መለስ ጋር ባደረግነው የመጀመሪያ ውይይት «ከፀሐይ በታች» በምንም ነገር ላይ እንወያያለን፣ እንደራደራለን ባለው መሠረት ስለሆነ ድርድሩ የተጀመረው በረከት የያዘው አቋም ያንን ቃል እንደሚያጥፍ ገለጽን፡፡ አጀንዳ ውስጥ መግባታችን በድርድሩ ወቅት እንስማማለን ማለት እንዳልሆነና ድርድሩ ሲጀመር ሁላችንም በአጀንዳ ነጥቦች ላይ ያለንን አቋም ግልጽ አድርገን ልዩነቶችን ማጥበብ ከቻልን የጋራ አቋም እናደርጋቸዋለን፤ ልዮነታችን የማይጠብ ከሆነ ስምምነት አይኖረንም፤ ሁላችንም አቋማችንን እንደያዝን እንቀጥላለን ፤ ሕዝቡም ያለንን ልዩነት ይገነዘባል፡፡ ከአሁኑ ግን ገና ሳንወያይባቸው አጀንዳ ውስጥ አይገቡም ማለት ድርድሩን ሳይጀመር ማፍረስ ስለሆነ ድርድሩ ውስጥ ስትገቡ የነበራችሁን ቅንነት ጥያቄ ውስጥ የሚከት ነው ስንል አምርረን ተቃወምን፡፡ በታዛቢነት የተቀመጡት ሁለት ዲፕሎማቶች ይህንን ችግር ለመፍታት አልቻሉም፡፡ በጣም ደካማ በሆነ መንገድ አቶ በረከትን የእሁዱን የአቶ መለስን «ከፀሐይ በታች» ንግግር ሊያስታውሱትና አጀንዳዎቹን ቢቀበል ጥሩ እንደሆነ ለመግፋት ሞከሩ፡፡ አቶ በረከት ግን ከዚህ ውጭ ፍንክች የሚል አልሆነም ለመግፋት ሞከሩ፡፡ አቶ በረከት ግን ከዚህ ውጭ ፍንክች የሚል አልሆነም፡፡ ይህ ክርክር ሙሉ ቀኑን ወስዶ ነበርና በዚያን ቀን ለሚመጡት ጋዜጠኞች ምን መግለጫ ይስጥ የሚል ሌላ ውይይት ተጀመረ፡፡ በዚህ ጊዜ የአጀንዳው ጉዳይ ማደሩ ግልጽ ነበር፡፡

የሚዲያው ጉዳይ በራሱ ከፍተኛ ንትርክ አስነሳ፡፡ በእኛ በኩል እውነቱን እንናገር የሚል አቋም ተያዘ፡፡ «በዕለቱ በአጀንዳ ጉዳይ እንደተነጋገርን፣ ከሁሉም ወገን ብዙ የአጀንዳ ነጥቦች እንደቀረቡ፣ ከቀረቡት ውስጥ ለጊዜው በ8 አጀንዳ ነጥቦች ላይ መስማማታችንን፣ በቀሪዎቹ የአጀንዳ ነጥቦች ላይ ደግሞ ነገ ውይይቱ እንደሚቀጥል የሚገልጽ አዎንታዊ መግለጫ ይውጣ፡፡ ጥያቄና መልስ ላይ ደግሞ በዚሁ መልክ እውነተኛውን መልስ እንስጥ፡፡ በተቃዋሚዎች በኩል ኢህአዴግ ድርድር ያስፈልጋቸዋል ብሎ ያቀረባቸውን የአጀንዳ ነጠቦች ሁሉ እንደተቀበልን ፤ ኢህአዴግ ግን የተወሰኑትን የተቃዋሚዎች አጀንዳ ተቀብሎ ሌሎቹን አልቀበል እንዳለና ድርድሩ እንደሚቀጥል እናስረዳ» አልን፡፡ አቶ በረከት የፈለገው ግን በስምንት የአጀንዳ ነጥቦች ላይ እንደተስማማንና በእነዚህ ነጥቦች ላይ ድርድሩ እንደሚቀጥል እንዲገለጽ ነበር፡፡ በምንም ዓይነት ከእነዚህ ስምንት ነጥቦች ውጭ የሚጨመር አጀንዳ ስለሌለ በዚያ ላይ ውይይት እንደሚደረግ አድርጎ ማቅረቡ ትክክል አለመሆኑን አብራራ፡፡ እኛ ደግሞ የኢህአዴግ አቋም ይህ ከሆነና ነገም በዚህ ላይ የማንወያይ ከሆነ ድርድሩ ፈርሷል ማለት ነው፡፡ ኢህአዴግ በመረጠው አጀንዳ ብቻ ድርድር ሊካሄድ አይችልም፡፡ ዋና ዋና ጥያቄዎቻችን በድርድሩ ሳይሆን ከድርድሩ በፊት ከአጀንዳ ወጥተው ምን ዓይነት ድርድር ሊኖር ይችላል? ብለን ብንከራከርም የኢህአዴግ አቋም ይኸው ነው ከሚል በስተቀር ምንም አምክህኖታዊ የሆነ መልስ ልናገኝ አልቻልንም፡፡ በዚህን ጊዜ ለ11:00 ሰዓት ከተጠሩት ጋዜጠኞች ገሚሶቹ በትዕግስት እጠየበቁ ሲሆን (ከምሽቱ 2:00 ሰዓት አልፏል) የውጭ ጋዜጠኞች ግን ተስፋ ቆርጠው ጥለው ሄደዋል፡፡ በመጨረሻ አጠር ያለና ጥቅል መግለጫ እንዲሰጥና መልዕክቱም በ8 የአጀንዳ ነጥቦች ላይ ለጊዜው ስምምነቱ እንዳለና ድርድሩ እንደሚቀጥል የሚገልጽ ብቻ እንዲሆን ተስማማን፡፡ ከጋዜጠኞች ምንም ጥያቄ እንደማንቀበል ተነጋግረን ይህንኑ ለመግለጽ ጋዜጠኞችን ለጥቂት ደቂቃዎች አገኘናቸው፡፡ ውይይቱን ለመቀጠል ለእሁድ ከሰዓት ተቃጠርን፡፡

ከዚህ ስብሰባ ስንወጣ ኢህአዴግ እየተጫወተና ጊዜ እየገዛ እንጂ እውነተኛ ድርድር ፈልጎ እንዳልሆነ የገባን፡፡ የተወሰኑ የቅንጅቱ ተደራዳሪዎች እንዲያውም ወደ ድርድር ቦታ መሄድ ዋጋ የለውም ብለን በግላቸው ለመቅረት ወስነው ነበር፡፡ ሁላችንም አቶ መለስ «ከፀሐይ በታች» ሲል ውሸቱን ነበር ማለት ነው? ስንል ጥያቄ አንስተናል፡፡ አቶ በረከት ይህን

አልሰማም እንዳይባ እሱም መለስ ሊናገር ስብሰባው ላይ ነበር፡፡ ወይስ ሁለቱ ለፈረንጆቹ ጥቅም ሲሉ ጥሩ ፖሊስ መጥፎ ፖሊስ ጨዋታ እየተጫወቱ ነው? ከእኔ በስተቀር ቅንጅቱ ውስጥ የነበሩት ተደራዳሪዎች በሙሉ ተስፋ ቆርጠው ነበር፡፡ ከጋዜጣዊ መግለጫው ስንወጣ የአሜሪካንን ጉዳይ አስፈፃሚ «የጠቅላይ ሚኒስትሩን ቃል ሰምታችኋል፡፡«እነዚህ ሰዎች እንዳናምናቸው እያደረጉን ነው» ስል በጠንካራ ቃል አቤቱታ አቀረብኩ፡፡ በተጨማሪም ያለው ብቸኛ መፍተሄ ጉዩን አቶ መለስ ጋር መውሰድና በዚህ ላይ የእሱን አቋም ግልፅ እንዲያደርግ ማድረግ ነው የሚል ሀሳብ አቀረብኩ፡፡ እሳቸውም «እውነትህን ነው፣ እስከ ነገ ጠዋት እደውልላቸውና ከተስማሙ ሁላችንም ተያይዘን ሄን ከእሳቸው እንሰማለን» አሉኝ፡፡ ቃል እንደገቡትም ረቡዕ ጠዋት ደውለው እኔና ዶ/ር በየነን ወደ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ቢሮ ይዘውት ሄዱ፡፡ ሌሎቹን ተደራዳሪዎች ለምን እንዳልወሰዷቸው አላውቅኩም ነበር፡፡ በኋላ ግን የየድርጅቶቹ ዋና ተናጋሪዎች በመሆናችን እኛን ብቻ እንደወሰዱ ገለፁልኝ፡፡

ረቡዕ ጠዋት ጠቅላይ ሚኒስትሩን ስናገኝ እሁድ የነበረው «ሆደ ሰፊነት» አልነበረም፡፡ በመሰረቱ እሱ እሁድ ዕለት በታዛቢ ፊት ያለን ማክሰኞ ዕለት የተጣሰ መሆኑንና ይህ ደግሞ ድርድሩን ሊያፈርሰው ስለሆነ እሁድ እለት የተናገረው ትክክለኛ እምነቱን የሚያንፀባርቅ ከሆነ ድርድሩ ከመፍረሱ በፊት ጣልቃ እንዲገባ ጠየቅነው፡፡ ፈረንጆቹም እሁድ እሱ ካለው በተቃራኒ በተወሰኑ አጀንዳዎች ላይ ካልሆነ በቀር አልነጋገርንም የሚለወክ የኢህአዲግ አቋም እንዲቀርና በእሁድ መንፈስ ውይይቱ እንዲቀጥል አሳሰቡ፡፡ ይህ ሁሉ ግን አቶ መለስን ፈቅ አላደረገውም፡፡ በአቶ በረከት በኩል የቀረበው አቋም የድርጅቱ አቋም እንደሆነና እርሱም እንደሚከተለው አስታወቀን፡፡ «ኢህአዲግን ታውቁታላችሁ፣ የጋራ ውሳኔ ነው የሚወስነው፡፡ እኔ ወደድኩትም አልወደድኩትም የማስፈጽመው የኢህአዲግን አቋም ነው፡፡ እህአዲግን ታውቁታላችሁ፣ የጋራ ውሳኔ ነው የሚወስነው፡፡ እኔ ወደድኩም አልወደድኩም የማስፈጽመው የኢህአዲግን አቋም ነው፡፡ እንደምታውቁት እኔ ለምሳሌ ኢህአዲግ በኤርትራ ላይ ያለውን አቋም አልደግፈውም፡፡ ግን የድርጅቱ አቋም እስከሆነ ድረስ ማስፈፀም ግዴታዬ ነበር» ብሎ ከአቶ በረከት በኩል የሰማነው የድርጅቱ አቋም እንደሆነና ከዚህም እንደማይለወጥ እቅጩን ነገረን፡፡ በዚህን ጊዜ ድርድሩ መፍረሱን እርግጠኛ ነበርኩ፡፡

እኛም ይህንን ለመቀበል እነደማንችል የኢህአዲግ ሰዎችም እንደሚያውቁ አልተጠራጠርኩም፡፡ ከስብሰባው ተነስተን ስንወጣ እሱ እስኪንቀሳቀስ ድረስ ትንሽ ጠበቅኩና ወደ ኋላ ቀረት ብዬ በአማርኛ የኢህአዲግ አካሄድ አልገባኝም አልኩት፡፡ «በአጀንዳወ ላይ ተወያይታችሁ አልተስማማንም ማለት ትችላላችሁ፡፡ ገና ሳይጀመር እኛ ከምር የምንወስዳቸውን ዋና ዋና ጥያቄዎች ከአጀንዳው ውጪ አድርጋችሁ በሰላም ለመጨረስ ፈልገን ነበር ብትሉ የሚያምናችሁ ይኖራል? እናስ የሕዝብ ድጋፍና ብዙ

አባሎች አሉን ብለን የምናምንና ለራሳችን ክብር አለን የምንል የፖለቲካ ድርጅቶች ይህን ተቀብለን ድርድር አካሄድን ብለን ለሕዝብ የምናወራ ይመስላችኋል? ሕዝቡስ ይህን ብንለው የሚቀበለን ይመስላችበኋል?» ብዬ ጠየቅሁት:: ዶ/ር በየነም ወደ ኋላ ቀርቶ ስለነበር በውይይቱ ውስጥ ገባበት:: እሱም «እንደ ፖለቲካ ድርጅት ከዚህ ቀውስ በክብር የምንወጣበት መንገድ እየከለከላችሁን ነው:: በአጀንዳው ላይ ተስማምተን ለምን በኋላ ካልተስማማችሁ አንቀበልም አትሉም» ብሎ ጠየቀ::

አቶ መለስም የተለመደውን የሕጋዊነትና ሕገ - ወጥነት ትንተና ከሰጠ በኋላ የሚያገኘውን መረጃ ትክክለኛነት ጥያቄ ውስጥ እንድከት የሚያደርግ የእኛን ደጋፊዎች ምንነት የሚገልፅ ገለፃ አቀረበልን:: «ደጋፊዎቻችሁ የከተማ ሰዎች ናቸው:: አብዛኛው የተወሰነ የንዑስ ከበርቴ ክፍልና ወጣት የሆነ ሥራ አጥና ቦዘኔ ነው:: ደህና ኑሮ ያለውን ለሰላማዊ ኑሮው የሚሳሳው ፓርላማ እንድትገቡና ጉዳዩ በሰላም እንዲያልቅ ይፈልጋል:: ፓርላማ አትግቡ የሚላችሁ አደገኛ ቦዘኔው ነው:: እሱን አምናችሁ ገደል እንዳትገቡ:: ሕዝቡ የጠራችሁበትን ስብሰባዎች ቪዲዮ በሙሉ ተመልክቼዋለሁ:: በስብሰባዎቹ ላይ አትግቡ ይላችሁ የነበረው አደገኛ ቦዘኔው መሆኑን አረጋግጫለሁ» አለን:: የሚያስቡት በዚህ ደረጃ ከሆነ በተጨማሪ ማውራት ብዙም ጥቅም የለውም በሚል ጨርሰን ወጣን:: በተዓምር ካልሆነ በስተቀር እስከ አሁን የሞከርነው የሰላም የድርድር መንገድ ሁሉ በኢህአዴግ እንደተዘጋ፣ ኢህአዴግ የጉልበቱን መንገድ ሆን ብሎ እንደመረጠ፤ ይህም ውሳኔ ከድርድሩም በፊት በኢህአዴግ የተወሰነ መሆኑን አወቅኩ:: አንድ መንገድ ሆን ብሎ እንደመረጠ፤ ይህም ውሳኔ ከድርድሩም በፊት በኢህአዴግ የተወሰነ መሆኑን አወቅኩ:: አንድ መንግስትና ገዥ ፓርቲ ደግሞ የሚፈልገውን በጉልበት አገኛለሁ ብሎ ከወሰነ የጉልበቱን እርምጃ የሚጀምርበትን ሰበብ ሌላው ባይሰጠው ራሱ ፈጥሮ እንደሚያስፈፅመው አውቄና ኢህአዴግን ይሔን እንደሚያደርግ ሳልጠራጠር በተስፋ መቁረጥ ወደ ቢሮ ሄድኩ::

ቢሮ ኪሄድኩ በኋላ በድርድሩ ላይ የሚሳተፉትን የቅንጅቱን ወኩሎች አግኝቼ ከአቶ መለስ ጋር የተደረገውን ስብሰባ ውጤት ነገርኳቸው::

ሁላችንም ከዚህ በኋላ ድርድሩ ቦታ መሄድ ምንም ዋጋ እንደሌለውና ይልቁንም የቅንጅቱ ላዕላይ ምክር ቤት በቶሎ ተሰብስቦ በጉዳዩ ላይ ወሳኔ መስጠት እንዳለበት ተስማምተን በማግስቱ ሐሙስ ጠዋት የላዕላይ ምክር ቤት አባላት ስብሰባ እንዲጠራ አደረግን:: ከሰዓት በኋላ በነ አቶ በረከት በኩል ምንም ለውጥ ከሌለ የቅንጅቱን ውሳኔ ለመንገር ሐሙስ ከሰዓት በኋላ ቀጠሮ ይዘን ከድርድሩ ለመውጣት ብቻ ድርድሩ ቦታ ለመሄድ ወሰንን:: ከሰዓት በኋላ ፓርላማ ስንሄድ አቶ በረከት ከወትሮውም በላይ ተናዳፊ ሆኖ ጠበቀን:: በኢህአዲግ በኩል ምን ምን ለውጥ እንደሌለና ድርድሩን ለመቀጠል

ከፈለግን በ8ቱ ነጥቦች ላይ መቀጠል እንደሚቻል ተቃዋሚዎች በዚህ ሳይስማሙ ቀርተው ድርድሩ ከተቋረጠ ግን ከዚያ በኋላ ስለሚሆኑ ነገሮች ግልጽ መልዕክት ሊነግረን እንደሚፈልግ ገልጾልን፡፡ መልዕክቱ የማስፈራሪያ መልዕክት ሊሆን እንደሚችል ጠርጥረን ስለነበር በደንብ መስማት ፈልገን ነበር፡፡ በዚህን ጊዜ እኔ ቅንጅቱን በመወከል ቅንጅቱ ውሳኔውን የሚሰጠው ሐሙስ ከሰዓት በኋላ በላዕላይ ምክር ቤት በሚደረግ ስብሰባ እንደሆነ፤ የማስፈራሪያ ምልዕክቱን ግን ከፈለግክ አሁን ካልፈለግክ ነገ ከሰዐዣት በኋላ ልትነግረን ትችላለህ አልኩት፡፡ እሱም መልዕከትን ከውሳው በኋላ እንደሚነግረንና ጉዳዩ የፓርላማ ተመራጮችን ያለመከሰስ መብት የሚመለከት እንደሚነግረንና ጉዳዩ የፓርላማ ተመራጮችን ያመለከሰስ መብት የሚመለከት እንደሆነ «አሳፋሪ» ፍንጭ ሰጥቶኝ ሐሙስ ከሰዓት ለመገናኘት ተቀጣጥረን ተለያየን፡፡

ሐሙስ ጠዋት የላዕላይ ምክር ቤቱ ስብሰባ ዘግየት ብሎ ተጀመረ፡፡ ከተደራዳሪዎቹ ድርድሩ የደረሰበትን ሁኔታና በአጀንዳዎቹ ላይ መስማማት አለመቻሉን፣ ኢህአዴግ አልወያይም ያላቸውን አጀንዳዎቹ ላይ መስማማት አለመቻሉን፣ ኢህአአዴግ አልወያይም ያላቸውን አጀንዳዎች ምንነት፣ ዛሬ ከሰዓት ስለድርድሩ ውሳኔ ለመስጠት ቀጠሮ እንዳለና ይህ ውሳኔም የላዕላይ ምክር ቤት እንደሆነ የሚገልጽ ማብራሪያ ቀረበ፡፡ በጉዳዩ ላይ በጣም ብዙ ክርክርና ውይይትም ተደረገ፡፡ አንዳንድ አባላት ይህንን ውሳኔ ከፓርላማ መግባት አለመግባት ውሳኔ የሚያገናኘው ነገር እንዳለ ጠይቀው ምን እንደሌለውና የፓርላማውን ጉዳይ በሚመለከት ለብቻው ስብሰባ እንደሌለውና የፓርላማውን ጉዳይ በሚመለከት ለብቻው ስብሰባ እንደሚደረግለት ይነገራል፡፡ ኢህአዴግ የተቃዋሚውን ዋና ዋና የአጀንዳ ጥያቄ በይዘት ሳይሆን በጥቅሉ አልወያይነበትም ብሎ መዝጋቱ ቀድሞውንም የቤት መቆየት ጥሪውን ለማስቆም እንጂ ከልቡ ለመደራደር ፈልጎ ስላልነበር፤ እሺ ማለት አልነበረብንም የሚል የቁጭት ንግግር ቀረበ በኋላ እንደተገነዘብኩት ይህ ቁጭትና ንዴት በእኔ ላይ ያነጣጠረ ነበር እሱ ያለምክንያት ኢህአዴግን ያምናል የሚል ክስ ከዚህ በፊትም ሰምቻለሁ፡፡

በልቤ ምናልባትም እውነት ሳይኖራቸው አይቀርም ብዬ ድርድሩን ቀድሞውንም እምቢ ብንል ይሻል ነበር ወይ? ስል እራሴን ጠይቄያለሁ፡፡ አተኩሬ ሳስብበት ግን ድርድሩ ኢህአዴግ የኃይል እርምጃ መውሰዱ ላይቀር የቀረበለትን የሰላም ጥሪ በሙሉ መ ርገጡን የሚያሳይ ተጨማሪ መረጃ ነው፡፡ ለቅንጅቱ የሚቀርበት ነገር የለም፡፡ የሰላማዊ ትግል ጥሪውን መቼም ቢደርገው ይችላ፡፡ ለማንኛውም የላዕላይ ምክር ቤት በሙሉ ድምጽ ኢህአዴግ አጀንዳዎቹን በዚህ መልክ ከገደበ ድርድሩ ቢቋረጥ ይሻላል ብሎ ወሰነ፡፡ ከዚህ አያይዞም ፓርላማ የመግባት አለመግባትን የሚመለከት ለመወሰን ለቅዳሜ ቀጠሮ ተያዘ፡፡

ይህ ውሳኔ እንደተወሰነ ዶ/ር መራራ ጋር ደውዬ ውሳኔያችንን ነገርኩት፡፡ በእሱ ዕምነት ድርደሩ መቀጠሉ ምንም ዋጋ እነ ደሌለውና ከእኛ ውሳ ጋር እንደሚስማማ ነገረኝ፡፡ ሆኖም ግን የፓርላማ መግባት ጥያቄ ለእርሱ ከባድ እንደሚሆንባቸው አስረዳኝ፡፡ ይኅብረቱ ውጭ የሚገኘው ድርጅቶች ፓርላማ ላለመግባት የወሰኑ እንደሚመስል አገር ውስጥ ያሉት ግን ምንም እንኳን ፓርላማ በመግባት ዴሞክራሲያዊ ሂደቱን ምንም እንደማንጠቀም ብናውቅም ብዙ ተወዳዳሪዎቻችን ለኑሯቸው መደጎሚያ የፓርላማውን ደሞዝ ስለሚጠብቁ እኛም አንገባም ብንል እንደሚገቡና ይህም ድርጅቱን እንደሚያፈርሰው አብራራልኝ፡፡ ስለዚህም የእናንተ ውሳኔ ምን ሆነ ምን እኛ ፓርላማ የምንገባ መሆኑን ቀድመህ እንድታውቀው ብሎ እውነቱን ነገረኝ፡፡ ለማንኛውም ግን በዛሬው ውሳኔ ከእናንተ ጋር ነን ብሎኝ እዚያው ለመገናኘት ተስማምተን4 ተሌየን፡፡

ከሰዓት በኋላ ፓርላማ መሰብሰቢያችን ቦታ ስንገናኝ ውጤቱ ምን እንደሆነ ግልጽ ነበር፡፡ ስብሰባው እንደተጀመረ ቅንጅቱ በዚህ ድርድር መፍረስ በጣም ቅር መሰኘቱን ወደ ድርድሩ ስንገባ «በምን ጉይ ላይ እንወያያለን» የሚለው መንፈስ ከአጭር ጊዜ በኢህአዲግ በተፈረጠና በተገደበ አጀንዳ ላይ ብቻ ቅንጅቱ ለመደራደር ፍላቶት እንደሌለው ገለጽኩ ዶ/ር በየነም አያቅማማም ቢሆን ይህ ድርድር የሦስትዮሽ እንደሆነና ቅንጅቱ ካልተሳተፈበት እንደፈረሰ እንደሚቆጠርና ሕብረቱም ከድርድር መውታቱን ገለፀ፡፡ ከዚህ በኋላ የጠበቅነው የአቶ በረከትን የማስፈራሪያ ንግግር ነበር፡፡ በረከትም እኛ ኖርንም አልኖርንም ሂደቱ እንደሚቀጥልና፣ ፓርላማ የገቡ ፓርቲዎች ወደ ፊት እንደሚቀጥሉት ተናግሮ ፓርላማ ያልገባ ደስርጅት አባላት የፓርላማ ተመራጭ የሕግ ጥበቃቸውን እንደሚያጡና እንደ ማንኛውም ዜጋ እንደሚጠየቁ ተናግሮ ጨረሰ፡፡ በእኛም በኩል የሚሰጠውን መልስ ሰጥተን ድርድሩ በዚሁ ተጠናቀቀ፡፡ ያንኑ ዕለት ማታ ቅንጅቱና ኅብረቱ የድርድሩን መፍረስ የሚገልጽ ጋዜጣዊ መግለጫ በቅንጅት ቢሮ ሰጠን፡፡ በዚ ስብሰባ ላይ በድርድሩ መፍረስ የተሰማንን ጥልቅ ሀዘን በመግለጽ የአገራችን የወደፊት እጣ በጣም አስፈሪ ሁኔተ ላይ እንደ ደረሰ ገለጥኩ፡፡ የችግሩ ሁሉ ምክንያት ኢህአዴግ መሆኑንና ይህ ድርጅት ለሥልጣን ብሎ አገሪቱን ማጥ ውስጥ እየከተታት እንደሆነ በምሬት ተናገርኩ፡፡ የኢህአዴግ የጉልበት እርምጃ የጊዜ ብቻ እንደሆነ እርግጠኛ ነበርን፡፡

ከድርድሩ መፍረስ በኋላ የቀረው ጥያቄ ፓርላማ የመግባት ያመግባት ነበር፡፡ ይህ ጥያቄ ጥያቄ ለረጅም ጊዜ የሕዝቡን ቀልብ የሳበና በቅንጅቱ በኩል ግን ሆን ተብሎ ውሳኔ ልተሰጠበት ነበር፡፡ ኢህአዴግ የተቃዋሚዎችን ፓርላማ መግባት የግንቦቱን ምርጫ ውጤት ከመቀበል ጋር ያገናኘዋል፡፡ ታቃዋሚዎች ፓርላማ ከገቡ የምርጫውን ውጤት ተቀብለዋል ማለት ነው፡፡ በዚህ መሰረት የሚቋቋመውም መንግሥት

በዴሞክራሲያዊ መንገድ የተመረጠ ትክክለኛ (Legitimate) መንግስት መሆኑን አረጋገጡ ማለት ነው፡፡

ይህ ከሆነ ኢህአዴግ አዲስ ባወጣው የፓርላማ ህግ መሰረት ቁጥሩ ምንም ይሁን ምን ተቃዋሚውን አፍኖ የአገዛዝ ሥርዓቱን ከበፊት ባልተለየ መንገድ ይቀጥልበታል፡፡ ኢህአዴግን ከነችግሩ ለመደገፍ ለሚፈልጉት አንዳንድ ለጋሽ አገሮች የተቃዋሚዎች ፓርላ መግባት ወሳኝ ነበር፡፡ በምርጫው ላይ የተከሰቱት ችግሮች ወደፊት እንዳይደገሙ አንዳንድ አነስተኛ ለውጦች በፓርላማው በኩል ይደረጋሉ፣ አገሪቱ ትረጋጋለች፤ እነሱም ስራቸውን ከሚያውቁት ሰይጣን ጋር ይቀጥላሉ፡፡

ተቃዋሚዎች ፓርላማ ካልገቡ ግን የመንግስቱ ትክክለኛነት ጥያቄ ውስጥ ይገባል፤ መንግስት በሚወስደው እርምጃ አለመረጋጋት ሊፈጠር ይችላል፡፡ ለእነዚህ ጥያቄው እነሱም ኑሯቸውን በሰላም የሚገፉበትን ሁኔታ መፍጠር ነው፡፡ ለዴሞክራሲው ትንሽ የሚያስቡት የውጭ ኃይሎች የኢህ አዴግን አካሄድ ባይወዱለትም ለማጥፋት ያለውን ኃይል ተመልክተው ይፈሩታል፡፡ ስለዚህ አደጋውን ለመከላከልም ቢሆን ተቃዋሚዎች ፓርላማ እንዲገቡ መግፋት የጊዜው ፖሊስ ነበር፡፡

በአንዳንድ ተቃዋሚ ኃይሎችም ዘንድ ፓርላማ መግባት በመርህ ደረጃ ትክክልም ባይሆን ካት አማራጮች ውስጥ የራሳቸውን ሕይወት የሚያቀለው እሱ ነው፡፡ በኅብረቱ በኩል ዶ/ር መረራ በግልፅ እንዳስቀመጠው በመርህ ደረጃ ውሳኔ ቢሰጡ በርካታ ተመራጮቻቸውን የሚስከዳባቸው ይሆናል፡፡ ዶ/ር በየነ ቀድሞውንም «ብልጥ ልጅ የያዘውን ይዞ ያለቅሳል» በሚለው ንግግሩ ፓርላማ መግባት እንደሚፈልግ ጠቁሟል፡፡ ከዚህም በላይ ግን ኅብረቱ ካጣቸው ወንበሮች በብዛት የተጭበረበሩት የኦብኮ ናቸው፡፡ የዶ/ር በየነ ደቡብ ኅብረት ያጣው ወንበር ብዙ አልነበረም፡፡ በቅንጅቱም ውስጥ ቢሆን ፓርላማ የመግባትን ሃሳብ ከመጀመሪያውኑ የሚደግፉ ኃይሎች ነበሩ፡፡ ቀደም ብዬ እንደጠቀስኩት ልደቱ ፓርላማ ለመግባትና ለሚቀጥለው ምርጫ ደግሞ ለመዘጋጀት እስከ ምን ድረስ ሊሄድ እንደሚችል ግልጽ አድርጋል፡፡ እኔ ራሴ ፓርላማ መግባት ወይም አለመግባት የሚለውን ጉይ ከአጠቃላይ የዴሞክራሲ ግንባታ ሂት አኳያ እንየው እንጂ ነጥለን ማየት የለብንም፤ የዴሞክራሲ ግንባታ መሰረት የሆኑት ተቋማት በትክክል መሰራታቸውን ካረጋገጥን የግንቦቱን ምርጫ መጭበርበርን ለዘላቂው ዴሞክራሲ ስንል ልንተወው እንችላለን የሚል አቋም ነበረኝ፡፡ ያለ እነዚህ ተቋማት ገለልተኛነት ግን በተለይ ከአዲሱ የፓርላማ ህግ አንፃር ፓርላማ መግባቱ ለብቻው ዲሞክራሲን ይጠቅማል የሚል እምነት አልነበረኝም፡፡ ይህም ሆኖ ግን እስከ መጨረሻው ቀን ድረስ በጉዳይ ላይ እያስብኩበት እንጂ ውሳ ላይ አልደረስኩም፡፡

በአጠቃላይ በኅብረተሰቡና በተለይ በቅንጅት ደጋፊዎች ውስጥ ደግሞ ከ ፍተኛ የፓርላማ አለመግባት ፍላጎት ነበር:: በእንዲህ አይነት ፓርላማ፣ በእንዲህ ዓይነት ምርጫን ባጭበረበረ መንግስት ስር እንድንሰራ አይፈለግም:: ይህ መንግስት ምርጫውን አፅበርብሮም ለወደፊቱም ዴሞክራሲ ለማምጣት የሚያስችል ማሻሻያዎች አድርግ ቢባልና ቢለመን ምርጫ ቦርድን እንኳን አላሻሽልም ብሏል:: በእንዲህ ዓይነት መንግስት ላይ የዴሞክራሲ እምነት ጥሎ ፓርላማ መግባት የመንግስት ስልጣንን በኃይል ለያዘ ድርጅት የትክክለኛነት ገጽታ (Legitimacy) መስጠት ነው:: አሁን እንኳን ፓርላማ ቢገባ መጪው ምርጫ ይስተካከላል ብሎ ማሰብ ዘበት ነው:: ኢህአዴግ ከምርጫው የተማረው እንዴት አድርጎ የሚቀጥሉትን ምርጫዎች የበለጠ ዴሞክራሲያዊ እንደሚያደርግ ሳይሆን የግንቦት 97ን ዓይነት ዴሞክራሲያዊ ጨዋታ መጫወትን ነው:: ስለዚህ ለዲሞክራሲ የሚደረገውን ትግል ለመግፋት ትግሉ በተጀመረበትና ሕዝቡ የተነሳሳበት ወቅት ከፓርላማ ውጪ ሆኖ በመንግሥት ላይ ጫና ማድረግ የተሸለ እንደሆነ ፓርማ አለመግባትን ከሚደግፉት ይቀርባል:: ይህ ጉዳዩን በደንብ ካጤኑትና ፓርማ መግባትን ከሚቃወሙ የአገሪሪቱ ልሂቃን አካባቢ የሚሰማ ክርክር ሲሆን በሌላ በኩል የሕዝብ ድምጽ በመሰረቁ ከፍተኛ ቁጭት የሚሰማው ብዙኋኑ ሕዝብ ደግሞ በከፍተኛ እልህ እንዴት እንደዚህ ፊት ለፊት አጭብርብረው ዝም ተብሎ ፓርላማ ይገባል የሚል ጠንካራና ስሜታዊ ሃሳብ ነው:: ያለምንን ጥርጥር ግን ብዙኂኑ ሕዝብ ቅንጅቱን ፓርላማ እንዲገባ አይፈልግም ነበር::

ይህንን አጠቃላይ የሕዝብ ስሜት በመከተልና «በእርግጥ ቅንጅቱ ፓርላማ በመግባት ምን ያገኛል?» የሚለውን ጥያቄ በአዎንታዊ መንገድ ለመመለስ ባለመቻላቸወ የቅንጅቱን ፓርላማ መግባት የሚቃወሙ የላዕላይ ምክር ቤት አባሎችም ነበሩ:: በውጭ አገር የሚገኘው አብዛኛው ኢትዮጵያዊ ባጠቃላይና የቅንጅቱ ደጋፊዎች በተለይ ፓርቲው ፓርላማ መግባት የለበትም የሚለው አቋማቸው ጠንካራ ነበር:: ኢንጅነር ኃይሉ በህክምና የለበትም የሚለው አቋማቸው ጠንካራ ነበር:: ኢንጅነር ኃይሉ ለህክምና በሄደበት በአሜሪካ ከለኢትዮጵያውን ጋር ባደረገው ውይይት ከነበረበት ግፊት የተነሳ ቅንጅቱ ገና ውሳኔ ሳይሰጥ «ቅንጀት ፓርላማ አይገባም» ሲል ተናግሮ አዲስ አበባ የነበረውን አመራር በጣም ባለው መዋቅር መሰረት ሳይወሰን ይህን መግለጫ መ ስጠቱ በቅንጅቱ አካሄድ ተቀባይነት የሌለው ነበር:: ይህ ውሳ ለሚያስከትለው ውጤት ቅንጅቱ ሳይዘጋጅ በችኮላ ቢቀርብ ሊያስከትል የሚችለው የውስጥ አለመግባባት ቅንጅቱን ክፉኛ ይጎዳል::

የኢህአዴግ ፕሮፓጋንዲስቶች ይህንን የአቶ ኃይሉን ንግግር በአገር ውስጥ ሚዲ እያራገቡ አንድም የቅንጅቱን ውሳ አቅጣጫ ለማስያዝ የበለጠ ደግመ ቅንጅቱን አቶ

ኃይሉ እንደፈለገው የሚያሽከረክረው ለማስመሰል ተጠቅመውበታ:: ይህን የአቶ ኃይሉን ንግግር ማስተባበል ነበረበት:: ይህም ሲሆን ግን በቅንጅቱ ውስጥ ልዩነት ያለ እንዳያስመስል አቶ ኃይሉን የሚገስፅ ሳይሆን (በእውነቱ በስብሰባው ላይ የነበረው ሁሉ መገሰፅ ነበር የፈለገው) በዜና አቀራረብ ያመረዳት ችግር እንዳለ የሚገልፅ ማስተባበያ አዘጋጀን:: ማስተባበያውን በመግለጫ መልክ ከማውጣታችን በፊት ግን ለአቶ ኃይሉ ደውለው የተናገረው ስህተት እንደሆነ አመራሩን ችግር ውስጥ እንደከተተውና ከአሁን በኋላም በዚህ ጉዳይ «ቅንጅት ገና አልወሰነም» ከማለት በቀር ሌላ መናገር እንደሌለበት ተነጋግረን የሚወጣውንም መግለጫ አንብበንለትና እሱም ተስማምቶ የማስተባቢያ መግለጫው ወጣ በአሜሪካ የሚገኙ የኢትዮጵያውያን ድረ-ገፆች (በተለይ ኢትዮጵያን ሪቪው) በዚህ የቅንጅት መግለጫ ያለመደሰታቸውን ገለፁ:: አንዳንዶች ይህ የኢህአዴግ የውስጥ አርበኛ የሆነው የብርሃኑ ሥራ ነው፤ እሱ ቅንጅቱን ከውስጥ ሆኖ የሚቦረቡር ነው፣ እንዴት አድርጎ የሊቀመንበሩን ሃሳብ ይቃረናል የሚል ወሬ ማናፈስ ጀመሩ:: በእርግጥ ቅንጅቱን በደንብ እነዳላወቁት ገብቶኛል:: ከዚህ ግርግር በኋላ ኢንጅነር ኃይሉም በፓርላማ ጉይ ላይ በሚወሰነው ውሳኔ ለይ መሰታፍ ስለምፈልግ ትንሽ አዘግዩት የሚል ጥያቄ ያዘለ ደብዳቤ ለሥራ አስፈፃሚው ላከ:: ከዚህ ውጭ ቅንጅቱ ስብሰባዎችና ውሳኔዎች ወቅት የመንግስት ደኅንነት ክትትል እደረገ እንደሚቀዳወ አወቀቀን ስለነበር ውሳውን እስከ መጨረሻው ቀን ድረስ መግፋት ነበረብኝ::

የፓርላማ ጉዳይን ለመወሰን ቅዳሜ ጠዋት መስከረም 28 ቀን በኢዴአፓ - መድኅን ቢሮ ስነገናኝ ከሞላ ጉደል ሁሉም የላዕላይ ምክር ቤት አባላት ተገኝተወ ነበር:: ስብሰባው ውጥረትን ጭንቀት የነ ገሰበት ነበር:: ሁለት ተመጣጣኝ የሆኑ ነገር ግነ በየራሳቸው አብዛኛውን ድምጽ ማግኘት ያልቻሉ ኃይሎች ውሳኔውን እነሱ በሚፈልጉት መልክ ለማስወሰን ተዘጋጅተው መጥተዋል:: ብዙኂነሁ ግን የየራሱ ሰሜት ቢኖረውም ጥሩ ምክንያት ካገኘ የቱንም አቅጣጫ ለመያዝ የሚጠበቅ ይመስላል:: ትግሉም ይህን የብዙኂን ድምጽ ለማግኘት ነበር

የፓርላማ መግባት አለመግባት ውሳ በቅንጅቱ የውስጥ አንድነት ላይ ሊፈጥር የሚችለው ጫና ቀላል አልነበረም:: ከዚህ ውሳኔ በኋላ ኢህአዴግ ቅንጅቱን ለመከፋፈል ያውን አቅም በሙሉ እንደሚጠቀም ቅንጅቱ በቅርብ ውህደቱን የፈፀመ ቢሆንም ገና መዋቅሩን ባለማዋህዱና በዚህ ግርግር የራሳቸውን ጥቅም አስቀድመው ለኢህአዴግ መሳሪያ የሚሆኑ ሰዎች በቅንጅቱ ውስጥ ሊኖሩ እንደሚችሉ ምንም ጥርጥር አልነበረውም:: አሀ አዴግ በዚህም ሰሞን በኡብኮ ላይ የወሰደውን ዓይነት ያወጣ የኃይል እርምጃና በጉልበት ድርጅቱን ከመከፋፈል ሴራ ሁላችንም አይተነው ነበር:: በዚህ ሥራው ደካማና ገብጋባ የሆኑ የኡብኮ አባላትን ተጠቅሟል:: ይህንን በቅጅቱ ላይ አንዴ ሞክረወ (በኢአድ በኩል) ባይሳካላቸውም እንደገና መሞከራቸው አይቀርም:: አገዛዝ

ሥርዓቶች የሰዎችን ደካማ ጎን ፈልጎ እሱን ለፀረ-ዲሞክራሲ ዓላማቸወ መጠቀም የተካኑበት ችታቸው ነው:: የማይወዱትን አልገዛም የሚልና በእምነቱ የፀናን ዜጋ ነው:: ስለዚህ ይህ ውሳኔ ምንም ሆነ ምን ቅንጅት አንድነቱን ጠብቆ ውሰኔውን ለማስፈጸም በሚችልበት ሁኔታ መ ጠናቀቅ አለበት::

ይህን ከግምት በማስገባት ስብሰባው ሲጀመር በውሳ አሰጣጥ ሂደቱ ላይ አንድ ሀሳ አቀረብኩ:: ምንም እንኳን በሕገ-ደንባችን መሰረት የላዕላይ ምክር ቤት ውሳኔ በአብላጫ ድምጽ የሚወሰን ቢሆንም ይህ ሁኔታ የተለየ ስሆነና ውሳኔውንም ተግባራዊ ለማድረግ በቅንጅቱ ውስጥ ጠንካራ አንድነት እንዲኖር ስለመ ያስፈልግ ማንኛውም ውሰና ቢያንስ 2/ 3ኛ ድምጽ ካገኘ ብቻ ተፈፃሚ ይሁን ይህን ካላገኘ ጉዳዩን መልሶ ለውይየት ማቅረብና ተጨማሪ ሰዎችን በክርክር ለማሳመን ይሞክር፤ ሁለተኛ ሰው ስሜቱን ያምንም መሸማቀቅ እንዲያቀርብ የድምፅ አሰጣጡ በምስጢር ይሁን አልኩኝ:: በዚህ ሃሳብ ላይ ሰፊ ውይይት ተካሄደ:: 2/3ኛ ድምጽ ያገኘ የሚለው ብዙ ያከ ራከረ አልነበረም:: በዚህ ዙሪያ እንዲውም አንዳንድ አባሎ በሙሉ ድምጽ ይሁን ብለው ጠይቀው ነበር:: የበለከጠ ያከራከረወ የምሥጢር ድምፅ አሰጠጥ ይሁን የሚለው ሃሳብ ነበር:: በተቃራኒው የተነሳው ዋና ክርክር በግልፅ የሚፈልገውን እንዲወሰን ያበረታታዋል:: የምሥጢር ድምጽ ግለሰቡ የሚፈልገውን እንዲወስን ያበረታታዋል:: ነገር ግን የቅንጅቱ መሪዎች በውሳኔያችን የምንፈራበት ምንም ምክንያት አይኖርም፤ ለውሳያችንም በግልጽ የተጠያቂዎች መሆን አለብን የሚል መከራከሪያ ነበር የተነሳው:: አንዳንድ ግለሰቦች ይህንን የፓርላማ መግባት ውሳኔ በተመለከተ በሚሰማቸው ስሜት ላይ በመመርኮዝ ድምጽ ላይሰጡ ይችላሉ ተባለ:: እነዚህ ሰዎች ከእውነተኛ ስሜታቸው ይልቅ ሊጫወቱ የሚልጉት ጊዜያዊ የፖለቲካ ጨዋታ ሊኖ እንደሚችል ጥርጣሬ ውስጥ የተገባው አንድ የምክር ቤቱ አባል ባደረገው ንግግር ነበር::

ኢዴኤፓ-መድኅን ለቅንጅቱ ላዕላይ ምክር ቤትን ለሥራ አስፈፃሚ ኮሚቴው የሚሆኑትን ሰዎች ለመወሰን በልደቱ ቡድንና በሌለቾ ዘንድ ከፍተኛ ትግል አካሄዶ ነበር:: ካላይ የጠቀሰስኩት የምክር ቤት አባል የድርጅቱ የማዕከላዊ መክር ቤት አባ የነበረና በተወሰኑ አባላት ዘንድ ድጋፍ የነበረው የልደቱ ቡድን ቀርቦ ያናግረዋል:: ቡድኑ ይህ አባል ሊያልፈው የማይችል አጓጊ አማራጭ (offer) ይቀርብለታ:: ከእነሱ ጋር ሆኖ ድምጽ ከሰጠና ሌሎቹንም ድጋፍ እንዲሰጡ ካስደረገ በቅንጅቱ ሥራ አስፈፃሚ ከመ ወክሉት አምስት ሰዎች አንዱ እንደሚሆንና ከእሱ ጋር የሚመረጡትን ሌለኞ አራት ሰዎች ስምም አብረው ይነግሩታ:: ይህ ሰው ይህንን አምነ በማዕከላዊ ምክር ቤት ለነልደቱ ቡድን በአዲሶቹ አምስት ተመራጮች ያደርጋል:: የምርጫው ጊዜ ሲደርስ ግን እንደ ልደቱ ከሱ ውጪ ቀድሞውኑ ያዘጋጁትን አምስት ሰዎች ያስመርጣሉ:: በዚህ

በነልደቱ ቡድን ብልጠት እጅግ የቆሰለወ ይህ ሰው የፓርላማ መግባት ውይይት ላይ ድምፅ ፊት ለፊ እነዲሰጥ አጥብቆ ይሟገታል፡፡ ምክንያቱንም ሊያስረዳ እዚህ ቤት ውስጥ ያ አንዳንድ ሰዎች ለራሳቸው ጥቅም ቅንጅቱን ፓርላ እንዲገባ ማስወሰን ይፈልጋሉ፡፡ ይህ ከተወሰነ በኋላ ግን ከሕዝቡ ጋር ላለመጣላትና ዋና የሕዝብ ጥቅም አስጠባቂ ለመምሰል ብዙኃኑ እንግባ የሚል ድምጽ ሲሰጥ እኛ ይህንን ፓርላማ የመግባት ውሳኔ ተቃውመናል ብለው ለሕዝብ ለመፈከርና በሕዝብ ዘንድ በሀሰት አድናቆትን ለማግኘት ይሞክራሉ፡፡ ይህ ዓላማ ያላቸው ሰዎች እንዳሉና እንዲህ ዓይነት የምስጢር ድምፅ አሰታጥ ለምን እንደተጎነጎነ አውቃለሁ ብሎ ተናገረ፡፡ ስብሰባውም ላይ የነበረወ ሰው በነገሩ በጣም ተገረመ፡፡ ይህ ሰው የሚናገረው ስለ እነማን እንደሆነ ግልጽ ነበር፡፡ ግን ወደዚህ ደረጃ መዝቀጥ ይችላሉ ወይ የሚለው ሁሉንም ያስደመመ ነበር፡፡ ከዚህ ንግግር በኋላ የምሥጢር ድምጽ አሰጣጥ የሚለው ሃሳብ ተቀባይነት አላገኘም፡፡ እኔም ያቀረብኩትን ሀሳብ ከዚህ በኋላ አልገፋሁበትም፡፡ ይውሳኔ አሰጣጡም በፍፁም ቅርቃር ውስጥ ካልተገባ በስተቀር 2/3ኛ ድምጽ እንዲሆን በፍፁም የማይቻል ከሆነ ግን ከሦስት ሙከራ በኋላ ወደ አብላጫ ድምጽ ሊመለስ እንደሚል ተወስኖ ከሰዓት በኋላ በዋናው ፍሬ ነገር ላይ ውይይት ተጀመረ፡፡ ስብሰባውን የምትመራው ወ/ት ብርቱካን ነበረች፡፡ ኢንጅነር ኃይሉ ገና ከውጭ መምጣቱ ነበር፡፡ ከዚያም በላይ ግን በክርክሩ በቀጥታ መሳተፍ እፈልጋለሁ ስላለ በስብሰባው አካሄድ እንዲያመች ሲባል ብርቱካን ተመረጠች፡፡

ሁለቱም ወገኖች አቋማቸውን አጠናክረው ገለፁ፡፡ ክርክሩ የሚካሄደው በስብሰባው ወቅት ብቻ ሳይሆን በእረፍት ሰዓትም ገና አልወሰኑም በሚባሉ ሰዎች ላይ ቅስቀሳ ይደረጋል፡፡ የሚቀርቡት ክርክሮች የታወቁ ናቸው፡፡ ፐርላማ መግባት የለብንም የሚሉት ከዚህ በፊቲ የጠቀስኳቸውን መከራከሪያዎች የሚቀርቡ ነበሩ፡፡ በጥቅሉ በዚህ ሰዓት ፓርላማ መግባት ኢህአዴግ ለዘረፈው የሕዝብ ድምጽ እውቅና መስጠት ነው፡፡ ከዚያም በላይ ግን ቅንጅቱ የተነሳበትን የዲሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ ዓላማ መካድ ነው፡፡ ኢህአዴግ የሰረቀውን ሥልጣን እንኳን እንተውልህ ነገር ግን የወደፊቱ ሂደት ዴሞክራሲዊ መሆኑን በጋራ እናረጋግጥ ቢባል እምቢ ያለው ለአሁኑ ሥልጣኑ ፈርቶ አይደለም፡፡ እሱንም ያዘው ተብኋል፡፡ ለወደፊቱም ቢሆን ምርጫ ሥልጣኔን አልለቅም እያለን ነው፡፡ መልእክቱ ይህ ከሆነ ፓርላማ መግባታቸውን ለዲሞክራሲ ሥርዓት ግንባታው የሚፈይደው ነገር የለም፡፡ እዲያውም በተቃራኒው እያወቅን ለኢዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እውቅናና ድጋፍ መስጠት ይሆናል፡፡ ፓርላማ በመግባት የምናተርፈው ነገር ቢኖር ከኢህአዴግ የጉልበት እርምጃ ራሳችንን ማዳን ነው፡፡ ያውም ምናልባት የተመረጥነው ብቻ፡፡ ሌሎ በተለይ በገጠር ያሉ አባሎቻችንን ማሰሩ፣ ማንገላታቱ የሚቀጥል እንጂ የሚንስ አይንም፡፡ የቅንጅቱንም አመራርና ተመራጮች

ቢሆን ለጊዜው ይተውን እንዳሆነ እንጂ ትንሽ ቆይቶ ሁኔታው ሲረጋጋለትን ሕዝቡም በቅንጅት ፓርላማ መግባት ተበሳጭቶና በእኛ ላይ ያለውን እምነት ካታና ከተፋቀ በኋላ አይለቀንም:: የኢህአዴግ ዓይነት ቂመኛ መንግስት በምርጫው ወቅት የደረሰበትን ውርደት እንዲሁ የሚረሳና የሚተው አይደለም:: ቀንጅቱ የፈጠረውን የነፃነት ስሜት በማጥፋት ቅንጅቱን ማጥፋት አለብኝ ብሎ የሚያምን ድርጅት ነው:: ስለዚህ በመግባት የምናገኘው አጠቃላይ የፖለቲካ ክስረት እንጂ ጥቅም አይደለም:: ፓርላማ በመግባት የሚገኘው ትልቁ ነገር ደግ የህዝቡን እምነት ማጣት ነው:: በግንቦ ምርጫ ሕዝብ በመጀመሪያ ጊዜ በፖለቲካና በፐለቲከኞች ላይ እምነት ያሳደረ ነበር:: ሕዝቡ ቅንጅቱን ለራሱ ጥቅም የሚታገል ሳይሆን ከሁሉም በላይ ለሕዝቡ ነፃነትና ለዲሞክራሲ የሚታገል እውነተኛ ድርጅት ነው ብሎ አምኗል:: ማንም ብቻ ሳይሆን ቅንጅቱ የዚህ የሕዝብ የነፃነትና የዲሞ ክራሲ ፍላጎት የሚነ ፀባረቅበት መንፈስ ሆኗል:: ቅንጅቱ ይህን የሕዝብ አመኔታ ትቶ እራሱን ለማዳን ብቻ ብሎ ፓርላማ ቢገባ የኢትዮጵያ ሕዝብ በፖለቲካና ለፖለቲከኞች ላይ ያለውን እምነት አንቅሮ ይተፋል:: ይህ ደግሞ የሰላማዊና የዲሞክራሲያዊ ሽግግርና የገጊ ሰሌዳ በብዙ ዓመታት ወደ ኋላ ይገፋዋል::

በአንፃሩ ፓርላማ አለመግባት በመጀመሪያ በመርህ ደረጃ ለኢህአዲግ እምቢታ አለመንበርከክን ያሳያ::ቀ ቀንጅቱ መፍትሄ ፍለጋ ብዙ መጣሩን ማኅበረሰቡ ያውቃ:: ሁሉም ጉልበቱን ተማምኖ እምቢ ያለው ኢህአዴግ ነው በዚህ በመጨረሻ ሰዓት ራሱን ለብዙ አደጋ አጋልጦም ቢሆን በዴሞክራሲ ላይ ላለው እምነቱ መጽናቱ ለዘለቄታው ድርቱን እውነተኛ ዓላማ ያው ዴሞክራሲያዊ ድርጅት ያደረገዋል:: ከዚም በላይ ውሳው ከሕዝብ ፍላጎት ጋር አንድ አይነት ስለሆነ የሕዝቡን ስሜት የሚሰማ እውነተኛ የሕዝብ ድርጅት መሆኑን ያሳያል:: ፓርላማ ባለመግባት በኢህአዴግ በኩል ሊመጣ የሚችለውን ጥቃትም መከላከል የምንችለው ከሕዝቡ ጋር በመሆን ብቻ ነው:: ሌላው ወሳኝ ነጥብ ደግ ለኢህአዴግ የማይገባውን የትክክለኛነት ገጽታ አለመስጠታችን ነው:: ይህም ይዘግይ እንጂ ኢህአዴግን ተመልሶ ድርድር ውስጥ እንዲገባ ማስገደዱ አይቀርም:: ይህ ሁሉ እንኳን ባይሆን በሚቀጥሉት ምርጫዎች ከሕዝቡ ጋር ሆነን ጠንካራ ግፊት መፍጠር እንችላለን የሚሉና የመሳሰሉ ጠንካራ ምክንያቶች በተለያዩ አለመግባባትን በሚደግፉ አባላት ቀርበዋል::

በዚያው መጠን ፓርላማ መግባት የሚደግፉት ኃይሎች ያላቸውን መከራከሪያ አቅርበዋል:: መከራከሪያው በዋናነት ኢህአዴግ ሊወስድ የሚችለው እርምጃ ቅንጅቱን ይቆዳዋ፤ ቅንጅቱ ያገኘውን የህዝብ ተቀባይነት ይዞ በፓርላማ ውስጥ የሕዝቡን ጩኸት እያሰማና አዲስ አበባን እያስተዳደረ ለሚቀጥለው የወረዳና የቀበሌ ምርጫ ቢዘጋጅ ይሻላል:: ኢህአዴግ አሁን የተደናገጠ ወሬ ነው:: ሥልጣኑን እንዳልተነካ ሊያውቅ ትንሽ ቆይቶ ሊረጋጋ ይችላል:: አንዳንድ መጠነኛ ለውጦችን ሊያደርግ ይችላል:: እርግጥ

ምርጫው ተጭበርብሯል፣ ሕዝቡም ድምጼ የከበር እያለ እየጮኸ ነው:: ቅንጅቱን በትዕግስት ኢህአዴግን ለማግባባት ብዙ ጥሯል:: ሕዝቡም ይህንን ይረዳል:: ግን ኢህአዴግ በገባበት ቀውስ ተደናግጦ አገሪቱን ትርምስ ውስጥ ኪመከታት እኛ ሕዝብን አራጋግተን ለሚቀጥለው ምርጫ ብናዘጋጀው ይሻላል የሚል ነበር::

የዚህ አቋም ድክመት ከዚህ ቀጥ የሚኖሩት ምርጫዎች ዲሞክራሲያዊ ይሆናሉ ብለን የምናምንበት ምክንያት ይኖራል? ተብሎ ለሚጠየቀው ጥያቄ በቂ መልስ መስጠት አለመቻሉ ነበር:: ምክንያቱም ከምርጫ ማጣራት ሂደት መክሸፍ ጀምሮ ለኢህአዴግ የቀረበለት የመደራደሪያ ነጥብ በሙሉ ይህንን የወደፊቱን ዴሞክራሲያዊነት የምናረጋግጥበት መንገድ እንፈልግ የሚል ቢሆንም ሁሉንም አሻፈረኝ ብሏል:: ኢህአዴግ አገሪቱን ወደ ቀውስ4 ሊከታት ይችላል የሚለው ሃሳብ እውነት አለው:: ግን ፓርላማ በመግባት ይህንን ማዳን ይቻላል የሚለው አመለካከት እንደሚቻል የሚሳይ ምንም ማረጋገጫ አልነበረውም:: ዲሞክራሲ ያስፈለገው ይህን ቀውስ ለማዳን ነበር::

ቅንጅቱ በሰላማዊና ህጋዊ መንገድ መንግስት መለወጥ ይቻላል ብሎ፣ የትጥቅ ትግልን ተቃውሞ የሕዝቡን የነፃነትና የዲሞክራሲ ፍላጎት በከፍተኛ መጠን አሳድጎታል:: ይህ ምርጫ ተካሄዶ የተሸነፈው ፓርቲ በጉልበቱ ሥልጣን ላይ የሚቆይ ከሆነና ሌሎቹ ፓርቲዎች ደግ ይህን ተቀብለው በፍርሃት ብቻ ተቅለስልሰው ፓርላማ ከገቡ በሕዝቡ የሚሰጠው መልዕክት በሰላማዊ መንገድ መንግስት መለወት ይቻላል የሚለውን መልዕክት ተቃራኒ ነው:: በዚህ ምክንያት ሕዝቡ በቁጭት የጦርነትን መንገድ እንዲመርጥ ይገደዳል:: ይህ ደግሞ በምርጫው ምክንያት ተቀባይነቱን ካጣ መንግስት ደካማነት ጋር ተዳምሮ አገሪቱን የጦርነት አውድማ የማያደርግበት ምንም ምክንያት የለም:: ስለዚህ ፓርላማ በመግባት ሰላም ይመጣል የሚለው ምክንያትም ቢሆን ብዙም አሳማኝ አይደለም የሚል የተቃዋሚ መከራከሪያ በሌላው ወገን ቀረበ::

ይህ ክርክር በከፍተኛ ደረጃ ሲካሄድ ልደቱ አንድም ቃል አይተነፍስም ነበር:: የሱ ወገን መሆናቸው በግልጽ የሚታወቀው እነ ሙሼና ሌሎቹ ከኢዴአፓ-መድኅን የላዕላይ ምክር ቤት አባላት ደግሞ ከሁለቱም ወገን ሆነው ይከራከራሉ:: ከቀድሞው መኢአድ ተወካዮችም ውስጥ በሁለቱም ወን ሆነው የሚከራከሩ ነበሩ:: እውነት ለመናገር ቅዳሜ ሙሉ ቀን በተደረገው ክርክር አንድ ወጥ የሆነ የቀድሞ ድርጅት ቅርጽ አይታይም ነበር:: ሁሉም በቅንጅትና በልበ ሙሉነት የሚመስለውን ያቀርብ ነበር ሁሉም በቅንጅትና በልበ መሉነት የሚመስለውን ያቀርብ ነበር:: ከመጀመሪያው በድምጽ አሰጣጥ ሂደት ላይ ካቀረብኩት ሀሳብ በስተቀር እኔም በፓርላማ መግባት ጉዳይ ላይ ምንም ሀሳብ ቀኑን ሙሉ አልሰጠሁም ነበር:: በእረፍት ሰዓት እኔን ወደ አንዱ ወገን ለመሳብ የተወሰነ ቅስቀሳ (lobby) ይሞከር ነበር::

በአንድ የእረፍት ሰዓት ሙሼ ወደ እኔ መጥቶ «ምነው ዝም አልክ? አንተ እኮ እኛን ደግፈህ እንድትናገር እንጠብቃለን፤ አንተን ብዙ አባላት ስለሚሰሙህ የአንተ አቋምህን በግልጽ መናገር ይጠቅመናል» አለኝ:: እኔም በነገሪም «ሙሼ የእኔን አቋም ምን እንደሆነ እንዴት ታውቃለህ? እውነቱን ልንገርህና እስከአሁን ድረስ እኔ አልወሰንኩም:: የሁለቱም ወገን ክርክር በጥሞና እየሰማሁ ነው:: እስከአሁን በሰማሁት ክርክር ግን የእናንተ ተቃራኒ ወገን የተሸለ ክርክር አቀረበ ነው» አልኩት ሜሼ በዚህ ደስተኛ አልነበረም:: ለም እንደሆነ ባላውቅም እኔ ከእነሱ ጋር እንደመ ወግን እርግጠኛ ነበር የሚገርመው በማግስቱ እሁድ ጠዋት በታተመው የሪፖርተር ጋዜጣ «ብርሃኑና ልደቱ ፓርላማ መግባትን ይደግፋሉ» የሚል የመጀመሪያ ገጽ ዜና ወጣ:: ይህ ጽሑፍ ሆን ተብሎ የወጣ እንደሆነ ገብቶኛል:: በዚህ ጊዜ ሪፖተር የልደቱ ጥበቅ ወዳጅ ሆኖ ነበር::

ቅዳሜ ውይይቱ እንደሚያልቅ ግልጽ ነበር:: ለእሁድ በተመሳሳይ ሰዓት ቀጠሮ ተወስዶ ነበር:: እሁድም የውሳኔ መስጫ ቀን እንደሚሆን ተወስኗል በአጋጣሚ ሆነ ቅዳሜ ማታ እኔ በየዓመቱ የመስቀልን በዓል ምክንያት በመድረግ በቤቴ ትነ ሽ ግብዣ የማደርግበት ቀን ነበር:: በዚህን ቀን ሁሌ እንደምናደርገው ቅርብ ጓደኞቻችንን ወዳጆቻችነ ን እንዲሁም ዘመዶቻችንን እቤታችን ጠርተን ክትፎ በልተን ስንጫወት እናመሻለን:: ከስብሰባወ በኋላ በቀጥታ ወደ ቤት መሄድ ነበረብኝ፤ እንዲያውም በጣም አርፈጀ:: ቀደም ብዬ ስልክ ደውዬ ባለቤቴን በስብሰባወ ላይ ያሉትን ሰዎች ብጋብዝ በቂ ምግብ ይኖራል ወይ ብዬ ጠይቄአት አይጠፋም ብላኝ ስለነበር እዚያው ስብሰባወ ላይ ሌላ ፕሮግራም የሌላችሁና እዚህ የነበረውን ክርክርና የእርስ በእርስ ቅስቀሳ ክትፎ እየበላችሁ መቀጠል የምትፈልጉ ሁሉ ተጋብዛችኋል ብዬ ገለፅኩና የቤቴን አድራሻና አቅጣጫ ለሁሉም ሰው ተናገርኩ:: ስብሰባ ውስጥ ከነበረው ሰው ከ20-25 የሚሆኑት ቤቴ መጥተው ነበር:: አብዛኛዎቹ አባላት ቀደም ብለው ከነበሩት እንግዶች ጋር በመሆን ሲጫወቱ እንዳንዶቹ ደግሞ በከፍተኛ ደረጃ ድምጽ የማሰባሰብ ስራ ይሰሩ ነበር እኔ በአብዛኛው ጊዜያት ያጠፋሁት እንግዶቼን በመጋብዝ ነበር:: በዚህን ምሽት በነበሩት ውይቶች ምን ያህል ሰው ከቀድሞ አቋሙ እንደ ተቀየረ አላውቅም:: ግን ሁኔታውን ከዳር ሆኜ ስመለከተው ቅንጅቱ ውስጥ የነበረው ክፍትነት፣ ለውይይትና እርስ በርስ አቋም ለመለዋወጥ ይደረግ የነበረው ጤናማ ሙከራ በቅንጅቱ ላይ ያለኝን እምነት የበለጠ አጠናክሮልኛል::

እዚህ ግብዣ መሀል ሆነን ቤቴን ከሜጠብቀው ዘበኛና የጎረቤት ዘበኞች በጣም ብዙ ቁጥር ያላቸው የደኅንነት ሰው መኪናዎች ቤቴን ከብበው መሥፈራቸውን ሰማሁ:: ከስብሰባው ስመጣ የተለመደው የሦስት መኪና ተከታይ በስተቀር ሌላ መኖሩን ሰማሁ:: ለካስ ያን ዕለት እኔን ብቻ ሳይሆን በስብሰባው ላይ የተገኙትን የላዕላይ ምክር ቤት

አባላት በሙሉ እየተከተሉ ሲያስፈራሩ ነው ያመሹት፡፡ ብዙ አባሎቻችን ደግሞ እኔ ቤት ስለመጡ ተከትለዋቸው መጥተዋል፡፡ ከምሽቱ አራት ሰዓት ጀምሮ እንግዶቹ አንድ በአንድ ወደየቤታቸው መሄድ ይጀምራሉ፡፡ ከቤቱ የወጡት ሰዎች በሙሉ ከጥቂት ጊዜ በኋላ እየደወሉ በደህንነት ሰዎች ከፍተኛ ወከባ እየደረሰባቸው መሆኑን ይነግሩኛ፡፡ ወከባው ከሰው ሰው ይለያል፡፡ ፖለቲካው ውስጥ ምንም የሌለበትን ጓደኞቼንና ዘመዶቼን ዝም ብለው ያስፈራሯቸውና ይሰድቧቸው ነበር፡፡ መልዕክቱም የሚመስለው «የብርሃ ጓደና ወይም ዘመድ መሆን አያዋጣህም» የሚል ነበር፡፡

የቅንጅት የላዕላይ ምክር ቤት አባላት የሆኑትን ግን በግልጽ በማስፈራራት አቋማቸውን ኢህአዴግ በሚፈልገው ዓይነት እንደሆነ ማድረግ ይሞክሩ ነበር፡፡ «እኛ የምንልህን ካላደረግህ የሚደርስብህን እወቅ» የሚል የተራ ማፍያ ማስፈራሪያ ከመንግሥት ደኅንነት መስሪያ ቤት ሰዎች ይቀርብ ነበር፡፡ ወደ መጨረሻ አካባቢ ከእኔ ቤት የወጡት እን ዶ/ር ያዕቆብ ኃይለማርያምና ኢንጅነር ግዛቸው ነበሩ፡፡ እነሱን የደኅንነት ሰዎች ቁም ስቅላቸውን ነበር ያሳዩዋቸው፡፡ በመንገድ መሄድ አልቻሉም፡፡ መሣሪያ እያወጡ እንገድላችኋለን እያሉ ከማስፈራራት አልፎ የሚሳደቡት የተለመደ ፀያፍ ስድብ በዚያ እድሜ ላሉ ሰዎች ለጆሮ የሚቀፍ ነበር፡፡ መሄድ ሲያቅታቸው ሕዝብ ባለበት ቦታ ብንገባ ይሻላል ብለው በቀጥታ ሂልተን ሆቴል ይገባሉ፡፡ እዚያም ተከትለዋቸው ገብተው ማስፈራራቱን ይቀጥላሉ፡፡ በመጨረሻም ምንም ማነቃነቅ ሲያቅታቸውና ለሕይወታቸው በመፍራት ሂልተን ሆቴል የሚኖረውን የካርተር ማዕከል ወኪል ጆን ማርሽን ጠርተው ሁኔታውን ያሳዩታል፡፡ እነስም የፈረንጆችን መሰብሰብ ሲያዩ ወጥተው ውጪ ይጠብቋቸዋል፡፡ በመጨረሻም እነ ዶ/ር ያዕቆብ በነጆን ማርሽ አጃቢነት በመከራ ከሌሊቱ ሰባት ሰዓት አካባቢ ወደ የቤታቸው ይገባሉ፡፡ ይህንን ታሪክ እኔ ቤቴ ሆኜ በስልክ እከታተል ነበር፡፡ እነሱ ቤታቸው ከገቡ በኋላ ነበር እኔም ወደ መኝታ የሄድኩት፡፡ ይህ የኢህአዴግ ድርጊት ግን እንቅልፍ ነሳኝ እነዚህ ሰዎች ምንድነው የሚፈልጉት? እስከ መቼ አስፈራርተው መግዛት ይፈልግሉ? እንዲህ ዓይነት ፀያፍ ነገር ለማድረግ ምንም የማይቀሩቸው ሰዎች እንዴት ነው የዴሞክራሲ ወገንተኛ የሚሆኑት? ፓርላማስ ቢገባ በዚሁ በማስፈራራትና በጉልበት ከመግዛት ውጪ እንዴት አድርገው የሰውን ፍላጎት የሚያከብር ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ይገነባሉ? እንደዚህ ዓይነት ማስፈራሪያ የአንድን የፖለቲካ ድርጅት ውሳኔ እነሱ በሚፈልጉት መንገድ ለመንዳት እንችላለን የሚል ለተቃዋሚው ከፍተኛ ንቀት እያሳያ ያለ ድርጅትና መንግሥት ፓርላማ ስተለገባ ይህ አመለካከቱን ይቀየራል ተብሎ ይታሰባል? የሚሉ ጥያቄዎች በአእምሮዬ ሲጉላሉ አደሩ፡፡

ጠዋት ከእንቅልፌ ስነሳ በመጀመሪያ ለባለቤቴ ፓርላማ መግባት የለብንም የሚል አቋም እንደያዝኩና ለዚህም የገፋፋኝ የማታው ድርጊት እንደሆነ፤ ይህም ያሳየኝ

ኢህአዴግ ፓርላማ እንድንገባ የፈለገው ከምንም በላይ ለዴሞክራሲ ብሎ ባይሆን ቅንጅቱን ከሕዝቡ ጋር ለማጣላት ነው የሚል መደምደሚያ ላይ በመድረሱ እንደሆነ ነገርኳት፡፡ ፓርላማ መግባት ትርጉም የሚሰጠው ኢህአዴግ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ተገዢ ለመሆን ከወሰነ ብቻ እንደሆነና ይህንንም መወሰኑን የሚያሳየው ቅንጅቱ አነስተኛ ያላቸውን የዴሞክራሲ ግንባታ ጥያቄዎች ከተቀበለ ብቻ ነው የሚል ውሳኔ ላይ ደርስኩ፡፡ ይህንን አቋም በግልጽ ለመከራከርም በቀጥታ ወደ ቅንጅቱ ስብሰባ ሄድኩ፡፡

የእሁድ ስብሰባ ቅዳሜ የተጀመረውን ክርክር በመቀጠል ተጀመረ፡፡ ምሽቱን የኢህአዴግ ደኅንነቶች ሲሠሩ ያመሹትን ነገር ከስብሰባው በፊት ሁሉም እየተነጋገረበት ነው፡፡ እኔ ማታውን ሳሰላስላቸው ነጥቦች በሌሎችም አባሎች ነበሯቸው ያደርጉት ጉዳይ በብዙ ሰው ጭንቅላት ውስጥ ሲሱ አድረዋል፡፡ እነዚህ ሰዎች ለተቃዋሚው፤ ከእነሱ የተለየ ሀሳብ ላለው ሰው ሁሉ፣ ከሁሉም በላይ ደግሞ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ምንም ክብር የሌላቸው ትዕተኞች ናቸው የሚለው ስሜት በብዙ ሰው ውስጥ እየደነደነ ነበር፡፡ ውይይቱ የተወሰነ ደረጃ ከሄደ በኋላ እኔ ተራ ጠብቄ ያለኝን አመለካከት ተናገርኩ፡፡ ሃሳቤ በአጭሩ የቅንጅቱ ውሳኔ ቁርጥ ያለ መሆን እንደሌለበት፤ በመጀመሪያ በግልጽ ማስቀመጥ ያለብን የቅንጅቱና የሕዝቡ ጥያቄ ምንድን ነው የሚለውን መሆኑን በእኔ እምነት ይህ ጥያቄ የዴሞክራሲ ግንባት ጥያቄ እንደሆነ፤ ይህ እንዲሆን ደግሞ ሊሟሉ የሚገባቸው ነገሮች ምን እንደሆኑ እነዚህ ነገሮች ከተሟሉ ወይም እነዚህ ጉዳዮች ላይ ቀናና እውነተኛ ድርድር ከተካሄደ ብቻ ፓርላማ እንደምንገባ በግልጽ ማስቀመጥ «እንገባለን» ወይም «አንገባም» ከሚለው ደረቅ አቋም የተሻለ ይሆናል፣ ለድርድርም በር ይከፍታል፣ እነዚህ ነጥቦችም ዋና የመታገያ መስመሮቻችን ይሆናሉ የሚል ነበር፡፡ ብዙው ተሰብሳቢ አንድ መካከለኛ መንገድ እየጠበቀ ነበር፡፡ እንዴ ይህ አቋም ከቀረበ በኋላ ብዙ ተወካዮች ይህንን አካሄድ በመደገፍ፣ የቀረበውን ሀሳብ የበለጠ እያከረሩ ተናገሩ፡፡

ይህን ሀሳብ የሚቃወም ከሁለቱም ወገን አልቀረበም፡፡ እነዚህ ለመግባት ያስፈልጋሉ ያልናቸው ሁኔታዎች ምን ምን መሆን እንዳለባቸው ሃሳቦች እየተሰጡ ነበር፡፡ በአካሄድ ደረጃ በመጀመሪያ በሀሳቡ ላይ ድምጽ ይሰጥበት ተብሎ በድምጽ አሰጣጡ ላይ ትንሽ ውይይት ተካሄደ፡፡ ሃሳቡን የሚቃወም ከለ በሙሉ ድምጽ (በኮንሴንሰስ) እንዳለፈ እንውሰደው ተባለ፡ በዚህን ጊዜ የለም ድምጽ መስጠት አለበት የሚል ሀሳብ ቀረበ፡፡ በዚህን ጊዜ ሃሳቡን የሚደግፍ ተብሎ ወደ 53 ሰው አካባቢ ድምጽ ሰጠ፡፡ የሚቅወም ሲባል ምንም አልነበረም፡፡ ድምፀ ተዓቅቦ ሲጠየቅ ልደቱ ድምፀ ተዓቅቦ መጠየቅ የለበትም ብሎ አምርሮ ተከራከረ፡፡ ውሳኔውም በድምጽ ብልጫ ሳይሆን በሙሉ ድምጽ ስተለወሰነ ድምፅ ተዓቅቦ መጠየቅ አግባብ አይደለም አለ፡፡ ነገር ግን እሱ ድምፁን በግልጽ እንዲሰጥ የፈለጉት ሰዎች በዚህ የቴክኒክ መከራከሪያ ሊተውት አልፈለጉም

ነበር፡፡ ግን ገና ብዙ ሥራ ስለሚቀርና ዋናው ጉዳይ ቢወሰንም የሚቀርቡት አስፈላጊ ሁኔታዎች በዝርዝር ስለነበረባቸው አላስፈላጊ አተካሮ ውስጥ ላለመግባት ሲባል ውሳኔው በዚሁ ተቋጨ፡፡

ቀጥሎ የነበረው የአስፈላጊ ሁኔታዎች መዘርዘር ላይ የነበረው ብቸኛ ክርክር የ299 መቀመጫዎች የማጣራት ሁኔታ ይካተት ወይስ አይካተት የሚለው ነበር፡፡ በዚህ ላይ ቅንጅቱ በኋላ ላይ ያቀፈውና «የመጨረሻ አነስተኛ» ጥያቄዎች ያላቸው ላይ ማተኮር ይሻላል፡፡ አሁንም ኢህአዴግ ላለመደራደር ምክንያት እንዳያመጣ እሱን ጥያቄ መተው ይሻላል የሚለው ክፍል አሸንፎ ቅንጅቱ ለዴሞክራሲያዊ ግንባታ መሠረት ናቸው ያላቸውን ስምንቱን ጥያቄዎች ላይ ተስማማ፡፡ ይህንን የሚመለከት አጠቃላይ መግለጫ የሚያዘጋጅ አንድ ኮሚቴ ተሰይሞ እሱን ያዘጋጃል፡፡ የቅንጅቱ አራት መሪዎች የጋዜጣዊ መግለጫውን እንዲሰጡ ይወስናል፡፡

ይህ ሁሉ አልቆ ስብሰባው ሊበተን ሲል ሁልጊዜም የራሱን ጉደይ ማዕከል የሚያደርገው ልደቱ ዛሬ በሪፖርተር ላይ የወጣውና ልደቱ ፓርላማ እንግባ ይላል የሚለው ወሬ ሆን ተብሎ እኔን ከሕዝቡ ጋር ለማጣላት የሚደረግ የተቀነባበረ ሴራ ስለሆነ ቅንጅቱ በጋዜጣዊ መግለጫው ላይ ይህንን እንዲያስተባብልልኝ ብሎ ይጠይቃል፡፡ ጋዜጣው ላይ የወጣው የሁለታችንም ስም ሆኖ እሱ ለምን ማስተባበል እንዳስፈለገው ግልጽ አልነበረም፡፡ የልደቱን ስሌት የሚያውቁ ወጣቶችም ይህንን ተቃውመው ነበር፡፡ ቅንጅቱ የግለሰቦችን ጉዳይ ሲያስተባብል የሚገኝበት ምክንያት የለም፡፡ እነዚህ ወጣቶች ልደቱ ደግሞ ፓርላማ የመግባት አቋም ነበረው፣ በስብሰባው ላይ ጓዶቹ ይህን ሲያንፀባርቁ ነው የዋሉት፡፡ በኋላ ሃሳባቸውን ቀይረው ሊሆን ይችላል፡፡ ግን እሱ ብቻ ሳይሆን ብዙ ሰው ሀሳቡን ቀይሮ ሊሆን ይችላል፡፡ ስለዚህ ይህንን ወሬ ብለን የምናስተባብልበት ምክንያ የለም የሚል አቋም ይዘው ነበር፡፡ ግን በጊዜው የነበረውን ጥሩ መንፈስ ላለማበላሸት በሚል አስተባብሉለት ተብሎ ተወሰነ፡፡

የፓርላማ አለመግባት ውሳኔ ሲወሰን የአዲስ አበባ ነገር ግልጽ የሆነ ውይይት አልተካሄደበትም ነበር፡፡ ቅንጅቱ ፓርላማ ላለመግባት ሲወስን የአዲስ አበባ ነገር እንዴት ይሆናል ተብሎ ለተጠየቀው ጥያቄ ከዚህ በፊት የቅንጅቱ የአዲስ አበባ ተመራጮች ስለ ከተማው ርክክብ ለመነጋገር ማዘጋጃ ቤት በሄዱ ጊዜ «ፓርላማ ካልገባችሁ አዲስ አበባን መረከብ አትችሉም» ተብሎ በግልጽ በአቶ አርከበም በማዘጋጃ ቤቱም የሕግ ክፍል ኃላፊ የምርጫ ቦርድ ወኪሎች ባሉበት ተነግሮ ስለነበር ከዚያ በመነሳት ፓርላማ ካልተገባ አዲስ አበባን አያስረክቡም ተብሎ ለስብሰባው ተነግሯል፡፡[5] የላዕላይ ምክር ቤቱ የፓርላማ

---

[5] *አዲስ አበባን ካሸነፍን ጀምሮ በቅንጅቱ በኩል ከተማውን ለመረከብ ብዙ ዝግጅቶች ሲደረግ ቆይቷል፡፡ በመጀመሪያ ቅንጅቱን የሚወክሉትን ሰዎች ለመወሰንና ከተማውን የሚያስተዳድሩትን ሰዎች ለመምረጥ ለአዲስ አበባ ምክር ቤት የተመረጡ አባሎች በሙሉ በተገኙበት፣ የምረጡን ዘመቻ ደረርን ምርጫ*

አለመግባቱን ውሳኔ ሲወስን ውሳኔውን አዲስ አበባንም እንደሚያጠቃልል አውቋል:: ይህን ያወቀው ግን ፓርላማ ሳይገባ አዲስ አበባን የሚያስረክቡ ቢሆንም ከሚል አልነረም:: ሁለቱ የማይነጣጠሉ ውሳኔዎች ናቸው ከሚል መነሻ እንጂ::

በማግስቱ መስከረም 30 ጠዋት ከአዲስ አበባ ተወካዮች ለአንዱ ከምርጫ ቦርድ ተደውሎ አዲስ አበባን ለመረከብ እየተዘጋጃችሁ ነው ወይ? የሚል ጥያቄ ሲቀርብለት በመገረም ፓርላማ ካልገባችሁ አናስረክብም ብላችሁ የለም ወይ? ብሎ ሲጠይቀው አይ ስለምናስረክባችሁ ማዘጋጃ ቤት እንድትመጡ ይለዋል፡ ይህንን ጊዜ የቅንጅቱ ተወከይ የምርጫ ቦርዱን ሰው የምትሉን የእውነታችሁን ከሆነ ለብርሃኑ ደውለህ ንገረው ይለዋል፡ ከዚያም ልጁ ለእኔ ደውሎ ይነግረኛል:: እኔም ዝም ብለው ሊቀልዱብህ ነው እንጂ በምንም ዓይነት አያስረክቡም፤ ለማንኛውም ወደ ቢሮ እየመጣሁ ስለሆነ ዋና ዋና ተመራጮች ቢሮ እንዲመጡ ንገራቸውና እዚያ እንነጋገራለን ብዬ ስልኩን ከመዘጋቱ እንደገና ይደውላል:: የደወለልኝ የምርጫ ቦርዱ ኃላፊ አቶ ተስፋዬ መንገሻ ነበር:: እሱም አዲስ አበባን ለመረከብ እንድትችሉ በ3:30 ማዘጋጃ ቤት እንድትመጡ ይለኛል:: እኔም አቶ ተስፋዬ የማታ ውሳኔያችንን አልሰማህም ወይ? ቅንጅቱ እኮ ፓርላማ ላለመግባት ወስኗል::

ከዚህ በፊት አንተ ባለህበት እነ ዶ/ር አድማሱን ልከን ፓርላማ ካልገባችሁ አዲስ አበባን አተረከቡም ብለው እነ አቶ አርከበ ሲናገሩ ሰምተን የለም ወይ? እንዲያውም በጊዜው የርክክቡን ሂደት ለመጀመር ጠይቀን በፓርላማ ላይ ስትወስኑ ይህንንም ሂደት አንጀምርም ብለውን አልነበርም? ሁለቱን የሚያጣምር ሕግ አለ ወይ ተብለህ ተጠይቀህ አንተም ሆንክ የሕግ ክፍል ኃላፊው ኢህአዴግ (ጠቅላይ ሚኒስትሩ) ካልፈቀደ አትረከቡም አላልከንም ወይ? አሁን ኢህአዴግ ሀሳቡን ቀየረ ወይ? ብዬ ጠየቅሁት:: አቶ ተስፋዬም እኔ ይህን ዝርዝር አሁን ላወራህ አልችልም:: አስረክቡ ተብለናልና ለማስረከብ ዝግጁ ነን፤ ማዘጋጃ በት እንድትመጡ፤ እስከዚህ ግን ወኪሎችህን ላክና ስለ ርክክቡ ሥነ-ሥርዓት እንነጋገር ይለኛል:: እኔም ጥሩ፣ ወኪሎዎችን ማዘጋጃ ቤት በግማሽ ሰዓት ይደርሳሉ ብየው ወዲያውኑ አቶ ኃይሉ ሻውል ጋር ደወልኩና የሆነውን ነገርኩት:: እሱም አዲስ አበባን ፓርላማ ስንገባ ካስረከቡንማ መረከብ አለብን:: አሁኑኑ የላዕላይ ምክር ቤት ስብሰባ የጠራና የትላንቱ ውሳኔ አዲስ አበባን መመልከት አለመመልከቱን አጥርተን ይመለከተዋል ቢባል እንኳን በተሰጠው የመረጃ ስህተት ላይ የተመረኮዘ (ማለትም ፓርላማ ከተገባ አያስረክቡም) ስለሆነም በአዲሱ መረጃ ላይ በመመርኮዝ ወሳኔ

ተካሂዷል:: በዚህም ምርጫ (የካርተር ማሀከል ታዛቢዎች በተገኙበት) እኔ በከንቲባነት፣ ዶ/ር አድማሱ በምክትል ከንቲባነት፣ አቶ አሰፋ በአፈ ጉባዔነት፣ ወ/ሮ ሸዋዬ ኪሮስ በምክትል ከንቲባነትና አቶ አንተነህ በዋና ፀሐፊነት ተመርጠናል:: ከእኔ በስተቀር አራቱ ነባሩ ማዘጋጃ ቤት ሄደው ከነአቶ አርከበ ጋር ስለርክክቡ የተነጋገሩት:: እዚህ ስብሰባ ላይ ደግሞ በግልጽ ፓርላማ ካልገባችሁ አዲስ አበባን አትረከቡም ተብለዋል:: ይህ ግን የመጨረሻው አልነበረም::

ይሰጣል ብሎ ቢሮ ደውሎ አስቸኳይ ስብሰባ ለማስጠራት ተስማምተን እኔ ወደ ቢሮ እሄዳለሁ:: መንገድ ላይ እያለሁ ግን ወ/ሮ ሸዋዬ (ምክር ቤቱ ተመራጭ ምክትል አፈጉባዔ) ጋር ደውዬ አቶ አሰፋን፣ አቶ አንተነህንና ከተገኘ ዶ/ር አድማሱን አለበለዚያ ሌሎች አንድ ሁለት ተመራጮችን ይዘሽ ማዘጋጃ ቤት ሂጂና ስለርክክቡ ሥነ-ሥርዓት ተነጋገሩ፤ እስከዚያው ድረስ ደግሞ ቢሮ ደውለሽ በፀሐፊዎች በኩል በሙሉ የአዲስ አበባ ተመራጮች አሁኑኑ ቢሮ እንዲሰበሰቡ መልዕክት አስነግሪ ብዬ እኔ ወደ ቢሮ አመራሁ:: ቢሮ ስደረስ ትልቁ አዳራሽ ውስጥ የአዲስ አበባ ተመራጮች እየተንጠባጠቡ እየገቡ ነበር:: የቅንጅቱ ሥራ አስፈፃሚ ሰዎችም ለስብሰባ እየመጡ ነበር:: ላዕላይ ምክር ቤቱ እስከ ሚሰበሰብ ድረስ የአዲስ አበባ ተመራጮች ከግማሽ በላይ ሞልተው ስለነበር ዝም ብር ብለው ከሚቀመጡ ብዬ ከተማውን በመረከብ ዙሪያ ውይይት ጀመርን::

በመጀመሪያ ለምክር ቤቱ አባሎች ያነሳሁት ጥያቄ ከፓርላማው ውሳኔ አንፃር ተረከቡ ብንባል መረከብ አለብን ብላችሁ ታምናላችሁ ወይ? የሚል ነበር:: ሀሳቦች ከሁሉቱም በኩል እየተሰጡ እያለ ነበር ልደቱ ስብሰባው ላይ ደረሰ:: በመጀመሪያ ለሥራ አስፈፃሚ ስብሰባ ነበር የመጣ የመሰለኝ:: ወዲያው ግን የእኛን ስብሰባ መድረኩ ላይ ተቀላቀለ:: በአዲስ የቅንጅት መተዳደሪያ ደንብ መሠረት ምክትል ሊቀመንበሩ የተመራጮችን ጉዳይ ይከታተላል:: በዚያ ኃላፊነቱ መሠረት እንደተገኘ ነግሮን ስብሰባው ቀጠለ:: በዚህ ጊዜ ልደቱ አንድ በጣም አስገራሚ ነገር ተናገረ:: በአዲስ አበባ መግባት ጉዳይ ቅንጅቱ ትላንት ወስኗል:: ንግግሩ ኢህአዲግ አስረከበም አዲስ አበባን መረከብ አትችሉምና ይህ አስፈላጊ ስብሰባ አይደለም የሚል አንደምታ ነበረው:: እኔም የለም ቅንጅቱ አዲስ አበባን ኢህአዲግ አላስረክብም በማለቱ እንጂ ቢያስረክብ ኖሮ የቅንጅቱ አቋም ምን ሊሆን እንደሚችል ከትላንትናው ስብስባ መወሰን አይቻልም:: ለዚህም ነው ሊቀመንበሩ ድንገት ምርጫ ቦርድና ኢህአዴግ ለማስረከብ ከወሰኑ ቅንጅቱ የአዲስ አበባን ጉዳይ በግልጽ ይዋስን ብለው አስቸኳይ የላዕላይ ምክር ቤት ስብሰባ የጠሩት ብዬ መልስ ሰጠሁ:: ልደቱ ግን በፍጹም አይሆንም አለ:: ፓርላማ አንገባም ተብሎ አዲስ አበባ ሊገባ አይችልም ሲል በምሬት ተናገረ:: ይህ አቋምህ ትክክል ሊሆን ይችላል፤ ቢሆንም ግን ላዕላይ ምክር ቤቱ አውቆ መወሰን አለበት:: ለዚህ ነው ስብሰባው ያስፈለገው አልኩት:: ከቤቱም ሌሎች ተሳታፊዎች ገብተውበት ክርክሩ ጦፈ:: እዚህ ክርክር ላይ እያለን ነበር ወደ ማዘጋጃ ቤት የላክናቸው ሰዎች ተመልሰው የመጡት:: እነሱም የምርጫ ቦርዱንና የማዘጋጃ ቤቱን የሕግ ክፍል ኃላፊ ልክ ባለፈው ግዜ እንደነገሩን ፓርላማ ካልገባችሁ አዲስ አበባን መረከብ አትችሉም ተብሏል ስለዚህ ርክክቡ አይፈፀምም ብለው መለሱን አሉን:: ይህ የምርጫ ቦርድ ህግ ነው ወይ? ብለን በድጋሚ ስንጠይቅ ኢህአዴግ ወይም ጠቅላይ ሚኒስትሩ አትረከቡም ካሉ፣ አትረከቡም አሉን:: ከዚያ በኋላ በቅንጅት ወሳኔ ላይ መከራከር ምንም ፋይዳ ስላልነበረው አዲስ አበባን ለመረከብ ተዘጋጅቶ መጥቶ

የነበረው የቅንጅት ተመራጭ ወደየቤቱ ተበተነ፡፡ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ቅንጅቱ አዲስ አበባን ተረከብ ቢባል እምቢ አለ ብለው ኢህአዴግና አቶ ተስፋዬ ሲያወሩ ስሰማ በእውነት ለአቶ ተስፋዬ አፈርኩ፡፡ በእኚህ ሰው የሚመራ ምርጫ ቦርድ ነጻና ፍትሃዊ ምርጫ ይካሄዳል ተብሎ መጠበቁ ቀድሞውንም ቀልድ ነበር ብዬ ደመደምኩ፡፡

እንግዲህ ቅንጅት ፓርላማ ያለመግባት ውሳኔውን ከብዙ ጭንቀት በኋላ በሰፊው አውጥቶና አውርዶ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ አይጠቅምም ብሎ ከወሰነ በኋላ የሚቀረው ጥያቄ ይህንን ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመፍጠር ከፓርላማ ውጭ ሆኖ የሚሠራው ሥራ ምን ይሆናል? ቅንጅቱ የሚከተለው የትግል መስመር ምንድን ነው? በተለይ ከቅንጅቱ ጋር በአጋርነት ሲሰራ የነበረው የኅብረት አመራር ፓርላማ ከገባ በኋላ ቅንጅቱ ለብቻው ለጥቃት እንዳይጋላጥ ድርጅቱን በማጠናከርና ሁነኛ የሆነ የሰላማዊ ትግል እንቅስቃሴ በማድረግ አባሎቹንና ደጋፊዎቹን ለመጪው ትግል ማዘጋጀት ይኖርበታል፡፡ ከቅንጅቱ የፓርላማ ውሳኔ በኋላ እስከ ጥቅምት 22 የአፈና እርምጃ ድረስ የሆነውን አጠቃላይ ሁነታ በተለይ ቅንጅቱ የጠራውን የሰላማዊ ትግል ጥሪ ሂደት ዝርዝር በሚቀጥለው ምዕርፍ ይቀርባል፡፡

ምዕርፍ 12

ፓርላማ ካልተገባ ትግሉ እንዴት ይቀጥላል?

ፓርላማ ለመግባት አስፈላጊ ናቸው ያላቸውን ሁኔታዎች ካስቀመጠ በኋላና እነዚህ ሁኔታዎች ካልተሟሉ ፓርላማ እንደማይገባ ቅንጅት ካሳወቀ በኋላ ያንኑ ዕለት ማታ (ሚያዝያ 29) ከአውሮፓና ከአሜሪካ አምባሳደሮች ጋር በግሎባል ሆቴል ተገናኝተን የቅንጅቱን አቋም በዝርዝር አስረዳን:: በመሠረቱ አሁንም ለድርድር ክፍት እንደሆንንና በግንቦት የተጀመረው የዴሞክራሲ ሂደት እንዳይጨናገፍ የሚፈልግ ማንኛውንም ኃይል ከአሁን በኋላ ያለውን አቅምና ተሰሚነት በሙሉ ኢህአዴግ የያዘውን አደገኛ የግጭት መንገድን ለማስቆም ማዋል እንዳለበት ገለጽን:: ምርጫው ከተጭበረበረ ጊዜ ጀምሮ ቅንጅቱ ከነበረው የሕዝብን ድምጽ የማስከበር ጥያቄ እያፈገፈገ አሁን የደረሰበት የመጨረሻ የምርጫ 97ን ዋና ዋና ግኝቶች የመጠበቅ ደረጃ ላይ የደረሰው ሰላምን ፍለጋ፣ ግጭትን በመሸሽ እንጂ ኢህአዴግ ይህ ይገባዋል በሚል እምነት እንዳልሆነ አስረዳን:: ከዚህ በኋላ ቅንጅቱ የሚሄድበት የለውም:: በተቃዋሚዎች በኩል የሚደረጉ ማፈግፈጎች የኢህአዴግን ልብ ይበልጠ እያሳበጠው ሄደ እንጂ ወደ ሰላምና ድርድር እያመጣው አይደለም:: በቅንጅት በኩል ከዚህ በኋላ ለኢህአዴግ የሚሰጥ ምንም የቀረ ማባበያ (compromise) የለም:: የኢህአዴግ ዓላማ ቅንጅቱን ሰበብ ፈልጎ ማጥፋት ነው:: አመራሩን በማሰርና የቅንጅቱን ቢሮዎች በመዝጋት፣ አባሎቹን በጅምላ በማሰርና በማወከብ ጊዜያዊ ድል የሚያገኝ ሊመስለው ይችላል:: ለዘለቄታው ግን መረጋጋትን የሚያመጣ አይአለም:: ኢህአዴግ የህን በማድረጉ የሚጣላው ከቅንጅት ጋር አይደለም:: ከኢትዮጵያ ሕዝብ የነፃነትና የዴሞክራሲ ፍላጎት ጋር ነው:: ይህ ደግሞ ያውም በዛሬ ዘመን ሩቅ የሚያስኬድ አይደለም:: ስለዚህ ለኢትዮጵያ ሰላምና መረጋጋት የምትጨነቁ ከሆነ፣ የኢትዮጵያ ሕዝብ ዴሞክራሲ ይገባዋል ብላችሁ የምታምኑ ከሆነ ኢህአዴግን ሕዝብ ዴሞክራሲ

ይገባዋል ብላችሁ የምታምኑ ከሆነ ኢህአዴግን ያላችሁን ተሰሚነት ተጠቅማችሁ ከእብደት መንገዱ መልሱት ብለን ተማፀንን፡፡

በአንድ በኩል ይህንን ዲፕሎማሲያዊ እንቅስቃሴ እያደረግን በሌላ በኩል ግን በእንጥልጥል የቆየውን ድርጅቱን በአዲሱ መተደዳሪያ ደንብ መሠረት ማዋቀርና ከዚያም አልፎ መስከረም 14 ቀን በቅንጅቱን መሥራች ጉባዔና በተጋባዥ እንግዶች ፊት ከአራቱ ድርጅት መሪዎች የተፈረመውን የቅንጅቱን ውህደት በምርጫ ቦርድ ፊት የመጨረስ እንቅስቃሴ ተጀመረ፡፡ የቅንጅቱን ውህደት ማስመዝገብ የፎርማሊቲ ጉዳይ እንጂ ምንም የሕግ ጥያቄ ይኖረዋል ብሎ ያሰበም ያለመም አልነበረም፡፡ የቅንጅቱን ውህደት የማስመዝገብ ሂደት በጽህፈት ቤቱ በኩል እየተዘጋጀ እያለ በአራቱ አመራሮች በኩል የቅንጅቱ ሥራ አስፈፃሚ አባላት ሥራ ምደባ ጉዳይ ጎን ለጎን እየተሠራ ነበር፡፡ በዚህ ሂደት ላይ በልደቱና በሌሎች አባላት መካከል አለመግባባቱ እየሰፋ ነበር፡፡ የአለመግባባቱ መሠረት የልደቱ የሥራ አመዳደቡን ከሰሙት የድርጅቱ የማካፈል ፍላጎት ከሌሎቹ በብቃት ብቻ የማደላደል ፍላጎት ጋር በፈጠረው ግጭት ነው፡፡ አራቱ የአመራር አባላት በሁሉም የላዕላይ ምክር በበት አባላት በጋር እንዲመረጡ የተደረገው ከመጀመሪያውም የእነዚህ ሰዎች ተጠሪነት ለውህዱ ለቅንጅቱ እንጂ ለፈረሱት የቀድሞ የቅንጅት መሥራች ድርጅቶች እንዳይሆን ለመከላከል ነው፡፡ እነዚህ አራት ሰዎች የሥራ ምደባ ሲያደርጉ ከግምት ማስገባት ያለባቸው የቅንጅቱን አጠቃላይ ጥቅም እንጂ የሞቱ ድርጅቶችን ጥቅም አይደለም፡፡ በዚህ መሠረት ሦስቱ መሪዎች የቅንጅቱን ተመራጭ የሥራ አስፈፃሚ አባላት እንደ ግለሰብ አይተው እንደ ግል ብቃታቸው ለመመደብ ሲሞክሩ ልደቱ የግለሰቡን ችሎታ ሳይሆን ለኢዴአፓ-መድኅን ምን ደረሰው በሚል ክርክር ይጀምራል፡፡ ብቃት ደግሞ ልደቱ ራሱ በደንብ እንደሚያውቀው እሱ ይዟቸው የመጣቸው ሰዎች የሚታወቁበት መለያ አልነበረም፡፡ በዚህ ክርክርና ጭቅጭቅ ምደባው ብዙ መሄድ አልቻለም፡፡ በመጀመሪያ የተመደቡት ሰዎች ለሥራ አስፈፃሚው ሲቀርብ ልደቱ በፍጹም መሆን የለበትም፣ እኛ ተደድለናል የሚል ስሞታ ያቀርባል፡፡ ይህንን ጉዳይ ለማስታመም ሙከራ እየተደረገ እያለ ቅንጅቱ ወህደቱን ለማስመዝገብ (የምርጫ ቦርድ የሚሄዱት) ዶክመንቶች በሙለ ተዘጋጅተው፣ የአራቱ ድርጅቶች መሪዎች ፈርመውበትና ሦስቱ ድርጅቶች ማኅተም አደረጉበት፡፡

ዶ/ር አድማሱ ፊርማውን ከፈረመ በኂላ የቀድሞው የኢዴአፓ-መድኅን ማኅተም እጁ ላይ እንደሌለና ቢሮ ሄደው እንዲያስመቱ የተለኩትን ሰዎች ይነግራቸዋል፡፡ የተላኩት ሰዎች ደግሞ የቀድሞው ኢዴአፓ-መድኅን ሲሄዱ ፀሐፊዎቹ ማኅተሙ ልደቱ ጋር እንደሆነ ይነግሯቸዋል፡፡ ልደቱ ማኅተሙን ይዞ መዞሩ ሲገርም በመከራ ተፈልጎ ማኅተሙን አድርግ ሲባል ፊት ለፊት እምቢ ሳይል በመጀመሪያ የምደባ ሥራው የጠናቀቅ ሲል ያንገራግራል፡፡ በዚሁ ሰሞን ወይም ጥቂት ቀናት ቀደም

ብለ የምርጫ ቦርድ የቅንጅቱ ሕጋዊ ዕውቅና የለውም የሚል መግለጫ ብጤ በቃለ መጠይቅ መልክ ይሰጣሉ። በዚህን ገዜ የልደቱ እርምጃ ከኢህአዴግና ከምርጫ ቦርድ ጋር የተቀናጀ መሆኑ ጥርጥር አልነበረንም። ልደቱ ይህን ጉዳይ በማመለከት ከቅንጅቱ አመራር ጋር ሲከራከር ቀደም ብሎ ራሱ ኢዴአፓ-መድን ቅንጅቱ ውስጥ የለበትም ብሎ ለምርጫ ቦርድ ደብዳቤ አስገብቷል።[1]

ከጥቂት ቀናት በኋላ ግን ማንገራገሩንም ትቶ ማህተሙን እንደማያደርግና ይህንንም የሚያደርግበትን ምክንያት ከሥራ አስፈፃሚው ጋር መወያየት እንደሚፈልግ፣ ማኅተሙን ለማድረግ ፈቃደኛ የሚሆነው የቅንጅቱ መዋቅር በሙሉ ተሠርቶ ሲጠናቀቅ መሆኑን የገልፃል። የአመራር አባላቱ ልደቱ በአመራሩ ሥራ ድልድል ላይ ያለውን ጉዳይ ማኅተሙን መያዣ አድርጎ ለመጠቀም መሞከሩ በፍጹም ሊዋጥላቸው አልቻለም። የእነሱ ክርክር መነሻ የቅንጅቱ ውህደትን እንደ ድርድር ስልት መጠቀምም አሳፋሪ ነው የሚል እንጂ ከዚያ ባለፈ ልደቱ ሌላ ዓላማ ይኖረዋል ከሚል ግምት የመነጨ አልነበረም። የቅንጅቱ አመራር ይህን ነገር ከቁጥጥር ውጪ ከመውጣቱ በፊት የኢዴአፓኦ-መድኅን የላዕላይ ምክር ቤትና የቀድሞ አመራሮች ልደቱን ያወያዩት ተብሎ መልዕክተኛ ተላከበት። እርሱ ግን በፍፁም በጄ የሚል አልሆነም።

በዚህን ጊዜ የሥራ አስፈፃሚው የላዕላይ ምክር ቤት ስብሰባን በመጥራት ያለውን ችግር በዝርዝር ያስረዳል። ለብዙ አባላት ነገሩ ግን ሆነባቸው። በምን ስሌት ልደቱ ይህን እንዳደረገ ሊገባቸው አልቻለም። በላዕላይ ምክር ቤት ውስጥ ያሉ የኢዴአፓ-መድኅን ተወከዮች ለእኛ ግልጽ ያልሆነ ነገር ከሌለ በቀር ልደቱ ይህን ሊያደርግ አይችልም። የቅንጅቱን ውህደት ያፀደቀው አጠቃላይ ጉባዔው ነው፤ ይህ የእኛ ጉደይ ስለሆነ እኛ ጉዳዩን እንያዘው። አንድ ሁለት ቀን ስጡን ይላሉ። ይኸው ይፈቀድና ከሁለት ቀናት በኋላ እነዚህ ሰዎች ተመልሰው የሄዱበት እንዳልተሳካላቸውና የልደቱን አካሄድ በፍፁም ሊረዱት እንዳልቻሉ፤ ይህ የእርሱና በአጠገቡ ያለ ጥቂት ሰዎች ፍላጎት እንደሆነ እንጂ በፍጹም የኢዴአፓ-መድኅንን አባላት ፍላጎት የሚያንፀባርቅ እንዳልሆነ፤ እሱም ይህን የማድረግ ምንም ሕገ-ድርጅታዊ ሥልጣን እንደሌለው ያስረዳሉ።

የመጨረሻ እርምጃ ከመወሰዱ በፊት ግን ከሁሉም የተውጣጣና ልደቱም ሊሰማቸው ይችላሉ የሚባሉ ሰዎችን ያቀፈ ቡድን ላዕላይ ምክር ቤቱን ወክሎ ለመሸምገል ቢሞክር ጥሩ ነው፤ ይህ በጣም አደገኛ አካሄድ ስለሆነ አንዴ ከፈነዳና

[1] *የቅንጅቱ አመራር ከታሰረ በኋላ የቅንጅቱን ህጋዊነት ጉዳይ ለመከታተል ምርጫ ቦርድ የሄዱ የቅንጅቱ አባሎች የቅንጅቱን ወህደት የሚቃወምና በሚታሰበው ውህደት ውስጥ ኢዴአፓ-መድህን የሌለበት መሆኑን የሚገልጽ ደብዳቤ በልደቱ ጥቅምት ወር መጀመሪያ ለመርጫ ቦርድ መፃፉን ደብዳቤውን አውጥተው ያሳዩዋቸዋል። ይህንን ያየ የቀድሞ ኢዴአፓ-መድህን አባል ይህንኑ በአሜሪካ ሬዲዮ ቃለመጠይቅ ላይ ያጋልጣል። ይህን በማድረጉ ብቻ ሌላው ከታሠረ ከ3 ሳምንታት በኋላ ታስሮ ሕዳር 17 ቀን ከሌላው የቅንጅት አመራር ጋር ይከለሳል።*

በሕዝቡ ከታወቀ የሚያመጣው ጣጣ አይታወቅም ብለው ጠይቀው በዚያው መሠረት አራት ሰዎች ያሉበት የመልዕክተኞች ቡድን በድጋሚ ልደቱ ጋር ይላካል፡፡ ይህ ሲሆን እኔ በግሌ የልደቱ አካሄድ በደንብ ስላልገባኝና በተለይም እውነተኛ ምክንያቱን ለማወቅ በመፈለግ ስልክ ደውዬ ለብቻችን እንድንገናኝ ቀጠረኩት፡፡ ከምንም በላይ ምክንያቶቹ በዝርዝር ለማወቅ ፈለግሁ፡፡ ከአመራሩ ጋር የተወሰነ የሥልጣን ክፍፍል ጭቅጭቅ ውስጥ መግባቱን ሰምቼ ስለነበር ይህንን ችግር ለመቅረፍ ሌሎች ብዙ መንገዶች እንዳሉና ሁላችንም እንደምንተባበር፤ ይህ አካሄድ ግን በጣም አደገኛ እንደሆነና አንዴ ካመለጠ መመለሻ እንደሌለው ለማስረዳት ነበር የፈለግሁት፡፡ ስንገናኝም ያስረዳሁት ይህንኑ ነበር፡፡ እሱ ግን ዝርዝር ውስጥ መግባት አልፈለገም፡፡ ቅንጅቱ ውህደቱን አሁን ካልፈጸምኩ ካለ እነሱ ድርጅቱን ይዘው እንደሚወጡ፣ ሲወጡም ከቅንጅቱ በኩል ምንም ዓይነት የጥላቻ ፕሮፖጋንዳ ከተደረገባቸው እስከ መጨረሻው ጦርነት ድረስ ለመሄድ ወደኋላ እንደማይመለስ በማስጠንቀቂያ መልክ ነገረኝ፡፡ ለሚወስደው ርምጃ እውነተኛውን ምክንያት ግን ለመናገር በፍጹም ፈቃደኛ አልነበረም፡፡ «መቼም ፖለቲካ ውስጥ ከእኔ በፊት ነበርክበት፡፡ በአሁኑ ጊዜ ቅንጅቱን በዚህ መልክ ለማፍረስ ስትሞክር የኢዴአፓ-መድኅን አባሎችን ድጋፍ እንኳ እንደማታገኝ ታውቀዋለህ፡፡ ምን ተማምነህ ነው ይህን የምታደርገው? ለምንድነው እንዲህ ዓይነት የተስፋ መቁረጥ (desperate) ርምጃ የምትወስደው?» ብዬ ጠየቅኩትና ምንም መልስ ሳላገኝ ከልደቱ ጋር በሀዘን ተለያየን፡፡

ልደቱ ዘንድ የተላኩት ሽማግሌዎች ከልደቱ ጋር ረዘም ያለ ጊዜ የፈጀ ውይይት ማድረጋቸውን፤ ግን ሊያረካው የሚችል መልስ አለማግኘታቸውንና በመጨረሻ አሉኝ የሚላቸውን ብሶቶች ለላዕላይ ምክር ቤቱ መጥቶ እንዲያስረዳ መጠየቃቸውንና በዚህም መስማማቱን አስታወቀው ለዚህ ወይይት የሚሆን ቀጠሮ ይያዛል፡፡ በስብሰባው ቀን ከልደቱ ቡድን አብዱራህማንና በጊዜው የኢዴአፓ-መድኅን የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ተወካይ የነበረችውና «አጠቃላይ ዕርቅ ያስፈልጋል» ከማለት በቀር በጉዳዩ ላይ ምንም አስተዋጽዖ ማድረግ ያልቻለችው ዶ/ር ሙሉዓለም አብራ ነበረች፡፡ ስብሰባው የተጀመረው ልደቱ አለ የሚለውን ችግርና ለምን ማኅተሙን እንደማያደርግ ማብራሪያ እንዲሰጥ ዕድል ተሰጥቶት ነበር፡፡ በዚህ ጊዜ ልደቱ የሚከተለውን አስተያየት ሰጠ፡፡

1. *በቅንጅቱ ውስጥ ኢዴአፓ-መድኅን እንደተጎዳ፤ ለኢዴአፓ-መድኅን የተገቡለት ቃላት እንዳልተጠበቁ፣ ለምሳሌ ከዚህ በፊት ሁለት የቅንጅት አመራሮች በተመራጮች ምዝገባ ሳቢያ በተፈጠረው ችግር ጊዜ «ግዴለም ይህን ችግር እንለፍ እንጂ ኢንጅነር ኃይሉን ከቅንጅቱ ሊቀመንበርነት እናወርዳለን» ብለውኝ እስከ አሁን ምንም አለማድረጋቸው፤ አሁንም በውህደቱ ጊዜ በአመራር ድልድል ላይ የኢዴአፓ-መድኅን በቂ ቦታ እየተሰጠው እንዳልሆነ፤ ስለዚህም ይህንን ሰናረጋግጥ የኢዴአፓ-መድኅንን*

ፈቃድ መመለስ የለብንም የሚለውን የጉባዔያችንን ውሳኔ ለማስፈፀም ስንል የሥራ ድልድሉ እስከ ቀበሌ ድረስ እስከሚጠናቀቅ ድረስ ማንተሙን የማያደርግ መሆኑን፣

2. *ኢሀአዴግ ቅንጅቱ ህጋዊ አይደለም የሚል መግለጫ በምርጫ ቦርድ በኩል እየተገናገረ መሆኑን፤ ይህንን የሚያደርገው ሆን ብሎ ቅንጅቱን ለማጥፋት ሁኔታውን እያመቻቸ እንደሆነ፤ ስለዚህ ይህንን እንዳያደርግ እኛ የድርጅቶቻችንን ህጋዊ አይደላችሁም ብሎ ለማጥፋት የማይመቸው መሆኑን፤ አንድ ከሆንን ለማጥፋት እንደማይመቸውና ከተነጣጠልን ግን ለማጥፋት እንደማይመቸው፣*

3. *ኢሀአዴግ ሊያጠፋን እያሰበ መሆኑን እኔ ምስጢር ደርሳኛል:: እመኑኝ ውህደቱን አይፈቅድልንም:: የውህደት ጥያቄያችንን ከልክሎና ሕገ-ወጥ ናችሁ ብሎ ያጠፋናል:: በኋላ እውነቴን መሆኑን ትረዱታላችሁ:: ይልቅስ ማድረግ ያለብን የቀድሞው የአራት ድርጅቶች እድሜ ጥምር እንዲራዘም መጠየቅና የየግል ድርጅታዊ ህልውናችንን መጠበቅ ነው:: ይህንን አንፈልግም ካላችሁ እናንተም በመንገዳችሁ ሂዱ እኔም በመንገዴ እሄዳለሁ::*

በዚህን ጊዜ የተለያዩ ሰዎች ተነስተው ለልደቱ መልስ መስጠትና ሌሎች ደግሞ ጥያቄዎችን ማንሳት ጀመሩ:: በመጀመሪያ የተናገሩት ኢንጅነር ኃይሉ ነበር:: እሱም ልደቱ የምትለውን ቅንጅቱን ለማፍረስ ከምትሞክር እኔ ቦታውን ልልቀቅልህ ሲል ዶ/ር መሉ በከፍተኛ ደስታ አጨበጨበች:: እንደሚመስለኝ መሉዓለም ያጨበጨበችው ኢንጅነር ኃይሉ ለልደቱ ቦታውን ከለቀቀ ችግሩ ይፈታል ከሚል የዋህነት ነበር:: በዚህ ጊዜ ሌላው ተሰብሳቢ ነገሩን በመገረም ይመለከት ነበር::

በኋላ ግን በርከታ ተሰብሳቢዎች ልደቱ ሊመለሳቸው ያልቻላቸውን ብዙ ጥያቄዎች ተዥጎደጎዱ:: «አንተን የኢዴአፓ-መድኅን ማኅተም ያዥና ብቸኛ ጥቅም አስጠባቂ ማን አደረገህ? ከኢዴአፓ-መድኅን ማንን አማክረህ ነው ይህን ርምጃ የወሰድከው?» የሚሉት ከኢዴአፓ-መድኅን የላዕላይ ምክር ቤት ተወካዮች የቀረቡ ጥያቄዎች ነበሩ::

ከዚህ ቀደም መዋቅሩ ይሰራ ተብለህ ስተጠየቅ «እምቢ!፣ ምን ጥቂት ቀናት ሲቀረውና በነበረው ጊዜ ያንን ትልቅ የታዛቢዎች ኃይል ለማሰማራት እንደማይችል ከታወቀ በኋላ ፍርድ ቤት የምርጫ ቦርድን መመሪያ ውድቅ ቢያደርገውም በዚያን ጊዜ የፈራነው አደጋ ደርሷል:: ከውጭ አገር የመጡት ታዛቢዎች ኃይል ወደ 200 የሚጠጋ ሲሆን በአንፃሩ ኢህአዴግ ትክክለኛ ነው ያለው የካርተር ማዕከል ያሳለፈው 50 ታዛቢዎችን ብቻ ነው» በጣም ብዙ የምርጫ ጣቢያዎች ያለ ገለልተኛ ታዛቢዎች መቅረታቸው ግልፅ ሆነ:: ምርጫው የመጭበርበር እድሉም በዚያኑ ያህል እየጨመረ መጣ:: ምርጫ ቦርድም የገለልተኛነት ካባውን ቀስ እያለ እያወለቀው ሲመጣ

የኢህአዴግም መሸበር ጊዜው ወደ ምርጫው እየተጠጋ ሲሄድ በዚያው ልክ እየጨመረ ሄደ እንጂ ምንም ጋብ የሚል አልሆነም፡፡

ሰ - ሚያዚያ 29 እና 30 እውነተኛ ትርምስ በኢህአዴግ ጎራ

ሚያዝያ 29 እና 30 በኢትዮጵያ ታሪክ ልዩ ቦታ የሚሰጣቸው ቀኖች ናቸው፡፡ ሚያዝያ 29 የዴሞክራሰንና የነፃ መንፈስን ምንነት የማያውቁ የአገዛዝ ሥርዓቶች «ሕዝብ ይደግፈናል» በሚል ራሳቸውን ለማታለል ምን ድረስ ሊሄዱ እንደሚችሉ ያሳየና በተለይም የአገዛዝ ሥርዓቶችን ከንቱ መመፃደቅ ያሳወቀ ሕዝብ ይህንን ከንቱንታቸውን አዙሮ ራሳቸውን ለመሞኘት እንዴት እንደሚጠቀምበትና ለውርደት እንደሚዳርጋቸው ያሳየበት በመሆኑ የተለየ ቦታ የሚሰጠው ነው፡፡ በአንፃሩ ሚያዝያ 30 በኢትዮጵያ ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ፣ ማንም ሳይገፋፋው፣ በአብዛኛው በራሱ ተነሳሽነት በአደባባይ ታይቶ በማይታወቅ ቁጥር ለነፃነት (liberty) ድጋፍና ፅኑ ፍላጎቱን ያሳየበት ሰልፍ የተካሄደበት ነው፡፡ ሚያዚያ 30ን አይቶ ከሚያዝያ 30 በኋላ የኢትዮጵያ ሕዝብ የነፃነት ፍላጎት የሚጠራጠር ወይም በሌላ ትናንሽ ቁሳዊ ጥቅማጥቅም አልያም በጉልበት ይህንን የነፃነት ጥማት አጠፋዋለሁ ብሎ የሚያስብ በጊዜያዊ የሥልጣን ትዕቢት ጭንቅላቱ የተደፈነና ማሰብ ያቃተው ኃይል ነው፡፡

የሚያዝያ 30 መልዕክት ግን ለኢህአዴግ ብቻ አይደለም፡፡ በኢትዮጵያ ውስጥ ላሉና ወደፊትም ለሚፈጠሩ ሁሉም የፖለቲካ ኃይሎች ነው፡፡ መልዕክቱም የኢትዮጵያ ፖለቲካ ተቀይሯል የሚል ነው፡፡ ከአሁን በኋላ ፖለቲካ ጥቂት ለሥልጣን የሚጓጉ ኃይሎች ሕዝቡን እንደባይተዋር የሩቅ ተመልካች ሲከፋም የእነሱ ቁማር መጫወቻ ዳማ አድርገው የሚቆጥሩበት ጨዋታ መሆኑ ቀርቷል፡፡ ሕዝቡ ፖለቲካው ውስጥ ቀጥተኛ ተጨዋች ነው፤ ይመለከተዋል፡፡ ከዚያም አልፎ ሚያዝያ 30 ሕዝቡ ፖለቲካ የሕዝብ ፍላጎት ማንፀባረቂያ መሳሪያ ብቻ መሆን እንዳለበት ያሳየበት ነው፡፡ ለዚህም ነው በኢትዮጵያ ታሪክ ይህ ቀን የተለየ ግምት የሚሰጠው፡፡ ሚያዝያ 30ን ቅንጅቱ እንዴት እንዳሰበውና እንዳቀደው እውነታውን ማስቀመጡ ዕለቱን በትክክለኛው ታሪካዊ ቦታው ለማስቀመጥ ይረዳል፡፡

የቅንጅት የምርጫ ዘመቻ ኮሚቴ እንደተቋቋመ በምርጫ ዘመቻ ማጠቃለያ ሳምንት አንድ ትልቅ «የምርጫ ዘመቻ ማጠቃለያ ፌስቲቫል» ማዘጋጀት አለብን ብሎ ይወስናል፡፡ የዚህ ፌስቲቫል ዓላማ አንድም ምርጫውን አዎንታዊ በሆነ መንገድ ለማዘጋት ነው፡፡ በምርጫ ዘመቻው ወቅት የሚፈጠሩ ስሜቶች ከተከሰቱ እነሱን በጨዋታና በሙዚቃ ለማጠብ፣ የምርጫ 97 ዋና ፋይዳ ማን አሸነፈ የሚለው ጉዳይ ሳይሆን ሕዝቡ መሪዎቹን ያለምንም መሳቀቅ በነፃ ስሜት ለመምረጥ መቻሉ ነውና የፌስቲቫሉ መፈክር«ዴሞክራሱን እናወድስ» (clelebrate democracy) የሚል ሆኖ

የቅንጅቱን ደግፊዎች ብቻ ሳይሆን ሌላውም የሚሳተፍበት የሙዚቃ ድግስ እንዲሆን ነበር። ከሰልፍ ይልቅ ሙዚቃ እንዲሆን የፈለግነውም በተወሰነ ደረጃ ማኅበረሰቡ ፖለቲካን ከመፍራትና አክርሮ ከማየት ወጥቶ ፖለቲካን እንዲያቀለውና ጨዋታ እንዲያደገው (to make politics fun) አልመን ነበር። በዚህ መሠረት ብዙ አርቲስቶችንም ስለሚያውቅና ቅንጅቱም እነሱን ለመክፈል አቅሙ ስለማይኖረው እንደ ምንም ለምኖ እንዲያዘጋጅ ዋና ኃላፊነቱን (ከእኔ ጋር ሆኖ እንዲሠራ) ከምርጫ ዘመቻ ኮሚቴ አባሎች አንዱ የሆነው ለአርቲስት ደበበ እሸቱ ነበር የሰጠሁት። በዚህ የሙዚቃ ፌስቲቫል በአገር ውስጥ ከሚገኙ አርቲስቶች በተጨማሪ በውጭ አገር የሚገኙ መምጣት የሚችሉ ዘፋኞችን መጋበዝ ቢያንስ አንድ ሁለቱ እንዲመጡ ትልቅ ፍላጎት ነበረን።

ከሙዚቃ በተጨማሪም ይህንን ነፃነትንና ዴሞክራሲን የሚያጎላ፣ የመቻቻል ፖለቲካ ኮረንቲ ሳይሆን የነፃነት አየር ለመተንፈስ የማያስችል የሕዝብ መሣሪያ መሆኑን እያጫወተ የሚሰብክ ድራማ (ከሙሉ የማፍለቅ ነፃነት ጋር) ከነሙሉ ተውኔቱ እንዲያዘጋጅልን አንድ የትያትር ደራሲና አዘጋጅን ለምነን እሱም ተስማምቶ ዝግጅቱ ተጀምሮ ነበር። ከዚህ ከመጀመሪያው እንቅስቃሴው በኋላ በሌሎች ሥራዎች ተጠምደን ብዙም ሥራ አልሠራንም ነበር። ጉዳዮን ለማስታወስ ያህል ደበበን ምን ደርሷል የኢዴአፓ-መድኅን ዋና ፀሐፊ ነኝ በሚል ይህንኑ ማኅተም በመጠቀም ለአባላት ባሰራጫቸው ደብዳቤዎች ምክንያት ነበር። የተቀሩት የልደቱ አባሪዎች ናቸው የተባሉት ሦስቱ ሰዎች ግን በሃሳብ ድጋፍ ከመስጠት በቀር የሠሩት ተጨባጭ ተግባር በማስረጃ ስላልቀረበና ከቅንጅቱ የተለየ አስተሳሰብ መያዝ ደግሞ በድርጅቱ ሕግና እምነት ወንጀል ስላልሆነ እነሱ በፍቃዳቸው ኃላፊነታችንን ለቅቀናል እስካሉ ድረስ ባሉበት ኃላፊነት መቀጠል እንደሚችሉ ይወሰናል። በዚህም የልደቱ የቅንጅት ጉዞ ያበቃል።

ከጥቅምት 22 በኋላ ቅንጅቱ ከወሰዳቸው የፖለቲካ አቋሞች ጋር ልዩነት ስለነበረን ወጣን የሚል ከነልደቱ አካባቢ (በተለይ ከሙሼ) ይሰማል። በውስጥ የተያዘና ያልተገለፀ ነገር ካለ እውነት ሊሆን ይችላል፤ የእነሱን ልብ ለማንበብ ማናችንም አንችልም። የፖለቲካ አቋም የሚሏቸው የፓርላማ አለመግባት ውሳኔ፣ የሰላማዊ ትግል ጥሪ ወዘተ ከሆኑ ግን ልደቱ በእነዚህ ላይ ልዩነት አለኝ ብሎ በቅንጅቱ ስብሰባ ያቀረበው ነገር የለም፤ በተግባር ያደረገውን ትተን።

ይህ የልደቱ ችግር በግላጭ ወጥቶ በውህደቱ ጉዳይ ትርምስ ከሚካሄድበት ጥቂት ቀናት አስቀድሞ ሰላማዊ ትግልን በሚመለከት ቅንጅቱ አንድ ጥሪ ያደርጋል ተብሎ ይጠበቅ ነበር። ይህ የጥሪ ጽሑፍ ተዘጋጅቶ በከፍተኛ ጥንቃቄ አመራሩ አንድ በአንድ እያየው ነበር። ልደቱም ለጥሪው ዝግጅት እንደሚደረግ ያውቃል። ጥሪው ከመተላለፉ በፊት በነልደቱ ላይ የተወሰነውን ውሳኔ ለሕዝቡ ለመግለጽ ጋዜጣዊ

መግለጫ ተጠርቶ ነበር፡፡ ይህ ጋዜጣዊ መግለጫ ሲሰጥ የቅንጅቱ ቢሮ መግቢያዎች በአራቱም በኩል ተዘግተው ወደ ጋዜጣዊ መግለጫ የመጡ ሰዎች በሙሉ በደኅንነትና በፌዴራል ፖሊስ ማስፈራራትና ድብደባ ይደርስባቸው ነበር፡፡ የዕለቱ ማስፈራሪያና ድብድቦ የውጭ አገር ዲፕሎማቶችንም አላሰተረፈም፡፡ ጋዜጣዊ መግለጫው ተሰጥቶ ሲበተን እነዚህ ታጣቂዎች ጭራሹን ለየላቸው፡፡ ከስብሰባው የሚወጡትን ሰዎች (አንድም ጋዜጠኛ ሳያስቀሩ) በተለይ በወጣትነት እድሜ ውስጥ ያሉትን እያፈሱ መውሰድ ጀመሩ፡፡ ከወሰዷቸው በኋላ በቡጢና በሰደፍ እየደበደቡ በጣም በሚገርም ጅልነት «እናንተ ወጣት አይደላችሁም ወይ? እንዴት የኃይሉ ሻውል አሽከር ትሆናላችሁ፤ ልደቱን ብትከተሉ አይሻላችሁም ወይ? ለምን እንደ ልደቱ ጨዋ አትሆኑም?» እያሉ እነዚህን ሰዎች ይበልጥ ከልደቱ የሚያርቀንና የልደቱንም አቋም የበለጠ ጥያቄ ውስጥ የሚከት ነገር ይናገሩ ነበር፡፡

ከዚህ ጊዜ በፊት ልደቱን የሚገፋፋው ምንድን ነው? የሚለው በቅንጅቱ በርካታ የውስጥ ለውስጥ ክርክር የሚካሄድበት ጥያቄ ነበር፡፡ ይህ ጥያቄ ከጥቅም 22 በኋላም በቅጡ ያልተፈታ ጥያቄ ነው፡፡ ልደቱን ከበፊት ጀምሮ እናውቀዋለን፤ የሚሠራው ለኢህአዴግ ነው፤ የኢህአዴግ የውስጥ አርበኛ ነው (Plant) የሚል ጠንካራ አቋም ያላቸው ሰዎች ነበሩ፡፡ በሌላ በኩል ይህ ምንም ማስረጃ የሌለው ወሬ ነው፡፡ ልደቱ የወሰዳቸው የተለያዩ እርምጃዎች ለራሱ ካለው ከፍተኛ ግምት የመጣ የአፍቃሪ ሥልጣን በሽታ ነው፡፡ በኢዴአፓ-መድኅን የነበረውን ፈላጭ ቆራጭነት ቅንጅት ውስጥ ሲመጣ ስላላገኘው በዚህ በመበሳጨት የራሱን የበላይነት የሚያረጋግጥበት ድርጅት በመፈለግ የማያደርገው ነው የሚል አመለካከትም ነበር፡፡ ይህ ጥያቄ በእርግጥም የኢህአዴግ ቅጥረኛ መሆነኑ የማያሳይ ተጨባጭ ማስረጃ እስከሚገኝ ድረስ በፍፁም ሊፈታ የሚችል አይደለም፡፡

ጋዜጣዊ መግለጫ በተሰጠበት ቀን የደኅንነት ሰዎች ይፈጥሩት የነበረው ወከባ ግን ብዙውን ሰው ግራ ያጋባ ነበር፡፡ ልደቱ ለኢህአዴግ የደኅንነት ሰዎች ቅጥረኛ ካልሆነ እንዴት እንዲህ በግላጭ ልደቱን ደግፉ፤ አለበለዚያ ጉድ እናፈላባችኋለን ብለው ወጣቶችን ያስፈራራሉ የሚል ከፍተኛ ጥርጣሬ በልደቱ ላይ ፈጥሯል፡፡ የዚህን ክርክር መነሻ ወደፊት የምናየው ይሆናል፡፡ ልደቱ ለወሰደው እርምጃ ግፊቱ ወይም ዋነኛ ምክንያቱ ምንም ሆነ ምን የወሰደው ርምጃና በተለይም የወሰደበት ጊዜ በምንም ዓይነት ምክንያት ሊደገፍ የሚችል አልነበረም፡፡ ከተራ ክህደትም ተለይቶ የሚታይ አይደለም፡፡ ለማንኛውም ግን ይህ እሱ ራሱ በአንድ ወቅት እንዳለው «ታሪክ የሚፈርደው» ይሆናል፡፡ ለቅንጅቱ ግን ዋናው ጥያቄ ለሚመጣው ፈተና ራሱን በበቂ ሁኔታ አዘጋጅቷል ወይ የሚለው ነው፡፡

የዚህ ጥያቄ መልስ ግን አዎንታዊ አይደለም። የቅንጅቱ ድርጅታዊ ድክመት ለሚመጣው የመከራ ጊዜ በደንብ እንዲዘጋጅ አላደረገው። ለዚህም ሁለት ምክንያቶች ማቅረብ ይቻላል። የመጀመሪያው ቅንጅቱ ወስኖ የገባበት የፖለቲካ ትግል ለእንዲህ ዓይነት የአፈር ርምጃ የሚያዘጋጀው አልነበረም። ልዘጋጅ እንኳን ቢል ከድርጅታዊ ዝግጅቱ በላይ በጣም ብዙ የአመለካከት ጥያቄዎች ያስነሳል። ቅንጅት የተደራጀው ከአጠቃላይ እምነቱ በመነጨው ሕጋዊነትና ሰላማዊነት ነው። ይህም ማለት የሚሠራው ሥራ ሁሉ ፊት ለፊት የሆነና የሚደበቅ አንዳች ነገር የሌለው ነው። ከድርጅቱ አባላት ማንነት እስከ አመራሩና ገንዘብ አያያዝ ድርስ ግልፅና በማንኛውም የውጭ ተቆጣጣሪ ተጣርቶ መረጋገጥ የሚችል ነው። አንዳንድ ለአጭር ጊዜ የፖለቲካ ፍጆታ ሲባል የሚጠበቁ ምሥጢሮች ሊኖሩት ይችላሉ። ቅንጅት እንደ ድርጅት ግን ክፍት እና ግልፅ ድርጅት ነው። እንዲህ ዓይነቱን ክፍት ድርጅት ከመንግሥት አፈና ለመጠበቅ በሚል ምሥጢራዊ ለማድረግ ቢሞክር የድርጅቱ ማንነትና ምንነት መሠረታዊ መልኩ ይቀየራል።

ብዙ ጊዜ ስለ ደኅንነት አሠራር የሚያውቁ ደጋፊዎቻችን ድርጅቱን ከደኅንነት መረጃ ሰብሳቢዎች ስለመጠበቅ አንዳንድ ሙያዊ አስተያየቶች ይሰጡናል። በአባልነት ለመመዝገብ ብዙ ሰዎች ቢሮ ሲመጡ ምን መሆናቸውን አውቃችሁ ተቀበሏቸዋላችሁ? ስለዚህ ማንም ሰው አባል ከመሆኑ በፊት ምንነቱ መታወቅ፤ ጥናትም መደረግ አለበት ይሉናል። ይህ ግን ክፍት መሆን አለብኝ ብሎ የማያምን ድርጅት ከባድ ይሆናል። ስለ እያንዳንዱ ግለሰብ ጥናት ለማድረግ ካለው የአቅም ችግር በላይ አካሄዱ በጣም ብዙ ለአገሪቱ ዴሞክራሲያዊ ግንባታ ሊጠቅም የሚችሉ ሰዎችን ያገላል። በመሠረቱ እንደ ቅንጅት ዓይነት ሰላማዊና ሕጋዊ የፖለቲካ ድርጅት ውስጥ መግባትና አስተዋፅዖ ማድረግ የዜጎች መብት ነው ብሎ ለሚያምንና ሰፊ የሕዝብ ተሳትፎ በድርጅቱ ውስጥ እንዲኖር ለሚፈልግ ድርጅት የዚህ ዓይነት ዝርዝር የማጣራት ሂደት አያስኬድም።

አባላት በፍላጎታቸው የሚገቡበትና ባልፈለጉ ጊዜ የሚወጡበት ድርጅት ራሱን ከመንግሥት ጥቃት መጠበቅ የሚችለው የመንግሥት ሰላዮች ሊሆኑ የሚችሉ ሰዎችን ቀድሞውኑ በማለቅና ድርጅቱ ውስጥ ሰርፀው እንዳይገቡ በመከላከል ሊሆን አይችልም። ይህን ለማድረግ ቢሞከርም እንኳ አደጋው በመጠኑ ይቀንስ እንደሆን እንጂ አይቆምም። ብቸኛው የመከላከያ መሣሪያ ፍፁም ክፍት መሆን ነው። መከላከያው ምንም ይህ ነው የሚባል ምስጢር እንዳይኖር ማድረግና በተለይም ከሕግ ውጭ የሚደረግ ምንም ነገር አለመኖሩን ማሳየት ነው። የኢህአዴግ የደኅንነት ሰዎች የቅንጅቱን ስብሰባዎች እየቀዱ በኢፍቲን ጋጤጣ በኩል ሲያወጡ በቅንጅት ውስጥ የነበረው አብዛኛው ስሜት ምንም የምንደብቀው ምስጢር ስለሌለን ዝም ብለን ሥራችንን

እንቀጥል፤ ይልስቅ እርስ ርሳችን ጥርጣሬ ውስጥ ገብተን ተግባራዊ ሥራ እንዳንሠራ እንዳያደርጉን እንጠንቀቅ፤ በተጨባጭ የተረጋገጠ መረጃ ከሌለን በቀር ማንንም ሰው በግምት ብቻ በመጠራጠር ከድርጅቱ አናርቅ የሚል የውል ስሜት ነበርን።

በምንም ደረጃ ላይ ሰላይ በቅንጅቱ ውስጥ ምንም ምስጢር እንደሌለ ሲያውቅ ይተወናል፤ መከላከያችንም እሱ ነው የሚል ጥልቅ ስሜት አለን። ለዚህ ምሳሌ የሚሆነን በስተመጨረሻው ኢህአዴግ አመራሩን (ስራ አስፈፃሚውን) ሊያስር እንደሚችል ስንገምት፤ ድርጅቱን በተተኪነት የሚመራና በሕጋዊ መንገድ የፖለቲካ ሥራውን የሚያስኬድ አመራር ከላዕላይ ምክር ቤት እንዲውጣጣ የተደረገው ለዚህ ነው። እነዚህም ሰዎች በአባላት የተመረጡ ሕጋዊ አመራሮች እንዲሆኑም ተፈልጎ ነበር። መንግሥት ድርጅቱን ለማፍረስ እንቅስቃሴ ሲጀምር ይህንን ለመከላከል በፍፁም ያልቻልነውም በዚህ ግልፅ እና ክፍት የአሠራር መርሃችን ነው። በሕቡዓ የሚንቀሳቀስ ሕጋዊ ድርጅት ሊኖር ይከብዳል። ሕጋዊ ድርጅት በተወሰነ ደረጃ ሕግ አለ፤ ሁሉም በሕጉ መሠረት ይንቀሳቀሳል ብሎ ማመን አለበት። መንግሥት ሕገ-ወጥ ቢሆን ምን አደርጋለሁ ብሎ በራሱ ሕገ-ድርጅት ውጭ የተለየ መዋቅርሃ አመራር ፈጥሮ ለመንቀሳቀስ ያዳግተዋል። ስለዚህም መንግሥት ሊወስድ ከማችለው አጠቃላይ የአፈና ርምጃ አንድ ሕጋዊ ድርጅት ራሱን የሚጠብቅበት ምንም መንገድ የለውም።

ሁለተኛ መክንያት ግን ከቅንጅቱ ከራሱ ድክመት ጋር የተያያዘ ነው። ቅንጅቱ ከተመሰረተ ጊዜ ጀምሮ የቅንጅቱን አመራር ሰንገው የያዙ በጣም በርካታ ስራዎች ነበሩ። መጀመሪያ ምርጫው፤ ከዚያ ቀጠሎ ደግሞ ከምርጫው በኋላ የተፈጠሩ ችግሮች የድርጅቱን አመራር በሌሎች ተግባራት ላይ እንዲያተኩር አድርገውታል። በዚህ ምክንያት የውስጣዊ ድርጅት አመራሩን ትክክለኛ መስመር ማስያዝ አልተቻለም ። የስራ አስፈፃሚው ዋና ተግባር የድርጅቱ ውሣኔዎች ተፈፃሚ መሆኑን መከታተል ነበር። ሆኖም በኋላ ላይ በብዛት እንደታየው የስራ አስፈፃሚው ውሳኔ ሰጪነት እንጂ የውሳኔውን ተግባራዊነት የሚከታተል አስፈፃሚ አልሆነም። በተለይ ቅንጅቱ ከተዋሃደ በኋላ የስራ አስፈፃሚው አባላት የተግባር ክፍፍል ሳያደርጉ ረጅም ጊዜ ስለቆዩ ብዙዎቹ ኃላፊታቸውን የሚያዩት ተስብሰባ ውሳኔ በጋራ በማሳለፍ እንጂ የውሳኔውን ተግባራዊ መሆን የመከታተል ግዴታ እንዳለባቸው አያስቡም ነበር። ከዚያም በተጨማሪ ግን ከስራ አስፈፃሚው ቦታ ያሉት የድርጅቱ መዋቅሮች ገና አዲሱን አወቃቀር ሲጠብቁ በእነጥልጥል ላይ ስለነበሩ ከእንዲህ አይነት ድርጅት በማይጠበቅ ሁኔታ ለረጅም ጊዜ ድርጅታዊ ሽባነት (Odrganizational Paralysis) ውስጥ ቆይቷል፡ እንደሚመጣ ለሚጠበቀው የኢህአዴግ የአፈና ርምጃ የዕለት ተዕለት ተግባራትን ለማከናወን አመራሩ ተቸግሮ ነበር። የመንግስት ግልፅ አፈና ከመጀመሩ ጥቂት ሳምንታት በፊት የስራ አሰፈፃሚው ምልዓተ ጉባኤ ኮረሙና መሙላት የሚቸገርባቸው ጊዜያት ነበሩ። ይህን

ድርጅታዊ ሽባነት አሳሳቢ የሚያደረገው ደግሞ ጊዜው የቀውስ መሆኑና ብዙ ድርጅታዊ ውሳኔዎች በፍጥነት የሚተላለፉበት ብቻ ሳይሆን እነዚህ ውሳኔዎች በተቀላጠፈ መንገድ ተግባራዊነቱ ሊረጋገጥበት የሚገባ ጊዜ መሆኑ ነው።

ቅንጅቱ ከአሁን በኋላ የሚከተለው የትግል መስመር ምን ይሆናል የሚለው አብይ ቁምነገር በዚህ ጊዜ ተገቢ ውሳኔ ያስፈልገወም ነበር ይህ ደግሞ ብዙ ነገሮችን ከግምት በማስገባት የሚወሰድና ከፍተኛ ጥንቃቄ የሚጠይቅ ነው። የሚመረጠው የትግል አይነት ከቅንጅቱ አጠቃላይ መርህና የትግል መስመሮች ጋር የሚጣጣም መሆን ስላለበት ሕጋዊና ሰላማዊ መሆኑን ማረጋገጥ ያሻል። ይህም ሲሆን ቅንጅት እንደ ድርጅት የሚጠራውን የትግል ጥሪ ይዘት ግልፅ ማድረግ ኃላፊነቱ ሲሆን በተግባር የሚሆነውን ለማረጋገጥ ግን ከድርጅቱ ቁጥጥር ውጪ የሆኑ ብዙ አላባውያን (elements) እንዳሉና እነዚህም አለባዎች በተግባር የሚኖራቸውን ፋይዳ ሊያውቅ የሚችልበት መንገድ የለውም። በተለይ ሆን ብሎ ሰላምን የማይፈልግ ኃይል በባላንጣነት በሚኖርበት ጊዜ፤ ይህ ባላንጣም ሰላምን ለማናጋት የሚያስችለው ከፍተኛ ኃይል ሲኖረው በተወሰነ ደረጃ የመጨረሻው ውጤት የሚወሰነው በዚህ ኃይል ነው ቅንጅት ይህን ለመቋቋም የሚመለከታቸውን አካሎች ሁሉ ከማስጠንቀቅና ከማሳወቅ በቀር ሊያደርግ የሚችለው ነገር ውሱን ነው። የሚጠራው የትግል ጥሪ ዓላማና ግብ በግልጽ መቀመጥ አለበት። በዚህ ትግል ውስጥ እንዲሳተፉ የሚታሰበው የድርጅቱ አባሎች ብቻ ሳይሆኑ አጠቃላይ ሕዝቡ እስከሆነ ድረስ ተሳታፊው የትግሉን ዓላማ በግልጽ አውቆ ይህን ዓላማ የሚጎዳ ምንም ነገር ከማረድረግ እንዲቆጠብ ማሳሰብ ያስፈልጋል። ከዚያም በተጨማሪ ግን የትግሉንም ዒላማ በግልጽ ማወቅና ማሳወቅ ይገባል። ዒላማው ግልጽ ካልሆነ በትግሉ ዙሪያ እንዲሳተፉ የሚፈለጉ ኃይሎችና የትግሉ ተጠቃሚዎች የሚጎዱበት ሁነታ ሊፈጠር ይችላል። ይህ ደግሞ በእንዲህ ዓይነት ሕዝባዊ ትግል ውስጥ ወሳኝ የሆነውን ወዳጅን የማብዛትና ባላንጣን የመቀነስ አካሄድን ሊያዛባ ይችላል። በአጠቃላይ ግን ቅንጅቱ ፓርላማ መግባት ዴሞክራሰያዊ ሂደቱን አይጠቅምም ብሎ ሲወስን፤ ከዘያ ቀጥሎ የሚከተለው የትግል መስመር ዴሞክራሲያዊ ሂደቱን የሚጠቅምና የሚያበለጽግ መሆኑን ለማስረገጥ መጣር ይኖርበታል።

የቅንጅቱ የፓርላማ አለመግባት ውሳኔ በተወሰነ በአጭር ጊዜ ውስጥ እነዚህን ሁሉ ጉዳዮች ከግምት ያስገባ አጠቃላይ የትግል ጥሪ እንዲዘጋጅ ተወሰነ። በቅንጅቱ እንዲዘጋጅ ተወሰነ። በቅንጅቱ እንዲዘጋጅ የተወሰነው የትግል ጥሪ ለሕዝብ ይፋ ከመሆኑ በፊት በባላንጣ እጅ እንደይገባም ከፍተኛ ጥንቃቄ ማድረግን ይጠይቃል። ይህም የሚሆነው ጥሪው ምስጢር ስለሆነ ሳይሆን (በተፈጥሮው እንዲህ ዓይነት ጥሪ ምስጢራዊ ሊሆን አይችልም) ያለ ጊዜው በመውጣቱ ሊፈጠር የሚችለውን በተለይ በላንጣ በኩል የሚቀርቡ ማዛባቶችን ለመመከት፤ አልፎም የትግል ጥሪውን ተግባራዊ

ሂደት ለማሰናከል በመንግሥት በኩል የሚወሰዱ ርምጃዎችን ለመቋቋም ነው። በዚህም ምክንያት የትግል ጥሪውን አስፈላጊነት አመራሩ ከወሰነ በኋላ ጥሪው የሚያዘውን መልክ ለመወሰን ኃላፊነቱን የሰጠው ለተመረጠ አንድ ኮሚቴ ነበር። የትግል ጥሪው አንድ ጊዜ ከተዘጋጀ በኃላ ያንን ጥሪ የማረም፣ የማስተካከል፣ የሚጨመረውን ጨምሮና የሚቀነሰውን ቀንሶ የመጨረሻ ቅርጹን የመስጠት ኃላፊነት የዚሁ አካል ይሆናል። በስተመጨረሻ ቅንጅቱ በተከተለው አሰራር ይህ ንዑስ ኮሚቴ በተሰጠው አጠቃላይ መመሪያ መሠረት ያዘጋጀውን ጽሑፍ አስፈላጊ ነው ብሎ ሲያምን ብቻ ሌሎቹን የአመራር አባላት በማማከር ሥራውን ማበልፀግ ይችላል።

በቅንጅቱ ተዘጋጅቶ ለሕዝብ የተላለፈው ጥሪ እነዚህ ከላይ የተጠቀሱትን የቅንጅቱን ዓላማዎችና ዒላማዎች በግልጽ ለመለየት እንዲያስችልና በሕዝቡ ዘንድ ምንም ዓይነት መደናገር እንዳይፈጠር በጥንቃቄና በዝርዝር የተዘጋጀ ጥሪ ነበር። ይህ ጽሑፍ በግልፅ ተበትኖና በጋዜጦች ላይ ታትሞ እንደታየው የትግል ጥሪው ዓላማ ቅንድተ ፓላማ ለመግባት አስፈላጊ ናቸው ብሎ ያስቀመጣቸውን ስምንት ሁኔታዎች እንዲሟሉ በኢህአዴግና በመንግሥት ላይ ጫና ማሳረፍ ነው። እነዚህ ስምንት ሁኔታዎች ደግሞ ከምንም በላይ መንግሥት የራሱን ሕገ-መንግሥት እንዲያከብር፤ የሕግን የላይነት እንዲቀበል የሚጠይቁ ሁኔታዎች ናቸው። በጽሑፉ ላይ በግልጽ እንደተቀመጠው የዚህ ሰላማዊ ትግል በአገሪቱ ውስጥ ያለ ማንኛውም ሰው፣ ተቋም ወይም የመንግስት አካል ከሕግ በላይ እንዳልሆነና ሁላችንም በሕግ ጥላ ሥር የምንተዳዳር እኩል ዜጎች መሆናችንን ለማስከበርና ለማስረገጠ የሚደረግ ነው። ከዚህም በተጨማሪ የዚህ ትግል መሣሪያዎች በሙሉ ሕጋዊ እና ሰላማዊ መሆናቸውን አውቆና በጥንቃቄ መርጦ ዘርዝሯቸዋል። እነዘህ የተዘረዘሩት የትግል መሣሪያዎች በተለያዩ አገሮች ከዚህ በፊት የታወቁና በዓለም ወስጥ የሰላማዊ ትግል ተምሳሌት የሆኑ የሰላም አባቶች ከጋንዲ እስከ ማርቲን ሉተር ኪንግ በተሳካ ሁኔታ የተጠቀሙባቸው ናቸው። ብዙ የሰላም ታጋዮች መንግሥታት ለጭቆና መሣሪያነት የሚጠቀሙባቸውን ሕጎች ሆን ብለው ይጥሱና በዚህም ምክንያት እንዲታሰሩ ያደርጋሉ። ጨቋኝ ሕጎችን መጣስና ሆን ብሎ መታሰር ከደቡብ አፍሪካ ፀረ-አፓርታይድ ትግል እስከ የአሜሪካ የጥቁሮች ፀረ-ዘረኛ ነት ትግል ድረስ ጠቀሜታ ላይ የዋለ ተቀባይነት ያለው የትግል መሣሪያ ነው።

ቅንጅቱ በጠራው ትግል ሆን ተብሎ ምንም ዓይነት ሕግን የሚጥስ ርምጃ እንዳይወሰድ ጥሪው ያግዳል። በዚህም መሠረት ጥሪው ያተኮረባቸው የሸማቾችን ያለመግዛት መብት የሠራተኞችን ያለመሥራት መብት፣ የዜጎችን ከሕገ-ወጦች ጋር ያለመተባበር መብት ላይ ነው። እነዚህ በምንም መፈተኛ ሕገ-ወጥ ሊባሉ የማይችሉ፤ ከሁሉ በላይ ደግሞ ሕገ-መንግሥታዊ እውቀና የተሰጣቸው መብቶች ናቸው። ከሁሉም በላይ ደግሞ የትግል መሣሪያው በፍፁም ሰላማዊ እንዲሆን አበክሮ ከማሳበብ አልፎ

ሰላማዊ ሰልፍ የማድረግ መብት በሕገ-መንግሥቱ የተረጋገጠ ቢሆንም በሰላማዊ ሰልፍ ወቅት በሕዝቡና በታጣቂ የመንግሥት ኃይሎች መካከል ግጭት እንዳይፈጠር በመፍራት ብቻ ሰላማዊ የትግል ጥሪው አደባባይ ላይ ለይቶ ሰልፍ ማድረግን ይከለክላል:: ሕዝቡን የሚጠይቀው በመንግሥት ርምጃ አለመደሰቱን፤ በድምፁ መቀማት መቆጨቱን፤ በዴሞክራሲያዊው ሂደት ፈሩን መሳት መበሳጨቱን... ራሱን ከሥራ አግልሎ ቤቱ እየተቀመጠ ብቻ ነው:: ይህን በማድረግም ሕጋዊ መሆን ብቻ ሳይሆን ከዚያም አልፎ ሌሎች ሕገ-ወጦች ፀረ-ሰላም ወገኖች በሁኔታው ተጠቅመው የሕዝቡን ሰላም እንዳያውኩ ከፍተኛ ጥንቃቄ አድርጓል::

ከሁሉም በላይ ደግሞ የትግሉ ዒላማ ላይ ምንም ብዥታ እንዳይኖር በጥንቃቄና በዝርዝር ዒላማዎቹን ተንትኗል:: ዒላማዎቹ የአገሪቱን የዴሞክራሲ ሂደት ለጊዜያዊ ሥልጣን ብሎ እያበላሸ ያለው ገዢው ፓርቲ በተለይ ይህንን ኢ-ዴሞክራሲያዊ አገዛዙን ለማስፈን የሚጠቀምባቸውን የፋንናንስ እና የፕሮፖጋንዳ ተቋማት ላይ ያነጣጠረ ነበር:: ከየፓርቲው የንግድ ድርጅቶች ለሚገኝ ጥቅም ብሎ ከሆነ ዴሞክራሲው እየተረገጠ ከሆነ ከእነዚህ ተቋማት ጋር የኢኮኖሚ ግንኙነት ባለማድረግ ተቋማቱን ማዳከም እንደሚቻል ለማሳየት እነዚህን ተቋማት ዒላማው ያደርጋል:: የመንግሥትና የፓርቲ የፕሮፖጋንዳ መሣሪያዎች እውነት መናገር እስከሚጀምር ድረስ እነዚህን የፕሮፖንዳ መሣሪያዎች አለመስማት እና አለማየት መብት ነው:: ከዚያ በላይ የሕዝቡን አመኔታን (ዓይንና ጆሮ) ያላገኙ የፕሮፖጋንዳ ተቋማት ለመንግሥትም ምንም ፋይዳ እንደሌላቸው ማሳየት ይቻላል:: ሥራ ትቶ ለተወሰኑ ቀናት ቤት በመቀመጥ የሕዝብ ትብብር የተነፈገው መንግሥት በሥልጣን ላይ እንኳን በጉልበቱ ቢቆይ አገርን ለመግዛት ምን ያህል እንዲቸግረው ለማሳየትና በዚህም ግፊት ገዢዎቻችንን ወደ ልቦናቸው ለመመለስ ይቻል ይሆናል ተብሎ ተገምቷል:: ሌላው የትግሉ ዒላማ በግለሰብ ደረጃ ሕገ-ወጣች ላይ ያነጣጠረ ነው:: የሕዝቡን መብት በሕገ-ወጥ መንገድ የሚረግጡ፤ ሕግ ከሰጣቸው ሥልጣንና ኃላፊነት ወጥተው ሕዝቡን የሚያሸብሩ ግለሰቦችን ከእኩይ ተግራቸው እንዲታቀቡ የሚገፋፉ በመጀመሪያ በግልፅ ማስጠንቀቂያ መስጠት፣ በዚህ ማስጠንቀቂያ ካልተመለሱ ግን ማኅበረሰቡ ከበዳዮቹ ጋር «ሁሉ ነገር አማን ነው» ብለው እንዳያስቡ የሚያደርግ የማኅበራዊ ማግለል ርምጃን እንዲያደርግ ይጠራል:: ይህን ሲያደርግ ግን ምንም ዓይነት ማግለል የሚደረግባቸው ግለሰች እንጂ ምንም ዓይነት ቡድኖቹ እንዳልሆኑ አጥብቆ ያሳስባል:: ይህ ከመስመር ወጥቶ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ሕዝቡ ሆን ብሎ ያንን ያደርጋል ተብሎ ተፈርቶ ሳይሆን በተለይ ምርጫው ጊዜና ከምርጫው ኋላ ሕዝቡን እርስ በእርሱ በዘርና ጎሳ ለመከፋፈል የደረገው እኩል ተግባር ይህንን አጋጣሚ ተጠቅሞ እንዳይባባስ ለመቆጣጠርና ሕዝቡም የትግሉ ዒላማ ማንኛውም ብሔር፣

ብሔረሰብ፣ ጎሳ፣ ዘር ወይም የሃይማኖት ተከታይ ወይም የፖለቲካ ቡድን ላይ በጅምላ ያነጣጠረ እንዳልሆነ በግልፅ እንዲያውቀው ለማስተማርም የተደረገ ነበር፡፡

የኢህአዴግ ፀረ-ዴሞክራሲያዊ ባሕርይ በመገንዘብ ኢህአዴግ የሆነ ሁሉ ጠላት ነው ብሎ እንዳያስብ ጥብቅ ማስጠንቀቂያ ይሰጠል፡፡ ከኢህአዴግ ጋር ያለው የፖለቲካዊ አመለካከት ልዩነት በዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ተቀባይነት ያለውና በሁሉም በኩል የሚጠበቀው ያንን እምነት ይዞ ሰላማዊ የፖለቲካ ፉክክር ውስጥ መግባትና በመጨረሻም የሕዝቡን ፍርድ በምርጫ ቀን አሜን ብሎ መቀበል እንደሆነ ማስተማር ዘለቄታዊ ፋይዳ አለው ተብሎ ታምኗል፡፡ ስለዚህም አንድ ሰው የኢህአዴግ አባል በመሆኑ ወይም የኢህአዴግን የፖለቲካ መስመር በመደገፉ ምንም ዓይነት ማኅበራዊ መገለል ሊደርስበት አይገባም፡፡ ከዚያ በላይ ሄዶ ግን በንፁህን ዜጎች ላይ ግፍ መሥራት ባልሠሩት ወንጀል ማሳሰርና ማንገላትት ከሰውየው አመለካከት ባሻገር የገዢ ፓርቲ አባልነትን ወይም የመንግሥት ሥልጣንን ከሕግ ውጪ በመጠቀም የዜጎችን መብቶች መጋፋት በዴሞክራሲያዊ ኅብረተሰብ ወይም ዴሞክራሲን በሚሻ ማኅበረሰብ ዘንድ ተቀባይነት እንደሌለው ተግባራዊ ትምህርት መስጠቱ ተገቢ የትግል መሳሪያ ነው ብሎ ጥሪው ያምናል፡፡

በቅንጅት የተጠራው የትግል ጥሪ ዶክመንት (ዶሴ) ከዚያ የትግል ጥሪ ያለፈ ፋይዳ ይኖረዋል ተብሎ ታምኗል፡፡ እስከ ዛሬ በኢትዮጵያ ፖለቲካ በሥልጣን ላይ የሚፈፀምን ግፍ መቋቋሚያ ተደርጎ የሚወሰደው የመሳሪያ ትግል ብቻ ነበር፡፡ የግንቦት 97 ምርጫ ከጠመንጃ ትግል ውጬ በሰላማዊ መንገድ እና በምርጫ መንግሥትን መለወጥ እንደሚቻል ለማሳየት የተደረገ አስገራም ትግል ነበር፡፡ ይህ ትግል እንደ ወትሮው በጉልበት ሲቀለበስና የሕዝብ ድምፅ በጠራራ ፀሐይ ሲዘረፍ ብዙ ሕዝብ ወደ ቀድሞው እምነቱ በመመለስ «ከእንዲህ ዓይነት የጉልበት አገዛዝ መገላገል የሚቻለው በጉልበት ብቻ ነው» ወደሚለው አመለካከቱ ሊሄድ ይችላል፡ የቅንጅት የሰላማዊ ትግል ጥሪ ለአገዛዝ ሥርዓት መልሱ ዝም ብሎ ተገዝቶ መኖር ወይም ጠመንጃ መያዝ ብቻ እንዳልሆነ ለማሳየት ይሞከራል፡፡

በመካከል ያለው የሰላማዊ ትግል በአገርና በሕዝብ ላይ ከፍተኛ ጉዳት ሳያስከትል፤ የሕዝብን ይሁንታ ያላገኘ መንግሥት አገርን ለማስተዳዳር በእጅጉ እንደሚቸግረው የሚያሳይ የዜጎች በዕለት ተዕለት ሕይወታቸው ከመንግሥት በጋር ያላቸውን ትብብር በማቆም ወይም በመቀነስ መንግሥትን ማንበርከክ እንደሚችሉ የሚያሳይ፤ ለኢህአዴግ ብቻ ሳይሆን ወደፊትም ያልተገደበ ሥልጣንን የሚናፍቁና አንዴ ሥልጣን ላይ ከወጡ ሕዝቡን እንደፈለጉ መጋለብ የሚችሉ የሚመስላቸው የፖለቲካ ኃይሎች ካለ እነሱንም ለማስጠንቀቅ የሚያስችል ፍቱን መሣሪያ መሆኑን ለማሳየት

የሚሞከር የትግል ስልት ነው። ለዚህም ነው የሰላማዊ ትግል ጥሪውን ቅንጅት አካባቢ ያሉ ሰዎች ያዩት አንድ ጊዜ ተደርጎ የሚያልቅ መሳሪያ አድርጎ ሳይሆን አጠቃላይ የአገሪቱን የፖለቲካ ትግል ስልት አቅጣጫ በዘላቂውም ሊቀይር የሚችል፤ እንደ ቀድሞው በጉልበትና በገዳይ መሣሪያ የሚደረግ የአራዊት ጦርነት እንዳልሆነ የሚያስተምር፤ አልፎ ተርፎም ሕዝብ ያለውን መብት እስከ መጨረሻው በመጠቀም የሥልጣን ምንጩ እሱና እሱ ብቻ መሆኑን የሚያሰረግጠበትና የሰለጠነ መሣሪያ በእጅ የሚያስገባበት አጠቃላይ ቅንጅቱ የተነሳበት የዴሞክራሲያዊ ትግል አንድ አካል አድርጎ የወሰደው የትግል ጥሪ ነበር።

የፓርላማ አለመግባት ውሳኔ በተወሰነበትና የሰላማዊ ትግል ጥሪው በተደረገበት ጊዜ መካከል የሦስት ሳምንታት ክፍተት ነበር። ይህ ጊዜ ያለፈው በተለያዩ ምክንያቶች ነበር። የመጀመሪያው ከላይ እንደተጠቀሰው የትግል ጥሪው እንደ ከዚህ በፊቱ በአጨር መግለጫ «ይህን አድርጉ» ተብሎ ሳይሆን የትግሉ ተሳታፊዎች ዓላማውንና ዒላማውን በደንብ እንዲያውቁት ለማድረግ ከነዝርዝር ምክንያቶቹ መቅረብ ነበረበት። ይህንንም በማድረግ እግረመንገዱን ሕዝቡን ስለ ሰላማዊ ትግል (በዚያ ጥሪ ብቻ እንደማያቆም የሚገመተው) ሥር የሰደደ ግንዛቤ ለመስጠት ያስችላል። ከዚያም አልሮ ግን ከአመክኒዮት (ከሎጂክ) ጋር ያለተጣሉ አንዳንድ የኢህአዴግ ሰዎች ከተረፉም የቅንጅቱን ዓላማ ግልፅ በማድረግ ጥቂት የኢህአዴግ መሪዎች ድጋፍ ለማሰባሰብ ሲሉ ቅንጅቱን ጭራቅ አድርገው ለመሳል የሚያደርጉትን ከንቱ ፕሮዓጋንዳ ለማራከስ ይጠቅማል። ከዘያም ውጪ ግን የኢህአዴግ መሪዎች ቅንጅቱን ለማጥፋት ያለቸውን ዓላማ ለማሳካት የፍትሕ ሥርዓቱን ለመጠቀም መሞከራቸው አይቀሬ ነውና በዚህ የትግል ጥሪ ምክንያት ሆን ብለው ቀስቅሰው ነገሩን ወደ አመፅ ለመለወጥ እና በዚህም የቅንጅቱን መሪዎች በፈጠራ ክስ ለመወንጀል ከፈለጉ ያንን ለማድረግ የሚያስችላቸው ምክንያት ይከለክላቸዋል።

ጥሪው እንዲዘገይ ግን ሌሎችም ምክንያቶች ነበሩ። ጊዜው የረመዳን ፆም የሚካሄድበት ወር ነው። በዚህ ትግል ውስጥ በተለይ በአዲስ አበባ የሁሉም የሃይማኖት ተካታዮች ይሳተፋሉ ተብሎ ይገመታል። የረመዳን ፆም እየተካሄደ ባለት ጊዜ የቤት ውስጥ መቆየት ጥሪ ማድረጉ ከፆም በኋላ በየመስጊዱ የደረገውን የሦላት ፕሮግራም ያስተጓጉላል የሚል ፍርሐት ነበር። ስለዚህም ቢያንስ የቤት ውስጥ መቆየት አድማው ፆሙን በዓሉ ካለቀ በኋላ ማድረጉ የሚስሊሙን ማኅበረሰብ በትግሉ ውስጥ በሰፊው ለማካተት ይጠቅማል። በዚህ ምክንያት በሚገኘው ተጨማሪ ጊዜ ደግሞ ምናልባት በኢህአዴግ በኩል አደብ ተገዝቶ ይህን ነገር ተግባራዊ ከመሆኑ በፊት እንደገና ወደ ድርድር ለመግባት ይፈቅድ ይሆናል የሚል የተሟጠጠም ቢሆን ትንሽ የተስፋ ጭላንጭል ነበር። ይህ ተስፋ በአጠቃላይ በጥሪው መዘግየት ብቻ የተገለፀ አልነበረም።

በጥሪው የእርምጃ ቀስ እያለ እያደጉ የሚሄዱ መሆን አንዴ እንቅስቃሴው ከተጀመረ በኋላም በመሐል ሊደረግ የሚችል የሽምግልና ጣልቃገብነት በር በመከፈቱን ያሳያል፡፡ እንደሚታወቀው የጥሪው የመጨረሻ ትልቁ አካል በቤት ውስጥ መቆየት አድማው ሲሆን ይህ ደግሞ ተግባራዊ የሚሆነው ሌሎች ርምጃዎች መውሰድ ከተጀመሩ (የጥሩንባ መንፋት፣ የግዢ ዕቀባ ወዘተ) ከ14 ቀናት በኋላ ነበር፡፡ ይህ የተደረገበት ዋናው ምክንያት በዚህ ጊዜ ውስጥ ድርድር ማድረግ ለሚፈልግ ኃይል በር መክፈት ተብሎ ነው፡፡

መቼም በእንዲህ ዓይነት ሁኔታ እቅድ ማውጣትና እቅዱ መሠረት ተግባራዊ ማድረግ ለየቅል ናቸው፡፡ ተግባር ላይ በእቅዱ ጊዜ ከስሌት ውስጥ ያልገቡ ብዙ ነገሮች ይመጡና እቅዱን ያዛቡታል፡፡ እቅዱን ከሚለወጡት ነገሮች አንዱና ዋናው የባላንጣን እንቅስቃሴ ማወቅ አለመቻል ነው፡፡ ቅንጅት እስከ መጨረሻው ድረስ ሕግ በእንዲህ ዓይነት ተነጻጻሪ በሌለው መልክ ይረገጣል ብሎ ላመጠበቁ ጥሪውን ራሱን መጥራት የፈለገው ክፍት የሆነ ጋዜጣዊ መግለጫ ይሰጣል ተብለ የታሰበው ቅዳሜ ጥቅምት 19 ወይመ በማግስቱ እሁድ ነበር፡፡ ሆኖም ልደቱን ከድርጅቱ ለማገድ ጋዜጣዋ መግለጫ በተሰጠበት አርብ ዕለት በታጣቂ የመንግሥት ኃይሎች በተሰብሳቢዎችና በጋዜጠኞች ላይ በተወሰደው የእብሪት ርምጃ የተነሳ ይህ ጥሪ ከመውጣቱ በፊት መንግሥት የቅንጅቱን ቢሮ በመዝጋት ምንም ዓይነት ሥራ እንዳይሠራ በጉልበት ሊከለክል ይችላል የሚል ፍርሐት ነበር፡፡

ስለዚህ በዚያን ዕለት ማታ የትግል ጥሪውን ዋና ዋና ነጥቦች በማግስቱ ለሚወጡ ጋዜጦች እንዲሾልክ (leak) ተደረገ፡፡ ይህ የተደረገው በጋዜጣ ላይ አንዴ ከወጣ አንዴ ለመስቀቆ ይቸግራቸዋል በሚል ነበር፡፡ በቀጣዩ ቀን ጋዜጠኞች ዝርዝር ጥሪውን ከቅንጅቱ ቢሮ መጥተው እንዲወስዱና የእሁድ ጋዜጦች ቢቻል ዝርዝሩን እንዲያወጡትና የትግል ጥሪው አጠቃላይ ይዘት ማኅበረሰቡ ጋር እንዲደርስ ታቅዷል፡፡ ክፍት የሆነ ጋዜጣዊ መግለጫ መስጠት የሚቻልበት ሁኔታ ቢኖር ኖሮ በማኅበረሰቡ ውስጥ ብዥታን ሊፈጥሩ የሚችሉ ነገሮች በጋዜጠኞች በል በጥያቅ ተነስተው ቅንጅቱ ዝርዝር ማብራሪያ በመስጠት እንዲህ ዓይነት ብዥታዎች ለማጥራት እድል ይኖረው ነበር፡፡ ኢህአዴግ ጥሪው መደረጉን ካወቀ ቀን ጀምሮ ግን ቀደም ብሎ የተዘጋጀበትን የአጠቃላይ አፈና መርሐ ግብር ተግባራዊ ማድረግ ጀመረ፡፡

ሰኞ የሰላማዊ ትግሉ የመጀመሪያ ቀን የነበረው ጥሪ ለሦስት ቀናት የሚቆይ የመኪና ጥሩንባ የማስማት ጥሪ ነበር፡፡ ጥሩንባ የሚሰማው በቀን ለግማሽ ሰዓት ብቻ ነበር፡፡ በመጀመሪያው ቀን በጥቂት ቦታዎች እንጂ የተጠበቀውን ያህል ውጤት ስለተገኘም የሚል ዘገባ ነበር የሰማነው፡፡ በሁለተኛው ቀን ውጤቱ ከሰኞው የተሻለ እንደነበር ተነገረን፡፡ በአዲስ ከተማ አካባቢ ግጭቶች እንደነበሩ ሰማን፡፡ የግጭቶቹ

ምክንያቶች ምን እንደሆኑ አላወቅንም። ሁኔታዎች ክፉ ሊሆኑ እንደሚችሉና የመንግሥስ ታጣቂዎችና የደኅንነት ሰዎች ሆን ብለው ግጭት እንዲፈጠር እየጋበዙ እንደሆነ (በተለይ በመርካቶ አካባቢ) ተሰምቶ ነበር። የአዲስ ከተማ ተማሪዎተን ያለሰዓታቸው በመልቀቅ ግጭት ውስጥ እንዲገቡ የማድረግ ርምጃዎች ይወስዳሉ የሚል ጭምጭምታዎች ይሰማ ስለነበር ቅንጅቱ ያንኑ ዕለት እንዲህ ዓይነት ሆን ብሎ ግጭት የመፍጠር ፍላጎት በመንግሥት ኃይሎች በኩል ሊኖር ስለሚችል ይህንን እኩይ ተግር ለመቋቋም ሕዝቡ በምንም ዓይነት ለእንዲህ ዓይነት ጉንተላ እንዳይጋለጥ የሚጠይቅ አስቸኳይ መግለጫ አወጣ። ሆኖም ሆን ብሎ ለረብሻ የተዘጋጀን የመንግሥት ኃይል ከእንዲህ ዓይነት የጥፋት ተግባሩ ለመመለስ የሚቻል አይደለም። በራስ በኩል እንዲህ ዓይነት ግጭቶች እንዳይፈጠሩ መከላከል ይቻላል። እስከ አፍንጫው የታጠቀና ያለውን የነፍጥ ኃይል በሰላማዊ ዜጎች ላይ ለመፈተን የሚጓጓን መንግሥት ለማስቆም የሚቻለ አልነበረም። ምንም ዓይነት በሰላማዊ መንገድ ለመታገል የተዘጋጀ ድርጅት ሆን ብሎ ፀብ የፈለገን መንግሥት ከአመጽ መንገዱ ሊያስቆመው አይቻለውም።

መንግሥት የፈለገውን ግጭት ለማስቆም የሚቻለው ሁሉን ነገር እርግፈ አድርጎ ትቶ፤ ለመንግሥት የእብሪት መንገድ አጎብድዶ፤ በሰላማዊ መንገድ የሚደረገውን የነፃነትና የዴሞክራሲ ትግሉን በሙሉ አቁሞ እጅ ሰጥቶ በመቀመጥ ወይም ደግሞ ኢህአዴግ የሚወረውረውን «የዴሞክራሲ» ፍርፋሪ እየለቀሙ በኢህአዴግ የጊዜ ሰሌዳ «በሰላም» በመኖርና በዘህ ምክንያት የማመጣውን ውጠት ለመቀበል ዝግጁ በመሆን ነው። በቅንጅት ውስጥ ያሉ አንዳንድ ግለሰቦችን በተቃውሞ ስም ክራባታቸውን አስረው በየግብዣው በመዞር ብቻ «ተቃዋሚ ድርጅት ነን» ማለት ያጠግባቸ ይሆናል። ይህ ለቅንጅቱ እንደ ድርጅትና የኢትዮጵያ ሕዝብ በግንቦቱ ምርጫ ለደረስበት የንቃተ ህሊና ደረጀ በፍጹም የሚመጥን አካሄድ አይደለም።

ከሁሉም በላይ ግን ለዚህ የኢህአዴግ የኃይል ርምጃ መስገድ በፍጹም ሰላምን የሚያመጣ አይደለም። የቅንጅቱን ስምንት ጥያቄዎች በሰላማዊ መንገድ መመለሱ ይጠቅም የነበረው የግንቦቱ ምርጫ ይዞት የመጣውን የፖለቲካ ልዩነትን በሰለጠነ መንገድ የመፍታትን ባህል ሥር እንዲሰድ ማድረግ ይችል ስለነበር ነው። የኢህአዴግ ርምጃ የግንቦት 97ን ታሪካዊ አቅጣጫ ሰርዞ፤ ማኅበረሰቡን ከዚህ በፊት ያውቅና ይረዳ ወደ ነበረው የፖለቲካ ችግሮችን በኃይል የመፍታት አካሄድ እንዲዞር በማድረግ ግንቦት 97ን እንደ አንድ ትንሽ የታሪካችን የግርጌ ማስተወሻ አድርጎ ያስቀረዋል። ይህ የኢአዴግ የጥቅምት 22 ርምጃ ከምንም በላይ አስከፊ ሁኔታ (tragedy) ያደርገዋል። ጥቅምት 22 በኢትዮጵያ ፖለቲካ በምርጫው መጭበርበር ምክንያት የተፈጠረው የረጅም ጊዜ ቀውስ የተፈታበት ቀን አቅጣጫው የታወቀ የነበረውን ነገር ግን በብዙ ኮርኮንቾች የታጀበውን የኢትዮጵያ የፖለቲካ አውራ ጎዳና በቦምብ አፈራርሶ አቅጣጫው ወዳልታወቀ ስምጥ

ሽለቆነት የተቀየረበት ነው፡፡ ጥቅምት 22 በግንቦቱ ምርጫ ተቀባይነት ያገኘውን የሰላም ፖለቲካን መቆሚያ አሳጥቶ የአመፅ ፖለቲካን ከሰላማዊ ፖለቲካ በላይ አምክኅኖታዮታዊ የስመሰለ አሳዛኝ ርምጃ የተወሰደበት ቀን ነው፡፡ ስዊዘርላንድ ኤምባሲ የነበረኝን ቀጠሮ ጨርሼ ወደ ቢሮ ልሄድ ወይስ ወደ ቤቴ እያልኩ ከራሴ ጋር ሳወራ ወደ 10:00 ሰዓት አካቢ ሞባይሌ ላይ አንድ የቅንጅት አመራር ደወሎ ቡና እየጠጣን እናውራ ብሎ ፒያሳ አካባቢ ይቀጥረኛል፡፡ እሺ ብዬ በመስቀል አደባባይ በኩል ወደ ግዮን ሆቴል በሚወስደው መንገድ እየሄድኩ ሳለሁ ልክ ግዮን አካባቢ ካለው የኢዴአፓ-መድኅን ቢሮ አጠገብ ስደርስ በሦስት የፌዴራል ፖሊስ መኪኖች ተከበብኩ፡፡ በተቀባበለ መሣሪያ እኔንም ሹፌሬንም ከመኪና እንድንወርድ ታዘዝን፡፡ ምንም ሳያናግሩን አንደኛው ቶዮታ ላይ ሁለታችንንም ጭነው ወደ ቤተመንግሥት አቅጣጫ ወሰዱን፡፡ ቤተመንግሥት አጠገብ ስንደርስ ከመኪናው አስወርደው ሌላ የፌዴራል ፖሊስ መኪና ውስጥ አስገቡኝ፡፡ ጋቢና ተቀምጬ በፖሊስ ኮፊያ እንድደበቅ ተደርጌ ወደ ማዕከላዊ አስር ቤት በከፍተኛ ፍጥነት ተወሰድኩ፡፡ ማዕከላዊ ስደርስ ወደ 11:00 ሰዓት አካባቢ ነበር፡፡ ተመዝግቤ ወደ ውስጥ ከመግባቴ በፊት ዶ/ር ኃይሉ አርአያን ሲያስገቡት አየሁ፡፡ ከዚያ ደቂቃ ጀምሮ የኢትዮጵያ ፖለቲካ ፍጹም አዲስና አሳዛኝ አቅጣጫ እንደያዘ ጥርጥር አልነበረኝም፡፡ በዚያው ልክ እንደ ቅንጅት የአመራር አባልነቴን እንደ አንድ ኢትዮጵያዊ ዜጋ በግንቦት ምርጫ በመሳተፌና፣ እንደ ቅንጅት በወሰድናቸው የተለያዩ ውሳኔዎችና የዴሞክራሲ ትግሉ በሰላማዊ መንገድ እንዲሄድ ለተጫወትኩት ሚና ቅንጣት ታክል ቅሬታ አልነበረኝም፡፡ ወደ እስር ቤት ስገባ የተሰማኝ ትልቅ ሸክም ከላዬ ላይ መነሳቱ ነበር፡፡ ከአሁን በኋላ ለሚሆነው ሁሉ ተቀያቂው የኢህአዴግ መሪዎች ብቻ ናቸው፡፡ ትግሉ ይህን አቅጣጫ እንዲይዝ የተቻለንን ሞክረናል፣ ከዚህ የተለየ ግን ልናደርግ የምንችለው ምንም ነገር አልነበረም የሚል ከፀፀት ነፃ የሆነ የእርፍት ስሜት ልቤን ሞላው፡፡

የክፍል III ማጠቃለያ

በዚህ ክፍል የቀረቡት የተለያዩ ምዕራፎች ከምርጫው ዕለት ጀምሮ የተፈጠሩ ክስተቶች እና ክስተቶቹን ቅንጅቱ ያየባቸውን መንገዶች፣ የወሰናቸውን ውሳኔዎች እና ውሳኔዎቹን የገፋፏቸው ምክንያቶች አንዳንድ ጊዜም በቅንጅቱ ውስጥ የነበረሩትን የአመለካከት ልዩነቶችና እነዚህ ልዩነቶች የተስተናገዱባቸውን መንገዶች ለማሳየት ተሞክሯል፡፡ በዚህ ሂደት ውስጥ የኢትዮጲያ ፖለቲከ አሁን የደረሰበት አዝቅት ውስጥ እንዳይገባ በቅንጅቱ ውስጥ ይደረግ የነበረው ጥንቃቄ እስከ ምን ድረስ እንደ ሄደ አሳይቷል፡፡ ይህ ሁሉ ሆኖ ግን ቅንጅቱ ቀድሞውንም ሲፈራ የነበረውና እንዳይደርስ ሲጠነቀቀለት የነበረው ችግር እንደፈራው እየደረሰ ነው፡፡ ይህ ቅንጅቱ ከወሰደው መስመር ለላ አማራጭ መንገድ አልነበረም ወይ? የሚል ጥያቄ ያስነሳል፡፡

ቅንጅቱ የተነሳበት ዓላማ ለመሳካቱ መለኪያው የግንቦቱ ምርጫ በህዝቡ ውስጥ የቀሰቀሰው የዴሞክራሲ ፍላጎት ከሆነ ውሳኔዎች በተሰጡበት ጊዜ ቀርቶ ያለፈን ሁኔታ በአሁን መመልከቻ መነፅር እንኳን ብናይ የተለየ መንገድ ብንከተል የተሻለ ውጤት ማምጣት ይቻላል ብዬ ማመን ያቅተኛል፡፡ በእርግጥ ሌሎች መንገዶች ምናልባት ራስን ከእስር ለማዳን ያስችሉ ይሆናል፡፡ ሕግ እንደ ፈለገ በመንግሥት በማረገጥበት አገር ግን አሜን ብሎ መገዛትም ከእስርና ከእንግልት ሙሉ ለሙሉ ያድናል ማለት አይቻልም፡፡ ለዴሞክራሲ እታገላለሁ ብሎ የተነሳ የፖለቲካ ድርጅትና የድርጅት መሪዎች ግን ውጤታቸውን የማለኩበት መሳሪያ ከእስር ድኖ መኖር ሊሆን አይችልም፡፡ ትክክለኛው ጥያቄ ሊሆን የሚችለው ቅንጅቱ ከተከተለው መስመር ውጭ ደሞክራሲያዊ ሥርዓትን በእርግጠኝነት ለማምጣት የሚቻልበት አማራጭ መንገድ ቀርቦ ነበር ወይ? የሚለው ነው፤ በእኔ እምነት አልነበረም፡፡ በኢህአዴግ በኩል የቀረበው አማርጭ «ለጥ፣ ሰጥ እና ፀጥ» ብለህ ተገዛ አለበለዚያ ዘብጥያ ትወርዳለህ የሚል ነበር፡፡ አማራጩ ያ ነፃነት ከመኖር እና እስር ቤት በግፍ ከመግባት የሚል ነበር፡፡ በሁለቱ መካከል ያለው መሰረታዊ ልዩነት ደግሞ የቦታ ስፋት ልዩነት ነው፤ በእስር ቤት የመኖር ትልቁ ጉዳቱ ያለ ነፃነት መኖር በመሆኑ ነው፡፡

ኢህአዴግ በቅንጅቱ ላይ የሚያነሳቸው የተለያዩ ክሶች አሉ፡፡ የወሰዳቸውን ርምጃዎች ትክክለኛነት የኢትዮጵያ ህዝብም ሆነ የዓለም አቀፍ ማኅበረሰብ እንዲረዳለትና እንዲደግፈው የሚያቀርባቸው ክሶች ምን ያህል እውነትነት አላቸው? እውነት እንኳን ባይሆኑ ምን ያህል የአህአዴግ መሪወች (ውሳኔዎቹን የማወስኑት) እውነት ነው ብለው አምነዋል? ከክሱ ምን ያህሉ ፊት ለፊት ሊነገር የማይችልን እውነተኛ ምክንያት ለመሸፈን የሚቀርብ የፕሮፖጋንዳ ጨዎታ ነው? የሚለው የበለጠ ጠለቅ ያለ ትንታኔ ያሻዋል፡፡ ምንም እንኳን የዚህ ክፍል ዋና ዓላማ ከምርጫው ማግስት ጀምሮ በቅንጅቱ ውስጥ ክስተቶች ማሳየት ቢሆንም እነዚህን ክሶች እዚህ ላይ በአጭሩ መመልከቱ አንባቢው የሚኖረውን ሥዕል ሙሉ ያደርጋል በሚል እምነት እዚህ ላይ ጠቅሼ ማለፉን መርጫለሁ፡፡

ከዚህ በፊት ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር ስንነጋገር በእውነት መፍትሄ የሚፈልግ ከሆነ እናንተም በቅንጅቱ ላይ ያላችሁን ፍርሐት፤ እኛም በኢህአዴግ ላይ ያለንን ፍርሐት ፊት ለፊት ብንነጋገር ወደ መፍትሄው ያስጠጋናል መማፀኔን ገልጫለሁ፡፡ በእነሱ በኩል ይህንን ማድረግ ስላልቻው እኔው ራሴ ጥያቄዎቹን ወይም ፍርሐታቸው ይሆናሉ ብዬ የምገምተውን አንስቼ መልስ መስጠቱ ይጠቅም እንደሆነ ልሞክር፡፡ እነዚህ ፍርሐት የምላቸው የሚያተኩሩት ኢህአዴግ በፈጠራ ክሱ ባነሳቸው ጉዳዮች ላይ ሳይሆን ብዙ ጊዜ ፊት ለፊት በማይነሱት እና እኔ ራሴ በግል ከአንዳንድ የአህአዴግ አባላትና አመራሮች በሰማኋቸው ላይ ተመርኩዤ ነው፡፡

ከዚህ አንፃር በመጀመሪያ የሚነሳው ቅንጅት ወይም ደግሞ በዋናነት ከጀርባ ሆነው የሚያንቀሳቅሱት ሰዎች ዋና ዓላማቸው የቀድሞውን የአማራ የበላይነት የሚያንፀባርቅ በቅጥታ ንጉሣዊም ባይሆን በዚያ ጊዜ የነበረውን ዓይነት የአገዛዝ ሥርዓት ለመመለስ የሚሞክሩ ናቸው የሚለው ክስ ነው። ለዚህ ክስ እንደ ማስረጃ ሆኖ የማቀርበው የቅንጅቱ አንድ መስራት ድርጅት የሆነው መኢአድ ቀድሞ የአማራ ድርጅት የነበረና ከአማራውም በአብዛኛው «የነፍጠኛነት» ስሜት የሚያጠቃቸው ሰዎች የተሰበሰቡበት ድርጅት ነው የሚል ነበር።

መቼም አንድ የፖለቲካ ድርጅት ምንነት ሊመዘን የሚችለው አንድ ድርጅቱ አቋሜ ነው ብሎ ለህዝብ በይፋ በገለጸው ፕሮግራሙ ነው፤ አሊያም በተጨባጭ በተግባር በሚሠራው ሥራ ነው። ይህን ክስ የሚያቀርቡት ሰዎች መቼም ከቅንጅቱ ፕሮግራም ተነስተው ይህን አይሉም። ምክንያቱም የቅንጅት ፕሮግራም ወይም የምርጫ ማኒፌስቶ በምንም ዓይነት የህንን የሚያንፀርቅ አይደለም። ከፕሮግራሙ ውስጥ ከቀድሞው ሥርዓተ ጋር በረጅሙ ሊያስተሳስሩት ሲሞክሩ እንኳን ያየነው የፓርቲውን የመሬት ፖሊሲ ነው። ይህ ደግሞ ገበሬው የያዘውን መሬት የመሸጥ የመለወጥ መብት አለው የሚለውን «የቀድሞውን የነፍጠኛ ሥርዓት ለመመለስ» በሚል በክርክሮች ወቀት እንደው ለማዳበሪያ ብለው ያነሱት እንዳልሆነ ራሳቸውንም አያጡትም።

«ቅንጅቱ ሊያመጣው ነው» የተባለው ሥርዓት ልዩ የሚያደርገው ይህንን የገበሬውን ነፃነት እና ባለቤትነት ከልክሎ ገበሬው የላባቶች ጥገኛ ሆኖ እንዲኖር መፍረዱ ነው። ከዚህ ውጪ በፕሮግራም ደረጃ የሚነሳ ነገር ሰምቼ አላውቅም። በተግባር ቅንጅቱ ለአማራው የጠቀመ ይህን ነገር አድርጓል ሊባል አይችልም። ለዚህ ክስ የሚቀረው መነሻ የድርጅቱ አባላት ተዋጽዖና በመራሩ ላይ የበለጠ ተጽዕኖ ያለው ኃይል አለ ወይ? የሚለው ብቻ ነው። በዚህ ዙሪያ በአባላት ደረጃ ያለውን ስብጥር በቁጥር ለመናገር አልችልም። በጥቅሉ ልናገር ብል ምናልባት በሰው ብዛት የአንድ ክልል ሰዎች ፍጹም የበላይነት አላቸው ለማለት ባይቻልም የአንፃራዊነት የአማራ ክልል ተወላጅ ዜጎች በቁጥር ለበልጡ እንደሚችሉ ይገባኛል። መኢአድ በመጀመሪያ ሲያደራጅበት ከነበረው አማራ ተኮር መሠረቱ ስንነሳና በአጠቃላይ በኢትዮጵያዊነት ስም መደራጀት «ትምክህተኝነት» ነው ተብሎ ለ14 ዓመታት ሲነፋ ከነበረው የፕሮፖጋንዳ ጥሩንባ አንጻር ይህ መሆኑ በፍጹም ሊገርመን አይገባም።

ይበልጥ ሊገርም የሚገባው በጣም በአጭር ጊዜ (ለምሳሌ መኢአድ ራሱ ከመአህድነት ከተቀየረ ሁለት ዓመት ብቻ ነው የነበረው) ይህ አማራን ማዕከል አድርጎ የነበረ ድርጅት ወደ ሕብረብሔራዊ የፖለቲካ ፓርቲነት ተቀይሮ በአባላት ስብጥሩ እውነተኛ ሕብረ-ብሔራዊ ለመሆን እንዴት ቻለ? የሚለው ነው። በአጭር ጊዜ በሁሉም

ክልሎች በክልሎቹ ተወላጆች ምርጫ ለመወዳደር መቻሉ ብዙ «የብሔር» ድርጅቶችን ያሳፈረ ነው። ይህ የሚያሳየው በቅንጅቱ ውስጥ ያለው ወሳኝ አቅጣጫ ሕብረ-ብሔራዊነት መሆኑ ነው።

ቅንጅት እንደ ድርጅት የተለየ የሚያደርገው የኢትዮጵያ ፖለቲካ ስለአለፈው መሆኑ ቀርቶ ስለወደፊቱ እንዲሆን ማድረጉ ነው። በእርግጠኛነት መናገር የምችለው ቅንጅት ውስጥ ካለ አመራር አባላት እጅግ በጣም ብዙዎቹ የሚተወቁት በቀድሞው ሥርዓት ጊዜ ነፍስ ያወቁ ከነበሩ ሥርዓቱን በመቃወም አሊያም የዚያን ሥርዓት መጥፎነት ሲሰሙ ያደጉ ናቸው። በምንም ዓይነት የዚያ ሥርዓት ናፋቂዎች የሚያደርጋቸው የግል፣ የዘውጌ ወይም የመደብ ግንኙነት የላቸውም። ይህ ዓይነት ፍርሃት ያለባቸው ሰዎች ካለ ይህንን ፍርሃታቸውን አውልቀው እንዲጥሉ የምነግራቸው እምነታቸውን ግልጽ ሳያደርጉ በውስጣቸው እነሱ የሚፈሩትን ዓይነት ሥርዓት ለመግፋት የሚፈልጉ ሰዎች በቅንጅቱ ውስጥ በፍጹም የሉም ወይም አይኖሩም የሚል የጭብጥ መከራከሪያ አቅርቤ አይደለም። እንዲህ ዓይነት ሰዎች ሊኖሩም ላይኖሩም ይችላሉ። ልክ በቅንጅቱ ውስጥ የኢህአዴግ ሰላዮች የሆኑ ሰዎች ሊኖሩ የሚችሉትን ያህል። ግን እንዲህ ዓይነት ሰዎች ቅንጅቱን ሊቆጣጠሩት አይችሉም የምለው ቅንጅት ክፍት ድርጅት በመሆኑ ነው።

ክፍት ድርጅቶች ለተንኮለኞች አይምቹም። አቋሞች በግልጽ ክርክር እስከ ተወሰኑ ድረስ በግልጽ የሚይወጡ አቋሞች የበላይነት የሚያገኙበት አግባብ አይኖርም። ቅንጅቱን ከተቀላቀልኩ ጊዜ ጀምሮ መመስከር የምችለው ጥሩና አሳማኝ የመከራከሪያ ጭብጥ ያለው እንደሚያሸንፍ ነው። ድርጅቱ አድማሱን እያሰፋ የበለጠ እውነተኛ የብዙኃን ድርጅት እየሆነ ሲሄድ፣ ለሁሉም ኢትዮጵያዊ የሚበጀው መስመር የትኛው ነው ከሚለው መስፈርት ይለ በድሮም ሆነ በአዲስ ገጽታው ይምጣ ምንም ዓይነት የጠባብ ጎጥ ፍላጎት በቅንጅት ውስጥ የላይነት ሊይዝ የሚችልበት እድል አይኖርም። በግንቦት ምርጫ ቅንጅት ተወዳጅነትን ያተረፈው በእምነቱ ስፋትና በድርጅቱ ግልጽነት ነው። የተንኮልና የሰራ ፖለቲካ ሩቅ የማያስኬድ መሆኑን ቅንጅቱ ራሱ በአጭር ጊዜ ልምዱ በውስጥ ድርጅት ትግሉ አሳይቷል።

ሁለተኛው ከዚሁ ጋር በተዘዋዋሪ ተያይዞ በቅንጅቱ ላይ የሚቀርበው የፍርሃት ክስ ቅንጅቱ ፊት ለፊት የሚለውና የሚሠራው እውነተኛ ማንነቱን አይገልጽም። በስተጀርባ የሚካሄድ ሌላ ሴራ አለው፣ በፊት ለፊት ከወጣው ድርጅት በስተጀርባ «በስውር የተደራጀ» ሌላ ድርጅት አለ የሚል ነው። እኔ እንደምገምተው የዚህ ፍርሃት ምንጩ የድርጅቱ ፊት ለፊት የሚታወቅ አቅምና በተጨባጭ ያስመዘገበው ውጤቱ የማይጣጣሙ መምሰላቸው ነው። በድርጅት ከፍተኛ እምነት ያለው ሰው የሚያዝያ 30ን

ሕዝባዊ ሰልፍ በግልጽ የሚታወቀው የቅንጅት ድርጅት ይሠራዋል ተብሎ ለማመን ሲከብደው ይታየኛል፡፡ የሚያዝያ 29ን ሰልፍ ለማዘጋጀት የወጣውን ገንዘብና ድርጅታዊ ጉልበት (የመንግሥትን ጨምሮ) ለሚያውቅ የኢህአዴግ ካድሬ ሚያዝያ 30ን የሚያውቀው «ቅንጅት አዘጋጀው» ለማለት ቢከብደው አይገርመኝም፡፡ ይህ ግን የሚያሳየው የድብቅ ድርጅት መኖርን ሳይሆን የፖለቲካውን መቀየር ነው፡፡

በግንቦቱ ምርጫ በቅንጅት ስም ከተደረጉ ነገሮች ውስጥ ከግማሽ በላይ የተደረጉት በድርጅቱ አይደለም፡፡ የድርጅቱ አባል ባልሆኑ ግን የድርጅቱን እምነት በሚጋሩ በሺዎች በሚቆጠሩ በራስ ተነሳሽነት በሚሠሩ ግለሰቦች ነው፡፡ ፖለቲካ የሕዝብ ፖለቲካ ሲሆን የፖለቲካ ፓርቲዎች አጠቃላይ የፖለቲካ አቅጣጫ ከመቀየስ ያለፈ ብዙ ዝርዝር ሥራ አይኖራቸውም፡፡ ይህን የፖለቲካ ፓርቲዎችና የሕዘን የላለ ግንኙነት በመጀመሪያ ያየሁት በአሜሪካን አገር ነበር፡፡ በምርጫ ዘመቻ ወቅት ብዙ ዝርዝር ሥራ የሚሠራው በፓርቲው አባሎች ሳይሆን ያንን እጩ በሚደግፉ ጊዜያው ፈቃደኛ ሠራተኞች (volunteers) ነው፡፡ በግንቦቱ ምርጫም ከፍተኛው የቅንጅቱ ስውር ክንድ የነበረው እንዲህ ዓይነቱ ህዝባዊ ኃየል ነበር፡፡ ወደፊትም የኢትዮጵያ ፖለቲካ እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ፖለቲካ ሲሆን የፓርቲው ውስጥ ከሚሠሩት ምልምል ካድሬዎች ብቃትና ብዛት ይልቅ አሸናፊውን የሚለየው በአመለካከቱና በስታይሉ የብዙውን ህዝብ ቀልብ መሳብና ማስፈንደቅ (excite) መቻሉ ነው፡፡ ስለዚህ ቅንጅቱን በስተጀር በተደራጀ የሕቡዕ ድርጅትነት የሚጠረጥሩና የሚፈሩ ካሉ ይህንኑ ፍረሃት አውልቀው እንዲጥሉት አሳስባቸዋለሁ፡፡ ቅንጅቱ በግልጽ ከሚለው ሌለ ድብቅ ዓላማ ወይም ድብቅ ድርጅት ቢኖረው ኖሮ ኢህአዴግና የደኅንነት ኃይሎች ለረጅም ጊዜ ላደረጉት ላልተቋረጠ የሰውና የኤሌክትሮኒክ ስለላ መልሱ ዝም ብሎ መቀመጥ አይሆንም ነበር፡፡

የአህአዴግ መሪዎች በቅንጅቱ ውስጥ የሚሆነውን በሙሉ ያውቁ ስለነበር (ይህን ጠቅላይ ሚኒስትሩ ነግሮኛል) ምንም ዓይነት በስተጀርባ ያለ ድብቅ ምሥጢር እንደሌለ አሳምረው ያውቃሉ፡፡ በእርግጥ እንደ ሌሎቹ ካድሬዎች ይህ የቅንጅቱን የድርጅት ጉልበት በደንብ የሚያውቁት (አቶ በረከት የተጣጣፈ ደካማ ድርጅት ያለው) እንዴት ኢህአዴግን የመሰለ ጠንካራና ሃብታም ድርጅት እንዲህ ማፍረክረክ ቻለ የሚለው ግራ ሊያጋባቸው ይችላል፡፡ የእነሱን የፖለቲካ ታሪክ ለሚያውቅ በግራ መጋባታቸው ሊገረም አይገባም፡፡ ፖለቲካን የጥቂት አዋቂ አብዮተኞች ሥራ፤ መሪ ፓርቲን (ባሮቃሽበሮቴሳ) የእነዚህን አብዮታዊ መሪዎች ዋና መሳሪያ አድርጎ የሚያስብና በዚህ ስሌት የፖለቲካ ሥልጣንን በኃይል ያገኘ ቡድን አዲስ የመጣው የሕዝብ ፖለቲካ ግራ ሊያጋባው የግድ ነው፡፡

ይህ ወደ መጨረሻው ነጥብ የመጣናል፡፡ እነዚህ ፍርሃቶች መሠረት ከሌላቸው፤ ቅንጅቱ በፊት ለፊት ያለውና ያቀረበው በእርግጥ የሚያምንበትን ከሆነ፤ በአገሪቱ ውስጥ የተከሰተውን የፖለቲካ ችግር በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት ለምን አልተቻለም? ይህን ጥያቄ የሚቀጥለውና የዚህ ጽሑፍ የመጨረሻው ከነ ውጤቱ በዝርዝር የሚመለከተው ይሆናል፡፡ ቅንጅቱ በመጨረሻ ለኢህአዴግ መደራደሪያ ብሎ ያቀረባቸው ነጥቦች ኢህአዴግን አጭበርብሮም ቢሆን ቢያንስ ለሚቀጥሉት አምስት ዓመታት በሥልጣን እንዲቆይ ይፈቅዳል፡፡ ስለዚህ አሁን ሥልጣኔን ተቀናቀኑብኝ፤ በሕገ-ወጥ መንገድ ሥልጠን ሊቀሙኝ ነበር ወዘተ የሚለው ክስ ምንም መሠረት እንደሌለው ከማንም በላይ የአህአዴግ መሪዎች ያውቁታል፡፡ ሥልጣንህ ላይ ቆይ ግን እንዲህ ዓይነት ችግር ለወደፊቱም እንዳይመጣ የወደፊቱን ምርጫ የምናስተካከልበትን መንገድ እንወያይ ያለ ድርጅት በጎን ሥልጣን ለመቀማት የሚያሴርበት ምንም ምክንያት አይኖረውም፡፡

ከላይ ላነሳሁት ጥያቄ ቁልፍ መልሱ ኢህአዴግ እንደ ድርጅትና በመሪዎቹ ግንቦት 97 ይዞት የመጣውን አዲስ ፖለቲካ በፍጹም የማያውቁት መሆናቸው ነው፡፡ ስለማያውቁትም የዚህ ዓይነት ፖለቲካ የሚጠይቀውን ፀባይ (behavior) ሊረዱት አልቻሉም፡፡ ሁሉም ነገር ቀስ እያለ ከእጃቸው ሲወጣ ታያቸው፡፡ አዲስ ፖለቲካ ውስጥ እንግባ ሲሉና «እንከን የለሽ ምርጫን» ሲያውጁ በቁጥጥር ፍቅር ያበዱ በመሆናቸው ይህንንም እንቆጣጠረዋለን ብለው ገምተው ነበር፡፡ አዲሱን ፖለቲካ ይህ ፖለቲካ በሚፈቅደው መሣሪያ መቆጣጠር ሲያቅታቸው ቀድሞውኑ ወደ ሚያውቁት የግራ ፖለቲካ የቁጥጥር መሣሪያዎች ተመለሱ፡፡ ይህ ጊዜያዋ ፋታን የሰጣቸው መሰላቸው፡፡ ዘመኑም፣ የሕዝቡም የፖለቲካ ንቃት ይህንን መፍትሔ ዘለቄታዊ እና ረጅም መንገድ የሚያስጉዝ አያደርጉትም፡፡

ኢህአዴግ ቅንጅቱን በጉልበትና ሲደራጁ የመከፋፈል መንገዶቹ በማጥፋት የገጠመውን የፖለቲካ ቀውስ የሚፈታው የመሰለው ችግሩን በደንብ ስላለወቀው ነው፡፡ ችግሩ ቅንጅት አይደለም፡፡ ችግሩ ቅንጅቱ በቁርጠኝነት የቆመለትና የግንቦቱ ምርጫ ይዞት የመጣው አዲስ ፖለቲካ ነው፡፡ ችግሩ የኢትዮጵያ ሕዝብ የነፃነትና የዴሞክራሲ ፍላጎት ነው፡፡ ይህ ነው የቅንጅት መንፈስ የሚባለው፡፡ ቅንጅቱን በጉልበት ቢያፍነው እንኳን ይህንን መንፈስ ለማጥፋት ከቶ አይቻለውም፡፡ ለኢህአዴግና ለመሪዎቹ የነበራቸው ትክክለኛ አማራጭ በተወሰነ ደረጃ በእነሱም ተቀባይነት የተጀመረውን የግንቦት መንፈስ ውጤቱ የሚፈልጉትም ባይሆን መቀበልና የዚህ አዲስ መንፈስ አካል መሆን ነበር፡፡ በፊት ለፊት አመለካከቱና በድርጅቱ አወቃቀሩ ኢህአዴግ ከዘህ መንፈሰ የራቀም ቢሆን፤ በርካታ በትግሉ ላይ የተሰው አባሎቹ በተወሰነደ ደረጃ ለዚህ መንፈስ ብለው መስዋዕት መሆናቸው መካድ አይቻልም፡፡ እጅግ አሳዛኝ የሚሆነው ይህን መንፈስ

ለማጥፋት ተብሎ ከአሁን በኋላም ሆነ በፊት የጠፋውና እና የሚጠፋው የሰው ሕይወትና የአገር ሀብት በእነዚሁ ለነፃነት በሞቱት ታጋዮች ስም ሲሆን ነው፡፡

የኢትዮጵያ የወደፊት እጣ ይህ አዲስ የነፃነትና የዴሞክራሲ መንፈስ በመላ አገሪቱ የሚረጋገጥበት መሆኑ ለአንድ አፍታም ጥርጣሬ የለኝም፡፡ ጥያቄው በምን ያህል ጊዜ? በምን ያህል ዋጋ? የሚለው ነው፡፡ ከፊታችን አይመጣ ያለ የአገራችን የቅርብ ጊዜ ድራማ ነው፡፡ የዚህን ድራማ አካሄድ ግምትና የሚኖሩትን አማራጮች በሚቀጥለው የመጨረሻ ክፍል እንመለከታለን፡፡

ክፍል IV

የኢህአዴግ እርምጃና የኢትዮጵያ የወደፊት ዕጣ

መግቢያ

ጥቅምት 22 በብዙ መልኩ ኢህአዴግ የራሱንም የአገሪቱንም የወደፊት አቅጣጫ በወሬ ሳይሆን በተግባር የወሰነበት ቀን ነው፡፡ የወሰነበት ቀን ነው ሲባል ግን በዚያን ቀን የወሰደው ርምጃ በድንገት የሆነ፤ ያልታሰበበት አጋጣሚ ነው ማለት አይደለም፡፡ የኢህአዴግ የጥቅምት 22 ርምጃ በድርጅቱ በኩል ቀደም ተብሎ ተወስኖ ረጅም እቅድ ተይዞለት፤ ድርጅቱ ውስጥ ባሉት መሪዎች ጥቅምና ጉዳቱ በዝርዝር ተተንትኖ፤ በብዙ መልኩ ከጉዳቱ ጥቅሙ ይበልጥብናል ተብሎ የተወሰደ ርምጃ ነው፡፡ ምናልባትም ርምጃው በመጨረሻ የተገለጠበት መልክ የተለየ ሊሆን ይችል እንደሆነ እንጂ በአጠቃላይ ርምጃ ደረጃ ኢህአዴግ ምርጫውን ለማጭበርበር ሲወሰን አብሮ የተወሰነ ጉዳይ ሳይሆን አይቀርም፡፡

ከኢህአዴግ ውጪ ሆኖ ጉዳዩን በጥሞና ለሚመለከተው ማንኛውም ገለልተኛ ተመልካች ግን ይህ ርምጃ አስፈላጊ ነበር ወይ? ኢህአዴግ ከነበሩት የተለያዩ አማራጮች ለአገሪቱ በተለይ ግን ለራሱ ለኢህአዴግ የተሻለው አማራጭ ይህ ነበር ወይ? የኢህአዴግ አሳቢዎች እንዴት አድርገው አስልተው ከዚህ ርምጃ ድርጅታቸው በዘለቄነት ይጠቀማል ብለው ደመደሙ? የሚሉና ሌሎች ተመሳሳይ ጥያቄዎች ማንሳቱ አይቀርም፡፡ ኢህአደግን ውሳኔ ግዙፍነት በትክክለኛ ሚዛን ላይ አስቀምጦ ለመረዳት ከቀረበለት አማራጭ ጋር አያይዞ ማየቱ ይበጃል፡፡

መስከረም 29 ቀን የቅንጅት ላዕላይ ምክር ቤት ፓርላማ የመግባት አለመግባትን ውሳኔ ሲሰጥ፤ ፓርላማ ለመግባት ያስፈልጋሉ ያላቸውን ስምንት ቅድመ ሁኔታዎች ብንመለከት የሚከተሉትን ነጥቦች ያካተተ ነበር፡፡

1. ነፃና ገለልተኛ የምርጫ አስፈፃሚ አካል የሚኖርበትን ሁኔታ

2. ነፃና ገለልተኛ የፍትህ አካል የሚኖርበትን ሁኔታ

3. ነፃና ገለልተኛ የሕዝብ የሚዲያ ተቋማት የሚኖሩበትን ሁኔታ

4. ከማንኛውም የፖለቲካ ኃይል ያልወገነ የወታደር፣ የፖሊስና የደኅንነት ተቋማት የሚኖርበትን ሁኔታ

5. ፓርላማው የተለያዩ ሃሳቦች በቂ ጊዜ ተሰጥቷቸው ክርክርና ውይይት የሚደረግበት መድረክና እውነተኛ የሕግ አውጪ አካል የሚሆንበት ሁኔታ፤ ለዚህም ከምርጫ በኋላ የወጡት የፓርላማና የአዲስ አበባ ምክር ቤት ሕጎች የሚሻሩበት ሁኔታ

6. ከምርጫ ጋረ በተያያዘ የታሰሩ የፖለቲካ እስረኞች የሚፈቱበት፤ የተዘጉ ቢሮዎች የሚከፈቱበት፤ በአጠቃላይ በተቃዋሚ ኃይሎች ላይ የሚደርሰው ሕገ-ወጥ ወከባ የሚቆምበት ሁኔታ

7. በሰኔ አንድ 1997 ዓ.ም በፖሊስና በፀጥታ ኃይሎች ባልታጠቁ ዜጎች ላይ የደረሰው ግድያ በገለልተኛ መንገድ እንዲጣራና

8. እነዚህ ከላይ የተጠቀሱትን ጉዳይች ተግባራዊ መሆናቸውን የሚከታተል ነፃ ኮሚሽን እንዲሰየም የሚሉ ናቸው፡፡

እነዚህ ጉዳዮች በአንድ ቀን የሚፈጸሙ እንዳልሆነ ይታወቃል፡፡ ስለዚህም በእምነት ደረጃ በእነዚህ ጉዳዮች ላይ የአገሪቱ የፖለቲካ ኃይሎች ከልባቸው ተወያይተው ለመፍታት ከተስማሙና ወደዚያ የሚወሰደው ሥራ ከተጀመረ ቅንጅቱ ፓርላማ ገብቶ የፖለቲካ ሂደቱ ይቀጥላል፡፡ እነዚህ ጥያቄዎች የቅንጅቱ ብቻ ጥያቄዎች ሳይሆኑ ለዴሞክራሲ ሥርዓት መመሥረት ቆመናል የሚሉ የፖለቲካ ቡድኖች በሙሉና በአጠቃላይ የሕዝብ ጥያቄዎች ናቸው፡፡ ጥያቄዎቹ የእውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባት ቁልፎች መሆናቸው ብቻ ሳይሆን ኢህአዴግ እንደ ራሱ ቀምሮ ያስቀመጠው የአገሪቱ ሕገ-መንግሥት መሠረታዊ ፅንሰ ሃሳቦች ናቸው፡፡ በሌላ አነጋገር ጥያቄዎቹ በሙሉ የሚሉት የአገሪቱ ሕገ-መንግሥት በተግባር ይዋል ነው፡፡ ይህን ጥያቄ የሚጠይቁት በምርጫው አሸንፌያለሁ ብሎ የማያምን ድርጅትና «ድምፄ ተሰርቋል» ከሚል ሕዝብ ነው፡፡

ምርጫው መጭበርበሩን የገለልተኛ ወገኖች ሪፖርት በግልጽ ያስቀምጣል፡፡ ከሁሉም በላይ ደግሞ ምርጫው እውነተኛ የሕዝብ ፍላጎትን ያላንፀባረቀ መሆኑን ከማንም በላይ ኢህአዴግ ራሱ ያውቃል፡፡ ስለዝህ ለኢህአዴግ የቀረበለት ምርጫ በጣመ ግልጽ ነው፡፡ «ምርጫውን አጭበርበረሃል፤ ይህንን አንተም ታውቀዋለህ፤ እኛም እናውቀዋለን፤ ሕዝቡም ያውቀዋል፤ ዓለም አቀፍ ማኅበረሰቡም በደንብ ያውቀዋል፡፡ በፍትሃዊ መንገድ ቢሆን ሥልጣን ላይ መቆየት የለብህም፡፡ ግን የዚህ የግንቦት ምርጫን ውጤት አንተ የጠበቅከው እንዳልሆነ እናውቃለን፡፡ ስለዚህም ሥልጣን ለመልከቅ አልተዘጋጀህም፡ ባለመዘጋጀትህም በጉልበት በሥልጣን ለመቆየት እየሞከርክ ነው፡፡ ይህ ለዴሞክራሲው አደገኛ ነው፡፡ አንተ የማጥፋት ኃይል አለህ፡፡ ሕዝ ደግሞ ለመንግሥት የተቀይነትን (legitimacy) ካባ ደራቢ ነው፡፡ ይህንን ካልተከናነብክ ለማስተዳደር ይቸግርሃል፤ ይልቁንም ይህን ለመደጎም ጉልበትን ስተጠቀም አገሪቱን አደገኛ ሁኔታ ላይ ትጥላታለህ፡፡ ስለዘህ የማስማሚያ መካከለኛ መንገድ እንፈልግ፡፡ ይህ መንገድ አንተ ባትመረጥም ሥልጣን ለመልቀቅ ስላልተዘጋጀህ ይህንን የሥልጣን ዘመን ሥልጣን ይዘህ እንድትቆይ በግድ ተፈቅዷል፡ ከአምስት ዓመታት በኋላ አንተም እንደ ማንኛውም

የፖለቲካ ፓርቲ በእውነተኛ የሕዝብ ፈቃድ ብቻ ሥልጣን ለመያዝ እንደምትችል አውቀህ የሕዝቡን ድጋፍ ለማግኘት ጠንክረህ ሥራ፡፡ የምርጫው ሕግ፣ የማስፈፀሚያ አካላቱ፣ የፍትህና ሌሎች የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ማገር የሚሆኑት ተቋማት ግን ከአሁን በኋላ በእርግጠኛነት በሕገ-መንግሥቱ መሠረት የሚሠሩ ነፃ ተቋማት መሆናቸውን በጋራ እናረጋግጥ፡፡ ይህንን ስታደርግ በዴሞክራሲያዊ መንገድ እንደገና የመመረጥ እድልህን ይዘህ ነው፡፡ ባትመረጥም እንኳ ዴሞክራሲን በማምጣት ታሪክህ ይታደሳል፡፡ ይህንን ግን በሙሉ አሌ የምትል ከሆነና በሥልጣን ላይ የምትቆየው እንደ በፊቱ ጉልበትና ኃይልን በመጠቀም፤ ሕገ-መንግሥቱን እንደፈለግህ እየረገጥክ፤ ምንም በጊዜና በተግባር ያለተገደበ ሥልጣን ይዘህ የምትቆይ ከሆነ፤ ሌላው ቢቀር እኛ የዚህ አካል አንሆንም፡፡ ዝም ብለንም አናይም፡፡ ሕዝቡንም አስተባብረን በሕጋዊና በሰላማዊ መንገድ አንተ በጉልበት በሥልጣንህ ላይ ተደላድለህ እንዳትቀመጥ የተቻለንን እናደርጋለን፡፡ ይህን ሙከራ ለመጨፍለቅ ከሞከርክ የበለጠ አለመረጋጋትን ትግብዛለህ፤ የተረጋጋ የመንግሥት ሥልጣን አይኖርህም፡፡ ሕዝቡን የበለጠ ወደ አመጽ ትገፋፋዋለህ፤ አንተም እንደ ጠላት ትታያለህ፤ የዴሞክራሲ ወገን ሳይሆን የፀረ-ዴሞክራሲ አካል ትሆናለህ፡፡ በዚህ ዓይነት መንገድ በሥልጣን ረጅም ጊዜ የመቆየት እድል አይኖርህም፡፡ ከዚያም በላይ ግን ያ ቀን መቼም ሆነ መቼ ከሥልጣን ስትወርድ አወዳደቅህ በፍፁም የሚያምር አይሆንም፡፡ ታሪክህንም በጭራሽ ታበላሸዋለህ» የሚል ነው፡፡

እነዚህ ሁለት ግልጽ አማራጮች ቀርበውለት ጥቅምት 22 በተግባር ሁለተኛውንና ለእሱም ሆነ ለአገሪቱ አስከፊ ሊሆን የሚችለውን አማራጭ ወሰደ፡፡ መቼም ይህን በመረጠው ምርጫ ላይ በመመርኮዝ የወሰደውን ርምጃ ውጤት ከላይ በምርጫ ሁለት በተዘረዘረው መልክ ይሆናል ብሎ ገምቶና አውቆ ነው ለማለት በጣም ይከብዳል፡፡ የአገርን ጥቅም እንኳን ወደ ኃላ ብናስቀር የማንም ሰው የደመ ነፍስ ስሌት በሆነው የራስን ጥቅም የማስጠበቅ ስሌት ኢህአዴግ ከመጀመሪያው ምርጫ የተሻለ አገኛለሁ ማለት ነበረበት፡፡ የኢህአዴግ ስሌት ግን ከዚህ የተለየ ነው፡፡ ታዲያ የኢህአዴግ ስሌት ምንድን ነው? ይህ ስሌት ይሠራል ብሎ ኢህአዴግ ለምን አመነ? ይህ ስሌት ሊሠራ የማይችልባቸው ምክንያቶች ምንድን ናቸው? ስሌቱ ካልሠራ ለአገሪቱ የሚያስከትለው ውጤት ምንድን ነው? ከዘህ ከጥቅምት ውሳኔ በኋላ የተወሰዱት ርምጃዎች ውጤቱ ወደ ማይቀለበስበት መንገድ አስገብተውናል? ወይስ አሁንም እንደገና ወደኋላ ተመልሶ ለሁለም የሚበጀውን የመጀመሪያውን አማራጭ የምንወስድበት ዕድል አለ? የሚሉትንና ተመሳሳይ ጥያቄዎችን በዚህ አራተኛውና የዚህ ጽሑፍ ክፍል ለመመልከት ይሞከራል፡፡

ይህ ክፍል ሦስት ምዕራፎችን ይይዛል፡፡ ኢህአዴግ የወሰዳቸው ርምጃዎችን ዓይነት የሚነካካው ምዕራፍ 13 የኢህአዴግን ስሌት ለመመልከት ይሞከራል፡፡ ፀሐፊው ከኢህአዴግ እርምጃዎች በመነሳት የራሱን ግምት በመፍጠር የአህአዴግ ስሌት

የሚለውን ያቀርባል፡፡ ይህን ስሌት በጽሑፍ የሚያሳይ የኢህአዴግ መረጃ አላገኘም፡፡ ምዕራፍ 14 የኢህአዴግ ስሌት ለምን እንተሳሳተና ለምን ሰላምና መረጋጋትን ሊያመጣ እንዳማይችል ለማሳየት ይሞክራል፡፡ የዚህ ክፍልና የዚህ ጽሁፍ መጨረሻ የሆነው ምዕራፍ 15 የኢህአዴግን ርምጃ፣ ቅንጅቱ ከተከተለው የሰላማዊ ትግል አቅጣጫ ጋር በማያያዝ የአገራችንን የወደፊት ዕጣ ለመቃኘት ይሞክራል፡፡

ምዕራፍ 13

ጥቅምት 22 እና የኢህአዴግ ስሌት

ኢህአዴግ የኃይልን መንገድ መርጣ የወሰደው ርምጃ ያስገኝልኛል ያለውን ውጤት በምን መንገድ ለያስላው እንደሚችል ያለኝን ግምት ከነምክንያቱ ከመስጠቴ በፊት የጥቅምት 22 ርመጃ በራሱ በማን ላይ እንዳነጣጠረና በዚያ ርምጃ ይገኛል ተብሎ የታሰበውን የቅርብ ጊዜ ውጤት መመልከቱ ይጠቅማል፡፡ በመጀመሪያ በተመለከተው የተወሰደው ርምጃ የቅንጅቱን ዋና ዋና አመራሮች ማሰር ስለነበር የተጠቀሰው ውጤት ቅንጅቱን ቢቻል በነበረበት ሁኔታ ማጥፋት አሊያም በእጅጉ ማዳከም፤ የሚኖርም ከሆነ ቅንጅቱን ኢህአዴግ በሚፈልገው መልክ ማዋቀር ይመስላል፡፡ ይህንንም ሲያደረግ በዋናነት ቅንጅቱ የጠራውን የሰላማዊ ትግል ጥሪ ማኮላሸት ወዲያወኑ የሚገኝ ውጤት ይሆናል ብሎ ሊገምት ይችላል፡፡ ነገር ግን አጠቃላይ የአፈናውን ዒላማዎች በጥንቃቄ ለተመለከተው ኢህአዴግ የወሰደው ርምጃ ፤ እንዲያስገኝ የተፈለገው ውጤት በዙ የታሰበበትና ሩቅ ቦታ የደርሳል ተብሎ የታለመለት መሆኑ ቀስ እያለ ግልጽ ይሆናል፡፡ ብዙ ሰው እንደሚያስበው የኢህአዴግ ርምጃውና ዓላማ ቅንጅቱን አንደ ድርጅት ማጥፋት ብቻ ሣይሆን ከዚያም በላይ በዋናነት የ ቀንጅቱን መንፈስ ማጥፋት ነበር በሌላ አነጋገር ዓላማው ትንሽ ያሰቸገሩ ነውጠኞችን ለመቆጣጠርና አሪቱን ለዴሞክራሲያዊ ሰርአት ማመቻቸት ሳይሆን በተቻለ መጠን የእውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ስርአት ማመቻቸት ሳይሆን በተቻለ መጠን የእውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ስርአትን ፈላጎት መግደል ነበር፡፡ በተይም በግንቦቱ ምርጫ የተፈጠ ረውን የሕዘብን የነፃነት የዴሞከራሲ ፍላጎት አብሮ የመጣውን የነፃነት መንፈስና ከፈርሃት የመለቀቅ ስሜትን ለአንዴም የታለመለትን ግብ መምታት የማይችል፡፡

ይህንን ለመረዳት በመጀመሪያ መመለከት የሚያሸው የመንግስት የጥቃት ሰለባ እንዲሆኑ የተመረጡትን ሰዎች ዝርዝርና ሰብጥር ነው፡፡ የተወሰነ መዘበራረቅ ቢኖርበትም ከቅንጅቱ አመሪሮችና አባላት ውስጥ የታሰሩት ኢህአዴግ፤ ቅንጅቱ በወሰዳቸው እርምጃዎች ተጠያቂ ይሆናሉ ብሎ ያመናቸውን ሰዎች አይደለም፡፡ ይህ ቢሆን ኖሮ ከቅንጅት አመራር ውስጥ ውሳኔ ሰጪዎቹን በሙለ ያሰር ነበር ፡፡ ወይም ያሰራቸው ውሳኔውን በተግባር የማዋል ሚና የነበራቸውን ሰዎች ነው እንዳይባል በእሱም መለኪያ ምንም የማይመለከታቸው በርካታ ሰዎች ታስረዋል፡፡ ቅንጅቱ በወሰደቸው እርምጃዎችና ውሳኔዎች ምንም ቀጥተኛ ወይም ተዘዋዋራ ሚና ያልነበራቸው ሰዎች በመጀመሪያ አመራር ከተባሉት 39 ተከሳሾች ውስጥ በብዛት ይገኛ ሉ፡፡ ከእነዚህ ውስጥ አንዳንዳቹ በአንዱም የቅንጅቱ አመራር ሰብሰባ ላይ ያልተሳተፉ ሰዎች ናቸው በአንፃሩ በአነዚህ ሰበሰባዎች ላይ ተሣተፌው ምንም አይነት እርምጃ ያልተወደባቸወ ብዙ ሰዎች አለ፡፡[63] ስለዚህ ርምጃ አወሳሰዱ ባለፈው በሆነወ ጉዳይ ላይ ያተኮረ የተወሰደ መሆኑን ያመላክታል ኢህአዴግ ከእርዋጃዎቹ በኃላ ሊሽከረከርበት በሚፈልገው የፖለቲካ ምህዋር እንዳይሾርበት አንቅፋት ሊሆኑብኝ ይችላሉ ብሎ የገመታቸውን ሰዎች ነው፡፡ በእኔ እምነት እነዚህ ሰዎች ኢህአዴግ ከተቃዋሚዎች የሚፈለጋቸውን ሶስት ፀባዬች በበቂ አያሚሉም፡፡ እነዚህ ሰዎች በገንዘብና በስልጣን ተደልለው ዓላማቸውን ሙሉ በሙሉ አይሸጥም /እምነታቸውን በቀላሉ አይለቁም/፡፡ በመንግስት በኩል ጫና ሲመጣ አንገታቸውን ደፍተው አርፌው ኑሯቸውን አይኖሩም፡ ሶስተኛ ከዚሁ ጋር በተያያዘ በውጭ እስካሉ ድረሰ እናምንበታለን የሚሉትን ዓላማ በአንድ ወይም በሌላ መንገድ መግፋተቸወ አይቀርም፡፡ ይህንን በማድረግ በጥንቃቄ የተዘጋጀውነ የኢህአደግ መሰሪ ኝላይ ተግባሪዊ በማድረግ ደረጃ የጀርባ ላይ ቅማል መሆናቸው አይቀርም፡፡ ስለዚህ ለኝላኑ ተግባሪዊነት አነዚህ ሰዎች ከጨዋታው መውጣት አለባቸው፡፡

ኢህአዴግ ሊመሰርተው ያሰበው በእሱ ሙሉ ቁጥጥር ስር የዋለ የአንድ ፖርቲ የበላይነት ያለው ዴሞከራሲ /እዚህ ላይ ዴሞክራሲ የሚለውን እንዳለ እንውሰደው/ በእርግጥ ተግባራዊ እንዲሆን አንደኚህ አይነት ጥቂት አሰቸጋሪ ሰዎችን ማስወገድ እንደማይበቃ በሚገባ ያውቃል፡፡ በአጠቃላይ አውተኛ ዴሞክራሲ መመስረት ይቻላል፡፡ ይገባናልም ብለው የሚያምኑና ለዚህም ለመስራት የቆረጡ ከፖለቲካ ፖርቲ ውጪ ያሉ ኃይላትንም በቁጥጥር ስር ማዋል ያሰፈልጋል፡፡ በቁጥጥር ስር የሚውሉት ደግሞ

---

63 *በእነዚህ የቅንጅት ሰበሰባዎች ላይ እነማን እንደሚሳተፉ ኢህአዴግና መንግስት አያውቁም የሚል የዋህነት መቼም ማንም አይኖረወም፡፡ የቅንጅቱን የስራ አስፈፃሚም ሆነ የላዐላይ ምክር ቤት አባላት ማንነት ብቻ ሳይሆን በምን ስብሰባ ላይ ማን ምን አለ የሚለውን ዝርዝር ቀደም ብሎም እንደሚያውቀ በደኅንነት በኩል ለኢፍቲን ጋዜጣ በደረሱት መጀዎችና በወጡት ዘገባዎች ላይ ማየት ይቻላል፡፡*

ሁሉንም በማሰር ሳይሆን ይህንን አይነት ፀባይ ያንፀባረቁ ጥቂት ሰዎችን የእሰር ሰለባ በማድረግ ለሌሎቹ የእኔን ያየህ ተቀጣ መልእክት ለማስተላለፍ ነው፡፡

በዚህ ዙሪያ በእስሩና በክሱ የተካተቱት ከየትኛውም የቅንጅቱ ውሳኔ ወይም ርምጃ ጋር ምንም ግንኙነት የሌላቸውን የግል ሚዲያ ጋዜጠኞች፣ባለቤቶችና የሲቪክ ማኅበረሰብ አባላት ይጠቀሳሉ፡፡ በጋዜጠኞች ላይ የተወሰደው እርምጃ የግል ሚዲያው ወደፊት ለይስሙላ እንዲኖር ከተፈቀደለት እውነተኛ የመብቱን ልክ አውቆ በራሱ ላይ ቁጥጥር እንዲያደርግ (Self censorship) በአጠቃላይ ደግሞ በግል ሚዲያ የሚሰራ ማንኛውም ሰው አኗኗሩ /በሰውነትም በኢኮኖሚም/ የሚወሰነው በመንግስት ፈቃድ መሆኑን እንዲያውቀውና ፍርሃት በልቦናው አንደሰረጽ ለማድረግ የተወሰደ ነው፡፡ ጋዜጠኞቹ ከዚህ በፊት በሰሩት ስራ ህገወጥነት በመታየቱ ቢሆንማ ኖሮ እነዚህ የሚዲያ ሰዎች የኢህአደግ መንግስት ራሱ ባወጣው የኘሬስ ህግ መሰረት ይከሰሱ ነበር፡፡ ዒላማው ያለፈው ሰራው ሳይሆን ሴክተሩ አንደ ሴክተር በአዲሱ የኢህአዴግ ስርአት የሚኖረውን ሚና በማያሻማ መንገድ በህግ ሳይሆን በተግባር ማሣየት ነው፡፡ ከሲቪክ ማኅበረሰቡም በተለይ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች የሚያወሩትን መሆን አለባቸው ብለው ገንዘብ ለመጠየቅ /ለመለመን/በሚዘጋጅ ኘሮፐዛል ላይ ዓላማችን ዴሞክራሲን መገንባት ነው ሲሉ አያወሩ በተግባር ግን መሬት ጠብ የማይልና ለዴሞክራሲ ግንባታን ከምር ወሰደው ትንሽ ለመፍጨርጨር የሞከሩትን ሰዎች መጀመሪያ በደኅንነት ጡንቻ ማስፈራራት፤አልሰራ ሲል ከሌላው ጋር ደመሮ በዘር ማጥፋት ወንጀል ትብብር መክሰስ ልክ እንደ ነፃው ፐሬስ ጠቅላላ የመያድ ማኅበረሰቡን ለማሸበርና በደህአዴግ ከተቆጠለት ስራ ውጪ እልፍ እንዳይል ለማስጠንቀቅ የዘየደ ነው፡፡ በኢህአደግ እምነት የሕዝቡን የዴሞክራሲ ፍላጎት ለመግደል ከዴሞክራስ በመጀመሪያ ሊጠቀም ይችላል ተብለው የሚታመኑትን የንዑሰ ከበርቴ ክፍል አባላት ከአንዲህ አይነት ቀዠት አንዲነቁና የአገሪቱን የስልጣን እውነታ በደንብ እንዲያዩ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ ሰለዚህም ይህ ክፍል የኢህአዴግ ቀዳሚ ዓላማ መኖኑ የሚገርም አይደለም፤ የሚጠበቅ እንጂ፡፡

የኢህዴግ ተግባር የታሰበበት መሆኑን በግልጽ የሚጠቁመው ሌላ ነገር አፈናው ዒላማ ያደረጋቸው በዚህ ምርጫ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ አስተዋጹኦ ለኖራቸው ይችላል የተባሉ፤ ከአገር ውጪም የሚኖሩ ዜጎችና ኢትዩጵያዊ ትወልድ ያላቸውን ጭምር መሆኑ ነው፡፡ ኢህአዴግ በክሰ ውስጥ ያጠቃለላቸው በውጭ የማኖሩ ኢትዩጵያውያን ነው፡፡ ይህ መልእክት በውጭ የምትኖርም ብትሆኑ በስለጣኔ ከመጣችሁ ሌላ ማድግ ቢያቅተኝ አአገራችሁ አንዳትመጡ ማድግ እችላለሁ፤ ስለዚህ አገራችሁ መጥታችሁ ሰረግ ማድርግ የምትፈልጉ ከሆነ ፤ ወይም ወላጆቻችሁ ሲሞቱ ለመቅበር መምጣት የምትፈልጉ ከሆነ፤እኔን ከሚቃወሙ የፖለቲካ ኃይሎች ራቁ የሚል ነው፡፡ አሊያማ ስለ ሕግ ትንሽ እውቀት ያለው ሰው የአሜሪካ ድምጽ ሬደዩ ጋዜጠኞችን

በመንግስት መልበጥ ወንጀል አይከስም:: በክሱ የተካተቱ አንዳንድ በውጭ አገር የሚኖሩ ኢትዮጵያውያንን ዝርዝር አተኩሮ ለተመለተው ይህንን ሰፊ የመንግስት ዓላማ ለማሳካት እነማንን እንጨምር ተብሎ በአንዳንድ በውጭ አገር በማኖሩ ወይም ኖረው በመጡ የመንግስት ዘመነኛ አማካሪዎች የተቀናበረ ይመስላል:: ማንም ያዘጋጀው ማን በምንም አይነት የወንጀል ጭብጥ ተዞይ ወንጀልኛን ለመቀጣት የተደረገ የወንጀል ምርመራ ውጤት አለመሆኑንና ይልቁንም ከሰዎቹ ማንነት ይልቅ አጠቃላይ የማስፈራራት ፍላጎቱ ቅድሚያ የሰጠው መሆኑ ብዙም የሚያጠራጥር አይደለም:: ትንሽ የሚያሣፍር ነገር ሆኖባቸው እንጂ /እንዲህ አይነት ነገር በመርህ ደረጃ መኖሩን የሚጠራጠሩ እንዳሉ እገመታለሁ/ በውጭ የሚገኙ ሌሎቹንም ኃይሎች ለማሰፈራራት በክሱ ውሰጥ ወ/ሮ እና ጎሜዝን ቢያካትቱ የሚጠሉ አይመስለም :: ጠቀላይ ማኒስትሩ በአንድ ጋዜጣዊ መግለጫ ወንጀለኛ በሏቸው የለ!

ከሁሉ በላይ ግን የጥቅምት 22 የአፈና ርምጃ ዓላማ የሕዝብን የዴሞክራሲ ፍላጎት ለመግደልና ወደ ቀድሞው ፍርሃት ለመመለሰ መሆኑን የሚያሰየው አፈናው ያነጣጠረበት የህዝብ ክፍል ብዛትና በጊዜው የተወሰደው ርምጃ ጭካኔ ነው:: በሰኔው ግድያ ወቅት ተመለካቹን ሁሉ ያሰደነገጠው ሟቾቹን ሆን ተብሎ ለመግደል ጭንቀላቱና ልባቸው ላይ እንደተመቱ የሚገለጹ የሆስፒታል ማስረጃዎች እንዳለ በሰፊው መወራቱ ነበር:: የጥቅምቱን አጠቃላይ የአፈና ርምጃ የተለየ የሚያደርገው ደግሞ ከግድያው በተጨማሪ የአስር ሰለባ የሆነው ሰው ብዛት ነው:: አሉ በሚባሉት የአገሪቱ እሰር ቤቶች በሙሉ በዚያን ጊዜ የታሰረው የሰው ብዛት በቀላሉ በብዙ አሰር ሺዎች የሚቆጠር እንደሆነ ይታወቃል:: እኔ አስከማውቀው በአንድ ወቅት በዚህ መጠን ሕዝብ የታሰረበት በኢትዮጵያ ታሪክ አልተመገበም:: እነዚህ ሰዎች ሰልፍ ወጥተው ከመንገድ ላይ የታፈሱ አልነበሩም::

ከየቤታቸውና ከየመንደራቸው እየለቀሙ በጅምላ የታሰሩ ሰዎች ናቸው:: ዓላማውም በግልጽ አጠቃላይ ፍርሃትና ሽብር በሕዝብ ልቦና ውሰጥ መፍጠር መሆኑን መካድ አይቻልም:: የ97 ምርጫ ትልቁ ውጤት ሕዝቡን ከፍርሃት ማውጣቱና በራሱ ኃይል ላይ መተማመን እነዲኖረው ማድረግ ፤ የስልጣን ምንጭ እኔ ነኝ ብሎ ማመኑ፤ ዴሞክራሲ ይገባኛል ብሎ ማሰብ ከሆነ፤ በጥቅምት 22 የተወሰደው የኢህአደግ ርምጃ ዋናው ዒላማው አንደሰራ በተቻለ መጠን አፈናው ሁሉንም መንካት ነበረበት ::

የጥቅምት 22 የኢህአዴግ እርምጃ ላይ አከራካሪ የሚሆነው ይህ ከላይ የተጠቀሰው አጠቃላይ የኢህአደግ ዓላማ ወይም የተዘረዘረው የድርጊት መጠንና አይነት አይመስለኝም:: ይልቁንም የሚያከራክረው ኢህአዴግ እነዚህን እርምጃዎች በመውሰድ ዓላማዬ ግቡን ይመታል ብሎ ለምን አሰበ ኢህአደግ እነዚህን እርምጃዎች ወስጄና

የሕዝቡን የዴሞክራሲ ፈላጎት ገድዬ ለረጅም ጊዜ በስልጣን ላይ ለመቆየት እችላለሁ ብሎ እንዴት ገመተ የሚለው ጥያቄ ነው፡፡ ይህንን ጥያቄ የኢህአዴግ መሪዎችና በቀጥታ ጥይቆ ቀጥተኛ መልስ ማግኘት ቢቻል የተሻለ ነበር፡፡ ይህ ሊሆን ስለማይችል ግን በመትኩ ራሴን በኢህአዴግ መሪዎች ጫማ ውስጥ ከትቼ እንደህ አይነት ግዙፍ ውሳኔ ከመወሰኔ በፊት ከግምት ውስጥ ማስገባት ያሉብኝን ጉዳዬች በመመለከት እነዚህን ጉዱዬች የእኔን ፍላጎት በሚጠቅም መልኩ ይቋጫሉ ብዬ ላስብ የምችልባቸው ምክንያቶች በመዘርዘር ወደ ኢህአደግ ስሌት ለመቅረበ መሞከር ያለኝ ብቸኛ የትንተና አማሪጭ ነው፡፡

ኢህአዴግ እዚህ ሁሉ የፖለቲካ መከራ ውስጥ ከተተኝ ብሎ የሚያምነውን ድርጅት ቢቻል ሙሉ ለመለ ማጥፋት ካልቻለም እንደተለመደው ተለጣፊዎችን ፈጥሮ ማዳከምን እንደ ዋናው የአፈና ኘሮጀክት ግብ ሲያደርገው ከስሌቱቹ አንዱ የቅንጅቱ እድሜ አጭር የሆነውን ያህል ያለውም የሕዝብ ድጋፍ አጭርና ጊዜያዊ ነው የሚል ነው፡፡ ተለመዷዊ የሆነ የፖለቲካ ሆኔታ ባለበት /ማለትም የፖለቴካ ሂደቱ የተለመደና የአመራርጥ ስርአቱም ስር የሰደደ በሆነበት/ ይህ ስሌት ሙለ ለመለ የተሳሳተ ነው ሊባል አይችልም፡፡ ሁኔታውን ልዩ የሚያደርገው የግንቦቱ ምርጫ ከተለመደው በጣም የተለየ መሆኑ ነው፡፡ ምርጫው ከሞላ ጎደል በዴሞክራሲ ስርአት ላይ ሕዝብ ውሳኔ የደረገበትና ሕዝብ ዴሞክራሲን የመረጠበት ሂደት ነበር፡፡

ቅንጅቱ እንደ ፖለቲካ ድርጅት በዚያን ጊዜ ምልክት የሆነው ለዚህ የዴሞክራሲ ፍላጎት ነው፡፡ ኢህአዴግ በዚያ የታሪክ አጋጣሚ የቀንጅቱንና የሕዝብን የዴሞክራሲ ፍላጎት ጥምረት በደንብ የተገነዘበው አይመስልም፡፡ ስለዚህም ቅንጅቱን ማጥፋት ወይም ማዳከም በአጭር ጊዜ የሚወጣው ችግር አድርጎ ተመልክቶታል፡፡ ወይም ቅንጅቱን በማጠፋት ይህንን የሕዝብ የዴሞክራሲ ፍላጎት አብሬ አጠፋዋለሁ /ከሌሎች እርምጃዎች ጋር ተጣመሮ/ ብሎ ገምቷል፡፡ ይህ ስሌት ትክክል ነበር ወይምስ አይደለም የሚለውን ከጥቂት ጊዜ በኋላ አናየዋለን፡፡ ነገር ግን ይህ ቀውሰ ከተጀመረ ከሰባት ወር በኅላ የፖለቲካ ቀውሱ ምናልባትም ስር እየሰደደ እንጂ እየቀነሰ ሲሄድ አለመታየቱ የሰሌቱን ትክክለኛነት ጥርጣሬ ውስጥ ይከተዋል፡፡

ከዚህ ጋር ተያያዞ የሚመጣው ሌላው የኢህአዴግ ስሌት በጉልበት ላይ ያለው መመካት ነው፡፡ ከብዙ የኢህአዴግ የተዛቡ አመለካከቶች በጣም የሚገርመው ይህ በጉልበት ላይ ያለውን እምነትና ለኃይል ያለው አክብሮት ነው፡፡ ልክ እንደ እሱ በወታደራዊ ኃይል በጣም የሚመካን የወታደር መንግስት አስር ሆኖ በጀመረው የትጥቅ ትግል ያሸነፈ ኃይል በአንድ አይነት አዙሪት ዞሮ የሕዝብን ፍላጎት በጉልበት አቆመዋለሁ ብሎ ማመኑ ሰለጣን የሚያመጣው ትእቢትና አውርነት ምን ያህል ቅጥ

ያጣ እንደሆነ ያሳያል። በመጀመሪያ ከሕዝብ ጋር የተጋጨ መንግስት የወታደሪዊ ኃይሉን አንድነትና ታማኝነት ለረጅም ጊዜ ይዞ ለመቆየት ያለው እድል በጊዜ ብዛት እየሰለለ እንደሚሄድ ከራሱ ታሪክ ሊረደው ይገባ ነበር። ደርግን የጣለው የተጋዳዬቹን ኃያልነት /ግለሰባዊ ጀግንነት /ብቻ ሳይሆን በአንፃራዊነት የመንግስት ወታደሩ የመወጋት ፍላጎት ማጣትም መሆኑ በፍጹም የሚከድ አይደለም። የተሻለ የተመገበ፤ የተሻለ የጦር መሣሪያ ያለው፣ ቁጥሩ ብዙ የሆነ ፣ የተሻለ ለመመድ የማድረግ እድል ያለው የመንግስት የጦር ኃይል በቁጥር በጣም ባነሱ ተጋዳዬች የሚሸነፈው ተጋዳዬቹ የሕዝብ ድጋፍ ሲኖራቸውና የመንግስት ጦር ደግሞ በሙሉ ልቦና በእምነት ሳይዋጋ ሲቀር ነው።

ከሕዝብ ጋር የተጣላ መንግስት እዚህ አደጋ ውሰጥ ሊወድቀ እንደሚችል የኢህአዴግ መሪዎች ስሌታቸው ውስጥ አለማስገባታቸው የሚገርም ነው። እኔ እንደመገመተው ግን ከዚህ ስሌት ጋር የተያያዘ የወታደራዊ ኃይሉ አስፈላጊነት ለአጭር ጊዜ ብቻ ይሆናል የሚል ተጨማሪ ስሌት ሰይኖር አይቀርም ። ይህ ትክክል ከሆነ የኢህአዴግ ጥቅል ስሌት የሚሆነው በመጀመሪያ ጉልበት ተጠቃሚ ተቃዋሚውን ከደፈጠጥኩ በኂላና ሕዝቡን ተገቢውን የፍርሃት ደረጃ ላይ ካደረስኩት በኂላ በማረጋጋት በአደሱ የፖለቲካ መስመር ውሰጥ /የውሸት ዴሞክሪሲ ውስጥ/ አሰገባዋለሁ የሚል ይመስላል። ይህ በራስ የኘሮፖጋንዳ ችሎታ ከመተማመን የመነጨ ነው።

በመጀመሪያ ጉልበትን ለማሸበር ተጠቅሜ በኃላ በፐሮፖጋንዳ ኃይል አዲስ ወደ ተበጀው የፖለቲካ መስመር ሕዝብን እመልሰዋለሁ የሚለው ስሌት ስለ ሕዝብ ማንነት መነሻ የሚያደርገውና ሁሉም የአገዛዝ ስርዓቶች የሚያመኑበት ፍልስፍና አለው። እነዚህ ሰርአቶች አብዛኛው ሕዝብ ፈሪ እና በገንዘብ፣ በጊዜያዊ ፈላጎቱ ላልተወሰነ ጊዜ ለመደለል የሚችል ነው ብለው ያምናለ። ይህ በአንድ ወቅት የታወቀው የስነ አእምሮ ተመራማሪ ኢ. ጆ.ጃንግ ሰው የማያደርገወ ነገር የለም፤ አስፈላጊ የሆነው የቅስም መስበር ደረጃ ላይ እስከደረሰ ድረስ ባለው ላይ የተመረኮዘ

ፍልስፈና ይመስላላ።[64] ሕዝብ ስለሚፈራ መብቱን እይጠየቀም፤ ቢጠየቅም ብዙ መስዋአትነት የሚያስከፍል እስካልሆነ ድረስ ነው፤ ለመብት የሚከፈለው ክፍያ ከፍተኛ መሆኑን በተግባር ካሳየነው ጥቂት ተስፋ የቆረጡ ካልሆኑ በቀር ሌላው ብዙኃኑ ሕዝብ አርፎ ይቀመጣል የሚለው አመለካከት ጭራሽ መሰረት የሌለው አይደለም። ነገር ግን አርፎ መቀመጥ በግልጽ ተቃውሞ ካለማሣየት ያለፈ ድጋፍን ወይም ባይደግፍም ወገንተኛ መሆንን አያመለከትም። አንገቱን የደፋ ሕዝብ መንግስትን ካለደገፈ ተቃውሞውን የሚያሳይባቸው ብዙ መንገዶች አሉ። እነዚህን መንገዶች ደግሞ

---

[64]. ትዝ አንደሚለኝ ጅነግ በአንግሊዘኛ ያለው Man can do anything in so far as you put him under the appropriate level of submission ነው።

የመንግስትን አስተዳደር የማሽመድመድ ከፍተኛ ኃይል አላቸው:: ለዚህ ነው ታወቂው የወታደራዊ ሳይንስ አዋቂ የሆነው ክላውስዊትዝ በጦርነት ማሸነፍ ማለት አንድን ጦር መደምሰስ ማለት እንዳልሆነ የገለፀው:: ጦሩ ከተደመሰሰ በኋላም የጠላት ፍላጎትና ምኞት አስካለተሰበረ ድረስ ጦርነቱ እንደተገባደደ አይቆጠርም በሌላ አነጋገር የጠላት መንግስትና ደጋፊዎቹ ለሰላም አስካልተንበረከኩና ሰላምን አስካልጠየቁ ወይም /ተሸናፊው/ ማኀበረሰቡ ሙሉ ለሙሉ እጅ አስካለሰጠ ድረስ ጦርነቱ አላበቃም ይላል ክላውሰዊትዝ::[65] በዚህም ምክንያት ነው የኢህአዴግ የሃይል ርምጃ ሕዝብን አስፈራርቶ ለጊዜው አንገትን ቢያስደፋም እንኳን በዘላቂነት ለማሸነፍ ስሌት ውስጥ ሊገባ የማይችለው:: ይህ ጊዜያዊ የጉልበት የበላይነት በዘላቂነት ከማስተዳደር ጋር ያለውን ግጭት ለማሣየት ነው::

የማንኛውም መንግስት ህልውና በዜጎች ትብብርና አንድነት ላይ ይመሰረታል:: የዜጎች ትብብር ከተነፈገው ይልፈሰፈሳል:: መንግስት የሕዝብን አገልጋዩች ማለትም የመንግስት ሰራተኛው፣ወታደሮችና የሀገሪቱን ዜጎች ያቀፈ ነው:: እነዚህ ሁሉ አካላት የራሳቸው የውስጥ ፍላጎት (Will) አላቸው ከእነዚህ አካላት ውስጥ በቂ ቁጥር የላቸው ሰዎች ድጋፋቸውን ከነፈጉት የዚያ መንግስት ህልውና ያከትማል ያለው :: ሕዝብን በጥቅም መደለል የቻላል የሚለውም በቂም የተሳሳተ

አይደለም:: ስህተቱ በዚህ መልክ የሚያዘው ሕዝብ በቁጥር በጣም የተወሰነ መሆኑ ነው:: በጣም ብዙ ሕዝብ ለጊዜያዊ ጥቅም ይገዛል ብለን ስለ ሰው ተፈጥሮ ተጠራጣሪ (Cynical) አመለካከት ቢኖረንም እንኳ እንደ ኢትዩጰያ ያለ ድሀ አገርና ድሀ መንግስት ባለበት ቦታ መንግስት ሊገዛቸው የሚችላቸው ሰዎች በቁጥር ብዙ ሊሆኑ አይችልም::

ስለዚህም ይህም ስሌት ቢሆን ከጊዚያዊ ማስታገሻነት በላይ ኢህአዴግ ለሚመኘ ው በዘላቂነት ስልጣን ላይ የመቆየት ፍላጎቱ የሚጠቅመው ሲሆን አይታኝም::

በአንድ አገር የፖለቲካ ሂደት የጉልበት መንገድ በዘላቂነት ያዋጣል ተብሎ ሊታሰብበት የሚችልበት መንገድ ቢኖር የጉልበት ጫና የሚወርድበት አካል ከአጠቃላይ ሕዝብ ብዛት አንጻር የተወሰነውና አነስተኛው ክፍል መሆኑ ሲታመንበት ነው:: መንግስት የፈለገውን ያህል ጉልበት ቢኖረው ከሁሉም ሕዝብ ጋር በአንድ ላይ

---

[65]. Claswwiz quoted in "The unconquerable world"
4. M. Gandi, quoted in Jonathan Schell, "the unconquerable world"

መጋጨት የሚያስችል ኃይል አይኖረውም ከዚህ አንፃር ኢህአዴግ ስሌት ውስጥ የሚያስገባው የሚመስለኝ ኅብረተሰቡ መንግስትን በመቃወም በጋራና በአንድነት አይቆምም የሚለው አስተሳሰብን ነው። ለዚህ ስሌቱ መሰረት ደግሞ ለረጅም ጊዜ የገፍው የዘር ፖለቲካ ሕዝብን ጭቁን ብሄርና ጨቋኝ አማራ ብሄር ሰብስብ ወይም በዚያ በሄር የበላይነት የሚመራ ድርጅት አድርጎ ለማቀረብ የተሰራው ፐሮፐጋንዳ ሰረቷል ወይም ይሰራል ብሎ አምኗል። በአንፃሩ ጭቁን ብሄሮች እኔን ባይደግፉ አንኳን የአፈናው ዋና ዒላማ የሆነውን ቅንጅትን ለማጥፋት የምወስደውን ርምጃ ተፃርረው አይነሱብኝም የሚል ስሌት ያለው ይመሰላል።

ይህ ስሌት በርግጥ ትክክለኛ መሰረት አለው ወይም የለውም የሚለውን በተግባር ለማየት አሁንም ትንሽ ጊዜ መጠበቅ ይኖርብን ይሆናል። በአጠቃላይ የኢህአዴግ ስሌት የታለመለትን የተረጋጋ የፖለቲካ ስርአት ማምጣት መቻል አለመቻሉን በሚቀጥለው ምዕራፍ የምንመለከተው ይሆናል። በጥቅሉ ግን በቅርብ አቶ መለስ የፖለቲካ ቀወሱን በተመለከተ ለፖርላማ በሰጠው መገለጫ ላይ በሰርአቱ ላይ በጋራ የተነሱብን የትምክህተኛነትና የጠባበ ብሔረተኛነት ሁለት ጫፎች ናቸው ያለውን ለሰማ በኢህአደግ መሪዎች በራሳቸውም ግምት ይህ ሰልት ሙለ ለሙሉ አንዳልተዋጣለት ለማየት አይከብድም። ከዚህ አንፃር በኢህአዴግ የፖለቲካ ቀመር ውስጥ የኦሮሞ ብሄረተኛነት የፈጠረው ቀውሰ በቀላሉ የሚታይ አይደለም።

እነዚህ ሁሉ ከላይ የተጠቀሱት የኢህአዴግ ስሌቶች የተነሱበት ፍልስፍናና የመገባቸወ የአመለካከት መሀዋር የኢትዩጵያ ሕዝብ /ምናልባት ጥቂት ለሂቃን ካልሆነ በቀር/ ለነፃነትና ለዴሞክራሲ እምብዛም አይጨነቅም የሚለው ይመሰለኛል። በአህአዴግ እምነት የዚህ ድሀ ሕዝብ ዋና ትኩረቱ የእለት ተእለት ኢካኖሚያዊ ኑሮው ነው ። እሱን ደግሞ ያለ ዴሞክራሲ ማሻሻል ከተቻለ የግንቦቱ ምርጫና በዚያ ላይ የታየው የዴሞክራሲ ፍላጎት በቀላሉ ሊረሳ የማይችል ነው። ከዚህ ጋር ተያየዞ ያለው ሌላው ሕዝብ ዋና ፍላጎት ሰላምና መረጋጋት ነው። እሱንም ቢሆን በጉልበት ማረጋገጥ አችላለሁ ብሎ አምኗል። ለዚህ ይመስለኛል ከጥቅምት 22 ጀምሮ ኢህአደግ የመንግስት ፐሮፖጋንዳ አቅሙን በሙሉ በአገሪቱ ከፍተኛ የኢኮኖሚ መሻሻል የመጣ መሆኑን ሕዝብን ለማማሣመን በመጣር ላይ ያዋለው። ይህ ፐሮፖጋንዳ ውሸት መሆኑ ብዙ አያሳስብም። የሚወራውና የሕዝብ ኑሮ መጣጣም አለመጣጣሙ እነዚህን ፐሮፖጋንዱስቶች ብዙ አያሰጨንቃቸውም። ዋናው መልእክት ኢኮኖማው አድጓል ከተባለ ሕዝብ ዛሬ እኔ ሕይወት ላይ ለውጥ ባያመጣም ነገ ያመጣል ብሎ እነዲገምትና አእምሮውን ከፖለቲካ ጉዳዬች አንዲያዞር ማድረገ ነው። በእርግጥ የፖለቲካው ሁኔታ አሁን ባለበት ደረጃ የተረጋጋ የኢኮኖሚ እድገት ሊመጣ ይችላል የሚለውን ጥያቄ ለጊዜው ወደ ጎን እናድርግና አሁን በተግባር ኢኮኖሚው ያለበት ሁኔታ ይህንን

የኢህአዴግ የሰለቸ መልእክት ቅንጣት ታክል እንኳን ተዓማኒነት ይሰጠዋል ወይ የሚለወን ጥያቄ ረስተን በስሌቱ ዙሪያ መሰረታዊ የሆነ አንድ ነጥብ እናንሳ፡፡

በታሪክ እንደምናየው በኢኮኖሚ እድገት ምክንያት የሚመጣ መረጋጋት ከረጅም ጊዜ በኃላ የሚገኝ እና አንዴ ከተገኘ ደግሞ ዘላቂነት ያለው ነው፡፡ ኢህአዴግ የሚለው እድገት እውን እንኳን ቢሆን ይህ እድገት ተደማምሮ በአማካይ የሕዝብ ኑሮ ላይ ተጨባጭ ለውጥ አምጥቶ ሕዝብን ለማማለል ብዙ ጊዜ ይወስዳል፡፡ እስከዚያ ድረስ የአጭር ጊዜ ሰላምና መረጋጋትን የሚያመጣው ተስፋ ነው፡፡ ኢህአዴግ የሕዝብን የነፃነት ተስፋና ምኞት በጉልበት ረግጦ፣ ተጨባጭ በሆነ የሕይወት መሻሻል ለመተካት ባልቻለበት ሰላምና መረጋጋትን አገኛለሁ ብሎ ማሰበ የተጋረጠበትን የፖለቲካ ቀውሰ የጊዜ ሰሌዳ በደንብ ያለተረዳው ያሰመስለዋል፡፡ ከዚህ ውጪ ግን የሕዝብን የሰላምና የመረጋጋት ፍላጎት በጉልበት አሟላዋለሁ ወይም ያለኝን ወታደራዊ ኃይል ሁሉ በማሰማራት እወጣዋለሁ የሚለው ስሌት አሁንም ጊዜያዊ እሣት ማጥፋትን እንደ ዘላለም የእሣት አደጋ ችግር ማስወገጃ መሣሪያ አድረጎ የሚያይ እና የሩቁን የመረዳት ችግር ያለው አስተሳሰብ መሆኑን ለኢህአዴግ መንገር ቀባሪወን ማርዳት ነው፡፡

በመጨረሻም ኢህአዴግ የጥቅምት 22ቱን ርምጃ ለመውሰድ ሲወሰን በአርግጠኛ ነት ከሰሌቱ ውሰጥ ያሰገባው ዓለም አቀፉ ማኀበረሰብ ሊወስን በእርግጠኛነት ከሰሌቱ ውሰጥ ያሰገባው ዓለም አቀፉ ማኀበረሰበ ሊወሰድ የሚችለውን ርምጃ ሲወስድ ከዓለም አቀፉ ማኀበረሰብ ከጊዜያዊ ውግዘት በላይ ይህ ነው የሚባል የጠነከረ ተግባሪዊ ርምጃ /በተለይ በእርዳታ በኩል / አይወሰድበኝም ብሎ አምኗል፡፡የሚደርስብኝ ጊዜያዊ ውግዘትና ማስፈራራት አንዴ አፈናውን ተግባራዊ ካደረግሁና አንፃራዊ መረጋጋትን ካመጣሁ በኃላ የደበዘዙ ግንኙነቶችም ቀድሞ ወደበሩበት ቦታ ይመለሳሉ የሚል ከፍተኛ ግምት አድርበታል፡፡ ይህን ግምት ለመውሰድ የሚያስችለው የዓለም አቀፉ ሁኔታ ትንተና ከመላ ጎደል ከዚህ የሚከተለውን መልክ የሚይዙ ይመስለኛል፡፡

በመጨረሻም እርዳታ ሰጪዎች እንደማንኛውም የራሱን ጥቅም እንደሚያስጠብቅ አካል በሚሰጡት እርዳታ የሚጠብቁት ጥቅም አለ፡፡ በአሁኑ ጊዜ የለጋሽ አገሮች ትልቁ ትኩረት ዓለም አቀፍ ሽብረተኛነትን መዋጋት ነው፡፡ በዚህ ትግል ደግሞ የኢህአዴግ መንግስት አንደኛው አጋር ነው፡፡ ይህንን ጠንካራ አጋር ምርጫ ተጭበረበረ ፣ ተቃዋሚዎች ታሰሩ ወይም ሰብአዊ መብቶች ተጣሱ በሚል የመርህ ጥያቄ ሊያበላሹት አይፈለጉም፡፡ በእርግጥ የዴሞክራሲ ወገንተኛ ናቸው ለመባል ለትንሽ ጊዜ የጮሁ ይሆናል፡፡ ነገር ግን የእርዳታ ግንኙነታቸውን አያቋርጡም ሁለተኛ ይህን የፀረ-ሽብር አጋርነት ትልቅ ቦታ ባይሰጡት እንኳን ከኢትዩጱያ ጋር ባላቸው ግንኙነት ዋና ትኩረታቸው ድህነትን መቀነስና ሰብአዊ ቀውሶች ሲነሱ እነሱን ለመቋቋም እርዳታ

መስጠት በመሳሰሉት ገዳዬች ላይ ነው:: ኢህአደግ በፖለቲካ ምክንያት ያውም ዴሞክራሲ የለም ወይም ተገድሏል በሚሉ ለጋሾች የኢኮኖሚ እርዳታ አያቋረጡም የሚል ትንተና ይኖረዋል::

ይህን ትንተና በኢህአዴግኛ ላስቀመጠው ፈረንጃች እኛ ጥቁሮችን በተለይ አፍሪካውያንን ስለሚንቁን /ፊት ለፊት ባያሣዩትም/ በዴሞክራሲያዊ ስርአት ግንባታ ዙሪያ ከእኛ ብዙም አይጠብቁንም:: በመሰረቱ ዴሞክራሲ ረጅም ጊዜ የሚወስድ ስርዓት መሆኑን በራሳቸው አገር ስለሚያውቁት ከአፍሪካ አገሮች የሚጠብቁት ዓይን ያወጣ ጭፍጨፋ እንዳይኖርና እንዳያሳጣቸው እንጂ በዘለቄነት እነሱ በአገራቸው የሚያዩት መብት እንዲኖር አይደለም:: ስለዚህ የመጀመሪያውም ወሳኝ እርምጃ በቶሎ ወሰደን ሁኔታውን ካረጋጋነው ከዚያ በላይ ሄደው ለምርጫ መጨበርበርና በዴሞክራሲ ስርዓት ግንባታ ምክንያት ብዙም ጫና አያደርጉብንም: ከዚያም በላይ ግን የፈረንጆች ዋና ፍርሃት አለመረጋጋት ነው:: በኢትዩጱያ ውሰጥ አለመረጋጋት ከኖረ የአካባቢውን ሰላም በሙሉ ሊያውክ ይችላል ብለው ይፈራሉ:: ሰላምና መረጋጋትን ደግሞ የሚያዩት ከመንግስት ጋር በማያያዝ ነው :: የተደከመ መንግስት ሲሆን መረጋጋት ይጠፋል ብለው ስለሚያምኑ መንግስት እንዲዳከመላቸው አይፈልጉም:: እንዳይዳከም ደግሞ ከፈለጉ እርዳታቸውን ማቋረጥ የለባቸውም:: ስለዚህ ያደረግነውን ነገር ከልባቸው ባይወዱትም እንኳን፣ በአገሪቱ መረጋጋት እንዲኖር በመፈለግ ብቻ እርዳታቸውን ይቀጥላሉ:: ስለዚህ በመንግስት በኩል የውጭውን ማኀበረሰቡ በሚመለከት የሚያስፈልገው ከመጀመሪያ ጩኸታቸው አስኪያገግም ድረስ የሚያቆይ ጥቂት የውጭ መንዛሪ ማከማቸት ነው::

የመጀመያውን ውግዘት ካለፈነው በኃላ ዘላቂ ችግር አይኖርብንም:: ጩኸቱን ትንሽ ካበዙትና የእርዳታ ግንኙነቱን በቶሎ ካላቀጠሉት የለመደውን በሉአላዊነታችን የጣለቃ ገብነት ክስ እናኸጎደጉዱባቸዋለን:: የሀብታም አገሮች መንግስታት፣ በተይም የእነዚህ መንግስታት ቢሮክራተች ለሌላም አገር መንግስት /ምንም ድሀ ቢሆን/ ትልቅ ክብር አለቸው:: ምንም እንኳን እያደር እየሳሳ ቢሄድም በመጠኑም ቢሆን በሉአላዊነት ያምናሉ:: ስለዚህም በጣም ግልጽ የሆነ ጣልቃ ገብነት አያሳዩም:: የውጭ አገር መንግስታት ወኪሎች በአገራችን ምንም አይነት ስራ ለመስራት ከፈለጉ ከመንግስት ጋር ጥሩ ግንኙነት ያስፈልጋቸዋል ምንም እንኳን ሁሉንም ነገር አርግፍ አድርገው ትተው ቢሂዱ በጣም የምንጎዳው እኛ ብንሆንም ፤ በዚህ መስክ የሚሰሩት የውጭ መንግስታት ወኪሎች የተላኩበትን ስራ ለማከናወን መንግስትን ስለሚፈልጉ ከመንግስት ጋር ክፉኛ መጋጨት አይፈልጉም::

ኢህአደግ ከተቃወሚዎቹ ጋረ ሲነፃፀር በፈረንጆ ፖየን የበለጠ የሚመረጠበት ምክንያት አለዋ። ይኸውም ኢህአደግ የሚታወቅ ኃይል ነው። ከነችግሮቹም ቢሆን ይታወቃል። በወስጥ ፖሊሲወ ላይ ችግር ቢኖራቸወ አንኳን በወጭ ፖሊሲወ ከለጋሽ አገሮች ቃል ወጥቶ አያውቅም ። ከዚያም በተጨማሪ የመንግስቱ መሪ አቶ መለስ በፈረንጆች ዘንድ ጥሩ ተቀባይነት ያለው አንደበተ ርቱዕ ሰወ ነው። በአንፃሩ ተቃዋሚዎቹ አይታወቁም። ስለዚህም ለዴሞክራሲ ተብሎ ብቻ ያልታወቀ ኃይል ከታወቀና ከሚተማመኑበት ኃይል አይመረጥም ። ስለዚህም በመንግስት ላይ ማዕቀብ ከማድረግ ይቆጠባሉ።

ይህ ሁሉ በቂ ካልሆነና የህን ሁሉ አልፈው ማአቀብ የሚያደርጉ ከመሰለ ግን ከመለሳለስ ይልቅ የበለጠ ከረር ያለ አቂም በመውሰድ ሊፈጥር የፈለጉት ጫና ውጤቱ የበልጡንም የከፍ ሊህን አንደሚችለ በማሣየት ማስፈራራት ይጠቅማል። ፈንጆች ካለፈለጋችሁ ተውት የማላቸውን የኢሳያስ አይነት መሪ ያከበራሉ። ስለዚህ በአንድ በኩል ትንሽ ካሮት በመስጠት መስማት የሚፈልጉትን መግረ/ዴሞክራሲያዊ ሂደቱ ይቀጥላል፣ የሕግ የበላይነት ይከበራል፣ የፓርላማና በአንዳንድ መሻሻል በሚያስፈልጋቸው ጉዳዬች ላይ አብረነ አንሰራለን ወዘተ/ አንዳንድ ማሻሻያዎችንም ያደርጉ መምሰል፣ ፈረንጆቹ በእነዚህ ለውጦች ተደስተወ አረፈወ የማይቀመጡ ከሆነና በተይም በዋናነት ዒላማ ያደረግነወን የቀንጅቱን አመሪር ከጨወታው ውጪ መደረጉንና እወተኛ ዴሞክራሲያዊ ሂደቱን መቀለበሱን አንቀበልም ብለወ የሚያስዠግሩ ከሆነና ከዚያም አለፈወ ማአቀብን ከገፋበት ጠንከር ያለወን የድላ ፖሊሲ አንከተላለን። ይኸውም ከእነሱ ጋር ያንን ግንኙነት መቀነስ፤ በተለይ ጫና የሚያበዙትን በመነጠል ዲፕሎማሲያዊጉንተላ ማድረግ፤ለፈመ እንደ ኢሳያስ ግንኙነታችንን ኢናቋረጣለን የሚል ማስፈሪሪያ መሰጠት ወደ ልቦናቸው ይመሰላቸዋል።

ኢህአዴግ ፈረንጆቹ ዘላቂና ቆነጣጭ የሆነ ማአቀብ ወይም የኢኮኖሚ ግንኙት ማቋረጥ ያደርሱብኛል ብሎ አላሰበም። ይህ ትንተና ከመሬት ተነስቶ የተደረገ አይደለም። ኢህአደግ የመንግስት ስልጣንን ከያዘ ጀምሮ ከፈረንጆች ጋር ካለወ የረጅም ጊዜ ግንኙነት ልምድ የቀሰመው ነወ። ይህ ስሌት በአጅጉ የተሳሳተ አይመስለኝም። በዚህ ላይ ለነዥሰ የማችለወ ጥያቄ የፈረነጆችን የውጭ ፖሊሲ አቅጣጫ የሚወሰኑትን የየአገሮቹን ውሰጣዊ ሁኔታዎች ከግምት አስገበቷል ወይ የሚለወ ነው። የህንንም በሚመለከት በሚቀጥለወ ምእራፍ ትንሽ የሙንለወ ይኖራል። ይህንን ምእራፍ ለማጠቃለል ያህል ግን የኢህአዴግን ስልት ጨምቀን እናቅርበው።

ኢህአዴግ በተቃወሚዎች የቀረበለትን አወነታዊ የሰላም ሀሣብ አልቀበልም ብለ ነገሩን ሁወለ ወደ ጉልበት የወሰደወ ተቃዋሚዎች የጠየቁትን የዴመክራሲያዊ ግንባታ

መንግድ ብከተለ የስልጣን አድሜዬን ያሳጥርብኛል ብለ ፈርቶ ነው:: መቸም ከታሪክ አንፃር አሁን ከተከተለው መንገድ የተሻለ ታሪክ ይገዩ አልፋለሁ ብሎ አሰቦ አይደለም:: ኢህአደግ ከምንም በላይ ስልጣን ይበልጥብኛል ብሎ ወሰኗል:: ከስልጣን እድሜ አኳያ በተቃዋሚዎች የተሰጠው አምስት አመት የተረጋገጠና የተረጋጋ የስልጣን ጊዜ ይሰጣል የሕዝብን ድመጽ በእውነተሃነት ካገኘ ደግሞ የስለጣን ዘመኑ ከዚያም በላይ ይቀጥላላ:: ከአምስት አመት በኋለ በሚደረግ መርጫ ቢሸነፈ እንኳን ተመልሶ መወደደር የሚችለበትና ከጊዜ በኃላ አንደገና ሰልጣን ላይ የሚወጣት አድል አለወ ይህን አማሪጭ እምቢ ሲልና የጉልበት አማሪጭን ሲወስድ በዚያ መንገድ ቢያንስ አስር አመት /ከዚያም በላይ/ በስልጣን መቆየት እተላለሁ ብሎ አመኗል ማለት ነው::

ከላይ ኢህአደግ ሆኜ ይህንን እምነት በእርግጠኛነት በልቡ ለማሣደር ያደርገወ ሰሌት ምን ሊሆን ይችላላ ብለ ግምቴን አቀርቢያለሁ:: ትንተናወ በአጭሩ ኃይለኛ፣ ማስፈራራትና ሐዝብን ማሸበር፣ በተለመደወ የፖሮፖጋንዳ ስራ ማኅበረሰቡን የመከፋፈለ ጥበብ፣ ዓለም አቀፍ ማኅበረሰቡንም በጥቅመ መያዙ ወይም ማሞኘቱ አንድ ላይ ተደምረወ ለአጭር ጊዜ ብቅ ብለ የነበረውን የሐዝብ የደሞክራሲ ፍላጎተ አጥፍቶ አገር አማነ ብለ በስልጣን ተደላድለ መኖር ያስችላሉ የሚል ነው::

በአርግጥም የ ኢህአዴግ ስሌት ይህ ከሆነ አንደ አነ በተቃወሚ ወገን ያለና ነገሩነ በገለለተኛነት የሚመለከትመ ጭምር ኢህአደግ የተከተለወ የማያዋጣወ መንገድ ነወ ብለ ለማሰብ የሚቸግረወ ይመስለሃል:: በመጀመሪያ ትንተናወ በብዙ መልኩ ከራሱ ከኢትዩጱያ የቅርብ ጊዚ ታሪክ ትምህርትን የቀሰመ አይደለም:: ጉልበት ጊዜያዊ ማቆያ የሆን አንደሆነ አንጅ መንም አይነት ተቀባይነት አያጎናጽፍም:: ተቀባይነት ከሌለ ደገሞ ለረጅም ጊዜ በስልጣን መቆየት እንደ ኢትዩጵያ ባለ ድሃና ጠመንጃ በሞላበተ አገር የሚቻል አይሆነም :: ከዚያም በላይ ግን የግንቦቱ መርጫ ያመጣውን እውነተኛ የዴሞክራስ ፍላጎት ኢህአዴግ በታሳቢነት አያሰገባወም:: አነዚህ የወሰዳቸወ እርምጃዎች የሕዝብን ቁጣ ለጊዜወ ያዥጻኑት አንደሆን አንጀ ዴሞክራሲን አንዴ ያጣጣመ ሐዝብ ከዚያ ስርአት ባፈነገጠ መልኩ ለረድም ጊዜ ማስተዳደር ከቶ የሚቻል አይመስልም::

ከሁሉም በላይ ግን ይህ የኢህአዴግ ስሌት ድርጅነቱና መንግስቱ የገቡበትን የፖለቲካ ቀውስ ጥልቀትበንብ አንዳልተገነዘቡት የሚያሳይ ነው:: ኢህአደግ አንደ ድርጅተ አናበአሱም ስም የተቋቋመው መንግስት በጣመ ወሳኝ የሆነ የአስተሳሳብ የርዕተ ዓለም ፣ የአረጃጀት በአጠቃላም የእምነት ቀወሰ ውስጥ መግባቱን አስካሁን አለተገነዘበም:: አነዚህ ውሰጣዊ ቀወሶች በመጡ ቁጥር ሲያለባብሳቸወ ቀይቶ በግንቦት መርጫ ወቀት ራቁን መቅረተን አልተረዳም:: ስለዚህም አስከ አሁነ ድረስ ውሰጡን ከመመለከት ይልቅ የውጭ ጠላቶቸን ሲፈልግና ወዳጆቹ ለሆኑ የሚተሉትን ጠለተ

ሲያደርግ ቆይቷል፡፡ የደረሰበት ስር የሰደደ የተቀባይነት ቀውሰ መሆኑን አውቆ ስርዓቱን በሕዝብ ተቀባይነት ወደሚኖረው የአስተዳደር ስርአት ከመቀየር ይልቅ የአጥፍቶ ጠፊ አይነት የተስፋ መቁረጥ ርምጃዎች ሲወስድ ታይቷል፡፡ ለማንኛውም ይህ ስሌቱ ለመን የተሳሳተ አንደሚመስለኝና የኢህአደግ አርምጃ የማይቀረወነ ለወጥ ከማዘግየት በቀር ለምን ሊያቆመወ አንደማይችል በአጭሩ ለማሣየት አሞክራለሁ፡፡ በሚቀጥለወ ምእራፍ የኢህአዴግ ስሌት ለምን ሰላምና መረጋጋትን አንደማማያመጣ፣ ከኢህአዴግ የእምነትና የተግባር ግጭት በመነሳት የሪሱ የውሰጥ እምነት ችግር ለቁወሱ ያደረገውን አስተዋጽኦ ለመመርመር እሞክራለሁ፡፡

ምዕራፍ 14

የኢህአዴግ ስሌት ችግሮች: በእርግጥ አፈና በሥልጣን ያቆያል? መረጋጋትስ ያመጣል?

The age old dilemma of autocracy: when does the freedom to buy a banana in peace ceases to justify the lack of the right to elect a leader? . . . As history has proven so many times the theory of an enlightened dictator is hard to sustain.

Alec Russel: Big men Little People, P. 284-285

እድሜ ልክ የቆየው የአዛዝ ሥርዓቶች አጣብቂኝ ይህ ነው፤ መቼ ይሆን በሰላም መጥቶ ሙዝ መግዛት መቻል ህዝብ የራሱን መሪ የመምረጥ መብት እንዳይኖረው ሰበብ መሆኑን የሚያቆመው? ታሪክ በተደጋጋሚ እንደ መሰከረው አዋቂና ሥልጡን አምባገነን የለም፡፡ አሌክ ራስል: «ትልልቅ ሰዎች ትናንሽ ሕዝብ» ገጽ **284-285**

ኢህአዴግ የሰላምና የዴሞክራሲን መንገድ ረግጦ የጉልበትን መንገድ ሲመርጥ ጥቂት የኢህአዴግ መሪዎች ያሰሉት ስሌት መነሻ ዴሞክራሲን አፍነን የምንመሰርተው «የሰለጠነ አምባገነን ሥርዓት» (enlightened dictatorship) *በአገሬው ሕዝብም፣ በለጋሽ አገሮችም ቀስ በቀስ ተቀባይነት ያገኛል፤ ጉልበትና ማጭበርበርን በጥሩ ቀመር እየለካን ካቀረብን ከጊዜው ጫጫታ በኋላ ሁሉም ነገር ይረጋጋል፤ ሕዝቡም ከምንም በላይ የሚፈልገውን በሰላም ወጥቶ ሙዝ መግዛቱን ካወቀና ለሙዝ መግዢያ የሚሆነውንም ፍራንክ ካገኘ የግድ መሪዬን ካመረጥኩ ብሎ አያስቸግርም ከሚል ያረጀና ያፈጀ የአገዛዝ ሥርዓቶች ሃሳብ ነው፡፡ ይህ ስሌት ግን አሁን ኢትዮጵያ ባለችበት ሁኔታ፣ የዓለም ህዝብ ከደረሰበት የሥልጣኔ ደረጃና ይህ ስልጣኔ ካመጣው የመረጃ ፍሰት መቀለልና ከአህጉራት በጣም መቀራረብ አንፃር ይሰራልን? እውፈን የኢህአዴግ ጥቂት መሪዎች እንደሚያስቡት እንደዚህ የሚያፈቅሩትን ያተገደበ ስልጣን ላልተወሰነ ጊዜ በጉልበት ለማቆየት ይችላሉ? ወይስ የኢህአዴግ መሪዎች ክፉኛ ተሳስተው የማይሆን ቀመር ቀምረዋል?*

እነዚህን ጥያቄዎች በአመርቂ ሁኔታ ለመመለስ ከባድ ነው፡፡ የወደፊቱን የመተንበይ አባዜ የተጠናወተው የእኔ ሙያ በተራቀቁ መሳሪያዎችና ብዙ መረጃ ባላቸው የምዕራብ አገሮች ትናንሽ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን እንኳን ለመተንበይ ያደረገውን ብዙ ሙከራና ያጋጠሙትን ችግሮች ስለምረዳ መያዣ መጨበጫ የሌለውንና በደመነፍስ የሚንቀሳቀሰውን የኢህአዴግ ፖለቲካ ውጤት በእርግጠኝነት ለመተንቤ አልሞክርም፡፡ በእርግጥም የራሴ የሆነ ጠንካራ ግምት አለኝ፡፡ ለዚህ ጽሑፍ ግን የራሴን ግምት

ከማስቀምጥ የኢህአዴግ መሪዎች በስሌታቸው ውስጥ ያስቀምጧቸውን ምክንያቶች በመመርመርና ከግምት ላስገቧቸውም የምላቸውን ሁኔታዎች በመጨመር ለም ስሌታቸው የተሳሳተ ሊሆን እንደሚችል ለማሳየት መሞከሩ የበለጠ የሚያተርፍ ድካም ይሆናል ብዬ እገምታለሁ::

የመጀመሪያው የስሌቱ ችግር የኢህአዴግ መሪዎች ስለ ራሳቸውና ስለ ድርጅታቸው ያላቸው አመለካከት የተዛባ መሆኑ ይመስለኛል:: ኢህአዴግ እንደ ድርጅት ደርግን ለመጣል ባደረገው ትግል ጊዜ የነበረው ድርጅታዊ ሥነ- ልቦና አሁንም ያለ እየመሰላቸው ወይም ቢኖርም አሁን ላሉበት የፖለቲካ ሁኔታ የሚሰራ እየመሰላቸው የዚያን ጊዜ የአመለካከትና የአሰራር ተለምዶ ለስሌታቸው ግብዓትነት የተጠቀሙበት ይመስላል:: ይህ ደግሞ ዒላማንና ዒላማው ግብ እንዲመታ የሚጠቀምበትን መሳሪያ አግባብነት ያለ መረዳት ስህተት ውስጥ ይከተዋል፤ ልክ ትንኟን በጠመንጃ ለመግደል የመሞከር ዓይነት:: ይህ ስህተት በኢህአዴግ መሪዎች ዘንድ ተለምዷዊ ክስተት መሆኑን ለማሳየት አንድ አጋጣሚ ልጥቀስ:: ምርጫው መጭበርበሩ ግልጽ መሆኑ በታወቀበት ሰሞን በቅንጅት በኩል የሚወጡት መግለጫዎች «በምንም ዓይነት የህዝብ ድምጽ አይጭበረበርም፤ ይህንን ለመከላከል አስፈላጊ ከሆነ ሰላማዊ የሕዝብ ትግል ጥሪ እናደርጋለን የሚሉ ይዘት ነበራቸው:: እነዚህ አቋሞች በኢህአዴግ በኩል ስላልተጠበቁ መሰለኝ ሽብር ተፈጥሮ ነበር:: ፖለቲካን በዕለት ተዕለት የሥልጣን ስሌት ለሚያዩት የኢህአዴግ መሪዎች ተቃዋሚዎች የፓርላማ መቀመጫቸውን ከ12 አሥር እጥፍ በሚሆን ካሳደጉና ከዚያም በላይ አዲስ አበባን ከለቀቅንላቸው በመፈንደቅ ይቀበላሉ፤ ምንም ችግር አይፈጥሩብንም፤ ብለው ገምተው እንደነበር ይሰማኛል:: [1] በዚህ የእኛ አቋም ከተበሳጨ አንድ ከፍተኛ ባለሥልጣን ጋር ተገናኝተን «እነዚህ የእናንተን ሰዎች አርፈው እንዲቀመጡ ንገራቸው፤ ኢህአዴግን አያውቁትም፣ ብዙ ፈተና ያለፈ ደርግን ያህል ጦር በጀግንነት የደመሰሰ ድርጅት ነው፤ እናንተን መደምሰስ አያቅተውም፤ እኛ ሞትን አንፈራም፤ እናንተ ግን ሞትና ስቃይን ትፈራላችሁ» ነበር ያለኝ:: ያን ዕለት ይህንን ማስፈራሪያ ተቀብዬ ቤቴ ስሄድ በጣም አስብ የነበረው ይሄ ሰውዬ በረሀ የነበረበትን የትግል ሁኔታና አሁን ያበትን ሁኔታ ያምታታበትን ደረጃ ነበር::

---

[1] ይህ ዝም ብሎ የተገመተ አይደለም:: በአንድ ወቅት ከኪህ የምርጫ ችግር አጣብቂኝ እንዴት ነው በሰላማዊ መንገድ የምንወጣው በሚል ኢህአዴግን የሚቀርቡ የምላቸውን ሰዎች እየዞርኩ ሳናግር አንድ የቅርብ ወዳጃቸው የሆነ ሰው በጣም ከፍተኛ ከሚላቸው የኢህአዴግ አመራሮች የሰማውን አጫወተኝ:: እንደዚህ ከፍተኛ ባለሥልጣን ከሆነ በዚህ ምርጫ ሁለት የሚፈለገውን አግኝቷል:: «እነ ብርሃኑም አዲስ አበባን እናሸንፋለን ብለው ነው የተነሰ ት አግኝተዋል፣ ልደቱም ቅንጅት ሌሎች ከተሞችን ጨምሮ ወደ 86 ወንበር ያገኛል ብሎ ነበር አግኝቷል:: ችግር የሚፈጥሩት አማራ ክልልን እናሸንፋለን ብለው ያላገኙት እነ አቶ ኃይሉ ስለሆኑ መቆጣጠር ያለብን እነሱን ነው ብሎ ነግሮኛ:: ስለዚህ በኢህአዴግ ስሌት ተመስገን ብላችሁ አርፋችሁ መቀመጥ ነው ያለባችሁ:: ከዚህ በላይ መጠበቃችሁ ገርሟቸዋል፤ ምንም ነገር አናገኛ ለን ብላችሁ አትጠብቁ:: ችግሩን ለመፍታት ማነቆ የሆነው ይህ የኤህአዴግ አመለካከት ነው» ነበር ያለኝ:: በሌላ አነጋገር ቅንጅት ለመርህ ይቆማል ብለው አልገመቱም::

የኢህአዴግ ታጋዮች ጀግንነት የሚለካው እኩል ከታጠቀ (እንደውም የበለጠ ከታጠቀ) የደርግ ኃይል ጋር በሚዋጉበት ጊዜ ባሳዩት ቆራጥነት ይሆናል እንጂ ምንም ያታጠቀን ሰው በጦር መሳሪያ መጨፍጨፍ እንዴት ጀግና ሊያስብል ይችላል? ከዚያም አልፎ ግን የአገር ድንበርን እንዲያስጠብቁ ዜጎችን ጨፍጭፋ» በየቤታቸው ቁጭ ብለው ያዘዙ መሪዎች በምን ስሌት ጀግና እንደሚባሉ በእኔ ግልጽ አልነበረም:: ከዚህ ገጠመኝ የተረዳሁት የኢህአዴግ መሪዎች አሁን ያሉበትን የፖለቲካ ሁኔታ በረሀ ከነበሩበት የቀጠለ ትግል እንጂ፣ የመንግስትን ሥልጣን በመያዛቸው ልዩነት መፈጠሩንና የእነሱን የኃላፊነት ገጽታ በመሰረታዊ መልኩ እንደቀየረው አያውቁተም:: ጠቅላይ ሚኒስትር መለስ የኤርትራ ባላንጣውን ፕሬዚዳንተ ኢሳያስን «ከሽምቅ ተዋጊ መሪነት ወደ አገር መሪነት ሽግግር ማድረግ ያልቻለ» እያለ ሲዘባበትበት በራሱ በኢህአዴግም ውስጥ ተመሳሳይ ችግር እንዳለ አልተመለከተም::

እነሱ አወቁትም አላወቁት ግን ኢህአዴግ የተወሰኑ የበረሀ ቅሪቶች ያት ቢሆንም እንደ ድርጅት በመሰረታዊ መልኩ የተቀየረ ድርጅት ነው:: የስሌታቸው አንድ ስህተትም ይህንን ለውጥ በቅጡ መረዳት አለመቻላቸወ ነው:: ለውጡ ብዙ መልክ ይይዛል:: ኢህአዴግ በአመለካከት (በርዕዮተ ዓም) በረሀ እንደነበረበት ጊዜ ግልፅ እምነት ያለው ድርጅት እንዳልሆነ ቀደም ብዬ በምዕራፍ 2 ለማሳየት ሞክሬያለሁ:: ኢህአዴግ ከፍተኛ ርዕዮተ ዓማዊ ቀውስ ውስጥ ያለ ድርጅት ነው:: ሁለት የኢህአዴግ አባሎችን ጠርተን የድርጅታችሁ ርዕዮተ ዓለም ምንድን ነው ብለን ብንጠይቃቸው ተመሳሳይ ነገር መናገር የሚችሉ አይመስለኝም:: የዚህም ምክንያት አንድም ኢህአዴግ እንደ ድርጅት የሚምንበት ርዕዮተ ዓም የለውም፤ አልያም የሚያምንበትን ፊት ለፊ አውጥቶ ሕዝቡንና ራሱን ካድሬዎች ላሳምንበትና ላሰባስብበት አልችልም ብሎ አምኗል:: ስለዚህም የድርጅት አባሎች በአጠቃላይ የሚመሩበት አቅጣጫ የላቸውም:: የሚያደርጉት የዕለት ተዕለት የደመ ነፍስ እንቅስቃሴ ብቻ ነው:: ይህ ደግሞ በድርጅቱ አባላት ሞራል ላይ የሚያመጣው ተጽዕኖ ቀላል አይደለም:: በዓላማ እታገላለሁ ብሎ ሕይወቱን የሰጠን ተጋዳይ ምንም ዓላማ አሰለመኖሩን ሲያይና ዐላማ ቢኖርም አጠቃላይ ህዝባዊ ዓላማ ሳይሆን ጥቂት መሪዎችን በሥልጣን ማቆት መሆኑን ሲረዳ የነበረው የመስዋዕትነት ስሜትና ጀግንነት አብሮኝ ይቆማል ብሎ ማሰብ የዋህነት ነው::በተግባርም እንደታየወ በተለይ ከ1993 በኋላ በጣም ብዙ ነባር ታጋዮች ድርጅቱን የለቀቁበት ምክንያት ይኸው ነው::

ይህ ቀውስ በጣም መሰረታዊ የሆነ የድርጅቱን የአባላት ስብስብ ዓይነት የሚወስን አንድምታ አለው:: ሕዝባዊ ዓላማ ሲጠፋና ሲደበዝዝ ለዓላማ የቆሙ ሰዎች እየለቀቁ ዓላማ ሳይኖራቸው በመንግሥት ሥልጣን ላይ በመሆን የሚገኝ ፍርፋሪ ለመለቃቀም የሚሰበሰቡ ሰዎች በብዛት የድርጅቱ አባል ይሆናሉ:: እንዲህ ዓይነት አባላት የሞሉበት

ድርጅት ደግሞ በቀውስ ጊዜ በአባሎቹ ጽናት በጣም ሊተማመን አይችልም፡፡ ድጋፋቸውና አለሁ ባይነታቸው የፖለቲካ ስልጣን ለዘላቂነት መኖሩን እስካወቁ ድረስ ብቻ ነው፡፡ ሥልጣን ትንሽ መንገዳገድ ሲጀምር በመጀመሪያ ድርጅቱን የሚከዱት እንዲህ ዓይነት ሰዎች ናቸው፡፡ ከአባላት ምንነት በተጨማሪ ግን የኢህአዴግ የርዕዮተ ዓለም ቀውስ ኢህአዴግን የሚያዳክምበት ሌላው አንድምታ አለው፡፡ ይኸውም ቀድሞ የሚያውቀውና የተካነበት ርዕዮተ ዓለማዊ አመለካከትን ብቻ ሳይሆን አደረጃጀትንና የፖለቲካ አካሄድ እውቀትንም በአንድ ፓኮ አሽጎ በመስጠት ነበር፡፡ ርዕዮተ ዓለሙ በተፈጠረወ አዲስ የዓለም ሁኔታ ምክንያት የሚያስኬድ ሲሆን አደረጃጀቱንም ፖለቲካውንም ያዘባርቀዋል፡፡

አዲሱን የፖለቲካ ዐዋታ በድሮው ርዕዮተ ዓለማዊ ስልትና አካሄድ መጫወት «አላዋቂ» ያስመስላል፡፡ ግማሽ ሰውነትን በጨዋታ ውጤቱ ከሁለቱም ሳይን መና መቅረት ነው፡፡ በሙሉ ልብ ያተገባበት ጨዋታ በስህተቶች የታጀበ ነው፡፡ በዚህ በአዲሱ ጨዋታ የበለጠ ጠተካኑ፤ ጨዋታውን ከነሙሉ ህጎና አመለካከቱ የሚያውቁ ባላንጣዎች ሲመጡ ደግሞ ኢህአዴግን እንደ ድርጅት በጣም ደካማ ያደርጉታል፡፡

የኢህአዴግ የአመለካት ቀውስ ግን የመጣው የስታሊኒስት/ ኮሚዮኒስት አመለካቱ ከዘመኑ ጋር አልሄድ በማቱ ምክንያት ብቻ አይደለም፡፡ የዚህን ያህል ሁለተኛው የዘውጌ ብሔረተኛ እምነቱም ቀውስ ውስጥ ገብቷል፡፡ ይህ ደግሞ ከአመለካትም በላይ ተግባራዊ የአገዛዝ ቀውስን የሚያስከትል ነው፡፡ ዘውጌ ብሔረተኛነትን ራሱ ቀስቅሶና አፋፍሞ፣ ከፍተኛ የፕሮፓጋንዳ ሽፋን ሰጥቶ፣ ከኢትጵያዊነትህ በላይ ዘውጌ ማንነትህ ዋና መገለጫህ ነው፤ ያለ እሱ ዜግነትህ ራሱ ጠንካራ መሰረት የለውም ብሎ ሲያስተምር ቆይቶ ይህንን ትምህርቱን በደም ስራቸው የገባ አዲስ ትውልድ ዘውጌ ብሄረተኞች የሚንሱትን ሥር የሰደዱ የዘውግ መብት ጥያቄዎች መመለስ አቅቶት ይዳክራ፡፡ በብሄር መደራጀት ትክክለኛው መንገድ ነው ብሎ ብሄረተኞቹ በነፃ እንዳይደራጁ መከልከል እነዚህን ብሄረተኞ ላይ ራሱ እንዲዞሩ ማድረግ ነው፡፡ የተለያዩ ዘውጌዎችን ያሰባስብልኛ ያለው የማርክሲስት እምነቱ ሲሸረሸር ዘውጌ ማኅበረሰቦችን በራሱ በድርጅቱ ውስጥ እንኳን አያይዞ በአንድ ዓላማ ወደፊት የሚያስኬድበት ጠርናፊ አመለካት አጥቷል፡፡ በዚህም ምክንያት በድርጅቱ ውስጥ የተካተቱ አባሎ ለዓላማ ብለው የገቢ አለመሆናቸወ ብቻ ሳይሆን ዘውጌያዊ ታማኝነታቸው ሲያይል ኢህአዴግን እንደ ድርጅት በክፉ ጊዜ ደግፈው ለመቆየት ያላቸው እድል የጠበበ ነው፡፡ ስለዚህም ይህ ቀውስ ድርጅቱን በማዳከምም፤ በኅብረተሰቡ ዘንድ በድርጅቱ ላይ ያለውን ተቃውሞ በማጠናከርም ኢህአዴግን ይጎዳዋል፡፡ በጣም በሚገርም ሁኔታ ዋና መለያዬ የብሄሮን መብት እስከ መገንጠል ማመኔ ነው ብሎ የሚመካ ድርጅት የፖለቲካ ስልጣኑን በሰያዘበት አገር በዘውግ መሰረት ከተከለሉት ዘጠኝ ክልሎ ውስጥ በሰባቱ በግልጽ የታወቀ ፀረ-መንግስት

የትጥቅ ትግል የሚካሄድባቸው ለዚህ ነው የሀረሪ ክልልን የተለየ ሁኔታ ብንተወው በሁሉም ክልሎች ጠንካራ ተቃውሞ (ጥንካሬው ባሰለፉት የኃይል ብዛት ሳይሆን (እሱን አላውቀውም) ሁኔተው መጥፎ ነው ብለው ጠመንጃ በማንሳታቸው የሚለካ ነው) ገጥሞታ ማለት ነው።

የአመለካከትና የርዕዮተ ዓለም ቀውሱ ያስከተለው ሌላም ጣጣ አለ። ይህ ጣጣ ደግሞ በተለይ የወሰደውን የኃይል ርምጃ የሚፈጥረውን የፖለቲካ ቀውስ አረጋጋበታለሁ ብለ9 የገመተውን የኢኮኖሚ እድገት ለማምጣት ያለመቻል ቀውስ አረጋጋበታለሁ ብሎ የገመተውን የኢኮኖሚ እድገት ለማምጣት ያመቻል ቀውስ ነው ወይም ደግሞ ፖለቲካውን አስሮ ለማቆየት የሚያደርገው ሙከራ የሚያመጣው የኢኮኖሚ አንድምታ ነው የከበርቴ ሥርዓትን በመከተል እድገት አመጣሁ ተብሎ በኦፊሴል የሚነገረው የኢኮኖሚ መስመር ነፃ የኢኮኖሚ ወኪሎ ስለሚፈጥር በዚህም ምክንያት አንዚህ ወኪሎ ሊጠይቁ ከሚችሉት የፖለቲካ መብት ከኢህአዴግ አቅጣጫ ጋር ሊጋጭ ይችላል። የከበርቴው ሥርዓት የእድገት መሰረቱ ሕዝብ ነው ብሎ ይነሳል። ሕዝብ ይህን የእድገት ሚናውን በአግባቡ እንዲጫወት ደ ግሞ ነፃ መሆን አለበት። በነፃ ማሰብ፤ በነፃ መደራጀት የኢኮኖሚ ወኪሎችን በስሜት ለማሰራት አስፈላጊ ናቸው። እድገት ቅንና ታታሪ ህዝብን ልበሙሉና በረሱ የሚተማመን ዜጋን ሀቀኛ ማኅበረሰብን ይፈልጋል።

የአገዛዝ ሥርዓቶች (ኢህአዴግ አጠናክሮ ለመመሥረት የሚፈልገው) የዜጎችን ደካማ ባሕርይ ይፈልጋሉ። ከጥቅምት 22 በኃላ የታዘብነውና ኢህአዴግ በሕዝቡና በፖለቲካ ኃይሎች ያስተላለፈው መልዕክት «አድርባይ ከሆንክ፤ ውሸታም ከሆንክ፣ ከሀዲ ከሆንክ፣ በጥቅም የምትገዛ ልክስክስ ከሆንክ በእኔ ጥሩ ሰው ነህ፣ በሰላም ትኖራለህ፣ ምንም አደጋ አይደርስብህም፤ ለእምነትህ ከቆምክ፣ ሀቀኛ ከሆንክ፣ በጥቅም አልገዛም የምትል «ደረቅ» ከሆንክ የሚጠብቅህ እስር፣ ድብደባ ካለፈም ሞት ነው» የሚል ነው። አበው «ሰው የዘራውን ያጭዳል» እንዲሉ እንዲህ ዓይነት የሞራል ይዘት ያለው ኅብረተሰብ የኢኮኖሚ እድገትን ያመጣልኛ ማለት ያስቸግራል። ይህንን ተቃውሞ ለመከላል ይመስል ኢህአዴግ የኢኮኖሚ እድገትን የነፀነት ግንኙነት አልተያያዘም ያለለትን የቻይናም ምሳሌ በዋነኛነት እየጠቀሰ የሚያደነቁረን። ይህም ምሳሌ ብዙ የሚስኬድ አይመስለኝም። ቻይና ያላት፤ የኢህአዴግ ኢትዮጵያ የሌላት አንድ ወሳኝ የሕዝብን ትጋት ቀስቃሽ ነጥብ አለ። የቻይና መሪዎች በጀቻይና ሕዝብ ውስጥ ስር ሰድዶ የቆየ ብሄራዊ እልህን ሕዝቡን ለማሰባሰቢያና ለእድገት ለማትጊት ተጠቅመውበታ። በታላቅነቷና በቀድሞ ሥልጣኔዋ ምጥቀት የምትታወቀው ቻይና በኢኮኖሚ በመውደቋና ከሌላው ዓለም በተለይም ከምዕራቡ ዓለም በሥልጣኔ እጅግ ወደ ኋላ በመቅረቷ በትንሺ ጃፓን ሳይቀር ተወርራ እስከ መዋረድ መድረሷ ብቻ ቻይናውያንን ቁጭት ውስጥ ከትቷቸዋል። የቻይናን ኢኮኖሚ ማሳደግ ቻይናውያን እንደ

ሕዝብ በዓለም ላይ ይገባናል የሚሉትን ቦታ እንዲይዙ ያደርጋቸዋል የሚል ጽኑ እምነት የቻይናን የፖለቲካ ሥርዓቱን ጠልተው አገራቸውን ትተው የተሰደዱ ቻይናውያን ሳይቀሩ ይህንን የቻይና የኢኮኖሚ እድገት ይፈልጋሉ::

በሌላ አነጋገር የኮሙዩኒስት ሥርዓቱ ቀድሞ የተጣባውን ማኅበረሰቡን የመከፋፈል አባዜውን ትቶ በዴንግ ዥያዊ ፔንግ መሪነት ሁሉን ነገር ቻይናን በኢኮኖሚ ለማሳደግ እንዲውል ሲቀሰቅስ የተጠቀመበት መሳሪያው ለረጅም ጊዜ ተደብቆ የቆየውን የቻይና ብሄረተኝነትን ነው:: አሁን ቻይና ለደረሰችበት ከፍተኛ የእድገት ደረጃና ፈጣን የእድገት ሃዲት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደረገው የውጭ ባለሀብቶች በቻይና ኢኮኖሚ ላይ ካዋት የኢንቨስትመንት ፍሰት ውስጥ ችጅግ ከፍተኛውን ድርሻ የያዘው በውጭ የሚኖሩ ቻይናውያ እና የቻይና ዝርያ ያላቸው (በትውልድ ቻይናውያን የሆኑ) የውጭ አገር ባህብቶች ያደረጉት ኢንቨስትመንት ነው:: እንዲህ ኣይነቱን በአገር ብሄረተኛነት የተመሰተ ዕልህ መቼም የኢህአዴግ መንግሥት በኢትዮጵያ ላይ ያሰፍናል ብሎ መጠበቅ የዋህነት ነው:: ምክንያቱም በአመለካከት ደረጃ ሆን ብሎ ላለፉት 15 ዓመታት ኢትዮጵያዊ ብሄረተኛትን ሲያንኳስስ የቆየ መንግሥት ነው:: ምንም እንኳን በኤርትራ ጦርነት ጊዜ የኢትዮያዊ ብሄረተኛት ካባ እንደገና ለብሶ ሕዝቡን ለማሰባሰብ ቢችልም ይህ አገራዊ ብሄረተኛነት በአጠቃላይ ከምንም በላይ ለሥልጣኔ አደገኛ ነው ብሎ ስሚያምን በጦርነቱ የመጣበትን የሥልጣን አደጋ ተከላክሎ እንዳበቃ ብዙ ሳይቆይ ተመልሶ ይህንን አገራዊ ብሄረተኛነት በትምህርተኛነትና ሲብስም «በነፍጠኛነት» ስም ወደ ማንኳሰሱ ተመልሷል:: ስለዚህ የቻይና ዓይነት የኢኮኖሚ እድገት ውስጧ በተከፋፈለና የፖለቲካ ቀውስ ውስጥ ባለች አገር ውስጥ በአገዛዝ ሥርዓት መሪነት አመጣለሁ ማለት የጭንቀት ፕሮፓጋዳ የወለደው እራስን የሚያማልል የቀን ህልም ነው:: በዚህ አጭር ጊዜ ውስጥ በተፈጠረው የፖለቲካ ቀውስ ምክንያት መንግሥት ከውጭ ለጋሾች የሚያገኘው የበጀት ድጎማ በመቋረጡ ምክንያት እንኳን በአገሪቱ የተፈጠረው የውጭ ምንዛሪ አጥረትና የፖለቲካ ቀውሱ የገፋው የዋጋ ግሽበት ኢህአዴግ ምን ያህል የቋፍ ያለ ኢኮኖሚ እንዳለው የሚያሳይ ነው::

ይህ ከርዕዮተ ዓለም ችግር ጋር ተታክኮ ቀረበው ኢህአዴግ ከወሰደው የአፈና ርምጃ በኋላ ህዝቡን በኢኮኖሚ አማልዬ አረጋገዋለሁ የሚለው ስሌቱ ችግር ግን ከላይ በመጀመሪያ ደረጃ በጥቅል በኢህዴግ ስሌት ውስጥ ስህተት ነው ተብሎ ከቀረበው የራስን ድርጅት ጥንካሬ ካለማወቅ ችግርም በላይ የተሳሳተ ነው:: የኢኮኖሚ ሕይወቱ እንዲሻሻልለት በመፈለግ የኢኮኖሚ እድገት ሲመጣ የነፃነት ፍላጎቱን ይረሳዋል የሚለው ስሌት እንኳን እውነትነት ቢኖረው አሁን ባለው የኢትዮጵያ ሁኔታ ይህንን የነፃነትና የዴሞክራሲ ፍላጎት የሚያስረሳ የኢኮኖሚ እድገት አመጣለሁ የሚለው ስሌት በጣም የተሳሳተና ሲበዛም ህልመኛ ነው:: ቀደም ተብሎ እንደተጠቀሰው ከፖለቲካ

አለመረጋጋትና በኢኮኖሚ እድገት መካከል ያለው ግንኙነት የጠበቀ ነው፡፡ ከፍተኛ የፖለቲካ አለመረጋጋት ባለበት ሁኔታ በኢኮኖሚ እድገት የፖለቲካ መረጋጋትን አመጣለሁ ብሎ ማለት ምክንያትና ውጤትን(cause and effect) ማምታታት ነው፡፡

ትክክለኛው ግንኙነት የተረጋጋ ፖለቲካ ቀጣይነት ላለው የኢኮኖሚ እድገት አስፈላጊ መሆኑ ነው፡፡ ይህ ቀጣይነት ያለው የኢኮኖሚ እድገት የበለጠ ዘላቂነት ያለውን የተረጋጋ የፖለቲካ ማኅበረሰብን ለመፍጠር በእጅጉ ይረዳል፡፡ በሌላ የኢኮኖሚ እድገት አልያም ቢኖርም ገና ሕዝብ ጋር ለመድረስ ብዙ ዓመታት የሚፈጅ ሂደት፣ ለቀናት ስለኢኮኖሚው ተአምራዊ እድገት ወይም ደግሞ እድሜ ልኩን በተግባር ያለዋለን የእቅድ እድገትን ሳይወድ ሲኮምኩም ላደገ ኅብረተሰብ የአምስት ዓመት አስደናቂ የወረቀት ላይ እቅድ በማሳየት የነፃነትና የዴሞክረሲ ፍላጎት አስረሳዋለሁ ብሎ ማመን ለዛ ያጣ የሕዝብ ንቀት ነው፡፡ ይህ ንቀት ደግሞ በግንቦቱ ምንጭ ወቀት ያመጣለትን ጦስ አሁን ድረስ መገንዘብ ያቻ ከእውነታው (reality) በፍጹም የተለያለ፣ በራሱ የፕሮፓጋዳ አለም ብቻውን የሚዋልል፣ አሳዛኝ ድርጅት ንቀት ነው፡፡

ኢህአዴግ የጥቅምት 22ቱን እርምጃ ሲወስድ በጉልበት በሥልጣን ላይ መቆየት እችላለሁ ብሎ ማመኑ የስሌቱ አንድ አካል ሊሆን እንደሚችል ባለፈው ምዕራፍ ጠቅሰናል፡፡ ይህ ስሌት በራሱ ድርጅት ላይ እንዳለው አመለካከት የተሳሳተ ይመስለኛል፡፡ ስሌቱ ስለ ድርጅቱ ምንነት ካለማወቅ የተሳሳተ ግምት ጋር የተያያዘ ይመስላል፡፡ በመጀመሪያ ከላይ የጠቀስነው የኢህአዴግ መሪዎች ስለ ድርጅታቸው ያላቸው ስሌት የተሳሳተ ነው የሚለው ትንተና፣ በተለይ ደግ በድርጅቱ ውስጥ ያለው የሰው ኃይል ጥራት መዳከም (በዓላማ ከሚታገል ወደ አድርባይ) እውነትን ካለው ድርጅቱ በሥልጣን ለመቆየት የሚጠቀምበት፤ የእኔ ነው የሚለውና የሚተማመንበት ኃይል የመንግስት የወታደር፣ የፖሊስና የደህንነት ኃይል መሆኑ ነው፡፡

ከነእዚህ ኃይሎች መካል የተወሰኑት አሁንም ቢያንስ የቀድሞው የድርጅታቸው ፍቅር አብረዋቸው ያሉ ተጋዳዮ የነበሩ ናቸው ተብሎ እንኳን ቢወሰድ፤ ጠቅላላ ኃይሉን በተፈለገ ጊዜ የፈለጉትን እርምጃ የሚያስወስዱት፤ ሙሉ ለሙሉ የሚተማመኑበት አድርጎ ለመውሰድ በብዙ ነጥቦች ምክንያት ያስቸግራ፡፡ በመጀመሪያ ለወረቀት ያህልም ቢሆን ይህ የጦርና የፖሊሲ ኃይል ከማንም የፖለቲካ ቡድን ጋር ያልወገነ ገለልተኛ የአገርና የሕዝብ ተቋም ነው ተብሎ በህገ - መንግሥቱ ተቀምጧል፡፡ በውስጥ ያሉ አባላትም ከፖለቲካ ድርጅት እንዲወጡ ተጠቁው ወጥተዋል፡፡ [2] ይህንንም አዲሱን

[2] ይህን የምለው ይህንን ገለልተኛነት ሁሉም የምኑበታ ወይም የኢህአዴግ ባለሥልጣናት ተቀብለውታል ለማለት አይደለም፡፡ ቀንጅቱ በአንድ ወቅት የጦር ኃይሉ በአገሪቱ ውስጥ ባለው የፖለቲካ ሂደት ውስጥ እንዳይገባ በገለልተኛነት ህገ - መንግሥቱን እንዲያስጠብቅ የሚል ዓረፍተ ነገር በመግለጫው ውስጥ በማካተቱ እጅግ የተበሳጨው አቶ በረከት «ጦሩን አትነካኩት ማን መሰቻሁ? እና ኮትኩተን ያሳደግናቸው

ሚናቸውም ያንን ያክል አጽንኦት ባይሰጡትም እንኳን ሌላው ታጋይ ሁሉ በድርጅቱ ላይ ያደረበት የዓላማ ቢስነት ቁጭት ወታደሩ ውስጥ ያሉትን ታጋዮችን አይመለከትም ለማለት ይከብዳል፡፡ ቢያንስ ለድርጅቱ ያላቸው ፍቅርና ታማኝነት በረሀ በነበሩበት ጊዜ የነበረው ዓይነት ይሆናል ብሎ መገመት በድርጅቱ ውስጥ የተፈጠረው የፖለቲካና የርዕዮተ ዓለም ቀውስ ምንም እንዳልነካቸው ማሰብ ነው፡፡ ይህ ብቻ ግን አይደለም፡፡ እነዚህ ሰዎች አሁን የሚኖሩት ከሕዝብ ጋር ነው፡፡ በረሀ እንደ ነበሩት ጊዜ የሚውሉትን የሚኖሩት ከመሰሎቻቸው ጋር ብቻ አይደለም፡፡ ማኅበራዊ ግንኙነት መሥርተዋል፡፡

በዚህም ምክንያት አስተሳሰባቸውንና አመለካከታቸውን የሚቀርጸው አንድ ድርጅት ብቻ አይደለም፡፡ እንደ ማንኛውም የማኅበረሰቡ ክፍል ነፃነትና ዴሞክራሲን ሊመኙ የሚችሉ ዜጎች (በተለይም ቀድሞውንም ለዚህ ነበር የታገልኩት ብለው ለሚያምኑት) ናቸው፡፡ በእነዚህ ምክንቶች በጦሩ ውስጥ ባሉት የቀድሞ የኢህአዴግ ታጋዮች ውስጥም እንኳን ቢሆን አገርን ሊጎዳ የሚችል፤ ለሥልጣን ብቻ ተብሎ የሚወሰድን የአፈና ርምጃ ቡሉ ልብና ለሁልጊዜም ይደግፉታል ወይም እነዚህ የቀድሞ ታጋዮች ህገ ወፅ የሆነ እርምጃ በመንግስት ባለሟሎ እንዲወስዱ ሲጠየቁ ሁሌም ያለማቅማማት ይወስዳሉ ማለት ይከብዳል፡፡ በተለይ ያታጠቁ የሲቪል ማኅበረሰብ አባላት ላይ የሚወሰዱ ማናቸውም የኃይል ርምጃዎች ሊደበቁ የማይችሉ በአገር ውስጥ ብቻ ሳይ4ሆን በዓም አቀፍ ደረጃም የሚያስጠይቁ መሆናቸውን ሲያውቁና ይምም ርምጃ ከሚያስከትለው የወንጀል ኃላፊነት በላይ ሙያውን የሚያረክስ ሥራ መሆኑን እያደር ሲረዱ እንዲሁም ለህገ ወጥ ርምጃ መሰለፋቸውን ያቆማሉ ብሎ አለማሰብ ቢያንስ የዋህነት ሲከፋ ደግሞ የጦሩን ንቃት ኀሊና መናቅ ይሆናል፡፡

ከሁሉም በላይ ደግ ኢህአዴግ የጦር ኃይን የእሱ ብቻ መጠቀሚያ አድርጎ ለመውሰድ የማይችልበት ሌላ ምክንያት አለ፡፡ ይኸውም ጦሩ ራሱ ባለፉት 14 ዓመታት በሲወ መቀየሩ ነው፡፡ በመጀመሪያ ኢህአዴግ በራሱ ጦሩን የማሰባጠር ፕሮግራ (የአገሪቱን የብሄር ስብጥር እንዲያንፀባርቅ በሚል) ብዙ የቀድሞ ታጋዮች ጦሩን ለቅቀው እንዲወጡና የሲቪል ኑሮ እንዲኖሩ በማድረጉ ጦሩ ታጋዮች ያሆኑ ለሥራ ብለው የተቀጠሩ በርካታ አዲስ አባላት አሉት፡፡ ከዚያም በተጫሪ በኤርትራ ጦርነት ጊዜ የጦር ኃይል ለመጨመር በማስፈለጉ የገቡት አገራቸውን ከውጭ ጠላት ለመጠበቅ በሚል የተቀላቀሉ፤ ከኢህአዴግ ጋር ምንም የርዕዮተ ዓለም ወይም ድርጅታዊንክኪ የሌላቸው አባላት በጦር ውስጥ ይገኛሉ፡፡ ምንም እንኳን በዚህ ጦር ውስጥ የቀድሞ ታጋዮችን ድርጅታዊ ንክኪ ያቸው በአንድ በኩልና አዲስ የገቡትና በፖለቲካ ደረጃ ከደርጅቱ ጋር

እኮ ናቸው» ያለውም ትዝ ይለኛል፡፡ ጦሩ በህገ - መንግሥቱ መሰረት ገለልተኛ ነው ማለት ህገ-መንግሥቱን አምንበታሁ ብሎ ለሚመፃደቅ በፍጹም የሚያበሳጭ ሊሆን አይገባም ነበር፡፡

ምንም ግንኙነት በሌላቸው በሌላ በኩል ያለውን የቁጥር ስብጥር ባላውቅም በጦሩ መስፋት ብቻ የኋለኞቹ የበለጠ ቁጥር ሊኖራቸው እንደሚል እገምታለሁ።

እንዲህ ዓይነት አባላት ደገም በአገር ውስጥ የፖለቲካ ቀውስ በሚኖርበት ጊዜ በቀላሉ የማንም መሳሪያ የሆኑ አይመስልም። ቢሆንም እንኳን የፖለቲካ ትግል ዓላማን ይዘት የሚታገሉ ታጋዮች የሚኖራቸውን ዓይት «በሙሉ ልብ የመዋገት» ፍላቶግ አይኖራቸውም። በተለይ በአገር ውስጥ የተፈጠረው የፖለቲካ ቀውስ እነደዚህ መሰረታዊ በሆነ የነፃነትና የዲሞክራሲ ጥያቄ ላይ በሚሆንበት ጊዜ አገርን ከውጭ ወራሪ ለመጠበቅ ብሎ የተቀጠረ ወታደር በራሱ ሕዝብ ላይ ጦር አንስቶ ለሁሌም ይዋጋል ማለት ሌላው ቢቀር የኢህአዴግ መሪዎች ከራሳቸው ተሞክሮ ሊያውቁት የሚገባ አጉል ስሌት ነው። በአጠቃላይ ኢህዴግ የነፃነትና የዴሞክራሲ ትግሉን በጉልበት አጠፋዋለሁ፤ ለዚህ የሚበቃ ኃይል አለኝ፤ የሚለው ስሌቱ በራሱ የድርጅት አቅም ላይ የተመሰረተ ካልሆነና በመንግሥት የደህንነት ተቋማት ላይ በመመካት ከሆነ (እሱ ነው የሚመስለው) ምናልባት ለመጀመሪያው ዙር የአፈና እርምጃና ለአጭር ጊዜ የሰራ እንደሆነ እንጂ የቀውሱ ጊዜ እየረዘመ ሲሄድና በተለይም የትግሉ ዓይነት ልኩን ሲቀይር በጎልበት መመካቱ ረጅም መንገድ የሚያስኬድ አይመስልም።

ሌላው የተሳሳተ ስሌት የሚመስለኝ ኢህአዴግ ስለ ሕዝቡ ያለው ግንዛቤ ነው። ህዝቡ መንግሥትና የመንግሥትን ኃይል ይፈራል በቀላሉ በትናንሽ ጥቅም መግዛት ይቻላል ዬለውም የጊዜ ሰሌዳንና የተቃውሞ መግለጫን ዓይነቶች በቅጡ ለይቶ ያላስቀጠ ስሌት ነው። ያታጠቀና ለአመጽ ያልተደራጀ ሕዝብ ምንም ርህራሄ የሌለውንና ሆን በግሎ ሽብር ለመፍጠር ያለውን ኃይል ሁሉ የሚጠቀምን መንግሥት ቢፈራ አይገርምም። ከዚህ አኳያ እንዲያውም በጣም የሚገርመው ከጥቅምት ጀምሮ የተወሰደው ሁሉን አቀፍና መጠነ ሰፊ የንግሥት የሽብር ዘመቻ በሕዝቡ ዘንድ (በተለይ በወጣቱ አካባቢ) የተጠበቀውን ያህል ፍርሃት አለመፍጠሩ ነው። ከጥቅመት በኋላ በአዲስ አበባና በተለያዩ ኦሮምያ ከተሞችና ወረዳዎች ተማሪዎች ያደረጉ ያልተቋረጠ እንቅስቃሴ እስከ አሁንም አለማባራቱ ሽብሩ ታሰበለትን የማስፈራራት ሥነ- ልቦና በአመርቂ ሁኔታ አለመፍጠሩን ያሳያል። ከዚህም በላይ ግን ህዝቡ ከመንግሥት ታጣቂዎች ጋር ግልጽ ግጭት ውስጥ ከመግበት ይቆጠባል ማለት ፈሪነትን ወይም ያለውን ሁኔታ ለመቀበል መወሰንን አያመለክትም።

በመንግሥት ላይ ያለን ተቃውሞ ለማሳየት ራስን ሳጎዱ መንግሥትን ማዳከም ከሶቪየት ሕብረት ጀምሮ የፍርሃት ማህበረሰቦች የተካኑበት ዘዴ ነው። በመንግስት ሥራ ላይ መለገም ወይም ሆን ብሎ ማበላሸት፣ በፈቃደኝነት ስራን አለመስራት፣ መንግሥትን ከሚቀወሙ ኃይሎች ጋር በቀጥታም ባይሆን በተዘዋዋሪ መተባበር የደርግን የአፈና

ሥርዓት ለማዳከም ራስን ሳይጎዱ፣ ከሕሊናም ጋር ሳይታሉ ለመኖር ኢትዮጵያን የተጠቀሙባቸው ስልቶች መሆናቸውን ከማንም በላይ ለኢህአዴግ ግልጽ ነው፡፡ ብዙኃኑ ይህንን ሊያደርግ ይችላል ማለት ግን የተወሰነ አነስተኛ ቁጥር የለው ነገር ግን ችግር ለመፍጠር በቂ የሆነ ኃይል ከዚህም አልፎ ሊሄድ አይችልም ማት አይደለም፡፡ ጠመንጃ ይዞ ልርገጥህ የሚለኝን ኃይል በባዶ እጄ መታገል አያዋጣኝም ብሎ የሚያምን ሰው ያለው አማራጭ አርፎ መግዛት ብቻ አይደለም፡፡ በተለይ እንደ ኢህአዴግ መሪዎች ያሉ «እስቲወኔ ካለህ እንደ እኔ ጠመንጃ ያዝና ሞክረኝ ይህን ከፈለግህ መንገዱን ጨርቅ ያድርግልህ ወዘተ» እያ የሰውን ትዕግስት የሚፈታተኑ ሰዎች ባበትና እንደ ኢትዮጵያ ባለ በጠመንጃ መፋለም የጀግንነት መግለጫ በሆነበት አገር በመጨረሻ ተከፍተው ይህንን መንገድ የሚመርጡ ሶወች መኖራቸው የሚካድ አይደለም፡፡ ይህ ዓይነቱ መንገድ ለዲሞክራሲ ግንባታ ተመራጭ ስልት ባይሆንም ብሶት እየጨመረ ሲሄድ በአጭር ጊዜ እንኳን ባይሆን እያደር ለመንግሥት የራስ ምታት መሆኑ አይቀርም፡፡ ይህ በንድፈ ሀሳ ደረጃ የሚወራ አይደለም፡፡ በቡግና ወረዳ ቅንጅቱን ወክሎ የተወዳደረውና ቢያሸንፍም ያገኘውን ድምጽ በአቶ በረከት የተቀማው ግለሰብ ቅንጅቱን በቅቂ (የቅንጅቱ ሰላማዊ የትግ ስልት ከአሁን በኋላ አያስኬድም ብዬ ስላምንኩ በሚል) የጠመንጃ ትግ ተቀላቅያለሁ ብሎ በሬድዮ የተነገረው ይህንን የሚያሳይ ነው፡፡ ከውጭ በሚተላለፍ የተለያዩ የሬዲዮ ሞገዶች የሰዎች ስም እስከነአያት እየተጠራ በብዛት የትጥቅ ትግሉን ተቀላቅለዋል ተብሎ የሚወራው በግማሽ እንኳን እውነትነት ካወ ይህ ከላይ የተጠቀሰው ተበደልኩ የሚል ሕዝብ አማራጭ ርምጃ ተጨባጭነት እንዳው ያሳያል፡፡ በሚቀጥለው ምዕራፍ ለማሳየት እንደምሞክረወ ይህ ሂደት በቶሎ ካተገታና በዚሁ ከቀጠለ በአገሪቱ አስቸጋሪ ሁኔታ ሊፈጥር ይችላል፡፡ በሌላ አነጋገር ኢህአዴግ ፍርሃት ብሎ ያሰላው ስሌት በፍርሃት ይልቅ የትግል አቅጣጫ የሚያስቀይር ከሆነ ውጤቱ የኢህአዴግ ስሌት የሚያሰላው መረጋጋትን ሳይሆን መቋጫ የሌለው አለመረጋጋት ይሆናል፡፡

ከዚሁ ጋር የተያያዘው የሕዝቡን ደካማነት የተሰላበት በኢትዮጵያን መከላከል ያው ዘውጌያዊ ክፍፍልም በፊት ለፊቱ ሲታይና ካለፉት 15 ዓመታት ይህን ልዩነት ለማጠናከር በተለያዩ ኃይሎች የተደከመው ድካም ሲቃኝ እውነት ቢመስልም የኢህአዴግን ስሌት ሊያሳሳ ሚችልባቸው ብዙ ምክንያቶች አሉ፡፡ የመጀመሪያው ስህተት የግንቦቱን ውጤት በደንብ ካለመመልከት የሚመጣ ይመስለናል፡፡ በእኔ እምነት የግንቦት 97 ምርጫ መጨረሻው ምንም ሆነ ምን የማይካድለት አንድ ውጤቱ የዘውግ ፖለቲካን ክስተት ያበጀበት መሆኑ ነው፡፡ መሰረታዊ የሰው ልጆችን መብቶች የማያከብር ኢ-ዴሞክራሲያዊ መንግሥት ስለ ቡድንብ መብቶች ቢለፈልፍ በድርጅት ደረጃ ደግ ቆሜለታለሁ የሚለው ዘውጌ ማኅበረሰብ ቢኖርም፤ለሥልጣኔ ያሰጉኛ ብሎ የራሱን ዘውጌ ማኅበረሰብ አባተ ቢጠረጥር በዘውግ መብት ምክንያት (ወይም የዚያ ዘውጌ መኅበረሰብ

አባል ስለሆኑ ብቻ) የእነዚህ ሰዎች መብት ከመጨፍለቅ እንደማይመለስ ከ«እንጃው» አጋር በተያያዘ ያየነው የሕወሀት የቅርብ ጊዜ ታሪክ በተጨባጭ አሳይቶናል፡፡ ሁሉም የአገሪቱ ሕዝብ፤ የስሜቱ መጠንና ደረጃ ቢለያይም ነፃነትና እውነተኛ ዴሞክራሲን የሚፈልገውና የሚስማማበት የጋራ ጉዳይ መሆን በግንቦቱ ምርጫ ያሳየውም ለዚህ ነው፡፡ መሰረታዊ የዜግነት መብቶች መከበር በአንድ አገር የሚኖሩ ህዝቦችን የሚያስተሳስራቸውን ያህልና ጠንካራ አገራዊ ብሄረተኝነትን የሚያጎናጽፍላቸውን አንድነት ያህል የመብቶች መረገጥ የሚረገጡ ሕዝቦ መካከል የሚፈጥረው ጠንካራ አብሮነት (Victims solidarity) አለ፡፡ በመካከላቸው ሌለኞ ልዩነቶች ቢኖሩም ሁሉም ለሚጋሩለት ተቀማን ብለው ለሚያስቡት የዴሞክራሲ ሥርዓት በዚህ አብሮነት የተነሳ አንድ ላይ ለመታገል ይነሳሉ፡፡ በኢትዮጵያም ይህ አይነት የትግል ስሜት ወደፊት በረጅም ጊዜ ይመጣ ተብሎ የሚታሰብ ሳይሆን አሁንም እየተፈጠረ ያለ ስሜት ሆኑ የሚካድ አይደለም፡፡የዘር ጥላቻ ፕሮፓጋንዳ በግልጽ የወጣ «የመጡብህ» ቅስቀሳ በምርጫ ጊዜ ሆን ተብሎ ታስቦበት የተቀነባበረ የኢንተርሀምዌ ክስ ከጥቅምት 22 በኋላ በአሳፋሪ ሁኔታ በቅንጅት መሪዎች ላይ የተመሰረተው «ዘር ማጥፋት» ክስ ሁሉ ተደማምረው እነዚህን እዚያ ከሚታይ አነስተኛ ጥላቻ ያፈ ማንንም ዘር በማንም ዘር ላይ አለማስነሳቱ ብቻ ሳይሆን ይህን መከፋፈል እንዲያውም እያደር መሰሪ ፕሮፓጋዳ በሚፈጥርበት ፈርሃት መንግስት ደጋፊ እንዲሆን የተሞከረው የትግራይ ሕዝብ እነኳን ፍጹም አልቀበልም ያለው መሆኑ ሲታይ የስሌቱን ደካማነት ያመለክታ፡፡ የጥቅመት 22 የአና ርምጃ የተፈራውን የእርስ በርስ ግጭት ሳይሆን እንዲያውም በተገላቢጦሹ ሁሉንም የአገሪቱን ሕዝብ በማስተባበር ወደ አንድ አገራዊ የፖለቲካ አቅጣጫ የሚወስድበት ሁኔታ ሳይፈጥር አይቀርም የሚል ግምት አለኝ፡፡

ኢህአዴግ የጥቅመት 22ቱን ርምጃ ሲወስድ ካሰላው ስሌት ትክክለኛ የሚመስለው የውጪውን ማኅበረሰብ በተለይም የለጋሽ አገሮችን ተቃውሞ እቆጣየረዋለሁ በሙሉ ባቆጣጠረው እንኳን ቢያንስ የሥልጣን ዘመኔን እንዳያናጋ ጠንካራ የኢኮኖሚ ጫና እንዳይደርግብኝ አደርጋለሁ የሚለው ነው፡፡ ነገር ግን ዓም አቀፍ ተቃውሞን ማርገብ ከሌሎቹ ሂሳቦች ጋር ተያይዞ መታየት ያበትን የተወሰነ የጊዜ ሰሌዳ የሚሰጠው ነው፡፡ ፈረንጆቹም ሁሌም በጋርነት የሚወሰዱ አድ4ርጎ መመልከት አሳሳች ነው፡፡ በእርግጥ እርዳታ ሰጪዎች ከኢትዮያም ሆነ ከማንም አገር ጋር ያቸውን ግንኙነት የሚወስነው የራሳቸው ብሄራዊ ጥቅም ስሌት ነው፡፡ በአሁኑ ጊዜ ብሄራዊ ጥቅማቸው በሚሸከረከርበት የፀረ - ሽብርተኝነት ተግ የኢህአዴግ መንግስትን አባሪ አድርገው መውሰዳቸውም እውነትነት አለው፡፡ ከዚያም አልፎ የምዕራብ ሀብታም አገሮች እንደ ኢትዮጵያ ባለ ድሀ አገር ዴሞክራሲን ስፈን እንደ ሁለተኛ ደረጃ ጉዳይ የሚመለከቱት ነው፡፡ በኢትዮጵያ ዴሞክራሲን ለምሳሌ በቤላሩስ እንዳደረጉት የዲፕሎማሲ ቋንቋን ሁሉ

አስትቶ ከተቃዋሚዎች (ድጽ ከተጭበረበረባቸው ሕዝቦች) ጋር አብሮ ሰላማዊ ሰልፍ እንዳስወጣው ዓይነት ትልቅ የመርህና የጥቅም ማስጠበቂያ ፅንሰ ሃሳብ አድርገው እንደማያዩት እርግጥ ነው:: ይህ ግን ይህ መንግስት በኢትዮጵያ ዚሪያ ዋዋና ጥቅማችን ነው ብለው የሚምኑትን ለአካባቢው መረጋጋት ያመጣል ብለው እስካኑ ድረስ ብቻ የሚኖር አቋም ነው:: በዚህ መንግስት መረጋጋት አይገኝም ብለው የወሰኑ ዕለት ከኢህአዴግ ስሌት በሙሉ ገደል እንደሚገባ ለመተንበይ ሊቅነትን አይጠይቅም:: ከኢህአዴግ ጋር ያላቸው ግንኙነት የመርህ አይደለም:: አንድ አይነት አመለካት አለን አንድ አይነት ርዕዮተ ዓም እንጋራለን

ስለዚህም ከቀን ተቀን የግል (የራስ አገር) ስትራቴጂካዊ ጥቅም የዘለቀ ቋሚ ወዳጅነት አለው የሚሉት መንግሥት አይደለም:: እንዲያውም እነዚህ አገሮች ዓለምን በሚሰብኩት የዴሞክራሲ አስፈላጊነትና የሰብዓዊ መብት መጠበቅ መርህ አኳያ ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋር ያላቸው ወዳጅነት ክፉኛ እያሳፈራቸው መሆን ይታወቃል:: በኢትየጵያ ላይ ከፍተኛ የስትራቴጂ ጥቅም (Strategic interest) አለኝ የምትለዋ አሜሪካ እንኳን ከምርጫው መጭበርበር ጀምሮ በተቃዋሚ ኃይሎች ላይ የምታደርገው (ግዴለም ፓረላማ ግቡና ሌላወ በኋላ ይታያል ዋናው የአገሪቱ መረጋጋት ነው) ጫና ለጥቅሜ መጠበቅ የአገሪቱ መረጋጋት ያስፈልገኛ ከሚል እንጂ የኢህአዴግን ኢ-ዴሞክራሲያዊ እርምጃ በመደገፍ እንዳልሆነ በግልጽ ታይቷል:: ይህም ቢሆን እንኳበአሜሪካ የተለያዩ የሥልጣን እርከኖች «በአጭር ጊዜ እንኳን የቱ የበልጥብናል? ጊዜያዊ መረጋጋት ወይስ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ» የሚለው ጥያቄ ብዙ እያከራከራቸው እንደሆነ በውጭ ጉዳይ መሥሪያ ቤታቸውና በኮንግረስ አባላት መካከል ያለው ልዩነት ያሳያል:: ይህ ልዩነት በአጭር ጊዜ ምአገሪቱ ሰላምና መረጋጋት ካልመጣ እየጠበበ የሚሄድ ነው:: ኢህአዴግ ደግሞ ይህንን አስፈላጊ የሆነ ሰላና መረጋጋት ያለ ሁሉን አቀፍ የፖለቲካ መፍትሄ በጀመረው የጉልበት ጉዞ ያመጣል ተብሎ አይታሰብም::

በአንድ ወቅት የኢህአዴግ መሪዎች ተቃዋሚዎች አርፈው ፓርላማ ያልገቡት ፈረንጆች ከኢህአዴግ በትር ያድኑናል ብለው ነው ፈረንጅም ሆነ አበሻ ከኢህአዴግ በትር እንደማያድናቸወ ነግረናቸው ነበር በማለት ሲሳለቁ ሰምቼ ነበር:: እኔ እስከማውቀው በቅንጅቱ ውስጥ ያለን ሰዎች ፈረንጆቹ ኢህአዴግ አደብ እንዲገዛ እንዲነግሩት ጨቀናል:: ይህን ያደረግነው የኢትዮጵያን ሕዝብ ሴሜት አልመለከትም ላለ መንግሥት ሳይሆን ብዙ እንቅስቃሴውን በአገራቸው ታክስ ከፋይ ገንዘብ የሚደጉሙተ መንግስታት ሲነግሩት ይሰማ ይሆናል ከሚል እንጂ እንደ ኢህአዴግ ከፈረንጆች የምናገኘው ምንም ጥቅም ኖሮ አይደለም:: ይህ አነጋገር ግን ተገልብጦ ለኢህአዴግ ማስጠንቀቂያ ሊሆን ይችላል:: ፈረንጆቹ የሚሰጡት ድጎማ መሰረት ያደረገው ኢህአዴግ መረጋጋትን ያመጣል በሚል

ስሌት ላይ ነው:: ፈረንጆቹ በአገሪቱ ውስጥ ያለውን የፖለቲካ ቀውስ በአጭር ጊዜ በቁጥጥር ስር አደጋለሁ የሚለውን የኢህአዴግ መሪዎች ፉከራ ሰምተውና ትንሽ ጊዜ እንስጣቸው ብለው ወሰነው ይሆና:: ይኸው በአጭር ጊዜ እንጨርሰዋለን ያት ከምርጫው ጋር የተያያዘው ቀውስ ሳረግብ እየከፋ ሄዶ አንድ ዓመቱን ጨረሰ:: በፊት ለፊት የሚታይ የፖለቲካ መፍትሄም የለም:: ይህ በዚህ ከቀጠለና በተለይ እንደሚፈራው የፖለቲካው ሂት ከሰላማዊ መንገዱ ካፈነገጠና በዚህም ምክንያት እነዚሁ ለጋሽ አገሮች ኢህአዴግ የመረጋጋት ኃይል መሆን አልቻለም ብለው ሲደመድሙና ይህንን መደምደሚያቸውንም በጠነከረ ተግባራዊ እርምጃ (ለምሳ ጠንካራ የኢኮኖሚ ማዕቀብ) ቢያሳዩ ሊፈጠር የሚችለው የኢኮኖሚ ችግር ከፖለቲካ አለመረጋጋት ጋር ተዳብሎ ሥርዓቱን ከፍተኛ ቀውስ ውስጥ ሊከተው እንደሚችል የሚያጠራጥር አይደለም:: ሁኔታውን ለኢህአዴግ መጥፎ የሚያደርገው ደግሞ ይህን ያህል ሲለመን አሻፈረኝ ብሎ ቆይቶ ለጋሾቹ እዚያ ውሳኔ ላይ የሚያደርሱበትና ቀውሱ በእውነትም አጠቃላይ የሚሆንበት ቀን (የፖለቲካም የኢኮኖሚም) ኢህአዴግ እንደ ድርጅት ሉትን ድልድዮች በሙሉ ካፈራረሰ ድርጅቱን የወደፊቱ የአገሪቱ የዴሞክራሲ ሽግግር አካል ላይሆን ይችላል:: ኢህአዴግ የፈረንጆቹን ጠንካራ ርምጃ አለመውሰድ የኢህአዴግን ኢ-ዴሞክራሲያዊ ፖለቲካ በዘላቂነት የመቀበል ምልክት አድርጎ ወስዶት ከሆነ እንደ ሌላው ስሌቱ ሁሉ በጣም ተሳሳተ ይሆናል::

ይህ ሁሉ ከላይ የተሰጠው ትንተና በአጭሩ እንዲህ ይቀመጣ:: ኢህአዴግ በምርጫው ምክንያት ለተፈጠረው ቀውስ የሰጠው የጎልበት መልስ ያስገኛቸዋ የተባሉት የመጨረሻ ውጤቶች ቅንጅቱን በምርጫው ጊዜ ከነበረው መልኩ አጥፍቶ ለኢህአዴግ የፖለቲካ «ተቃዋሚዎች» የሚሆኑት ድርጅቶች በምን መልክ «መቃወም» እንደሚችሉ ማሳየት ይህን የሚጠበቅ የተቃውሞ ፀባይ ለማረጋገጥ የፖለቲካ መሪዎቹን በእስር አስፈራርቶ ወይም ደግሞ «የተቃዋሚዎቹን» መሪዎች ራሱ መርጦ ማስቀመጥ ለዛሬ ብቻ ሳይሆን ለወደፊቱም ተቃዋሚዎቹ ሊመኙ የሚችሉትን የፖለቲካ ሥርዓቱን የሚጠብቁለትን ተቋማት በሙሉ እንደ ከዚሕ በፊቱ ተቆጣጥሮ ህዝቡን መልሶ የፈርሃት ቀንበር ውስጥ መክተት እሱ የወሰነውን የረጅም ጊዜ በሥልጣን የመቆየት ህልሙን ለማረጋገጥ በሰለጠነ የአምባገነን ሥርዓት ወይም በአንድ ፓርቲ ገናናነት ላይ የተመሰረተ «ዴሞክራሲ» መሰረት ወይም በአንድ ፓርቲ ጋናነት ላይ የተመሰረተ «ዴሞክራሲ» መሰረት ማጽናት ናቸው:: ኢህአዴግ ይህን አድርጎ በሰላም ለመኖር ከፈለገ የረጅም ጊዜ ግቡን ለማረጋገት የሚችልበት ሁኔታ የለውም:: ይህን ግብ በእርግጥ ለመምታት እችላለሁ ብሎ ያደረገው ስሌት በእጅጉ የተሳሳት ነው::

ርምጃውን ከወሰዱበት ጊዜ ጀምሮ ያሉትን ስድስት ወራት እንመልከት:: በነዚህ ጊዜያት ከስሌቶቹ ሁሉ ቀላል ሊባል የሚችለውን ቅንጅቱን በኃይል ማጥፋት እንኳን

በቅጡ ማሳካት አልቻለም:: ቀላ ስሌት ነው ያልኩት በህግ ጥላ ሥራ የሚንቀሳቀሰን ሪዎቹና አባሎቹ በግልጽ የሚታወቅን ድርጅት በማንለብኝነት በጉልበት አጠፋዋለሁ የሚል ከህግ በላይ የሆነ መንግስት እነዚህ መራዎችን በጣም በርካታ አባሎችን አስሮ ገሚሱን ከቀየው አፈናቅሎ ቢሮዎችን በሙሉ ሰብሮ ገብቶ የሚፈልገውን ዶክመንት ሁሉ ወስዶ ከዛሬ በኋላ ድርጅቱ የለም ቢል በጎልበት የሚያቀመው ኃይል ስለማይኖር ነው:: እንዲህ አይነቱ መንግሥት ጭራሽ ዓይን አወጣ ሲሆን ደግሞ እንዳውም ከዛሬ በኋላ የድርጅቱን ስም እኔ ለመፈልገው የሰዎች ስብስብ ሰጥቼ የቀድሞ ድርጅት ጠፍቷል ብዬ አውጃለሁ ቢል የሚከለከለው ኃይል ይለም:: ከላይ የቀረብኩት መላምት ሳይሆን ኢህአዴግ ከጥቅምት 22 እርምጃው ጋር አብሮ የወሰደው «የብልጠትና» «የህጋዊነት» መንገዱን ነው:: ይህን ሁሉ ነገር አድርጎም ያን የቀድሞውን ቅንጅት ከሕዝቡ ጭንቅላት ውስጥ ሊያወጣው አልቻም:: ኢህአዴግ የህዝብ ድርጅት ዋና መኖሪያው በየቢሮዎቹና በኮምፒውተር ውስጥ ባት ፋይሎች ሳይሆን በሕዝብ ልብ ውስጥ እንደሆነ እቃጠለውም ቢሆን የተረዳው ይመስላ:: ከሁሉም በላይ ግን «የቅንጅቱ መንፈስ» የሚባለውን የሕዝብን የነፃነትና የዴሞክራሲ ፍላጎት ከቶውንም ሊጨፈልቀው እንደማይ4ቻለው እስከ አሁን ካተረዳ በሥልጣን ጥማት ምክንያት የደረሰበት የዓንና የህሊና ግርዶሽ እኔ ከገመትኩትም በላይ እጅግ የከፋ ሳይሆን አይቀርም::

ይህ ኢህአዴግ ስሌት እኔ የምለውን ያህል ስህተት ከሆነ ከምንም በላይ ስለ ኢህአዴግ ምንነት የሚጭረው ትልቅ ጥያቄ አለ:: ይኸውም እንዴት ኢህአዴግን የሚያክል ብዙ ዘመን ያስቆጠረ፣ በርካታ በፖለቲካ «የበቃን ነን» የሚሉ አባሎች ያላት የመንግስት ባለስልጣን በመያዙና ብዙ ንብረት ስላለው በገንዘብና በጥቅም የገዛቸው አማካሪዎች ያላት ድርጅት አንዴት እንዲህ ዓይነት ከባድ ስህተቶች ሊሰራ ይችላ? የሚለው ነው:: እውነት ለመናገር ከታሰርኩ ጊዜ ጀምሮ ይህን ጥያቄ ደግሜ ደጋግሜ ለማየት ሞክሪያለሁ:: ከብዙ ጓደኞቼም ጋር መክሬበታለሁ::ከአንዳንድ ሩቅ ከማስኬዱ የሴራ ንድፈ ሃሳቦች -------- በስተቀር አመርቂ የምለውን መልስ አላገኘሁለትም:: ከእነዚህ የሴራ ንድፈ ሀሳቦች እንዱ የኢህአዴግ መሪዎች ምናልባት የማናውቀው ሰሩት አስነዋሪ ወንጀል ኖሮ በምንም ዓይነት ከሥልጣን ከወረድን በሰላም ለመኖር አንችለም ችግር ውስጥ እገባለን ብለው ፈርት ይሆናል ይህን የሚያደርጉት የሚል ነው:: ህ ግን ቀደም ተብሎ ይወራ የነበረና በእርግጥም የኢህአዴግ መሪዎችን የሚሳስብ ጉይ ከሆነ ተቃዋሚዎች በተደጋጋሚ ሲጠሩት በነበረው የብሄራዊ እርቅ መንግሥት ጥያቄ ውስጥ የተካተተ ስለነበር የእርቁ ጥያቄ ሁሉንም የቀድሞ ስህተቶች ይቅር ተባብለን ጊዜችንን ባፈው ላይ ከማጥፋት ይልቅ ስለወደፊቱ ሰላምና ብልጽግናችን እናስብ የሚል ቀና ዓላ ያው ሀሳብ በመሆኑ ኢህአዴግ በቀላሉ አያጣጥለውም ነበር:: ስለዚህም አጥጋቢ አይደለም ብዬ የተውኩት ሀሳብ ነው:: በመጨረሻ ላይ በእኛ የፍርድ ሂደት ላይ በቅርቡ

በአቃሜ ህግ የቀረበን አንድ የቪዲዮ ማስረጃ ስመለከት ከላይ ያነሳሁትን ጥያቄ በተመለከተ ሊሆን የሚችል ማብራሪያ አገኘሁ፡፡ ቪዲዮው ሁሌ እንደሚያደርገወ ቅንጅቱ ፓርላማ መግባት አለመግባትን በሚመለከት ደረገውን የሁለት ቀናት ውይይት የቀዳበት ነበር፡፡ ያ ቪዲዮ በቅንጅቱ ላዕላይ ምክር ቤት አባላት ዘንድ ለጥያቄው የተሰጠው ግዝፈት በውስጡ የታየው ቅንና ንጹህ ክርክር በአባላቱ ዘንድ የነበረው የአገር ሃላፊነት ስሜትና መጨነቅን ወዘተ አስታወሰኝ፡፡ እንዴት አይነት የውስጥ ዲሞክራሲ ያበት ድርጅት ኢህአዴግ የወሰደውን ዓይነት አገርን ሊጎዳ የሚችል ውሳኔ ሊወሰን ይችላል ነበር? ብዬ ጠይቄ ለራሴ የሰጠሁት መልሰ አሉታዊ ነው፡፡ በነፃ ማሰብ የሚች አባት በሞሉበት ድርጅት ውስጥና እነዚህ ሰዎች ደግ ከጊዜያዊ የድርጅት ጥቅም ባሻገር ለአገር ጥቅም ቅድሚያ የሚሰጡ ከሆነ ከደርጅታቸውና ከሥነ - ልቦናቸው በላይ የሕዝብ ተጠያቂነት አለብን ብለው የሚያስቡ ከሆነ እንዲህ አይነት አደገኛ ውሳ ለመወሰን ይከብዳቸዋ፡፡ ብዙ ታዛቢዎች ሁለት እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ አገሮች እርስ በእርሳቸው ጦርነት ውስጥ አይገቢም የሚሉትም ለዚህ ነው፡፡ በቃላት ይሰዳደቡ ይሆናል አንዱ አንዱን የሚኮንንበት ብዙ ምክነያቶችን ይዘረዝር ይሆናል ነገር ግን መጨረሻ ቁጭ ብለው ተደራድረው መፍትሄ ይፈልጋሉ እንጂ የህዝብ እልቂት የሚያስከትል ጦርነት ውስጥ አይገቡም፡፡ የጥቅምት 22ቱን ውሳ ምን ያህሉ የኢህአዴግ አባላት እንደመከሩበት አላወቀም፡፡ ሁለቱ የአመራር አባላት በነፃ መንፈስ በዝርዝር መክረውበት (በተቃዋሚዎች በኩል የቀረቡትን ሀሳች በትክክል አውቀዋቸው እና ተከራክረውባቸው) እዚህ ውሳ ላይ ከደረሱ አስገራሚ ነው፡፡ ሌላ የተሸለ ማብራሪያ እስካገኝ ድረስም በዚህ መልክ የተወሰነ ሳይሆን በጥቂት ሰዎች የተሳሳተ ስሌት የተወሰነ ነው የሚለውን ማመኑ ይቀለኛል፡፡

ውሳኔው የተሰጠው በድርጅት ደረጃ በዝርዝር ውይይት ተደርጎበት ምናልባት የርምጃው ዓላማ እኔ ከላይ በስፋት የጠቀስኩ ሳይሆን ከዚያ መልስ ያ ቢሆንስ? የሚል ጥያቄ ሊነሳ ይችላል፡፡ ይህ አመለካከት ኢህአዴግ ከወሰዳቸውና ቀደም ብሎ አጠቃላይ ዴሞክራሲያዊ ሂደቱን ለማክለም የተደረጉ እንደሆነ ከተከራከርኩባቸወ ጋር የሚቀረን፣ ለኢህአዴግም የተሸለ በጎ ልቦና የሚያጎናጽፍ ------ አመለካከት ነው፡፡ ርምጃው ጠቅላላ የዲሞክራሲ ሂደቱን ለማጥፋት ተብሎ የተወሰነ ሳይሆን ኢህአዴግ በአንድ በግልጽ ባልቀረበ ፍርሃቱ (ፊት ለፊት ለድርድር ሊያቀርበው ያልቻለው) ምክንያት ቅንጅቱን ክፉኛ ጠርጥሮትና ድርጅት በጉልበት መንገድ አጥፍቼ ከሌሎች ተቃዋሚዎች ጋር ሆኜ እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እመሰርታለሁ በሚል የተወሰደ ሆኖ ተግባራዊ ሲሆን ከቁጥጥር ውጭ ወጥቶና አድማሱን አስፍቶ ያልታሰበ ውጤት አስከትሎ ይሆን? የሚል ጥያቄ ሊነሳ ይቻላል፡፡ ግምቱ በፍጹም ሊሆን የማይችል ነው እንኳን ባይባ እውነት ነው ብሎ ለመቀበል የሚከብድ ነው፡፡ በመጀመሪያ እነዴት ዓይነት አመለካት በኢህአዴግ ውስጥ ሊኖር ረችል እንደሆነ በሚል ከጥቅምት 22 እርምጃ ከመወሰዱ ቀደም ብሎና

ድርድሩ ከመፍረሱ በፊት እኔ ራሴ ለአቶ መለስ በግልጽ ያወጡ ፍርሃቶች ካሉ በግልጽ አውጥተን እንነጋገርባቸውና የምንጣላም ከሆነ የምንጣላባቸውን ምክንያቶች ሁላችንም እንወቃቸው ብሎ በአጽንኦት ጠይቄው ነበር:: ግን ንም መልስ አላገኘሁም:: ከአቶ መለስ በታችም አቶ ግርማ በሩን ባነጋገርኩት ጊዜ ይህንን ጉዳይ አንስቼለት ነበር:: መልስ ለማግኘት የነበረውን እድል አልተጠቀመበትም:: ይህን ስል ግን ፍርሃቱን መግለጽ አልፈለገም ለማለት እንጂ ፍርሃት አልነበረው ወይም የለውም ለማለት ኤደለም::ኢህአዴግ የፍርሃቱን እውነትነት የማወቅ ፍላጎት ሳሆን እውነትም ሆነ አልሆነ ቅንጅቱ የዚህ «የአዲሱ» ዲሞክራሲያዊ ሂደት አካ መሆን አይችልም የሚል የደረቀ ውሳኔ ወስኖ የሚነሳው ጥያቄ እውነተኛ ዴሞክራሲያዊነትን ፈለገ ድርጅት እንዴት አድርጎ የተቃዋሚውንና የሚደራደረውን አካል እሱ ራሱ እመርጥለታሁ ብሎ ሊያስብ ይችላል? የሚለው ነው:: ወደ ዴሞክራሲያዊ ስርኣት በሚደረግ ሽግግር ወቅት ሽግግሩ በድርድር የሚሆን ከሆነ በጊዜው ኃይል አለኝ ብሎ የሚያምነው ቡድን ከድርድሩ የተሸለ ጥቅም ለማግኘት ሲል ደካማ ነው ከሚለው ኃይል ጋር መደራደርን መፈለጉ አዲስ አይደለም:: የደቡብ አፍሪው ዘረኛ መንግሥት ጠንካራ ከሆነውና የህዝብ ተቀባይነት ካለው የአፍሪካ ብሄራዊ ኮንግረስ ጋር ከመደራደሩ በፊት በየቦታው ራሱ ከፈጠራቸው የጥቁሮች «ራስ ገዝ» ክልሎ (Bantustan) መሪዎች ጋር ለመደራደር ሞክሮ ነበር:: ጎዞው የትም እንደማይደርሰው ሲረዳ ተመልሶ ከእውነተኛ የሕዝብ ወኪሎችና ከነፃ ድርጅት ጋር መደራደር ጀመረ:: ኢህአዴግ በእርግጥ የመጀመሪያውን የአፓርታይድ ዘረኛ መንግስት አካሄድ ለመከተል አስቦ ከሆነ የጥቅምቱን እርምጃ የወሰደው እስከ አሁን የማያዋጣ መሆኑን ተገንዝቧል ብዬ አምናለሁ::

አንዳንድ የኢህአዴግ መሪዎች በቅንጅት ውስጥ ላሉ አንዳድ መሪዎች ከፍተኛ ጥላቻ እንዳላቸው አውቃሁ:: ኢህአዴግ እንደ ድርጅት የአባሎቹን አመለካከት ለመቅረጽ በግለሰቦች ላይ ከፍተኛ የጥላቻ ዘመቻ እንዲካሄድም አውቃለሁ:: በግለሰብ ደረጃ ሌላ ግለሰብን አለመውደድ ይቻላል:: በሕዝብና በአገር ጉዳይ ግን የኢህ ድርጅት መሪ የሆነውን እከሌን አልወደውምና ከዚያ ድርጅት ጋር ለመነጋገር ወይም ለመደራደር አልፈልግም ብሎ አገርን ችግር ውስጥ መክተት አገርንና ፖለቲካን የግል ርስት አድርጎ የሚያይ ኋላቀርና ትዕቢተኛ አመለካከት ነው:: ይህ በተለይ የመንግሥትን ሥልጣን በጨበጠ ኃይል ሲደረግ አደገኛ ነው:: የሕዝብ ፖለቲካ በግል ቂምና ጥላቻ አይወሰንም:: ስለዚህ የኢህአዴግ ርምጃ የቅንጅቱን መሪዎች ከመጥላት የመጣ ነው ብለን በተለሳለሰ መልኩም እንኳን ብናየው ውሳኔው ክፉኛ የተሳሳተ ስሌት ላይ የተመሰረተ መሆኑ ግልጽ ነው:: ይህም ለኢህአዴግ መሪዎች በዘላቂነት አይጠቅምም ከብዙኃኑ የኢህአዴግ አባለት ጥቅም ጋር የሚፃረር ነው ለኢትዮጵያችን አደገኛ ነው ለኢትዮጵያ ሕዝብ ግፍና መከራውን ከማብዛት በስተቀር የሚፈይደው ነገር የለም::በዚህ ርምጃ ለዘላቂነት

የሚጠቀም ቢኖር በአንድ ምክንያት ወይም በሌላ ኢትዮጵያንና የኢትዮጵያን ሕዝብ የሚጠላ ኃይል ነው፡፡ በዚህ ርምጃ ሊፈነድቅ የሚችለው የግንቦቱ ምርጫ በአገራችን ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ ሕዝቡ አንገቱን ቀና አድርጎ ሰው ነኝ፤ እንደ ሰው በነፃነት መኖር እፈልጋለሁ፤ ብሎ ማወጁ ያስደነገጠውና ያሳሰበው የኢትዮጵያን ሁሌም ኢትጵያዊ በአንድነት ቆሞ ሕዝብ በነፃነት የመኖር ፍላጎቱን ያረጋገጠበትና የግንቦት 97ን ውጤት መከላከል ለበትን ዲሞክራሲያዊ ኢትዮጵያን የወደፊት እጣ የግንቦት 97 ውጤትን የሚያረጋግጥ ይሆን ወይስ አሁንም አምባገነኖች እንደሚመኙት የኢትዮጵያ ህዝብ «ሙዝ በሰላም ከመግዛትና መሪዎቹን በነፃነት ከመምረጥ ለሚቀርብለት ምርጫ በሌለው ገንዘብ ሙዝ በሰላ ለመግዛት ይመርጥ ይሆን? በእኔ ግምት የኢትዮጵያ ሕዝብ እንደ ሁለተኛው ዓይነት አማራጭ አልቀበልም መሪዎቼን በነፃነት እመርጣለሁ ስለዚህም እኔም በነፃነት እኖራለሁ በዚህ ነፃነቴ ሰርቼና ደክሜ ሙዝ የምገዛበትን ገንዘብ አገናለሁ ይህን ገንዘቤን ይገፎ ያምንም መሳቀቅ በሰላም ሙዝ ገዝቼ እበላለሁ የሚልበት የንቃት ደረጃ ላይ ደርሷል፡፡ ምርጫው ግን የወሬ ሳይሆን በተግባር በመጪዎቹ ጥቂት ጊዜት የሚሆነው ነገር ውጤት ነው፡፡ ምን ሊሆን ይችላል? የሚለውን ግምታዊ ትንተና የሚሰጠው የሚቀጥለውና የዚህ ጽሁፍ የመጨረሻ ምዕራፍ ይሆናል፡፡

ምዕራፍ 15

ኢህአዴግ፣ ሰላማዊ ትግልና የኢትዮጵያ የወደፊት ዕጣ

To indulge African Dictators is Reverse racism. it also plays brilliantly into their hands.

Alec russel, Big Men Little People, P 53.

«የአፍሪካ አምባገነኖችን ማባበል ዘረኝነት በሌላ መልኩ ነው። ይህ ደግ እነሱ በደንብ ለራሳቸው ጥቅም በደንብ ያውሉታል»

አሌክ ራስል፡ ትላልቅ ሰዎች ትናንሽ ሕዝብ ገጽ 53

I know as wella s I knew anygthing that the oppressor msut be liberated jsut as surely as the operessed. A man who takes away an other man's freedom si a prisoner of hatred; he is locked behind the bars of prejudice and narrow- mindedness. I am not truly free if i am taking away some one elses freedom, just as surely as i am not free when my freedom si taken from me. The oppressed and the opressor alike are robed or their humanity."

Nelson Mandella: "Long Walk to freedom" P. 751

«ምንም ነገር የማውቀውን ያል በደንብ የማውቀው አንድ ነገር ጭቁኖች በእርግጠኛነት ነፃ መውጣት ያለባቸውን ያህል ጭቁኖች በእርግጠኛነት ነፃ መውጣት ያለባቸውን ያል ቸቋኞችም ነፃ መውጣት እንዳለባቸው ነው። ለሌላሰውን ነፃነት ሚቀማ ሰው ራሴ ነፃ ሰው ኤደለሁም፤ ልክ ነፃነቴን በሌላ ጉልበተኛ የተቀማሁትን ያክል። (በጭቆና ሥርዓት ውስጥ) የተጨቆነውም የጨቆነውም አንድ የሚያደርጋቸው ሰብዓዊነታቸውን የተዘረፉ መሆኑ ነው።»

ኔልሰን ማንዴላ፡ «ወደ ነፃነት የሚደረግ ረጅም ጉዞ» ገጽ 751

የኢህአዴግ መንግስት የጥቅምት 22 ርምጃና በዚህ ርምጃ ያስታወቀውና የቀየሰው የወደፊት የኢትዮጵያ ዕጣ በምንም ኣይነት በሁለት እግሩ መቆም ማይች4ል በጣም በተሳሳተ ስሌት ላይ የተመሰረተ እንደሆነ ባለፈው ምዕራፍ ለማሳየት ሞክሬያለሁ:: ይህ ስሌት የኢህአዴግ መሪዎች እንደሚያልሙት ለብዙ አዝርት ዓመታት የሚያቆይ የአንድ ፓርቲ (የኢህአዴግ) ገናናነት የሰረፀበት «ዴሞክራሲያዊ ሥርኣት (እደ ጃፓን ወይም ሜክሲኮ) ወይም እገት ሊያመጣ የሚችል አምባገነን ሥርዓት (እንደ ቻይና) ሊመሰረት ይቅርና ለአጭር ጊዜም (በጥቂት ዓመታት የሚቆጠር) የሚቆይ የመጠኑ እንኳን የተረጋጋ ሥልጣን ላይ ለመቆየት የሚያስችል አይደለም:: ለኢህአዴግ በቅንጅት የቀረበውን ለአምስት አመት በሰላም በስልጣን የመቆየትና ከዚያ በኃላ በእውነተኛ የሕዝብ ምርጫ የመገዛት አማራጭ ጉዳይ ነበር:: ይህን አልቀበልም ብሎ ጥቅምት 22 የወሰደው ርምጃ ከታሪኩ አንፃር ሲታይ በሥልጣኑም ረጅም ጊዜ ላያቆው «የኢትዮጵያ የዴሞክራሲ አባት» ሊያሰኘ የሚችልና በዚህም በትግሉ የተሰዉትን ጓዶቹን ሕይወት የሚያድስ ዕድል ሊያሳጣውና ተሪክ ይቅር እንዳይለው ሊያደርገው የሚችል ነው:: አሁን ያለው ሁኔታ ይቀየራል:: የቀን ሰሌዳ ማስቀመጥ ይቻላል እንጂ ይህ ሁኔታ ለመቀየሩ ለአንድ አፍታ የሚያጠራጥር ኤደለም:: የሚቀየረው ደግ የኢህአዴግ ጥቂት መሪዎች ሊፈጥሩ ያሰቡት ሥርዓት በመሰረታዊ መልኩ የታወከ (fundamentally unstable) ሥርዓት ስለሆነ ነው:: ታዲያ የሚቀየረው እንዴት ነው? ተቀይሮ የሚተካወ ሥርዓት ምን ዓይነት ነው? የሚሉት መሰረታዊ ጥያቄዎች ናቸው:: እነዚህ ጥያዎች የሚያገኘ ትን መልስ ዓይነት ደግ በአገሪቱ ውስጥ ያሉ የተለያዩ የፖለቲካ ኃይሎች (ኢህአዴግን ጨምሮ) የሚያሳዩት ጠባይ የኢትዮጵያ ሕዝብ ሊያደርግ የሚፈቅዳቸው እንቅስቃሴዎች አይነት የዓለም አቀፍ ማኅበረሰብ የሚጫወተው ሚና ዓይነት በተለያየ ደረጃ ይወስኑታል:: እነዚህ የተወሳሰቡ ሁኔታዎች በመጨረሻ የሚፈጥሩትን ውጤት በእርግጠኝነት ለመናገር በጣም ይከብዳል:: ነገር ግን ሊጫወቱ የሚችሉትን ሚና በመተንተን የመጨረሻው ውጤት ለአንባቢው የበሰለ አዕምሮ (fertile imagination መተውን መርጫለሁ:

በመጀመሪያ መነሳት ያለበትና በመጨረሻ ውጤቱ ላም ትልቅ አንድምታ የሚኖረው ለውጡ የሚመጣው እንዴት ነው የሚለው ጥያቄ ነው:: የዚህ ጥያቄ መልስ በዋናነት ኢህአዴግ በሚቀጥለው ጥቂት ወራት ውስት በሚወስዳቸው ርምጃዎችና ሌሎች የፖለቲካ ኃይሎች ለዚህ ርምጃ በሚሰጡት አፀፋ ይወሰናል:: በኢህአዴግ በኩል የሚጠበቀው አንድም የፈጠረውን አደገኛ ሁኔታ ተገንዝቦ ርምጃዎቹ ለራሱም ሆነ ለአገሪቱም እንደማይጀጠቅም ተረድቶ በጥቅምት 22 የጀመረውን የዴሞክራሲ ሂደቱን በኃይል የመቀልበስ ሙከራ አቁም መሰረታዊ የሆነ የአተሳሰብና የፀባይ ለውጥ (a fundamental change in attitude) አምጥቶ ራሱን እንደገና የእውነተኛ

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ አካል አድርጎ የተበላሸ ታሪኩን በመጠኑም ቢሆን አድሶ ለወደፊቱም እንደ ፖለቲካ ድርጅት የሚያምንበት አቋሙን ለሕዝብ ፈቃድ አስገዝቶ ለመኖር መወሰን አልያ በጀመርኩት የኃይል መንገድ እስከ ዕለተ ሞቴ ድረስ እገፋበታለሁ የመጨረሻውን ጥይት የሚተኩስልን ሰው እስከሚቀር ድረስ (ኮሎኔል መንግስቱ ያለውንና በተግባር ያደረገውን ከግምት በማስገባት) ወይም ከእ የሚበልጥ ኃይል፡ መጥቶ እስሚያባርረኝ ድረስ ሥልጣኔን አልለቅም ብሎ መወሰን ነው፡፡ በእነዚህ አማራጮች ላይ የኢህአዴግ መሪዎች የሚወስኑት ውሳኔ በራሱ ሌሎች የፖለቲካ ኃይሎች የሚጫወቱትን ሚና ዓይነት ይወስነዋል፡፡ ሁለቱ ተደማምረው የለውጡን ዓይነትና ይዘት ይወስኑታል፡፡

ኢህአዴግ የመጀመሪያውን ውሳኔ ከወሰነ የኢትጵያ ፖለቲካ በድርድርና በሰለጠነ መንገድ ሁሉም ወደ ሚፈልገው የዴሞክራሲ ሥርዓት ተሸጋገረ ማለት ነው፡፡ በዚህ መንገድ ማሥልጣኑን ያዘ የሚለው በሁለተኛ ደረጃ የሚታይ ነው፡፡ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መመሥረቱ ከተረጋገጠ በኋላ ኢህአዴግ ራሱ ሥልጣኑ ላይ ቢቆይ (በሕዝብ ተመርጦ) በዚያ የሚቆጭና የሚበሳጭ ሰው የፈለገውን ያህል ቢንጨረጨር የብዙኃኑን ምርጫ ከመቀበል ውጭ ሊያመጣ የሚችለው ነገር የለም፡፡ በእርግጥ በዚህ ዓይነት ስምምነት የሚፈጠረው ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ምርጫ መደረጉንና ሕዝብ የመረጠው መንግሥት ሥልጣን መያዙ ብቻ የሚያረጋገጥ ሳይሆን የክፍተትና የዴሞክራሲያዊ ሥርዓቶችን ፈተና ማለፍ ይጠበቅበታ፡፡ ይህ ፈተና ናታን ሻራንስኪ የዴሞክራሲ ሥርዓት መመሥረቱ ከተረጋገጠ በኋላ ኢህአዴግ ራሱ ስልጣኑ ላይ ቢቆይ (በሕዝብ ተመርጦ) በዚያ የሚቆጭና የሚበሳጭ ሰው የፈለገውን ያህል ቢንጨረጨር የብዙኃኑን ምርጫ ከመቀበል ውጭ ሊያመጣ የሚችለው ነገር የለም፡፡ በእርግጥ በዚህ ዓይነት ስምምነት የሚፈጠረው ዴሞክራሲያዊ ስርዓት ምርጫ መደረጉንና ሕዝብ የመረጠው መንግስት ስልጣን መያዙ ብቻ የሚያረጋግጥ ሳይሆን የክፍትና የዲሞክራሲያዊ ሥርዓቶችን ፈተና ማለፍ ይጠበቅበታ፡፡ ይህ ፈተና ናታን ሻራንስኪ የዴሞክራሲ ስርዓት የከተማ አደባባይ (Town square test) ፈተና ብሎ የሚጠራ ነው፡፡ የዚህ ፈተና ቀላልና መሰረታዊ ጥያቄው አንድ ዜጋ በውስጡ የሚሰማውን ስሜት (ምንም ሆነ ምን) ያምንም ፍርሃት እታሰራለሁ፣ እደበደባለሁ እገደላለሁ ብሎ ሳያስብ አደባባይ ላይ ወጥቶ መናገር ይችላል ወይ? የሚለው ነው፡፡

ይህ ፈተና ሁለት ገጾች አሉት፡፡ የመጀመሪያው ዜጋው ከፍርሃት በመውጣት የሚፈልገውን ማድረግ ከመቻሉ ጋር የተያያዘ ነው (አፍሮ ግን ላያደርገው ይችላል)፡፡ ሁለተኛው ደግሞ ያንን በማድረጉ በመንግስት ወይም በሌላ ኃይል ምንም ዓይነት ጥቃት የማይደርስበት መሆኑ ነው፡፡ በኢትዮጵያችን በድርድር የሚመሰረተው

ዴሞክራሲያዊ ስርዓቱ ይህንን ፈተና የሚያልፍ እስከሆነ ድረስ (ዴሞክራሲያዊ ለመባል ፈተና ማለፍ አለበት) ይህ በኢህአዴግ እንደገና በሕዝብ መመረጥ የተበሳጨ ሰው ወይም ሰዎች መስቀል አደባባይ ሄደው ብስጭታቸው እስኪበርድላቸው ድረስ መጮህ ይችላሉ:: በዚህ ዓይነት ዴሞክራሲ የሚሰጠው ዋስትና ጥሩሰው ተመርጦ በሥልጣን ላይ መውጣቱ አይደለም:: ጥሩ ያሆነ ሰው በዴሞክራሲያዊ ስርዓት ሊመረጥ ይችላል ብቻ ሳይሆን መታረክ በርካታ የዚያ ዓይነት ሰዎች ተመርጠዋ:: ዴሞክራሲ የመሰጠው ዋስትና ግን አንደኛ ተመራጨe ያለው ሥልጣን የተገደበ መሆኑ (በፍጹም ሊነካቸው የማይችላቸው መብቶቻቸው መረጋገጣቸው) ሁለተኛ ደግ የመረጥነው ማበላሸቱን ካየን በኋላ በሚቀጥለው ምርጫ ልንጥለው መቻላችን ነው:: ኢህአዴግ ይህንን መንገድ ከመረጠ ከሌሎ የፖለቲካ ኃይሎች የሚጠበቀው ይህንን የኢህአዴግ ውሳኔ በጥሩነቱ ተቀብሎ ከዚህ በፊት በኢህአዴግ ለተደረጉት ኢ-ዴሞክራሲያዊ እርምጃዎች ከልብ ይቅር ብሎ ከጠባ ቡድናዊ ጥቅምና የስልጣን ፍላጎት ባሻገር ቆምንለታል የሚሉትን ሕዝብና አገር ጥቅም በማስቀደም የዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታን ማዕከል ባደረገ ቅን መንፈስ ድርድር ውስጥ ገብቶ የድርድሩ ውጤት እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ስርዓት መምጣቱን እንዲያረጋግጥ ጠንክሮ መከራከርን ነው:: አንድ ድርጅት የኢህአዴግ ተቃዋሚ ስሆነ ብቻ በቀጥታ ይህንን ያሟላል ሊባል አይችልም:: አንዳንድ የፖለቲካ ድርጅቶችን የፖለቲካ ድርጅት መሪዎች ከምንም በላይ «ለእኔ ምን ይደርሰኛል» ወይም «ለድርጅቴ ምን ይደርሳል» (በእንዲህ ዓይነት ስሌት ለሚሄዱ ሰዎች ብዙ ጊዜ አንድ ናቸው) በሚል ስሌት ብቻ ፖለቲካውን እንደሚመለከቱት ከጥቅምት 22 በኋላ ያየነው ነው:: ስለዚህ ሁሉም የፖለቲካ ኃይሎች ዴሞክራሲን መሰረት ያደረገ ድርድር (ስለዚህም የሕዝብን ጥቅም መሰረት ያደረገ) እንዲያደርጉ የሕዝብ ጉትጎታ ያስፈልጋቸው ይሆናል:: በአንዳንድ ተቃዋሚዎች በኩል የሚኖረው ስሌት ምንም ሆነ ምን ግን በኢህአዴግ በኩል ይህ የአመለካከት ለውጥ ተደርጎ የሚደረግ ድርድር ፈሩን ከለቅቆ ማን ምን አገኘ የሚል የፖለቲካ ፈረስ ንግድ እንዳይን የሚከላከል በቂ ኃይልና መልካም ፍላጎት አለ ተብሎ ይታመናል:: በዚህ መልክ የሚመጣ ሽግግር አሁንም በጣም በርካታ ጥቅሞች አሉት:: ካሉት ሌሎች አማራጮች ሁሉ የተሻለ የሚያደርገው ብዙ ምክንያቶች አሉ::

በመጀመሪያ በዚህ መልክ የሚመጣ ሽግግር አገሪቱንና ሕዝቡን የሚያስከፍለው ዋጋ በጣም ዝቅተኛ ነው:: ማኅበረሰቡ ምንም ዓይነት ግጭት ውስጥ ስለማይገባ ሰዎች ይሞቱም ንብረት ኤወድም:: ይህም በመሆኑ ደግሞ ከሽግግሩ በኋላ በሕዝቡ ዘንድ የሚኖረው መንፈስ አዎንታዊ ነው:: ኅብረተሰቡን ከቂምና ከጥላቻ ያድናል በዜጎች መካከል ጠንካራ የአብሮነትና ዕጣ ፈንታ ------- ስሜት ያዳብራል:: የዚህ ዓይነት የዜጎች አብሮነትና ትስስር ደግ ከኢኮኖሚ እድገት ጀምሮ እስከ ባህል ብልጽግናድረስ ጠቃሚ ነው:: በዜጎች መብት ላይ የተመሰረተ አገራዊ ብሄረተኝነትን ያበለጽጋል:: ከዚያም

በተጨማሪ አገሪቱ ውስጥ ያለውን የሰው ኃይል ሁሉ ወደ ሌሎች አጣዳፊ ወደሆኑ የአገር ችግሮች በቶሎ ለማዞር ያስችላል፡፡ በአገር ውስጥ ብቻ ሳይሆን በውጭ አገር የሚኖሩ ኢትዮጵያውያንንም የዚህ አዎንታዊ መንፈስ አካል በማድረግ የአገራቸው እድገት አካል እንዲሆኑ ያደርጋቸዋል፡፡ በጥቅሉ በዚህ መልክ የሚመጣ ሽግግር አጠቃላይ ትርፍ እንጂ ኪሳራ የለውም፡፡ ቂም በቀል በሆዳቸው ያረገዙ የተወሰኑ ኃይሎችን ለጊዜው ያስከፋ ይሆናል፡፡ እነሱም ቢሆኑ የሚኖራቸው ቂም በአጭር ጊዜ ያለፈ ስሜት አይሆንም፡፡ ከሁሉም በላይ ግን በዚህ መልክ የሚመጣ ሽግግር የኢትዮጵያዊያንና የሕዝቧን በአንድነት መቆም በማሳየት ለአገራችን ክፉ የሚመኙ ኃይሎችን ማሳፈር ብቻ ሳይሆን ከመተናኮስ እንዲታቀቡ ደርጋል፡፡ የተከፋፈለ ቤት ለዝርፊያ እንደሚመች ሁሉ ውስጡ ጤነኛ ያሆነ አገር ለውጭ ጠላቶች እንደሚመች ከእኛ በላይ ከታሪክ የሚማር ያለ አይመስለኝም፡፡

በዚህ መልክ የሚመጣ ሽግግር ሁለንተናው ጥሩ የሆነውን ያህል ቀላል ነው ማለት አይደለም፡፡ በጣም አሰልቺ እልህ አስጨራሽ የፖለቲካ ኃይሎችም ብዙ ያልለመዱት አዲስ ዓይነት አመለካከትና የፖለቲካ መንፈስ ይጠይቃ፡፡ ኋላ ቂምን ሳይሆን ለወደፊት ሕይወት የበለጠ አጽንኦት የሚሰጥ አመለካትን ይጠይቃል፡፡ በአካሄድ ደረጃም ከጅምሩ ሁሉን ያቀፈ መሆን ይኖርበታ፡፡ የዚህ ዓይነት አዲስ አካሄድ በአንድ ምክንያት ወይም በሌላ ከሰላማዊ ፖለቲካ የሸሹትንም የፖለቲካው አካል ማድረግ ይኖርበታ ከዚህ በላይ ግን የሚኖረውን ዝርዝር በሚመለከት የራሴን አስተያየት ወደ ኋላ ላይ እመጣበታለሁ፡፡ አገራችን ባሳለፈቻቸው ወደ 40 ዓመታት በሚጠጉ የፖለቲካ ቀውስ ዓመታት ሂደት ውስጥ ሁሉም በቂ ትምህርት የፖለቲካ ኃይሎች ያገኙ ይመስለኛል፡፡ ስለዚህ ሁሉን የሚያግባባ ራዕይ በጋራ ማበልጸጉና የዚህ አዲስ ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት መንደርደሪ ማድረጉ ቢያስቸግርም የማይቻል አይመስለኝም፡፡

ሁኔታዎች አስቸጋሪ የሚሆኑት ኢህአዴግ ሁለተኛውን አማራጭ የወሰደ እንደሆነ ነው፡፡ እዚህ ላይ ከኢህአዴግ ስሌት ወጥቶ ሌሎች የፖለቲካ ኃይሎችና ሕዝቡ የሚወስዷቸው እርምጃዎች የለውጡን ሂደት ዓይነትና ይዘት ይወስኑታ፡፡ በዚህ ዙሪያ ከማ ነሱት ጥያቄዎች አንደኛው ይህ የኢህአዴግ እርምጃ የሰላማዊ ትግል አማራጭን ከጨዋታው ያወጣዋ? ወይስ አሁንም አንዱ የትግል ስልት ይሆናል? በዚህ ሁኔታስ በሰላማዊ ሕዝባዊ ትግል መንገድ የማሉና የቆረቡ የቅንጅት ዓይነት ኃይሎች ምን ሚና ይኖራቸዋል? የሚለው ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ሂደቱ በዋናነት በጠመንጃ ትግል የሚወሰን ከሆነ በእርግጥ በዚያ ስልት የሚመጣ ለውጥ የእውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ዋስትናን ይሰጣል ወይ? የሚለው ነው፡፡ ሁለቱን ጥያቄዎች ለየብቻ አፍታትቼ ለመመልከት ልሞክር፡፡

ባለፈው ምዕራፍ በትንሹ ለመግለጽ እንደተሞከረው ኢህአዴግ በእርምጃው ከቀጠለበት በትንሹም ቢሆን በግንቦቱ ምርጫና ከዚያም በፊት ለፈረንጆች ሲል ጀማምሮት የነበረውን «ዴሞክራሲያዊና ህጋዊ» ለመምሰል የሚያደርገውን የማስመሰል ሙከራ ቀስ በቀስና አንድ በአንድ ይተዋል ማለት ነው:: እስከ አሁንም ህገ-መንግሥታዊነት እያለቀለት መሆኑን የሚያሳዩ መንገዶችን በሰፊው እያየን ነው:: አሁን አገሪቱ ባለችበት ሁኔታ ባታወጀ የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ እየተዳደረች እንደሆነ መመለ ከት ለሚፈልግ ሁሉ ግልጽ ነው:: ምን ዓይነት በመሰብሰብና ሰላማዊ ሰልፍ የማድረግ መብቶች ሙለ ለሙሉ ተዘግተዋል:: ጥቂት ፈረንጆች ዓይን ውስጥ ለገቡት እስረኞች ካሆነ በቀር በአስር ሺዎች ለሚቆጠሩ እስረኞች ፍርድ ቤት ሳይቀርቡ ለረጅም ጊዜ መታሰር ብርቅ መሆኑ ቀርቷል:: ከከተሞች ጀምሮ እስከ ገጠር ወረዳዎች ድረስ ያለው የፖሊስ የደህንነትና አንዳንዴም የወታደር ብዛትና ስምሪት በምንም አይነት የሰላማዊ ሁኔታን የሚያመለክት አይደለም:: እንኳን ፓርላማ ያልገቡ ፓርላማ ውስጥም የገቡ የተቃውመ ድርጅቶች አባላት ከእስርና ከአፈና ነፃ ነን ብለው ልባቸውን ሞልተው የሚናገሩበት ሁኔታ የለም:: አንድ ፓርላማ የገባ የተቃዋሚ ፓርቲ አባል ለምን ፓርላማ እንደገባ በጋዜጠኞች ለቀረበለት ጥያቄ የመለሰው ምላሽ በዚህ ሂደት ዴሞክራሲን እናመጣለን ብዬ በመ ሰብ ሳይሆን «እንዳልታሰረ ፈርቼ ነው» ነው ብሎቸ ነበር:: እሱም ግን እስሩን እንደማያስቀርለት ከኦሮሚያ አካባቢ የተመረጡት አንዳንድ የክልል ምክር ቤት ተመራጮች ጥሩ ምስክር ናቸው:: በሚዲያው ላይ የምናየው አካሄድ ከኢ-ዴሞክራሲያዊነት አልፎ አስቂኝ የሆነ ነው::[66]

በዚህ ሁኔታ ሰላማዊ ትግል ማለት ምን ማለት ነው? ሰላማዊ ትግል (ምናልባት ፓርላማ ገብቶ ከመናገር ባሻገር) ይቻላል ወይ? ካለና የሚቻ ከሆነም በእርግጥ በዚያ ዓይነት የትግል ስልት የታሰበለትን ለውጥ ለማምጣት ይቻላ? የሚሉትን ጥያቄዎች አመርቂ መልክስ የሚፈልጉ ናቸው:: ዝርዝር ምክንቶችን ከመስጠቴ በፊት ግን እኔ ራሴና አብረውኝ በእስር የሚገኙ የቅንጅቱ አመራሮች የማ ጋሩትን አጭር መልስ በማስቀመጥ ልጀምር:: በእኛ እምነት ሰላማዊ ትግል አሁንም ይቻላል ተገቢም ነው:: በእርግጥ ጥቅምት 22 ሁኔተዎችን ለዚያ ዓይነት ትግል አስቸጋሪ አድርጎታ:: ነገር ግን

[66] ሚዲያውን በሚመለከት ያለውን ሁኔታ ስንመለከት መንግስት በጥንቃቄ የመረጣቸውን የግል ጌዜጦችና አሁን ደግሞ ማንም ሊያታልል በማይችል መልኩ በግል ስም ከሚያቋቁማቸው ተጨማሪ የኤሌክትሮኒክስ ሚዲያ ስርጭቶች ውጪ በምንም መልኩ ወሳኝ የሆኑ የዴሞክራሲ ጥያቄዎቸን የሚያነቡትን የግል ዲመሚዲያዎች እንዲኖሩ እንደመ ይፈቅድላቸው ግልጽ አድርጓል:: በጣም የሚያስቀውና የሚያሳፍረው ሥራወ ግን በዚህ ዙሪያ ከራሱም ድንበር አልፎ ከድንበሩ ውጪ ያሉትን የሚዲ አገልግሎቶ ቢቻል ለማዘጋት አለበለዚያም እዚያ ውስጥ የሚሰሩትን ለማስፈራራት የሚያደርገው መራወጥ ነው:: ከአገር ውጪ የሚኖሩ የአሜሪካ ድምጽ ጀምሮ እስከ ተለያዩ ድህረ-ገጽ አዘጋጆችን ከቅንጅት አመራር ጋር መክለሉ ሳያሳፍረው (አሜሪካ ድምጽ ጋዜጠኞች ላይ የተፈጠረውን ክስ ተገዶ አንስቶታል) አሁን በቅርቡ ደግሞ በሕዝብ ስም ፔቲሽንአስፈርሞ በፓርላማ በኩል ለአሜሪካና ለጀርመን መንግሥታት የአሜሪካ ድምጽ እና የጀርመን ድምጽ በአማርኛ ስርጭታቸውን ለማስቆም እንደሚሞከር ነግሮናል::

በሰላማዊ ትግል በሚጠይቀው የድርጅት መዋቅርና ስልቱ የሚጠይቀውን ሥነ-ሥርዓት (discipline) በደንብ ከተከተሉ አሁንም በጣም ጠንካራ መሳሪያ ናቸው ብለው እናምናለን፡፡ ከዚያም ባሻገር ግን በውጠፌት ደረጃም ከላይ ኢህአዴግ ሀሳን ቀይሮ ለውይይትና ለድርድር ቢዘጋጅ ከሁሉም አማራጮች የተሸለው ውጤት ይመጣል ካልኩት አማራጭ ቀጥሎ ሁለተኛው ተመራጭ (second best) መንገድ የሰላማዊ የትግል መንገድ ነው ብዬ አምናለሁ፡፡ በዚህ ስልት የሚገኘው ውጤት ለምን ተማራጭ እንደሚሆን ከመዘርዘሬ በፊት ይህ ስልት ስለሚይዘው መልክና ለምን ይሰራል ብዬ እንደማምን በአጭሩ ልግለጽ፡፡

በኢትዮጵያ የሰላማዊ ትግል ስልት በደንብ የሚታወቅ አይደለም፡፡ የፖለቲከ ትግል ልምዳችን ሁሌም ከጉልበት ጋር የተያያዘ ስለሆነና የገጠሙን መንግሥታት ባልታወቁ ሰላማዊ ኃይሎች ላይ ኃይልን ለመጠቀም በፍጹም የማይራሩ ስለነበሩ መንግሥትን የሚቃወሙ ኃይሎችም በቶሎ የሚታያቸው የመንግሥትን ሽብር በሕዝብ የታጠቀ ኃይል መቋቋም ነው፡፡ የፖለቲካ ድርጅቶች ውጪ ያለው ሕዝብም ለተቃውሞ ሲዘጋጅና ሲሰለፍ የሚጠብቀው የመንግስትን የኃይል እርምጃ ነው፡፡ ምንም እንኳን ይህ በህግ የተፈቀደለት መበት መሆኑን ቢያውቅም የግንቦ 97 የምርጫ ሂደት ይህን የተለምዶ አካሄድ ሊቀየር የሚችል መሆኑን በተለይ በምርጫው ወቅት በተደረጉት ሰላማዊ እንቅስቃሴዎች አሳይቷል፡፡ ከምርጫው በኋላ በዩኒቨርስቲ ተማሪዎች የተጀመረወ የሰላማዊ ትግል እንቅስቃሴ በመልሱ የመንግሥትን ዘግናኝ ዱላ ሲያገኝ በሰላማዊ ትግል ምክንያት ዙሪያ እየተቀየረ የነበረውን ሥነ-ልቦና ተመልሶ ቀድሞ ወደነበረበት ጉልበትን የመጠበቅ ውስጥ እንዲገባ ሆኗል፡፡ በዚህም ምክንያት ከዚያ በኋላ የተሞከሩ የሰላማዊ ትግል ሂደቶች በጣም በአጭር ጊዜ ወደ ግጭት የሚሄዱበት ሁኔታ ተፈጥሯል፡፡ ከጥቅምት 21 ቀን የተጠራውን የቅንጅቱን ሰላማዊ የትግል ጥሪ ብንመለከት በተቻለ መጠን ሕዝቡ ከመንግሥት ኃይሎች ጋር ፊት ለፊት የማይገናኝባቸውን የትግ አማራጮች በጣም በጥንቃቄ የመረጠ ነበር፡፡ በኢኮኖሚ ማዕቀቦችና የግማሽ ሰዓት የጥሩንባ ማሰማት ሂደት ጀምሮ ቀስ እያለ እያደገ የቤት ውስጥ የመቆየት ትግል ላይ እንዲደርስ የተጠራው ጥሪ ወደ አጠቃላይ ግጭት የተቀየረው ገና የጥሩንባ ማሰማት ደረጃው ላይ እያለ ነው፡፡ ይህ እንዴት እንደዚህ በቶሎ ለቀየር እንደቻለ በጊዜው ስላልነበርኩ በእርግጠናነት መናገር አልችልም፡፡በመጀመሪያውና ምናልባትም ወዋነኛው ምክንያት መንግሥት ነገሩ እንዳይራዘምና ሊወሰድ የፈለገውን እርምጃ ለመውሰድ እንዲያስችለው ሆን ብሎ ግጭቱን መተንኮሱ ነው፡፡ ይህ ብዙው የአዲስ አበባ ሕዝብ የሚያምነውና እኔም የምጋራው ቅንጅቱም የዚህን የመንግሥት ሙከራ በ21 ተመልክቶ ሕዝቡ ከዚህ ጉንተላ እንዲጠነቀቅ በ22 ጠዋት መግለጫ ያወጣበት ጉዳይ ነው፡፡ ነገር ግን ሽክሙን መንግሥት

ላይ ብቻ በመጣል ልናልፈው አንችልም። እንዲህ አይነት የመንግሥት ላይ ብቻ በመጣል ልናልፈው አንችልም። እንዲህ ዓይነት የመንግሥት ጉንተላ እንደሚኖር ማስጠንቀቂያ እየተሰጠም ነገሩ ወደ ግጭት መግባቱ ትግሉን በሚያካሂዱት ኃይሎች ዘንድ የትግሉን ይዘት ሙሉ ለሙሉ ያለመረዳት ችግር እንደነበር ያመለክታል በተለያም የሰላማዊ ትግል መንገድ ተከታዮቹ በታቻለ መጠን እንዲህ ዓይነቱን የመንግሥት ትንኮሳ አስበው ትንኮሳው እንዳይሳካ (ሆን ብሎ ግጭትን በሚፈልግ የመንግሥት አካል ባበት ይህ በጣም ከባድ እንደሆናነ እንደማይሳካ ይረዳኛል) በጠንቀቅ እንዳለባቸው ያሳስባል። የመንግሥት ኃይሎ ትንኮሳን ሲፈልጉ «በጀግንነት» መጋፈጥን ሳይሆን መሸሽ ለሰላማዊ ትግል የተሸለ አማራጭ ነው። ይህ አለመሆኑ የሚያሳየው በህዝቡ መሀል የሰላማዊ ትግል የሚጠይቀው ሥነ- ልቦናና መንፈስ ገና በደንብ አለመስረጹን ያሳያ። የሰላማዊ ትግል መንገድ ተከታይ ከባላንጣው ሚበልጠው በጉልበቱ (የሕዝብን ኃይል አሰባስቦም ቢሆን) ሳይን በቸር መንፈሱ ነው። ባላንጣውን የሚጥለው በአካል እየተጎዳም የባልንጣውን የመንፈስ ደካማነትና አውሬነት (በሰላማዊ ሰው ላይ ኃይልን በመጠቀሙ) በማሳየት ነው። ከባላንጣው በኩል ለሚመጣ ኃይልን በአጸፋ ኃይል (ድንጋይ በመወርወርም ቢሆን) ሲመልስ ይህንን የመንፈስና የሞራል የበላይነቱን ያዳክምበታል።

ሌላው የሰላማዊ ትግል ስልትን ለየት የሚያደርገው የሚጠይቀው ትዕግስት ነው። የችኮላ ውጤት የሚጠበቅበት የእልህ መንገድ አይደለም። ቀስ በቀስ የባላንጣን የውስጥ ድክመት እያጋነነ ውጫዊ ኃይሉን የሚያሽመደምድ በባላንጣ ወገን ባለማው የተሰለፉትን ግን መሰሪነት የሌለባቸውን ኃይሎ እያሸሸ የራሱን ወገን እያሰፋና እያጠናከረ የሚሄድ መንገድ ነው። በመሰረቱ ለሰዎች የውስጥ ጥሩነት ትልቅ ክብር የሚሰጥ የሰውን ልጅ ከአውሬ የሚለዩት የማሰብና የማዘን ችሎታዎቹን በላቀ ቦታ የሚሰጥ አካሄድ ነው። ስለዚህም ግጭት ሲተነኮስ ወዲያውኑ ለዚህ አጸፋ ለመስጠት አይቸኮልም። በሌላ በሰለጠነ መንገድ እንደገና ይገጥመዋል እንጂ። ከሁሉም በላይ ደግሞ የሰላማዊ መንገድ መንፈስ በፍጹም ከጥላቻ የራቀ ነው። እንኳን ከመስመሩ ወጥቶ በባላንጣው ላይ አካላዊ ጉዳት ለማድረስ ቀርቶ እንዲህ ዓይነት አደጋ ሊያደርስበት የመጣውንም የሚቋቋመው በተቻለ መጠን ባላንጣው ላይ አደጋ ለማድረስ በመጠንቀቅ ነው። ራሱን እንኳን ከጥቃት ሲከላከል በተቻለው መጠን አጥቂውን እንዳይጎዳ መሞከር ይጠበቅበታል። ስለዚህም አጥቂው ለይ ጥላቻ የለውም። ግፋ ቢል ሀዘኔታ ------- ነው የሚኖረው። ይህን ሲያደርግ ግን ለባላንጣው ብሎ ብቻ አይደለም። ከሁሉም በላይ ለራሱ ብሎ ነው። ከባላንጣው በኩል ለሚመጣ ጥላቻ መልሱ ሌላ ጥላቻ ከሆነ በመንፈስ ደረጃ ባላንጣውን ሆነ ማለት ነው። ባላንጣውን አሸንፎ እንደ ባላንጣውም ለመሆን አይደለምና። ከዚህ ውጪ ግን የሰላማዊ ትግል መንገድ በግድ ህጋዊ ይሆናል ማለት አይደለም። እንደ ትግሉ ዒላማ ህጋዊ መንገድን ተፃርሮ ሊቆም ይችላል። ኢ-ፍትሃዊ

ነው የሚባልን ህግ ህግ ሆኖ ስለተቀመጠ ብቻ መከበር አለበት ብሎ አያስተምርም፡፡ የዚህ ትግል ስልት አባቶች የሚባሉ ለነፃነት የታገሉ እንደ ጋንዲና ማርቲን ሉተር ኪነ ግን የመሳሰሉ ሰዎች ሆን ብሎ ህግን መጣስ የትግላቸው አንድ አካል ያድርጉታል፡፡ ጥቁር አሜሪካዊቷ ሮዛ ፓርክስ ከሥራ ደክማ ወደ ቤቷ ለመሄድ የተሳፈረችበትን አውቶብስ ለሁለት ተክፍሎ ጥቆሮችና ነጮች የተለያዩ የመቀመጫ ቦታዎች ነበረው፡፡ ይህች ሥራ የደከማት ሴትዮ ባዶ ሆነ ባገኘችው የነጮች መቀመጫ ቦታ ላይ ስትቀመጥ ይህ ሰራሽ ሕገወጥ ነውና ተነሺ ስትባል እምቢ እንዲህ ዓይነት ዘረኛ ህግ አልቀበልም ብላ በመታሰሯ ነው የጥቁር አሜሪካ የእኩልነት ትግል የተቀጣጠለውን የመጨረሻ ያሸነፈው፡፡ በደቡብ አፍሪካ የአፍሪካ ብሄራዊ ኮንግረስ የጠመንጃ ትግል በማንዴላ መሪነት ከመምረቱ በፊትና ሰላማዊ ትግል ብቻኛው የትግል ስልቱ በነበረበት ጊዜ የዘረኛ ውን መንግስት ሕዝብ ሆን ብሎ መጣስና በሺዎች ሆን ብሎ መታሰር አንዱና ትልቁ የትግል መሳሪያ ነበር፡፡ ስለዚህ ሰላማዊ ማለት የግድ ህጋዊ አይደለም፡፡

ከዚህ አንፃር ሰላማዊ መንገድ ዋነኛ ዒላማው ለመንግስት የሕዝብን ትብብር መንፈግ ነው፡፡ የሕዝብ ትብብር በፍጹም የተነፈገው መንግሥት ቢሺዎች የሚቆጠሩ አባላት ያሉት የጦር ኃይል ቢኖረው በምንም ዓይነት በሥልጣን ማማ ላይ ለረጅም ጊዜ መቀጠል አይችልም፡፡ ይህንን በብዙ ነገሮች ታሪክ ታይቷል፡፡ በኢትዮጵያችንም በትክክል ከተጠቀምንበት ከመንግሥት ጋር ምንም ዓይነት የፊት ለፊት ግጭት ውስጥ ሳይገባ መንግሥትን በፍጹም ማሽመድመድ የሚቻልባቸው ብዙ መንገዶች አሉ፡፡ የኢኮኖሚ ግንኙነት ማቋረት) በሥራ ላይ መለገም አንዳንድ ጊዜ ሥራ አልሰራም ማለት የመንግሥትን ፕሮፓጋንዳ በፍጹም አለመስማትና አፋኝ ከሆኑ የመንግሥት ተቋማት ጋር አለመተባበርና በእነዚህ ተቋማትም ለሥራ አለመቀጠር ወዘተ የመሳሰሉና በዚህ ስልት የተካኑ ጠበብት እንደሚጠቅሷቸው በመቶዎች የሚቆጠሩ የትግል ስልቶች አሉ፡፡ በኢትዮጵያ ወደፊት እንዲቋቋም ለምንፈልገው ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በመንግሥት በኩል በድርድሩ መንገድ አያስኬድም ተብሎ ከተረገጠና ያለው አማራጭ የሰላማዊ ትግል መንገድ ከሆነ የተፈለገለትን ውጤት እንዲያመጣ ግን በትግሉ የሚሳተፉ ኃይሎች (የድርጅት አባላት ቀጥተና ደጋፊዎች ወይም አጠቃላይ ሕዝቡ) የዚህን ትግል ምንነትና የሚሄድበትን መንገዶች ትግሉ የሚጠይውን የመንፈስ ጥንካሬ ከሁሉም በላይ ደግሞ እንዲህ ዓይነት ትግል ሲደረግ የሚጠበቀውን የመንግሥት የግጭት ጉንተላ መቋቋምን የሚያስችል ትምህርት ያስፈልጋቸዋል፡፡ ከሁሉም በላይ ደግሞ እንዲህ ዓይነት ትግል ሲደረግ የሚጠበቀውን የመንግሥት የግጭት ጉንተላ መቋቋምን የሚያስችል ትምህርት ያስፈልጋቸዋል፡፡ ከአሁን በኋላ የሚደረግ ሰላማዊ ትግል ከዚህ በፊት ከነበረው ይልቅ የተሸለ የተደራጀና በሥነ-ሥርዓት የታነፀ ሲሆን ብቻ የማንፈልገውን የትጥቅ ትግል አሰንቆ ውጤት ሊያገኝ የሚያስችል የተሸለ የትግል አቅጣጫ ሆኖ መዝለቅ ይቻላል፡፡

ይህን ትምህርት ተሰጥቶና ሕዝቡም ለዚህ አይነት ትግል ዝግጁ ሆኖም ቢሆን የዚህ ዓይነት ትግል አሁን ባለው የኢትዮጵያ ሁኔታ አያዋጣም ወይም አይሰራም ስለዚህም የተሸለ አማራጭ የሚሆነው «ጉልበትን በጉልበት መቋቋም» ነው ብለው የሚምኑ ኃይች እንዳሉ ይሰማኛ:: አሁን ያለው ሁኔታ በዚህ ከቀጠለ እየደርግ የበላይነት የሚይዝ አስተሳሰብ ሊሆን እንደሚችልም ይገባኛል:: ይህንን ስለምፈራም ነው የሰላማዊ ትግልን አማራጭ የተሸለ ነው ብዬ የምከራከረው:: ይህንን ክርክርን ለማጠናከር ግን በውጤት ደረጃ በሰላማዊ ትግል የሚገኝ ውጤት ከጉልበት ምነገድ ለምን የተሸለ እንደሚሆን በአጭሩ ላቅርብ::

ኢህአዴግ በሰላማዊ ትግ ተንበርክኮ በዚህ ሽንፈቱ ምክንያት የሚፈጠረወ አዲስ ሥርዓት በአብዛኛው ኢህአዴግ ወደ ልቡናው ተመ ልሶ በድርድር ወደ ዲሞክረሲ ከሚደረገው ሽግግር ጋር ተመሳሳይ ውጤት አለው:: ምንም እንኳን በድርድር የሚገኝ ውን ያህል ያነሰ ባይሆንም አገሪቱን በሰው ሕወትና በማቴሪያል ውድመት የሚያስከፍላት ዋጋ ዝቅተኛ ነው:: በተለይ በጦርነት ከሚመጣ ውጤት ጋር ሲነፃፀር:: በእንዲህ ዓይነት ሕዝባዊ ሰላማዊ ትግል በትግሉ ሂደት የሚፈጥረወ ይህዝብ ንፁህ የትብብር መንፈስ ከሽግግሩ በኋላ በግንባታ ለሚያስፈልገው አብሮነት እርሾ ሆኖ የሚያገለግል ነው:: ድሉ የሚገኘው ሰላማዊ ትግል የሚፈልገው ከላይ የጠቀስኩት መንፈው ስር ከሰደደ በኋላ ከሆነ ለዲሞክራሲያዊ ሥርዓት እጀግ አስፈላጊ የሆነው የመቻቻል መንፈስና ከጥላቻ የራቀ ስሜት ገና ከወዲሁ ዳሮ ስለሚቆይ የዲሞክራሲ ሥርዓት ግንባታውን በአንፃራዊነት ያቀለዋ:: በአጠቃላይ ግን በሰላማዊ የሕዝብ ትግል ኢህአዴግ ተሸንፎ የሚመሰረት ሥርዓት በአንፃራዊነት ከዋጋው ከፍ ማለትና ኢህአዴግ የመፍትሄው አካለ ባለመሆኑ ምክንያት ከሚታጣው ሌላ በጥቅም በኩል በአብዛኛው አንደታየው ከመጀመሪያው አማራጭ ጋር የተመሳሰለ ነው::

በአንድ ነጥብ ላይ ከመጀመሪያውም መፍትሄ የላቀ ጥቅም እንዳለው እረዳለሁ:: የሰላማዊ ትግልን ከላይ በጠቀስኩት አካሄድና መንፈስ አስኪዶ ለውጤት ማብቃት ከተቻለ ሂደቱ በራሱ ለሕዝቡ የሚሰጠው የማይናቅ ኃይል አለ:: የሰላማዊ ትግሉ መሰረቱ የማኅበረሰቡን ትብብር ለመንግሥት በመንፈግ መንግሥትን ማሽመድመድ ከሆነ በዚህ ሂደት ውስጥ ኅብረተሰቡ እንዳለው የሚያውቀው የነበረውን ትልቅ ኃይል እንዳለው ያውቃል:: ይህ የአገሪቱን የፖለቲካ ቀመር በሁለት መልኩ ይቀይረዋል:: በመጀመሪያ ሕዝቡ በሚገርም ደረጃ ትልቅ ሥልጣን ይሰጠዋል:: ይህ ሥልጣን ደግሞ በድምጽ መንግሥትን ሲመርጥ ከሚያገኘው ሥልጣን ያልተናነሰ ነው:: በምርጫ ጊዜ የፖለቲካ ኃይሎች መራጩን ሕዝብ ለማማለል ብዙ ጂምናስቲክ ይሰራሉ:: አንዴ ከተመረጡ በኋላ እስከሚቀጥለው ምርጫ ድረስ ሥልታን የሚሰጠው ትዕቢት ሊበላሻቸው ይችላል:: በዚህ ሰላማዊ የትግል ስልት ልምድ ያገኘና የህዝብን ሥልጣን

ምንነት (empowerment) የተረዳ ሕዝብ በምርጫዎች መካከል ይህ የሰላማዊ ትግል መንገድ የመንግስት ባስልጣኖች ከተፈቀደላቸው የሥልጣን ልክ በላይ እንዳይሄዱ መቆጣጠሪያ መሳሪያው ይሆናል:: ሁለተኛው ደረጃ በዚያው ልክ ለመንግሥት ሥልጣን የሚሻሙ የፖለቲካ ኃይሎች ኮዲሁ የሕዝብን ኃይልና የራሳቸውን (የመንግሥትን) የሥልጣን ልክ የሚረዱበት ክስተት ይሆናል:: ኢህአዴግን በሰላማዊ መንገድ መጣል የቻለ የሕዝብ እንቅስቃሴ ከሥልጣን ገደቡ ለማለፍ የሞከረውን ማንኛውንም አዲስ ኃይል (ቅንጅት ሆነ ሌላ አዲስ የሚፈጠርንም ኃይል) ለመጣል እንደሚችል በግልጽ ያሳያ:: ከዚያም አልፎ ግን የመንግሥት የጉልበት መሳሪያዎች የሆኑትን ተቋማት ከሕዝብ በታች መሆናቸውና በግልጽ ህግ ከተሰጣቸው ሚና አልፈው ለሕዝብ መግቢያ መሳሪያ እንዳይሆኑ ያላቸውን የሥልጣን ልክ በመገደብ ሁሉም የሕዝብ አገልጋዮች መሆናቸውን ያስረግጣል:: ይህ ሁሉ ቀላል ውጤት አይደለም:: የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ከተመሰረተም በኂላ በብዙ ጊዜና በብዙ ውጣ ውረድ የሚገኝ ውጤት ነው:: በሰላማዊ ትግል የሚገኝ ድል ግን በአጭር ጊዜና በተግባር ለሁሉም የፖለቲካ ኃይሎች የማይረሳ ትምህርት የመስጠት ኃይል አለው ብዬ እገምታለሁ:: ይህም ጥቅም ኖሮት ግን ከሁለቱ መንገዶች የትናው ይመረጣል ቢባል የመጀመሪው አማራጭ እንደሆነ ለእኔ ግልጽ ነው::

ከላይ ስለሰላማዊ ትግል በገለጽኩበት ክፍል የዚህ አይነት ትግል በትግሉ ሂደትም በውጤቱም ሊያስገኝ የሚችለውን ጥቅም ዘርዝሬአለሁ:: በትግል ደረጃ ቅንጅቱ ከተቋቋመ ጀምሮ የሚያምንበትን የተከተለውም መስመር ይህ መሆኑን ድርጅቱ በግልጽ አስቀምጦታል:: አመራሩ ታስሮ ኢህአዴግ ቅንጅቱን ለማጥፋትም ያለ የሌለ አቅሙን ከተጠቀመም በኂላ ቅንጅቱና የቅንጅቱን መንፈስ ለማጥፋት አለመቻሉንም በተለያየ ቦታ ተጠቅሷል:: ቅንጅቱን ለማጥፋትም ያለ የሌለ አቅሙን ከተጠቀመም በኂላ ቅንጅቱና የቅን4ጅቱን መንፈስ ለማጥፋት አለመቻሉንም በተለያየ ቦታ ተጠቅሷል:: ቀንጅቱ አሁንም በጣም ብዙ አባሎችን ደጋፊዎ ያት ሰላማዊ ድርጅት ነው ይህ ሁሉ ግፍና በቀል ከደረሰበትም በኂላ የሚያስበው ያጠቁትን ኃይሎች እንዴት እንደሚበቀላቸው ሳይሆን እንዴት ወደ ልቦናቸው ተመልሰው አገሪቱን በጋራ ከጥፋት የምትድንበትን መንገድ ነው:: የቅንጅቱ አመራሮች በእስ ላይ ባለንበት ሁኔታ የተለያዩ የውጭ አገር ዲፕሎማቶች የቅንጅቱን አቋም ለማወቅም ሆነ ከዚህ አጣብቂኝ እንዴት መውጣት ይችላል ብሎ ለማማከር እሥር ቤት ድረስ መጥተው ሲያናግሩን (ሁሉም በትዕዘዝ የወህኒ ቤቱ ሰዎች የቅንጅቱን አመራሮች በአንድ ላይ እንግዶችን እንዲያነጋግሩ አይፈቅዱም:: ከእንግዶች ጋር በተናጠል መነጋገር ብቻ ሳይሆን ከፍርድ ቤት ውጪ እርስ በእርስ በአንድ ላይ መገናኘትም አንችልም) ከሁሉም የሚሰሙት ሁለት መሰረታዊ የቅንጅት አመራርን አቋም ነው:: የመጀመሪያው ከአመራሩ መታሰርና ካለንበት የእስር ሁኔታም በላይ የሚያሳስብን የአገራችን ሁኔታ እንደሆነና በጣም የሚስፈራን የኢህአዴግ

ኃላፊነት የጎደለው መንገድ አገሪቱን ወደ ጥፋት እየመራት መሆኑና ይህ በተሎ የሚገታበት መንገድ ላክተበጀ በቀር ጊዜው እያለፈ ሲሄድ ለሰላማዊ መፍትኤ አስቸጋሪ እየሆነ እንደሚሄድ ነው፡፡ ሁለተኛው አጽንኦት የሚሰጠው አቋም ደግሞ ቅንጅቱ በምንም ጉዳይ ላይ ከኢህአዴግም ሆነ ከሌላ መንም ኃይል ጋር ለመደራደር ዝግጁ እንደሆነ የማይደራደርበት አንድ ጉይ ቢኖር በኢትዮጵያ እውነተኛ ዲሞክራሲ የመፈጠሩ ጉዳይ ላይ እንደሆነ ነው፡፡ ሰላማዊ ትግል አሁንም በኢትዮጵያ ይሰራል የተሸለ ውጤት ለማስገኘት ይችላል ብሎ ቅንጅቱ የሚያምነው ሌላ አማራጭም ስለሌለወ ነው፡፡ እደ ድርጅት የሚያውቀወ የሚያምንበትም ይህን የትግ ስልት ነው፡፡ የኢትዮጵያ ፖለቲካ ሙሉ ለሙሉ አቅጫጫውን ቀይሮ ከሰላዊ መንገድ በፈፍጹም የወጣ ቀን ቅንጅቱ ያወ የፖለቲካ ሚናም (ቢንስ አሁን በምናውቀወ መልኩ) በዚሁ ያበቀላ፡፡ የሰላዊ ትግን ትክክለኛነት ብቻ ሳይሆን አሁንም ኢትዮጵያ ላለችበት ሁኔታ ይሰራል የምንለው በእርግጥ ስለምናምንበት ብቻ አይደለም፡፡ ድርጅቱ እንደ ድርጅት በፖለቲካ ሕይወቱ ለመቆየት ስለሚስፈልገውም ነው፡፡

ኢህአዴግ በድርድር በፍጹም የማይመለስ ከሆነና ከዚያም አልፎ ግን ሰላማዊ ሕዝባዊ ትግን ፍጹም ቦታ ባለመስጠት ለማንኛውም ሰላማዊ ተቃውሞ መልሱ ጥይት ከሆነና ሕዝቡም የሰለማዊ ትግል የሚጨቀውን ትዕግስትና መንፈስ አትቶ በኢህአዴግም በሰላማዊ ትግልም ተስፋ ቢቆርጥ ያኔ ለዲሞክራሲ ሥርዓት የሚደረገው ትግል አቅጣጫው ይቀይራ፡፡ ላለፉት ጥቂት ዓመታት በተለይም ከ97 ምርጫ መጀመር ጀምሮ በስልት ደረጃ የበላይነትን ይዞ የነበረው የሰለማዊ ትግል አብቅቶ የሚአትዮጵያ ፖለቲካ በድጋሜ በተለመደው የትጥቅ ፍልሚያ የሚፈታበት ሂደት ውስጥ ይገባል፡፡ ይህ «ሊሆን ይችላል» ተብሎ የቀረበ የንድፈ ሀሳ ትንተና አይደለም፡፡ አሁንም እየሰማነው ያነው አ ያደር እየበለጸገ የሚሄድ የሚመስል ሂደት ነው፡፡ ይህን ጽሁፍ እየፃፍኩ እያለሁ በአንድ ሬዲዮ ጣቢያ ሁለት ተመራጭ የፓርላማ አባላት (አንድ ከኦብኮ አንድ ከኦፌዴን) ፓርላማውን ትተው የትጥቅ ትግል እንደ ተቀላቀሉ በቃለ መጠይቅ የሰጡትን መግለጫ እያዳመጥኩ ነበር፡፡ በዚህ ቀን 19 ሌሎች ወጣቶች ስማቸው ከነአያታቸው የተጠቀሰ የትጥቅ ትግሉን መቀላቀላቸውን በሌላ ሬዲዮ ጣቢያ ስንሰማ ነበር፡፡ ነገሮች በእስር ቤት ሲሆኑ የመጋነን ስሜት አላቸው ካልተባለ በቀር በየጊዜወ የምንሰማው የአገሪቱን ችግር በሰላዊ መንገደድ ለመፍታት የሚደረገው ጥረት እየሰለለ በአንፃሩ የትጥቅ ትግል ብቻው የመፍትሄ መንገድ ነው ብለው የሚያምኑት ኃይሎ የበለጠ እየተጠናከሩ እየሄዱ መሆናቸው ነው፡፡ የወታዳራዊ ኃይል ቀመሩ መንም ሆነ ምን ኢህአዴግን በትጥቅ መታገል የተሸለው አማራጭ አይደለም ብሎ የሚያምነውና የሚከራከረረው ኃይል እያደር የሞራ የበላይነቱን አእያጣ እየሄደ እንደሆነ አሌ ማለት አይቻልም፡፡ የሞራ ትክክለኛነት ኖረውም አልኖረው የትጥቅ ትግል ከሚያስከትለውም ጣጣ ብዛትን

በሚፈለገው ውጤት ላይ ካለው አሉታዊ ተጽዕኖ አንፃር ተመራጭ መንገድ የሚሆንባቸው ብዙ ምክንያቶች አሉ፡፡

የመጀመሪያው በትጥቅ ትግል የሚገኘው ድል በታም ብዙ ዋጋ የተከፈለበት መሆኑ ነው፡፡ ከሁሉም ተፋላሚ መገኞች በኩል ከሚመለከቱት የአንድ አገር ዜጎች በተጨማሪ ያልታሰበ ተጎጂ የሚሆነው የሲቪል ሕዝብ ብዛት በቀለሉ የሚቆጠር አይሆንም በተለይ ትግሉ ረዘም ያለ ጊዜ የሚወስድ ከሆነ፡፡ በሰው ኃይል ደረጃ ከሚሞተውና ከሚቆስለው ሕዝብ በተጨማሪ ከየቀየው የሚፈናቀለው ሕዝብ የትየለሌ ይሆናል፡፡ ይህ ደግሞ በአጠቃላይ የኢኮኖሚና የማኅበራዊ ኑሮ ላይ የሚያመጣው መናጋት በቀለሉ የሚታይ አይደለም፡፡ በእንዲህ አይነት ጦርነት ወቅት በቀጥታ የሚወድሙት የሕዝብ ሀብትና የመሰረተ ልማት መዋቅሮች እንደ ኢትዮጵያ ላለ ድሀ አገር ትንሽ ሊባሉ አይችሉም፡፡ ጦርነት ወቅት በቀጥታ የሚወድሙት የሕዝብ ሀብትና የመሰረተ ልማት መዋቅሮች እንደ ኢትዮጵያ ላለ ደሀ አገር ትንሽ ሊባሉ አይችሉም፡፡ ጦርነት በቀጥታ ከሚያጠፋው ንብርት ባተናነሰ የጦርነት መኖር በራሱ የሚፈጥረው ሥነ - ልቦናዊ ሁኔታ በረጅም ጊዜ አገሪቱን የሚያስከፍለው ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ዋጋ በጣም ብዙ ነው፡፡ ጦርነት የሚፈጥረው አለመረጋጋት የረጀም ጊዜ ኢንቨስትመንትን ያዳክማል ባለንብረቶች በአገሩ ውስጥ ኢንቨስትመንት ለማድረግ ቢፈልጉ የሚሳተፉበት የስራ ዘርፍ በተቻለ መጠን በአጭር ጊዜ ምርቱንና ትርፉን ሊያዩ የሚችሉበት የሥራ መስክ ይሆናል፡፡ ይህ ደግ ዘለቄታዊ እድገትን አያመጣም፡፡ በደርግ ዘመን ክፉኛ ዳብሮ እስከ አሁን ልንላቀቀው ያልቻነው በባለሀብቱ ዘንድ የሚፈጠር የአቋራጭ ትርፍ ፍለጋ እንቅስቃሴ (የአየር ባየር) ዋናው ኢኮኖሚ እንቅስቃሴ አካል ይሆናል፡፡ በአጠቃላይ ሕዝብም ዘንድ የሚፈጠረው ሥነ - ልቦና ለእድገት የሚመች አይሆንም፡፡ አለመረጋጋት ሲኖር ትምህርት ቤቶች ሊዘጉ ይችላሉ የትምህርት ሂደቱ ይቋረጣል፡፡ ብዙ ወጣቶች የሚሠሩት ነገር ስለማይኖር ጦርነቱን የመቀላቀል እድላቸው በዚያው ልክ ይሰፋል፡፡ ጦርነቱን የማይቀላቀሉት ደግ በሥራ መፍታት ምክንያት ብቻ ጊዜያቸውን አልባሌ ቦታ በማዋል ፀረ-ማኅበረሰብ የሆነ ፀባይ ያዳብራ ይህም ከቤተሰብ ጀምሮ በአጠቃላይ የማኅበረሰቡን ኑሮ ያውካል፡፡ ወንጀልም ይስፋፋል፡፡ ሁሉም ሰው ቢያንስ የሚጠብቀው በሰላም ወጥቶ መግባት እንኳ በጣም የማያስተማምን አድካሚ ሥራ ይሆና፡፡ በአጠቃላይ የእርስ በእርስ ጦርነት የሚኖረው ወይም የሚያስከትለው ጣጣ በጣም ብዙ እንደሆነ ስለሚታወቅ በመዘርዘር አንባቢውን ማድከም አያስፈልግም፡፡

በትጥቅ ትግለ የሚገኝን ድል የበለጠ ጥያቄ ውስጥ የሚከተለው ከዚህ ሁሉ ወጪ በኋላ የሚገኘው ውጤት የተፈለገው ውጤት መሆኑን የምናረጋግጥበት መንገድ አለመኖሩ ነው፡፡ መጀመሪያ ከአፈታጠሩ የትጥቅ ትግል በሁለት ወይም ከዚያ በላይ በሆኑ የታጠቁና ጉልበት አለው ብለው በሚያምኑ ኃይሎች መካከል የሚደረገው

ፍልሚያ ነው:: በመሆኑም አሸናፊውም ሌላ ጉልበኛ ይሆንና ላገኘው ድል በዋነኝነት ተጠቃሽ የሚያደርገው የራሱን ኃይልና በሥሩ የተሰለፉት ታጋዮች ጀግንነት ነው:: ከዚህ ጋር አብሮ የሚመጣም ትዕቢት አለ:: ይህን ትዕቢት ያሸነፍኩት በጉልበቴ ብቻ ሳይሆን በአመራሬና በአመለካከቴ ትክክለኛነት ነው የሚል በጉልበት ብቻ ሳይን የአመለካከት አዋነት የበላይት አለው ከሚል ስሜት ይመነጫል:: ይህ ትዕቢት ሌሎችን የፖለቲካ ኃይች (ተሸናፊውን ብቻ ሳይሆን ጠመንጃ ያልያዘውን ሁሉ) በንቀት የመመልከትን አጉል ሥነ-ልቦና በአሸናፊዎች ዘንድ ይፈጥራል:: ይህ ደግሞ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ ለሚያስፈልግ በእኩልነት ላይ ለተመሰረተ የፖለቲካ ውይይትና ድርድር (አሸናፊው መጪውን የፖለቲካ ምህዋር በድርድር ልመሰርተው ብሎ እንኳን ቢወስን ማለት ነው) የሚመች ሥነ - ልቦናዊ ድባደብ አይፈጥርም:: ለአጭር ጊዜም ቢሆን ሁኔታውን ለማረጋገጥ የሚል የአገሪቱን የደህንነት ሁኔታ የሚቆጣጠረው አሸናፊው ኃይል መሆኑ በራሱ በሌሎ የፖለቲካ ኃይሎች ላይ የሚፈጥረው ጫና ለንጹህ ውይይት የሚመች አይደለም::

በጠመንጃ ትግል የሚገኝ ድል ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ እንቅፋት ሊሆን የሚችለበት ሌላም መንገድ አለ:: ቀድም ተብሎ እንደተጠቀሰው በጠመንጃ ትግል የሚገኝ ድል ብዙ መስዋዕትነት

የተከፈለበት ነው:: ከሁሉም ወገን ብዙ ሰው የሚሞተውና የሚቆስለውን ያህል በአሸናፊዎቹም ዘንድ ብዙ የደም ግብር ይከፈልበታል:: በዚህ መልክ ለጭር ጊዜም ቢሆን በጉልበት የተገኘን ሥልጣን እንደዚሁም ዝም ብሎ ለሕዝበ ማስረከብ ቀላል አይሆንም:: ሌላው ቢቀር አዲስ በሚመሠረተው ሥርዓት ውስጥ የአመለካከቱን የበላይነት እንዲያገኝ በመፈለግም ሆነ ታግለው ለመጡት ሽልማት ለመስጠት አሸናፊው ኃይል ከሚመሰረተው መንግስት ላይ የአንበሳውን ድርሻ መፈለጋቸው አይቀሬ ነው::ይህ ደግሞ የመንግስት ተቋሞችን ክፋኛ ማናጋቱ አይቀርም::የሲቪል ሰርቪሱ እንደገና የፖለቲካ አሸናፊዎች የሚቀራመቱት ሥልጣን እንጂ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እንደሚፈልገው ታክስ የከፈለው ሕዝብ አገልግሎት የሚያገኝባቸው፣ ይህን አገልግሎት ደግሞ ብቃት ለመሥራት የሚችሎና ሙያው ያላቸው ሰዎች በችሎታቸው እየተመዘኑ ቦታ የሚይዙባቸው ተቋማት አይሆኑም:: የተቋማቱ መዳከም ደግሞ የበለጠ ዘላቂ የኢኮኖሚና የአስተዳደር ቀውስ ያስከትላል:: ከዚህም በተጨማሪ እንዲህ ዓይነት የበላይነትን ለማግኘት በሚያደርገው ሙከራ ከሌሎች ተደራዳሪ የፖለቲካ ኃይሎች ጋር የሚኖረው የመተማመን ስሜት ክፋኛ ይቀዘቅዛል:: በዚህም ምክንያት የምንጠብቀውን የተረጋጋ እና ሁሉም የተቀበለው ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመፍጠር ያለን እድል ሊሰናከል ይችላል:: ሌሎቹ የፖለቲካ ኃይሎችየአሸናፊውን ኃይል አውቀውናፈርተው አሸናፊው የሚያቀርባቸውንተገቢ ያልሆን ሀሳቦች እንዲቀበሉ ቢገደዱም የሚቀበሉት

ከቁጭት ጋር ስለሚሆን ገዜውን ጠብቆ የሚቀሰቀስ ሌላ ችግር ከጅምሩ ይዞ ነው ይመጣል:: ይህ ደግሞ በምንም ዓይነት እውነተኛ ዴሞክራሲንም ሆነ ዘላቂ ሰላምን ሊያመጣ አይቻለውም:: እንዚህ ሁሉ ያነሳኋቸው ጥርጣሬዎች አሸናፊዉ ኃይል ለብቻው ሥልጣኑን መቆጣጠር እይፈልግም:: በተወሰነ ደረጃ ከተሸናፊው በመማር ከራሱ አስፍቶ ሌሎችንም የፖለቲካ ኃይሎች አዲስ በሚመሠረተው ሥርዓት ለማሳተፍ ይፈልጋል ከሚል ቸር አመለካከት የመነጩ ናቸው:: ለረጅም ጊዜ የታገልኩ ፣ ብዙ ጓዶቼ የተሰውለት ፣ በተከተልኩት መስመር ትክክለኛነትና«ዴሞክራሲያዊነት» ምክንያት የብዙኀኑን ሕዝብ ድጋፍ አግኝ ያሸነፍኩ መሆኔ ከግምት ገብቶ ሲታይና በተለይም ደግሞ « ሌሎች የፖለቲካ ኃይሎች» የሚሉት እንደ እኔ ቅንጣት ታህል ደም ሳያፈሱ፣ እንዲያውም በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ከወደቀው መንግስት ጋር ሲያብሩ የቆዩ (ለምሳሌ መንግስትን ደሞክራሲያዊ ለማስመሰል በምርጫ ውስጥ ገብተው በመሳተፍና ፖርላማም በመግባት) በመሆናቸው በምንም ዓይነት በዚህ የሽግግር ሂደት ውስጥ መሳተፍ የለባቸውም ብሎ ሊወስን ይችላል:: በዚህም የዲሞክራሲ ስርዓት ግንባታውን ሂደት ቢያንስ ሊያዘገየው፣ ከከፋም ጭራሽኑ ላልተወሰነ ጊዜ አራዝሞ ሕዝቡን አዲስ ትግል ውስጥ ሊያስገባው ይችላል::የታጠቁ የፖለቲካ ኃይሎች የግድ ካለፈው ታሪክ ይማራሉ ተምረውም የረጅም ጊዜ የአገርን ሰላምና ብልጽግና በአጭር ጊዜ በሥልጣን ከሚገኝ ጥቅማ ጥቅም ያስቀድማሉ ብሎም መመኛት ጥሩ የሆነውን ያህል ተስፋ የለየለት የዋህነት እንዳይሆንም መጠንቀቅ ያሻል::

እንዚህ ከላይ ያቀረብኳቸው በትጥቅ ትግል የሚገኝ ድል አደጋዎች በትግሎ ሂደት የተፋለሙት ኃይሎች ሁለት ግልጽ ጎራ የለዩ የመንግስትና የተቃዋሚ ኃይሎችን ብቻ ታሳቢ ያደረገ መሆኑ ግልጽ ነው:: አሁን ባለው የኢትጵያ የፖለቲካ ሁኔታና ባሉት የትጥቅ ትግል አካሂያጅ ኃይሎች ብዛትና ትግሉን የሚያካሂዱበት ዓላማ ልዩነት ምክንያት ከዚህም የከፋ አደጋ አሪቱን ሊገጥማት እንደሚችል ማሰብ የትጥቅ ትግልን በከፍተኛ ናፍቆት (enthusiasm) የሚጠበቅ የትግል ዓይነት አያደርገውም:: እንዚህ ታጣቂ ኃይሎች በተለያየ ጊዜ የተቋቋሙ፣ የተለያየ የኃይል ሚዛን የሚታይባቸው የተለያየ ግባች ያላቸው ናቸው:: ብዙዎቹ በዘውግ ብሶት ላይ የተመሠረቱ ናቸው:: ዴሞክራሲያዊ ሥርዓቱን በመገንባት ዙሪያ ብቻ ታጥረው ሕብረ-ብሄራዊ የትጥቅ ትግል የሚያደርጉት ብዙ አይመስለኝም (ይህ ዋና መመሪያቸው ከሆነ ብዙ ድርጅት የሚሆንበት ምክንያት የለም)::እነዚህድርጅቶች ኢህአዴግን በየፊናቸው ታግለውና አዳክመው በመውደቂያው ሰዓት ማን ቀድሞ ሥልጣኑ ላይ ይውጣ በሚል እርስ በእርሳቸው መፋለም ቢጀምሩ በጣም የሚያስገርም አይሆንም:: ወይም መፋለሙም ባይኖር እርስ በርሳቸው ተስማምተው መንግስትን በጋራ ጥለው የሚፈጥሩት ሥርዓት በእርግጥ ደሞክራሲያዊና አገራዊ መስመርን የተከተለ መሆኑን የምናረጋግጥበት

መንግድ የለም። ቢያንስ እንዲህ አይነት በጋራ ባላንጣ ላይ የሚፈጠር የታጠቁትን ኃይሎች በሙሉ የሚያስተባብር የጋራ ግንባር የሚፈጠርበት ቀጭን መንገድ አለ እንኳን ቢባል ፣ ይህ የጋራ ግንባር የተፈጠረበት ዓላማና የመጨረሻ ግብ ምን እንደሆነ በግልጽ እስኪታወቅ ድረስና እንዲህ አይነት የተለያየ ዓላማ ያላቸውን ኃይሎች ያሰባሰበ ግንባር እስከ መቼ በአብሮነት ይቆያል የሚለው ጥያቄ እስከሚመለስ ከእንዲህ ዓይነት የትጥቅ እንቅስቃሴ የምንመኘው የዴሞክራሲ ሥርዓት ይወለዳል ብሎ በሙሉ ልብ ለማመን አይቻልም።

ይህ ማለት ግን እንዚህ በሙለ በትጥቅ ትግል ጎራ የተሰለፉት ኃይሎች ዴሞክራሲን አይፈልጉም፣ ለዴሞክራሲ እየታገሉ አይደለም፣ ሁሉም ካለፉት የትጥቅ ትግል ታሪኮች ምንም ትምህርት አይቀምሱም፣ በግንቦቱ ምርጫ በህዝብ ዘንድ የተፈጠረውን የዴሞክራሲ ፍላጎት አያገናዝብም፣ በምርጫው ወቅት ሕዝቡ ያሳየውን ዘወግ ዘለል የሆነ የዴክራሲ ወገንተኝነት አይረዱም፣ በዚህም አቋማቸውን አያስተካክሉም ማለት አይደለም። እንዲያውም የግንቦቱን ምርጫ ተመልክተው በምርጫውም በአንድ በኩል ወይም በሌላ ተሳትፈው ፣በዚህ ምርጫ የደረሰው የሕዝበ ድምፅ ዘረፋ አስቆጥቷቸው ወደ ትጥቅ ትግል የሚገቡ ሰዎች የህን ስሜት በእንኚህ የታጠቁ ሰዎች ውስጥ ሊያሰርጹና የድርጅቶቹንም አቋሞች ሊያስቀይሩ ይችሉ ይሆናል። እንዲያውም በቅርብ እየሰማን ያለው የታጣቂ ድርጅቶች ኘሮፖጋንዳ የግንባቱን ምርጫ ተጽዕኖ በደንብ ያሳያል። የለያዩ ታጣቂ ድርጅቶች በአንድ ላይ ሆነው ለመታገል እየሞከሩ መሆናቸውን የሚገልፁ ፍንጮችም እነሱ በሚያሰራጯቸው የሬዲዮ ኘሮግራሞች ይሰማሉ። ይህም ሆኖ ግን ይህ ሁሉ ተደማምሮ የሚሰጠው ውጤት የመጀመሪያዎች ሁለት የትግል ስልቶች የሚሰጡትን ውጤት በምንም አይነት የሚያስንቅ ተመራጭ መንገድ ሊሆን አይችልም። ሊሆን የሚችለው አማራጭ መንገዶች በሙሉ በኢህአዴግ ተዘግተው፣ ዴሞክራሲን በጣም የሚፈልጉ ኃይሎች ሌላ አማራጭ አጥተው በተስፋ መቁረጥ(desperation) የሚያደርጉት፣ የኢህአዴግ አርቆ አሳቢነት አጎደለው አካሄድ መጥፎ ውጤት ነው። እንጂ ፈጽሞ እውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ኃይሎች ሌላ መንገድ እያላቸው የትጥቅ ትግልን የሚመርጡት አይሆንም።

የኢትዮጵያ የወደፊት ዕጣ የሚወስነው በእንዲህ ዓይነት የትጥቅ ትግል የሚሆን ከሆነ፣ እንደ ቅንጅት ባሉ ሰላማዊ መንገድ የሚያምኑ የፖለቲካ ኃይሎች ላይ የሚጭረው ጥያቄ አለ። የኢትዮጵያ የፖለቲካ አቅጣጫ ይህን አጉለ መንገድ ለመከተል በኢህአዴግ ከተፈረደበት ፣እንደ ቅንጅት ያሉ በሰላማዊ መንገድ ብቻ ለዴሞክራሲያዊ ሥርአት ለመታገል የተቋቋሙ ድርጅቶች ሚና ምን ይሆናል? ጭራሽ ከጨዋታው ይወጣሉ? ወይስ የሚጫወቱት አዎንታዊ ሚና የኖራል?

በጉልበት (በትጥቅ) በሚወሰን የፖለቲካ ሂደት ውስጥ እንዲህ ዓይነት ጉልበት የሌላቸው ኃይሎች ሁኔታው አንድ ወሳኝ ባታላይ ከደረሰ በኋላ የሚኖራቸው ሚና በጣም የተወሰነ ይሆናል። ምናልባት ባይጋሩ ሁኔታው እስኪለይ ድረስ ከጨዋታው ውጭ የሚሆኑበት ሁኔታ ይፈጠር ይሆናል። ግን በሁለት ደረጃ አሁንም ትልቅ ሚና መጫወት የሚችሉ ይመስለኛል። የመጀመሪያው አሁኑኑ ቀውሱ የትጥቅ ትግል ብቻ የሚፈታው ወሳኝ ደረጃ ላይ ከመድረሱ በፊት ሲሆን ፣ሁለተኛው ደግሞ በትጥቅ ትግል አሸናፊው ከለየ በኋላ የመጨረሻ ውጤቱ የእውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ምሥረታ እንዲሆን ጠንካራ እምነትንና የሕዝብ ድጋፍን ይዘው የሚመጡትን አዲስ ኃይሎች ወደዚያ መስመር እንዲሄዱ በሰላማዊ መንገድ መግፋት ነው።

ከዚህም አንፃር ቅንጅቱ ሊሰራቸው የሚላቸው ብዙ ነገሮች አሉ። አሁንም ቅንጅቱ የሰላማዊ መንገድ የተሻለ አማራጭነትን ሕዝብን በማስተማር የዚህን የትግል ስልት የሞራል የበላይነት ማጋገጥ ይኖርብታል። የኢህአዴግ ጥቂት መሪዎች አጥፊ መንገድ መገታት አለበት።በዚህ ዙሪያ በሕዝቡ በኩል ምንም ብዥታ ያለ አይመስልም። የአመለካከት ጥራት ያለውን ያህል፣ የኢህአዴግን መንገድ ለማቆም ብቻ ሳይሆን በቦታው የሚተካው ሥርዓት በግንቦቱ ምርጫሕዝቡየታገለለት የዴሞክራሲ ሥርአት የሚቀበል እንዲሆን ለማረጋገጥ ቅንጅቱ የተከተለውና የሚከተለው ሰላማዊ ትግል ብቸኛው አማራጭ መሆኑን በስፋት ሕዝብን በማስተማርና በማደራጀትና የሂደቱ አካል መሆን ያስፈልጋል።

ይህ ትግል አሁንም ሆነ የአሁኑ የፖለቲካ ቀውስ ከተፈታም በኋላ የመጨረሻ ዓላማው የሆነውን የዴሞክራሲ ሥርዓት መመሥረት እስከ ሚረጋገጥበት ጊዜ የሚካሄድ ፣ ስለዚህም ሰፊ የኀብረተሰብ ክፍልን ድጋፍና ቀጥተኛ ተሳተፎ የሚያፈልግ መሆኑን በማሳማን መጠነ ሰፊ የሆነ ሕዝብን የማደራጀትና የማሰለፍ ሥራን ይጠይቃል። የዚህ መጠነ ሰፊ እንቅስቃሴ አንዱ አካል በኢህአዴግ ውስጥ የሚገኙ ፣ መሪዎቻቸው የያዙትን የጥፋት መንገድ የማይፈልጉ ብዙ ጤነኛ አባላት አሉ ብሎ በማመን እንዚህ አባላት በድርጅታቸው ውስጥም ሆነ ውጭ ይህን የጥፋት መንገድ ለመከላከል ከቆመው ኃይል ጋር እንዲሰለፍ መጣር ነው። ከሁሉም በላይ ግን ይህን የኢህአዴግ የጥፋት መንገድ ለመከላከል ከቆመው ኃይል ጋር እንዲሰለፍ መጣር ነው። ከሁሉም በላይ ግነ የህን የኢህአዲግ የጥፋት መስመር እንዚህ መዎች « ኢህአዴግ ከወደቀ አገር ትበታተናለች» የሚለውን የማስፈራሪያ ሟርታቸውን ዕውን እንዳያደርጉት ቅንጅት ጨምሮ ሁሉም የሰላምና የዴሞክሪሲ ኃይሎች አጥብቀው የሚሰሩት የቤት ሥራቸው መሆን አለበት።

ጥቅምት 22 በኋላ የተፈጠረውና በእስር ቤት ያለነው እንቅልፍ ሲነሳን የነበረው አገሪቱ ወደ እንዲህ ዓይነት አስከፊ መንገድ ትሄድ ይሆን ወይ? የሚለው ፍርሃት ነበር:: ኃላፊነት የማይሰማቸው በሥልጣን ፍቅር ያበዱ ጥቂት ሰዎች የመንግስትን ሥልጣን ያለምንም ገደብ ሲቆጣጠሩት ማኅበረሰብን እንዲህ አይነት ግጭት ውስጥ ለመክተት ቢሞክሩ የሚገርም አይሆንም:: የሩወንዳውን የኢንተርሀምዌ የዘር ፍጅት የመሩትና ያካሄድት በመንግስት ሥልጣን ላይ ያሉ፣ ሥልጣናቸው ችግር ውስጥ እንደሚገባ ያሰቡ በጥላቻ የታወሩ የፖለቲካ መሪዎች መሆናቸውን የምናወቀው ነው::

ካለፉት ስድስት ወራት ወዲህ የምንስማው ጥሩ ወሬ ይህ ሟርት በኢትዩጵያ ችን ተግባራዊ ሊሆን የሚችሉበት ሁኔታ እያደር አየኮሰመነ መሄዱን ነው:: በኅብረተሰብ ውስጥ የዘር ጥላቻ ሳይሆን ይልቁንም ከጭቆና የመጣ አብብሮነት እየተጠናከረ መሄዱን የሚያሳዩ ምልክቶች እየታዩ ናቸው:: በዘውግ ደረጃ የተደራጁና የታጠቁ «ነፃ አውጭዎች» ሳይቀር በእውነተኛ ዴሞክራሲያዊት ላይ የተመሠረተ የአገር አንድነት አዲሱ መመሪያቸው መሆን በግልጽ እያሳወቁ ነው :: በተለያዩ ቦታዎች የተሞከሩ ዘውግ ተኮር ግጭቶች በተወሰነ ደረጃ በተቃዋሚዎች ቀጥተኛ ጥረት ሲከስሙ እየሰማን ነው:: ለእንዲህ ዓይነት መሰሪ ግጭት መጠቀሚያ ይሆናሉ ተብለው የታሰቡ ዘውጌ ማኅበረሰባት እንዲህ ዓይነት ከፋፋይ ኘሮፖጋንዳ በግልጽ አንቀበልም የሚሉበት ደረጃ ላይ መድረሳቸው በእውነት ትልቅ ተስፋ ሰጪ ነው :: በኢህአዴግ ላይ የሚደረገው ፀረ-ጭቆና የዴሞክራሲ ትግል ከሌላው እኩል ትግራይን ማካተቱ የዚህን መሰሪ መንገድ ተቀባይነት ማጣት ያሳያል :: ስለዚህ ከጥቅምት ይልቅ ዛሬ ይህ ግጭት ዕውን የመሆን ዕድለ የሳሳበት ጊዜ ነው::ይህ ማለት ግን ዴሞክራሲና አገራዊ ኃይሎች አርፈው መቀመጥ ይችላሉ አደጋው ሙሉ ለሙሉ ጠፍቷል ማለት አይደለም:: አሁንም ብዙ ሥራ ይጠይቃል፣ በዚህም ሥራ ላይም ሁሉም ኃይሎች በተለይም ቅንጅቱ ትልቅ ሚና ለመጫወት እንደሚችል አውቆ በከፍተኛ ትጋት መሥራት ይጠበቅበታል::

ቅንጅት በኩል ሕዝብ የማደራጀትና የማሰለፍ ሥራ ከፊታችን የተጋረጠውን የፖለቲካ ትግሉን ከትጥቅ መፍትሄ ለማዳን የሚደረግ ብቻ አይደለም:: ይህም አልሳካ ብሉ በመጨረሻ መፍትሄው በታጠቁ ኃይሎች ትግል ውጤት የሚወሰን ከሆነ በሰላማዊ መንገድ የተደራጀና ለዴማክራሲ ለመታገል የተዘጋጀ ሰፊ የሕዝብ ኃይል መኖሩ በኋላም የአሁኑ ቀውስ በትጥቅ ትግል ከተዘጋ በኋላም አገሪቱ ወደ ሁለተኛ የፖለቲካ ቀውስ (ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ባለመኖሩ ምክንያት) እንዳትገባ በትጥቅ ያሸነፉ ኃይሎችን ለማስጠንቀቅ ይበጃል:: በትጥቅ ትግል የሚያሸንፉ ኃይሎች በግንቦቱ ምርጫ የተሰለፈውና ድምጽ የሰጠው ሕዝብ አሁንም በድምፁ የሚመርጠውን

መንግሥት እንደሚፈልግ ካወቀና ይህንንም ፍላጎቱን ዕውን ለማድረግ የሚያስችለው የተደራጀ ኃይል እንዳለው ካወቀ የራሳቸውን ፍላጎት ብቻ በትዕቢት ሕዝብ ላይ ለመጫን ያላቸውን ፍላጎት ይቀንሰዋል።

ከዚህ አንፃር ቅንጅቱ የሚያደርገው ሰላማዊ ትግል አንድ ትልቅ አካል ወደፊት እንዲፈጠር የሚፈለገው የፖለቲካ ሥርዓት በምንም ሂደት ይምጣ ሁሉን የሚያሳስብና በአገሪቱ ውስጥ ያሉትን የተለያዩ የፖለቲካ ድርጅቶች በአንድ አገራዊ ዒላማ ላይ እንዲያነጣጥሩ ለማድረግ የሚያስችል ጠንካራ አገራዊ ራዕይ እንዲፈጠርና ከተፈጠረም በኋላ እንዲጎለብቱ ከሌሎች ኃይሎች ጋር በመሆን አጠንክሮ መስራት መሆን ይኖርበታል። ይህ አገራዊ ራዕይ በትንሹ ሊያካትት ይገባቸዋል የምላቸውንና ቅንጅቱ እስከ አሁን ሲታገልላቸው የነበራቸውን አንዳንድ እምነቶች በአጭሩ ላቅርብ።

የመጀመሪያውና ሁሉንም ሊያሰባስብ የሚያስችል የአዲሱ ሥርዓት ማዕከል የሚሆነው ዕምነት ለሁሉም እኩል የሆነ በዜግነት እኩልነት ላይ የተመሠረተ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መገንባት ነው። በቡድን መብቶች ዋናነት ስም ምን ያህል የግልም ሆነ የቡድን መብቶች እንደሚጨፈለቁ ያለፉት 15 ዓመታት የኢሃዴግ አገዛዝ ሥርዓት ተመልክቶ እስከ አሁን ያልተገነዘበ ያለ አይመስለኝም። እያንዳንዱ ዜጋ ወንዱ ሴት ሳይል በዕድሜ ሳይፈረጅ፣ የዘውጌ ምንነቱ ከግምት ሳይገባ የሰው ልጅ በመሆኑና ከዚያም ኢትዮጵያዊ በመሆኑ ሙሉ ሰብዓዊና ፖለቲካ መብቱ የተከበረበት ለሚያምንበት ዕምነቱ ያለምንም ፍርሃትና መሳቀቅ በአደባባይ የሚቆምበት መሪዎቹን የመምረጥና ለመሪነት የመመረጥ መብቱ በፍፁም የማይገደብበት ፣ ከፍርሃት ነፃ የሆነ ኅበረተሰብ መፍጠር ሁሉንም ሊስባስብ የሚችል የጋራ ዕምነት ነው።

ይህ በዜግነት አኩልነት ላይ የተመሠረተ ዴሞክራሲ ዘውጌ ማኅበረሰባት በጋራ እንዲከበሩላቸው የሚጠይቁትንና የሚገባቸውን መብቶች የሚያከብርም ነው። ሰዎች በጋራ በመሆን የሚገፏቸውን የቋንቋ ፣ የባህል፣ የእምነትና ሌሎች እሴታቸውን የማበልፀግና የመንከባከብ መብቶች እንዲኖራቸው የሚፈቅድ ብቻ ሳይሆን እንዚህ የወል የሆኑ ባሕላዊ እሴቶች እንዲበለጽጉ የተቻለውን ሁሉ የሚረዳ የፖለቲካ ማኅበረሰብ መፈጠር አለበት። እነዚህ የወል መብቶች ከባሕላዊ እሴቶች መበልፀግም ባሻገር ቀልጣፋ የአስተዳዳር ሥርዓትን ከግምት ያስገባ ያልተማከለ የራስ መስተዳደርን መብት በተግባር ዕውን የሚያደርግ የፌዴራል የመንግስት አወቃቀርን መጨመር ይኖርባቸዋል።

ከዚህ አኳያ ግን ያልተማከለ አስተዳደር ማለት የአገር አንድነትንና አብሮንትን የሚላላ ሳይሆን እንዲያውም ዜጎች በጋራ በሚጋፏቸው ዴሞክራሲያዊ እሴቶች ምክንያት የአገሪቱን አንድነትና የዜጎቿን የመተባበር ስሜት የሚያጎለብት መሆን አለበት። በኢትዮጵያ ዘውጌ ብሄርተኛነትን ያስፋፋውና ያጠናከረው ሁሉንም ዘውጌ ማኅበረሰባት ከእኩልነት የሚያይ የዴሞክራሲ ሥርዓት ባለመኖሩና በአንድ በኩልና

የእንዚህ ዘውጌ ማኀበረሰባት ልሂቃን ከፖለቲካ ስልጣኑ የሚጋሩበት በቂ መንገድ ባለመፈጠሩ ምክንያት መሆኑ ግልፅ ነው፡፡ አዲስ የሚፈጠረው ስርዓት እንዚህን የዘውጌ ማኀበረሰባት ባህላዊና አስተዳደራዊ እኩልነት በመጠበቁ የመጀመሪያውን ችግር ሚዛናዊ በመሆነ መንገድ ይፈታል፡፡

የፖለቲካ ለሂቃን የሚመኙትን የፖለቲካ ሥልጣን ተሳትፎን በተመለከተ ደግሞ በአዲሱ ስርዓት አንዚህ ልሂቃን እንወክላለን በሚሉት የህዝብ ስብስብ ውስጥ ሌሎች ልክ እንደነሱ እንወክላለን ከሚሉ የፖለቲካ ኃይሎችና ግለሰቦች ጋር ተወዳድረው ና የሕዝቡን ፈቃድ በነፃና ፍትሃዊ ምርጫ አግኝተው የሚገባቸውን የሥልጣን ወይም የኃላፊነት ቦታያገኛሉ፡፡ ይህ ለዘውጌ ብሄርተኛነት ማበብ ምክንያት የሆነውን ሁለተኛውን ችግር ይፈታዋል ተብሎ ይታመናል፡፡ እዚህ ላይ አበዲሱ ሥርዓት ሥር የማይቻልና ከመሠረታዊው የዴሞክራሲ መርሆ ጋር የሚጋጭ አንድ የዘወጌ የብሄርተኞች አካሄድ ሊኖር ይችላል ፡፡ ይኸውም የአንድ ዘውጌ ማኀበረሰብ ነፃ አውጭ ነኝ ወይም በዚያ ስም ነው የተደራጀሁት ስለተባለ ብቻ የሚገኝ የህዝበ ውክልና አለመኖሩ ነው፡፡ የሕዝበ ውክልና በሰላማዊና ዲሞክሪስያዊ መንገድ ከሁሉም እኩል የመወዳዳሪያ ቦታ ባዘጋጀ የምርጫ ሥርዓት ፣ሕዝቡ ያለምንም ፍርሃትና መሸማቀት በሚሰጠው ድምጽ ብቻ የሚገኝ ነው፡፡ ሁለም የፖለቲካ ኃይሎች በአፍ ብቻ ሳይሆን በተግባር ለዚህ የዴሞክራሲ መርህ ተገዢ መሆን ይጠበቅባቸዋል፡፡

በኢኮኖሚ መስክ የዕድገት መሳሪያውም ተጠቃሚውም ነፃ ሕዝብ መሆኑን የተቀበለ ራዕይ ሁሉንም ሊያቀራርብ የሚችል ይመስለኛል፡፡ በዝርዝር የኢኮኖሚ ፖሊሲ ጥያቄዎች ላይ የሚኖር የፖሊሲ ልዩነት ዋናው የፖለቲካ ውድድር መሰረቱ ሆኖ ከተመሰረተው የፖለቲካ ሥርዓት ጋር አብሮ የሚሄድ አጠቃላይ የኢኮኖሚ መርህ በጋራ መፍጠር ይቻላል፡፡ ይህ መርህ የዜጎችን ነፃና ሙሉ ተሳትፎ የሚፈቅድ ብቻ ሳይሆን በዜጎች ነፃነት ላይ የተመሠረተ ጠከንካራ አገራዊ ኢኮኖሚ መገንባት ዋና ዓላማው ያደረገ መርህ ነው፡፡ በአገሪቱ ያሉ የፖለቲካ ኃይሎች ሁሉ የሚስማሙበት የኢኮኖሚ ሀብቶችን በገበያ ሕግ መሠረት የሚያደላድል፣መንግስት ዜጎች በግል ወይም በማኀበር ሊሰሩ በማይችሉት የኢኮኖሚ መስኮች ላይ በተለይም የዜጎችን የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ በሚያግዙ የመሠረተ ልማት አውታሮች በመዘርጋት (ይህም የግሉ ኢኮኖሚ ክፍል መሥራት የማይችለው ከሆነ ብቻ) ላይ እንዲያተኩር የሚያደርግ መሆን እንዳለበት ሰፋ ያለ ስምምነት አለ፡፡ በዚህ ዙሪያ የሚኖረው ሥራ ይህ አመለካከት የሁሉም እንዲሆን መጣር ነው፡፡

ከዚሁ ከኢኮኖሚ ጉዳይ ሳንወጣ አዲሱ የፖለቲካ ምህዋር ለአገር ዕድገት ከሚያበረክታቸው ከፍተኛ አስተዋጽዖዎች አንዱ የሚሆነው በአገሪቱ ውስጥም ሆነ ውጭ የሚኖሩ ዜጎች ውስጥ የፍቅር፣ የመተባበርና ፣ ጠንካራ የአገራዊ ብሔርተኛነት

ስሜትን ማጎለበት ነው፡፡ የእንዲህ ዓይነት ብሔርተኛነት ስሜትን ማጎልበት ነው፡፡ የእንዲህ ዓይነት ብሔርተኛነት ስሜትን መጎልበት ትልቅ የኢኮኖሚ ፋይዳ አለው፡፡ ለቻይና መበልፀግ ትልቅ አስተዋፅዖ ያደረገው ይህ ብሔርተኛነት እንደሆነ ከዚህ በፊት ጠቅሰናል፡፡ ልክ እንደ ቻይና በውጭ የሚኖሩ ኢትዩጵያውያን ለአገራቸው ያላቸውን ፍቅርና አገርን የመርዳት ስሜት በትክክለኛ መንገድ ተጠቅሞ አገሪቱ ከውጭ የምትፈልገውን ካፒታል በማሰባሰብና እነበሱን የውጭ ኢኮኖሚ እንቅስቃሴያችን ዋነኛ አካል በማድረግ በአገራቸው የኢኮኖሚ ፣ የፖለቲካ፣ የማኅበራዊና የባህል እድገት ዙሪያ ከፍተኛ አስተዋጽዖ እንዲያደርጉ መጣር የወደፊቱ የፖለቲካና የኢኮኖሚሥርዓት አንድ ትልቅ ግብ ይሆናል፡፡

በአጠቃላይ ግን ለረጅም ጊዜ በታሪካችን ላይ ባለን የተንሸዋረረ አመለካከት ምክንያት የታሪካችን ክፋም በጎም ገጽታዎች እስረኛ የሆነው ፖለቲካችን ፣ኢኮኖሚያችንና ማኅበራዊ ኑሯችን ከዚህ የታሪክ እስረኝነት ነፃ ወጥቶና ከታሪካችን ትክክለኛውን ግንዛቤ ጨብጦ ይልቁንም በወደፊቱ የልጆቻችን ኑሮ ላይ የሚያተኩር የዘመናዊ አስተሳሰብ ገጽታ መላበስ አለበት፡፡ ይህም ማለት ፖለቲካችን፣ ኢኮኖሚያችንና ብሎም ማኅበራዊ ባህላዊ ንሯችንን ማዘመን የራዕዩ አጠቃላይ መሠረት መሆን ይኖርበታል፡፡ እንዲህ ዓይነት የዘመናዊነት እንቅስቃሴ ደግሞየግድ የሚለው ጠልቆ የገባን የግለሰብ ነፃነት ነው፡፡ የግለሰቡ የማሰብ፣ የመመራመር፣ አዲስ ሀሳቦችን የማመንጨትና እንዚንም በሥራላይ የማዋል የድፍረት ና የነፃነት ስሜት፣ መሳሳትን ያለመፍራት በአጠቃላይ ለአዲስ ነገሮች ክፍት መሆን በሌለበት በከፍተኛ ፍጥነት በሚጓዘው የዓለም የሥልጣኔ ሂደት ፣ አይደለም መደባለቅ ከሩቅ ሆኖ አይቶ መረዳትም አስቸጋሪ ይሆናል፡፡

ከእነዚህ ከላይ ከተጠቀሱት ሃሳባች ውጪ ብዙ የሚጨመሩ የወደፊቱ የዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ ማኅበረሰብ የጋራ አመለካከቶች እንደሚኖር ጥርጥር የለውም፡፡ እነዚህ ሀሳቦች ለመነሻ ያህል የቀረቡ አንጂ በአቀራረባቸው ሁሉንም ያካተቱ እንዲሆኑ ታስቦ የተዘጋጁ አይደለም፡፡ እንዲያውም ዋና ዋና የምላቸውን አንዳንዶች የሰነዘርኩት ሌሎች ከእኔም በላይ በነገሩ ያሰቡበት ሰዎች የበለጠ ያክሉበታል በሚል ተስፋም ነው፡፡ በእርግጠኛነት መናገር የሚቻለው፣ ይህች አገር የሁሉንም ዜጎቿን ጉልበትና አዕምሮ ትፈልጋለች ፡፡ ያለንበት የፖለቲካ የኢኮኖሚ ማኅበራዊ ችግር በጥቂት አዋቂዎች ወይም በሥልጣን ላይ ስላሉብቻ አዋቂ የሆኑ በሚመስላቸው ጥቂት ዜጎች ከልብ የመነጨ ጥረት ብቻ አይፈታም፡፡ ኢትዮጵያችን ብዙ ሥራ ፣ብዙ ትዕግስት ፣ብዙ ፍቅር ብዙችሎታ ብዙ ትብብር ትሻለች አዲስ የሚፈጠረው ሥርዓትና የዚህ ሥርዓት መሪዎች ሊሳሳቱ የሚችሉት የአገሪቱን ዘርፈ ብዙ ችግሮች በራሳቸው

ተሸክመው ሌሎችን የኀብረተሰብ ኃይሎች ሳያሳትፋ ለብቻቸው ለመፍታት ከሞከሩ ነው:: ይህ መንገድ በአደጋ የታጠረ የውድቀት መንገድ ነው::

የክፍል አራት ማጠቃለያ

በከፍተኛ ተስፋ የተጀመረው የምርጫ 97 ሂደት ምርጫው ከተደረገ ከአንድ ዓመት በኋላ እያደር እየከፋ የሚሄድ የፖለቲካ ቀውስ መሀል መገኘቱ በእውነት የሚገርም አገራዊ ትራጄዲ ነው:: ምርጫው ሂደት የተጀመረበትን ሁኔታ ለሚያስታውስ በምርጫ ዘመቻው ወቅት በመንግስትና በግል ሚዲያ ውስጥ ይካሄድ የነበረውን የፖለቲካ ውይይትና ክርክር ለሚዘክር በአገራችን ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ በትናንሽ የገጠር ከተሞች በአሥር ሽዎች በአንዳንድ ከፍያሉ ከተሞች በመቶ ሺዎችና እንደ ሚያዚያ 30 ዓይነት በአዲስ አበባ በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ዜጎች ያለምንም ፍርሃትና ሽብር ለሚያምኑበት ዓላማ መቆምና በሚያስደንቅ ሰላማዊ መንገድ ስሜታቸውን ገልጸው በሰላም ወደየቤታቸው የገቡበትን ሁኔታ በዓይነ ህሊናው ለሚቃኛ በየትም አገር ታይቶ በማይታወቅ አስደናቂ የዲሞክራሲ ፍላጎት ቀኑን ሙሉ በፀሐይና በዝናብ ቆሞ ድምጹን ሲሰጥ የቆየውን ሕዝብ ያሰበ ከአንድ ዓመት በኋላ በአሥር ሽዎች የሚቆጠሩ ዜጎች በእሥር የሚማቅቁበት የተቃዋሚ ድርጅቶች መሪዎች በአስቂኛና በአሳፋሪ ክስ ተከሰው በእስር የሚወረወሩበት በመቶዎች የሚቆጠሩ ሰላማዊ ዜጎች በጥይት የሞቱበት ማኀበረሰብ በንግስት ጨካኝና መጠነ ሰፊ የኃይል እርምጃ አጠቃላይ ሽብር ውስጥ የሚኖርበት አገር ትሆናለች ብሎ ማመን ሊከብደው ይችላል:: ኢትዮጵያ ግን በዚህ አጭር ጊዜ የሆነችው ይህንን ነው::

የህ ጽሁፍ የምርጫው ሂደት ከተጀመረ ጀምሮ የዴሞክራሲ ሂደት ቅልበሳ ሙከራ በኦፌሴል እስከ ተጀመረበት እስከ ጥቅምት 22 ድረስ የነበረውን ሂደት በተለይም በቅንጅት ውስጥ በተለያየ ጊዜ የተሰጡ ውሳኔዎችንና እነዚህን ውሳኔዎች የመገቡትን ሀሳቦች በዝርዝር ለማቅረብ ሞክራል:: ይህ የመጨረሻ ክፍል አራት ደግሞ ከጥቅምት 22 በኋላ የተፈጠረውን ሁኔታ ኢህአዴግ ይህንን አጠቃላይ የዴሞክራሲ ቅልበሳ ርምጃ ሲወስድ ያሰላቸውን ስልቶች፣ የስሌቶቹን መሠረታዊ ስህተቶችና በዚህ ስሌት መሠረት የተወሰደው እምርጃ በሕዝብ ሰላማዊ ትግል መቀልበስ ካልቻለ የአገሪቱ የወደፊት እጣ ምን ሊሆን እንደሚችል ለማሳየት ሞክራል :: ይህን ዝርዝር ጽሁፍ ከፖለቲካ ሂደቱ አኳያ አሳጥረን ብንመለከተው ከምርጫው ጊዜ ጀምሮ የተፈጠረውን ሁኔታ በጥቂት ነጥቦች ማጠቃለል እንችላለን:-

1. ኢህአዴግ ለረጅም ጊዜ ቃል ሲገባ የነበረውን የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ መንገድ በተግባር እንዲጀምር ከተለያዩ የአገር ውስጥና የወጭ ኃይሎች ግፊት ይበዛበታል

2. የህን ግፊት ለቋቋምና የሚያገኘውን መጠነ ሰፊ ዓለም አቀፍ የፋይናንስ ድጋፍ ለማስቀጠልና ቢቻልም ለማስጨመር ከወትሮው በተለየ መልኩ ክፍት የሆነ ፣ ዓለም አቀፍ ታዛቢዎችም የተጋበዙበት ምርጫ ለማድረግ ይስማማል
3. ይህን ዓይነት ምርጫ ለማድረግ ሲስማማ ግን ምርጫውን እንደሚያሸንፍ በፍጹም እርግጠኛ ሆኖ ነበር ግን ምርጫውን አሸነፋለሁ ብሎ ያመነበት ስሌት የተሳሳተ ነበር
4. ምርጫው እንደተጠበቀው ሳይሆን ተቃዋሚዎች የሚያሸንፉበት ሆነ
5. ኢህአዴግ ምርጫውን ለማሸነፍ እርግጠኛ ስነለነበር፣ አሸንፋለሁ በሚል ምንም ዓይነት የሥነ-ልቦናም ሆነ ድንገት ሁኔታው ቢፈጠር ሳይታወቅ ለማጭበርበር በሚያስችለው ሁኔታ አልተዘጋጀም
6. በምርጫው የመጀመሪያው ቀን ውጤት የተደናገጠው ኢህአዴግ በግልጽ ምርጫውን ማጭበርበር ይጀምራል
7. ይህን ምርጫ ማጭበርበሩን ተቃዋሚዎችም ሆኑ ታዛቢዎች በግልጽ ያውቁበታል
8. ተቃዋሚዎችና ሕዝቡ ምርጫውን ማጭበርበር አትችልም የሚል የፀና አቋም ይይዛሉ
9. ለዚህ አቋም መንግስት የመጀመያውን የፍተሻ የኃይል እርምጃ ሰኔ አንድ ቀን ብዙ ሰዎች በመግደልና በሺዎች የሚቆጠሩ የተቃዋሚ ድርጅቶች አባላትንና ደጋፊዎችን በማሰር ይወስዳል
10. ተቃዋሚዎች አገር ችግር ውስጥ ከሚገባ ያጭበረበርከውን ምርጫ እንዳሸነፍክ ይቆጠርልህና ሥልጣኑን ያዝ ፣ ግን ለወደፊቱ እውነተኛ ዴሞክራሲ መፈጠሩን ለማረጋገጥ የተለያዩ የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ማገር የሆኑ ተቋሞችን በህገ-መንግስቱ መሠረት ነፃነታቸውን በሚያረጋግጥ መልክ እንደገና ይደራጁ የሚልጥያቄ አቀረቡ ይህንንም ለማስፈጽም የሰላማዊና ሕጋዊ ትግልጥሪ አደረጉ
11. ኢህአዴግ እውነተኛ ዴሞክራሲ መጥቶ ሥልጣኔን ከማጣ በጉልበት ሥልጣን ላይ ብቆይ እምርጣለሁ በሚል ይህንን ዓይነት ድፍረት ያሳዩትን ተቃዋሚዎች እስርቤት አጉሮ በርካታ ዜጎችን ገድሎ በአሥር ሺዎች አስሮ የዴሞክራሲው ጨዋታ አበቃ አለ የኃይል እርምጃ ወስጄ አገሪቱን አረጋግቼ ላልተወሰነ ጊዜ በመንግስት ሥልጣን ላይ እቆያለሁ ብሎ ገመተ
12. ስሌቱ ስህተትሆኖ አገሪቱ የለጠ የፖለቲካና ማኀበራዊ ቀውስ ውስጥ ገባች፣የመጨረሻው ገና ያልለየ በፍጹም የተተራመሰ አሳዛኝ የፖለቲካ አጣብቂኝ ላይ ተደረሰ፡፡

ÃI G<K< ƒ`Ue ¾T>’Ó[” ›”É SW[ © ’Ñ` u=•` ¾þK+" YM×” u^c< Ów c=J” ¾T>ÁS×¨<” ×× ’¨<:: ¾Ó”x~ U`Ý“ ¾}Ÿ}K¨< G<’@ Ád¾” ¾S”ÓYƒ YM×” LÃ ¾}kSÖ< ÃKA‹ ÁL†¨<” ÖpLL ¾Tcw' ¾Ñ<Muƒ“ ¾}”¢M ÃL†¨<” uS<K< uYM×” LÃ KSq¾ƒ c=Á¨K<ƒ ›”É ›Ñ`“ Q´w LÃ K=ÁSÖ< ¾T>‹Kƒ” S²´ ’¨<:: ÃI ¾›e}dcw“ ¾›SKŸŸƒ ‹Ó` ÅÓV S”Óeƒ YM×” LÃ ÁK¨<” w‰ dÃJ” u}nªT>¨<U Ô^ •a ›G<”U ª“ ¯>LT¨< YM×”“ YM×” w‰ c=J” ›"H@ÆU ›¨ÇÅlU ”Èƒ K=ÁeÖL× ”ÅT>‹M ¾U`Ý 97 }¯U` ›dÃ„“M::

በአዎንታዊ ጎኑ ደግሞ ፖለቲካ ሕዝብን በከፍተኛ ደረጃ ለማነሳሳት የሚችል አብይ ኃይል መሆኑንም ከዚሁ መርጫ ተምረናል። የሕዝብን ነፃነትና ነፃ መንፈስ መሠረት ያደረገ ፖለቲካና የፖለቲካ ሥልጣንን በራሱ እንደ ግብ ሳይሆን ከራሱ በላይ ለሆነ የሕዝብና የአገር ጥቅም የሚውልበት ሁኔታ ከተፈጠረ በእርግጥም ጠንካራ የለውጥና የእድገት ኃይል ሊሆን እንደሚችልም የግንቦቱ ምርጫ አሳይቶናል።

ግንባት 7 ቀን 1997 ዓ.ም ላይ ሆኖ ኢትዮጵያን ያየ ሰው ግንቦት 7 1998 ዓ.ም ሲመለከታት ተስፋው በጨለማ ሊዋጥበት ይችላል ። ግን አተኩሮ ለተመለከተው የአጭር ጊዜው የጨለመ ይምሰል እንጂ የረጅሙ ጊዜ የኢትዩጵያ ተስፋ ብሩህ ነው። የኢትዮጵያ ሕዝብ በአንድምጽ ሆኖ በነፃነት ብቻ ነው መኖር የምፈልገው በፍርሃት ማኅበረሰብ ውስጥመኖር በቅቶኛል በሏል። አንዴ ይህን የወሰነ ሕዝብ በጉልበት ተመልሳ የፍርሃት ጨለማ ውስጥ አይኖርም። ትልቁ የአሁኑ ጊዜ የፖለቲካ ኃይሎች ፈተና ይህንን የረጅም ጊዜ ብሩህ ተስፋ እንዳለ ለመጠበቅ የአጭር ጊዜ የፖለቲካ እንቅስቃሴዎች የረጅሙን ራዕይና ተስፋ የሚጎዳ እንዳይሆኑ መጠንቀቅ ነው።ለዚህ ነውየተቃውሞ ኀይሎችበአጭር ጊዜ ምተወሰደባቸው በኀይል እርምጃ በመገፋት የቂምና የጥላቻ ጨለማ ውስጥ ላለመግባት መጠንቀቅ ያለባቸው። ይህ ማለት ጨቋኞችን ማባበል አለባቸው ማለት አይደለም። ይልቁንም ማንዴላ እንዳሉት በጉልበት የሌላውን ነፃነት ለመውሰድ የሚፈልጉ እነዚህ ሰዎች ራሳቸውን በጥላቻና በትዕቢት እስር ቤት ውስጥ የሚገኙ ናቸውና ከጥላቻ ይልቅ ሀዘኔታችንን ነው ልንሰጣቸው የሚገባው። የሌሎቻችን ነፃ መውጣት እንሱንም ነፃ የሚያወጣቸው መሆኑን ሁልጊዜ ልንነግራቸው ይገባል። ይህን ለማድረግ የሚያስችል ጠንካራ መንፈስ ሲኖረን እኛም ለእውነተኛ ደሞክራሲ የተዘጋጀን መሆናችንን እናስመሰክራለን።

(ተፈፀመ ግንቦት 13 1998 ከበሸቱ 5 00 ሰዓት ቃሊቲ)